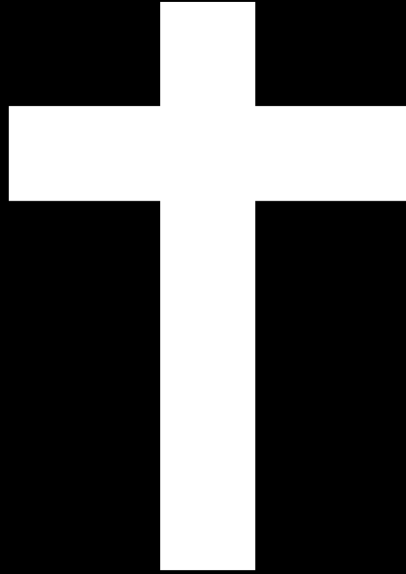

Dios Chũ'o
Kũaphũro

Koreguaje: Dios Chũ'o Kũaphũro New Testament

Dios Chu'o Kuaphuro
Koreguaje: Dios Chu'o Kuaphuro New Testament

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Koreguaje

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
87a345ac-83c6-51ad-8750-17a703f38bcc

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	80
SAN LUCAS	126
SAN JUAN	210
LOS HECHOS	265
ROMANOS	334
1 CORINTIOS	364
2 CORINTIOS	396
GALATAS	413
EFESIOS	424
FILIPENSES	434
COLOSENSES	441
1 TESALONICENSES	447
2 TESALONICENSES	454
1 TIMOTEO	458
2 TIMOTEO	465
TITO	471
FILEMÓN	475
HEBREOS	477
SANTIAGO	499
1 SAN PEDRO	506
2 SAN PEDRO	514
1 SAN JUAN	519
2 SAN JUAN	527
3 SAN JUAN	528
SAN JUDAS	529
EL APOCALIPSIS	532

San Mateo Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

*Jesús aipāi pa'isina mamia'me
(Lc 3.23-38)*

¹ Aperumu pa'isina Jesucristo aipāi paasina mamire kuaju tochasi'ea'me ie. Davina'me Abraham repau aipāi paniasome.

² Abraham mamaku Isaac paniasomu.

Isaac mamaku Jacob paniasomu.

Jacob mamachii Judana'me repau cho'jechii paniasome.

³ Judá mamachii Farena'me Zara paniasome. Repana puka'ko Tamar paniasomo.

Fares mamaku Esrom paniasomu.

Esrom mamaku Aram paniasomu.

⁴ Aram mamaku Aminadab paniasomu.

Aminadab mamaku Naasón paniasomu.

Naasón mamaku Salmón paniasomu.

⁵ Salmón mamaku Booz paniasomu. Puka'ko Rahab paniasomo.

Booz mamaku Obed paniasomu. Puka'ko Rut paniasomo.

Obed mamaku Isaí paniasomu.

⁶ Isaí mamaku David paniasomu, pāi jainukore chũ'usi'ku.

David mamaku Salomón paniasomu. Repau puka'ko chuenisōsi'ku Urías rüjo paniasomo.

⁷ Salomón mamaku Roboam paniasomu.

Roboam mamaku Abías paniasomu.

Abías mamaku Asa paniasomu.

⁸ Asa mamaku Josafat paniasomu.

Josafat mamaku Joram paniasomu.

Joram mamaku Uzías paniasomu.

⁹ Uzías mamaku Jotam paniasomu.

Jotam mamaku Acaz paniasomu.

Acaz mamaku Ezequías paniasomu.

¹⁰ Ezequías mamaku Manasés paniasomu.

Manasés mamaku Amón paniasomu.

Amón mamaku Josías paniasomu.

¹¹ Josías mamachii Jeconiana'me repau cho'jechii pa'irumuna Babilonia cheja cana sani Israelpāi chēa repa pa'ichejana sasōasome.

¹² Repanare sasōsirumu pa'isina Jesús aipāi mamia'me ie:

Jeconías mamaku Salatiel paniasomu.

Salatiel mamaku Zorobabel paniasomu.

¹³ Zorobabel mamaku Abiud paniasomu.

Abiud mamaku Eliaquim paniasomu.

Eliaquim mamaku Azor paniasomu.

¹⁴ Azor mamaku Sadoc paniasomu.

Sadoc mamaku Aquim paniasomu.

Aquim mamaku Eliud paniasomu.

¹⁵ Eliud mamaku Eleazar paniasomu.

Eleazar mamaku Matán paniasomu.

Matán mamaku Jacob paniasomu.

¹⁶ Jacob mamakũ José paniasomũ, María ñjũ pa'isi'kũ. Repao María, Jesús, pãĩ ùcuaukore chũ'ua'kũ chini Dios Raosi'kũ chiicojñokũ pũka'ko paniasomo.

¹⁷ Abraham pa'irũmũpi David pa'irũmũjatũ'ka repaũ Abraham jijosina catorcerepana paajũ saniasome. Ûcuachi'a David pa'irũmũpi Israelpãĩ Babilonia cheja chẽa sacojñorũmũjatũ'ka David jijosina catorcerepana paajũ saniasome. Ûcuachi'a Israelpãĩ repaña Babilonia cheja chẽa sacojñorũmũpi Dios Raosi'kũ Cristo'te jñaarũmũjatũ'ka repaña paasina catorcerepana paajũ saniasome.

Jesucristo'te jñaasi'ere kuamũ
(Lc 2.1-7)

¹⁸ Jesucristo'te jñaasi'e ija'cheasomũ: María repaũ pũka'ko Josere pasa chiikojeko so'opi paniasomo. Jã'ata'ni repaña chuta'a veja kueñe pa'imarũmũna María te'eo pa'ikoji Dios Rekochoji jo'kaũna chĩĩ saniasomo.

¹⁹ Repaoji chĩĩ sunisõona José repao'te paara chiikũ re'okũjekũ, “Pãĩpi repao chĩĩ sũ'isi'e asa cu'ache i'kajanaa'me repao'te”, chini cuasa chekunare pãĩ kua jñauma'ñe repao'te rope'e jo'kasõuache cuasaasomũ.

²⁰ Jã'aja'ñe cho'ora chini cuasakuta'ni repaũ uokãisirũmũna ángel, Dios raosi'kũ rani ija'che i'kaasomũ repaũ'te:

—José, David jijosi'kũ, María'te paavajũchũma'ñe veja paajũ'ũ. Repao sũ'ipũ chĩĩpi Dios Rekochoji jo'kaũna sũ'imo repao. ²¹ Chĩiva'ũre umũva'ũni paaja'mo repao. Repao María chĩiva'ũre jñaasirũmũ Jesure ve'ojũ'ũ repava'ũre. Pãĩ cu'ache cho'osi'e jũni ro'ikajajũjekũ jã'aja'ñe ve'ejamũ repaũ —chiniasomũ ángel repaũ'te.

²² Peore jã'a Diopi i'kaũna aperũmũ Repaũ chũ'o kuasi'kũ kuaku tocha jo'kasi'epi ùcuarepa ti'jñesi'kuamũ.

²³ Ija'che chiimũ repaũ kuaku tocha jo'kasi'e:
Romichĩio umũũ'terejẽ'e ja'me kãima'kopi chĩĩ suni, chĩiva'ũre umũva'ũni paaja'mo.

Repava'ũre pãĩ, Emanuelre ve'ojanaa'me, chiimũ. (“Emanuel” chiiche “Dios maina'me pa'imũ” chiimũ.)

²⁴ Ûcuarũmũ José repaũ kãni vũisirũmũ ángel Dios raocojñosi'kũ chũ'ũ jo'kasi'e cho'okũ, María'te paara chini vejaasomũ. ²⁵ Jã'ata'ni repaña vejasirũmũ, chĩiva'ũre jñaañejatũ'ka ja'me kãima'ñe paniasome. Repaũ rãjo chĩiva'ũre jñaasirũmũ José ángel repaũ'te ra kuasi'ere mami, Jesure ve'oasomũ repava'ũre.

2

Ësũũ muikã'ko cana ma'jñoko pa'iche che'chena Jesure ñañũ chini saisi'ere kuamũ

¹ Herodes chũ'ũrũmũna Judea cheja cajoopona Belén vũ'ejoopona jñaasiva'ũasomũ Jesús. Reparũmũ vañũũji Ësũũ muikã'kore pa'ũna umũpãĩ repakã'ko pa'ina ma'jñoko pa'iche che'chenajejũ ña masi, Jerusalén vũ'ejoopona so'opi ranciasome. ² Rani tĩ'a repacheja pa'inare ija'che sãniasaasome repaña:

—Chĩiva'ũ, chura jñaasiva'ũ judiõpãĩ chũ'ũjava'ũ, ¿jeechejare pa'ikũ? Repaũ'te jñaasi'ere kuaku Ësũũ muikã'kore pa'ũna vañũũ'te ñasinajejũ repava'ũni ro're pũũ ñu'ijũ pojoũũ chini ku'eme chũkũna —chiniasome repaña.

³ Herodes repacheja chũ'ũkũ repaña i'kasi'ere chekunapi kuarena asa, rũa cuasaasomũ. Jerusalén vũ'ejoopo cana ùcuaja'che ùcuaukũ asa, rũa

cuasaasome. ⁴ Ūcuarum Herodes jā'aja'ñe asa, cuasaku judío phairipāi chū'unana'me judiōpāi che'chonare repau pa'iv'ena rani chi'ia'ju chini chū'uasom. Rani chi'irena repanare,

—Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raojau, ¿jeechejana repau'te chū'ire jñaaajanaa'ñe? —chiiu sēniasaasom repau. ⁵ Chikuna i'kaasome repana repau'te.

—Judea cheja cajoopona Belén vū'ejoopona jñaaajauasom repau. Aperum Dios chū'o kuasi'ku repau'te jñaaajachejare kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

⁶ Musanukona Judea cheja cajoopo Belén vū'ejoopo cana, “Ūjajoopo, pa'ipāi pa'ijoopo pa'imanaa'me mai”, chiimanejū'u.

Musanukona pa'ijoopo cajacojñojau Israelpāi ūcuanukore chū'uja'mu.

Ūcuauji chū'u neenare Israelpāi musanukonare kuiraku re'oja'che chū'uku pa'ija'mu,

chiimu —chiniasome repana.

⁷ Chitena asa Herodes, vañuu pa'isirumare masira chini ma'jñoko pa'iche che'chenare rope'e soni rao,

—Repau vañuu, ¿jeejarumuna paku? —chikuna repau'te kuaasome repana. ⁸ Kuarena asa repanare ija'che i'kaku Belén vū'ejoopona saomasom repau:— Belén vū'ejoopona sani repau chū'iva'u pa'iche peore sēniasajaijū'u. Repava'ure ku'e jñaani ra kujū'u chū'ure. Chū'u ūcuaja'che repava'ure sani ro're ñu'iu pojora chiimu —chiiu joreasom repau.

⁹ Pāi chū'ukuji jā'aja'ñe i'kaku chū'uuna asa saniasome repana. Saijuna repana ūsuu mukā'ko ñasi'ku vañuu jo'e pa'iu repana saima'a sē'sevūji charo saniasom. Saiu chū'iva'u ūhivu'e sē'sevuna canukaasom repau.

¹⁰ Vañuu canukache ña rua pojoasome repana. ¹¹ Jā'aja'ñe canukauna ña ūcuav'ena kaka chū'iva'una'me puka'ko María'te ñaasome repana. Repava'ure ña ro're ñu'iu pojoasome repana repau'te. Pojocuha repana rasi'e cājovūã vata pachokurina'me sūkima'ñana'me chekuñūaquee ma'ña ĩsiasome repana repava'ure chū'iva'ure. ¹² Repava'ure ñacuha pa'iju repana ukāitona Dios i'kasi'e ija'che chiiche'te asaasome repana, “Herodes pa'icheja saima'ñe tīima'api co'ijū'u musanukona”, chiiche'te. Asa repacheja saima'ñe tīima'api repana pa'ichejana co'isōasome repana.

Egipto chejana kati saisi'ere kamu

¹³ Ma'jñoko pa'iche che'chena sanisōsirumuna Dios neeku ángel Josere repau ukāisirumuna rani ija'che i'kaasom:

—Vuni mu'u jojava'una'me puka'kore Egipto chejana pesa sajū'u. Herodes mu'u jojava'ure vanisōñe'te chū'ura chini ku'eja'mu. Jā'ajekuna sani chū'u mu'ure, “Co'ijū'u”, chiirumujatuka pa'ijū'u repacheja —chiniasom ángel repau'te.

¹⁴ Jā'aja'ñe i'kauna asa José vuni ūcuañamipi repau jojava'una'me puka'kore saku Egipto chejana sanisōasom. ¹⁵ Sani Herodes jūnisōsirumujatuka repacheja paniasome repana. Jā'aja'ñe cho'orena Dios chū'o aperum kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che kacheji ūcuarepa ti'jñecuhasi'kua'mu, “Chū'u chū'ire Egipto cheja pa'ikuni raau chini soimu chū'u”, chiicheji.

Chū'iva'nani vanisō'ju chini Herodes chū'usi'ere kamu

¹⁶ Ūcuarum Herodes ma'jñoko pa'iche che'chena repau'te joreju tīima'api co'isōsi'ere asa rua pe'rukū, repana ñasi'e kuasi'ere jo'e

cuasa, “Chura repau chĩi ka'chaũsurumu panicuhamu ie”, chini cuasa Belén vu'ejoopona'me ũcuajooopo kueñe pa'ichejña cava'nare chĩiva'nare umuchĩiva'narechi'a te'eka'chapaũsurumu pa'iva'nana'me na'a cho'je pa'iva'nare ũcuaukore vanisõñe chũ'uasomu. ¹⁷ Repauji jā'aja'ñe cho'oña aperumu Dios chu'o kuasi'ku Jeremías ija'che chiiche tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasomu:

¹⁸ Ramá cheja pa'ina ota oiche rua asoasomu.

Raquelpi, repao mamachĩipi chuenisõrena oio paniasomo repa.

Repaoji cuhaa'ko chini pãi, “Oimanejũ'u”, chinite'easome repao'te.

Jã'ata'ni ũcua cuhama'ñe oniasomo repao mamachĩipi chuenisõrena, chiicheji.

¹⁹ Na'a pa'isirumu Herodes jũnisõsirumuna Josere Egipto cheja pa'ikuni repau ukãisirumuna Dios neeku ángel rani ija'che i'kaasomu repau'te:

²⁰ —Vuni mu'u jojava'una'me puka'kore saku Israel chejana jo'e co'ijũ'u. Mu'u jojava'ure vanisõñu chiisina jũnisõcuhasinaa'me —chiniasomu ángel repau'te.

²¹ ũcuarumu José jā'aja'ñe i'kauna asa vuni chĩiva'una'me puka'kore Israel chejana saasomu. ²² Jã'ata'ni José Herodes mamakũji Arquelaopi Judea cheja canani chũ'ua'ku chini jo'kacojñosi'ere asa Judea cheja saivajuchuasomu. ũcuaja'che repau ukãisirumu asa masisi'e Diopi, “Judea cheja saimanejũ'u”, chiisi'ejekuna Galilea chejana saniasomu repau. ²³ Repacheja sani tĩ'a Nazaret vu'ejoopo'te paniasomu repau. Jã'aja'ñe cho'orena aperumu Dios chu'o kuasina kuaju tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñecuhasomu, “Dios Raosi'kure, ‘Nazaret vu'ejoopo caku'a'mu ikũ’, chiijanaa'me pãi”, chiicheji.

3

Juan Pãi Okoro'vesi'ku pãi peochejare pa'iu pãipi saijuna Dios chu'o chu'vasi'ere kuamũ

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-18; Jn 1.19-28)

¹⁻² Reparumu Juan Pãi Okoro'veku Judea cheja cachejare pãi peochejare sani pa'iu pãipi repauni sani chi'irena Dios chu'ore ija'che chiũ chu'vaasomu:

—Musanukona cu'ache cho'оче ũhasõ mama cuasajũ'u. Dios Raosi'ku pãi ũcuaukore chũ'upi'ramu —chiniasomu repau. ³ Aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías repau Juan cho'ojachere kuaku ija'che i'kaku tocha jo'kaasomu:

Pãiu pãi peochejare sani pa'iu pãipi repauni saito ujachu'opi ija'che i'kaku chu'vaja'mu:

“Maire Paaku tĩ'api'ramu.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rũhiñe pa'ima'a care'vacheja'che

re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'u”, chiija'mu, chiiche tocha jo'kaasomu repau.

⁴ Repau Juan ju'ikãa camello rañapi cho'osikãa paniasomu. Corejakãa va'i ca'ni kãare tũniasomu repau. Æu, pũ'suva'nana'me airo pũji aũ paniasomu repau. ⁵ ũcuarumu Jerusalén vu'ejoopo pa'ina repacheja Judea cheja canana'me Jordán chiacha kueñe cachejña cana jainuko repau chu'vachu'ore asaũu chini saniasome. ⁶ Sani repau chu'vache'te asa repana cu'ache cho'osi'ere Dioni kuarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomu repanare.

⁷ Reparum Juan fariseopaina'me saduceopai repauni okoro'vecojñoñu chini jainuko satena ña ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukona te'ena chuta'a cu'ache cho'оче ũhamanajeju aña pa'icheja'che cu'ache pa'ime. “Maipi okoro'vecojñoru Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu”, chini cuasaju raimе musanukona. ¿Neepi che'chorena jā'aja'ñe cuasache musanukona? ⁸ Musanukona cu'ache cho'оче'te ũhasō re'oja'che pa'ijū Dios chũ'ũñe'te cho'ojū pa'ijũ'ũ. Musanukonapi re'oja'che pa'ito chekunapi ñani, “Ina cu'ache cho'оче ũhasōsinajeju re'oja'che pa'ime”, chijanaa'me musanukonare. ⁹ Ija'che cuasacosome musanukona: “Abraham jojosiinaa'me mai. Jā'ajekuna Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu”, chijū cuasacosome musanukona. Jā'aja'ñe cuasamanejũ'ũ. Dios chũ'ũñe cho'oma'me musanukona. Diore Repauni cho'ouato ira'karuã catara'karuãpi Abraham jojosiinare chekunare cho'ore'omu, Repau chũ'ũñe cho'ojanare. ¹⁰ Sũkiñuã aiñe kũñũpi sãijaruã kũima'to, “Cu'amū iñuã”, chini kueni uosōme pã. Dios ũcuaja'che pã cu'ache pa'inare cu'anajejuna vati toana saomu. ¹¹ Chu'ũ musanukonare cu'ache cho'оче ũhasōsinare re'oja'che cho'okaiū okopi okoro'vemu. Na'a pa'isirumu cheku na'a ruu masakujū rani pa'iu na'a ruu re'oja'che cho'okaija'mu musanukonare. Chu'ure na'a ruu masakujekuna repau'te cuasa, vajuchuku pa'imū chu'ũ. Na'a ruu masakujeku repau'te cuasanare Dios Rekocho'te isija'mu repau. Repau'te cuasamanareta'ni ũcuauji chũ'ũna na'a pa'isirumuna cu'ache ti'jñeja'mu. ¹² Pã trigo cho'oni po'te repacaã rũhikuanupū chi'i ũhame. Repasuota'ni uosōme. Na'a pa'isirumu Raijau pã ũcuaukore chi'i trigo cho'очеja'che cho'oku cu'ache cho'оче ũhamanare vati toana chachamatoana saoja'mu. Cu'ache cho'оче ũhasō repau'te cuasanareta'ni Puka'ku pa'ichejana saja'mu repau —chiniasomu Juan repanare pã.

Jesure okorosi'ere kumatū
(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Ūcuarumu Jesús Galilea cheja pa'isi'kupi Jordán chiachana Juan pa'ichejana saniasomu repauni okorocojñora chini. ¹⁴ Sakuna Juan repau'te okore rocuhekū ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'ure okorokairuja'iuji chu'uni rani, “Okorokaijũ'ũ chu'ure”, chiimū. Mu'upi chu'uni rokaito na'a re'omu —chiniasomu repau.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa repau'te ija'che i'kaasomu repau:

—Cho'ocuhemanajũ'ũ. Dios chũ'ũ jo'kasi'e cho'oñu mai —chiniasomu repau. Chikuna Juan, “Jau”, chini repau'te Jesure okoroasomu.

¹⁶ Ūcuarumu Jesús okorocojñocuha chiacha nukasi'kupi po'ore mani nukakuna sunaumū teana re'ojaumū care'o Dios Rekocho ũkuroja'iu ũcuauñi cajekuna ñaasomu. ¹⁷ Dios Rekocho cajesirumu sunaumūpi ija'che i'kache asoasomu: “Iku chu'ũ chũ'ũ oiū paaku'mu. Ruu pojomu chu'ũ ikure”, chiiche asoasomu.

4

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ũte'esi'ere kumatū
(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ūcuarumu Jesús Dios Rekochoji chũ'ũna pã peochejana sanisōasomu. Sani pa'iuña vati ai repauni cacu'ora chini cu'are chũ'ũasomu.

² Sani cuarentarepaumucujñana'me cuarentarepañami ãu ãima'ñe pa'iana ãucuhasomũ repaũ'te. ³ Ūcuarũmũ vati ai rani Jesuni cacũ'ora chini ija'che i'kaasomũ:

—Mũ'upi Dios Mamarepakũ pani ipũã catapuã mini, pãpuã carũñojũ'ũ —chinasomũ.

⁴ Chikũna Jesús ija'che sãĩne i'kaasomũ repaũ'te:

—Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Pãipi chũ'urejẽ'e cuasama'ñe repana ãijañe ãuchi'a cuasajũ pa'ito cu'amũ. Jã'achi'a cuasama'ñe chũ'ũ chũ'o asa chẽa cho'ojũ pani re'oja'che pa'ijanaa'me pãĩ,

chiimũ —chinasomũ Jesús repaũ'te vati.

⁵⁻⁶ Jã'a i'kacuharũmũ vati ai repaũ'te Jesure Dios neejoopo Jerusalén vũ'ejoopona sa Dios vũ'e sẽ'sevũna mũa ija'che i'kaasomũ:

—Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Dios, mũ'ũni kuirajũ mũ'ũ tuã'ito repana jũjñapi chẽaa'jũ chini, ángele'te raoja'mũ,

mũ'upi tuãni asi cho'omaneakũ chini,

chiimũ. Jã'ajekũna mũ'upi Dios Mamarepakũ pani ichejapi chejana chã'ijũ'ũ. Dios i'kasi'epi ũcuarepa pa'ito ichejapi chãni asi cho'omaneja'mũ mũ'ũ —chinasomũ vati ai.

⁷ Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Ūcuachi'a Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'ũ cho'omasiche'te rupũ ñañũ chini sẽemanejũ'ũ mũsanũkona pãĩ, chiimũ Dios —chinasomũ Jesús repaũ'te vati aire.

⁸⁻⁹ Jã'a cho'o pi'nisirũmũ vati ai repaũ'te Jesure cuhacho aikũtina rũa mũmũ pa'ikũtina sa mũa teana te'erũmũ peore chejña pãĩ pa'ichejñana'me repachejña pa'imajñaruã re'oja'chere ñokũ ija'che i'kaasomũ:

—Mũ'upi chũ'ũni, “Peore masikũ'mũ mũ'ũ”, chiiũ ro're ñu'iu pojoru mũ'ũni peore ĩsija'mũ chũ'ũ ichejña —chinasomũ vati.

¹⁰ Chikũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—¡Vati ai, saijũ'ũ mũ'ũ! Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Diore Pãĩ Ūcuanũkore Paakũ'techi'a, “Peore masikũ'mũ mũ'ũ”, chiijũ cuasajũ pojojũ

Repaũ chũ'ũñechi'a cho'ojũ pa'ijũ'ũ mũsanũkona pãĩ,

chiimũ —chinasomũ Jesús repaũ'te.

¹¹ Jã'aja'ñe i'kaũna vati ai Jesure jo'ka sanisõasomũ. Repaũ sanisõsirũmũ ángelepi rani kuirasome repaũ'te.

Jesús Galilea cheja apevũamũ pãĩ chũ'vache

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jã'a cho'ocuha repaũ co'isirũmũ Jesús, Juan Pãĩ Okoro'vesi'kũre pãĩ chẽavũ'e cuaosi'ere asa Galilea chejana saniasomũ. ¹³ Repacheja cajoopona Nazaret vũ'ejoopona sani rũa keerũmũ pa'ima'ñe chiara rũ'tũva cajoopona Zabolonna'me Neftalí ve'ochejña cajoopona Capernaum vũ'ejoopo'te pasa chini saniasomũ repaũ. ¹⁴ Jã'aja'ñe cho'õũna aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Isaias tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kũamũ.

¹⁵ Galilea chiara rũ'tũva pa'ichejñare Zabolón chejana'me Neftalí cheja ve'osichejñare judío peona jainũko pa'ime.

Chura Galilea cheja jã'aja'ñe ve'emũ repachejña.

Jordán chiacha chekũkã'ko cacheja ũcuaja'che judío peona jainũko pa'ime.

¹⁶ Ūcuachejñare pa'ijũ chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'ina'pi miañe ñañeja'ñe

chũ'o re'oja'chere asaasome repaña,
re'oja'che pa'iche chũ'vachũ'ore.

Ûcuaja'che cu'ache pa'inapi umucuse ñataauna miañe ñoñeja'ñere
re'oja'che pa'iche'te asaasome repaña,
chiimũ Isaías tocha jo'kasi'e.

¹⁷ Repacheja saisirũmũpi vaa Jesús ija'che chiiũ päire chũ'vakũ paniasomũ:

—Mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ õhasõ mama cuasajũ'ũ. Dios Raosi'kũ
päi ùcuauũkore chũ'ũpi'ramũ —chiiũ chũ'vaasomũ repaña.

*Va'i chonare ùcuaka'chapanare Repaña chũ'ũñe'te cho'ojũ paapũ chini
Jesús chẽasi'ere kũamũ
(Mr 1.16-20)*

¹⁸ Na'a pa'isirũmũ Jesús Galilea chiara ru'tũva'te ku'iu Simonre cho'jeũ
Andrena'me pa'ikũni ñaasomũ. Repaña Simón cheke mami Pedro ve'emũ.
Va'i chonajejũ va'i chorũji chiara'te chojũ paniasome repaña. ¹⁹ Repanare
ña Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũni ja'me ku'ijũ chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Va'i sani va'ire
jñaa ranaa'me mũsanũkona. Chura chũ'ũpi cho'okaiũna sani päire jñaa
chũ'ũni rakaijũ pa'ijũ'ũ —chiniasomũ Jesús repanare.

²⁰ Jã'aja'ñe i'kaũna asa teana va'i chorũã jo'ka ùcuauũna'me saniasome
repaña.

²¹ Jã'achejapi jo'e jmachenerũ sani Zebedeo chĩire Santiagona'me Juanre
ñaasomũ repaña. Pũka'kũna'me choovũ'te pa'ijũ va'i chorũãre care'vajũ
paniasome repaña. Pa'ijũna ña Jesús repanare, repaña'me saapũ chini
soniasomũ. ²² Soiũna asa, “Jaa”, chini choovũna'me pũka'kũre teana jo'ka
ùcuauũna'me saniasome repaña Santiagona'me Juan.

*Pãĩ jainũkore che'chomũ Jesús
(Lc 6.17-19)*

²³ Reparũmũ Jesús Galilea cheja si'achejña ku'iu repacheja pa'ivũ'ña
judiõpãĩ chi'ivũ'ñana si'arũmũ kaka che'chokũ ku'iu pa'isi'kũa'mũ.
Ûcuachi'a päi cu'ache cho'ochẽ õhasõsinare Dios chẽa paache'te chũ'vakũ
päi si'ache ravũ jũ'inare vasokũ ca'nivũã asiche si'ache jũ'inare vasokũ
ku'iu pa'isi'kũa'mũ repaña. ²⁴ Repaña cho'ochẽ'te ñajũ päipi si'arũmũ
kũajũna asa Siria cheja si'achejña pa'ina päi ravũ si'ache jũ'iva'nare,
ca'nivũã asiche si'ache jũ'inare, vati paanare, vẽ've ravũ paanana'me
nũka ku'imanare Jesuni saasome. Sarena Jesús repanare ùcuauũkore
vasokaisi'kũa'mũ.

²⁵ Reparũmũ päi raa jainũko Jesure ja'me ku'ijũ pa'isinaa'me, Galilea
cheja cana Decápolis cheja cajoopoã cana Jerusalén vã'ejoopo cana Judea
cheja canana'me Jordán chiacha chekũkã'ko cana.

5

*Aikũtire pa'iu Jesús chũ'vasi'ea'me
(Lc 6.20-23)*

¹⁻² Ûcuarũmũ Jesús päipi jairepanũko Repaña pa'ichejana chi'ijũna ña
aikũtina mũni pũusi'kũa'mũ. Mũni ñu'iuũna chũkũna repaña neenana'me
repaũ'te chiinapi repaña ñu'ichejana mũni chi'irena ùcuachejare
ñu'iu Dios chũ'ũñe cho'ona Repaña neena pa'iche'te che'chokũ ija'che
chũ'vasi'kũa'mũ repaña chũkũna'te:

3 —Pāi Diore masi cuasamanata'ni Repa'u'te masi cuasañu chiito Diopi paaku cho'okaija'mu repanare. Ūcuauji cho'okaiuna Repa'ni masi cuasaju jūnisōsirumu Repa'u pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repana.

4 'Ūcuachi'a oiju sumava'na pa'ina pāi, Diopi repana rekoñoña churoña pojoju pa'ijanaa'me.

5 'Ūcuachi'a pāi cu'ache cho'ocojñonata'ni sāiñe cu'ache cho'omana Dios, "Īsija'mu chu'u", chiisichejare chejare ĩsiuna pojoju pa'ijanaa'me.

6 'Ūcuachi'a pāi Dios chu'ñe cho'oneena Ūcuauji cho'okaiuna Repa'u chu'ñe'te masi cho'ojū pojoju pa'ijanaa'me.

7 'Ūcuachi'a chekunare ña oiju re'oja'che cho'okaina pāi, Diopi ūcuaja'che repanani oiu re'oja'che cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

8 'Ūcuachi'a pāi repana rekoñoñ cu'achejē'e cuasamana Diore ñajanaa'me. Diore ñajanajeju pojoju pa'ijanaa'me repana.

9 'Ūcuachi'a chekunari cavajuna ñani, "Cavamairo re'oja'che pa'ijū'u", chiinare pāi, "Chu'u chīia'me ina", chiija'mu Dios. Jā'ajekuna pojoju pa'ijanaa'me repana.

10 'Ūcuachi'a Dios chu'ñe'te cho'ojū cu'ache cho'ocojñona pāi, Dios neenajeju Ūcuauji cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

11 'Pāi musanukonare chu'uni cuasajuna rua cu'ache i'kaju cu'ache cho'ome. Ūcuachi'a musanukona pa'iche'te chekunare kuni, "Cu'ache pa'inaa'me jā'ana", chiiju jorenaa'me repana, cheke si'ache na'a rua cu'ache i'kaju. Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni pojoju pa'ijanaa'me musanukona. 12 Na'a pa'isirumu Dios musanukonare Repa'u pa'ichejana satena pa'iche re'oja'chere ĩsija'mu. Jā'ajekuna pojoju pa'ijū'u musanukona. Musanukonare irumu cu'ache cho'ocheja'che aperumu pa'isina pāi reparumu Dios chu'o kuasinare ūcuaja'che cu'ache cho'oasome —chiisi'kuamū Jesús chukuna'te.

*Diore cuasana re'oja'che pa'iche'te chu'vamū Jesús
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

13 Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e chu'vasi'kuamū.

—Ūha sāija'ia rua re'omu. Musanukona ūcuachi'a chu'ure cuasanajeju re'oja'che pa'iju ūhaja'ñe pa'ime icheja cheja. Jā'ata'ni ūhapi sāija'ñeji si'asōru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe pāi, ūhapi sāijaam chini? Jo'e sāija'ñe cho'ocu'amū repa. Cu'akuna ve'sena sējoru pāi chekunari ku'iju cha'came repa ūha.

14 'Ūcuachi'a chu'ure cuasanajeju musanukonari re'oja'che cho'ojuna ñaju, pāi chekuna, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'ome ina", chiiju masime. Vu'ejoopo aikūti sē'sevu pa'ijoopo rua so'ña ñoñeja'ñe musanukonari re'oja'che cho'ojū ñojuna ñaju, pāi chekuna, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime ina", chiiju masime. 15 Pāiu uotūoru chu'oni totoroji jao nukoma'mu. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe uotūoru chu'oni, "Chija'ito pāi ivu'e pa'ina ñamanajanaa'me", chini cuasa, umuna tūomu re'oja'che miakuna repavū'e pa'inari ūcuauko ñaa'ju chini. 16 Musanukona ūcuaja'che uotūoru re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cho'ojū pa'ijū'u, pāipi ña, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'onaa'me ina", chiaru chini —chiisi'kuamū repa.

Aperumu pa'isina Moisenamē chekuna chu'ū jo'kasi'e cho'oche'te i'kamū Jesús

17 Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kaku chu'vasi'kuamū:

—Chũ'ure ija'che cuasamanejũ'u musanukona: “ ‘Diopi chũ'una Moisés tocha jo'kasi'ena'me Repau chũ'o aperumũ kuasina tocha jo'kasi'e kuache'te cho'omanejũ'u', chisa chini raisi'kucosomũ iku Jesús”, chiiju cuasamanejũ'u chũ'ure. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe repaña chũ'u cho'ojachere kuaju tocha jo'kasi'ere cho'ora chini raisi'kuamũ chũ'u, musanukonapi ña chẽa ũcuaja'che cho'ojũ paapu chini. ¹⁸ Cũnaumũna'me cheja chuta'a si'amarumũna repaña tocha jo'kasi'e kuache te'emakarũjẽ'e karama'ñe peore pa'ija'mũ, repa kuache peore ti'jñerumũjatũ'ka. Ũcuarepaa'me jã'a. ¹⁹ Jã'ajekũna pãiu ũcuauakũji repaña chũ'u jo'kasi'ere jachaku peore cho'omau chekunarejẽ'e, “Repaña chũ'u jo'kasi'e peore cho'oma'tojẽ'e re'omũ”, chiiu chũ'vasi'kũre Dios, “Iku chũ'u neekũta'ni rũa vesũ'mũ”, chiija'mũ. Jã'ata'ni pãiu ũcuauakũji repaña chũ'u jo'kasi'ere jachama'ñe cho'oku chekunare ũcuaja'che, “Jachama'ñe cho'ojũ'u”, chiiu chũ'vasi'kũre Dios, “Iku chũ'u neeku rũa masiũ'mũ”, chiija'mũ. ²⁰ Musanukonapi repaña chũ'u jo'kasi'ere judiõpãi che'chonana'me fariseõpãire na'a rũa cho'omaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me — chiisi'kuamũ repau.

*“Chekunare pe'ruma'ñe pa'ijũ'u”, chiiu chũ'vamũ Jesús
(Lc 12.57-59)*

²¹ Ũcuarumũ Jesús chũkũna'te jo'e chũ'vakũ ija'che che'chosi'kuamũ:

—Moisés mai aipãire aperumũ chũ'ũku tocha jo'kasi'e kuache asanaa'me musanukona. Ija'che kuamũ repa:

Chekũnare vanisõmanejũ'u.

Pãiu ũcuauakũji chekũre vanisõru repau'te ũcuachi'a sãĩne vanisõjũ'u, chiimũ repau tocha jo'kasi'e. ²² Chũ'ũta'ni, “Ija'che cho'ojũ'u”, chiiu chũ'ũmũ musanukonare: Pãiu ũcuauakũji repau'te ja'me pa'ikũni pe'rutojẽ'e pe'rusi'e ro'i cu'ache ti'jñeja'mũ repau'te. Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji repau'te ja'me pa'ikũni cu'ache i'kato pãi chũ'ũna repau'te chẽajanaa'me, jo'e i'kamanea'ku chini. Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji repau'te ja'me pa'ikũni, “Cu'akũjekũ vati toana sani uukũ pa'ija'mũ mũ'u”, chiiku ũcuauji vati toana saocõjõja'mũ.

²³⁻²⁴ Ũcuachi'a musanukonapi ũcuauakũji te'eu Diore ĩsimajñaruãre Repau'ni ĩsira chini saikũji mũ'ure chekũ pe'ruche'te cuasani mũ'u ĩsira chini samajñaruã repamajñaruã tũo uoko'a ti'jñeñena ũha charo mũ'ure pe'rukũni, “Jo'e sãĩne pe'ruma'ñe re'oja'che paũu mai”, chiijaijũ'u. Pe'rusi'e care'vajani Diore ĩsimajñaruã tũo uoko'ana co'i, mũ'u rakũ ũhasi'e churata'ni repamajñaruã Diore ĩsijũ'u.

²⁵ 'Chekũrumũ pãiu ũcuauakũji chekũni põsero'i paamũ. Jã'ata'ni repau'ji jeereparumũ ro'ima'to pe'rukũ ro'ia'ku chini pãi chẽañe chũ'ũku pa'ivũ'ena saja'mũ repau'te. Jã'aja'ñe cho'opi'rato pesa chuta'a ma'a sairumũna, “Põsero'ire charo care'vaũu”, chiijũ'u repau'te. Na'mi care'vama'to repau'te pãi chẽañe chũ'ũkũni saja'mũ repau. Sa jo'kaũna pãi chẽañe chũ'ũkũji repau'te pãi chẽavũ'ena cuaoa'ju chini pãi chẽanani chũ'ũja'mũ. ²⁶ Cuao jo'karena põsero'i peore ro'i pi'niñetũ'ka ũcuavũ'ere pa'ija'mũ repau. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuamũ repau.

“Musanukona pa'imanare ja'me kãimanejũ'u”, chiiu chũ'vamũ Jesús

²⁷ Ũcuarumũ Jesús chũkũna'te jo'e ija'che chũ'vasi'kuamũ:

—Ũcuachi'a Moisés aperumũ chũ'ũku tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me musanukona. Ija'che kuamũ repa:

Ɛmupāi, mʉsanʉkona pa'imanare romi ja'me kāima'ñe pa'ijũ'ũ.
 Ũcuachi'a romi, mʉsanʉkona pa'imanare Ɛmupāi ja'me kāima'ñe pa'ijũ'ũ,
 chinasomʉ. Repana i'kasi'e chekʉnapɪ kʉajʉna asanaa'me mʉsanʉkona.
²⁸ Chʉ'uta'ni ija'che i'kamʉ: Pāiʉ ũcuauakʉji romioni repaʉ paama'koni
 Ɛache ñani repaʉ rekochoji repaʉ'te paama'kʉpi ja'me kāisi'kʉja'che
 cho'omʉ.

²⁹ 'Chekʉrumʉ pāiʉ ũcuauakʉji repaʉ ñakova Ɛjajũtu cakā'ko
 cañakovaji ñakʉ chekʉni cu'ache cho'omʉ. Jā'aja'ñe cho'oni repañakova
 ruta so'ona sējosōa'kʉ. Ñakovachi'a cho'osōto na'a re'omʉ repaʉ'te.
 Jā'aja'ñe cho'omaneni chekʉrumʉ repaʉ ũcuañakovaji ñakʉ jo'e na'a
 rʉa cu'ache cho'osi'kʉjekʉ vati toana saocojñoja'mʉ. Repaʉji ñakova
 te'eñakova peoto cu'amʉ. Jā'ata'ni Diopi repaʉ'te vati toana saoru
 na'a rʉa cu'ache pa'imʉ repaʉ'te, cu'a cho'osi'kʉre. ³⁰ Ũcuachi'a
 pāiʉ ũcuauakʉji repaʉ Ɛjajũtʉpi chekʉni cu'ache cho'oni, repajũtu
 tuso so'ona sējosōa'kʉ. Jũtʉchi'a cho'osōto na'a re'omʉ repaʉ'te.
 Jā'aja'ñe cho'omaneni chekʉrumʉ repaʉ ũcuajũtʉpi jo'e na'a rʉa cu'ache
 cho'osi'kʉjekʉ vati toana saocojñoja'mʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Rājoromi sējoma'ñe paache'te chʉ'vamʉ Jesús
 (Mt 19.1-9; Mr 10.1-12; Lc 16.18)

³¹ Ũcuarʉmʉ Jesús jo'e ija'che chʉ'vasi'kʉa'mʉ:

—Ũcuachi'a Moisés aperʉmʉ chũ'ukʉ tocha jo'kasi'e cheke ija'che
 kʉamʉ:

Pāiʉ ũcuauakʉji repaʉ rājore paacuhekʉ sējora chiikʉ
 charo repaʉ'te sėjosi'e kʉache utija'ovana tocha ũcuaoɪi ïsijũ'ũ
 repaʉ chekʉnare ñojaja'ova.

Repaja'ova tocha pi'ni ïsiru sējore'omʉ repaʉ'te,
 chiimʉ repaʉ chũ'ũ jo'kasi'e. ³² Chʉ'uta'ni ija'che cho'ojũ'ũ chiiʉ chũ'ũmʉ
 mʉsanʉkonare: Chekʉrumʉ pāiʉji repaʉ rājopi chekʉni ja'me kāito
 sējore'omʉ repaʉ'te. Jā'ata'ni repaʉ rājoni jā'aja'ñe cu'ache cho'oma'koni
 rureparʉ sėjoni cu'ache cho'omʉ. Sējosōru chekʉrumʉ repaʉ jo'e chekʉni
 veja pa'ija'mo. Repaʉji jā'aja'ñe cho'oru ũjʉ pa'isi'kʉpi sėjosi'kʉpi chʉ'o
 paamʉ, repaʉ cu'ache cho'osi'e. Repaʉ'te vejasi'kʉ ũcuaja'che cu'ache
 cho'omʉ —chiisi'kʉa'mʉ repaʉ.

Diore roiʉ i'kama'ñere chʉ'vamʉ Jesús
 (Mt 23.16-22)

³³ Ũcuarʉmʉ Jesús chʉkʉna'te jo'e ija'che i'kakʉ chʉ'vasi'kʉa'mʉ:

—Ũcuachi'a Moisés mai aipāire aperʉmʉ chũ'ukʉ tocha jo'kasi'e kʉache
 cheke asanaa'me mʉsanʉkona. Ija'che kʉamʉ repaʉ:

Mʉsanʉkona Diore roiʉ i'kasi'e jorema'ñe ũcuarepa cho'ojʉ pa'ijũ'ũ,
 chiimʉ. ³⁴ Jā'ata'ni chʉ'ũ mʉsanʉkonare jā'aja'ñe cho'omaneajʉ chini
 ija'che chʉ'vamʉ: Diore jmamakarʉjē'e roiʉ i'kamanejũ'ũ mʉsanʉkona.
 Repaʉ mamire ve'ocuhejʉ cʉnaʉmʉjē'e roiʉ i'kamanejũ'ũ, Repaʉ chũ'ukʉ
 pa'ichejajekʉna. ³⁵ Ũcuachi'a chejajē'e roiʉ i'kamanejũ'ũ, Repaʉ
 chũ'ũcojñoɪa pa'ichejajekʉna. Ũcuachi'a Jerusalén vʉ'ejoopoɪjē'e roiʉ
 i'kamanejũ'ũ, Repaʉ Dios peore chũ'ukʉ neejoopoɪjekʉna. ³⁶ Ũcuachi'a
 sījore roiʉ i'kamanejũ'ũ, mʉsanʉkonare raña te'era'chorʉjē'e pojaraña
 jā'apāani chijaraña carʉñocu'asijojekʉna. ³⁷ Ũcuachi'a mʉsanʉkonare
 Diore cuasanare chekʉnapɪ i'kajʉna, “Jaʉ, cho'ora”, chiisi'e repare
 ũcuarepa cho'ora chini cheke na'a rʉa roiʉ i'kato cu'amʉ. Mʉsanʉkona
 chekʉnapɪ i'kajʉna, “Cho'oma'mʉ”, chiisi'e ũcuaja'che chekere roiʉ

i'kamanejũ'u. Cheke na'a rua roijũ i'kanapi vati chũ'uñe cu'ache cho'ome repaña —chiisi'kua'mũ repañ.

“Mũsanũkona cu'ache cho'osinare sãĩne cu'ache cho'omanejũ'u”, chiimũ chũ'vamũ Jesús

(Lc 6.29-30)

³⁸ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e chũ'vasi'kua'mũ.

—Ũcuachi'a Moisés chũ'ũku tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamũ: Chekũpi mũ'u ñakova'te tũ'ka feosõru sãĩne tũ'ka feosõkaijũ'u repañ'te. Ũcuachi'a chekũpi mũ'u cõjiñũ'te jẽo jũchosõru sãĩne jẽo jũchosõkaijũ'u repañ'te,

chiimũ repañ chũ'u jo'kasi'e. ³⁹ Chũ'ũta'ni irũmũ ija'che chũ'ũmũ mũsanũkonare: Chekũpi mũ'ũni cu'ache cho'oto sãĩne cu'ache cho'omanejũ'u repañ'te. Ũcuachi'a chekũpi pe'rukũ mũ'u vachotururũna asi charato chekũkã'ko ãsemaneju'u jo'e charaa'ku. ⁴⁰ Ũcuachi'a chekũrũmũ mũ'ũpi chekũni põsero'i paakũna repañ'ji mũ'u sẽ'sevũ ju'ikãare ãsiku ro'ia'ku chini pãĩ chẽañe chũ'ũku vũ'ena saru chekũkãa ũcuaja'che rupũ ãsijũ'u repañ'te. ⁴¹ Ũcuachi'a chekũpi mũ'ũni repañ põsere te'ekilõmetrojatũ'ka kuãa sakaau chini chũ'ũto dos kilõmetrojatũ'ka pojoku kuãa sakaijũ'u repañ'te. ⁴² Ũcuachi'a mũ'u paamajũaruãre ũcuauakũji sẽeto rupũ ãsijũ'u repañ'te. Ũcuachi'a chekũpi mũ'ũni ũcuauache'te prestara chini sẽeto ãsema'ñe prestajũ'u repañ'te —chiisi'kua'mũ repañ.

“Mũsanũkonare cuhenare pãĩ oijũ pa'ijũ'u”, chiimũ Jesús

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e chũ'vasi'kua'mũ.

—Ũcuachi'a Moisés chũ'ũku tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamũ: Mũsanũkonare re'onare oijũ pa'ijũ'u. Mũsanũkonare cuhenare'ta'ni sãĩne cuhejũ'u, chiimũ repañ chũ'u jo'kasi'e. ⁴⁴ Chũ'ũta'ni ija'che chũ'ũmũ mũsanũkonare: Mũsanũkonare cuhenare oijũ pa'ijũ'u. Mũsanũkonare cu'ache i'kanare Dioni re'oja'chere sẽekaijũ'u. Ũcuachi'a mũsanũkonare cu'ache cho'onare sãĩne re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ'u. ⁴⁵ Mũsanũkonapi chũ'u chũ'ũsi'ere cho'oni mai Ja'ku Dios Cũnaũmũ Pa'iku cho'ocheja'che re'oja'che cho'oju pa'ijanaa'me. Ũcuauji chũ'ũna ãsũũ asuche pãĩ cu'anana'me re'ona pa'icheja re'oja'che ñoñe miamũ. Ũcuachi'a Diopi chũ'ũna oko pãĩ cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'ina pa'ichejũ si'achejũ rakũ pa'imũ. ⁴⁶ Pãĩ chũ'ũnare kuri kookaina pãĩ ũcuaukore oima'ñe repañare oinarchi'a sãĩne oijũ pa'ime. Mũsanũkona repañare na'a re'oja'che pa'ijũ pãĩ ũcuaukore oijũ pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kaja'mũ Dios mũsanũkonare. Jã'ata'ni repaña pa'icheja'che mũsanũkonare oinarchi'a oijũ pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kamaneja'mũ Dios. ⁴⁷ Ũcuachi'a Diore cuasamana pãĩ ũcuaukore chẽse pojoma'ñe repañare re'onarchi'a chẽse pojoju pa'ime. Mũsanũkonata'ni mũsanũkonare re'onarchi'a chẽse pojoju pa'ima'ñe mũsanũkona ñamanarejẽ'e chẽse pojoju pa'ijũ'u, Diopi pojoa'ku. ⁴⁸ Mai Ja'ku Dios, Cũnaũmũ Pa'iku cho'ocheja'che re'oja'checi'a cho'oju pa'ijũ'u mũsanũkona —chiisi'kua'mũ Jesús.

6

Chekũnare re'oja'che cho'okaijũ pa'iche'te che'chomũ Jesús

¹ Ūcuarum Jesús chukuna'te repau neenare ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okañu chini rupu chekunapi pãipi ñaa'ju chini re'oja'che cho'ojũ pa'imanejũ'u. Musanukonapi jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ito Dios mai Ja'ku Cunaumu Pa'iku musanukonare re'oja'che cho'osi'e ro'i jmakarujẽ'e isimaneja'mu.

² Jã'ajekuna musanukonapi chuo'va'na pa'iva'nare cho'okani pãi jainuko ñaju'te cho'omanejũ'u. Jã'aja'ñe cho'ome pãi sã'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina. Chuo'va'na pa'iva'nani kurire isinu chini, mai judiopãi chi'ivũñana kaka pãi ñaju'te kuri isinaa'me repana, pãipi jainuko repana cho'ochete ña, "Re'onaa'me ina", chiapũ chini. Chekumũ callejoovũãre eta nuka ku'ijũ pãi chenevũãna chuo'va'na pa'iva'nare kuri isinaa'me repana, pãipi jainuko ña, "Re'onaa'me ina", chiapũ chini. Jã'aja'ñe cho'ojũ pãire ũcuare re'oja'che i'kacojnosinajeju, re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repana. Ūcuarepaa'me jã'a. ³ Musanukonapi te'eu, "Chuo'va'na pa'iva'nani cho'okasa", chini mu'u na'a rua ja'me pa'iku'terejẽ'e kuama'ñe te'eu cuasaku cho'okaijũ'u repanare. ⁴ Kuama'ñe mu'uchi'a te'eu cuasaku cho'okaiũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oru mai Ja'ku Dios pãi ũcuanuko rope'e cho'ochete peore Ñakũji mu'u te'eu cuasaku cho'osi'e ña ro'ija'mu —chiisi'kua'mu repau.

*Diore sãeñe'te che'chomu Jesús
(Lc 11.1-4)*

⁵ Ūcuarum Jesús ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukonapi Diore sãni sã'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'ocheteja'che cho'omanejũ'u. Repana Diore sãni mai judiopãi chi'ivũñana kaka pãi chenevũãre nukaju sãenaa'me, pãipi ña, "Re'onaa'me ina", chiapũ chini. Chekumũ callejoovũãre nukaju Diore sãenaa'me repana, chekunapi ña, "Re'onaa'me ina", chiapũ chini. Jã'aja'ñe cho'ojũ pãire ũcuare re'oja'che i'kacojnosinajeju re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repana. Ūcuarepaa'me jã'a. ⁶ Musanukonapi te'eu Diore sãni mu'u pa'iruupuna kaka jeo mai Ja'ku Diore Ñoma'kuni sãejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto mai Ja'ku Dios pãi ũcuanuko rope'e cho'ochete peore Ñakũji mu'u te'eu cho'ochete ña re'oja'che cho'osi'e ro'i re'oja'che isija'mu.

⁷ Ūcuachi'a musanukonapi Diore sãni Repau'te masi cuasamana cho'ocheteja'che ũcuate'ere i'kaju sãemanajũ'u. Repana Diore masi cuasamana Repau'te sãni, "Maipi chu'o ũcuate'ere ruarepañoã co'chaju sãeto Dios maire asa cho'okaija'mu", chini cuasaju jã'aja'ñe i'kaju sãeme. ⁸ Repana cho'ocheteja'che cho'omanejũ'u musanukona. Mu'u chuta'a Repau'te sãemarumuna mu'u chiiche masimũ Dios. ⁹ Musanukonapi sãni ija'che i'kajũ'u:

Ja'ku, Cunaumu Pa'iku, pãi mu'ure vajuchuju pojoa'ju.

¹⁰ Ūcuachi'a mu'u chũ'uñe pãi ũcuanuko cho'ojarumũ tĩ'aa'ku.

Cunaumu pa'ina mu'u chũ'uñe masi cho'ocheteja'che cheja pa'ina ũcuaja'che re'oja'che cho'ojũ paapũ.

¹¹ Ūcuachi'a chukuna chiiche ãu si'aumucujña isijũ'u, chukuna ãijañe.

¹² Chukuna cu'ache cho'ochete jo'e cuasamanajũ'u, chukuna'te pãi cu'ache cho'osi'e chukuna jo'e cuasama'ñeja'ñe.

¹³ Chukuna'te vatipi chũ'ukuna cu'ache cho'oñu chiito mu'upi ũsekaijũ'u, cho'omaneja'ju chini.

Jã'aja'ñe i'kaju Diore sãejũ pa'ijũ'u.

14 'Chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi jo'e cuasama'to mai Ja'ku Dios ũcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'oche jo'e cuasamaneja'mu. 15 Jã'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere ũcua cuasaju pa'ito mai Ja'ku Dios ũcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'oche cavesuma'ne cuasaku pa'ija'mu —chiisi'kua'mu repau.

Te'eñoã au ãima'ne pa'iju Diore sêe'ne'te che'chomu Jesús

16 Ũcuarumu Jesús ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukonapi au ãima'ne pa'iju Dioni sêeju pañu chini, sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Repana pãĩ au ãima'ne pa'iju Dioni sêni repana chiña, sumava'na ñoñe pa'inaa'me, pãipi ña, “Dioni sêeju au ãima'ne pa'inajeju re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Pãĩ repanare re'oja'che i'kasimakaruchi'api ro'isi'ejachea'me repanare. Ũcuarepaa'me jã'a. Musanukonapi au ãima'ne pa'iju Dioni sêni chũova'na ñoñe pa'imanejũ'u. Au ãisina pa'icheja'che pojojũ pa'ijũ'u. 17-18 Musanukonapi ũcuauakujĩ au ãima'ne pa'iu Dioni sêeũ pasa chini charo musanukona chiña s'i'sisõ cũ'u veni care'vajũ'u raña, pãipi musanukona Diore sêeju au ãima'ne pa'iche'te ña masimanea'ju. Jã'aja'ne cho'oto mai Ja'ku, Dios, Ñoma'kupĩ musanukona kuama'ne re'oja'che cho'oche ña ro'ija'mu musanukonare —chiisi'kua'mu repau.

Pãĩ Dios pa'icheja saisirumu re'oja'che pa'iche koojachere i'kamũ Jesús (Lc 12.32-34)

19 Ũcuarumu Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'kua'mu:

—Musanukona ruarepa põse si'ache koo paamanejũ'u. Icheja chejaquee põse pu'janajẽ'e pu'ja si'asõkaiju chekurumu macono phũ'ka cho'osõñe'me. Chekurumu ñaanapi rani peore ñaasõkaiche'me repa. 20 Musanukona paache põse icheja chejaquee si'asõjañea'me. Jã'ajekuna repa põse ruarepa cuasama'ne pa'iju Dioni na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. Repau pa'icheja sani re'oja'che koojachere cuasajũ'u. Repau ñsiche pu'jacu'ache'me. Ũcuachi'a Repau ñsiche macono phũ'ka cho'osõma'nea'me. Ũcuachi'a ñaanajẽ'e peochejaa'me repacheja. 21 Dios ñsijache koojanajeju pojojũ pa'ijũ'u musanukona. Musanukonapi põsere na'a rua cuasaju pani Dios ñsijache rua cuasamanejanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

Re'oja'che cuasache'te kamũ (Lc 11.34-36)

22 Ũcuarumu Jesús jo'e ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukona ñakocaã masi ñoto cho'oche cho'ore'omu. Ũcuaja'che musanukonapi cu'ache cuasama'ne pa'iju Dioni rua cuasaju pa'ito rekoñoã re'oja'che pa'ija'mu musanukonare. 23 Jã'ata'ni ñakocaãpi masi ñoma'to cho'oche cho'ocu'amũ. Ũcuaja'che musanukonapi Dioni cuasama'ne cu'ache cuasaju pa'ito re'oja'che pa'icu'aja'mu musanukona rekoñoã. Musanukonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani ũcuachi'a cu'achechi'a cho'ojũ pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

Kurina'me Diore cuasache'te i'kamũ Jesús (Lc 16.13)

24 Ũcuarumu Jesús ija'che chũ'vasi'kua'mu:

—Pãĩ ka'chanapi ũcuate'eũ'te paato repau'te paanare ũcuapa'rũvachi'a chiicu'amũ repau'te. Chekurumu repau'te paanare te'eũ'te na'a rua chiũũ

chekureta'ni cuhemu repau. Ūcuachi'a kurina'me Diore ūcuapa'ruvachi'a cuasama'me pāi. Kurire na'a rua cuasaju Dioreta'ni cuasama'me — chiisi'kua'mu repau.

*Dios Repau neenare Repau chījejuṅa re'oja'che kuiramu
(Lc 12.22-31)*

²⁵ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Kurina'me Diore ūcuapa'ruvachi'a cuasacu'akuna jo'e musanukonare ija'chere chu'vamu chu'u: Musanukona pa'ichena'me āu āiñena'me ūkuchena'me kāña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imanejū'u. Mai pa'iche āuna'me kāñachi'ama'mu. ²⁶ Pī'ava'na pa'iche'te cuasa ñajū'u. Pī'ava'na āujē'e tāmava'naa'me. Īsichejē'e cho'omava'naa'me. Āu care'vavu'ñajē'e peova'naa'me repava'na. Jā'aja'ñe pa'iva'nareta'ni mai Ja'ku Cunaumu Pa'ikuji āu ĩsiku'mu repava'nare. Repau Dios pī'ava'nare peore cuasaku rua re'oja'che kuiraku'mu. Jā'ata'ni musanukonare pāi na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'imu Repau. ²⁷ Jā'ata'ni pāi repana umu nukache rua cuasaju, “Na'a umu ainee nukajanaa'me mai”, chiiju na'a umu nukache chiinareta'ni na'a umu nukacu'aja'mu.

²⁸ '¿Je'se pa'iana musanukona kāñare ruarepa cuasaju pa'iche? Korosi'e pa'iche'te cuasa ñajū'u. Korosi'e cho'ochejē'e cho'oma'ñea'me. Kāñajē'e juhama'ñea'me. ²⁹ Aperumu pa'iu pāi chū'usi'ku Salomón ju'isikāña, repauji rua re'ojakāñare koo ju'iana rua re'oja'che ñoasomu, pāipi ñato. Jā'ata'ni Salomón ju'isikāña pa'icheja'che na'a rua re'oja'che ñomu korosi'e. Dios cho'oche'me jā'a. ³⁰ Diore rua cuasama'me musanukona. U'chara'ñuruā iumucujña pa'ira'ñuruāre pāipi uosōru che'ro peoja'mu. Rua jeerumu pa'imara'ñuruāta'ni repara'ñuruā re'oja'che kuiraku'mu Dios. Musanukonare pāi na'a rua re'oja'che kuiraku musanukona ju'iche kāña ĩsiku'mu Repau. ³¹ Jā'ajekuna musanukona si'areparumu, “¿Ūquere maiva'na āijanaa'ñe?” “¿Ūquere maiva'na ūkujanaa'ñe?” “¿Ūquere maiva'na ju'ijanaa'ñe?”, chiiju ruarepa cuasama'ñe pa'ijū'u. ³² Pāi Diore cuasamana jā'amajñarūā peore si'arumu rua cuasaju pa'ime. Musanukona chiimajñarūā mai Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku, “Ina chu'ure cuasana jā'amajñarūā chiime”, chiiju masimu. ³³ Jā'ajekuna jā'amajñarūā ruarepa cuasama'ñe pa'iju Repau chū'uñe'te na'a rua cuasaju cho'ojū pa'ijū'u. Ūcuare Repau musanukonare āuna'me ūkuche peore ĩsimu. ³⁴ Musanukonare che'ro cu'ache ti'jñejañe cuasaju oima'ñe pa'ijū'u. Che'ro ūcuau mucusepi ñatauna cuasajū'u repamajñarūā. Repaumucujña pa'iche te'enarechi'a cu'ache ti'jñemu maire. Dios musanukonare cu'ache ti'jñejañe masikujeku cho'okaija'mu —chiisi'kua'mu repau.

7

*Chekuna cu'ache cho'oche ñani, “Cu'ache pa'inaa'me musanukona”,
chiiju ke'remanejū'u
(Lc 6.37, 41-42)*

¹ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Chekuna cu'ache cho'oche ñani, “Cu'ache pa'inaa'me musanukona”, chiiju ke'remanejū'u. Jā'aja'ñe ke'rema'to Dios ūcuaja'che musanukona cu'ache cho'oche ñakuta'ni i'kamaneja'mu. ² Musanukonapi chekuna cu'ache cho'oche'te ñaju ke'reto Dios ūcuaja'che musanukona cho'oche cuasa cu'ache cho'osi'e ro'i chū'uja'mu. Musanukona chekunare cho'ocheja'che cho'ocojñojanaa'me, repanare ñaju i'kasi'e ro'i.

³ Ija'chea'me: Pãiu repau ñakova'te chĩ'camaka ñjamaka paaku'teta'ni cuasomaneasomũ. Cuasama'kuta'ni ja'me pa'ikũ ñakova pa'imakarũ jmamakarũta'ni ñaasomũ repau. Rua tĩñea'me jã'a. Mũsanũkona ũcuaja'che tĩñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni mũsanũkona cu'ache cho'oche cuasama'me. Jã'ata'ni chekũnapi jmamakarũ cu'ache cho'oche ñani rua cuasanaa'me mũsanũkona. ⁴ Ũcuaja'che pãiu repau ñakova'te chĩ'camaka ñjamaka paakũta'ni tũnoma'ñe paamũ. Jã'ata'ni chekũpi ñakova'te chĩ'camakarũ jmamakarũ paakũna ñanita'ni, "Raijũ'ũ. Mũ'ũ ñakova pa'imakarũ chĩ'camakarũ'te tũnokasa", chiimũ. Rua tĩñea'me jã'a. ⁵ Mũsanũkona ũcuaja'che rua tĩñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni mũsanũkona cu'ache cho'oche'te ũhasõma'ñe pa'inata'ni chekũna jmamakarũ cu'ache cho'oche ñani, "Mũsanũkona cu'ache cho'oche ũhasõjũ'ũ", chiinaa'me mũsanũkona. Jã'aja'ñe cho'oto cu'amũ. Sẽ'sevũchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Charo mũsanũkonapi cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che pa'ijũ chekũnare mũsanũkona i'kache'te ũcuarepa cho'ojũ chekũnani jã'aja'ñe chũ'vato re'omũ. Jã'ata'ni ũcuarepa cho'omanapi chekũnani chũ'vato cu'amũ —chiisi'kua'mũ repau.

⁶ Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che chũ'vasi'kua'mũ:

—Jamuchai kokaneenare Dios neemajñaruã ñsimanejũ'ũ, chekurũmũ repanapi chũri kũ'ijũ. Ũcuachi'a perlara'karũã rua ro'ira'karũã jo'chasẽse pa'ichejñana jo'kamanejũ'ũ, repara'karũãna cha'o cha'casõjũ. Ũcuachi'a pãi repana cu'ache cho'oche ũhacuhenare Dios chũ'o re'oja'che chũ'vamanejũ'ũ. Chekurũmũ repana mũsanũkonapi chũ'vato jo'chasẽse cho'ocheja'che Dios chũ'o re'oja'chere si'si cho'ocheja'che cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kua'mũ repau.

*Diore cuhama'ñe sãe'ñe'te chũ'vamũ Jesús
(Lc 6.31; 11.9-13)*

⁷ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repau neenare jo'e ija'che chũ'vasi'kua'mũ:

—Mũsanũkona chiiche cuhama'ñe Dioni rua sãejũ pa'ijũ'ũ ñsia'kũ. Cuhama'ñe sãejũ pa'ito ñsija'mũ Repau. Ũcuachi'a mũsanũkona Repau'te sãesi'e cha'ajũ'ũ ñsia'kũ. Cha'ani koojanaa'me mũsanũkona. Ũcuachi'a pãiu repau'te re'okũ vũ'ena tĩ'a jatisa'aro'te nũkakũ, repau chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe rua jeerũmũ sãeũ pa'icheja'che cuhasõma'ñe Diore rua sãejũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'ojũ pani koojanaa'me mũsanũkona. ⁸ Repanare karache'te Diore sãena koojanaa'me. Ũcuachi'a Repau'te sãesi'e cha'ana koojanaa'me. Ũcuachi'a pãiu repau'te re'okũ vũ'ena tĩ'a jatisa'aro'te nũkakũ, rua jeerũmũ sãeũ pa'iu koosi'ejja'che koojanaa'me pãi, cuhasõma'ñe Diore rua sãejũ pa'ina.

⁹ 'Asarepajũ'ũ, mũsanũkona umũpãi, chĩi paana. Mũ'ũ chĩipi mũ'ũni pãre sãeto catapũ'te mini ñsima'me mũsanũkona. ¹⁰ Jã'apãani, chiacha va'ire sãeto añani mini ñsima'me mũsanũkona chĩire. ¹¹ Cu'ache pa'inata'ni mũsanũkona chĩiva'nare re'oja'chere ñsinaa'me mũsanũkona. Mai Ja'kũ, Dios, Cũnaũmũ Pa'ikũ Repau'te sãenare na'a rua re'oja'chere ñsiku pa'ikũ'mũ.

¹² Ũcuachi'a mũsanũkona chiiche chekũnapi cho'okaiche rua chiime mũsanũkona. Jã'ajekũna chekũnare ũcuaja'che mũsanũkona chiicheja'chere re'oja'chere cho'okaijũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonare re'oja'che cho'okaima'tojẽ'e ũcua re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ'ũ repanare. Moisés chũ'ũ jo'kasi'ena'me Dios chũ'o kũasina chũ'ũjũ tocha jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'okaijũ pa'iche'te kũamũ —chiisi'kua'mũ repau.

Jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro pa'iche'te kumam

¹³ Ūcuarum Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Dios pa'icheja sañu chini jatisa'aro jmaã'caruji kakajũ'u. Repanare uache cho'ojũ pãi rua jainuko vati toa saicheja jatisa'aro ujaã'caru pa'isa'aroja'chejekuna cu'achejana saime. Ūcuachi'a ma'a ujama'a saire'ocheja'chejekuna ūcuachejana saime. ¹⁴ Jã'ata'ni chu'u chũ'uñe jatisa'aro jmaã'caru pa'isa'aro kakavesacheja'che cho'ovesakuna Dios pa'icheja te'eva'na saime pãi —chiisi'kua'mu repau.

*Sũki ãu ãire'oche kãĩñũna'me ãicu'ache kãĩñũ pa'iche'te kumam
(Lc 6.43-44)*

¹⁵ Ūcuarum Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Pãi, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiiju jorena i'kache asa, “Ūcuarepaa'me”, chiimanejũ'u musanukona. Ovejava'na kokaneemaru cu'ache cho'omava'naja'ne sã'sevuchi'a re'oja'cheja'che cho'onaa'me repa. Jã'ata'ni repa rekoñoã chai kokaneenaja'ne cu'ache pa'inaa'me repa. ¹⁶ Sũkiñũã repañũã kãisi'ere ña masire'omu musanukonare. Miusava uche kãima'mu. Ūcuachi'a miusava higorũã kãima'mu. Ūcuaja'che repa Dios chu'o joreju kuana pa'iche ña masijanaa'me musanukona, repa cu'ache cho'oche'te. ¹⁷ Sũkiñũã ãiñe kãĩñũã koka pa'iñũã re'ojañũãjeku sãijaruã kãimũ. Koka peora'ñuruãta'ni cu'añũãjeku sãija'imaruã kãimũ. ¹⁸ Sũkiñũã koka pa'iu re'ojañũã sãija'imaruã kãima'mu. Ūcuachi'a koka peoku cu'añũã sãijaruã kãima'mu. ¹⁹ Sũkiñũã sãijaruã kãimañũã, “Cu'amũ iñũã”, chini kueni uosõme pãi. Dios ūcuaja'che pãi cu'ache pa'inare vati toana saoja'mu. ²⁰ Sũkiñũã repañũã kãisi'ere ña masime pãi. Ūcuachi'a, “Dios chu'o kuanaa'me chukuna”, chiinapi Repau chũ'u jo'kasi'e cho'omanare, repa pa'iche'te ña, “Joreme ina”, chini masijanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau.

*Pãi ūcuarepanuko Dios pa'icheja saimanejanaa'me
(Lc 13.24-27)*

²¹ Ūcuarum Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Pãi te'ena ija'che i'kame chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u”, chiime. Jã'aja'ne i'kanata'ni Dios pa'icheja ūcuarepanuko saimanejanaa'me repa. Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku chiiche cho'onachi'a Repau pa'icheja saijanaa'me. ²² Dios ūcuankore pãi chi'i ro'irumu pãi jainuko ija'che i'kajanaa'me chu'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u. Mu'upi cho'okaiuna Dios chu'o pãire kuaju pa'isinaa'me chukuna. Ūcuachi'a mu'upi cho'okaiuna pãi sa'navũã pa'isinare vati eto saosinaa'me chukuna. Ūcuachi'a mu'upi cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche ruarepañoã cho'ojũ pa'isinaa'me chukuna”, chiijanaa'me repa. ²³ Jã'aja'ne i'kanareta'ni Ja'ku chiiche cho'omanesinajejuna ija'che i'kaja'mu chu'u repanare: “Musanukonare ñama'kua'mu chu'u. Chu'ure ja'me pa'ima'ne saijũ'u. Cu'ache cho'onaa'me musanukona”, chiija'mu chu'u repanare —chiisi'kua'mu repau.

*Vũ'ña ka'chavũ'ña cho'osi'ere kumam
(Mr 1.22; Lc 6.47-49)*

²⁴ Ūcuarum Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Pãiu chu'u chũ'uñe asa chãa cho'oku pa'iche ija'chea'me: Pãiu masiu vũ'ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetu'ka repa sa'navũã ũni nu'keasomu

vũ'ña tuu. ²⁵ Repavũ'e cho'o pi'nisirũmu oko rũa ra, vũ'ejatũ'ka chi-
 acha ko'sa tĩ'aasomũ. Ũcuachi'a tutache rũa tutaasomũ. Jã'ata'ni
 repavũ'e tãimaneasomũ, tuu cata pa'ichetũ'ka ũni nũ'ke cho'osivũ'ejekũ.
²⁶ Ũcuachi'a pãiu chũ'u chũ'ũñe asakũta'ni jachakũ cho'oma'kũ pa'iche
 ija'chea'me: Chekũ pãiu vesukũjekũ masi cuasama'kũ vũ'ere cho'ora chini
 vũ'ña tuu meja pa'ichejana cojña rũa sũ'serũã ũni nũ'keasomũ. ²⁷ Vũ'e
 cho'o pi'nisirũmũna oko rũa ra, vũ'ejatũ'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomũ.
 Ũcuachi'a tutache rũa tutaasomũ. Tutakũna masi cho'omanesivũ'ejekũ
 tãni peore ñaña measõasomũ repavũ'e —chiisi'kũa'mũ repau.

²⁸⁻²⁹ Repana pãi Jesupi rũa masikũ masi che'chokũna asa jñano,
 —Ikũ Jesús judiõpãi che'chona che'chocheja'che, che'choma'ñe rũa masi
 che'chomũ —chiisinaa'me.

8

Asi ravũ paava'ũre Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 1.40-44; Lc 5.12-16)

¹ Repau Jesús aikũti mũisi'kũpi cajesirũmu pãi rũa jainũko tuhasinaa'me
 repau'te. ² Ũcuarũmu pãiu asi ravũ paava'ũ Jesús pa'icheja sani repau
 tĩ'jñeñe ro're ñũ'ia ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Pãi Ũcuanũkore Paakũ, mũ'ũre vasõũto vasõjũ'ũ chũ'ũva'ũre; vajũra
 —chiisi'kũa'mũ.

³ Chikũna Jesús repaũni chẽakũ i'kasi'kũa'mũ.

—Jau, vasora. Vajũjũ'ũ —chiiũ chẽakũna asi teana te'erũmu peore
 ja'jusõsi'kũa'mũ repau ca'nivũ pa'isi'e. ⁴ Repau'te vasocuha Jesús ija'che
 chũ'ũsi'kũa'mũ:

—Ñarepajũ'ũ. Chũ'u mũ'ũre vasosi'e pãi chekũnare kũamanejũ'ũ.
 Kũama'ñe judiõ phairi'techi'a ñojaijũ'ũ mũ'u vajũsica'nivũ. Ũcuaja'che
 aperũmu Moisés chũ'ũ jo'kasi'e cu'amajñarũã sa ãsijũ'ũ Diore, pãipi ña
 mũ'u vajũsi'ere masia'jũ —chiisi'kũa'mũ repau.

Romapãiu sõtao chũ'ũkũ'te cho'oche cho'okaikũ'te Jesús vasosi'ere kũamũ

(Lc 7.1-10)

⁵⁻⁶ Repau Jesús Capernaum vũ'ejoopo sani tĩ'asirũmu Romapãiu sõtao
 cienrepanare chũ'ũkũ repau pa'ichejana rani cho'okaau chini ija'che chiiũ
 sũesi'kũa'mũ repau'te:

—Pãi Ũcuanũkore Paakũ, chũ'ũre cho'oche cho'okaiva'ũ jũ'ia repau
 ca'nivũ ru'tusõsiva'ũ ũhimũ. Ũcuachi'a repau ca'nivũ peore rũa asiche
 asikũasomũ —chiisi'kũa'mũ repau.

⁷ Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'ũpi sani vasora repau'te —chiisi'kũa'mũ.

⁸⁻⁹ Chikũna i'kasi'kũa'mũ repau.

—Pãi Ũcuanũkore Paakũ, chũ'u rũa vesũũ vũ'ena mũ'ũpi rũa masiũji
 kakache vajũchuamũ chũ'ũre. Ija'che pa'ikũ'mũ chũ'u: Chekũnapi
 sõtao ainapi chũ'ũnaa'me chũ'ũre. Chũ'u ũcuaja'che chekũnare
 sõtao chũ'ũkũ'mũ. Chũ'ũpi sõtaoni te'eũ'te, “Saijũ'ũ”, chiito saimũ
 repau. Ũcuaja'che chekũre, “Raijũ'ũ”, chiito raimũ repau. Ũcuachi'a
 chũ'ũre cho'oche cho'okaikũni ũcuauache'te chũ'ũpi chũ'ũto cho'okaimũ
 repau. Jã'ajamakarũchi'a chũ'ũmasikũ'mũ chũ'u. Mũ'ũta'ni peore
 chũ'ũmasikũ'mũ. Jã'ajekũna mũ'ũpi chũ'u vũ'e saima'ñe, ũcua ichejapi

chũ'ure cho'ochē cho'okaikũni, “Vajũjũ'ũ”, chiito vajũja'mũ —chiisi'kũa'mũ repaũ.

¹⁰ Jã'aja'ñe i'kaũna asa jñano Jesús, repaũ'te ja'me ku'inare pã ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Israelpã chũ'ure jainũko cuasanareta'ni te'eũ'terejẽ'e iku chũ'ure masi cuasacheja'che cuasanare chuta'a tijñama'kũa'mũ chũ'u. Ũcuarepaa'me jã'a. ¹¹ Na'a pa'isirũmũ pã iudío peona chũ'ure cuasanajejũ ũsũũ muikã'kona'me ũsũũ na'ikã'kopi jainũko rani Dios chũ'ũku pa'ichejana sani Abrahamna'me Isaana'me Jacobna'me pojojũ pa'ijanaa'me. ¹² Judiórepanata'ni, “Dios pa'icheja saijanaa'me chũkũna”, chiisina Repaũ'te masi cuasamanajejũ chijachejana vati toana saocojño uujũ oijũ cõjire asoche ãijũ pa'ijanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ.

¹³ Jã'aja'ñe i'kacũha sõtao chũ'ũku'te ija'che i'kasi'kũa'mũ Jesús:

—Mũ'u vũ'ena co'ijũ'ũ. Mũ'u chũ'ure, “Jesús chũ'ure cho'ochē cho'okaikũ'te so'opi vasoja'mũ”, chiĩũ cuasasi'e ũcuarepa cho'ocojñoja'mũ —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Ũcuate'erũmũna jũ'iva'ũ vũ'e ũhiva'ũ teana vajũasomũ.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Ũcuarũmũ Jesús Simón Pedro vũ'ena saniasomũ. Sani tĩ'a kaka ñato repaũ vao cha'vo ravũna jũ'io ũhio paniasomo. ¹⁵ Ũcuarũmũ Jesupi repao jũtũna chẽaũna cha'vosi'e teana chũrũsõasomũ repao'te. Ũcuarũmũ repao ũhio pa'isiva'o teana vũni ãure ãuasomo repanare.

Jũ'iva'nare jainũkore Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Na'isõcuhasirũmũna pã vati paava'nare rũa jainũkore Jesús pa'ichejana raasome. Ũcuarũmũ Jesús repanare pã sa'navũã pa'inare vati, chũ'o te'echũ'ochi'api i'ka eto saosõkaniasomũ. Ũcuachi'a chekũnare ravũ jũ'iva'nare ũcuauũkore vasoasomũ repaũ. ¹⁷ Jesupi jã'aja'ñe cho'ouna aperũmũ Dios chũ'o kũasi'ku Isaías tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecũhasi'kũa'mũ, ija'che chiicheji:

Maipi koka peoto ja'me cho'okaimũ repaũ.

Ũcuaja'che mai jũ'iñe ravũ vasomũ repaũ, chiimũ repa tocha jo'kasi'e.

Jesure ja'me kuñũ chiisina i'kasi'ere kũamũ

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Ũcuarũmũ Jesús pãipi jairepanũko si'acakã'jño pa'ijũna ña chũkũna'te repaũ neenare, “Ira chiara chekũkã'kona jẽũũ”, chiisi'kũa'mũ. ¹⁹ Chuta'a chũkũna jẽ'ema'tona judiópã che'chokũ rani Jesure ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Masiũ, mũ'ũna'me ũcuauũchejña mũ'u ku'ichejña ku'iu mũ'u chũ'ũñe'te cho'okũ pasa chiimũ chũ'u —chiisi'kũa'mũ.

²⁰ Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ repaũ'te.

—Ã'care'achai kãicojña paame. Pĩ'ava'na ũcuaja'che kãisũovũã paame. Chũ'u, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũta'ni kãichejñajẽ'e peova'ũ pa'imũ —chiisi'kũa'mũ repaũ.

²¹ Ũcuarũmũ chekũ Jesure chiiku ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ'te:

—Pã ũcuauũkore Paakũ, cha'ajũ'ũ aperũmũ. Chũ'u ja'kũva'ũni tãjasa. ¿Ũsema'ku mũ'u? —chiisi'kũa'mũ.

²² Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ repaũ'te.

—Chekunapi chu'ure cuasamanajeju repana rekoñoã jūnisōsinaja'ñe pa'inapi repana majapāi jū'isinare tãa'ju. Mu'uta'ni rani chu'una'me ku'iu chu'u chũ'uñe'te cho'oku pa'ijũ'u —chiisi'kua'mu repau repau'te.

Jesupi chũ'uñe tutachena'me fa'ache cuhasi'ere khamu

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Ūcuarumu Jesús chukuna repau neenana'me choovu ujavuji tuni jē'esi'kua'mu. ²⁴ Jē'ejuna ruarepa tutakuna chiaraji fa'aku okopi ja'ñukuna choovu timupi'rasi'kua'mu. Jã'a cho'oto Jesús jē'eu kãnisōsi'kua'mu reparumu. ²⁵ Ūcuarumu chukuna repau neena choovuji runisōcuhakuna ūcuau ūhichejana mua ija'che ujachu'opi i'ka vuosinaa'me repau'te:

—¡Chukuna'te Paaku, runisōcuhame mai! Vuni cho'okaijũ'u —chiisinaa'me.

²⁶ Chitena jñano vuni chukuna'te i'kasi'kua'mu repau.

—¿Je'se pa'iana musanukona ruarepa vajuchuche? Chu'ure masi cuasama'me musanukona —chiisi'kua'mu repau. Jã'aja'ñe i'ka vuni,

—Tutachena'me fa'ache cuhajũ'u —chiisi'kua'mu repau. Chikuna tutachena'me fa'ache teana ūcuapa'rava cuhasi'kua'mu. Jo'e re'oja'ira cuhasi'kua'mu chiara. ²⁷ Jã'aja'ñe cho'ona ña jñano sãñechi'a sēniasasinaa'me chukuna.

—¿Keeja'iujeku iku ija'che cho'oku? Tutachena'me fa'ache cuhamu iku chũ'uñe —chiisinaa'me chukuna.

Gadara cheja cava'nare vati paava'nare Jesús etokaisi'ere khamu.

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Chiara chekukã'ko cacheja Gadara cheja chukuna jēni tĩ'asirumu pãi vati paana te'eka'chapana pãi tãchejña pa'inapi eta tijñasinaa'me Jesure. Repanapi si'arumu eta ruarepa asivajuchuche cho'ojuna pãi repacheja caraivajuchuasome. ²⁹ Repau'te Jesure eta tijña cuiju ija'che i'kasinaa'me repana:

—Jesús, Dios Mamaku, ¿¿que raiku mu'u? Asi cho'omanejũ'u chukuna'te. Chukuna'te cu'ache cho'ojarumu chuta'a tĩ'ama'mu —chiisinaa'me repana.

³⁰ Ūcuacheja kueñere jo'chasēse kuanupu ãure mu'ka ãiju pa'isinaa'me.

³¹ Jã'ajekuna vati Jesure rua i'kaju ija'che sēesinaa'me:

—Chukuna'te etoni jo'chasēse sa'navuã kakache ũsemanejũ'u; kakañu chukuna —chiisinaa'me repana.

³² Jã'aja'ñe i'kaju ruarepa sēejuna Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Jau —chiisi'kua'mu.

Chikuna repana vati eta sani jo'chasēseva'nani kakasinaa'me. Vatipi kakarena jo'chasēseva'na teana ūcuanuko vu'vu aikūti ujakūti caripaji chiarana tuã'tua ru'tu jūnisōsinanaa'me.

³³ Repava'nare kuirasiva'na pãi jã'aja'ñe cho'orena ña vati paasinare cho'osi'ere peore pãire kuañu chini vu'ejoopona vu'vusōsinanaa'me.

³⁴ Kwarena asa kukusō pãi ūcuanuko Jesús pa'ichejana rani, repau'te Jesure,

—Icheja pa'ima'ñe tĩichejana saijũ'u —chijju rua i'kasinaa'me.

9

Nuka ku'imava'ure Jesús vasosi'ere khamu

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Jã'a cho'ocuasirumu Jesús jo'e choovu tuni chiara chekukã'kona ūcuau pa'ijoopona jēni tĩ'aasomu. ² Repau jēni pa'itona pãi nuka

ku'imava'ure ūhikāa ūhiva'uni Jesús pa'ichejana kuāijū raasome, re'oja'che cuasajū. “Iva'ure Jesús vasoja'mu”, chini cuasajū rasi'ere ña jū'iva'ure i'kaasomu Jesús.

—Pojokū pa'ijū'u jmava'u. Mu'u cu'ache cho'osi'e tūnosōmu chū'u. Tūnosi'e jo'e cuasamaneja'mu chū'u —chiniasomu Jesús repava'ure.

³ Jā'aja'ñe i'kauna asa judiōpāi che'chona te'ena cuasaasome. “Dios asacuheche'te i'kamū ikū jā'a”, chiniasome. ⁴ Jā'ata'ni Jesús repana cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomu repanare:

—¿Je'se pa'ina mūsanukona cu'ache cuasache? ⁵ Chū'u ikure, “Mu'u cu'ache cho'osi'e tūnosōmu chū'u. Tūnosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu chū'u”, chiisi'ere asa, “Joreu'mū ikū. Pāi jā'aja'ñe cho'omasinajē'e peome”, chiijū cuasame. Jā'ata'ni chū'upi ikure, “Vūni nūka ku'ijū'u”, chikūna ikūpi vūni nūkakūna ñani mūsanukona, “Jorema'kūa'mū Jesús. Repau i'kasi'e ūcuarepa cho'omasimū”, chiijacosome. ⁶ Chū'u, pāire ja'me paaū chini Dios Raosi'kū chejare pa'ia pāi cu'ache cho'oche tūnoñena'me pāi vasoche cho'omasiū pa'iche'te mūsanukonapi ña masia'jū chini vasokaija'mū chū'u ikure —chiniasomu Jesús repanare.

Chini nūka ku'imava'ure i'kaasomu repau.

—Vūni mū'u ūhisikāa mini vū'ena co'ijū'u —chiniasomu.

⁷ Chikūna repau nūka ku'imatesi'kū vūni vū'ena co'isōasomu. ⁸ Jā'aja'ñe cho'oūna ña kūkusō pāi Dioni pojojū, “Dios peore Masiūji cho'okaiūna ikū maija'ia rūa cho'omasikū'mū”, chiijū pojoasome.

Mateo'te Jesús soisi'ere kūamū

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ūcuachejapi rani Jesús chū'ure Mateo'te pāi chū'ūnare kuri sēni kookaina pa'ivū'e űu'ia pa'ikūni ña i'kasi'kūa'mū.

—Rani, chū'ūni ja'me ku'ia chū'u chū'ūñe'te cho'okū pa'ijū'u —chiisi'kūa'mū chū'ure.

Chikūna asa, “Jau”, chini vūni ūcuau'na'me saisi'kūa'mū chū'u.

¹⁰ Reparūmu Jesús repau neenana'me chū'u vū'ena mūa āu āisi'kūa'mū. Repau āu āiū űu'itona Roma vū'ejoopo canare pāi chū'ūnare kuri kookainana'me chekūna cu'ache pa'ina, mūta kaka chū'kūna űu'ichejana pūusinaa'me āure ja'me āñu chini. ¹¹ Repanapi chū'kūnani ja'me űu'ijūna ña fariseopāi ija'che sēniasasinaa'me chū'kūna'te Jesús neenare:

—¿Je'se pa'ina mūsanukonare paakū che'chokū kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me āu āikū? —chiisinaa'me repana chū'kūna'te.

¹² Chitena asa Jesús ija'che i'kasi'kūa'mū repanare:

—Pāi vajūna űko cho'oche chiima'me. Jū'iva'nata'ni űko cho'oche chiime. ¹³ Chū'u pāi, “Re'onaa'me chū'kūna”, chiinani, “Cu'ache cho'oche ūhasō re'oja'che pa'ijū'u”, chisa chini cajesi'kūma'mū icheja cheja. Pāi, “Cu'ache pa'inaa'me chū'kūna”, chiiva'narechi'a, “Mūsanukona cu'ache cho'oche ūhasō re'oja'che pa'ijū'u”, chisa chini cajesi'kūa'mū chū'u. Dios chū'o aperūmu tocha jo'kasi'ere che'chejū Repau i'kache'te asa masijū'u, ija'che kūache'te:

Mūsanukona cu'ache cho'oche ro'iñu chini chū'ure ĩsisiva'nani va'iva'nare vāni ūosōjū'u, chiū chū'ūmu chū'u.

Jā'ata'ni pāi chekūnare ña oijū pa'ijū'u, chiū na'a rūa chū'ūmu chū'u mūsanukonare,

chiimū repa —chiisi'kūa'mū Jesús repanare.

Dioni sēejū āu āima'ñe pa'iche'te Jesuni sēniasasi'ere kūamū

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Ūcuarumũ Juan Pãi Okoro'vekũ neena rani ija'che i'kasinaa'me Jesure: —Chukuna si'arumũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijũ Diore sêejũ pa'inaa'me, fariseopãi ũcuaja'che. Mũ'u neena, ¿je'se pa'ina jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ima'ñe? —chiisinaa'me.

15 Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ repanare.

—Pãi, romire vejajũ ãure ãapũ chini soicojñosina sumana pa'ima'ñe pojojũ ãu ãime, romi vejakũji pa'ina. Na'a pa'isirumũna romi vejasi'kure chekũnapi sasõjanaa'me chekũchejana. Jã'arumũta'ni repaũni oijũ ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me repa. (Chũ'u neena ũcuaja'che na'a pa'isirumũna Dion i sêejũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijanaa'me, chũ'upi peokũna) —chiisi'kua'mũ repaũ repanare.

16 Reparumũ pãi te'ena aperumũ che'chosi'ena'me mama che'choche ũcuapa'rũvachi'a cuasañu chini aperumũ che'chosi'e ũhacuhesinaa'me. Chekũnata'ni mama che'choche asacuhesinaa'me. Jã'ajekũna Jesús repanani chũ'vakũ ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Aikãarũji che'resõru mamase'rechoji che're aikãarũna põ juhamaanaa'me pãi. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikãarũ mamase'recho põ juhasikãarũjekũ rueni ji'rosõũna na'a ũjacoje che'remũ. 17 Ūcuachi'a pĩsi ũche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemana'a'me pãi. Aituruna ro'veru conopi kosani saũ che'resõ pĩsi ũche conojẽ'e cho'osõkũ turujẽ'e ũcuaja'che che're cho'osõmũ. Jã'ajekũna pãi pĩsi ũche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Jã'aja'ñejekũna turuna'me cono cho'osõma'mũ —chiiũ chũ'vasi'kua'mũ Jesús repanare Juan neenare.

*Jairo mamakona'me chie ravũ jũ'iko'te Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)*

18 Repaũ Jesús chuta'a i'katona judiõpãi chi'ivũ'e chũ'ũkũ rani repaũ ti'jñeñena ro're pũũ ñu'iu ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Chũ'u chũiva'o jũnisõcuhasi'koa'mo. Jã'ata'ni mũ'upi sani repava'oni chẽato vajũraija'mo repava'o —chiisi'kua'mũ.

19 Chikũna asa Jesús vũni ũcuauña'me saisi'kua'mũ. Chukũna repaũ neena ũcuachi'a ja'me saisinaa'me. 20 Saijũna romio docerepaũsurumũ chie ravũ jũ'iko rani Jesús cho'jepi repaũ ju'ikãa pũso juhasirũ'tũvana chẽaasomo. 21 Ija'che cuasaasomo repao: “Jesús ju'ikãa chẽanijẽ'e vajũja'mo chũ'u”, chiio cuasako chẽaasomo repao. 22 Jã'ata'ni Jesús repaoji chẽaona chũri ña ija'che i'kasi'kua'mũ repao'te:

—Mũ'ũva'o, pojoko pa'ijũ'ũ. “Ikũ chũ'ũre vasoja'mũ”, chiio cuasakojeko vajũja'mo mũ'u —chiisi'kua'mũ Jesús repao'te.

Ūcuarumũpi teana te'erumũ vajũasomo repao.

23 Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús jo'e saiũ judiõpãi chi'ivũ'e chũ'ũkũ vũ'ena tĩ'a ñato pãi repava'oni sa tãpi'rajũ phĩ'covũãre juhijũna chekũna otare rũa oijũ paniasome. 24 Jã'aja'ñe cho'ojũna ña Jesús i'kaasomũ repanare.

—Re'omũ. Etajũ'ũ icheja mũsanũkũna. Jũnisõsiva'oma'mo iko. Rupũ kãisiva'oa'mo —chiniasomũ repaũ repanare.

Jã'aja'ñe i'kakũna asa jachajũ Jesure pãisoasome repa. 25 Pãisojũna repanare etosi'kua'mũ repaũ. Etocuha repava'o pa'iruupũna kaka repao jũtũna chẽa i'kaũna vajũrani teana vũni nũkaasomo repava'o. 26 Ūcuarumũ pãipi Jesús repao'te vasosi'ere asa chekũnani kũarena repacheja si'achejũna pa'ina repaũ cho'osi'e rũa jainũko asajũ paniasome.

Na'ava'nare te'eka'chapanare Jesús vasosi'ere kũamũ

27 Ūcuachejapi eta chukuna repau neenana'me saiuna Jesure na'ava'na te'eka'chapana cuiju wjachu'opi ija'che i'kaju tuhasinaa'me:

—David aperummu pa'isi'ku jocosiku, oijũ'u chukunava'nare —chijju tuhasinaa'me repana.

28 Repau Jesús vɔ'e kakasirummu repana na'ava'na ja'me kaka repauni kueñe ti'arena repanare ija'che sēniasasi'kua'mu repau:

—Musanukona chu'ure, ¿“Maiva'nare vasoja'mu iku”, chijju cuasache? —chiisi'kua'mu.

Chiiuna,

—Jũju, Pãi Ūcuaukore Paaku, “Chukunava'nare vasoja'mu mu'u”, chijju cuasame chukuna —chiisinaa'me repana.

29 Chitena Jesús repanare ñakocaãna jũjñapi jaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonapi chu'uni, “Jesús maire vasoja'mu”, chijju cuasajuna ñakocaã ñoja'mu musanukonare chura —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

30 Repauji jā'aja'ñe cho'oku i'kauna repana ñakocaã teana care'osōsi'kua'mu. Repanare ñakocaã vasocuha Jesús ija'che rɔa i'kasi'kua'mu repanare:

—Chu'u musanukonare vasosi'e chekunare kɔamairo pa'ijũ'u —chiisi'kua'mu.

31 Chiisi'eta'ni sani repacheja si'achejña ku'iju kɔaju paniasome repana.

Vati pãiuni pa'iu chu'o cutuñsesi'kure Jesús eto saosi'ere kɔamu

32 Repana na'ava'na pa'isiva'na etatona pãi vatini paaku chu'o cutuma'kure Jesús pa'ivɔ'ena ra cuaasinaa'me. 33 Cuaarena Jesupi vatini eto saokakuna repau pãiu chu'o cutumanesi'ku teana chu'o cutusi'kua'mu. Repauji cutukuna asa jñano pãi ija'che i'kasinaa'me:

—Mai Israel cheja cana ija'che cho'oche jmamakarujẽ'e ñamanaa'me —chiisinaa'me.

34 Fariseopãita'ni cu'ache cuasaju ija'che i'kasinaa'me:

—Vati chũ'ukujji cho'okaiuna iku Jesús vati ũcuajanare eto saomasimɔ —chiisinaa'me.

Pãire ña oiɔ re'oja'che cho'okaimu Jesús

35 Ūcuarummu Jesús vɔ'ñajoopoã si'ajoopoã ku'iu wjajoopoãna'me jmajooraũ judiõpãi chi'ivɔ'ña repajoopoã pa'ivɔ'ñana kaka che'choku ku'isi'kua'mu. Ūcuachi'a pãi cu'ache cho'oche ũhasinare Dios chẽa paache kɔachu'ore Repau chu'o re'oja'chere chu'vakɔ ku'iu, pãiva'nare ravɔ si'ache jũ'iva'nare ca'nivũã asiche si'ache jũ'iva'nare vasosi'kua'mu repau.

36 Repau ku'ichejña canapi pãipi Dios chu'o chu'vajɔ cho'okainani peojɔ ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'iju vesujɔ chuova'na pa'ijuna Jesús ña oisi'kua'mu repanare. 37-38 Repanani ña oiɔ chukuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Dios chu'o chu'vanapi karasõjuna Repau chu'o chuta'a asamana rɔa jainuko pa'ime. Jã'ajekuna Dioni sēejũ'u musanukona, Repau chu'o chu'vanani na'a jainukore chẽa raoa'ku —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

10

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare saomɔ Jesús (Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Ūcuarummu Jesús chukuna'te repau neenare docerepanare soni rao ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'upi cho'okaiuna ija'che cho'omasijanaa'me musanukona: Vati pãi sa'navũã pa'inare eto saomasijanaa'me. Ūcuachi'a

pāi ravu si'ache jū'inare vasomasijanaa'me musanukona", chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

² Chukuna repau chēa saosina mamia'me ie: Charo Simonni chēasi'kua'mu repau. Cheke mami Pedro ve'esi'kua'mu repau. Andrere repau Simón Pedro cho'jeu'te ũcuaja'che chēasi'kua'mu. Zebedeo mamachi ũcuachi'a Santiagona'me Juanre chēasi'kua'mu repau.

³ ũcuaja'che Felipe'te, Bartolomere, Tomare, chu'ure Mateo'te Romapāi chū'ūnare kuri kookaisi'kure chēasi'kua'mu repau. Chekure Santiago'te Alfeo mamaku'te chēasi'kua'mu. Tadeo'te ũcuachi'a chēasi'kua'mu repau.

⁴ Chekure Simonre ũcuachi'a, cananistapāi ja'me pa'iku'te chēasi'kua'mu. ũcuachi'a Judas Iscariote'te chēasi'kua'mu. Na'a pa'isirumu repau Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekunani isiasomu.

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare Jesús saosi'ere kumamu

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Reparumu Jesús chukuna'te repau chēasinare docerepanare Dios chu'ore chu'vaa'ju chini saopi'raku ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Judío peona pa'ichejña saimanejū'u musanukona. ũcuachi'a Samaria cheja pa'ijooopā saimanejū'u. ⁶ Jā'achejña saima'ñe Dios chu'o vesuju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe chuova'na pa'inani judiōpāire sani chu'vajū'u. ⁷ Sani, “Dios Raosi'ku pāi ũcuanukore chū'ūpi'ramu”, chijju chu'vajū'u repanare.

⁸ ũcuachi'a ravu jū'iva'nare vasokaiju jūnisōsiva'narejē'e vasokaijū'u. Asi ravu paanare vasoju'u. ũcuachi'a vati pāi sa'navuā pa'inare eto saosōkaijū'u. Jā'aja'ñe cho'omasiche Diopirupu isimu musanukonare. Jā'ajekuna chekunare kuri sēema'ñe rupu cho'okaiju pa'ijū'u.

⁹ ũcuachi'a sani kurijē'e samanejū'u. ¹⁰ Turu cu'amajñaruā mañajaturujē'e samanejū'u. Kāña sa'ñeju ju'ikāñajē'e sama'ñe musanukona ju'ikāñaruāchi'a ju'iju ku'ijū'u. Cū'akorophe'rejē'e sama'ñe musanukona ju'iphe'reruāchi'a ju'iju ku'ijū'u. Vāsoñoō jo'e chekuñoō sama'ñe musanukona ju'veju ku'inoōchi'a sajū'u. Āuta'ni musanukona chu'vajanapi āua'ju musanukonare, repanare chu'vache ro'i.

¹¹ Sani ku'iju vu'ejoopona tī'ani repajoopo cakupi re'okaji, “Chu'u vu'ere rani pa'ijū'u”, chiiku vu'ere mua pa'ijū'u, musanukona repacheja sairumujatu'ka. ¹² Repau vu'e mua kakani, repavu'e pa'inare, “Re'oja'che pa'ijū'u musanukona”, chijju kakajū'u. ¹³ Repavu'e pa'inapi re'oja'che pa'ineena pa'ito musanukona repanare Diore sēekaisi'e ũcuarepa re'oja'che cho'okaija'mu Repau. Jā'ata'ni repanapi re'oja'che pa'ineemana pa'ito pāaja'mu. ¹⁴ Chekurumu musanukonapi pāi vu'ena jā'apāni vu'ejoopona sani tī'arena repacheja pa'inapi musanukonani cuaocuheju Dios chu'ojē'e asacuheto musanukona cū'akorophe're chū'isi'ere cha'ore tī'to to'jñuju eta saijū'u, pāipi ña repana cu'ache cho'osi'ere masia'ju.

¹⁵ Dios pāi ũcuanukore chi'i ro'iumucuse tī'aru Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopo pa'isinare ruu cu'ache ti'jñeja'mu. Jā'ata'ni musanukona chu'vache asacuhesinare na'a ruu cu'ache ti'jñeja'mu reparumu. ũcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Dioni cuasaju cu'ache cho'ocojñona pa'iche'te chu'vamumu Jesús

¹⁶ ũcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ñarepajũ pa'ijũ'ũ. Chu'ũ musanũkonare, chai pa'ichejñana ovejava'nare saochēja'che musanũkonare cuhena pa'ichejñana saomũ. Jã'ajekũna aña masicheja'che ñarepajũ ku'imasiyũ ũkupova'na koka-neemañeja'ñe re'oja'che pa'ijũ chekunare cu'ache cho'oma'ñe chu'vajũ pa'ijũ'ũ. ¹⁷ Ñarepajũ pa'ijũ'ũ. Chekurũmũ pãĩ musanũkonare chu'ũni cuasajũna chẽa judiõpãĩ chũ'ũna pa'ivũ'ena sa jo'ka, repanapi suĩ'sueche'te chũ'ũrena judiõpãĩ chi'ivũ'ñana cuaa suĩ'suejanaa'me. ¹⁸ Chekurũmũ pãĩ musanũkonare chu'ũni cuasajũna chẽa pãĩ te'eva'nare chũ'ũna pa'ivũ'ñana ũcuachi'a jainũkore chũ'ũna pa'ivũ'ñajatũ'ka sa jo'kajanaa'me musanũkonare, cu'ache cho'ochẽ'te chũ'ũajũ chini. Jã'aja'ñe cho'ojũna repanare pãĩ chũ'ũnare chu'ũ pa'iche'te kũa asojanaa'me musanũkona judiõ peonare ũcuachi'a. ¹⁹ Jã'ata'ni pãĩpi musanũkonani jã'aja'ñe cho'oto, “¿Je'se sãĩñe i'kaja'che chu'ũ?” Ũcuachi'a, “¿Keejachu'opi i'kaja'che chu'ũ?”, chiijũ cuasamanejũ'ũ. Musanũkonare sãĩñe i'kache tĩ'arũmũ musanũkona i'kajache chu'o Diopi rekoñõãna kũaja'mũ. ²⁰ Musanũkona te'ena cuasajũ i'kama'ñe mai Ja'kũ Dios Rekochoji cho'okaiũna masi i'kajanaa'me repanare.

²¹ 'Reparũmũ pãĩ repana cho'jẽchĩi chu'ũni cuasajũna chẽa sa, “Vanisõjũ'ũ inare”, chiijũ jo'kajanaa'me. Chekũna repana majaa'chũpãĩpi chu'ũni cuasajũna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Pũka'kũpãĩ ũcuachi'a repana mamachĩĩpi chu'ũni cuasajũna chẽa sa, “Inare vanisõjũ'ũ”, chiijũ jo'kajanaa'me. Chekũna ũcuachi'a repana pũka'kũpãĩpi chu'ũni cuasajũna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ²² Pãĩ ũcuauũko musanũkonare chu'ũni cuasajũna rũa cuhejanaa'me. Jã'ata'ni musanũkonapi chu'ũre cuasache'te ũhama'ñe jũnisõrũmũjatũ'ka masi cuasajũ pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ²³ Pãĩpi musanũkona saisijooopo canapĩ musanũkonani cu'ache cho'oto chekũjooopona vũ'vũsõjũ'ũ. Chu'ũ pãĩre ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ musanũkona chuta'a Israel cheja pa'ijooopõ peore kuni si'ama'tona cũnaũmũ mũisi'kũpi jo'e cajeja'mũ icheja cheja. Ũcuarepaa'me jã'a.

²⁴ 'Utija'o che'chenapi repanare che'chokũ cu'ache i'kacojñõñe'te, “Maita'ni cu'ache i'kacojñõmanejanaa'me”, chiijũ cuasato cu'amũ. Ũcuachi'a cho'ochẽ'te rupũ cho'okaũ chini chẽa paacõjñova'ũpi repaũ'te paakũ cu'ache i'kacojñõñe'te, “Chu'ũta'ni cu'ache i'kacojñõmanejaja'mũ”, chiijũ cuasato cu'amũ. ²⁵ Utija'o che'chena repanare che'chokũji cu'ache i'kacojñõto repaũ i'kacojñõsi'eja'che cu'ache i'kacojñõjanaa'me. Ũcuachi'a pãĩũ'te cho'ochẽ cho'okaiva'ũ repaũ'te paakũji cu'ache i'kacojñõto repaũ i'kacojñõsi'eja'che cu'ache i'kacojñõja'mũ. Musanũkona ũcuaja'che chu'ũ cu'ache i'kacojñõñeja'ñe na'a rũa cu'ache i'kacojñõjanaa'me. Pãĩ chu'ũre, “Vati chũ'ũkũ'mũ mũ'ũ; Beelzebua'mũ”, chiisinaa'me. Jã'ajekũna pãĩ musanũkonare chu'ũ majapãĩjanajũna ũcuare i'kajũ na'a rũa cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kũa'mũ Jesús.

“Musanũkonare vanisõñũ chiinare vajũchũmanejũ'ũ”, chiijũ chu'vatũ Jesús repaũ neenare
(Lc 12.2-7)

²⁶ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te ija'che i'kakũ jo'e chu'vasi'kũa'mũ:

—Pãĩ musanũkonare vanisõñũ chiinare vajũchũmanejũ'ũ. Repana cu'ache cho'oñũ chini rope'e cho'ochẽ peore pãĩ ũcuauũko masijanaa'me. Ũcuachi'a repana rope'e cutujũ pa'isi'e peore pãĩ ũcuauũko masijanaa'me. ²⁷ Ũcuachi'a chu'ũ musanũkonare ñamina rope'e i'kasi'e pãĩ

ũcuankoko asajũ'te umucusena kũajũ'ũ. Ũcuachi'a chũ'ũ mũsanũkonare vũ'ena cuaa rope'e kũasi'e pãĩ ũcuankoko pa'ichejana vjachu'o i'kaju kũajũ'ũ ũcuankoko asaa'ju. ²⁸ Mũsanũkonare vanisõũũ chiinare pãĩ vajũchũmanejũ'ũ. Ca'nivũã vanisõnijẽ'e mũsanũkona rekoũõãta'ni cu'ache cho'omanejanaa'me repana. Mũsanũkonare jũ'iũe chũ'ũmasiku vati toa Saomasikũni Diorechi'a vajũchũju pa'ijũ'ũ.

²⁹ Pĩ'a ka'chava'na jmava'na kuri te'ere'revachi'a ro'ime. Te'ere'revachi'a ro'iva'nare mai Ja'ku Diopi jũ'iũseto te'eva'ujẽ'e jũnisõmanera'ame repana. ³⁰ Ũcuachi'a Repaũ Dios mũsanũkona pa'iche peore masikũjekũ mũsanũkona sũjoquee raña kuẽkuesi'echi'a paakũjekũ masimũ. ³¹ Pĩ'ava'nare peore kuiramũ Dios. Mũsanũkonare pãĩ na'a rũa cuasaku na'a re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ Repaũ. Jã'ajekũna chekũnare pãĩ vajũchũmanejũ'ũ —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare.

Vajũchũma'ũe pãĩ asajũ'te, "Jesure cuasanaa'me chũkũna", chiina pa'iche'me

(Lc 12.8-9)

³² Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Pãĩ te'ena, chekũna asajũ'te vajũchũma'ũe, "Jesure cuasanaa'me chũkũna", chiime. Na'a pa'isirũmũ chũ'ũ jã'aja'ũe i'kasinare Ja'ku Cũnaũmũ Pa'iku asaku'te, "Chũ'ũ neenaa'me ina", chiija'mũ. ³³ Jã'ata'ni chekũna pãire vajũchũju repanapi asajũ chini, "Jesure cuasamanaa'me chũkũna", chiime. Na'a pa'isirũmũ jã'aja'ũe i'kasinare chũ'ũ Ja'ku Cũnaũmũ Pa'iku asaku'te, "Chũ'ũ neenama'me ina", chiija'mũ chũ'ũ repanare —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Jesure cuhena repaũ'te cuasanare cuhejanaa'me

(Lc 12.51-53; 14.25-27)

³⁴ Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ chũkũna'te:

—Ija'che cuasacosome mũsanũkona: "Jesús raisirũmũta'ni pãĩ chekũnare cuhema'ũe re'oja'che pa'ijanaa'me", chiijũ cuasacosome. Jã'ata'ni chũ'ũpi rani che'chokũna pãĩ chũ'ũ che'choche asacuhenapi asaneenani pe'ruju cuheme. ³⁵ Chekũrũmũ pũka'kũpi chũ'ũni cuasato mamakũji cuheja'mũ. Chekũrũmũ pũka'kopi chũ'ũni cuasato mamakoji cuheja'mo. Ũcuachi'a vaoji chũ'ũni cuasato mamaku'te pa'ikoji cuheja'mo. ³⁶ Majapãĩ ũcuate'evũ'e pa'napa te'eũ chũ'ũni cuasato chekũnapa cuhejanaa'me repava'ũe.

³⁷ Mũja'kũpãĩ cuasaju pa'ito re'omũ. Jã'ata'ni mũsanũkonapi chũ'ũni na'a rũa cuasaju pa'imaneni chũ'ũ neena pa'imanejanaa'me. Ũcuachi'a mũsanũkona chũ'ũva'nare cuasaju pa'ito re'omũ. Jã'ata'ni mũsanũkonapi chũ'ũni na'a rũa cuasaju pa'imaneni chũ'ũ neena pa'imanejanaa'me. ³⁸ Pãĩ mũsanũkonare chũ'ũ neenajejũna cuheju vanisõũũ chiijanaa'me. Jã'ata'ni chũ'ũre cuasache jmamakarũjẽ'e ũhasõma'ũe cuasaju pa'ijũ'ũ. Pãipi jã'aja'ũe cho'oũũ chiijũna vajũchũju mũsanũkonapi chũ'ũre cuasache'te ũhasõni chũ'ũ neena pa'imanejanaa'me. ³⁹ Ũcuachi'a chuenisõũe'te vajũchũju repana asa chẽasi'e Dios chũ'o ũhasõna, jũnisõsirũmũ vati toana sani cho'osõjanaa'me. Jã'ata'ni chuenisõũejẽ'e vajũchũma'ũe chũ'ũni ũcua cuasaju chuenisõsiva'na Dios pa'ichejare jũni sani re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Repaũ chũ'o kũasinare Dios ro'ijache re'oja'che koojana pa'iche'te kũamũ

⁴⁰ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Pāi mʉsanʉkonare pojona chʉ'ʉre ũcuachi'a pojome. Pāi chʉ'ʉre pojona chʉ'ʉre Raosi'kʉre ũcuachi'a pojome. ⁴¹ Pāipi Dios chʉ'o kʉajʉna, pāiʉ ũcuachʉkʉji, “Diopi raouna Repaʉ chʉ'o kʉame ina”, chini repanani pojoto Repaʉ chʉ'o kʉasinare ro'icheja'chere ũcuapa'rʉva ro'ija'mʉ Dios repaʉ'te. ũcuachi'a pāiʉ chekʉnani, “Diopi cho'okaiʉna re'oja'che pa'ime ina”, chini repanani pojoto Dios ũcuaja'che re'oja'che pa'isinare ro'icheja'chere ũcuapa'rʉva ro'ija'mʉ repaʉ'te. ⁴² ũcuachi'a pāiʉ ũcuachʉkʉji chʉ'ʉ neekʉre rʉa vesukʉ'teta'ni ũcu, “Jesucristo neekʉa'mʉ ikʉ”, chini repaʉni oko ũkuato Diopi ro'ija'mʉ repaʉ'te — chiisi'kʉa'mʉ Jesʉs.

11

Juan Pāi Okoro'vekʉ saosina sēniasajaisi'ere kʉamʉ (Lc 7.18-35)

¹ ũcuarʉmʉ Jesʉs chʉkʉna'te repaʉ neenare docerepanare chʉ'va pi'ni, ũcuachejapi sani ku'ʉ repacheja pa'ijooopōare Dios chʉ'ore chʉ'vakʉ pa'isi'kʉa'mʉ.

²⁻³ ũcuarʉmʉ Juan Pāi Okoro'vesiva'ʉ cu'ache cho'onare chēa cuaovʉ'ere pa'ʉ Jesʉs cho'ochete asa, “Dios Raosi'kʉ Cristocosomʉ repaʉ”, chini cuasaasomʉ. Jā'aja'ñe cuasa repaʉ neenare te'enare soni rao, “Jesure ija'che chiijʉ sēniasajaijʉ'ʉ mʉsanʉkona: ‘¿Dios Raosi'kʉa'ʉ mʉ'ʉ? Mʉ'ʉpi Dios raomanesi'kʉ pa'ito, ¿Dios Raojaʉni ũcu cha'ajanaa'ñe chʉkʉna?’, chiijʉ'ʉ repaʉ'te Jesure”, chini saosomʉ Juan repanare.

⁴ Saouna sani ũcuare sēejʉna asa Jesʉs ija'che i'kasi'kʉa'mʉ:

—Chura mʉsanʉkona Juan pa'ichejana co'i mʉsanʉkona ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kʉajʉ'ʉ repaʉ'te: ⁵ “Pāi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'acū'a paasina re'oja'che nʉka ku'ime chura. Asi ravʉ paasina ũcuaja'che vajʉme. Cājo asamanesina ũcuaja'che asame chura. Jūnisōsina ũcuaja'che vajʉrani jo'e pa'ime. Chʉova'na pa'iva'na chʉ'ʉ chʉ'vache'te chʉ'ʉre cuasache kʉachʉ'ore asajʉ pa'ime. ⁶ Pāi chʉ'ʉre cuasache ũhasōma'ñe cuasajʉ pa'ina pojojʉ pa'ijanaa'me”, chiijʉ sa kʉajʉ'ʉ repaʉ'te Juanre —chiisi'kʉa'mʉ Jesʉs repanare.

⁷ Repana co'isōsirʉmʉ Jesʉs Juan pa'iche'te i'kakʉ ija'che i'kasi'kʉa'mʉ repanare pāi:

—¿Je'se pa'ikʉni ñañu chini pāi peocheja sate mʉsanʉkona? ¿Chʉ'chʉsava tutakʉna ñʉ'kuecheja'che repaʉ rekocho na'mi sa'ñekʉ cuasakʉni ñañu chini sate mʉsanʉkona? Jā'aja'ñe cuasama'kʉa'mʉ Juan. ⁸ Jā'aja'ñe pa'ikʉ'te ñañu chini saimaneni, ¿ʉquere ñañu chini sate? ¿Pa'ipāi ju'ikāña ju'ikʉni ñañu chini sate mʉsanʉkona? Pāi, kāña rʉa ro'ikāña ju'ina pa'ipāi vʉ'ñachi'a pa'ime. ⁹ Jā'aja'ñe pa'ikʉni ñañu chini saimaneni, ¿ʉquere ñañu chini sate mʉsanʉkona? ¿Dios chʉ'o kʉakaikʉni ñañu chini sate? Jā'aja'ñe pa'ikʉ'te ñañu chini saisinajejʉ te'erūhiñe cuasame mʉsanʉkona. Repaʉ Juan chekʉnare Dios chʉ'o kʉanare na'a rʉa masi kʉakʉ'mʉ. ¹⁰ Repaʉ Juan pa'ijachere kʉajʉna aperʉmʉ tocha jo'kasi'e Dios chʉ'o ija'che chiimʉ:

Mʉ'ʉ cheja cajejache kʉajaʉni charo saoja'mʉ chʉ'ʉ,

pāipi mʉ'ʉ cajejachere asa repana rekoñoāre care'va paapʉ chini, chiimʉ repana tocha jo'kasi'e. ¹¹ Icheja cheja Dios chʉ'o kʉakaina rʉa masina pa'ime. Jā'ata'ni Juan ũcuanchʉkʉre na'a cajejache masiʉ'mʉ. Na'a pa'isirʉmʉ pa'ijana ũcuaja'che, rʉa vesʉsinata'ni Dios chʉ'ore asa chēa

cuasajɛ, Juanre na'a rɛa masijanaa'me, chɛ'ɛ pa'iche peore asasinajeɛ. Ũcuarepa'a'me jã'a.

¹² 'Juan Pãi Okoro'vekɛ Dios chɛ'o apechɛ'varɛmɛpi iumucujñajatɛ'ka Dioni cuasajɛ Repaɛ chũ'ũñe cho'onare cuhejɛ cu'ache cho'oɟɛ pa'ime pãi. ¹³ Moisés tocha jo'kasi'e Dios Raojɛ pãi ũcuanɛkore chũ'ɛjañere kɛamɛ. Dios chɛ'o kɛana ũcuachi'a, irɛmɛ Juan pa'irɛmɛjatɛ'ka ũcuate'ere kɛame. ¹⁴ Mɛsanɛkonapi iere chɛ'ɛ i'kache'te jachama'ñe cuasani masijanaa'me: "Juan, Dios raoja'mɛ chiicojñosi'kɛ aperɛmɛ Repaɛ chɛ'o kɛasi'kɛ Elías kɛasi'eja'che kɛamɛ", chiimɛ chɛ'ɛ. ¹⁵ Chɛ'ɛ i'kache asa chẽaɛana ũcuanɛko asa chẽajũ'ɛ.

¹⁶ 'Pãi irɛmɛ cana pa'iche'te kɛara. Chɛ'ɛpi ñato mɛsanɛkona irɛmɛ cana ija'che pa'ime: Jeerɛmɛ chĩi ãu ñisichejare ñu'ijɛ ũcuajanani, "Apeñu", chini soniasome. ¹⁷ Chekɛnapi apecuhejɛna ija'che i'kaasome repaɛ: "Chɛkɛna juhivũã juhito ujacha'icuheme mɛsanɛkona. ũcuachi'a chɛkɛna apejɛ jũ'isinare tãrɛmɛ ujacheja'che sɛma'ñe ujato ja'me ujacuheme mɛsanɛkona. Chɛkɛnani cuhejɛ pojoma'me mɛsanɛkona", chiniasome repaɛ chĩi. ¹⁸ Repaɛ chĩi ũcuajanare cuhecheja'che cuheme mɛsanɛkona chɛkɛna'te, Juanna'me chɛ'ɛre. Repaɛ Juan Pãi Okoro'vekɛ rani pa'ie Dioni cuasakɛ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ie, conojẽ'e ũkuma'ñe pa'ieña ña, "Vatini paakɛ vẽ'veɛ'mɛ Juan", chiijɛ cuhena'a'me mɛsanɛkona repaɛ'te. ¹⁹ Chura chɛ'ɛpi pãire ja'me paɛɛ chini Dios Raosi'kɛpi rani pa'ie si'aumucujña ãu ãie ũkukɛna ña, "Ãi aia'mɛ mɛ'ɛ. Cono ũku aia'mɛ mɛ'ɛ. ũcuachi'a pãi cu'ache pa'inana'me pãi chũ'ɛnare kuri kookainare oie pa'ikɛ'mɛ mɛ'ɛ", chiijɛ cuheme mɛsanɛkona chɛ'ɛre. Pãi rũhiñe cuasana, "Dios chũ'ũñe re'oja'chea'me. Peore masikɛ'mɛ Repaɛ", chiijɛ cuasame —chiisi'kɛa'mɛ Jesús repaɛre pãi.

*Dios chɛ'o jachana pa'iche'te kɛamɛ
(Lc 10.13-15)*

²⁰ Repaɛ Jesús Diochi'a cho'omasiche pãi jainɛko ñajɛ'te si'arɛmɛ cho'o ñokɛ pa'isi'kɛa'mɛ. ũcuachi'a repaɛ cu'ache cho'oche'te ũhasõa'jɛ chini chɛ'vasi'kɛa'mɛ repaɛ. Jã'ata'ni cu'ache cho'oche ũhasõmanesinaa'me repaɛ. ũcuarɛmɛ Jesús Diochi'a cho'omasiche repaɛ na'a rɛa cho'o ñojoopoã pa'inapi repaɛ cu'ache cho'oche'te ũhamapɛna pe'rukɛ ija'che i'kasi'kɛa'mɛ repaɛre:

²¹ —Dios aperɛmɛ Sidón vɛ'ejoopona'me Tiro vɛ'ejoopo canare Repaɛ masiche cho'o ñomaneasomɛ. Repaɛni chɛ'vakɛ cho'o ñoru ña cu'ache pa'inajejɛ sɛmava'na pa'ijɛ cu'ache cho'oche ũhasõ, vãkiniokãñapi sa'che repaɛ sãjona ũhacɛtapi chu'chura'asinaa'me repaɛ, chekɛnapi ña, "Cu'ache cho'oche ũhasõsinaa'me ina", chiapɛ chini. Mɛsanɛkonata'ni chɛ'ɛpi chɛ'vakɛ Diochi'a cho'omasiche cho'o ñokɛna ñame, Corazín vɛ'ejoopo canana'me Betsaida vɛ'ejoopo cana. Ñanata'ni cu'ache cho'oche ũhasõma'me mɛsanɛkona. Jã'ajekɛna rɛa cu'ache ti'jñeja'mɛ mɛsanɛkonare. ²² Dios pãi ũcuanɛkore chi'i ro'iumucuse tã'aru Sidón vɛ'ejoopo pa'isinana'me Tiro vɛ'ejoopo pa'isinare rɛa cu'ache ti'jñeja'mɛ. Jã'ata'ni mɛsanɛkonare Corazín vɛ'ejoopo canana'me Betsaida vɛ'ejoopo canare na'a rɛa cu'ache ti'jñeja'mɛ, Repaɛ cho'omasicheji chɛ'ɛ cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i. ²³ Mɛsanɛkona Capernaum vɛ'ejoopo cana, "Dios pa'icheja saijanaa'me mai", chiinaa'me. Jã'ata'ni Dios mɛsanɛkonare pãi ũcuanɛkore Repaɛ chi'i ro'iumucuse tã'aru vati toana saoja'mɛ. Dios aperɛmɛ Sodoma vɛ'ejoopo canare Repaɛ masiche

cho'o ñomaneasomũ. Repanani cho'o ñoru cu'ache cho'oche ũhasõ re'oja'che pa'ijuna, ñañomaneuna irumujatu'ka pa'ira'aasomũ repajoopo. ²⁴ Mũsanũkonare Capernaum vũ'ejoopo canare ija'che i'kamũ chũ'ũ: Na'a pa'isirũmũ Dios pãĩ ũcuauũkore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vũ'ejoopo pa'isinare rũa cu'ache ti'jũeja'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkonare na'a rũa cu'ache ti'jũeja'mũ, chũ'ũ cho'oche ñasinata'ni jachasi'e ro'i — chiisi'kũa'mũ Jesũs repanare.

“Chũ'ũni rani chũ'ũ che'choche'te asa chẽani re'oja'che pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chiimũ Jesũs
(Lc 10.21-22)

²⁵ Reparũmũ Jesũs, Pũka'kũni pojokũ ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ja'kũ, mũ'ũ cũnaũmũ pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'ũkũ'mũ. Pãĩ, “Mũ'ũ chũ'o peore masinaa'me chũkũna”, chiijũ cuasanare chũ'ũ che'choche mũ'ũ chũ'o asamasiche ũsemũ mũ'ũ, repanapi asavesua'jũ chini. Jã'ata'ni pãĩ chĩiva'naja'ñe vesũjũ, “Dios chũ'ojẽ'e vesũnaa'me chũkũna”, chini cuasanarechi'a mũ'ũ chũ'o asamasiche jo'kakũ'mũ mũ'ũ, repanapi asamasia'jũ chini. ²⁶ Jã'aja'ñere chiimũ mũ'ũ. Jã'ajekũna mũ'ũre, “Re'orepamũ”, chiimũ chũ'ũ —chiisi'kũa'mũ repaũ Diore.

²⁷ Chini pãire ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ:

—Chũ'ũ Ja'kũ Repaũ pa'iche masiche peore jo'kasi'kũa'mũ chũ'ũre. Chũ'ũ Repaũ Mamakũ pa'iche pãĩ te'eujẽ'e vesũme. Chũ'ũ Ja'kũta'ni masimũ. ũcuachi'a chũ'ũ Ja'kũ pa'iche pãĩ te'eujẽ'e vesũme. Chũ'ũ Repaũ Mamakũchi'a masimũ Ja'kũ pa'iche. ũcuachi'a chũ'ũre kũaũanarechi'a chũ'ũ Ja'kũ pa'iche kũamũ chũ'ũ. ²⁸ Mũsanũkona aipãĩ chũ'ũ jo'kasi'ere, “Dios chũ'ũsi'ea'me ie”, chini peore cho'oũũ chiime mũsanũkona te'ena. Jã'ata'ni repapi peore cho'ovesakũna cho'ojũ ca'nasõ rekoũõũ sũmava'na pa'ime mũsanũkona. Jã'aja'ñe pa'inare chũ'ũni rajĩũ'ũ chiimũ chũ'ũ. Chũ'ũre rainare repana rekoũõũna cho'okaija'mũ chũ'ũ, re'oja'che pa'ijũ pojokũ sũmava'na pa'imanea'jũ chini. ²⁹ Chũ'ũ chũ'ũñe cho'ovesama'ñere asa chẽa cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Pãĩ oikũta'ni meñe, “Masiũ'mũ”, chiima'kũa'mũ chũ'ũ. Mũsanũkonapi chũ'ũni rani, mũsanũkona cu'a chũ'ũri tũnosũkakũna rekoũõũpi re'oja'che pa'ijũ jo'e sũmava'na pa'imanejanaa'me. ³⁰ Chũ'ũ chũ'ũñeji cho'ovesamaũna cho'ojũ re'oja'che pa'ijũ sũmava'na pa'imanejanaa'me mũsanũkona — chiisi'kũa'mũ repaũ Jesũs.

12

Jesũs neena pũaumucusena trigocha'charũã pura ãisi'ere kũamũ
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ ũcuarũmũ Jesũs pũaumucusena chũkũna repaũ neenana'me trigo chiopi saiũ pa'isi'kũa'mũ. ũcuarũmũ chũkũna repaũ neena ãucuhakũna trigocha'charũãre pura ãisinaa'me. ² Chũkũnapĩ jã'aja'ñe cho'ojũna ña fariseopãĩ ija'che i'kasinaa'me Jesure:

—Ñajũ'ũ. Mũ'ũ neena pũaumucuseta'ni cho'oche cho'ome — chiisinaa'me.

³⁻⁴ Chitena Jesũs i'kasi'kũa'mũ repanare.

—¿Aperũmũ pa'isi'kũ David cho'osi'ere kũajũ mai aipãĩ tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che kũamũ repa:
David, repaũ'te ja'me pa'inana'me ãucuhakũna Dios vũ'ena kaka

Diopi pojoa'kũ chini judío phairipãĩ tũosi'ere pã mini ãiũ repaũ'te ja'me pa'inare ãũkũ ãniasomũ.

Dios, phairipãichi'a ãijũ'ũ chiisi'ere ãnisõasomũ repaũ David, chiimũ. ⁵ Ũcuaja'che cheke, ¿Diopi chũ'ũũna Moisés tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che kũamũ repa:

Pũaumucujñana Dios vũ'e kaka repavũ'e cho'omajñaruã cho'onata'ni phairipãĩ Diopi ñato cu'ache cho'oma'me,

chiimũ. ⁶ David Dios vũ'ena kaka cho'osi'ena'me phairipãĩ repavũ'e kaka cho'oche, Dios peore chũ'ũkũji ñato cu'ama'mũ. Ũcuachi'a chũ'ũni peore ja'me chũ'ũa'kũ chini jo'kacojñosi'kũni pũaumucusena cho'oche chũ'ũũato chũ'ũre'omũ. ⁷ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e kũache masi asavesũme mũsanũkona. Ija'che chiimũ repa:

“Mũsanũkona cu'ache cho'oche'te ro'iũu chini chũ'ũre ãsisiva'nare jo'cha va'iva'nare vani uosõjũ'ũ”, chiimũ chũ'ũmũ chũ'ũ.

Jã'ata'ni, “Pãĩ chekũnare ña oijũ pa'ijũ'ũ”, chiimũ na'a ruã chũ'ũmũ chũ'ũ mũsanũkonare,

chiimũ Dios. Repa tocha jo'kasi'e asa chẽa cho'ona pani chũkũna'te cu'ache cho'omanare, “Cu'ache cho'ome mũsanũkona”, chiimanera'asinaa'me mũsanũkona. ⁸ Chũ'ũni Dios Raocojñosi'kũni pũaumucusena cho'oche'te chũ'ũto chũ'ũre'omũ —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Cu'ajũtũru paakũ'te Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Jã'aja'ñe i'kacuha Jesús ũcuachejapi sani judiõpãĩ chi'ivũ'ena kakasi'kũa'mũ. ¹⁰ Kaka ñato pãĩũ ũcuavũ'ere cu'ajũtũru paakũ pa'isi'kũa'mũ. Ũcuarũmũ repavũ'e pa'ina Jesuni, “Cu'ache cho'omũ mũ'ũ”, chiũu chini ija'che sẽesinaa'me repaũ'te:

—¿Pũaumucusena pãĩ jũ'iva'nani vasoto re'okũ? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ repanare.

—Mũsanũkona te'eũ mũ'ũ neeva'ũpi ovejava'ũpi pũaumucusena cojena tuãni mañasõsiva'ũni sani ñani miira'amũ mũ'ũ. ¹² Ovejava'nare oikũ'mũ Dios. Jã'ata'ni pãire na'a ruã oikũ'mũ Repaũ. Jã'ajekũna pãĩ jũ'iva'nani pũaumucusena vasoto re'omũ. Cu'ama'mũ jã'a —chiisi'kũa'mũ Jesús repanare. ¹³ Chini cu'ajũtũru paakũ'te i'kasi'kũa'mũ.

—Mũ'ũ jũtũ saũjũ'ũ —chiisi'kũa'mũ.

Chikũna saũsi'kũa'mũ. Saũũna repajũtũ teana re'ojajũtũ care'osõsi'kũa'mũ, chekũjũtũ re'oja'icheja'che. ¹⁴ Jã'ata'ni fariseopãĩ Jesupi jã'aja'ñe cho'õũna ña ũcuavũ'epi eta mũa, Jesure vanisõjañere care'vaũu chini chi'i cutuasome.

Dios chũ'o kũasi'kũ Jesús pa'ijachere kũakũ tocha jo'kasi'ea'me

¹⁵ Ũcuarũmũ Jesús repana cho'oũu chiiche'te masikũ ũcuachejapi eta sanisõsi'kũa'mũ. Repaũ sanisõsirũmũ pãĩ ruã jainũko tuhasinaa'me repaũ'te. Tuharena repanare ja'me pa'inare jũ'iva'nare ũcuũkũre vasokaisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁶ Jã'aja'ñe vasokũ, “Chũ'ũ cho'oche chekũnare pãĩ kũamanejũ'ũ mũsanũkona”, chiisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁷ Jesupi jã'aja'ñe cho'õũna repaũ cho'ojachere kũakũ aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Isaiás tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhasi'kũa'mũ, ija'che chiicheji:

¹⁸ Dios Repaũ Mamakũni ija'che i'kaasomũ:

“Ikũ chũ'ũre cho'oche cho'okaikũ'mũ.

Chũ'ũ chẽa paakũ'mũ ikũ.

Ruã cuasakũ pojokũ'mũ chũ'ũ ikũre.

Chũ'u Rekocho'te ĩsiuna ũcuauñi ja'me pa'iu Reparekochoji chũ'ukuna sani judío peonani chũ'u pãĩ ũcuauñkore ũcuarepa cho'okaiche'te kũaja'mu iku.

¹⁹ Ũcuachi'a pe'ruchũ'ojẽ'e i'kama'ñe cuima'ñe kũaja'mu repau.

Vũ'ñajoopoã kuni chũ'o ujachũ'ojẽ'e i'kama'ku ku'ija'mu iku.

²⁰ Pãĩ re'oja'che pañu chiinata'ni re'oja'che pa'ivesujuna cho'okaija'mu iku. Chũova'na pa'iva'nare ũcuaja'che oiũ cho'okaija'mu iku.

Pãĩ ũcuauñko cu'ache cho'oche peore repau ai ũserumujatu'ka jã'aja'ñe pa'iva'nare cho'okaiũ pa'ija'mu iku.

²¹ Ikuĩpi jã'aja'ñe cho'okaiũna judío peona ikũre jachama'ñe cuasa-janaa'me", chiniasomu Dios, chiimũ Isaías tocha jo'kasi'e.

Pãĩ Jesure, "Vatini paaku si'ache cho'omasimũ", chiisi'ere kũamũ (Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² Ũcuarũmu pãĩ Jesús pa'ichejana na'ava'ũre vatipi ũsekuna chũ'ojẽ'e cutumau ñakocaãjẽ'e ñamava'ũni rasinaa'me. Rarena Jesupi vatire eto saosõkakuna ñakocaã ñasi'kua'mu repau. Chũ'o ũcuachi'a cutusi'kua'mu repau. ²³ Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna ña jñano repana pãĩ ũcuauñko sãĩñechi'a sēniasasinaa'me, ija'che chiijũ:

—¿Aperũmu pa'isi'ku David Jojocojñosi'kua'u iku? ¿Maire chũ'ua'ku chini Dios raoja'mu chiicojñosi'kua'u? —chiisinaa'me.

²⁴ Jã'aja'ñe i'kasi'eta'ni asa fariseopãĩ ija'che cu'ache i'kasinaa'me:

—Vati chũ'ukũji Beelzebuji cho'okaiũna vati ũcuajanare eto saomasimũ iku Jesús —chiisinaa'me.

²⁵ Ũcuarũmu Jesús repana cuasajũ cutuche'te masiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pãĩ ũcuate'echeja pa'inapi sãĩñechi'a cavani vaijũ si'asõjanaa'me. Ũcuachi'a majapãichi'api ũcuate'evũ'e pa'inapi sãĩñechi'a cavani majapãĩ sējosõjanaa'me. ²⁶ Ũcuachi'a vati aipi repau neenana'me sãĩñechi'a cavato repau chũ'ũñe si'asõmu. ²⁷ Jã'ata'ni musanũkona chũ'ũre, "Vati chũ'ukũji Beelzebuji vati ũcuajanare eto saomasiche jo'kasi'kua'mu mũ'ũre", chiime. Musanũkonapi jã'aja'ñe i'karena iere sēemũ chũ'ũ: Musanũkona neenare, ¿kaupi vati etomasiche jo'kau? ¿Vati aipi jo'kau? Ija'che chiijũ sēniasajũ'ũ repañare: "¿Vati etomasiche vati aipi jo'kau musanũkonare?", chiijũ'ũ. Jã'aja'ñe sēeto repana musanũkonare, "Rũhiñe cuasama'me musanũkona", chiijanaa'me. ²⁸ Chũ'u vati etomasiche Dios Rekocho jo'kasi'ea'me. Chũ'ũpi Dios Rekocho jo'kasi'ere cho'okuna ña, "Dios ũcuauñkore chũ'ukũ'mu", chiijũ cuasajanaa'me pãĩ.

²⁹ 'Pãĩũ ruu kokauji ruu vaiche paakuji repau vũ'ere pẽ'jeto ñaacu'amũ repau cu'amajñaruã. Charo repañni chẽa quẽo suotota'ni repau neemajñaruã tutesõre'omũ.

³⁰ 'Pãĩ chũ'ũre jovomana cuheme chũ'ũre. Cuhejũ chekũnapi chũ'ũni jovoñũ chiito ũseme repana, chũ'ũni jovomaneajũ chini.

³¹ 'Jã'ajekuna iere kũamũ chũ'u musanũkonare: Dios, Repau'te pãĩ cu'ache cho'osi'ena'me cu'ache cutuche si'ache tũ'nesõja'mu. Tũ'nesi'e jo'e cuasamaneja'mu Repau. Repau Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni cavesũma'ñe cuasaku ro'iche chũ'ũja'mu Repau. ³² Chũ'ũre, Dios Rao-cojñosi'kũre pãĩ cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Jã'ata'ni Repau Rekocho'te pãĩ cu'ache cutucheta'ni irũmũpi mamacheja pa'itojẽ'e ũcuu cavesũma'ñe cuasaja'mu Repau —chiisi'kua'mu repau.

*Sũkiñuã ãiñe kũĩñuã re'oja'chena'me ãicu'ache kũĩñuã pa'iche'te kũamũ
(Lc 6.43-45)*

³³ Ũcuarũmũ Jesús repanare jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Sũkiñuã ãiñe kũĩñuã koka pa'iñuã sãijaruã kũimũ. Koka pe-ora'ñuruãta'ni sãija'ima'ñe kũimũ. Sũkiñuã repañuã kũisi'ere ãni ña masime pãĩ repañũ pa'iche. ³⁴ ¡Aña pa'icheja'che cu'ache pa'ime mũsanũkona! Rekoñoã cu'ache cuasanajeju re'oja'che i'kama'me mũsanũkona. Pãĩ ũcuanũko repaña rekoñoã cuasache'te cutunaa'me. ³⁵ Pãĩ repaña rekoñoã re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Repaña rekoñoã cu'ache cuasana ũcuachi'a cu'ache'te cutume. ³⁶ Mũsanũkonare ija'che i'kamũ chũ'ũ: Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'iumucuse pãĩ repaña peoche cutuju pa'isi'e ro'i peore ro'ijanaa'me. ³⁷ Re'oja'che i'kasinareta'ni reparũmũ, “Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomũ inare”, chiija'mũ Repañũ. Cu'ache i'kasinareta'ni repaña cu'ache i'kasi'e ro'ia'ju chini chũ'ũja'mũ Repañũ —chiisi'kũa'mũ Jesús.

*Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'kũ chini fariseopãina'me
judíopãĩ che'chona sãesi'ere kũamũ*

(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ũcuarũmũ fariseopãĩ te'ena judíopãĩ che'chonana'me Jesure ija'che i'kasinaa'me:

—Masiũ, mũ'ũpi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okũna ñañũ chiime chũkũna —chiisinaa'me.

³⁹ Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Pãĩ irũmũ cana cu'ache pa'inaa'me. Chũ'ũre, “Dios raosi'kũama'mũ Jesús”, chiime repaña. Jã'ata'ni chũ'ũre, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'ũ chũkũna'te”, chiime repaña, chũ'ũ pa'iche'te masiũ chini. Jã'ata'ni cho'o ñoma'mũ chũ'ũ repañare. Dios chũ'o aperũmũ kũasi'kũ Jonás cho'ocojñosi'ejachechi'a cho'ocojñoja'mũ chũ'ũ. ⁴⁰ Repañũ Jonás, va'i rũa ũjau cutaro sa'navũ choteumucujña ñami choteñami pa'isi'ejache, chũ'ũ Dios Raocojñosi'kũ ũcuaja'che cheja sa'navũ tãcojñosi'kũ choteumucujña ñami choteñami pa'ija'mũ. ⁴¹ Aperũmũ Jonapi rũa masiũji Dios chũ'ore chũ'vakũna asa chẽa, Níneve vũ'ejoopo pa'isina repaña cu'ache cho'оче ũhasõasome. Repañũ'te Jonare na'a rũa masiũji ichejare pa'imũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chũ'ũ chũ'vache asacuheme mũsanũkona irũmũ cana. Jã'ajekũna Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'irũmũ tĩ'aru Níneve vũ'ejoopo pa'isinapi ija'che i'kajanaa'me mũsanũkonare irũmũ pa'inare: “Cu'ache cho'оче ũhasõmanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chiijanaa'me. ⁴² Aperũmũ pa'io sũripũ cakã'ko canare pãĩ chũ'ũsi'ko rũa so'opi Salomón rũa masiũ chũ'vache'te asara chini rãiasomo. Repañũ'te Salomon'te na'a rũa masiũji ichejare pa'imũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chũ'ũ chũ'vache asacuheme mũsanũkona irũmũ cana. Na'a pa'isirũmũ Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'irũmũ tĩ'aru aperũmũ pa'io pãĩ chũ'ũsi'ko ija'che i'kaja'mo mũsanũkonare chura pa'inare chũ'ũre cuasamanesinare: “Cu'are cho'ojũ Diore cuasamanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chi-ija'mo —chiisi'kũa'mũ repañũ.

*Vati pãĩũ sa'navũ'te pa'ĩũ eto saocojñosi'kũpi jo'e pãĩũni co'iche'te kũamũ
(Lc 11.24-26)*

⁴³⁻⁴⁴ Ũcuarũmũ Jesús repanare pãĩ jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Pãĩũ sa'navũ pa'isi'kũni etosõru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imũ pũachejñare ku'ekũ. Jã'ata'ni jñaamaneni, “Chũ'ũ vũ'ejachejana co'ira pãĩũ sa'navũna”, chini cuasamũ repañũ. Jã'aja'ñe cuasa repañũ co'i ñato

pãiu sa'navu vu'e ju'o care'vasivu'ēja'che re'oja'imu. ⁴⁵ Jã'ajekuna jo'e sani chekunare vati repau'te na'a rua cu'anani sieterepanare ku'e jña'a ra pãiu sa'navuna pañu chini ũcuanuko kakame repana. Jã'ajekuna pãiu aperamu cu'ache pa'isi'e na'a rua cu'ache pa'imu. Irumu canare pãiu cu'ache pa'inare ũcuaja'che rua cu'ache ti'jñeja'mu —chiisi'kua'mu Jesús.

Jesús puka'ko repau cho'jechiina'me repauni ñañu chini saisi'ere kwamu
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Repanare pãiu Jesús chuta'a cututona puka'ko, repau cho'jechiina'me ũcuau pa'ivuna rani kakañu chiniasome repauni cutuñu chini. Kakañu chiisinareta'ni kakacu'akuna ve'sere paniasome repana. ⁴⁷ Repanani kakacu'akuna chekupi kuakaisi'kua'mu repau'te Jesure, ija'che chiia:

—Mujako, muche'uchiina'me mu'uni cutuñu chini ve'sere nukaju cha'ame —chiisi'kua'mu.

⁴⁸ Chikuna Jesús repau'te kuasi'kure ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Kaoa'o chu'u ja'ko? ¿Keejanaa'ñe chu'u cho'jechi'i? —chiisi'kua'mu repau.

⁴⁹ Chini chukuna'te repau neenani ñaku ñu'oku i'kasi'kua'mu repau.

—Inaa'me chu'u ja'koromijana. ũcuachi'a inaa'me chu'u cho'jechiijana.

⁵⁰ Cunaumu Pa'iku chu'u Ja'ku chu'ña'ña asa jachama'ñe cho'ona chu'u cho'jechiijanaa'me. ũcuaja'che chu'u ja'koromijanaa'me repana —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

13

Trigo chu'chusi'ere cuasaku kwamu Jesús
(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ ũcuaumucusepi Jesús repau pa'isivu'e eta sani chiara ru'tuvana puusi'kua'mu pa'ire chu'vara chini. ² ũcuarumu repau pa'ipi jairepanuko rani chi'irena choovuna caje puusi'kua'mu. Pãita'ni chiara ru'tuva'te pa'isinaa'me.

³ ũcuarumu Jesús choovu'te ñu'iu repanani rua chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomu. ⁴ Sani tã'a pachu ku'iu chu'chukuna trigocaã te'era'karuã ma'ana tuã'tuaasomu. Ma'ana tuã'tuauna pã'ava'napi rani ãkuesõasome repara'karuã.

⁵ Chekura'karuãta'ni cata pa'ichejana cha'o jmamakarũ pa'ichejana tuã'tuaasomu. Cha'o sã'seruchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineeasomu repara'karuã.

⁶ Na'mi aineesi'eta'ni ũsuuji ruarepa asukuna uu phã'pha jũnisõasomu repasañaruã, chitapi peoku. ⁷ Chekura'karuã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me aineeuna miupi ju'je vãasõasomu repara'ñuruã.

⁸ Chekura'karuãta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejñana tuã'tuasira'karuãjeku re'oja'che ainee ju'a ñaniasomu. Te'era'karũ aineesi'ñu te'echa'chava treintarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu.

Chekura'karuã aineesiñuã sesentarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. Chekura'ñuruã cienrepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu.

⁹ Chu'u chu'vache asa chãana ũcuanuko asa chãajũ'u —chiisi'kua'mu repau.

Repau cuasaku kuasi'ere te'erũhiñe kwamu Jesús
(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ ũcuarumu chukuna Jesús neena repaui cuasaku kuauna asa repau'te kueñe tã'a,

—¿Je'se pa'ìuna mu'u pãire chu'vani mu'u cuasachechi'a kuaku chu'vaku? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonare chu'u neenajejuna Diopi ùsemauna Repauchi'a masiche te'erùhiñe kuamu chu'u, asamasia'ju chini. Jã'ata'ni chekunare chu'ure cuasacuhenare Repauchi'a masiche chu'u cuasacheji kuamu chu'u, asanata'ni masi asamanea'ju chini. ¹² Dios chu'o asa jachamana si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'me. Repau chu'ore na'a rua masia'ju chini cho'okaija'mu Dios repanare. Jã'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamaru chu'upi cho'okuna repana jmamakarum masiche cavesujanaa'me. ¹³ Jã'ajekuna pãire chu'vaku repana asavesucheji cuasaku kuamu chu'u, masi asamanea'ju chini. Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ime repana. Ûcuachi'a asanata'ni asamañena pa'ime repana. ¹⁴ Repana pa'ijachere kuaku aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías tocha jo'kasi'e ùcuarepa ti'jñecuhamu. Ija'che chiimu repa: Asaju pa'inata'ni asavesujanaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me musanukona.

¹⁵ Ina pãi rua cu'ache pa'inaa'me.

Ûcuachi'a cãjo asamanaja'ñe pa'iju chu'u chu'o asacuheme ina.

Ûcuachi'a ñakocaã chamisinaja'ñe pa'iju chu'upi chu'umuna tocha jo'kasi'e ñacuheme ina.

Chu'u chu'ore asa chëa repana cu'ache cho'oche'te ùhasõru

repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mu chu'u, repanapi re'oja'che paaru chini,

chiimu.

¹⁶ 'Musanukonata'ni chu'u cho'oku pa'iche ñaju chu'u chu'vachejẽ'e asamasiju, "Dios cho'oche'me jã'a", chiju masiju pojoju pa'ime.

¹⁷ Aperumu pa'isina Dios chu'o kuasinana'me chekuna pãi re'ona irumu musanukona ñañeja'ñere ñañu chiisinata'ni ñamaneasome. Ûcuachi'a irumu musanukona asacheja'chere asañu chiisinata'ni asamaneasome repana. Ûcuarepa'a'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

Trigo chu'chusi'ere repau cuasaku kuasi'ere te'erùhiñe kuamu Jesús (Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Ûcuarumu Jesús chukuna'te jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chu'u cuasaku kuasi'ere trigo chu'chusi'ere jo'e ùcuare masi kuaja'mu chu'u musanukonapi asamasia'ju chini. Ija'chea'me jã'a: ¹⁹ Trigora'karuã te'era'karuã ma'ana tuã'isira'karuã chejapi ruarepa jujakuna sa'navu kakama'mu. Pãi te'enare repana rekoñoã chejapi ruarepa jujaku trigocaã chu'chusicaã sa'navu kakama'ñeja'ñe Dios chu'o kakama'mu, jachajuna. Asanareta'ni vatipi ùsemu repanare, Dioni cuasamanea'ju chini. ²⁰⁻²¹ Ûcuachi'a cata pa'ichejña tuã'tuasicaã na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi jünisõmu. Pãi ùcuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. Jã'ata'ni repanapi Dioni cuasajuna pãipi cu'ache i'kajuna chekuruumu repanani cu'ache ti'jñekuna masi cuasamanajeju Dios chu'o repana cuasache ùhasõme. ²² Ûcuachi'a miu pa'ichejña tuã'tuasira'karuã miuna'me aineemu. Jã'ajekuna miu sũkipi ju'jekuna kũima'ñe jünisõmu repara'ñuruã. Pãi ùcuachi'a te'ena Dios chu'o asa chëa Repau chu'ũñe cho'onata'ni na'mi ùhasõme. Repana cho'oche'te kurina'me põsere ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chëa cuasache ùhasõme. ²³ Ûcuachi'a cheja re'ojachejñana tuã'tuasicaã ainee re'oja'che

kũĩñeja'ñe re'oja'che pa'ime pãi, Dios chũ'o asa chẽa Repau chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ pa'ina. Repana Diore cuasana te'ena trigoñũã treintarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe re'oja'che pa'ime repana rekoñoã. Chekuna sesentarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe na'a rua re'oja'che pa'ime. Chekuna cienrepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe jo'e na'a rua re'oja'che pa'ime Repau chũ'ũñe cho'ona — chiisi'kua'mũ Jesús chũkuna'te.

Trigo tãsichiona cu'ara'karuã tãsi'ere kũamũ

²⁴ Ūcuarũmũ Jesús chũkunanani jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kua'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Pãiu repau chiona trigo re'oja'chere tãasomũ. ²⁵ Jã'ata'ni repauna'me repau paana kãnisõsirũmũna repau'te cuhekũ ũcuachiona sani cu'ara'ñũruã aineea'kũ chini cu'ara'karuãre tã jo'ka sanisõasomũ. ²⁶ Na'a pa'isirũmũ trigora'ñũruã ainee pi'ni ju'a ñaniasomũ. Cu'ara'ñũruã ũcuaja'che ũcuapa'rũva aineeasomũ. ²⁷ Ūcuarũmũ repau'te cho'oche cho'okaina chio ñajani co'i repachio paakũni kũasome, ija'che i'kajũ: “Mũ'u chio trigora'karuã re'ojara'karuãchi'a tãsi'kua'mũ. Jã'ata'ni, ¿je'se pa'ina repachio cu'ara'ñũruã ja'me ainee?”; chiniasome repana. ²⁸ Chitena asa chio paakũ i'kaasomũ. “Chũ'ure cuhekũ cho'osi'ecosomũ jã'a”, chiniasomũ. Chikuna repau'te cho'oche cho'okaina jo'e ija'che i'kaasome: “¿Repara'ñũruã cu'ara'ñũruã ru'tesõkaijajũ'u chiikũ mu'u chũkuna'te?”, chiniasome. ²⁹ Chitena i'kaasomũ repau. “Pãamũ. Jã'aja'ñe cho'omanejũ'u. Cu'ara'ñũruã ru'teni chekũrũmũ mũsanũkuna trigora'ñũruã ja'me ru'tesõme. ³⁰ Ija'che cho'oto na'a re'omũ: Repara'ñũruã cu'ara'ñũruã chura ru'tesõjaimanejũ'u, trigona'me ũcuapa'rũva aineea'kũ repa tũarũmũjatũ'ka. Repa trigo tũache tĩ'asirũmũ, 'Ija'che cho'ojũ'u', chiũ chũ'u saoja'mũ chũ'u repa tũakaijanare: 'Chio sani cu'ara'ñũruãre charo ru'te rũhijuu quẽ'ke uosõjũ'u. Jã'aja'ñe cho'ocuha trigo tũa pi'ni chũ'u ãumajñaruã care'vavũ'ena sa ũhakaijũ'u', chiija'mũ chũ'u”, chiniasomũ —Jã'aja'ñe kuasi'kua'mũ Jesús chũkuna'te.

*Mostazara'karuã pa'iche'te cuasakũ kũamũ Jesús
(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)*

³¹ Ūcuarũmũ Jesús pãire jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kua'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'ona, ¿je'se pa'iche? Ija'che pa'ime: Pãiu repau chiona mostazara'karũ te'era'karũ sa tãasomũ. ³² Repa mostazara'karuã chekũra'karuã na'a jmara'karuãa'me. Jã'ata'ni pãipi tãru chekũra'ñũruã tãsira'ñũruã na'a ujañũã aineemũ repara'karuã. Ujañũãpi ka rua pa'iñũã aineemũna pĩ'ava'na ũcuañũã kana chĩi suo suhame —chiisi'kua'mũ repau.

*Harinana'me pã saũche cha'pısica'repũ pa'iche'te i'kamũ
(Lc 13.20-21)*

³³ Ūcuarũmũ Jesús pãire ũcua chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuasi'kua'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Romio pãre cho'ora chini pã kosasica'rerũ'te charo cha'pi harinaro'ro chotero'ro ũcuaca'rerũna ja'measomo. Jã'ata'ni rua ujacarepũ saũsõasomũ repacarepũ — chiisi'kua'mũ repau.

*Jesupi pãire chũ'vakũ cuasakũ kũakuna Dios chũ'o kũakaisi'kũ tocha
jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhamũ
(Mr 4.33-34)*

³⁴ Reparum Jesús päire chü'vakü ücuauji cuasakü kuachechi'api chü'vasi'kua'mü. Cheke i'kamanesi'kua'mü repau. ³⁵ Jã'aja'ñe cho'okuna repau cho'ojachere kuaku aperumü Dios chü'o kuasi'kü tocha jo'kasi'epi ücuarepa ti'ñecuhamü, ija'che chiicheji: Chü'u cuasakü kuachechi'api päi chü'vaja'mü chü'u. Cheja cho'orumüpi irumujatu'ka Diopi kuamauna päijê'e asama'ñere churana kuaja'mü chü'u, chiimü repa.

Repaü cuasakü kuasi'ere cu'ara'ñuruãna'me trigora'ñuruã ücuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erühiñe kuamü Jesús

³⁶ Ücuarumü Jesús repanare päi saosõ repau aperumü pa'isivü'ena sani kakasi'kua'mü. Kakauna chükuna repau neena repau'te kueñe ti'a ija'che i'kasinaa'me:

—Mü'u chükuna'te cuasakü kuasi'ere cu'ara'ñuruãna'me trigora'ñuruã ücuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erühiñe kuajü'u chükuna'te — chiisinaa'me.

³⁷ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mü:

—Ija'chea'me jã'a: Chü'u päire ja'me paau chini Dios Raosi'kü re'ojara'karuã täsi'kuja'che pa'imü. Repau päiu trigora'karuã re'ojara'karuã täasomü. Chü'u ücuaja'che Dios chü'o re'oja'chere chü'vamü. ³⁸ Päi icheja cheja pa'ina chioja'che pa'ime Dios chü'o chü'vacojñonajeju. Ücuaja'che päi Dios chü'o chü'vajuna asa chëa Repau chü'ñe cho'ona Ücuau neenajeju re'oja'che pa'iju re'ojara'karuãja'ñe pa'ime. Jã'ata'ni Repau chü'o asacuhena vati neenajeju cu'ara'karuãja'ñe cu'ache pa'ime. ³⁹ Repau vati päipi cu'ache cho'oa'ju chini chü'ukujeku chio paaku'te cuheküja'che pa'ikü'mü. Ücuachi'a Dios päi ücuaukore chi'i ro'irumü trigo tuarumüja'ñe cho'ocojñoja'mü. Reparumü ángelepi päi ücuaukore trigo tua chi'icheja'che chi'ijanaa'me. Ücuaja'che trigo tuacuha äu care'vavü'ena sa jo'kacheja'che Dios Repau'te cuasanare Repau pa'ichejana saja'mü. ⁴⁰ Ücuachi'a cu'ara'ñuruã ru'te chi'i rühijuu quë'ke üosõñeja'ñe Dios Repau'te cuasamanare vati toana saoja'mü. ⁴¹ Reparumü chü'upi Dios Raosi'küpi chü'una ángeles sani chü'u neena pa'ichejña ja'me pa'iju chekunanani cacu'oñu chini cu'ache chü'vanana'me chekunanare cu'ache cho'onare ücuaukore ra chi'ijanaa'me. ⁴² Repanare peore chi'i vati toana saojanaa'me repana. Ücuatoare uujü oijü cõjire asoche äijü pa'ijanaa'me repana. ⁴³ Jã'ata'ni Dios chü'ñe cho'ojü re'oja'che pa'ina repana Ja'kü Dios pa'ichejare sani pa'iju üsü miañeja'ñe rua ko'sijana pa'ijanaa'me. Chü'u chü'vache asa chëauna ücuauko asa chëajü'u —chiisi'kua'mü Jesús.

Kuri ruare chavesi'e jñaasi'kü cho'osi'ere kuamü Jesús

⁴⁴ Ücuarumü Jesús chükuna'te chü'vakü jo'e ija'chere cuasakü kuasi'kua'mü:

—Dios chü'ñe cho'ojü pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Päiu repau kuri ruare chaveku coje üni ücuacojena kuri mañaasomü. Jã'aja'ñe cho'osichejare cheku päiu rupü ku'iu repacoje jña üni, repa kuri jñaasomü. Jñaasi'küta'ni repa kuri miima'ñe repacoje jo'e ta'pisõasomü repau. Ta'pi jo'ka kuri jñaasi'küjekü pojokü co'i repau nee cu'amajñaruã peore ñisõ kuri koo repacoje pa'ichejare cheja kooasomü repau, “Repare kurire üni paara”, chini cuasakü —chiisi'kua'mü repau.

Perlara'karü rua ro'ira'karü koosi'kü cho'osi'ere kuamü Jesús

⁴⁵ Ūcuarum̄ Jesús chukunani chū'vakū jo'e ija'chere cuasakū kuasi'kua'mū:

—Dios chū'ñe cho'ojū pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Pāiū perlara'karūā rua ro'ira'karūāre koo paara chini si'achejña ku'ekū ku'iu paniasomū. ⁴⁶ Ku'ekū chekupi perlara'karū rua ro'ira'karū'te paakuna ña pojokū koorā chiniasomū. Jā'ata'ni repara'karūji ruarepa ro'ikū kuripi tī'amauna sani repau nee cu'amajñaruā peore ísisō kuri rua koo jo'e sani kooasomū repara'karū —chiisi'kua'mū repau.

Va'i chorū chosiva'nare cho'ochē'te kuamū Jesús

⁴⁷ Ūcuarum̄ Jesús chukunani ūcua chū'vakū jo'e ija'chere cuasakū kuasi'kua'mū:

—Dios chū'ñe cho'ojū pañu chiina pa'iche ija'chea'me: Va'i chona repāna va'i chorū va'ire chojū mar chiarana su'a ruorena va'i si'ache kakaasome repau. ⁴⁸ Ūcuarum̄ repava'napi jairepanuko kaka timusōrena mejavuna repau rueni maasome. Rueni ma ūha pūū ñu'ijū repava'nare va'iva'nare re'ojava'narechi'a jūñana jña'nujū mañaasome. Cu'ava'iva'nareta'ni sējosōasome repāna. ⁴⁹⁻⁵⁰ Dios pāi ūcuaukore chi'i ro'irum̄ tī'aru jā'aja'ñe cho'ocojñoja'mū. Reparum̄ ángeles rani cu'ava'iva'nare jña'nu sējosi'eja'che pāi cu'ache pa'inapi re'oja'che pa'inani ja'me pa'isinare jña'nu vati toana saojanaa'me. Ūcuatoare pa'ijū uujū oijū cōjire asoche āijū pa'ijanaa'me repāna —chiisi'kua'mū repau.

Pāiū cu'amajñaruā mamajñaruāna'me aimajñaruā paache'te kuamū Jesús

⁵¹ Ūcuarum̄ Jesús chukuna'te ija'che sēesi'kua'mū:

—¿Chū'cu cuasakū kuasi'e peore asamasiche musanukona? —chiisi'kua'mū.

Chikuna,

—Jūjū, Chukuna'te Paakū, peore asamasime chukuna —chiisinaa'me chukuna.

⁵² Chitena Jesús i'kasi'kua'mū.

—Pāiū vū'e paakū repau paamajñaruā peore masimū mamana'me ai. Judíopāi che'chona ūcuauana chū'cu che'choche asa chēa cho'ona ūcuaja'che ka'chamajña masime, aperum̄ chū'cu jo'kasi'ena'me chū'cu irum̄ che'chokū chū'ñe —chiisi'kua'mū repau.

Jesús Nazaret vū'ejoopo pa'isi'ere kuamū

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Jā'aja'ñe cuasakū kuacuha ūcuachejapi eta repau pa'irepajoopona sani pa'iu Jesús repajoopo pa'ivū'ena judíopāi chi'ivū'ena kaka che'chosi'kua'mū. Che'chokuna pāi asa jñano ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se cho'okū ikū repau che'chomasiche che'cheū? Ūcuaja'che, ¿je'se cho'okū ikū Diochi'a cho'omasiche cho'ochē che'cheū? ⁵⁵ Ijoopo pa'ikū chooko'ña si'ache cho'omasikū mamakū'mū ikū Jesús. Repau puka'ko Maríaamo. Repau cho'jechiia'me jā'ana, Santiagona'me Josena'me Simonna'me Judas. ⁵⁶ Repau cho'jeromi ūcuaja'che ijoopo'te maina'me pa'ime. ¿Je'se cho'o ikū jā'arepa rua masikū? —chiisinaa'me repāna.

⁵⁷ Jā'aja'ñe cuasanajejū repau i'kache jachasinaa'me repāna.

Ūcuarum̄ Jesús repānare i'kasi'kua'mū.

—Dios chū'o kuakaikū aineesijoopo canana'me repau majapāi asa jachame repau kuache. Musanukona ūcuaja'che ijoopo chū'cu aineesijoopo cana chū'cu kuache asa jachame —chiisi'kua'mū Jesús repānare.

⁵⁸ Repanapi repauni cuasamapuna Diochi'a cho'omasiche ruarepa cho' ñomanesi'kua'mu Jesús repajoopo pa'irumu.

14

Juan Pãi Okoro'veku'te vanisõsi'ere kumũ
(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Ūcuarumu Herodes Galilea cheja pa'inare chũ'uku Jesús cho'ochē asaasomu. ² Jã'aja'ñe asa repau'te cho'ochē cho'okainare soni rao Jesús pa'iche'te vesuku ija'che i'kaasomu repau: "Juan Pãi Okoro'vesi'ku chũ'upi chũ'ũna chuenisõsi'kupi jũni vajurani pa'icosomu jã'u. Jã'aja'ñejekuna Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosomu repau", chiniasomu.

³⁻⁴ Aperumu repau Herodes repau cho'jeu Felipe rãjoni Herodiani tua paakuna Juan asa, "Dios ũseche'te cu'ache cho'omu mu'u", chiiu chũ'vaasomu repau'te. Jã'aja'ñe chũ'vakuna Herodes asa pe'rukũ repau'te Juanre chẽa cunameji quẽo cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'ena sa cuaoa'ju chini chũ'uasomu.

⁵ Juanre vanisõñe chũ'ura chiniasomu repau. Jã'ata'ni pãipi ũcuanũko, "Juan Dios chũ'o kuakaiku'mu", chiiju cuasajuna chũ'uvajuchuasomu repau, "Pãipi pe'ruju", chini. ⁶ Ūcuarumu Herodes repau'te jãaasiumucusejarumũjekuna fiesta cho'ora chini pãi jainũkore soni rao chi'iasomu. Fiesta'te cho'ojuna Herodias mamako pãi jainũko ñaju'te eta te'eo ujacha'iasomo. Jã'aja'ñe cho'okona ña Herodes rua pojoasomu repau'te. ⁷ Pajokũ repau'te,

—Mu'ure uache sãejũ'u chũ'ure. Mu'u sãeñe ũcuauache ñisija'mu chũ'u mu'ure. Dios ñaku'te chũ'o ũcuarepare i'kamũ chũ'u, —chiniasomu repau.

⁸ Chikuna eta pũka'koni ija'che sãeniasomo repau:

—¿Ëquere repau'te sãeja'ñe chũ'u? —chiniasomo. Chikona pũka'kopi chũ'vaona asa Herodes pa'iruupuna jo'e kaka ija'chere sãeniasomo repau:— Juan Pãi Okoro'veku sãjopu'te tũso cunare'avana maña ra ñisijũ'u chũ'ure —chiniasomo repau Herodias mamako.

⁹ Repau sãeñe'te asauna Herode'te rua sũmaneasomu. Jã'ata'ni repau soicojñosina asaju'te, "Ūcuarepare i'kamũ chũ'u", chiisi'kũjekũ ũcuare ra ñisia'ju chini chũ'uasomu repau, pãipi, "Joreu'mu ikũ", chiimanea'ju chini.

¹⁰ Jã'ajekuna,

—Cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'ena sani Juan sãjopũ tũsojũ'u —chiiu chũ'uasomu repau. ¹¹ Chikuna sani Juan sãjopũ tũsocuha cunare'avana maña ra romichĩioni ñiasome repau. Ñisirena koo pũka'koni jo'e sa ñiasomo repau.

¹² Jã'a cho'o pi'nisirumu repau Juan neena pa'isina repau'te vanisõsi'ere asa pãi cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'ena sani repava'ure sa tãasome. Tã pi'ni sani Jesuni kuasome repau.

Pãi cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kumũ
(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Juan chuenisõsi'e asasirumu Jesús ũcuachejapi chũkuna repau neenana'me choovu tuni pãi peochejana chiara chekũkã'kona jẽ'si'kua'mu. Jã'ata'ni pãi repau saisichejare asa vu'ñajoopoã pa'isina eta repara chekũkã'kona po'opi tuhasinaa'me repau'te. ¹⁴ Chiara chekũkã'ko jẽni tĩ'a mani Jesús, repau'te tuhasinare pãi ñasi'kua'mu. Ūcuanani ña oiũ repau sasiva'nare jũ'iva'nare vasokaisi'kua'mu repau. ¹⁵ Ūcuarumu chũkuna repau neena na'isõcuhakuna repau'te sani ija'che i'kasinaa'me:

—Icheja vu'ñajoopoājē'e peom. Inare pāi saojũ'u vu'ñajoopoāna sani āure koo ārap. Na'isōcuhamu ie —chiisinaa'me chukuna.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Saiche chiima'mu inare. Musanukonapi āu āujũ'u inare —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pāpuā, cincorepapuā, va'i te'eka'chapanarechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

¹⁸ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona paache pāna'me va'iva'nare ichejana chu'uni rajũ'u —chiisi'kua'mu repa.

¹⁹ Ūcuarumu Jesús repanare pāi tachavuna puajũ chini chũ'usi'kua'mu. Pua ñu'ijuna pā, cincorepapuā va'iva'na te'eka'chapava'nare mini cājikũ cūnaumure ñakũ Dioni, “Re'orepamu Ja'ku”, chini chukunani repa neenani tū'se ĩsisi'kua'mu. ĩsiuna pāire ĩsinaa'me chukuna. ²⁰ Pāi ūcuanuko chajiche āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repa ñijuna cajejaisi'e āu docerepajũ'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ²¹ Repa āu āisina pāi romijē'e chĩijē'e kuēkuema'ñe chekurumu cinco milrepana pa'icosome umupāichi'a.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere khamu

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús chukuna'te repa neenare, ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'u inare pāi saochetũ'ka musanukona choovũ tuni chiara chekũkã'kona charo jē'eju pa'ijũ'u”, chiisi'kua'mu. ²³ Repanare sao pi'nisirumu Jesús aikũtina munisōasomu, te'eũ Dioni sēsa chini. Muni pa'iu na'isōuna ñami te'eũ paniasomu repa. ²⁴ Jā'a cho'oto chukuna chuta'a chiara joorepapo'te jē'eju pa'isinaa'me. Chukuna saichejapi rache tutakuna rua fa'asi'kua'mu chiara. ²⁵ Ūcuarumu Jesús ñatacuhatona chiara sē'sevuji nuka ku'iu tuhasi'kua'mu chukuna'te. ²⁶ Jā'aja'ñe raiuna ña kukusō, vajuchujũ ija'che i'kajũ rua cuisinaa'me chukuna:

—Jũ'isi'kupi reko raimu iku! —chiisinaa'me.

²⁷ Jā'aja'ñe i'kajuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Jũjarekoñõ paajũ'u. Jesua'mu chu'u. Vajuchumanejũ'u —chiisi'kua'mu.

²⁸ Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mu'upi ūcuau pani chũ'ujũ'u, chu'u ūcuaja'che mu'u nukachejana oko sē'sevuji nuka ku'iu saau chini —chiisi'kua'mu.

²⁹ Chikuna Jesús,

—Raijũ'u —chiisi'kua'mu repa'te.

Ūcuarumu Pedro choovuji caje oko sē'sevuji nuka ku'iu ūcuau nukachejana saisi'kua'mu. ³⁰ Jā'ata'ni ruarepa tutakuna ña kukusō runisōpi'raku ija'che chiiu cui'si'kua'mu repa:

—Chukuna'te Paaku chu'u ru'iche ũsekaijũ'u —chiisi'kua'mu.

³¹ Chikuna Jesús teana repa jũtuna chēa ija'che i'kasi'kua'mu repa'te:

—Chu'ure cuasamu mu'u. Jā'ata'ni masi cuasama'mu —chiisi'kua'mu.

³² Repa Jesús Pedrona'me choovuna tutena tutasi'e cuhasōsi'kua'mu.

³³ Ūcuarumu chukuna repa neena ūcuauji choovuna tukuna repa'ni pojojũ ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku'mu mu'u. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisinaa'me.

Genesaret cheja pa'iva'nare jũ'iva'nare Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mr 6.53-56)

³⁴ Ūcuarũmũ chũkũna Jesuna'me chiaraji jẽni Genesaret chejana tĩ'asinaa'me. ³⁵ Tĩ'a maito repacheja pa'ina pãi Jesure ña masisinaa'me. Ūcuachi'a repaũ raisi'ere chekũnapĩ kũajũna repacheja pa'ijoorũã peore cana ũcuauũko asaasome. Asa ravũ jũ'iva'nare Jesús pa'ichejana rasi-naa'me repana. ³⁶ Repava'nare jũ'iva'nare ra ija'che chiijũ sẽesinaa'me repana: "Iva'na jũ'iva'na mũ'u ju'ikãa pũso juhasirũ'tũ chẽseche jo'kajũ'u, chẽse vajua'ju", chiisinaa'me. Ūcuarũmũ repana jũ'iva'na repaũ ju'ikãa chẽsesina ũcuauũko vajusinaa'me.

15

Pãĩ rekoñoã cu'ache paache'te i'kamũ Jesús
(Mr 7.1-23)

¹ Ūcuarũmũ fariseopãina'me judiõpãĩ che'chona Jerusalén vũ'ejoopo raisina Jesús pa'ichejana rani ija'che chũ'o sẽesinaa'me repaũ'te:

² —¿Je'se pa'ũna mũ'u neena mai aipãĩ chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe? Repa chũ'u jo'kasi'e cho'oche ãu ãipi'rani jũjũna masi choamanaa'me — chiisinaa'me repana.

³ Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Mũsanũkõna ũcuachi'a Dios chũ'u jo'kasi'ere jachajũ rupũ mũsanũkõna cuasajũ chũ'ũñechi'a cho'oju pa'inaa'me. ⁴ Dios aperũmũ ija'che chiũ chũ'u jo'kasi'kua'mũ:

Mũja'kupãĩ ña, kũkũju pa'ijũ'u mũsanũkõna.

Ūcuachi'a,

Mũja'kupãĩ cu'ache i'kamanejũ'u.

Jã'aja'ñe i'kanare vanisõñe pa'imũ, cu'ache i'kasi'e ro'i,

chiũ chũ'u jo'kasi'kua'mũ. ⁵⁻⁶ Mũsanũkonata'ni chekũnare ija'che

chũ'ũnaa'me: "Mai ja'kupãire ija'che i'kato re'omũ: 'Ja'kupãĩ,

mũsanũkonare kuirama'ñe chũ'u paache peore Dioni isija'mũ chũ'u.

Jã'ajekũna mũsanũkonare kuiracu'amũ chũ'ũre', chiito re'omũ. Jã'aja'ñe

i'kanare pũka'kupãĩ kuirache peomũ", chiinaa'me mũsanũkõna. Dios

chũ'u jo'kasi'e jachanajeju pãipi rupũ mũsanũkõna cuasajũ chũ'ũñechi'a

cho'oju paapu chini jã'aja'ñe i'kanaa'me mũsanũkõna. ⁷ Dios chũ'ũñe

cho'ona cho'ocheja'che sẽ'sevũchi'a cho'oju pa'inaa'me mũsanũkõna.

Jã'ata'ni Repaũ chũ'ũñe cuheme. Aperũmũ Dios chũ'o kũasi'kũ Isaiás

mũsanũkõna pa'ijachere masi kũakũ tocha jo'kasi'e ija'che i'kamũ:

⁸ Jã'ana Israel jojõsina, "Mũ'ũni cuasajũ vajũchũnaa'me chũkũna", chiime chũ'ũre.

Jã'ata'ni repana rekoñoã chũ'ũre cuasamanaa'me repana.

⁹ Ūcuachi'a chũ'ũre cuasajũ pojojũ cho'ocheja'che sẽ'sevũchi'a peoche cho'onaa'me repana.

Rupũ repana cuasajũ chũ'ũñechi'a che'chonajeju chũ'ũni cuasamarũ jõreme jã'ana,

chiimũ —chiisi'kua'mũ Jesús.

¹⁰ Jã'aja'ñe i'kacũha Jesús, pãĩ soni rao ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Chũ'u i'kache asa chẽa masijũ'u mũsanũkõna. ¹¹ Pãĩ ãu ãiñeji repana rekoñoã cu'ache cho'oma'me. Ija'chea'me: Repanapi cu'ache cuasani rekoñoã cu'ache cho'ome pãĩ —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹² Ūcuarũmũ chũkũna repaũ neena na'a kueñe sani sẽesinaa'me repaũ'te.

—¿Mũ'u i'kasi'ere asa fariseopāi pe'ruche vesũkũ mũ'u? —chiisinaa'me.

¹³ Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Pāi repana chiño tãmanesiñũã cu'ara'ñũũã cuhejũ ru'te sējosõme. Dios Cũnaũmũ Pa'ikũ ũcuaja'che Repaũ chũ'o masi che'chomana che'chocheji si'asõa'kũ chini cuhekũ chũ'ũja'mũ. ¹⁴ Repana fariseopāi pe'ruche cuasamanejũ'u mũsanũkona. Diore masi cuasamanajejũ repana rekoñoã na'ava'naja'ñe pa'inapi chekũnani che'chojũ, na'ava'napi ũcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che cho'ome repana. Na'ava'ũpi chekũni ũcuaja'che na'ava'ũni juha sani ũcuanũko kojena tuã'ijanaa'me repana ñamava'najejũ. Fariseopāi ũcuaja'che repana che'chosinana'me Diopi chũ'ũũna na'ava'na ti'jñecojñoñeja'ñe rũa cu'ache ti'jñecojñojanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ.

¹⁵ Jã'aja'ñe i'kaũna asa Pedro repaũ'te i'kasi'kũa'mũ.

—Mũ'u i'kasi'ere na'a masi kuajũ'u chũkũna'te —chiisi'kũa'mũ.

¹⁶ Chikũna Jesús ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—¿Mũsanũkona ũcuaja'che chũ'u i'kasi'e asavesũche? ¹⁷ Ija'chea'me: Pāiũ ãũ ũcuauache'te ãni mevo cutapũna jmamakarũ paa sējosõmũ. Rekocho kakamaũ repaũ rekochota'ni meno cho'oma'mũ. ¹⁸ Jã'ata'ni pāi cu'ache cutuna repana rekoñoã cuasache'te i'kame. Jã'ajekũna repana rekoñoã cu'ache pa'imũ. ¹⁹ Pāi te'ena repana rekoñoã cu'ache cuasajũ chekũnare vanisõme. Chekũna repana pa'imanare ja'me kãime. Chekũna romineeju chekũna mũũneeju cu'ache cho'ome. Chekũna põse ñaame. Chekũna joreme. Chekũna cu'ache cutume chekũnare. Pāi cu'ache cuasana rũa si'ache cu'ache cho'ome. ²⁰ Jã'aja'ñe cuasajũ cho'ona Diopi ñato repana rekoñoã rũa meno paame. Jã'ata'ni pāi ũcuauanapi rupũ mai aipāi chũ'u jo'kasi'ere jũjña masi choache'te cho'omaneni Diopi ñato repana rekoñoã meno peome —chiisi'kũa'mũ Jesús.

Judío peokoji Jesure cuasasi'ere kũamũ

(Mr 7.24-30)

²¹ Ũcuarũmũ Jesús Genesaret chejapi eta Tiro vũ'ejoopona'me Sidón vũ'ejoopo pa'ichejana saisi'kũa'mũ, chũkũna repaũ neenana'me. ²² Sakũna repacheja cako cananeapãio judío peokoji rani cuiko i'kasi'koa'mo repaũ'te.

—Pāi Ũcuanũkore Paakũ, aperũmũ pa'isi'kũ David Jojocojñoñosi'kũ, Dios Raosi'kũjekũ, oijũ'u chũ'ũva'ore. Chũ'u chũiva'o vatini paako rũarepa jũ'imo —chiisi'koa'mo.

²³ Jã'aja'ñe chiiko'teta'ni Jesús i'kamanesi'kũa'mũ. Ũcuarũmũ chũkũna repaũ neena repaoji jã'aja'ñe i'kaona asa repaũ'te kueñe tĩ'a rũa i'kasinaa'me.

—Jã'ore saosõjũ'u. Maini tuhako rũarepa cuiko i'kamo jã'o —chiisinaa'me.

²⁴ Chitena Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Dios chũ'ũre, Israel jojosi'na Repaũ chũ'ore vesũjũ ovejava'na kuirakũ'te peova'naja'ñe pa'ijũ chũova'na pa'inani judiõpãichi'a Repaũ chũ'ore kuaku cho'okaau chini raosi'kũa'mũ —chiisi'kũa'mũ.

²⁵ Jã'aja'ñe i'kakũ'teta'ni Jesure ti'jñeñe ro're pũũ ñũ'io i'kasi'koa'mo repao.

—Pāi Ũcuanũkore Paakũ, chũ'ũva'ore cho'okaijũ'u —chiisi'koa'mo.

²⁶ Chikona Jesús i'kasi'kũa'mũ repao'te.

—Pāipi chũiva'na ãiñe'te ãure tua jamuchaire ãuto cu'amũ —chiisi'kũa'mũ.

²⁷ Chikũna repao i'kasi'koa'mo.

—Ūcuarepaa'me jā'a. Jā'ata'ni jamuchai, mesako'a vū'evū'te pa'ijū pāi āu āijū pu'che to'jñomajñaruāre āime —chiisi'koa'mo repao. ²⁸ Chikona Jesús repao'te i'kasi'kua'mu.

—Diore masi cuasamo mu'u. Mu'u chiiche cho'okaija'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Repau jā'aja'ñe i'karumupi repao mamako teana vajuasomo.

Pāi jū'iva'nare jainukore vasomu Jesús

²⁹ Ūcuarumu Jesús ūcuachejapi eta sani Galilea chiara rūtuvana tī'asi'kua'mu. Jā'achejapi aikūtina muni pūsi'kua'mu repau. ³⁰ Pūñū'una pāi jainuko repau ñū'ichejana rani chi'isinaa'me. Chekunare cu'acū'a paava'nare, na'ava'nare, nuka ku'imava'nare, chu'o cutumava'nare, chekunare ravu jū'iva'nare ra chi'i repava'nare ūcuau ti'jñeñena jo'karena Jesús vasokaisi'kua'mu repanare. ³¹ Ūcuarumu repa pāi chu'o cutumanesinapi cutujuna, nuka ku'imatesinapi nuka ku'ijuna, cu'acū'are paaju ro'osiva'napi re'oja'che ku'ijuna, na'ava'na pa'isinapi ñajuna, ña jñano, “Maire Israelpāi Paaku Dios cho'osi'ea'me ie”, chiijū Diore pojosinaa'me.

Pāi cuatro milrepanare Jesús āu āusi'ere kumamū (Mr 8.1-10)

³² Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare soni rao i'kasi'kua'mu.

—Inare pāi repa rasi'ere āu āni si'asō āiñejē'e peova'napi chu'una'me choteumucujña pa'ijuna oimū chu'u. Āu āimava'nare repa vū'ñana saochē cuhemū chu'u, saijū āucuhana phā'pha ai jū'ijū chini —chiisi'kua'mu repau.

³³ Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pāi peochejajeku āu āiñejē'e peomū. ¿Je'se chukuna jā'arepanukore āu jñaa āujanaa'ñe? —chiisinaa'me.

³⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—¿Jetopurpūā pā paache musanukona? —chiisi'kua'mu.

Chikuna chukuna repau neena,

—Pā sietereparūāna'me va'iva'nare te'eva'narechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

³⁵ Ūcuarumu Jesús repanare pāi, chejana pūuajū chini chū'usi'kua'mu.

³⁶ Pūrena pāpūā sietereparūāna'me va'iva'nare mini cājikū Dioni, “Re'orepamū”, chini chukunani repau neenani tū'se īsiuna pāire āusinaa'me chukuna. Jmanukorū pa'isi'e āu Ūcuauji Dioni sēkuna teana rūa carūhisi'kua'mu. ³⁷ Pāi ūcuanuko chajichechi'a āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repa āijuna cajejaisi'e sieterepajū'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ³⁸ Repa āu āisina pāi romijē'e chīijē'e kuēkuema'ñe chekumū cuatro milrepana pa'icosome. ³⁹ Jā'a cho'o pi'nisirumū Jesús repanare pāi saosō choovūji tuni Magadán chejana jē'esi'kua'mu chukunana'me.

16

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'kū chini fariseopāina'me saduceopāi sēesi'ere kumamū

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ūcuarumu fariseopāina'me saduceopāi Jesuni ñañu chini raisinaa'me. Rani repau'te, “Dios Raosi'kuma'mu ikū”, chiijū cuasanajēū ūcuauñi cu'ache cho'oñu chini,

—Diochi'a te'e'u cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te —chiisinaa'me repaña.

² Jã'aja'ñe i'karena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Icheja cana na'ito ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Ina'ito cunaumu maajumu pa'ina che'ro re'o ñataja'mu”, chiinaa'me.

³ Apeñataroã ũcuachi'a ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Cunaumu maajumu pa'iu oko pikopi raa pa'iu iumucuse oko raja'mu”, chiinaa'me.

Cunaumu ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kamasinata'ni irumu chu'ure ñanata'ni chu'u pa'iche vesume musanukona.

⁴ Musanukona cu'ache pa'iju chu'ure masi cuasamanapi, rupu ñañu chini, “Diochi'a te'e'u cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te; mu'u pa'iche'te masiñu chukuna”, chiime chu'ure. Jã'ata'ni cho'o ñomaneja'mu chu'u musanukonare. Chu'upi Dios chu'o kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'ēja'chechi'a cho'ocojñokuna ñajanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau repanare.

Chini repanare jo'ka sanisōsi'kua'mu repau, chukuna repau neenana'me.

Fariseopã cu'ache che'choche'te kumamu Jesús

(Mr 8.14-21)

⁵ Chukuna Jesús neena chiara chekukã'ko jē'erumu, pã cavesu jēnisōsinaa'me. ⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu.

—Ñarepajũ'u. Fariseopãina'me saduceopã pã saucheja'chere ña chēamanejũ'u —chiisi'kua'mu.

⁷ Chikuna chukuna ija'che cuasaju sãinechi'a i'kasinaa'me:

—Maipi pãre ramanerena jã'aja'ñe i'kacosomu iku —chiisinaa'me chukuna.

⁸ Chukuna cuasaju sãinechi'a cutuche'te masiku Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Je'se pa'ina musanukona pã peoche'te cuasaju cutuche? Chu'ure chuta'a masi cuasama'me musanukona. ⁹ ¿Chu'u i'kache chuta'a asa chēama'ñe musanukona? ¿Chu'u aperumu pã cincoreparuãpi umupãi cinco milrepanare ãusi'e cuasama'ñe musanukona? Repaña ãijuna cajejaisi'e, ¿jetopuju'ña maña timure musanukona? ¹⁰ ¿Ūcuachi'a pã sietereparuãpi umupãi cuatro milrepanare chu'u ãusi'e cuasama'ñe musanukona? Repaña ãijuna cajejaisi'e, ¿jetopuju'ña maña timure musanukona? ¿Peore jã'a chu'u cho'osi'e cavesuõre musanukona? Chu'u peore cho'omasiku musanukonare jã'aja'ñe kuiramasikujekuna, “Mai ãijañe pã peome mai”, chiimanejũ'u. ¹¹ Chu'u i'kache masi asavesume musanukona. Pãre i'kama'mu chu'u. Repaña fariseopãina'me saduceopã pã saucheja'chere che'chemanejũ'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

¹² Ūcuarumu chukuna Jesús neena repau i'kache'te asamasi ija'che cuasasinaa'me: “Åa, iku Jesús pã cho'orepache'te i'kama'mu. Rupu maipi repaña fariseopãina'me saduceopã che'choche'te asa chēamanejũ'u chini i'kamumu iku”, chiisinaa'me chukuna sãinechi'a.

Pedro, “Dios Raosi'kua'mu Jesús”, chiisi'ere kumamu

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Ūcuarumu Jesús Cesarea de Filipo v'e'joopo pa'ichejana sani tĩ'a chukuna'te repau neenare ija'che sēesi'kua'mu:

—Pãi chu'ure, pãire ja'me paa chini Dios Raosi'ku pa'iche cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'kua'mu.

¹⁴ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pāi te'ena mu'u pa'iche'te cutuni, “Juan Pāi Okoro'veku'mu jā'u”, chiime. Chekuna, “Aperumu pa'isi'kua'mu jā'u; Elíaa'mu”, chiime. Jo'e chekuna, “Jeremíaa'mu jā'u. Jā'apāani chekua'mu jā'u; aperumu Dios chu'o kuasi'kua'mu”, chiime mu'ure —chiisinaa'me chukuna.

¹⁵ Chitena,

—Musanukonajē'e chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se i'kache? —chiisi'kua'mu.

¹⁶ Chikuna Simón Pedro i'kasi'kua'mu.

—Dios, Si'arumu Pa'iku Mamaku'mu mu'u. Pāi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Ūcuau Raosi'kua'mu mu'u —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Mu'ure Simonre, Jonás mamaku'te pāiu te'eujē'e kuamanesinaa'me jā'a, mu'u cuasaku i'kasi'e. Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'ikuji mu'u rekochona kua jāuuna masiku i'kasi'kua'mu mu'u. ¹⁸ Chu'u mu'ure, “Pedro'mu”, chiimu. “Pedro” chini “Catapu” chiimu. Mu'u i'kasi'e ũcuarepajeku catapu jujacheja'che si'ama'ñe pa'ija'mu. Mu'u chu'ure i'kaku masi cuasacheja'che cuasaju chu'u chũ'ñe asa jachama'ñe cho'onare si'arumu na'a rua jainukore chēaku pa'ija'mu chu'u, repanapi jūnisōsirumu jū'isina pa'ichejare ai pa'ima'ñe Dios pa'ichejare ai sani paapu chini. ¹⁹ Chu'u mu'ure, Dios chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kam. Mu'upi chu'vakuna pāipi asa chēa Repau'te cuasaju jovonare repaana cu'ache cho'оче Dios Cunaumu Pa'iku tūnosōkaija'mu, repanapi Ūcuau pa'ichejare sani paapu chini. Mu'u chu'vache'te asa jachaju Repau'te cuasacuhenare'ta'ni Dios Cunaumu Pa'iku repaana cu'ache cho'оче tūnosōkaimaneja'mu. Jā'ajekuna Repau pa'icheja saimanejanaa'me repaana —chiisi'kua'mu Jesús.

²⁰ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare, repau pa'iche'te chukunapi kuamaneaja' chini ija'che chũ'usi'kua'mu:

—Chu'u pa'iche pāi chekunare te'euterejē'e, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chiiju kuamanejū'u —chiisi'kua'mu.

Repaу chuenisōjañere kamu Jesús

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Jā'arumupi pi'ra Jesús chukuna'te repau neenare repau Jerusalén sani cu'ache cho'ocojñojañere kuasi'kua'mu.

—Chu'u repacheja saisirumu judío ainana'me judío phairipāi chũ'unana'me judiōpāi che'chonapi chũ'ujuna rua cu'ache cho'ojanaa'me chu'ure. Jā'aja'ñe cu'ache cho'ojū vanisōjanaa'me repaana chu'ure. Jā'ata'ni chuenisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujña pa'itona jo'e vajuraija'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau. ²² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa Pedro oiū repau'te te'eute juha sa ija'che i'kasi'kua'mu:

—¡Diopi ũsekaiuna jā'aja'ñe cho'оче ti'jñemaneaja'ku mu'ure! ¡Mu'uni jā'aja'ñe ti'jñeto cu'amu! —chiisi'kua'mu repau.

²³ Jā'ata'ni Jesús churi ña Pedro'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujeku chu'ure ja'me pa'ima'ñe saiū'u mu'u. Dios chu'ure jo'kasi'ere chu'upi cho'oma'to cu'amu. Chekurumu mu'upi ũseku i'kauna chu'upi cho'omaneni cu'ache cho'omu. Pāi, Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mu'u ũcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'mu —chiisi'kua'mu repau.

²⁴ Chini Jesús chukuna'te repau neenare i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi chu'u neena pañu chini musanukonare cho'ouache'te jo'kasō chu'u chũ'ñechi'a cho'ojū pa'ijū'u. Chu'ure cuasanare chu'ure cho'ochaja'che vanisōñu chiijanaa'me pāi. Pāipi musanukonani

jã'aja'ñe cho'oñu chiiche'te asanijë'e chũ'ure cuasache jo'kasõmanejũ'ũ.
²⁵ Mũsanũkonapi chuenisõñe'te vajũchũjũ mũsanũkona asa chẽasi'ere jo'kasõni jũnisõsirũmũ vati toana sani uujũ pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni chuenisõñejë'e vajũchũma'ñe chũ'uni ũcua cuasajũ chuenisõna, Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁶ Pã'i cu'amajñaruã si'ache paanapi chũ'ure cuasamaneni, repaña jũnisõ vati toa saisirũmũ ũcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amũ. ²⁷ Na'a pa'isirũmũ chũ'ũ pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'ku chũ'ũ Ja'kũja'iu ko'sija'iu chũ'ũ neena ángelena'me jo'e cajeja'mũ. Reparũmũ, pã'i ũcuauũko re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ija'mũ chũ'ũ. ²⁸ Mũsanũkona icheja chũ'ure ja'me pa'ina te'ena chuta'a jũnisõma'ñe pa'ijũ chũ'ũ Dios Raosi'ku pãire chũ'ũra chini raiche ñajanaa'me. ũcuarepaa'me jã'a — chiisi'kuã'mũ repaũ chũkũna'te.

17

Rũa ko'sija'iu Jesús carũhisi'ere kuamũ (Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Seirepaumucujña pa'isirũmũna Jesús, aikũtina mũiu Pedro'te, Santiagona'me Juanre, Santiago cho'jeu'te chẽa chekũnare jo'ka te'enare aikũtina rũa umũ pa'ikũtina mũasi'kuã'mũ. ² Mũni pa'iu Jesús repaña ñaju'te tũju'ia carũniasomũ. Repaũ chia ũsũũ miañeja'ñe ko'sijianasomũ. Repaũ ju'ikãña rũa poko'sijakãña carũniasomũ. ³ ũcuarũmũ Jesús neena, aperũmũ pa'isinare Moisenana'me Elía'te ũcuauũna'me nũkajũ chũ'o cutunani ñaasome. ⁴ Jã'aja'ñe pa'ijũna ña Pedro ija'che i'kaasomũ Jesure: —Chũ'ure Paaku, maipi ichejare pa'ijũna rũa re'omũ. Mũ'upi chiito vũ'ñaruã chotevũ'ñaruã cho'okaija'mũ chũ'ũ, mũ'ũ vũ'erũna'me Moisés vũ'erũna'me Elías vũ'erũ —chiniasomũ.

⁵ Repaũ Pedro chuta'a jã'aja'ñe i'katona repaña nũkachejana piko rũa poko'sija'chepi caje ta'pisõ piko sa'navũji chũ'o i'kache asoasomũ repañare, ija'che chiicheji: “Iku chũ'ũ chũ'ũ oiũ paaku'mũ. Rũa pojomũ chũ'ũ ikũre. Repaũ chũ'ore asajũ pa'ijũ'ũ mũsanũkona”, chiniasomũ.

⁶ Jã'aja'ñe i'kache'te asa kũkũcajẽjanisõ Jesús neena vajũchũjũ tãni meñe ũmeasome. ⁷ ũcuarũmũ Jesús sani repañare chẽaku ija'che i'kaasomũ:

—Vũijũ'ũ. Vajũchũmanejũ'ũ mũsanũkona —chiniasomũ.

⁸ Chikũna mũñe ñato Jesús te'eũ nũkaasomũ; chekũna te'eujë'e peoasome.

⁹ Jã'aja'ñe cho'ocuha repaña aikũti cajerũmũ Jesús ija'che chũ'ũasomũ repañare:

—Diopi ñokũna mũsanũkona irũmũ ñasi'e, chũ'ũ Dios Raosi'ku jũnisõ vajũraisirũmũjatũ'ka chekũnare te'eũ'terejë'e kuamanejũ'ũ —chiniasomũ.

¹⁰ Chikũna repaũ neena Jesure ija'che i'kaasome:

—Jã'ata'ni, ¿je'se pa'iuña maire judíopã'i che'chona, “Dios raoja'mũ chicojñokũ chuta'a raimarũmũna Elías charo raija'mũ”, chũjũ che'choche? —chiniasome.

¹¹ Chitena Jesús i'kaasomũ.

—Repaña che'choche ũcuarepaa'me. Elíaa'mũ charo rani peore si'ache mamare care'vajau. ¹² Jã'ata'ni chũ'ũ mũsanũkonare, Elías ranicuhasi'kuã'mũ, chiimũ. Rani pa'iuña repaũ pa'iche'te vesũjũ pã'i repañare ũache peore cu'ache cho'osinaa'me repaũ'te. Chũ'ure Dios Raosi'kũre ũcuaja'che repaũ'te cho'osi'ejache cu'ache cho'ojanaa'me repaña — chiniasomũ.

13 Jã'aja'ñe i'kauna repau neena asa masi, “Aperum pa'isi'ku Elías rani cho'ojachere i'kama'mu iku. Irum pa'isi'ku Juan Pãi Okoro'vesi'ku rani pa'iu Elías cho'osi'eja'che cho'osi'ku pa'isi'ere i'kam mu iku”, chiniasome repana.

Chĩiva'ure vatire paava'uni Jesús vasosi'ere kam
(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

14 Ūcuarumu repana Jesuna'me aikūti muisina chukuna repau neenana'me pã repau'te tuhasina cha'aju nukachejana caje tĩ'asinaa'me. Caje tĩ'arena pãiu Jesús ti'jñeñena sani ro're puu ñu'iu ija'che i'kasi'kua'mu:

15 —Pã Ūcuanakore Paaku, chu'u chĩiva'ure oijũ'u. Vatipi chẽa paaku chũ'ukuna si'arumu vẽ've curuku chekumumu toana tãiu chekumumu chiachana tãimumu repava'u. 16 Mu'u neenani rasi'kua'mu chu'u repava'ure, repanapi vatini eto saosõkaarpu chini. Jã'ata'ni eto saovesusinaa'me repana —chiisi'kua'mu repau.

17 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona pã irumu cana rua tĩñe cuasaju masi cuasama'me chu'ure. ¿Keekerumu musanukona tĩñe cuasache ñaku pa'iche chu'u? —Jã'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajũ'u repava'ure mu'u chĩiva'ure —chiisi'kua'mu.

18 Chini repava'ure rauna Jesupi chũ'uuna eta sanisõsi'kua'mu vati. Jã'arumupi repava'u teana vajuu pa'isi'kua'mu.

19 Jã'a cho'o pi'nisirumu chukuna Jesús neena ūcuau'na'me te'ena cutuju ija'che sēsinaa'me repau'te:

—¿Je'se pa'iu'na chukuna'te vatire eto saocu'au? —chiisinaa'me.

20 Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Dioni masi cuasamaruna vatire eto saocu'asi'kua'mu musanukonare. Musanukonapi mostazara'karuã rua jmara'karuãja'ñe Diore jmamakarũ cuasanapi, “Dios peore masiku'mu”, chini cuasaju ikūtire aikūtire, “Chekuchejare kuñu nukajũ'u”, chiito ikūti teana chekuchejana kuñura'amu. Musanukonapi Dioni masi cuasarepato peore cho'ore'ochechi'a pa'ira'amu. Ūcuarepaa'me jã'a. 21 Vati, iva'u chĩiva'u sa'navu pa'isi'kujanare Dioni cuasaju au ãima'ñe pa'iju Repau'te sēnarechi'a eto saore'omu —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

Repau chuenisõjañere jo'e kam Jesús
(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

22 Ūcuarumu Jesús chuta'a repau Galilea cheja ku'irumu ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te repau neenare:

—Chu'ure Dios Raocojñosi'kure kuhena pã cu'ache cho'oa'ju chini chẽa jo'kajanaa'me. 23 Jo'karena chu'ure vanisõjanaa'me repana. Chuenisõ tãcojñosi'kuta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

Jã'aja'ñe i'kache'te asarena rua sūmanesi'kua'mu chukuna'te.

Dios vu'e chũ'unare kuri ro'iche'te i'kam Jesús

24 Ūcuarumu chukuna Jesús neena Ūcuau'na'me Capernaum vu'ejoopo sani tĩ'asirumu Dios vu'e chũ'unare kuri kookaina Pedroni ñañu chini rani ija'che sēniasome:

—Jesús, musanukonare che'choku, ¿Dios vu'e chũ'unare kuri ro'ima'ku? —chiniasome.

25 Chitena Pedro,

—Jũju, ro'iku'mu repau —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacuha ùcuau pa'ivù'ena Pedroji kakauna ña Jesús ija'che i'kakù repauni charo sēniasomù:

—Simón, ¿je'se cuasakù mù'u? Pãì chũ'una, ¿neeni pa'iche ro'i kuri sēeñe? ¿Ùcuana mamachĩire sēeñe? Jã'apãani, ¿chekunani sēeñe? — chiniasomù.

²⁶ Chikuna Pedro,

—Chekunani sēeme repana —chiniasomù.

Chikuna Jesús jo'e i'kaasomù.

—Jã'a pa'ito repana mamachĩi kuri ro'ichejẽ'e peomù. Jã'ajekuna chũ'ure Dios Mamakujekuna Ja'kù vù'e chũ'unare kuri ro'iche peomù.

²⁷ Jã'ata'ni repanapi maini pe'rumanea'jù chini ija'che cho'ojũ'u: Chiarana caje pitome su'a rùo va'ire chareparo no'isiva'uni mini ñato repava'ù chũ'opo'te kurire'reva paaja'mù. Repare'reva kurire'reva chũ'una'me mù'u Dios vù'e chũ'unare ro'iche ùcuapa'rùva ro'ire'reva pa'ija'mù. Mini ma ùcuare'revaji Dios vù'e chũ'unani ro'ijaijũ'u —chiniasomù repaù repaù'te.

18

“¿Kaupi na'a rúa masikù?”, chiime Jesús neena

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Reparumù chukuna Jesús neena ùcuauñi sani ija'che i'kajù sēesinaa'me repaù'te:

—Chukuna Dios neena, ¿kaupi na'a rúa masikù? —chiisinaa'me.

²⁻³ Chitena Jesús chĩiva'ure soni rao chukuna chenevuna nukò ija'che i'kasi'kua'mù:

—Musanukonapi tĩiñe cuasache'te jo'kasõ iva'ù chĩiva'ù cuasacheja'che cuasamaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁴ Jã'ajekuna musanukonapi iva'ù chĩiva'ù vesukù, “Cho'okaijũ'u chũ'ure; vesumù chũ'u”, chiin cuasacheja'che cuasanapi chũ'u neena chekunare na'a masina pa'ijanaa'me. ⁵ Pãì chũ'uni cuasajù chĩiva'nare ikujava'nare pojona chũ'u neenajejuna chũ'ure pojochaja'che cho'ome, Diopi ñato. Ùcuarepaame jã'a —chiisi'kua'mù repaù.

Pãì rũhiñe cuasamana cu'ache cho'ochete kumamù

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Ùcuarumù Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mù:

—Chĩiva'na cuasacheja'che chũ'ure cuasakuni te'eù'te cu'ache chũ'vakù'te pãipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amù: Repaù chuta'a chũ'u neeva'ure cu'ache chũ'vamarumuna toacunarupji rúa ñjarupji repaù cavuna pãipi jepo vëe chiarana tõ rùoru na'a re'ora'amù repaù'te. Jã'aja'ñe cho'oma'to ùcu pa'iu chũ'u neeva'ure cu'ache chũ'vauna Diopi repaù cu'ache cho'osi'e ro'ire chũ'uto na'a rúa cu'ache pa'ija'mù repaù'te. ⁷ Pãì ùcuauñko re'oja'che pañu chiinata'ni re'oja'che pa'ivesakuna si'arumù ùcu cu'ache cho'ojù pa'ime. Jã'ajekuna chũ'ure cuasava'napi cu'ache cho'oa'jù chini cu'ache chũ'vakù'te rúa cu'ache ti'jñeja'mù.

⁸ Jã'ajekuna, mù'u jũtupi chekuni cu'ache cho'oni repa jũtu tuso so'ona sējosõjũ'u. Chekurumù mù'u cũ'arupji chekuni cu'ache cho'oni repa cũ'aru tuso so'ona sējosõjũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneni jũjñana'me cũ'a peore paakuta'ni vati toana saouna ukù pa'ija'mù mù'u, ùcuapi jo'e cu'ache cho'osi'kujekù. Na'a re'omù mù'upi jũture tuso sējosõ jã'apãani cũ'aru'te tuso sējosõ rũhirooru paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito.

⁹ Ùcuaja'che mù'u ñakovaji ñakù chekuni cu'ache cho'oni repa ñakova ruta so'ona sējosõjũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneni ñakocaã peore paakuta'ni

vati toana saona uuku pa'ija'mu mu'u, ũcua ñakovaji ñaku jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi ñakova'te ruta sējosō te'eñakova paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

*Ovejava'u cavesusiva'u pa'iche'te kamu Jesús
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ Ũcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iva'nare chiiva'nare te'eu'terejē'e cu'ache cuasaju cuhemanejū'u musanukona. Iva'na chiiva'na, chu'u Ja'kure Cunaumu Pa'iku'te Diore si'arumu ja'me pa'ina ángeles kuiracojñova'naa'me. ¹¹ Chu'u, pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku, pāire vati toa sani uuche'te ũseku chēa paara chini chejana cajesi'kua'mu.

¹² '¿Je'se cuasoku musanukonare? Chekurumu musanukona te'euji ovejava'nare cienrepava'nare paamu. Jā'ajanukore paakuni chekurumu ovejava'u te'eva'u tichejana sani cavesusōmu. Ũcuarumu mu'u chekuvana'nare noventa y nueverepava'nare te'eva'nare aikūti ja'mevana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisōmu. ¹³ Sani ku'eku pa'iu jñaani chekuvana'nare noventa y nueverepanare cavesumanesiva'nare na'a rua pojomu mu'u repava'ure. Pojoku repava'ure mini kuāa ramu mu'u. Ũcuarepaa'me jā'a. ¹⁴ Mai Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che, Repau'te cuasanare vesuva'nare iva'nare chiiva'nare oicheja'che oiu te'eu'terejē'e vati toana saapu chiima'mu —chiisi'kua'mu repau.

Chekuna cu'ache cho'oto jo'e cuasamañe pa'iche'te i'kamu Jesús

¹⁵ Ũcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chekurumu mu'u majarpaiuja'iuji Diore cuasakūji mu'uni cu'ache cho'oto, sani repau'te te'eu'te i'kajū'u, repau cu'ache cho'osi'ere masia'ku. I'kauna asa jachama'to ũcua ja'me pa'imu mu'u repau'te. ¹⁶ Jā'ata'ni repauji asa jachato chekuni te'eu'te jā'apāani ka'chanare soni rao jo'e ũcuare repa'na asaju'te i'kajū'u, repa'ni ja'me chu'vaa'ju. Repau cho'osi'e asa kuakainapi chotena jā'apāani te'eka'chapana pa'ito re'omu. ¹⁷ Repa'na chu'vache'te asacuheto Diore cuasakuanupu'te soni rao kuajū'u repau cho'oche, repa'ni asa ja'me chu'vaa'ju. Jā'ana chu'vache'te ũcua asacuheto, “Diore cuasama'kūja'che pa'iu Romapāi chū'ūnare kuri kookaina pa'icheja'che cu'ache pa'imu iku”, chini cuasaku ja'me pa'imanejū'u repau'te.

¹⁸ 'Musanukonapi Diore cuasanapi jā'aja'ñe cho'onani chekure, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chū'ucojñoja'mu mu'u”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che i'kaja'mu. Jā'ata'ni musanukonapi repa'ni, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chū'ūñe peomu mu'ure”, chiito Dios Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che i'kaja'mu. Ũcuarepaa'me jā'a.

¹⁹ 'Jo'e ija'chere i'kamu chu'u musanukonare: Musanukonapi ichejare chejare pa'iju ka'chana ũcuate'e cuasa, “Dioni sēñu maini cho'okaau”, chini Repa'ni sēeto chu'u Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku asa cho'okaija'mu musanukonare. ²⁰ Chu'ure cuasanapi chotena jā'apāani te'eka'chapana chi'i pa'iju chu'ure pojonare repa'na chenevu'te ja'me pa'ija'mu chu'u, ñoma'kuta'ni —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

²¹ Ũcuarumu Pedro na'a kueñe sani Jesure ija'che sēesi'kua'mu:

—Chukuna'te Paaku, chekurumu chu'u majarpaiuja'iuji chu'uni cuhama'ñe cu'ache cho'oto, ¿jetopuñoa cuasamaneja'ñe chu'u repau cho'oche? ¿Sieterepañoajatu'ka? —chiisi'kua'mu.

22 Chikuna Jesús repau'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Sieterepañoajatu'kama'ne, sieterepañoachi'api setentarepañoã cho'otojê'e jo'e cuasamanejũ'u repau cu'ache cho'che —chiisi'kua'mu repau.

Põsero'i cavesucuhesi'ku cho'osi'ere kumamu Jesús

23 Ũcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Dios neena chekunare cu'ache cho'ocojño jo'e cuasama'ne pa'inana'me cavesucuhenare Repau cho'ojache ija'chea'me: Aperumu pa'isi'ku pã chũ'uku repau'te cho'che cho'okainapi ũcuani põsero'i paajuna repanapi ro'ia'ju chini sêsa chiniasomu. 24 Chini ũcuanukore sêepi'raku repau'te na'a rua põsero'i paakuni te'e'u'te charo soni raoasomu repau. 25 Jã'ata'ni repau'te cho'che cho'okaiva'u põsero'i ro'ijache kurijê'e peasomu. Jã'ajekuna pã chũ'uku chekunare soni rao, "Ikure repau rãjona'me mamachiina'me repana paamajñaruã tua peore ïsisõjũ'u. Chu'upi repau põsero'i paache'te koorã", chiuu chũ'uasomu. 26 Chikuna asa repava'u ũcuau ti'jñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sêniasomu: "Chu'ure paaku, oijũ'u chu'vava'ure. Na'mirepa sêema'ne cha'ajũ'u. Jmanukoruãchi'a peore ro'isõra chu'u mu'ure", chiniasomu. 27 Jã'aja'ne i'kauna asa pã chũ'uku repauni oiũ, "Põsero'i sêema'mu chu'u mu'ure", chini etoasomu repau'te.

28 Jã'ata'ni repau, etouna saiũ repau'te ja'me cho'che cho'okaiku'te repau'te jmanukoru põsero'i paakuni tijñaasomu. Tijña repau'te cavuna chêa rusoku, "Mu'u põsero'i teana ro'isõjũ'u chu'ure", chiniasomu. 29 Jã'aja'ne cho'ouna repava'u ũcuau ti'jñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sêniasomu: "Chu'vava'ure oiũ na'mirepa sêema'ne cha'ajũ'u. Jmanukoruãchi'a ro'isõra chu'u mu'ure", chiniasomu repau. 30 Jã'aja'ne i'kava'ureta'ni cha'acuheku repauni cu'ache cho'onare chêa cuaovũ'ena cuao repau põsero'i ro'i pi'niñetu'ka paa'ju chini pã chêanani chũ'uasomu repau. 31 Jã'aja'ne cho'ouna asa chekuna repauna'me cho'che cho'okaina suma'ne cuasa oijũ sani repanare paakuni peore kuaasome repau cho'osi'e. 32 Kuarena asa pã chũ'uku repauni soi-jani raa'ju chini chũ'uasomu. Rarena repau'te, "Rua cu'aku'mu mu'u. Chu'ure rua põsero'i paaku'teta'ni mu'ure sêemanesi'kua'mu chu'u, mu'upi rua i'kaku, 'Oijũ'u chu'vava'ure', chiuu chu'uni sêkuna. 33 Chu'u mu'ure oiũ re'oja'che cho'osi'aja'che cho'okairũja'chere chekure rua cu'ache cho'oasomu mu'u. Rua cu'amũ jã'a", chiniasomu repau. 34 Jã'aja'ne i'kaku pã chũ'uku rua pe'ruku repau põsero'i peore ro'isõñetu'ka repau'te cu'ache cho'che chũ'uasomu —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

35 Chini Jesús jo'e cheke ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku ũcuaja'che cho'oja'mu musanukonare, chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi cavesuma'ne cuasato —chiisi'kua'mu.

19

*Rãjoromi sējoma'ne paache'te chu'vamũ Jesús
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)*

1 Jã'aja'ne i'kacuha Jesús Galilea cheja pa'isi'kupi Judea chejana Jordán chiacha ũsuu muikã'ko pa'ichejana sani tí'asi'kua'mu repau, chukuna repau neenana'me. 2 Pã rua jainuko ja'me tuhasinaa'me repau'te. Tuharena ũcuachejana jũ'iva'nare vasosi'kua'mu repau.

³ Ūcuarumũ fariseopãi te'ena Jesús pa'ichejana rani ija'che i'kajũ sêesinaa'me repau'te, tĩĩne i'kauna repauni chêa cu'ache cho'oũu chini:

—¿Pãiu'te repau rãjopi ũcuauache'te cho'oru cuhekũ sêjore'okũ? —chiisinaa'me.

⁴ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¿Aperumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o kuache ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimũ repa:

Dios apereparumũ pãiu'te cho'osi'kũ umũna'me romio'te cho'osi'kua'mũ.

⁵ Jã'ajekũna umũ repau pũka'kũpãi ja'me pa'isi'e jo'kasõ rũjona'me pa'imũ.

Jã'aja'ñe cho'o ũcuate'eũja'che pa'ime repana,

chiimũ. ⁶ Diopi ñato ũcuate'eũja'che pa'ijũ ka'chanama'me repana. Jã'ajekũna pãiu'ji Dios jã'aja'ñe paapũ chini jo'kasi'ere jachakũ rũjoni sêjosõni cu'ache cho'omũ —chiisi'kua'mũ repau.

⁷ Chikũna repau'te ija'che sêesinaa'me repana:

—Moisés aperumũ ija'che chiiche chũ'ũ jo'kaasomũ:

Pãiu ũcuauakũji repau rãjore paacuhekũ sêjora chiikũ charo repao'te sêjojañere kũakũ

utija'ovana tocha pi'ni ũcuaooni ĩsia'kũ, repao chekũnare ñojaja'ova.

Jã'aja'ñe cho'ocuha repau sêjore'omũ repao'te.

¿Je'se pa'ũna jã'aja'ñe chiiche tocha jo'kaũ? —chiisinaa'me.

⁸ Chitena Jesús repanare i'kasi'kua'mũ.

—Musanukonapi cu'ache cho'ochete jo'kacuhejũ ũcuauache cho'oũu chiijũna jã'aja'ñe chũ'ũ jo'kaasomũ Moisés. Jã'ata'ni Dios mamarumũ jã'aja'ñe chũ'ũ jo'kamanesi'kua'mũ. ⁹ Chũ'ũ musanukonare ija'che i'kamũ: Pãiu ũcuauakũji repau rãjore chekũre ja'me kãima'koni rurepapũ sêjosõ chekoni vejani Dios ũseche'te cu'ache cho'omũ —chiisi'kua'mũ.

¹⁰ Jã'aja'ñe i'kauna asa chũkũna repau neena ija'che i'kasinaa'me repau'te:

—Jã'aja'ñejekũna pãipi vejama'ñe pa'ito na'a re'ora'amũ —chiisinaa'me chũkũna.

¹¹ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Jã'ata'ni pãi vejama'ñe te'ena pa'ina ũcuarepanũko pa'imasima'me. Dios cho'okaicojñonachi'a pa'imasime vejama'ñe pa'ina. ¹² Pãi si'ache cho'ojũ romi vejamana pa'ime. Te'ena chiirumũna teana romi paacu'ava'na ainesiva'na pa'ime. Te'ena romire cu'a cho'ochete ũsejũ chekũnapi re'vasõkatena romi peome. Chekũnata'ni Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ paũu chini romi vejama'me. Pãi te'ena pa'imasini vejamanejũ'ũ. Jã'ata'ni te'ena pa'ivesũni vejajũ'ũ —chiisi'kua'mũ.

*Chĩiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kũamũ
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)*

¹³ Ūcuarumũ pãi repana chĩiva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me, repau'ji chĩiva'nani chêsekũ Dioni re'oja'chere sêekaau chini. Jã'aja'ñe rajũna ña chũkũna repau neena ũsepi'rasinaa'me repanare. ¹⁴ Jã'aja'ñe cho'ojũna Jesús chũkũna'te i'kasi'kua'mũ.

—Chĩiva'nare raiũsemanejũ'ũ musanukona chũ'ũni raapũ. Iva'na chĩiva'naja'ñe pa'ijũ chũ'ũre masi cuasanapi Dios chũ'o asa chêajanaa'me —chiisi'kua'mũ repau.

¹⁵ Chini Jesús repava'nare chĩiva'nare chêsekũ Diore sêekani pi'ni ũcuachejapi jo'e tĩichejana sanisõsi'kua'mũ chũkũnana'me.

Põsuu kuriu Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuamũ
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Ūcuarũmũ põsuu Jesuni ñara chini rani ija'che sēesi'kuamũ repau'te:
—Masiũ, ¿ũquere re'oja'che cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chũ'u? —
chiisi'kuamũ.

¹⁷ Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kuamũ.

—¿Je'se pa'ina mu'u Dios pa'icheja sasa chiikuta'ni re'oja'che
cho'ochete masira chini chũ'uni sēeku? Diochi'aa'mũ te'eũ re'oja'che
cho'omasiku. Repau pa'ichejana sasa chini Repau chũ'u jo'kasi'ere asa
jachama'ne cho'oku pa'ijũ'u —chiisi'kuamũ Jesús repau'te.

¹⁸ Chikuna põsuu i'kasi'kuamũ.

—Maipi cho'ojũ paarũ chini Dios chũ'u jo'kasimajñarũã raa'me.
Jã'ata'ni, ¿jeere Dios na'a raa chiimajñarũã cho'oja'che chũ'u? —
chiisi'kuamũ.

Chikuna Jesús i'kasi'kuamũ.

—Ija'cheame Dios chiirepache, Repau chũ'u jo'kasi'e: “Pã
vanisõmanejũ'u. Ūmũpã, romi paana chekunare romi ja'me kãimanejũ'u.
Ūcuaja'che romi umũ pa'ina chekunare umũpã ja'me kãimanejũ'u.
Chekuna nee ñaamanejũ'u. Chekuna pa'iche'te kuani joremanejũ'u.

¹⁹ Mũja'kupã ña, kukũju pa'ijũ'u. Chekunare oiju pa'ijũ'u musanũkona
me'ne oicheja'che”, chiimũ. Jã'are cho'oku pa'ijũ'u mu'u —chiisi'kuamũ
Jesús repau'te.

²⁰ Chikuna i'kasi'kuamũ repau.

—Peore jã'a jachama'ne cho'oku pa'iku'mũ chũ'u. ¿Ūquepi chũ'ure
chuta'a re'oja'che cho'ochete karaku? —chiisi'kuamũ repau põsuu.

²¹ Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kuamũ.

—Mũ'upi karama'ne re'oja'che cho'ora chini mu'u paache'te
cu'amajñarũãre peore ĩsisõ, kuri koo chũova'na pa'iva'nani rupũ ĩsijũ'u.
Īsisõjani rani chũ'una'me ku'ia chũ'u chũ'u'ne'te cho'oku pa'ijũ'u. Jã'aja'ne
cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mũ mu'u —chiisi'kuamũ
Jesús repau'te.

²² Jesupi jã'aja'ne i'kauna asa põsuu ĩsicuheku sumava'u
sanisõsi'kuamũ raa kuriũjekũ.

²³ Ūcuarũmũ Jesús chũkuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kuamũ:

—Kuriu'te Dios pa'icheja saiku'teta'ni saicu'aja'mũ, repauji kurire
na'a raa cuasaku Dioni cuasama'to. Ūcuarepaa'me jã'a. ²⁴ Jo'e ūcuare
i'kamũ chũ'u musanũkonare. Camellova'ure miuñakarũ cojerũ kaka
etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mũ, repauji kurire na'a
raa cuasaku pa'ito —chiisi'kuamũ repau chũkuna'te.

²⁵ Jesupi jã'aja'ne i'kauna asa jã'ano repau'te ija'che i'kasinaa'me
chũkuna:

—Jã'a pa'ito, ¿je'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiisinaa'me.

²⁶ Chitena Jesús chũkunani ñaku ija'che i'kasi'kuamũ:

—Maichi'a te'ena cuasajũna Dios pa'icheja saicu'amũ maire pã. Diopi
cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mũ —chiisi'kuamũ.

²⁷ Chikuna Pedro ija'che i'kasi'kuamũ Jesure:

—Chũkuna mu'una'me paũ chini chũkuna paasimajñarũã peore jo'kasõ
rani mu'una'me ku'ime. Jã'aja'ne cho'osi'e ro'i, ¿ũquere koojanaa'ne
chũkuna? —chiisi'kuamũ.

²⁸ Chikuna Jesús chũkuna'te ija'che i'kasi'kuamũ:

—Dios si'amajñarũã peore jo'e mama cho'osirũmũ chũ'ũ päire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ päi chũ'ũna ñu'isaivũ'te ñu'iu chũ'ũja'mũ. Reparũmũ mũsanũkona chũ'ũna'me ku'isina ũcuaja'che päi chũ'ũna ñu'isai docerepasaire te'esaichi'a ñu'ijũ Israelpäi docerepana jojosinani chũ'ũjũ pa'ijanaa'me. Ũcuarepaa'me jã'a. ²⁹ Päi chũ'ũni cuasajũ Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pañũ chini chekurũmũ repaña vũ'ña jo'kasõme. Chekurũmũ repaña majaa'chũpãire jo'kasõme. Chekurũmũ repaña majaa'choromire jo'kasõme. Chekurũmũ repaña cho'jechĩire jo'kasõme. Chekurũmũ repaña pũka'kũpãire jo'kasõme. Chekurũmũ repaña mamachĩire jo'kasõme. Chekurũmũ chejña repaña cho'oche cho'osichejña jo'kasõme. Jã'aja'ñe cho'osina ũcuanũko repaña aperũmũ paasinũko na'a rũa jñaajanaa'me. Ũcuachi'a jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me repaña. ³⁰ Päi te'ena põsũũ kuriũ repaũ nee jo'kacuhesi'ejache repaña neere jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekũnare, "Re'oja'che pa'inaa'me ina", chiicojñome. Chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'ojũ repaña paache jo'kasõnareta'ni chekũna ña cu'ache cutume. Jã'ata'ni Dios na'a pa'isirũmũ repaña paache'te jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekũnare, "Re'oja'che pa'ime ina", chiicojñosinare, "Cu'ache pa'inaa'me ina", chiiija'mũ. Chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'ojũ repaña paache jo'kasõ chekũnare cu'ache cutucojñosinareta'ni, "Re'oja'che pa'inaa'me ina", chiiija'mũ Dios —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te.

20

Cho'oche cho'okaisinare ro'isi'ere kũamũ

¹ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare jo'e ũcuajũ cuasakũ ija'chere kũasi'kũa'mũ:

—Repaũ chũ'ũñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Päiũ cheja cho'oche cho'ocheja paakũ rũa apeñatato vũni etaasomũ, päire ku'e jñaã repaũ pĩsi ũche chio tũakaiche'te chũ'ũ jo'kara chini. ² Ku'e jñaã repañare, "Cho'oche cho'oche te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mũ chũ'ũ mũsanũkonare", chiniasomũ. Chini, "Jaũ", chitena repañare chiona chũ'ũ saomasomũ repaũ, pĩsi ũchere tũakaapũ chini. ³ Repañare saocuha vũ'ena co'i, nueve pa'itona umucuse jo'e vũ'ejoopona eta ãũ ñisichejana mũa chekũnare päi cho'oche'te peojũ rupũ pa'inani ñaasomũ repaũ. ⁴ Ña repañare ija'che i'kaasomũ repaũ: "Mũsanũkona ũcuaja'che, chũ'ũ ũche chiona sani ũchere ja'me tũakaijũ'ũ. Cho'okaisi'e ro'i masi ro'ira", chiniasomũ. Chikũna asa, "Jaũ", chini, saniasome repaña. ⁵ Repaña saisirũmũ jo'e vũ'ena co'iasomũ repaũ. Co'i pa'iu nũkarepaũ sũ'itona jo'e eta mũa repaũ charo cho'osi'ejache cho'oasomũ repaũ. Tres pa'ito na'ito eta jo'e ũcuaja'che cho'oasomũ repaũ. ⁶ Jã'aja'ñe cho'osi'kũpi na'irepa chekurũmũ cinco pa'itona jo'e eta ãũ ñisichejana mũa chekũnare päi rupũ pa'inani ña ija'che i'kaasomũ repaũ: "¿Je'se pa'ina mũsanũkona cho'ochejẽ'e cho'oma'ñe si'aumucuse ichejare pa'ijũ pa'iche?", chiniasomũ. ⁷ Chikũna repaũ'te ija'che i'kaasome repaña: "Päi te'eujẽ'e, 'Rani cho'oche cho'okaijũ'ũ chũ'ũre; ro'ira', chiikujẽ'e peomũ chũkũna'te", chiniasome. Jã'aja'ñe i'karena asa, "Chũ'ũ ũche chiona sani ũchere tũakaijũ'ũ chũ'ũni", chiniasomũ repaũ. Chikũna, "Jaũ", chini sani, na'isõcuhasirũmũta'ni tũakaniasome repaña.

⁸ Ũcuarũmũ chio paakũ, repaũ'te cho'oche cho'okainare chũ'ũkaikũ'te na'ina ija'che i'kaasomũ: "Chũ'ũre cho'oche cho'okainare ũcuanũkore soni rao, cho'jerepa raisinani charo ro'ijũ'ũ. Chareparo raisinare

cho'jerepana ro'ijũ'u", chinasomũ. ⁹ Chikũna asa repauji sokũna na'ito cinco pa'itona kaka cho'oche cho'osina rianasome. Rani ũcuanũko denario kurire're te'ere'rechi'a cho'oche te'eumucuse ro'ichenũko kooasome repana. ¹⁰ Jã'anare ro'i pi'nisirũmũ charo saisina ũcuanani ro'ipi'rajũna ija'che cuasaasome: "Maita'ni si'aumucuse cho'oche cho'osinajejũ na'a rũa koojanaa'me", chijũ cuasaasome. Jã'aja'ñe cuasanareta'ni repanare ũcuajanũkorũchi'a ro'iasomũ repau. ¹¹ Ro'ĩna koo ña chio paakũni ke'rejũ ¹² ija'che i'kaasome repana: "Inare na'irepa sani te'ehorachi'a cho'oche cho'osinare, chũkũna'te rũa asucheja si'aumucuse cho'oche rũa cho'ojũ na'isinare ro'ichenũko ro'isi'kũa'mũ mũ'u", chinasome repana. ¹³ Chitena chio paakũ repanare te'eũ'te i'kaasomũ. "Ñakũ, mũ'ure tĩĩne cho'oma'ñe ũcuarepa cho'omũ chũ'u. Aperũmũ chũ'u mũ'ure, 'Cho'oche cho'oche ro'i te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mũ', chi-isi'kũa'mũ. ¹⁴ Jã'ajekũna mũ'ure ro'isinũko saku saijũ'u mũ'u. Chũ'upi chio paakũji inani cho'jerepa saisinareta'ni mũsanũkonare ro'ichenũko ro'ira chiito re'omũ. ¹⁵ Chũ'u neea'me jã'a kuri. Repa kuri chũ'ure uache cho'ore'omũ. ¿Chũ'upi inani oĩa ũcuajanũkochi'a ro'ikũna pe'ruche mũsanũkona?", chinasomũ repau —Jã'aja'ñe i'kakũ chũ'vasi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te.

¹⁶ Dios ũcuaja'che chio paakũ repau'te si'aumucuse cho'oche cho'osinana'me na'irepa sani cho'osinani ũcuajanũkorũchi'a ro'isi'eja'che Repau'ni cuasajũ Repau chũ'ũñe rũa jeerũmũ cho'onare na'a cho'je cuasajũ Repau chũ'ũñe cho'onare ũcuapa'rũvachi'a oĩa repana jũnisõsirũmũ pa'iche re'oja'chere ĩsija'mũ.

Jesús repau chuenisõjañere jo'e kũamũ
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ ũcuarũmũ Jesús Jerusalén vũ'ejoopona maiũ pãipi jainũko ja'me maijũna, chũkũna'te repau neenare docerepanare te'enare soni ija'che kũasi'kũa'mũ:

¹⁸ —Jerusalén vũ'ejoopona maimẽ mai. ũcuachejana chũ'ure Dios Raosi'kũre pãipi chẽa judío phairipã chũ'ũnana'me judiõpã che'chonani sa jo'kajanaa'me. ũcuanapi chũ'ure vanisõjañe chũ'u ¹⁹ judío peonani jo'karena, rũa cu'ache cutujũ pãisojũ suĩ'sue pi'ni kurususẽ'verona jẽ'jo nũko vẽasõjanaa'me repana chũ'ure. Jã'ata'ni choteumucujũana vajũraija'mũ chũ'u —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te repau neenare.

Santiagona'me Juanre pũka'ko Jesure sũekaisi'ere kũamũ
(Mr 10.35-45)

²⁰ ũcuarũmũ Zebedeo mamachĩi pũka'kona'me Jesús pa'ichejana raisinaa'me. Rani repana pũka'ko Jesús ti'jñeñena ro're pũusi'koa'mo mamachĩire re'oja'che cho'okaijachere sẽsa chini. ²¹ Jã'aja'ñe cho'okona ña Jesús repao'te ija'che sũesi'kũa'mũ:

—¿Ëquere chiiko mũ'u? —chiisi'kũa'mũ repao'te.

Chikũna repao ija'che i'kasi'koa'mo:

—Iva'nare chũ'u chĩiva'nare, mũ'u chũ'ũrũmũ te'eũ'te mũ'u uajũtu cakã'kona, chekũni kã'kojũtu cakã'kona pũuche chũ'ujũ'u ñũ'ijũ ja'me chũ'ujũ paapũ —chiisi'koa'mo repao.

²² Chikona Jesús repao mamachĩire ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Mũsanũkona Dios cho'ojachere vesũjũ jã'aja'ñe sũeme. Pãipi mũsanũkonani chũ'ure cho'opi'racheja'che vanisõñũ chiito, ¿cuhemanẽjanaa'ñe mũsanũkona? —chiisi'kũa'mũ repau.

Chikuna repana ija'che i'kasinaa'me:

—Cuhema'ñe cho'ocojñojanaa'me chukuna —chiisinaa'me repana.

²³ Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'u cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño repajanaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonare chu'una'me ñu'ija'ñe chũ'u jo'kacu'amu chu'ure. Chu'u Ja'ku apereparumuna Repau isija'mu chiicojñosinani jo'kaja'mu jã'a chu'una'me ñu'i'ne —chiisi'kua'mu repau. ²⁴ Ūcuarumu chukuna Jesús neena dierepana, repao sēesi'ere asa mamachiire ka'chanare rua pe'rusinaa'me. ²⁵ Jã'aja'ñe pe'rujuna ña Jesús chukuna'te soni rao ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie masicosome musanukona: Icheja cheja pãi chũ'una repana neenare rua cuaja pa'iche'te chũ'uju rua chuova'nare cho'oju pa'ime. ²⁶ Jã'ata'ni musanukonapi te'eu pãi chũ'uku pasa chini repana cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe, cho'oche cho'okaiva'uja'che chekunare cho'okaiu pa'ijũ'u. ²⁷ Te'eju chekunare paara chini repana paacojñoku pa'icheja'che pa'ijũ'u. ²⁸ Jã'aja'ñe pa'iku'mu chu'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku. Pãipi cho'okaaru chini raisi'kuma'mu chu'u. Pãire ūcuanukore re'oja'che cho'okaiu repana cu'are jũni ro'ikasa chini raisi'kua'mu —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

Na'ava'na ka'chanare Jesús vasosi'ere kumau
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ūcuarumu chukunapi Jericó vu'ejoopo pa'isinapi Jesuna'me eta saijuna pãi rua jainuko ja'me saisinaa'me chukuna'te. ³⁰ Eta saiju ñato na'ava'na ka'chava'na ma'a ru'tuva'te ñu'isinaa'me. Ūcuarumu repana Jesús caraiche'te asa ija'che i'kaju ujachu'opi cuisinaa'me:

—Pãi Ūcuanukore Paaku, David aperumu pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repana.

³¹ Jã'aja'ne i'kajuna chukuna'te tuhana pãi,

—Re'omu. Jo'e i'kamanejũ'u —chiisinaa'me repanare. Jã'ata'ni repana jo'e na'a rua cuiju i'kasinaa'me.

—Pãi Ūcuanukore Paaku, David aperumu pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repana.

³² Jã'aja'ñe i'kaju cuijuna asa canuka Jesús repanare soni rao ija'che sēesi'kua'mu:

—¿Ūquere cho'okaa chini sēe'ne musanukona chu'ure? —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

³³ Chikuna repana,

—Pãi Ūcuanukore Paaku, chukuna ñakocaã ñoa'ku chiime chukuna —chiisinaa'me repana.

³⁴ Jã'aja'ñe i'karena Jesús repanani oi'u repana ñakocaãna nouna repana ñakocaã teana re'ojañakocaã care'osōsi'kua'mu. Ūcuarumu repana na'ava'na pa'isina ñakocaã re'oja'che ñaju ūcuauni jovo ja'me ku'iju pa'isinaa'me.

21

Jerusalén vu'ejoopo Jesús sani tĩ'asi'ere kumau
(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1-2 Ūcuarumu chukuna Jesuna'me saiju Jerusalén kue'ne cajoopo Olivo aikũti pa'ijooona Betfagé vu'ejoopona tĩ'asinaa'me. Ūcuarumu

Jesús chukuna'te repau neenare te'eka'chapanarechi'a saopi'raku ija'che chũ'usi'kua'mu:

—Jeejooona kueñe cajoopona saijũ'u musanukona. Sani ũcuachejana burrava'ore quẽo suosiva'ore chĩina'me rũiva'oni jñaajanaa'me musanukona. Jña repava'nare jose ichejana rakaijũ'u. ³ Pãiu ũcuachakũji musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona jã'ava'nare joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'nare chiimu. Na'mi co'choja'mu repau iva'nare”, chijũ'u —chiisi'kua'mu.

⁴ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna, aperumu Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñesi'kua'mu:

⁵ Jerusalén vü'ejoopo pa'inare ija'che i'kakaijũ'u:

“Ñajũ'u, musanukonare chũ'uku raiche.

Pe'keru pa'iu burrava'o pöse ve'eva'o mamakuni tuhiu raimu”,
chiicheji.

⁶ ũcuarumu repana Jesús neena sani repau chũ'usi'e cho'oasome.

⁷ Burrava'ore jña, repaona'me mamaku'te jose Jesús pa'ichejana ra, kãñapi tuorena Jesús repava'ure tuhisi'kua'mu. ⁸ ũcuarumu pãiu

rua jainuko repau tuhiu saima'ana repana sē'sevu ju'ikãñapi tĩ'te ja ũhasinaa'me. Chekuna pũti kare veri ũcu ma'ana ũhasinaa'me.

⁹ Repau'te tuhana pãiu charo sainana'me cho'je raina ija'che i'kaju cuisinaa'me:

—¡Iku aperumu pa'isi'ku David Jojocojñoku rua masiu'mu! ¡Diopi re'oja'che cho'okaa ikure, Repau Raosi'kure! Cunaumu Pa'iku Dios peore Masiu'mu —chiisinaa'me repana.

¹⁰ Repau Jesús Jerusalén vü'ejoopo sani tĩ'asirumu repajoopo pa'ina pãiu repauni ñañu chini jainuko chi'i repau'te ja'me tuhasinani ija'che sēesinaa'me:

—¿Jeeja'iu'u jã'u? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Galilea cheja pa'ijoopo Nazaret vü'ejoopo raisi'kua'mu jã'u. Jesua'mu. Dios chu'o kuakaiku'mu —chiisinaa'me.

*Dios vü'ena kaka pöse ñinare Jesús eto saosi'ere kamu
(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48)*

¹² ũcuarumu Jesús Dios vü'ena kaka, repavü'e pöse koosinana'me ñisinare peore eto saoku chekunare kuri sa'ñekaisina mesako'ñana'me ũkupova'nare ñisina ñu'isisaivua jaju tajño ũhasi'kua'mu. ¹³ Jã'aja'ñe cho'oku ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Chu'u vü'e pãiu chu'ure poju sēevü'ea'me,
chiimu. Jã'ata'ni musanukona pöse ñaana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome ivü'e —chiiu eto saosi'kua'mu Jesús repanare.

¹⁴ ũcuarumu na'ava'nana'me cu'acũ'a paava'na Dios vü'ena kakarena Jesús ña repanare vasosi'kua'mu. ¹⁵⁻¹⁶ Jesupi Diochi'a masiche'te cho'ona ña judío phairipãiu chũ'unana'me judiopãiu che'chona rua pe'rusinaa'me. ũcuachi'a repavü'e pa'ina pãiu Jesús cho'osi'ere ña, cuiju ujachu'opi, “¡Iku aperumu pa'isi'ku David Jojosi'ku Dios Rao-cojñosi'ku rua masiu'mu!”, chijuna asa pe'ruju Jesure ija'che i'kasinaa'me repana:

—¿Chii i'kaju cuiche asama'ku mu'u? —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Jũju, asamu chu'u. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimu:

Vijachĩina'me na'a aina Diopi cho'okaiana

Ūcuañi pojoju re'oja'che i'kajanaa'me,
chiimu —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

¹⁷ Ūcuarumu chukuna repanare pãi jo'ka Jesuna'me Betania vu'ejoopona sani kãisinaa'me.

Higoñuji jo'e kũimaneakũ chini i'kamũ Jesús

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Jo'e apeñatato Jesús chukunana'me Jerusalén vu'ejoopona jo'e co'isi'kua'mu. Co'ikuna Jesure ãucuhaasomu. ¹⁹ Co'iku higoñu ma'a ru'tuva nukañu'te ña repañu kueñe sani ñato repara'puruã peoñuji ja'ochi'a pa'isi'kua'mu. Jã'ajekuna repañu ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Jmamarujẽ'e jo'e ãira'puruã kũimaneja'mu iñu —chikuna repañu teana te'erumu jũnisõsi'kua'mu. ²⁰ Jã'aja'ñe cho'ouna ña cuasaju chukuna repau neena ija'che sãesinaa'me repau'te:

—¿Je'se cho'okuna jã'añu higoñu teana jũnisõu? —chiisinaa'me.

²¹⁻²² Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi Diore jachama'ñe masi cuasani higoñu chu'u cho'osi'eja'chechi'a cho'oma'ñe, cheke si'ache cho'omasiju ikũtire aikũtire, “Icheja kũñu chiarana su'a nukajũ'u”, chiito repakũti musanukona chũ'uñe cho'oja'mu. Musanukona Repau'te sãeñe peore cho'okaija'mu Repau, Ūcuañi masi cuasajuna. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

Jesús rua masi i'kasi'ere kũamũ

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Jã'aja'ñe cho'ocuha jo'e rani reparumu Jesús Dios vu'ena kakasi'kua'mu. Kaka pa'iu che'chokuna judío phairi chũ'unana'me judío aina rani ija'che sãesinaa'me repau'te:

—¿Je'se cuasa pãi chũ'una cho'ochaja'che cho'oku mu'u? ¿Neepi chũ'urena rani cho'oku mu'u? —chiisinaa'me.

²⁴⁻²⁵ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonani chu'o sãeniasara. ¿Neepi Juanre Pãi Okoro'veku'te chẽa raore? ¿Diopi raou? Jã'apãani, ¿pãipi chẽa raore repau'te? Musanukonapi kuaru chu'u ũcuaja'che iere cho'oa'ku chini chu'ure chẽa raosi'ku mami kuaja'mu musanukonare —chiisi'kua'mu.

Chikuna sãiñechi'a ija'che cutusinaa'me repana: “¿Je'se mai ikure i'kajanaa'ñe? Maipi, ‘Juanre Dios chẽa raosi'kua'mu’, chiito iku maire, ‘¿Musanukona je'se pa'iana jã'aja'ñe cuasanata'ni Juan chu'vasi'e cuasamanere?’, chiija'mu. ²⁶ Ūcuachi'a, ‘Pãipi chẽa raosinaa'me’, chi-icu'amũ maire. Ina pãi jainuko, ‘Juan Dios chu'o kuakaiku pa'isi'kua'mu’, chiiju cuasame. Jã'ajekuna maipi jã'aja'ñe i'kato ina asa pe'ruju cu'ache cho'ojanaa'me maire”, chiniasome repana. ²⁷ Sãiñechi'a jã'aja'ñe cutu pi'ni Jesure ija'che i'kasinaa'me repana:

—Juanre raosi'ku mami vesume chukuna —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonapi jã'aja'ñe i'karena chu'ure chũ'u raosi'ku mami kuamaneja'mu —chiisi'kua'mu repau.

Pãiu mamachũ te'ekachapana cho'osi'ere kũamũ

²⁸ Ūcuarumu Jesús repanani chu'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—¿Ie je'se cuasokũ mʉsanũkonare? Pãiu chĩi ka'chanare ʉmʉpãichi'a paaasomũ. Paakũji repanare te'eũ'te ija'che i'kaasomũ repaũ: “Jmava'ũ, iumucuse chũ'ũ pĩsi ʉche chio cho'oche cho'ojaikajũ'ũ”, chiniiasomũ. ²⁹ Chikũna mamakũ i'kaasomũ. “Saiũama'mũ chũ'ũre”, chiniiasomũ. Jã'ata'ni na'a pa'iu jo'e mama cuasa saniasomũ repaũ, pũka'kũni cho'oche'te cho'okasa chini. ³⁰ Jã'aja'ñe cho'ocuha pũka'kũ chekere mamakũ'te ũcuaja'che i'kaasomũ. I'kaũna asa, “Jau, sasa”, chiniiasomũ. Jã'ata'ni saimaneasomũ repaũ —Jã'aja'ñe chiiũ kuasi'kua'mũ Jesús repanare. ³¹⁻³² Jã'aja'ñe kua pi'ni repanare ija'che sēniasasi'kua'mũ repaũ:

—Mʉsanũkona cuasato repaũ mamachĩi, ¿kaupi pũka'kũ chiiche cho'okakũ? —chiisi'kua'mũ.

Chikũna i'kasinaa'me repana.

—Charo i'kacojñosi'kũ —chiisinaa'me.

Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Juan Pãi Okoro'vekũ rani mʉsanũkonare, Dios chũ'ũñe cho'ona re'oja'che pa'iche'te chũ'vasi'kua'mũ. Jã'ata'ni jachasinaa'me mʉsanũkona. Jã'a cho'oto Romapãi kuri kookainana'me si'uro mi, Juan chũ'vasi'ere asa chẽa repana cu'ache cho'oche ũhasõsinaa'me. Jã'aja'ñe cho'osinajejũ repana jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejana saijanaa'me. Mʉsanũkonata'ni repana cho'oche peore ñasinata'ni mama cuasa cu'ache cho'oche ũhasõmanesinajejũ saimanejanaa'me. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mũ repaũ.

*Cho'oche cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kũamũ
(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)*

³³ Ũcuarũmũ Jesús repanani chũ'vakũ jo'e chekere cuasakũ kuasi'kua'mũ.

—Pãiu cheja paakũ pĩsi ʉche chio tã pi'ni si'acachio rũhiso'koro jeo tũsũasomũ. Repaso'koro jeo pi'ni ʉche cha'ca chachojavũ je'naasomũ repaũ ũcuate'evũji conora'ka meajacheja pa'ivũ. Ũcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaijũ paapũ chini vũ'e ʉmũ nũkavũ'e cho'oasomũ repaũ. Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jũaa jo'ka tũichejana sanisõasomũ repaũ. ³⁴ Sani pa'iu ʉche tũarũmũ tĩ'aũna repaũ'te cho'oche cho'okainare ʉche chio kuirakaina pa'ichejana saomasomũ repaũ, ʉchere miijani rakaapũ chini. ³⁵ Jã'ata'ni sani tĩ'arena ña repana ʉche kuirana repanare chẽa te'eũ'te rũa asi vaijũ, chekũni vanisõjũ jo'e chekũni catapi asi su'aasome. Jã'aja'ñe cho'o ʉchejẽ'e peonare asichi'a vani co'choasome repana. ³⁶ Co'irena ña ʉche chio paakũ repaũ'te cho'oche cho'okainare na'a jainũkore jo'e ũcuachejana saomasomũ. Jã'ata'ni sani tĩ'arena repana ʉche chio kuirakaina peore ũcuaja'che repanare asi vani co'choasome.

³⁷ Jo'e ũcuaja'che cho'o co'chorena ña ʉche chio paakũ ija'che cuasakũ i'kaasomũ: “Chũ'ũ chĩini repana pa'ichejana saora. Jã'ũreta'ni ña, kũkũjacosome repana”, chiiũ cuasaasomũ repaũ. ³⁸ Jã'aja'ñe cuasa mamakũni saomasomũ repaũ. Jã'ata'ni repaũ mamakũji sani tĩ'aũna ña ʉche chio kuirakaina sãĩñechi'a ija'che i'kaasome: “Jã'ũ ʉche chio paakũ mamakũ'mũ. Pũka'kũ jũnisõsirũmũ repaũ paasi'e paajaa'mũ jã'ũ. Vanisõũ jã'ũni. Maipi pũka'kũ jũnisõsirũmũ repaũ paasi'ere paaũ”, chiniiasome repana. ³⁹ Chini repaũ'te chẽa chio rũ'tũvana juha sa vanisõasome repana —chiisi'kua'mũ Jesús repanare.

⁴⁰ Jã'aja'ñe kũacuha repaũ kuasi'e asasinare ija'che sēesi'kua'mũ Jesús:

—Repau mamaku'te vanisōsi'ere asa uche chio paakujī sani, ¿je'se cho'oja'u repanare uche kuirakainare? —chiisi'kua'mu.

⁴¹ Chikuna repana i'kasinaa'me.

—Sani repau mamaku'te vanisōsinare sāiñe vanisōja'mu repau. Repanare vanisō uche chio kuirakaijanare chekunani jña jo'kaja'mu repau, cu'ache cho'oma'ñe uche tua pi'ni repau'te sa isijanani —chiisinaa'me repana.

⁴² Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—¿Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e jmamakarujē'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimu:

Pāi vu'e cho'ona vu'ña tuu re'ojatuure ku'ejū paniasome.

Ku'ejū te'etuupu jñaani cuheasome repana.

Cuhejū jo'kaasome repatuupu.

Chekunata'ni na'a rua masinajejū rani repatuupu mini kuā sa

repana vu'e chakavuna nukoasome,

repana vu'epi na'a rua jujaa'ku chini.

Diopi cho'okaiuna jā'aja'ñe cho'ojuna ña cuasa Repauni pojojū i'kame chukuna,

chiimu. ⁴³ Jā'ajekuna musanukonare ija'che i'kamū chu'u: Repau chū'u jo'kasi'ere cho'oma'to uche paaku repau chio kuirakaisinare cho'osi'ēja'che cho'oja'mu Dios musanukonare. Musanukonare sējosō chekunani chēa paaja'mu, Repau chū'uñe cho'ojanare. ⁴⁴ Pāi vu'e tuupuna tāni rua asi tāimu. Ūcuachi'a vu'e tuupujī pāiani tāito jūnisōmu —chiisi'kua'mu repau.

⁴⁵ Ūcuarumu judío phairipāi chū'unana'me fariseopāi Jesús cuasaku i'kasi'ere asa masi, “Iku Jesús Ūcuau cuasaku kuacheji maini cu'ache i'kamū”, chiijū pe'rusinaa'me. ⁴⁶ Jā'aja'ñe i'kauna asa pe'rujū repau'te chēañu chiisinata'ni pāipi, “Jesús Dios chu'o kakaikū'mu”, chiijū cuasajuna, “Maipi repau'te chēañe'te chū'uto pe'rujanaa'me ina maire”, chini vajuchujū chēamanesinaa'me repana.

22

*Pāi chū'uku mamaku romi vejarumu fiesta cho'oa'jū chini soisina cho'osi'ere kumatū
(Lc 14.15-24)*

¹ Ūcuarumu Jesús jo'e judío phairipāi chū'unana'me fariseopāire chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

² —Repau chū'uñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pāi chū'uku repau mamakujī romioni vejakuna pojoku fiesta cho'oasomu. ³ Jā'aja'ñe cho'oku ja'me fiesta cho'ojanare repau aperumu kuasinani soijani raa'jū chini, repau'te cho'оче cho'okainare chū'u saosomu repau. Jā'ata'ni repana sani soito raicuheasome. ⁴ Raicuharena repau'te cho'оче cho'okainare jo'e chekunani saosomu. “Ija'che chu'o sa kuajū'u repanare: Chu'upi chū'ununa vacava'nare āure āujuna jujusiva'nare vani peore care'vacuhasi'ea'me. Rani ñaa'jū; chu'u neeku romi vejache'te pojojū āure āñu, chiijū'u repanare”, chiniasomu repau.

⁵ Jā'ata'ni repana soicojñosina asa jachajū raicuheasome. Cuheku te'eu repau chiore ñara chini saniasomu. Cheku pōsere isira chini saniasomu. ⁶ Chekunata'ni pāi chū'uku saosinare chēa te'enare asi vaijū chekunani vanisōasome.

⁷ Repanare vanisōsi'ere asa pāi chū'uku rua pe'rukū repau neenare sōtaopāi chū'u saosomu, repau'te cho'оче cho'okainare vanisōsinani

sãine vanisõ repaña pa'isijoope peore ʘosõa'ju chini. ⁸ Jã'aja'ñe cho'ocuhasiromu repau pã chũ'uku repau'te cho'оче cho'okainare jo'e i'kaasomu. “Chũ'u neeku romi vejache ñaju pojoju fiesta cho'ojache peore care'vacuhasi'ea'me. Chũ'u charo soisinata'ni raicuhesinajeju fiesta ja'me cho'omanejanaa'me repaña raicuhesi'e ro'i. ⁹ Jã'ajekuna callejoovũã pã rua nuka ku'ijooovũãna sani musanukona tijñanare ũcuauanare soni rajũ'u, fiesta'te ja'me cho'oa'ju”, chiniasomu repau. ¹⁰ Chikuna eta sani ku'iju repaña tijñasinare pã, cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'inare ũcuauukore soni ra pã chũ'uku v'ena cuaoasome repaña. Jã'aja'ñe cho'orena repav'e timuv'e kakaasome pã.

¹¹ ũcuarumu pã chũ'uku repau soisinani ñara chini fiesta cho'oruupuna kaka pãu'te te'e'u'te romi vejaku'te pojona fiesta cho'ojũ ju'ikãña ju'imava'uni ñaasomu. ¹² Ña repau'te ija'che i'kaasomu: “¿Je'se pa'ina mu'u romi vejaku'te fiesta cho'ona ju'ikãña ju'ima'kupi ja'me kaka pa'iku icheja?”, chiniasomu. Jã'ata'ni repau i'kamaneasomu. ¹³ ũcuarumu repau pã chũ'uku ãu ãunare ija'che i'kaasomu: “Ikure jũñana'me cũ'a vëe chijachejana ve'sena etua jo'kajũ'u. ũcuachejare pa'iu oiu cõjire asoche ãiu paau”, chiniasomu. ¹⁴ Dios ũcuaja'che pã chũ'uku cho'очеja'che pã ũcuauukore soimu Repauni cuasaju jovo re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni pãipi repauni cuheju te'eva'na cuasajuna jainukore chëa paama'mu Dios —chiisi'kua'mu Jesús repañare.

Jesús pã chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kumtu
(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ ũcuarumu fariseopã Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa sani sãinechi'a cutuasome.

—Chekunani Jesús pa'ichejana saõnu mai. Repanapi chũ'ore sëejuna repauji tãine i'kato maire chũ'unani kuañu repau i'kasi'e. Maipi kato chekurumu repau'te chëañe chũ'ujanaa'me repaña —chijũ repaña cho'ojache care'vaasome repaña. ¹⁶ Chini repaña neenare te'enare chëa Herode'te chiikuanupu ja'me pa'inare raosinaa'me repaña, Jesuni ija'che i'kaa'ju chini:

—Masiu, chũ'o ũcuarepare cutuku'mu mu'u. Pãipi asa chëa re'oja'che paapu chini Dios chũ'ũne ũcuarepare che'choku'mu mu'u. Jã'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katõjẽ'e kuku cuasoma'ñe ũcua che'choku pa'iku'mu mu'u. ¹⁷ Jã'ajekuna mu'uni chũ'o sëniasañu chiime chukuna, mu'u cuasaku i'kache'te asa masiñu chini. Romapã chũ'ukuji Césapi, chukuna pa'iche ro'ire sëeto, ¿ro'ijanaa'ñe chukuna repau'te? Jã'apãani, ¿ro'imanejanaa'ñe? ¿Je'se cuasaku mu'u? —chisinaa'me repaña.

¹⁸ Jã'ata'ni Jesús repaña cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Re'oja'che pa'ina cho'очеja'che së'sevuchi'a re'oja'che cho'ome musanukona. Chũ'upi tãinere i'kaa'ku chini jã'aja'ñe sëeme musanukona chũ'ure. ¹⁹ Kurire'reva musanukona pa'iche ro'i ro'ijare'reva'te mini ñojũ'u chũ'ure —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna repau'te kurire'reva miiyani ra ñosinaa'me repaña. ²⁰ Ñojuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu repañare:

—Iku kurire'reva pa'iku kuechusi'ku, ¿keeja'iu'u? ũcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'reva? —chiisi'kua'mu.

²¹ Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—Maire chũ'ukũ César chiana'me repau mami pa'imũ jã'are'reva — chiisinaa'me repana.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ repanare.

—Jã'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chũ'uto ro'ijũ'u repau'te. Dios chũ'u jo'kasi'e ũcuachi'a cho'ojũ pa'ijũ'u —chiisi'kua'mũ Jesús repanare.

²² Jã'aja'ñe i'kauna asa kũkũ repau'te jo'ka sanisõsinaa'me repana.

*Jũ'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kũamũ
(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)*

²³ Ũcuamucusena saduceopãi te'ena Jesuni ñañu chini raisinaa'me. “Pãi jũ'isina jo'e vajuraimanejanaaname”, chiijũ cuasanajejũ Jesure ija'che sēesinaa'me repana:

²⁴ —Masiũ, Diopi chũ'ũna Moisés aperũmũ maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pãimũ romio'te vejasi'kũpi, chuta'a chĩi peokũji jo'ka jũnisõru

repau cho'jejũi veja paaa'kũ majaa'chũ paasi'kore.

Repaoni veja chĩire paakũ ija'che cuasakũ paaũ: “Chũ'u a'chũ jũnisõsiva'u chĩijanaaname ina chũ'u chĩi”, chiaũ,

chiimũ repau tocha jo'kasi'e. ²⁵ Jã'ajekũna chũ'o kuañu chiime

chukũna mũ'ure. Icheja chukũna'te ja'me pa'isina majapãichi'a si-
eterepana pa'isinaa'me mũmpãi. Pa'ijũ repana majaa'chũ chareparo cakũpi

te'eu romio'te veja paakũ chuta'a chĩi peokũji jo'ka jũnisõsi'kua'mũ.

²⁶ Jo'ka jũnisõũna cho'jeũ repau majaa'chũ rũjo pa'isi'koni veja paakũ
ũcuaja'che chuta'a chĩi peokũji jo'ka jũnisõsi'kua'mũ. Jũnisõũna na'a

cho'je cakũ ũcuate'eo'te veja ũcuaja'che chĩi peokũji jũnisõsi'kua'mũ.

Jã'aja'ñechi'a sieterepana ũcuanũko ũcuate'eo'te vejajũ chĩi peonachi'a

jo'ka jũnisõsinaa'me repana. ²⁷ Repana peore jũnisõsirũmũ romio

ũcuaja'che jũnisõsi'koa'mo. ²⁸ Jã'ajekũna pãi jũnisõsina ũcuanũko jo'e

vajuraisirũmũ, ¿kaupi repao'te jo'e paaja'u? —chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ repanare.

—Tĩiñe cuasame mũsanũkona. Dios chũ'o aperũmũ tocha

jo'kasi'ejẽ'e vesũjũ jũ'isinare Dios vasomasichejẽ'e vesũme mũsanũkona.

³⁰ Pãi ũcuanũko jo'e jũni vajuraisirũmũ mũmpãina'me romi jo'e

vejamanejanaaname Diore ja'me pa'ina ángeles pa'icheja'che pa'inajejũ.

³¹ Diopi i'kakũna asajũ pãi jũ'isina vajurajachere kũajũ tocha jo'kasi'e,

¿ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che chiimũ:

³² “Chũ'u Dios, pãi jũnisõsinarejẽ'e vajunareja'che ñakũ'mũ, repana

rekoñoãpi vajũkũna.

Jã'ajekũna mũsanũkona aipãi vajurũmũ chũ'ure cuasasinare paakũ'mũ

chũ'u, Abrahamre, Isaare, Jacobre”, chiisi'kua'mũ Dios,

chiimũ repa tocha jo'kasi'e —chiisi'kua'mũ Jesús repanare saduceopãi.

³³ Jesupi jã'aja'ñe che'choũna asa kũkũasome repana.

*Dios pãi na'a rũa chũ'ũñe'te kũamũ Jesús
(Mr 12.28-34)*

³⁴ Jesupi jã'aja'ñe masi chũ'vaũna saduceopãi jo'e i'kamanesi'ere asa
fariseopãi repau pa'ichejana rani chi'isinaa'me. ³⁵ Chi'i repanare ja'me

pa'ikũ te'eu judiõpãi che'chokũji Jesure ija'che sēesi'kua'mũ, repau ma-
siche'te cho'o ñara chini:

³⁶ —Dios maire chũ'u jokasi'e, ¿jeea'che Repau maire na'a rũa cho'ojũ'u
chiiche? —chiisi'kua'mũ.

³⁷ Chikũna Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Päi Ūcuaukore Paakuni Dioni musanukona auji rua cuasaju pa'ijũ'u. Musanukona rekoñoãna'me cuasache peore jã'api Dioni rua cuasaju pa'ijũ'u. Jã'aa'me Repau chũ'urepache. ³⁸ “Jã'are na'a rua cho'ojũ pa'ijũ'u”, chiimũ Dios. ³⁹ Cheke ũcuaja'chea'me, repau chũ'urepache. Ija'che chiimũ: “Musaukuna meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijũ'u”, chiimũ. ⁴⁰ Jã'are ka'chamajña cho'ojũ pani, cheke Repau chũ'usi'e ũcuate'erumũ peore cho'ocheja'che cho'ome musanukona Repauji ñato, aperumũ Repau chu'o kuakaisina che'chosi'e ũcuachi'a —chiisi'kuamũ repau.

¿Nee chũia'u päire chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Repana fariseopäi chi'isikuanupũ chuta'a pa'ijũna Jesús repau pa'iche'te kuara chini ija'che sãesi'kuamũ repanare:

—Cristo, Dios raoja'mũ chiisi'ku pa'iche'te cuasani, ¿je'se cuasache musanukona? ¿Nee chũia'u repau? —chiisi'kuamũ Jesús repanare.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Aperumũ pa'isi'ku David Jojosi'kuamũ repau —chiisinaa'me repana.

⁴³⁻⁴⁴ Chitena Jesús i'kasi'kuamũ.

—Repau David, aperumũ Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che i'kaasomũ: Cristo Dios Raojau chu'ure paaku'mũ, chiniasomũ. Ūcuachi'a cheke ija'che chiimũ repau i'kaku tocha jo'kasi'e: Dios chu'ure Paaku'te ija'che i'kaasomũ:

“Chu'ure kueñe uajũtu cakã'kona puujũ'u.

Chu'upi cho'okaiuna mu'ure cuhesina ũcuauko mu'u chũ'uñe cho'ojanaa'me”, chiniasomũ Dios.

Jã'aja'ñe tocha jo'kaasomũ David. ⁴⁵ ¿Je'se pa'ijũna, David, “Chu'ure paaku'mũ Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kuamũ Cristo”, chiiche päi? —chiisi'kuamũ Jesús repanare.

⁴⁶ Jã'aja'ñe i'kauna asa sãine i'kavesuju te'echu'opojẽ'e i'kamanesinaa'me repana. Jã'ajekuna repana fariseopäi jã'arumũpi pi'ra repau'te te'ejẽ'e jo'e chu'o sãevajuchasinaa'me.

23

Fariseopãina'me judiopãi che'chona cu'ache cho'oche'te kuamũ Jesús

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jã'a i'ka pi'nisirumũ päire ija'che i'kasi'kuamũ Jesús, chukuna'te repau neenare ũcuachi'a:

² —Maire judiopãi che'chonana'me fariseopãi si'arumũ Moisés tocha jo'kasi'e chu'vaju pa'ime, päipi asa chãa cho'ojũ paaru chini. ³ Repana chu'vaju chũ'uñe peore asa jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u. Repana pa'icheta'ni ña chãa ũcuaja'che pa'imanejũ'u musanukona. Ūcuana i'kache cho'oma'ñe chekere cho'onaa'me repana. ⁴ Jmamarujẽ'e repanare cho'omama'ñere chekunare rua cuajare si'ache chũ'u jo'kanaa'me repana. ⁵ Aperumũ pa'isina judío umũpãi Dios chũ'usi'e cho'ojũ va'i ca'nipi rũhira'vũruã cho'o ũcuara'vũruã sa'navũãna Dios chu'o tochasija'orũã mañaasome, repana jũñare quẽo tũñu chini. Jã'ajekuna repana fariseopãi päipi ña, “Re'onajeju Dios chu'o rua chiime ina”, chiaru chini si'ache cho'ojũ Dios chu'o tocha maña tũira'vũruã na'a ujavũã cho'o repana chiaruãna'me jũñã quẽo tũime repana. Ūcuaja'che päipi ña, “Diore rua cuasanaa'me jã'ana”, chiaru chini kãña re'ojakãñapi ujacueñoãre ju'ijũ nũka ku'ime repana. ⁶ Ūcuaja'che päipi repalani ãu ãuñu chini

soito mua repanare soisi'kure kueñe ñu'ineeme repana. Ûcuachi'a mai judíopái chi'ivü'ena mua kakani masina ñu'isaivüãre ñu'ineenaa'me repana. ⁷ Ûcuachi'a ãu ïsichejñare ku'ijuna, päipi repanani ña chëa pojoju, "Peore masinajeju päi che'chonaa'me ina", chiito rua pojonaa'me repana.

⁸ 'Musanukonata'ni päire che'choni rupü repanapi musanukonani, "Peore masinajeju päi che'chonaa'me ina", chiapü chini che'choto cu'amü. Musanukona chü'ure cuasaju majapãija'ñechi'a pa'inaa'me. Musanukonare che'chokü peore Masiü ücuate'eü'mü chü'ü, Dios Raosi'kü. ⁹ Ûcuachi'a icheja cheja pa'inare te'eü'terejê'e masinare, "Peore masiü'mü ikü", chini repau'te, "Ja'kü", chijü pa'imanejü'ü, Cunaumu Pa'ikü'te Diorechi'a ücuate'eü'te peore Masiü'te Ja'kü paanajeju. ¹⁰ Ûcuachi'a päi chü'üni rupü repanapi musanukonani, "Peore masinajeju päi chü'ünaa'me ina", chiapü chini chü'üto cu'amü. Musanukonare chü'ükü peore masiü ücuate'eü'mü chü'ü, Dios Raosi'kü. ¹¹ Musanukonapi te'eü chekunare päi chü'üra chini cho'oche cho'okaiva'uja'che chekunare re'oja'che cho'okaiü pa'ijü'ü. ¹² Ija'chea'me: Päi ücuanapi meñe, "Chekunare na'a rua masime chükuna", chijü cuasanare, "Rua vesunaa'me ina", chijia'mü Dios. Jã'ata'ni repanapi meñe, "Chekunare na'a rua vesunaa'me chükuna", chijü cuasanare, "Rua masinaa'me ina", chijia'mü Dios —chiisi'küa'mü Jesús.

¹³ Ûcuarümü Jesús fariseopãina'me judíopái che'chonare ija'che i'kasi'küa'mü:

—Sê'sevüchi'a re'oja'che cho'onajejuna rua cu'ache ti'jñeja'mü musanukonare judíopái che'chonana'me fariseopái. Dios chü'o masinata'ni chü'üni cuheju Dios pa'icheja saimanejanaa'me musanukona. Jã'ajekuna chekuna ücuaja'che chü'ure cuasaju jovoñu chiisinata'ni jovoma'me musanukona chü'ure cuheche'te ñani. ¹⁴ Ûcuachi'a va'jeva'na paache joreju tutesõnaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'onata'ni päipi ña, "Re'onaa'me ina", chiapü chini Diore sêni rua jeerümü sêeju pa'inaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'onajejuna Diopi chü'ünaa'me rua cu'ache ti'jñeja'mü musanukonare, sê'sevüchi'a re'oja'che cho'onare.

¹⁵ 'Sê'sevüchi'a re'oja'che cho'onajejuna rua cu'ache ti'jñeja'mü musanukonare judíopái che'chonana'me fariseopái. Jã'aja'ñe cu'ache pa'inapi si'achejña ku'ijü chiaraã chekukã'jño jëni, päi jainukore che'chome musanukona, repanapi asa chëaa'ju chini. Musanukonapi che'chojuna asa chëasina musanukonare na'a cajejaiche cu'ache pa'inajeju musanukona saijatoana vati toana saijanaa'me repana.

¹⁶ 'Na'ava'napi ücuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che chekunare cu'ache che'chonajejuna rua cu'ache ti'jñeja'mü musanukonare. Ija'che i'kajü che'chonaa'me musanukona: "Dios mamire i'kacuheju Repau vü'ere roijü, 'Cho'ojanaa'me', chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'oma'me. Jã'ata'ni Dios vü'e pa'imajñaruã pachokuri cho'osimajñaruãre roijü, 'Cho'ojanaa'me', chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'ome musanukona", chiinaa'me. ¹⁷ ¡Ñakocaã ñamava'naja'ñe rua vesunaa'me musanukona! ¿Keere Dios na'a rua chiikü? ¿Repau vü'e? Jã'apãani, ¿pachokuri repavü'equée? Dios rua chiimü Repau vü'e. Repa pachokuri ücuachi'a repavü'e pa'ichejekuna chiimü Repau. ¹⁸ Ûcuachi'a ija'che i'kanaa'me musanukona: "Mesako'a päi Diore ïsisimajñaruã tuo ukokore roijü, musanukona 'Cho'ojanaa'me', chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'oma'me. Jã'ata'ni Diore ïsisimajñaruãre roijü, 'Cho'ojanaa'me',

chiisi'ere cho'omaneni cu'ache cho'ome", chiinaa'me. ¹⁹ ¡Ñakocaã ñamava'naja'ñe rúa vesunaa'me musanukona! ¿Keere Dios na'a rúa chiiku? ¿Repau'te isimajñarua? Já'apãani, ¿repamajñarua uoko'a? Dios rúa chiimu repau'te isimajñarua. Repako'a ũcuachi'a repau'te isimajñarua uoko'ajekuna chiimu Repau. ²⁰ Repako'are päipi roiju i'kani repako'a tuosi'e ũcuachi'a peore roiju i'kame. ²¹ Ūcuaja'che Dios vu'ere roiju i'kani repavu'e Pa'iku'te Diore ũcuachi'a roiju i'kame. ²² Ūcuaja'che cunamure roiju i'kani repacheja pa'isaivu Dios chũ'uku ñu'isaivu'te roiju ũcuachi'a repasaivu ñu'iku'te Diore roiju i'kame.

²³ 'Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ ja'oruã ãu va'isuche maña kua'koja'oruãre si'arũmu isiju pa'inaa'me musanukona, Repau chũ'ure isijũ'u chiisi'e. Chekurũmu dierepaja'oruã jñaani te'ejã'oru isinaa'me. Chekurũmu cienrepaja'oruã jñaani dierepaja'oruã isinaa'me. Já'aja'ñe cho'onata'ni Dioni masi cuasama'ñe pa'iju sã'sevuchi'a re'oja'che cho'onajeju Dios chũ'urepache asa jachaju cho'omanaa'me musanukona: re'oja'che cho'ochẽ, chekunare oiju pa'iche, chekunare ũcuarepa cho'ochẽ. Já'aja'ñe cho'onajeju'na rúa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare fariseopãina'me judiopãĩ che'chonare. Repa cu'amajñarua ũcua isiju pa'ijũ'u Diore. Repau chũ'usi'ea'me já'a. Já'ata'ni, "Chekunare re'oja'che cho'okaiche'te na'a rúa cho'ojũ pa'ijũ'u", chiimu Dios. ²⁴ Na'ava'napi chekunani juha sacheja'che cho'ome musanukona. Ñiñena mi'api tuãni mañaru jmava'ureta'ni ña mini sãjo ãiñeja'ñe Dios ruarepa chũ'uma'ñere si'arũmu cuasaju rúa cho'ome musanukona. Ūcuachi'a camelloji tuãni mañaru uja'u'teta'ni ña mini sãjoma'ñe ũcuau'te cuasoma'ñe teana rũosõñeja'ñe Repau chũ'urepacheta'ni cuasamapu cho'oma'me musanukona.

²⁵ 'Ūcuachi'a cunaro'rona'me cunare'a sã'sevuãchi'a sosaju sa'navuã sosama'ñeja'ñe musanukona rekoñoã cu'ache cuasache jo'kasõmanajeju sã'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojũ chekuna nee joreju tute paanaa'me musanukona. Ūcuachi'a musanukonare cho'ouache ũcuauache cho'onaa'me. Já'aja'ñe pa'ijuna Diopi chũ'uuna rúa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare fariseopãina'me judiopãĩ che'chonare. ²⁶ Musanukona fariseopãĩ rekoñoã cu'ache cuasanaa'me. Já'ajekuna musanukona rekoñoã cu'ache cuasache'te jo'kasõjũ'u. Jo'kasõni re'oja'che cho'ojũ pa'ijanaa'me musanukona.

²⁷⁻²⁸ 'Musanukona judiopãĩ che'chonana'me fariseopãĩ päiu'te tãsicheja catapu poja'che choasi'pũre nukorena re'oja'che ñoñeja'ñe sã'sevuchi'a re'onaja'ñe ñome. Já'ata'ni musanukona rekoñoã jũ'isi'kũre tãsicoje sa'navu já'jusi'ena'me tara pa'icheja'che cu'ache cuasanata'ni sã'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojuna päi ña, "Re'onaa'me ina", chiime musanukonare. Já'aja'ñe cho'ojuna rúa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare.

²⁹ 'Sã'sevuchi'a re'oja'che cho'onajeju'na rúa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare judiopãĩ che'chonana'me fariseopãĩ. Ūcuachi'a aperũmu Dios chũ'o kuasiva'nana'me Dioni cuasaju re'oja'che pa'isinare musanukona aipãipi vanisõsiva'nare tãsichejña sã'sevuãchi'a, re'oja'che ñochejña care'vaju pa'ime musanukona, päipi ña, "Dios chũ'o kuaju chuenisõsiva'nare oime já'ana", chiapu chini. ³⁰ Já'aja'ñe cho'ojũ ija'che i'kanaa'me musanukona: "Mai aipãĩ pa'irũmu chũkunapi ja'me pani Dios chũ'o kuasiva'nare vanisõmanera'asinaa'me", chiinaa'me. ³¹ Já'aja'ñe i'kaju, "Dios chũ'o kuasiva'nare vanisõsina jojocojñosinaa'me chũkuna", chiicheja'che kua jñaume musanukona. ³² Musanukona

aipāi cho'osi'eja'che cu'ache cho'oju pañu chiime mʉsanʉkona. Jā'aja'ñe cho'ojuña rʉa cu'ache ti'jñeja'mʉ mʉsanʉkonare.

³³ 'Aña pa'icheja'che rʉa cu'ache pa'inaa'me mʉsanʉkona. Jā'ajekuna Dios mʉsanʉkonare vati toana saoja'mʉ. ³⁴ Jā'aja'ñe pa'inani chʉ'ʉ mʉsanʉkonare Dios chʉ'o kʉajanana'me Repaʉ chʉ'o che'chojanana'me masinare chēa raoja'mʉ. Jā'ata'ni mʉsanʉkona repanare cuheju te'enare vanisōju chekʉnare kurususē'veroāna jē'jo vēasōju jo'e chekʉnare mai judiōpāi chi'ivʉ'ñana mʉva asi vaijanaa'me. Ūcuaja'che repanani cu'ache cho'oñu chini vʉ'ñajoopoā repana saisijoopoā tuha ku'ejanana'me mʉsanʉkona. ³⁵ Jā'are cuhasōma'ñe cho'oju pani, aperʉmʉ Dioni cuasaju re'oja'che pa'inare vanisōsi'e ro'i mʉsanʉkonapi peore ro'ijanaa'me. Chareparo re'oja'che cho'osi'kʉre Abelre vanisōsirʉmʉpi Berequías mamakʉ'te Zacarías'te, Diore ĩsimajñaruā ʉochejana vanisōrʉmʉjatʉ'ka re'oja'che pa'isinare mʉsanʉkona aipāipi vanisōrena mʉsanʉkonapi ro'ijanaa'me repanare vanisōsi'e ro'i. ³⁶ Ūcuarepaa'me jā'a. Irʉmʉ pa'inapi repana cho'osi'e peore ro'ijanaa'me mʉsanʉkona —chiisi'kʉa'mʉ Jesús repanare.

*Jerusalén vʉ'ejoopo pa'inani oimʉ Jesús
(Lc 13.34-35)*

³⁷ Ūcuarʉmʉ Jesús jo'e i'kasi'kʉa'mʉ.

—Mʉsanʉkona Jerusalén vʉ'ejoopo pa'ina cu'ache cho'oche'te ñakʉ rʉa sʉma'ku pa'imʉ chʉ'ʉ. Kurao repao chīiva'nare kue'chaka vʉ'evʉāna soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiiku'teta'ni cuheme mʉsanʉkona chʉ'ʉre. Mʉsanʉkona Jerusalén vʉ'ejoopo cana Repaʉ chʉ'ore mʉsanʉkonani kʉaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju vanisōnaa'me. Ūcuachi'a Repaʉ chʉ'ore chʉ'vaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju si'arʉmʉ catapi su'a vēasōnaa'me mʉsanʉkona. ³⁸ Asarepajʉ'ʉ. Ijoopo mʉsanʉkona pa'ijoopo Jerusalén vʉ'ejoopo, pāipi cu'ache cho'oñu chiito ʉsemanejamʉ Dios. ʉsemaʉna pāi rani peore ñañosōjanaa'me ijoopo. ³⁹ Chekere kʉara. Saipi'ramʉ chʉ'ʉ chura. Sanisōʉna rʉa jeerʉmʉ ñamanejanaa'me mʉsanʉkona chʉ'ʉre. Jā'ata'ni chʉ'ʉpi jo'e chejana cajekuna ña, “Diopi re'oja'che cho'okaʉ ikʉre, Repaʉ Raokʉ'te”, chii-janaa'me mʉsanʉkona chʉ'ʉre —chiisi'kʉa'mʉ Jesús.

24

*Dios vʉ'e ñañosōjañere kʉamʉ Jesús
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Ūcuarʉmʉ Jesús Dios vʉ'e pa'isi'kʉpi eta saiʉna chʉkʉna repaʉ neena repaʉ'te rani,

—Dios vʉ'e pa'iche'te ñajʉ cutuñu —chiisinaa'me. ² Chitena Jesús ija'che i'kasi'kʉa'mʉ:

—Mʉsanʉkona ivʉ'e Dios vʉ'e pa'iche'te peore ñajʉ cutume. Jā'ata'ni na'a pa'isirʉmʉ, cataruā te'epujē'e chekʉpʉna'me sʉ'ima'ñe peore ñañosōjanaa'me pāi ivʉ'e —chiisi'kʉa'mʉ Jesús chʉkʉna'te.

*Cheja si'api'rarʉmʉ cho'ojachere kʉamʉ
(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)*

³ Jā'aja'ñe i'kacuha Jesús chʉkʉna repaʉ neenana'me sani Olivo aikūtina mʉni pʉʉ ñu'isi'kʉa'mʉ. Ūcuarʉmʉ chʉkʉna repaʉni chʉ'ore te'ena sēniasañu chini raisinaa'me repaʉ'te. Rani ija'che sēesinaa'me:

—Mu'u chukuna'te kuasi'e, ¿jeerumu cho'ojachea'che? Ūcuachi'a mu'u jo'e rajarumuna'me icheja cheja si'ajarumu t'iane, ¿je'se masijanaa'ne chukuna? —chiisinaa'me chukuna.

⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ñarepaju pa'iju jorena i'kache asa chëama'ne pa'ijũ'u. ¡Cacu'ocojñoñe! ⁵ Pãi jainuko te'enachi'a ku'iju joreju chu'uni roiju, “Dios Raosi'kua'mu chu'u. Cristoa'mu”, chijjanaa'me. Jã'aja'ne i'kaju jorejuna pãi jainuko repanare cuasaju jovojanaa'me repana. ⁶ Ūcuachi'a si'achejña pãi vaiche asani kukumaneyũ'u musanukona. Jã'aja'ne pa'ija'mu cheja si'apirarumu. Jã'ata'ni cheja chuta'a si'amaneya'mu. ⁷ Pãi ũcuate'echeja pa'ina chekuchejña pa'inani sani vanisõjanaa'me. Ūcuaja'che ruarepa asuku ãupi aineemauna pãi si'achejñaruã ãucuhana jünisõjanaa'me. Ūcuaja'che cheja si'achejñaruã ruã pi'ruja'mu. ⁸ Jã'ata'ni peore jã'a na'a ruã cu'ache cho'orumupi t'apiraku chareparo cho'ocheme.

⁹ 'Reparumu pãi musanukonare chu'uni cuasajuna cuheju chëa sa chekunani jo'kajanaa'me, cu'ache cho'oa'ju chini. Jã'aja'ne cho'ojũ musanukonare te'enare vanisõjanaa'me repana. Pãi si'avãju musanukonare chu'uni cuasajuna cuhejanaa'me. ¹⁰ Reparumu pãi jainuko chu'ure cuasache jo'kasõ pa'iju, chu'ure ũcua cuasava'nare cuheju chekunapi repanani cu'ache cho'oa'ju chini rope'e chũ'u jo'kajanaa'me. ¹¹ Ūcuachi'a pãi jainuko te'enachi'a ku'iju, “Dios chu'o kuakaiku'mu chu'u”, chijju joreju pãi jainukore cacu'ojũ pa'ijanaa'me. ¹² Reparumu ruã si'ache cu'ache cho'orumujekuna pãi jainuko chekunare cuasache jo'kasõjanaa'me. ¹³ Jã'ata'ni pãi repana jünisõrumujatũ'ka chu'ure masi cuasana Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¹⁴ Pãi cu'ache cho'ochë ũhasinare Dios chëa paache kuachu'o Repau chu'o re'oja'che chu'ure cuasanapi ku'iju chu'vajanaa'me, pãi si'achejña pa'ina asa chëaa'ju chini. Jã'aja'ne cho'o pi'nisirumuna icheja cheja si'asõja'mu.

¹⁵ 'Dios chu'o aperumu kuasi'ku Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiimu: Na'a pa'isirumu pãi Dios cuheche'te rupũ tãosi'kuni Dios vu'ena sa nuko, “Dioa'mu ikũ. Pojojũ'u ikũre”, chijjanaa'me, chiimu. Repa tochasi'ere ña masijanaa'me musanukona. ¹⁶ Pãipi jã'aja'ne cho'ojuna ñani Judea cheja pa'ina aikũjñana vu'vu katisõa'ju. ¹⁷ Pãi ũcuauana repana vu'ña ve'koroãre pani cu'amajñaruãre miñu chini kakama'ne teana vu'vusõa'ju. ¹⁸ Ūcuaja'che pãi chiño saisina pani repana vu'ña paache'te cu'amajñaruãre miñu chini co'ima'ne teana ũcuachejapi vu'vusõa'ju. ¹⁹ Reparumu romiva'nare chĩ su'iva'nana'me oje chũsava'nare ruã vesache cu'ache pa'ija'mu. ²⁰ Dioni ruã sëeju pa'ijũ'u, reparumupi pãaumucusena jã'apãani okorumuna t'amanëa'ku chini. ²¹ Reparumu t'aru mamarumupi pi'ra irumujatũ'ka pãi jmamakarujë'e ñama'ñepi cu'a ruã cu'acheji pa'ija'mu. Ūcuachi'a reparumu cho'osi'e cu'a jo'e ti'jñemaneya'mu. ²² Repa cu'ache pa'irumure Diopi ũsemauna na'a jeerumu cu'ache pa'ito pãi te'eujë'e jujama'ne cho'osõra'ame. Jã'ata'ni Diopi Repau chëa paanani oiũ ũsekuna cu'a ruã jeerumu pa'imaneya'mu.

²³ 'Reparumu pãi musanukonare ija'che i'kajanaa'me: “Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku Cristo ichejare pa'imũ”. Jã'apãani, “Sani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imũ”, chijjanaa'me. Pãipi jã'aja'ne i'kato asa jachajũ'u musanukona. ²⁴ Reparumu pãi te'ena ku'iju joreju, “Dios Raosi'kua'mu chu'u. Cristoa'mu”, chijjanaa'me. Chekuna, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chijjanaa'me. Jã'aja'ne joreju i'kaju Dios cho'ochëja'chere

cho'o ñojanaa'me repaña, Dios chëa paanapi ña Repaute cuasache'te jo'kasõ ùcuanani jovo repaña chũ'ũne'te cho'ojũ paapũ chini. Jã'ata'ni Dios neenapi ñarepajũ pa'imaneni repaña jorena i'kachũ'o asa cuasajũ jovojanaa'me. ²⁵ Mũsanũkonare chũ'u repaña cho'ojachere masia'jũ chini irumũna kuamũ. ²⁶ Jã'ajekũna pãiu ùcuauakũji mũsanũkonani, "Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku pãi peochejare pa'imũ", chiito sani ñamanejũ'u. Ûcuachi'a chekũnapi, "Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare kati pa'imũ", chiito cuasamanejũ'u. ²⁷ Cũnaumũpi oko fe'neni ùsũũ mũikã'kopi ùsũũ na'ikã'kojatũ'ka peore miañe fe'ne chũvokũna ñame pãi. Chũ'u ùcuaja'che Dios Raosi'ku icheja cheja jo'e cajerũmũ pãi ùcuanũko ñajũ'te cajeja'mũ. ²⁸ Cu'ava'nare jũni jã'jusiva'nare jãnaa caje chi'ime vacho — chiisi'kuamũ Jesús chũkũna'te.

*Pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku jo'e rajachere kuamũ
(Mr 13.24-37; Lc 17.26-30, 34-36; 21.25-36)*

²⁹ Ûcuarũmũ Jesús chũkũna'te jo'e i'kasi'kuamũ.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirũmũ ùsũũ miamaneja'mũ. Pãimiaũ ùcuaja'che miamaneja'mũ. Cũnaumũ pa'ina ma'jũoko chejana tuã'tuasõjanaa'me. Ûcuachi'a cũnaumũ pa'imajũaruã ñũ'kueja'mũ. ³⁰ Reparũmũ pãi si'achejũaruã pa'ina chũ'ure cuhena cũnaumũ cho'ochete ña, "Dios Raosi'ku jo'e cajepi'racosomũ", chini kũkũcajejani rũa oijanaa'me. Jã'aja'ñe cho'otona chũ'u Dios Raosi'ku peore Masiũji, rũa re'oja'che ñou ko'sija'iu cũnaumũpi pãi ùcuanũko ñajũ'te pikona'me cajeja'mũ. ³¹ Reparũmũ trompetavũ rũa asoche juhiona chũ'u neenare ángeles chũ'u saoja'mũ chũ'u. Chũ'ũna sani ku'ijũ chũ'u chëa paanare cheja si'acheja pa'inare ùsũũ mũikã'ko suripũ cakã'ko, co'covũ cakã'ko pa'inana'me ùsũũ na'ikã'ko pa'inare ra chi'ijanaa'me repaña.

³² 'Chura higoñũ pa'iche'te cuasajũ'u. Higoñũ karũã ã'jikaruã carũni ja'o ma'mañe ñani, "Ûsurũmũ tĩ'api'ramũ ie", chiime mũsanũkona. ³³ Ûcuaja'che chũ'u chura kuasi'epi tĩ'akũna ñani, "Jesús Dios Raosi'ku chejana jo'e cajepi'ramũ", chijanaa'me mũsanũkona. ³⁴ Mũsanũkona jojosina chuta'a jũnisõmarũmũna chũ'u kuasi'e peore ti'jũjeja'mũ. Ûcuarepaa'me jã'a. ³⁵ Cũnaumũna'me cheja si'asõja'mũ. Chũ'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'asõma'ñe ùcuua pa'ija'mũ.

³⁶ 'Pãi te'eũjẽ'e masima'me chũ'u kuasi'e pa'ijarũmũ. Cũnaumũ pa'ina ángeles ùcuachi'a vesũme. Chũ'u Dios Mamaku ùcuachi'a vesũmũ. Ja'kũchi'a masimũ jã'a.

³⁷ 'Chũ'u Dios Raosi'ku jo'e cajeumucuse tĩ'api'rarũmũ Noé pa'irũmũ pa'isina pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pãi. ³⁸ Reparũmũ pãi chuta'a cheja peore ko'sa mevosõmarũmũ Dionĩ cuasamarũ ãu ãijũ, cono ùkujũ, romi vejajũ, repanare uache cho'ojũ paniasome, Noé choovũ ujavũ kakaumucusejatũ'ka. ³⁹ Jã'ata'ni repaña, "Cu'ache ti'jũjeja'mũ maire", chiima'ñe pa'irũmũna okopi ra ko'saũna peore runisõasome. Ûcuaja'che pãi chũ'u Dios Raosi'ku rajache cuasamarũmũna jo'e rajaja'mũ chũ'u. ⁴⁰ Reparũmũ ángeles caje chekũrũmũ umũpãi te'eka'chapana chio ùcuate'echio pa'inare te'eũ'te sajũ chekũni jo'kajanaa'me. ⁴¹ Chekũrũmũ romi te'eka'chapana ùcuate'echeja ãu toanare te'eo'te sajũ chekoni jo'kajanaa'me.

⁴² 'Chũ'u mũsanũkonare paaku rajjarũmũ vesũme. Jã'ajekũna ñarepajũ pa'ijũ chũ'uni cha'ajũ pa'ijũ'u. ⁴³ Iere asa chëajũ'u mũsanũkona. Pãiu vũ'e paaku ñaaũ rairũmũ masini pẽ'jemũ, ñaaũ kakache'te ùsera chini.

⁴⁴ Músanukona chũ'u raijache cuasamarumuna icheja cheja jo'e cajeja'mũ chũ'u, Dios Raosi'ku. Jã'ajekuna vu'e paaku ñaau'te pẽ'jeñeja'ñe chũ'u cajejachere pẽ'jeju musanukona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vajũ pa'ijũ'u —chiisi'kuamũ Jesús.

Dios chũ'uñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che cho'omana pa'iche'te kuamũ
(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Ũcuarũmũ Jesús chũkũnani chũ'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kuamũ: —Cho'ochẽ cho'okaikũ rũhiñe cuasakũjekũ repau'te paaku chũ'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ. Jã'aja'ñe cho'okuna repau'te paaku so'ona saipirakũ ũcuauñi cheke cho'ochẽ chũ'u jo'kaasomũ, chekũnani repau'te cho'ochẽ cho'okainani repaña chiiche'te ãure si'aumucujña ñisikaiũ paau chini. Jã'aja'ñe jo'ka so'ona sanisõasomũ repau. ⁴⁶⁻⁴⁷ Sani pa'isi'kupĩ na'a pa'isirũmũna jo'e rani ñato repau'te cho'ochẽ cho'okaiva'u, repau chũ'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ. Jã'aja'ñe re'oja'che cho'okaisi'ere co'i ña repau'te paaku pojokũ repau paache peore ũcuauñi jo'kaasomũ, chũ'ukaiũ paau chini. ⁴⁸⁻⁴⁹ Jã'ata'ni repauji cu'ache cuasaku ija'che cho'oru raa cu'ache ti'jñera'amũ repau'te, “Chũ'ure paaku, so'o saisi'ku pesa raimaneja'mũ”, chini repau'te ja'me cho'ochẽ cho'okainare vaiũ, cono jũ'inana'me jovo repau'te paaku nee ãu raa ãiũ conore ũkukũ pa'ito. ⁵⁰ Ũcuachi'a repau'te paaku raijarũmũjẽ'e cuasama'ñe pa'iu repaujẽ'e vesũrũmũna raira'amũ repau. ⁵¹ Jã'aja'ñe cho'okũ pa'ikũni rani ña repau'te paaku raa pe'rukũ raa vani pi'ni cu'achejana saora'amũ repau'te, sẽ'sevũchi'a re'oja'che cho'onare saochejana. Saouña ũcuachejare pa'iu raa oiũ cõjire asochẽ ãiũ raa chũova'u pa'ira'amũ —chiisi'kuamũ repau.

25

Romichĩ dierepana cho'osi'ere kuamũ

¹ Ũcuarũmũ Jesús chũkũnani jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kuamũ:

—Pãĩ chũ'u jo'e raijachere cha'ajũ repaña rekoñoã re'ojarekoñoã care'vasinare chũ'u cho'ojache ija'chea'me: Pãiu romi vejajau chekũcheja sani pa'isi'kupĩ jo'e raiũna romichĩ dierepana repauñi tijña pojoñũ chini uopũã u'chape'epĩ miapũã mini eta mũaasome. (Aperũmũ judío romichĩ, romi vejapĩ'ranare jã'aja'ñe cho'oasome.) ² Repaña romichĩ, cincorepana rũhiñe cuasamasina paniasome. Chekũna cincorepana rũhiñe cuasavesũasome. ³ Repaña romichĩ rũhiñe cuasavesũna uopũã mini sanata'ni u'chape'e repapũã pa'iche si'aũna jo'e ro'vejache samaneasome. ⁴ Chekũnata'ni rũhiñe cuasamasinajeju uopũã mini u'chape'e repapũã pa'iche si'aũna jo'e ro'vejache churura'pũruãna ro've saasome. ⁵ Sani repaña romichĩ romi vejajapĩ pesa raimaũna cha'a ca'na ũcuauñiko ume kãnisõasome. ⁶ Ñamirepana pãĩ i'kache ija'che chiiche'te asaasome repaña romichĩ: “Romi vejajau ranicuhamũ. Sani tijña pojojũ'u repau'te”, chiniasome. ⁷ Jã'aja'ñe i'kache'te asa repaña romichĩ, ũcuauñiko vuni uopũã care'vaasome. ⁸ Ũcuarũmũ rũhiñe cuasavesũna chekũnani masinani ija'che i'kaasome: “Chũkũna'te uopũã chachapĩ'ramũ. Músanukona paache u'chape'e jmanũkorũã ñisijũ'u chũkũna'te; ro'veñũ”, chiniasome. ⁹ Chitena rũhiñe cuasamasina i'kaasome. “Pãame. Chũkũnapĩ ñisisõru u'chape'e karasõja'mũ maire ũcuauñikore. U'chape'e ñisichejana sani musanukona chiiche koojũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto na'a re'omũ”, chiniasome.

10 Chitena repaña u'chape'e kooñu chini saisirumuna romi vejajau rani-asomũ. Ũcuarumũ romichĩ rũhiñe cuasamasina repaũ'te tijña pojoju ũcuañna'me vña'ena kakaasome repaũ romi vejache'te ñajũ pojoñu chini. Kakarena repavũ'e jatisa'aro jeosōasome. 11 Repaña kakasōsirumuna romichĩ chekũna u'chape'e kooñu chini saisina ũcuavũ'ena rani tĩ'a ija'che i'kaasome repaũ'te: "Jatisa'aro vatakañũ'ũ chũkũna'te; kakañũ", chiniasome. 12 Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che i'kaasomũ repaũ: "Musanũkonare vesũkũ'mũ chũ'ũ. Ũcuarepa'a'me jã'a", chiniasomũ. 13 Musanũkona ũcuaja'che chũ'ũ jo'e raijarumũ vesunajeju ñarepaju pa'ijũ, romichĩ cuasamasisina cho'osi'eja'che peore re'oja'che care'va pa'ijũ cha'ajũ'ũ chũ'ũre —chiisi'kũa'mũ Jesús chũkũna'te.

*Kurire're koosina pa'iche'te kũamũ
(Lc 19.11-27)*

14 Ũcuarumũ Jesús chũkũnani jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kũasi'kũa'mũ:

—Dios chũ'ũ jo'kasi'e masi cho'osinana'me masi cho'omanare Repaũ cho'ojache ija'chea'me: Pãũ chekũchejana saipi'rakũ repaũ'te cho'ochẽ cho'okainare soni rao repanare te'enarechi'a kuri ñisiasomũ, ũcuapi cho'ochẽ'te cho'oa'ju chini. 15 Soni te'eũ'te cinco milrepare're kurire're ñisiasomũ, chekũni dos milrepare're, jo'e chekũni milrepare're. Na'a rũa paamasikũ'te na'a rũa ñisi, chekũnare na'a vesunare jmanũkorũã ñisi sanisōasomũ repaũ. 16 Repaũ jo'ka sanisōsirumũ repaũ'te cho'ochẽ cho'okaikũ kuri cinco milrepare're koosi'kũ pōsere koo ñisikũ jo'e cinco milrepare're kooasomũ. 17 Chekũ dos milrepare're koosi'kũ ũcuaja'che pōsere koo ñisikũ jo'e dos milrepare're kooasomũ. 18 Jã'ata'ni chekũ milrepare're koosi'kũ sani chejana coje ũni repaũ'te paakũ nee kurire're ũcuacojena chave paaasomũ.

19 'Rũa jeerumũ sani pa'isi'kũpi repanare paakũ co'i ũcuanani soapũ chini chũ'ũ saomasomũ, repaũ ñisire'ere kurire repaña paaju cho'osire'ere kuẽkue ña masira chini. 20 Sotena cinco milrepare're koosi'kũ charo rani repaũ'te paakũ'te ija'che i'kaasomũ: "Chũ'ũre paakũ, mũ'ũ chũ'ũre ñisire'repi pōsere koo ñisikũ jo'e cinco milrepare're koosi'kũa'mũ chũ'ũ", chini, repaũ'te kurire're diez milrepare're ñisiasomũ repaũ. 21 Chikũna repaũ'te paakũ i'kaasomũ. "Re'omũ jã'a. Cho'ochẽ rũa re'oja'che cho'okaisi'kũa'mũ mũ'ũ. Kuri ka'charũ koosi'kũta'ni re'oja'che cho'osi'kũjekũna mũ'ũre jo'e na'a rũa jo'kaja'mũ chũ'ũ. Chũ'ũ pa'icheja'che pojokũ pa'ijũ'ũ", chiniasomũ repaũ. 22 Repaũ cho'ocuhāsirumũ chekũ dos milrepare're koosi'kũ rani repaũ'te paakũ'te ija'che i'kaasomũ: "Chũ'ũre paakũ, mũ'ũ chũ'ũre ñisire'repi pōsere koo ñisikũ jo'e dos milrepare're koosi'kũa'mũ chũ'ũ", chini repaũ'te cuatro milrepare're ñisiasomũ repaũ. 23 Chikũna repaũ'te paakũ i'kaasomũ. "Re'omũ jã'a. Cho'ochẽ rũa re'oja'che cho'okaisi'kũa'mũ mũ'ũ. Kuri ka'charũ koosi'kũta'ni re'oja'che cho'osi'kũjekũna mũ'ũre jo'e na'a rũa jo'kaja'mũ chũ'ũ. Chũ'ũ pa'icheja'che pojokũ pa'ijũ'ũ mũ'ũ", chiniasomũ repaũ.

24 Jã'ata'ni chekũ kurire're milrepare're koosi'kũ rani repaũ'te paakũ'te ija'che i'kaasomũ: "Chũ'ũre paakũ, mũ'ũ pa'iche masimũ chũ'ũ. Mũ'ũre cho'ochẽ cho'okainare oĩma'kũa'mũ mũ'ũ. Chekũna cho'ochẽ cho'o koosi'e kuri tuasōkũ'mũ mũ'ũ. Ũcuaja'che ãũ chekũna tãsi'e tuasōkũ'mũ mũ'ũ. 25 Jã'ajekũna jã'are cuasakũ vajuchũkũ mũ'ũ chũ'ũre ñisire're kurire're chejana coje ũni chave paakũ ũcuare're co'chamũ chũ'ũ mũ'ũre", chini repaũ'te kurire're milrepare're ñisiasomũ repaũ. 26-27 Ñisũna repaũ'te paakũ

i'kaasomũ. “Rũa cu'akuji ñameũ'mũ mũ'u. Chũ'u pãi oima'ñena'me chekũna cho'ochẽ cho'o koosi'e kuri tũachena'me chekũna tãsi'e ãu chũ'u tũasõñe masikũta'ni, ¿je'se pa'iũna mũ'u chũ'u ñisi'e kurire're kuri vũ'ena sa jo'kamanẽ? Sa jo'karu rani na'a rũa koorã'mũ chũ'u. Jã'aja'ñe cho'omanẽna pe'rukũ mũ'ũre cu'ache cho'oja'mũ chũ'u”, chiniasomũ repãũ. ²⁸⁻²⁹ Chini chekũnare repacheja pa'inare i'kaasomũ repãũ. “Pãiu ũcuache'te koo masi paaku ũcuare paakũta'ni na'a rũa koo karamã'ñe paaja'mũ. Jã'ata'ni jmanũkorũ koosi'kupi masi paama'kũ repãũ paache rũa jmanũkorũta'ni peore tũasõcojñoja'mũ. Jã'ajekũna ikũre kurire're milrepare're tũa chekũni, diez milrepare're paakũni ñisijũ'u. ³⁰ Repãũ paasi'e tũa chekũni ñisicũha ve'sena chijachejana saojũ'u repãũ'te, chũ'ũre cho'ochẽ re'oja'che cho'okaimanesi'kũre. ũcuachejare pa'iu chũova'u oiu cõjire asochẽ ãiu paãũ”, chiniasomũ repãũ —chiisi'kũã'mũ Jesús.

Pãiu ũcuachũko repãũ cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'jũ chini chũ'ũja'mũ Dios

³¹ ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kũã'mũ.

—Chũ'u Dios Raosi'kũ re'oja'che ñou ko'sija'iu chũ'u neena ángelena'me ũcuachũko chejana jo'e caje pãiu chũ'ũkũ ñũ'isaivũ'te ñũ'iu pãiu ũcuachũko re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũja'mũ chũ'u.

³² Ñũ'iu chũ'ũkũna pãiu ũcuachũko rani chũ'u ti'jñeñena chi'ijanaa'me. ũcuachũko rani chi'irena oveja kuirakũ ovejava'nana'me cabrava'nare te'ekuanuchi'a jña'nuñeja'ñe chũ'u Dios Raosi'kũ repãũre pãiu re'oja'che pa'inana'me cu'ache pa'inare te'ekuanuchi'a jña'nuja'mũ. ³³ Re'oja'che pa'inare chũ'u ũjajũtu cakã'kona raiche chũ'ũja'mũ chũ'u. Cu'ache pa'inareta'ni chũ'u kã'kojũtu cakã'kona raiche chũ'ũja'mũ chũ'u.

³⁴ Chũ'u pi'ni chũ'u Pãiu ũcuachũkore Chũ'ũkũ ũjajũtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mũ: “Raijũ'u mũsanũkona, chũ'u Ja'kũ Dios re'oja'che cho'okaicojñona. Mũsanũkonare chũ'u neenani jo'kara chini chũta'a cheja cho'omarũmũna Dios care'vasichejare Repãũ pa'ichejare sani re'oja'che pa'ijũ'u. ³⁵ Chũ'ũre ãucũhato ãu ãusinaa'me mũsanũkona.

ũcuachi'a chũ'ũre okouato oko ũkuasinaa'me. ũcuachi'a chũ'ũpi ku'iu kã'ñe peoto chũ'ũre kã'ñe jo'kasinaa'me. ³⁶ ũcuaja'che chũ'ũpi kã'ña peoto chũ'ũre kã'ña rupũ ñisinaa'me. ũcuaja'che chũ'u jũ'ito kuirasinaa'me. ũcuaja'che pãiu cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e chũ'u pa'ito rani ñasinaa'me mũsanũkona chũ'ũre”, chii'ijã'mũ chũ'u.

³⁷ Jã'aja'ñe i'kaũna asa repãũ re'oja'che cho'osina chũ'ũre ija'che sãniasajanaa'me: “Chũkũna'te Paaku, mũ'ũre chũkũna, ¿jeerũmũ ãucũhakũni ãu ãure? ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ũre okouakũni oko ũkuare? ³⁸ ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ũre kã'ñe peokũni kã'ñe jo'kare? ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ũre kã'ñare peokũna kã'ña ñisire? ³⁹ ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ũre jũ'ikũni kuirare? ũcuachi'a, ¿jeerũmũ chũkũna mũ'ũre pãiu cu'ache cho'onare chẽa cuaovũ'e pa'ikũni mũã ñare?”, chii'ijanaa'me. ⁴⁰ Chitena chũ'u Pãiu ũcuachũkore Chũ'ũkũ ija'che i'kaja'mũ repãũre: “Chũ'u neenare rũa vesũva'narejẽ'e mũsanũkona re'oja'che cho'okaisi'e peore chũ'ũre cho'okaisi'ejã'chea'me. ũcuarepãũ'me jã'a”, chii'ijã'mũ chũ'u.

⁴¹ 'Repãũre i'kacũha chũ'u Pãiu ũcuachũkore Chũ'ũkũ kã'kojũtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mũ: “Mũsanũkona, Diore cu'ache cho'ocojñopi'rana chũ'ũre ja'me pa'imanejũ'u. Vati toana si'arũmũ uukũ pa'itoana saijũ'u, vati ai repãũ neenana'me paãũ chini Dios jo'kasitoana.

42 Chũ'ure āucuhato āu āumanesinaa'me mʉsanʉkona. Ũcuachi'a chũ'ure okouato oko ũkuamanesinaa'me. 43 Ũcuachi'a chũ'uri ku'iu kãĩne peoto chũ'ure kãĩne jo'kamanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri kãĩna peoto chũ'ure kãĩna rupʉ ĩsīmanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri jũ'ito kuiramanesinaa'me. Ũcuachi'a chũ'uri pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovʉ'e pa'ito rani ñamanesinaa'me mʉsanʉkona", chiija'mʉ chũ'ʉ repañare. 44 Chikuna repaña chũ'ure ija'che sēniasajanaa'me: "Pãĩ Ũcuanʉkore Paakʉ, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure āucuhakuni āu āumanere? Ũcuachi'a, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure okouakuni oko ũkuamanere? Ũcuachi'a, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure kãĩne peokuni kãĩne jo'kamanere? Ũcuachi'a, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure kãĩna peokuni kãĩna ĩsīmanere? Ũcuachi'a, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure jũ'ikuni kuiramanere? Ũcuachi'a, ʉjeerʉmʉ chʉkuna mʉ'ure pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovʉ'e pa'ikuni mʉa ñamanere?", chiijanaa'me. 45 Chitena chũ'ʉ Pãĩ Ũcuanʉkore Chũ'ukʉ ija'che i'kaja'mʉ repañare: "Chũ'ʉ neenare rʉa vesʉva'narejẽ'e mʉsanʉkona te'echojẽ'e re'oja'che cho'okaimanesi'e chũ'ure re'oja'che cho'okaimanesi'ēja'chea'me. Ũcuarepaa'me jã'a", chiija'mʉ. 46 Jã'aja'ñe i'kacuha chũ'uri chũ'ʉna repaña re'oja'che pa'īmanesi'e ro'i vati toana sani si'arʉmʉ uujʉ pa'ijanaa'me. Re'oja'che pa'isinata'ni Dios pa'ichejare sani si'arʉmʉ re'oja'che pa'ijanaa'me —chiiʉ chũ'vasi'kua'mʉ Jesʉs chʉkuna'te.

26

Jesuni chẽañu chini pãĩ te'ena cutusi'ere kʉamʉ

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

1 Repa peore i'ka pi'nisirʉmʉ Jesʉs chʉkuna'te repañ neenare i'kasi'kua'mʉ.

2 —Pã saʉma'ñe āirʉmʉ, pascua t'ĩañe ka'chaumucujña karache masime mʉsanʉkona. Ũcuarʉmʉna pãĩ chũ'ure Dios Raosi'kure chẽa sa jo'kajanaa'me, kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasõ'jʉ chini —chii'kua'mʉ repañ.

3 Reparʉmʉ judío phairipãĩ chũ'ʉnana'me judío aina, judío phairi ai Caifás vʉ'ena chi'iasome. 4 Chi'i repaña, "Jesuni i'kajʉ cacʉ'o repañji cu'ache i'kaʉna chẽa sa vanisõ'ñe'te chũ'ʉñu", chini repaña cho'ojache care'vaasome. 5 Jã'aja'ñe cho'oñu chiinata'ni ija'che i'kaasome:

—Pascuarʉmʉna repañ'te chẽañe chũ'ʉmaneñu. Jã'arʉmʉna cho'oru pãĩ si'achejña raisina jainʉko asa pe'rujʉ cavajanaa'me —chiniasome repaña.

Romio Jesʉs s̃jopʉna okoma'ña ro'vesi'ere kʉamʉ

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Jã'a cho'oto Jesʉs Betania vʉ'ejoopo'te pa'isi'kua'mʉ, Simón asi ravʉ paakʉ chiicojñokʉ vʉ'ere. 7 Reparʉmʉ romio, okoma'ñatʉopʉ alabastroji cho'ositʉopʉ rʉa ro'itʉopʉ cãjiko muta ũcuavʉ'ena kaka, Jesure mesako'a āu āiʉ ñu'ikuni repañ s̃jopʉna okoma'ña rosi'koa'mo. 8-9 Jã'aja'ñe cho'oona ña chʉkuna repañ neena pe'rujʉ ija'che i'kasinaa'me:

—ʉJe'se pa'iana iko jã'ara'ka rurepapʉ jañosõ, ĩsisõ kuri rʉa koo chʉova'na pa'iva'nani ĩsirʉja'chere? —chiisinaa'me.

10 Jã'aja'ñe i'kajʉna asa Jesʉs chʉkuna'te ija'che i'kasi'kua'mʉ:

—Iko cho'ochẽ ñajʉ ke'remanejũ'ʉ mʉsanʉkona. Repao chũ'ure okoma'ña rosi'e re'oja'chere cho'osi'koa'mo iko. 11 Pãĩ chʉova'na

pa'ina musanukonana'me si'arum pa'ijanaa'me. Jã'ajekuna repanare si'arum re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu musanukonare. Chu'uta'ni musanukonare si'arum ja'me pa'imaneja'mu. Jã'ajekuna chu'ure si'arum jã'aja'ne cho'okaicu'aja'mu musanukonare. ¹² Iko chu'ure tãcojñopi'rakuni okoma'ñapi ro care'vakaisi'koa'mo. ¹³ Cheja ũcuachejña Dios chu'o re'oja'che chu'vachejña iko chu'ure cho'osi'e ũcuaja'che kujanaa'me, pãipi repao re'oja'che cho'osi'ere cavesuma'ne cuasaja' chini. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

Pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Judas chekunare Jesure jo'kajachere kumatu (Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Ũcuarumu chukuna Jesús neena docerepana pa'ikuj te'e'u Judas Iscariote, judío phairipã chu'una pa'iv'ena mu ¹⁵ ija'che i'kaasomu repanare:

—Chu'upi, musanukonani Jesuni jo'kato, ¿jeenako ro'iche musanukona chu'ure? —chiniasomu.

Chikuna, Jesure jo'kajache ro'i, treintarepare're kurire're kuẽkue ĩsiasome repana. ¹⁶ ĩsirena koo repau Judas ũcuarumu teana Jesús pa'ichejana sani p'je ñaku paniasomu, pã jainuko peoruma'na repauni jo'kara chini.

Judíopãire Dios cho'okaisi'ere cuasaju ãu ãi'ne'te kumatu (Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹⁷ Ũcuarumu chukuna Jesús neena judíopã pã suma'ne airumu pascua charo cho'oumucusepi t'ia'na Jesure sani ija'che sēniasasinaa'me:

—¿Jeechjana mai pascuarumu ãija'ne ãu care'vajaijũ'u chiiku mu'u chukuna'te? —chiisinaa'me.

¹⁸ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Vu'ejoopona sani pãiu'te repajoopo cakure tijña ija'che kujũ'u: “Masiu mu'ure ija'che chiu chu'o raomu: ‘Chu'ure cu'ache cho'ojarumu t'iacuhaja'mu. Pascua ãi'ne ãu chu'u neenana'me mu'u vu'ena sani ãija'mu chu'u’, chiisi'kua'mu Jesús”, chiijũ'u repau'te —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

¹⁹ Ũcuarumu te'eka'chapana repau neena sani Jesús i'kasi'e pãiu'te kua pi'ni ũcuau vu'ena kaka pascuarumu ãija'ne ãu care'vaasome.

²⁰ Na'icuhasirumu Jesús chukuna repau neena docerepanana'me sani aure ãiu ñu'isi'kua'mu. ²¹ Æu ãiu ñu'ikuj Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu.

—Musanukonare ja'me pa'iku te'e'u chu'ure cuhenani jo'kaja'mu, repanapi chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

²² Jã'aja'ne i'kauna asa chukuna repau neena suma'ne cuasaju te'enachi'a ija'che sēniasasinaa'me repau'te:

—Chukuna'te Paaku, ¿chu'ua'che mu'ure jã'aja'ne jo'kajau? —chiisinaa'me chukuna ũcuauko.

²³ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'ure cu'ache cho'ojau, chu'una'me ũcuate'ere'ava cunare'ava pãpu chũ'seku pa'imu. ²⁴ Chu'ure Dios Raosi'kure, Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuache ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mu. Jã'ata'ni chu'uni vanisõa'ju chini jo'kasi'kure na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu. Repauji aineemaneru na'a re'ora'amu repau'te —chiisi'kua'mu repau.

²⁵ Ũcuarumu Judas cu'ache cho'ojanare Jesure jo'kajau ija'che sēsi'kua'mu repau'te:

—Masiu, mu'u i'kasi'ku, ¿chu'ua'che? —chiisi'kua'mu.

Chikuna Jesús,

—Jũju, ũcua'u'mu mu'u —chiisi'kua'mu repau'te.

²⁶ Chuta'a ãu ãiu ñu'ikuji Jesús pãpã mini Diore, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani tã'se ĩsiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie pã chu'u ca'nivũ'me. Āijũ'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

²⁷⁻²⁸ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamu”, chini chukunani repau neenani ĩsiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie uche cono chu'u chiea'me. Musanukona ũcuanuko ũkujũ'u iro'rova. Pãi ũcuanuko cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini chuenisõja'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'ochete chu'u chiepi menisõuna Dios mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere cho'oku musanukona cu'ache cho'ochete tunosõ jo'e cuasama'ñere cuasaju chi'i iere uche conore ũkujũ pa'ijũ'u. ²⁹ Jã'ata'ni musanukonare ija'che i'kamũ chu'u: Chu'u pãi ũcuanukore chũ'urumujatũ'ka uche cono jo'e ũkumaneja'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

*Pedro, “Repau'te ñama'kua'mu chu'u”, chiijachere kwamũ Jesús
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

³⁰ ũcuaramũ chukuna Jesuna'me Dioni pojojũ uja pi'ni Olivo aikũtina saisinaa'me. ³¹ Repacheja sani tĩ'asirumũ Jesús ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te:

—Iñami musanukona ũcuanuko chu'uni masi cuasamarũ chu'uni cu'ache cho'ojũna vajuchujũ jo'ka sanisõjanaa'me. Dios chu'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kwamũ:

Ovejavana repanare kuirakũni vanisõrena vajuchujũ te'enachi'a vã'vusõjanaa'me,

chiimũ. ³² Jã'ata'ni chu'u jũni vajurani Galilea chejana musanukonare charo saiija'mu —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

³³ Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu repau'te.

—Chekuna ũcuanuko mu'ure jo'kasõto chu'uta'ni mu'ure jmamakarujẽ'e jo'kamaneja'mu —chiisi'kua'mu.

³⁴ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Iñami chuta'a kura chu'ima'tona pãipi sějũna choteñoã, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiija'mu mu'u. ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

³⁵ Chikuna Pedro jo'e i'kasi'kua'mu.

—Pãipi chu'uni vanisõñu chiitojẽ'e, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiima'ñe mu'una'me chuenisõja'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna asa chukuna ũcuanuko Jesús neena ũcuaja'che i'kasinaa'me.

*Getsemaní chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēsĩ'ere kwamũ
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)*

³⁶ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús, chukuna repau neenana'me Getsemaní chiichejana sani tĩ'a ija'che i'kasi'kua'mu chukuna'te:

—Ichejare ñu'ijũ cha'ajũ'u musanukona, chu'u na'a jã'achejarũna sani Ja'kũre sēni pi'niñetũ'ka —chiisi'kua'mu.

³⁷ Chini repanare jo'ka Pedro'mu Zebedeo mamachĩi ka'chanare sa, suma'ñe cuasaku oniasomũ repau. ³⁸ Jã'aja'ñe oiũ repanare ija'che i'kaasomũ repau:

—Chu'u rekocho jũ'iuache rãa suma'mu chu'ure. Musanukona ichejana canũka kãima'ñe chu'una'me pa'ijũ'u —chiniasomũ.

³⁹ Chini te'eũ jmachenerũ sani ro're ñu'iu meñe sime chejana chia tĩ'iu Dioni ija'che sēniasomũ repau:

—Ja'ku, mu'ure ãseuato pãi chu'ure cu'ache cho'opi'rache ãsekaijũ'u. Jã'ata'ni chu'u chiicheta'ni cho'omanejũ'u. Ñseuama'to mu'ure uache cho'ojũ'u —chiniasomu.

⁴⁰ Jã'aja'ñe i'kacuha vuni, repau neena pa'ichejana co'i ñato kãni ùhiju paniasome repana. Kãnisõrena Pedroni i'kaasomu repau.

—¿Musanukonare te'ehorajẽ'e kãima'ñe chu'una'me pẽ'jecu'au?
⁴¹ Rekoñoã re'oja'che cho'oñu chiime musanukona; jã'ata'ni re'oja'che cho'ovesume. Jã'ajekuna kãima'ñe Dioni sãejũ pa'ijũ'u, Ûcuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomu Jesús repanare.

⁴² Chini Jesús jo'e sani Puka'kuni ija'che sãniasomu:

—Ja'ku, chu'ure cu'ache cho'ojache ãsekaiuama'to mu'ure uache cho'ojũ'u —chiniasomu.

⁴³ Sãnicuha co'i repau neenare jo'e kãni ùhiju pa'inani ñaasomu repau. Repanare ukucacajejani repana ñakocaã ñañejẽ'e cu'ache ta'piasomu.

⁴⁴ Puka'kuni sãsa chini repanare jo'ka jo'e sani, repau aperumu i'kasi'ere ùcuate'ere i'kaku sãniasomu repau. ⁴⁵ I'ka pi'ni co'i repau neenare ija'che i'kaasomu repau:

—¿Chuta'a vaima'ñe kãine ina? Chu'ure Dios Raosi'kure, pãi chãa cu'ache cho'onare jo'karumu tĩ'acuhamu. ⁴⁶ ¡Juna, vujũ'u; sañu! Chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini chekunare jo'kajau ranicuhamu —chiniasomu Jesús repanare.

Jesure pãi chãasi'ere kuamu

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Jesús chuta'a i'katona Judas chukuna docerepana Jesús neenare ja'me pa'ikuji, pãi rua jainukore va'jñana'me vãsoñoã cãjinani rakũ charo raisi'kuamũ. Judío phairipã chũ'unana'me judío aina chũ'rena ranciasome repana. ⁴⁸ Jesure jo'kajau Judas aperumu, repanare pãi ija'che i'kaasomu: “Musanukonapi Jesuni masia'ju chini, repau pa'ichejana sani tĩ'ani chũsu pojoja'mũ chu'u repau'te. Chu'u jã'aja'ñe cho'otona chãa sajũ'u repau'te”, chiniasomu. ⁴⁹ Jã'aja'ñe i'kasi'kujeku Judas, Jesús pa'ichejana rani tĩ'a,

—¿Pa'iku, Masiu? —chini repau'te chũsu pojosi'kuamũ.

⁵⁰ Jã'aja'ñe i'kaku chũsuuna Jesús i'kasi'kuamũ repau'te.

—Chu'ure ja'me pa'isi'ku, mu'u cho'ora chini raisi'e teana cho'ojũ'u —chiisi'kuamũ.

Chikuna chekuna rani Jesure chãasinaa'me.

⁵¹ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Jesure ja'me pa'iku te'eu va'ti ruta judío phairi aire cho'оче cho'okaiku'te cãjoro tẽo vatosõsi'kuamũ. ⁵² Tẽouna Jesús i'kasi'kuamũ.

—Mu'u va'ti mañajũ'u. Pãi ùcuanuko va'jñapi cavaju chekunare vanisõna, va'jñana chuenisõjanaa'me. ⁵³ Chu'upi Ja'kuni sãeto teana ángeles rua jainuko pãi vaimasinani raora'amũ, chu'ure ãsekaijanare. “Ikure jã'aja'ñe cho'ocu'amũ”, chiu cuasacosomu mu'u. ⁵⁴ Jã'ata'ni chu'upi jã'aja'ñe cho'oto, Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuache, “Ija'che cho'ocojñoja'mũ”, chiiche ùcuarepa ti'jñema'mũ —chiisi'kuamũ.

⁵⁵ Chini Jesús repanare pãi ija'che i'kasi'kuamũ:

—¿Je'se pa'iuuna musanukona chu'ure ñaa'u'te cho'очеja'che va'jñana'me vãsoñoã cãjiju chãañu chini raiche? Si'aumucujña Dios vũ'e mua musanukonana'me pa'iu pãire che'choku pa'isi'kuamũ chu'u. Jã'ata'ni musanukona chu'ure chãamanesinaa'me. Irumuta'ni chu'uni Diopi ùsemauna chãame musanukona. ⁵⁶ Jã'ata'ni peore ie irumu

cho'оче Dios chũ'o aperumũ kuakaisina kuajũ tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhamũ —chiisi'kua'mũ repau.

Ūcuarumũ chũkũna Jesús neena ũcuanũko vajũchũjũ repau'te te'eũ'te jo'ka vũ'vũsõsinaa'me.

Pãi chũ'una Jesure chũ'o sēniasasi'ere kũamũ

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Repana Jesure chēasina judío phairi ai Caifás pa'ivũ'ena saasome repau'te, judiõpãi che'chonana'me judío aina chi'i pa'ivũ'ena. ⁵⁸ Jã'a cho'oto Pedro so'opi ñakũ cho'jepi phairi ai vũ'e sa'navũ pa'iraripũjatũ'ka tuhaasomũ. Tuha ja'me kaka repavũ'e pẽ'jekaina pãi chēanana'me pũuasomũ repau, Jesure cho'оче'te ñara chini.

⁵⁹ Repavũ'e chi'i pa'ina judío phairipãi chũ'unana'me judiõpãi chũ'una ũcuanũko jorenani ku'e raa'jũ chini chekũnani chũ'uasome, “Jesús cu'ache cho'osi'kua'mũ”, chii'jũ jorerena repaũni vanisõñe'te chũ'ũũ chini. ⁶⁰⁻⁶¹ Ku'e jña'a rarena jorena jainũko raisinata'ni ũcuanũko ũcuate'e i'kamarũna, Jesure vanisõñe chuta'a chũ'ũcu'aasomũ repanare.

Jã'ata'ni repana i'kacuhasirumũ chekũna ka'chana ũcuavũ'ena rani kaka ija'che i'kaasome:

—Iku Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ: “Chũ'upi ivũ'ere Dios vũ'ere ñañosõni choteumucujñana jo'e cho'o pi'nija'mũ”, chiisi'kua'mũ —chiniasome repana.

⁶² Jã'aja'ñe kuarena asa phairi ai vũni Jesure ija'che sēniasomũ:

—¿Je'se chiiku mũ'ũ? Ina mũ'ũre i'kache, ¿ũcuarepaa'che mũ'ũ i'kasi'e? —chiniasomũ.

⁶³ Jã'ata'ni Jesús i'kamaneasomũ. I'kamaũna phairi ai jo'e i'kaasomũ.

—¿Dios Si'arumũ Pa'ikũni roiũ chũ'o ũcuarepare i'kaa'ku chini chũ'ũmũ chũ'ũ mũ'ũre! Mũ'upi pãi ũcuanũkore chũ'ũa'ku chini Dios Mamaku Cristo pani kuajũ'ũ chũkũna'te —chiniasomũ.

⁶⁴ Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Ūcuau'mũ chũ'ũ. Ūcuachi'a ija'che i'kamũ chũ'ũ mũsanũkonare: Na'a pa'isirumũ mũsanũkona chũ'ũre Dios Raosi'kũre Ja'ku peore Cho'omasũũ vjajũtu cakã'kore kueñe ñũ'ikũji pikona'me cũnaũmũpi ca-jekũna ñajanaa'me —chiniasomũ.

⁶⁵ Jã'aja'ñe i'kaũna asa pe'rukũ phairi ai repau ju'ikãña meñe rueni che'rekũ chekũnani ija'che i'kaasomũ:

—Dios rũa cuheche'te i'kasi'kua'mũ iku. Iku cu'ache cho'osi'e kũanare chekũnare chiima'me mai. Mũsanũkonare iku i'kasi'e asasinare, ⁶⁶ ¿je'se cuasoku? —chiniasomũ.

Chikũna i'kaasome repana.

—Cu'ache cho'okũ'te vanisõñe pa'imũ —chiniasome.

⁶⁷⁻⁶⁸ Ūcuarumũ pãi Jesús ñakocaã kãase'rechoji quẽo tũsũ repau chiana coo tutujũ jẽsoasome. Chekũna ija'che i'kajũ repau chiana charaasome:

—Mũ'upi, Dios Raosi'ku pani cuasa i'kajũ'ũ. ¿Neepi mũ'ũre charare? —chiniasome.

Pedro, “Jesure ñama'kua'mũ chũ'ũ”, chiisi'ere kũamũ

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Jã'a cho'oto Pedro repavũ'e sa'navũ cararipũ'te ñũ'ũ paniasomũ. Ūcuarumũ romichĩio repavũ'e cho'оче cho'okaiko repau'te rani ija'che i'kaasomo:

—Mũ'ũ ũcuaja'che Jesús Galilea cheja cakũna'me ku'isi'kũcosomũ —chiniasomo.

⁷⁰ Jã'ata'ni Pedro chekuna ũcuanuko asaju'te ija'che i'kakũ jachaasomu:
—Mu'u i'kache vesumu chu'u —chiniasomu.

⁷¹ Jã'aja'ñe i'kacuha repavũ'e kakasa'aro'te sani pa'iana cheko romichĩio repau'te ña chekunani ija'che i'kaasomo:

—Iku ũcuaja'che Jesús Nazaret vũ'ejoopo cakuna'me pa'isi'kucosomu —chiniasomo.

⁷² Chikona Pedro Dioni roiũ jo'e jachaku ija'che i'kaasomu:

—Jã'ũre ñama'kua'mũ chu'u —chiniasomu.

⁷³ Jmamarũ pa'isirũmũna repacheja pa'ina Pedro'te sani ija'che i'kaasome:

—Mu'u ũcuaja'che chekurũmũ Jesús neenare ja'me pa'isi'kucosomu. Mu'u cutuchũ'opi asa masime chũkuna, Galilea cheja cana cutuche chu'o i'kakuna —chiniasome repana.

⁷⁴ Chitena Pedro Dioni roiũ,

—Chu'upi chu'o ũcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'ku chu'ũre —chiũ jachaku,— Jã'ũre ñama'kua'mũ chu'u —chiniasomu. Repau jã'aja'ñe i'katona kura chuniasomu. ⁷⁵ Chu'iana Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, “Chuta'a kura chu'ima'tona choteñoã jachaku, 'Jesure ñama'kua'mũ chu'u', chiija'mũ mu'u”, chiisi'ere. Jã'are cuasa Pedro repacheja pa'isi'ku eta rũa oiche oniasomu.

27

Pilatoji vanisõñe'te chũ'ua'ku chini Judío phairipãi chũ'unana'me judío aina Jesure sa jo'kasi'ere kũamũ

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Ñatasirũmũ repana judío phairipãi chũ'unana'me judío aina ũcuanuko, “Pilatoji jã'ũre Jesure vanisõñe chũ'ua'ku chini ũcuauñi sa jo'kañu”, chiniasome. ² Cutu pi'ni Jesure ṽe Romapãi chũ'ũkũni Pilatoni sa jo'kaasome repana.

Judas jũ'isi'ere kũamũ

³ Ũcuarũmũ Judas, Jesure cu'ache cho'ojanare jo'kasi'ku repanapi, Jesuni vanisõñe'te Pilatoji chũ'ua'ku chini sajũna ña repau cu'ache cho'osi'e suma'ñe cuasaasomu. Jã'aja'ñe cuasa repau Jesure ñisiku koosi'e kurire're treintarepare're repare're ro'isinani judío phairipãi chũ'unana'me judío ainani jo'e co'choasomu repau. ⁴ Jo'e co'choku ija'che i'kaasomu repau:

—Jesure, cu'ache cho'omanesi'kũni vanisõa'ju chini jo'kakũ cu'ache cho'osi'kua'mũ chu'u —chiniasomu repau repanare.

Chikuna i'kaasome repana.

—Chũkuna'te chu'ojẽ'e peomu jã'a. Mu'u cho'osi'ea'me jã'a —chiniasome repana.

⁵ Chini koocuhejũna Judas, kurire're Dios vũ'ena kaka su'a ũha sanisõasomu. Sani sũkiñũ umũ cakapũna mũni pĩsime quẽo suo ũcuauji meñe cavũna pĩsimeji quẽo chãni rueeũ jũnisõasomu repau.

⁶ Repau jũnisõsirũmũ phairipãi chũ'una repare're kurire're sia sãĩnechi'a ija'che i'kaasome:

—Ire're kurire're vanisõjaũre sa jo'kasi'e ro'i, ro'isire'rejekuna cãjovũ Dios vũ'e pa'ivũ mañacu'amũ. Mai aipãi chũ'u jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'оче ũsemũ —chiniasome repana.

⁷ Chini repare're cho'ojache cutu pi'ni toto miicheja chiichejare kooasome repana, tĩipãi rani pa'ijũ jũnisõrena tãjachejare cho'o care'va paañũ chini. ⁸ Jã'ajekuna repacheja vanisõjaũre sa jo'kasi'e ro'i ro'isire're

koosichejajekũ irumujatũ'ka Chiecheja ve'emũ. ⁹ Jã'aja'ñe cho'orena aperumũ Dios chũ'o kuasi'ku Jeremías kuaku tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kuamũ. Ija'che chiimũ repa tocha jo'kasi'e:

Diopi chũ'ũna chũ'u cho'osi'ejache cho'ojũ Israelpãi chejare kooñũ chini pãiu'te jo'kasi'e ro'i ro'isinũko kurire're treintarepare're mini saasome.

¹⁰ Repare're mini sa toto miicheja chiichejare kooasome repana, chiimũ.

Pilato Jesure chũ'o sēniasasi'ere kũamũ

(Mr 15.2-5; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹¹ Reparumũ pãĩ chũ'ũku Pilato ũcuau ti'jñeñena Jesuni sa nukorena ija'che sēniasomũ:

—¿Judíopãi ũcuanũkore chũ'ũku'ũ mu'ũ? —chiniasomũ.

Chikũna Jesús,

—Ūcuau'mũ chũ'u —chiniasomũ.

¹² Judío phairipãi chũ'ũnana'me judío aina,

—Si'ache cu'ache cho'okũ'mũ ikũ —chiniasome repau'te. Jã'ata'ni Jesús repanare sãĩñe i'kamaneasomũ. ¹³ Jã'ajekũna Pilato repau'te sēniasomũ.

—¿Ina mu'ũre cu'ache i'kache asama'ku mu'ũ? —chiniasomũ.

¹⁴ Jã'ata'ni Jesús jmakarujẽ'e i'kamaneasomũ. Repau sēeñe'te i'kamaũna Pilato, “¿Jeeja'iu'ũ ikũ?”, chiimũ cuasaasomũ.

Pãĩ Jesure vanisõñe chũ'ũsi'ere kũamũ

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵ Repau Pilato ũsurumũ pa'iche pascuarumũ tĩ'ato chēacojñosi'kũre te'eũ'te etoasomũ, pãĩ, “Jã'ũni etojũ'ũ”, chiicojñokũni. ¹⁶ Reparumũ pãiu rũa cu'ache cho'osi'ku Barrabás pãĩ chēavũ'ere paniasomũ, repau cho'osi'e pãĩ ũcuanũko asa masicojñokũ. ¹⁷⁻¹⁸ Ūcuarumũ Pilato ija'che cuasa, “Ikũre Jesure pãipi jainũko jovojũna ña pe'rujũ chũ'ũni ra jo'kacosome”, chini pãĩ jainũko chi'i pa'ichejana ija'che sēniasomũ:

—¿Neeeni etojũ'ũ chiiche musanũkona chũ'ũre? ¿Barrabani? Jã'apãani, ¿Dios Raosi'ku chiicojñokũni Jesuni etoja'che chũ'ũ? —chiniasomũ.

¹⁹ Jã'aja'ñe sēniasa repau pãĩ chũ'ũku ñũ'isaiũ ñũ'itona repau rãjo chũ'o raoasomo repau'te. “Jã'ũre re'okũ'te pãiu'te cu'ache cho'omanejũ'ũ. Mu'ũri repaũni chēa paakũna ñami rũa vajũchũache ñoñe'te cu'ache kãni ñasi'koa'mo chũ'ũ”, chiniasomo.

²⁰ Jã'ata'ni judío phairipãi chũ'ũnana'me judío aina pãire rũa i'kaasome, repanapi Barraba'te etochena'me Jesure vanisõñe'te sēapũ chini. ²¹ Ūcuarumũ Pilato repanare pãĩ jo'e sēniasaasomũ.

—Inare ka'chanare, ¿jaũni etojũ'ũ chiiche musanũkona chũ'ũre? —chiniasomũ.

Chikũna repana,

—Barrabani etojũ'ũ —chiniasome.

²² Chitena Pilato ija'che sēniasomũ:

—Jã'aja'ñe cho'oni, Jesure, Dios Raosi'ku chiicojñokũ'te, ¿je'se cho'oja'che chũ'ũ? —chiniasomũ.

Chikũna repana ũcuanũko,

—Kurususẽ'verona jẽ'jo nukũ vēasõjũ'ũ jã'ũre —chiniasome.

²³ Chitena Pilato i'kaasomũ.

—¿Ëquere ikũ Jesús cu'ache cho'ou? —chiniasomũ.

Jã'ata'ni repana jo'e vjachũ'o cuijũ,

—Kurususẽ'verona jẽ'jo nukũjũ'ũ jã'ũre —chiniasome.

²⁴ Jã'aja'ñe i'kajũ repanapi na'a rũa pe'rujũ i'kajũna asa Pilato, "I'kate'ecuhamũ chũ'u inare", chiiũ cuasaasomũ. Jã'ajekũna repana cho'oũu chiiche'te chũ'ucuhẽkũ repaũ chũ'o peoche'te cho'o ñokũ jũjũnare choara chini okore raa'jũ chini chũ'uasomũ repaũ. Oko rarena repana ñajũ'te jũjũnare choakũ repanare ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Chũ'u ikũre vanisõñe chũ'ucuhẽkũjekũ chũ'o peomũ. Musanũkona cho'oche'me jã'a —chiniasomũ Pilato repanare.

²⁵ Chikũna pãĩ ũcuanũko ija'che i'kaasome:

—Jã'ũre vanisõsi'e ro'i chũkũnana'me chũkũna jojocojũnosina ro'ijanaa'me —chiniasome.

²⁶ Jã'aja'ñe i'karena asa Pilato repana chiiche cho'okũ Barrabani etoasomũ. Jesureta'ni suĩ'sueche'te chũ'uasomũ repaũ. Suĩ'sue pi'nirena repaũ neenani sõtaopãire Jesure jo'kaasomũ repaũ, sa kurususẽ'verona jẽ'jo nũkoa'jũ chini.

²⁷ Ũcuarũmũ sõtaopãipi Pilato neena repaũ vũ'ena sa nũkoasome Jesure. Repaũ'te sa nũko chekũnare sõtaopãĩ soni rao chi'i Jesure rũhiso'koro nũkaasome repana. ²⁸ Chi'i nũkajũ repaũ'te, kãña tĩ'tesõ chimaajakãare sachasome repana. ²⁹ Ũcuachi'a miu tuhivũ cho'o repaũ sĩjopũna tũo vãsocho pãĩ chũ'ũna cãjiũo repaũ ẽjajũtũna ĩsiasome repana, cãjia'kũ chini. Jã'aja'ñe cho'o repaũni pãisojũ ũcuau ti'jũñeñena ro're pũũ ñu'ijũ, ija'che i'kaasome repana: "Ikũpi judiõpãire si'arũmũ chũ'ũkũ paaũ", chiniasome.

³⁰ Ũcuachi'a repaũni coo tutujũ vãsocho repaũ cãjiũoji tua repaũ sĩjopũna rũa vaniasome repana. ³¹ Jã'aja'ñe cho'ojũ repaũ'te pãiso pi'ni, repana sachasikãa tĩto repaũ ju'isikãare jo'e sachasome repana. Sacha pi'ni kurususẽ'verona jẽ'jo nũkoũu chini repaũ'te sasõasome repana.

*Jesure kurususẽ'vero jẽ'josi'ere kũamũ
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

³² Repacheja etua Jesure sajũ Simonre Cirene cheja cakũre chẽa repaũ tãtavana kurususẽ'vero tũo, "Mũ'ũpi isẽ'vero kuãa sakaijũ'ũ", chiniasome repana.

³³ Saijũ Gólgota aikũtina tĩ'asinaa'me repana. ("Gólgota" chini "Pãĩ sĩjopũjakũti" chiimũ.) ³⁴ Repacheja tĩ'asirũmũ Jesure uche cono rũara'ka ja'mesi'ere ũkuasinaa'me repana. Jã'ata'ni Jesús jmamakarũ ũku ña jo'e ũkucuhesi'kũa'mũ.

³⁵ Repana Jesure kurususẽ'vero jẽ'jo nũkosirũmũ sõtaopãĩ repaũ ju'isikãñare paaũu chini catara'karũã mami tochasira'karũãpi chejana su'asinaa'me Jesús ju'isikãña paajaũni jũnaaũu chini. ³⁶ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni Jesuni pẽ'jeũu chini ũcuachejana pũusinaa'me repana. ³⁷ Ũcuachi'a repaũni cho'ojũ sojũ repaũ'te cu'ache i'kasi'ere kũajũ, JESUA'Mũ IKũ. JUDIOPãĩ CHũ'ũKũ'Mũ, chiiche chooko'ana tocha kurususẽ'vero chã'tirona jẽ'jo sũosinaa'me repana.

³⁸ Ũcuachi'a põse ñaasinare ka'chanare kurususẽ'veroãna jẽ'jo Jesús ẽjajũtu cakã'kona chekũre nũkosinaa'me repana. Chekũni kã'kojũtu cakã'kona nũkosinaa'me. ³⁹⁻⁴⁰ Repanare jẽ'jo nũkosirũmũ repacheja caraina Jesure tea ñajũ repana sĩjo sũ'cuijũ cu'ache i'kajũ caraisinaa'me.

—"Dios vũ'e ñañosõni choteumucujũnana jo'e cho'o pi'nija'mũ chũ'u", chiisi'kũa'mũ mũ'ũ. Jã'aja'ñe i'kasi'kũ chura mũ'ũpi mẽne jũ'iũe ẽsejũ'ũ, masini. Dios Mamakũ pani cajejũ'ũ jã'acheja kurususẽ'vero —chiisinaa'me repana.

⁴¹ Judío phairipāi chǎ'nnana'me judíopāi che'chonana'me judío aina ũcuaja'che pāisojɔ repau'te cu'ache i'kasinaa'me.

⁴² —Chekunnare jũ'iñe ũsesi'kuasomɔ jā'ɥ. Jā'ata'ni repau'te chura ũcuauji meñe jũ'iñe ũsecu'amɔ. “Israelpāi chǎ'uku'mɔ ikɔ”, chi-icojñosi'kuamɔ repau. Jā'ajekuna ũcuachejapi cajea'ku. Repauji cajeuna ñani, “Dios Mamaku'mɔ ikɔ”, chiijɔ cuasajanaa'me mai. ⁴³ “Dios chǎ'ure ũcuachni cuasakuna cho'okaija'mɔ”, chiisi'kuamɔ repau. ũcuachi'a, “Dios Mamaku'mɔ chǎ'ɥ”, chiisi'kuamɔ. Jā'ajekuna chura Puka'ku Diopi cho'okaa repau'te, Repauji ũsera chini —chiisinaa'me repana.

⁴⁴ Repauna'me kurususē'veroã jē'jo nukocojñosina ũcuachi'a ja'me cu'ache i'kasinaa'me Jesure.

Jesús jũ'isi'ere kuamɔ

(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Reparumɔ nukarepau sǎ'itona ũsɔ miañe ta'pisõna cheja si'acheja trejatɔ'ka chija'isi'kuamɔ. ⁴⁶ Jā'aja'ñe cho'otona Jesús ɔjachu'opi ija'che i'kakɔ cuisi'kuamɔ:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? —chiisi'kuamɔ. (Ija'che chiimɔ jā'a, “Dios, chǎ'ure Paakɔ, Dios, chǎ'ure Paakɔ, ¿je'se pa'ina mɔ'ɥ chǎ'ure jo'kasõku?” chiimɔ.)

⁴⁷ Jā'aja'ñe i'kauna asa repacheja pa'ina te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Aperumɔ pa'isi'kunni Elíani soicosomɔ jā'ɥ —chiisinaa'me.

⁴⁸ ũcuarumɔ repanare ja'me pa'ikɔ te'eɥ vɔ'vɔ sani chuisovɔ mini ɔche cono rɔara'kana chǎ'vǎsochona quẽ sɔo Jesuni mɔosi'kuamɔ chǎ'chɔ ũkua'ku chini. ⁴⁹ Jā'ata'ni chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Cho'omanejǎ'ɥ. Elíapi rani repau'te jũ'iñe ũseche'te ñañu. Raimane-jacosomɔ repau —chiisinaa'me repana.

⁵⁰ Jā'aja'ñe i'katona Jesús jo'e rɔa cuicuha jũnisõsi'kuamɔ.

⁵¹ Repau Jesús jũ'itona Dios vɔ'e sa'navɔ caruupɔ kakasa'aro rueekãa ũcuate'ekãapi joorepapoji ɔmupi vɔ'evuna che're cajeasomɔ. ũcuachi'a cheja si'acheja pi'rukuna catapuã jonisõasomɔ. ⁵² ũcuachi'a jũ'isinare tāsicojña ta'pisipũã cata ũcuate'epũã vataasomɔ. Jā'aja'ñe cho'ouna vajurumɔ Diore cuasasiva'na jainuko ũcuauji vasouna vajurani repanare tāsichejñapi etaasome. ⁵³ Jesús jũnisõ tãcojñosi'ku vajuraisirumuna Jerusalén vɔ'ejoopona satena pāi rɔa jainuko ñaasome repanare.

⁵⁴ ũcuarumɔ sõtaopāi cienrepanare chǎ'uku sõtao Jesure pē'jekainana'me cheja pi'ruche'te ñajɔ reparumɔ cho'oche peore ña, kukusõ ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepakɔ pa'icosomɔ jā'ɥ —chiisinaa'me.

⁵⁵ Jā'a cho'oto Galilea chejapi ja'me rajɔ Jesure kuirasiva'na romiva'na so'opi nukajɔ ñajɔ pa'isinaa'me repau'te cho'oche. ⁵⁶ María Magdalenaamo, María Santiagona'me José puka'koa'mo, Zebedeo mamachii puka'koa'mo, chekuna romina'me pa'isinaa'me.

Jesure tās'i'ere kuamɔ

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Na'isõsirumuna José kuriɔ Arimatea vɔ'ejoopo cakupi rani pa'ia Jesure cuasakɔ jovosi'ku rani tí'a, Jesuni jũ'isi'kunni sa tãra chini sani Pilatoni sēniasomɔ. Sēkuna Pilato repauni ñia'jɔ chini chǎ'uasomɔ. ⁵⁹⁻⁶⁰ Repau'te sēni ñia'na sábanakãa menoje'e peokãapi rea aikũti caripana repau mamarepa cho'osicojena sa cuaa ũhaasomɔ. Repacoje kakacheja

catapu rua ujaruĵi ũha ta'pisō sanisōasomu repau. ⁶¹ Jã'ata'ni María Magdalenana'me cheko María repacoje ti'jñeñe'te ñu'iju ñaju paniasome.

Jesure tāsicoje pē'jekaijanare jo'kasi'ere kumam

⁶² Jo'e apeñatato pñaumucusena judío phairipāi chũ'unana'me fariseopāi Pilato pa'ivũ'ena sani chi'i ija'che i'kaasome repau'te:

⁶³ —Chukuna'te paaku, repau joreu chuta'a vajurumu i'kasi'e churana cuasame chukuna. Ija'che i'kasi'kua'mu repau: “Chu'upi chuenisōni cho-teumucujña pa'isirumuna jo'e vajuraija'mu”, chiisi'kua'mu. ⁶⁴ Jã'ajekuna mu'upi repau'te tāsicoje pē'jejanare choteumucujña chũ'u jo'kato na'a re'omu. Jã'aja'ñe cho'oma'to chekurumu repau neena ñamina rani repau'te ñaa sa jorejũ, “Vajuranicuhasi'kua'mu repau”, chiiju pãire kujanaa'me. Aperumu ũcuanapi jorejuna pãi jainuko jachama'ñe, “Jesús Dios Raosi'kua'mu”, chiiju cuasasinaa'me. Jã'ajekuna irumuna repanapi jã'aja'ñe cho'o jorejũ i'kajuna pãipi na'a jainuko jachama'ñe cuasato na'a rua cu'aja'mu —chiniasome repana.

⁶⁵ Chitena Pilato i'kaasomu.

—Jau. Repau paasina repau'te ñaamanea'ju chini peore cho'ore'ochetu'ka cho'oju inare sōtaopāi repacoje pē'jejanare sa repana cho'ojache masi i'ka jo'kajũ'u pē'jea'ju —chiniasomu.

⁶⁶ Chikuna sani Jesure tāsicoje ta'pisi'pu catapu cha'opi je'na sũoasome, pãipi vataru ña masiñu chini. Jã'aja'ñe cho'o pi'ni repacoje pē'jekaijanare sōtaopāi ũcuachejana jo'kaasome repana.

Jesús vajuraisi'ere kumam

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28

¹ Repana judiōpāi pñaumucuse carakuna María Magdalenana'me cheko María romicorumu apeñatato Jesure ũhasicojere ñañu chini saniasome. ² Repana sani tĩ'asirumu teana cheja rua pi'ruasomu cunammu Diore ja'me pa'ikũji ángelpi ũcuachejana cajekuna. Caje Jesure tāsicoje sani tĩ'a repacoje ta'pisi'pu catapu kuño ũha ũcuapu sē'sevu'te pũ ñuniasomu repau. ³ Repau ángel oko fe'neñeja'ñe ko'sija'iu ñoasomu. Repau ju'ikãña pojakãña paniasomu. ⁴ Jã'aja'ñe ju'ikuni ña repacoje pē'jesina sōtaopāi kukucajejani kurukuruju jūnisōñena ũniasome. ⁵ Jã'ata'ni ángel repanare romi ija'che i'kaasomu:

—Vajuchumanejũ'u. Musanukona Jesure ku'eche masimu chu'u. Kurususē'verona jē'jo nuko vēasōsi'kuni ku'eme musanukona. ⁶ Icheja peomu repau. Vajuranicuhasi'kua'mu, repau chuta'a jũ'imarumu cho'ora chiisi'e. Repau'te ũhasicheja rani ñajũ'u. ⁷ Kaka ña pi'ni teana sani repau neenare ija'che kujũ'u: “Jesús vajuranicuhasi'kua'mu. Musanukonare na'a charo Galilea chejana saija'mu repau. ũcuachejana sani repau'te ñajanaa'me musanukona”, chiijũ'u repanare. Musanukona jã'are kuara chini raisi'kua'mu chu'u —chiniasomu ángel repanare.

⁸ ũcuarumu romiva'na jã'aja'ñe i'kauna asa kukusōsiva'nata'ni ũcuacojepi cu'arepa eta pojoju vu'vuasome, Jesús neenani chu'ore kuañu chini. ⁹ Vu'vujuna peosichejapi Jesús repanare ti'jñeñe rani nukaku ija'che i'kaasomu:

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona —chiniasomu. Chikuna repau cũ'ana sũ'ka pojoasome repana. ¹⁰ Jã'aja'ñe cho'ojuna Jesús repanare ija'che i'kaasomu:— Vajuchumanejũ'u musanukona. Sani chu'u neenare ija'che kujũ'u: “Jesús musanukonare, 'Galilea chejana saijũ'u; ũcuachejana

chũ'ure ñajanaa'me', chiisi'kua'mu", chiijũ'u repanare —chiniasomu repau.

Sõtaopãi kuasi'ere kuamu

¹¹ Repana asasi'ere kuañu chini romiva'na chuta'a saitona sõtaopãi Jesure tāsicoje pẽ'jesina chekuna te'ena vü'ejoopona charo sani tĩ'a repacheja cho'osi'e peore judío phairipãi chũ'unani kuaasome. ¹²⁻¹³ Kuarena asa repana judío phairipãi chũ'una judío ainana'me chi'i repana cho'ojache cutu pi'ni sõtaopãire ija'che i'kaju kuri rua isiasome:

—Pãi ũcuanukore ija'che kuajũ'u: “Chukuna kãnisõsirumuna Jesure repau neena ñamina rani ñaa sasõsinaa'me”, chiijũ'u.

¹⁴ Musanukonapi jã'aja'ñe kuarena asani chekurumu maire chũ'uku pe'ruja'mu musanukonare. Jã'ata'ni chukunapi i'kajuna cu'ache cho'оче chũ'umaneja'mu repau musanukonare —chiniasome.

¹⁵ Chitena sõtaopãi kuri koo sani repana chũ'usi'e cho'oasome. Jã'aja'ñe cho'osi'ejekuna judiõpãi irumujatuka repana kuasi'e, “Ūcuarepaa'me jã'a”, chini cuasaju chekunare ũcuare kuame.

Jesús repau neenare chũ'u jo'kasi'ere kuamu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Ūcuarumu chukuna Jesús neena oncerepana Galilea chejana sani aikũtina muisinaa'me, Jesús chukuna'te saiũ'u chiisikũtina. ¹⁷ Sani mũni Jesure ña pojojũ ro're puusinaa'me chukuna. Chekuna te'ena jachaju, “Jesuma'mu ikũ”, chiiju cuasasinaa'me. ¹⁸ Jã'aja'ñe cuasajuna Jesús repanare kueñe sani ija'che i'kasi'kua'mu:

—Dios chũ'ure cunaumu pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'uñe jo'kasi'kua'mu. ¹⁹ Jã'ajekuna sani ku'iju pãire si'achejña pa'inani Dios chũ'ore chũ'vaju pa'ijũ'u, repanapi asa chẽa chũ'uni cuasaju chũ'u neena paapu chini. Musanukona chũ'vachu'o asa chẽa chũ'ure cuasanare okoro'veju pa'ijũ'u, Ja'kuna'me chũ'u Repau Mamakuna'me Repau Rekocho repanare paacheji ñoa'ku. ²⁰ Ūcuachi'a chũ'u musanukonare chũ'usi'e peore che'chojũ'u repanare, jachama'ñe cho'ojũ paapu. Chũ'u musanukonare cheja si'asõñetuka si'arumu ja'me pa'ija'mu —chiisi'kua'mu repau. Re'omu.

San Marcos Jesús cheja pa'ia cho'osi'ere kuamũ

Juan Pãi Okoro'vesi'ku pãi peochejare pa'ia pãipi saijuna Dios chu'o chu'vasi'ere kuamũ
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9; Jn 1.19-28)

¹ Jesucristo Dios Mamaku pa'iche'te chu'o re'oja'chere kuari'ramũ ie chu'o:

² Apepũmũ Dios chu'o kuasi'ku Isaías ija'che tocha jo'kaasomũ:
Mu'u cheja cajejache kuajani charo saoja'mũ chu'u,
pãipi mu'u cajejachere asa repana rekoñoãre care'va paapu chini.

³ Kuaku pãi peochejare sani pa'ia pãipi repauni saito ujachu'opi ija'che i'kaku chu'vaja'mũ:

“Maire Paaku t'api'ramũ.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rũhiñe pa'ima'a care'vacheja'che

re'ojarekoñoã care'vajũ pa'ijũ'u”, chijiamũ,
chiiche tocha jo'kaasomũ repaũ.

⁴ Ũcuarũmũ Juan pãi peochejare sani pa'ia pãi okoro'veku paniasomũ.
Ũcuachi'a repanare ija'che chu'vakũ paniasomũ repaũ:

—Musanukona cu'ache cho'оче ũhaso re'oja'chere mama cuasajũ'u,
Diopi musanukona cu'ache cho'osi'ere tunoso jo'e cuasamanea'ku. Cu'ache
cho'оче'te ũhaso Dioni cuasaju okoro'vecojñojũ'u —chiiũ chu'vakũ pani-
asomũ repaũ Juan.

⁵ Ũcuarũmũ jainuko pãi Judea cheja pa'inana'me Jerusalén v'ejoopo
pa'ina Juan chu'vachu'ore asaũu chini saniasome. Sani repana
cu'ache cho'osi'ere Dioni kuarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomũ
repanare. ⁶ Repaũ Juan ju'ikãa camello rañapi cho'osikãa paniasomũ.
Corejakãa va'i ca'ni kãare tñiasomũ repaũ. Au, pũ'suva'nana'me airo
pũji aiũ paniasomũ repaũ. ⁷ Juan repanare pãi chu'vakũ ija'che i'kaasomũ:

—Na'a pa'isirũmũ cheku na'a rua masikũji rani pa'ia na'a rua
re'oja'che cho'okaijamũ musanukonare. Chu'ure na'a rua masikũjekuna
repaũ'te cuasaku, vajuchuku pa'imũ chu'u. ⁸ Chu'u musanukonare okopi
okoro'vecuhamũ. Repaũta'ni na'a rua masiũjekũ rua masicheji cho'okũ
Dios Rekocho'te isija'mũ repaũ musanukonare —chiniasomũ repaũ.

Jesure okorosi'ere kuamũ
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Ũcuarũmũ Jesús Nazaret v'ejoopo Galilea cheja cajoopo pa'isi'kupi
Jordán chiachana sani t'ãna Juan repaũ'te okoroasomũ ũcuachiachana.

¹⁰ Okoroũna Jesús chiacha nukasi'kupi po'ore mani nukakuna cunaũmũ
teana re'ojamũ care'o Dios Rekocho ũkuroja'ia ũcuani cajekuna
ñaasomũ. ¹¹ Dios Rekocho cajesirũmũ cunaũmũpi ija'che i'kache asoa-
somũ:

—Mu'u chu'u chii chu'u oiũ paaku'mũ. Mu'ure rua pojomũ chu'u —
chiiche asoasomũ.

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chu'ũte'esi'ere kuamũ
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

12 Jã'a cho'ocuhásirumũ Dios Rekochoji Jesure pãi peochejana saasomũ. 13 Saana ũcuachejare cuarentarepaumucujña paniasomũ repau cu'ava'nana'me. Pa'iana vati ai repauni cacu'ora chini rani raa chũ'ute'easomũ. Reparumũ ángeles rani repau'te kuirasome.

Jesús Galilea cheja apevumũ pãi chũ'vache

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Juan Pãi Okoro'vesi'ku pãi chẽavu'e cuaosirumũ Jesús Galilea chejana saniasomũ Dios chũ'o re'oja'chere chũ'vara chini. 15 Chũ'vakũ ija'che i'kaasomũ repau:

—Dios chiisirumũ Repau Raosi'ku pãi ũcuanukore chũ'urumũ tĩ'api'ramũ. Jã'ajekũna musanukona cu'ache cho'ochete ũhasõ mama cuasa, “Dios chũ'o ũcuarepaame”, chiiju asa chẽa cuasajũ'u —chiiu paniasomũ Jesús.

Va'i chonare ũcuaka'chapanare Repau chũ'uñe'te cho'ojũ paaru chini Jesús chẽasi'ere kumũ

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Ūcuarumũ Jesús Galilea chiara ru'tuva'te ku'iu Simonre repau cho'jeu Andrena'me ñaasomũ. Va'i chonajeju va'i choruji chiara'te choju paniasome repana. 17 Repanare Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Rani chũ'uni ja'me ku'iju chũ'u chũ'uñe'te cho'ojũ pa'ijũ'u. Va'i sani va'ire jña ranaa'me musanukona. Chura chũ'upi cho'okaiuna sani pãire jña chũ'uni rakaiju pa'ijũ'u —chiniasomũ Jesús repanare. 18 Jã'aja'ñe i'kauna asa teana va'i chorua jo'ka ũcuauña'me saniasome repana.

19 Jã'achejapi jo'e jmacheneru sani Zebedeo chiire Santiagona'me Juanre ñaasomũ repau. Choovu'te pa'iju va'i chorua're care'vaju paniasome repana. 20 Ūcuarumũ repanani Jesupi sokuna, “Jau”, chini, choovu pa'iku'te puka'kure repau'te cho'ochete cho'okainare jo'ka Jesuna'me saniasome repana.

Pãiu'te pa'isi'kure vature etosi'ere kumũ

(Lc 4.31-37)

21 Ūcuarumũ Jesús repau neenana'me sani Capernaum vu'ejoopona tĩ'aasome. Tĩ'a pa'iu pũaumucuse Jesús judiopãi chi'ivũ'ena kaka che'choasomũ repavu'e chi'i pa'inare. 22 Repana pãi Jesupi raa masiku masi che'chokuna asa jñano, “Iku Jesús judiopãi che'chona che'chocheja'che che'choma'ñe raa masi che'chomũ”, chiniasome.

23 Reparumũ ũcuavu'ere pãiu vature paaku paniasomũ. Vature paakujeku Jesús i'kache'te asa cuiku i'kaasomũ repau.

24 —Jesús, Nazaret raisi'ku chukuna'te cho'omanejũ'u. Mu'u pa'iche masimũ chũ'u. Dios Raosi'kuamũ mu'u. Re'okumũ. ¿Chukunani cu'achejana saora chini raku mu'u? —chiniasomũ repau.

25 Jã'aja'ñe i'kauna Jesús repau'te vature jo'e i'kache ũseku ija'che i'kaasomũ:

—Re'omũ. Ūcuamakarũ i'kajũ'u. Etajũ'u mu'u jã'ure pãiu'te —chiniasomũ Jesús.

26 Jesupi, “Etajũ'u”, chikuna vatipi cho'okuna repau pãiu raa kurukuruasomũ. Ūcuarumũ vati raa ujachu'opi cuiku eta sanisoasomũ. 27 Jesupi vatini eto saona ña kukuso pãi ũcuanuko sãinechi'a sēniasome.

—¿Je'se pa'ikujeku iku vati chũ'umasiku? ¿Ëquea'che iku mama che'choche? Iku Jesupi raa masakujeku chũ'uto vatijatũ'ka repau chũ'uñe jachama'ñe cho'ome —chiniasome repana. 28 Jesús cho'osi'e ñasinapi

kueñe pa'inare kuaarena asa Jesús pa'iche'te Galilea cheja pa'ina ñcuanuko rua na'mi asaasome.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kuaamu
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Ñcuarum Jesús judíopái chi'ivú'e eta Simonna'me Andrés vú'ena mua kakaasom Santiago'ame Juan. ³⁰ Kaka ñato Simón vao cha'vo ravuna jū'io ñniasomo. Jā'ajekuna, repaoni vasa'ku chini Jesuni i'kaasome repa. ³¹ I'kajuna jū'iko ñhiko'a kueñe sani repao jūtuna chēa vñouna cha'vosi'e teana churusoasom repa'te. Churuna repao vajmo ñure ñuasomo repanare.

Jū'iva'nare jainukore Jesús vasosi'ere kuaamu
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Na'irepa chijajñvana Jesús pa'ivú'ena pái jū'iva'nare peore saju vati paanare saasome. ³³ Repajoopo pa'ina rua jainuko Jesús pa'ivú'e jatasa'arona chi'iasome. ³⁴ Chi'irena Jesús jū'inare si'ache ravu paanare jainukore vasosoasom. Ñcuachi'a vati jainukore pái sa'navúã pa'isinare peore eto saosokaniasom repa. Eto saoku repanare vati repa pa'iche'te masijuna kuaju chini ñseasom repa.

Galilea chejare pa'ia Jesús Dios chū'o chū'vasi'ere kuaamu
(Lc 4.42-44)

³⁵ Apeñatato ñami vñni Jesús vú'ejoopo pa'isi'kupi eta pái peochejana saniasom, Dioni sēsa chini. ³⁶ Sani te'eú pa'ina Simón repa'te ja'me pa'inana'me Jesuni ku'eñu chini saniasome. ³⁷ Ku'eju jñaa ija'che i'kaasome repa repa'te:

—Pái ñcuanuko mu'ure ku'eme —chiniasome.

³⁸ Chitena Jesús ija'che i'kaasom repanare:

—Chekujooopaña sañu mai kueñe pa'ijooopaña. Jeejooopã pa'inare ñcuaja'che Dios chū'ore chū'vara chiimú chū'u. Jā'aja'ñe cho'ora chini raisi'kua'mú chū'u —chiniasom repa repanare.

³⁹ Jā'aja'ñe cho'ora chiikujeku Galilea cheja si'achejña ku'ia repacheja pa'ivú'ña judíopái chi'ivú'ñana si'arumú kaka Dios chū'ore chū'vakú paniasom repa. Ñcuachi'a vati pái sa'navúã pa'isinare eto saosokaiú paniasom repa.

Asi ravu paaku'te Jesús vasosi'ere kuaamu
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ñcuarum páiú asi ravu paaku Jesús pa'ichejana sani repa ti'jñeñe ro're rúú ñu'ia ija'che i'kaasom:

—Mu'ure vasuato vasoju'ú chū'vva'ure; vajura —chiniasom.

⁴¹ Chikuna Jesús repa'te oiú repauni chēaku i'kaasom.

—Jau, vasa. Vajuju'ú —chiniasom repa'te.

⁴² Jā'aja'ñe cho'ona asi teana peore ja'jusoasom repa ca'nivú pa'isi'e.

⁴³⁻⁴⁴ Vaso pi'ni repa'te ija'che chū'uasom repa:

—Ñarepaju'ú. Chū'u mu'ure vasosi'e pái chekunare kuamaneju'ú. Kuama'ñe judío phairi'techi'a ñojaiju'ú mu'u vajusica'nivú. Apeumú Moisés chū'u jo'kasi'e cu'amajñaruã sa isijúú Diore, páipi ña mu'u vajusi'ere masia'ju —chini saosom repa repa'te.

⁴⁵ Kuamaneju'ú chiisi'eta'ni eta sani repa'te cho'osi'e pái ñcuanukore kuaasom repa. Kuauna pái ñcuanuko masijuna vññajoopã ti'acu'aasom Jesure, jainuko pái repa'te ñañu chini chi'ijuna.

Jã'ajekuna Jesús pãï peochejare sani paniasomũ. Jã'ata'ni pãï si'ajooopõã raisina jainũko repau'te ñãñũ chini tuhaasome.

2

Nũka ku'imava'ũre Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Te'eumucujña pa'isirũmũna Jesús Capernaum vũ'ejoopo co'i pa'ũna pãï asaasome repau vũ'e co'i pa'iche. ² Co'isi'ere asa pãï jainũko repau pa'ivũ'ena sani chi'iasome. Pãïpi jairepanũko chi'irena Jesús pa'ivũ'e timusoasomũ. Ũcuaja'che jatisa'aro cacheja pãïpi jairepanũko rani timusoũna kueñe pa'icu'aasomũ repanare. Jã'aja'ñe pa'inani Jesús Dios chũ'ore che'choasomũ.

³ Che'chotona mũmpãï ũcuaka'chapana nũka ku'imava'ũre ũhikãa ũhikũni Jesús pa'ivũ'ena kuãijũ raasome.

⁴ Rani tĩ'ato pãïpi jairepanũko pa'ijũna repana Jesús nũkacheja kueñe tĩ'acu'aasomũ repanare. Jã'ajekuna repavũ'e sũ'sevũna mũa ũcuachejapi coje racho ũcuacojepi repau ũhikãapi Jesús ti'jñeñena caso ũhaasome repana repava'ũre jũ'iva'ũre. ⁵ "Iva'ũre Jesús vasoja'mũ", chini cuasaju caso ũharena Jesús repana cuasasi'e ña i'kaasomũ repava'ũre.

—Jmava'ũ, mũ'ũ cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'ũ. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'ũ —chiniasomũ Jesús repava'ũre.

⁶⁻⁷ Jã'aja'ñe i'kaũna asa judiõpãï che'chona te'ena, "¿Je'se pa'ũna ikũ jã'aja'ñe i'kakũ? Dios asacuheche'te i'kamũ ikũ jã'a. Diochi'a pãï cu'ache cho'osi'e tũnosõñe masikũ'mũ", chiijũ cuasaasome repana.

⁸ Jã'ata'ni Jesús repana cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomũ repanare: —¿Je'se pa'ũna mũsanũkona jã'aja'ñe cuasache? ⁹ Chũ'ũ ikũre, "Mũ'ũ cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'ũ. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'ũ", chiisi'ere asa, "Joreũ'mũ ikũ. Pãï jã'aja'ñe cho'omasinajẽ'e peome", chiijũ cuasame. Jã'ata'ni chũ'ũpi ikũre, "Vũni mũ'ũ ũhikãa mini sajũ'ũ", chikũna ikũpi vũni nũkakũna ñani mũsanũkona, "Jorema'kũamũ Jesús. Repau i'kasi'e ũcuarepa cho'omasimũ", chiijacosome. ¹⁰ Chũ'ũ, pãïre ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ chejare pa'iu pãï cu'ache cho'ochẽ tũnoñena'me pãï vasoche cho'omasia pa'iche'te mũsanũkonapi ña masia'ju chini va-sokaija'mũ chũ'ũ ikũre —chiniasomũ repau repanare. Chini Jesús nũka ku'imava'ũre ija'che i'kaasomũ:

¹¹ —Vũni mũ'ũ ũhisikãa mini vũ'ena co'ijũ'ũ —chiniasomũ.

¹² Chikũna nũka ku'imanesi'kũ vũni repau ũhisikãa mini repana pãï ũcuauũko ñaju'te etaasomũ. Jã'aja'ñe cho'õna ña jñano Dios cho'osi'ere cutujũ ija'che i'kaasome repana:

—Jmamakarũjẽ'e ija'che cho'ochẽ ñamanapi irũmũna ñame mai —chiniasome repana pãï.

Levire Jesús soisi'ere kũamũ
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Ũcuarũmũ Jesús jo'e Galilea chiara rũ'tũvana saniasomũ. Ũcuachejare sani pa'ũna pãï jainũko repau'ni chi'ijũna repanare che'chokũ paniasomũ repau. ¹⁴ Che'cho pi'ni Jesús ũcuachejapi sani Alfeo mamakũ'te Levire pãï chũ'ũnare kuri kookaina pa'ivũ'e ñũ'ikũni ña i'kaasomũ.

—Rani, chũ'ũni ja'me ku'iu chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'okũ pa'ijũ'ũ —chiniasomũ.

Chikũna asa, "Jau", chini vũni ũcuau'na'me saniasomũ repau.

¹⁵ Na'a pa'isirumũ Jesús repaũ neenana'me Leví vũ'ere pa'iu ãure ãiu paniasomũ. Ũcuachi'a Roma vũ'ejoopo chũ'unare kuri kookainana'me chekũna pãĩ cu'ache cho'ona ja'me ñu'ijũ ãure ãijũ paniasome. Reparumũ Jesure ja'me ku'ina rũa jainũko paniasome.

¹⁶ Repanapi Jesuni ja'me ñu'ijũna ña judíopãĩ che'chonana'me fariseopãĩ ija'che sēniasaasome Jesús neenare:

—¿Je'se pa'iana mũsanũkonare paakũ kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me ãu ãikũ? —chiniasome.

¹⁷ Chitena asa Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Pãĩ vajũna ũko cho'ochē chiima'me. Jũ'iva'nata'ni ũko cho'ochē chiime. Chũ'ũ ũcuaja'che pãĩ, “Re'onaa'me chũkũna”, chiinani, “Cu'ache cho'ochē ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'ũ”, chisa chini cajesi'kũma'mũ icheja cheja. Pãĩ, “Cu'ache pa'inaa'me chũkũna”, chiiva'narechi'a, “Mũsanũkona cu'ache cho'ochē ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'ũ”, chisa chini cajesi'kũa'mũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ.

*Dioni sēejũ ãu ãima'ñe pa'iche'te Jesuni sēniasasi'ere kũamũ
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)*

¹⁸ Ũcuarumũ Juan neena Dioni sēejũ te'eñoã ãu ãima'ñe paniasome, fariseopãĩ neena ũcuaja'che. Jã'aja'ñe cho'ojũna pãĩ chekũna Jesús pa'ichejana sani ija'che sēniasaasome repaũ'te:

—Juan neena Dioni sēejũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijũasome, fariseopãĩ neena ũcuaja'che. Mũ'ũ neena, ¿je'se pa'iana jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ima'ñe? —chiniasome.

¹⁹ Chitena Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Pãĩ romi vejani majapãina'me repanare kueñe pa'inare peore soni chi'i ãu ãime. Romi vejakũ pa'iana ãu ũsecu'amũ. ²⁰ Na'a pa'isirumũ repaũ'te chekũnapi sasõjanaa'me chekũchejana. Jã'arumũta'ni repaũni oijũ ãu ãimairo pa'ijanaa'me repana —chiniasomũ Jesús repanare.

²¹ Reparumũ pãĩ te'ena aperumũ che'chosi'ena'me mama che'choche ũcuapa'rũa cuasañu chini aperumũ che'chosi'e ũhacuheasome. Chekũnata'ni mama che'choche asacuheasome. Jã'ajekũna Jesús repanani chũ'vakũ ija'che i'kaasomũ:

—Aikãarũji che'resõru mamase'rechoji che're aikãana põ juhamanaa'me pãĩ. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikãarũ mamase'recho põ juhasikãarũjekũ rueni ji'rosõũna na'a ũjacoje che'remũ. ²² Ũcuachi'a pĩsi ũche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemana'a'me pãĩ. Aituruna ro'veru conopi kosani saũ che'resõ turujẽ'e cho'osõkũ pĩsi ũche cono ũcuaja'che cho'osõmũ. Jã'ajekũna pãĩ pĩsi ũche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Mamaturuta'ni che'rema'ñe rupũ saumũ. Jã'ajekũna cono kosa ñu'iu ja'ñũsõma'mũ —chiniasomũ Jesús repanare.

*Jesús neena pũaumucusena trigocharũã pura ãisi'ere kũamũ
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)*

²³ Ũcuarumũ Jesús pũaumucusena repaũ neenana'me trigo chiopi saiju paniasome. Saiju repaũ neena trigocharũã pura ãniasome. ²⁴ Jã'aja'ñe cho'ojũna ña fariseopãĩ i'kaasome repaũ'te.

—Ñajũ'ũ. ¿Je'se pa'iana mũ'ũ neena pũaumucuseta'ni cho'ochē cho'ochē? —chiniasome.

²⁵ Chitena,

—¿Aperumũ pa'isi'kũ David cho'osi'ere kũajũ mai aipãĩ tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe mũsanũkona? Ija'che kũamũ repaũ:

26 Abiatar judío phairipái ũcuanũko chũ'urũmu David repau'te ja'me pa'inana'me āucuhakũna

Dios vũ'ena kaka Diopi pojoa'kũ chini judío phairipái tũosi'ere pã mini āiu repau'te ja'me pa'inare āukũ āniasomũ.

Dios phairipāichi'a āijũ'u chiisi'ere ānisōasomũ repau David, chiimũ —chiniasomũ Jesús repanare.

27 Ũcuarũmu Jesús jo'e ija'che i'kaasomũ repanare:

—Aperũmu Dios pã ũcuanũkore pũaumucujña jo'kaasomũ. Chareparo Dios pãire cho'oasomũ. Repanare cho'o pi'ni pũaumucujña jo'kaasomũ, pũaa'ju chini. Pa'ivesache'te jo'kamaũ pa'ire'oumucujñachi'a jo'kaasomũ Repau. 28 Jã'ata'ni chũ'ũni Dios Raosi'kũni pũaumucusena cho'ochete chũ'ũto re'omũ —chiniasomũ repau.

3

Cu'ajũturũ paakũ'te Jesús vasosi'ere kũamu
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Ũcuarũmu Jesús judiopái chi'ivũ'e jo'e kakaasomũ. Kaka ñato pãiu ũcuavũ'ere cu'ajũturũ paakũ paniasomũ. 2 Repavũ'e chi'isina pãi Jesure rũa pãiñaasome. “¿Jesús iumucuse pũaumucusena cu'ajũturũ paakũ'te vasoja'ũ?”, chini ñaasome repana. Repauji cho'oũna ña repaũni cu'ache i'kaũ chini cha'aasome repana. 3 Ũcuarũmu Jesús cu'ajũturũ paakũ'te ija'che i'kaasomũ:

—Vũni rani pãi chenevũ'te nukajũ'u —chiniasomũ. 4 Chini chekũnare pãi ija'che i'kaasomũ repau:— Pũaumucujñana chekũnani re'oja'che cho'okaito, ¿re'okũ? Jã'apãani, ¿cu'ache cho'ore'okũ? Ũcuachi'a, ¿chekũnare vasore'okũ? Jã'apãani, ¿vanisõre'okũ repanare? — chiniasomũ Jesús. Chiito i'kamaneasome repana.

5 Jã'ajekũna Jesús repanare pe'rukũ ñaasomũ. Pãi oimanajejũna rũa sũmaneasomũ repau'te. Ũcuarũmu Jesús cu'ajũturũ paakũ'te jo'e ija'che i'kaasomũ:

—Mũ'u jũtu saũjũ'u —chiniasomũ. Chikũna saũna repajũtu teana re'ojajũtu care'osoasomũ. 6 Ũcuarũmu fariseopái Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna ña ũcuavũ'epi eta mũa, Jesure vanisojachere care'vaũ chini Herode'te pãi chũ'ũkũ'te chiinana'me chi'i cutuasome.

Pãi rũa jainũko Jesure tuhaju chiara rũ'tũva chi'isi'ere kũamu

7 Ũcuarũmu Jesús repau neenana'me vũ'ejoopo eta chiara rũ'tũvana saniasomũ. Repau sanisosirũmu pãi rũa jainũko Galilea cheja cana tuhaasome repau'te. 8 Chekũna pãi ũcuaja'che repau cho'osi'ere asa rũa jainũko tuhaasome repau'te, Judea cheja cana, chekũna Jerusalén vũ'ejoopo cana, chekũna Idumea cheja cana, Jordán chiacha chekũkã'ko cana, Tiro vũ'ejoopo cana, Sidón vũ'ejoopo cana. 9 Ũcuarũmu Jesús pãipi jairepanũko pa'ijũ repaũni rũa tĩ'tijũna, “Choovũ care'vakajũ'u chũ'ũre”, chiniasomũ repau neenare.

10 Repau pãi jainũko jũ'inare vasosi'kũjekũna chekũna jũ'iva'na repau'te tĩ'a kueñe ranciasome chẽse vajũũ chini. 11 Ũcuachi'a vati paana Jesuni ña repau ti'jñeñena ro're pũũ ñu'ijũ vjachũ'opi cuijũ ija'che i'kaasome:

—Dios Mamakũ'mũ mũ'u —chiniasome.

12 Jã'aja'ñe i'kato, jo'e i'kache ũseasomũ Jesús repanare, repau pa'iche'te kũamanea'ju chini.

Jesús Dios chũ'o chũ'vajanani saora chini docerepanare chẽasi'ere kũamũ

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Ũcuarũmũ Jesús aikũtina mani pa'ia umũpãire repaũ'te ùanarechi'a soniasomũ. Sokũna saniasome repana. ¹⁴ Satena Jesús docerepanare chẽaasomũ, repaũ'te ja'me pa'ijanare, Dios chũ'ore chũ'vaa'jũ chini repaũ saojanare. ¹⁵ Chẽa jũ'iva'nare vasomasichena'me, vati eto saomasiche chũ'u jo'kaasomũ Jesús repanare, sani cho'ojũ paapũ chini. ¹⁶ Repaũ chẽa jo'kasina docerepana mamia'me ie: Charo Simonni chẽaasomũ repaũ. Chẽa Jesús repaũ'te jo'e mami cheke Pedro'te ve'oasomũ. ¹⁷ Zebedeo mamachĩi ũcuachi'a Santiagona'me Juanre chẽaasomũ repaũ. Chẽa repanare cheke mami Boanerge'te ve'oasomũ repaũ. “Boanerges” chini “Okoko curu chĩiva'na” chiimũ. ¹⁸ Ũcuaja'che Andrerre, Felipe'te, Bartolomere, Mateo'te, Tomare, chekũre Santiago'te Alfeo mamakũ'te chẽaasomũ. Tadeo'te ũcuachi'a chẽaasomũ repaũ. Chekũre Simonre ũcuachi'a cananistapãi ja'me pa'ikũ'te chẽaasomũ repaũ. ¹⁹ Ũcuachi'a Judas Iscariote'te chẽaasomũ repaũ. Na'a pa'isirũmũ repaũ Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'jũ chini chekũnani ïsiasomũ.

Pãi Jesure, “Vatini paakũ si'ache cho'omasimũ”, chiisi'ere kũamũ

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ũcuarũmũ Jesús repaũ neenana'me vũ'ena kakaasomũ. Kaka pa'ia, jainũko pãi jo'e chi'iasome repaũ'te. Jainũko chi'irena ãu ãicu'aasomũ repaũ'te repaũ neenare ũcuachi'a. ²¹ Ũcuarũmũ Jesús majapãi repaũ cho'okũ pa'iche'te asa, “Vẽ'veũ cho'osõcosomũ repaũ”, chini cuasa saniasome repaũni chẽa tũichejana saũu chini.

²² Ũcuarũmũ judiõpãi che'chona Jerusalén vũ'ejoopo raisina Jesure cu'ache cutuasome.

—Vati chũ'ũkũ'te Beelzebu'te, ca'nivũ'te paamũ Jesús. Ũcuajũ cho'okaiũna vati ũcuajanare eto saomasimũ repaũ —chiniasome repana.

²³ Jã'aja'ñe i'karena asa Jesús repanare soni ija'che i'kaasomũ chũ'vara chini:

—Vati ai ũcuaja'ia'te, ¿je'se eto saokũ? ²⁴ Pãi ũcuate'echeja pa'inapi sãĩnechi'a cavani vaijũ si'asõjanaa'me. ²⁵ Ũcuachi'a majapãichi'api ũcuate'evũ'e pa'inapi sãĩnechi'a cavani majapãi sẽjosõjanaa'me. ²⁶ Ũcuachi'a vati aipi repaũ neenana'me sãĩnechi'a cavato repaũ chũ'ũñe si'asõmũ.

²⁷ 'Pãiu rũa kokajũ repaũ vũ'ere pẽ'jeto ñaacu'amũ repaũ cu'amajñarũã. Charo repaũni chẽa quẽo suotota'ni repaũ neemajñarũã tũtesõre'omũ —chiniasomũ Jesús repanare.

²⁸ Ũcuarũmũ Jesús judiõpãi che'chonare jo'e ija'che i'kaasomũ:

—Ie chũ'o ũcuarepare i'kamũ chũ'u mũsanũkonare: Dios, pãi cu'ache cho'osi'ena'me cu'ache cutuche si'ache tũ'nesõja'mũ. Tũ'nesi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repaũ. ²⁹ Repaũ Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni jma-makarũjẽ'e cavesũma'ñe cuasakũ ro'iche chũ'ũja'mũ Repaũ. Jã'are ai cuasakũ pa'ija'mũ Repaũ —chiniasomũ repaũ.

³⁰ Repana judiõpãi che'chona, “Jesús vatire paamũ”, chiijũna jã'aja'ñe i'kaasomũ repaũ Jesús repanare.

Jesús pũka'ko repaũ cho'jechũina'me repaũni ñaũu chini saisi'ere kũamũ
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Ūcuarum̄ Jesús puka'ko repau cho'jechĩina'me ũcuau pa'ivũ'ena rani tĩ'a ve'sena canũkaasome. Ve'sere pa'ijũ chekũnapi kaka repau'te soikaaru chini i'kaasome repana. ³² Ūcuarum̄ pãĩ Jesuna'me rua jainũko chi'i rũhiso'koro ñu'inapi ija'che i'kaasome repau'te:

—Mũja'ko, mũche'ũchĩina'me mũ'ũre ku'eju raisina ve'sere pa'ime — chiniasome repana.

³³ Chitena Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—¿Kaoa'o chũ'u ja'ko? ¿Keejanaa'ñe chũ'u cho'jechĩi? —chiniasomũ.

³⁴ Chini pãĩ repau'te chi'i ñu'inani ñakũ i'kaasomũ repau.

—Inaa'me chũ'u ja'koromijana. Ūcuachi'a inaa'me chũ'u cho'jechĩijana.

³⁵ Dios chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'ona chũ'u cho'jechĩijanaa'me. Ūcuaja'che chũ'u ja'koromijanaa'me repana —chiniasomũ Jesús repanare.

4

Trigo chu'chusi'ere cuasakũ kũamũ Jesús (Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ūcuarum̄ Jesús chiara rũ'tũva'te pa'iu jo'e chũ'vakũna rua jainũko pãĩ repau pa'ichejana chi'iasome. Pãipi jairepanũko rani chi'irena choovũna tuni pũuasomũ repau. Pãita'ni chiara rũ'tũva'te paniasome. ² Ūcuarum̄ Jesús choovũ'te ñu'iu repanani chũ'vakũ ija'chere cuasakũ rua kũasomũ:

³ —Asarepajũ'ũ, mũsanũkona. Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomũ. ⁴ Sani tĩ'a pachu ku'iu chu'chukũna trigocaã te'era'karũã ma'ana tuã'tuaasomũ. Ma'ana tuã'tuaũna pĩ'ava'napi rani ãkuesõasome repara'karũã. ⁵ Chekũra'karũãta'ni cata pa'ichejana cha'o jmamakarũ pa'ichejana tuã'tuaasomũ. Cha'o sũ'serũchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineeasomũ repara'karũã. ⁶ Na'mi aineesi'eta'ni ũsũũji ruarepa asukũna uu phã'pha jũnisõasomũ repasañaruã, chitapi peokũ. ⁷ Chekũra'karũã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me ainee miupi ju'je vẽasõũna trigo kũimaneasomũ. ⁸ Chekũra'karũãta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejũana tuã'tuasira'karũãjekũ re'oja'che ainee ju'a ñaniasomũ. Te'era'karũ aineesi'ñũ te'echa'chava treintarepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ. Chekũra'karũã aineesi'ñũã sesentarepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ. Chekũra'ñũruã cienrepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomũ —chiniasomũ Jesús. ⁹ Ūcuarum̄ Jesús repanare pãĩ ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'u chũ'vache asa chẽa cho'ũana ũcuauũko asa chẽajũ'ũ — chiniasomũ repau.

Repau cuasakũ kũasi'ere te'erũhiñe kũamũ Jesús (Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Repana pãĩ sanisosirum̄ Jesús te'eũ pa'iuũna repau neenana'me chekũna repau'te chiina repau cuasakũ kũasi'e asavesũju te'erũhiñe kũaa'kũ chini sũniasaasome repau'te. ¹¹ Sũtena Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Mũsanũkonani chũ'u neenajejũna Diopi ũsemaũna Repau'chi'a masiche te'erũhiñe kũamũ chũ'u, asamasia'ju chini. Jã'ata'ni chekũnare chũ'ũre cuasacuhenare Repau'chi'a masiche chũ'u cuasacheji kũamũ chũ'u, asanata'ni asavesũ'ju chini. ¹² Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me repana. Ūcuaja'che asanata'ni asavesũjanaa'me repana. Pãĩ chũ'u chũ'o asa chẽa repana cu'ache cho'ochete ũhasõru Dios repana

rekoñoã cu'ache pa'iche tũnosõ jo'e cuasamaneja'mũ —chiniasomũ Jesús repanare.

*Trigo chu'chusi'ere repaũ cuasakũ kuasi'ere te'erũhiñe kuamũ Jesús
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

¹³ Ũcuarũmũ Jesús jo'e ija'che i'kaasomũ repanare:

—¿Chu'ũ cuasakũ kuasi'e asavesũche mũsanũkona? Jã'a pa'ito chu'ũpi jo'e cuasakũ kuato, ¿je'se asamasijanaa'ñe mũsanũkona? ¹⁴ Ija'chea'me jã'a chu'ũ cuasakũ kuasi'e: Trigo chu'chuna chio si'acachio ku'ijũ chu'chume. Dios chu'o chu'vana ũcuaja'che chejña si'achejña ku'ijũ Dios chu'o pãĩ ũcuauũkore chu'vame. Trigo chu'chucheja'chea'me Dios chu'o chu'vache. ¹⁵ Trigora'karuã te'era'karuã ma'ana tuãni chejapi ruarepa jũjakũna kakama'mũ. Trigocaã chu'chusicaã chejapi ruarepa jũjakũna kakama'ñeja'ñe pãĩ te'enare repa rekoñoã Dios chu'o kakama'mũ. Asanareta'ni vati aipi ũsemũ repanare, Dios chu'o asa chẽamanea'jũ chini. ¹⁶ Ũcuachi'a cata pa'ichejña tuã'isicaã na'mi aineesi'eta'ni chita saimũ na'mi jũnisõmũ. Pãĩ ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojojũ cuasame. ¹⁷ Jã'ata'ni repanapi Dioni cuasajũna pãipi cu'ache i'kajũna chekurũmũ repanani cu'ache ti'jñekũna masi cuasamanajejũ Dios chu'o repa cuasache na'mi jo'kasõme. ¹⁸⁻¹⁹ Ũcuachi'a miu pa'ichejña tuã'tuasira'karuã miuna'me aineemũ. Jã'ajekũna miu sũkipi ju'jekũna kũima'ñe jũnisõmũ repara'ñũruã. Pãĩ ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa chẽa Repaũ chu'ũñe cho'onata'ni ũhasõme. Repa cho'ochete kurina'me põsere cheke si'ache ruarepa cuasajũ Dios chu'o repa asa chẽa cuasache cavesũ ũhasõme. ²⁰ Ũcuachi'a cheja re'ojachejana tuã'tuasicaã re'oja'che ainee re'oja'che kũiñeja'ñe re'oja'che pa'ime pãĩ. Dios chu'o asa chẽa Repaũ chu'ũ jo'kasi'e cho'ojũ pa'ime. Repa te'ena trigoũ treintarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe re'oja'che pa'ime repa rekoñoã. Chekũna sesentarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe na'a ruã re'oja'che pa'ime. Chekũna cienrepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñũãja'ñe jo'e na'a ruã re'oja'che pa'ime Repaũ chu'ũñe cho'ona —chiniasomũ Jesús repanare.

*Pãĩũ uotũopũ chũo tuochete kuamũ
(Lc 8.16-18)*

²¹ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ repanare.

—Pãĩũ uotũopũ ra chũoni totoroji jao nũkoma'mũ. Ũcuaja'che kãiko'a vũ'evũna nũkoma'mũ. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe uotũopũ chũoni mũmũna tuomũ re'oja'che miañe ñoa'kũ chini. ²² Diopi ũsekũna pãĩ Repaũ chu'o asavesũsi'e na'a pa'isirũmũ peore rũhiñe kuaja'mũ Repaũ, asamasia'jũ chini. Ũcuachi'a Repaũchi'a masiche na'a pa'isirũmũna peore kuaja'mũ Repaũ. ²³ Chu'ũ i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuauũko asa chẽajũ'ũ — chiniasomũ Jesús repanare.

²⁴ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ repanare.

—Chu'ũ chu'vache cuasarepajũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkona chu'ũ chu'vache asa chẽa jachama'ñe cho'ojũ pani chu'ũpi cho'okaiũna si'arũmũ na'a ruã masina pa'ijanaa'me. Asa jachani vesũjanaa'me. ²⁵ Pãĩ, chu'ũ chu'vache asa jachamana si'arũmũ na'a ruã re'oja'che pa'ijanaa'me. Cho'okaija'mũ chu'ũ repanare, chu'ũ chu'vache'te na'a ruã masia'jũ chini. Jã'ata'ni chekũna chu'ũ chu'vache asanata'ni masi cuasamarũ chu'ũpi cho'okũna repa jmamakarũ masiche cavesũsõjanaa'me —chiniasomũ Jesús repanare.

Otera'karuã tãuna aineesi'ere cuasaku kɛamɛ Jesús

²⁶ Ūcuarɛmɛ Jesús repanare pãi jo'e chɛ'vakɛ ija'chere cuasaku kɛasomɛ:

—Dios chɛ'ũñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Pãiu otera'karuã tãasomɛ.

²⁷ Tã pi'ni ñami kãimɛ repaɛ. Kãni vɛni jo'e cho'оче cho'omɛ. Jo'e na'iuna jo'e kãimɛ repaɛ. Jã'aja'ñe cho'oto si'arɛmɛ ñami umucujña repaɛ tãsi'e aineekɛ pa'imɛ. Tãsi'e ñoma'ñe aineeñe vesumɛ repaɛ.

²⁸ Charo repara'ñuruã aineemɛ. Cho'je repara'ñuruã ju'a ña'imɛ. Ju'a ñani repara'karuã pa'imɛ. ²⁹ Pa'iuna tãsi'kɛ va'tipi repara'ñuruã verisõmɛ — chiniasomɛ Jesús repanare.

*Mostazara'karuã pa'iche'te cuasaku kɛamɛ Jesús
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)*

³⁰ Ūcuarɛmɛ Jesús repanare pãi jo'e ija'che chɛ'vaasomɛ:

—Dios chɛ'ũñe cho'ona, ¿keeja'cheja'che pa'iche? Repana pa'iche'te kɛara chini, ¿keeja'chere cuasaku kɛaja'che chɛ'ɛ? ³¹ Ija'chere kɛara: Mostazara'karuã ruã jmara'karuãa'me. ³² Jã'ata'ni pãipi tãru sũkiñuã ɛjañuãpi ka ɛjaka pa'iñuã aineeuna pĩ'ava'na ũcuaka vɛ'evuãre chɛ'rɛjachejñare tuhijɛ pa'ime — chiniasomɛ Jesús.

*Jesús pãire chɛ'vakɛ cuasaku kɛasi'ere kɛamɛ
(Mt 13.34-35)*

³³ Jesús repanare pãi chɛ'vakɛ repaɛ asamasichetɛ'ka cuasaku kɛasomɛ. ³⁴ Repanare chɛ'vakɛ cheke i'kama'ñe ũcuau cuasachechi'a kɛasomɛ repaɛ. Jã'ata'ni chekuna pãi peorɛmɛ repaɛ neenare repaɛ kɛasi'e te'erũhiñe kɛasomɛ, asamasia'ju chini.

*Jesupi chɛ'ũñuã tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kɛamɛ
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ Ūcuau mucuse na'icuhatona Jesús repaɛ neenare ija'che i'kaasomɛ:

—Ira chiara chekukã'kona jẽñu mai — chiniasomɛ.

³⁶ Chikuna repanare pãi jo'ka repaɛ neenapi Jesure choovɛ pa'iku'te jẽasome. Jẽajuna pãi chekuna chekuvuãpi ja'me jẽniasome.

³⁷ Jẽ'ejuna chiara tutaku fa'aku ja'ñukɛ choovɛ oko timusopi'raasomɛ.

³⁸ Jã'aja'ñe cho'okɛ pa'ito Jesús choovɛ tutipɛ kãiu paniasomɛ kãipɛji ũhiu. Choovɛji runisocuhakuna ũcuau ũhichejana muã ija'che i'ka vɛoasome repaɛ'te:

—¡Masiu, runisõcuhome mai! ¿Chukuna'te oima'ku mu'ɛ? — chiniasome.

³⁹ Chitena jñano vɛni tutachena'me chiara fa'ache'te ija'che i'kaasomɛ repaɛ:

—¡Tutachena'me fa'ache cuhajũ'ɛ! — chiniasomɛ repaɛ.

Chikuna tutachena'me fa'ache teana ũcuapa'rɛva cuhasomɛ. Jo'e re'oja'ira cuhasomɛ chiara. ⁴⁰ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús repaɛ neenare i'kaasomɛ.

—¿Je'se pa'iuna musanukonare ruarepa vajuchɛaku? Chɛ'ure masi cuasama'me musanukona — chiniasomɛ repaɛ.

⁴¹ Chikuna vajuchujɛ ruã cuasaju sãiñechi'a sãniasaasome repaɛ.

—¿Keeja'iujekɛ iku jã'aja'ñe cho'okɛ? Iku'pi chɛ'ũñuã tutasi'e cuhasõmɛ, fa'asi'ejẽ'e ũcuaja'che — chiniasome repaɛ Jesús neena.

5

Gadara cheja cava'ure vati paava'ure Jesús etokaisi'ere khamu
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me chiara chekukā'ko cacheja Gadara chejana jēni tī'a matena pāiu vatire paaku eta tijñaasomu Jesure. ²⁻³ Repau si'arumu pa'ichejapi pāi tachejñapi etaasomu. Repau'te pāi chēaŋu chiito chēacu'aasomu. Cūnamejē'e repau'te vēecu'aasomu. ⁴ Pāi repau'te ruarepañoā cūnameāpi vēesi'eta'ni si'arumu cū'a jūjña vēesi'e tuteso repau'te vēesimeā jmarīruā tutesoasomu repau. Jmamakarujē'e chēacojñomaneasomu repau. Chēacu'aasomu. ⁵ Si'aumucujña si'añami aikūjñana'me pāi tachejñare peore ku'iu cuiku catapuāpi meñe asi vaiu paniasomu repau. ⁶ Jesupi Gadara chejana repau pa'ichejana tī'auna so'opi ña vatire paaku Jesús nukachejana rianasomu. Vū'vū rani Jesús ti'jñēna ro're pūu ñuniasomu repau. ⁷⁻⁸ Ro're pūu ñu'iauna Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vati, ikure eta jo'ka saijū'u —chiniasomu repau.

Jā'aja'ñe chikuna vatire paaku cuiku i'kaasomu repau'te:

—Jesús, Cūnaumu Pa'iku Dios Mamaku, ¿ūque raiku mu'u? Dios ñaku'te ie sēemu chu'u mu'ure: Asi cho'omanejū'u chu'ure —chiniasomu repau.

⁹ Chikuna Jesús vatire ija'che i'kaasomu:

—¿Ūquemamiu'u mu'u? —chiniasomu repau'te.

—Chukuna jainuko pa'inajeju, Vati Kuanupu ve'eme —chiniasome vati. ¹⁰ Ūcuarumu vati ruarepañoā i'kaasome Jesure— Chukuna'te chekucheja saomanejū'u —chiniasome. ¹¹ Ūcuacheja kueñere aikūti caripa'te jo'chasēse kuanupu āure mu'kaju āiju paniasome. ¹² Ūcuarumu vati Jesure rua i'kaasome— Chukuna'te etoni jo'chasēse sa'navuā kakache ūsemanejū'u; kakaŋu chukuna —chiniasome. ¹³ Jā'aja'ñe i'kaju ruarepa sēejuna Jesupi, “Jau”, chikuna repa vati eta sani jo'chasēseva'nani kakaasome. Vatipi kakarena jo'chasēseva'na teana ūcuanuko vū'vū aikūti ūjakūti caripaji chiarana tuā'tua ru'tu jūnisoasome. Chekuruumu jo'chasēseva'na dos milrepana pa'icosome.

¹⁴ Jā'aja'ñe cho'orena ña repava'nare kuirasiva'na kuaŋu chini vū'vūsoasome vū'ejoopo canana'me repachejña po'ña canare. Kuarena asa cho'osi'ere ñaŋu chini eta saniasome pāi. ¹⁵ Sani Jesús pa'ichejana tī'a, vati paasi'kure ñaasome repa. Kāa peosi'ku churata'ni kāa ju'iu ñuniasomu repau. Ūcuaja'che vē've cho'osi'kupi rūhiñe cuasakuna ña kukusoasome repa. ¹⁶ Ūcuarumu vati paasi'kure cho'osi'ena'me jo'chasēse ru'isi'e ñasina chekunani kuaasome. ¹⁷ Kuarena asa pāi Jesure rua i'kaasome,

—Icheja pa'ima'ñe saijū'u mu'u —chiijū.

¹⁸ Ūcuarumu Jesús co'ira chini choovuna jo'e tuniasomu. Co'ipi'rakuna vati paasi'ku repau'te ja'me sasa chini rua sēniasomu. ¹⁹ Jā'ata'ni Jesús repau'te saiche ūseku ija'che i'kaasomu:

—Mu'u majapāi pa'ichejana sani mu'ure Dios cho'okaisi'ere kuajū'u. Dios mu'ure oiū cho'okaisi'ere kuajaijū'u repa nare —chiniasomu Jesús repau'te.

²⁰ Jā'aja'ñe i'kauna repau vati paasi'ku vū'ñajoopoā Decápolis cheja ca-joopoā dierepajoopoā ku'iu Jesús repau'te cho'okaisi'ere peore ūcuajoopoā canare kuaasomu repau. Kuauna pāi asa rua jñanoasome.

Jairo mamakona'me chie ravu jū'iko'te Jesús vasosi'ere khamu
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús choovũji chiara chekukã'kona jo'e jëni co'iasomũ. Jëni tĩ'a chiara rũ'tuva'te pa'iana pãĩ jainũko chi'iasome repau'te. 22 Reparũmũ Jairo judiõpãĩ chi'ivũ'e chũ'ũku Jesús pa'ichejana raniasmũ. Rani tĩ'a Jesure ña repau ti'jñeñe ro're pũũ ñuniasomũ repau.

23 Ro're pũũ ñu'ia Jesure rua sëniasomũ, ija'che i'kakũ:

—Chũ'u chĩiva'o jũnisõpi'ramo. Sani repao'te chëa vasokaijũ'u vajua'ko —chiniasomũ repau.

24 Chikũna asa Jesús ũcuaũna'me saniasomũ. Ũcuaaja'che pãĩ jainũko Jesuna'me saiũ jũjo jã'kejũ saniasome repau'te. 25 Ũcuaaja'che romio, docerepaũsurũmũ chie ravũ jũ'iko ja'me paniasomo. 26 Ëkochaipãĩ rua ũko cho'ote'easome repao'te. Rua ũko si'ache cho'ojũna na'a rua jũniasomo repao. Ëkore kooko kuri peore repao paasi'e ro'isoasomo repao vajũra chini. 27 Aperũmũ Jesús cho'оче pãĩ vasoche asasi'kojeko pãĩ kuanupũ joopoji rani Jesús cho'jepi repau ju'ikãana chëaasomo repao. 28 Ija'che cuasaasomo repao: “Jesús ju'ikãa chëanijẽ'e vajũja'mo chũ'u”, chiio cuasako chëaasomo repao. 29 Chëaona chie raisi'e churata'ni teana cuhasoasomũ repao'te. Cuhasoũna repao vajũsi'ere cuasaasomo repao. 30 Vajũona Jesús repau repao'te vasosi'e repau rekocho masikũ chũri peore repakã'jño ña sëniasomũ repau.

—¿Neepi chũ'u ju'ikãa chëare? —chiniasomũ repau. 31 Chikũna repau neena ija'che i'kaasome repau'te:

—Pãiva'na si'acakã'jño tĩ'time mũ'ure. Jã'ata'ni, “¿Neepi chũ'ure chëare?”, sëniasomũ mũ'u —chiniasome repa.

32 Chiisi'eta'ni Jesús repau'te chëasi'kore ñara chini si'acakã'jño ñaku paniasomũ.

33 Ñakũna repao jũ'isi'ko vajũchũko kurukuro repao'te vasosi'e masiko rani repau'te ti'jñeñe ro're ñu'io peore kuaasomo repau'te. 34 Kuaona asa Jesús i'kaasomũ repao'te.

—Mũ'ũva'o, “Iku chũ'ure vasoja'mũ”, chiio cuasasi'kojeko vajũcuhasi'koa'mo mũ'u. Sani re'oja'che pa'ijũ'u chura —chiniasomũ Jesús repao'te.

35 Repau Jesús chuta'a i'katona, pãĩ Jairo vũ'e pa'isina rani i'kaasome Jairo'te.

—Mũ'u chĩiva'o jũnisõcuhasi'koa'mo. Masiũ'te jo'e i'kamanejũ'u —chiniasome repa Jairo'te. 36 Repa i'kasi'e Jesús asa jachakũ Jairo'te ija'che i'kaasomũ:

—Vajũchũmanejũ'u. Mũ'upi, “Chũ'u chĩiva'ore vasokaija'mũ Jesús”, chiũ cuasato mũ'u chĩiva'o vajũja'mo —chiniasomũ repau repau'te.

37 I'ka pi'ni Jairo vũ'ena saniasomũ repau Pedrona'me Santiagona'me Santiago cho'jeũ Juan. Pãĩ chekũnare saiche ũseasomũ Jesús. 38 Sani judiõpãĩ chi'ivũ'e chũ'ũku vũ'ena tĩ'a ñato pãĩ jainũko pa'ijũ rua asojũ otapi oijũ cuijũ cho'oasome. 39 Ña kaka i'kaasomũ repau repa.

—¿Je'se pa'iana mũsanũkona rua ota oijũ rua asojũ cho'оче? Jũnisõsiva'oma'mo iko. Rupũ kãisiva'oa'mo —chiniasomũ repau repa.

40 Jã'aja'ñe i'kakũna asa jachajũ Jesure pãisoasome repa. Pãisojũna repa ãcuanũkore etoasomũ repau. Etochu repava'o pa'iruupũna jũnisõsiva'o pũka'kupãina'me repau'te ja'me pa'inare cuaakũ kakaasomũ repau. 41 Kaka Jesús jũ'isiva'o jãtũna chëakũ i'kaasomũ.

—*Talita, cumi* —chiniasomũ Jesús repava'ore. (“*Talita, cumi*” chini “Romichĩiva'o, vũni nũkajũ'u” chiimũ tũichũ'o.)

⁴² Jã'aja'ñe i'kauna repava'o docerepaũsurumũ pa'iko vajurani teana vuni nuka kuniasomo. Vuni nuka ku'iona repana pãĩ ña kukusoasome.

⁴³ Ũcuarumũ Jesús repanare pãĩ rua chũ'uasomũ,

—Iva'ore chũ'u vasosi'e chekunare pãĩ kuamanejũ'u —chiiu. Ũcuachi'a repaoni ãure ãua'ju chini chũ'uasomũ repanare.

6

Jesús Nazaret vũ'ejoopo pa'isi'ere kuamũ

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Jã'aja'ñe cho'ocuha ũcuachejapi eta repaũ pa'irepajooopona co'iasomũ Jesús, repaũ neenana'me. ² Co'i pa'iu pũaumucuse judiõpãĩ chi'ivũ'ena kaka che'choasomũ repaũ. Che'chokũna pãĩ asa jñano i'kaasome.

—¿Je'se cho'okũ ikũ repaũ che'chomasiche che'cheu? ¿Neepi ikũre che'chore? ¿Je'se cho'okũ ikũ Diochi'a cho'omasiche cho'oche che'cheu?

³ Ijoopo pa'ikũ chooko'ña cho'okũ'mũ ikũ Jesús. María mamakũ'mũ. Jã'ana Santiagona'me Josena'me Judana'me Simón majaa'chua'mũ ikũ. Repaũ cho'jeromi ũcuaja'che ijoopo'te maina'me pa'ime —chiniasome repana.

Jã'aja'ñe cuasanajeju repaũ i'kache jachaasome repana.

⁴ Ũcuarumũ Jesús repanare i'kaasomũ.

—Dios chũ'o kuakaikũ aineesijooopo pa'inana'me repaũ majapãichi'a repaũ kuache Dios chũ'o asa jachame. Mũsanukona ũcuaja'che ijoopo chũ'u aineesijooopo pa'ina chũ'u kuache Dios chũ'o asa jachame —chiniasomũ Jesús repanare.

⁵ Repanapi repaũni cuasamarũna Diochi'a cho'omasiche rũarepa cho'o ñomaneeasomũ Jesús repajooopo pa'irumũ. Pãĩ jũ'iva'nare te'eva'nare jũjñapi chẽa vasoasomũ. ⁶ Repana pãĩ repaũ'te masi cuasama'ñere cuasakũ jñanoasomũ Jesús. Reparumũ Jesús vũ'ñajooopã kueñe pa'ijooopã ku'iu che'chokũ paniasomũ.

Dios chũ'ore chũ'vaa'ju chini repaũ neenare docerepanare Jesús saosi'ere kuamũ

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ũcuarumũ Jesús repaũ neenare docerepanare soni chi'i,

—Mũsanukona ũcuanũko te'eka'chapanachi'a ũcuate'echeja sani chũ'upi cho'okaiuna pãĩ sa'navũã pa'inare vati peore eto saojanaa'me.

⁸ Mũsanukonapi sani cu'amakarujẽ'e samanejũ'u. Jã'ata'ni mũsanukona ju'veju ku'iñoãchi'a sajũ'u. Āujẽ'e samanejũ'u. Turu cu'amajñarũã mañajaturujẽ'e samanejũ'u. Kurijẽ'e samanejũ'u. ⁹ Cũ'akorophe're ju'iju saijũ'u. Kãñajẽ'e samanejũ'u. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajẽ'e sama'ñe mũsanukona ju'ikãñarũãchi'a ju'iju ku'ijũ'u —chiniasomũ Jesús repaũ neenare. ¹⁰ Ũcuarumũ Jesús jo'e i'kaasomũ repaũ neenare.

—Sani ku'iju vũ'ejoopo tĩ'ani mũsanukonare chiina vũ'ere canũka pa'ijũ'u, tĩicheja saichetu'ka. ¹¹ Chekurumũ mũsanukona saicheja pa'inapi mũsanukonani cuaocuheju Dios chũ'ojẽ'e asacuheto mũsanukona cũ'akorophe're chũ'isi'ere cha'ore tĩ'to to'jñõju eta saijũ'u, pãipi ña repana cu'ache cho'osi'ere masia'ju. Dios pãĩ ũcuanũkore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vũ'ejoopona'me Gomorra vũ'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'jñeja'mũ. Jã'ata'ni mũsanukona chũ'vache asacuhesinare na'a rua cu'ache ti'jñeja'mũ reparumũ. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomũ Jesús repanare.

12 Jã'aja'ñe chũ'uuna Jesús neena sani ku'ijũ pãipi repaña cu'ache cho'ochete ũhasoa'jũ chini chũ'vaasome. 13 Ūcuachi'a vatire pã sa'navũ pa'inare eto saosokaniasome repaña. Ūcuachi'a ravũ jũ'inare u'chape'era'kapi jmara'karũji ro've vasoasome repaña repañare pã.

Juan Pã Okoro'vekũ te vanisosi'ere kũamũ
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Ūcuarũmũ Herodes pã chũ'ũkũ Jesús cho'ochete asaasomũ, Jesús cho'ochete pã jainũko masijũ kuajũna. Jã'aja'ñere asa ija'che i'kaasomũ repañ:

—Juan Pã Okoro'vesi'kũ chũ'ũpi chũ'uuna chuenisõsi'kũpi jũni vajũrani pa'icosomũ jã'ũ. Jã'aja'ñejekũna Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosomũ repañ —chiniasomũ.

15 Chekũnata'ni ija'che i'kaasome:

—Aperũmũ Dios chũ'o kuasi'kũpi Elíapi jo'e vajũrani pa'imũ jã'ũ —chiniasome repaña.

Jo'e chekũnata'ni ija'che i'kaasome:

—Aperũmũ Dios chũ'o kuasina kuasi'ēja'che Dios chũ'o kuakũ'mũ jã'ũ —chiniasome repaña.

16 Repaña i'kasi'e asa Herodes ija'che i'kaasomũ:

—Juancosomũ repañ. Aperũmũ chũ'ũpi repañ sũjopũ tusosõñe chũ'uuna jũnisõsi'kũta'ni jo'e vajũrani pa'icosomũ jã'ũ —chiniasomũ repañ.

17-18 Aperũmũ repañ Herodes repañ cho'jeũ Felipe rãjoni Herodíani tua veja paakũna Juan asa, “Mũche'ũ paako'te tua paakũ Dios ũseche'te cu'ache cho'omũ mũ'ũ”, chiiũ chũ'vaasomũ repañ'te. Jã'aja'ñe chũ'vakũna Herodes asa pe'rukũ repañ'te Juanre chẽa cũnameji quẽo pã chẽavũ'ena sa cuaoa'jũ chini chũ'ũasomũ.

19-20 Jã'ajekũna Herodías Juan i'kasi'ere asacuheasomo repañ'te. Cuheko Juanre vanisoche chũ'ũra chiniasomo repañ. Jã'ata'ni Herodes ũseasomũ. Repañ Herodes Juanni vajũchũkũ ija'che cuasaasomũ: “Repañ Juan rũa re'okũ'mũ. Cu'ache cho'oma'mũ repañ”, chiiũ cuasaasomũ. Ūcuachi'a Juan chũ'vache'te asa, “¿Cho'oja'che chũ'ũ? ¿Pãaja'ñe?”, chiiũ cuasaasomũ repañ. Jã'ata'ni rũa asara chiniasomũ repañ. 21 Ūcuarũmũ Juanre vanisorũmũ churata'ni tĩ'aasomũ Herodía'te. Herodes repañ'te jũaasiumucusejarũmũjekũna ãure ãura chini repañ'te ja'me chũ'ũnana'me sõtaopã chũ'ũnana'me pa'ipã Galilea cheja canare soniasomũ. 22 Reparũmũ fiesta'te cho'ojũna Herodías mamako repaña ãũ ãĩruupũna kaka pã jainũko ñajũ'te eta te'eo ujacha'iasomo. Jã'aja'ñe cho'okona ña Herodes rũa pojoasomũ repañ'te, repañna'me ãũ ãina ũcuaja'che. Repañoni pojokũ repañ'te i'kaasomũ repañ.

—Mũ'ũre uache sũejũ'ũ chũ'ũre. Mũ'ũ sũeñe ũcuauache ĩsija'mũ chũ'ũ mũ'ũre —chiniasomũ. 23 Ūcuachi'a repañ'te ija'che i'kaasomũ repañ:— Chũ'ũ neechejũna chũ'ũ chũ'ũkũ pa'ichejũna joopojatũ'ka ĩsija'mũ chũ'ũ mũ'ũre. Diopi ñakũna ũcuarepa chũ'o i'kamũ chũ'ũ mũ'ũre —chiniasomũ repañ. 24 Chikũna eta pũka'koni sũniasomo repañ.

—¿Ūquere repañ'te sũejã'ñe chũ'ũ? —chiniasomo.

Chikũna pũka'ko ija'che i'kaasomo:

—Juan Pã Okoro'vekũ sũjopũ tusoche'te sũejũ'ũ repañ'te —chiniasomo pũka'ko.

25 Chikũna asa na'mi sani Herodes pa'ĩruupũna jo'e kaka ija'che i'kaasomo repañ repañ'te:

—Juan Pãi Okoro'vekũ sïjopũ'te tũso cũnare'avana maña teana ra ïsijũ'ũ chũ'ũre —chiniasomo repao.

²⁶ Repao sēeñe'te asauna Herode'te rũa sũmaneasomũ. Jã'ata'ni repaũ soicojñosina asajũ'te, “Ûcuarepare i'kamũ chũ'ũ”, chiisi'kũjekũ ùcuare ra ïsia'jũ chini chũ'ũasomũ repaũ. Pãipi, “Joreũ'mũ iku”, chiimanea'jũ chini, repao sēesi'e ùsecuheasomũ repaũ. ²⁷ Jã'aja'ñejekũna sōtao'te repavũ'e pē'jekaikũ'te, “Sani Juan sïjopũ tũsojũ'ũ”, chiiũ chũ'ũasomũ repaũ. ²⁸ Chũ'ũna pãi chēavũ'ena sani Juan sïjopũ tũsocuha cũnare'avana maña ra romichĩioni ïsiasomũ. Ìsiũna koo pũka'koni jo'e sa ïsiasomo repao.

²⁹ Ûcuarũmũ repaũ Juan neena pa'isina repaũ'te vanisosi'ere asa pãi chēavũ'ena sani repava'ũre sa tãasome.

*Pãi cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kũamũ
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

³⁰ Jã'a cho'o pi'nisirũmũ Jesús neena, repaũ saosina rani repana cho'osi'ena'me repana che'chosi'e peore kũasome repaũ'te. ³¹ Reparũmũ pãipi jairepanũko repana pa'ichejana rajũna ãu ãicu'aasomũ repaũ'te Jesure, repaũ neenare ùcuachi'a. Jã'aja'ñe cho'ojũna Jesús repaũ neenare ija'che i'kaasomũ:

—Jũna, sañũ mai. Pãi peochejana sani jmamakarũ pũañũ —chiniasomũ repaũ. ³² Ûcuarũmũ Jesús ùcuachejapi repaũ neenana'me choovũ tuni pãi peochejana chiara chekũkã'kona jēniasomũ. ³³ Jã'ata'ni pãi jainũko vũ'ñajoopoã chekũjoopoã pa'ina Jesuni ña masijũ repara chekũkã'kona po'opi vũ'vũ pachu repana jē'ejachejana charo tĩ'aasome. ³⁴ Chiara chekũkã'ko jēni tĩ'a mani Jesús, repaũ'te tuhasinare pãi ñaasomũ. Repana pãipi Dios chũ'o chũ'vajũ cho'okainani peojũ ovejava'na kuirakũ'te peova'naja'ñe chũova'na pa'ijũna repanare Jesús ña oniasomũ. Repanani oiũ Dios chũ'o chũ'vaasomũ repaũ. ³⁵ Ûcuarũmũ repaũ neena na'isocuhakũna repaũ'te sani ija'che i'kaasome:

—Na'isōcuhamũ ie. Icheja vũ'ñajoopoãjē'e peomũ. ³⁶ Jã'ajekũna inare pãi saojũ'ũ kueñe pa'ivũ'ñana ùcuachi'a vũ'ñajoopoãna sani ãure koo ãarũ —chiniasome repana.

³⁷ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni Jesús i'kaasomũ repanare.

—Mũsanũkonapi ãu ãujũ'ũ inare —chiniasomũ repaũ.

Chikũna i'kaasome repana repaũ'te.

—¿Mai kurire're denariore're doscientorepare're sa pã koojani ra ãujanaa'ñe chũkũna inare? —chiniasome repana.

³⁸ Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—¿Ketopũpũã pãpũã paache mũsanũkona? Ñajaijũ'ũ —chiniasomũ repaũ repanare.

Chikũna ñajani rani repaũ'te ija'che i'kaasome repana:

—Pãpũã, cincorepãpũã, va'iva'na te'eka'chapava'narechi'a paame chũkũna —chiniasome. ³⁹ Ûcuarũmũ Jesús repanare pãi tachavũna te'ekuanuchi'a pũua'jũ chini chũ'ũasomũ. ⁴⁰ Chũ'ũna pãi ùcuauũko te'ekuanuchi'a pũuasome. Chekũkuanupũã cienrepana, chekũkuanupũã cincuentarepana pũuasome repana. ⁴¹ Pũũ ñu'ijũna pã, cincorepãpũãre va'iva'nare te'eka'chapava'nare mini cãjikũ cũnaũmũre ñakũ Dioni, “Re'orepãmũ Ja'ku”, chini repaũ neenani repa pãre tũ'se ïsiasomũ repaũ, ùcuauũkore ãua'jũ chini. Va'iva'nare ùcuaja'che ïsiasomũ repaũ, repanani ãua'jũ chini.

⁴² Pãi ũcuanũko chajiche añiasome repa. ⁴³ Jã'ata'ni repa ãijũna cajejaisi'e pãna'me va'i docerapajũ'ña sia maña timuasome repa Jesús neena. ⁴⁴ Repa ãu ãisina pãi chekũrũmũ cinco milrepana na'a jainũko pa'icosome mũmũpãichi'a kuẽkueto.

Jesús oko sê'sevũji nũka ku'isi'ere kũamũ
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús repaũ neenare ija'che i'kaasomũ: “Chũ'u inare pãi saochetũ'ka mũsanũkona choovũ tuni chiara chekũkã'ko cajoopo Betsaida vũ'ejoopona charo jẽ'ejũ pa'ijũ'u”, chiniasomũ. ⁴⁶ Repanare pãi sao pi'nisirũmũ Jesús aikũtina mũnisoasomũ, te'eũ Dioni sêsa chini. ⁴⁷⁻⁴⁸ Jã'a cho'oto ñami repaũ neena chuta'a chiara joorepapo'te jẽ'ejũ paniasome. Repana saichejapi tutapi rache tutakũna ro'acu'aasomũ repanare. Ũcuarũmũ Jesús po'o te'eũ pa'ikũji ñatacuhatona repanare ña chiara sê'sevũji nũka ku'iu tuha caraipi'raasomũ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Jã'aja'ñe raiũna repaũ ũcuanũko ña, kũkũso vajũchũjũ ija'che i'kajũ rũa cuiasome, “jũ'isi'kũpi reko raimũ ikũ!”, chiijũ. Jã'aja'ñe i'kajũna Jesús teana ija'che i'kaasomũ:

—Jũjarekoñõ paajũ'u. Jesua'mũ chũ'u. Vajũchũmanejũ'u —chiniasomũ.

⁵¹ Repaũ Jesús choovũ tukũna tutasi'e cuhasoasomũ. Jã'aja'ñe cho'oũna rũa jũanoasome repa. ⁵² Jesús pãpũã cho'osi'e ñasinata'ni repaũ pa'iche vesũasome repa, repaũ'te chuta'a masi cuasamanajejũ.

Genesaret cheja pa'iva'nare jũ'iva'nare Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mt 14.34-36)

⁵³ Ũcuarũmũ Jesús repaũ neenana'me chiaraji jẽni Genesaret chejana tĩ'aasome. Tĩ'a choovũ jũoasome repa. ⁵⁴ Jũo maito repacheja pa'ina pãi Jesure teana ña masiasome. ⁵⁵ Jã'ajekũna repaũ ũcuacheja pa'ivũ'ña ũhinare jũ'iva'nare vũ'vũ miijani raasome. Repava'nare ra kãikãña ũhinare Jesús ku'ichejũna ũhaasome. ⁵⁶ Repaũ Jesús vũ'ñajoopoã chekũrũmũ jmajoorũã chekũrũmũ mũjajoopoã chekũrũmũ po'ñare ku'ũna pãi jũ'iva'nare repaũ pa'ichejana ra ma'a rũ'tũvaãna ũhaasome. Ra ija'che chiijũ sẽniasome repa: “Iva'na jũ'iva'na mũ'u ju'ikãa pũso juhasirũ'tũ chẽseche jo'kajũ'u, chẽse vajũa'jũ”, chiniasome. Ũcuarũmũ repa jũ'iva'na repaũ ju'ikãa chẽsesina ũcuanũko vajũasome.

7

Pãi rekoñõã cu'ache paache'te i'kamũ Jesús
(Mt 15.1-20)

¹ Ũcuarũmũ fariseopãina'me judiõpãi che'chona Jerusalén raisinapi Jesús pa'ichejana saniasome repa. ² Sani tĩ'a ñato Jesús neena te'ena judiõ aipãi chũ'u jo'kasi'e cho'omapũ masi choamajũjũnapi ãu añiasome. Jã'aja'ñe cho'ojũna fariseopãina'me judiõpãi che'chona ña cu'ache i'kaasome repanare.

³ Repaũ fariseopãina'me judiõpãi ũcuanũko cu'are cuhejũ repaũ aipãi chũ'u jo'kasi'e cho'onaa'me. Charo jũjũna masi choamaneni ãu ãimanaa'me repa. ⁴ Ũcuachi'a ãu ãisicheja sani rani cuchamaneni ãu ãimanaa'me repaũ judiõpãi. Cu'are cuhejũ aperũmũ repaũ aipãi chũ'usi'e chuta'a cho'ojũ pa'inaa'me repa. Cũnaro'ro, cũnaroã, cũnare'a peore masi sosajũ pa'inaa'me repa. Kãiko'ñajatũ'ka masi choanaa'me repa, aipãi chũ'usi'ere cho'ojũ.

⁵ Ūcuarumũ repaña fariseopãina'me judíopã che'chona Jesure ija'che sēniasome:

—¿Je'se pa'iana mũ'u neena mai aipã chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe? Masi choamajũñapi ãu ãime repaña —chiniasome repaña.

⁶ Chitena Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Aperumũ Dios chũ'o kuasi'ku Isaías musanukona sē'sevuchi'a re'oja'che pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Jã'ana Israel jojolina, “Mũ'ure cuasajũ vajuchũme chũkũna”, chiime chũ'ure.

Jã'ata'ni repaña rekoñoã chũ'ure cuasamanaa'me repaña.

⁷ Ūcuachi'a chũ'ure cuasajũ pojojũ cho'ochēja'che sē'sevuchi'a peoche cho'onaa'me repaña.

Rupũ repaña cuasajũ chũ'ũñechi'a che'chonajejũ chũ'ũni cuasamarũ jorenaa'me repaña,

chiiũ tocha jo'kaasomũ Isaías. ⁸ Dios chũ'u jo'kasi'ere jachajũ cho'omarũ rupũ pã cuasajũ chũ'ũñechi'a cho'ojũ pa'inaa'me musanukona.

⁹ Musanukona aipã cuasajũ chũ'u jo'kasi'ere cho'oũ chiijũ Dios chũ'u jo'kasi'e cho'omanaa'me musanukona. ¹⁰ Aperumũ Moisés ija'che chũ'u jo'kaasomũ:

Mũja'kupã ña kũkũjũ pa'ijũ'u musanukona,

Ūcuachi'a,

Mũja'kupã cu'ache i'kamanejũ'u.

Jã'aja'ñe i'kanare vanisõñe pa'imũ, cu'ache i'kasi'e ro'i,

chiiũ chũ'u jo'kaasomũ. ¹¹⁻¹² Musanukonata'ni chekunare ija'che

chũ'ũnaa'me: “Mai ja'kupãire ija'che i'kato re'omũ: ‘Ja'kupã,

musanukonare ñsira'asi'e chũ'u paache corban'me. Jã'ajekũna

musanukonare kuiracu'amũ', chiito re'omũ. Jã'aja'ñe i'kanare pũka'kupã

kuirache peomũ”, chiinaa'me musanukona. (“Corbán” chini “Diore

ñsijachea'me” chiimũ.) ¹³ Musanukona Dios chũ'u jo'kasi'e jachanajejũ

jã'aja'ñe chũ'ũme, pãipi rupũ musanukona cuasajũ chũ'ũñe'te cho'ojũ

paarũ chini. Cheke ũcuajamajñaruã cu'ache cho'ojũ pa'inaa'me

musanukona —chiniasomũ Jesús repanare.

¹⁴ Chini Jesús pã jo'e soni rao ija'che i'kaasomũ repanare:

—Chũ'u i'kache asa chẽa masijũ'u musanukona ũcuauko. ¹⁵ Pã

ãu ãiñeji repaña rekoñoã cu'ache cho'omanaa'me. Repaña cu'ache

cuasanita'ni cu'ache cho'ome rekoñoã. ¹⁶ Chũ'u i'kache asa chẽaũana

ũcuauko asa chẽajũ'u —chiniasomũ Jesús repanare.

¹⁷ I'kacuha pã jo'ka mũa vũ'ena kakaasomũ Jesús. Kaka pa'iana repaũ

neena repaũ chũ'vasi'ere asavesujũ sēniasome repaũ'te, masi kũaa'ku

chini. ¹⁸⁻¹⁹ Sētena ija'che i'kaasomũ repaũ:

—¿Musanukona ũcuaja'che chũ'u i'kasi'e asavesũche? Pãiu ãu

ũcuauache'te ãni cutapũna mevo jmamakarũ paa sējosõmũ. Rekocho

kakamaũna repaũ rekochota'ni cu'ache cho'oma'mũ —chiniasomũ Jesús.

Jã'aja'ñe i'kakũ, “Ãu ũcuauache ãire'omũ pã”, chiniasomũ Jesús.

²⁰ Ūcuarumũ Jesús jo'e ija'che i'kaasomũ:

—Pã cu'ache cho'ona repaña rekoñoã cuasache cu'ache cho'ome.

Cu'ache cuasanajejũ repaña rekoñoã cu'ache paame. ²¹ Pã te'ena repaña

rekoñoã cu'ache cuasajũ cu'ache cho'ome. Chekũna romineeju chekũna

ũmũneeju cu'ache cho'ome. Chekũna põse ñaasõme. Chekũna pã

vanisõme. ²² Chekũna repaña pa'imanare ja'me kãime. Chekũna,

pã neemajñaruãre tua paauache ñame. Chekũna ũcuauache cu'ache

cho'ome. Chekuna joreme. Chekuna ũcuache cu'ache cho'ojũ jũvoma'ñe si'ache vajũchũache cho'onaa'me. Chekunare pãĩ re'oja'che ti'jñeto pe'rume. Chekuna cu'ache i'kame chekunare. Chekuna pãĩ chekunare cuhejũ, “Chũ'ũchi'a re'okũ'mũ”, chiime. Chekuna tĩĩne cuasame. ²³ Pãĩ jã'aja'ñe cuasajũ cho'onapi cu'ache paame rekoñoã, Diopi ñato — chiniasomũ Jesús.

*Judío peokoji Jesure cuasasi'ere kũamũ
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Ũcuarũmũ Jesús ũcuachejapi eta Tiro vũ'ejoopo na'me Sidón vũ'ejoopo pa'ichejana saniasomũ. Sani ti'a repacheja pa'ivũ'ena kakaasomũ repaũ, kati te'eũ pasa chini. Jã'ata'ni katicu'aasomũ repaũ'te. ²⁵⁻²⁶ Sani ti'aũna repacheja pa'iko Sirofeniciapãio asa repaũ pa'ivũ'ena mũa kaka repaũ'te ti'jñeñe ro're pũũ ñuniasomo. Ñu'io repaũ'te rũa i'kaasomo repao, mamako'te pa'ikũni vatini eto saokaau chini. ²⁷ Sẽeona Jesús i'kaasomũ.

—Pãipi chĩiva'na ãĩĩne'te ãure tũa jamuchaire ãuto cu'amũ. Pãĩ repana chĩiva'nani charo ãũ ãume —chiniasomũ.

²⁸ Chikuna repao i'kaasomo.

—Ũcuarepaa'me jã'a, Pãĩ Ũcuanũkore Paakũ. Jã'ata'ni pãĩ chĩiva'na ãijũ pu'che to'jñosimajñarũãre ãime jamuchai —chiniasomo repao.

²⁹ Chikona Jesús jo'e i'kaasomũ repao'te.

—Rũa masi i'kamo mũ'ũ. Jã'aja'ñe cuasako i'kaona mũ'ũre re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'ũ. Mũ'ũ vũ'ena co'ijũ'ũ. Mũ'ũ chĩiva'o sa'navũ pa'isi'kũ vati eta sanisõcuhasi'kũa'mũ —chiniasomũ Jesús repao'te.

³⁰ Jã'aja'ñe i'kaũna vũ'e co'i ñato chĩiva'o kãiko'are ũhio paniasomo, vatipi aperũmũ repao'te pa'isi'kũ eta sanisõna.

Cãjo asamaũ chũ'ojẽ'e cutuma'ñe pa'ikũ'te Jesús vasosi'ere kũamũ

³¹ Ũcuarũmũ Jesús Tiro vũ'ejoopo pa'ichejapi sani Sidón vũ'ejoopo carani jo'e Decápolis cheja pa'ijooopã carani Galilea chiarana sani ti'aasomũ.

³² Sani pa'ũna repaũ pa'ichejana pãĩ chekunapi cãjo asamaũ chũ'ojẽ'e cutuma'ñe pa'ikũ'te ra, “Ikũre chẽa vasoju'ũ”, chiniasome. ³³ Chitena Jesús repaũ'te jũ'ikũ'te pãĩ peochejana juha sa repaũ mũoñoãpi jũ'ikũ'te repacãjo pa'iche suãnicuha repaũ coopi tutu jũ'ikũ' chemeñona noasomũ.

³⁴ Jã'aja'ñe cho'ocuha mũũre ñakũ rũa chũ'e mũo jũ'ikũ'te i'kaasomũ repaũ. “¡Efata!”, chiniasomũ. (“Efata” chini “Vataju'ũ” chiimũ hebreo chũ'o.)

³⁵ Jã'aja'ñe i'kaũna jũ'ikũ' cãjo ta'pisi'e ũcuate'erũmũ repaũ chemeño asoma'ñe i'kasi'chopi care'oũna asoche cutuasomũ repaũ. ³⁶ Repaũ'te vasocuha repanare i'kaasomũ Jesús. “Chũ'ũ ikũre vasosi'e chekunare kũamaneju'ũ”, chiimũ ũseasomũ repaũ. Jã'ata'ni Repaũji na'a rũa, “Kũamaneju'ũ”, chiito na'a rũa chekunare kũaasome repana. ³⁷ Jesupi jã'aja'ñe cho'oũna repana pãĩ ña jñano ija'che i'kaasome:

—Jesús rũa si'ache re'oja'che cho'okũ'mũ. Repaũji cho'oũna cãjo asamanesina chura asame. Ũcuachi'a repaũji cho'oũna chũ'o cutu-manesina chũ'o cutume chura —chiniasome repana.

8

*Pãĩ cuatro milrepanare Jesús ãũ ãusi'ere kũamũ
(Mt 15.32-39)*

¹ Ūcuarum pāi jainuko Jesús pa'ichejana sani chi'i pa'ijuna āu si'asoasom repanare. Jā'ajekuna Jesús repau neenare soni rao ija'che i'kaasom:

² —Inare pāi repana rasi'e āu āni si'asō āiñejē'e peova'napi chū'ana'me choteumucujña pa'ijuna oim chū'u. ³ Āu āimava'nani repana vūñana saoto repana saijū āucuhana phā'phasō ai jūnisōjanaa'me. Te'ena rua so'ñapi rianiasome —chiniasom repau.

⁴ Chikuna repau neena i'kaasome.

—Icheja pāi peochejajeku āu āiñejē'e peom. ¿Je'se chukuna āu jña āujanaa'ñe inare pāi? —chiniasome. ⁵ Chitena Jesús ija'che sēniasom repanare:

—¿Jetorupūā pā paache musanukona? —chiniasom repau.

Chikuna i'kaasome repana.

—Pāpūā sieterepāpūā paame chukuna —chiniasome.

⁶ Ūcuarum Jesús asa pāipi chejana pūa'jū chini chū'asom. Pūurena Jesús repa pāpūā sieterepāpūāre mini cājiku Dioni, “Re'orepam”, chini repau neenare tū'se īsiuna repana pāi ūcuanukore āuasome repana. ⁷ Ūcuachi'a repau neena chiacha va'i te'eva'nare paa'juna Jesús repava'nare mini cājiku Dioni, “Re'orepam”, chiniasom. Chini chū'asom, repau neenapi pāire ūcuanukore āua'jū chini.

⁸ Pāi ūcuanuko chajichechi'a āniasome repa. Repana āijuna cajejaisi'e sieterepajū'ña sia maña timuasome repana Jesús neena. ⁹ Repa āu āisina pāi chekum cuatro milrepana pa'icosome, umupāichi'a kuēkueto. Jā'a cho'o pi'nisirum Jesús repanare pāi saosoasom. ¹⁰ Saocuha repau neenana'me choovūji tuni Dalmanuta chejana jēniasom repau.

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'kū chini fariseopāi sēsi'ere kumat

(Mt 12.38-39; Mt 16.1-4; Lc 11.16, 29)

¹¹ Ūcuarum fariseopāi Jesús pa'ichejana rani ke'reasome repau'te. “Dios raomanesi'kua'mū ikū”, chini cuasanajejū, repauni cu'ache cho'oñu chini,

—Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojū'ch chukuna'te —chiniasome repana. ¹² Jā'aja'ñe chitena Jesús repau rekocho rua suma'ñe pa'iu ija'che i'kaasom repanare:

—Ina pāi chū're, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojū'ch chukuna'te”, chiime, chū'u pa'iche'te masiñu chini. Jā'ata'ni cho'o ñomaneja'mū chū'u repanare. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasom Jesús.

¹³ Chini repanare jo'ka jo'e choovūji tuni chiara chekukā'kona jēniasom Jesús repau neenana'me.

Fariseopāi cu'ache che'choche'te kumat Jesús

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ūcuarum Jesús neena chiara jē'eju, “Pā cavesu ranisōsinaa'me mai”, chiniasome sāiñechi'a. Pāpū te'epū paaasome repana choovū. ¹⁵ Jā'aja'ñe cuasajū i'kajuna Jesús repanare ija'che chū'vaasom:

—Ñarepajū'ch. Fariseopāina'me Herodes pā saucheja'chere ñajū che'chemanejū'ch —chiniasom. ¹⁶ Chikuna repau neena sāiñechi'a i'kaasome.

—Maipi pāre ramanerena jā'aja'ñe i'kacosom ikū maire —chiniasome repana. ¹⁷ Jesús repana sāiñechi'a cutuche'te masikū ija'che i'kaasom:

—¿Je'se pa'iuna mʉsanʉkona pã peoche'te cuasaju cutuche? Mʉsanʉkona chuta'a masi cuasamapʉ asavesʉme. Chu'u che'chosie mʉsanʉkona rekoñoã chuta'a t'i'ama'mʉ. ¹⁸ Mʉsanʉkona ñakocaã paanata'ni ñama'me. Ũcuachi'a cãjo paanata'ni asama'me. ¿Chu'u cho'osi'e cuasama'ñe mʉsanʉkona? ¹⁹ Aperʉmʉ pã cincoreparʉãchi'a ʉmʉpãi cinco milrepanare ãukʉna cajejaisi'e, ¿jetopʉjʉ'ña sia maña timure mʉsanʉkona? —chiniasomʉ Jesús repanare.

Chikʉna,

—Docerepajʉ'ña sia maña timusinaa'me chʉkʉna —chiniasome repana.

²⁰ Chitena Jesús jo'e i'kaasomʉ repanare.

—Ũcuachi'a pã sietereparʉã pãi cuatro milrepanare chu'u ãukʉna cajejaisi'e, ¿jetopʉjʉ'ña sia maña timure mʉsanʉkona? —chiniasomʉ repaʉ repanare.

Chikʉna,

—Sieterepajʉ'ña sia maña timusinaa'me chʉkʉna —chiniasome repana.

²¹ Chitena Jesús jo'e i'kaasomʉ.

—¿Chuta'a asavesʉche mʉsanʉkona? —chiniasomʉ repaʉ repanare.

Na'ava'ʉni Betsaida cheja cakʉni Jesús vasosi'ere kʉamʉ

²² Ũcuarʉmʉ Jesús repaʉ neenana'me Betsaida vʉ'ejoopona mani t'i'aasomʉ. T'i'auna pãi na'ava'ʉni Jesús pa'ichejana ra rʉa i'kaasome, repava'ʉni vasoa'ku chini. ²³ Sêtena Jesús repava'ʉre vʉ'ejoopo rʉ'tʉvana jʉtʉna chêa juha saasomʉ. Sa repaʉ ñakocaãna coo tutucuha repaʉ ca'nivʉna jʉjʉñapi jakʉ, “¿Ëquere ñakʉ mʉ'u?”, chiniasomʉ repaʉ.

²⁴ Chikʉna ñakʉ ija'che i'kaasomʉ:

—Pãire ñamʉ chu'u. Ñakʉ'teta'ni sũkiñʉãja'ñe ñoñe pãi ku'ime —chiniasomʉ repaʉ.

²⁵ Chikʉna Jesupi jo'e repaʉ ñakocaãna jauna repaʉ jo'e ñato churata'ni peore re'oja'che ñoasomʉ. Re'ojañakocaã care'oasomʉ repaʉ'te.

²⁶ Care'oʉna Jesús repaʉ'te vʉ'ena saokʉ ija'che i'kaasomʉ:

—Vʉ'ejoopo saima'ñe mʉ'u vʉ'ena rũhiñe saijʉ'u. Chu'u mʉ'ʉre vasosi'e chekʉnare kʉamanejʉ'u —chiniasomʉ Jesús repaʉ'te.

Pedro, “Dios Raosi'kʉa'mʉ Jesús”, chiisi'ere kʉamʉ (Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Jã'a cho'ocuhasirʉmʉ Jesús repaʉ neenana'me Cesarea de Filipo vʉ'ejoopo kueñe cajoopoãna sani t'i'a ku'iu Jesús repaʉ neenare ija'che sêñasomʉ:

—Pãi chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomʉ. ²⁸ Sêkʉna ija'che kʉaasome repana:

—“Juan, Pãi Okoro'vesi'kʉcosomʉ jã'u”, chiime pãi chekʉna mʉ'ʉre i'kani. Chekʉna, “Aperʉmʉ pa'isi'ku Elíaa'mʉ jã'u”, chiime mʉ'ʉre. Jo'e chekʉna, “Aperʉmʉ Dios chu'o kʉasi'kʉpi jũnisõsi'kʉpi jo'e vajʉrani pa'imʉ jã'u”, chiime mʉ'ʉre —chiniasome repana. ²⁹ Chitena Jesús jo'e ija'che sêñasomʉ repanare:

—Mʉsanʉkonajê'e chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomʉ.

Chikʉna asa Pedroji ija'che i'kaasomʉ repaʉ'te:

—Pãi ũcuankore chʉ'ua'ku chini Dios Raosi'kʉa'mʉ mʉ'u —chiniasomʉ.

³⁰ Ũcuarʉmʉ Jesús repaʉ neenare chʉ'ʉasomʉ, repaʉ pa'iche'te chekʉnani kʉamaneajʉ chini.

Repaɯ chuenisojachere kɯamɯ Jesús
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ũcuarɯmɯ Jesús repaɯ neenare ija'che i'kaasomɯ:

—Chɯ'u Dios Raocojñosi'kɯ rɯa asi cho'ocojñoja'mɯ. Ũcuachi'a judío ainana'me judío phairipái chũ'anana'me judíopái che'chona chɯ'uni cuhejɯ vanisõñe chũ'ɯjanaa'me. Vanisõ tãcojñosi'kɯta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mɯ chɯ'u —chiniasomɯ repaɯ repanare. ³² Jã'a Jesús repaɯ neenare te'erũhiñe kɯasomɯ. Jesupi jã'aja'ñe kɯauna asa Pedro repaɯ i'kache'te asacuhekɯ repaɯ'te chekɯna pãi peochejana juha sa ija'che i'kaasomɯ:

—Jã'aja'ñe i'kamanejũ'u mɯ'u —chiniasomɯ. ³³ Jã'aja'ñe i'kauna asa Jesús Pedro i'kache'te asacuhekɯ repaɯ neenani chɯ'ri ñakɯ ija'che i'kaasomɯ repaɯ'te:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujekɯ chɯ'ure ja'me pa'ima'ñe saijũ'u mɯ'u. Pãi Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mɯ'u ũcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'kɯa'mɯ —chiniasomɯ repaɯ.

³⁴ Ũcuarɯmɯ Jesús repaɯ neenare pãi chekɯnana'me soni rao i'kaasomɯ.

—Mɯsanɯkonapi chɯ'u neena pañu chini mɯsanɯkonare cho'ouache ũhasõ chɯ'u chũ'ũñe'te si'aumucujña cho'oju pa'ijũ'u. Chɯ'ure cuasana-jejuna chɯ'ure cho'ochēja'che vanisõñu chiijanaa'me pãi mɯsanɯkonare. Pãi mɯsanɯkonare jã'aja'ñe cho'oñu chiiche asanijẽ'e chɯ'ure cuasache ũhasõmanejũ'u. ³⁵ Chuenisõñe'te vajuchujɯ repana asa chẽasi'ere Dios chɯ'ore ũhasõni repana jũnisõsirɯmɯ vati toana sani uujanaa'me. Jã'ata'ni, “Pãi chɯkɯna'te vanisõñu chiitojẽ'e Jesure ũcua cuasajɯ Dios chɯ'o chɯ'vajanaa'me chɯkɯna”, chiisina repana jũnisõsirɯmɯ Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. ³⁶⁻³⁷ Pãi cu'amajñaruã si'ache paanapi chɯ'ure cuasamaneni, repana jũnisõsirɯmɯ vati toana sani ũcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amɯ. ³⁸ Pãi chɯ'ure cuasanata'ni chekɯnani irɯmɯ pa'ijɯ cu'ache cho'onani vajuchujɯ, “Jesure cuasamanaa'me chɯkɯna. Ũcuachi'a Repaɯ chɯ'ojẽ'e vesɯnaa'me chɯkɯna”, chiime masinata'ni. Jã'aja'ñe i'kasinare rɯa cu'ache ti'jñeja'mɯ, na'a pa'isirɯmɯ chɯ'u, Dios Raosi'kɯ, cɯnaumɯ mɯisi'kɯpi chejana jo'e cajerɯmɯ. Reparɯmɯ chɯ'u Ja'kɯ Dios ko'sija'icheja'che ko'sija'iu ca-jeja'mɯ chɯ'u Ja'kɯ neena ángelena'me. Caje jã'aja'ñe i'kasinare chɯ'u ũcuaja'che, “Inare pãi vesɯmɯ chɯ'u”, chiija'mɯ —chiniasomɯ.

9

¹ Ũcuarɯmɯ Jesús repanare pãi jo'e i'kaasomɯ.

—Mɯsanɯkona icheja chɯ'ure ja'me pa'ina chuta'a jũnisõma'ñe pa'irɯmɯna chɯ'u Dios Raosi'kɯpi pãire masi chũ'ukɯna ñajanaa'me. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomɯ.

Rɯa ko'sija'iu Jesús carũhisi'ere kɯamɯ
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Seirepaumucujña pa'isirɯmɯna Jesús aikũti rɯa umɯ nukakũtina muiɯ Pedro'te Santiago'te Juanre jã'anarechi'a mɯasomɯ. Mɯni pa'ijɯ Jesús tiiɯja'iu carũnisoasomɯ. ³ Repaɯ ju'ikãña ũcuaja'che rɯa poko'sijakãña carũnisoasomɯ. Pãi kãña choanare te'eu'terejẽ'e rɯa choatojẽ'e repaɯ kãñaja'ñe pojakãña choacu'amɯ. ⁴ Ũcuarɯmɯ Jesús neena ñato aperɯmɯ pa'isina Moisenamɯ Elías Jesunamɯ pa'ijɯ chɯ'ore cutujɯ paniasome. ⁵ Jã'aja'ñe pa'ijuna ña Pedroji Jesure i'kaasomɯ.

—Masiu, maipi ichejare pa'ijuna rua re'omu. Vu'ñaruã chotevu'ñaruã cho'okañu chiime chukuna, mu'u vu'eruna'me Moisés vu'eruna'me Elías vu'eru —chiniasomu Pedro repau'te.

⁶ Repana Jesús neena kukusoju masi cuasavesuku Pedroji jā'aja'ñe i'kaasomu Jesure.

⁷ Ūcuarumu repana nukachejana pikopi caje ta'pisouna piko sa'navuji chu'o i'kache asoasomu repanare.

—Iku chu'u chīi chu'u oiū paaku'mu. Repau chu'ore asaju pa'ijū'u musanukona —chiiche'te asaasome.

⁸ Ūcuarumu repana teana si'acakā'lño ñato Jesús te'eu nukaasomu; chekuna te'eu'jē'e peoasome.

⁹ Repana aikūti cajerumu Jesús ija'che i'kaasomu repanare: “Diopi ñokuna musanukona irumu ñasi'e chu'u Dios Raosi'ku jūnisō vajuraisirumujatu'ka chekunare te'eu'terejē'e kuamanejū'u”, chiniasomu repau.

¹⁰ “Kuamanejū'u”, chiisi'ejekuna kuama'ñe pa'iju repanachi'a masiju paniasome. Jā'ata'ni repau, “Jūnisō jo'e vajurajia'mu”, chiisi'ere masi asavesuju, “¿Je'se chiiku jā'a?”, chiiju sāiñechi'a cutuju paniasome repana.

¹¹ Reparumu Jesure ija'che sēniasome repana:

—¿Je'se pa'ina maire judiōpāi che'chona, “Dios raoja'mu chiicojñoku chuta'a raimarumu Elíapi charo rajia'mu”, chiiju che'choche? — chiniasome. ¹² Chitena Jesús i'kaasomu.

—Repana che'choche ūcuarepaa'me. Elíaa'mu charo rani peore si'ache mamare care'vajau. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e chu'u Repau Raosi'ku pa'ijachere kaku ija'che chiimu:

Dios Raojaure pāi cuheju cu'ache cho'ojanaa'me,

chiimu. ¹³ Jā'ata'ni chu'u musanukonare Elías ranicuhasi'kuamumu chiimu. Rani pa'ina pāi repanare uache cu'ache cho'osinaa'me repau'te. Jā'aja'ñe kuamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e. Repau'te cho'osi'ēja'che cu'ache cho'ojanaa'me pāi chu'ure Dios Raosi'kure —chiniasomu Jesús.

*Chīiva'ure vatire paava'uni Jesús vasosi'ere kuamumu
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Ūcuarumu repana Jesuna'me aikūti muisina repau neena mūmanesina nukachejana caje tī'aasome. Caje tī'a ñato pāi jainuko paniasome. Ūcuachi'a judiōpāi che'chona te'ena paniasome. Pa'iju Jesús neenani ke'reju paniasome repana. ¹⁵ Ūcuarumu repana pāi ūcuauko Jesure ña kuku vu'vuasome repauni pojoñu chini. ¹⁶ Ūcuarumu Jesús repanare pāi ija'che sēniasomu:

—Chu'u neenare, ¿ñquere cutuche musanukona? —chiniasomu.

¹⁷ Chikuna repanare pāi ja'me pa'ikūji Jesure i'kaasomu.

—Masiu, chu'u chīiva'ure mu'uni ramu chu'u. Vatire chu'o cutuche ūsekuni paamu iva'u. ¹⁸ Vatipi si'arumu chēa paakuna iva'u chejana tāni vē've curuku coo rua raoku cōjire asoche āiu ca'nivu jujau quēkemu. Iva'ure ra mu'u neenani i'kasi'kuamumu chu'u, vatini eto saokaaru chini. Jā'ata'ni eto saovesusinaa'me repana —chiniasomu.

¹⁹ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Musanukona pāi irumu cana chu'ure masi cuasama'me. ¿Keekerumu musanukona tīiñe cuasache ñaku pa'iche chu'u? —Jā'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajū'u mu'u chīiva'ure —chiniasomu repau.

²⁰ Chikuna Jesuni chīiva'ure raasome repana. Rarena vati Jesuni ña cho'okuna chīiva'u raa kurukuruku chejana jūni tāni po'nūu ku'iu chu'opo raa coo raasomū repava'u.

²¹ Jā'aja'ñe cho'okuna ña Jesús chīiva'u puka'kure ija'che sēniasomū:

—¿Keekerumū ikū vati paaku? —chiniasomū.

Chikuna puka'ku i'kaasomū repau'te.

—Chīirumūna paava'ua'mū. ²² Vatipi iva'uni vanisōra chini chēa paaku chū'ukuna chekurumū toana tāiu chekurumū chiachana tāiku'mū iva'u. Mū'upi cho'omasini chukuna'te oiū cho'okaijū'u —chiniasomū. ²³ Chikuna Jesús i'kaasomū repau'te.

—Mū'u chu'ure cuasato vasokaija'mū chu'u ikure. Pāi chu'ure cuasanare peore cho'okaimū Dios repañare —chiniasomū. ²⁴ Jā'aja'ñe chikuna vati paaku puka'ku űjachū'opī cuiku i'kaasomū.

—Mū'ure cuasamū chu'u. Jā'ata'ni chuta'a cuasache karamū. Cho'okaijū'u chu'ure. Chu'u rekocho mū'ure na'a raa cuasara chiimū chu'u —chiniasomū repau. ²⁵ Ūcuarumū Jesús repau nukachejana pāipi jainūko chi'ijuna vati cho'оче űseku ija'che i'kaasomū:

—Vati, mū'ure chū'umū chu'u, chu'o cutuūseku cājo asache űseku'te. Chīiva'ure jo'ka eta saiū'u. Ai sani jo'e rani kakamanejū'u mū'u repava'ure —chiniasomū Jesús repau'te vati.

²⁶ Jesupi jā'aja'ñe chū'umūna vati raa cuiku repauni cho'okuna raa kurukuruasomū. Vatipi jā'aja'ñe cho'ocuha repau'te eta sanisōna jūnisosiva'uja'iu ñokuna ña repana pāi jainūko, “Jūnisōcuhasiva'ua'mū iva'u”, chiniasome. ²⁷ Chiisi'eta'ni Jesús repau jūtuna chēa vūo nukoasomū repau'te vati paasi'kure.

²⁸ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús vū'ena kaka pa'ūna repau neena repau'te te'e'u'te sēniasaasome.

—¿Je'se pa'ūna chukuna'te vati eto saocu'au? —chiniasome.

²⁹ Chitena i'kaasomū repau.

—Vati ikure chīiva'ure pa'isi'kujanare Diore cuasaju āu āima'ñe Repau'te raa sēnarechi'a eto saore'omū —chiniasomū Jesús repañare.

Repau chuenisojachere jo'e kuamū Jesús

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Ūcuarumū Jesús repau neenana'me jā'achejapi sani Galilea cheja canūkama'ñe ku'ijū paniasome. Repau neenare che'chora chini Jesús repana saijacheja chekunare kuama'ñe saiū ija'che che'choasomū repañare: “Chu'ure Dios Raosi'kure kuhena pāi cu'ache cho'oa'ju chini chēa chekunani jo'kajanaa'me. Jo'karena chu'ure vanisōjanaa'me repana pāi. Vanisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mū chu'u”, chiiū che'choasomū repau repañare. ³² Jā'ata'ni repau i'kache asavesūasome repana. Asavesūnata'ni repau'te Jesure sēvajučhuasome repana.

Jesús neena, “¿Neepi mai na'a raa masiche?”, chiisi'ere kuamū

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Ūcuarumū Jesús repau neenana'me sani Capernaum vū'ejoopo tī'a vū'ena kakaasome repana. Kakasirumū Jesús ija'che sēniasomū repañare:

—Mai icheja rairumū, ¿ūquere cuture musanūkona? —chiniasomū repau repañare.

³⁴ Chiitota'ni kuavajuchujū i'kamaneasome repana repau'te. Repana rairumū ija'che sāiñechi'a cutuasome repana: “Mai icheja pa'ina, ¿neepi na'a raa masiche?”, chiiū paniasome. ³⁵ Ūcuarumū Jesús pūū ñu'iu repau neenare docerepañare soni rao ija'che i'kaasomū repañare:

—Pāiū chekūnare chū'ura chini aperūmū chū'uma'kū pa'icheja'che pa'iū chekūnare cho'okaiū paau. Jā'aja'ñe cho'oni, “Rua vesūmū chū'ū”, chini chekūnani cho'okaiū che'chesōna chekūnare chū'ure'oja'mū repau'te — chiniasomū repau. ³⁶ Ūcuarūmū Jesús chīiva'ure juha ra, repana pāi chenevūna nūko repava'ure mini cajokū ija'che i'kaasomū repau neenare:

³⁷ —Pāi chū'ure masi cuasana chīiva'nare ikūjava'nare pojona chū'ure ūcuaja'che pojome. Pāi chū'ure pojona chū'urechi'a pojoma'me. Chū'ure Raosi'kūre ūcuaja'che pojome repana —chiniasomū repau.

Maire cu'ache cho'omana pojōjū re'oja'che cho'okaimē maire
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Ūcuarūmū Juan Jesure ija'che i'kaasomū:

—Masiū, chekūre pāiū'te pāi sa'navūā pa'inare vati eto saokū'te ñasinaa'me chūkūna. “Jesupi chū'ukūna cho'omū chū'ū”, chiniasomū repau vatire eto saoni. Jā'aja'ñe cho'ōna ña, ūsejū repau'te i'kasinaa'me chūkūna, maire ja'me cho'okaima'kūjekūna —chiniasomū repau.

³⁹ Chikūna asa Jesús i'kaasomū repau'te.

—Jā'aja'ñe cho'onare ūsemanejū'ū. Pāi Diochi'a cho'omasiche cho'oni, “Jesupi chū'ukūna cho'omū chū'ū”, chiime. Jā'aja'ñe cho'ojū i'kana chū'ure cu'ache i'kama'me. ⁴⁰ Pāi maire cuhemana maire ja'me cho'okainaa'me.

⁴¹ Ūcuachi'a pāi ūcuauakūji mūsanūkonare chū'ū neenare, “Inare Cristo neenajējūna re'oja'che cho'okaimū chū'ū”, chini re'oja'che cho'okaiū oko te'ero'rorūchi'a ūkuatojē'e Diopi ro'ija'mū repau'te. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomū Jesús repau'te.

Pāi rūhiñe cuasamana cu'ache cho'ochē'te kūamū
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ūcuarūmū Jesús Juanre jo'e i'kaasomū.

—Chīiva'na cuasacheja'che chū'ure cuasakūni te'eū'te cu'ache chū'vakū'te pāipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amū: Repau chuta'a chū'ū neeva'ure cu'ache chū'vamarūmūna toacūnarūji rūa ūjarūji pāipi repau cavūna jepo vēe chiarana tō rūoru na'a re'ora'amū repau'te. Jā'aja'ñe cho'oma'to ūcu pa'iū chū'ū neeva'ure cu'ache chū'vaūna Diopi repau cu'ache cho'osi'e ro'ire chū'ūto na'a rūa cu'ache pa'ija'mū repau'te.

⁴³ Mū'ū jūtūpi chekūni cu'ache cho'oni tūsosōjū'ū repajūtū. Na'a re'omū te'ejūtū paakūji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jūtūre jā'aja'ñe cho'omaneni peore paakūta'ni ūcu jūtūpi jo'e cu'ache cho'osi'kūjekū vati toana chachocu'atoana sani uukū pa'ija'mū mū'ū. Na'a cu'amū jā'a.

⁴⁴ Repacheja saisinare ca'nivūā āina peko jūnisōma'ñe āijū pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe uukū pa'itoaa'me. ⁴⁵ Ūcuaja'che mū'ū cū'arūji chekūni cu'ache cho'oni tūsosōjū'ū repacū'arū. Na'a re'omū te'ecū'arū paakūji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jā'aja'ñe cho'omaneni peore paakūta'ni ūcu cū'arūji jo'e cu'ache cho'osi'kūjekū vati toana chachocu'atoana sani uukū pa'ija'mū mū'ū. Na'a cu'amū jā'a.

⁴⁶ Repacheja saisinare ca'nivūā āina peko jūnisōma'ñe āijū pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe uukū pa'ikū'mū. ⁴⁷ Ūcuaja'che mū'ū ñakovaji ñakū cu'ache cho'oni ñakova'te rūtāsōjū'ū. Na'a re'omū te'eñakova paakūji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jā'aja'ñe cho'omaneni ñakocaā peore paakūta'ni ūcuañakovaji ñakū cu'ache cho'osi'kūjekū vati toana sani uukū pa'ija'mū mū'ū. Na'a cu'amū jā'a.

⁴⁸ Repacheja saisinare ca'nivūā āina peko jūnisōma'ñe āijū pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe ai uukū pa'ikū'mū.

⁴⁹ 'Aperumũ Dioni pojojũ pãĩ va'iva'nare vani ïsiasome. Repava'nare vani ũhapi chu'chuasome. Ũha chu'churu na'a re'omũ jã'a. Dios ũcuaja'che ũha chu'chucheja'che Repau'te cuasanani pa'ivesache ti'jñeto te'eñoã ũsema'mũ. Jã'ajekũna na'a rua re'oja'che pa'imasijanaa'me repaña. ⁵⁰ Ũha sãija'ia rua re'omũ. Jã'ata'ni ũhapi sãija'ñepi si'asõru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe pãĩ, ũhapi sãijaau chini? Jo'e sãija'ñe cho'ocu'amũ repa. Ũcuaja'che musanũkona re'oja'che pa'ijũ chekũnare pojoto re'omũ. Re'oja'che cho'ochete jo'kasõni ũha sãija'imaũ cu'acheja'che cu'ame — chiniasomũ repau.

10

Rãjoromi sējoma'ñe paache'te chũ'vamũ Jesús (Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Ũcuarumũ Jesús Capernaum vu'ejoopo pa'isi'kũpi Judea chejana saiũ Jordán chiacha ũsũũ muikã'kona jẽni tĩ'aasomũ. Tĩ'aũna pãĩ repau'te jo'e chi'irena si'arumũ pãĩ che'chokũjekũ jo'e che'choasomũ repañare.

² Ũcuarumũ fariseopãĩ te'ena Jesús pa'ichejana sani ija'che i'kajũ sēniasome repau'te, tĩiñe i'kaũna repaũni chēa cu'ache cho'oũũ chini:

—¿Pãĩũni repau rãjore sējouato sējore'okũ? —chiniasome repaña.

³ Chitena Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Aperumũ pa'isi'kũ Moisés, ¿ũquere musanũkonare chũ'ũkũ tocha jo'kau? —chiniasomũ. ⁴ Chikũna i'kaasome repaña.

—Aperumũ Moisés ija'che chũ'ũ jo'kaasomũ:

Pãĩũ repau rãjore paacuhekũ sējora chiikũ charo repao'te sējojañere kuakũ utija'ovana tocha pi'ni ũcuaooni ïsia'kũ, repao chekũnare ñojaja'ova.

Jã'aja'ñe cho'ocuha sējore'omũ repao'te, chiũũ chũ'ũ jo'kaasomũ —chiniasome repaña. ⁵ Chitena Jesús i'kaasomũ repañare.

—Musanũkonapi cu'ache cho'ochete jo'kacuhejũ ũcuauache cho'oũũ chiijũna jã'aja'ñe chũ'ũ jo'kaasomũ Moisés. ⁶ Aperumũ Dios peore cho'orũũ pãĩ cho'okũ umũũna'me romio'te cho'oasomũ. ⁷ Jã'ajekũna umũũ repau pũka'kupãĩ ja'me pa'isi'e jo'kasõ rãjona'me pa'imũ. ⁸ Jã'aja'ñe cho'o ũcuate'eũja'che pa'ime repaña. ũmũũ rãjona'me te'eka'chapana pa'ime. Jã'ata'ni ũcuate'eũja'che pa'ime repaña. ⁹ Jã'ajekũna pãĩũji Dios jã'aja'ñe paapũ chini jo'kasi'ere jachakũ rãjoni sējosõni cu'ache cho'omũ —chiniasomũ repau.

¹⁰ Na'a pani Jesús neena vu'ere pa'ijũ jo'e rãjoromi sējone'te sēniasome repau'te. ¹¹ Sētena Jesús jo'e i'kaasomũ repañare.

—Pãĩũ repau rãjore paacuhekũ sējo, chekoni vejani Dios ũseche'te cho'okũ charo paasi'kore cu'ache cho'omũ. ¹² Ũcuaja'che romio repao ũjũre sējo chekũni vejani Dios ũseche'te cho'oko charo pa'isi'kũre cu'ache cho'omo —chiniasomũ Jesús repañare.

Chũiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kũamũ (Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Ũcuarumũ pãĩ Jesús pa'ichejana repaña chũiva'nare raasome, repauji chēse pojoa'kũ chini. Jã'aja'ñe rajũna ña repau neena ũsepi'raasome repañare.

¹⁴ ũsepi'rajũna ña Jesús pe'rukũ i'kaasomũ repañare.

—Chīiva'nare chū'ure raiūsemanejū'u musanukona, chū'uni raapu. Iva'na chīiva'naja'ñe pa'iju chū'ure masi cuasanapi Dios chū'o asa chēajanaa'me. ¹⁵ Jā'ata'ni iva'na chīiva'na chū'ure masi cuasacheja'che masi cuasamana Dios chū'o asa chēamanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomu Jesús repau neenare.

¹⁶ Chini Jesús repanare chīiva'nare sū'kakū jājñapi chēsekū Dioni re'oja'chere sēekanasomu.

*Pōsuu kuriu Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuamu
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

¹⁷ Ūcuarumu Jesús jo'e ku'ina pāiu kuriu repau'te vū'vū rani ro're ñu'iu ija'che sēniasomu:

—Masiu, re'okū'mu mu'u. Dios pa'ichejana sasa chiimu chū'u. ¿Je'se cho'oja'che chū'u? —chiniasomu.

¹⁸ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—¿Je'se cuasa, “Re'okū'mu mu'u”, chiiku mu'u chū'ure? Diochi'aa'mu Re'okū. Cheku pāiu re'okū peomu. ¹⁹ Aperumu Dios chū'u jo'kasi'e masicosomu mu'u. Ija'che kuamu:

Musanukona umupāi romi paana chekunare romi ja'me kāimanejū'u.

Ūcuaja'che romi umu pa'ina chekunare umupāi ja'me kāimanejū'u.

Ūcuachi'a pāi vanisōmanejū'u.

Chekuna nee ñaamanejū'u.

Chekuna pa'iche'te ña kuani joremanejū'u.

Repana neere tua paara chini chekunare joremanejū'u.

Ūcuaja'che muja'kupāi ña, kukujū'u,

chiimu Dios chū'u jo'kasi'e —chiniasomu Jesús repau'te.

²⁰ Chikuna repau kuriu jo'e i'kaasomu.

—Masiu, chīirumupi irumujatu'ka Dios chū'u jo'kasi'e peore cho'okū pa'ikū'mu chū'u —chiniasomu repau.

²¹ Jā'aja'ñe i'kauna Jesús ña repau'te rua oiū i'kaasomu.

—Ūcuarepa cho'okū'teta'ni karamu mu'ure. Mu'u paache cu'amajñaruāre peore īsisō, kuri koo chūova'na pa'iva'nani rupū īsijū'u. īsisōjani rani chū'una'me ku'iu chū'u chū'uñe'te cho'okū pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu Jesús repau'te.

²² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa kurineekujeku īsiuamauna rua sumava'u sanisoasomu repau.

²³ Jo'ka sakuna Jesús si'ache repakā'jño ña repau neenare ija'che i'kaasomu:

—Pāi kurinare Dios pa'icheja saineenareta'ni saivesamu —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Repau i'kache asa jñanoasome repau neena. Jñanorena Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Pāi kurinare Dios pa'icheja saineenareta'ni saivesamu, “Rua kuri paaku cheke chiima'mu chū'u. Diore chiima'mu chū'u”, chiiju cuasanejana —chiniasomu repau.— ²⁵ Camellova'ure miuñakarū cojerū kaka etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauji kurire na'a rua cuasaku pa'ito —chiniasomu Jesús repanare.

²⁶ Jā'aja'ñe i'kauna asa jñano Jesús neena sāiñechi'a ija'che i'kaasome: “Jā'a pa'ito, ¿je'se pa'inani Dios pa'icheja saire'oja'u?”, chiniasome repana.

²⁷ Chitena Jesús repanare ñaku ija'che i'kaasomu:

—Maichi'a te'ena cuasajuna Dios pa'icheja saicu'amũ maire pãi. Diopi cho'okaitota'ni Repaũ pa'icheja saiche vesama'mũ —chinasomũ.

²⁸ Chikuna Pedro i'kaasomũ.

—Chũkuna mũ'una'me paũu chini chũkuna paasimajñaruã peore jo'kasõ rani mũ'una'me ku'ime —chinasomũ.

²⁹⁻³⁰ Chikuna Jesús i'kaasomũ repanare.

—Pãiu ũcuachuakũ chũ're cuasaku Dios chũ'ore sani chũ'vakũ pasa chiikũ chekurũmu repaũ vũ'ere jo'kasõmu. Chekurũmu repaũ majaa'chũpãire jo'kasõmu. Chekurũmu majaa'choromire jo'kasõmu. Chekurũmu repaũ cho'jechĩire jo'kasõmu. Chekurũmu repaũ pũka'kũpãire jo'kasõmu. Chekurũmu rũjoni jo'kasõmu. Chekurũmu repaũ chĩire jo'kasõmu. Chekurũmu chejña repaũ paachejñare jo'kasõni repaũ aperũmu paasimajñaruã vũ'ña, a'chũpãi, a'choromi, cho'jechĩi, ja'koromi, mamachĩi, chejña jo'e na'a ruã jñaaja'mũ repaũ. ũcuachi'a Dioni cuasaku cu'ache cho'ocojñokũta'ni ũhasõmaneni jũnisõsirũmu Dios pa'ichejare ai sani pa'ija'mũ. ³¹ Pãi te'ena kuriũ repaũ nee jo'kacuhesi'eja'che repana neere jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekunare, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiicojñome. Chũ'u chũ'uñe'te cho'ojũ repana paache jo'kasõnareta'ni chekuna ña cu'ache i'kame. Jã'ata'ni Dios na'a pa'isirũmu repana paache'te jo'kacuhejũ karama'ñe paajũ chekunare, “Re'oja'che pa'ime ina”, chiicojñosinare, “Cu'ache pa'inaa'me ina”, chijja'mũ. Chũ'u chũ'uñe'te cho'ojũ repana paache jo'kasõ chekunare cu'ache i'kacojñosinareta'ni, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chijja'mũ Dios. ũcuarepaa'me jã'a —chinasomũ Jesús.

*Jesús repaũ chuenisojachere jo'e kũamũ
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² ũcuarũmu Jesús repaũ neenana'me Jerusalén vũ'ejoopona maiũ charoji maniasomũ. Repaũ neena vajũchũjũ cho'jepi maniasome. Reparũmu Jesús repaũ neenare docerepanare soni repaũ'te cho'ojache kũasomũ. ³³ Kũakũ ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Mai Jerusalén vũ'ejoopo maiñe masime mũsanũkona. ũcuachejana chũ're Dios Raosi'kũre pãipi chẽa judío phairipãi chũ'unana'me judiõpãi che'chonani sa jo'kajanaa'me. ũcuapani chũ're vanisõjañe chũ'u judío peonani jo'kajanaa'me, repapani chũ'ũni cu'ache cho'oa'jũ chini. ³⁴ Jo'karena repana chũ're pãisojanaa'me. ũcuachi'a chũ'ũni coo tutujũ suĩ'sue pi'ni kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasõjanaa'me repana chũ're. Jã'aja'ñe cho'ocojñosi'kũta'ni choteumucujñana vajũraija'mũ chũ'u —chinasomũ Jesús repaũ neenare.

*Santiagoame Juan re'oja'che cho'okaaũ chini Jesure sãesi'ere kũamũ
(Mt 20.20-28)*

³⁵ ũcuarũmu Zebedeo mamachĩi Santiagona'me Juan Jesure kueñe tĩ'a i'kaasome.

—Masiũ, chũkuna'te mũ'ũpi re'oja'che cho'okaaũ chini sẽũu chiime chũkuna —chinasome repana. ³⁶ Chitena i'kaasomũ repaũ.

—¿Ëquere chũ'u mũsanũkonare cho'okaija'che? —chinasomũ.

³⁷ Chikuna i'kaasome repana.

—Mũ'ũpi ija'che jo'kaa'kũ chiime chũkuna: Mũja'kuna'me mũ'ũ chũ'ũrũmu chũkuna te'eũ mũ'u ũjajũtu cakã'kona pũũ, chekũpi mũ'ũ kã'kojũtu cakã'kona pũũ ñu'ijũ ja'me chũ'ũjũ paũu chiime chũkuna —chinasome repana. ³⁸ Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—Musanukona vesujũ jā'aja'ñe sēeme. Pāi chũ'ure cho'ojacheja'che musanukonare vanisõñu chiito, ¿cuhemanejanaa'ñe musanukona? — chiniasomũ repaũ. ³⁹ Chikũna repaña Zebedeo mamachĩi i'kaasome repaũ'te.

—Jũju, cuhemanejanaa'me chũkũna —chiniasome.

Chitena Jesús jo'e i'kaasomũ repanare.

—Chũ'ure cho'ocheja'che cu'ache cho'ocojñorepajanaa'me musanukona. ⁴⁰ Jā'ata'ni chũ'ure repakã'jño pa'iche pũujanare chũ'ucũ'amũ chũ'ure. Chũ'u Ja'kũ apereparũmũ ñsija'mũ chũ'u chiicojñosinarechi'a jo'kaja'mũ Repaũ repa —chiniasomũ.

⁴¹ Zebedeo mamachĩipi jā'aja'ñe sētena asa Jesús neena chekũna pe'ruasome repanare. ⁴² Pe'rujũna Jesús repanare soni rao i'kaasomũ.

—Iere masicosome musanukona: Icheja cheja pāi chũ'ũna repaña neenare rũa cuaja pa'iche'te chũ'ũju rũa chũova'nare cho'ojũ pa'ime. ⁴³ Jā'ata'ni musanukonapi te'eũ pāi chũ'ũkũ pasa chini repaña cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe cho'oche cho'okaikũja'che chekũnare cho'okaiũ pa'ijũ'u. ⁴⁴ Te'eũji chekũnare paara chini paacojñokũ pa'icheja'che pa'ijũ'u. ⁴⁵ Jā'aja'ñe pa'ikũ'mũ chũ'u pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ. Pãire cho'okaicojñora chini raisi'kũma'mũ. Pãire ũcuanũkore re'oja'che cho'okaiũ repaña cu'are jũni ro'ikasa chini raisi'kũa'mũ —chiniasomũ Jesús repanare.

*Na'ava'ũni Bartimeoni Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶ ũcuarũmũ Jesús repaũ neenana'me Jericó vũ'ejoopo tĩ'a jmamakarũ pani Jerusalén vũ'ejoopona sañu chini Jesús repaũ neena chekũna pāi rũa jainũko ja'me repajoopoji etajũ ñato ma'a rũ'tũva'te Timeo mamakũ Bartimeo na'ava'ũjekũ ñu'iu kurire sēeũ paniasomũ. ⁴⁷ Ñu'iu Jesús Nazaret vũ'ejoopo cakũ repaũ ñu'ichejapi caraiche'te asa repaũ Bartimeo rũa cuikũ ija'che i'kaasomũ:

—Jesús, David aperũmũ pa'isi'kũ Jojosi'kũ, oijũ'u chũ'ũva'ũre — chiniasomũ repaũ.

⁴⁸ I'kaũna asa repaña pāi jainũko,

—Re'omũ. Jo'e i'kamanejũ'u —chiniasome repaũ'te. Jo'e i'kamanejũ'u chiisi'eta'ni na'a rũa cuikũ i'kaasomũ repaũ.

—Jesús, David aperũmũ pa'isi'kũ Jojosi'kũ, oijũ'u chũ'ũva'ũre — chiniasomũ repaũ.

⁴⁹ Jā'aja'ñe i'kakũ cuikũna asa canũka,

—Repaũ'te soijũ'u —chiniasomũ Jesús.

Chikũna repaña pāi na'ava'ũni soijũ i'kaasome.

—Koka paakũ vũni raijũ'u. Jesús mũ'ũre soimũ —chiniasome repaña repaũ'te.

⁵⁰ Chitena asa repaũ sē'sevũ ju'ikãa tĩto na'mi vũni Jesuni saniasomũ.

⁵¹ Sakũna Jesús ija'che sēniasomũ repaũ'te:

—¿Ëquere cho'okaũ chini sēekũ mũ'u chũ'ũre? —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

Chikũna repaũ na'ava'ũ i'kaasomũ.

—Masiũ, chũ'u ñakocaã ñoa'kũ chiimũ chũ'u —chiniasomũ repaũ.

⁵² Chikũna Jesús jo'e i'kaasomũ.

—“Jesús chũ'ũre vasoja'mũ”, chini cuasasi'kũjekũna mũ'u ñakocaã ñoja'mũ mũ'ũre. Chura mũ'u vajũ saijũ'u —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

Jesupi jā'aja'ñe i'kauna repau ñakocaã teana care'osoasomu. Care'ouna Jesure jovo ja'me saniasomu repau na'ava'u pa'isi'ku.

11

Jerusalén vu'ejoopo Jesús sani tĩ'asi'ere kumam
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me saiju Jerusalén vu'ejoopo kueñe cajoopoã Olivo aikūti pa'ijoopoã Betfagé vu'ejoopona'me Betania vu'ejoopo cachejñana tĩ'aasome. Tĩ'a Jesús repau neenare te'eka'chapanarechĩ'a soniasomu. ² Soni repanare saora chini ija'che i'kaasomu repau:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saijũ'u musanukona. Sani tĩ'a burrova'ure quẽo suosiva'ure, pãi chuta'a tuhimava'uni ñajanaa'me musanukona. Ña repava'ure jose ichejana rakaijũ'u. ³ Pãi ũcuamakũji musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona jā'ava'ure joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'ure chiimu. Na'mi co'choja'mu repau iva'ure”, chijũ'u —chiniasomu repau.

⁴ Chikuna repana sani ñato burrova'u pãi vu'e kakasa'aro kueñere, ma'a ru'tuva'te quẽo suosiva'u rñiasomu. Ūcuarumu repana repava'ure sani joseasome.

⁵ Josejuna ũcuacheja pa'ina ija'che i'kaasome repanare:

—¿Ëquere musanukona cho'oche? ¿Je'se pa'ina jā'ava'ure joseche? —chiniasome repana.

⁶ Chitena repanare Jesús i'kaku chũ'u raosi'ere kuaasome repana. Kuarena repava'ure ũsemaneasome repana. ⁷ Ësemapuna repava'ure Jesús pa'ichejana sa repava'u sōkuñuna kãñapi tuorena Jesús muni tuniasomu repava'ure. ⁸ Tuni saiuna repau saima'ana pãi jainuko kãña jaasome. Chekuna ũcuaja'che sũki ka ja'o pa'ikare veri ũcuama'ana ũhaasome.

⁹ Charo Jesure ja'me sainana'me repau cho'je saina pojojũ cuijũ ija'che i'kaasome:

—¡Dios peore masiku'mu! ¡Diopi ikure pãire chũ'ua'ku chini Repau Raosi'kure re'oja'che cho'okaau! ¹⁰ ¡Aperumu pa'isi'ku mai majapãiu David chũ'usi'ejache iku Jesús re'oja'che chũ'uja'mu! ¡Dios peore masiku'mu! —chiniasome repana.

¹¹ Jā'aja'ñe cho'ojuna Jesús Jerusalén vu'ejoopo tĩ'a Dios vu'ena kaka pa'iu na'isokuna peore si'ache repakã'jño ña pi'ni eta Betania vu'ejoopona co'iasomu, repau neena docerepanana'me.

Higoñuji jo'e kũimaneakũ chini i'kamũ Jesús
(Mt 21.18-22)

¹² Jo'e ñatato Jesús repau neenana'me Betania vu'ejoopoji raijuna Jesure āucuhaasomu. ¹³ Āucuhakuna so'opi ñato sũkiñũ higoñũ ja'o sã'sasi'ñũ paniasomu. Jā'aja'ñe pa'ina Jesús na'a kueñe sani ñato higopũã kũima'ñũ ja'ochi'a paniasomu. Kũirumu chuta'a tĩ'amauna reparuã peoasomu repañũ. ¹⁴ Jā'aja'ñe pa'ina repañũ ija'che i'kaasomu repau:

—Iñũ sũkiñũ jo'e kũimairo paau —chiniasomu repau. Jā'aja'ñe i'kakuna repau neena asaasome.

Dios vu'ena kaka pōse ĩsinare Jesús eto saosi'ere kumam
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48)

¹⁵ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús repau neenana'me sani Jerusalenna tĩ'aasome. Tĩ'a Jesús Dios vu'ena kaka repavũ'e pōse koosinana'me

ĩsisinare peore eto saomasu. Eto saoku kuri sañekaina mesakoñana'me ũkupova'na ĩsina ñu'isaivũãre jujo tajño ũhaasomasu repau. ¹⁶ Ũcuaja'che chekuna repana pōsemajñaruã ve'eju repavũ'epi kaka etajani sañu chinare ũseasomasu repau repanare. ¹⁷ Jã'aja'ñe cho'oku repanare che'choku ija'che i'kaasomasu:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:
Chu'u vũ'e pãĩ ũcuanuko chu'ure pojoju sēevũ'ea'me,
chiimu. Jã'ata'ni musanukona pōse ñaana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome —chiuu eto saomasu Jesús repanare.

¹⁸ Jã'aja'ñe cho'õna asa judío phairipãĩ chũ'unana'me judiopãĩ che'chona pe'ruju repau'te vanisoche chũ'ũñu chiisinata'ni pãipi ũcuanuko repau che'choche'te asa jñanojuna repau'te vajuchuasome repana. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús na'ito repau neenana'me repajoopoji saniasome.

Higoñu jūnisi'ere kamu
(Mt 21.18-22)

²⁰ Jo'e ñatato Jesús repau neenana'me higoñu pa'icheja caraiu ñato repañu saivũãjatũ'ka jūnisi'ñũ paniasomu. ²¹ Repañuji jã'aja'ñe pa'ũna Jesús i'kasi'e Pedro jo'e cuasaku i'kaasomu.

—¡Ñaku, Masiu! Mũ'upi repañũ'te cu'ache i'kauna peore jūnisi'ñũ'me —chiniasomu repau'te.

²² Chikuna Jesús repau neenare i'kaasomu.

—Diore cuasaju pa'ijũ'u musanukona. ²³ Musanukona ũcuauakũji, “Diopi cho'okaiuna chu'u i'kache peore cho'ore'oja'mũ”, chiuu cuasaku ikũtire, “Icheja kũñu chiarana sũ'a nukajũ'u”, chiito repakũti musanukona chũ'ũñe cho'oja'mũ. Ũcuarepaa'me jã'a. ²⁴ Jã'ajekuna ija'che i'kamũ chu'u musanukonare: Musanukona, “Diopi chu'u ũcuauache sēeto cho'okaija'mũ chu'ure”, chiiju cuasaju pa'ito musanukona sēeñe cho'okaija'mũ Dios. ²⁵ Musanukona Diore sēñu chini chekuna musanukonare cu'ache cho'osi'e cavesũõ jo'e cuasamanejũ'u. Jo'e cuasama'to Dios ũcuaja'che musanukona cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ. ²⁶ Jã'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere cavesũma'ñe ũcua cuasato Dios ũcuaja'che musanukona cu'ache cho'osi'e cavesũma'ñe ũcua ruã cuasaku pa'ija'mũ —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús ruã masi i'kasi'ere kamu
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ũcuaramũ Jesús repau neenana'me Jerusalenna jo'e sani tĩ'aasome. Tĩ'a Jesús Dios vũ'e kaka nũka ku'iu ñakuna judío phairipãĩ chũ'unana'me judiopãĩ che'chonana'me judío aina ranciasome. ²⁸ Rani repau'te ija'che sēniasome repana:

—¿Je'se cuasa pãĩ chũ'ũna cho'ocheja'che cho'oku mũ'u? ¿Neepi chũ'ũrena rani cho'oku mũ'u? —chiniasome. ²⁹ Chitena repanare sãĩñe i'kaasomu repau.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonani chu'o sēniasara. Sēeuna kuajũ'u chu'ure. Kuaru chu'u ũcuaja'che iere cho'oa'ku chini chu'ure chēa raosi'ku mami kuaja'mũ musanukonare. ³⁰ ¿Neepi Juanre Pãĩ Okoro'veku'te chēa raore? ¿Diopi chēa raou? Jã'apãani, ¿pãipi chēa raore repau'te? Kuajũ'u chu'ure —chiniasomu Jesús repanare.

³¹ Sēkuna sãĩñechi'a ija'che cutuasome repana:

—¿Je'se mai ikure i'kajanaa'ñe? Maipi, “Juanre Dios chëa raosi'kua'mu”, chiito iku maire, “¿Je'se pa'ïuna musanukona jã'aja'ñe cuasanata'ni Juan chu'vasi'e cuasamanere?”, chijja'mu. ³² Ūcuaja'che, “Pãipi Juanre chëa raosinaa'me”, chiicu'amu maire —chiniasome repana. Reparumu pãi rua jainuko, “Juan Dios chu'o kuakaiku pa'isi'kua'mu”, chijju cuasajuna i'kavajuchuasome repana, chekunapi asa pe'ruju chini. ³³ Vajuchuju Jesure ija'che i'kaasome repana:

—Juanre raosi'ku mami vesume chukuna —chiniasome.

Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Chu'u ūcuaja'che musanukonapi jã'aja'ñe i'karena chu'ure chũ'u raosi'ku mami kuamaneja'mu —chiniasomu Jesús repanare.

12

Cho'ochë cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kummu (Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ūcuarumu Jesús repanare chu'vaku ija'chere cuasaku kuaasomu:

—Pãiu pisi uche chio tã pi'ni si'acachio rühiso'koro jeo tusuasomu. Repaso'koro jeo pi'ni uche cha'ca chachojavu je'naasomu repau ūcuate'evuji conora'ka meajacheja pa'ivu. Ūcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaiju paaru chini vu'e umu nukavu'e cho'oasomu repau.

'Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jña jo'ka tũichejana sanisõasomu repau. ² Sani pa'iu uche tuarumu t'ãuna repau'te cho'ochë cho'okaiku'te uche chio kuirakaina pa'ichejana saoasomu repau, uchere mijani rakaau chini. ³ Jã'ata'ni sani t'ãuna ña repana uche kuirana repau'te chëa vani, uchejẽ'e peou'te uche paaku pa'ichejana co'choasome repana. ⁴ Co'chorena ña uche paaku repau'te cho'ochë cho'okaiku'te chekuni jo'e ūcuachejana saouna sani t'ãuna ña repana uche kuirana repau'te cataruãpi repau sãjopuna asi su'a repau'te rua cu'ache cutu pi'ni uchejẽ'e peou'te co'choasome. ⁵ Co'chorena chekure jo'e saoasomu repau. Saouna repau'te vanisõasome repana. Chekunani asi vaniasome repana. Chekunare vanisõasome repana.

⁶ 'Jã'aja'ñe cho'ojuna churata'ni repau mamaku'te rua oiũ paaku'te, “Chu'u chiireta'ni ña kukujacosome repana”, chiuu cuasa cho'jerepana mamaku'te saoasomu repau. ⁷ Jã'ata'ni repau mamakuji sani t'ãuna ña repachio kuirakaina sãiñechi'a ija'che i'kaasome: “Jã'u uche paaku mamaku'mu. Puka'ku jũnisõsirumu repau paasi'e paajaua'mu jã'u. Vanisõũu jã'uni. Maipi puka'ku jũnisõsirumu repau paasi'ere paaũu”, chiniasome repana. ⁸ Chini repau'te chëa vanisõ chio ru'tuvana sa ũhaasome repana repau'te —chiniasomu Jesús repanare pãi.

⁹ Jã'aja'ñe kuacuha repau kuasi'e asasinare ija'che sëniasomu repau:

—Repau mamaku'te vanisõsi'ere asa uche chio paakuji sani, ¿je'se cho'oja'u repanare uche kuirakainare? Sani repau mamaku'te vanisõsinare sãiñe vanisõja'mu repau. Repanare vanisõ uche chio kuirakaijanare chekunani jña jo'kaja'mu repau, cu'ache cho'oma'ñe uche tua pi'ni repau'te sa isijanani.

¹⁰ '¿Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kummu:

Pãi vu'e cho'ona vu'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupu jñaani cuheasome repana.

Cuheju jo'kaasome repatuupu.

Chekunata'ni na'a rua masinajeju rani repatuupɔ mini kuãa sa repana vu'e chakavuna nukoasome, repana vu'epi na'a rua jujaa'ku chini.

¹¹ Diopi cho'okaiuna já'aja'ñe cho'orena ña cuasa Repauni pojojɔ i'kame chukuna, chiimɔ Dios chɔ'o tocha jo'kasi'e —chiniasomɔ repaɔ.

¹² Jesupi já'aja'ñe i'kauna asa judío phairipái chũ'unana'me judíopái che'chonana'me judío aina asamasi, “Ikɔ Jesús ũcuau cuasaku kuacheji maini cu'ache cutumɔ”, chiijɔ pe'ruasome. Pe'rujɔ repaɔ'te chẽañu chiinata'ni pãire chekunani vajuchujɔ repaɔ'te jo'ka sanisoasome repana.

Jesús pãire chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kuamɔ
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Ũcuarumɔ judíopái chũ'unapi fariseopãina'me Herode'te chiinare te'enare soni ija'che i'kaasome:

—Jesús pa'ichejana sani repaɔ'te chɔ'o rua sēniasajũ'u. Já'aja'ñe sēejuna repaɔ tĩñe i'kato asa repaɔ i'kasi'e maire chũ'unani kuañu. Maipi kuato chekurumɔ repaɔ'te chẽañe chũ'ujanaa'me repana —chiniasome.

¹⁴ Chini saonɔa sani Jesure ija'che i'kaasome repana:

—Masiu, chɔ'o ũcuarepare cutukumɔ mu'u. Pãipi asa chẽa re'oja'che paapu chini Dios chũ'ũñe ũcuarepare che'chokumɔ mu'u. Já'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katojẽ'e kuku cuasoma'ñe ũcua che'chokumɔ pa'ikumɔ mu'u. Já'ajekuna mu'uni chɔ'o sēniasañu chiime chukuna, mu'u cuasaku i'kache'te asa masiñu chini. Romapái chũ'ukujɔ Césapi chukuna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ñe chukuna repaɔ'te? ¿Ro'imanejanaa'ñe? —chiniasome repana.

¹⁵ Já'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kaasomɔ repanare:

—Chũ'uni cacu'oñu chini já'aja'ñe sēeme musanukona. Kurire'reva chũ'ure rajũ'u; ñara —chiniasomɔ repaɔ. ¹⁶ Chikuna repaɔ'te kurire'reva miijani ra ñoasome repana. Ñojuna Jesús ija'che i'kaasomɔ repanare:

—Ikɔ kurire'reva pa'iku kuechusi'ku, ¿keeja'ia'u? Ũcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'reva? —chiniasomɔ.

Chikuna i'kaasome repana.

—Maire chũ'uku César chiana'me repaɔ mami pa'imɔ já'are'reva —chiniasome repana.

¹⁷ Chitena Jesús i'kaasomɔ repanare.

—Já'a pa'ito pa'iche ro'ire repaɔ'ji kuri ro'iche chũ'uto ro'ijũ'u repaɔ'te. Dios chũ'u jo'kasi'e ũcuachi'a cho'ojɔ pa'ijũ'u —chiniasomɔ repaɔ. Já'aja'ñe i'kauna asa kukuasome repana.

Jũ'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamɔ
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Ũcuarumɔ saduceopái Jesuni ñañu chini saniasome. “Pãire jũ'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiijɔ cuasanajeju Jesure ija'che sēniasome repana:

¹⁹ —Masiu, Diopi chũ'uuna Moisés aperumɔ tocha jo'kasi'e ija'che chiimɔ:

Pãiu romio'te vejasi'kupɔ, chuta'a chĩ peokujɔ jo'ka jũnisõru repaɔ cho'jeuji veja paaa'ku majaa'chɔ paasi'kore.

Repaoni veja chĩire paaku ija'che cuasaku paau:

“Chũ'u a'chɔ jũnisõsiva'u chĩijanaa'me ina chũ'u chĩ”, chiaɔ,

chiimũ repaũ tocha jo'kasi'e. ²⁰ Jã'ajekũna chũ'o kuañũ chiime chũkũna mu'ũre. Pãiu charo cakũ cho'jechĩi umupãichi'a seirepanare paaasomũ. Repaũ charo cakũ romio'te veja paakũ chuta'a chĩi peokũji jo'ka jũnisoasomũ. ²¹ Jo'ka jũnisomũna cho'jeũ repaũ majaa'chũ rãjo pa'isi'koni veja paakũ ũcuaja'che chuta'a chĩi peokũji jo'ka jũnisoasomũ. Jũnisomũna na'a cho'je cakũ ũcuate'eo'te veja ũcuaja'che chĩi peokũji jũnisoasomũ. ²² Jã'aja'ñechi'a sieterepana ũcuanũko ũcuate'eo'te vejajũ chĩi peonachi'a jo'ka jũnisoasome repana. Repana peore jũnisosirũmũ romio ũcuaja'che jũnisoasomo. ²³ Jã'ajekũna pãi jũnisosina ũcuanũko jo'e vajũraisirũmũ, ¿kaupi repao'te jo'e paaja'ũ, sieterepana veja paacojñosi'kore? — chiniasome repana.

²⁴ Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—Tĩiñe cuasame mũsanũkona. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'ejẽ'e vesajũ jũ'isinare Dios vasomasichejẽ'e vesame mũsanũkona. ²⁵ Pãi ũcuanũko jo'e vajũraisirũmũ umupãina'me romi jo'e vejamanejanaa'me, Diore ja'me pa'ina ángeles pa'icheja'che pa'inajejũ. ²⁶⁻²⁷ ¿Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e jũ'isina vajũraiche kuache ñamanaa'ñe mũsanũkona? Aperũmũ Moisés sũkiranũũ uutoa toa kueñe nakakũ ñakũ paniasomũ. Ñakũ nakakũna ũcuatoa sa'navũji Diopi i'kakũna asakũ tocha jo'kaasomũ repaũ Moisés.

“Chũ'ũ Dios, mũsanũkona aipãi icheja pa'irũmũ chũ'ũre cuasasinare paakũ'mũ chũ'ũ Abrahamre, Isaare, Jacobre”, chiisi'kua'mũ Dios, chiimũ repaũ tocha jo'kasi'e. Diopi ñato pãi jũnisõsinajẽ'e vajũme, repana rekoñõapi vajũkũna. Jã'a jachajũ cuasama'ñe rũa tĩiñe cuasame mũsanũkona —chiniasomũ Jesús repanare saduceopãi.

*Dios pãi na'a rũa chũ'ũñe'te kũamũ Jesús
(Mt 22.34-40)*

²⁸ ũcuarũmũ judiõpãi che'chokũ rani Jesure saduceopãi ke'resi'e asaaasomũ. Jesupi rũa masi i'kakũna asa ija'che sãniasaasomũ repaũ:

—Dios maire chũ'ũ jo'kasi'e, ¿jeea'che Repaũ maire na'a rũa cho'ojũ'ũ chũ'ũche? —chiniasomũ. ²⁹ Chikũna Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Dios maire ija'chere i'kakũ na'a rũa chũ'ũmũ:

Asarepajũ'ũ, Israelpãi.

Chũ'ũ mũsanũkonare Paakũ ũcuate'eu'mũ.

³⁰ Jã'ajekũna pãi mũsanũkonare ũcuanũkore Paakũ'te chũ'ũre mũsanũkona aũna'me rekoñõãna'me kokana'me cuasache peore jã'api rũa cuasajũ pa'ijũ'ũ.

Mũsanũkona meñe oicheja'che chekũnare oijũ pa'ijũ'ũ, chiimũ chũ'ũmũ Repaũ. Dios jã'aja'ñe chũ'ũ jo'kakũ maire, “Jã'are cho'ojũ pa'ijũ'ũ”, chiimũ na'a rũa chũ'ũmũ. ³¹ Cheke ũcuaja'chea'me, Repaũ chũ'ũrepache. Ija'che chiimũ:

Mũsanũkona meñe oicheja'che chekũnare oijũ pa'ijũ'ũ, chiimũ Dios. Jã'aja'ñe, “Cho'ojũ pa'ijũ'ũ”, chiimũ na'a rũa chũ'ũmũ Dios maire. Chekejẽ'e na'a rũa chũ'ũma'mũ Repaũ —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

³² Chikũna judiõpãi che'chokũ i'kaasomũ repaũ'te.

—Masiũ, ũcuarepaa'me jã'a, mũ'ũ i'kache. Dios ũcuate'eu'mũ. Chekũ maire paakũjẽ'e peomũ. ³³ Mai judiõpãi Diore pojojũ cu'amajñarũã Repaũni ñisijũ uosome. Jã'aja'ñe cho'ojũna pojocosomũ Repaũ maire. Jã'ata'ni maipi Repaũni rekoñõãpi rũa masi cuasajũ mai meñe oicheja'che chekũnare oijũ pa'ito na'a rũa pojocosomũ Dios maire —chiniasomũ repaũ.

³⁴ Jǎ'aja'ñe i'kauna asa Jesús, “Iku masi i'kasi'kua'mu”, chiiu cuasa ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jǎ'aja'ñe cuasakujeku Dios chũ'uñe asa chēapi'ramu mu'u — chiniasomu repau repau'te.

Reparumu pǎi Jesure chu'o jo'e sēevajuchuasome.

*¿Nee chũia'u pǎi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku?
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Ũcuarumu Jesús Dios vu'ere pa'iu pǎire che'choku ija'che i'kaasomu:

—Mai judiopǎi che'chona ija'che i'kame: “Aperumu pa'isi'ku David Jojosi'kua'mu Cristo”, chiime. ³⁶ Repau David, aperumu Dios Rekochoji kuakuna tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Dios chu'ure Paaku'te ija'che i'kaasomu:

“Chu'ure kueñe uajjũtu cakǎ'kona puujũ'u.

Chu'upi cho'okaiuna mu'ure cuhesina ũcuanuko mu'u chũ'uñe cho'ojanaa'me”, chiniasomu.

Jǎ'aja'ñe tocha jo'kaasomu David.

³⁷ ‘Je'se pa'iuuna David, “Chu'ure Paaku'mu Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kua'mu Cristo”, chiiche mai judiopǎi che'chona? —chiniasomu Jesús repanare.

Reparumu pǎi jainuko Jesús i'kache asa pojoasome.

*Judiopǎi che'chona cu'ache cho'oche'te kuamu Jesús
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)*

³⁸ Ũcuarumu Jesús pǎire jo'e che'choku ija'che i'kaasomu:

—Judiopǎi che'chona pa'iche ña chēamanejũ'u musanukona. Kǎña re'ojakǎñapi ujacueñoã ju'ijũ nuka ku'ime repaana, pǎipi ña, “Diore rua cuasanaa'me jǎ'ana”, chiapũ chini. Āu ĩsichejñare ku'ijũna pǎipi repanani ña chēa pojojũ, “Peore masinajejũ che'chonaa'me ina”, chiito rua pojonaa'me repaana. ³⁹ Ũcuaja'che judiopǎi chi'ivu'ena mua kakani masina ñu'isaivũãre ñu'ineenaa'me repaana. Ũcuaja'che pǎipi repanani ãu ãuñu chini soito mua repanare soisi'kure kueñe ñu'ineenaa'me repaana.

⁴⁰ Ũcuachi'a va'jeva'na paache jorejũ tutesõnaa'me repaana. Jǎ'aja'ñe cho'onata'ni pǎipi ña, “Re'onaa'me jǎ'ana”, chiapũ chini Diore sēni rua jeerumu sēejũ pa'inaa'me repaana. Jǎ'aja'ñe cho'onajejũna Diopi chũ'uuna rua cu'ache ti'jñeja'mu repanare —chiniasomu Jesús.

*Va'jeva'o chũova'o pa'iva'o Diore kuri ĩsisi'ere kuamu
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Ũcuarumu Jesús Dios vu'ena kaka cǎjovũ kuri mañavũ nukacheja kueñe puũ ñu'iu ñato Dioni ĩsijũ pǎi jainuko kuri mañajũ paniasome. Ũcuachi'a kurina jainuko kuri rua mañaasome. ⁴² Ũcuarumu va'jeva'o chũova'o pa'iva'o ũcuaja'che te'eka'chapare'reruãchi'a ka'charũ pa'ire'reruãre mañaasomo. ⁴³⁻⁴⁴ Mañaona ña Jesús repau neenare soni rao i'kaasomu.

—Ina kurinata'ni repaana koojũna cajejaisi'ere ĩsisinaa'me. Iva'ota'ni repao ãu koo ãio pasa chiisire'reruãre Dioni pojoko peore ĩsisõsi'koa'mo. Kurina ĩsisi'e ña pojomu Dios. Jǎ'ata'ni iva'o ĩsisi'e ña na'a rua pojomu Dios. Ũcuarepaa'me jǎ'a —chiniasomu Jesús.

13

Dios vù'e ñañosojachere kwamu Jesús

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Ũcuarum Jesús Dios vù'e pa'isi'kupi etauna repau neena te'eu repau'te i'kaasom.

—Ñaku, Masiu! Catapuã rua re'ojapuãpi cho'osivù'ñaame ivù'ña — chiniasom.

² Chikuna Jesús i'kaasom.

—Musanukona ivù'ña peore ñaju pa'ime, “Re'oja'imù”, chini. Jã'ata'ni na'a pa'isirum, catapuã te'epujẽ'e chekupuna'me sù'ima'ne peore ñañosojanaa'me pã i'vù'ña — chiniasom Jesús repau'te.

Cheja si'apirarum cho'ojachere kwamu

(Mt 24.3-28; Lc 17.22-24; Lc 21.7-24)

³ Jã'aja'ne i'kacuha Jesús repau neenana'me Olivo aikuti Dios vù'e ti'jñe chekütina muni pũ ñuniasome. Pũ ñu'iju Pedro, Santiago, Juan, Andrena'me repau'te Jesure te'eu'te chu'ore sëniasome.

⁴ —Mũ'ũ kuasi'e, ivù'ña ñañosojañe, ¿jeerum cho'ojachea'che? Reparum t'i'añe, ¿je'se masijanaa'ne chukuna? — chiniasome repa.

⁵ Chitena Jesús i'kaasom.

—Ñarepaju pa'iju jorena i'kache asa cuasama'ne pa'ijũ'ũ musanukona.

⁶ Pã jainuko te'enachi'a ku'iju joreju chu'uni roiju, “Dios Raosi'kua'mũ chu'ũ. Cristoa'mũ”, chiijanaa'me. Jã'aja'ne i'kaju joreju pã jainukore cac'ojanaa'me repa.

⁷ Ũcuachi'a si'achejña pã vaiche asani kukumaneyũ'ũ musanukona. Jã'aja'ne pa'ija'mũ cheja si'apirarum. Jã'ata'ni cheja chuta'a si'amaneyamũ. ⁸ Pã ùcuate'echeja pa'ina chekuchejña pa'inani sani vanisojanaa'me. Ũcuaja'che cheja si'achejñaruã rua pi'rujamũ. Ũcuaja'che ruarepa asuku ãupi aineemauna si'achejñaruã ãucuhana jünisojanaa'me pã. Jã'ata'ni peore jã'a na'a rua cu'ache cho'orũmupi t'i'apiraku cho'ocheme.

⁹ Ñarepaju pa'ijũ'ũ. Reparum pã musanukonare chu'uni cuasajuna chëa judiopã chũ'una pa'ivù'ena sa jo'ka, repa'ni su'isueche'te chũ'rena judiopã chi'ivù'e cuaa su'isuejanaa'me. Chekumũ pã musanukonare chu'uni cuasajuna chëa pã chũ'una pa'ivù'ñana sa jo'kajanaa'me, musanukonare cu'ache cho'ochete chũ'ua'ju chini. Jã'aja'ne cho'ojuna repa'ni pã chũ'unare chu'ũ pa'iche'te kua asojanaa'me musanukona. ¹⁰ Dios chu'o re'oja'che chu're cuasa'ni ku'iju chu'vajanaa'me, pãpi si'achejña pa'ina asa chëaa'ju chini. Jã'aja'ne cho'o pi'nisirumuna icheja cheja si'asõja'mũ. ¹¹ Ũcuachi'a reparum pãpi musanukonani chëa pã chũ'una pa'ivù'ena sa jo'karu, “¿Je'se sãñe i'kaja'che chu'ũ?”, chiiju cuasamanejũ'ũ. Musanukonare sãñe i'kache t'arumũ musanukona i'kajache chu'o Diopi rekoñoãna kuaja'mũ. Musanukona te'ena cuasajũ i'kama'ne mai Ja'ku Dios Rekochoji cho'okaiuna masi i'kajanaa'me musanukona. ¹² Reparum pã repa cho'jehũ chũ'uni cuasajuna chëa sa, “Vanisõjũ'ũ inare”, chiiju jo'kajanaa'me. Ũcuaja'che chekuna repa majaa'chũpãpi chũ'uni cuasajuna cu'ache cho'ojanaa'me. Puka'kupã ùcuachi'a repa mamachĩpi chũ'uni cuasajuna chëa sa, “Inare vanisõjũ'ũ”, chiiju jo'kajanaa'me. Ũcuaja'che chekuna repa puka'kupãpi chũ'uni cuasajuna ùcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ¹³ Pã jainuko

musanukonare chũ'uni cuasajuna rúa cuhejanaa'me. Jã'ata'ni musanukonapi chũ'ure cuasache'te ũhasõma'ñe jũnisõrumujatũ'ka masi cuasaju pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

14 'Dios chũ'o aperumũ kuasi'ku Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ: Na'a pa'isirumũ pãi Dios cuheche'te rupũ tũosi'kuni Dios vũ'ena sa nuko, "Dioa'mũ iku. Pojojũ'u ikure", chiijanaa'me, chiimũ. Repa tochasi'ere ñani masijanaa'me musanukona. Pãipi jã'aja'ñe cho'ojuna ñani Judea cheja pa'ina aikũjñana vũ'vũ katisõa'ju. 15 Pãipi ũcuauana repa vũ'ña ve'koroãre pani cu'amajñarũãre miñu chini kakama'ñe teana vũ'vũsõa'ju. 16 ũcuaja'che pãipi chiño saisina pani repa vũ'ña paache'te cu'amajñarũãre miñu chini co'ima'ñe teana vũ'vũsõa'ju. 17 Reparumũ romiva'nare chũi sũ'iva'nana'me oje chũsava'nare rúa vesache cu'ache pa'ija'mũ. 18 Dioni rúa sũejũ pa'ijũ'u, reparumũpi okorumũna tĩ'amañea'ku. 19 Reparumũ tĩ'aru mamarumũpi irumujatũ'ka pãipi jmamakarũjẽ'e ñama'ñepi cu'a rúa cu'acheji pa'ija'mũ. ũcuachi'a reparumũ cho'osi'e cu'a jo'e ti'jñemaneja'mũ. 20 Repa cu'ache pa'irumũre Diopi ũsemañna na'a jeerumũ cu'ache pa'ito pãipi te'eujẽ'e jujama'ñe cho'osõra'ame. Jã'ata'ni Diopi Repaũ chẽa paanani oiũ ũsekũna cu'a rúa jeerumũ pa'imaneja'mũ.

21 'Reparumũ pãipi musanukonare ija'che i'kajanaa'me: "Rani ñajũ'u. Pãipi ũcuaukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku ichejare pa'imũ." Jã'apãani, "Sani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imũ", chiijanaa'me. Pãipi jã'aja'ñe i'kato asa jachajũ'u musanukona. 22 Reparumũ pãipi te'enachi'a ku'ijũ jorejũ, "Dios Raosi'ku'a'mũ chũ'u. Cristoa'mũ", chiijanaa'me. Chekunapi, "Dios chũ'o kuanaa'me chũkũna", chiijanaa'me. Jã'aja'ñe jorejũ i'kajũ Diochi'a cho'omasicheja'chere cho'o ñojanaa'me repa, Dios chẽa paanapi ña Repaũ'te cuasache'te jo'kasõ ũcuauani jovo repa chũ'uñe'te cho'ojũ paapũ chini. 23 Musanukonare repa cho'ojachere masia'ju chini irumũna kuamũ chũ'u. Jã'ajekũna ñarepajũ pa'ijũ'u musanukona —chiniasomũ Jesús repa.

*Pãire ja'me paapũ chini Dios Raosi'ku jo'e rajachere kuamũ
(Mt 24.29-36, 42-44; Lc 21.25-36)*

24 ũcuaurumũ Jesús jo'e i'kaasomũ.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirumũ ũsũ miamaneja'mũ. Pãimiaũ ũcuaja'che miamaneja'mũ. 25 Cũnaumũ pa'ina ma'jñoko chejana tuã'tuasõjanaa'me. ũcuachi'a cũnaumũ pa'imajñarũã ñũ'kueja'mũ. 26 Reparumũ chũ'u Dios Raosi'ku peore Masia'ji rúa re'oja'che ñoũ ko'sija'iu cũnaumũpi pãipi ũcuauko ñajũ'te pikona'me cajeja'mũ. 27 Caje chũ'u neenare ángeleva'nare chũ'u saõna sani chũ'u chẽa paanare cheja si'achejñarũã pa'inare rúa so'ñapi ra chi'ijanaa'me repa.

28 'Chura higoñũ pa'iche'te cuasajũ'u. Higoñũ karũã ã'jikarũã carũni ja'o ma'mañe ñani, "Ŕsurumũ tĩ'api'ramũ ie", chiime musanukona. 29 ũcuaja'che chũ'u chura kuasi'epi tĩ'akũna ñani, "Jesús, Dios Raosi'ku chejana jo'e cajepi'ramũ", chiijanaa'me musanukona. 30 Musanukona jojosina chuta'a jũnisõmarumũna chũ'u kuasi'e peore ti'jñeja'mũ. ũcuarepa'a'me jã'a. 31 Cũnaumũna'me cheja si'asõja'mũ. Chũ'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'asõma'ñe ũcua pa'ija'mũ.

32 'Pãipi te'eujẽ'e masima'me chũ'u kuasi'e ti'jñejarumũ. Cũnaumũ pa'ina ángeles ũcuachi'a vesũme. Chũ'u Dios Mamakũ ũcuachi'a vesumũ. Ja'kuchi'a masimũ jã'a.

³³ 'Chũ'u mʉsanʉkonare kuasi'e tijñejarũmu vesunajeju ñarepaju pa'ijũ chũ'uni cha'aju Dioni s̄eju pa'ijũ'u. ³⁴ Ija'chea'me: Chekurũmu p̄aiũ chekũchejana saipi'rakũ repaũ'te cho'oche cho'okainare soni rao vũ'e kuirakaiche'te jo'kaasomũ. Ūcuanũkore si'acairo repaũ cho'ojache chũ'u jo'kaasomũ repaũ. Repa vũ'e kakasa'aro p̄e'jekaikũ'te ija'che i'kaasomũ: "Chũ'u jo'e rajachere p̄e'jekũ cha'akũ pa'ijũ'u", chini-somũ. Chini jo'ka saniasomũ repaũ. ³⁵ Repaũ vũ'e paakũ rajarũmu repaũ neena vesũcheja'che chũ'u mʉsanʉkonare Paakũ jo'e rajarũmu vesũme mʉsanʉkona. Vesunajeju ñarepaju pa'ijũ chũ'uni cha'aju pa'ijũ'u. Chekurũmu na'itona chekurũmu ñamirepana chekurũmu kura chu'irũmũna chekurũmu ñatacuhatona rajajamũ chũ'u. ³⁶ Mʉsanʉkonapi chũ'u jo'e rajachere ña jñanomanenũ chini cha'aju pa'ijũ'u. Chekurũmu peosi'kupi teana rajajamũ chũ'u. ³⁷ Chura chũ'u mʉsanʉkonare chũ'vasi'e p̄ai ūcuanũkore chũ'vamũ chũ'u. Chũ'u jo'e rajache cha'aju pa'ijũ'u — chiniasomũ Jesús repanare.

14

Jesuni ch̄eañũ chini p̄ai te'ena cutusi'ere kũamũ
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Ūcuarũmu judiõp̄ai p̄a saũmanesi'e aĩrũmu, pascua tĩ'añe ka'chaumucujña karatona judiõ phairip̄ai chũ'ũnana'me judiõp̄ai che'chona Jesuni vanisoche'te chũ'ũñũ chini te'ena cutuasome. ² Jã'aja'ñe cho'oñũ chiinata'ni ija'che i'kaasome repaũ:

—Pascuarũmũna repaũ'te ch̄eañe chũ'ũmanenũ mai. Jã'arũmũna cho'oru p̄ai si'achejña raisina jainũko asa pe'rujũ cavajanaa'me — chiniasome repaũ.

Romio Jesús s̄ijõpũna okoma'ña ro'vesi'ere kũamũ
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Ūcuarũmu Jesús Betania vũ'ejoõp̄o'te paniasomũ, Simón asi ravũ paakũ chiicojñokũ vũ'ere. Pa'iu mesako'a ñũ'iu aũ aĩtona romio ma'ñatũõp̄ũ alabastroji cho'ositũõp̄ũ okoma'ña nardoma'ña rũa ro'isitũõp̄ũ ra ūcuavũ'ena kakaasomõ. Kaka repatũõp̄ũ jaõpa'parũ cachejapi chau Jesús s̄ijõpũna roasomo repaũ. ⁴ Jã'aja'ñe cho'oona ña ūcuavũ'e pa'ina chekũna pe'rujũ s̄aiñechi'a cutuasome.

—¿Je'se pa'iuña iko jã'ara'ka rurepapũ jañõsoo? ⁵ Repara'kare ĩsisoni kuri trescientõrepare're denariõre're koorã'amo repaũ. Jã'ajanũko koo chũova'na pa'iva'nare ĩsirũja'chere cho'õsomo repaũ —chiniasome repaũ.

Pe'rujũ repaũ'te rũa i'kaasome repaũ. ⁶ Pe'rujũ i'kajũna asa Jesús i'kaasomũ.

—Iko cho'oche ñajũ ke'remanejũ'u mʉsanʉkona. Repaũ chũ'ure okoma'ña rosi'e re'õja'chere cho'õsi'koa'mo iko. ⁷ P̄ai chũova'na pa'iva'na mʉsanʉkonana'me si'arũmu pa'ijanaa'me. Jã'ajekũna repanare si'arũmu re'õja'che cho'õkaijũ pa'ire'õja'mũ mʉsanʉkonare. Chũ'ũta'ni mʉsanʉkonare si'arũmu ja'me pa'imaneja'mũ. Jã'ajekũna chũ'ure si'arũmu jã'aja'ñe cho'õkaicu'aja'mũ mʉsanʉkonare. ⁸ Iko repaũ'te cho'õre'õche cho'õko chũ'ure okoma'ña rosi'koa'mo. Iko chũ'ure jũnisõ tãcojñõpi'rakũni irũmu okoma'ña rosi'koa'mo, jũ'isinare cho'õcheja'che. ⁹ Cheja ūcuauachejña Dios chũ'o chũ'vachejña iko chũ'ure cho'õsi'e ūcuaja'che kũajanaa'me, p̄ai pi repaũ re'õja'che cho'õsi'ere cavesũma'ñe cuasajũ paapũ chini. Ūcuarepaa'me jã'a —chiniasomũ Jesús.

Pāipi cu'ache cho'oa'jɯ chini Judas chekɯnare Jesure jo'kajachere kɯamɯ
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Ūcuarɯmɯ Jesús neenare, docerepanare ja'me pa'ikɯji Judas Iscariote judío phairipāi chũ'ɯna pa'ivɯ'ena mɯa i'kaasomɯ.

—¿Je'se cho'oni'te mɯsanɯkonare Jesure jo'kaja'che chɯ'ɯ? — chiniasomɯ. ¹¹ Jā'aja'ñe i'kakɯna asa pojojɯ,

—Mɯ'ɯpi jā'aja'ñe cho'oto kuri ro'ijanaa'me chɯkɯna —chiniasome repa. Jā'aja'ñe i'karena, “Jaɯ”, chini Jesús pa'ichejana sani pē'je ñaku paniasomɯ repaɯ, Jesuni jo'kara chini.

Judíopāire Dios cho'okaisi'ere cuasajɯ āu āiñe'te kɯamɯ
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

¹² Ūcuarɯmɯ judíopāi pā saumanesi'e āirɯmɯ pasqua charo cho'oumucusena Dios aperɯmɯ cho'okaisi'e cuasajɯ ovejachiiva'ɯni vaniso Diore ĩsiumucusena Jesús neena ija'che sēniasaasome repa'ute:

—¿Jeechejana mai pascuarɯmɯ āijañe āu care'vajaijũ'ɯ chiikɯ mɯ'ɯ? —chiniasome.

¹³ Chitena Jesús repaɯ neenare te'eka'chapanare saopi'rakɯ ija'che i'kaasomɯ repanare:

—Chura vɯ'ejoopona sani tĩ'a pāiɯ'te churupɯ oko pa'ipɯ sakuni tijñajanaa'me mɯsanɯkona. Tijña ũcuau'na'me saijũ'ɯ. ¹⁴ Sani repaɯ kakavɯ'ena kakajũ'ɯ. Kaka vɯ'e paakɯ'te sēniasajũ'ɯ. “Masiɯ mɯ'ɯni sani sēniasaa'jɯ chini raomɯ chɯkɯna'te. ‘¿Jeeruupɯna chɯ'ɯ neenana'me pascuarɯmɯ kaka āu āija'ñe chɯ'ɯ?’, chiisi'kɯa'mɯ Jesús”, chiijũ'ɯ repa'ute vɯ'e paakɯ'te. ¹⁵ Mɯsanɯkonapi sēto ɯmɯ caruupɯ'te ɯjaruupɯ'te ñoja'mɯ repaɯ, masi care'vasiruupɯ'te. Ñoɯna ũcuaruupɯna kaka mai pascuarɯmɯ āijañe āu care'vajũ'ɯ —chiniasomɯ Jesús repanare.

¹⁶ Chikɯna vɯ'ejoopo sani tĩ'ato Jesús i'kasi'e ũcuarepa paniasomɯ. Jā'ajekɯna pascuarɯmɯ āijañe āu care'vaasome repa.

¹⁷ Care'vasirɯmɯ na'icuhatona Jesús repaɯ neena docerepanana'me repavɯ'ena sani kakaasome. ¹⁸ Kaka mesako'are ñu'ijɯ āu āirɯmɯna Jesús repaɯ neenare ija'che i'kaasomɯ:

—Maina'me āu āikɯ te'eɯ chɯ'ɯni cu'ache cho'oa'jɯ chini chɯ'ɯre cuhenani jo'kaja'mɯ. Ūcuarepa'me jā'a —chiniasomɯ repaɯ.

¹⁹ Jā'aja'ñe i'kaɯna asa sɯma'ñe cuasajɯ repaɯ neena te'enachi'a repa'ute ija'che sēniasome:

—¿Chɯ'ɯa'che mɯ'ɯre jā'aja'ñe jo'kajau? —chiniasome repa. ũcuau'ko.

²⁰ Chitena Jesús i'kaasomɯ.

—Chɯ'ɯre cu'ache cho'ojau, mɯsanɯkonare chɯ'ɯ neena docerepanare ja'me pa'ikɯ'mɯ. Ūcuau'ji chɯ'ɯna'me ũcuate'ere'ava cɯnare'ava pāpɯ chũ'semɯ. ²¹ Chɯ'ɯre Dios Raosi'kɯre, Repaɯ chɯ'o aperɯmɯ tocha jo'kasi'e kɯache ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mɯ. Jā'ata'ni chɯ'ɯni vanisōa'jɯ chini jo'kasi'kɯre na'a rɯa cu'ache ti'jñeja'mɯ. Repaɯ aineemaneru na'a re'ora'amɯ repa'ute —chiniasomɯ repaɯ. ²² Chuta'a āu āiɯ ñu'ikɯji Jesús pāpɯ mini Dioni, “Re'orepamɯ”, chini repaɯ neenani tɯ'se ĩsikɯ ija'che i'kaasomɯ:

—Ipɯ pāpɯ chɯ'ɯ ca'nivɯ'me. Āijũ'ɯ —chiniasomɯ repaɯ.

²³ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamɯ”, chini ĩsikɯna koo ũkuasome repa. ũcuau'ko. ²⁴ Ūcuarɯmɯ Jesús repanare jo'e i'kaasomɯ.

—Ie ɯche cono chɯ'ɯ chiea'me. Mɯsanɯkona ũcuau'ko ũkujũ'ɯ iro'rova. Pāi ũcuau'kore cu'ache cho'oche'te jūni ro'ikasa chini chuenisōja'mɯ

chũ'u. Jã'aja'ñe cho'ochẽ chũ'u chiepi menisõuna Dios mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'ere cho'ojachea'me. Jã'are cuasaju chi'i ie uche cono ũkuju pa'ijũ'u. ²⁵ Jã'ata'ni musanukonare ija'che i'kamũ chũ'u: Chũ'u pãĩ ũcuanũkore chũ'urũmũjatũ'ka uche cono jo'e ũkumaneja'mũ chũ'u. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomũ repaũ repanare.

Pedro, "Repaũ'te ñama'kua'mũ chũ'u", chijachere kuamũ Jesús (Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Ũcuarũmũ Jesús repaũ neenana'me Dioni pojojũ uja pi'ni Olivo aikũtina saniasome. ²⁷ Repacheja sani tĩ'a Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Iñami musanukona ũcuanũko chũ'uni masi cuasamarũ chũ'uni cu'ache cho'ojũna vajũchũju jo'ka sanisõjanaa'me. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Ovejawa'na repanare kuirakũni vanisõrena

vajũchũju te'enachi'a vũ'vũsõjanaa'me,

chiimũ. ²⁸ Jã'ata'ni chũ'u jũni vajũrani Galilea chejana musanukonare charo saija'mũ —chiniasomũ repaũ repanare.

²⁹ Chikũna Pedro i'kaasomũ repaũ'te.

—Chekũna ũcuanũko mũ'ure jo'kasõto chũ'uta'ni mũ'ure jmamakarũjẽ'e jo'kamaneja'mũ —chiniasomũ.

³⁰ Chikũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—Iñami chuta'a kura ka'chañoã chu'ima'tona choteñoã, "Jesure ñama'kua'mũ chũ'u", chijaja'mũ mũ'u. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomũ.

³¹ Chikũna Pedro jo'e ija'che rũa i'kaasomũ:

—Pãipi chũ'uni vanisõñu chiitojẽ'e, "Jesure ñama'kua'mũ chũ'u", chiima'ñe mũ'una'me chuenisõja'mũ chũ'u —chiniasomũ repaũ.

Chikũna asa chekũna Jesús neena ũcuanũko ũcuaja'che i'kaasome.

Getsemaní chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēsē'ere kuamũ (Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Ũcuarũmũ Jesús repaũ neenana'me Getsemaní chiichejana sani tĩ'a ija'che i'kaasomũ repanare:

—Ichejare ñũ'ijũ cha'ajũ'u musanukona, chũ'u sani Ja'kũre sēni pi'niñetũ'ka —chiniasomũ repaũ.

³³ Chini repanare jo'ka Pedro'mũ Juan'mũ Santiago'mũ sa, sũma'ñe cuasa oniasomũ repaũ. ³⁴ Jã'aja'ñe oiũ repaũ neenare ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Chura rekocho jũ'ũache rũa sũma'mũ chũ'ure. Musanukona ichejana canũka kãima'ñe chũ'una'me pa'ijũ'u —chiniasomũ.

³⁵ Chini te'eũ jmachenerũ sani ro're ñũ'iu meñe sime chejana chia tĩ'iu Dioni sēniasomũ repaũ, cu'ache ũseũato ũsekaaũ chini. ³⁶ Ija'che Diore sēniasomũ repaũ:

—Ja'kũ, mũ'u si'ache cho'omasikũ'mũ. Mũ'ure ũseũato pãĩ chũ'ure cu'ache cho'opi'rache ũsekaijũ'u. Jã'ata'ni chũ'u chiicheta'ni cho'omanējũ'u. ũseũama'to mũ'ure uache cho'ojũ'u —chiniasomũ.

³⁷ Jã'aja'ñe i'kacuha vũni, repaũ neena pa'ichejana co'i ñato kãni ũhijũ paniasome repana. Kãnisorena Pedroni i'kaasomũ repaũ.

—Simón, ¿kãikũ mũ'u? ¿Te'ehorajẽ'e kãima'ñe pa'icu'au mũ'ure?

³⁸ Rekoñoã re'oja'che cho'oñu chiime musanukona; jã'ata'ni re'oja'che cho'ovesũme. Jã'ajekũna kãima'ñe Dioni sēejũ pa'ijũ'u, Ũcuajũ cho'okaiũna cu'ache cho'omanēũ chini —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

³⁹ Chini Jesús jo'e sani Puka'kure repau aperummu i'kasi'ere ũcuate'ere sēniasommu.

⁴⁰ Sēnicuha repau neenare jo'e kāni ũhijū pa'inani rani ñaasommu repau. Repanare uokuacajejani repa ñakocaã ñañejē'e cu'ache ta'piasommu repanare. Repau vuo i'kato vajuchujū repau'te sãine i'kavesuasome.

⁴¹ Repanare jo'ka Puka'kure sēsa chini saisi'kupī jo'e co'i repanare i'kaasommu repau.

—¿Chuta'a vūima'ñe kãine ina? Re'ommu. Chu'ure Dios Raosi'kure, pã chēa cu'ache cho'onare jo'karummu tĩ'acuhummu. ⁴² ¡Juna, vūijū'ũ; sañu! Chu'uni cu'ache cho'oa'jū chini chekunare jo'kajau ranicuhummu — chiniasommu Jesús repanare.

Jesure pã chēasi'ere kuummu

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴³ Jesús chuta'a i'katona Judas Jesús neenare docerepanare ja'me pa'ikūji, pã jainukore pã vaiva'ñana'me vāsoñoã cãjinani rakū charo ranciasommu. Judío phairipã chũ'unana'me judiõpã che'chonana'me judío ainapi chũ'rena ranciasome repa. ⁴⁴ Jesure jo'kajau Judas aperummu repanare pã ija'che i'kaasommu: “Musanukonapi Jesuni masia'jū chini, repau pa'ichejana sani tĩ'a chũsu pojoja'mmu chu'ũ repau'te. Chu'ũ jã'aja'ñe cho'okuni chēa sajū'ũ”, chiniasommu. ⁴⁵ Jã'aja'ñe i'kasi'kujeku Judas, Jesús pa'ichejana sani tĩ'a,

—¿Pa'ikū, Masiũ? —chiniasommu. Chini repau'te chũsu pojoasommu.

⁴⁶ Jã'aja'ñe chũsukū i'kakuna chekuna Jesure chēasome.

⁴⁷ Jã'aja'ñe cho'ojana ña Jesure kueñe nukakūji va'ti ruta phairi aire cho'ochē cho'okaikū'te cãjoro tēo vatoasommu. ⁴⁸ Tēoña Jesús i'kaasommu.

—¿Je'se pa'ina musanukona chu'ure ñaa'ũte cho'ochēja'che va'ñana'me vāsoñoã cãjijū chēañu chini raiche? ⁴⁹ Si'aumucujña Dios vū'e mua musanukonana'me pa'iu pãire che'chokū pa'isi'kua'mmu chu'ũ. Jã'ata'ni musanukona chu'ure chēamanesinaa'me. Diopi kuauna pã chu'ure musanukona chēajañe aperummu tocha jo'kaasome. Repa tocha jo'kasi'e kuache ũcuare cho'ome musanukona chu'ure —chiniasommu Jesús repanare.

⁵⁰ Chikuna repau neena ũcuanuko vajuchujū repau'te te'e'ũte jo'ka vū'vūsoasome.

Põsumu vajuchukū vū'vūsoasi'ere kuummu

⁵¹ ũcuarummu Jesuni sajuna põsumu repa cho'jepi saniasommu sábanakã ca'nesi'kū. Ja'me saiuna Jesure chēasinapi repau'te põsumu'te ũcuaja'che chēasome. ⁵² Chēarena repau ca'nesi'kãare jose ũha, kãa peova'ũ vū'vūsoasommu repau.

Pã chũ'una Jesure chu'o sēniasasi'ere kuummu

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Repa Jesure chēasina phairi ai pa'ivū'ena saasome repau'te, judío phairipã chũ'unana'me judiõpã ainana'me judiõpã che'chona chi'i pa'ivū'ena. ⁵⁴ Jã'a cho'oto Pedro so'opi ñakū cho'jepi phairi ai vū'e sa'navū pa'iraripujatū'ka tuhaasommu. Tuha sūsukuna repavū'e pē'jena sõtaopã ñu'ichejana pū, toare ja'me kūniasommu repau.

⁵⁵ Repavū'e chi'i pa'ina judío phairipã chũ'unana'me judío pã chũ'una ũcuanuko jorenani ku'e raa'jū chini chekunani chũ'uasome, “Jesús cu'ache cho'osi'kua'mmu”, chiijū jorerena repauni vanisoche'te chũ'ũ chini. Ku'e ñaa rarena jorena jainuko raisinata'ni Jesure vanisoche chuta'a

chũ'ucu'aasomũ. ⁵⁶ Pãi jainũko repau pa'iche'te kuaju joreasome. Jã'ata'ni ũcuate'e kuamaneasome repana. ⁵⁷ Reparũmu repana te'ena vuni Jesús pa'iche'te joreju ija'che kuaasome:

⁵⁸ —Iku Jesús ija'che i'kasi'kua'mũ: “Chu'upi ivu'ere Dios vu'e pãi cho'osivu'ere ñañosõja'mũ. Ñañosõ choteumucujña chekuvu'e pãi cho'omavu'ere jo'e cho'o pi'nija'mũ chu'ũ”, chiisi'kua'mũ —chiniasome repana.

⁵⁹ Jã'aja'ñe kuanata'ni ũcuate'e kuamaneasome repana. ⁶⁰ Jã'aja'ñe kuarena asa phairi ai vuni repana pãi chenevu'te nukaku Jesure ija'che sēniasaasomũ:

—¿Je'se chiiku mũ'u? Ina mũ'ure i'kasi'e, ¿jã'aja'ñe i'kau mũ'u? —chiniasomũ.

⁶¹ Jã'ata'ni Jesús i'kama'ñe jũvoasomũ. I'kamauna phairi ai jo'e sēniasomũ.

—¿Pãi ũcuanũkore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kua'ũ mũ'u? ¿Dios mai Cuasaku Mamaku'ũ mũ'u? —chiniasomũ.

⁶² Chikuna Jesús i'kaasomũ repau'te.

—Ũcuau'mũ chu'ũ. Mũsanũkona chu'ure Dios Raosi'kure Ja'ku peore Cho'omasiu uajajũtu cakã'kore kueñe ñu'ikũji cunaũmũpi pikona'me cakũna ñajanaa'me —chiniasomũ.

⁶³ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'rukũ phairi ai repau ju'ikãña meñe rueni che'rekũ chekũnani ija'che i'kaasomũ:

—Iku cu'ache cho'osi'e kuanare chekũnare chiima'me mai. ⁶⁴ Dios ruu cuheche'te i'kasi'kua'mũ iku. Mũsanũkona iku cu'ache i'kasi'e asasina, ¿je'se cuasache? —chiniasomũ.

Chikuna repana ũcuanũko ũcuate'e cuasaju,

—Cu'ache cho'okũ'te vanisoche pa'imũ —chiniasome.

⁶⁵ Chitena chekũna repauni coore tutuasome. Ũcuachi'a repau ñakocaã kãase'rechoji quẽo ta'pi repau'te vaiju i'kaasome repana.

—¿Cuasa i'kajũ'u! ¿Neepi mũ'ure vate? —chiniasome.

Ũcuachi'a repavũ'e pẽ'jekaina sõtaopãi repau'te chiana charaasome.

*Pedro, “Jesure ñama'kua'mũ chu'ũ”, chiisi'ere kũamũ
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

⁶⁶⁻⁶⁷ Jã'a cho'oto Pedro repavũ'e ve'se cararipu'te pa'iu toa kũhitona romichĩio judío phairipãi chũ'ũku'te cho'оче cho'okaiko repau'te ñako i'kaasomo.

—Mũ'u ũcuaja'che Nazaret vu'ejoopo cakũre Jesure ja'me ku'isi'kua'mũ —chiniasomo. ⁶⁸ Jã'ata'ni Pedro ija'che i'kakũ jachaasomũ:

—Jesure ñama'kua'mũ chu'ũ. Mũ'u i'kache vesũmũ chu'ũ —chiniasomũ.

Jã'aja'ñe i'kacuha repavũ'e kakasa'arajatũ'ka etauna kura chuniasomũ.

⁶⁹ Ũcuarũmũ romichĩio aperũmũ repau'te i'kasi'ko jo'e ña chekũnare ija'che i'kaasomo:

—Jesús neenare ja'me pa'isi'kua'mũ iku —chiniasomo.

⁷⁰ Chikona Pedro jo'e jachaasomũ. Na'a pa'iuña ũcuacheja pa'ina Pedro'te jo'e i'kaasome.

—Mũ'u ũcuaja'che Galilea cheja pa'ikũjekũ chekũrũmũ Jesús neenare ja'me pa'isi'kũcosomũ —chiniasome repana.

⁷¹ Chitena Pedro Dioni roiũ,

—Chu'upi chu'o ũcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'ku chu'ure —chini ija'che i'kaasomũ:— Mũsanũkona i'kakũ'te Jesure ñama'kua'mũ chu'ũ —chiniasomũ.

⁷² Repau jā'aja'ñe i'katona kura jo'e chuniasomu. Chu'ina Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, “Chuta'a kura ka'chañoã chu'ima'tona choteñoã, 'Jesure ñama'kua'mu chu'u', chiija'mu mu'u”, chiisi'ere. Jā'are cuasa Pedro rua oiche oniasomu.

15

Pilato tijñeñe Jesure nako chu'o sēsi'ere kwamu
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Ūcuarumu apeñatato judío phairipāi chū'unana'me judío aina, pāi chū'una, judiōpāi che'chona, chekuna pāi chū'una ūcuankoko chi'i Jesure cho'ojachere cutuasome. Cutu pi'ni repau'te v̄e pāi chū'uku Pilatoni sa jo'kaasome repa. ² Sa jo'karena Pilato Jesure ija'che sēniasaasomu:

—¿Judíopāi ūcuankokore chū'uku'u mu'u? —chiniasomu.

Chikuna,

—Jūju, ūcuau'mu chu'u —chiniasomu Jesús repau'te.

³ Reparumu judío phairipāi chū'una,

—Rua si'ache cu'ache cho'okum'u iku —chiniasome. ⁴ Jā'aja'ñe i'kajuna asa Pilato jo'e Jesure sēniasomu.

—Ina mu'are, “Rua si'ache cu'ache cho'okum'u iku”, chiime. Asakuta'ni, ¿i'kama'ku mu'u? —chiniasomu repau.

⁵ Jā'ata'ni Jesús jmamakarujē'e i'kamaneasomu. I'kamauna Pilato, “¿Keeja'iu'u iku?”, chiiu cuasaasomu.

Pāi Jesure vanisoche chū'usi'ere kwamu
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Pilato ūsurumu pa'iche pascuarumu tí'ato chēacojñosi'kure te'eute etoasomu, pāi etojū'u chiikuni. ⁷ Ūcuarumu Barrabás pāi chēavu'ere paniasomu, repauna'me cu'ache cho'osina ūcuachi'a. Aperumu repau Barrabás ūcuana'me repanare chū'unani cuheju etoñu chini cavaju chekuni vanisoasome. ⁸ Ūcuarumu pāi Pilato v̄'ena sani repau'te ija'che i'kaasome:

—Mu'u ūsurumu pa'iche chēacojñosi'kure etokujeku te'eute etojū'u —chiniasome.

⁹⁻¹⁰ Chitena Pilato, “Ikure Jesure pāipi jovojuña ña pe'ruju judío phairipāi ikure chu'uni ra jo'kacosome”, chiiu cuasaku repanare pāi ija'che i'kaasomu:

—¿Jesús judiōpāi chū'uku chiicojñokuni etoja'che chu'u? —chiniasomu.

¹¹ Chikuna judío phairipāi chū'una repanare pāi rua i'kaasome, Barrabani etoche'te sēapu chini. ¹² Jā'aja'ñe cho'ojuna Pilato repanare jo'e ija'che sēniasaasomu:

—Judíopāi chū'uku chiiku'te, ¿je'se cho'oja'che chu'u? —chiniasomu.

¹³ Chikuna repa pāi rua cuiju i'kaasome.

—¿Kurususē'verona jē'jo nako v̄'asōjū'u jā'ure! —chiniasome.

¹⁴ Chitena Pilato i'kaasomu.

—¿Ūquere repau cu'ache cho'ou? —chiniasomu.

Chiicheta'ni repa jo'e ūjachu'o cuiju,

—¿Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure! —chiniasome.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kajuna asa Pilato repa chii'che'te cho'ora chini Barrabani etoasomu. Jesureta'ni sui'sueche'te chū'uasomu repau. Sui'sue pi'nirena repa neenani sōtaopāire Jesure jo'kaasomu, sa kurususē'verona jē'jo nakoajū chini.

16 Ûcuarumũ sōtaopāi Jesure Pilato vʉ'e sa'navũ cararipuna juha cuaa chekunare sōtaopāi soni chi'iasome. 17 Repana chi'isirumũ Jesure pāi chũ'una ju'ikāa chimaajakāare sachasome repa. Ûcuachi'a repaũ sījopũ miu tuhivũ cho'o tʉoasome. 18 Tʉo pāisojũ cuijũ ija'che i'kaasome repa:

—¡Ikupi judiōpāire si'arumũ chũ'ukũ paaũ! —chiniasome.

19 Chini vāsochoji repaũ sījopuna vaijũ ũcuauñi coo tutujũ pāisojũ pāi chũ'unare pojøjũ cho'ocheja'che repaũni ti'jñeñe ro're pũ ñuniasome repa. 20 Jā'aja'ñe cho'ojũ repaũte pāiso pi'ni, repa sachasikāa tīto repaũ ju'isikāare jo'e sachasome repa. Sacha pi'ni repaũte kurususē'verona jē'jo nũkoñu chini saasome repa.

Jesure kurususē'vero jē'josi'ere kʉamũ
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Repana sōtaopāi Jesure satona Simón Cirene cheja cakũ Alejandra'ne Rufo pũka'kũ po'o raikũji caraiuna chēa, Jesure jē'jojasē'vero'te kuāikaau chini chũ'uasome.

22 Simonpi kuāiũ saiuna Jesure Gólgota aikūtina sa ti'aasome repa. ("Gólgota" chini "Pāi sījopujakūti" chiimũ.) 23 Repacheja ti'asirumũ Jesure ũche cono rʉara'ka ja'mesi'ere ũkuañu chiijuna ũkucuheasomũ repa. 24 Ûcuarumũ repaũte kurususē'verona jē'jo nũkoasome repa. Jē'jo nũko pi'ni sōtaopāi repaũ ju'isikāñare paañu chini catara'karuã mami tochasira'karuãpi chejana su'aasome, Jesús ju'isikāña paajanani jñaañu chini.

25 Apeñatato nueve pa'itona Jesure kurususē'verona jē'jo nũkoasome repa. 26 Ûcuachi'a repaũ cu'ache cho'osi'ere kʉajũ, JUDIOPĀI CHŨ'UKŨ'MŨ IKŨ, chiiche chooko'ana tocha kurususē'vero chāt'irona jē'jo sʉoasome repa. 27 Ûcuarumũ ñaanare ũcuachi'a ka'chanare kurususē'veroaña jē'jo Jesús ũjajũtu cakā'kona te'eũte nũkoasome repa. Chekuni kã'kojũtu cakā'kona nũkoasome. 28 Jā'aja'ñe cho'orena Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kua'mũ: Chekunare cu'ache cho'osinare cho'ocheja'che repaũte cho'ome pāi, chiicheji.

29 Repanare nũkosirumũ repacheja caraina pāi Jesure cuhena repa sījo sũ'cuijũ ija'che cu'ache i'kajũ caraniasome:

—“Dios vʉ'e ñañosō choteumucujña jo'e cho'o pi'nija'mũ chũ'ũ”, chi-isi'kua'mũ mũ'ũ. 30 Jā'aja'ñe i'kasi'kũ chura mũ'ũpi meñe jũ'iñe ũsekũ cajejũ'ũ jã'acheja kurususē'vero —chiniasome repa.

31 Ûcuarumũ judiō phairipāi chũ'unana'ne judiōpāi che'chona ũcuaja'che pāisojũ sãiñechi'a ija'che cutuasome:

—Chekunare jũ'iñe ũsesi'kuaasomũ jã'ũ. Jã'ata'ni chura ũcuauji meñe jũ'iñe ũsecu'amũ repaũte. 32 Jã'ũ, “Dios Raosi'kua'mũ jã'ũ. Ûcuachi'a judiōpāi chũ'ukũ'mũ”, chiicojñosi'kua'mũ. Jã'ajekuna ũcuachejapi ca-jea'kũ. Repaũji cajeuna ñani, “Dios Mamakũ'mũ jã'ũ”, chiijũ cuasa-janaa'me mai —chiijũ pāisoasome repa.

Repauna'ne kurususē'veroã jē'jo nũkocojñosina ũcuachi'a cu'ache i'kaasome Jesure.

Jesús jũ'isi'ere kʉamũ
(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Reparumũ nũkarepaũ sũ'itona ũsũ miañe ta'pisouna cheja si'acheja trejatũ'ka chijaniasomũ. 34 Tres pa'itona Jesús ũjachũ'o ija'che i'kakũ

cuiasomꞫ: “*Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?*”, chinasomꞫ. (Ija'che chiimꞫ jā'a: “Dios, chꞫ'ure PaakꞫ, Dios chꞫ'ure PaakꞫ, ¿je'se pa'iana mꞫ'u chꞫ'ure jo'kasōkꞫ?” chiimꞫ.)

³⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa repacheja pa'ina chekuna ija'che i'kaasome:

—Asajũ'ũ. ApeꞫmꞫ pa'isi'kuni Elíani soicosomꞫ jā'ũ —chinasome.

³⁶ ŪcuarꞫmꞫ repanare ja'me pa'ikꞫ vꞫ'vꞫ sani chꞫisꞫovꞫji ruara'kana chꞫũ vꞫsochona quẽo sꞫo Jesupi ũkua'kꞫ chini mꞫo ija'che i'kaasomꞫ:

—Cha'a ñaũ. Elíapi rani repaũ'te casoche'te ñaũ. RaimanejacosomꞫ —chinasomꞫ repaũ.

³⁷ Jā'aja'ñe i'katona Jesús jo'e ruu cuicuha jũnisoasomꞫ. ³⁸ Repaũ Jesús jũ'itona Dios vꞫ'e sa'navꞫ caruupꞫ kakasa'aro rueekãa ũcuate'ekãa joorepapoji amꞫpi vꞫ'evꞫna che're cajeasomꞫ. ³⁹ Jesupi jũnisomꞫna sōtaopãi chꞫ'ũkꞫ Jesure ti'jñeñe nukakꞫ ñakꞫ i'kaasomꞫ.

—Dios MamarepakꞫ pa'icosomꞫ jā'ũ —chinasomꞫ.

⁴⁰ Jā'a cho'oto romiva'na so'opi nukajꞫ ñajꞫ paniasome repaũ'te cho'oche. María Magdalenaamo, Santiago jmava'una'me José pꞫka'ko Maríaamo, Salomeamo paniasome. ⁴¹ ApeꞫmꞫ repana romi Jesús Galilea cheja pa'irꞫmꞫ repaũ'te ja'me ku'ijꞫ kuirajꞫ paniasome. Ūcuachi'a chekuna romi repaũna'me Jerusalén maisina ñajꞫ nukajꞫ paniasome.

Jesure tãsi'ere kꞫamꞫ

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ PꞫaumucuse ãijañe care'vaumucuse na'icuhakuna José Arimatea vꞫ'ejoopo cakꞫ judíopãi chꞫ'ũnare ja'me chꞫ'ũkꞫji Dios Raosi'kꞫ chꞫ'ũrꞫmꞫ cha'akꞫji Jesure jũ'isi'kuni sa tãra chini vajꞫchꞫma'ñe sani Pilatoni sēniasomꞫ, ñsia'kꞫ chini. ⁴⁴ Sēeuna Pilato asa kꞫkꞫ, “¿Jũnisocuhau repaũ Jesús?”, chiiũ cuasaasomꞫ. Jā'aja'ñe cuasakꞫ sōtaopãi chꞫ'ũkꞫ'te soni rao, “¿Jesús jũnisocuhau?”, chinasomꞫ repaũ. ⁴⁵ Sēniasa kuauna Pilato chꞫ'ũasomꞫ, repaũ'te Joseni ñsia'jꞫ chini. ⁴⁶ Ñsirena José sábanakãare koo Jesure caso ũcuakãapi repava'ure reaasomꞫ. Rea pi'ni sa aikũti caripana tẽtoche ũhisicojena cuaa ũha eta, repacoje kakasa'aro catapꞫ ruu vꞫjarꞫji ũha ta'pisoasomꞫ repaũ. ⁴⁷ Jā'aja'ñe cho'okuna María Magdalenaamo María José pꞫka'ko Jesure ũhasicheja ñaasome.

16

Jesús vajꞫraisi'ere kꞫamꞫ

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ ŪcuarꞫmꞫ judíopãi pꞫaumucuse carakuna María Magdalenaamo cheko María Santiago pꞫka'kona'me Salomé Jesure jũnisi'kuni sa ro'veũu chini okoma'ñare kooasome. ² ŪcuarꞫmꞫ repana romicorꞫmꞫ aperepañatato Jesure tãsicojena saniasome repana. ³ SaijꞫ sãñechi'a cutujꞫ saniasome repana.

—¿Neepi maiva'nare catapꞫ repacoje ta'pisi'pꞫ kũñokaijanaa'ñe? —chinasome.

⁴ Jā'aja'ñe i'kajꞫ sani ñato repapꞫ catapꞫ ruu vꞫjarꞫ repacoje ta'pisi'pꞫ kũñososi'pꞫ paniasomꞫ. ⁵ Kũñosi'pꞫjekuna repacoje kaka ñato pōsꞫmꞫ pojakãa vꞫjacuecho ju'ikꞫji vꞫjajũtu cakã'kore ñuniasomꞫ. Ñu'iana ña repana romi ruu kũkũasome. ⁶ Kũkũrena repanare i'kaasomꞫ repaũ.

—VajꞫchꞫmanejũ'ũ. MꞫsanukona Jesure Nazaret vꞫ'ejoopo raisi'kure ku'eche masimꞫ chꞫ'ũ. Kurususẽ'verona jẽ'jo nuko vꞫasocojñosi'kuni ku'eme mꞫsanukona. Icheja peomꞫ repaũ; vajꞫranicuhasi'kua'mꞫ. Ñajũ'ũ

repaŭ'te ŭhasicheja. ⁷ Ńa pi'ni sani repaŭ neenana'me Pedro'te ija'che sa kuaĵŭ'u: “Jesús vajuranicuhasi'kua'mu. Musanukonare na'a charo Galilea chejana saija'mu repaŭ. Ŭcuachejana sani repaŭ'te űajanaa'me musanukona, repaŭ chuta'a jŭ'imarumu i'kasi'e”, chiiĵŭ'u repanare — chiniasomu repaŭ pŏsuu.

⁸ Jă'aja'ñe i'kauna asa kuku kurukurujŭ repana romi ŭcuacojepi eta vŭ'vusoasome. Kukucajejani chekunare kuamaneasome repana.

María Magdalenani Jesús peosichejapi űosi'ere kŭamŭ
(Jn 20.11-18)

⁹ Ŭcuarumu Jesús romicorumu űami mama vajuraisi'kupi María Magdalenate aperumu sieterepanare vati etocojűosi'koni charo peosichejapi űoasomu. ¹⁰ Ńoŭna űa sani repaŭ'te ja'me ku'isinare sama'ñe pa'ijŭ ota oinani kuaasomo repao. ¹¹ Repao Jesure űasi'ere kŭakona asa jachaasome repana.

Jesús repaŭ neenare te'eka'chapanare peosichejapi űosi'ere kŭamŭ
(Lc 24.13-35)

¹² Jă'a cho'ocuhasiřumu repaŭ neena te'eka'chapanachi'a po'o sainani Jesús tűiĵa'iu peosichejapi űoasomu. ¹³ Ńoŭna űa repana sani repaŭ neenare chekunani kuaasome. Ŭcuaja'che kŭajŭna asa jachaasome repana.

Dios chŭ'ore chŭ'vaa'jŭ chini repaŭ saojanare Jesús chŭ'u jo'kasi'ere kŭamŭ
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Jă'a cho'ocuhasiřumu repaŭ neena oncerepana űu űitona Jesús peosichejapi rani űoasomu repanare. Repaŭ chekunare vajurani űosi'ere ŭcuapani kŭajŭna asa jachasinajejŭna repanare ruu i'kaasomu repaŭ.

—¿Je'se pa'iuŭna repana kuasi'e cuasamanere musanukona? — chiniasomu. ¹⁵ Ŭcuarumu Jesús repanare ija'che chŭ'u jo'kaasomu:— Musanukona cheja si'achejűaruűa sani pűi ŭcuapanukore Dios Repaŭ neenare vati toa sani uuche űseche'te ku'ijŭ chŭ'vajŭ pa'ijŭ'u. ¹⁶ Musanukonapi chŭ'vajŭna pűi asa chŭa okoro'vecojűosinare Dios chŭa paaja'mu. Chŭa paakuna jŭnisŏsiřumu vati toa saima'ñe Repaŭ pa'ichejana saijanaa'me repana. Jă'ata'ni asa jachajŭ cuasamanesina repana cuasamanesi'e ro'i ro'ijanaa'me. ¹⁷ Musanukona chŭ'vasi'e asa chŭa cuasasinapi Diochi'a cho'omasiche ija'che cho'ojanaa'me: Chŭ'u neenajejŭ chŭ'upi cho'okaiŭna pűi sa'navŭa pa'inare vati eto saojanaa'me. Ŭcuachi'a chŭ'u neenajejŭ chŭ'upi cho'okaiŭna repanjŭ'e che'chamanesi'ere tűipűi chŭ'o i'kajanaa'me repana. ¹⁸ Ŭcuachi'a repapani aűani chŭeato asi kŭ'imanejanaa'me. Eo ŭkuni jŭnisŏmanejanaa'me repana. Ŭcuachi'a repapani chekunare jŭ'inare jŭjűapi jajŭ Dioni sŭeto vajŭjanaa'me repana jŭ'iva'na. Jă'aja'ñe cho'oa'jŭ chini chŭ'u jo'kamŭ chŭ'u musanukonare —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús cŭnaŭmŭ mŭisi'ere kŭamŭ
(Lc 24.50-53; Hch 1.9-11)

¹⁹ Jă'aja'ñe i'kacuha Jesús Diopi mŭakuna cŭnaŭmŭna mŭni Dios ŭjajŭtu cakű'kona kueñe pŭu űu'iuasomu. ²⁰ Repaŭ cŭnaŭmŭ mŭisiřumu repaŭ neena sani Dios chŭ'o si'achejűaruűa ku'ijŭ chŭ'vajŭ paniasome. Jă'aja'ñe chŭ'vajŭna Jesucristo Maire Paakŭji repanare cho'okaniasomu,

Diochi'a cho'omasiche'te cho'ojuna pãipi ña, “Ina Dios chũ'o ũcuarepare chũ'vame”, chijũ cuasaa'jũ chini.

San Lucas Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

Charo tochasi'ea'me

¹⁻³ Chũ'u Lucapi mũ'ure Teófiloni rúa masikuni Jesucristo cheja pa'irũmu cho'osi'ere kuara chini ie chũ'o tocha saomu chũ'u mũ'ure:

Aperũmu pãi Jesucristo cho'oche ñaasome. Repau apeche'chorũmupi vna si'arũmu ñaju paniasome repana repau cho'oche peore. Ñasinajeju chũkũna'te kuasinaa'me repana. Ũcuaja'che Dios chũ'o chũ'vasinaa'me repana. Ñasina kuasi'ere asa jainũko pãi cuasaju tocha jo'kaasome, maipi ñaa'ju chini.

Tocha jo'karena ũcuare ñaku masi che'cheku pa'ikũ'mu chũ'u. Jesucristo cho'osi'e pãipi kuajũna peore asaku pa'ikũ'mu chũ'u. Jã'ajekũna mũ'upi masia'ku chini ũcuare tocha saomu chũ'u mũ'ure, "Jã'aja'ñe cho'oto re'ocosomu", chini.

⁴ Chũ'upi tocha saõna ña, "Ãja, jã'aja'ñe Jesucristo cho'oasomu", chini, "Chekũna kuasi'e, ũcuarepaa'che jã'a, jã'a pa'ito?", chijja'mu mũ'u. Mũ'upi peore masia'ku chini ie chũ'o tocha saomu chũ'u mũ'ure.

Angel Juan Pãi Okoro'veku pa'ijaure cajajachere kuamu

⁵ Judea cheja canare Herodes chũ'ũrũmu Zacarías judío phairipãiu paniasomu reparũmu. Dios vũ'e cho'oche cho'orũmu tĩ'ato Abías paasi-nana'me si'arũmu cho'okũ paniasomu repau Zacarías ũcuate'epãijeku. Zacarías rũjo Elisabet ve'easomo. Ũcuaja'che aipãiu Aarón, judío phairi pa'isi'ku jojosi'koasomo Elisabet. ⁶ Diopi ñato rúa re'opãiu paniasome repana Zacaríana'me Elisabet. Dios chũ'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'oju paniasome repana. Chekũna pãi ñaju i'kacu'aasomu repanare, ũcuare re'oja'che pa'ijũna. ⁷ Elisabeni chĩ paacu'akũna chĩ peova'na paniasome repana. Ũcua chĩ peova'na pa'iju airekosoasome repava'na.

⁸ Reparũmu Abiapãiu cho'oche cho'orũmu tĩ'aasomu. Tĩ'aũna Zacarías Dios vũ'e kaka ja'me paniasomu. Kaka pa'iu phairipãiu cho'oche ja'me cho'okũ paniasomu repau ũcuaja'che phairijeku. Dios chũ'u jo'kasi'e cho'okũ paniasomu repau, Diopi pojoa'ku chini. ⁹ Abiapãiu Dios vũ'ere chi'i pa'iju Zacaríani chẽaasome ma'ñasuche uojaure. Si'arũmu jã'aja'ñe cho'oju paniasome repana. Chẽarena ruupũna kakaasomu repau ma'ñasuche'te uora chini. ¹⁰ Kaka ma'ñasuche uokũna rúa jainũko pãi ve'sere pa'iju Dionĩ sũeju paniasome. ¹¹ Zacaríaji ma'ñasuche'te uokũna Diore ja'me pa'iku, ángel peosichejapi rani ma'ñasuche uoko'a rũ'uñe nukasomu. ¹² Angelpi rani nukakũna ña rúa kukũsoasomu repau.

¹³ Kukũsokũna ángel i'kaasomu repau'te.

—Zacarías, vajũchũmanejũ'u. Mũ'u sũeñe Dios cho'okaija'mu mũ'ure. Jã'ajekũna mũ'ũjo mũ'u chĩini jñaaja'mo. Repau'te chĩiva'ure cajiõna Juanre ve'ojũ'u. ¹⁴ Mũ'ũjo chĩiva'ure jñaasirũmu rúa pojoja'mu mũ'u. Chekũna pãiu ũcuaja'che jainũko asa pojojanaa'me repava'ure jñaasi'e.

¹⁵ Mũ'u chĩire, "Rúa masimũ ikũ", chijja'mu Dios.

Cono vĩañejẽ'e ũkuma'ku pa'ija'mu repau.

Repau'te chuta'a jñaamarũmupi Dios Rekocho ja'me pa'ija'mu repau'te.

¹⁶ Ũcuachi'a ainee pa'iu Dios chũ'o rúa chũ'vaja'mu repau.

Repauji chũ'vakuna asa Israelpāi jainuko Dios chũ'ũñe aperumũ cho'ojũ ũhasosina jo'e cho'ojũ re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹⁷ Na'a pa'isirumũ Dios Repau Mamakuni chejana casoja'mũ.

Jã'ata'ni mũ'u chĩpi cheja charo pa'ija'mũ.

Pa'iu aperumũ pa'isi'ku Elías Dios chũ'o rũa masi chũ'vacheja'che mũ'u chĩ masi chũ'vaja'mũ.

Pāi repaña chĩiva'nare cuasache jo'kasosina mũ'u chĩpi Dios chũ'ore chũ'vakuna asa

repaña chĩiva'nare jo'e cuasajanaa'me.

Chekuna pāi, Dios chũ'ũñe jachana mũ'u chĩpi Dios chũ'ore chũ'vakuna asa jachama'ñe cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me.

Mũ'u chĩ pāipi asa chẽa cu'ache cho'oche'te ũhasoajũ chini Dios chũ'o chũ'vaja'mũ.

Chũ'vakuna asa chẽa cu'ache cho'oche ũhasosinajeju Dios Mamakũte rakuna cuasajanaa'me pāi,

—chiniasomũ ángel Zacarías'te.

¹⁸ Chikuna,

—Mũ'upi chũ'o ũcuarepare i'kani, ¿ũquere mũ'u chũ'ũre cho'o ñoja'ũ, chũ'upi mũ'u i'kache'te cuasaa'ku chini? Aiva'ũa'mũ chũ'ũ. Chũ'ũ romiojẽ'e ũcuachi'a aiva'oa'mo —chiniasomũ Zacarías repau'te ángel'te.

¹⁹ Chikuna ángel ija'che i'kaasomũ:

—Gabriela'mũ chũ'ũ. Dios chũ'ũñe cho'okaiku'mũ chũ'ũ. Diopi casosi'kuamũ chũ'ũre, mũ'uni chũ'ore re'oja'chere kuaa'ku chini. ²⁰ Chũ'ũ kuasi'e na'a pa'isirumũ ti'jñeja'mũ mũ'ũre. Jã'ata'ni mũ'u chũ'ũ kuache jachasi'kujekũ mũ'rũjo mũ'u chĩre jñaasirumũjatũ'ka chũ'o i'kama'ku pa'ija'mũ, jachasi'e ro'i —chiniasomũ ángel repau'te.

²¹ Jã'a cho'oto pāi chuta'a ve'sere pa'iju Zacaríasni cha'aju paniasome. Cha'aju, “¿Je'se pa'ũna jã'arepa jeerumũ etama'ñe pa'iku jã'ũ?”, chĩju cuasaasome repaña.

²² Cha'atona etaasomũ repau. Etasirumũ chekunare chũ'o cutucu'aasomũ repau'te. Cutumauna, “¡Dios ñosi'ere ña jñanoso chũ'o cutuma'ku jã'ũ!”, chini cuasaasome repaña. Cutucu'akuna repañare rupũ jũjñapi vevoasomũ repau. Ũcua chũ'o cutucu'aasomũ repau'te. ²³ Repau cho'oche cho'o si'asirumũ vũ'ena co'iasomũ repau Zacarías.

²⁴⁻²⁵ Co'i pa'ũna repau rũjo chĩ suniasomo. Sũni cincorepapāimia vũ'ere pa'io paniasomo repao. Vũ'ere pa'io ija'che cuasako paniasomo repao: “Chura chũ'ũre Dios rũa oiũ re'oja'che cho'okaimũ. Chĩ peova'ojekona rũa vajuchũasi'kuamũ chũ'ũre aperumũ. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiũna chĩ sũ'iona vajuchũama'mũ chũ'ũre chura”, chini cuasako pojoasomo repao.

Jesure jñaajañere kuamũ ángel

²⁶ Repao Elisabet seirepapāimia chĩipũ sũ'irumũna Dios ángel Gabrielre jo'e casoasomũ, Galilea cheja cajoopo, Nazaret vũ'ejoopona. ²⁷ Repajoopo cako romichĩio umũ peoko paniasomo. Repao mamia'me María. José vejao paniasomo repao. Aperumũ pāi jainukore chũ'ũsi'ku David jijosina mamakuasomũ José.

²⁸ Diopi casoũna ángel María'te repao pa'ichejana kaka i'kaasomũ.

—Dios oicojñoko'mo mũ'u. Dios mũ'ũre ja'me pa'iku'mũ. Chekunare romi na'a cajejaiche re'oja'che cho'okaija'mũ Dios mũ'ũre —chiniasomũ ángel repao'te.

²⁹ Angelpi jã'aja'ñe i'kauna asa jñano, “¿Je'se pa'ũna iku chũ'ũre jã'aja'ñe i'kaku?”, chini cuasaasomo repao.

³⁰ Rúa kúkusi'kore jo'e i'kaasomu repau.

—María, vajuchumanejũ'ũ. Dios mũ'ure oiku'mũ. ³¹ Asarepajũ'ũ chu'ũ i'kache. Chĩi sũ'ija'mo mũ'ũ. Sũni chĩiva'ure umũva'ũni jĩaaja'mo mũ'ũ. Jĩaa repava'ure, mũ'ũ chĩiva'ure Jesure ve'ojũ'ũ.

³² Rúa masiũ aineeja'mũ mũ'ũ chĩi.

Dios Cũnaumu Pa'iku repau'te, “Iku chu'ũ chĩia'mũ”, chiija'mũ.

Aipãiu'te Davire judíopãire chũ'ũa'ku chini jo'kasi'ēja'che jo'e Jesuni judíopãi chũ'ũku'te jo'kaja'mũ Dios.

³³ Mũ'ũ chĩipi Israelpãi si'arumu chũ'ũku pa'ija'mũ.

Jmamakarũjẽ'e cuhama'ñe chũ'ũku pa'ija'mũ repau,

—chinasomu ángel repao'te María'te.

³⁴ Jã'aja'ñe kũauna asa,

—¿Je'se chu'ũ umu peoko chĩire paaja'che? —chinasomo repao.

³⁵ Chikona ángel jo'e i'kaasomu repao'te.

—Dios Rekocho mũ'ũni cajeja'mũ. Dios peore Masikũjekũ chĩire jo'kaja'mũ mũ'ũre. “Chu'ũ chĩi cu'achejẽ'e peokũ'mũ iku”, chiija'mũ Dios repau'te.

³⁶ 'Mũ'ũ majapãio Elisabet aiva'ota'ni chĩipũ sũ'imo. Umũva'ũni chĩire sũ'imo repao. “Chĩi paacu'amũ jã'ore”, chiicojñosiva'ota'ni chĩi sũ'imo repao. Seirepapãimia sũ'imo repao chura. ³⁷ Diore cho'ovesachejẽ'e peokũ'mũ —chinasomu repau.

³⁸ Chikuna,

—Dios chẽa paacojñokojeko Repau chũ'ũñe cho'okaiko'mo chu'ũ. Mũ'ũ chu'ũre kũache Diopi chu'ũre cho'okaito re'omu —chinasomo repao.

Chikona ángel jo'ka sanisoasomu.

María Elisabeni ñara chini saisi'ere kũamu

³⁹ Angel sanisosirumu repao María Judea cheja aikũti pa'ijooona cu'arepa maniasomo. ⁴⁰ Mani Zacarías vũ'ena kaka, “¿Pa'iko?”, chinasomo repao Elisabere. ⁴¹ María i'kache'te asakona Elisabere repao sũ'iva'ũ chĩiva'ũ cho'oasomu. Ũcuarumu Elisabere Dios Rekochoji rani chu'o i'kache chũ'ũasomu.

⁴² Chũ'ũkuna María'te ujachũ'opi ija'che i'kaasomo repao Elisabet:

—Chekũnare romi na'a cajejaiche re'oja'che cho'okaiku'mũ Dios mũ'ũre. Ũcuaja'che mũ'ũ chĩiva'ure, chura sũ'iva'ure re'oja'che cho'okaija'mũ Dios.

⁴³ Chu'ũre chuova'o pa'iva'oni mũ'ũpi Maire Paaku pũka'kopi rakona vajuchũkota'ni pojosome chu'ũ. ⁴⁴ Mũ'ũ i'kache'te asakona chu'ũ chĩi, chura sũ'iva'ũ pojokũ cho'osi'kũa'mũ chu'ũre. ⁴⁵ Dios mũ'ũre aperumu kũasi'ere asa, “Ũcuarepa ti'jñeja'mũ chu'ũre”, chini cuasako rũa pojomo mũ'ũ —chinasomo María'te.

⁴⁶ Chikona María asa i'kaasomo.

“Dios peore masikũ'mũ”, chini cuasako'mo chu'ũ, chu'ũ rekocho.

⁴⁷ “Dios chu'ũ rekocho vati toa saiche ũseja'mũ”, chini

repauni cuasako pojoko'mo chu'ũ.

⁴⁸⁻⁴⁹ Dios rũa re'okũ'mũ.

Chu'ũre Repau chẽa paacojñoko'te chuova'o pa'iva'oreta'ni cuasaku re'oja'che cho'okaimũ Dios.

Peore Masikũjekũ chu'ũva'ore rũa re'oja'che cho'okaimũ Repau.

Jã'ajekuna irumu pa'inana'me cho'je pa'ijana ũcuanũko chu'ũ pa'iche'te cuasani,

“Marĩani re'orepaja'che cho'okaniasomu Dios”,

chiijanaa'me pãi ũcuanũko chu'ũre cuasani.

50 Dios Repau'te vajuchunare rua oiku'mu. Irumu pa'inarechi'a oima'mu repau.

Charo pa'inarejē'e oiū cho'je raijanare peore rua oiku'mu Dios, Repau'te vajuchunare.

51 Pāi, "Peore masinaa'me chukuna", chini cuasanare cuheasomu Dios. Dios peore Masikujeku repa cho'oñu chiisi'e ũseasomu.

52 Ūseku chekunare, masiju pāi chũ'unare cuheku chuo'va'na pa'iva'nani saño pāi chũ'ũñe jo'kaasomu Dios.

53 Chuo'va'na pa'iva'nare karama'ñe paapu chini rua re'oja'chere ĩsiasomu Dios.

Kuri paanare tuasōasomu Dios.

Tuasōuna kuri peova'na paniasome repa.

54 Mai aipāire oiū ija'che i'kaasomu Dios:

"Musanukonare Israelpāi re'oja'che cho'okaija'mu chu'u", chiisi'e cavesuma'ñe cho'okaniasomu Repa.

55 Abrahamre, mai aipāiū pa'isi'kure,

"Re'oja'che cho'okaija'mu chu'u mu'ure",

chiisi'e cavesuma'ñe cho'okaniasomu Dios.

Ūcuaja'che repa Abraham jojosinare ũcuare Repa i'kasi'ere

re'oja'che cho'okaniasomu Repa Dios,

chiniasomo María.

56 I'ka pi'ni Elisabet vū'ena canuka ũcuao'na'me paniasomo repa. Chotepāimia pa'icosomo repa repacheja. Jā'api repa vū'ena co'iasomo repa María.

Juan Pāi Okoro'vejaure jñaasi'ere kumū

57 Na'a pa'isirumuna repa Elisabet chĩre jñaaumucuse tĩ'auna chĩiva'ure jñaasomo. 58 Jña pa'iona pāi repa'te kueñe pa'inana'me repa majapāi asaasome repa chĩre jñaasi'e. Diopi repaoni oiū re'oja'che cho'okakuna asa saniasome repa repaoni ja'me pojokañu chini.

59 Chĩiva'ū ochorepaumucujña jñaasi'e pa'itona jo'e saniasome repa repavū'e. Puka'kupāipi chĩiva'ū jĩkora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tūache'te chũ'urena ñañu chini saniasome repa, judiōpāi cho'oche. Ūcuachi'a reparumuna chĩiva'ure mami ve'oñu chiniasome repa. Puka'ku mamire Zacaríate ve'oñu chiniasome repa repava'ure. Jā'ata'ni puka'ko,

60 —Pāame. Jā'aja'ñe ve'omanejanaa'me chukuna. Juanre ve'ojanaa'me chukuna ikure —chiniasomo repa.

61 Chikona,

—Mu'ū majapāi Juan ve'enajē'e peome —chiniasome repa.

62 Chini chĩiva'ū puka'kure cājo asama'kujekuna rupū vevoasome repa, repa chĩiva'ure ve'ojachere mamire masiñu chini.

63 Vevojuna sãñe vevoasomu repa tochajako'aru'te rakatena tocha kura chini. Rarena, "Chu'ū chĩi mamia'me ie Juan", chiiche tocha ñoasomu repa. Tocha ño'una ña jñanoasome repa. 64 Tocha ño'una teana i'kare'oche care'osoasomu repa chemeño. Chu'o cutumanesi'ku churata'ni jo'e chu'o cutuasomu repa.

—Dios rua re'oku'mu —chiniasomu repa Zacarías.

65 Zacaríaji jā'aja'ñe cho'ou'na pāi chekuna kueñe pa'ina asa jñanoasome ũcuano'ko. Ūcuachi'a Judea cheja aikũjña pa'ina ũcuare asa cutuju paniasome. 66 Repa asa'ere cuasaju,

—¿Je'se jā'ava'u chīiva'u pa'ija'u? —chini cuasaju sāiñechi'a ũcuanuko sēniasaju paniasome repaṇa.

Diopi chīiva'uni rua re'oja'che cho'okakuna asa rua cuasaju paniasome pāi.

Zacarías pojokṁ i'kasi'ere kṁamṁ

⁶⁷ Ũcuarumṁ repaṇ Zacarías, chīiva'u puka'ku, Dios Rekochoji repaṇni chṁ'umna ija'che kuaasomṁ Dios ch'u'o:

⁶⁸ Pāi chekunapi maini Israelpāire chēa paajuna tʉakaniasomṁ Dios.

Jā'ajekuna Maire Paaku'te, “Rua re'okṁ'mṁ mṁ'u”, chini cuasaju paṇu mai.

⁶⁹ Ũcuachi'a maini oiṁ mai jūnisosirumṁ vati toa sani uuche Ősejaṇni rua Masikuni raoja'mṁ Dios maire.

Aipāiṁ David Dios chṁ'ũñe cho'okaniasomṁ aperumṁ.

Ũcuau David jojosiṇani te'eṁ'te chēa raoja'mṁ Dios.

⁷⁰ Aperumṁ Diopi kʉakuna Repaṇ ch'u'o kʉana ija'che kuaasome chekunare:

⁷¹ “Chekunapi maini Israelpāire cuhejṁ cu'ache cho'oñu chiito Diopi ũsekaija'mṁ.”

Jā'aja'ñe cho'okasa chiniasomṁ Dios maire Israelpāi.

⁷² Repaṇ Dios mai aipāire ija'che i'kaasomṁ:

“Musanukonani oiṁ re'oja'che cho'okaija'mṁ ch'u'”, chiisi'e cavesuma'ñe cho'okaija'mṁ Repaṇ Dios.

⁷³ Ũcuachi'a Abrahamre mai aipāiṁ pa'isi'kure,

“Ija'che cho'okasa ch'u' musanukonare Israelpāi”, chiniasomṁ Dios.

⁷⁴⁻⁷⁵ “Musanukonare cuhenapi chēa paajṁ cu'ache cho'ocojñonare ch'u'ri tʉa paaja'mṁ musanukonare.

Tʉa paakuna ch'u' neenajejṁ musanukonare cuhenare vajuchuma'ñe ch'u' chṁ'ũñe'te cho'ojṁ re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona jūnisōñejatʉ'ka”, chiniasomṁ Dios Abrahamre.

Jā'aja'ñe kuaasomṁ Zacarías Dios ch'u'o.

⁷⁶ Chini mamaku'te i'kaasomṁ repaṇ Zacarías.

Jmava'u, mṁ'u pa'iche'te pāipi ñajṁ i'kani,

“Dios Cunaumṁ Pa'iku ch'u'o kʉaku'mṁ iku”, chijanaa'me mṁ'ure.

Dios Raojau rajachere kʉaja'mṁ mṁ'u, pāipi asa care'va paaru chini.

⁷⁷ Dios neenare masia'jṁ chini ija'che i'kaja'mṁ mṁ'u:

“Musanukona cu'ache cho'osi'e tʉ'nesokani jo'e cuasamaneja'mṁ Dios.

Tʉ'nesokakuna vati toa sani uuche peoja'mṁ musanukonare.”

⁷⁸ Jā'aja'ñe cho'okaija'mṁ Dios pāi rua Oikujekṁ.

Jā'ajekuna Dios Repaṇ Mamakuni raopi'ramṁ maire.

⁷⁹ Pa'ivesujṁ cu'ache cho'ojṁ chijacheja pa'icheja'che pa'inare jūnisochejē'e vajuchunare

Repaṇ Mamakuni raopi'ramṁ Dios maire,

maipi repaṇni cuasaa'jṁ chini.

Rani pa'iṁ re'oja'che pa'imasiche'te che'choja'mṁ repaṇ maire, chiniasomṁ Zacarías repaṇ mamaku'te.

⁸⁰ Repava'u chīiva'u Diore rua cuasaku aineeku paniasomṁ. Israelpāi ch'u'vamarumṁ pāi peochejñare te'eva'u pa'iṁ paniasomṁ repaṇ Juan.

2

Jesure jñaa'si'ere kṁamṁ
(Mt 1.18-25)

1-3 Jǎ'arumũ Augusto pǎi ũcuanũkore chũ'ũkũ paniasomũ. Chekũ Cirenio ũcuaja'che Siria cheja canani chũ'ũasomũ reparumũ. Augusto repaũ paanare ũcuanũkore chũ'ũasomũ repana mamire toharena kuẽkuera chini. Pǎi kuẽkueche'te chũ'ũuna repana aipǎi pa'isijooona saiche paniasomũ repanare, mamire tochañũ chini.

4 Pǎipi saijũna José ja'me saniasomũ. Galilea cheja cajoopo Nazaret vũ'ejoopo pa'isi'kũpi Judea cheja cajoopona Belén vũ'ejoopona saniasomũ repaũ, aipǎiũ David pa'isijooona. 5-7 Maríana'me saniasomũ repaũ, ja'me kuẽkuecojñora chini. María repaũ rũjo pa'ijao chĩipũ sũ'ikoji sani, tĩ'a pa'io repao chĩire jñaajarumũpi tĩ'aũna pi'raso chĩiva'ũre umũva'ũni jñaaasomo charo cava'ũre. Jñaa repava'ũre kǎñase'repi rea, cu'ava'na ãũ ãira'vũrũna ũhaasomo repao. Pǎi kǎivũ'ñapi timusũna cu'ava'na kǎivũ'erũna kǎniasome repana.

Angeles oveja kuiranani Jesure jñaaasi'ere kũame

8 Reparumũ Belén vũ'ejoopo kueñere ovejava'nare kuirana paniasome. Ovejava'napi patu pa'ichejare pa'ijũna ñamipi kuirajũ paniasome repana.

9 Ũcuarumũ Diore ja'me pa'ikũji ángelpi rani pa'ũna repana pa'ichejachi'a rũhiso'koro rũa miañe miaasomũ, Diopi cho'okũna. Miakũna ña rũa kukũsoasome repana oveja kuirana.

10 Rũa kukũsinare ija'che i'kaasomũ ángel:

—Vajũchũmanejũ'ũ. Mũsanũkonare chũ'o re'oja'chere kũara chini raimũ chũ'ũ Israelpǎipi ũcuanũko asa pojoa'jũ chini. 11 Asarepajũ'ũ. Ija'chea'me chũ'o chũ'ũ rasi'e: Chura iumucuse pǎio chĩiva'ũre jñaacuhasi'koa'mo, aperumũ pa'isi'kũ David pa'isijooona. Repava'ũ chĩiva'ũ repaũ'te cuasanare vati toa uuche ũsejava'ũpi ranicuhasi'kũa'mũ. Cristoa'mũ repaũ. Pǎi ũcuanũkore chũ'ũa'kũ chini Dios Raosi'kũa'mũ. Pǎi ũcuanũkore Paakũ'mũ repaũ. 12 Mũsanũkonapi sani ku'eni jñaa ñajanaa'me repava'ũre. Ku'eju jñaa ñato cu'ava'na ãũ ãira'vũrũ'te reasiva'ũ ũhija'mũ chĩiva'ũ. Repava'ũre ñani, “Dios chĩia'mũ ikũ”, chijjanaa'me mũsanũkona —chiniasomũ ángel repanare.

13 Ángel te'eũ kũacuhaũna chekũna ángeles rũa jainũko rani paniasome. Pa'ijũ Dioni pojojũ ija'che i'kaasome repana:

14 “¡Cũnaũmũ Pa'ikũ Dios peore masakũ'mũ”, chiapũ pǎi ũcuanũko!

Ũcuaja'che, “Mũsanũkona Repaũ oicojñona sǎiñe pojojũ pa'ijũ'ũ”, chiime chũkũna mũsanũkonare, chiniasome ángeles.

15 I'ka pi'ni cũnaũmũna jo'e mũnisorena sǎiñechi'a ija'che i'kaasome repana oveja kuirana:

—Belenna sañũ mai. Repacheja cho'osi'ere Diopi raũna ra kũamũ ángel maire. Ñajañũ chura cho'osi'ere —chiniasome repana.

16 Chini cu'arepa sani tĩ'a Josena'me María'te ñaasome repana. Ũcuaja'che chĩiva'ũre cu'ava'na ãũ ãira'vũrũ ũhiva'ũni ñaasome repana.

17 Ña pi'ni chĩiva'ũ pa'iche'te ángel repanare kũasi'ere kũaasome repana. 18 Kũarena ũcuanũko asa jñanoasome repana kũache asasina.

19 Maríata'ni repana kũache asa i'kama'ko peore cuasako paniasomo. 20 Ña pi'ni co'iasome repana oveja kuirana. Co'ijũ repana asasi'ena'me ñasi'e cuasa, “Peore masakũ'mũ Dios”, chijũ ángel kũasi'e, “Ũcuarepaa'me”, chini Dioni pojojũ co'isoasome repana.

Jesure pũka'kupǎi Dios vũ'e sa ñosi'ere kũamũ

21 Chĩiva'u ochorepaumucujña jñaasi'e pa'itona jĩkora'muru chã'tiru pa'ica'niru chuto tua pi'ni mami ve'oasome repana. Jesure ve'oasome repana repava'ure chĩiva'ure. Aperumu chuta'a repau'te sũ'imarumu ángel kuasi'ere mami ve'oasome repana.

22 Dios aperumu Moisepi pãire kuakaau chini chĩire jñaasi'e cu'a pani pi'nirumu cho'ojache kuasomũ. Jã'ajekuna Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oñu chini Jesús puka'kupãi Jerusalén vu'ejoopona maniasome. Ũcuachi'a chĩiva'uni Dioni ñojũ, "Iku mũ'u neekua'mũ", chiñu chini maniasome repana. 23-24 Aperumu Diopi i'kakuna Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ: Musanukona chĩiva'nare charo cava'nare umupãiva'narechi'a chũ'uni ĩsijũ'u.

Chũ'u neenaa'me repana.

Ũcuaja'che romi cu'a pa'ina cu'a pa'iche'te tũnoñu chini jo'cha va'iva'nani ĩsijũ'u chũ'ure.

Airo jureva'nare ka'chava'nare peoni jo'cha ũkupo chĩiva'nani ũcuajanukoru'te ĩsijũ'u chũ'ure,

chinasomũ Dios. Jã'ajekuna Jesús puka'kupãi Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oñu chini Jerusalén vu'ejoopona maniasome.

25 Reparumu Jesús puka'kupãi Jerusalén vu'ejoopo mani ñato ũcuajoopo'te pãiu raa re'oku paniasomũ Simeón, Diore cuasaku. Pa'iu Dios Raojauni cha'aku paniasomũ repau, pãi chekunapi Israelpãire cu'ache cho'oñu chiito Ősejauni. Dios Rekocho repau'te Simeonre ja'me paniasomũ. 26 Ũcuarekochoji ja'me pa'iu ija'che kuasomũ repau'te: "Chuta'a jũnisomaneja'mũ mũ'u. Pãi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kure ñañetu'ka vajuu pa'ija'mũ mũ'u", chinasomũ. 27-28 Ũcuarumu Simeón Dios Rekochoji chũ'ukuna Dios vu'ena mua kakaasomũ. Kaka pa'iana Jesús puka'kupãi repau'te cajaju ũcuavu'ena kakaasome. Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oñu chini kakarena repau Simeón repava'ure chĩiva'ure cajo Dioni pojoku ija'che i'kaasomũ:

29 Chũ'ure Paaku, mũ'u i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñeuna ñacuhamu chũ'u.

Jã'ajekuna chura chũ'ure jũ'iñe ũsemanejũ'u.

Pojoku jũnisoja'mũ chũ'u churata'ni, ũcuare iva'ure ñacuhasi'kũjekũ.

30 Mũ'u Raosi'kure ñacuhamu chũ'u pãi chẽa paaku vati toa uuche Ősejaure.

31 Pãi ũcuanuko ña masia'ju chini raosi'kua'mũ mũ'u ikure.

32 Churata'ni ikupi chũ'vakuna mũ'u chũ'o asa chẽajanaa'me judío peona. Ũcuaja'che chura chũ'kuna'te judiopãi, mũ'u neenare re'oja'che cutu-janaa'me pãi, chinasomũ.

33 Chĩiva'uni jã'aja'ñe i'kauna asa jñanoasome repana Jesús puka'kupãi.

34-35 Ũcuarumu repau,

—Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau —chini puka'kore María'techi'a i'kaasomũ.

Asarepajũ'u: Ikure Diopi raouna mai Israelpãi te'enachi'a ikuni cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me.

Chekunata'ni ikuni cuasamaru cu'ache pa'ijanaa'me.

Ikure pãi jainuko cuhejanaa'me.

Jã'ajekuna iva'ure mũ'u chĩiva'ure raa oija'mo mũ'u.

Pãi jainukore repana rekoñoã cuasache ña kuaja'mũ iku, chinasomũ repau Simeón.

³⁶ Ūcuachi'a ūcuavũ'ere Ana Dios chũ'o kũako, Fanuel, Aser pãiu mamako paniasomo. Rũa aiva'o paniasomo repao. Rũa romichĩiva'opi umũu'te veja sieterepaũsurumũchi'a paniasomo repao. ³⁷ Sieterepaũsurumũ vejasie pa'ikoni ũjũva'upi jo'ka jũnisouna rũa jeerumũ te'eva'o pa'io paniasomo repao. Ochenta y cuatro repaũsurumũ te'eva'o paniasomo repao. Te'eo pa'io Dios vũ'ere umucujũana'me ñami Dioni pojoko paniasomo repao, te'eñoachi'a etako. Te'eumucujũa ãu ãimairo pa'io Dioni sũeo paniasomo repao. ³⁸ Ūcuarumũ Jesús pũka'kupãi pa'iruupũna kakaasomo repao. Kaka chĩiva'ũre ña Dioni, "Re'orepamũ", chini chĩiva'ũ pa'iche'te Israelpãire Jerusalén pa'inani repanare cu'ache cho'onare Æsekaijaũre cha'anani kũasomo repao.

Nazaret vũ'ejoopo co'isi'ere kũamũ

³⁹ Ūcuarumũ Jesús pũka'kupãi Dios chũ'u jo'kasi'e peore cho'o pi'ni chĩiva'ũre co'chajũ repana pa'ijooona, Galilea cheja cajoopo Nazaret vũ'ejoopona co'iasome. ⁴⁰ Co'i pa'ijũna aineekũ chĩiva'ũ na'a rũa kokau paniasomũ. Dios chũ'u jo'kasi'e rũa che'chekũ aineekũ paniasomũ repava'ũ chĩiva'ũ. Dios repau'te pojokũ re'oja'che cho'okaniasomũ.

Jesús Dios vũ'e pa'isi'ere kũamũ

⁴¹ Jesús pũka'kupãi Jerusalén vũ'ejoopo si'aũsurumũ maniasome. Aperumũ Dios repana aipãi Egipto cheja pa'inare etua rasi'ere cuasajũ pojojũ fiesta'te ja'me cho'oũu chini maniasome. Repa fiesta mami pascuaa'me. ⁴² Chĩiva'ũ docerepaũsurumũ pa'itona fiestarumũ tĩ'aũna pũka'kupãi Jesure majũ maniasome Jerusalén vũ'ejoopona. ⁴³ Fiesta cho'o pi'ni Jesús pũka'kupãi co'ijũna pãi jainũko ja'me co'iasome. Ūcuauko co'ito te'eva'ũ chĩiva'ũ co'imaneasomũ. Repau co'ima'ũe pũka'kupãi vesuasome. ⁴⁴ Vesujũ, "Chekunana'me co'icosomũ mai chĩi", chini te'eumucuse co'inapi mamakũ'te ku'easome repana. Ku'ejũ peore repana majapãina'me repau ñanare sũniasaasome repana chĩiva'ũni jũaaũu chini. ⁴⁵ Jã'ata'ni repau'te jũaamaneasome repana. Ku'ete'e Jerusalenna jo'e co'iasome repana repau'ni ku'e jũaaũu chini. ⁴⁶ Choteumucujũna ku'enapi Dios vũ'e kaka ñato ūcuavũ'ere pa'iu judiopãi che'chona chenevũ'te ñu'iu repana i'kache'te asa sũniasakũ paniasomũ repau chĩi. ⁴⁷ Sũniasakũna repanapi sãĩũe chũ'o sũeto rũa masi kũasomũ repau. Repauji masi kũakũna asa rũa jũanoasome repana, "Rũa masimũ ikũ", chini. ⁴⁸ Pũka'kupãi repau i'kache'te asa jũano pũka'kochi'a ija'che i'kaasomo repau'te:

—Jmava'ũ, ¿je'se pa'iu'na mũ'u chũkũna'te kũamairo canũkau? Mũja'kũna'me chũ'u mũ'uni oijũ rũa ku'ejũ pa'ime —chiniasomo pũka'ko.

⁴⁹ Chikona,

—¿Je'se pa'iu'na ku'ere chũ'ũre? Chũ'u Ja'kũ chũ'u jo'kasi'e cho'oche pa'imũ chũ'ũre ivũ'e. ¿Jã'a mũsanũkona vesũche? —chiniasomũ repau.

⁵⁰ Jã'ata'ni repau i'kasi'e asavesuasome repana.

⁵¹ Ūcuarumũ Jesús pũka'kupãina'me Nazaret vũ'ejoopona co'iasomũ. Co'i pa'iu pũka'kupãi chũ'ũne cho'okũ paniasomũ repau. Repau pũka'ko Dios vũ'e repau cho'osi'ere rũa cuasako paniasomo.

⁵² Repau Jesús aineekũ na'a rũa masi cuasaasomũ. Dios repau'te rũa pojoasomũ, pãi ūcuaja'che.

3

Juan Pãi Okoro'vesi'kũ pãi peochejare pa'iu pãipi saiũana Dios chũ'o chũ'vasi'ere kũamũ

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Reparũmũ Tiberiopi pãi ũcuanũkore chũ'ũasomũ. Repaũ Tiberio quincerepaũsũrũmũ chũ'ũrũmũna Poncio Pilato ũcuaja'che Judea cheja pa'inani chũ'ũasomũ. Herodes ũcuaja'che Galilea cheja pa'inani chũ'ũasomũ. Felipe ũcuaja'che Herodes cho'jeũ Iturea cheja pa'inana'me Traconite cheja pa'inare chũ'ũasomũ. Lisantias ũcuaja'che Abilinia cheja pa'inani chũ'ũasomũ. ² Repana chũ'ũrũmũ Anana'me Caifás judío phairipãire ũcuanũkore chũ'ũasome. Reparũmũ Dios Zacarías mamakũ'te Juanre pãi peochejare pa'ũana pãire chũ'vaa'kũ chini chũ'ũasomũ. ³ Chũ'ũũna asa sani Jordán chiacha rũtũva pa'inani pãire chũ'vakũ paniasomũ repaũ peore repakã'jũno ku'iu. Ija'che chũ'vaasomũ repaũ:

—Mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ ũhaso re'oja'chere mama cuasajũ'ũ, Diopi mũsanũkona cu'ache cho'osi'ere tũnoso jo'e cuasamanea'kũ. Cu'ache cho'ochẽ'te ũhaso Dioni cuasajũ okoro'vecojũojũ'ũ —chiiũ chũ'vakũ paniasomũ repaũ Juan.

⁴ Aperũmũ Isaías, Dios chũ'o kũasi'kũ ija'che tocha jo'kaasomũ maire, Juan cho'ojachere kũakũ:

Pãiu pãi peochejare sani pa'iu pãipi repaũni saito Ʃjachũ'opi ija'che i'kakũ chũ'vaja'mũ:

“Maire Paakũ raipi'ramũ.

Repaũni cha'ajũ mũsanũkona rekoũoã ma'a rũhiũe pa'ima'a care'vacheja'che re'ojarekoũoã care'vajũ pa'ijũ'ũ.

⁵ Aikũjũna chenevũã peore cha'opi ta'pisõja'mũ.

Aikũjũna rũa Ʃjakũjũna pa'isikũjũna jmakũjũnarũã ñaũasõja'mũ.

Ma'ña jũ'chũ pa'ima'ña rũhima'ña carũhija'mũ.

Ma'ña cojũana'me chĩ'ca pa'isima'ña sũ'kajama'ña care'oja'mũ.

Mũsanũkona aperũmũ pa'isi'e peore rũhiũe care'vajũ'ũ.

⁶ Dios Raojũ pãi oiũ vati toa uuche Ʃsejũ raija'mũ maire.

Rakũna pãi ũcuanũko ñajanaa'me repaũ'te”, chiija'mũ repaũ, chiimũ Isaías tocha jo'kasi'e.

⁷ ũcuarũmũ pãi jainũko Juanre okoro'vecojũũno chini saniasome. Satena ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Mũsanũkona te'ena chuta'a cu'ache cho'ochẽ ũhamanajejũ añã pa'icheja'che cu'ache pa'ime. “Maipi okoro'vecojũũno Dios maire cu'ache cho'omaneja'mũ”, chini cuasajũ raime mũsanũkona. Jã'ata'ni mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ ũhasoma'to Diopi chũ'ũũna cu'ache ti'jũeja'mũ mũsanũkonare. ⁸ Mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ'te ũhaso re'oja'che pa'ijũ Dios chũ'ũũe'te cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonapi re'oja'che pa'ito chekũnapĩ ñani, “Ina cu'ache cho'ochẽ ũhasosinajejũ re'oja'che pa'ime”, chiijanaa'me mũsanũkonare. Ija'che cuasacosome mũsanũkona: “Abraham jojosi'naa'me mai. Jã'ajekũna Dios maire cu'ache cho'omaneja'mũ”, chiijũ cuasacosome mũsanũkona. Jã'aja'ũe cuasamanejũ'ũ mũsanũkona. Diore Repaũni cho'ouato ira'karũã catara'karũãpi Abraham jojosi'nae chekũnare cho'ore'omũ, Repaũ chũ'ũũe cho'ojanare. ⁹ Sũkiũũã ãiũe kũiũũãpi sãijaruã kũima'to, “Cu'amũ iũũã”, chini kueni Ʃosome pãi. Dios ũcuaja'che pãi cu'ache pa'inare cu'anajejũna vati toana saoja'mũ —chinasomũ Juan repanare.

¹⁰ Chikũna,

—Jã'a pa'ito, ¿ũquere cho'ojanaa'ñe chukuna? —chiniasome repa.

¹¹ Chitena,

—Ija'che cho'ojũ'u. Mũsanukona ũcuauakũji kãña ka'chakãña paani chekũre kãña peova'ũre te'ekãa ĩsijũ'u. Ũcuachi'a mũsanukona ũcuauakũji ãu paani chekũnare ãu peova'nare ĩsijũ'u —chiniasomũ repaũ repanare.

¹² I'katona pãi chũ'unare kuri kookaina Juanni raniasome, okoro'vecojñoũu chini. Rani repaũ'te ija'che sēniasome repa:

—Masiũ, chukuna, ¿ũquere cho'ojanaa'ñe? —chiniasome.

¹³ Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Pãi chũ'una mũsanukonare chũ'ũsinukorũchi'a kuri sēni koojũ pa'ijũ'u. Na'a cajejaiche sēni koomanejũ'u —chiniasomũ repaũ.

¹⁴ Sõtaopãi ũcuaja'che sēniasome repaũ'te.

—¿Ûquere chukuna cho'ojanaa'ñe? —chiniasome.

Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Kuri ukuna pãi paache'te cho'o kũko tũamanejũ'u. Ũcuachi'a kurire kũko tũasoũu chini cu'ache cho'omanani, “Cu'ache cho'osinaa'me mũsanukona”, chiimanejũ'u. Cho'ochere ro'ichi'a koojũ pojojũ pa'ijũ'u. Na'a rũa kooche chiimanejũ'u —chiniasomũ Juan repanare sõtaopãi.

¹⁵ Jã'aja'ñe i'kauna asa jñanoasome repa pãi. Pãi ũcuauukore chũ'ũakũ chini Dios Raojũre Cristo'te cha'anajejũ ija'che cuasaasome repa: “¿Dios Raosi'kũũ ikũ? ¿Cristoa'ũ?”, chini cuasaasome repa. Juan pa'iche'te vesũjũ sãĩñechi'a sēniasaasome repa.

¹⁶ Repanapi sãĩñechi'a sēniasajũna asa Juan ũcuauukore i'kaasomũ.

—Chũ'u mũsanukonare re'oja'che cho'okaiũ okoro'vemũ. Na'a pa'isirũmũ chekũ na'a rũa masikũji rani pa'iu na'a rũa re'oja'che cho'okaija'mũ mũsanukonare. Chũ'ũre na'a rũa masikũjekũ repaũ'te cuasakũ vajũchũkũ pa'imũ chũ'u. Na'a rũa masikũjekũ repaũ'te cuasanare Dios Rekocho'te ĩsija'mũ repaũ. Repaũ'te cuasamanareta'ni Ũcuauji chũ'ũna na'a pa'isirũmũna cu'ache ti'jñeja'mũ. ¹⁷ Pãi trigo cho'oni po'te repaãũ rũhikuanupũ chi'i ũhame. Repasũota'ni ũosome. Na'a pa'isirũmũ Raijũ pãĩ ũcuauukore chi'i trigo cho'ochere'che cho'okũ cu'ache cho'ochere ũhamanare vati toana chachamatoana saoja'mũ. Cu'ache cho'ochere ũhaso Repaũ'te cuasanareta'ni pũka'kũ pa'ichejana saja'mũ repaũ —chiniasomũ Juan repanare pãĩ. ¹⁸ Dios chũ'o re'oja'chere rũa chũ'vache chũ'vaasomũ Juan repanare.

¹⁹ Na'a pa'isirũmũ Herodes, pãĩ chũ'ũkũji cho'jeũ Felipe rũjoni Herodĩani tũa paaasomũ. Tũa paakuna Juan asa chũ'vate'easomũ repaũ'te, ũcuachi'a cheke cu'ache cho'osi'ere asani. ²⁰ Chũ'vakũ'teta'ni asa jachasokũ jo'e na'a rũa cu'ache cho'oasomũ repaũ. Repaũ'te chũ'vasiva'ũre Juanre pãĩ chēavũ'ena cuaasomũ repaũ Herodes.

Jesure okorosiere kũamũ

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Apepũmũ Juan pãĩ jainũkore okoro'vekũ paniasomũ. Ũcuaja'che Jesure okoroasomũ repaũ. Okorocojñosirũmũ Jesús pũka'kũni sēniasomũ. Pũka'kũni sēũna cũnaũmũ teana re'ojũmũ care'o ²² Dios Rekocho ũkupoja'iu ũcuauũni cajeasomũ. Dios Rekocho cajesirũmũ cũnaũmũri ija'che i'kache asoasomũ:

—Mũ'u chũ'u chĩia'mũ. Mũ'ũre rũa chiimũ chũ'u. Mũ'ũre rũa pojomũ chũ'u —chiiche asoasomũ.

*Jesús aipāi pa'isina mamia'me**(Mt 1.1-17)*

²³ Jesús treintarepaũsurumũ pa'icosomũ chekurumũ, repau pāi apechũvarumũ. “Jā'ũ Jesús, José chīia'mũ”, chijũ cuasaasome pāi repau'te.

José pũka'kũ pa'isi'kũ Elí paniasomũ.

²⁴ Elí pũka'kũ pa'isi'kũ Matat paniasomũ.

Matat pũka'kũ pa'isi'kũ Leví paniasomũ.

Leví pũka'kũ pa'isi'kũ Melqui paniasomũ.

Melqui pũka'kũ pa'isi'kũ Jana paniasomũ.

Jana pũka'kũ pa'isi'kũ José paniasomũ.

²⁵ José pũka'kũ pa'isi'kũ Matatías paniasomũ.

Matatías pũka'kũ pa'isi'kũ Amós paniasomũ.

Amós pũka'kũ pa'isi'kũ Nahum paniasomũ.

Nahum pũka'kũ pa'isi'kũ Esli paniasomũ.

Esli pũka'kũ pa'isi'kũ Nagai paniasomũ.

²⁶ Nagai pũka'kũ pa'isi'kũ Maat paniasomũ.

Maat pũka'kũ pa'isi'kũ Matatías paniasomũ.

Matatías pũka'kũ pa'isi'kũ Semei paniasomũ.

Semei pũka'kũ pa'isi'kũ José paniasomũ.

José pũka'kũ pa'isi'kũ Judá paniasomũ.

²⁷ Judá pũka'kũ pa'isi'kũ Joanán paniasomũ.

Joanán pũka'kũ pa'isi'kũ Resa paniasomũ.

Resa pũka'kũ pa'isi'kũ Zorobabel paniasomũ.

Zorobabel pũka'kũ pa'isi'kũ Salatiel paniasomũ.

Salatiel pũka'kũ pa'isi'kũ Neri paniasomũ.

²⁸ Neri pũka'kũ pa'isi'kũ Melqui paniasomũ.

Melqui pũka'kũ pa'isi'kũ Adi paniasomũ.

Adi pũka'kũ pa'isi'kũ Cosam paniasomũ.

Cosam pũka'kũ pa'isi'kũ Elmodam paniasomũ.

Elmodam pũka'kũ pa'isi'kũ Er paniasomũ.

²⁹ Er pũka'kũ pa'isi'kũ Josué paniasomũ.

Josué pũka'kũ pa'isi'kũ Eliezer paniasomũ.

Eliezer pũka'kũ pa'isi'kũ Jorim paniasomũ.

Jorim pũka'kũ pa'isi'kũ Matat paniasomũ.

³⁰ Matat pũka'kũ pa'isi'kũ Leví paniasomũ.

Leví pũka'kũ pa'isi'kũ Simeón paniasomũ.

Simeón pũka'kũ pa'isi'kũ Judá paniasomũ.

Judá pũka'kũ pa'isi'kũ José paniasomũ.

José pũka'kũ pa'isi'kũ Jonam paniasomũ.

Jonam pũka'kũ pa'isi'kũ Eliaquim paniasomũ.

³¹ Eliaquim pũka'kũ pa'isi'kũ Melea paniasomũ.

Melea pũka'kũ pa'isi'kũ Mainán paniasomũ.

Mainán pũka'kũ pa'isi'kũ Matata paniasomũ.

Matata pũka'kũ pa'isi'kũ Natán paniasomũ.

³² Natán pũka'kũ pa'isi'kũ David paniasomũ.

David pũka'kũ pa'isi'kũ Isaí paniasomũ.

Isaí pũka'kũ pa'isi'kũ Obed paniasomũ.

Obed pũka'kũ pa'isi'kũ Booz paniasomũ.

Booz pũka'kũ pa'isi'kũ Salmón paniasomũ.

Salmón pũka'kũ pa'isi'kũ Naasón paniasomũ.

³³ Naasón puka'ku pa'isi'ku Aminadab paniasomũ.
 Aminadab puka'ku pa'isi'ku Aram paniasomũ.
 Aram puka'ku pa'isi'ku Arni paniasomũ.
 Arni puka'ku pa'isi'ku Esrom paniasomũ.
 Esrom puka'ku pa'isi'ku Fares paniasomũ.
 Fares puka'ku pa'isi'ku Judá paniasomũ.
³⁴ Judá puka'ku pa'isi'ku Jacob paniasomũ.
 Jacob puka'ku pa'isi'ku Isaac paniasomũ.
 Isaac puka'ku pa'isi'ku Abraham paniasomũ.
 Abraham puka'ku pa'isi'ku Taré paniasomũ.
 Taré puka'ku pa'isi'ku Nacor paniasomũ.
³⁵ Nacor puka'ku pa'isi'ku Serug paniasomũ.
 Serug puka'ku pa'isi'ku Ragau paniasomũ.
 Ragau puka'ku pa'isi'ku Peleg paniasomũ.
 Peleg puka'ku pa'isi'ku Heber paniasomũ.
 Heber puka'ku pa'isi'ku Sala paniasomũ.
³⁶ Sala puka'ku pa'isi'ku Cainán paniasomũ.
 Cainán puka'ku pa'isi'ku Arfaxad paniasomũ.
 Arfaxad puka'ku pa'isi'ku Sem paniasomũ.
 Sem puka'ku pa'isi'ku Noé paniasomũ.
 Noé puka'ku pa'isi'ku Lamec paniasomũ.
³⁷ Lamec puka'ku pa'isi'ku Matusalén paniasomũ.
 Matusalén puka'ku pa'isi'ku Enoc paniasomũ.
 Enoc puka'ku pa'isi'ku Jared paniasomũ.
 Jared puka'ku pa'isi'ku Mahalaleel paniasomũ.
 Mahalaleel puka'ku pa'isi'ku Cainán paniasomũ.
³⁸ Cainán puka'ku pa'isi'ku Enós paniasomũ.
 Enós puka'ku pa'isi'ku Set paniasomũ.
 Set puka'ku pa'isi'ku Adán paniasomũ.
 Adán aperumũ mamarumũ Dios cho'ocojñosi'kua'mũ.

4

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'esi'ere kwamũ
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Ūcuarumũ Jesús Jordán chiacha saisi'ku rani Dios Rekocho chũ'ũñe peore si'arumũ cho'okũ paniasomũ. Dios Rekochoji chũ'ũña pã peochejare sani pa'iu paniasomũ repaũ. ² Cuarentarepaumucujña pã peochejare pa'iu ãũ ãima'ñe pa'iuña ãucuhaasomũ repaũ'te. Pã peochejare pa'iuña vati ai sani Jesuni cacũ'ora chini ija'che i'kaasomũ:

³ —Mũ'upi Dios Mamarepakũ pani ipũ catarũ mini, pãrũ carũñojũ'ũ — chiniasomũ.

⁴ Chikũna Jesús ija'che i'kaasomũ repaũ'te:

—Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kwamũ:

Pãipi chũ'urejẽ'e cuasama'ñe repaña ãijañere ãuchi'a cuasajũ pa'ito cu'amũ.

Jã'achi'a cuasama'ñe chũ'ũ chũ'ũñe'te cuasajũ cho'oju pani re'oja'che pa'ijanaa'me pã,

chiimũ —chiniasomũ Jesús vature.

⁵ Jã'aja'ñe i'kacuhasirumũ vati ai repaũ'te Jesure aikũtina sa mũa teana te'erumũ peore chejña pã pa'ichejña ñoasomũ.

⁶⁻⁷ Ñokũ ija'che i'kaasomũ repaũ repaũ'te:

—Cheja pa'iche peore rúa re'oja'chea'me. Apepamuna chũ'ure ĩsisichejña'a'me ichejña, chũ'upi peore chũ'ua'ku chini. Chura chũ'ure uakuni ĩsija'mu chũ'u. Jã'ajekuna mu'upi chũ'uni, “Peore masiku'mu mu'u”, chiia, ro're ñu'ia pojoru mu'uni peore ichejña ĩsija'mu chũ'u, mu'upi chũ'uku paa chini. Cheja pa'imajña'ruã cu'amajña'ruã peore ĩsija'mu chũ'u mu'ure —chiniasomu vati.

⁸ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Diore Pãĩ Ũcuanukore Paaku'techi'a, “Peore masiku'mu mu'u”, chiiju poju

Repau chũ'ũnechi'a cho'ojũ pa'ijũ'u musanukona pãĩ, chiimu —chiniasomu Jesús repau'te.

⁹⁻¹¹ Jã'a i'kacuasirumu vati ai repau'te Jerusalén vu'ejoopona sa Dios vu'e sã'sevana mua ija'che i'kaasomu:

—Dios chũ'o apepamu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Dios ángeleva'nare, mu'uni kuiraju mu'u tuã'ito repana jũjñapi chãa'ju chini raoja'mu,

mu'upi tuãni asi cho'omanea'ku chini,

chiimu. Jã'ajekuna mu'upi Dios Mamarepakũ pani ichejapi chejana chã'ijũ'u. Dios i'kasi'epi ũcuarepa pa'ito ichejapi chãni asi cho'omaneja'mu mu'u —chiniasomu vati ai.

¹² Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Ũcuachi'a Dios chũ'o apepamu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chũ'u cho'omasiche'te rupũ ñaũu chini sãemanejũ'u musanukona pãĩ, chiimu Dios —chiniasomu Jesús repau'te vati aire.

¹³ Chikuna Jesure si'ache cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'e jo'ka saniasomu repau vati ai, jo'e na'a pani rasa chini.

Jesús Galilea cheja apevumũ pãĩ chũ'vache

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jã'a cho'o pi'nisirumu Galilea chejana co'iasomu Jesús. Dios Rekocho chũ'ũnechi'a peore re'oja'chechi'a cho'okũji co'iasomu repau. Peore cho'okũji co'iauna Galilea cheja pa'inana'me ũcuacheja kueñe pa'ina jainuko repau pa'iche'te asa cutuju paniasome pãĩ. ¹⁵ Ũcuachejare pa'ia judiopãĩ chi'ivũ'ñana si'arumu mua che'chokũ paniasomu repau. Che'chokuna asa, “Rúa masiũ'u iku”, chini pãĩ ũcuanuko re'oja'che cutuasome repau'te.

Jesús Nazaret vu'ejoopo pa'isi'ere kuamu

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Ũcuarumu Jesús Nazaret vu'ejoopona co'iasomu, repau aineesijopona. Co'i pa'ia pũaumucusepi tĩ'auna judiopãĩ chi'ivũ'ena mua kaka ñu'isi'kupi Dios chũ'o tocha jo'kasi'ere ñaku i'kara chini vuni nũkaasomu repau. Pũaumucujña tĩ'ato judiopãĩ chi'ivũ'e si'arumu muaasomu repau.

¹⁷ Vuni nũkakuna Dios chũ'o apepamu kuasi'ku Isaias tocha jo'kasi'e pa'ikorovu'te mini ĩsiasome repau'te, ñaku i'kaa'ku chini. ĩsirena rũhikorovu ca'nesija'ovajekuna repau ñaku i'kajachere ku'eku koraasomu repau. Ku'e jña ija'chere ñaku i'kaasomu repau:

¹⁸⁻¹⁹ Dios Rekochoji chũ'umu chũ'ure, chũ'upi pãire Dios chũ'ore re'oja'chere chũ'vaa'ku chini.

“Pãire ija'che chũ'vajũ'u”, chiimu chũ'ure Dios Rekocho:

“Chuova'na pa'iva'nani Dios chu'ore chu'vajũ'u, Repauni cuasaju pojojũ paaru.

Ūcuaja'che Dios chu'o vesuva'nare chu'vajũ'u masia'ju.

Cu'ache cho'ocojñonare ūcuaja'che cu'ache cho'oche ũsekaijũ'u.”

Ija'che kuajũ'u repanare pãi:

“Dios re'oja'che paaru chini vati ai paasinare pãi tua paaja'mu, vati chu'ũñe'te cho'omanea'ju chini.

Pãi ũcuanũkore Dios re'oja'che cho'okairũmu tĩ'acuhamu”,
chiiche'te ñaku i'kaasomu Jesús, Isaías tocha jo'kasi'e.

²⁰ I'ka pi'ni repaja'ova ca'ne repavũ'e kuirakũni co'cho ruũ ñu'ũna repavũ'e chi'isina pãi ũcuanũko ruũ pãĩñaasome repau'te.

²¹ Ñajũna repanare jo'e i'kaasomu repau.

—Chura chu'u ñaku i'kasi'e aperũmu Dios i'kasi'ea'me. Dios aperũmu kuasi'e musanũkona ñaju'te cho'o ñocuhamu iumucuse —chiniasomu Jesús repanare pãi.

²² Jã'aja'ñe i'kaũna asa jñano pãi ũcuanũko re'oja'che cutuasome repau'te, “Chu'o re'oja'chere i'kamũ ikũ”, chiiju. Asa jñano sãĩñechi'a sãĩniasasome repana.

—¿Iku José mamakũma'ku? —chiniasome repana.

²³ Jã'aja'ñe i'kajũna asa i'kaasomu repau.

—Chu'u i'kasi'ere jachaju ija'che i'kaũ chiime musanũkona chu'ũre: “Mu'u Capernaum vũ'ejoopo pa'ũ cho'osi'e asasinaa'me chũkũna. Chura ichejana mu'u pa'ichejana ũcuare chũkũnani cho'o ñoto jachamanejanaa'me chũkũna mu'ũre. Mai aipãi ija'che i'kaasome: ‘Ūko chaipi jũni ũcuauji meñe ũko cho'o vajũre'omu’, chiniasome.” Jã'aja'ñe musanũkona i'kaũ chiime chu'ũre —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Chini jo'e i'kaasomu repau.

—Musanũkonare ũcuarepare chu'o i'kamũ chu'u. Dios chu'o kuakaina ainesijoopoã cana pãi repana kuache Dios chu'o asa jachame. Musanũkona ũcuaja'che ijoopo chu'u ainesijoopo cana chu'u kuache Dios chu'o asa jachame. ²⁵⁻²⁶ Aperũmu cho'osi'ere kuara. Aperũmu ũcuaja'che Elíapi Dios chu'ore kuakũna judío aipãi asa jachaasome ũcuate'epãiu'teta'ni. Reparũmu Israel cheja va'jeromiva'na ruũ jainũko pa'irũmũna choteũsurũmu jo'e chekuũsurũmu joopo okojẽ'e ramaũna aũjẽ'e peasomu. Aũre peojũ si'achejña aũcuhava'na paniasome pãi. Repacheja canapi repau chu'vache'te asa jachajũna cho'okaimaneasomu Elías repanare. Diopi saũna judío peona pa'ichejare Sarepta vũ'ejoopo'te sani repajoopo cava'oni te'eva'ore va'jeva'ore re'oja'che cho'okaniasomu repau Elías. Sarepta vũ'ejoopo kueña'me Sidón. ²⁷ Aperũmu Eliseo Israel chejare pa'ũ Dios chu'ore kuaku paniasomu. Mai aipãi, asi ravũ jũ'ina ruũ jainũko paniasome reparũmu. Eliseo repau kuache'te Dios chu'ore repanapi asa jachajũna te'eũ'terejẽ'e asi ravũ jũ'iku'te vasokaimaneasomu, Diopi ũsekũna. Judío peokũ'techi'a te'eũ'te vasoasomu repau, Naamán, Siria cheja cakũrechi'a —chiniasomu Jesús repanare.

²⁸ Jesupi judío peonare Dios cho'okaiche'te kuũna asa repavũ'e pa'ina ũcuanũko ruũ pe'ruasome repau'te. ²⁹ Asa pe'ruju vũni Jesure chẽa vũ'ejoopo ru'tũvana juha saasome repana. Juha sa aikũti sẽ'sevũ pa'ijoopojekũna repakũti chu'chuvana na'a mũmũna mũaasome repana repau'te, ũcuachejapi jujo tũũ chini. ³⁰ Jujo tũũ chiisinareta'ni repana chenevũji eta sanisoasomu Jesús.

Pãiu'te pa'isi'kure vatire etosi'ere kɛamɛ
(Mr 1.21-28)

³¹ Eta sani Galilea cheja cajoopona Capernaum vɛ'ejoopona tĩ'aasomɛ repaɛ Jesús. Tĩ'a pa'iu pɛaumucusepi tĩ'aɛna judiõpãi chi'ivɛ'ena mɛa che'choasomɛ repaɛ. ³² Rua masikujekɛ masi che'chokuna asa jñano, "Rɛarepa masikɛ ikɛ", chiniasome pãi.

³³ Reparumɛ ũcuavɛ're pãiu vatire paakɛ paniasomɛ. Vatire paakujekɛ Jesús i'kache'te asa rua cui'kɛ ija'che i'kaasomɛ repaɛ:

³⁴ —Jesús, Nazaret raisi'kɛ chɛkuna'te cho'omanejũ'u. Mɛ'u pa'iche masimɛ chɛ'u. Dios Raocojñosi'kɛa'mɛ mɛ'u. Re'okɛ'mɛ. ¿Chɛkunani cu'achejana saora chini rakɛ mɛ'u? —chiniasomɛ repaɛ.

³⁵ Jã'aja'ñe i'kaɛna Jesús repaɛ'te vatire jo'e i'kache ũsekɛ ija'che i'kaasomɛ:

—Re'omɛ. Ũcuamakaru i'kajũ'u. Etajũ'u mɛ'u jã'ure pãiu'te —chiniasomɛ Jesús.

Jesupi, "Etajũ'u", chikuna vati pãiva'ure pa'isi'kɛ repava'ure cho'o tãukɛ eta sanisoasomɛ. Pãiu'te asi cho'oma'ñe eta sanisoasomɛ vati.

³⁶ Jesupi vatini eto saõna ña, kɛkɛso pãi ũcuanɛko sãĩñechi'a cutuasome.

—¿Je'se pa'ikujekɛ ikɛ vati chũ'amasikɛ? Jesupi rua masikujekɛ chũ'ato eta sanisõnaa'me vati —chiniasome pãi.

³⁷ Jesús cho'osi'e ñasinapi kueñe pa'inani kɛarena asa Jesús pa'iche'te cutujɛ paniasome pãi.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kɛamɛ
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Ũcuarumɛ Jesús judiõpãi chi'ivɛ'e eta Simón vɛ'ena mɛa kakaasomɛ. Kaka ñato Simón vao cha'vo ravɛna jñiasomo. Jũ'iona, repaoni vasa'kɛ chini Jesure rua sɛniasome repaɛ. ³⁹ Rɛarepa sɛejuna jũ'iko ũhiko'a kueñere nɛkakɛ, "Cha'voche chɛrɛjũ'u ikore", chiniasomɛ Jesús. Chikuna teana vajɛasomo repaõ. Vajɛ vɛni repanare ãure ãuasomo repaõ.

Jũ'iva'nare jainɛkore Jesús vasosi'ere kɛamɛ
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Na'icuhatona chekɛnare jũ'inare saasome pãi, Jesupi vasa'kɛ chini. Ravɛ rua si'ache jũ'inani saasome repaɛ. Sarena repanare ũcuanɛkore rupɛ chɛse vasoasomɛ Jesús. ⁴¹ Ũcuachi'a vati jainɛkore pãi pa'isinare peore eto saosokaniasomɛ repaɛ. Eto saokuna cuijɛ ija'che i'kaasome vati:

—Dios Mamakɛ'mɛ mɛ'u —chiniasome.

Jã'aja'ñe i'kajuna, "Jo'e i'kamanejũ'u", chini i'kaũseasomɛ Jesús repanare vati. "Pãi ũcuanɛkore chũ'ua'kɛ chini Dios Raosi'kɛa'mɛ ikɛ. Cristoa'mɛ", chiijɛ chini ũseasomɛ Jesús repanare vati.

Galilea chejare pa'iu Jesús Dios chɛ'o chɛ'vasi'ere kɛamɛ
(Mr 1.35-39)

⁴² Jo'e apeñatato vɛ'ejoopo pa'isi'kupɛ eta pãi peochejana saniasomɛ Jesús. Sani te'eɛ pa'iana repaɛ pa'isijoopo pa'ina ku'e jñaa tĩchejñã saiũseasome repaɛ'te.

⁴³ Ũsejuna,

—Dios chɛ'ure Repaɛ chɛ'ore kɛaa'kɛ chini raosi'kɛa'mɛ. Jã'ajekuna chekɛchejñare sani ku'iu repachejñã cajoopoã canani cu'ache cho'ochɛ ũhasõsinare pãi Dios chɛa paache'te kɛache pa'imɛ chɛ'ure —chiniasomɛ Jesús repanare.

⁴⁴ Galilea cheja pa'irummu judiópai chi'ivũ'ña si'arummu mua Dios chũ'ore chũ'vaku paniasommu repau.

5

Va'i jainukore jñaasi'ea'me

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Na'a pa'isirummu Jesupi Genesaret chiara rũ'tuva'te sani nukakuna pã'i jainuko rani chi'iasome. Repau i'kache'te Dios chũ'ore kueñe nukajũ asaũu chini, jairepanukojemu repau'te rũ'ũñe ji'risoasome repana.

² Chi'irena nukaku chiara rũ'tuva ju'ivũãre choovũã te'eka'chapavũã pã'i peovũã ju'ivũãre ñaasommu repau, va'i chonapi juo mani va'i chorũãre choajũna. ³ Ña sani Simón choovũna tuni, "Chũ'ure na'a joozona etuajũ'u", chiniasommu repau Simonre, choovũ paaku'te. Chikuna, "Jau", chini na'a joozona etuaũna choovũ'te ñu'iu pãire che'choasommu repau. ⁴ Che'cho pi'ni Simonre jo'e i'kaasommu repau.

—Jeechejana rũichejana saũu. Sani va'ire chojũ'u —chiniasommu Jesús.

⁵ Chikuna,

—Masiu, ñami chũkuna si'añami choju pa'isinaa'me. Jã'ata'ni va'irejẽ'e chomanesinaa'me chũkuna. Jã'ata'ni mu'upi chũ'ũkuna jo'e choja'mu chũ'u —chiniasommu repau.

⁶ Jesupi chũ'ũna cho churata'ni va'ire jairepanukore chorena va'i chorũã che'reasommu. ⁷ Che'resokuna repanare ja'me pa'inare chekũvu pa'inare vevojũ soniasome repana, rani ja'me cho'okaaru chini. Sotena rani repana choovũna'me chekuna choovũ peore va'ire jairepanukore tujña timuso runisora'aasome repana. ⁸ Jã'aja'ñe cho'oũna ña Simón Pedro Jesure ti'jñeñe ro're ñu'iu ija'che i'kaasommu:

—Pã'i Ũcuanukore Paaku, cu'ache pa'ikũ'mu chũ'u. Jã'ajekuna jo'ka saijũ'u chũ'ure —chiniasommu. ⁹ Simón Pedro va'ire jairepanukore cho repau'te ja'me pa'inana'me kũkũsoasommu. ¹⁰ Va'i ja'me chosina, Zebedeo chũ'i, repanare ja'me pa'ina Santiagona'me Juan ũcuaja'che kũkũasome. Kũkũjũna Jesús Simonni i'kaasommu.

—Vajũchũmanejũ'u mũsanukona. Irũmũpi vna sani ku'iu pãire chũ'vaku pa'ijũ'u mu'u, chũ'uni cuasaju jova'ju —chiniasommu Jesús repau'te Simonre. ¹¹ Jã'aja'ñe i'kaũna asa, "Jau", chini choovũã jñajũu mau ũha cu'amajñaruã peore ũcuachejana jo'ka Jesuna'me saniasome repana.

Asi ravu paava'ure Jesús vasosi'ere kũamũ

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Na'a pa'isirummu Jesupi vũ'ejoopo'te sani pa'iuña pãiu ca'nivũ si'acaca'nivũ asi ravu paava'upi rani tijñaasommu Jesure. Tijña repau chia meñe sime ro're ñu'iu Jesure rua sãniasommu repau.

—Pã'i Ũcuanukore Paaku, mu'ure vasuato vasoju'ũ chũ'ũva'ure; vajũra —chiniasommu repau.

¹³ Chikuna Jesús repaũni chũaku i'kaasommu.

—Jau, vasora. Vajũjũ'u —chiũ chũekuna asi teana te'erummu peore ja'jusoasommu repau ca'nivũ pa'isi'e. ¹⁴ Repau'te vasocuha Jesús ija'che chũ'ũasommu:

—Chũ'u mu'ure vasosi'e pã'i chekunare kuamanejũ'u. Kuama'ñe judío phairi'techi'a ñojaijũ'u mu'u vajũsica'nivũ. Ũcuaja'che aperummu Moisés chũ'u jo'kasi'e cu'amajñaruã sa ĩsijũ'u Diore, mu'u cu'are tũnokakuna mu'u vajũsi'ere masia'ju pã'i —chiniasommu Jesús.

¹⁵ Jã'ata'ni chekũnapi repaña asasi'ere jo'e chekũnani kũajũna na'a rũa jainũko pãĩ Jesũs pa'iche asaasome. Asa repaũ pa'ichejana si'arũmũ na'a jainũko chi'ijũ paniasome pãĩ, repaũ i'kache'te asaũu chini. Jũ'iva'na ũcuaja'che vasocojũoũu chini ja'me chi'iasome. ¹⁶ Pãĩpi si'arũmũ repaũ pa'ichejana na'a jainũko rajũna si'arũmũ pãĩ peochejana Dioni sãsa chini saiũ paniasomũ repaũ.

Nũka ku'imava'ũre Jesũs vasosi'ere kũamũ
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Na'a pa'isirũmũ Jesupi che'chokũna fariseopãina'me judiõpãĩ che'chona ñũ'ijũ asajũ paniasome. Galilea cheja cajoopoãna'me Judea cheja cajoopoã si'ajoopoã raisinana'me, Jerusalén vũ'ejoopo raisina paniasome repaña. Diõpi peore Cho'omasikũji cho'okaiũna jũ'iva'nare vasoasomũ Jesũs. ¹⁸ Jesũs repavũ'e pa'itona pãĩ nũka ku'imava'ũre ũhikãa ũhiva'ũni kuãijũ ranciasome. Jesũs pa'ivũ'ena cuaa repaũ nũkacheja ti'jũeũena ũhaũu chiniasome repaña. ¹⁹ Cuaa ũhaũu chiinaretã'ni repavũ'ere pãĩpi timusorena cuaacu'aasomũ repanare. Cuaacu'akũna repavũ'e sã'sevũna mũa ũcuachejapi coje racho ũcuacojepi repaũ ũhikãapi pãĩ ũcuauũko nũkacheja chenevũna Jesũs ti'jũeũena caso ũhaasome repaña jũ'iva'ũre. ²⁰ "Iva'ũre Jesũs vasoja'mũ", chini cuasajũ caso ũharena Jesũs repaña cuasasi'e ña i'kaasomũ repava'ũre.

—Asarepajũ'ũ mũ'ũ. Mũ'ũ cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'ũ. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'ũ —chiniasomũ Jesũs repava'ũre.

²¹ Jã'aja'ũe i'kaũna asa judiõpãĩ che'chonana'me fariseopãĩ ija'che cuasaasome: "¿Je'se pa'ũna ikũ jã'aja'ũe i'kaku? Dios asacuheche'te i'kamũ ikũ jã'a. Diochi'aa'mũ pãĩ cu'ache cho'oche tũnokaikũ", chiijũ cuasaasome. ²² Jã'aja'ũe cuasajũna Jesũs repaña cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomũ repanare:

—¿Je'se pa'ũna mũsanũkona jã'aja'ũe cuasache? ²³ Chũ'ũ ikũre, "Mũ'ũ cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'ũ. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'ũ", chiisi'ere asa, "Joreũ'mũ ikũ. Pãĩ jã'aja'ũe cho'omasinajẽ'e peomũ", chiijũ cuasame. Jã'ata'ni chũ'ũpi ikũre, "Vũni, nũka ku'ijũ'ũ", chikũna vũni nũkakũna ñani, "Jorema'kũamũ Jesũs. Repaũ i'kasi'e ũcuarepa cho'omasimũ", chiijacosome mũsanũkona. ²⁴ Chũ'ũ, pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'kũ chejare pa'ũ pãĩ cu'ache cho'oche tũnoũena'me pãĩ vasoche cho'omasimũ pa'iche'te mũsanũkonapi ña masia'jũ chini vasokaija'mũ chũ'ũ ikũre —chiniasomũ Jesũs repanare.

Chini nũka ku'imava'ũre i'kaasomũ repaũ.

—Vũni mũ'ũ ũhisikãa mini vũ'ena co'ijũ'ũ —chiniasomũ.

²⁵ Chikũna pãĩ ũcuauũko ñajũ'te vũni repaũ ũhisikãa mini vũ'ena co'isoasomũ repaũ. Dios repaũ'te cho'okaisi'ere cuasakũ pojokũ, "Peore masikũ'mũ Dios", chiijũ co'iasomũ repaũ. ²⁶ Jã'aja'ũe cho'oũna pãĩ ũcuauũko ña jũanoasome. ũcuaja'che, "Dios peore masikũ'mũ", chiijũ pojoasome repaña. Pojonata'ni vajũchũjũ ija'che i'kaasome repaña:

—Irmũ mai ñama'ũere re'õja'che cho'oche'te ñame mai —chiniasome repaña.

Levire Jesũs soisi'ere kũamũ
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jã'aja'ũe cho'o pi'ni eta pãĩ chũ'ũnare kuri kookaikũ'te, Levire ñaasomũ Jesũs. Kuri kookaina pa'ivũ'e ñũ'ikũni ña ija'che i'kaasomũ Jesũs repaũ'te Levire:

—Rani chũ'uni ja'me ku'ia chũ'u chũ'ũñe'te cho'okũ pa'ijũ'u — chiniasomũ Jesús repau'te. ²⁸ Chikũna asa, “Jau”, chini vuni repau paasi'e cu'amajñaruã peore jo'kaso Jesuna'me saniasomũ repau.

²⁹ Ũcuarũmũ Leví Jesuni pojokũ pãire soniasomũ ãure ãura chini. Sokũna kuri kookainana'me chekũna pãi rua jainũko mũa kaka pũuasome repavũ'e. ³⁰ Ñu'ijũ fariseopãina'me judíopãi che'chona Jesús neenani ke'rejũ,

—¿Je'se pa'iauna musanũkona kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me ãu ãiñe? —chiniasome repana.

³¹ Chitena asa Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Pãi vajũna ũko cho'ochẽ chiima'me. Jũ'iva'nata'ni ũko cho'ochẽ chiime. ³² Chũ'u ũcuaja'che pãi, “Re'onaa'me chũkũna”, chiinani, “Cu'ache cho'ochẽ ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'u”, chisa chini cajesi'kũma'mũ icheja cheja. Pãi, “Cu'ache pa'inaa'me chũkũna”, chiiva'narechi'a, “Musanũkona cu'ache cho'ochẽ ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'u”, chisa chini cajesi'kũa'mũ chũ'u —chiniasomũ repau.

*Dioni s̃eju ãu ãima'ñe pa'iche'te Jesuni s̃eniasasi'ere kũamũ
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)*

³³ Ũcuarũmũ repana fariseopãi ija'che i'kaasome Jesure:

—Juan neena si'arũmũ te'eñoã ãu ãima'ñe pa'ijũ Dioni s̃eme. Chũkũna neena ũcuaja'che cho'onaa'me. Mũ'u neenata'ni jã'aja'ñe cho'oma'me — chiniasome.

³⁴ Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—Pãi, romi vejani majapãina'me repanare kueñe pa'inare peore soni chi'i ãu ãime. Romi vejakũ pa'iauna ãu ũsecu'amũ. ³⁵ Na'a pa'isirũmũna repau'te chekũnapi sasõjanaa'me chekũchejana. Jã'arũmũta'ni repauni oijũ te'eñoã ãu ãimairo pa'ijanaa'me repana. Chũ'u neena ũcuaja'che na'a pa'isirũmũ Dioni s̃eju te'eñoã ãu ãimairo pa'ijanaa'me chũ'u peorũmũ — chiniasomũ Jesús repanare.

³⁶ Reparũmũ pãi te'ena aperũmũ che'chosi'ena'me mama che'choche ũcuapa'rũva cuasañu chini aperũmũ che'chosi'e ũhacuheasome. Chekũnata'ni mama che'choche asacuheasome. Jã'ajekũna Jesús repanani chũ'vakũ ija'che i'kaasomũ:

—Aikãaruji che'resõru mamase'rechoji che're aikãana põ juhamanaa'me pãi. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikãaru mamase'recho põ juhasikãarũjekũ rueni ji'rosõũna na'a ũjacoje che'remũ. Ũcuachi'a mamase'rechoji aikãana põ juharu re'oja'che ñoma'mũ. ³⁷ Ũcuachi'a pĩsi ũche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemanaa'me pãi. Aituruna ro'veru conopi kosani sau che'resõ turujẽ'e cho'osõkũ pĩsi ũche conojẽ'e ũcuaja'che cho'osõmũ. ³⁸ Jã'ajekũna pãi pĩsi ũche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Mamaturuta'ni che'remairo rupũ saũmũ. Jã'ajekũna cono kosa ñu'ia ja'ñusõma'mũ. ³⁹ Ũcuaja'che pãi aperũmũ cho'osi'ere cono ũku ñani mama cho'osi'e ũkucuheme, “Aperũmũ cho'osi'epi na'a sãija'imũ”, chini cuasajũ —Jã'aja'ñe chũ'vaasomũ Jesús repanare fariseopãi.

6

*Jesús neena pũaumucusena trigocharũã pura ãisi'ere kũamũ
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)*

¹ Ũcuarũmũ Jesús pũaumucusena repau neenana'me trigo chiopi saiju paniasome. Saiju repau neena trigocharũã pura ãniasome.

² Jã'aja'ñe cho'ojuna ña fariseopãi i'kaasome repanare.

—¿Je'se pa'iana musanukona p̄aumucuseta'ni cho'оче cho'оче? — chiniasome repana.

³⁻⁴ Chitena Jesús i'kaasom̄u repanare.

—¿Aperum̄u pa'isi'ku David cho'osi'ere kuaj̄u mai aipãi tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kuam̄u repa:

David, repa'ute ja'me pa'inana'me āucuhakuna Dios v̄a'ena kaka Diopi pojoa'ku chini

judío phairipãi t̄osi'ere pã mini āīu repa'ute ja'me pa'inare āuk̄u āniasom̄u.

Dios, phairipãichi'a āij̄ũ'u chiisi'ere ānisōasom̄u repa David, chiim̄u —chiniasom̄u Jesús repanare.

⁵ Chini,

—Chũ'uni Dios Raosi'kuni p̄aumucusena cho'оче'te chũ'uto chũ'ure'om̄u —chiniasom̄u repa.

Cu'aj̄ũtur̄u paaku'te Jesús vasosi'ere kuam̄u

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Na'a pa'isirum̄u Jesús p̄aumucusena judiõpãi chi'iv̄u'ena kaka che'choasom̄u. Che'choto ũcuav̄u'ere pãīu ũjaj̄ũture cu'aj̄ũtur̄u paaku paniasom̄u.

⁷ Repav̄u'e chi'isina judiõpãi che'chonana'me fariseopãi Jesure r̄ua pãiñaasome. “¿Jesús iumucuse p̄aumucusena cu'aj̄ũtur̄u paaku'te vasoja'u?”, chini ñu'ij̄u ñaasome repana. Repa'uji cho'ojuna ña repa'uni cu'ache i'kañu chini cha'aasome repana.

⁸ Repana cuasache masakuta'ni cu'aj̄ũtur̄u paaku'te ija'che i'kaasom̄u Jesús:

—V̄uni rani pãi chenev̄u'te nukaj̄ũ'u —chiniasom̄u.

Chikuna v̄uni sani nukaasom̄u repa.

⁹ Ũcuarum̄u Jesús i'kaasom̄u repanare.

—Musanukonani chũ'o sēniasara. P̄aumucuj̄ñana chekunani re'oja'che cho'okaito, ¿re'ok̄u? Jã'apãani, ¿cu'ache cho'ore'ok̄u? Ũcuachi'a, ¿chekunare vasore'ok̄u? Jã'apãani, ¿vanisõre'ok̄u repanare? — chiniasom̄u Jesús repanare pãi.

¹⁰ Chini ũcuankore churi ña, cu'aj̄ũtur̄u paaku'te ija'che i'kaasom̄u:

—Mũ'u j̄ũtu sauj̄ũ'u —chiniasom̄u.

Chikuna sauasom̄u. Saũna repaj̄ũtu teana re'ojaj̄ũtu care'osoasom̄u.

¹¹ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Jesure r̄ua pe'ruche pe'ruasome repana. Pe'ruj̄u, “¿Je'se mai jã'ure cho'ojanaa'ñe?”, chini sãiñechi'a cutuasome repana.

Jesús Dios chũ'o chũ'vajanani saora chini docerepanare chẽam̄u

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Na'a pa'isirum̄u Jesús aikũtina m̄niasom̄u, Dioni s̄esa chini. M̄ni te'eñami s̄eeñ ñataasom̄u repa.

¹³ Ñataũna repa'ute chiinare soni rao docerepanarechi'a chẽa ija'che i'kaasom̄u repa: “Dios chũ'ore sani chũ'vaj̄u paaru chini saoja'm̄u chũ'u musanukonare”, chiniasom̄u repa. ¹⁴ Iea'me repa chẽasina mami: Simonre chẽa chekere mami ve'oasom̄u repa. Pedro'te ve'oasom̄u. Jã'ajekuna Simón Pedro ve'easom̄u repa. Andrere repa Simón Pedro cho'jeu'te ũcuaja'che chẽasom̄u repa. Ũcuaja'che Santiago'te Juanre, Felipe'te, Bartolomere chẽasom̄u repa.

15 Ûcuaja'che Mateo'te, Tomare chēaasomũ. Chekũre Santiago'te Alfeo mamakũ'te ùcuaja'che chēaasomũ. Chekũre ùcuaja'che Simonre, cananistapã ja'me cho'ochẽ cho'okaikũ'te chēaasomũ.

16 Ûcuaja'che Judare, chekũ, Santiago mamakũ'te chēaasomũ. Ûcuaja'che Judas Iscariote'te chēaasomũ. Na'a pa'isirũmũ repaũ Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'jũ chini chekũnani jo'kaasomũ.

*Pãĩ jainũkore che'chomũ Jesús
(Mt 4.23-25)*

17 Ûcuarũmũ Jesús aikũti pa'isi'kũpi repaũ neenana'me caje re'ojajaevana canũkato repaũ'te chiina, rũa jainũko paniasome. Pãĩ chekũna ùcuaja'che rũa jainũko paniasome. Jerusalén vũ'ejoopo cana, Judea cheja cajoopoã cana, ùcuachejũna po'ña canana'me Tiro vũ'ejoopo canana'me Sidón vũ'ejoopo chiara rũ'tũva cajoopoã cana paniasome repana. Jã'achejũna pa'inapi Jesús i'kache'te asaũu chini ranciasome repana. Jũ'iva'na repaũni vasocojũnoũ chini ratena vasoasomũ Jesús repava'nare.

18 Ûcuaja'che vatire paajũ jũ'iva'na vasocojũnasome. 19 Jesure rũa masiũjekũna jũ'iva'na rupũ repaũni chēse vajuasome. Jã'ajekũna pãĩ jũ'iva'na ùcuauũko chēse vajuũũ chiniuasome repaũ'te.

*Pojojũ pa'ichena'me pojomairo pa'iche kũamũ Jesús
(Mt 5.1-12)*

20 Ûcuarũmũ Jesús repaũ neenani ñakũ i'kaasomũ.

—Chũova'na pa'inaa'me mũsanũkona. Jã'ata'ni mũsanũkonani Diopi paakũna pojojũ pa'ijũ'ũ.

21 'Ûcuachi'a chura ãucuhava'na pa'ime mũsanũkona. Jã'ata'ni pojojũ pa'ijũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ ãũ karama'ñe paajanaa'me mũsanũkona.

'Ûcuachi'a chura oijũ sũmava'na pa'ime mũsanũkona. Jã'ata'ni pojojũ pa'ijũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ pojojũ sojũ pa'ijanaa'me mũsanũkona.

22 'Chura pãĩ mũsanũkonare cuheme, chũ'ũni Dios Raosi'kũni cuasajũna. Cuhejũ kueñe pa'ima'me. Ûcuachi'a mũsanũkonare cu'ache i'kame repana. Ûcuachi'a mũsanũkona pa'iche'te chekũnani kũani joreme repana, “Cu'ache pa'inaa'me jã'ana”, chiijũ. Jã'ata'ni pojojũ pa'ijũ'ũ mũsanũkona. 23 Pãĩ cu'ache cho'ojanaa'me mũsanũkonare. Jã'ata'ni cha'ijũ pojojũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ Dios pa'ichejare sani pa'ijũna rũa re'oja'chere ãsija'mũ Dios mũsanũkonare. Aperũmũ ùcuaja'che mũsanũkonare cuhena aipãipi cu'ache cho'oasome Dios chũ'o kũakaisinare —chiniasomũ Jesús repaũ neenare.

24 Chini pãĩ ùcuauũkore jo'e i'kaasomũ repaũ.

—Chura mũsanũkona kurire rũa paajũ, “Diore chiima'me chũkũna”, chini cuasajũ pojojũ pa'ime. Icheja cheja pa'irũmũchi'a pojojũ pa'ime mũsanũkona. Jã'ata'ni mũsanũkona jũnisõsirũmũ cu'ache cuasasi'e ro'i cu'ache ti'jũũna oijũ pojomanejanaa'me.

25 'Mũsanũkona te'ena ãũ karama'ñe si'arũmũ chajiche ãijũ pojojũ pa'ime. Jã'ata'ni na'a pa'isirũmũ ãucuhava'na pa'ijanaa'me mũsanũkona, Diore cuasamanesi'e ro'i.

'Ûcuachi'a mũsanũkona te'ena si'arũmũ sojũ pa'ime. Jã'ata'ni na'a pa'isirũmũ sũmaũna oijũ pa'ijanaa'me mũsanũkona, Diore cuasamanesi'e ro'i.

26 'Mũsanũkonapi chũ'ũ chũ'ore rũhiñe kũato re'oja'chere ãsejũ cu'ache i'kajanaa'me pãĩ mũsanũkonare. Rũhiñe kũama'tota'ni re'oja'che

i'kajanaa'me. Jã'ajekuna pãipi musanukonani si'areparum re'oja'che cututo Dios chũ'o rũhiñe kuamanajejuna cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare. Musanukonare re'oja'che cutuna aipãipi aperum joreju, "Dios chũ'o kuakainaa'me chũkuna", chiisinare re'oja'che cutuju paniasome — chiniasomu Jesús repanare.

*"Musanukonare cuhenare pãi oiju pa'ijũ'u", chiimu Jesús
(Mt 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Chini Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Musanukonare chũ'u i'kache asa jachamanare ija'che chũ'vamũ chũ'u: Musanukonare cuhenare oiju pa'ijũ'u. Re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u repanare.

²⁸ 'Ûcuachi'a, "Musanukonare cu'ache ti'jñea'ku", chiinare sãiñe cu'ache i'kama'ñe, "Re'oja'che ti'jñea'ku musanukonare", chiijũ'u repanare. Ûcuachi'a, musanukonare cu'ache cho'onare Dioni re'oja'chere sēekaiju pa'ijũ'u. ²⁹ Chekupi pe'rukũ mu'u vachoturupuna asi charato jo'e chekũkã'ko ñsemanejũ'u jo'e charaa'ku. Ûcuachi'a chekupi mu'u sē'sevũ ju'ikãare tuasõru chekũkãare rupũ ñsijũ'u repaũ'te. ³⁰ Ûcuachi'a mu'u paamajñaruãre ñcuauakujĩ sēeto rupũ ñsijũ'u repaũ'te. Ûcuachi'a chekupi mu'u paamajñaruãre tuasõru, "Co'chojũ'u chũ'ure", chiimanejũ'u repaũ'te. ³¹ Musanukona chiiche chekunapi cho'okaiche rãa chiime musanukona. Jã'ajekuna chekunare ñcuaja'che musanukona chiiche'te re'oja'chere cho'okaiju pa'ijũ'u. Musanukonare re'oja'che cho'oma'tojẽ'e ñcua re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u repanare.

³² 'Pãi cu'ana repanare oinarechi'a oiju pa'inaa'me. Jã'ajekuna musanukonapi musanukonare oinarechi'a sãiñe oito pojomaneja'mu Dios. ³³ Pãi cu'ana repanare re'oja'che cho'okainarechi'a sãiñe re'oja'che cho'okaiju pa'ime. Jã'ajekuna musanukonapi musanukonare re'oja'che cho'okainarechi'a sãiñe re'oja'che cho'okaito pojomaneja'mu Dios. ³⁴ Pãi cu'ana ñcuajanare kuri prestani, "Co'chojanaa'me ina", chini prestame kuri. Jã'ajekuna musanukonapi co'choche cuasonarechi'a kurire prestato pojomaneja'mu Dios. ³⁵ Jã'ajekuna musanukonare cuhenare oiju pa'ijũ'u. Ûcuaja'che re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u repanare. Musanukonani ñcuauache'te prestañu chiito co'chochejẽ'e cuasama'ñe prestajũ'u repanare. Jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ito Dios re'oja'chere ñsija'mu musanukonare re'oja'che cho'osi'e ro'i. Musanukonare cuhenani re'oja'che cho'ojũ pani Dios Cũnaumũ Pa'ikũ cho'ocheja'che re'oja'che cho'ojanaa'me musanukona. Dios Repaũ cho'okaiche, "Re'orepamũ", chiimanarejẽ'e re'oja'che cho'okaiju pa'ikũ'mu. Cu'ache cho'onare ñcuachi'a re'oja'che cho'okaikũ'mu Repaũ. ³⁶ Mai Ja'ku Dios pãi ñcuauukore oicheja'che chekunare pãi oiju pa'ijũ'u musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

*Chekuna cu'ache cho'oche ñani, "Cu'ache pa'inaa'me musanukona",
chiiju ke'remanejũ'u
(Mt 7.1-5)*

³⁷ Ûcuarumũ Jesús jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

—Chekuna cu'ache cho'oche ñani, "Cu'ache pa'inaa'me musanukona", chiiju ke'remanejũ'u. Jã'aja'ñe ke'rema'to Dios ñcuaja'che musanukona cu'ache cho'oche ñakuta'ni i'kamaneja'mu. Ûcuachi'a musanukonapi chekuna cu'ache cho'oche'te ñani, "Cu'ache cho'osi'e ro'i, ro'iche pa'imũ musanukonare", chiiju ke'remanejũ'u repanare. Jã'aja'ñe i'kama'to Dios ñcuaja'che musanukona cu'ache cho'oche ñakuta'ni,

“Cu'ache cho'osi'e ro'i, ro'iche pa'imũ mʉsanʉkonare”, chiimaneja'mũ. Ũcuachi'a chekuna cu'ache cho'ochē ñani jo'e cuasamanejũ'ũ repaña cho'osi'e. Jo'e cuasama'to Dios ũcuaja'che mʉsanʉkona cu'ache cho'ochē ñakuta'ni jo'e cuasamaneja'mũ mʉsanʉkona cho'osi'e. ³⁸ Mʉsanʉkonapi ũcuamajñarũ paani, chekʉnare rupũ ĩsijũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oto Dios ũcuaja'che mʉsanʉkonare re'oja'chere ĩsija'mũ. Mʉsanʉkona chekʉnare cu'amajñarũ turu ʉjaturuna timuñe maña ĩsisi'eja'che ĩsija'mũ Dios mʉsanʉkonare. Mʉsanʉkona, chekʉnani pʉsere ĩsiñu chini kuẽkue ĩsisi'eja'che kuẽkue ĩsija'mũ Dios mʉsanʉkonare. Mʉsanʉkonapi chekʉnani jmamajñarũ kuẽkue ĩsito Dios ũcuaja'che jmamajñarũ ĩsija'mũ mʉsanʉkonare. Jã'ata'ni mʉsanʉkonapi chekʉnani cajejaiche ĩsito Dios ũcuaja'che cajejaiche ĩsija'mũ mʉsanʉkonare —chiniasomũ Jesús repanare.

³⁹ I'ka pi'ni repanani chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kuaasomũ repañ:

—Na'ava'ũ chekʉre ũcuaja'che na'ava'ũni juha sacu'amũ. Sani ñamava'najejũ ũcuaturũ cojena tuã'ijanaa'me repaña. ⁴⁰ Utija'ochena repanare che'chonare na'a rũa masima'me. Jã'ata'ni utija'opeore che'che pi'nini repanare che'chona masicheja'che masijanaa'me repaña.

⁴¹ 'Pãiu repañ ñakova'te chĩ'camaka ʉjamaka paakũ'teta'ni cuasomaneasomũ. Cuasama'kuta'ni ja'me pa'ikũ ñakova pa'imakarũ jmakarũta'ni ñaasomũ repañ. Rũa tĩñea'me jã'a. Mʉsanʉkona ũcuaja'che tĩñe cho'ome. Rũa cu'ache cho'onata'ni mʉsanʉkona cu'ache cho'ochē cuasama'me. Jã'ata'ni chekʉnapi jmakakarũ cu'ache cho'ochē ñani rũa cuasanaa'me mʉsanʉkona. ⁴² Ũcuaja'che pãiu repañ ñakova'te chĩ'camaka ʉjamaka paakũta'ni tũnoma'ñe paamũ. Jã'ata'ni chekʉpi ñakova'te chĩ'camakarũ jmakakarũ paache ñanita'ni, “Raijũ'ũ. Mũ'ũ ñakova pa'imakarũ chĩ'camakarũ'te tũnokasa”, chiimũ. Rũa tĩñea'me jã'a. Mʉsanʉkona ũcuaja'che rũa tĩñe cho'ome. Rũa cu'ache cho'onata'ni mʉsanʉkona cu'ache cho'ochē ũhasõma'ñe pa'inata'ni, chekʉna jmakakarũ cu'ache cho'ochē ñani, “Mʉsanʉkona cu'ache cho'ochē ũhasõjũ'ũ”, chiinaa'me. Jã'aja'ñe cho'oto cu'amũ. Sẽ'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Pãiu ñakova chĩ'camaka ʉjamaka paakũ repamaka tũnosirũmũ na'a masi ñokuna chekũ chĩ'camakarũ tũnokaire'omũ. Ũcuaja'che charo mʉsanʉkonapi cu'ache cho'ochē'te ũhasõ re'oja'che pa'ijũ chekʉnare mʉsanʉkona i'kache'te ũcuarepa cho'oju chekʉnani jã'aja'ñe chũ'vato re'omũ. Jã'ata'ni ũcuarepa cho'omanapi chekʉnani chũ'vato cu'amũ —chiniasomũ Jesús repanare.

*Sũki ãu ãire'ochē kũĩñũna'me ãicu'ache kũĩñũ pa'iche'te kũamũ
(Mt 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Ũcuarũmũ Jesús pãire jo'e chũ'vaasomũ.

—Sũkiñũ ãiñe kũĩñũ koka pa'ĩñũ sãija'imaruã kũima'mũ. Ũcuachi'a koka peora'ñũ sãijaruã kũima'mũ. ⁴⁴ Sũkiñũ repañũ kũisi'ere ãni ña masime pãi repañũ pa'iche. Miusava higoruã kũima'mũ. Ũcuachi'a miusava ʉche kũima'mũ. ʉcheñũpi ʉche kũimũ. ⁴⁵ Pãi ũcuaja'che re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Ũcuaja'che pãi cu'ache cuasana cu'ache'te cutume. Pãi ũcuankũ repaña rekoñõã cuasache cutunaa'me —chiiũ chũ'vaasomũ Jesús repanare.

*Vũ'ña ka'chavũ'ña cho'osi'ere kũamũ
(Mt 7.24-27)*

46 Ūcuarum̄ Jesús jo'e ija'che ch̄u'vaasom̄ repanare p̄ai:

—“Ch̄ukuna'te Paaku'm̄ mu'u”, chiime musan̄ukona ch̄u'ure. Jã'aja'ñe i'kanata'ni, ¿je'se pa'iana ch̄u'u ch̄ũ'uñe cho'oma'ñe musan̄ukona? 47 P̄aiu ch̄u'uni rani ch̄u'u ch̄ũ'uñe asa ch̄ea cho'oku pa'iche ija'cheja'chea'me: 48 P̄aiu v̄ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetu'ka repa sa'navuã ùni nu'keasom̄ v̄u'ña tuu. Repav̄u'e cho'o pi'nisirum̄ oko rua ra, v̄e'ejatu'ka chiacha ko'sa t̄i'aasom̄. Ko'sa t̄i'asi'eta'ni rua masi cho'osiv̄u'ejeku t̄aimaneasom̄ repav̄u'e. 49 Ūcuachi'a p̄aiu ch̄u'u ch̄ũ'uñe jachaku cho'oma'ku pa'iche ija'cheja'chea'me: Cheku p̄aiu v̄ere cho'ora chini cojña rua s̄e'seruã ùni v̄u'ña tuu nu'keasom̄. V̄u'e cho'o pi'nisirum̄una oko rua ra, v̄e'ejatu'ka chiacha ko'sa t̄i'aasom̄. Ko'sa t̄i'auna masi cho'omanesiv̄u'ejeku t̄anisōasom̄ repav̄u'e —chiniasom̄ Jesús repanare p̄ai.

7

Romap̄aiu s̄otao ch̄ũ'uku'te cho'oche cho'okaiku'te Jesús vasosi'ere k̄uam̄
(Mt 8.5-13)

1 Ūcuarum̄ Jesús repanare p̄ai ch̄u'va pi'ni Capernaum v̄e'jooona saniasom̄. 2 Repajoopo sani t̄i'ato Romap̄aiu s̄otao cienrepanare ch̄ũ'uku paniasom̄. Repau'te cho'oche cho'okaiku repau rua chiicojñok̄uji j̄unisopi'raasom̄.

3 Repau s̄otao ch̄ũ'uku j̄u'iva'nare Jesús vasoche asasi'k̄ujeku judíop̄ai ainare Jesús pa'ichejana saoasom̄, Jesuni k̄ua raorena repau'te cho'oche cho'okaikuni rani vasoa'ku chini. 4-5 Jã'aja'ñe i'ka saouna Jesús pa'ichejana sani t̄i'a repau'te rua i'kaasome repana.

—S̄otao ch̄ũ'uku mu'ure soim̄, sani repau'te cho'oche cho'okaikuni vasokaau chini. Mai judíop̄ai chi'iv̄u'ere ch̄ukunapi cho'oa'ju chini kookaisi'k̄ua'm̄ repau. Rua re'op̄ai'm̄ repau s̄otao ch̄ũ'uku. Maire judíop̄ai oiku'm̄ repau. Jã'ajekuna repau s̄e'ñe cho'okaij̄ũ'u —chiniasome repana.

6 Chitena Jesús ūcuanana'me saniasom̄. Saiju repau v̄u'e kueñe t̄i'ajuna repau s̄otao ch̄ũ'uku jo'e chekunani saoasom̄ repau'te chiinare,

—Jesure tijña ija'che i'kakaij̄ũ'u ch̄u'ure —chiiu.— “Ch̄u'u mu'ure P̄ai Ūcuanukore Paaku'te soim̄. Jã'ata'ni raiuama'to raimanej̄ũ'u. Ch̄u'u rua vesuu v̄u'ena mu'upi rua masiuj̄i kakache vajuchuum̄ ch̄u'ure. 7-8 Ch̄u'u rua vesuk̄ujeku saivajuchusi'k̄ua'm̄ mu'u pa'icheja. Ija'che pa'iku'm̄ ch̄u'u: Chekunapi s̄otao ainapi ch̄ũ'unaa'me ch̄u'ure. Ch̄u'u ūcuaja'che chekunare s̄otao ch̄ũ'uku'm̄. Ch̄u'upi s̄otaoni te'e'u'te, 'Saij̄ũ'u', chiito saim̄ repau. Ūcuaja'che chekure, 'Raij̄ũ'u', chiito raim̄ repau. Ūcuachi'a ch̄u'ure cho'oche cho'okaikuni ūcuauache'te ch̄u'upi ch̄ũ'uto cho'okaim̄ repau. Jã'ajamakaruchi'a ch̄ũ'umasiku'm̄ ch̄u'u. Mu'uta'ni peore ch̄ũ'umasiku'm̄. Jã'ajekuna mu'upi ch̄u'u v̄u'e saima'ñe, ūcuachejapi ch̄u'ure cho'oche cho'okaikuni, 'Vajuj̄ũ'u', chiito vajuja'm̄”, chiij̄ũ'u repau'te —chini saoasom̄ repau repanare. Chini saouna sani Jesure jã'aja'ñe k̄uaasome repana.

9 Jã'aja'ñe kuajuna asa j̄n̄ano, Jesús repau'te tuhasinani p̄aire ch̄uri ña ija'che i'kaasom̄:

—Israelp̄ai ch̄u'ure jainuko cuasanareta'ni te'e'u'terej̄e'e iku ch̄u'ure masi cuasacheja'che cuasanare chuta'a tijñama'k̄ua'm̄ ch̄u'u. Ūcuarepaa'me jã'a —chiniasom̄ Jesús repanare.

¹⁰ I'kauna asa sōtao chũ'uku saosina repau vu'ena co'iasome. Co'i tī'a ñato repau'te cho'ochē cho'okaiku jū'iva'u vajusosi'ku paniasomū.

Va'jeo mamakū'te jūnisosi'kure Jesús vasosi'ere kāmū

¹¹ Jā'a cho'o pi'nisirumūna Jesupi Naín vu'ejoopona saiūna repau neenana'me pāi jainuko ja'me saniasome. ¹² Saijū repajoopo kueñe tī'ato pāiū'te jū'isiva'ūni tāñu chini saasome pāi. Va'jeo mamakū ūcuate'eū pa'isiva'u paniasomū repau. Jū'isiva'u puka'kona'me repajoopo cana rūa jainuko saniasome. ¹³ Saijūna jū'isiva'u puka'koni ña oiū ija'che i'kaasomū Jesús:

—Oimanejū'u mū'u —chiniasomū repau.

¹⁴ Chini jū'isiva'u ūhikāa kueñe tī'a ūcuakāana chēauna repava'ure sana canūkaasome. Canūkarena Jesús jū'isiva'ure ija'che i'kaasomū:

—Pōsūu, vajurajū'u chiimū chu'u mū'ure —chiniasomū.

¹⁵ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna pōsūu jūnisosiva'u pa'isi'ku vajurani vūni ñu'iu chū'ore cutuasomū. Repava'ure vaso puka'koni isiasomū Jesús.

¹⁶ Jā'aja'ñe cho'ouna ña pāi ūcuanūko kukuasome. “Dios rūa re'okū'mū”, chini cuasajū ija'che i'kaasome repana:

—Iku Dios chū'o kuakū, rūa masiūji rani maire ja'me pa'imū. Maini Israelpāire, Dios neenani re'oja'che cho'okasa chini raisi'kua'mū iku —chiniasome repana pāi.

¹⁷ Ūcuarūmū pāipi Jesús cho'osi'ere asa chekūnani kuarena Judea cheja pa'ina peore repau cho'osi'e asaasome. Judea cheja kueñe pa'ina ūcuaja'che pāipi kuajūna repau cho'osi'e asaasome.

*Juan Pāi Okoro'vekū saosina sēniasajaisi'ere kāmū
(Mt 11.2-19)*

¹⁸ Ūcuarūmū Juan repau neenapi Jesús cho'osi'ere repaūni peore kuarena te'eka'chapanare soniasomū. ¹⁹ Soni rao, “Jesús pa'ichejana sani ija'che sēniasajū'u repau'te: ‘¿Dios Raosi'kua'u mū'u? Mū'upi Dios Raomanesi'ku pa'ito, ¿Dios Raojaūni ūcua cha'ajanaa'ñe chūkūna?’, chiijū'u repau'te Jesure”, chini saasomū Juan repau neenare. ²⁰ Saouna sani Jesure i'kaasome repana.

—Juan Pāi Okoro'vekūji raosi'kua'mū chūkūna'te, mū'ūni chū'ore sēniasaa'jū chini. ¿Dios Raosi'kua'u mū'u? Dios Raomanesi'ku pa'ito, ¿Dios Raojaūni ūcua cha'ajanaa'ñe chūkūna? —chiniasome repana repau'te.

²¹ Ūcuarūmūna Jesús pāi ravū jū'iva'nana'me na'ava'nare jainukore vasoasomū. Ūcuaja'che vati pāi sa'navū pa'isinare eto saosokaniasomū repau. ²² Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús Juan raosina sēesi'e chū'o i'kaasomū.

—Chura mūsanūkona Juan pa'ichejana co'i mūsanūkona ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kuajū'u repau'te Juanre: “Pāi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'acū'a paasina re'oja'che nūka ku'ime chura. Asi ravū paasina ūcuaja'che vajūme. Cājo asamanesina ūcuaja'che asame chura. Jūnisōsina ūcuaja'che vajurani jo'e pa'ime. Chūova'na pa'iva'na chū'u chū'vache'te Dios Repau'te cuasanare chēa paaku vati toa uuche ūseche'te asajū pa'ime. ²³ Pāi chū'ure cuasache jo'kasōma'ñe cuasajū pa'ina pojoju pa'ijanaa'me”, chiijū sa kuajū'u repau'te Juanre —chiniasomū Jesús repānare.

²⁴ Juan raosina co'isosirūmū Jesús Juan pa'iche'te i'kakū ija'che i'kaasomū chekūnare pāi:

—¿Je'se pa'ikuni ñañu chini pãi peocheja sate musanukona? ¿Chu'chusava tutakuna ñu'kuecheja'che repau rekocho na'mi sa'ñeku cuasakuni ñañu chini sate musanukona? Jã'aja'ñe cuasama'kua'mu Juan. ²⁵ Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saimaneni, ¿ñquere ñañu chini sate? ¿Pa'ipãi ju'ikãña ju'ikuni ñañu chini sate musanukona? Pãi, kãña rua ro'ikãña ju'ina pa'ipãi vñ'ñachi'a pa'ime. ²⁶ Jã'aja'ñe pa'ikuni ñañu chini saimaneni, ¿ñquere ñañu chini sate musanukona? ¿Dios chu'o kuakuni ñañu chini sate? Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saisinajeju te'erũhiñe cuasame musanukona. Repau Juan chekunare Dios chu'o kuanare na'a rua masi kuaku'mu. ²⁷ Repau Juan pa'ijachere kuajuna aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che chiimũ:

Mũ'u cheja cajejache kuajuni charo saoja'mu chu'u, pãipi mũ'u cajejachere asa repana rekoñoãre care'va paapu chini, chiimũ. ²⁸ Asarepajũ'u. Musanukonani chu'ore jo'e kuara. Icheja cheja Dios chu'o kuana rua masina pa'ime. Jã'ata'ni Juan ucuanukore na'a rua masiũ'mu. Na'a pa'isirumu pa'ijana ucua'chi'a, rua vesusinata'ni Dios chu'ore asa chẽa cuasaju Juanre na'a rua masijanaa'me, chu'u pa'iche peore asasinajeju —chiniasomũ Jesús repanare.

²⁹ Jã'aja'ñe i'kakuna kuri kookainana'me chekuna pãi ucuanuko asaasome. Aperumu repana, “Dios chũ'usi'e re'oja'chea'me”, chini cuasaju Juanre okoro'vecojñoasome. ³⁰ Jã'ata'ni fariseopãina'me judiopãi che'chona, Dios, “Musanukona cu'ache cho'oche ñhasõjũ'u”, chiisi'e jachaasome. Dios chũ'ũñe'te jachaju Juanre okoro'vecojñoocuheasome repana.

³¹ Ūcuarumu Jesús jo'e i'kaasomũ.

—Pãi irumu cana, ¿keeja'cheja'chea'che? ¿Repana pa'iche'te kuara chini je'se kuaja'che chu'u? ³² Chu'upi ñato musanukona irumu cana ija'che pa'ime: Jeerumu chĩi ãu ísichejare ñu'ijũ ucujanani, “Apeñu”, chini soniasome. Chekunapi apecuhejuna ija'che i'kaasome repana: “Chukuna juhivũã juhito ujacha'icuheme musanukona. Ūcuachi'a chukuna apeju jũ'isinare tãrumũ ujacheja'che sũma'ñe ujato ja'me ujacuheme musanukona. Chukunani cuheju pojoma'me musanukona”, chiniasome repana chĩi. ³³ Repana chĩi ucujanare cuhecheja'che cuheme musanukona chukuna'te, Juanna'me chu'ure. Repau Juan Pãi Okoro'veku rani pa'iu Dioni sseeku te'eñoã ãu ãima'ñe pa'iu, conojẽ'e ũkuma'ñe pa'iana ña, “Vatini paaku vñ'veu'mu Juan”, chijũ cuhenaamẽ musanukona repau'te. ³⁴ Chura chu'upi Dios Raocojñosi'kupĩ rani pa'iu si'aumucujña ãu ãiu ũkukuna ña, “Ãi aia'mu mũ'u. Cono ũku aia'mu mũ'u. Ūcuachi'a pãi cu'ache pa'inana'me pãi chũ'unare kuri kookainare oiũ pa'iku'mu mũ'u”, chijũ cuheme musanukona chu'ure. ³⁵ Pãi rũhiñe cuasana, “Dios chũ'ũñe re'oja'chea'me. Peore masiku'mu Repau”, chijũ cuasame —chiniasomũ Jesús repanare pãi.

Simón fariseopãiu vñ'e Jesús pa'isi'ere kũamũ

³⁶ Ūcuarumu fariseopãiu Simón Jesuni ãure ãura chini soniasomũ. Sokuna repau vñ'ena mua kaka ãure ãsa chini puũ ñuniasomũ repau. ³⁷ Reparumu romio, cu'ache pa'iko ucujoo'po'te paniasomo. Jesús fariseopãiu vñ'ena ãu ãsa chini masi'ere asa, okoma'ñatũopũ alabastroji cho'ositũopũ mini ucua'vñ'ena muaasomo repao. ³⁸ Mua kaka Jesure kueñe nukako oiona Jesús cũ'ana meniasomũ repao oni meoñe. Mekuna repao rañapaji repao oni meosi'e tũ'neso chũsu pojo, okoma'ñapi ro'veasomo

repao repacũ'a. ³⁹ Jã'aja'ñe cho'okona ña fariseopãiu Jesure soisi'ku ija'che cuasaasomũ: "Iku Jesús, Dios chũ'o kuakaiku pani repau'te chẽako pa'iche masira'amũ, 'Cu'ache pa'iko'mo jã'o', chini. Masini cuhera'amũ repao cho'oche", chiiũ cuasaasomũ repau. ⁴⁰ Jã'aja'ñe cuasakũna Jesús i'kaasomũ repau'te.

—Simón, chũ'o i'kara chiimũ chũ'u mũ'ũre —chiniasomũ.

Chikũna,

—Jau, i'kajũ'ũ. Asara, Masiũ —chiniasomũ Simón repau'te.

⁴¹ Chikũna Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Pãi te'eka'chapana ũcuate'eũ'te pōsero'i paaasome. Te'eũ quinientos denario kuri pōsero'i paaasomũ. Chekũ cincuenta denario pōsero'i paaasomũ. ⁴² Pōsero'i paava'nata'ni kurire peojũ ro'imaneasome repava'na. Ro'imanareta'ni repanare kuri prestasi'ku, "Pōsero'i peome mũsanũkona chũ'ũre", chiniasomũ repanare. Repau jã'aja'ñe i'kasirũmũ, mũ'u cuasato, ¿kaupi repanare kuri prestasi'kũre na'a rũa chiikũ? —chiniasomũ Jesús repau'te.

⁴³ Chikũna i'kaasomũ repau.

—Na'a rũa pōsero'i paasi'kupi na'a rũa chiicosomũ repau'te —chiniasomũ repau.

Chikũna,

—Ūcuarepaa'me jã'a. Rũhiñe i'kamũ mũ'u —chiniasomũ Jesús repau'te Simonre.

⁴⁴ Chini repau cũ'a choasi'koni romioni chũri ñaku Simonre jo'e ija'che i'kaasomũ repau:

—¿Iko chũ'ũre re'oja'che cho'okaisi'e ñamaneũ mũ'u? Mũ'u vũ'e mũta kakasi'kũreta'ni chũ'u cũ'a choajache oko ĩsimanesi'kũamũ mũ'u. Ikota'ni repao oni meoñeji chũ'u cũ'a choa pi'ni repao rañapaji tũ'nesõkaisi'koa'mo chũ'ũre. ⁴⁵ Ūcuachi'a mũ'u chũ'ũre chũsu pojomanesi'kũamũ. Ikota'ni chũ'u cũ'are chuta'a cuhama'ñe chũsuko pa'imo. ⁴⁶ Ūcuachi'a chũ'u sũjorũ u'chape'era'ka rokaimanesi'kũamũ mũ'u. Ikota'ni chũ'u cũ'ana okoma'ña rokaisi'koa'mo. ⁴⁷ Ikore rũa cu'ache cho'osi'koreta'ni repao cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'u. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'u. Chũ'upi jã'aja'ñe cho'okaiũna chũ'ũre rũa cuasamo iko. Jã'ata'ni chekũna pãi, repana cu'ache cho'osi'e jmamajñarũãre chũ'upi tũnosõkatu jmamakarũ cuasame chũ'ũre —chiniasomũ Jesús repau'te.

⁴⁸ Chini repao'te i'kaasomũ.

—Mũ'u cu'ache cho'osi'e tũnosõmũ chũ'u. Tũnosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ chũ'u —chiniasomũ Jesús repao'te.

⁴⁹ Jã'aja'ñe i'kaũna asa ãu ãi soicojñosina sãĩñechi'a ija'che i'kaasome:

—¿Keeja'iu'ũ iku? Rũa si'ache cho'omũ. Pãi cu'ache cho'ochejẽ'e tũ'nesõkaimũ —chiniasome repana.

⁵⁰ Chitena repao'te jo'e i'kaasomũ repau.

—Chũ'uni cuasakona mũ'u cu'ache cho'oche tũnosõkaisi'kũjekũ vati toa uuche ãseja'mũ chũ'u mũ'ũre. Sani re'oja'che pa'ijũ'ũ mũ'u —chiniasomũ Jesús repao'te.

8

Romiva'na Jesure cho'okaisi'ea'me

¹ Jã'a cho'o pi'nisirũmũ Jesús vũ'ñajoopoã si'ajoopoã ku'iu Dios chũ'o re'oja'chere pãi cu'ache cho'oche ũhasinare Dios chẽa paache'te chũ'vakũ

paniasomꞫ, repaꞫ neena docerepanana'me ku'ia. ² Romiva'na ũcuachi'a ja'me kuniasome. AperꞫmꞫ JesꞫs repanare romiva'nare si'ache jũ'inani vasoasomꞫ. ChekꞫnare vatire paajꞫna eto saosokaniasomꞫ repaꞫ. Repana mamia'me ie: María ja'me kuniasomo. María mami cheke Magdale-naa'mo, aperꞫmꞫ sieterepanare vati etocojñosi'ko. ³ Cuza rũjo Juana ũcuaja'che ja'me kuniasomo. RepaꞫ Cuza Herode'te cho'oche cho'okainare chũ'ukꞫ paniasomꞫ. Susana ũcuaja'che ja'me kuniasomo. ChekꞫna romi ũcuaja'che rꞫa jainꞫko ja'me kuniasome, JesꞫs chũ'vache'te asajꞫ. RepaꞫ'te Jesure repana paamajñarũãpi kuirajꞫ kuniasome repana romi, repaꞫ neenare ũcuachi'a.

Trigo chu'chusi'ere cuasakꞫ kꞫamꞫ JesꞫs
(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ ũcuarꞫmꞫ Jesupi ku'ia chũ'vakꞫna pãi jainꞫko si'achejña pa'ijooꞫoã pa'inapi ñañu chini eta chi'iasome. Chi'irena repanani chũ'vakꞫ ija'chere cuasakꞫ kꞫaasomꞫ JesꞫs:

⁵ —Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomꞫ. Sani tĩ'a pachu ku'ia chu'chukꞫna trigocaã te'era'karũã ma'ana tuã'tuaasomꞫ. Ma'ana tuã'tuaꞫna repara'karũã pãipi cha'caasome. Jã'ajekꞫna pĩ'ava'napi rani ãkuesõasome repara'karũã. ⁶ ChekꞫra'karũãta'ni cata pa'ichejana tuã'tua na'mi aineesi'eta'ni okopi peokꞫna phã'pha jũnisõasomꞫ. ⁷ ChekꞫra'karũã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me aineeꞫna miupi ju'je vëasõasomꞫ repara'ñũã. ⁸ ChekꞫra'karũãta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejña tuã'tuasira'karũãjekꞫ re'oja'che ainee ju'a ñaniasomꞫ. Te'era'karũ aineesi'ñũ te'echa'chava cienrepara'karũã pa'icha'cha ju'a ñaniasomꞫ —chiniasomꞫ JesꞫs.

Chini wjachũ'opi jo'e i'kaasomꞫ repaꞫ.

—Chũ'ũ chũ'vache asa chëaꞫana ũcuanꞫko asa chëajũ'ũ —chiniasomꞫ JesꞫs repanare.

RepaꞫ cuasakꞫ kꞫasi'ere te'erũhiñe kꞫamꞫ JesꞫs
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Jã'aja'ñe cuasakꞫ kꞫa pi'niꞫna asa,

—¿Ëquere chũ'vakꞫ jã'aja'ñe cuasakꞫ kꞫakꞫ mu'ũ? —chiniasome repaꞫ neena. ¹⁰ Chitena repanare ija'che i'kaasomꞫ repaꞫ:

—MusanꞫkonare chũ'ũ neenajejꞫna Diopi ũsemaꞫna RepaꞫchi'a masiche te'erũhiñe kꞫamꞫ chũ'ũ, masi asaa'jũ chini. Jã'ata'ni chekꞫnare chũ'ũre cuasacuhenare Diopi ũsekꞫna RepaꞫchi'a masiche cuasakꞫ kꞫamꞫ chũ'ũ, masi asamanea'jũ chini.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me repana.

ũcuaja'che asanata'ni asavesũjanaa'me repana

—chiniasomꞫ JesꞫs repanare.

Trigo chu'chusi'ere repaꞫ cuasakꞫ kꞫasi'ere te'erũhiñe kꞫamꞫ JesꞫs
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ ũcuarꞫmꞫ JesꞫs jo'e i'kaasomꞫ repanare.

—Chũ'ũ cuasakꞫ kꞫasi'e jo'e ũcuare te'erũhiñe kꞫaja'mꞫ chũ'ũ musanꞫkonare. Ija'chea'me jã'a: Trigo chu'chuna chio si'acachio ku'ijũ chu'chume. Dios chũ'o chũ'vana ũcuaja'che chejña si'achejña ku'ijũ Dios chũ'o pãi ũcuanꞫkore chũ'vame. Trigo chu'chucheja'chea'me Dios chũ'o chũ'vache. ¹² Trigora'karũã te'era'karũã ma'ana tuãni chejapi rꞫarepa jũjakꞫna kakama'mꞫ. Trigocaã chu'chusicaã chejapi rꞫarepa jũjakꞫna kakama'ñeja'ñe pãi te'enare repana rekoñoã Dios chũ'o

kakama'mu. Jachame repana. Asanareta'ni vati aipi usemu repanare, Dioni cuasamanea'ju chini. Ucuaja'che, "Repaute cuasanapi junisoru vati toa uuche useja'mu Dios repanare", chini cuasaku usemu repau vati ai. ¹³ Ucuachi'a cata pa'ichejna tua'isicaa na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi junisomu. Pai ucuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. Teana cuasanareta'ni vati aipi cu'ache chuchuna Dios chu'o repana cuasache jo'kasome. ¹⁴ Ucuachi'a miu pa'ichejna tua'tuasira'karua miuna'me aineemu. Ja'ajekuna miu sukupi ju'je veasomu repara'nuru. Pai ucuaja'che te'ena Dios chu'o asa chea Repau chuchune cho'onata'ni na'mi uhasome. Repana cho'ochena'me kurina'me pose ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chesi'e uhasome. ¹⁵ Ucuachi'a cheja re'ojachejnana tua'tuasicaa re'oja'che ainee re'oja'che kaimu. Pai ucuaja'che te'ena Dios chu'o asa chea repana rekoña re'oja'che cuasaju Dios chu'u jo'kasi'e cho'oju pa'ime. Repana asa chesi'e uhasomaru si'arumu na'a ruare'oja'che pa'ime repana —chiniasomu Jesus repanare.

Pai uoturu chuo tuochete kumu
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ja'ajane i'ka pi'ni Jesus jo'e i'kaasomu repanare.

—Pai uoturu chuo nukoni totoroji jaoma'mu. Ucuaja'che kairo'a vevuna nukoma'mu. Ja'ata'ni, "Pai ivu'ena kakani chija'una namanejanaaname", chini cuasa, uoturu chuo, umuna tuomu repau, re'oja'che miañe noa'ku chini. ¹⁷ Pai rope'e cu'ache cho'ome. Ja'ata'ni repana cho'ochete peore nasi'kujeku pai ucuanuko asajute kuaja'mu Dios. Chave cho'osi'e peore masicojnaja'mu. ¹⁸ Ja'ajekuna Dios chu'o asaju pa'ijuch musanukona. Pai, Dios chu'o asa jachamana si'arumu na'a ruare'oja'che pa'ijanaaname. Cho'okaija'mu Dios repanare, Repau chu'ore na'a ruare masia'ju chini. Ja'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamaru chu'upi cho'okuna repana jmakarum masiche'te cavesujananaaname —chiniasomu Jesus repanare.

Jesus puka'ko repau cho'jehina'me repauni ñaño chini saisi'ere kumu
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ucuarumu Jesus puka'ko, repau cho'jehina'me repau pa'ivu'ena sani kakaño chiniasome. Kakaño chiisinareta'ni kakacu'aasomu repanare, paipi jairepanukojeuna. ²⁰ Kakacu'akuna ve'sere pa'ijuna chekupi kuaasomu Jesure.

—Mujako, mache'uchina'me mu'uni ñaño chini ve'sere nukaju cha'ame —chiniasomu repau.

²¹ Chikuna Jesus i'kaasomu.

—Dios chu'o asa chea jachamañe cho'ona chu'u ja'koromijanaaname. Ucuaja'che chu'u cho'jehijanaaname repana —chiniasomu Jesus repaute.

Jesupi chuchuna tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kumu
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Na'a pa'isimumuna Jesus repau neenana'me choovu ujavuna tuni,

—Ira chiara chekuka'kona jenu mai —chiniasomu.

Chikuna jeasome repana. ²³ Jējuna Jesus kanisoasomu. Repau kanisosimumuna ruarepa tutaku choovuna fa'a ja'ñuku okopi timusokuna ru'ipi'raasome repana. ²⁴ Choovuji runisocuhakuna Jesuni vu'uju i'kaasome repana.

—iMasu, Masu, runisocuhame mai! —chiniasome repana repaute.

Chitena vñi,

—Tutachena'me fa'ache cuhajũ'u —chiniasomũ repaũ. Chikũna tutachena'me fa'ache teana ũcuapa'rũva cuhaasomũ. Jo'e re'oja'ira cuhaasomũ chiara.

²⁵ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús repaũ neenare i'kaasomũ.

—¿Je'se pa'ũna mũsanũkona chũ'ũre masi cuasama'ñe? —chiniasomũ repaũ.

Chikũna vajuchũjũ rũa cuasajũ sãĩñechi'a sēniasaasome repana.

—¿Keeja'iujekũ ikũ jã'aja'ñe cho'okũ? Ikũpi chũ'ũna tutasi'e cuhasõmũ, fa'asi'ejẽ'e ũcuaja'che —chiniasome repana Jesús neena.

*Gadara cheja cava'ũre vati paava'ũre Jesús etokaisi'ere kũamũ
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)*

²⁶ Ũcuarũmũ Gadara chejana Galilea cheja ti'jñeñe pa'ichejana tĩ'aasome repana. ²⁷ Tĩ'a matena repacheja cajoopo cakũ pãiu vatire paakũji tijñaasomũ Jesure. Rũa jeerũmũ kãa peova'ũ pa'iu, vũ'ejẽ'e pa'imãũ pãĩ tãchejñachi'a pa'iu paniasomũ repava'ũ. ²⁸⁻²⁹ Ũcuarũmũ Jesús repava'ũre pa'inare vati, "Etajũ'ũ", chiniasomũ. Chikũna vati paava'ũ Jesure ña, cuikũ repaũ'te ti'jñeñe ro're ñu'iu ũjachũ'opi ija'che i'kaasomũ:

—Jesús, Cũnaũmũ Pa'ikũ Dios Mamakũ, ¿ũque raikũ mũ'ũ? Asi cho'omanejũ'ũ chũ'ũre —chiniasomũ repaũ.

Aperũmũ repaũni vatipi kaka chũ'ũkũna vẽ've cho'okũna pãĩ repaũ'te chẽa repaũ jũjñana'me cũ'a cũnameãpi vẽeasome. Vẽesi'eta'ni rueni tuteso, vatipi chũ'ũkũna pãĩ peochejñare sani pa'iu paniasomũ repava'ũ.

³⁰ Reparũmũ Jesús,

—¿Ëquemamiũ'ũ mũ'ũ? —chiniasomũ vatire.

Jesupi mamire sēeũna,

—Chũkũna jainũko pa'inajejũ, Vati Kuanupũ ve'eme —chiniasomũ vati. Aperũmũ vati jainũko kakaasome repava'ũre.

³¹ Ũcuarũmũ vati i'kaasome Jesure.

—Chũkũna'te vati chẽacojñosina pa'icoje rũicoje casomanejũ'ũ —chiniasome repana. ³² Ũcuacheja kueñere aikũti caripa'te jo'chasẽse kuanupũ ãure mu'kajũ ãijũ paniasome.— Jo'chasẽse sa'navũãna saojũ'ũ chũkũna'te —chiniasome vati. Rũarepa sēejũna Jesús ũsemaneasomũ repanare. ³³ Jesupi ũsemaũna eta jo'chasẽseva'na sa'navũãna sani kakaasome repana vati. Kakarena jo'chasẽseva'na teana vũ'vũ aikũti ũjakũti caripaji chiarana tuã'tua ru'tu jũnisoasome.

³⁴ Jã'aja'ñe cho'orena ña repava'nare kuirasina kũaũu chini vũ'vũsoasome vũ'ejoopo pa'inana'me repachejñã po'ña pa'inare.

³⁵ Kũarena asa cho'osi'ere ñaũu chini eta saniasome pãĩ. Sani Jesús pa'ichejana tĩ'a, vati paasi'kũre ñaasome repana. Kãa peosi'kũ churata'ni kãa ju'iu, Jesure ti'jñeñe ñuniasomũ repaũ. Ũcuaja'che vẽ've cho'osi'kũpi rũhiñe cuasakũna ña kũkũsoasome repana. ³⁶ Ũcuachi'a repa cho'osi'e ñasinapi kũaasome repanare ñaũu chini raisinare. ³⁷ Kũarena Gadara cheja cana ũcuanũko asa kũkũcajejaniso,

—Pa'imanejũ'ũ mũ'ũ icheja. Saijũ'ũ —chiniasome Jesure. Chitena co'ira chini choovũna tuniasomũ repaũ. ³⁸ Co'ipi'rakũna vati paasi'kũ Jesuni ja'me sasa chini rũa sēniasomũ. Sēeũna,

³⁹ —Mũ'ũ vũ'ena co'ijũ'ũ. Co'i Dios mũ'ũre cho'okaisi'ere peore kũajũ'ũ —chiniasomũ Jesús repaũ'te.

Jã'aja'ñe i'kauna co'i Jesús repau'te cho'okaisi'ere peore vü'ejoopo pa'inani ũcuanũkore kuaasomu repau vati paasi'ku.

Jairo mamakona'me chie ravu jũ'iko'te Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Repau Jesús chiara jēni jo'e co'iana pāi jainũko cha'aju pa'isinajeju ña rua pojosoasome repau'te. ⁴¹ Reparũmu Jairo judiõpāi chi'ivũ'e chũ'ũku rani Jesure ti'jñeñe ro're puu ñu'iu,

—Chũ'ure vü'ena ja'me saiũ'ũ —chiniasomu. ⁴² Repau mamako, ũcuate'eva'opi jūnisopi'raasomo, chekũrũmu docerepaũsurũmu pa'ikoji. Jũ'iona Jesuni soniasomu repau. Sokuna ja'me saiuna repau'te tuhana pāi si'acakã'jño tĩ'tiasome repau'te Jesure.

⁴³ Ũcuaja'che romio, docerepaũsurũmu chie ravu jũ'iko ja'me pa-niasomo. Œkopāipi cho'o vasoajũ chini repava'o paasi'e kuri peore ro'isoasomo repava'o. Jã'ata'ni repao'te ũko cho'ote'easome repa. ⁴⁴ Jã'aja'ñe pa'ikoji rani Jesús cho'jepi repau ju'ikãa pũso juhasirũ'tuvana chẽasomo repao. Chẽaona chie raisi'e churata'ni teana cuhasoasomu repao'te.

⁴⁵ Repaoji chẽaona,

—¿Neepi chũ'ure chẽare? —chiniasomu Jesús.

Chikuna ũcuanũko,

—Chẽama'me chũkuna —chiniasome repau'te.

Chitena Pedro i'kaasomu.

—Masiũ, pāiva'na si'acakã'jño tĩ'time mũ'ure —chiniasomu.

⁴⁶ Chikuna,

—Jã'ata'ni pāi chũ'ure chẽasinaa'me. Chũ'ũ masicheji pāi vasosi'kua'mũ chũ'ũ —chiniasomu repau.

⁴⁷ Jã'aja'ñe i'kauna, “Chũ'ũ chẽasi'e masimũ ikũ”, chiio cuasa kũkũso, kurukuruo rani repau'te ti'jñeñe ro're ñu'io,

—Chũ'ũpi mũ'ũ kãa chẽasi'koa'mo vajũra chini. Chẽa teana te'erũmu vajũsõsi'koa'mo chũ'ũ —chiniasomo repao, pāi ũcuanũko asaju'te.

⁴⁸ Kuaona asa Jesús i'kaasomu repao'te.

—Jmava'o, “Ikũ chũ'ure vasoja'mũ”, chiio cuasasi'kojeko vajũchasi'koa'mo mũ'ũ. Sani re'oja'che pa'ijũ'ũ chura —chiniasomu Jesús repao'te.

⁴⁹ Repau Jesús chuta'a i'katona, chekũ pāiũ rani i'kaasomu Jairo'te.

—Mũ'ũ chĩiva'o jūnisõchasi'koa'mo. Masiũ'te jo'e i'kamanejũ'ũ —chiniasomu repau Jairo'te.

⁵⁰ Jã'aja'ñe kuauna asa Jesús i'kaasomu.

—Vajũchũmanejũ'ũ. Mũ'ũpi, “Chũ'ũ chĩiva'ore vasokaija'mũ Jesús”, chiũ cuasato mũ'ũ chĩiva'o vajũja'mo —chiniasomu.

⁵¹ I'ka pi'ni Jairo vü'e sani tĩ'a Pedro'te, Santiago'te, Juanna'me jũ'isiva'o pũka'kupāi cuaaasomu repau repavũ'e. Chekũnareta'ni vü'e kakache ũseasomu repau. ⁵² Kaka ñato Jesús chuta'a raimarũmu kakasina ũcuanũko otare oijũ paniasome.

Oijũna Jesús i'kaasomu repanare.

—Re'omũ. Ũcuamakaru oijũ'ũ mũsanũkona. Jūnisõsiva'oma'mo iko. Rupu kãisiva'oa'mo —chiniasomu repau repanare.

⁵³ Jã'aja'ñe i'kauna asa jachaju Jesure pāisoasome repa, repao jũ'isi'ere masijũ.

⁵⁴ Ũcuarũmu Jesús jũ'isiva'o jũtũna chẽa vjachu'opi i'kaasomu.

—Romichĩio, vũijũ'ũ —chiniasomu repau repava'ore.

⁵⁵ Chikuna vajurani teana vuniasomo repava'o. Vukona Jesús repaoni ãure ãua'ju chini chũ'uasomu repanare. ⁵⁶ Jã'aja'ñe cho'ouna ña repava'o paka'kupai kukusoasome. Ña kukusorena,

—Iva'ore chu'u vasosi'e chekunare pai kumanejũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

9

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare Jesús saosi'ere kumamũ

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Ũcuarumu Jesús repau neenare docerepanare soni chi'i,

—Chu'upi cho'okaiuna pai sa'navã pa'inare vati peore eto saojanaa'me musanukona. Ũcuachi'a pai jũ'iva'nare vasojanaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'oa'ju chini jo'kamũ chu'u musanukonare —chiniasomu Jesús repanare. ² Chini repanare ija'che chũ'uasomu repau:

—Pai cu'ache cho'оче ũhasinare Dios chẽa paache'te chekunare pai kũajũ pa'ijũ'u musanukona. Ũcuachi'a ravũ jũ'iva'nare vasoju'u —chiniasomu repau.

³ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukonapi sani cu'amakarujẽ'e samanejũ'u. Vãsoñoã musanukona ju'veju ku'ĩnoãjẽ'e samanejũ'u. Turu cu'amajnarũ mañajaturujẽ'e samanejũ'u. Aujẽ'e samanejũ'u. Kurijẽ'e samanejũ'u. Kãñajẽ'e samanejũ'u. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajẽ'e sama'ñe musanukona ju'ikãñarũchi'a ju'ijũ ku'ijũ'u. ⁴ Sani ku'ijũ vu'ejoopo tĩ'ani musanukonare chiina vu'ere canũka pa'ijũ'u, tũicheja saichetũ'ka. ⁵ Jã'ata'ni pai musanukonare kuhena pa'ijoopoã canũkamanajũ'u. Musanukonare kuhena pa'ijoopoã etani musanukona cũ'akorophe're chũ'isi'e cha'ore tĩ'to to'jñoju eta saijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oru musanukonare repa kuhesi'e masijanaa'me repa —chiniasomu Jesús repau neenare.

⁶ Jã'aja'ñe chũ'ũuna sani ku'ijũ vu'ñajoopoã si'ajoopoã Dios chu'ore chu'vaasome repa. Ũcuachi'a pai jũ'iva'nare vasoasome repa.

Jesús pa'iche'te Herodes cuasasi'ere kumamũ

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷⁻⁸ Ũcuarumu chekuna pai Jesús pa'iche'te cutuju, “Diopi vasouna Juan jũnisõna tãcojñosi'kupi jo'e vajurani pa'imũ”, chiniasome. Chekunata'ni, “Aperumu Dios chu'o kuasi'kupi Elíapi jo'e vajurani pa'imũ jã'u”, chiniasome. Chekunata'ni, “Aperumu Dios chu'o kuasinapi te'eũ vajurani pa'imũ jã'u”, chiniasome. Reparumu Herodes, pai jainukore chũ'ũku Jesús cho'оче'te paipi kũajũna asaasomu, pai Jesure cutusi'e ũcuaja'che. Asa, “¿Je'se paaku ie?”, chini rã cuasaasomu repa.

⁹ Rã cuasaku i'kaasomu repa.

—Aperumu Juanre sũjopũ'te tũsoa'ju chini chũ'usi'kuamũ chu'u. Jã'ata'ni, ¿jeeja'iu'u jã'u? Paipi kũajũna repa pa'iche rã si'ache asaku pa'imũ chu'u —chiniasomu repa.

Jã'ajekuna repa Herodes Jesuni ñaũakuna si'ache cho'oasomu.

Pai cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kumamũ

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Na'a pa'isirumu Jesús neena, repa saosina rani repa cho'osi'e peore kũasome repa'te. Kũarena repanarechi'a Betsaida vu'ejoopo kueñena pai peochejana saasomu repa. ¹¹ Sauna repa saischejana paipi asa

tuhajuna ña pojoasomꞫ Jesús repanare. Tuharena pãi cu'ache cho'оче ùhasosinare Dios chëa paache'te kuaasomꞫ repau repanare. Ûcuachi'a jũ'iva'nare vasoasomꞫ repau.

¹² Na'isocuhakuna repau neena, docerepana repau'te rani ija'che i'kaasome:

—Icheja vu'ñajooroãjê'e peomꞫ. Inare pãi saojũ'Ɜ, vu'ñajooroã kueñe pa'ijooroãna, uajooroãna'me jmajooruãna sani ãuna'me kãivũ'ña ku'ea'jũ —chiniasome repana.

¹³ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni Jesús i'kaasomꞫ repanare.

—Musanukonari ãu ãujũ'Ɜ inare —chiniasomꞫ.

Chikuna,

—Pãruã, cincoreparuã, va'i te'eka'chapava'narechi'a paame chukuna. ¿Chukunari ãu koojani ra inare pãi ùcuanukore ãua'jũ chiiku mu'Ɜ? —chiniasome repana repau'te.

¹⁴ ChekurumꞫ repana pãi cinco milrepana na'a jainuko pa'icosome, umupãichi'a kuëkueto.

Pa'ijuna,

—Te'ekuanurꞫ cincuentarepanachi'a pãi ruua'jũ. Ûcuanuko ùcuajanukochi'a ruua'jũ. Jã'aja'ñe i'kajũ'Ɜ inare pãi —chiniasomꞫ Jesús repau neenare.

¹⁵ Chikuna Jesús neenari chũ'urena pãi ùcuanuko te'ekuanuchi'a ruuasome. ¹⁶ Ruu ñu'ijuna pã, cincoreparuã va'i te'eka'chapava'nare mini cãjiku cunaumure ñaku Dioni, “Re'orepamꞫ, Ja'ku”, chini repau neenani tu'se ïsiasomꞫ repau, ùcuanukore ãua'jũ chini. (Jmanukoru pa'isi'e ãu Dioni sëkuna teana ruu paniasomꞫ.) ¹⁷ Pã ùcuanuko chajiche ãniasome repa. Jã'ata'ni repana ãijuna cajejaisi'e sia docerepajũ'ña maña timuasome repana Jesús neena.

*Pedro, “Dios Raosi'kuamꞫ Jesús”, chiisi'ere kuamꞫ
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)*

¹⁸ Na'a pa'isirumꞫ Jesupi Dioni te'eũ sëeuna repau neena ja'me paniasome. Pa'ijuna repanare chũ'o sëniasomꞫ repau.

—Pã chũ'Ɜ pa'iche cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomꞫ repau.

¹⁹ Chikuna i'kaasome repana.

—“Juan, Pãi Okoro'veku'mꞫ jã'ũ”, chiime pãi chekuna mu'ure i'kani. Chekuna, “AperumꞫ pa'isi'ku Elíaa'mꞫ jã'ũ”, chiime mu'ure. Jo'e chekuna, “AperumꞫ Dios chũ'o kuasi'kupi jũnisõsi'kupi jo'e vajurani pa'imꞫ jã'ũ”, chiime mu'ure —chiniasome repana repau'te.

²⁰ Chitena asa repanare sëniasomꞫ repau.

—Musanukonajê'e chũ'Ɜ pa'iche cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomꞫ repau repanare.

Chikuna,

—Pã ùcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kuamꞫ mu'Ɜ. CristoamꞫ —chiniasomꞫ Pedro repau'te.

²¹ Pedroji, “Dios Raosi'kuamꞫ mu'Ɜ; CristoamꞫ”, chikuna, “Chekunare pã kuamanejũ'Ɜ”, chiniasomꞫ Jesús repanare.

*Repau chuenisojachere kuamꞫ Jesús
(Mt 16.21-28; Mr 8.31-9.1)*

²² Chini jo'e i'kaasomꞫ repau.

—Chũ'Ɜ Dios Raosi'ku ruu asi cho'ocojñoja'mꞫ. Judío ainana'me judío phairipã chũ'unana'me judíopã che'chona chũ'ni cuhejũ vanisõñe

chũ'ujanaa'me. Chuenisõ tâcojñosi'kũta'ni choteumucujñana jo'e vajũraija'mũ chũ'u —chiniasomũ Jesús repaũ neenare.

²³ Repaũ neenare i'ka pi'ni pãĩ ũcuanũkore i'kaasomũ repaũ.

—Mũsanũkonapi chũ'u neena pañũ chini mũsanũkonare cho'ouache ũhasõ chũ'u chũ'ũñe'te si'aumucujña cho'ojũ pa'ijũ'u. Chũ'ũre cuasanajejũna chũ'ũre cho'ocheja'che vanisõñũ chiijanaa'me pãĩ mũsanũkonare. Pãĩ mũsanũkonare jã'aja'ñe cho'oñũ chiiche asanjẽ'e chũ'ũre cuasache ũhasõmanejũ'u.

²⁴ Chuenisõñe'te vajũchũjũ mũsanũkona asa chẽasi'ere Dios chũ'ore ũhasõni jũnisõsirũmũ vati toana sani uujanaa'me. Jã'ata'ni, “Pãĩ chũkũna'te vanisõñũ chiitojẽ'e Jesure ũcua cuasajanaa'me chũkũna”, chiisina repaña jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me.

²⁵ Pãĩ rũa si'ache paanapi chũ'ũre cuasamaneni repaña jũnisõsirũmũ vati toana sani uujanaa'me. Ũcuachi'a repaña paasi'e peore cho'osõja'mũ.

²⁶ Pãĩ chũ'ũre cuasanata'ni chekũnani vajũchũjũ, “Jesure cuasamanaa'me chũkũna. Ũcuachi'a Repaũ chũ'ojẽ'e vesũnaa'me chũkũna”, chiime masinata'ni. Jã'aja'ñe i'kasinare rũa cu'ache ti'jñeja'mũ. Na'a pa'isirũmũ chũ'u, Dios Raosi'kũ, cũnaũmũ mũisi'kũpi chejana jo'e cajeja'mũ. Chũ'u Ja'kũ Dios ángelena'me ko'sija'icheja'che ko'sija'iu cajeja'mũ chũ'u. Caje jã'aja'ñe i'kasinare ũcuaja'che, “Inare pãĩ vesũmũ chũ'u”, chiija'mũ chũ'u reparũmũ.

²⁷ Mũsanũkona icheja chũ'ũre ja'me pa'ina chuta'a jũnisõmarũmũna chũ'u Dios Raosi'kũpi pãire masi chũ'ũkũna ñajanaa'me mũsanũkona. Ũcuarepa'a'me jã'a —chiniasomũ Jesús repañare pãĩ.

*Rũa ko'sija'iu Jesús carũhisi'ere kũamũ
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)*

²⁸ Repañare cutusirũmũ, ochorepaumucujña pa'isirũmũna Dioni sẽsa chini aikũtina mũniasomũ Jesús. Pedro'te, Santiago'te Juanre jã'anarechi'a ja'me mũaasomũ repaũ.

²⁹ Dioni sẽeu tũũja'iu carũniasomũ repaũ. Repaũ ju'ikãña ũcuaja'che rũa poko'sijakãña carũniasomũ. ³⁰⁻³¹ Carũni nũkakũna mũmũpãĩ rũa ko'sijanapi te'eka'chapana peosichejapi teana rani nũkajũ Jesús Jerusalén vũ'ejoopo jũ'ijañere cutuasome. Aperũmũ pa'isina paniasome repaña Moisenana'me Elías. ³² Cutujũna Pedro chekũnana'me rũa ƚokũanata'ni kãima'ñe Jesuni rũa ko'sija'iu ni ñajũ paniasome, repaũ'te ja'me pa'inare ka'chanare ũcuachi'a.

³³ Repañapi Jesuni cutu pi'ni saipi'rajũna masi cuasavesũkũ Pedro ija'che i'kaasomũ Jesure:

—Masiũ, maipi ichejare pa'ijũna rũa re'omũ. Vũ'ñaruã chotevũ'ñaruã cho'okañũ chiime chũkũna, mũ'u vũ'erũna'me Moisés vũ'erũna'me Elías vũ'erũ —chiniasomũ Pedro.

³⁴ Chuta'a i'katona Moisenana'me Elíana'me Jesús nũkachejana pikopi caje ta'pisõna repañapi piko sa'navũ'te nũkajũ Jesús neena rũa kũkũsoasome.

³⁵ Ũcuarũmũ piko sa'navũji chũ'o i'kache ija'chere asaasome repaña: “Iku chũ'u chĩi chũ'u oiũ paaku'mũ. Repaũ chũ'ore asajũ pa'ijũ'u mũsanũkona”, chiiche'te asaasome repaña.

³⁶ Jã'aja'ñe chiiche asa jo'e ñato Jesús te'eu nũkaasomũ. I'kama'ñe ña repaña ñasi'e reparũmũ chekũnarejẽ'e kũamaneasome repaña Pedrona'me Santiagona'me Juan.

*Chĩiva'ũre vatire paava'ũni Jesús vasosi'ere kũamũ
(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)*

³⁷ Jo'e apeñatato aikūti muisi'kupi Jesupi cajeuna pāi jainuko repauni ñañu chini rianasome. ³⁸ Ratena repanare pāi ja'me pa'ikūji cuiku Jesuni re'oja'chere sēniasomū.

—Masiu, chū'u chīiva'ure ñajū'u. Ūcuate'eva'ua'mu iku. ³⁹ Vatipi si'arumū chēa paaku chū'ukuna rua cuiku vē've curuku repau chū'opoji coo rua raoku pa'imū iva'u. Iva'ure rua asi cho'o etakuta'ni vati, ai etama'mū iva'ure. ⁴⁰ Mū'u neenare sēsi'kua'mū chū'u, vatini eto saokaaru chini. Jā'ata'ni etovesusinaa'me repana —chiniasomū repau.

⁴¹ Chikuna Jesús i'kaasomū repau'te.

—Musanukona pāi irumū cana chū'ure masi cuasama'me. Rua tīiñe cuasame musanukona. ¿Keekerumū musanukona tīiñe cuasache ñaku pa'iche chū'u? —Jā'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajū'u mū'u chīiva'ure —chiniasomū Jesús.

⁴² Chikuna rianasomū repava'u. Raiuna vatipi cho'o tāuuna ūhiu vē've curuasomū repau. Jā'aja'ñe cho'okuna ña Jesupi vatini, “Etajū'u”, chikuna etaasomū vati. Repava'ure vaso pi'ni, puka'kuni co'choasomū repau. ⁴³ Jesupi jā'aja'ñe cho'oona ña kukuso pāi ūcuanuko, “Dios peore masiku'mū”, chiniasome.

Repaū chuenisojachere jo'e kuamū Jesús

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Jā'ajekuna Jesús repau neenare ija'che i'kaasomū:

⁴⁴ —Chū'u i'kache asa cavesumanejū'u. Chū'ure Dios Raosi'kure cuhena pāi cu'ache cho'oa'jū chini chēa jo'kajanaa'me —chiniasomū repau repanare.

⁴⁵ Jā'ata'ni repau i'kache asavesuasome repana. Reparumū Dios repanapi masi asamanea'jū chini asavesache cho'oasomū repanare. Masi asamanata'ni repau'te Jesure sēevajuchuasome repana.

Jesús neena, “¿Neepi na'a rua masiche?”, chiisi'ere kuamū

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Ūcuarumū Jesús neena ija'che sāiñechi'a cutuasome: “Mai icheja pa'ina, ¿neepi na'a rua masiche?”, chiniasome. ⁴⁷⁻⁴⁸ Jā'aja'ñe cutujuna repana cuasaju cutuche ñaasomū Jesús.

Ña chīiva'ure juha ra, repau'te kueñe nuko ija'che i'kaasomū repau:

—Pāi chū'ure masi cuasana chīiva'nare ikūjava'nare pojona chū'ure ūcuaja'che pojome. Pāi chū'ure pojona chū'ure Raosi'kure ūcuaja'che pojome. Pāi rua vesuva'napi chū'una'me Ja'kure pojoni Diopi ñato rua masinaa'me —chiniasomū Jesús repanare.

Maire cu'ache cho'omana pojaju re'oja'che cho'okaimaire maire

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Ūcuarumū Juan ija'che i'kaasomū Jesure:

—Masiu, chekure pāiu'te vati pāi sa'navuā pa'inare eto saoku'te ñasinaa'me chukuna. “Jesupi chū'ukuna cho'omū chū'u”, chiisi'kua'mū repau vatire eto saoni. Jā'aja'ñe cho'oona ña ūseju i'kasinaa'me chukuna repau'te, maire ja'me cho'okaima'kujekuna —chiniasome repana repau'te.

⁵⁰ Chitena asa,

—Jā'aja'ñe cho'onare ūsemanejū'u. Pāi maire cuhemana maire ja'me cho'okainaa'me —chiniasomū Jesús repau'te Juanre.

Juanna'me Santiago cho'oñu chiiche'te ūsemū Jesús

⁵¹ Ūcuarumū Jesús repau cunaumū muirumū tī'acuhakuna saivajuchuma'ñe Jerusalenna saipi'raasomū. ⁵² Saipi'raku chekunani

charo saona Samaria cheja cajoopona sani, repau kãjavu'ere sêekanasome repana. ⁵³ Sêejatena Jesupi ũcuajoopona sakuna repajoopo cana pojomaneasome repau'te, Jerusalenna saiana.

⁵⁴ Repauni pojomaruna ña repau neena Santiagona'me Juan i'kaasome. —Chukuna'te Paaku, ¿inapi mu'ure cuhenapi uusõajũ chini, “Cunaumupi toa cajeche chũ'ujũ'ũ”, chiiku mu'ũ chukuna'te? — chiniasome repana.

⁵⁵ Jã'aja'ñe i'karena churi ña, —Jã'aja'ñe cho'omanejũ'ũ. Musanukonapi cu'ache cho'oñu chiiche cuhemu Dios Rekocho. ⁵⁶ Chu'ũ, Dios Raosi'ku pãire cu'ache cho'ora chini cajesi'kuma'mu. Pãire oiũ vati toa sani uuche'te ũsera chini cajesi'kua'mu chu'ũ —chiniasomu Jesús repau neenare. ũcuarumu Jesús repau neenana'me chekũjoopona saniasomu.

Jesure ja'me kuñu chiisina i'kasi'ere kumũ
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ma'api saijuna cheku pãiu i'kaasomu Jesure. —Mu'una'me ũcuauachejña mu'ũ ku'ichejña ku'iu mu'ũ chũ'ũñe'te cho'oku pasa chiimu chu'ũ —chiniasomu repau.

⁵⁸ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te. —Ã'care'achai kãicojña paame. Pĩ'ava'na ũcuaja'che kãisuvõã paame. Chu'ũ, Dios Raosi'kuta'ni, kãichejñajẽ'e peova'ũ pa'imũ — chiniasomu repau.

⁵⁹ Chini Jesús chekuni i'kaasomu. —Chu'uni ja'me ku'iu chu'ũ chũ'ũñe'te cho'oku pa'ijũ'ũ —chiniasomu Jesús repau'te.

Chikuna,
—Pãĩ ũcuaukore Paaku, cha'ajũ'ũ aperumu. Chu'ũ ja'kũva'uni tãjasa. ¿Ûsema'ku mu'ũ? —chiniasomu repau repau'te.

⁶⁰ Jã'aja'ñe i'kauna asa Jesús i'kaasomu repau'te. —Chekunapi chu'ure cuasamanajeju repana rekoñoã jũnisõsinaja'ñe pa'ınapi repana majapãĩ jũ'isinare tãajũ. Mu'uta'ni pãĩ cu'ache cho'ochẽ ũhasinare Dios chẽa paache'te rani kuaku pa'ijũ'ũ —chiniasomu repau.

⁶¹ Jã'aja'ñe i'kauna cheku i'kaasomu repau'te. —Pãĩ ũcuaukore Paaku, mu'una'me kusa chiimu chu'ũ. Jã'ata'ni charo chu'ũ majapãire, “Saimũ chu'ũ”, chijasa chiimu chu'ũ. ¿Ûsema'ku mu'ũ? —chiniasomu repau.

⁶² Chikuna asa i'kaasomu repau. —Pãĩ Dios chũ'ũñe cho'oñu chiinapi repana aperumu pa'isi'ere jo'e pa'iuakuna Repau chũ'ũñe'te cho'oma'to Dios neena pa'icu'amũ — chiniasomu Jesús repau'te.

10

Repaũ neenare setentarepanare saomu Jesús

¹ Na'a pa'isirumu Jesús chekunare setentarepanare ku'e chẽa i'kaasomu. —Musanukona ũcuauko te'eka'chapanachi'a vu'ñajoopoãna saijũ'ũ. Chu'ũ saijajoopoãna'me chu'ũ saijachejñana charo sani Dios chu'ore chu'vaju pa'ijũ'ũ —chiniasomu Jesús repanare.

² Repanani saopi'raku i'kaasomu repau. —Asarepajũ'ũ. Trigo tuarumu trigo chio paakũji cho'ochẽ cho'onare ku'e saosomu, repauni trigo'te tuakaaru chini. Repau repanare saosirumu

cho'ochēji ruarepajekuna cho'ochē cho'onapi karasōasome. Cho'onapi karasōkuna chio paakuni chū'o raoasome repāna, chekunani raoa'ku chini. Dios chū'o chū'vache ūcuaja'che jā'aja'ñea'me. Dios chū'o chū'vanapi karasōjuna Dios chū'o asamana rua jainukoame. Jā'ajekuna Dioni sēejū'ū musanukona, Repau chū'o chū'vanani na'a jainukore ku'e raoa'ku. ³ Musanukonare, "Saijū'ū", chiimū chū'ū. Ovejachīiva'nare chai pa'ichejñana saochēja'che musanukonare cuhena pa'ichejñana saomū chū'ū. ⁴ Musanukonapi sani turu cu'amajñaruā mañajaturujē'e samanejū'ū. Kurijē'e samanejū'ū. Cū'akorophe'rejē'e samanejū'ū. Ūcuaja'che ma'a saiju ti'jñenare canukama'ñe sēeju saijū'ū. ⁵ Ūcuaja'che musanukonapi ku'iju pāi vū'ñana kakani, "Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau", chiijū'ū repavū'e pa'inare. ⁶ Repavū'e pa'ikūji re'oja'che pa'ineeku pa'ito musanukona sēekaisi'e Diopi re'oja'che cho'okaija'mū repānare. Jā'ata'ni re'oja'che pa'icuheku pa'ito musanukona sēekaisi'e re'oja'che cho'okaimaneja'mū Dios repānare. Musanukona Diore sēekaisi'e sēema'ñeja'ñe pa'ija'mū repānare. ⁷ Ūcuate'evū'e pa'iju pa'ijū'ū musanukona. Chekuvū'ña pa'imanejū'ū. Ūcuavū'ere pa'iju repavū'e pa'ina aūñe'te aū āiju pa'ijū'ū. Musanukona āijañe aū pāi chū'vache ro'ia'me. ⁸ Ūcuaja'che musanukonapi vū'ejoopona sani tī'arena repajoopo canapi musanukonani cuhema'to repāna aūñe aū āijū'ū. ⁹ Ūcuaja'che repajoopo pa'iva'nare jū'iva'nare vasoju'ū. Ūcuachi'a ija'che kuajū'ū repānare: "Dios Raosi'ku pāire chū'ūpi'ramū", chiijū'ū. ¹⁰ Ūcuaja'che musanukonapi vū'ejoopona sani tī'arena repajoopo canapi musanukonani cuheto ija'che i'kaju callejoovuna etajū'ū: ¹¹ "Ijoopoquee cha'o chukuna cū'akorophe're chū'isi'ere tī'to to'jñome chukuna, pāipi musanukona cu'ache cho'osi'ere ña masia'ju chini. Asarepajū'ū; Dios Raosi'ku pāire chū'ūpi'ramū", chiijū'ū musanukonare cuhenare. ¹² Iere musanukonani kuara: Pāi cho'ochē Dios ña ro'iche chū'ūrumū tī'aru rua cu'ache ti'jñeja'mū Sodoma vū'ejoopo pa'isinare. Jā'ata'ni musanukona chū'vache asacuhesinare na'a rua cu'ache ti'jñeja'mū —chiniasomū Jesús repau neenare.

Dios chū'o jachana pa'iche'te kumatū
(Mt 11.20-24)

¹³ Ūcuarūmū Jesús jo'e ija'che i'kaasomū:

—Dios aperūmū Sidón vū'ejoopona'me Tiro vū'ejoopo pa'inare Repau masiche cho'o ñomaneasomū. Repānani chū'vakū cho'o ñoru cu'ache cho'ochē ūhasō, vākiniokāñapi sa'che repāna sījona ūhacūtapi chu'chura'asinaa'me repāna, chekunapi ña, "Cu'ache cho'ochē ūhasōsinaa'me ina", chiapū chini. Musanukonata'ni chū'ūpi chū'vakū Diochi'a cho'omasiche cho'okuna ñasinaa'me, Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'ina. Jā'ata'ni ūcu cu'ache cho'ochē ūhasōmanesinaa'me musanukona. Jā'ajekuna rua cu'ache ti'jñeja'mū musanukonare Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'inare. ¹⁴ Na'a pa'isirūmū Dios pāi ūcuauko cho'ochē ña ro'iche chū'ūmucuse tī'aru Sidón vū'ejoopo pa'isinana'me Tiro vū'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'jñeja'mū. Jā'ata'ni musanukonare Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'inare na'a rua cu'ache ti'jñeja'mū, chū'ū cho'ochē ñasinata'ni jachasi'e ro'i.

¹⁵ 'Musanukona Capernaum vū'ejoopo pa'ina, "Dios pa'ichejana saijanaa'me mai", chiime. Jā'ata'ni Dios musanukonare Repau pāi ūcuauko

cho'ochē ña ro'iche chũ'umucuse tĩ'aru vati toana saolja'mũ —chiniasomũ Jesús repanare.

¹⁶ Chini repaũ neenare jo'e i'kaasomũ repaũ.

—Pãi mũsanũkona i'kache asa jachamana chũ'u i'kache ũcuaja'che asa jachama'me. Pãi mũsanũkonare cuhena chũ'ũre ũcuaja'che cuheme. Pãi chũ'ũre cuhena chũ'ũre Raosi'kũre Diore ũcuaja'che cuheme — chiniasomũ Jesús repanare.

Dios chũ'o chũ'vañu chini saisina setentarepana co'isi'ere kũamũ

¹⁷ Jesupi saomna chũ'vajani pojõjũ co'i repaũni kũaasome repana setentarepana.

—Chũkũna'te Paakũ, chũkũna mũ'u ku'e chẽa saosinapi chũ'ũjũna pãi sa'navũã pa'isina vati eta saisinaa'me —chiniasome repana repaũ'te.

¹⁸ Jã'aja'ñe kũarena asa repanare ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Vati aire cũnaumũpi oko fe'neñeja'ñe na'mi tuã'ikũni ñasi'kũamũ chũ'u. ¹⁹ Jã'ata'ni chũ'u mũsanũkonare Diochi'a cho'omasiche'te cho'oa'jũ chini masire jo'kasi'kũamũ. Masinajẽjũ mũsanũkonapi añana'me puni tumunijẽ'e asi cho'omanejanaa'me. Ũcuaja'che vati cho'ochē pe'ore ũsejanaa'me mũsanũkona. Jã'are cho'ojũ jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'ocojñomanejanaa'me mũsanũkona. ²⁰ Pãi sa'navũã pa'inare vati etoni pojomanejũ'u mũsanũkona. Utija'ophũro cũnaumũ pa'iphũrona Dios mũsanũkona mami tochasi'ere cuasajũ pojõjũ'u —chiniasomũ Jesús repaũ neenare.

Jesús pojokũ i'kasi'ere kũamũ

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Repaũmũ Jesús, Dios Rekochoji repaũni ja'me pa'ũna rũa pojokũ i'kaasomũ.

—Ja'kũ, mũ'u cũnaumũ pa'inana'me cheja pa'inare peore chũ'ũkũ'mũ. Mũ'ũre rũa pojokũ i'kamũ chũ'u. Pãi, “Mũ'u chũ'o peore masinaa'me chũkũna”, chiiju cuasanare mũ'u chũ'o asamasiche ũsemũ mũ'u, repanapi asavesũa'jũ chini. Jã'ata'ni pãi chũ'iva'naja'ñe vesũjũ, “Dios chũ'ojẽ'e vesũnaa'me chũkũna”, chini cuasanarechi'a mũ'u chũ'o asamasiche jo'kakũ'mũ mũ'u, repanapi asamasia'jũ chini. Jã'aja'ñere chiimũ mũ'u. Jã'ajekũna, “Re'orepamũ”, chiimũ chũ'u mũ'ũre —chiniasomũ Jesús Pũka'kũre.

²² Diore i'ka pi'ni pãire i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'u Ja'kũ Repaũ pa'iche masiche peore jo'kasi'kũamũ chũ'ũre. Chũ'u pa'iche vesũme pãi. Chũ'u Ja'kũta'ni masimũ. Ũcuaja'che chũ'u Ja'kũ pa'iche vesũme pãi. Chũ'ũta'ni Repaũ pa'iche masimũ, Repaũ Mamakũjekũ. Chũ'ũre kũaũanarechi'a chũ'u Ja'kũ pa'iche kũamũ chũ'u —chiniasomũ Jesús repanare.

²³ Jã'aja'ñe i'kakũ repaũ neenarechi'a i'kaasomũ repaũ.

—Chura chũ'ũni ja'me pa'ijũna rũa re'omũ mũsanũkonare, chũ'ũpi si'ache cho'o ñokũna. ²⁴ Aperũmũ pa'isina Dios chũ'o kũasinana'me pãi chũ'ũsina irũmũ mũsanũkona ñañeja'ñere ñaũ chũ'ũsinata'ni ñamaneasome. Ũcuachi'a irũmũ mũsanũkona asacheja'chere asaũ chũ'ũsinata'ni asamanesinaa'me repana —chiniasomũ Jesús repaũ neenare.

Samariapãiu re'okũ cho'osi'ere Jesús cuasakũ kũasi'ere kũamũ

²⁵ Ũcuarũmũ judiõpãi che'chokũ Jesuni cutura chini mũaasomũ, repaũ masiche'te cho'o ñara chini. Mũa repaũ'te ija'che sũniasomũ repaũ:

—Masiu, chu'upi Dios pa'ichejana ai sani pasa chini, ¿je'se cho'oja'che?
—chiniasomu repau.

²⁶ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Dios chu'o tocha jo'kasi'e, ¿ñquere kuaku? Mu'upi ñato, ¿je'se kuaku?
—chiniasomu repau.

²⁷ Chikuna i'kaasomu repau.

—Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Pai musanukonare ucuanukore Paaku'te Diore
musanukona auna'me rekoñoana'me kokana'me cuasache peore já'api rua
cuasaju pa'ijũ'u.

Musanukona meñe oicheja'che kueñe pa'inare oiju pa'ijũ'u.

Já'aja'ñe kuamu Dios chu'o, aperamu tocha jo'kasi'e —chiniasomu repau
pai che'choku.

²⁸ Já'aja'ñe i'kauna asa Jesús i'kaasomu repau'te.

—Rũhiñe i'kamũ mu'u. Mu'upi já'aja'ñe cho'oni Dios pa'ichejare ai sani
pa'ija'mũ —chiniasomu Jesús.

²⁹ Já'aja'ñe i'kauna asa, paipi repauni ña, “Ûcuarepa cho'okũ'mũ iku”,
chijũ cuasaja'chĩni Jesure jo'e sēniasomu repau.

—¿Neea'ñe chu'ure kueñe pa'ina? —chiniasomu repau.

³⁰ Chikuna Jesús ija'chere cuasaku kuaasomu repau'te:

—Paiũ Jerusalén vaejoopoji Jericó vaejoopona cajeasomu. Cajekuna
pai cu'ana ma'ana tijña chēasome repau'te. Chēa repau cu'amajñarũã
tutesõ, repau ju'ikãñarũã tĩ'te, repau'te ai jũ'iñetũ'ka rua vani jo'ka
sanisõasome repana. ³¹ Vani jo'ka satena judío phairipaiũ ucuaama'api
rani chueesiva'uni ña ma'a chekũkã'kona jēni pachu carani sania-
somũ. ³² Carani sakuna chekũ, Leví jojosi'ku Dios vae cho'оче
cho'okaikũ ucuaama'api rani ucuaaja'che chueesiva'ũ ùhicheja tĩ'a ma'a
chekũkã'kona jēni pachu carani saniasomũ. ³³ Chekũ, Samariapãitani
ucuaama'api raiũ chueesiva'ũ ùhicheja tĩ'a ña oniasomũ repava'ure.
³⁴ Ña oiũ repava'ũ asimajñana pĩsi uche conona'me u'chape'e ro'vecuha,
kãñase'repi vėekanasomũ repava'ure. Vėe pi'ni repau burrova'upi tuo
sa, pai kãivũ'ere paaku kuirasomũ repau. ³⁵ Jo'e apeñatato repau
Samariapãiu saipi'raku, repavũ'e paaku'te denario kurire're ka'chare're
mini ñisiku ija'che i'kaasomu: “Iva'ure chueesiva'ure kuirakaijũ'u chu'ure.
Chu'ũ ro'isinũko tĩ'ama'to mu'upi ro'ikaijũ'u. Chu'ũ jo'e raisirũmũna
mu'ũ ro'ikaisinũko ro'ira mu'ure”, chiniasomũ Samariapãiu —Já'aja'ñe
kuaasomũ Jesús repau'te judiopãi che'choku'te.

³⁶ Já'aja'ñe kua pi'ni Jesús repau'te chu'o sēniasomũ.

—Chueesiva'ũ ùhisima'a umupãi chotena te'enachi'a saijũ ñaasome
repau'te. Já'ata'ni te'eũ re'oja'che cho'okanasomũ repau'te, pai kueñe
pa'inare re'oja'che cho'okaicheja'che. ¿Kauri repau'te já'aja'ñe cho'okaku?
—chiniasomũ Jesús repau'te.

³⁷ Chikuna,

—Chueesiva'ure ña oisi'kupi re'oja'che cho'okaisi'ku'a'mũ repau'te —
chiniasomũ judiopãi che'choku.

Chikuna,

—Ûcuarepaa'me já'a. Mu'ujẽ'e ucuaaja'che sani chekunani ña oiũ
re'oja'che cho'okaiũ pa'ijũ'u —chiniasomũ Jesús judiopãi che'choku'te.

Martana'me María vu'ere pa'imũ Jesús

³⁸ Ûcuarũmũ Jesús repau neenana'me jo'e saiũ chekũjoopona tĩ'auna
romichĩio Marta repao vae'ena Jesure soni mutuaasomo. ³⁹ Repao Marta

cho'jeo María ve'easomo. Jesupi kaka pũũna repau che'choche'te asara chini repau'te kueñe pũuasomo repao María. ⁴⁰ Jã'ata'ni Marta, vũ'e cho'omajñaruãre te'eo cho'o ca'naso, Jesure kueñe rani ija'che i'kaasomo:

—Pãi Ūcuanukore Paaku, chũ'u cho'jeo cho'omajñaruã ja'me cho'oma'mo chũ'ure. Chũ'uchi'a te'eva'o cho'oko pa'imo. ¿Chũ'ure ña oima'ku mũ'u? I'kajũ'u repao'te chũ'ure ja'me cho'oa'ko —chiniasomo repao repau'te.

⁴¹ Chikona Jesús i'kaasomu repao'te.

—Asarepajũ'u, Marta. Mũ'u pa'iche'te rũarepa peore cuasako oimo mũ'u. ⁴² Re'oja'che pa'iche chuta'a chẽama'mo mũ'u. Mũche'ota'ni chũ'u che'choche'te asaneeko re'oja'che pa'iche'te chẽacuhamo. Jã'aja'ñe cho'oko'te ũsema'mu chũ'u —chiniasomu Jesús repao'te Martare.

11

Diore s̃eñe'te che'chomu Jesús

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ūcuarumu Jesús repau saisichejare pa'iu Dioni s̃eniasomu. S̃eni pi'niuna repau neeku te'eu ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chũkũna'te Paaku, Diore s̃eñe'te che'chojũ'u chũkũna'te, Juan repau neenare che'chosi'ja'che —chiniasomu repau.

² Chikũna Jesús repau neenare i'kaasomu.

—Mũsanukonapi Diore s̃eni ija'che i'kajũ'u:

Ja'ku, Cũnaumu Pa'iku, pãi mũ'ure vajũchũju pojoa'ju.

Ūcuachi'a mũ'u chũ'ũñe pãi ũcuanuko cho'ojarumu tĩ'aa'ku.

Cũnaumu pa'ina mũ'u chũ'ũñe masi cho'ocheja'che cheja pa'ina ũcuaja'che re'oja'che cho'ojũ paaru.

³ Ūcuachi'a chũkũna chiiche ãu si'aumucujña ĩsijũ'u, chũkũna ãijañe.

⁴ Chũkũna cu'ache cho'oche jo'e cuasamanejũ'u, chũkũna'te pãi cu'ache cho'osi'e chũkũna jo'e cuasama'ñeja'ñe.

Chũkũna'te vatipi chũ'ũkũna cu'ache cho'oñu chiito mũ'upi ũsekaijũ'u, cho'omaneajũ chini.

Jã'aja'ñe i'kajũ Diore s̃ejeũ pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

⁵⁻⁶ Chini repanare jo'e i'kaasomu repau.

—Chekũrumu mũsanukona te'eu mũ'ure kueñe pa'iku mũ'u vũ'ena ñamirepana mũamu. Mũa jatisa'aro tĩ'a ve'sere nukaku ija'che i'kamũ: “Chũ'ure re'oku, vũni pãra'pũruã chotera'pũruã ĩsijũ'u chũ'ure. Jo'e co'chora chũ'u mũ'ure. Cheku chũ'ure re'oja'che cho'oku so'opi raiũ churepara chũ'u vũ'ena tĩ'amũ ãiñejẽ'e peokũni”, chiimu repau chekũrumu mũ'ure. ⁷ Jã'aja'ñe s̃eto mũ'u chekũrumu ija'che i'kamũ: “Cho'ouama'ñe cho'omanejũ'u chũ'ure. Jatisa'aro jeosõcuhasi'kũa'mũ chũ'u. Kãsa chini chũ'u chĩiva'nana'me umesõcuhasi'kũa'mũ chũ'u. Mũ'u s̃eñe vũni ĩsima'mũ chũ'u”, chiimu mũ'u repau'te.

⁸ 'Asarepajũ'u, mũsanukona. “Chũ'ure re'oku'mũ”, chiikũta'ni repau s̃eñe vũni ĩsima'mũ mũ'u. Jã'ata'ni, “Chũ'ũni jeereparumu s̃eto asa ca'nasõ, vũni ĩsija'mũ chũ'u”, chini cuasa, vũni repau chiiche peore ĩsija'mũ mũ'u repau'te.

⁹ 'Ija'che kũamu chũ'u mũsanukonare: Ūcuaja'che mũsanukona chiiche cuhama'ñe Dioni rũa s̃ejeũ pa'ijũ'u ĩsia'ku. Cuhama'ñe s̃ejeũ pa'ito ĩsija'mũ Repau. Ūcuachi'a mũsanukona Repau'te s̃esi'e cha'ajũ'u ĩsia'ku. Cha'ani koojanaa'me mũsanukona. Ūcuachi'a pãiu repau'te re'oku vũ'ena mũa tĩ'a jatisa'aro'te nukaku, repau chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe

rúa jeerumú sēeu pa'icheja'che Diore rúa jeerumú sēeju pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'ojũ pani koojanaa'me musanukona. ¹⁰ Repanare karache'te Diore sēena koojanaa'me. Ũcuachi'a Repau'te sēesi'e cha'ana koojanaa'me. Ũcuachi'a pãiu repau'te re'okũ vũ'ena mũa tĩ'a jatisa'aro'te nukakũ, rúa jeerumú sēeu pa'iu koocheja'che koojanaa'me pãi, Diore rúa jeerumú sēeju pa'ina.

¹¹ 'Musanukona umupãi chĩi paana, asarepajũ'ũ. Mũ'ũ chĩipi mũ'ũni pãre sēeto catapũ'te mini ĩsima'me musanukona. Jã'apãani chiacha va'ire sēeto añani mini ĩsima'me musanukona. ¹² Kura chiapũ sēeto punioni mini ĩsima'mũ mũ'ũ repau'te. Jã'aja'ñe cho'omanaa'me musanukona. ¹³ Cu'ache pa'inata'ni musanukona chĩiva'nare re'oja'chere ĩsinaa'me musanukona. Mai Ja'kũ, Dios, Cũnaumũ Pa'ikũ na'a re'oja'chere ĩsikũ'mũ maire. Pãipi Repau'te sēeto Repau Rekoch'o'te ĩsikũ'mũ Repau repanare —chiniasomũ Jesús repanare.

*Pãi Jesure, "Vatini paakũ si'ache cho'omasimũ", chiisi'ere kũamũ
(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)*

¹⁴ Ũcuarumũ Jesús vatire pãiu'te chũ'o cutuche ũsekũni eto saokaniasomũ. Eto saonũna vatire paasi'kũpi, chũ'o cutumanesi'kũpi chũ'ore cutukũna ña kũkũasome pãi. ¹⁵ Pãi te'ena ija'che i'kaasome:

—Vati chũ'ũkũji Beelzebuji cho'okaiũna vati ũcuajanare eto saokũ'mũ ikũ Jesús —chiniasome repaña.

¹⁶ Jã'aja'ñe i'karena chekũna Jesús masiche'te masiũu chini ija'che i'kaasome:

—Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'ũ chũkũna'te —chiniasome repaña.

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kajũna Jesús repaña cuasajũ cutuche'te masikũ ija'che i'kaasomũ repañare:

—Pãi ũcuate'echeja pa'inapi sãĩñechi'a cavani vaijũ si'asõjanaa'me. Ũcuachi'a majapãichi'api ũcuate'evũ'e pa'inapi sãĩñechi'a cavani majapãi sējosõjanaa'me. ¹⁸ Ũcuachi'a vati aipi repau neenana'me sãĩñechi'a cavato repau chũ'ũñe si'asõmũ. Jã'ata'ni musanukona chũ'ũre, "Vati chũ'ũkũji Beelzebuji vati ũcuajanare eto saomasiche jo'kasi'kũa'mũ mũ'ũre", chiime. ¹⁹ Jã'aja'ñe musanukonapi i'karena iere sēmũ chũ'ũ: Musanukona neenare, ¿japũ vati eto saomasiche jo'kaũ? ¿Vati aipi jo'kaũ? Ija'che chiijũ sēejũ'ũ repañare: "¿Vati eto saomasiche vati aipi jo'kaũ musanukonare?", chiijũ'ũ. Jã'aja'ñe sēeto repaña musanukonare, "Rũhiñe cuasama'me musanukona", chiijanaa'me. ²⁰ Chũ'ũ vati eto saomasiche Dios jo'kasi'ea'me. Chũ'ũpi Dios jo'kasi'ere cho'okũna ña, "Dios pãi ũcuaukũkore chũ'ũkũ'mũ", chiijũ masijanaa'me pãi.

²¹ 'Pãiu rúa kokũji rúa vaiche paakũji repau vũ'ere pē'jeto repau cu'amajñarũ ñaacu'amũ. ²² "Vaiche'te paakũna chũ'ũ neemajñarũ ñaamanejanaa'me pãi chũ'ũre", chini cuasakũ pojomũ repau. Jã'ata'ni repau'te na'a rúa koka paakũji rani, repau'te vani kũkosõ, repau paakũ pojosi'e vaichena'me cu'amajñarũ tũtesõja'mũ repau'te. Tũtesõ repau neenani ĩsija'mũ —chiniasomũ Jesús repañare.

²³ Chini ija'che i'kaasomũ repau:

—Pãi chũ'ũre jovomana cuheme chũ'ũre. Cuheju chekũnapi chũ'ũni jovoũu chiito ũseme repaña, chũ'ũni jovomaneajũ chini —chiniasomũ Jesús repañare pãi.

Vati pãiu sa'navu'te pa'iu eto saocojñosi'kupi jo'e pãiu'ni co'iche'te kumamũ
(Mt 12.43-45)

²⁴ Ũcuarumũ Jesús repanare pã i jo'e ija'che i'kaasomũ:

—Pãiu sa'navu pa'isi'kuni etosõru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imũ puachejñare ku'ekũ. Jã'ata'ni jñaamaneni, “Chũ'u vũ'eja'chena co'ira pãiu sa'navuna”, chini cuasamũ repau. ²⁵ Jã'aja'ñe cuasa repau co'i ñato pãiu sa'navu vũ'e ju'o care'vasivũ'eja'che re'oja'imũ. ²⁶ Jã'aja'ñere rani ña jo'e sani chekũnare vati repau'te na'a rua cu'anani sieterepanare ku'e jña ra pãiu sa'navuna pañu chini ũcuanũko kakame repa. Jã'ajekũna pãiu aperumũ cu'ache pa'isi'e na'a rua cu'ache pa'imũ —chiniasomũ Jesús repanare.

Ũcuarepa pojojũ pa'iche'te i'kamũ Jesús

²⁷ Jã'aja'ñe i'katona pãina'me pa'ikoji romio ujachũ'opi i'kaasomo Jesure.

—Mũ'ure jña jojasi'ko rua pojoko pa'icosomo —chiniasomo.

²⁸ Chikona i'kaasomũ repau.

—Ũcuarepaa'me jã'a. Pojoko pa'imo repao. Jã'ata'ni Dios chũ'o asa jachama'ñe cho'ona repao'te na'a rua pojojũ pa'ime —chiniasomũ Jesús repao'te.

*Pã cu'ache pa'ina Jesure, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u”,
chiisi'ere kumamũ*

(Mt 12.38-42; Mr 8.11-12)

²⁹ Ũcuarumũ Jesús pãipi repau pa'ichejana chi'irena ija'che i'kaasomũ repanare:

—Pã irumũ cana cu'ache pa'inaa'me. Chũ'ure, “Dios Raosi'kũma'mũ Jesús”, chiime repa. Jã'ata'ni, “Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chũkũna'te”, chiime repa, chũ'u pa'iche'te masiũu chini. Jã'ata'ni cho'o ñoma'mũ chũ'u repanare. Jonás cho'ocojñosi'eja'chechi'a cho'ocojñoja'mũ chũ'u. ³⁰ Aperumũ Níneve vũ'ejoopo pa'isina Jonás cho'ocojñosi'ere asa, “Dios raosi'kũcosomũ jã'u”, chiniasome. Chũ'u Dios Raosi'kũ Jonás cho'ocojñosi'eja'che cho'ocojñoja'mũ, pãipi asa, “Jesús Dios Mamakũ'mũ”, chiiju cuasaa'ju chini. ³¹ Aperumũ pa'isi'ko suripũ cakã'ko canare pã chũ'usi'ko rua so'opi Salomón rua masiũ chũ'vache'te asara chini rianasomo. Repau'te Salomon'te na'a rua masiũji ichejare pa'imũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u chũ'vache asacuheme mũsanũkona irumũ cana. Jã'ajekũna Dios pã ũcuanũko cho'ochẽ ña ro'iche chũ'ũmucuse tĩ'aru aperumũ pa'io pã chũ'usi'kopi ija'che i'kaja'mo mũsanũkonare, irumũ pa'ijũ chũ'ure cuasamanesinare: “Cu'are cho'ojũ Diore cuasamanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chiija'mo. ³² Aperumũ Jonapi rua masiũji Dios chũ'ore chũ'vakũna asa chẽa, Níneve vũ'ejoopo pa'isina repa cu'ache cho'ochẽ ũhasõasome. Repau'te Jonare na'a rua masiũji ichejare pa'imũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u chũ'vache asacuheme mũsanũkona irumũ cana. Níneve vũ'ejoopo pa'isina cu'ache cho'ochẽ ũhasõsi'eja'che cu'ache ũhasõmanaa'me mũsanũkona irumũ cana. Jã'ajekũna Dios pã ũcuanũko cho'osi'e ña ro'iche chũ'ũmucuse tĩ'aru Níneve vũ'ejoopo pa'isinapi ija'che i'kajanaa'me mũsanũkonare irumũ pa'inare: “Cu'ache cho'ochẽ ũhasõmanesinajeju ro'ijũ pa'ijanaa'me mũsanũkona”, chiijanaa'me —chiniasomũ Jesús repanare.

Hotuopũ re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cuasache'te kumamũ

(Mt 5.15-16; 6.22-23)

³³ Ũcuarumũ Jesús repanare pã i jo'e i'kaasomũ.

—Pāi te'eujē'e uoturopu chñoni chave nukoma'me. Ūcuachi'a to-toroji jao nukoma'me. Jā'ata'ni, “Pāi ivu'ena kakani chija'iana ñamanejanaa'me”, chini uoturopu chño, umuna tuomu re'oja'che miakuna ñaa'ju chini. ³⁴ Mūsanukona ñakocaā masi ñoto cho'оче cho'ore'omu. Jā'ata'ni ñakocaāpi masi ñoma'to cho'оче cho'ocu'amu. Ūcuaja'che mūsanukonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'ojū pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani cu'achechi'a cho'ojū pa'ijanaa'me. ³⁵ Pāi Dios chū'o masinapi Repau'te cuasamaneni chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'ime repa'na rekoñoā. Jā'ajekuna ñarepaju pa'ijū'u mūsanukona, jā'aja'ñe pa'imaneñu chini. ³⁶ Mūsanukonapi Dios chū'o asa cuasato rua re'oja'che pa'ija'mu mūsanukona rekoñoā. Uoturopu re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che pa'ija'mu mūsanukona rekoñoā —chiniasomu Jesús repa'na.

*Fariseopāina'me judiopāi che'chona cu'ache cho'оче'te kuamu Jesús
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)*

³⁷ Jā'aja'ñe i'ka pi'niuna fariseopāi, “Chū'u vu'ena mua āu āijū'u”, chiniasomu Jesure. Chikuna mua kaka āure āsa chini mesako'are puu ñuniasomu repau. ³⁸ Āu āipi'rakuta'ni charo Jesupi repau jūñare choamauna ña, “Aipāi chū'u jo'kasi'e cho'oma'mu iku”, chini cuasa, kukuasomu fariseopāi. ³⁹ Kukusokuna ña Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mūsanukona fariseopāi rekoñoā cu'ache cuasache jo'kasōmanajeju cunaro'rona'me cunare'a sē'sevuāchi'a sosaju sa'navuā sosama'ñeja'ñe sē'sevuāchi'a re'onaja'ñe cho'ojū chekuna nee joreju tute paanaa'me. ⁴⁰ Rua vesunaa'me mūsanukona. Sē'sevu pa'ichechi'a cho'oma'ñe sa'navuquee ūcuachi'a cho'osi'kuamū Dios. ⁴¹ Ija'che cho'ojū pa'ijū'u mūsanukona: Pāi chūova'na pa'iva'nare ña oiju cu'amajñaruā ūcuamajñaruāre re'ojamajñaruāre īsijū'u repa'na. Mūsanukonapi jā'aja'ñe pāire oiju pani rekoñoā re'oja'che cuasani sē'sevu ūcuaja'che re'oja'che pa'ijanaa'me.

⁴² 'Mūsanukona, fariseopāi, Dios chū'u jo'kasi'ere cho'ojū ja'oruā āu va'isuche maña kua'koja'oruāre si'arumu īsiju pa'inaa'me, Repau, “Chū'ure īsijū'u”, chiisinukoru. Chekuru'nu dierepaja'oruā paani te'eja'oru īsime. Chekuru'nu cienrepaja'oruā paani dierepaja'oruā īsime. Jā'achi'a īsinaa'me mūsanukona. Jā'ata'ni chekunare ūcuarepa cho'omanaa'me mūsanukona. Diore ūcuaja'che masi cuasamanaa'me mūsanukona. Cu'amajñaruā ūcuā īsiju pa'ijū'u Diore. Re'omu jā'a. Jā'ata'ni mūsanukonapi chekunani ūcuarepa cho'omaru'na cu'amū. Ūcuachi'a Dionī masi cuasamaru'na cu'amū. Jā'ajekuna rua cu'ache ti'jñeja'mu mūsanukonare fariseopāi.

⁴³ Ūcuaja'che mai judiopāi chi'ivu'ña mua kakani pa'ipāi ñu'isaivuāre ñu'ineeme mūsanukona. Ūcuaja'che āu īsichejñare mūsanukonapi ku'ijuna pāipi ña kukuju sēejuna rua pojonaa'me mūsanukona. Jā'aja'ñe pa'ijuna rua cu'ache ti'jñeja'mu mūsanukonare.

⁴⁴ 'Pāi'te jū'isi'kure tāsichejare catapu tochasi'pūre nukoma'to ñomauna vesuju ūcuachejapi cha'caju ku'ime pāi. Mūsanukona fariseopāi ūcuaja'che cu'ache pa'inata'ni pāipi ñato re'oja'che pa'inaja'ñe ñome. Chekuna pāi mūsanukona cu'ache cuasache vesume. Jā'aja'ñe pa'ijuna rua cu'ache ti'jñeja'mu mūsanukonare judiopāi che'chonana'me fariseopāi —chiniasomu Jesús fariseopāi'te.

⁴⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa Dios chū'usi'e che'choku i'kaasomu Jesure.

—Masiu, mu'upi jā'aja'ñe i'kaku chukuna'te ũcuaja'che Dios chũ'usi'e che'chonani cu'ache i'kamũ mu'u —chinasomũ.

⁴⁶ Chikuna asa Jesús jo'e i'kaasomũ repau'te.

—Musanukona Dios chũ'usi'e che'chona cho'okaimanata'ni chekunare raa si'ache cho'ovesache'te chũ'unaa'me. Jā'aja'ñe cho'ojuna raa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare.

⁴⁷ 'Aperumũ Dios chũ'o kuasinare musanukona aipāipi vanisõrena repanare tāsichejña sē'sevuāre re'ojachejña care'vaju pa'ime musanukona, pāipi ña, “Dios chũ'o kuaju chuenisõsinare oime ina”, chiapũ chini. ⁴⁸ Jā'ata'ni repa kuaju chũ'usi'e re'oja'che cho'omanaa'me musanukona. Musanukona aipāipi repanare vanisõrena repanare tāsichejñare re'ojachejña care'vaju musanukona aipāi cu'ache cho'osi'ēja'che cho'ome musanukona. Jā'aja'ñe cho'ojuna raa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare.

⁴⁹ 'Dios peore Masikujeku aperumũ ija'che i'kaasomũ musanukona cho'ojache:

Chu'u chũ'o kuajanana'me che'chojanare chēa saoja'mũ chu'u pāire chu'vaa'ju chini.

Saõna repanani cuheju cu'ache cho'oñu chini tuhajanaa'me pāi.

Tuha te'enare vanisõjanaa'me repa,

chinasomũ Repau. ⁵⁰ Cheja mamacheja pa'irumupi irumujatu'ka Dios chũ'o kuanani musanukona majapāipi vanisõjuna musanukona irumũ canapi repa cho'osi'ēja'che cu'ache cho'onajeju ro'ijanaa'me, repanare vanisõsi'e ro'i. ⁵¹ Aperumũ musanukona majapāi Dios vu'ere pa'iju Diore ĩsisimajñaruã uochejana Zacaríate vanisõasome. Abelre vanisõsirumupi Zacaríate vanisõrumujatu'ka Dios chũ'o kuanare mai aipāipi vanisõrena musanukona irumũ canapi ro'ijanaa'me, repanare vanisõsi'e ro'i. Ũcuarepaa'me jā'a.

⁵² 'Musanukona Dios chũ'uñe che'chona Dios chũ'o masinata'ni masi cho'oma'me. Ũcuaja'che chekunapi asa chēapi'ranapi cho'ovesaa'ju chini masi che'chomanaa'me musanukona. Jā'aja'ñe cho'ojuna raa cu'ache ti'jñeja'mũ musanukonare Dios chũ'uñe che'chonare —chinasomũ Jesús repanare.

⁵³⁻⁵⁴ I'ka pi'ni fariseopāiu vu'e pa'isi'kupi etaasomũ Jesús. Etauna judiopāi che'chonana'me fariseopāi pe'ruju cu'ache i'kaasome repau'te Jesure. Repauji tñe i'kauna chēañu chini chũ'o raa vesache'te si'ache sēniasome repa.

12

“Chu'ochi'a re'oja'che cho'omanejũ'u”, chiiũ chu'vamũ Jesús repau neenare

¹ Ũcuarumũ pāi kuēkuecu'anuko raa jainuko chi'iasome. Jairepanukojeju ũcuajana cū'ana cha'caasome repa. Chi'irena Jesús repau neenani charo chu'vaasomũ.

—Asarepajũ'u, musanukona. Fariseopāi pā saũcheja'che pa'iche'te ña chēamanejũ'u musanukona. Repa cu'ache pa'iche'te i'kamũ chu'u. Repa fariseopāi pāipi ñato re'oja'che pa'ina cho'ocheja'che sē'sevuchi'a re'oja'che cho'ojũ pa'inaa'me. Jā'ata'ni repa rekoñoã raa cu'ache pa'inaa'me.

² 'Na'a pa'isirumũ pāi rope'e cu'ache cho'osi'e peore kuajachea'me. Ũcuaja'che pāi cu'ache cuasasi'e peore kuajachea'me. ³ Pāi ñamina rope'e kuasi'e umucusena peore kuajachea'me, pāi ũcuauko asaju'te.

Ūcuaja'che pāi repana vū'ena kaka rope'e kuasi'e pāi ūcuauko pa'ichejana vjachu'opi peore kuajachea'me —chiniasomu Jesús repanare pāi.

“Musanukonare vanisōñu chiinare vajuchumanejũ'u”, chiim chū'vam
Jesús

(Mt 10.26-31)

⁴ Ūcuarumu Jesús repanare pāi jo'e i'kaasomu.

—Musanukonare, chū'ure ja'me pa'inare ija'chere chū'vam chū'u: Musanukonare vanisōñu chiinare vajuchumanejũ'u. Musanukona ca'nivūā vanisōni rekoñōāta'ni cu'ache cho'oma'me repana. ⁵ “Diore vajuchujū pa'ijũ'u”, chiim chū'u musanukonare. Repau Dios musanukona jū'iñe chū'uku'mu. Ūcuaja'che jū'iñe chū'una jūnisōsirumu Repau'te cuasamanare vati toana saoku'mu Repau. Jā'ajekuna Dioni vajuchujũ'u musanukona.

⁶ 'Dios Repau neenare kuirache'te kuara chiim chū'u musanukonare. Pī'a cincorepava'na jmava'na kurire're te'eka'chapare'ruāchi'a ro'ime. Ka'charu ro'iva'nareta'ni Dios te'eu'terejē'e cavesuma'kuamū repava'nare. ⁷ Peore repava'nare pī'ava'nare cuasaku kuiraku'mu Dios. Musanukonare pāi na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku'mu Repau. Musanukona sījoquee raña kuēkuesi'echi'a paakujeku masimu Repau Dios. Musanukona pa'iche peore masimu Repau. Jā'ajekuna musanukona chekunare pāi vajuchumanejũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

Vajuchuma'ñe pāi asaju'te, “Jesure cuasanaa'me chukuna”, chiina pa'iche'te kumatū

(Mt 10.19-20; 10.32-33; 12.32)

⁸ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

—Chū'o chekere kuara chiim chū'u musanukonare: Pāi te'ena, chekuna asaju'te vajuchuma'ñe, “Jesure cuasanaa'me chukuna”, chiime. Na'a pa'isirumu jā'aja'ñe i'kasinare Diore ja'me pa'ina ángeles asaju'te, “Chū'u neenaa'me ina”, chiija'mu chū'u Dios Raosi'ku. ⁹ Jā'ata'ni chekuna pāi ija'che cho'ome: Chekunapi asaju chini, chū'ure cuasanata'ni pāire vajuchujū, “Jesure cuasamanaa'me chukuna”, chiime. Na'a pa'isirumu jā'aja'ñe i'kasinare, Diore ja'me pa'ina ángeles asaju'te, “Chū'u neenama'me ina”, chiija'mu chū'u.

¹⁰ 'Chū'ure, Dios Raosi'kure pāi cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Jā'ata'ni Repau Rekocho'te pāi cu'ache cutucheta'ni cavesuma'ñe cuasamu Repau.

¹¹ 'Chekurumu pāi musanukonare chū'uni cuasajuna chēa mai judiōpāi chi'ivū'ena juha cuaa nukojanaa'me, chekunapi cu'ache cho'oa'ju chini. Chekurumu pāi musanukonare chēa pāi chū'una pa'ivū'ena juha cuaa nukojanaa'me, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Repanapi, “Chukunani cu'ache i'kato, ¿je'se chukuna i'ka tūijanaa'ñe?”, chiiju cuasamanejũ'u. Musanukona i'kajache cuasamanejũ'u. ¹² Musanukona i'karumu tī'aru Dios Rekochoji kuaja'mu musanukonare, masi i'kaa'ju chini —chiniasomu Jesús repau neenare.

Kurineena pa'iche'te kumatū

¹³ Ūcuarumu repanare pāi ja'me pa'ikuji i'kaasomu Jesure.

—Masiu, cho'okaijũ'u chū'ure. Chukuna ja'ku chuta'a jū'imarumu ija'che i'kasi'kuamū chukuna'te, chū'una'me a'chūre: “Chū'u jūnisosirumu chū'u paasi'e chejana'me pōse musanukona ka'chana paajũ'u”, chiisi'kuamū

ja'ku. Chura ja'kuvu'u jūnisocuhasi'ku'a'mu. Jā'ajekuna chu'u a'chure i'kakaijū'u, ja'ku i'kasi'e cho'oa'ku, joopo ĩsia'ku chu'ure —chiniasomu repau repau'te.

¹⁴ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Tiiñe i'kamū mu'u. Pāi mūsanukona ke'reche'te care'vaa'ku chini raomanesinaa'me chu'ure. Ūcuaja'che mūja'ku jo'ka jūnisōsimajñaruāre joopoāchi'a paache'te chū'ua'ku chini raomanesinaa'me chu'ure — chiniasomu Jesús repau'te.

¹⁵ Chini Jesús jo'e i'kaasomu repanare pāi.

—Asarepajū'u, mūsanukona. Kurina'me si'ache paaneemanējū'u mūsanukona. Pāi, “Kurina'me pōse si'ache paaju rua re'oja'che pa'ijanaa'me chukuna”, chiime te'ena. Jā'ata'ni re'oja'che pa'iche kuripi koomañea'me —chiniasomu Jesús repanare.

¹⁶ Chini repanani chu'vaku ija'chere cuasaku kuaasomu repau:

—Pāiu kuriu cheja re'ojacheja paaasomu. Repau tāsi'epi āupi rua aineeuna āu rua paaasomu repau. ¹⁷ Āure rua paaku te'euji ija'che cuasaku i'kaasomu repau: “Chu'u āumajñaruā care'vavu'ñapi timusōuna jo'e āu care'vavu'ña peomu chu'u. ¿Je'se cho'oja'che chu'u?”, chiiu cuasaasomu. ¹⁸ Jā'aja'ñe cuasaku, “Āa, ija'che cho'ora chu'u: Chu'u āumajñaruā care'vavu'ñare peore ñañosō, jo'e na'a űjavu'ña cho'ora. Cho'o pi'ni āuna'me pōse peore űcuavu'ñana care'vara chu'u. ¹⁹ Peore care'va pi'ni te'euji ija'che i'kaja'mu chu'u: Rua pōse paamu chu'u. Rua jeerumu si'amaneja'mu ie. Jā'ajekuna rupū pa'ija'mu chu'u chura. Āu āiu, cono űkuku pojoku pa'ija'mu chu'u chura”, chiiu cuasaasomu. ²⁰ Jā'aja'ñe cho'ora chiisi'kure ija'che i'kaasomu Dios: “Tiiñe cuasamu mu'u. Iñami jūnisōja'mu mu'u. Mu'u te'eū paaku pojora chini care'vasimajñaruā peore cho'osōja'mu. Chekunapi mu'u paasi'e paajanaa'me”, chiniasomu Dios repau'te. ²¹ Pāi te'ena Dioni cuasamarū repanapi te'ena pojoñu chini pōsena'me kuri si'ache rua care'vame. Diore cuasamanesinajeju peore cho'osōjanaa'me repana —chiniasomu Jesús repau'te.

*Dios Repau neenare Repau chījeju na re'oja'che kuiramu
(Mt 6.25-34)*

²² Ūcuarumu Jesús repau neenani chu'vaasomu.

—Mūsanukona pa'ichena'me āu āiñena'me kāña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imanejū'u. ²³ Dios, mūsanukonare kuiraku āuna'me kāña mūsanukona ju'ijache ĩsiku'mu. ²⁴ Pī'ava'na pa'iche'te cuasa ñajū'u. Pī'ava'na āujē'e tāmava'naa'me. ĩsichejē'e cho'omava'naa'me. Āu care'vavu'ñajē'e peova'naa'me repava'na. Jā'aja'ñe pa'iva'nareta'ni Diopi āu ĩsiku'mu repava'nare. Repau Dios pī'ava'nare peore cuasaku rua re'oja'che kuiraku'mu. Jā'ata'ni mūsanukonare pāi na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'imū Repau. ²⁵ Ija'chea'me: Chekurumu pāi repana űmu nukache rua cuasaju, “Na'a űmu ainee nukajanaa'me mai”, chiiju na'a űmu nukache chiinareta'ni na'a űmu nukacu'aja'mu. ²⁶ Mūsanukonare pa'iche ĩsimū Dios. Cho'ovesama'mu Repau'te. Jā'ata'ni mūsanukonare jā'aja'ñe cho'ocu'amū. Repau Dios mūsanukonare pa'iche ĩsisi'ku'a'mu. Pa'iche ĩsisi'kujeku mūsanukonare kuiraku'mu Repau. Jā'ajekuna mūsanukona āu āiñena'me kāña ju'iche ruarepa cuasama'ñe pa'ijū'u.

²⁷ 'Chura korosi'e pa'iche'te cuasa ñajū'u. Korosi'e cho'ochejē'e cho'oma'ñea'me. Kāñajē'e juhama'ñea'me. Aperumu pa'iu pāi chū'usi'ku Salomón ju'isikāña kāña repauji rua re'ojakāñare koo ju'inaa'naa'na re'oja'che

ñoasomꝯ, pãipi ñato. Jã'ata'ni Salomón ju'isikãña pa'icheja'che na'a rua re'oja'che ñomꝯ korosi'e. Dios cho'och'e'me jã'a. ²⁸ Diore rua cuasama'me mꝯsanꝯkona. U'chara'ñaruã iumucujña pa'ira'ñaruãre pãipi uosõru che'ro peoja'mꝯ. Rua jeerumꝯ pa'imara'ñaruãta'ni repara'ñaruã re'oja'che kuiraku'mꝯ Dios. Mꝯsanꝯkonare pãi na'a rua re'oja'che kuiramꝯ Repau. ²⁹ Jã'ajekuna mꝯsanꝯkona ãu ãijañena'me ùkujache si'areparumꝯ cuasama'ñe pa'ijꝯ, “Chukuna chiiche peore ïsikꝯ'mꝯ Dios”, chiijꝯ cuasajꝯ pa'ijꝯ'ũ. ³⁰ Pãi Diore cuasamana jã'amajñaruãchi'a si'arumꝯ rua cuasajꝯ pa'ime. Jã'ata'ni mꝯsanꝯkona chiimajñaruã, “Ina chu'ure cuasana jã'amajñaruãre chiime”, chiimꝯ masimꝯ mai Ja'ku Dios. ³¹ Jã'ajekuna jã'amajñaruã ruarepa cuasama'ñe pa'ijꝯ Repau chu'ũñe'te na'a rua cuasajꝯ cho'ojꝯ pa'ijꝯ'ũ. Ûcuare Repau mꝯsanꝯkonare ãuna'me ùkuche peore ïsimꝯ —chiniasomꝯ Jesús repau neenare.

Pãi Dios pa'icheja saisirumꝯ re'oja'che pa'iche koojachere kꝯamꝯ Jesús (Mt 6.19-21)

³² Ûcuarumꝯ Jesús repau neenare jo'e chu'vaasomꝯ.

—Te'eva'naa'me mꝯsanꝯkona. Jã'ata'ni pãi ovejava'nare re'oja'che kuiracheja'che re'oja'che kuiramꝯ chu'ũ mꝯsanꝯkonare. Jã'ajekuna vajuchumanejũ'ũ. Mai Ja'ku Dios re'oja'chere ïsija'mꝯ mꝯsanꝯkonare, Repau pa'ichejana satena. Jã'aja'ñe cho'ora chiimꝯ Dios mꝯsanꝯkonare. ³³ Ija'che cho'ojꝯ'ũ: Mꝯsanꝯkona paamajñaruã te'emajñaruã ïsisõ, kuri koo, chuova'na pa'iva'nani rupꝯ ïsijũ'ũ. Mꝯsanꝯkona icheja cheja paamajñaruã cu'amajñaruã si'asõjañea'me. Jã'ajekuna repamajñaruã ruarepa cuasamairo pa'ijꝯ Dioni na'a rua cuasajꝯ, Repau pa'icheja sani re'oja'che koojachere na'a rua cuasajꝯ pa'ijꝯ'ũ. Repau ïsicheta'ni si'ama'ñea'me. Jeecheja põse ñaanajẽ'e peome. Ûcuachi'a pãi paache pu'java'najẽ'e peome. ³⁴ Dios ïsijache koojanajejꝯ pojojꝯ pa'ijꝯ'ũ mꝯsanꝯkona. Mꝯsanꝯkonapi põsechi'a na'a rua cuasajꝯ pani Dios ïsijache rua cuasamanejanaa'me —chiniasomꝯ Jesús repau neenare.

Icheja cheja chu'ũ cajejachere cuasajꝯ mꝯsanꝯkona rekoñoã care'vajꝯ pa'ijꝯ'ũ

³⁵⁻³⁶ Ûcuarumꝯ Jesús repau neenani chu'vakꝯ ija'chere cuasaku kꝯaasomꝯ:

—Pãimꝯ cho'och'e cho'okainare paakꝯji pãi romi vejache'te ñara chini saniasomꝯ. Sakuna repau'te cho'och'e cho'okaina, “Maire paakꝯ jo'e raija'mꝯ”, chini cha'ajꝯ cho'och'e cho'okãña sa'che, uopuã chuõ, peore care'vakaijꝯ paniasome repau'te. Ûcuarumꝯ repana repauni cha'ajꝯ care'vasinajejꝯ repauji rakuna vajuchuma'ñe jatasa'aro teana vataasome. ³⁷ Cho'och'e cho'okainapi kãima'ñe repanare paakꝯni cha'ajꝯ peore re'oja'che care'varu rani ña rua pojoja'mꝯ repau. Cho'och'e cho'okainare kãima'ñe care'vakaisinajejꝯna ña pojokꝯ re'oja'che cho'okaija'mꝯ repanare paakꝯ. Charo cho'och'e cho'okãña sa'che, repanare soni rao, puurena ãu ãuja'mꝯ repau. ³⁸ Cho'och'e cho'okaina masi care'varu repau'te uarumꝯ, chekurumꝯ ñamirepana, chekurumꝯ ñatacuhatona rani ña pojokꝯ re'oja'che cho'okaija'mꝯ repau repanare. ³⁹ Iere asa chẽajũ'ũ mꝯsanꝯkona: Pãimꝯ vu'e paakꝯ ñaau rairumꝯ masini pẽ'jemꝯ, ñaau kakache'te ùsera chini. ⁴⁰ Chu'ũ raiche mꝯsanꝯkona cuasamarumꝯna icheja cheja jo'e cajeja'mꝯ chu'ũ, Dios Raosi'ku. Jã'ajekuna vu'e paakꝯ pẽ'jeñeja'ñe chu'ũ cajejachere pẽ'jejꝯ mꝯsanꝯkona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vajꝯ pa'ijꝯ'ũ —chiniasomꝯ Jesús repanare.

Dios chũ'ũñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che cho'omana pa'iche'te kũamũ

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Jesupi cuasakũ kũaũna asa Pedro ija'che sēniasomũ repaũ'te:

—Chũkũna'te Paakũ, ¿chũkũna'te mũ'ũ neenarechi'a chũ'vakũ cuasakũ kũaũ mũ'ũ? Jã'apãani, ¿pãĩ ũcuanũkore chũ'vakũ kũaũ mũ'ũ? — chiniasomũ.

⁴² Chikũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—Cho'ochẽ cho'okaikũ cho'osi'ere kũara chiimũ chũ'ũ. Cho'ochẽ cho'okaikũ rũhiñe cuasakũjekũ repaũ'te paakũ chũ'ũ jo'kasi'e ũcuarepa cho'oasomũ. Jã'aja'ñe cho'ouna repaũ'te paakũ so'ona saipi'rakũ ũcuaũni cho'ochẽ jo'kaasomũ, chekũnani cho'ochẽ cho'okainani kuirakũ repana ãijañere ãure ãsikũ paau chini. Repanare jo'ka so'ona sanisõasomũ repaũ. ⁴³⁻⁴⁴ So'o saisi'kũpi jo'e na'a pani rani ñato repaũ'te cho'ochẽ cho'okaikũ, repaũ chũ'ũ jo'kasi'e re'oja'che cho'okaniasomũ. Re'oja'che cho'okakũna repaũ'te paakũ rani ña pojokũ repaũ paakũ chũ'ũsi'e cho'ochẽ peore ũcuaũni jo'kaasomũ. Jã'aja'ñe jo'kaũna rũa pojoasomũ repaũ'te cho'ochẽ cho'okaikũ. ⁴⁵⁻⁴⁶ Jã'ata'ni cho'ochẽ cho'okaikũji ija'che cho'oto cu'ache ti'jñera'amũ repaũ'te: “Chũ'ũre paakũ, so'o saisi'kũ chuta'a raima'mũ”, chini repaũ'te ja'me cho'ochẽ cho'okainare mũmũpãina'me romi vaiũ ũcuaja'che repaũ'te paakũ neere ãũ rũa ãiũ rũa cono jũ'iũ repaũ'te paakũ raichejẽ'e cuasama'ñe pa'ikũni raija'mũ repaũ. Rani ña rũa pe'rukũ repaũ'te cu'ache cho'o pi'ni jachanare saochẽjana saoja'mũ repaũ.

⁴⁷ 'Ija'chea'me: Cho'ochẽ cho'okaina ũcuaũana repanare paakũ chũ'ũ jo'kasi'e masinata'ni cho'omaneni rũa suĩ'suecojñojanaa'me. ⁴⁸ Chekũna repanare paakũ chũ'ũ jo'kasi'ere vesũjũ tĩñe cho'oni jmanũkorũ suĩ'suecojñojanaa'me. Pãiũ repaũ'te cho'ochẽ cho'okainare rũa masinare, “Chũ'ũ chũ'ũsi'e masi cho'ojũ'ũ mũsanũkona”, chiija'mũ. Chekũnareta'ni ija'che i'kaja'mũ: “Mũsanũkona na'a rũa masinaa'me. Na'a rũa masinajẽjũ chũ'ũ chũ'ũsi'e na'a rũa masi cho'ojũ'ũ mũsanũkona”, chiija'mũ repanare paakũ —chiniasomũ Jesús repaũ'te Pedro'te.

Jesure cuhena repaũ'te cuasanare cuhejanaa'me

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ.

—Pãiũ chi'care cuhekũ toapi peore uosõñeja'ñe pãĩ rekoñoã cu'ache cho'ochẽ'te cuhekũ jũni ro'ikasa chini cajesi'kũa'mũ chũ'ũ. Irumũna jã'aja'ñe cho'o pi'nisi'e pa'itota'ni pojora'amũ chũ'ũ. ⁵⁰ Rũa cu'ache ti'jñeja'mũ chũ'ũre. Jã'ajekũna rũa sũmava'ũ chũova'ũ pa'ĩũ pa'ija'mũ chũ'ũ, chũ'ũre cu'ache ti'jñe caraisirũmũjatũ'ka. ⁵¹ Ija'che cuasacosome mũsanũkona: “Jesupi rakũna churata'ni pãĩ cavama'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me”, chiijũ cuasacosome. Jã'ata'ni chũ'ũpi rani che'chokũna pãĩ chũ'ũ che'choche asacuhenapi asaneenani pe'rujũ cuheme. ⁵² Chekũrũmũ majapãĩ cincorepana ũcuate'evũ'e pa'inapi te'ena chũ'ũni cuasato chekũna cuhejanaa'me repanare. Chekũrũmũ te'eka'chapana chũ'ũni cuasato chotena cuhejanaa'me. Chekũrũmũ chotena chũ'ũni cuasato te'eka'chapana cuhejanaa'me. ⁵³ Chekũrũmũ mamakũji chũ'ũni cuasato pũka'kũpi cuheja'mũ. ũcuaja'che pũka'kũpi chũ'ũni cuasato mamakũji cuheja'mũ. ũcuaja'che mamakoji chũ'ũni cuasato pũka'kopi cuheja'mo. ũcuaja'che pũka'kopi chũ'ũni cuasato mamakoji cuheja'mo. ũcuaja'che mamakũ'te pa'ikoji chũ'ũni cuasato vaoji cuheja'mo. ũcuaja'che vaoji

chũ'uni cuasato mamakũ'te pa'ikoji cuheja'mo. Chũ'ure cuasamana pãĩ jã'aja'ñe cho'ojanaa'me chũ'ure cuasanare —chiniasomũ Jesús repanare.

Irumũ pa'iche vesũche'te kũamũ
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ repanare pãĩ.

—Ũsũũ na'ichejapi oko ka'nikũna ñani, “Oko raja'mũ iumucuse”, chini cuasa i'kame mũsanũkona icheja cana. Mũsanũkona i'kasi'e ti'jñemũ.

⁵⁵ Ũcuaja'che sũripũ cakã'kopi tutache ñani, “Rũa asuja'mũ iumucuse”, chini cuasa i'kame mũsanũkona icheja cana. Mũsanũkona i'kasi'e ti'jñemũ.

⁵⁶ Cũnaũmũ ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kamasime mũsanũkona. Jã'ata'ni irũmũ pa'iche ñanata'ni mũsanũkonare ti'jñeja'ñe vesũme. “Icheja pa'iche peore masime chũkũna”, chiime mũsanũkona. Jã'ata'ni joreme —chiniasomũ Jesús repanare.

Põsero'i paakũ'te re'oja'che care'vasi'ere kũamũ
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Ũcuarũmũ jo'e i'kaasomũ repaũ.

—¿Je'se pa'ũna cu'ache pa'iche mũsanũkonachi'a ña care'vavesũche?

⁵⁸ Chekũrũmũ pãĩ ũcuauakũji chekũni põsero'i paamũ. Jã'ata'ni repaũji ro'ima'to pe'rukũ ro'ia'kũ chini pãĩ chẽañe chũ'ũkũ pa'ivũ'ena saja'mũ repaũ. Jã'aja'ñe cho'oto chuta'a ma'a sairũmũna põsero'i care'vaa'kũ repaũ'te. Care'vama'to repaũ'te pãĩ chẽañe chũ'ũkũni saja'mũ repaũ. Sa jo'kaũna repaũ pãĩ chẽañe chũ'ũkũji repaũ'te pãĩ chẽavũ'ena cuaoa'jũ chini pãĩ chẽanare chũ'ũja'mũ. ⁵⁹ Cuaõ jo'karena põsero'i peore ro'i pi'niñejatũ'ka pãĩ chẽavũ'ere pa'ija'mũ repaũ. Ũcuarepa'a'me jã'a —chiniasomũ Jesús repanare pãĩ.

13

Pãipi cu'ache cho'ochẽ'te ũhasoma'to cu'amũ

¹ Ũcuarũmũ pãĩ Jesuni ñañũ chini saniasome. Sani Pilato cho'osi'ere repaũ'te ija'che kũaasome repana:

—Repaũ Pilato Galilea cheja pa'inapi Dioni pojojũ ovejava'nare vanisojũna repanani vanisoa'jũ chini chũ'ũasomũ repaũ neenare. Chũ'ũũna vanisorena pãiva'na chie rani meni cu'ava'na chiena'me ja'mesoasomũ —chiniasome repana repaũ'te.

² Jã'aja'ñe kũarena asa Jesús repanare i'kaasomũ.

—Ija'che cuasacosome mũsanũkona: “Repana Galilea cheja cana chekũna repacheja canare na'a rũa cu'ache pa'isinacosome. Jã'ajekũna cu'ache ti'jñesi'kũa'mũ repanare”, chiijũ cuasacosome mũsanũkona.

³ Jã'ata'ni repana chekũnare na'a rũa cu'ache pa'imatesinaa'me chiimũ chũ'ũ. Jã'ata'ni mũsanũkonapi cu'ache cho'ochẽ'te ũcuauũko ũhasõ, mama cuasama'to mũsanũkonare ũcuaja'che rũa cu'ache ti'jñeja'mũ jũ'isirũmũ. ⁴ Chekere chũ'o kũara chiimũ chũ'ũ mũsanũkonare:

Aperũmũ Siloé chiara kueñe pa'isivũ'e mũmũ pa'ivũ'epi dieciochorepanare pãĩ tãni vẽasõasomũ. Jã'a asa ija'che cuasacosome mũsanũkona:

“Repana chekũna Jerusalén pa'isinare ũcuauũkore na'a rũa cu'ache pa'isinacosome. Jã'ajekũna cu'ache ti'jñesi'kũa'mũ repanare”, chiijũ cuasacosome mũsanũkona. ⁵ Jã'ata'ni repana chekũnare na'a rũa

cu'ache pa'imatesinaa'me, chiimũ chũ'ũ. Jã'ata'ni mũsanũkonapi cu'ache cho'ochẽ'te ũcuauũko ũhasõ, mama cuasama'to mũsanũkonare

ũcuaja'che rúa cu'ache ti'jñeja'mu jũ'isirumu —chiniasomu Jesús repañare.

Sũkiñu kũima'ñu pa'iche'te kũamu

⁶ Ũcuarumu Jesús repañani chu'vaku ũcuauji cuasaku ija'chere kũasomu:

—Pãiu repañ chiona higoñu tãñe chũ'uasomu. Na'a pa'iu sani ñasomu repañ, “Higoruã kũicosomu”, chini. Sani ñato repañu repañũjẽ'e peosomu. ⁷ Peokuna repañ'te cho'ochẽ cho'okaiku'te ija'che i'kasomu repañ: “Ñaku; chura chu'u choteũsurumu kunicuhamu icheja, iñure ñara chini, ‘Kũicosomu’, chini. Jã'ata'ni iñu jmakarũjẽ'e te'erũjẽ'e kũima'mu. Kuenisõjũ'u iñu. Re'ojachejare iñu sũkiñu kũima'ñupi nukamu. Jã'ajekuna iñu kuenisõ, chekuñu'te ichejana tãto re'ocosomu”, chiniasomu repañ. ⁸ Chikuna repañ'te cho'ochẽ cho'okaiku ija'che i'kasomu: “Chu'ure paaku, chuta'a kueemanẽu iñu. Iũsurumu chu'u iñujiĩpũqueere cha'ore mu'kasõ, abonopi chu'chura chiimu. Cho'o ñara chiimu chu'u. ⁹ Jo'e chekuũsurumuna kũito re'omu iñu. Jã'aja'ñe cho'osi'ñupi kũima'tota'ni chekuũsurumu kueeche pa'imu iñu”, chiniasomu repañ —Jã'aja'ñe kũasomu Jesús repañ'te ñañu chini saisinare.

Pũaumucuse meñe cu'curu pa'iva'oni Jesús vasosi'ere kũamu

¹⁰ Pũaumucusejekuna Jesús judiõpãi chi'ivũ'ere pa'iu che'choasomu. ¹¹ Ũcuavũ'ere romio vatipi pa'iu cho'okuna dieciochorepañũsurumu meñe cu'curu pa'iva'o paniasomo. Rũhiñe nukacu'aasomu repava'ore. ¹² Pa'iona ña Jesús soni i'kasomu repava'ore.

—Ñako; mu'uni vasora chu'u —chiniasomu Jesús repava'ore.

¹³ Chini repava'oni jũjñapi jauna teana rũhiñe vuni nukako, “Dios peore masiku'mu”, chiio pojoasomo repava'o. ¹⁴ Jesupi repava'oni pũaumucusena vasuna ña repavũ'e chũ'uku pe'ruasomu. Pe'ruku repañare pãi ija'che i'kasomu repañ:

—Seirepaumucujña cho'ochẽ cho'oumucujña pa'imu te'esemana. Mũsanukona jũ'ina vasocojñoñu chini cho'ochẽ cho'oumucujñachi'a rani vasocojñojũ'u. Pũaumucujñata'ni vasocojñoñu chini raimanejũ'u —chiniasomu repañ repañare pãi.

¹⁵ Jã'aja'ñe i'kauna Jesús ija'che i'kasomu repañ'te:

—Re'oja'che pa'ina cho'ochẽja'che sẽ'sevũchi'a re'oja'che cho'onaa'me mũsanukona. Jã'ata'ni rekoñoã cu'ache cuasanaa'me. Chekurumu mũsanukona bueyva'ure paani, chekurumu burrova'uni paani, pũaumucusena repavã'nare jose same okore ũkuañu chini. ¹⁶ Pũaumucujñana jã'aja'ñe cho'ocheta'ni ũsemanaa'me mũsanukona. Iko Abraham aperumu pa'isi'ku jojocojñosi'koa'mo. Vati aipi dieciochorepañũsurumu chẽa paamu ikore. ¿Je'se cuasa mũsanukona pũaumucusena vasoche ũseche ikore? Cu'ava'narechi'a oinaa'me mũsanukona. Pãita'ni oimanaa'me —chiniasomu Jesús repañ'te.

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kauna asa repañ'te Jesure cuhena kukũsoasome. Jã'ata'ni pãi chekuna ũcuauko Jesús rúa masiũjeku vasuna ña pojosoasome.

*Mostazara'karuã pa'iche'te cuasaku kũamu Jesús
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)*

¹⁸ Ũcuarumu Jesús repañare pãi jo'e che'choasomu.

—Dios chũ'uñe cho'ona, ¿keeja'cheja'che pa'iche? Repaña pa'iche'te kũara chini, ¿keeja'chere cuasaku kũaja'che chu'u? ¹⁹ Ija'che kũara: Mostazara'karu rúa jmara'karu'me. Jã'ata'ni pãipi mostazara'karu'te

tāru sūkiñu ujañuji rua ka pa'iñu aineeuna ũcuañuna pĩ'ava'na chĩisuo suhame. Ũcuaja'che Dios chũ'ũñe cho'ona te'eva'na pa'ime chura. Jã'ata'ni pãipi Dios chu'ore chu'vajuna jainuko asa chẽa jovojuna, Repau'te cuasakuanupu si'arumu na'a rua jainuko jovome —chiniasomu Jesús repanare.

Harinana'me pã sauche cha'písica'repu pa'iche'te kumũ
(Mt 13.33)

²⁰ Ũcuarumu Jesús jo'e che'choasomu.

—Dios chũ'ũñe cho'ona pa'iche, ¿keeja'cheja'che pa'imũ chiija'che chu'ũ? ²¹ Ija'chea'me: Romio pãre cho'ora chini kosasica'rerũ'te charo cha'pi harinaro'ro chotero'ro ũcuaca'reruna ja'measomo. Pã sauca'repu jmaca'rerũ ja'mesi'eta'ni ujacarepu sauasomu. Dios chũ'ũñe cho'ona ũcuachi'a jã'aja'ñe pa'ijanaa'me. Pãipi Repau chu'ore chu'vajuna asa chẽa, te'ena chu'ũni cuasaju chekunani chu'vajanaa'me. Jã'aja'ñe chu'vajuna pã si'achejñaruã pa'ina asa chu'ũni cuasaju jovo na'a pa'isirumu na'a jainuko pa'ijanaa'me Dios chũ'ũñe cho'ona —chiniasomu Jesús repanare.

Dios pa'icheja saiche'te kumũ
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Repanare pãi che'cho pi'ni Jerusalén vu'ejoopona saiũ vu'ñajoopoã ujaajoopoãna'me jmajoorũã canũka che'chokũ saniasomu Jesús. ²³ Saiũ canũka che'chokũna repajoopo cakũ pãiu te'eu ija'che sēniasomu repau'te:

—Pãi Ũcuaukore Paaku, asarepajũ'u. ¿Cũnaumu, Dios pa'icheja pãi te'ena sani pa'ijanaa'ñe? —chiniasomu.

Chikũna Jesús ija'che i'kaasomu:

²⁴ —Pãi jainuko Dios pa'ichejare sani pañu chiime. Jã'ata'ni repacheja te'ena saijanaa'me saicu'akũna. Mũsanukonani Dios pa'icheja saiũato jatisa'aro jmaã'carũ pa'isa'aro kakana cho'ocheja'che mũsanukona cu'ache cho'oche'te ũhasõ chu'ũni cuasaju jovojũ'u. ²⁵ Ija'chea'me jã'a: Pãiu vu'e paaku paniasomu. Vu'e paakuji jatisa'aro'te jeosõna chekũna pãi ve'sere rani nukaju, “Jatisa'aro vatajũ'u chũkũna'te; kakañu”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'kajuna i'kaasomu vu'e paaku. “¿Jeecheja canaa'ñe mũsanukona? Mũsanukonare vesuku'mũ chu'ũ”, chiniasomu repau.

²⁶ Jã'aja'ñe i'kaũna ija'che i'kaasome repana: “Aperumu mũ'ũna'me ãu ãiju ũkusinaa'me chũkũna. Chũkũna pa'ijoopoã vu'ñajoopoã callejoovũã ku'iu che'chosi'kua'mũ mũ'ũ”, chiniasome repana repau'te vu'e paaku'te.

²⁷ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che i'kaasomu repau: “Mũsanukonare vesuku'mũ chu'ũ. Mũsanukona cu'ache cho'ona ũcuauko kueñe pa'imanejũ'u chu'ũre”, chiniasomu repau. ²⁸ Na'a pa'isirumu Abrahamre, Isaare, Jacobre, chekũna Dios chu'o kuakaisinana'me Dios pa'ichejare pa'ijuna ñajanaa'me mũsanukona. Jã'ata'ni mũsanukona cu'ache cho'oche ũhamanesinapi jũnisõru Dios Repau pa'icheja saiche ũseja'mũ mũsanukonare. Őseuna oiju cõjire asoche ãijanaa'me mũsanukona.

²⁹ Reparumu pãi si'achejña raisina Dios pa'ichejana tĩ'a ãure ãñu chini puujanaa'me. ³⁰ Ũcuachi'a reparumu ina, pãi Dios pa'icheja saimanejanaa'me chiicojñosinata'ni te'ena saijanaa'me Dios pa'icheja. Ũcuaja'che chekũna Dios pa'icheja saijanaa'me ina chiicojñosinata'ni te'ena saimanejanaa'me Dios pa'icheja —chiniasomu Jesús repau'te.

Jerusalén vu'ejoopo pa'inani oimũ Jesús
(Mt 23.37-39)

³¹ Ūcuarum fariseopāi Jesure ija'che kuaasome:

—Herodes mure vanisora chiimu. Icheja pa'imanejũ'u mu. Tiichejana saijũ'u —chiniasome.

³² Kuarena Jesús i'kaasomu repanare.

—Repau Herodes chai cho'ocheja'che rope'e cu'ache cho'oku pa'ikumu. Herode'te ija'che sa kujũ'u: “Iumucusena'me che'ro pāi sa'navũ pa'inani vatire eto saoku pa'ija'mu chu. Ūcuachi'a pāi jũ'iva'nare vasoja'mu chu. Che'ro pāasirumu chu Ja'ku chure chũ'u jo'kasi'e peore cho'o pi'nija'mu chu.” ³³ Jā'aja'ñe sa kujũ'u repau'te Herode'te. Iumucosepi che'roji che'ro pāasirumujatu'ka sai pa'ija'mu chu, Jerusalén v'ejoopona t'ara chini. Jerusalén v'ejoopochi'a Dios chu'o kuava'nare si'arumu vanisōnaa'me pāi. Chekujooopō v'ñajooopō jā'aja'ñe cho'oma'me —chiniasomu Jesús repanare.

³⁴ Ūcuarum Jesús ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Jerusalén v'ejoopo cana cu'ache cho'oche'te ñaku rua sumava'u pa'imu chu. Kurava'o repao chĩiva'nare kue'chaka v'evũña soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiiku'teta'ni cuheme musanukona chure. Musanukona Jerusalén v'ejoopo cana Repau chure musanukonani kuaajũ chini Dios raosiva'nare cuheju vanisōnaa'me. Ūcuachi'a Repau chure chv'vaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju si'arumu catapi su'a v'ēasōnaa'me musanukona. ³⁵ Asarepajũ'u. Jerusalén v'ejoopo musanukona pa'ijooopo pāipi cu'ache cho'oñu chiito ũsemaneja'mu Dios. Jā'ajekuna musanukona chure rua jeerumu ñamanejanaa'me. Jā'ata'ni chũ'upi jo'e chejana cajekuna ña, “Diopi re'oja'che cho'okaa ikure, Repau Raoku'te”, chijanaa'me musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

14

O'ro ravu jũ'iku'te Jesús vasosi'ere kumamu

¹ Ūcuarum Jesupi puaumucusena fariseopāi chũ'uku v'ena ãu ãsa chini mauna chekuna fariseopāi, “Je'se cho'oja'u iku?”, chini ñaju cha'asome, cho'ouna ña repauni cu'ache cho'oñu chini. ² Ūcuavure pāiu o'ro ravu jũ'iva'u paniasomu. ³ Ūcuarum Jesús repanare ija'che sēniasomu judiopāi che'chonana'me fariseopāi:

—Diopi chũ'una tocha jo'kasi'e, ¿puaumucujñana jũ'iva'nare vasoche ũseku? —chiniasomu Jesús repanare.

⁴ Sēeku'te i'kamaneasome repana. I'kamapuna jũ'iva'ure chēa vasoasomu repau. Vasocuha,

—Re'omu. Saijũ'u —chiniasomu repau.

⁵ Chini fariseopāire i'kaasomu repau.

—Musanukona ũcuauaku te'eu chĩipi chekumumu bueyva'upi puaumucusena cojena tuānisōna ñani, ¿rutama'ñe? —chiniasomu Jesús repanare.

⁶ Chikuna i'kavesuasome repana.

Pāiu romi vejaku fiesta cho'oche'te ñaa'ju chini soicojñosina cho'osi'ere kumamu

⁷ Jesús chuta'a fariseo v'e pa'itona fiesta'te ja'me cho'oa'ju chini soicojñosina rani kakaasome. Kaka repanare soisi'kuni kueñe pũñu chini ku'easome repana.

Jā'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús ija'che chv'vaasomu repanare:

8-9 —Musanukonani pāi romi vejache'te ñaa'ju chini soito sani t'ia, soisi'kuni kuele puañu chini ku'emanējũ'u. Chekurumu musanukonare na'a rua masinapi ratu musanukonare soisi'ku, "Tichejana kuñu puujũ'u musanukona, inapi ichejana puua'ju", chiija'mu. Chikuna asa kuku vuni sani, mesako'a chekuchã'tiro casaivuaña puujanaa'me musanukona. 10 Jã'ajekuna ija'che cho'ojũ'u: Musanukonare pāipi soito sani kaka, soisi'kure so'o puujũ'u, mesako'a chekuchã'tiro casaivuaña. Jã'aja'ñe cho'oto musanukonare soisi'ku rani ña, "Chu'ure re'oja'che cho'ona, vuni rani chu'ure na'a kuele puujũ'u", chiija'mu. Jã'aja'ñe i'kato chekuna pāi repav'e kaka puusina musanukonare ña, "Rua masinacosome jã'ana", chiijanaa'me. 11 "Chekunare pāi na'a rua masime chukuna", chiiju cuasame pāi te'ena. Jã'aja'ñe cuasanare, "Rua vesunaa'me ina", chiija'mu Dios, asa kukuajũ chini. Jã'ata'ni pāi chekuna, "Chekunare pāi na'a rua vesunaa'me chukuna", chiiju cuasame. Jã'aja'ñe cuasanare, "Rua masinaa'me ina", chiija'mu Dios, asa pojoajũ chini —chiniasomu Jesús repanare.

12 Chini repau'te soisi'kure Jesús ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi pāire āure āura chini, soni ija'che cuasamanejũ'u: "Chu'ure re'oja'che cho'onana'me chu'u a'chupāina'me chu'u majapāina'me kuele pa'inare kurinarechi'a soni āu āuja'mu chu'u. Jã'aja'ñe chu'upi cho'oto chekurumu repanapi fiesta cho'oni chu'u repanare soisi'ēja'che sãñe soijanaa'me chu'ure", chiiju cuasamanejũ'u. 13 Jã'ata'ni mu'upi fiesta cho'oni chovona pa'iva'nana'me nuka ku'imava'nana'me ro'ocũ'ava'nana'me na'ava'nare soijũ'u. 14 Repava'nata'ni mu'ure sãñe soima'me. Jã'ajekuna mu'upi jã'aja'ñe pa'iva'nani āure soni āuto rua re'oja'che cho'okaija'mu Dios mu'ure. Na'a pa'isirumuna pāi re'onapi jũ'isina jo'e vajuraimucuse t'iaru Dios mu'ure ro'ija'mu, chovona pa'iva'nare re'oja'che cho'okaisi'e ro'i —chiniasomu Jesús repau'te fariseopāiute.

*Pāire āu āuñu chini fiesta cho'ochete kumatũ
(Mt 22.1-10)*

15 Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa, cheku āu āsa chini ũcuav'e ñu'iku ija'che i'kaasomu:

—Pāi, Dios pa'icheja sani āu āijana rua pojoju pa'ijanaa'me —chiniasomu.

16-17 Chikuna Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Pāi repau chiinarechi'a pāi jainukore repau āu āujañere kua, āu āurumu t'iauna repau'te cho'ochete cho'okaiku'te saomasu, repau chiinani ija'che sa kuaa'ku chini: "Rani āijũ'u. Musanukona āijañe āu peore care'vacuhasi'ea'me." 18 Chini saona sa kuauna asa, "Saima'me chukuna", chiniasome repana. Charo soicojñosi'ku ija'che i'kaasomu: "Cheja koocuhasi'kua'mu chu'u. Chu'u koosichejare ñajasa chiimu chu'u. Āu āura chini soisi'kureta'ni saimaneja'mu chu'u. Pe'rumanejũ'u chu'ure", chiniasomu repau. 19 ũcuaja'che cheku soicojñosi'ku ija'che i'kaasomu: "Bueyva'nare dierepanare koocuhasi'kua'mu chu'u. Chu'u koosiva'nani bueyva'nani cho'ochete cho'o ñara chiimu chu'u. Saima'mu chu'u. Pe'rumanejũ'u chu'ure", chiniasomu repau. 20 ũcuaja'che jo'e cheku ija'che i'kaasomu: "Chu'u churepara romi vejasi'kua'mu. Chura chu'ure āu āi saicu'amu", chiniasomu repau. 21 ũcuanuko jã'aja'ñe i'karena co'i, repau'te paakuni kuauna asa pe'ruku ija'che chũ'uasomu repau: "Iv'e'epi eta mua ijoopo callejoovã pa'inani, chovona pa'iva'nana'me nuka ku'imava'nana'me na'ava'nana'me ro'ocũ'ava'nare ku'e jña chũ'u

vũ'ena soni rajũ'u", chinasomũ repaũ. ²² Chikũna soijani rani, "Chũ'ure paaku, mũ'u chũ'usi'e cho'ocuhasi'kua'mũ chũ'u. Jã'ata'ni mũ'u vũ'e chuta'a pãi timuma'me", chinasomũ repaũ. ²³ Chikũna ija'che i'kaasomũ repaũ'te paaku: "Vũ'ejoopo rũ'tũva pa'ima'ña ku'inani kuajaijũ'u chũ'u vũ'e timuku'te raapu. ²⁴ Chũ'u charo soisi'e raicuhesinare te'eũ'terejẽ'e ãumaneja'mũ chũ'u", chinasomũ repaũ, repaũ'te cho'оче cho'okaiku'te —Jã'aja'ñe kuaasomũ Jesús repaũ'te i'kasi'kũre.

Cristo'te cuasana repanare cho'ouchache ũhasoche'te kũamũ
(Mt 10.37-38)

²⁵ Ũcuarũmũ Jesús pãipi jainũko sũni ku'ijũna chũri ña i'kaasomũ.
²⁶ —Mũsanũkonapi chũ'ũni jovũato ija'che cho'ojũ'u chiimũ chũ'u mũsanũkonare: Mũja'kupãi pa'ichena'me mũrũjoromi pa'iche, mũchũiva'na pa'iche, mũa'chũpãi pa'iche, mũa'choromi pa'iche, mũche'ũchũi pa'ichena'me mũsanũkona pa'iche rũarepa cuasama'ñe pa'ijũ chũ'ũni na'a rũa cuasaju pa'ijũ'u. Mũsanũkonapi jã'aja'ñe cho'omaneni chũ'u neena pa'imanejanaa'me. ²⁷ Mũsanũkonare chũ'u neenajejũna chekũna vanisũũ chiijanaa'me, chũ'ure cho'oũũ chiicheja'che. Jã'aja'ñe cho'oũũ chiitojẽ'e chũ'ure cuasache jmamakarũjẽ'e ũhasũmanejũ'u. Mũsanũkonapi chũ'ure cuasache'te ũhasũni chũ'u neena pa'imanejanaa'me. ²⁸ Chekũrũmũ mũsanũkona te'eũji vũ'e mũmũ nukavũ'e cho'ora chiimũ. Cho'ora chini charo repavũ'e cho'ojamajũaruã ro'inũkore cuasa masi kuẽkue ñamũ, "Kuri karato cho'omanera", chini. ²⁹ Charo jã'aja'ñe cuasama'ñe cho'oni repaũni kuri karasũũna cho'o pi'nicu'amũ repaũ'te repavũ'e. Cho'o pi'nimanẽũna chekũnapi ñani pãisojanaa'me repaũ'te. ³⁰ "Vũ'e cho'okũta'ni cho'o pi'nimanẽũ iku", chiijanaa'me repana repaũ'te. ³¹⁻³² Chekũrũmũ pãiu jainũkore paaku chũ'ũkuji chekũnani cavapi'raku te'eũji charo ija'che cuasamũ: "Sũtaopãi diez milrepanare paaku'mũ chũ'u. Chekũta'ni na'a jainũkore paamũ, veinte milrepanare. ¿Jã'anani maipi cavani cajejaijanaa'ñe?", chiimũ. "Chekũrũmũ repanapi maire cajejaijanaa'me", chiiũ cuasani ija'che cho'omũ repaũ: Chekũpi repaũ neenana'me chuta'a so'ore pa'ijũna repaũ'te cho'uche cho'okainare saomũ, "Cavamaneũ mai. Re'oja'che paũ", chiapu chini. Jã'ata'ni chekũrũmũ, "Maipi cajejaijacosome", chini cuasani, repaũ neenare, "Cavaũ mai", chiimũ repaũ. ³³ Mũsanũkona ũcuaja'che chũ'u neena pa'ũato pãi chũ'ũku cuasasi'ja'che charo ija'che cuasajũ'u: "¿Diore cuasaja'che chũ'u? Cuasato chũ'ure cho'ouchache cu'a peore ũhasũ, Repaũ chũ'ũñechi'a cuasaku cho'uche pa'ija'mũ chũ'u. Jã'aja'ñe cho'oma'to Dios neeku pa'icu'aja'mũ" —chinasomũ Jesús repanare.

Ũhapi sãija'ima'to sũjome pãi
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ repanare pãi.
—Ũha sãijani rũa re'omũ. Jã'ata'ni ũhapi sãija'ñepi si'asũru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe pãi, ũhapi sãijaamũ chini? Jo'e sãija'ñe cho'ocu'amũ.
³⁵ Sãija'ima'to cu'amũ. Ũcuaja'che chio tãsimajũaruãre ũha, sãija'ima'ñepi chu'chuto aineema'mũ. Ũcuachi'a abonona ũha, sãija'ima'ñepi ja'meto na'a re'oja'ima'mũ. Jã'ajekũna ũhapi sãija'ima'to sũjome pãi. Ũcuaja'che pãipi repana asa chẽasi'ere Dios chũ'ore ũhasũni ũha sãija'imaũ cu'acheja'che cu'ame. Jo'e re'oja'che pa'iche peomũ repanare. Chũ'u i'kache asa chẽaũana ũcuanuũko asa chẽajũ'u —chinasomũ Jesús repanare.

15

Ovejawa'u cavesusiva'u pa'iche'te kwamu Jesús (Mt 18.10-14)

¹ Ūcuarumu pāi chũ'unare kuri kookainana'me cu'ache pa'ina Jesús i'kache'te asaŋu chini chi'iasome. ² Jā'anapi chi'irena ña fariseopāina'me judíopāi che'chona pe'ruju cu'ache i'kaasome Jesure.

—Cu'ache pa'inare pojokũ'mu ikũ. Ūcuanana'me si'arumu ãu ãikũ'mu ikũ —chiniasome repana.

³ Jā'aja'ñe i'karena asa Jesús repanani chũ'vakũ ūcuauji cuasakũ ija'chere kuaasomũ:

⁴ —Chekurumu musanukona ovejava'nare te'euji cienrepava'nare paamu. Paakuna chekurumu ovejava'u te'eva'u tĩichejana sani cavesusõru chekũva'nare noventa y nueverepanare te'eva'nare pāi peochejana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisõmu mũ'u. ⁵ Sani ku'ekũ pa'iu jñaani repava'ure rua pojokũ mini kuãa ramũ mũ'u. ⁶ Rani tĩ'a mũ'ure re'onana'me mũ'ure kueñe pa'inare soni, “Ovejawa'ure cavesusiva'ure ku'e jñaacuhasi'kua'mu chũ'u. Jñaa pojosõmu chũ'u. Ja'me pojokaijũ'u chũ'ure”, chiimu mũ'u. ⁷ Asarepajũ'u, musanukona. Chekurumu pāi re'ona noventa y nueverepana pa'ime. Re'onajejuna cu'ache cho'оче ũhañe chiima'mu repanare. Jā'aja'ñe pa'ijuna cunaumu pa'ina rua pojome repanare. Jā'ata'ni pāiu te'euji repau cu'ache cho'оче'te ũhasõru cunaumu pa'ina na'a rua pojome repau'te —chiniasomũ Jesús repanare.

Kurire'reva cho'ososi'ere kwamu

⁸ Chini Jesús jo'e chũ'vaasomũ repanare.

—Chekurumu romio kurire're dierepare're paakoji te'ere'reva cho'osõmo. Cho'osõ, repare'reva'te ku'e jñaara chini uopũ chũo, rua masi ku'eko peore vũ'e ju'omo repare'reva jñaañetu'ka. ⁹ Ku'e jñaa, repao'te re'onana'me repao'te kueñe pa'inare soni, “Kurire'reva cho'osõsire'reva ku'e jñaacuhasi'koa'mo chũ'u. Kurire'reva chũ'u jñaasi'e ja'me pojokaijũ'u chũ'ure”, chiimo repao repanare. ¹⁰ Ūcuaja'che pāiu te'euji repau cu'ache cho'оче'te ũhasõru ángeles Diore ja'me pa'ina rua pojome —chiniasomũ Jesús repanare.

Põsumũ sani cu'ache cho'osi'ku oisi'ere kwamu

¹¹ Ūcuarumu Jesús jo'e chũ'vaasomũ repanare.

—Pāiu mamachĩi umupāi te'eka'chapanare paaasomũ. ¹² Paakuna cho'je cakupi ija'che i'kaasomũ pũka'kure: “Ja'ku, mũ'u jũnisõrumũ chũ'ure jo'kajachere churana teana ĩsijũ'u chũ'ure, chejana'me põse”, chiniasomũ. Sẽkuna pũka'ku repanare mamachĩi chejana'me põse teana ĩsiasomũ. ¹³ ĩsiuna cho'je cakũ pũka'ku repau'te ĩsisi'e peore na'mi ĩsisõasomũ. ĩsisõ, kuri koo, so'ona sani ūcuauache cu'ache cho'okũ ku'iu kuri rua na'mi si'asõasomũ repau. ¹⁴ Repau kuri si'asõsirumũna repau saisichejapi jeereparumũ okopi ramauna ãu si'asõasomũ. Āupi si'asõuna si'ache repaujẽ'e kurijẽ'e si'asõsi'kujekũ aujẽ'e peokũ kurijẽ'e peoasomũ repau. ¹⁵ Repauni peore karakuna ūcuacheja pa'iku'te pāiu'te sani cho'оче'te sēniasomũ repau cho'оче'te cho'okũ aure ãsa chini. Cho'оче'te sẽkuna repau'te jo'chasẽse kuirache'te jo'ka cu'ava'na pa'ichejana saoasomũ repau. ¹⁶ Saouna sani pa'iu jo'chasẽsere kuirakuna repauni ruarepa āucuhakuna jo'chasẽse aure ãni chajiuaku'teta'ni repacheja pa'ina pāi te'eujẽ'e āumaneasome repau'te. ¹⁷ Na'a pa'iu rũhiñe cuasa, te'euji ija'che i'kaasomũ repau: “Chũ'u ja'kure cho'оче cho'okaina ãu karamañe

paaju āijuna cajejaisi'e pa'ito chu'vva'uta'ni ichejare rani pa'iu āucuhare jū'iu pa'imū. ¹⁸ Jā'ajekuna ja'kuni co'i ija'che i'kara: 'Ja'ku, mu'urejē'e cu'ache cho'oku Diorejē'e cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. ¹⁹ Mu'ure cu'ache cho'osi'kujekuna, Chu'u chīia'mu mu'u, chiimanejū'u chu'ure. Rupū mu'ure cho'oche cho'okaiku'te paacheja'che paajū'u chu'ure chura', chisa ja'kuni co'ini", chiniasomū repau.

²⁰ Jā'aja'ñe chini cuasa co'iasomū repau churata'ni. Co'ikuna repau puka'ku chuta'a ma'a so'o pa'ikuni ñaasomū repau'te. Ñasi'epi repauni oiū vū'vū tijña sū'ka chūsu pojoasomū repau. ²¹ Sū'ka chūsu pojokū'teta'ni repau cuasa co'isi'ere i'kaasomū repau. "Ja'ku, mu'urejē'e cu'ache cho'oku Diorejē'e cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Mu'ure cu'ache cho'osi'kujekuna, Chu'u chīia'mu mu'u, chiimanejū'u chu'ure", chiniasomū repau puka'kure. ²² Jā'ata'ni puka'ku mamakūji co'ina pojokū repau'te cho'oche cho'okainare soni rao ija'che chū'uasomū: "Kāña, rua re'ojakāñare mini ra sa'chekajū'u iva'ure chu'u chīiva'ure. Kāña sa'che pi'ni aniñocava mini ra, muoñona cuachajū'u iva'ure. Ūcuaja'che cū'akorophe're mini ra sa'chejū'u iva'ure. ²³ Ūcuaja'che torochīiva'ure jujusiva'uni chēa vaijū'u. Āijū pojokū fiesta cho'oñu mai. ²⁴ Chu'u chīiva'u jūnisōsiva'uja'che peocheja pa'iva'upi co'icuhasi'kua'mu. Ūcuachi'a sani cavesūsōsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu jo'e", chikuna asa pojokū fiesta cho'oasome repa.

²⁵ Jā'aja'ñe cho'otona cheku, repau majaa'chu charo caku chio saisi'kupi maniasomū. Maiū vū'e tī'api'rakūji kueñejekuna repauna fiesta cho'oche asaasomū repau. ²⁶ Asaku mani tī'a, repau puka'kure cho'oche cho'okaiku'te te'eu'te soni sēniasomū. "¿Ūquere jā'ana cho'oche?", chiniasomū repau. ²⁷ Chikuna i'kaasomū repau. "Muche'upi vajūva'u co'ina, 'Torochīiva'ure āure āu jujasiva'uni vaijū'u. Āijū fiesta cho'oñu mai', chiisi'kua'mu mūja'ku", chiniasomū repau repau'te. ²⁸ Jā'aja'ñe kuauna asa pe'rukū vū'e kakacuheasomū repau. Kakacuhēkuna repau puka'ku eta, "Jmava'u, kakajū'u", chiiū rua chū'uasomū repau'te. ²⁹ Jā'aja'ñe chū'ukuna puka'kure ija'che i'kaasomū repau: "Mu'u chū'ūñe jmakarūjē'e jachama'ñe rua jeerūmu cho'oku pa'iku'mu chu'u. Jā'ata'ni mu'u chu'ure jmamakarūjē'e chivochīiva'urejē'e īsima'kua'mu. 'Mu'u ja'me pa'inana'me pojokū fiesta cho'ojū'u', chiima'kua'mu. ³⁰ Aperūmu jā'u chu'u cho'jeu mu'u īsisi'e koo jo'e chekunani īsiso kuri koo sani ku'iu sī'uromire ja'me kāiū ro'isōsi'kua'mu. Jā'aja'ñe cho'osi'kureta'ni pojokū fiesta cho'ora chini torochīiva'ure āure āu jujasiva'ure vaisi'kua'mu mu'u", chiniasomū repau puka'kure. ³¹ Chikuna puka'ku i'kaasomū repau'te. "Jmava'u, chu'ure si'arūmu ja'me pa'iku'mu mu'u. Chu'u paache cu'amajñarūñe peore mu'u paajachechi'aa'me jā'a. ³² Muche'vva'uta'ni jūnisōsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu. Ūcuaja'che sani cavesūsōsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu jo'e. Jā'ajekuna pojokū fiesta cho'omu chu'u", chiniasomū repau —Jā'aja'ñe chu'vaasomū Jesús repauna pāi.

16

Cho'oche cho'okainare chū'ukū cu'ache cho'osi'ku pa'isi'ere Jesús ūcuajji cuasaku kua'mu

¹ Ūcuarūmu Jesús repau neenani chu'vakū ūcuajji cuasaku ija'chere kuaasomū:

—Pāiḡ kuriḡ paniasomḡ. Cho'ochē cho'okainare chũ'ukũ'tē paaasomḡ repaḡ kuriḡ. Paakũna chekũnapī ija'che kũaasomē repaḡ'tē kuriḡ'tē: “Mũ'ũre cho'ochē cho'okainare chũ'ukũjī mũ'ũ neere masī kuirakaimaũna rupũ cho'osõmũ”, chiniasomē repana. ² Kũarena asa cho'ochē cho'okainare chũ'ukũ'tē sonī i'kaasomũ repaḡ. “Mũ'ũ cho'ochē asasi'kũa'mũ chũ'ũ. ¿Jē'se cuasa jā'aja'ñē cho'okũ mũ'ũ? Chũ'ũ nee mũ'ũ cho'osi'ere tocha ra ñojũ'ũ chũ'ũre. Ũcuamakaru chũ'ũ nee kuirajũ'ũ mũ'ũ. Etorā chiimũ chũ'ũ mũ'ũre”, chiniasomũ repaḡ. ³ Chikũna asa repaḡ'tē cho'ochē chũ'ũkaikũ ija'che cuasaasomũ: “Chũ'ũre paakũ etorā chiimũ chũ'ũre. ¿Jē'se cho'oja'che chũ'ũ, repaḡ chũ'ũre etosirũmũ? Cho'ochē cho'omava'ũ pa'ija'mũ chũ'ũ. Chio āũ tāñejē'e koka peokũ'mũ chũ'ũ. Chekũnare kuri rupũ sēni koovajũchũkũ'mũ chũ'ũ”, chiiḡ cuasaasomũ repaḡ. ⁴ Cuasakũ, “Āa, chũ'ũ cho'ojache cuasacuhamũ chũ'ũ. Ija'che cho'ora chũ'ũ, pāipi repana vũñana cuao paajũ kuiraa'jũ chũ'ũva'ũre, cho'ochē peova'ũre”, chiiḡ cuasaasomũ repaḡ. ⁵ Ũcuarũmũ repaḡ cuasasi'e ija'che cho'oasomũ repaḡ: Repaḡ'tē paakũ'tē põsero'i paanare te'enarechi'a sonī raoasomũ repaḡ. Sonī rao, charo raisi'kũre i'kaasomũ repaḡ. “Chũ'ũre paakũ'tē, ¿keenũko põsero'i paakũ mũ'ũ?”, chiniasomũ repaḡ. ⁶ Chikũna, “U'chape'e cienrepatũo põsero'i paamũ chũ'ũ”, chiniasomũ repaḡ. Chikũna repaḡ'tē i'kaasomũ repaḡ. “Ija'ova mũ'ũ põsero'i tochasija'ova sējo, pesa pũũ, chekũja'ovana cincuentarepatũochi'a tohajũ'ũ”, chiniasomũ repaḡ. ⁷ Tocha pi'niũna chekũre põsero'i paakũ'tē sonī rao i'kaasomũ repaḡ. “Mũ'ũjē'e, ¿keenũko põsero'i paakũ?”, chiniasomũ. Chikũna, “Trigopũā cienreparũā põsero'i paamũ chũ'ũ”, chiniasomũ repaḡ. Chikũna i'kaasomũ repaḡ. “Ija'ova mũ'ũ põsero'i tochasija'ova sējo, chekũja'ovana ochentareparũāchi'a tohajũ'ũ”, chiniasomũ repaḡ repaḡ'tē. Jā'aja'ñechi'a ũcuauũkore põsero'i paanare cho'oasomũ repaḡ. Repana ro'ijache casokaniasomũ. ⁸ Jā'aja'ñē cho'ũna repaḡ'tē paakũ repaja'ova'tē ña i'kaasomũ. “Chũ'ũ mũ'ũre etosirũmũ pa'ijachere cuasa, chũova'ũ pa'ũamaũna cu'ache cho'osi'kũta'ni mũ'ũ masiche'tē cho'o ñosi'kũa'mũ mũ'ũ, chũ'ũre põsero'i paanare casosi'e”, chiniasomũ repaḡ. Repaḡ cho'osi'eja'che Diore cuasamanapī Diore cuasanare na'a rũa cho'omasime icheja cheja cho'omajñaruā.

⁹ 'Iere chũ'vamũ chũ'ũ mũsanũkonare: Pāi kurina te'ena cu'ache cho'ome chekũnare. Jā'ata'ni mũsanũkonapī kuri paanī chekũnare oijũ re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ'ũ, re'oja'che cho'onare paaũato. Jā'aja'ñē cho'oto kuri peore si'asõsirũmũ mũsanũkona re'oja'che cho'okaisi'jekũna repapī Dionī jovo pa'ijũ charo jũnisõni Repaḡ pa'icheja ai sanī re'oja'che pa'inajejũ mũsanũkonapī cho'jepī jũni saito ña pojojanaa'mē mũsanũkonare.

¹⁰ 'Pāi te'ena kuri ka'charũ paanata'ni repana kuripī chekũnare re'oja'che cho'okaime. Jā'aja'ñē cho'onapī na'a rũa kuri paanī chekũnare ũcua re'oja'che cho'okaira'ame repana. Pāi chekũna ka'charũ kuri paanata'ni jorejũ chekũnare cu'ache cho'ome. Jā'aja'ñē cho'onapī na'a rũa kuri paanī jorejũ ũcua cu'ache cho'ora'ame repana chekũnare. ¹¹ Mũsanũkona icheja cheja pa'irũmũ kuri rũa paanata'ni chekũnare re'oja'che cho'okaima'to Dios Repaḡ paache, rũa re'oja'che ĩsimaneja'mũ mũsanũkonare, “Paavesũme ina”, chini. ¹² Ũcuachi'a mũsanũkonapī chekũna paamajñaruāre masī kuirakaima'to Dios Repaḡ ĩsira chiisi'e cũnaũmũ paache re'oja'che ĩsimaneja'mũ mũsanũkonare.

¹³ 'Pāi ka'chanapī ũcuate'eũ'tē paato repaḡ'tē paanare ũcuapa'rũvachi'a

chiicu'amũ. Chekurũmũ repau'te paanare te'eũ'te na'a rũa chiiũ chekũreta'ni cuhemũ repau. Ũcuachi'a kurina'me Diore ũcuapa'rũvachi'a cuasama'me pãĩ. Kurire na'a rũa cuasajũ Dioreta'ni cuasama'me — chiniasomũ Jesús repanare.

¹⁴ Jesupi jã'aja'ñe i'kaũna asa, fariseopãĩ kurineenajejũ pãisoasome repau'te. ¹⁵ Sojũna Jesús ija'che i'kaasomũ repanare:

—Pãĩ re'ona cho'ocheja'che sã'sevũchi'a re'oja'che cho'onaa'me musanũkona, chekunapi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapũ chini. Jã'ata'ni Dios musanũkona rekoñoã cu'ache cuasache ñakũ'mũ. Jã'aja'ñe pa'inare ñani pojoma'kũa'mũ Dios. Jã'aja'ñe pa'iche rũa cuhemũ Repau. Pãita'ni jã'aja'ñe pa'inare ñani pojome —chiniasomũ Jesús repanare.

Dios chũ'ũ jo'kasi'ena'me pãĩ cu'ache cho'оче ũhasinare Dios chẽa paache'te kũamũ

¹⁶ Ũcuarũmũ Jesús jo'e chũ'vaasomũ.

—Dios chũ'ũñe Moisés Repauji i'kakũna asakũ tocha jo'kaasomũ. Chekũna, ũcuaja'che Dios chũ'o kũasina Repau chũ'o tocha jo'kaasome. Repana tocha jo'kasi'ere ñajũ chũ'vaasome pãĩ, Juan Pãĩ Okoro'vekũ ainesirũmũjatũ'ka. Juan pa'irũmũpi vũa pãĩ cu'ache cho'оче ũhasinare Dios chẽa paache'te, chũ'o re'oja'chere chũ'vajũ pa'ime pãĩ. Chũ'vajũna pãĩ Dios pa'icheja saineenajejũ asa jachama'ñe cuasajũ, jainũko Repau chũ'ũñe'te cho'ojũ paũũ chiime.

¹⁷ 'Aperũmũ Dios chũ'ũ jo'kasi'e irũmũjatũ'ka chũ'ũmũ. Chekurũmũ Diopi chũ'ũũna cũnaũmũna'me cheja si'asõja'mũ. Repau chũ'ũ jo'kasi'eta'ni jmamakarũjẽ'e si'amaneja'mũ —chiniasomũ Jesús repanare.

*Rũjoromi sãjoma'ñe paache'te chũ'vamũ Jesús
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)*

¹⁸ Chini Jesús jo'e chũ'vaasomũ.

—Pãĩũ ũcuauakũji repau rãjore paacuhekũ sãjosõ, chekoni vejani Dios cuheche'te cu'ache cho'omũ. Ũcuaja'che pãĩũ sãjosi'koni vejani Dios cuheche'te cu'ache cho'omũ —chiniasomũ Jesús.

Kuriũ pa'ichena'me chũova'ũ Lázaro pa'iche kũamũ

¹⁹ Ũcuarũmũ Jesús pãire chũ'vakũ ũcuauji cuasakũ ija'chere kũasomũ:

—Pãĩũ kuriũ paniasomũ. Si'aumucujña kãña rũa re'ojakãñare ju'ũ, ãũ rũa re'oja'chere karama'ñe ãĩũ pojokũ paniasomũ repau. ²⁰ Jã'a cho'oto Lázaro, chũova'ũ pa'iva'ũ ca'nivũ si'acaca'nivũ asi ravũ paava'ũpi repau kuriũ vũ'e kakasa'aro'te si'aumucujña rani ñũ'ũ paniasomũ. ²¹ Kuriũ ãĩũ to'jñomajñaruãre sia ãni chajũũche ñaasomũ repava'ũ. Ñũ'ũna jamuchai rani repava'ũ asire vetoasome. ²² Repau chũova'ũ pa'iva'ũ jũnisõsirũmũ Diore ja'me pa'inapi ángeleji cũnaũmũna Dios pa'ichejana mũaasome repava'ũre, Abrahamni ja'me paau chini. Kuriũ ũcuaja'che jũnisõasomũ. Jũnisõũna pãĩ repau'te tãasome.

²³ 'Kuriũ pa'isi'kũta'ni vati toana sani chũova'ũ uukũ pa'ũ Abrahamre so'opi mũñe ñaasomũ. Lázaro'te ũcuaja'che Abrahamna'me ñũ'ikũni ñaasomũ repau. ²⁴ Ña cuiũ Abrahamre ija'che i'kaasomũ repau: “Ja'kũ Abraham, chũ'ũva'ũre oijũ'ũ. Lázaro'te chũ'ũre raojũ'ũ, repau mũoño chã'tirona okopi chũũ ra chũ'ũ chemeñona nouna asucheji chũrũa'kũ. Toare chũova'ũ uukũ pa'imũ chũ'ũ”, chiniasomũ repau kuriũ pa'isi'kũ Abrahamre. ²⁵ Jã'aja'ñe i'kakũ'teta'ni Abraham ija'che i'kaasomũ repau'te: “Jmava'ũ, mũ'ũ cheja pa'irũmũ pa'isi'ere cuasajũ'ũ. Mũ'ũ chiiche peore

paasi'kua'mu mu'u. Iku Lázarota'ni chuova'u pa'isi'kua'mu. Chura repauni re'oja'che ti'jñeuna pojoku pa'imu. Mu'uta'ni mu'uni cu'ache ti'jñeuna chuova'u uuku pa'imu chura. ²⁶ Ichejapi mu'u pa'ichejajatu'ka rühichenevumu. Jã'ajekuna icheja pa'inare musanukona pa'icheja sañu chiinaretani saicu'amu. Ūcuaja'che mu'u pa'icheja pa'inare rañu chinaretani te'euterejẽ'e raicu'amu icheja chukuna pa'icheja", chiniasomu Abraham repaunte.

²⁷⁻²⁸ 'Chikuna kuriu pa'isi'ku i'kaasomu Abrahamre. "Jã'a pa'ito, ja'ku Abraham, chu'u mu'ure iere rua sēeñe sēmumu: Chu'u cho'jechĩi umupãi, cincorepanare paaku'mu chu'u. Chu'u ja'ku vu'ena Lázaro'te saojũ'u, chu'u cho'jechĩire Dios chu'ore chu'vakuna asa chēa repa cu'ache cho'oche'te ũhasōrena icheja vati toa raomanea'ku Dios", chiniasomu repaunte. ²⁹ Jã'aja'ñe sēeuna Abraham i'kaasomu repaunte. "Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'e paame repa mu'che'uchĩi. Dios chu'o tohana tocha jo'kasi'ere ñaju che'cheju jachamairo paapu", chiniasomu Abraham repaunte. ³⁰ Chikuna kuriu pa'isi'ku i'kaasomu repaunte. "Dios chu'o tocha jo'kasi'e ñanata'ni jachanaa'me repa. Jã'ata'ni jũni vajuraisiva'upi sani repa chũvatota'ni asa chēa repa cu'ache cho'oche ũhasō, mama cuasajanaa'me repa", chiniasomu repa. ³¹ Chikuna Abraham i'kaasomu repaunte. "Dios chu'o, Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'e ña jachanaa'me repa. Ña jachanajeju jũni vajuraisiva'upi Dios chu'ore chu'vato ũcua jachara'ame repa", chiniasomu Abraham kuriu pa'isi'kure —Jã'aja'ñe kuasomu Jesús repanare fariseopãi.

17

*Pã rũhiñe cuasamana cu'ache cho'oche'te kuamu
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)*

¹ Ūcuarumu Jesús repa neenare i'kaasomu.

—Chekunare cu'a chu'vana pã si'arumu pa'inaa'me. Jã'ata'ni chu'ure cuasava'napi cu'ache cho'oa'ju chini cu'ache chu'vaku'te na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu. ² Pãiu'te Diore cuasakuni te'eute cu'ache chu'vaku'te pãipi ija'che cho'oto re'ora'amu: Repa chuta'a repaunte cu'a chu'vamarumuna toacunarupi rua uparupi repa cavuna pãipi jepo vee chiarana tō ruosōru cu'ache pa'ira'amu repaunte. Jã'aja'ñe cho'oma'to pa'iu chekurumu pãire cu'ache chu'vamu repa. Pãire repa cu'ache chu'va pi'nisirumu Diopi repa cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'uto na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu repaunte. ³ Ñarepaju pa'ijũ'u, musanukona. Mu'ure kueñe pa'ikuji mu'u majapãiuja'iu pa'iu mu'uni cu'ache cho'oto chu'vajũ'u repaunte, jo'e cho'omanea'ku. Chu'vakuna, "Cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Jo'e jã'aja'ñe cho'ocuhemu chu'u", chiito repa cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u. ⁴ Chekurumu repa mu'ure te'eumucuse sieterepañoã cu'ache cho'omu. Cu'ache cho'oñoã pa'iche sieterepañoã rani kuamu repa mu'ure. "Cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Jo'e cuasamanejũ'u chu'u cho'osi'e", chiimu. Jã'aja'ñe chiito repa cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u musanukona —chiu chu'vaasomu Jesús repa neenare.

Diore masi cuasana Repauchi'a cho'omasiche'te cho'ome

⁵ Ūcuarumu Jesús neena jo'e i'kaasome repaunte.

—Diore na'a rúa cuasañu chiime chukuna. Repau, “Musanukonare si'arum cho'okaija'mu chu'u”, chiisi'ere cavesumairo na'a rúa cuasañu chiime chukuna. Chukuna'te cho'okaijũ'u —chiniasome repaña.

⁶ Jã'aja'ñe i'karena Jesús i'kaasomu.

—Mostazara'karu rúa jmara'karu'me. Jã'ata'ni repara'karu'te tãru sũkiñu ujañu aineemu. Musanukona ũcuaja'che jmamakarũ Diore cuasanata'ni Repau'chi'a cho'omasiche'te cho'ojanaa'me. Musanukonapi, “Dios peore masiku'mu”, chini cuasaju iñure sicómoroñu'te, “Rãni sani chiara jooona nukajũ'u”, chiito mu'u chũ'uñe cho'omu iñu —chiniasomu Jesús.

Chekunare cho'oche cho'okaina pa'iche'te kumamu

⁷ Ũcuarumu Jesús jo'e i'kaasomu repañare.

—Chekurumu musanukona te'eji cho'oche cho'okaiku'te paamu. Paakuna mu'ure cho'oche cho'okaiku mu'u chiona sani chejare mu'kakũ pa'imũ ãure tãra chini. Chekurumu ovejava'nani kuirakaimu. Cho'oche cho'okasa chini saisiva'ure vu'ena makuna, “Kaka ruu, ãu ãijũ'u”, chi-ima'mu mu'u. ⁸ “Ãu chu'ure cho'okaijũ'u; ãsa. Chu'upi ãu ãiu ũkukuna chu'u chiiche ũcuauache miiyani rakaiu pa'ijũ'u, chu'u ãu ãni pi'niñetu'ka. Jã'acho'je mu'upi ãijũ'u.” Jã'aja'ñe i'kamũ mu'u, mu'ure cho'oche cho'okaiku'te. ⁹ Ũcuachi'a mu'ure cho'oche cho'okaikaji mu'u chũ'usi'ere masi cho'o pi'niru, “Re'orepamu. Rúa re'oja'che cho'okaimu mu'u chu'ure”, chiima'mu mu'u repau'te. ¹⁰ Ũcuaja'che musanukonapi Dios chũ'usi'ere peore cho'o pi'nini ija'che i'kajũ'u Repau'te: “Rúa vesunaa'me chukuna. Jã'ata'ni mu'u chũ'uñe cho'okainajeju mu'u chũ'usimakaruchi'a cho'osinaa'me chukuna”, chiijũ'u Repau'te —chiniasomu Jesús repañare.

Umupãi dierepanare asi ravu jũ'inani Jesús vasosi'ere kumamu

¹¹ Ũcuarumu Jesús Jerusalén vu'ejoopo sasa chiikujeku jo'e saiũ Samaria chejana'me Galilea cheja tususima'api saniasomu. ¹²⁻¹³ Vu'ejooru sani tĩ'atona umupãi asi ravu jũ'ina dierepana ranciasome repau'te.

Rani so'opi nukaju ñaju ujachu'opi cuiju ija'che i'kaasome repaña repau'te:

—¡Jesús, Masiu, chukunava'nare oijũ'u! —chiniasome repaña.

¹⁴ Chitena ña i'kaasomu repañ.

—Musanukona ca'nivũã phairipãire ñojaijũ'u —chiniasomu Jesús repañare.

Jã'aja'ñe i'kauna, “Jau”, chini saijuna repaña asi te'erumu ja'jusoasomu repaña ca'nivũã re'ojaca'nivũã. ¹⁵ Vaju te'eu repañ ja'jusica'nivu'te meñe sime ña pojoku churi co'iasomu Jesuni. Co'iku Dioni pojoku ujachu'opi, “Rúa re'oku'mu mu'u”, chiniasomu repañ. ¹⁶ Jã'aja'ñe i'kaku co'i, Jesús pa'ichejana tĩ'a, repañi pojoku repañ ti'jñeñe meñe sime ñu'iu, “Re'orepamu”, chiniasomu repañ. Samaria cheja caku paniasomu repañ asi ravu jũ'isi'ku. ¹⁷ Jã'aja'ñe pojoku i'kauna Jesús i'kaasomu.

—Asi ravu jũ'inare, dierepanare vasosi'kuu'mu chu'u. Chekuna nuev-erepanata'ni co'i, “Re'orepamu”, chiima'me chu'ure. ¹⁸ Iku tĩipãichu'ia judío peokaji te'eu co'i Dioni pojoku, “Dios rúa re'oku'mu”, chiimu. Chekunata'ni Diore pojoma'me —chiniasomu Jesús.

¹⁹ Chini Jesús repañ'te co'isi'kure i'kaasomu.

—Chura vuni saijũ'u. “Iku Jesús chu'ure vasoja'mu”, chini cuasasi'kujeku vajucuhasi'kuu'mu mu'u —chiniasomu Jesús.

Dios Raosi'ku chũ'urumu tĩ'ajañere kumam
(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ũcuarumu fariseopai Jesure ija'che sēniasome:

—¿Jeerumu Dios Raojau rani pai ũcuanukore chũ'uja'u? —chiniasome. Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—Repa chũ'urumu tĩ'ajañe vesume pai. ²¹ Dios Raosi'ku repau'te cuasanarechi'a rekoñoña chũ'uku pa'imũ. Jã'ajekuna pai ija'che i'kamanejanaa'me: “Dios Raosi'ku ichejare chũ'umũ.” Ũcuachi'a, “Jã'achejare Dios Raosi'ku chũ'umũ”, chiimanejanaa'me pai —chiniasomũ Jesús repanare fariseopai.

²² Chini Jesús repau neenare i'kaasomũ.

—Na'a pa'isirumu musanukona chũ'u jo'e cajejachere cha'aju, “Dios Raosi'kupi jo'e caje, maire te'eumucusechi'a ja'me pa'ito re'ora'amũ”, chijũ cuasajanaa'me musanukona. Jã'ata'ni chũ'u cajerumu chuta'a tĩ'amauna jmakarujẽ'e ñamanejanaa'me musanukona chũ'ure. ²³ Pai musanukonare ija'che kuajanaa'me: “Rani ñajũ'u. Dios Raosi'ku ichejare pa'imũ.” Chekuna, “Sani ñajũ'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imũ”, chijanaa'me. Pãipi jã'aja'ñe kuajuna ja'me ñañu chini saimanejũ'u musanukona. ²⁴ Cunaumupi te'ekã'ko oko fe'neni chekukã'kojatũ'ka rua na'mi peore miañe fe'ne chũvokuna ñame pai. Ũcuaja'che chũ'u Dios Raosi'ku icheja cheja jo'e cajerumu pai ũcuanuko ñajanaa'me chũ'ure.

²⁵ Jã'ata'ni charo rua asi cho'ocojñoja'mũ chũ'u. Ũcuachi'a irumu pa'ina pai, “Dios Raosi'kuma'mũ mũ'u”, chijũ cuheme chũ'ure. ²⁶ Chũ'u Dios Raosi'ku chejana jo'e cajemucuse tĩ'api'rarumu Noé pa'irumu pa'isina pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pai. ²⁷ Noé pa'irumu pa'isina pai ãu ãijũ, cono ũkujũ, romi vejajũ, umũ vejajũ, repanare uache cho'ojũ paniasome, Dioni cuasamarũ, repau Noé choovu ujavũ kakaumucusejatũ'ka. Kakasirumuna okopi ra ko'sauna ũcuanuko cho'osōasome repa pa'i. ²⁸ Ũcuaja'che chũ'u cajemucuse tĩ'api'rarumu, Lot pa'irumu pa'isina cu'ache pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pai. Reparumu pai ãu ãijũ, cono ũkujũ, pōse koo ĩsijũ, repa chiño ãu tãjũ, vũ'ña cho'ojũ paniasome, Dioni cuasamairo pa'ijũ. ²⁹ Jã'aja'ñe pa'inani repau Lot, Sodoma vũ'ejoopo pa'isi'kupi eta sanisōasomũ. Repau Lot eta sanisōsirumuna Diopi chũ'umuna cunaumupi toana'me toacatapi repajoopona tuã'tuakuna pai peore cho'osōasome. ³⁰ Lot pa'irumu cho'osi'ejache chũ'u Dios Raosi'ku jo'e cajerumuna cu'ache cho'ojũ pa'ijanaa'me pai.

³¹ 'Chũ'u jo'e cajerumu pai ũcuauana repa vũ'ña ve'koroãre pani cu'amajñarũã mini sañu chini repa vũ'ña kakama'ñe teana vũ'vũsōa'jũ. Ũcuaja'che pai chiño pa'ina repa vũ'ña pa'iche'te cu'amajñarũãre mini sañu chini co'ima'ñe teana vũ'vũsōa'jũ. ³² Lot rũjo cho'ocojñosi'ere cuasa, repao jachasi'ejache Diore jachamanejũ'u musanukona. ³³ Pai Dios chũ'ũñe'te cho'ocuhejũ repanare uachechi'a cho'ojũ pa'ito cu'amũ. Jã'aja'ñe cho'onare chũ'upi rani vati toana saoja'mũ repanare. Chekunareta'ni repanare cho'ouache ũhasō, Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'inareta'ni Dios pa'ichejana saja'mũ chũ'u.

³⁴ 'Ija'chere kuara chiimũ chũ'u musanukonare: Chekurumu ángeles ñamipi caje umupai te'eka'chapana ũcuate'eko'a kãinare te'eũ'te saju chekuni jo'kajanaa'me. ³⁵ Chekurumu romi te'eka'chapana ũcuate'echeja ãu toanare te'eo'te saju chekoni jo'kajanaa'me. ³⁶ Chekurumu umupai te'eka'chapana chio ũcuate'echio pa'inare ũcuaja'che te'eũ'te saju chekuni jo'kajanaa'me —chiniasomũ Jesús repanare.

37 Jã'aja'ñe i'kauna chu'o sēniasome repaña.

—Chukuna'te Paaku, ¿jeechejana jã'aja'ñe cho'oja'u? —chiniasome repaña.

Chitena i'kaasomu repaũ.

—Cu'ava'nare jũni jã'jusiva'nare jñaã caje chi'ime vacho —chiniasomu Jesús repaũ neenare.

18

Va'jeo pa'ichena'me pãi chēañe chũ'uku pa'iche cuasaku kũamũ Jesús

1 Ūcuarumu Jesús repaũ neenani chu'vaasomu.

—Musanukona Diore sēñe ũhamanejũ'u. Musanukona chiiche cuhama'ñe Dioni sējũ pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repaũ neenare.

2 Jã'aja'ñe chu'vacuha ija'chere cuasaku kũasomu repaũ, repanapi si'arumu Dioni sējũ paaru chini:

—Diore cuasama'ku, pãi chēañe chũ'uku vu'ejoopo'te paniasomu. Ūcuaja'che pãijē'e oima'ku paniasomu repaũ. 3 Ūcuarumu va'jeva'o ũcuajoopo pa'iva'o repaũ'te pãi chēañe chũ'uku'te si'arumu mua ija'chere kũako paniasomo: “Pãiu chu'uni pe'rukũ cu'ache cho'omu. Ĕsekaijũ'u chu'ure repaũ cu'ache cho'uche jo'e cho'omanea'ku”, chiniasomo repao repaũ'te. 4 Si'arumu sēeko'teta'ni rupũ asaku paniasomu repaũ. Jã'ata'ni repaoji ruarepa sēeona ija'che cuasaasomu repaũ: “Chu'u Diore cuasama'kuamũ. Ūcuaja'che pãijē'e oima'kuamũ chu'u. 5 Jã'ata'ni repaoji chu'uni si'areparumu muta sēeona asa ca'nasõ cho'okaija'mũ chu'u. Repao'te cho'okatu jo'e mutamaneja'mo repao”, chini repao sēesi'e cho'okaniasomu repaũ —Jã'aja'ñe kũasomu Jesús repaũ neenare.

6 Kua pi'ni repanare ija'che i'kaasomu repaũ:

—Pãi chēañe chũ'uku cu'aku cho'osi'ere cuasa ñajũ'u musanukona. 7 Repaũ pãi chēañe chũ'uku pãi oima'ku paniasomu. Jã'ata'ni va'jeoji si'areparumu repaũji cho'okaaũ chini sēeona cho'okaniasomu repaũ. Diota'ni pãi chēañe chũ'uku pa'icheja'che pa'ima'kuamũ. Jã'ajekuna Repaũ chēa paanapi umucujñana'me ñami Repaũji cho'okaaũ chini si'arumu sēeto, “Cha'ajũ'u. Na'a pani cho'okaija'mũ chu'u”, chiima'kuamũ Dios. Repaña sēñe asa teana cho'okaiku'mũ Dios. 8 Repaña chiiche na'mi cho'okaiku'mũ Dios. Chu'u Dios Raosi'ku ichejana jo'e cajeni, ¿Diore cuasaju si'arumu sēenare ñaja'ñe chu'u? —chiniasomu Jesús repaũ neenare.

Fariseopãiuna'me pãi chũ'unare kuri kookaikũ pa'iche'te kũamũ

9 Reparumu pãi, “Ruã re'onaa'me chukuna. Chekunata'ni cu'anaa'me”, chiiju cuasanapi Jesure ja'me paniasome. Jã'aja'ñe cuasajuna repanani chu'vakũ ija'chere cuasaku kũasomu Jesús:

10 —Ĕmupãi te'eka'chapana fariseopãiuna'me pãi chũ'unare kuri kookaikũ Dios vu'ena mua kakaasome Dioni sēñũ chini. 11 Ūcuarumu fariseopãiu nukaku ija'che sēniasomu: “Åa, Ja'ku Dios, chekuna pãi cu'ache cho'ome. Põse ñaame. Ūcuaja'che chekunare ũcuarepa cho'oma'me. Ūcuaja'che rũjoromi peonare ja'me kãiju pa'ime. Chu'uta'ni chekuna cho'ochaja'che cu'ache cho'oma'kuamũ. Iku kuri kookaikũ ũcuaja'che kuri cajejaiche sēni koo kũamairo paaku'mũ. Chu'uta'ni jã'aja'ñe cho'oma'kuamũ. Re'okũ'mũ chu'u. Re'okũjekũ mu'uni pojokũ mu'ure re'orepamu chiũ pa'ikũ'mũ chu'u. 12 Te'esemana te'eka'chapañoã ãũ ãimairo pa'ikũ'mũ chu'u, mu'uni pojokũ. Chu'u

cho'оче cho'osi'ere pāipi chū'uni ro'ito aperumū mu'ū īsijū'ū chi-
isinukoru kuēkue ña karama'ñe īsiku'mū chū'ū mu'ure. Chekurumū
kurire're dierepare're kooni te'ere'rerū īsiku'mū chū'ū. Chekurumū
cienrepare'rerūā kooni dierepare're īsiku'mū chū'ū mu'ure. Jā'aja'ñechi'a
īsiku'mū chū'ū mu'ure", chiiū sēniasomū repaū fariseopāiū. Cu'ache
cho'okūta'ni re'oja'che cho'ochechi'a kuaasomū repaū. ¹³ Chekū
kuri kookaikūta'ni repaū cu'ache cho'osi'ere cuasa cūnaumū Dios
pa'ichejajekūna ñavajuchukū so'ore sumava'ū meñe sime nukakū pani-
asomū. Sumava'ū nukasi'kūpi ā'capūna vaiū Diore ija'che sēniasomū
repaū: "Āa, Ja'kū Dios, cu'ache pa'ikū'mū chū'ū. Jā'ata'ni oijū'ū
chū'ūva'ure", chiniasomū repaū —Jā'aja'ñe kuaasomū Jesús repanare.

¹⁴ Kuaacuha jo'e i'kaasomū repaū.

—Asarepajū'ū musanukona. Sēni pi'ni eta repana vū'ñana co'iasome
repana. Kuri kookaikūji ūcuauji meñe, "Cu'ache pa'ikū'mū chū'ū", chiiū
Dioni sēkūna repaū cu'ache cho'osi'e tūnosōkani, "Cu'ache cho'osi'e ro'iche
peomū ikūre", chiniasomū Dios. Chekūreta'ni repaūji, "Re'oja'chechi'a
cho'okū'mū chū'ū", chikūna repaū cu'ache cho'osi'e tūnokaimaneasomū
Dios. "Repaū cu'ache cho'uche kuamanesi'e ro'iche pa'imū ikūre",
chiniasomū Dios. Pāi te'ena, cu'ache cho'onata'ni, "Re'onaa'me chukūna",
chiime, chekūnapi asa, "Re'onaa'me jā'ana", chiapū chini. Repana cu'ache
cho'uche'te Dioni kuamarūna repana cu'ache cho'uche tūnokaima'mū Dios.
Diopi ñato cu'anaa'me repana. Jā'ata'ni chekūna pāi, "Cu'ache cho'okū'mū
chū'ū", chini cuasa Dioni kuajūna repana cu'ache cho'uche tūnokaimū
Dios, repanani oiū. Diopi ñato re'onaa'me repana, cu'ache cho'uche
tūnosōcojñosinajeju —chiniasomū Jesús repanare.

*Chīiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kuaamū
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)*

¹⁵ Ūcuarumū pāi Jesús pa'ichejana repana chīiva'nare raasome, Repaūji
chēseku Dioni re'oja'chere sēekaau chini. Jā'aja'ñe rajūna ña repaū neena
ūseasome repanare. ¹⁶ Ūsejūna Jesús repaū neenare soni i'kaasomū.

—Chīiva'nare raiūsemanejū'ū musanukona chū'uni raapū. Iva'na
chīiva'naja'ñe pa'ijū chū'ure masi cuasanapi Dios chū'o asa chēajanaa'me.
¹⁷ Jā'ata'ni iva'na chīiva'na chū'ure masi cuasacheja'che masi cuasamana
Dios chū'o asa chēamanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomū
Jesús repaū neenare.

*Pāiū kuriū Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuaamū
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)*

¹⁸ Ūcuarumū judiōpāi chū'ukū kuriū Jesuni chū'o sēniasomū.

—Masiū, re'okū'mū mu'ū. ¿Je'se cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chū'ū?
—chiniasomū repaū repaū'te.

¹⁹ Chikūna Jesús i'kaasomū repaū'te.

—¿Je'se cuasa, "Re'okū'mū mu'ū", chiikū mu'ū chū'ure? Diochi'aa'mū
Re'okū. Chekū pāiū re'okū peomū. ²⁰ Aperumū Dios chū'ū jo'kasi'e
masicosomū mu'ū. Ija'che kuaamū repa:

Musanukona umupāi romi paana chekūnare romi ja'me kāimanejū'ū.

Ūcuaja'che romi umū pa'ina chekūnare umupāi ja'me kāimanejū'ū.

Ūcuachi'a pāi vanisōmanejū'ū.

Chekūna nee ñaamanejū'ū.

Chekūna pa'iche'te kuani joremanejū'ū.

Ūcuaja'che mūja'kupāi ña kukūjū'ū.

Jã'aja'ñe chũ'usi'kua'mu Dios —chiniasomu Jesús repau'te kuriu'te.

²¹ Chikuna i'kaasomu repau.

—Chĩrumupi irumujatu'ka Dios chũ'u jo'kasi'e peore jã'a jachama'ñe cho'oku pa'iku'mu chu'u —chiniasomu repau.

²² Jã'aja'ñe i'kauna Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ūcuarepa cho'oku'teta'ni karamu mu'ure. Mu'u paache cu'amajñarũare peore ĩsisō, kuri koo chuova'na pa'iva'nani rupũ ĩsijũ'u. ĩsisōjani rani chu'una'me ku'iu chu'u chũ'uñe'te cho'oku pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu Jesús repau'te kuriu'te.

²³ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa, ĩsicheku sumava'u paniasomu repau, rua kuriujeku. ²⁴ Sumava'u pa'ina ña Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Pãi kurinare Dios pa'icheja saineenareta'ni saicu'aja'mu, repanapi kurire na'a rua cuasaju Dioni cuasama'to. ²⁵ Camellova'ure miuñakarũ cojerũ kaka etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauji kurire na'a rua cuasaku pa'ito —chiniasomu Jesús repau'te kuriu'te.

²⁶ Jesús i'kache asasina ija'che sēniasome repau'te:

—Jã'a pa'ito, ¿je'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiniasome.

²⁷ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Maichi'a te'ena cuasajuna Dios pa'icheja saicu'amũ maire pãi. Diopi cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mu —chiniasomu repau.

²⁸ Chikuna Pedro i'kaasomu.

—Chukuna mu'una'me pañu chini chukuna paasimajñarũã peore jo'kasō rani mu'una'me ku'ime —chiniasomu.

²⁹⁻³⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Pãiu ũcuauaku Dios chũ'uñe'te cho'oku pasa chiiku chekurumu repau vu'ere jo'kasōmu. Chekurumu repau rãjoni jo'kasōmu. Chekurumu repau majaa'chupãire jo'kasōmu. Chekurumu repau cho'jechĩire jo'kasōmu. Chekurumu repau puka'kupãire jo'kasōmu. Chekurumu repau chĩire jo'kasōni repau aperumu paasinuko na'a rua jñaaja'mu repau, icheja cheja pa'irumu. Ūcuaja'che jũnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani pa'ija'mu repau. Ūcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús repau chuenisojachere jo'e kamu

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ūcuarumu Jesús repau neenare docerepanare soni ija'che kuaasomu:

—Jerusalén vu'ejoopona maijanaa'me mai chura. Aperumu Dios chu'o kuaana tocha jo'kasi'e chu'u Dios Raosi'ku cho'ocojñojañere kuame. Repana kuaju tocha jo'kasi'e Jerusalenna ti'jñeja'mu chu'ure. ³² Judíopãipi judío peonani jo'kajanaa'me chu'ure, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Rua cu'ache cutuju pãisoju coo tutujanaa'me repana chu'ure. ³³ Ūcuachi'a suĩ'sue pi'ni vanisōjanaa'me repana chu'ure. Jã'ata'ni choteumucujñana vajurajja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repau neenare.

³⁴ Repau kuache asanata'ni jmamakarujẽ'e asa chēamaneasome repana. Diopi repanani asa chēañe'te ũsekuna asavesuasome repana.

Na'ava'ure Jesús vasosi'ere kamu

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Repau Jesús Jericó vu'ejoopo tĩ'acuhato na'ava'u ma'a ru'tuva'te ñu'iu kurire sēe paniasomu. ³⁶ Ñu'ina pãipi jainuko ũcuachejapi caraijuna asa,

—¿Je'se cho'оче ina? —chiniasomu repau. ³⁷ Chikuna,

—Jesús, Nazaret vü'ejoopo raisi'küpi caraimü —chiniasome päi repau'te ja'me saina. ³⁸ Chitena asa vjachu'opi ija'che cuiku i'kaasomü repau:

—Jesús, David aperamü pa'isi'kü Jojosi'kü, oijü'u chu'ava'ure —chiniasomü.

³⁹ I'kauna asa charo saina,

—Re'omü. Jo'e i'kamanejü'u —chiniasome repau'te. Jo'e i'kamanejü'u chiinaretani na'a rüa cuiku i'kaasomü repau.

—Jesús, David aperamü pa'isi'kü Jojosi'kü, oijü'u chu'ava'ure —chiniasomü repau.

⁴⁰ Jã'aja'ñe i'kakü cuikuna asa canüka,

—Chu'uni rajü'u repau'te —chiniasomü Jesús repanare. Chikuna repauni kueñe rarena Jesús ija'che sëniasomü repau'te:

⁴¹ —¿Ëquere cho'okaau chini sëekü mü'u chu'ure? —chiniasomü Jesús repau'te.

Chikuna,

—Päi Ûcuanükore Paakü, chu'u ñakocaã ñoa'kü chiimü chu'u —chiniasomü repau.

⁴² Chikuna Jesús i'kaasomü.

—Mü'u ñakocaã ñoa'kü mü'ure. “Jesús chu'ure vasoja'mü”, chini cuasasi'küjekü vajucuhamü mü'u chura —chiniasomü Jesús repau'te.

⁴³ Jesupi jã'aja'ñe i'kakuna repau ñakocaã teana care'osoasomü. Care'oüna Jesuna'me saiü Dioni pojokü, “Rüa re'okü'mü mü'u”, chiniasomü repau. Chekuna ücuaja'che repau'te cho'osi'ere ña, “Dios peore masikü'mü”, chiniasome.

19

Zaqueona'me Jesús cho'osi'ere kãmü

¹⁻² Ûcuaramü Jesús Jericó vü'ejoopo tĩ'a müato ücuajoopo'te päiü kuriü paniasomü. Repau mamia'me Zaqueo. Päi chü'unare kuri kookainare chü'ukü paniasomü repau. ³ Repau Zaqueo Jesure ñara chiikuta'ni chejarü nukaküjekü päipi jairepanükojejuna ñamaneasomü. ⁴ Ñamanesi'küjekü Jesuni ñara chini charona vü'vü süküñü sicómoroñüna müni tuhiü cha'aasomü repau, “Jesús ichejapi caraija'mü”, chini. ⁵ Tuhiü cha'akuna repau Jesús ücuachejana sani tĩ'a caraipi'raküji müñe ña süküñü tuhikü'te Zaqueo'te ija'che i'kaasomü:

—Zaqueo, pesa cajejü'u. Chura iumucuse mü'u vü'ena canükache paamü chu'u —chiniasomü repau repau'te.

⁶ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa pojokü na'mi caje repau vü'ena müvaasomü repau. ⁷ Müvakuna ña päi ücuanüko pe'rujü cu'ache i'kaasome Jesure. “Päiü cu'akü vü'ena canükara chini müamü jã'u Jesús”, chiniasome repana ücuanüko.

⁸ Ûcuaramü repau Zaqueo repau vü'ere pa'ia vüni nukakü i'kaasomü Jesure.

—Ñakü, Päi Ûcuanükore Paakü. Chura chu'u paache cu'amajñarüã chüova'na pa'iva'nani joopo rupü isija'mü chu'u. Ücuaja'che chu'u jorekü chekünare na'a cajejaiche sëni koosinüko kuri ücuaka'chapañoã jo'e ücuajanüko jovo co'choja'mü chu'u repanare —chiniasomü repau.

⁹ Chikuna Jesús i'kaasomü repau'te.

—Mai aipäiü Abraham jojosi'küa'mü mü'u. Iumucuse ivü'e pa'inare müsänükonani oiü chëamü Dios, jünisösirümü vati toana saimanea'jü chini. ¹⁰ Chu'u, Dios Raosi'kü, päipi jünisõ vati toana saimanea'jü

chini chejana cajesi'kua'mu. Repanare chëa paaku repa cu'ache cho'ocojñora'asi'e ñsekani paaja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repau'te Zaqueo'te.

Kurire're koosina pa'iche'te kuamu

(Mt 25.14-30)

¹¹ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa, repauji Jerusalén vü'ejoopona t'i'api'rakuna ija'che cuasaasome repa pã: "Iku Jerusalén vü'ejoopona t'i'a teana pã ñcuanukore chü'uja'mu", chini cuasajuna repanani chu'vakü ija'chere cuasaku kuaasomu repau, jā'aja'ñe cuasamanea'ju chini:

¹² —Pãiu pa'ipãiu paniasomu. Repauni pã chü'uku'te jo'kañu chini chekucheja cana soniasome repau'te. Sotena chekuchejana so'ona saniasomu repau, repanapi repauni pã chü'uku'te jo'karena repau pa'icheja canani co'i chü'ura chini. ¹³ Saipi'raku repau'te cho'oche cho'okainare dierepanare soniasomu repau. Soni rao pachokurire're te'ere'rechi'a ñsi pi'ni ija'che i'kaasomu repau repanare: "Chura chu'u ñsire're kurire'repi pösere koo ñsijü na'a rua kurire kooju pa'ijü'u. Chu'u rairamujatü'ka jā'aja'ñe cho'oju pa'ijü'u musanukona", chiniasomu repau. ¹⁴ Chini jo'ka sanisöuna repau pa'icheja cana pã, repauni cuheju, te'enare pã jña saosome, repau saisijoopona tuha chü'üne jo'kajanani, "Iku chü'üne kuheme chükuna", chiapü chini.

¹⁵ 'Cuhecheta'ni ñcua pã chü'uku'te jo'kaasome repa repau'te. Pã chü'uku'te jo'karena repau pa'ichejana co'i, repau'te cho'oche cho'okainare repau kuri ñsirinani soapü chini chü'uasomu repau, repa koosinukore kurire masira chini. ¹⁶ Sotena charo te'eü rani ija'che kuaasomu: "Chu'ure paaku, mü'u chu'ure ñsire'reva kurire'revaji pösere koo ñsiku dierepare're koosi'kua'mu chu'u", chiniasomu. ¹⁷ Chikuna i'kaasomu repau. "Mü'u rua masi cho'osi'kua'mu. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni na'a rua jñaasi'kua'mu mü'u. Masi cho'osi'kujekuna vü'ñajoopoã dierepajoopoã pa'inani pãire chü'ua'ku chini jo'kamü chu'u mü'ure", chiniasomu repau. ¹⁸ Kuacuhauna chekü ñcuaja'che kurire'reva koosi'ku rani kuaasomu. "Chu'ure paaku, kurire'reva mü'u chu'ure ñsire'revaji pösere koo ñsiku cincopare're koosi'kua'mu chu'u", chiniasomu. ¹⁹ Jā'aja'ñe kuauna repau'te paaku ija'che i'kaasomu: "Re'orepamu. Vü'ñajoopoã cincopajoopoã pa'inani pãire chü'ua'ku chini jo'kamü chu'u mü'ure", chiniasomu repau.

²⁰ 'Kuacuhauna chekü kurire'reva koosi'ku rani kuaasomu. "Chu'ure paaku, mü'u chu'ure ñsire'reva kurire'reva ñcuare'reva co'chamü chu'u mü'ure. Mü'upi ñsiuna koo kãase'rechoji rea care'va paaku pa'isi'kua'mu chu'u repare'reva. ²¹ Mü'ure cho'oche cho'okainare oima'kua'mu mü'u. Chekuna cho'oche cho'o koosi'e kuri tuasöku'mu mü'u. Ñcuaja'che ñu chekuna täsi'e tuasöku'mu mü'u. Jā'ajekuna jā'are vajuchükü mü'u chu'ure ñsire'reva kurire'reva rupü paasi'kua'mu chu'u", chiniasomu repau. ²²⁻²³ Repau kurire'reva care'va paasi'ere kuauna asa repau'te paaku ija'che i'kaasomu repau'te: "Rua cu'aku'mu mü'u. Mü'upi jā'aja'ñe cuasaku cho'omaneuna asa pe'rukü cu'ache cho'oja'mu chu'u mü'ure. Chu'u pã oima'ñena'me chekuna cho'oche cho'o koosi'e kuri tuachena'me chu'u chekuna täsi'e ñu chu'u tuache masikuta'ni, ¿je'se pa'una mü'u chu'u ñsire'reva kurire'reva kuri vü'ena sa jo'kamanü? Sa jo'karu rani na'a rua kora'asi'kua'mu chu'u", chiniasomu. ²⁴ Chini chekunare ñcuacheja nukanare i'kaasomu repau. "Repaü koosire'reva kurire'reva tua, cheküni ñsijü'u dierepare're kurire're koosi'küni", chiniasomu repau.

²⁵ Chikuna i'kaasome repana. “Jã'ata'ni jã'u ũcuare kurire're dierepare're paamu”, chiniasome. ²⁶ Chitena repanare i'kaasomu repau. “Asarepajũ'u, musanukona. Ija'chea'me: Pãiu ũcuauache'te koo masi paaku ũcuare paakuta'ni na'a rua kooja'mu. Jã'ata'ni jmanukoru koosi'kupi masi paama'ku repau paache rua jmanukoruta'ni peore taasōcojñoja'mu”, chiniasomu repau. ²⁷ Chini, “Chura chũ'ni cuheju, chũ'u chũ'ũñe cuhenare chẽa ichejana ra chũ'u ñaku'te vanisōjũ'u”, chiniasomu pãi chũ'uku repanare —Jã'aja'ñe kuaasomu Jesús repanare pãi.

Jerusalén vu'ejoopo Jesús sani tĩ'asi'ere kumatu

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jã'aja'ñe kua pi'ni Jerusalenna tĩ'ara chini jo'e saiũ aikũtina muniasomu repau Jesús. ²⁹ Muiũ Betfagé vu'ejoopona'me Betania vu'ejoopo Olivo aikũti pa'ijoopoãna kueñe tĩ'aasomu repau. Repajoopoã kueñe tĩ'a repau neenare te'eka'chapanare soniasomu repau. ³⁰ Repanare soni ija'che chũ'uasomu repau:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saijũ'u musanukona. Sani tĩ'a burrova'ure quẽo suosiva'ure, pãi chuta'a tuhimava'uni jñaajanaa'me musanukona. Jña repava'ure jose ichejana rakaijũ'u. ³¹ Pãiu ũcuauakũji musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona jã'ava'ure joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'ure chiimu”, chiijũ'u repanare —chiniasomu repau.

³² Chikuna repana sani ñato Jesús i'kasi'e ũcua paniasomu. ³³ Burrova'ure quẽo suosiva'ujekuna josejuna repava'ure paana i'kaasome.

—¿Ëque cho'oñu chini musanukona jã'ava'ure joseche? —chiniasome.

³⁴ Chitena i'kaasome repana.

—Maire Paaku iva'ure chiimu —chiniasome repana repanare.

³⁵ Chini repava'ure burrova'ure Jesús pa'ichejana sa repau sōkũñuna kãñapi tujñacuha Jesure tuoasome repana. ³⁶ Tuorena tuhiũ saiũna repau saima'ana kãña jaasome pãi, repauni pojojũ. ³⁷ Jarena ũcuama'api saiũ Olivo aikũtipi Jerusalén cajechejana kueñe tĩ'aasomu repau. Tĩ'akuna Diochi'a te'eũ cho'omasiche'te repaũji cho'okuna ñasi'ere cuasaju repau'te chiina ũcuauko Dioni pojojũ, “Rua re'okũ'mu mu'u”, chiijũ cuijũ ujachũ'opi i'kaasome. ³⁸ Ũcuachi'a ija'che i'kaasome:

—¡Diopi ikũre pãire chũ'ua'ku chini Repau Raosi'kũre re'oja'che cho'okaau! ¡Cunaumu pa'ina pojojũ paaru! ¡Pãi ũcuauko, “Cunaumu Pa'iku Dios peore masiku'mu”, chiaru! —chiniasome repana Jesure chiina ũcuauko.

³⁹ Jã'aja'ñe i'kajuna ũcuauana'me pa'ina fariseopãi asa pe'rujũ ija'che i'kaasome repau'te Jesure:

—Masiũ, mu'ure chiinare jã'aja'ñe i'kache ũsejũ'u —chiniasome.

⁴⁰ Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Ësema'mu chũ'u. Inapi jã'aja'ñe cuijũ i'kama'to catapi ũcuare i'kakũ cuira'amũ —chiniasomu Jesús repanare fariseopãi.

⁴¹ Chini na'a kueñe tĩ'a Jerusalén vu'ejoopo'te ña oniasomu repau. ⁴² Oiu ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare Jerusalén pa'inare pa'iche rua re'oja'chere jo'kara chiimu, Repauni cuasaju pojojũ paaru chini. Jã'ata'ni cuheme musanukona. Cuheju re'oja'che pa'iche vesume musanukona, Diopi ũsekuna. ⁴³⁻⁴⁴ Musanukonare cu'ache ti'jñerumu tĩ'acuhaja'mu. Musanukonare cuhena ijoopona rani si'acajoopo ru'tuna pachu cha'opi rũhiso'koro ñekua timu ũcuachejñapi pachu muni kakajanaa'me.

Musanukonapi vajuchujũ eta vuvũsõñu chiito ãsejũ ijoopo ñañosõjanaa'me repana. Ñañosõsirũmũ vũaña je'nasi'puã catarũã te'epujẽ'e chekupũna'me sũ'imanaja'mũ. Musanukonare ainana'me chĩiva'nare vanisõjanaa'me repana. Chũ'ũni Dios Raosi'kũni cuhejũna cu'ache ti'jũeja'mũ musanukonare. Chũ'ũre cuheche ro'ia'me jã'a — chiniasomũ Jesús repanare.

*Dios vũa'ena kaka põse ãsinare Jesús eto saosi'ere kũamũ
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)*

⁴⁵ Ũcuarũmũ Jesús Dios vũa'ena kaka repavũ'e põse ãsinare eto saosomũ.
⁴⁶ Repanani eto saokũ ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:
Chũ'u vũa'e pãi chũ'ũre pojojũ sãevũ'ea'me,
chiimũ. Jã'ata'ni musanukona põse ñaana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome ivũ'e —chiimũ eto saosomũ Jesús repanare.

⁴⁷ Reparũmũ Jesús Dios vũa'e si'aumucujũna kaka che'choasomũ. Jã'ata'ni phairipãi chũ'ũnana'me judiõpãi che'chonana'me pãi chũ'ũna, “¿Je'sepi vanisore'okũ ikũre?”, chiniasome repaũ'te. ⁴⁸ Jã'ata'ni pãipi ũcuauko repaũ che'choche'te asaneejũna cho'ocu'aasomũ repanare.

20

*Jesús rũa masi i'kasi'ere kũamũ
(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)*

¹ Reparũmũ Jesús Dios vũa'ere pa'iu Dios chũ'o re'oja'chere chũ'vakũ paniasomũ repanare pãi. Chũ'vakũna judiõ phairipãi chũ'ũnana'me judiõpãi che'chonana'me judiõ aina raniasome. ² Rani repaũ'te chũ'o sãniasome repana.

—¿Je'se cuasa pãi chũ'ũna cho'ocheja'che rani cho'okũ mũ'u? ¿Neepi chũ'ũrena cho'okũ mũ'u? —chiniasome repana.

³ Sãejũna repanare i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'u ũcuaja'che musanukonani chũ'o sãniasara. Sãeũna kuajũ'ũ chũ'ũre. ⁴ ¿Neepi Juanre Pãi Okoro'vekũ'te chẽa raore? ¿Diopi raou? Jã'apãani, ¿pãipi chẽa raore repaũ'te? —chiniasomũ Jesús repanare.

⁵ Sãkũna sãĩnechi'a ija'che cutuasome repana:

—¿Je'se mai ikũre i'kajanaa'ñe? Maipi, “Juanre Diopi chẽa raosi'kũa'mũ”, chiito ikũ maire, “¿Musanukona je'se pa'iu'na jã'aja'ñe cuasanata'ni Juan chũ'vasi'e cuasamanere?”, chiija'mũ. ⁶ Ũcuaja'che, “Pãipi chẽa raosinaa'me”, chiicu'amũ maire. Ina pãi jainũko, “Juan Dios chũ'o kũakaikũ pa'isi'kũa'mũ”, chiijũ cuasame. Jã'ajekũna maipi jã'aja'ñe i'kato ina pãi asa pe'rujũ ũcuauko catapi su'a vãasojanaa'me maire — chiniasome repana.

⁷ Sãĩnechi'a jã'aja'ñe cutu pi'ni Jesure ija'che i'kaasome repana:

—Juanre okoro'vea'kũ chini raosi'kũre vesũme chũkũna —chiniasome repana.

⁸ Chitena Jesús i'kaasomũ.

—Chũ'u ũcuaja'che musanukonapi jã'aja'ñe i'karena chũ'ũre chũ'ũ raosi'kũ mami kũamaneja'mũ —chiniasomũ.

*Cho'oche cho'okaina cu'ache cho'osi'ere cuasakũ kũamũ Jesús
(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)*

⁹ Ũcuarũmũ Jesús pãire jo'e chũ'vakũ ija'chere cuasakũ kũaasomũ:

—Päiü p̄si uche chio tã pi'ni repachio kuirakaijanare j̄naa jo'ka, “Ichio uche tuarumü t̄'auna tuajũ'u. Reparumü chu'ure cho'oche cho'okaiku'te ichejana raoja'mü chu'u, chu'uni uchere miiraikaau chini”, chiniasomü repau. Chini jo'ka t̄ichejana sanisõasomü repau r̄ua jeerumü pasa chini. ¹⁰ Uche tuarumü t̄'auna repau'te cho'oche cho'okaiku'te uche chio kuirakaina pa'ichejana saomasomü repau, uchere miijani rakaau chini. Jã'ata'ni repana uche kuirana sani t̄'auna ña repau'te chëa vani uchejẽ'e peou'te co'choasome repau'te, uche paaku pa'ichejana. ¹¹ Co'chorena uche paaku repau'te cho'oche cho'okaiku'te chekuni jo'e ũcuachejana saõna sani t̄'auna uche kuirakaina repau'te ũcuaja'che vaniasome. Vani repau'te r̄ua cu'ache cutu pi'ni uchejẽ'e peou'te co'choasome repana. ¹² Co'chorena jo'e chekuni saõna ũcuaja'che asi vani kũko co'chosõasome repana.

¹³ Jã'aja'ñe cho'orena uche paaku cuasaku te'euj̄i ija'che i'kaasomü: “¿Je'se cho'oja'che chu'u? Chu'u chiini chu'u r̄ua oiü paava'uni repana pa'ichejana saora. Jã'u'eta'ni ña kũkũjacosome repana”, chiü cuasaasomü repau. ¹⁴ Jã'aja'ñe cuasa repau mamakuni saõna uche chiona sani t̄'auna ña repachio kuirana ija'che i'kaasome: “Jã'u uche paaku mamakumü. Pũka'kü j̄unisõsirumü pũka'kü paasi'e paajaua'mü jã'u. Vanisõñu jã'uni. Maipi jã'uni vanisõni pũka'kü j̄unisõsirumü repau paasi'e maipi paa-janaa'me”, chiniasome repana sãñechi'a. ¹⁵ Chini repau'te chëa chio r̄u'tuvana juha sa vanisõasome repana —chiniasomü Jesús repanare päi.

Jã'aja'ñe kua pi'ni repau kuasi'e asasinare ija'che s̄eniasomü repau:

—Repau mamaku'te vanisõsi'ere asa uche chio paakuji sani, ¿je'se cho'oja'u repanare uche kuirakainare? ¹⁶ Ija'che cho'oja'mü repau uche paaku: Uche chiona sani repau mamaku'te vanisõsinare sãñe vanisõja'mü repau. Repanare vanisõ uche chio kuirakaijanare chekunani j̄naa jo'kaja'mü repau, uche chiore kuiraa'jũ chini —chiniasomü Jesús repanare päi.

Jã'aja'ñe i'kauna asa,

—¡Dios chũkuna'te jã'aja'ñe cho'omanea'kü! —chiniasome repana.

¹⁷ Chitena Jesús repanani ñaku i'kaasomü.

—Aperumü tocha jo'kasi'ere, Dios chu'ore asa chëajũ'u musanũkona, ija'che chiiche'te:

Pãi v̄u'e cho'ona v̄u'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupũ j̄naani cuheasome repana.

Cuhejũ jo'kaasome repatuupũ.

Chekunata'ni na'a r̄ua masinajeju rani repatuupũ mini kuã sa

repana v̄u'e chakav̄na nũkoasome,

repana v̄u'epi na'a r̄ua jũjaa'kü chini,

chiimü repa. ¹⁸ Päiü v̄u'e tuup̄na tãni r̄ua asi tãimü. ũcuachi'a v̄u'e

tuup̄ji päiüni tãito j̄unisõmü. ũcuaja'che päi chu'ure cuhenare r̄ua

cu'ache ti'j̄neja'mü. J̄unisõsirumü vati toana sani uujanaa'me repana —

chiniasomü Jesús repanare päi.

¹⁹ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna judío phairipãi chũ'unana'me judiõpãi che'chona ija'che cuasaasome: “Ikũ Jesús jã'aja'ñe i'kacheji maini cu'ache i'kamü. Churana teana chëañu ikũre”, chiniasome repana. Chiisinata'ni päire vajuchũju repau'te chëamaneasome repana.

*Pãi chũ'unare kuri ro'iche'te i'kamü Jesús
(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)*

20 Repauni chëañu chini repanare ja'me pa'inare ũcuañanare soni i'kaasome repana.

—Jesús pa'ichejana sani repaũ cho'ochete ñajũ repaũ chu'o asaneena cho'ochēja'che cho'ojũ chu'o sēniasajũ'ũ repaũ'te. Chekurũ repaũji tĩĩne i'kato chëa sa, pãĩ chũ'ũkũ vũ'ena jo'kare'omũ repaũ'te churata'ni —chiniasome repana. 21 Chini saorena Jesús pa'ichejana sani tĩ'a repaũ chu'o asaneena i'kacheja'che i'kaasome repana repaũ'te.

—Masiũ, rūhiĩne che'chokũ'mũ mũ'ũ. Jã'a masime chũkũna. Mũ'ũ che'choche'te chekũnapi asa cu'ache i'katojẽ'e kũkũ cuasoma'ĩne ũcua che'chokũ pa'ikũ'mũ mũ'ũ, Dios chũ'ũ jo'kasi'e ũcuarepa. 22 Jã'ajekũna mũ'ũni chu'o sēniasañu chiime chũkũna. Romapãĩ chũ'ũkũji Césapi chũkũna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ĩne chũkũna repaũ'te? ¿Ro'imanejanaa'ĩne? —chiniasome repaũ'te.

23 Jã'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masikũ ija'che i'kaasomũ repanare:

24 —Kurire'reva'te mini ñojũ'ũ chu'ũre. Kurire'reva pa'ikũ kuechũsi'kũ, ¿keeja'ĩũ'ũ? Ũcuachi'a, ¿nee mamipi pa'ikũ ire'reva? —chiniasomũ repaũ.

Chikũna i'kaasome repana.

—Maire chũ'ũkũ César chiana'me repaũ mami pa'imũ jã'are'reva —chiniasome repana.

25 Chitena repanare i'kaasomũ repaũ.

—Jã'a pa'ito pa'iche ro'ire repaũji kuri ro'iche chũ'ũto ro'ijũ'ũ repaũ'te. Dios chũ'ũ jo'kasi'e ũcuachi'a cho'ojũ pa'ijũ'ũ —chiniasomũ Jesús repanare.

26 Repaũji rũa masikũ sãĩne i'kaũna asa kũkũ jo'e i'kamaneasome repana, fariseopãĩ raocojñosina.

*Jũ'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamũ
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

27 Ũcuarũmũ saduceopãĩ te'ena Jesuni ñañu chini saniasome. “Pãĩ jũ'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiijũ cuasanajejũ Jesure ija'che sēniasome repana:

28 —Masiũ, Diopi chũ'ũna Moisés aperũmũ maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pãĩũ romio'te vejasi'kũpi, chuta'a chĩ peokũji jo'ka jũnisõru repaũ cho'jeũji veja paaakũ majaa'chũ paasi'kore.

Repaoni veja chĩire paakũ ija'che cuasakũ paaũ:

“Chu'ũ a'chũ jũnisõsiva'ũ chĩijanaa'me ina chu'ũ chĩ”, chiaũ, chiimũ repaũ tocha jo'kasi'e. 29 Jã'ajekũna chu'o kuañu chiime chũkũna mũ'ũre. Pãĩũ charo cakũ cho'jechĩũ mũmpãichi'a seirepanare paaasomũ. Repaũ chareparo cakũ romio'te veja paakũ chuta'a chĩ peokũji jo'ka jũnisoasomũ. 30 Jũnisoũna cho'jeũ repaũ majaa'chũ rãjo pa'isi'koni veja paakũ ũcuaja'che chuta'a chĩ peokũji jo'ka jũnisoasomũ. 31 Jũnisoũna na'a cho'je cakũ ũcuate'eo'te veja ũcuaja'che chĩ peokũji jũnisoasomũ. Jã'aja'ñechi'a sieterepana ũcuankũ ũcuate'eo'te vejajũ chĩ peonachi'a jo'ka jũnisoasome repana. 32 Repana jũnisosirũmũna romio ũcuaja'che jũnisoasomo. 33 Jã'ajekũna pãĩ jũnisosina ũcuankũ jo'e vajuraisirũmũ, ¿kaupi repaũ'te jo'e paaja'ũ vajurũmũ sieterepana repaũ'te paasina? ¿Je'se chiikũ mũ'ũ? —chiniasome repana.

34 Chitena Jesús i'kaasomũ repanare.

—Icheja cheja pa'ina umupāi romi vejame. Romi ũcuachi'a umu vejame.
 35 Pāi Diore cuasana, umupāina'me romi jūnisō vajurani Dios pa'icheja saisirumu jo'e vejamanejanaa'me. 36 Ũcuaja'che jo'e jūnisōmanejanaa'me repana, ũcuare vajuraisinajeju. Angeles, Diore ja'me pa'ina pa'icheja'che jūnisōma'ne pa'ijanaa'me repana. Ũcuaja'che Dios chīia'me repana jūni vajurani repau pa'icheja saisina. 37-38 Aperumu Moisés sūkira'nuru uutoa toa kueñe nukaku ñaku paniasomu. Ñaku nukakuna ũcuatoa sa'navuji Diopi i'kakuna asaku pāi jūnisōsina jo'e vajurajachere kuara chini ija'che tocha jo'kaasomu repau Moisés:

Musanukona aipāi icheja pa'irumu chu'ure cuasasinare paaku'mu chu'u, Abrahamre, Isaare, Jacobre, chiisi'kua'mu Dios. Pāi jūnisōsinarejē'e vajunareja'che ñakujeku paamu Dios repanare, rekoñoopi vajakuna —chiniasomu Jesús repanare saduceopāi.

39 Jā'aja'ne i'kauna judiōpāi che'chona i'kaasome repau'te.

—Masiu, rua masi i'kamū mū'u —chiniasome repana Jesure.

40 Jesupi masi i'kauna repau'te jo'e chu'o sēniasavajuchuasome repana saduceopāina'me judiōpāi che'chona.

*¿Nee chīia'u pāire chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku?
 (Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)*

41 Ũcuarumu Jesús repanare pāi repau pa'iche'te kuaasomu.

—“Aperumu pa'isi'ku David Jojosi'kua'mu Cristo”, chiime musanukona pāi ũcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kure. ¿Je'se pa'ina musanukona jā'aja'ne i'kache? 42 Repau David Salmophurona ija'che tocha jo'kaasomu:

Dios chu'ure Paaku'te ija'che i'kaasomu:

“Chu'ure kueñe uajajutu cakā'kona ruujū'u.

43 Chu'upi cho'okuna mū'ure cuhena ũcuanuko mū'u chū'uñe cho'ojanaa'me”, chiniasomu Dios, chiimu repa tocha jo'kasi'e. 44 ¿Je'se pa'ina David, “Chu'ure Paaku'mu Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kua'mu Cristo”, chiiche pāi? — chiniasomu Jesús repanare.

*Judiōpāi che'chona cu'ache cho'ochē'te kumatū Jesús
 (Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)*

45 Repana pāi ũcuanuko asaju'te Jesús repau neenani chu'vaasomu.

46 —Judiōpāi che'chona pa'iche ña chēamanejū'u musanukona. Kāñā re'ojakāñāpi ujacueñoā ju'iju nuka ku'ime repana, pāipi ña, “Diore rua cuasanaa'me jā'ana”, chiapu chini. Āu ĩsichejñare ku'ijuna pāipi repanani ña kukuju chēa pojoto rua pojonaa'me repana. Ũcuaja'che judiōpāi chi'ivu'ña mua kakani masina ñu'isaivūāre ñu'ineenaa'me repana. Ũcuaja'che pāipi repanani āu āuñu chini soito mua repanare soisi'kure kueñe ñu'ineenaa'me repana. 47 Ũcuaja'che va'jeva'na paache joreju tutesōnaa'me repana. Jā'aja'ne cho'onata'ni pāipi ña, “Re'onaa'me jā'ana”, chiapu chini Diore rua jeerumu sēeju pa'inaa'me repana. Jā'aja'ne cho'onajejuna Diopi chū'una rua cu'ache ti'jñeja'mu repanare —chiniasomu Jesús repau neenare.

21

Va'jeva'o chɔova'o pa'iva'o Diore kuri ĩsisi'ere kɔamɔ
(Mr 12.41-44)

¹ Ũcuarɔmɔ Jesús Dios vɔ'ere chuta'a pa'ia ñato pãi kurina kurire Dioni ĩsijɔ cãjovɔna rɔa mañaasome. ² Va'jeva'o chɔova'o pa'iva'o ũcuaja'che te'eka'chapare'reruãchi'a ka'charɔ pa'ire'reruãre mañaasomo. ³⁻⁴ Mañaona ña Jesús ija'che i'kaasomɔ:

—Ina kurinata'ni repana koojɔna cajejaisi'ere ĩsisinaa'me. Iva'ota'ni repao ãu koo ãio pasa chiisire'reruãre Dioni pojoko peore ĩsisõsi'koa'mo. Kurina ĩsisi'e ña pojomɔ Dios. Jã'ata'ni iva'o ĩsisi'e ña na'a rɔa pojomɔ Dios. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomɔ Jesús.

Dios vɔ'e ñañosojachere kɔamɔ Jesús
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Reparɔmɔ chekɔna ũcuavɔ'e pa'ina Dios vɔ'e pa'iche'te cutuasome.

—Catapuã rɔa re'ojapuãpi cho'osivɔ'ea'me ivɔ'e. Ũcuaja'che pãipi Dioni pojoyɔ jo'kasimajñaruãpi rɔa re'ojamajñaruãpi pa'ia rɔa re'oja'imɔ ivɔ'e —chiniasome repana.

Jã'aja'ñe cutujɔna asa Jesús i'kaasomɔ repanare.

⁶ —Mɔsanɔkona ivɔ'e Dios vɔ'ere ñajɔ, “Re'oja'imɔ”, chiime. Jã'ata'ni na'a pa'isirimɔ, catapuã te'epujẽ'e chekɔpɔna'me sɔ'ima'ñe peore ñañosõjanaa'me pãi ivɔ'e —chiniasomɔ Jesús repanare.

Cheja si'api'rarɔmɔ cho'ojachere kɔamɔ
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Chikɔna asa repa'te chɔ'o sɔniasaasome repana.

—Masiɔ, mɔ'ɔ kɔasi'e, ¿jeerɔmɔ cho'ojachea'che? Reparɔmɔ tĩ'añe, ¿je'se masijanaa'ñe chɔkɔna? —chiniasome repana.

⁸ Sɔejɔna Jesús i'kaasomɔ repanare.

—Ñarepajɔ pa'ijɔ jorena i'kache asa chɛama'ñe pa'ijũ'ɔ mɔsanɔkona. ¡Cacu'ocojñoñe! Pãi jainɔko te'enachi'a ku'ijɔ jorejɔ chɔ'uni roijɔ, “Pãi ũcuaukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kɔa'mɔ chɔ'ɔ”, chii-janaa'me. Jã'aja'ñe i'kajɔ, “Churata'ni cheja si'api'ramɔ”, chiijanaa'me repana. Jã'aja'ñe i'kanare jovomanejũ'ɔ mɔsanɔkona. ⁹ Ũcuaja'che pãi vaichena'me pãi repanare chũ'unare cuhejɔ etoche asani kukɔmanejũ'ɔ mɔsanɔkona. Jã'aja'ñe pa'ija'mɔ cheja si'api'rarɔmɔ. Jã'ata'ni cheja chuta'a si'amaneja'mɔ —chiniasomɔ Jesús repanare.

¹⁰ Chini Jesús jo'e i'kaasomɔ repanare.

—Pãi ũcuate'echeja pa'ina chekɔchejña pa'inani sani vanisõjanaa'me.

¹¹ Ũcuaja'che cheja si'achejñaruã rɔa pi'ruja'mɔ. Ũcuaja'che rɔarepa asukɔ ãupi aineemaɔna pãi si'achejñaruã ãucuhana jũnisõjanaa'me. Ũcuaja'che si'achejñaruã ravɔ pa'ia pãi jainɔko jũ'ijanaa'me. Ũcuaja'che pãi cɔnaumɔre ñani repana ñamanesi'ere ñajɔ ñavajuchuache ñokɔna kukusõjanaa'me.

¹² Jã'aja'ñe chuta'a cho'omarɔmɔ mɔsanɔkonapi chɔ'uni cuasajɔna cuhejɔ chɛa rɔa cu'ache cho'ojanaa'me pãi mɔsanɔkonare. Chɛa judiõpãi chi'ivɔ'ñana sa cu'ache i'ka pi'ni pãi chɛavɔ'ñana cuao-janaa'me repana mɔsanɔkonare. Chekɔrɔmɔ mɔsanɔkonare chɛa sa pãi chũ'una vɔ'ñana jo'kajanaa'me, repavɔ'ña pa'inapi cu'ache cho'oa'jɔ chini. ¹³ Pãipi jã'aja'ñe cho'ojɔna chɔ'ɔ pa'iche'te kɔa asojanaa'me mɔsanɔkona repanare. ¹⁴ Pãipi maini jã'aja'ñe cho'oto, “¿Je'se sãiñe

i'kajanaa'ñe mai cu'ache cho'omaneaj'u chini?", chij'u cuasamanejũ'u musanukona. ¹⁵ Chu'upi cho'okaiuna musanukonare pe'runare sãĩne i'kani rua masi i'kajanaa'me musanukona. Masi i'karena, "Joreme ina", chiimanejanaa'me repaña musanukonare pe'runa. Jo'e i'kamanejanaa'me repaña. ¹⁶ Chekurumu muja'kupãipi musanukonare cuheju chẽa sa pãĩ chũ'una vũ'ñana jo'kajanaa'me, repãipi cu'ache cho'oa'ju chini. Chekurumu mua'chupãipi chekurumu mũche'uchĩipi chekurumu musanukona majapãipi chekurumu musanukonare re'osinapi cuheju chẽa sa jo'kajanaa'me musanukonare. Ūcuachi'a pãĩ musanukonare ũcuauanare vanisõjanaa'me. ¹⁷ Pãĩ jainuko musanukonare chu'uni cuasajuna cuhejanaa'me. ¹⁸ Jã'ata'ni Diopi ũsekuna musanukona rekoñoãta'ni cu'ache cho'omanejanaa'me repaña. ¹⁹ Musanukonapi chu'ure cuasache ũhasõmanapi jũnisõni Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

²⁰ Ūcuachi'a cheja si'api'rarumu ija'che cho'ojanaa'me pãĩ: Pãire vañu chini Jerusalén vũ'ejoopona rani rũhiso'koro nukajanaa'me sõtaopãĩ. Sõtaopãipi jã'aja'ñe cho'ojuna ñani, "Ijoopo vũ'ejoopo ñañasõcuhaja'mu", chini masijanaa'me musanukona. ²¹ Reparumu tĩ'ato Judea cheja pa'ina aikũjñana vũ'vũ katisõa'ju. Ūcuaja'che Jerusalén vũ'ejoopo pa'ina eta sanisõa'ju. Ūcuaja'che chiño saisina Jerusalén vũ'ejoopo maimanea'ju. ²² Reparumu repaña cu'ache cho'osi'e ro'i Jerusalén vũ'ejoopo pa'inare rua cu'ache ti'jñeja'mu Diopi chũ'una. Aperumu Dios chu'o tohana kũajũ tocha jo'kasi'epi ti'jñeja'mu repañare Jerusalén pa'inare. ²³ Reparumu romiva'nare chĩi sũ'iva'nana'me oje chũsava'nare rua vesache cu'ache pa'ija'mu. Reparumu Jerusalén pa'inare ũcuauukore rua cu'ache ti'jñeja'mu, Diopi pe'rukũ chũ'una. ²⁴ Reparumu sõtaopãĩ tĩichejña raisinapi Jerusalén pa'inare ũcuauanare va'jñapi vanisõjanaa'me. Chekunare chẽa tĩichejñana sasõjanaa'me repaña. Ūcuaja'che judío peonapi Jerusalén vũ'ejoopo ñañosõ tua pa'ijanaa'me, Dios repañare repacheja pa'ĩuserumujatũ'ka —chiniasomu Jesús repañare.

*Pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'ku jo'e rajachere kũamũ
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)*

²⁵ Chini Jesús jo'e i'kaasomu repañare.

—Ūcuaja'che reparumu Diopi chũ'una ũsuuna'me pãimiauna'me ma'jñoko, vajuchũache ñojuna ña kũkusõjanaa'me pãĩ. Ūcuaja'che chiaraãpi rua asoche fa'akuna ña rua kũkusõjanaa'me pãĩ si'achejña pa'ina. ²⁶ Reparumu cho'ochete ña, "¿Je'se maire ti'jñeja'u?", chini ruarepa kũkũcajejanisõ ai jũnisõjanaa'me pãĩ, cunaumu pa'imajñaruãjatũ'ka peore ñũ'kuekuna ñani. ²⁷ Reparumu chu'u Dios Raosi'ku peore Masijũ rua re'oja'che ñoũ ko'sija'ũ cunaumupi pãĩ ũcuauuko ñaju'te pikona'me cajeja'mu. ²⁸ Chu'u chura kuasi'e apecho'ochete ñani rua pojojũ'u musanukona. "Dios maire Repaũ neenajejuna Repaũ pa'ichejana sara chini raipi'ramũ", chini cuasaju cha'ajũ'u —chiniasomu Jesús repañare.

²⁹ Ūcuarumu Jesús pãire chu'vakũ ija'che i'kaasomu:

—Chura sũkiñũ higoñũ pa'ichena'me sũkiñũã si'ara'ñũũã pa'iche'te cuasa ñajũ'u. ³⁰ Sũkiñũã ja'o ma'mañe ñani, "Ūsurumu tĩ'api'ramũ ie", chiime musanukona. ³¹ Ūcuaja'che chu'u chura kuasi'epi tĩ'akuna ñani, "Jesús Dios Raosi'ku pãĩ ũcuauukore chũ'ura chini chejana jo'e cajepi'ramũ", chijanaa'me musanukona.

32 'Musanukona jojosina chuta'a jũ'imarumuna chu'u kuasi'e peore ti'ñeja'mu. Ũcuarepaa'me jā'a. 33 Cunaumuna'me cheja si'asōja'mu. Chu'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'ama'ñe ũcua pa'ija'mu.

34-35 'Ñarepaju pa'iju cu'achejē'e cho'omairo pa'ijũ'u musanukona. Cu'achejē'e cho'oma'ñe, conojē'e jũ'ima'ñe, musanukona pa'ichejē'e ruarepa cuasama'ñe pa'ijũ'u. Jā'are cho'ojũ musanukonapi chu'u rajachejē'e cuasama'ñe vesu pani chu'upi tāupa tāiñeja'ñe teana na'mi rakuna ña kũkũsōjanaa'me musanukona. Jā'ajekuna chu'uni cha'aju re'oja'che pa'ijũ'u musanukona. Chu'upi cuasoma'ñe rakuna pāi cu'ache pa'ina ũcuanuko ña kũkũsōjanaa'me. 36 'Ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju Dioni ija'che sēejũ pa'ijũ'u: "Ja'ku, chũkuna'te cho'okaijũ'u. Mu'u neeku chũ'uñe'te cho'ojũ pa'ũ chiime chũkuna. Chekuna cho'ocheja'che cu'ache cho'omaneñu chiime chũkuna. Mu'u neeku mu'u Raosi'kupi raito vajuchumanejanaa'me chũkuna mu'upi cho'okaiuna re'oja'che pa'inajeju." Jā'aja'ñe sēejũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

37 Reparumu Jesús si'aumucujña Dios v'e kaka che'choasomu. Si'ana'iroã Olivo aikũtina muni si'añami paniasomu repau. 38 Si'aapeñataroã caje che'chokuna pāi peore Dios v'ena muaasome, repau i'kache'te asañu chini.

22

Jesuni chēañu chini pāi te'ena cutusi'ere kumũ (Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

1 Reparumu judiōpāi pā saumanesi'e āirumu pascua t'i'api'raasomu. 2 Ũcuarumu judiō phairipāi chũ'unana'me judiōpāi che'chona Jesuni vanisochē'te chũ'ũñu chini te'ena cutuasome. Cutunata'ni chũ'ũmaneasome repana, "Pāipi pe'ruju cavaju", chini.

3 Ũcuarumu vati ai cu'ache chũ'ura chini Judas Iscarioteni kakaasomu. Jesús neena docerepanare ja'me pa'iku paniasomu Judas. 4-5 Vati aipi kakauna judiō phairipāi chũ'unana'me Dios v'e pē'jekainare chũ'una pa'iv'ena mua i'kaasomu repau Judas. "Musanukonare Jesure, ¿je'se jo'kaja'che chu'u?", chikuna ũcuana'me cutuju Judas cho'ora chiiche'te asa pojoasome repana. Pojoju, "Mu'upi jā'aja'ñe cho'oto mu'ure kuri ro'ijanaa'me chũkuna", chiniasome repana. 6 Jā'aja'ñe i'karena, "Jau, jā'aja'ñe cho'ora, jā'a pa'ito", chini Jesús pa'ichejana sani pē'je ñaku paniasomu repau, pāi jainuko peorũmuna rope'e repauni jo'kara chini.

Judiōpāire Dios cho'okaisi'ere cuasaju ãu ãiñe'te kumũ (Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

7 Na'a pa'isirumu judiōpāi pā saumanesi'e āirumu pascuarumu ovejachi'iva'ure vanisochē paniasomu repanare, Diopi pojoa'ku chini.

8 Jā'aja'ñe cho'opi'rajuna Jesús Pedrona'me Juanre soni i'kaasomu.

—Mai pascuarumu āijañe ãu care'vajaijũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

9 Chikuna repau'te sēniasome repana.

—¿Jeechejana sani ãu care'vajanaa'ñe chũkuna? —chiniasome repana.

10 Chitena i'kaasomu repau.

—Chura v'e'jooona sani t'i'a pāiu'te churupu oko pa'ipu saku'te tijñajanaa'me musanukona. Tijña ja'me mua repau kakav'ena ja'me kakajũ'u. 11 Kaka v'e paaku'te sēniasajũ'u. "Masiu mu'uni sani ija'che sēniasaa'ju chini raomu chũkuna'te: '¿Jeeruupuna chu'u neenana'me

pascuarummu kaka ãu ãija'ñe ch'u'?', chiisi'kua'mu Jesús", chijjũ'u repau'te v'u'e paaku'te. ¹² Musanukonapi sêeto repau umucaruupũ'te ujaruupũ'te ñoja'mu, masi care'vasiruupũ'te. Ñoona ucuaruupũna kaka mai pascuarummu ãijañe ãu care'vajũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

¹³ Chikuna v'u'ejoopo sani tĩ'ato Jesús i'kasi'e ucuarupa paniasomu. Jã'ajekuna pascuarummu ãijañe ãu care'vaasome repana Pedrona'me Juan.

¹⁴ Ucuarummu Jesús pascuarummu tĩ'auna ãu ãsa chini mesako'are puu ñuniasomu, repau neenana'me. ¹⁵ Puu ñu'iu repanare i'kaasomu repau.

—“Ch'u' chuta'a jũ'imarummu ch'u' neenana'me pascuarummu ãu ãiñe'te ãineemmu ch'u'”, chiisi'kujekũ chura musanukonana'me ãipi'ramu ch'u'.

¹⁶ Iere pascuarummu ãiñe ãu rua jeerummu jo'e ãimaneja'mu ch'u'. Na'a pa'isirumuna ch'u' pã'i ucuanukore chũ'urumuna jo'e ãija'mu ch'u' —chiniasomu repau.

¹⁷ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamu”, chini ũku repau neenani ĩsiku i'kaasomu repau.

—Musanukona ucuanuko iro'rova ucuate'ero'rova ũkujũ'u. ¹⁸ Ch'u' pã'i ucuanukore chũ'urumujatũ'ka uche cono jo'e ũkumaneja'mu ch'u' —chiniasomu repau.

¹⁹ Chini pãpu mini Dioni, “Re'orepamu”, chini repau neenani tu'se ĩsiku i'kaasomu repau.

—Ipu pãpu ch'u' ca'nivũ'me. Ch'u'uni vanisõa'ju chini ch'u' ca'nivũ ũsema'mu ch'u', vatena musanukona cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini. Ch'u'uni cuasaju si'arummu ija'che cho'ojũ ãu ãijũ pa'ijũ'u musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

²⁰ Æu ãni pi'nisirummu conoro'rova mini jo'e i'kaasomu repau.

—Pã'i ucuanukore cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini chuenisõja'mu ch'u'. Jã'aja'ñe cho'ochete ch'u' chiepi menisõuna Dios mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere cho'ojachea'me. Jã'are cuasaju chi'i ie uche cono ũkujũ pa'ijũ'u. ²¹ Jã'ata'ni pãipi cu'ache cho'oa'ju chini ch'u're jo'kajau ichejare maina'me ñu'imũ. ²² Ch'u' Dios Raosi'ku jũnisõja'mu. Jã'aja'ñe chũ'ummu Dios. Jã'ata'ni ch'u'uni vanisõa'ju chini jo'kasi'kure na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu —chiniasomu repau repanare.

²³ Jã'aja'ñe i'kauna asa ucuanachi'a sãiñe sēniasaasome repana. “¿Kaupi ikure jo'kaja'u?”, chiniasome repana.

¿Neepi chũ'uñe na'a rua masiche?

²⁴ Ucuarummu Jesús neena sãiñechi'a ke'reju ija'che cutuasome:

—Ikupi inare na'a rua chũ'umasiku'mu —chiniasome te'ena. Chekunata'ni,

—Iku pãaku'mu. Iku pi na'a rua chũ'umasiku'mu —chiniasome.

²⁵ Jã'aja'ñe i'kajuna asa Jesús i'kaasomu repanare.

—Icheja cheja pã'i chũ'una rua cuajare chũ'ujuna rua chuova'na pa'ime pã'i. Cuajare chũ'unata'ni, “Chukuna neenare rua re'oja'che kuiranaa'me chukuna”, chiime repana pã'i chũ'una. ²⁶ Repana pa'icheja'che pa'imanejũ'u musanukona. Musanukona te'euji na'a masini vesuva'u cuasacheja'che cuasaku, “Rua vesuku'mu ch'u'”, chiuu cuasaku pa'ijũ'u. Ucujaja'che musanukona te'euji pã'i chũ'uku pani cho'ochete cho'okaiku cho'ocheteja'che chekunare cho'okaiũ pa'ijũ'u. ²⁷ Pã'i chũ'ukuji ãu ãsa chini puuto cho'ochete cho'okaikuji ãu ramu repau'te. Ñu'iu ãu ãikuji na'a rua masiu'mu. Icheja cheja pã'i chũ'una pa'iche'me jã'a. Ch'u'ta'ni cho'ochete cho'okaiku cho'ocheteja'che cho'okaiku'mu musanukonare. ²⁸ Pã'i

chũ'ure rúa cu'ache cho'ome. Jã'ata'ni mʉsanʉkona chũ'uni oijʉ ja'me pa'inaa'me. ²⁹ Ja'ku chũ'ure pãire chũ'ua'ku chini jo'kasi'kua'mʉ. Chũ'u ũcuaja'che mʉsanʉkonare chũ'u neenare pãire chũ'ua'jʉ chini jo'kaja'mʉ. ³⁰ Pãi chũ'unare jo'kauna chũ'u pãi ũcuanʉkore chũ'urʉmʉ chũ'una'me āu āijʉ ũkujʉ ñu'ijanaa'me mʉsanʉkona. ũcuaja'che pãi chũ'una ñu'isaire ñu'ijʉ Israelpãi, docerepavãjʉ jojosinani chũ'ujanaa'me mʉsanʉkona — chiniasomʉ Jesús repaʉ neenare.

Pedro, “Repaʉ'te ñama'kua'mʉ chũ'u”, chiijachere kuamʉ Jesús (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Chini Jesús Simón Pedro'te i'kaasomʉ.

—Asarepajũ'u, Simón. Vati ai mʉsanʉkonare cu'ache chũ'ura chiimʉ, mʉsanʉkonapi chũ'ure cuasache'te ũhasõa'jʉ chini. Jã'are cho'ora chini Dioni sēemʉ repaʉ, Diopi ũsemanea'ku chini. ³² Jã'ata'ni mʉ'ure Dioni rúa sēekaimʉ chũ'u, mʉ'upi chũ'ure cuasache'te ũhasõmanea'ku chini. “Jesure ñama'kua'mʉ chũ'u”, chiija'mʉ mʉ'u. Jã'ata'ni chũ'ure jachasi'kujekʉ cuasa oiʉ, “Cu'ache cho'osi'kua'mʉ chũ'u. Jo'e jã'aja'ñe cho'omaneja'mʉ chũ'u”, chini cuasaja'mʉ mʉ'u. Jã'aja'ñe cuasasirʉmʉ chũ'u neenare chekʉnare chũ'vajũ'u, repanapi chũ'uni na'a rúa cuasajʉ paapʉ —chiniasomʉ Jesús repaʉ'te.

³³ Chikʉna Simón i'kaasomʉ.

—Chũ'ure Paakʉ, mʉ'ure cuhena pãi chēavʉ'ena chēa cuaoto ja'me kakaja'mʉ chũ'u. ũcuaja'che pãipi mʉ'ure vanisõto ja'me jũ'ija'mʉ chũ'u —chiniasomʉ Simón repaʉ'te.

³⁴ Chikʉna Jesús sãiñe i'kaasomʉ.

—Pedro, asarepajũ'u. Chũ'o kuara chiimʉ chũ'u mʉ'ure. Iñami chuta'a kura chu'ima'tona pãipi sēejʉna choteñoã, “Jesure ñama'kua'mʉ chũ'u”, chiija'mʉ mʉ'u —chiniasomʉ Jesús repaʉ'te.

Repaʉ'te cu'ache cho'orʉmʉ tĩ'api'rakʉna Jesús chũ'vasi'ere kuamʉ

³⁵ Chini Jesús repaʉ neenare ũcuanʉkore i'kaasomʉ.

—Aperʉmʉ chũ'u mʉsanʉkonare Dios chũ'ore chũ'vaa'jʉ chini chũ'u saosi'ere cuasajũ'u. Chũ'upi chũ'una põse mañaturujẽ'e, kurijẽ'e, cũ'akorophe'rejẽ'e samairo saisinaa'me mʉsanʉkona. Jã'aja'ñe peova'na saisinare, ¿cu'amajñaruã karamaneʉ mʉsanʉkonare? —chiniasomʉ Jesús repanare.

Chikʉna,

—Pãasi'kua'mʉ. Cu'amajñaruãjẽ'e karamanesi'kua'mʉ chukʉna'te —chiniasome repana.

³⁶ Chitena Jesús i'kaasomʉ.

—Aperʉmʉ peona saisinaa'me mʉsanʉkona. Churata'ni cheke cho'ojũ'u. Chura jo'e sani põse mañaturu paani, kuri paani sajũ'u. ũcuaja'che te'eʉ va'ti peoni sē'sevʉ ju'ikãare ĩsisõ, va'tire koo sajũ'u. ³⁷ Dios chũ'o aperʉmʉ tocha jo'kasi'ere ñani chũ'ure cho'ojache masijanaa'me mʉsanʉkona. Ija'che kuamʉ:

Na'a pa'isirʉmʉ pa'ijau cu'ache cho'osinana'me chuenisõja'mʉ, chiimʉ. Chũ'ure cho'ojachere kuajʉ tocha jo'kasi'epi apeti'jñemʉ chũ'ure —chiniasomʉ Jesús repanare.

³⁸ Jã'aja'ñe kuana asa i'kaasome repana.

—Ñakʉ, Chukʉna'te Paakʉ. Ichejare va'jña ka'chava'jña paame chukʉna —chiniasome repana.

Chitena,

—¡Re'omũ! —chinasomũ repaũ.

Getsemani chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēesi'ere kũamũ
(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ I'ka pi'ni Jesús eta Olivo aikũtina repaũ si'arũmũ sani pa'ikũtina saniasomũ. Saiũna repaũ neena ja'me saniasome. ⁴⁰ Sani tĩ'a repaũ neenani chu'vaasomũ repaũ.

—Dioni sēejũ pa'ijũ'ũ, Ũcuauji cho'okaiũna cu'ache cho'omaneũu chini —chinasomũ repaũ.

⁴¹ Chini te'eũ jmachenerũ sani ro're ñu'iu Dioni sēniasomũ repaũ. ⁴² Ija'che sēniasomũ repaũ: “Ja'ku, mu'ũre ũseũato pãĩ chu'ũre cu'ache cho'ojache ũsekaijũ'ũ. Chu'ũre uacheta'ni cho'omanejũ'ũ. Ũseũama'to mu'ũre uache cho'ojũ'ũ”, chinasomũ repaũ Diore.

⁴³ Ũcuarũmũ cũnaũmũ pa'ikũji ángel peosichejapi teana rani pa'iu cho'okaniasomũ repaũ'te Jesure, koka paaa'ku chini. ⁴⁴ Jesús repaũ'te cho'ojachere rua cuasakũna sumaũna Dioni na'a rua sēniasomũ. Sēeũna repaũ ũsũca'nañe chejana rua meeñe meniasomũ, chie raiũ meeñeja'ñe.

⁴⁵ Sēni pi'ni vũni, repaũ neena pa'ichejana co'i ñato sumava'na pa'ijũ kãni ũhijũ paniasome repana. ⁴⁶ Kãnisorena repanare i'kaasomũ repaũ.

—¿Je'se pa'ũna musanũkona kãĩñe? Dioni sēejũ'ũ, Ũcuauji cho'okaiũna cu'ache cho'omaneũu chini —chinasomũ Jesús repaũ neenare.

Jesure pãĩ chēasi'ere kũamũ
(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Repaũ Jesús chuta'a i'katona pãĩ jainũko ranciasome. Jesús neenare docerepanare ja'me pa'ikũji Judas charo ranciasomũ Jesuni chũsu pojora chini. ⁴⁸ Rani tĩ'a chũsu pojorũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—Judas, ¿mu'ũ chu'ũre cuhenani chu'ũni Dios Raosi'kũni jo'kakũ chũsu pojokũ mu'ũ? —chinasomũ repaũ.

⁴⁹ Chikũna Jesure ja'me pa'ina repaũ'te chēajañere masijũ ija'che i'kaasome repaũ'te:

—Chũkũna'te Paakũ, ¿inare va'jñapi ruta vaijanaa'ñe chũkũna? —chinasome.

⁵⁰ I'kajũ Jesús neekũ te'eũ judío phairi aire cho'ochẽ cho'okaikũ cãjorona tẽo vatoasomũ uajajũtu cakã'ko cacãjorona.

⁵¹ Tẽoũna,

—Re'omũ. Jo'e cho'omanejũ'ũ —chinasomũ Jesús repaũ'te. Chini Jesús cãjoro tẽocojñosi'kũre ũcuacãjorona chēa vasoasomũ. ⁵² Vaso repaũ'te chēaũu chini raisinare judío phairipãĩ chũ'ũnana'me Dios vũ'e pẽ'jekainare chũ'ũnana'me judío ainare ija'che i'kaasomũ Jesús:

—Musanũkona chu'ũni chēaũu chini vãsoñoãna'me va'jñã cãjijũ raime. Ñaaũ'te cho'ochẽja'che cho'ome musanũkona chu'ũre. ⁵³ Aperũmũ chu'ũ musanũkonana'me si'aumucujña Dios vũ'e mua ja'me pa'isi'kũa'mũ. Jã'ata'ni musanũkona chu'ũre chēamanesinaa'me. Irumũta'ni Diopi ũsemaũna chēame musanũkona chu'ũre, vati chũ'ũñe'te cho'ojũ —chinasomũ Jesús repanare.

Pedro, “Jesure ñama'kũa'mũ chu'ũ”, chiisi'ere kũamũ
(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ũcuarũmũ repana pãĩ repaũ'te chēa judío phairi ai vũ'ena sajũna Pedro so'opi ñakũ tuhaasomũ ũcuavũ'ena. ⁵⁵ Repanapi sani kaka vũ'e sa'navũ cararipũ joorepanona toa suha rũhiso'koro pũũ ñu'ijũ kũhijũna

Pedro ja'me pꝛꝛꝛ ñuniasomꝛ, cho'je tuhasi'kꝛ. ⁵⁶ Ñu'ijꝛna romichĩio phairi aire cho'оче cho'okaiko toa ñu'iu kũhiku'te Pedro'te rorepa ñako i'kaasomo.

—Iku Jesure ja'me pa'isi'kua'mꝛ —chiniasomo repao.

⁵⁷ Chikona asa Pedro i'kaasomꝛ.

—Jesure ñama'kua'mꝛ chꝛ'ꝛ —chiiꝛ jachaasomꝛ repaꝛ.

⁵⁸ Na'a pani chekꝛ ña i'kaasomꝛ Pedro'te.

—Jesús neenare ja'me pa'iku'mꝛ mꝛ'ꝛ —chiniasomꝛ repaꝛ.

Chikuna Pedro i'kaasomꝛ.

—Pãaku'mꝛ. Jã'anare ja'me pa'ima'kua'mꝛ chꝛ'ꝛ —chiniasomꝛ repaꝛ.

⁵⁹ Jmamakarꝛ pa'isirꝛmꝛna chekꝛ repaꝛni ña rꝛa i'kaasomꝛ.

—Iku Galilea cheja pa'ikꝛjekꝛ Jesure ja'me pa'ikꝛcosomꝛ —chiniasomꝛ.

⁶⁰ Chikuna Pedro jachakꝛ i'kaasomꝛ repaꝛ'te.

—Mꝛ'ꝛ i'kache vesꝛmꝛ chꝛ'ꝛ —chiniasomꝛ repaꝛ. Pedro jã'aja'ñe i'katona kura chuniasomꝛ. ⁶¹ Chu'iana Jesús chꝛi ñaasomꝛ Pedro'te. Ñakuna repaꝛ Pedro Jesús i'kasi'ere cuasaasomꝛ, “Iñami kura chuta'a chu'ima'ona choteñoã, ‘Jesure ñama'kua'mꝛ chꝛ'ꝛ’, chiija'mꝛ mꝛ'ꝛ”, chiisi'ere. ⁶² Jã'are cuasa Pedro eta rꝛa oiche oniasomꝛ.

Jesure pãisosi'ere kꝛamꝛ
(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ũcuarꝛmꝛ Jesure chẽasina repaꝛni pãisojꝛ vaniasome. ⁶⁴ Vaijꝛ repaꝛ ñakocaã kãase'rechoji quẽo ta'pi jo'e vani sẽniasome repana.

—Cuasa i'kajã'ꝛ. ¿Neepi mꝛ'ure vate? —chiniasome repana repaꝛ'te.

⁶⁵ Jã'aja'ñe i'kajꝛ repaꝛ'te Jesure cheke rꝛa cu'ache i'kaasome repana.

Pãi chũ'una Jesure chꝛ'o sẽniasasi'ere kꝛamꝛ
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Ñatasirꝛmꝛ judío ainana'me judío phairipãi chũ'unana'me judiõpãi che'chona chi'iasome. Chi'i chũ'urena repana vꝛ'ena chekꝛnapĩ Jesure raasome. Rarena repaꝛ'te chꝛ'o sẽniasome repana.

⁶⁷ —Pãi ũcuanꝛkore chũ'ua'kꝛ chini Dios Raosi'kꝛ Cristo pani kꝛajã'ꝛ mꝛ'ꝛ chꝛkuna'te —chiniasome repana repaꝛ'te.

Chitena Jesús i'kaasomꝛ repanare.

—Chꝛ'ꝛpi kuato jachajanaa'me mꝛsanꝛkona. ⁶⁸ Ũcuaja'che chꝛ'ꝛpi sãĩne sẽeto i'kamanejanaa'me mꝛsanꝛkona chꝛ'ure. Ũcuachi'a chꝛ'ure eto saomanejanaa'me. ⁶⁹ Chꝛ'ꝛ Dios Raosi'kꝛ cꝛnaꝛmꝛna jo'e mꝛni, Dios peore Cho'omasikꝛ ꝛjajũtu cakã'kona pꝛꝛ si'arꝛmꝛ ñu'ija'mꝛ —chiniasomꝛ repaꝛ repanare.

⁷⁰ Chikuna ũcuanꝛko sẽniasome repana.

—Jã'a pa'ito, ¿Dios chĩia'ꝛ mꝛ'ꝛ? —chiniasome repana.

Chitena,

—Ũcuau'mꝛ chꝛ'ꝛ —chiniasomꝛ Jesús repanare.

⁷¹ Chikuna i'kaasome repana.

—Iku cu'ache cho'osi'e kꝛanare chiĩma'me mai. Re'omꝛ. Dios asacuheche'te, “Dios chĩia'mꝛ chꝛ'ꝛ”, chiimꝛ iku —chiniasome repana judío ainana'me phairipãi chũ'unana'me judiõpãi che'chona.

23

Pilato tijñeñena nꝛko Jesure chꝛ'o sẽesi'ere kꝛamꝛ
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni ñu'isina vñi repau'te Jesure jo'e chëa, Pilato ti'jñeñena sa nukoasome repana. ² Sa nuko repau'te cu'ache cho'oche roiju ija'che i'kaasome:

—Mai pa'icheja canare iku cu'ache chu'vache asasinaa'me chukuna. Pãi repanare chũ'una chũ'uñe jachaju cho'omanea'ju chini chu'vaku'mu iku. “Musanukonare chũ'uku Césapi pa'iche ro'ire kuri sēeto ro'imanejũ'u musanukona”, chiisi'kuamũ iku. Ūcuaja'che, “Cristoa'mu chu'u. Pãi ūcuaukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kuamũ”, chiiku'mu iku — chiniasome repana repau'te Pilato'te.

³ Chitena Pilato repau'te Jesure sēiasomũ.

—¿Judíopã ūcuaukore chũ'uku'u mu'u? —chiniasomũ.

Sēeuna,

—Jũju, ūcuau'mu chu'u —chiniasomũ Jesús.

⁴ Chikuna Pilato i'kaasomũ repanare judío phairipã chũ'unana'me chekunare pã ūcuavũ'e pa'inare.

—Cu'ache cho'osi'e peomũ iku —chiniasomũ.

⁵ Chiisi'eta'ni jo'e na'a rua i'kaasome repana.

—Iku Judea cheja pa'inare ūcuaukore rua cu'ache chu'vaku'mu, repanare chũ'unani pe'ruju cu'ache i'kaju cavaa'ju chini. Galilea chejapi ichejatu'ka rua cu'ache chu'vaku'mu iku —chiniasome repana Pilato'te.

Herodes Jesure chu'o sēesi'ere kuamũ

⁶ I'karena asa,

—¿Galilea cheja caku'u iku? —chiniasomũ Pilato repanare pã.

⁷ Chikuna,

—Jũju, ūcuacheja caku'mu iku —chiniasome repana.

Kuarena, “Åa, Herodes chũ'ucheja caku'u iku”, chini cuasasomũ Pilato. Reparumũ Herodepi Jerusalén vñe'joopo'te rani pa'una repau pa'ivũ'ena Jesure muvoasomũ Pilato. ⁸ Muvoana repau cho'oche chekunapi kuajuna asaku pa'ikujeku Jesure ña rua pojoasomũ Herodes, rua jeerumũ Jesús cho'oche ñauache cuasakujeku. Diochi'a cho'omasiche'te Jesupi cho'okuna ñara chiniasomũ repau. ⁹ Repau'te ñara chiikujeku Jesure rua si'ache chu'o sēiasomũ repau. Sēeku'teta'ni Jesús jmamakarujẽ'e i'kamaneasomũ. ¹⁰ Ūcuachi'a judío phairipã chũ'unana'me judíopã che'chona rua i'kaju, “Cu'ache cho'oku'mu iku”, chiniasome repau'te. ¹¹ Jã'aja'ñe i'kajuna Herodes Jesuni cuheku rua pãisoasomũ sōtaopãina'me. Repau'ni pãisoju rua re'ojakãñare, pã chũ'una ju'ikãñare sa'cheasome repau'te. Pãiso pi'ni repau'te jo'e Pilato vñ'ena co'choasomũ repau. ¹² Jã'aja'ñe cho'osiumucusepi sãñechi'a re'oja'che cho'oasome repana Herodena'me Pilato, aperumũ sãñechi'a cuhesina.

Pã Jesure vanisoche chũ'usi'ere kuamũ

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Ūcuarumũ Pilato judío phairipã chũ'unana'me pã chũ'unana'me chekunare pã soni i'kaasomũ.

¹⁴ —Chu'uni musanukona ikure rasinaa'me. Ra, “Iku rua cu'ache chu'vaku'mu, pãipi repanare chũ'unani pe'ruju cavaa'ju chini”, chiisinaa'me. Musanukona ñaju'te ikure chu'o sēesi'kuamũ chu'u, iku cho'osi'ere asara chini. Jã'ata'ni chu'u cuasato, musanukona, “Cu'ache cho'oku'mu iku”, chiiche cho'oma'kucosomũ iku. ¹⁵ Herodes ūcuachi'a, “Cu'ache cho'oma'kuamũ iku”, chiniasomũ ikure. Jã'ajekuna ikure ichejana jo'e co'chosi'kuamũ repau. Ikure vanisoche chũ'ucumũ cu'ache

cho'oma'kujekuna. ¹⁶ Jã'ajekuna ikure rupu suĩ'sueche'te chũ'uja'mu chu'u. Suĩ'sue pi'ni etoja'mu chu'u ikure —chiniasomu Pilato repanare.

¹⁷ Pilato te'eũsurumu pa'iche pascuarumu tĩ'ato chẽacojñosi'kure te'eu'te etoasomu, pãi etojũ'u chiisi'kuni. Reparumu tĩ'auna jã'aja'ñe cho'оче paniasomu Pilato'te. ¹⁸ Jã'ajekuna Pilato, "Jesuni etoja'mu chu'u", chikuna pãi asa ũcuanuko rua cuiju ija'che i'kaasome:

—¡Jesuni vanisojũ'u! ¡Chukuna'te Barrabani etokaijũ'u! —chiniasome repana ũcuanuko.

¹⁹ Aperumu repau Barrabás chekunana'me repajoopo pa'inare chũ'unani cuheku etora chini cavaku chekuni vanisoasomu. Vanisoana pãi repau'te chẽa pãi chẽavu'ena cuaoasome. ²⁰ Pãipi jã'aja'ñe i'kaju cuirena repau Pilato Jesuni etora chini jo'e i'kaasomu. "¿Ikure Jesure etomaneja'ñe chu'u? Cu'ache cho'omanesi'kua'mu iku", chiniasomu. ²¹ Jã'aja'ñe i'kauna asa na'a rua cuiju i'kaasome repana.

—¡Kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'u jã'ure! ¡Kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'u jã'ure! —Jã'aja'ñe i'kaju cuiasome repana.

²² Cuiju jã'aja'ñe i'karena repau Pilato ka'chañoã i'kasi'kuta'ni jo'e i'kaasomu repanare pãi.

—¿Ëquere iku Jesús cu'ache cho'ou? Repau cu'ache cho'osi'ere asa masira chini sēnite'esi'kua'mu chu'u. Jã'ajekuna ikure vanisoche chũ'ucua'mu. Ikure rupu suĩ'sueche'te chũ'uja'mu chu'u. Suĩ'sue pi'nirena etoja'mu chu'u ikure —chiniasomu Pilato repanare.

²³ Jã'aja'ñe i'kauna asa na'a rua cuiju, "Kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'u repau'te", chiniasome repana. Ruarepa cuiju i'kajuna repana chiiche chũ'uasomu repau. ²⁴ Repana sēñe cho'ora chiniasomu Pilato. ²⁵ Repana sēñe cho'ora chini chekure pãi chũ'unani cuheku cu'ache cho'oku pãiu'te vanisosi'kuni etoasomu repau Pilato, pãi chẽavu'e pa'isi'kure. Jesureta'ni sōtaopãire jo'kaasomu, repana pãi sēsi'e cho'oa'ju chini.

Jesure kurususẽ'vero jẽ'josi'ere kua'mu

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jo'kauna repana sōtaopãi Jesure chẽa saasome. Sajju Simonre Cirene cheja cakure po'o raikuni chẽa repau tãtavana kurususẽ'vero tuo, "Mu'upi isẽ'vero kuãiu Jesús cho'jepi raijũ'u", chiniasome sōtaopãi repau'te.

²⁷ Simonre chẽa jo'e saijuna chekuna pãi jainuko Jesús cho'jepi tuhaasome umupãina'me romi. Tuhaju romi Jesure cho'ojachere cuasaju ota oniasome. ²⁸ Oijuna Jesús repanare churi ña i'kaasomu.

—Jerusalén pa'ina romi, chu'ure oima'ñe meñe oijũ'u. Musanukonare ti'jñejañena'me musanukona chĩiva'nare ti'jñejañere cuasaju oijũ'u.

²⁹ Na'a pa'isirumuna musanukona chĩire cu'ache ti'jñekuna ña ija'che i'kajanaa'me pãi: "Romi, chĩi paava'na sumava'na pa'ime. Romi, chĩi peonata'ni pojome", chiijanaa'me pãi. ³⁰ Cu'ache ti'jñerumu katiñu chini aikũjñare ija'che i'kajanaa'me pãi: "Ñaña ta'pisojũ'u chukuna'te", chiijanaa'me.

³¹ Chu'ure cu'ache cho'omanesi'kureta'ni pãi, "Cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u", chini cu'ache cho'ome chu'ure. Jã'ata'ni pãi cu'ache cho'onare Diopi chũ'unana na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu repanare —chiniasomu Jesús.

³² Chekunare te'eka'chapanare cu'ache cho'osinare vanisõñu chini ja'me saasome repana. ³³ Saiju aikũti Sijopujakũti chiikũtina tĩ'aasome repana. Tĩ'a repau'te Jesure ũcuakũtina kurususẽ'verona jẽ'jo nukoasome repana. Chekunare cu'ache cho'osinare ũcuaja'che kurususẽ'veroãna jẽ'jo

nukoasome repana. Te'e'u'te Jesús u'ajjũtu cakã'kona nukoasome. Chekuni Jesús kã'kojũtu cakã'kona nukoasome. ³⁴ Jẽ'jo nukorena Jesús i'kaasomu.

—Ja'ku, ina chũ'ure cu'ache cho'оче jo'e cuasamanejũ'u. Repana cho'оче vesume ina —chiniasomu repau.

Jã'a cho'oto repana sõtaopãi repau ju'isikãñare paañu chini catara'karũã mami tochasira'karũãpi chejana su'aasome, Jesús ju'isikãña paajauni jñaañu chini. ³⁵ Ũcuacheja pa'ina pãi Jesuni ñaju nukaju paniasome. Pãi chũ'ũnata'ni repauni ñaju pãisoju cu'ache i'kaasome.

—Chekunare jũ'iñe ũsesi'kuasomu iku. Repau Cristo, pãi ũcuanukore chũ'ũa'ku chini Dios chẽa Raosi'ku pani ũcuauji meñe jũ'iñe ũsea'ku —chiniasome repana.

³⁶ Sõtaopãi ũcuaja'che repauni pãisoju uche cono ruara'kare, “Ũkujũ'u”, chijju ija'che i'kaasome:

³⁷ —Mũ'upi judiõpãi ũcuanukore chũ'ũku pani jũ'iñe meñe ũsejũ'u —chiniasome repana.

³⁸ Kurususẽ'vero chã'tiro'te tochasiko'a saniasomu, Iku JUDIOPãi CHũ'ũku'Mũ, chiiko'a.

³⁹ Cheku ũcuaja'che, cu'ache cho'osi'kupi ja'me jẽ'jocojñosi'ku Jesure cu'ache i'kaasomu.

—¿Dios Raosi'ku'u mu'u? Ũcuau pani jũ'iñe meñe ũseku chukuna jũ'iñe ũcuaja'che ũsekaijũ'u —chiniasomu repau.

⁴⁰ Chikuna cheku ũcuaja'che jẽ'jocojñosi'ku jã'aja'ñe i'kamanea'ku chini ija'che i'kaasomu:

—¿Diore vajuchuma'ku mu'u? Chotena cu'ache cho'ocojñome mai. ⁴¹ Maita'ni cu'ache cho'osinajeju cu'ache cho'ocojñome. Mai cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie. Ikuta'ni cu'ache cho'omanesi'kupi cu'ache cho'ocojñomu —chiniasomu repau. ⁴² Chini Jesure ija'che i'kaasomu:— Jesús, mu'u pãi ũcuanukore chũ'ũrumu cuasajũ'u chũ'ũva'ure —chiniasomu repau'te.

⁴³ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Iumucuse Dios pa'ichejana pãi ruu pojõju pa'ichejana sani chũ'ũna'me pa'ija'mu mu'u. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús repau'te.

Jesús jũ'isi'ere kwamu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Reparumu nukarepau su'itona ũsum miañe ta'pisõna cheja si'acheja trejatũ'ka chijanasomu. ⁴⁵ ũsum miamaneasomu. Ũcuachi'a Dios vũ'e sa'navu caruupu kakasa'aro rueekãa ũcuate'ekãapi joorepapoji che'resoasomu.

⁴⁶ Ũcuarumu Jesús ruu cuiku ija'che i'kaasomu:

—Ja'ku, chũ'u rekocho mu'ũni isimu chũ'u —chiniasomu repau. Chini Jesús jũ'isoasomu.

⁴⁷ Ũcuarumu sõtaopãi cienrepanare chũ'ũku ũcuachejare kueñe nukaku repa cho'osi'ere ña Dioni pojõku ija'che i'kaasomu:

—Ruu re'oku pa'isi'kuamũ jã'u. Ũcuarepaa'me —chiniasomu repau.

⁴⁸ Jesure cho'оче'te ñañu chini raisina pãi ũcuanuko repau jũ'isi'ere ña repana ã'capũãna vaiju oiju repana vũ'ñana co'iasome. ⁴⁹ Jesure ja'me pa'isina so'ore nukaju repau'te cho'оче peore ñaasome. Romi ũcuaja'che Galilea chejapi Jesure jovo ja'me raisina repau'te cho'оче so'ore nukaju peore ñaasome.

*Jesure tãsi'ere kɤamɤ**(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Ũcuarumɤ pãiu rua re'okɤ, Judea cheja cajoopo Arimatea caku paniasomɤ. Repaɤ mami Josea'mɤ. Dios Raosi'kɤ chũ'ɤjarumɤ tĩ'añe'te cha'akɤ paniasomɤ repaɤ. Judíopãi chũ'unare ja'me chũ'ɤasomɤ repaɤ. Jã'ata'ni repaɤ'te ja'me chũ'unapi Jesure vanisoche'te chũ'uto ja'me chũ'ɤcuheasomɤ repaɤ. ⁵² Jesuni jũ'isi'kɤni sa tãra chini sani Pilatoni sēniasomɤ repaɤ. ⁵³ Sēejani rani Jesure caso sábanakãapi reaasomɤ repaɤ. Rea pi'ni sa aikũti caripana tētoche ũhisicojena cuaa ũhaasomɤ repaɤ, chuta'a te'eũ'terejē'e jũ'isi'kɤre cuaa ũhamacojena. ⁵⁴ Pɤaumucuse tĩ'api'rakɤna peore care'vache paniasomɤ repanare.

⁵⁵ Romi Galilea cheja Jesure ja'me raisina Jesure cojena cuaa ũhañe ja'me tuha ñaasome. ⁵⁶ ũhañe ñasinajejɤ repana vɤ'ñana co'i okoma'ña cheke ma'ña suiriche care'vaasome repana sa Jesuni jũ'isi'kɤni ro'vejɤ suiriñu chini. Care'va pi'ni pɤaumucuse tĩ'aɤna pɤaasome repana romi, aperiɤmɤna Diopi pɤaumucuse jo'kasi'ejekɤna.

24*Jesús vajɤraisi'ere kɤamɤ**(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)*

¹ Romicorumɤ apeñatatona repana care'vasi'e ma'ña sajɤ saniasome repana romi Jesure ũhasicojena. ² Sani ñato catapɤ rua ɤjarɤ repacoje ta'pisi'pɤ kɤñososi'pɤ paniasomɤ. ³ Kɤñosi'pɤjekɤna coje kaka ñato Pãi Ũcuaukore Paakɤ vaniso tãcojñosi'kɤ Jesús peoasomɤ. ⁴ Peokɤna ña kɤkɤ, “¿Je'se paakɤ ie?”, chini cuasatona peosichejapi teana ɤmɤpãi te'eka'chapana, rua ko'sijakãña ju'inapi repanare romi kueñe nɤkaasome. ⁵ Peosichejapi pa'ijɤna ña kɤkɤso, meñe sime nɤkajɤna ija'che i'kaasome: —¿Je'se pa'iaɤna mɤsanukona vajɤraisi'kɤni pãi jũ'isina pa'ichejare ku'eche? ⁶ Icheja peomɤ repaɤ. Vajɤranicuhasi'kɤa'mɤ. Repaɤ Galilea cheja pa'irumɤ kɤasi'ere cuasajũ'ɤ. Ija'che kɤasi'kɤa'mɤ repaɤ: ⁷ “Chũ'ɤre Dios Raosi'kɤre chēa cu'ache cho'onani jo'kajanaa'me pãi, cu'ache cho'oa'jɤ chini. Jo'karena kurususē'verona jē'jo vēasōjanaa'me repana chũ'ɤre. Vanisōcojñosi'kɤta'ni choteumucujñana vajɤraija'mɤ chũ'ɤ”, chiisi'kɤa'mɤ Jesús —Jã'aja'ñe kɤaasome repana.

⁸⁻⁹ Kɤarena asa Jesús kɤasi'ere cuasa repacojepi eta Jesús neenare oncerepanani kɤañu chini saniasome. Sani tĩ'a peore kɤaasome repana romi. Ũcuachi'a chekɤnare Jesure chiinare ũcuaukore kɤaasome repana. ¹⁰ María Magdalenaa'mo, Juanaa'mo, Santiago pɤka'ko Maríaa'mo chekɤna romi repanare ja'me saisina ũcuaukoko kɤaasome Jesús neenare, repaɤ saosinare. ¹¹ Kɤajɤna, “Rua tĩiñe kɤame ina”, chiijɤ jachaasome repana.

¹² Pedrotani asa Jesure tãsichejana vɤ'vɤasomɤ ñara chini. Vɤ'vɤ tĩ'a sime ñato coje sa'navɤ Jesure reasikãñachi'a ũniasomɤ. Kãñachi'a ũhiɤna ña vɤ'ena co'ikɤ, “¿Je'se paakɤ ie?”, chiijɤ cuasaasomɤ Pedro.

*Emaús vɤ'ejoopo saima'a Jesús peosichejapi ñosi'ere kɤamɤ**(Mr 16.12-13)*

¹³ Ũcuauucusena Jesure chiina, te'eka'chapana Emaús vɤ'ejoopona saniasome. Jerusalén vɤ'ejoopoji Emaús vɤ'ejoopojatɤ'ka once kilómetros pa'iasomɤ. ¹⁴ Emaús vɤ'ejoopona saijɤ reparumɤ cho'osi'ere cutuasome repana. ¹⁵ Sãiñechi'a cutujɤ chũ'o rua sēniasajɤ saijɤna repanare Jesús

rani tĩ'a ja'me saniasomũ. ¹⁶ Ja'me saikũ'teta'ni ña vesuasome repaña.

¹⁷ Ña vesujuna repañare chũ'o sēniasomũ repañ.

—¿Ëquere musanũkona cutujũ saiche? —chiniasomũ Jesús repañare.

Jã'aja'ñe i'kauna sumava'na canũkaasome repaña.

¹⁸ Canũkasirumũ te'eũ Cleofaji i'kaasomũ repañ'te.

—Irumũ Jerusalén vũ'ejoopo pãi jainũko raisina pa'ime. Repaña rani pa'ijũ repajooopo iumucujña cho'osi'e ũcuanũko masime. ¿Mũ'ũ vesũkũ? —chiniasomũ repañ'te.

¹⁹ Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—¿Je'se cho'ore? —chiniasomũ.

Sēeũna i'kaasome repaña.

—Jesús, Nazaret cakũre cho'osi'ere i'kame chũkũna. Dios chũ'o kuakaikũ pa'isi'kuamũ repañ. Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñokũ Dios chũ'o rũa masi kuasi'kuamũ repañ. Jã'aja'ñe cho'okũna Dios rũa pojoasomũ repañ'te. Pãi ũcuaja'che rũa pojosi'naa'me repañ'te. ²⁰ Jã'aja'ñe pa'ikũni judío phairipãi chũ'unana'me maire chũ'ũna, repañ'te chēa sa chekũnani jo'kasinaa'me, vanisõñe'te chũ'ũajũ chini. Sa jo'karena repañ'te kurususē'verona jē'jo nũko vēasõsinaa'me repaña. ²¹ Ija'che cuasasinaa'me chũkũna: “Ikũ Jesús maire Israelpãi Romapãi chēa paacojñonare tũa paaja'mũ”, chini cuasajũ pa'isinaa'me chũkũna. Jã'ata'ni irumũ repañ'ji chuenisõũna tãsi'e choteumucujña'a'me. ²²⁻²³ Chũkũna'te ja'me pa'ina romi iapeñatato repañ'te tãsicheja sani ñaasome. Sani kaka ñato tãcojñosi'kũ Jesús peoasomũ. Peokũna rani ija'che kuasinaa'me repaña chũkũna'te: “Angeles peosichejapi rani pa'ijũna ñasinaa'me chũkũna. Rani, ‘Jesús vajũranicuhasi'kuamũ’, chiisinaa'me ángeles chũkũna'te”, chiisinaa'me repaña romi. Romipi jã'aja'ñe ra kuajũna asa kũkusinaa'me chũkũna. ²⁴ Kuarena asa chũkũna'te ja'me pa'ina repacoje sani ñato romi kuasi'e ũcuarepa paniasomũ. Tãcojñosi'kũ Jesús peoasomũ —chiniasome repaña Jesure Emaús vũ'ejoopo saina.

²⁵ Jã'aja'ñe kuarena asa i'kaasomũ repañ.

—Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e masime musanũkona. Jã'ata'ni rũhiñe cuasamanajẽũ repaña tocha jo'kasi'e masi cuasama'me musanũkona. ²⁶ Aperumũ Dios chũ'o kuasina Cristo'te ti'jñejañere kuajũ ija'che tocha jo'kaasome:

Pãi ũcuanũkore chũ'ũakũ chini Dios Raosi'kũ pãi cu'anani cu'ache cho'ocojñosi'kũta'ni na'a pa'isirumũ pãi ũcuanũkore chũ'ũajũmũ, chiimũ repaña tocha jo'kasi'e —chiniasomũ Jesús repañare.

²⁷ Repanapi repañ pa'iche'te na'a rũa masia'jũ chini, repañ pa'ijachere kuara chini Moisés tocha jo'kasi'ena'me aperumũ Dios chũ'o kuasina repañ pa'ijachere kuãũ chini tocha jo'kasi'e peore masi kuasomũ repañ. ²⁸ Kuakũ saiũ repaña saijoopona tĩ'ajũna Jesús canũkama'kũ ñoñe saniasomũ. ²⁹ Canũkama'ñe ñoñe saiũna saimaneakũ chini repañ'te rũa i'kaasome repaña.

—Na'isõsi'ea'me ie. Saimairo chũkũnana'me canũkajũ'ũ —chiniasome repaña repañ'te.

Chijũna ũcuana vũ'ena kaka canũkaasomũ repañ.

³⁰ Canũka pa'iu ũcuanana'me mesako'are ñu'iu pãpũ mini Dioni, “Re'orepamũ”, chini tũ'se ĩsiasomũ repañ. ³¹ Tũ'se ĩsiũna repañ'te ñavesũsina ña masiasome repaña. Ña masirena ũcuachejapi teana peoasomũ repañ. ³² Peokũna sãĩnechi'a i'kaasome repaña.

—Ma'a rairumũ repauji Dios chũ'o tocha jo'kasi'ere masi kuakuna asa pojojũ raisinaa'me mai —chiniasome repana.

³³ Ūcuarumũ ñu'isinapi vuni Jerusalenna co'i repau neenare on-cerepanana'me repanare ja'me chi'i pa'inani ñaasome repana. ³⁴ Co'irena ija'che i'kaasome chi'isina:

—Maire Paakũ vajuraisi'e ūcuarepaasomũ. Simonni peosichejapi rani ñoasomũ —chiniasome repana.

³⁵ Chitena Emaús ma'a saisina ūcuaja'che Jesure ñasi'ere kuaasome. “Chukuna'te ūcuaja'che peosichejapi rani pa'isi'kua'mũ repau. Jã'ata'ni repau'te ñavesusina repauji chukunani pãpũ'te mini tũ'se isiuna ña masisinaa'me chukuna”, chiniasome repana.

*Jesús repau neenare peosichejapi ñosi'ere kuamũ
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)*

³⁶ Repanare chuta'a ūcuare cutunani Jesús repana chenevuna peosichejapi rani nukakũ ija'che i'kaasomũ:

—Re'oja'che pa'ijũ'ũ musanukona —chiniasomũ Jesús repanare.

³⁷ Nukakuna ña, “Jũ'isi'kupi ikũ reko raimũ”, chini cuasajũ rã kukuasome repana. ³⁸ Kukujuna i'kaasomũ repau.

—¿Je'se pa'iuna musanukona kukuche? ¿Je'se pa'iuna musanukona chũ'ũ vajuraisi'e jachache? ³⁹ Chũ'ua'mũ. Ñajũ'ũ chũ'ũ jũjñana'me cũ'a. Chẽse ña masijũ'ũ chũ'ũ're. Jũ'isi'kũ rekocho ca'nivujẽ'e peomũ. Chũ'uta'ni ca'nivuna'me tara paamũ. Ñame musanukona chũ'ũ paache —chiniasomũ Jesús repanare.

⁴⁰ Chini repanare jũjñana'me cũ'a ñoasomũ repau. ⁴¹ Ñokuna ña pojonata'ni repau'te jachaasome repana. “¿Iku chũ'o ūcuarepare i'kakũ?”, chini cuasaasome repana. Jã'aja'ñe cuasajuna i'kaasomũ repau.

—¿Musanukona icheja ãiñe peoche? —chiniasomũ repau.

⁴² Chikuna repau'te chiacha va'imaka posimakare isiasome repana.

⁴³ Isirena koo, repana ñajũ'te ãniasomũ repau. ⁴⁴ Ñani pi'ni ija'che i'kaasomũ repau:

—Aperumũ musanukonare ja'me pa'irumũ ija'che kuasi'kua'mũ chũ'ũ: “Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'ena'me Salmophuro tocha jo'kasi'e chũ'ũ cho'ocojñojãñere kuamũ. Repana tocha jo'kasi'epi ti'jñeja'mũ chũ'ũ're”, chiisi'kua'mũ chũ'ũ musanukonare. Ūcuapi ti'jñecuhasi'kua'mũ chũ'ũ're —chiniasomũ Jesús repanare.

⁴⁵ Dios chũ'o tocha jo'kasi'ere repanapi asavesujuna repana rekoñoãna asamasiche cho'oasomũ Jesús repanare, asamasia'jũ chini. ⁴⁶ Asamasiche cho'o ija'che i'kaasomũ repau:

—Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Cristo'te, Dios Raosi'kũre jũ'iñe pa'ija'mũ.

Jũnisõũna tãcojñosi'kũta'ni choteumucujñana vajurajia'mũ repau.

⁴⁷ Repau vajuraisirumũ repau neena,

“Cristoji maire cho'okaija'mũ”, chini cuasajũ

Dios chũ'o pãire ija'che chũ'vajanaa'me:

“Musanukona cu'ache cho'oche ũhasõ re'oja'che pa'ijũ'ũ.

Jã'aja'ñe cho'oto Dios musanukona cu'ache cho'osi'e tunosõja'mũ.

Tunosõsi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repau”, chiijanaa'me.

Charo Jerusalén vũ'ejoopo canani chũ'vajanaa'me repana.

Jã'achejapi si'achejñarũã sani ku'ijũ chũ'vajanaa'me repana,

chiimũ repaña tocha jo'kasi'e. ⁴⁸ Jã'ajekũna mũsanũkũna ñasi'ere chekũnani kuajũ pa'ijũ'ũ. ⁴⁹ Dios Rekocho chũ'ũ Ja'ku aperũmũ saoja'mũ chiisirekocho'te raoja'mũ chũ'ũ mũsanũkonare. Saima'ñe Jerusalén vũ'ejoopo'te pa'ijũ cha'ajũ'ũ mũsanũkũna, Dios Repaũ Rekocho peore Masirekocho raochetũ'ka. Repaũ Rekochoji cho'okaiũna na'a rũa masijanaa'me mũsanũkũna —chinasomũ Jesús repaũ neenare.

Jesús cũnaũmũ mũisi'ere kũamũ
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ I'ka pi'ni Jesús repaũ neenare Betania vũ'ejoopona saasomũ. Sa tĩ'a repaũ jũjũña mũñe ruhika'java pe'che nũkaku, “Diopi mũsanũkonare re'oja'che cho'okaaũ”, chinasomũ repaũ. ⁵¹ Jã'aja'ñe i'ka repañare jo'ka Diopi mũakũna cũnaũmũna mũnisoasomũ repaũ. ⁵² Mũnisoũna ro're ñũ'ijũ, “Rũa re'okũ'mũ repaũ”, chiiijũ cuasajũ pojoasome repaña repaũ'te. Ro're ñũ'isinapi vũni rũa pojojũ Jerusalén vũ'ejoopona co'iasome repaña. ⁵³ Co'i pa'ijũ Dios vũ'e si'arũmũ mũa Dioni pojojũ paniasome repaña, “Rũa re'okũ'mũ mũ'ũ”, chiiijũ.

San Juan Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

Dios pa'iche kua'kui Jesucristo cuna'mupi cajemu

¹ Chuta'a cuna'muna'me cheja cho'omarumu Jesucristo Dios pa'iche kua'jau paniasomu. Diona'me paniasomu repau. Dioa'mu repau. ² Reparumu Diona'me paniasomu repau. ³ Diopi repau'ji ja'me cho'oa'ku chini chũ'una peore cho'oasomu repau ũcuana'me. Repau'ji ja'me cho'omaneru peora'amũ jã'a. ⁴ Repau Jesucristo mai rekoñoã pa'iche re'oja'chere ñsiku'mu. Jã'ajekuna Miañeja'ñe Pa'iku'ji rani mai rekoñoã Dios pa'iche masire'oche cho'okaiuna Repau pa'iche'te masiju re'oja'che pa'ire'omu maire. ⁵ Repau Miañeja'ñe Pa'iku' icheja mai pa'icheja chijachejaja'che cu'ache pa'ina pa'ichejana rani re'oja'che cho'osi'kuamũ. Jã'aja'ñe pa'ikuni pã'i repauni cuheju repau re'oja'che cho'oche ñseñu chiime. Jã'ata'ni ñsecu'amũ.

⁶ Pãiu'te chẽa raoasomu Dios. Repau mamia'me Juan. ⁷ Miañeja'ñe Pa'iku' Jesucristo pa'iche'te kuaa'ku chini chẽa raoasomu Dios repau'te, pãipi ũcuana'ko repau kua'che'te asa chẽa Jesucristoni cuasaa'ju chini. ⁸ Miañeja'ñe Pa'ikuma'mu Juan. Repau Miañeja'ñe Pa'iku' pa'iche'te kua'kaau chini raocojñosi'kuasomu repau Juan. ⁹ Na'a pa'isirumuna Miañeja'ñe Pa'iku' ranciasomu, pãipi Dios pa'iche'te masiju re'oja'che pa'imasia'ju chini.

¹⁰ Repau Jesucristo chejare pãina'me pa'isi'kuamũ. Diopi chũ'una peore cho'oku'teta'ni repau pa'iche vesusinaa'me repauna. ¹¹ Repau cho'osichejana raisi'kureta'ni repau majapãi Israelpãi pojomanesinaa'me repau'te. ¹² Chekunare repau'te cuasaju pojona'eta'ni, "Dios chĩia'me ina", chiniasomu repau. ¹³ Repau'te cuasana pa'iche'te maipi ija'che cuasato cu'amũ: "Pã'i ũcuana'ko Dios chĩichi'aa'me", chini cuasato cu'amũ. ũcuachi'a, "Ũmuna'me romiochi'a chijũ chĩiva'nare paa Dios chĩia'me ina", chini cuasato cu'amũ. ũcuachi'a, "Pãiu chĩi paaneeku chĩiva'nare paa Dios chĩia'me ina", chini cuasato cu'amũ. Peore jã'aja'ñe cuasache cu'amũ. Jã'ata'ni, "Repanapi Dioni cuasajuna Repau'ji chẽa paatota'ni Repau chĩia'me jã'ana", chini cuasato re'omu. Jã'aja'ñeta'ni ũcuarepaa'me.

¹⁴ Jesús Dios pa'iche kua'jau pãioji jña'ona maija'iu pãiu ainee jmamakarũ maina'me pa'isi'kuamũ repau. Pãire oiũ re'oja'che cho'okaisi'kuamũ repau. ũcuachi'a Dios pa'iche ũcuarepare kuasi'kuamũ. Puka'kupi, repau'te ũcuate'eũ'te raa Masiu'te jo'kauna raa Masiu pa'ina ñasinaa'me chũkuna. ¹⁵ Repau Juan Pã'i Okoro'vesi'ku Jesure ña u'jachũ'opi ija'che i'kaasomu:

"Aperumu iku pa'ijache ija'che kuasi'kuamũ chũ'u: 'Pãiu, cho'je Raijau chũ'ure na'a raa masiu'mu, chũ'u chuta'a peorumu pa'ikujeku', chiisi'kuamũ chũ'u", chiniasomu repau Juan Pã'i Okoro'vesi'ku.

¹⁶ Repau Jesús maire raa oikujeku si'arumu raa re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ. ¹⁷ Dios Repau chũ'ũ'ne'te tocha jo'kaa'ku chini Moiseni chũ'ũ'asomu. Jesucristo'teta'ni pãire oiũ re'oja'che cho'okaiũ Repau pa'iche'te ũcuarepare kuaa'ku chini chũ'u raoasomu Repau Dios. ¹⁸ Diore ñoma'kujekuna ñamanaa'me pã'i. Mamakuta'ni ũcuate'eũ'ji Puka'kure si'arumu kueñe ja'me pa'iku'ji Puka'ku pa'iche kuasi'kuamũ maire.

*Juan Pāi Okoro'vekū Jesucristo pa'iche'te kuamū
(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)*

¹⁹ Ūcuarūmū Jerusalén vū'ejoopo cana judíopāi chū'ūna Juan pa'ichejana sani, “¿Keeja'iu'ū mū'ū?”, chiapū chini phairipāina'me Leví jijosinare Dios vū'e cho'ochē cho'okainani saosome. ²⁰ Saorena sani repaū pa'iche'te sēejūna rūhiñe kuaasomū Juan repanare.

—Pāi ūcuanūkore chū'ūa'kū chini Dios Raoja'mū chiisi'kūma'mū chū'ū —chiniasomū repaū.

²¹ Chikūna jo'e sēniasome repana.

—Jā'a pa'ito, ¿keeja'iu'ū mū'ū? ¿Aperūmū pa'isi'kū, Elíaa'ū? ¿Dios chū'o kuakū'ū? —chiniasome repana.

Chitena i'kaasomū repaū.

—Elíama'mū chū'ū —chiniasomū repaū.

Chikūna jo'e sēniasome repana.

—Jā'a pa'ito, ¿chukūna cha'acojñokū'ū mū'ū? ¿Dios chū'o kuakaijau'ū? —chiniasome repana.

Chitena i'kaasomū repaū.

—Musanūkona cha'acojñokūma'mū chū'ū —chiniasomū repaū.

²² Chikūna jo'e i'kaasome repana.

—Jā'a pa'ito, ¿keeja'iu'ū mū'ū? Kuajū'ū chukūna'te. Mū'ū kuasi'ere chukūna'te raosinare sa kuache pa'imū. Mū'ū cho'ochē, ¿ūquea'che? —chiniasome repana repaū'te.

²³ Chitena i'kaasomū repaū.

—Pāi peochējare rani pa'iu pāipi raito ūjachū'opi ija'che i'kakū chū'vamū chū'ū: “Maire Paakūni cha'ajū musanūkona rekoñōā ma'a rūhiñe pa'ima'a care'vacheja'che, re'ojarekoñōā care'vajū pa'ijū'ū.” “Jā'aja'ñe i'kaja'mū repaū”, chiū aperūmū Isaías, Dios chū'o kuasi'kū tocha jo'kaasomū, chū'ū i'kajachere kuara chini —chiniasomū repaū Juan.

²⁴⁻²⁵ Ūcuarūmū Juanre sēniasaa'jū chini fariseopāi saosina repaū'te jo'e i'kaasome.

—“Pāi ūcuanūkore chū'ūa'kū chini Dios Raoja'mū chiisi'kūma'mū chū'ū. Elíama'mū chū'ū. Dios chū'o kuakaikūma'mū chū'ū. Musanūkona cha'acojñokūma'mū chū'ū”, chiikūta'ni, ¿je'se pa'ūna pāi okoro'vekū mū'ū? —chiniasome repana.

²⁶ Chitena i'kaasomū repaū.

—Pāi okoro'vekū'mū chū'ū. Chekū musanūkonani ja'me pa'imū. Jā'ata'ni repaū'te pojoma'me musanūkona. ²⁷ “Chū'ure cho'je raija'mū”, chiisi'kūre musanūkonare ja'me pa'ikū'te na'a rūa masikūjekūna repaū'te cuasa, vajūchukū pa'imū chū'ū —chiniasomū repaū Juan Pāi Okoro'vekū.

²⁸ Jordán chiacha chekūkā'ko ūsū mūikā'ko cacheja Betania chejana Juan Pāi Okoro'vekū pa'ichejana jā'aja'ñe cho'oasome repana.

Jesús pāi ūcuanūko cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini chuenisōja'mū

²⁹ Jo'e apeñatato Jesupi repaū pa'ichejana saiūna ña i'kaasomū Juan.

—Ñajū'ū jā'ure Dios Raosi'kūre. Pāi ūcuanūko cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini chuenisōja'mū repaū. ³⁰ Aperūmū repaū pa'ijache ija'che kuasi'kūa'mū chū'ū: “Chū'ū cho'je Raijautā'ni chū'ū chuta'a peorūmū pa'ikūjekū chū'ure na'a rūa masikū'mū”, chiisi'kūa'mū chū'ū.

³¹ Aperūmūna repaū pa'iche vesukūta'ni rani pāire okoro'vemū chū'ū, Israelpāipi ūcuanūko repaū pa'iche'te masia'jū chini —chiniasomū repaū Juan.

³² Ūcuarūmū Juan ija'che kuaasomū:

—Dios Rekocho ũkupoja'ia cunaumupi ñoñ caje ikuni canukauna ñasi'kua'mu chu'a. ³³ Jã'aja'ñe repau pa'iche chuta'a ñamarumu vesusi'kua'mu chu'a. Chu'upi päire okoro'vea'ku chini chu'ure Raosi'ku Dios aperumu ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: “Na'a pa'isirumu chu'a Rekochoji caje päini canukache ñaja'mu mu'a. ũcuarekocho'te päire ñisija'mu repau, repau'te cuasanani ja'me paa chini”, chiisi'kua'mu Dios chu'ure. ³⁴ Dios kuasi'e Repau Rekocho cajeche ñasi'kua'mu chu'a. Ñasi'kujeku, “Dios Mamaku'mu iku”, chiiu kuamu chu'a —chiniasomu repau Juan.

Jesús chareparo jñaasinani kuamu

³⁵⁻³⁶ Jo'e chekumucuse Juan repau neena te'eka'chapanana'me ũcuachejare paniasome. Jesupi ũcuachejapi caraiuna ña i'kaasomu repau.

—Ñajũ'u jã'ure, Dios Raosi'kure. Päi ũcuanuko repa cu'ache cho'оче'te ro'ikasa chini chuenisõja'mu jã'u —chiniasomu repau.

³⁷ Chikuna asa repau neena te'eka'chapana Jesure tuhaasome. ³⁸ Tuhajuna Jesús churi ña i'kaasomu repa.

—¿Ëque tuhache musanukona chu'ure? —chiniasomu repau.

Chikuna i'kaasome repa.

—Masiu, ¿keecheja cavu'ere pa'ia ku'iku mu'a? —chiniasome repa.

³⁹ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Raijũ'u. Sani ñañu —chiniasomu repau. (Reparumu na'ito chekurumu cuatro pa'icosomu.)

Chikuna repau pa'ivu'e tuha ña ũcuavũ'ere pa'iju na'iasome repa.

⁴⁰ Repa te'eka'chapana Juanpi i'kauna asa tuhasina te'eñ Andrea'mu, Simón Pedro cho'jeu.

⁴¹ ũcuarumu Andrés na'mi sani repau majaa'chani Simonre ku'e jña i'kaasomu.

—Cristo'te tijñasinaa'me chukuna —chiniasomu repau. (“Cristo” chini “Päi ũcuanukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mu” chiimu griego chu'o.)

⁴² I'ka pi'ni majaa'chũre Simonre Jesús pa'ichejana saasomu repau. Sauna ña Jesús repau'te Simonre ija'che i'kaasomu:

—Mu'u mamia'me Simón. Juan mamaku'mu mu'a. Jo'e chekere mami ve'oja'mu chu'a mu'ure Cefa'te —chiniasomu repau Jesús. (“Cefas” chini “Pedro” chiimu griego chu'o.)

Felipena'me Natanaelre soimu Jesús

⁴³ Jo'e apeñatato repau Jesús Galilea chejana sasa chiniasomu. Chuta'a saima'ñe pa'ia Felipe'te tijña i'kaasomu.

—Chu'uni ja'me ku'ia chu'a chũ'ua'ñe'te cho'oku pa'ijũ'u —chiniasomu.

⁴⁴ Repau Felipe Betsaida vu'ejoopo cakwasomu. Andrena'me Pedro ũcuachi'a ũcuate'ejoopo canaasome. ⁴⁵ ũcuarumu Felipe Natanaelre ku'e jña i'kaasomu.

—Dios Raoja'mu chiisi'kuni tijñacuhasinana'me chukuna. Moisés aperumu Dios chũ'usi'e tocha jo'kasiphuro repau pa'ijachere kuamu, Dios chu'o kuasina ũcuachi'a. Churata'ni ũcuarepauni ñame mai. Jesua'mu repau. Nazaret vu'ejoopo caku'a'mu. José mamakwasomu —chiniasomu repau.

⁴⁶ Chikuna Natanael i'kaasomu.

—Nazaret vu'ejoopo cana te'eujẽ'e re'okujẽ'e peocosome —chiniasomu.

Chikuna Felipe i'kaasomu.

—Rani ña masijã'u repau'te —chiniasomu repau.

⁴⁷ “Jau”, chini Jesús pa'ichejana Natanaelpi tĩ'akuna ña i'kaasomu Jesús.

—Ñajã'u. Israelrepauji jmakarujẽ'e jorema'kupi raimu jã'u —chiniasomu repau.

⁴⁸ Chikuna Natanael ija'che sēniasaasomu repau'te:

—¿Je'se pa'iana chu'u pa'iche masiku mu'u? —chiniasomu.

Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Felipe mu'ure chuta'a soimarumu higoñu vu'evu pa'ikuni ñasi'kua'mu chu'u mu'ure —chiniasomu repau.

⁴⁹ Chikuna Natanael i'kaasomu repau'te.

—Masiu, Dios Mamaku'mu mu'u. Israelpai chũ'uku'mu —chiniasomu repau.

⁵⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Chu'upi repacheja pa'imanesi'kupi mu'uni, “Higoñu vu'evu pa'ikuni ñasi'kua'mu chu'u mu'ure”, chikuna asa, “Dios Mamaku'mu mu'u”, chini cuasamu mu'u chu'ure. Jã'ajekuna chu'upi chekere na'a vesache'te cho'okuna ñaja'mu mu'u —chiniasomu repau.

⁵¹ Chini jo'e i'kaasomu Jesús.

—Chu'ure pãire ja'me paa chini Dios Raosi'kure cunaumupi vatauna chu'u nukachejana ángeles Diore ja'me pa'inapi muni caje jo'e muni cajeju cho'onani ñajanaa'me musanukona. Ūcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús repanare.

2

Galilea cheja Caná vu'ejoopo cakũ romio'te vejarumu cho'osi'ere kuamũ

¹ Ka'chaumucujña pa'isirumuna Galilea cheja cajoopo Caná vu'ejoopona pãiuji romioni vejakuna fiesta cho'osinaa'me pãi. Jesús puka'ko repanare ja'me pa'isi'koa'mo.

² Sotena chukuna Jesús neena repauna'me saisinaa'me.

³ Fiesta cho'orumuna pĩsi uche conopi si'asõuna Jesús puka'ko repau'te ija'che i'kasi'koa'mo:

—Pĩsi uche cono si'asõmu —chiisi'koa'mo repao.

⁴ Chikona Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ja'ko, ¿je'se pa'iana chu'uni kuako mu'u? Chu'u masiche cho'o ñorumu chuta'a tĩ'ama'mu —chiisi'kua'mu repau.

⁵ Chikuna pĩsi uche cono ũkuanare i'kasi'koa'mo repao.

—Chu'u neeku chũ'ũñe peore cho'ojũ'u —chiisi'koa'mo repao.

⁶ Repana nukacheja kueñere churupũ catapi cho'osipũ seireparũ pa'isi'kua'mu. (Judíopã cu'a tunorum ũcuapũãqueepi oko jũjña masi choasinaa'me. Te'epũ cincuenta litros chekurumu setenta litrojatu'ka oko ro've paaasome repana.) ⁷ Reparumu Jesús pĩsi uche cono ũkuanare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ipuã oko ro've timujũ'u —chiisi'kua'mu repau. Chikuna reparũ oko ro've timusinaa'me repana. ⁸ Reparumu Jesús repanare jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chura jmara'karu ea sa fiesta chũ'ukuni ũkuajũ'u —chiisi'kua'mu repau repanare.

Chikuna repau chũ'usi'e cho'osinaa'me repana. ⁹⁻¹⁰ Sa ñisirena fiesta chũ'ukujĩ charo ũku ñasi'kua'mu okopi pĩsi uche cono carũhisi'e. Jã'ata'ni repau repana ea rasicheja vesusi'kua'mu. Repau'te cho'оче cho'okainata'ni masisinaa'me easinajeju. Ūku pi'ni fiesta chũ'uku romi vejasi'kure soni i'kasi'kua'mu.

—Pāi chekuna fiesta cho'oni pīsi uche cono na'a rua re'oja'chere charo ũkuanaa'me. Repana soicojñosina rua ũkusirumuna pīsi uche cono na'a jmamakarū re'oja'chere ũkuame. Mũ'uta'ni cho'jepi pīsi uche cono rua re'oja'chere ũkuamũ mũ'u soisinare —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹¹ Charo Galilea cheja cajoopo Caná vũ'ejoopona Diochi'a cho'omasiche'te cho'osi'kua'mũ Jesús, repaũ aperumũ cho'omanesi'e. Repaũ masiche'te pāire cho'o ñouna chukuna repaũ neena na'a rua cuasasinaa'me repaũ'te.

¹² Jã'a cho'o pi'nisirumũ Capernaum vũ'ejoopona saisi'kua'mũ repaũ Jesús, pũka'kona'me cho'jechĩina'me chukuna repaũ neena. Sani tĩ'a jmamakarū pa'isinaa'me chukuna.

*Dios vũ'ena kaka pōse ĩsinare Jesús eto saosi'ere kuamũ
(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)*

¹³ Pascua, judíopāi fiestarumũ tĩ'api'rakuna Jesús Jerusalén vũ'ejoopona maisi'kua'mũ. ¹⁴ Mani Dios vũ'e kaka ñato pāi jo'chava'nare vacana'me ovejana'me ũkupova'nare ĩsijũ pa'isinaa'me. Ũcuachi'a chekuna so'ña raisinani kuri tĩkurire sa'ñekaijũ ñu'isinaa'me na'a rua jñaañu chini.

¹⁵ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús pĩsipi ujame vāto pi'ni peochejñana suĩ'suekũ etosi'kua'mũ repanare pāina'me ovejana'me vaca. Ũcuachi'a kuri sa'ñena nee kurire're kuni to'jñosõ mesako'ña sia po'ne ũhasi'kua'mũ repaũ. ¹⁶ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni ũkupova'nare ĩsinare ija'che i'kasi'kua'mũ repaũ:

—Mũsanũkona neemajñaruã etuajũ'u. Pōse ĩsivũ'e cho'ocheja'che cho'omanejũ'u chũ'u Ja'kũ vũ'e —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kauna asa chukuna repaũ neena Dios chũ'o tocha jo'kasi'ere cuasasinaa'me. Ija'che kuamũ repa:

Mũ'u vũ'e kuiraneekũjekuna cu'ache ti'jñeja'mũ chũ'ure, chiimũ repa tocha jo'kasi'e.

¹⁸ Ũcuarumũ Jesús cho'osi'ere ña judíopāi chũ'una ija'che sēesinaa'me repaũ'te:

—¿Neepi chũ'u raorena Dios vũ'e pa'isinare etoũ mũ'u? Dios Raosi'ku pani Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te —chiisinaa'me repana repaũ'te.

¹⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Ivũ'ere mũsanũkonapi ñañosõru choteumucujña jo'e cho'o pi'nija'mũ chũ'u —chiisi'kua'mũ repaũ.

²⁰ Chikuna judíopāi i'kasinaa'me repaũ'te.

—Cuarenta y seirepaũsurumũ cho'ojũ paniasome pāi ivũ'e pi'niñetu'ka. Jã'arepakeerumũ cho'osivũ'e, ¿je'se cho'okũ choteumucujñachi'a cho'oja'ũ mũ'u? —chiisinaa'me repana repaũ'te.

²¹ Jã'ata'ni Dios vũ'e cho'oche'te i'kamanesi'kua'mũ Jesús. Repaũ ca'nivũ'te i'kasi'kua'mũ repaũ. ²² Na'a pa'isirumũ repaũ Jesús jũni vajũraisirumũ repaũ i'kasi'ere jo'e cuasasinaa'me chukuna repaũ neena. Cuasajũ, “Dios chũ'o tocha jo'kasi'ena'me Jesús i'kasi'e ũcuarepaa'me”, chiisinaa'me chukuna.

Pāi ũcuauũko cuasache masimũ Jesús

²³ Pascuarumũjekuna Jesús Jerusalén vũ'ejoopo'te pa'iu Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñokuna ña pāi jainũko cuasaasome repaũ'te, “Dios Raosi'kua'mũ ikũ”, chini. ²⁴ Jã'ata'ni pāi ũcuauũko cuasache masikũjekũ sē'sevũchi'a cuasana i'kache jachaasomũ repaũ. ²⁵ Pāi cuasache kuanaare ku'ema'kua'mũ repaũ, pāi ũcuauũko cuasache masikũjekũ.

3

Jesuna'me Nicodemo cutuche'me

¹ Reparum Nicodemo paniasom fariseopai. Judiopai te'enare ch'ukku paniasom repa. ² Jesuni nara chini namipi ma i'kaasom repa Nicodemo.

—Masi, Diopi ma'ure raocosom paire che'choa'ku chini. Diopi ma'ure cho'okaima'to Repauchi'a cho'omasiche cho'omanera'am ma'u. Masime chukuna ja'a —chiniasom repa.

³ Chikuna Jesús i'kaasom.

—Pai pi chiiva'u jnaacojñojeja'ne jo'e mama jnaacojño maneni Dios neena pa'icu'am repa. Ucuarepa'a'me ja'a —chiniasom repa.

⁴ Chikuna Nicodemo i'kaasom repa'te.

—Pai ai, ¿je'se jo'e mama jnaacojñoja'u? Paka'ko cutaro kaka jo'e mama etacu'am maire ainare —chiniasom.

⁵ Chikuna Jesús i'kaasom.

—Pai ucuanukore romipi jnaame. Ja'ata'ni Dios Rekochoji pai rekoñoa're care'vakaima'to Repa neena pa'icu'am repa. Ucuarepa'a'me ja'a. ⁶ Pai romi jnaasinajeju paia'me mai. Dios Rekochoji pai rekoñoa're care'vacojñosina Repa Rekochoji repa'ni ja'me pa'ina pa'iche re'oja'chere mama pa'ime repa. ⁷ Chu'u musanukonare, “Chiiva'u jnaacojñojeja'ne jo'e mama jnaacojñoj'u”, chiisi'e asa tiine cuasaneju'u. ⁸ Musanukona tutache asanata'ni tutu raichejaje'e vesuju tutu saichejaje'e vesume. Ucuaja'che Dios Rekocho cho'ochere vesume pai. Pai rekoñoa're care'vakani ja'me pa'im Reparekocho, re'oja'che paaru chini —chiniasom repa.

⁹ Chikuna Nicodemo i'kaasom.

—Ma'u i'kache asavesumu chu'u —chiniasom repa.

¹⁰ Chikuna Jesús i'kaasom repa'te.

—Ma'u judiopai che'chokuta'ni, ¿je'se pa'ina rua masiata'ni chu'u i'kache asavesuku? ¹¹ Ma'ure chu'o ucua'repare ija'che i'kam chu'u: Chu'u masiche'te i'kaku'mu chu'u. Ucuachi'a chu'u nasi'ere kaku'mu chu'u. Ja'ata'ni asa jachame musanukona. ¹² Chu'ure icheja cheja pa'iche kaku'teta'ni asa jachame musanukona. Ja'ajekuna chu'upi Dios pa'ichejaqueere kato na'a rua jachajanaa'me musanukona.

¹³ 'Dios pa'icheja mani cajesainaje'e peome. Ja'ajekuna repacheja pa'iche masina peome. Paire ja'me paaru chini Dios Raosi'kujeku te'eu masimu chu'u, ucua'cheja cajesi'kujeku. Ja'ajekuna repacheja pa'iche kamu chu'u. ¹⁴ Ucuachi'a iere kara: Aperumu Moisés repa pai peocheja pa'irumu cunapi añajava'ure cho'o vāsochona quēo suo nukochaja'che kurususē'verona jē'jo nukojanaa'me pai chu'ure Dios Raosi'kure. Chu'ure ja'aja'ne vanisōja'ne usemanaja'mu Dios, ¹⁵ pai pi chu'ure cuasanapi Repa pa'ichejare sani paaru chini —chiniasom repa Jesús.

Pai ucuanukore oiku'm Dios

¹⁶ Ucuarumu Jesús repa'te jo'e ija'che i'kaasom:

—Dios pai ucuanukore rua oikujeku chu'ure Repa Mamaku'te ucuate'euni chejana raosi'kua'mu, pai pi chu'uni cuasaju vati toa uuma'ne Repa pa'ichejare ai sani paaru chini. ¹⁷ Paire, “Musanukona cu'ache cho'osi'e ro'ij'u”, chia chini raomanesi'kua'mu Dios chu'ure Repa Mamaku'te. Paire vati toa uche'te usea'ku chini raosi'kua'mu Dios chu'ure.

18 'Pāi chũ'ure Dios Mamakũ'te cuasana repana cu'ache cho'osi'e ro'imanejanāa'me. Jā'ata'ni chũ'ure cuasamana repana cu'ache cho'osi'e ro'ijanaa'me, Dios Mamakũ'te ũcuate'eñi cuasamanajeju. 19 Chũ'u miañeja'ñe re'oja'che pa'ikũ pāipi Dios pa'iche masia'ju chini chejana raisi'kua'mũ chũ'u. Jā'ata'ni pāi chijachejaja'che pa'iche'te cu'are na'a rũa chiiju miañeja'ñe re'oja'che pa'iche cuheju cuasama'me chũ'ure. Jā'ajekũna chũ'ure cuasama'ñe ro'i ro'ijanaa'me repana. 20 Cu'ache pa'ina ũcuanũko chũ'ure Miañeja'ñe Pa'ikũ'te raima'me repana cu'ache cho'ojũ pa'iche'te kũakũ chini. 21 Dios chũ'o jachamanata'ni cuhema'ñe jovome chũ'ure Miañeja'ñe Pa'ikũ'te, re'oja'che pa'ijũna pāipi ña, "Diopi cho'okaiũna Repaũ chũ'ũñe cho'onaa'me ina", chiapũ chini —chiniasomũ repaũ.

Juan Pāi Okoro'vekũ Jesús pa'iche'te jo'e i'kamũ

22 I'ka pi'nisirũmũ chũkũna repaũ neena Jesuna'me Judea chejare sani jmamakarũ pa'isinaa'me. Ũcuachejare pa'ijũ pāire okoro'vesinaa'me chũkũna. 23 Reparũmũ Juan Salim cheja kueñe cachejare Enón chejare pa'iu pāire okore ro'vekũ paniasomũ, chũichiañaã rũa pa'ichejajekũna. Pāi si'arũmũ sani okoro'vecojñoasome repaũ'te. 24 Jā'aja'ñe cho'okũ paniasomũ Juan pāi chēavũ'e repaũ'te chuta'a cuaomarũmũ.

25 Reparũmũ Juan neenapi judíopāiũni cu'a tũnoñe'te cutujũ ke'reasome. 26 Jā'aja'ñe cho'ocuha repanare paakũni Juanni i'kañũ chini saniasome repana.

—Masiũ, mũ'u Jordán chiacha ũsũũ mũikã'ko pa'irũmũ mũ'ure ja'me pa'isi'kũ, mũ'u ña i'kasi'kũ Jesupi pāire okoro'vekũna pāi jainũko jovojuasome repaũ'te —chiniasome repana.

27 Chitena Juan i'kaasomũ.

—Pāi ũcuanũko repana cho'omasiche Dios jo'kasi'ea'me. Jo'kama'to cho'ovesura'ame repana. 28 Ija'che i'kasi'kua'mũ chũ'u aperũmũ: "Dios chũ'ure pāire ũcuanũkore chũ'ũa'kũ chini raomanesi'kua'mũ. Repaũ Raojau raijachere kuaa'kũ chini raosi'kua'mũ Dios chũ'ure", chiiche asasi-naa'me mũsanũkona. 29 Ija'chea'me: Pāiũ romio'te vejani paamũ. Paakũ repaoni pojokũ i'kato repaũ'te ja'me pa'ikũ repaũ vejarũmũ cho'okaisi'kũpi kueñere nũkakũ asani rũa pojosõmũ. Ũcuaja'che pāipi Jesuni cuhema'ñe asa jovojuana rũa pojosõmũ chũ'u. 30 Jesuni pāi na'a jainũko jovoa'ju chiimũ chũ'u. Chũ'ureta'ni na'a te'eva'na jovoa'ju chiimũ chũ'u —chiniasomũ repaũ Juan Pāi Okoro'vekũ.

Сүнаһтү cajesi'kũ pa'iche'te кһатү

31-32 Ũcuarũmũ Juan jo'e i'kaasomũ.

—Сүнаһтү cajesi'kũ Dios Mamakũ pāi ũcuanũkore na'a rũa masikũ'mũ. Pāi icheja cheja jñaacojñoosinajeju cheja pa'ichechi'a masiju i'kame. Сүнаһтү cajesi'kũta'ni pāi ũcuanũkore na'a rũa masiujekũ сүнаһтү repaũ pa'iu ñasi'ena'me asasi'e kuamũ. Jā'ata'ni pāi jainũko jachame repaũ kũache. 33 Repaũ kũache jachamanata'ni, "Repaũ pa'iche'te Dios kũasi'e ũcuarepaa'me", chiiju cuasame. 34 Repaũ Jesús Dios Raosi'kũjekũ Dios chũ'ore kuamũ. Dios Repaũ Mamakũ'te Jesure Repaũ Rekocho'te ũsema'ñe ĩsisi'kua'mũ, ũcuañi si'arũmũ ja'me pa'iu peore re'oja'che cho'okaaũ chini. 35 Mai Ja'kũ Dios Repaũ Mamakũ'te chiimũ. Peore paakũ chũ'ũa'kũ chini ũcuañi jo'kaasomũ Repaũ. 36 Dios Mamakũ'te cuasana repana jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. Dios

Mamakũ'te cuasamanata'ni Repaũ pa'icheja saima'ñe Diopi chũ'uuna si'arũmũ uujũ pa'ijanaa'me repaña —chiniasomũ Juan Pãi Okoro'vekũ.

4

Samaria cakona'me Jesús cutusi'ere kũamũ

1-3 Ñcuarũmũ ija'che cutuasome pãi: “Pãi jainũko repaũ neena pañũ chini Juanre jovo okoro'vecojñome. Jã'ata'ni Jesuni na'a jainũko pãi jovo okoro'vecojñome, repaũ neena pañũ chini”, chiniasome. Pãi okoro'vemanesi'kũa'mũ Jesús. Chũkũna repaũ neenata'ni pãi okoro'vesinaa'me. Ñcuarũmũ repaũ Jesús, “Pãipi rũa cutujũna asa fariseopãi chũ'u cho'оче masime”, chini Judea cheja pa'ikũji, “Galilea chejana co'iñũ”, chiisi'kũa'mũ chũkũna'te.

4 Samaria chejapi caraiche pa'isi'kũa'mũ chũkũna'te. 5 Saijũ Samaria cheja cajoopo Sicar vũ'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkũna. Aperũmũ Jacob repaũ mamakũ'te Josere repajoopo kueñe cachejare cheja jo'kaasomũ. 6 Ñcuachejare oko eacoje pa'imũ, “Jacob ñhisicojea'me”, chiicojñocoje. Ñcuarũmũ Jesús ku'iu ca'nasõ repacoje rũ'tũvana pũusi'kũa'mũ. Nũkarepaũ pa'icosomũ reparũmũ. 7-8 Chũkũna repaũ neena ãure kooñũ chini vũ'ejoopona saisinaa'me. Chũkũna saisirũmũ Samariapãio okore eara chini oko eacojena rani tĩ'aona Jesús ija'che i'kaasomũ repao'te:

—Oko ñkuajũ'ũ chũ'ũre —chiniasomũ repaũ.

9 Chikũna i'kaasomo repao.

—¿Je'se pa'ũna mũ'u chũ'ũre Samariapãioni judiõpãijũ okore sũekũ? Tĩñe cho'omũ mũ'u —chiniasomo repao. (Judĩõpãipi Samariapãire cutucuheme. Jã'ajekũna repaũ i'kache'te asa jñano jã'aja'ñe i'kaasomo repao.)

10 Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Dios ñsira chiichena'me chũ'u mũ'ũre oko sũesi'kũ pa'iche masini sũera'amo mũ'u chũ'ũre. Sũeto mũ'u rekocho ñku vaju'che'te oko ñkuara'amũ chũ'u mũ'ũre —chiniasomũ repaũ.

11 Chikũna i'kaasomo repao.

—Rũa rũimũ icoje. ¿Ñquepi eaja'ũ mũ'u? ¿Jeechejare chũ'u rekocho ñku vaju'che oko eaja'ũ mũ'u? 12 Mai aipãiu Jacobpi jo'kaasomũ icoje maire oko ñkure'оче pa'icoje. Repaũna'me repaũ mamachĩina'me repaũ jo'chava'na ñkuasome icoje pa'iche oko. ¿Icoje pa'iche oko na'a rũa re'õja'chere ñkuaja'ũ mũ'u chũ'ũre? ¿Repaũ'te na'a rũa masikũ mũ'u? —chiniasomo repao.

13 Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Icoje pa'iche oko ñkusinare jo'e okouaja'mũ repanare. 14 Jã'ata'ni chũ'u ñkuache'te oko ñkunare jo'e okouamaneja'mũ. Chũ'u ñkuache'te oko ñkuna oko puniũ si'ama'ñe oko raicheja'che repaña rekoñõã si'arũmũ re'õja'che pa'ijanaa'me —chiniasomũ repaũ.

15 Chikũna i'kaasomo repao.

—Mũ'u i'kache'te oko ñkuajũ'ũ chũ'ũre, jo'e chũ'ũni okouamaneja'kũ, icoje rani jo'e oko eache peo'a'kũ chũ'ũre —chiniasomo repao.

16 Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Mũũjũre soijani ichejana rajũ'ũ —chiniasomũ repaũ repao'te.

17-18 Chikũna i'kaasomo repao.

—Õmũ peoko'mo chũ'u —chiniasomo.

Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Cincorepanare ɯmɯpãĩ veja panicuhasi'koa'mo mũ'ũ. Chura chekũre mũũjũma'kũni pa'imo mũ'ũ. Jã'ajekũna, “Ƴmũ peoko'mo chũ'ũ”, chini chũ'o ũcuarepare i'kasi'koa'mo mũ'ũ —chiniasomũ repaũ.

¹⁹⁻²⁰ I'kaũna asa i'kaasomo repao.

—Dios chũ'o kũakũcosomũ mũ'ũ. Chũkũna aipãĩ pa'isina ikũtina mũni Dioni pojoũu chini ro're ñuniasome. Mũsanũkona judiõpãita'ni ija'che i'kanaa'me: “Jerusalén vũ'ejoopona sani Diore pojochẽ pa'imũ maire”, chiinaa'me mũsanũkona —chiniasomo repao.

²¹ Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'ũ i'kache jachama'ñe cuasajũ'ũ mũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ pãĩ ũcuauũko Pũka'kũre Diore pojoũu chiina ikũti mũimanejanaa'me. ũcuachi'a Jerusalén vũ'ejoopo saimanejanaa'me repaũ. ²² Mũsanũkona Samariapãĩ mũsanũkona pojokũ pa'iche vesũme. Chũkũna judiõpãita'ni chũkũna pojokũ pa'iche masime, vati toa uuche Ƴsekaikũji Dios Raosi'kũpi judiõpãĩjekũna. ²³ Pãĩ Dios chũ'o jachama'ñe repaũ rekoũoã Repaũ'te masirepa pojorũmũ tĩ'aja'mũ. Chura reparũmũ tĩ'acuhamũ. Jã'aja'ñe cho'oju paaru pãĩ chiimũ Repaũ Dios. ²⁴ Dios ca'nivũjẽ'e peokũjekũ ñoma'kũa'mũ. Pãipi Repaũ chũ'ore jachama'ñe rekoũoãpi Repaũni masi cuasaju pojoa'ju chiimũ Dios —chiniasomũ Jesús.

²⁵ Chikũna i'kaasomo repao.

—Iere masiko'mo chũ'ũ: Mesías, pãĩ ũcuauũkore chũ'ũa'kũ chini Dios Raojau raija'mũ. Rani maire peore che'choja'mũ —chiniasomo repao. (“Mesías” chini “Cristo” chiimũ griego chũ'o.)

²⁶ Chikona i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'ũ mũ'ũre i'kakũ ũcuau'mũ —chiniasomũ repaũ repao'te.

²⁷ ũcuarũmũ chũkũna repaũ neena tĩ'a Jesupi romiona'me cutukũna ña jãanosinaa'me. Jã'ata'ni, “¿Je'se pa'ũna ikore i'kakũ mũ'ũ? ¿Ƴquere mũsanũkona cutuche?”, chiimanesinaa'me chũkũna. ²⁸ ũcuarũmũ repao oko earũ ũcuachejana jo'ka vũ'ejoopona sani pãire ija'che i'kaasomo:

²⁹ —Chũ'ũ pa'io cho'osi'e ñamanesi'kũta'ni peore masikũ kũasi'kũre ñajaũu. Dios Raosi'kũcosomũ repaũ —chiniasomo repao repaũre.

³⁰ Chikona asa vũ'ejoopo eta chũkũna pa'ichejana raisinaa'me repaũ. ³¹ Repaũ chuta'a tĩ'amarũmũ chũkũna Jesús neena rũa i'kasinaa'me repaũ'te.

—Masiũ, ãu ãijũ'ũ —chiisinaa'me chũkũna. ³² Chitena i'kasi'kũa'mũ repaũ.

—Ãu paamũ chũ'ũ, mũsanũkona vesũche'te —chiisi'kũa'mũ.

³³ Chikũna sãĩñechi'a cutusinaa'me chũkũna repaũ neena.

—¿Chekũnapi ãu ra ãure ikũre? —chiisinaa'me chũkũna.

³⁴ Chũkũna cutuche masikũ i'kasi'kũa'mũ repaũ.

—Ãu chũ'ũ paache'me ie: Chũ'ũ ãu ãĩñe chiicheja'che chũ'ũre Raosi'kũ chũ'ũ jo'kasi'e cho'o pi'nira chiimũ chũ'ũ. ³⁵ Mũsanũkona ija'che i'kanaa'me: “ũcuaka'chapapãimia pani tũare'omũ trigo”, chiinaa'me. Ija'che kũamũ chũ'ũ mũsanũkonare: Jã'anare pãĩ, chũ'ũre rainare ñajũ'ũ. Trigo re'ocheja'che pa'imũ repaũ rekoũoã. Irũmũ chũ'ũ chũ'o asa chẽare'omũ repaũre. ³⁶ Chekũrũmũ pãĩũji Dios chũ'o chũ'vakũna asanata'ni jachame pãĩ. Na'a pa'isirũmũ chekũpi ũcuauũni chũ'vakũna Dioni cuasaju jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejare sani pa'ijanaa'me. Jã'aja'ñe cho'oru pojosõjanaa'me repaũre chũ'vasina charo chũ'vasi'kũna'me

cho'je chu'vasi'ku. ³⁷ Aperumu pãi ija'che i'kaasome: "Pãiu trigo tãuna ainee rua pa'ïuna chekupi tuakaimu", chiniasome repaña. Ūcuarepaa'me jã'a. ³⁸ Jã'aja'ñe pa'imũ Dios chu'o chu'vache. Ija'chea'me: Musanukonare saomu chu'u, Dios chu'ore chu'vajuna pãipi asa chã Repañi cuasaa'ju chini. Dios chu'o asa chãamanesinani chu'vajanaa'me musanukona. Repanare aperumu chu'vasina chu'vasi'ejachere ũcuare jo'e musanukonapi chu'vajuna asa chã Diore cuasajanaa'me repaña churata'ni, chiimũ chu'u —chiisi'kua'mũ Jesús.

³⁹ Ūcuarumu repajoopo cana rua jainuko, repaaji, "Chu'u pa'io cho'osi'e ñamanesi'kuta'ni peore masiku kuasi'kua'mũ", chikona asa Jesure cuasaju jovosinaa'me, "Dios Raosi'kua'mũ repau", chini. ⁴⁰ Jã'ajekuna Samariapãi Jesuni tã'a i'kasinaa'me, repaaji saima'ñe repañana'me paaũ chini. I'karena ka'chaumucujña repañare ja'me pa'isi'kua'mũ repau, chukunana'me. ⁴¹ Ūcuauji Jesupi i'kauna asa na'a jainuko pãi cuasaju jovosinaa'me repau'te. ⁴² Ūcuarumu romio'te i'kasinaa'me repaña.

—Chura mu'u kuasi'echi'a asa cuasama'me chukuna. Ūcuau i'kache asasinajeju cuasame chukuna repau'te. "Dios Raosi'kua'mũ iku. Maire si'achejña pa'inare vati toa uuche Æsekumũ", chini masiju cuasame chukuna repau'te —chiisinaa'me repaña.

Pãi chũ'uku'te cho'ochẽ cho'okaiku mamaku'te Jesús vasosi'ere kũamũ

⁴³ Ka'chaumucujña pa'isirumuna Jesús Samaria cheja pa'isi'kupi eta jo'e kuniasomu Galilea chejana sasa chini. ⁴⁴ Repau Jesús si'arumu ija'che i'kasi'kua'mũ: "Dios chu'o kũana ainesijoopoã cana pãi repaña kũache Dios chu'o asa jachame", chiisi'kua'mũ. ⁴⁵ Jã'ata'ni Galilea cheja sani apeti'asirumu repacheja cana ña pojoasome repau'te, pascuarumuna Jerusalén vu'ejoopona sani repau rua masi cho'ochẽ peore ñasinajeju.

⁴⁶ Ūcuarumu Jesús repau okopi pãsi uche cono caruñosijoopo jo'e co'iasomu, Galilea cheja cajoopo Caná vu'ejoopona. Ūcuarumu chekũjoopo Capernaum vu'ejoopo cakũ, pãi chũ'uku'te cho'ochẽ cho'okaiku mamaku ravũ jũ'iva'u paniasomu. ⁴⁷ Judea chejapi Galilea chejana Jesús raisi'e asaasomu repau. Asa, repau mamakuji jũnisõpi'rakuna Jesús pa'ichejana sani rua i'kaasomu repau, Jesupi repau vu'ena sani mamakuni vasokaau chini. ⁴⁸ Sẽeuna Jesús i'kaasomu.

—Diochi'a cho'omasiche'te chu'u cho'o ñoma'to cuasamanera'ame musanukona chu'ure —chiniasomu repau.

⁴⁹ Chikuna i'kaasomu repau.

—Chu'ure paaku, pesa saũ. Chu'u chũ jũnisõcuhaja'mũ —chiniasomu repau.

⁵⁰ Chikuna i'kaasomu repau.

—Mu'u vu'ena co'ijũ'u. Mu'u chũ vajucuhasi'kua'mũ —chiniasomu repau.

Jesús i'kasi'e jachama'ñe cuasa repau vu'ena co'iasomu repau. ⁵¹ Co'ïuna repau'te cho'ochẽ cho'okaina eta tijña kũasome repau'te.

—Mu'u chũ vajucuhasi'kua'mũ —chiniasome repaña.

⁵² Jã'aja'ñe kũarena, "¿Keerumuna repava'u vajuu?", chiniasomu repau. Chikuna i'kaasome repaña.

—Neato una pa'ito cha'voche churasi'kua'mũ repau —chiniasome repaña.

⁵³ Chitena asa ũcuajarumuna Jesús, "Mu'u chũ vajucuhasi'kua'mũ", chiisi'ere cuasaasomu repau. Ūcuarumu Jesuni cuasaku jovoasomu repau majapãina'me repau'te cho'ochẽ cho'okaina.

⁵⁴ Jǎ'ana'me te'eka'chapañoã cho'o ñocuhamũ Jesús Diochi'a cho'omasiche, repaũ Judea chejapi Galilea cheja saisirũmũ.

5

Betzata cakũre cu'acũ'a paakũ'te Jesús vasosi'ere kũamũ

¹ Na'a pa'isirũmũ judíopǎipi Jerusalén vũ'ejoopona fiesta cho'ojuna ũcuajoopona jo'e maniasomũ Jesús. ² Repajoopo kakasa'aro "Ovejasa'aro" chiicojñosa'aro kueñere okoruruvũ pa'isi'kũa'mũ. Reparuruvũ mami hebreo chũ'o "Betzata" chiimũ. Reparuruvũ rũ'tũva'te vũ'ñaruã cincorepavũ'ñaruã jeomavũ'ñaruã pa'imũ. ³⁻⁴ Angel cũnaumũ pa'ikũji te'eñoã ũcuaruruvũna caje chũ'ũkũna fa'aasomũ oko reparuruvũ pa'iche. Fa'akũna ravũ jũ'ikũ charo vani kakasi'kũpi vajuasomũ. Jǎ'ajekũna pǎi jũ'ina jainũko ũcuavũ'ñaruãre cha'ajũ ũhisinaa'me, na'ava'na ro'ova'nana'me nũka ku'imava'na. ⁵ Te'eũ repanare ja'me ũhikũ treinta y ochorepaũsurũmũ jũ'iva'ũ paniasomũ. ⁶ ũcuarũmũ Jesús repaũ'te ña, repaũ jeerũmũ jũ'iñe'te masikũ ija'che i'kaasomũ repaũ'te:

—¿Vajũra chiikũ mu'ũ? —chinasomũ.

⁷ Chikũna i'kaasomũ jũ'ikũ.

—Repa oko fa'arũmũ casokũjẽ'e peomũ chũ'ũre. Jǎ'ajekũna repa oko fa'akũna vani kaka vajũra chiikũ'teta'ni chekũnapĩ si'arũmũ charo vani kakame —chinasomũ repaũ.

⁸ Chikũna Jesús i'kaasomũ repaũ'te.

—Vũni mu'ũ kǎikǎa mini saiũ'ũ —chinasomũ repaũ.

⁹ Jesupi i'kaũna teana vaju vũni repaũ kǎikǎa mini saniasomũ repaũ. Pũaumucuse paniasomũ repaũ vajušiumucuse. ¹⁰ Repaũ kǎikǎa mini kuãa saiũna ña judíopǎi chũ'ũna i'kaasome.

—Pũaumucusea'me iumucuse. Mu'ũ kǎikǎare mini saiũ cu'ache cho'omũ mu'ũ. Mai aipǎi chũ'ũ jo'kasi'e pũaumucuse jǎ'aja'ñe cho'оче ũsemũ —chinasome repaũ.

¹¹ Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'ũre vasosi'kũ, "Mu'ũ kǎikǎa mini saiũ'ũ", chiisi'kũa'mũ chũ'ũre —chinasomũ repaũ.

¹² Chikũna i'kaasome repaũ.

—Mu'ũre, "Mu'ũ kǎikǎa mini saiũ'ũ", chiisi'kũ, ¿kaũa'ũ? —chinasome repaũ.

¹³ Sēeto repaũ'te vasosi'kũre vesũasomũ repaũ, pǎipi jairepanũko pa'ijũna Jesupi ñoma'ñe sanisõũna. ¹⁴ Na'a pa'isirũmũ Jesús Dios vũ'ere pa'ũ repaũ vasosi'kũre jo'e tijña i'kaasomũ.

—Chura vajũmũ mu'ũ. Cu'ache cho'оче ũhasõjũ'ũ, mu'ũni na'a rũa cu'ache ti'jñemanea'kũ —chinasomũ repaũ.

¹⁵ Chikũna sani judíopǎi chũ'ũnare kũasomũ repaũ, "Jesupi chũ'ũre vasosi'kũa'mũ", chiũ. ¹⁶ Jesupi pũaumucusena jũ'ikũni vasoũna judíopǎi chũ'ũna repaũ'te cu'ache i'kajũ vanisõũũ chinasome. ¹⁷ Repaũ'te cu'ache i'kajũna ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Chũ'ũ Ja'kũ si'arũmũ pǎi re'oja'che cho'okaiũ pa'ikũ'mũ. Jǎ'ajekũna chũ'ũ ũcuaja'che pǎi re'oja'che cho'okaikũ'mũ —chinasomũ.

¹⁸ Jesupi pũaumucusena pǎiũ'te vasosi'kũpi, "Dios chũ'ũ Ja'kũa'mũ", chikũna asa, " 'Dios pa'icheja'che pa'ikũ'mũ chũ'ũ', chini cuasacosomũ ikũ", chini pe'rujũ repaũ'te na'a rũa vanisõũũ chinasome repaũ.

Dios Repaũ Mamakũ'te Repaũ masiche'te jo'kamũ cho'oa'kũ chini

¹⁹ Reparũmũ Jesús i'kaasomũ repanare.

—Chu'u Dios Mamaku chu'uchi'a te'eu cuasaku cho'oma'mu. Chu'u Ja'ku cho'oche'te ñaku ũcuare cho'oku'mu chu'u. Chu'u Ja'ku cho'ocheja'che cho'oku'mu chu'u Repau Mamaku. Ũcuarepaa'me jā'a. ²⁰ Ja'ku chu'ure rua chiim. Repau cho'oche peore ñomu chu'ure. Na'a rua masiche ñoja'mu Repau chu'ure. Ñouna chu'upi ũcuare cho'okuna ña jñanojanaa'me musanukona. ²¹ Ja'ku jñisōsinare vasoku'mu vajua'ju chini. Chu'u Repau Mamaku ũcuaja'che chu'ure ñanare vasoku'mu. ²²⁻²³ Chu'u Ja'ku, “Musanukonare pāi cu'ache cho'osi'e ro'iche pa'im”, chiimaneja'mu. Chu'upi jā'aja'ñe cho'oa'ku chini jo'kasi'kuammu Ja'ku chu'ure, pāipi Repau'te cuasa, vajuchucheja'che chu'uni ña, vajuchua'ju chini. Chu'ure Dios Mamaku'te ña, vajuchumana chu'ure Raosi'kure Ja'kure ũcuaja'che cuasa, vajuchuma'me.

²⁴ Pāi ũcuauana chu'u i'kache asa jachama'ñe Dios chu'ure Raosi'kure cuasani, pa'iche re'oja'chere pa'iju repa jñisōsirumu Dios pa'ichejana ai sani si'arumu pa'ijanaa'me. Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu repanare. Vati toa sair'asinaa'me repa Diore cuasamana pani. Diore cuasaneje re'ojachejana saijanaa'me repa Dios pa'ichejana. Ũcuarepaa'me jā'a. ²⁵ Pāi Diore cuasamana jñisōsinaja'ñe pa'ime. Jā'ata'ni chu'upi Dios Mamaku'ji chu'vakuna asa pāi ũcuauana cuasani jñi vajuraisina pa'icheja'che, pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me. Na'a pa'isirumu ti'jñeja'mu chu'u i'kasi'e. Chura tijñacuhamu repa. Ũcuarepaa'me jā'a. ²⁶ Ja'kuchi'a pa'iche re'oja'chere ñisiku'mu. Jā'aja'ñe cho'oche Ja'ku chu'uni Repau Mamaku'ni jo'kasi'kuammu ũcuaja'che ñisia'ku chini. ²⁷ Chu'ure Dios Raosi'kujekuna cu'ache cho'onare pāi, “Musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche pa'im”, chiichena'me cu'ache cho'oche ũhasinare, “Ro'iche peomu musanukonare”, chiiche jo'kasi'kuammu Ja'ku chu'ure. ²⁸⁻²⁹ Chu'u i'kache asa, kukumanejū'u musanukona. Na'a pa'isirumu pāi jū'isina ũcuauko chu'upi soito asa vajurajanaa'me. Re'oja'che pa'isina vajurani Diona'me si'arumu pa'iju pa'ijanaa'me. Cu'ache pa'isinata'ni vajurani uuju pa'ijanaa'me —chiniasomu repau.

“Chu'u pa'iche'te kuame”, chiim Jesús

³⁰ Ũcuarumu Jesús jo'e ija'chere i'kaasomu:

—Chu'uchi'a te'eu cuasaku cho'oma'mu chu'u. Pāi cho'oche ñani chu'u cuasache i'kama'kuammu. Chu'u Ja'kupi chu'ukuna asaku ũcuare i'kakumu. Chu'u chiichechi'a i'kama'kujeku ũcuarepa i'kakumu chu'u. Pāi repa cu'ache cho'osi'e ro'ichi'a ro'iche chū'umu chu'u. Chu'ure Raosi'ku Ja'ku chiichechi'a i'kakumu chu'u. ³¹ Chu'u pa'iche'te chu'upi meñe kuato pāipi asa, “Joreu'mu mu'u”, chiira'acosome. ³² Jā'ata'ni chekupi chu'u pa'iche'te kuamu. Repau kuache ũcuarepaa'me. Jā'are masimu chu'u. ³³ Musanukonapi chekunare Juan pa'ichejana saosome, chu'u pa'iche'te sēniasaa'ju chini. Sēeto chu'o ũcuarepare kuasi'kuammu Juan. ³⁴ “Dios Raosi'kuammu mu'u”, chiinare ku'ema'mu chu'u. Jā'ata'ni, chu'u pa'iche'te Juan kuasi'ere cuasajū'u musanukona, chiim chu'u, musanukonapi asa chēa chu'uni cuasaju vati toana sani uumanea'ju chini. ³⁵ Ūopu rua miañeja'ñe re'oja'che che'chosi'kuammu Juan. Repau apeche'chorumuchi'a asa pojosinaa'me musanukona. ³⁶ Juanpi kuaua chu'u pa'iche masime pāi. Rua re'oja'imū jā'a. Jā'ata'ni pāipi chu'ure Ja'ku raosi'ere masia'ju chini na'a ña masire'oche cho'omu chu'u ie: Chu'upi cho'o pi'nia'ku chini Ja'ku chū'u jo'kasi'ere cho'okuna ña chu'ure Ja'ku raosi'e masijanaa'me pāi. ³⁷ Pāipi chu'u pa'iche'te tocha jo'kaa'ju chini

chũ'usi'kua'mu Ja'ku, chu'ure Raosi'ku. Repau i'kachejẽ'e asamanaa'me musanukona. Ūcuachi'a Repau'terejẽ'e ñamanaa'me. ³⁸ Chu'u Repau Raosi'ku kũache asa jachanafejũ Dios chu'o asa chẽama'me musanukona. ³⁹ Ija'che cuasame musanukona: "Dios chu'o tocha jo'kasi'ere che'cheni Dios pa'icheja saiche masijanaa'me mai", chini cuasaju rua che'cheme musanukona. Repa tocha jo'kasi'e chu'u pa'iche'te kuamu. ⁴⁰ Jã'ata'ni musanukona chu'ure cuheme. Chu'uni cuasaju jovoni pa'iche re'oja'chere pa'ijũ jũnisõsirumu Dios pa'ichejana saira'ame musanukona.

⁴¹ 'Pãi chu'u cho'ochẽ cuasa ña, "Peore masiku'mu Jesús", chiina peoto karama'mu chu'ure. ⁴² Musanukona pa'iche masimu chu'u. Diore chi-ima'me musanukona. ⁴³ Ja'kupi raõna chejare caje pa'iu che'chokũ'teta'ni jachame musanukona chu'ure. Chekupi Dios raocojñomanesi'kupi rani repau cuasache'te che'chotota'ni asa jachamanera'ame musanukona. ⁴⁴ "Dios Ūcuate'eũji ña pojoa'ku, re'oja'che cho'oñu mai", chiima'me musanukona. Pãichi'a ña pojoa'ju chini, "Re'oja'che cho'oñu", chiinaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cuasanafejũ musanukona chu'ure cuasamanaa'me. ⁴⁵ Ija'che cuasame musanukona: "Mai Moisés chũ'u jo'kasi'ere cho'oni jũnisõsirumu Dios pa'ichejana ai sani pa'ijanaa'me", chiime musanukona. Jã'ata'ni repau Moisés musanukonare, "Cu'ache pa'isinaa'me ina", chi-ija'mu chu'u Ja'kure. Jã'ajekũna chu'u jã'aja'ñe i'kamaneja'mu. ⁴⁶ Chu'u pa'ijache Moisés aperumu tocha jo'kasi'kua'mu. Repau tocha jo'kasi'e jachama'ñe cuasani chu'u i'kache ūcuaja'che jachama'ñe cuasara'ame musanukona. ⁴⁷ Repau tocha jo'kasi'e jachanafejũ chu'u i'kache jachame musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

6

Pãi cinco milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kuamu (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Na'a pa'isirumu Jesús Galilea chiara chekũkã'kona jẽ'esi'kua'mu. Repara chiara mami cheke Tiberiaa'me. ² Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te jũ'inani vasokũna pãi jainũko tuhasinaa'me repau'te. ³ Ūcuarumu chũkũna Jesús neena ūcuauña'me aikũtina mũni pũsinaa'me. ⁴ Reparumu judiõpãi fiesta pascuarumu tĩ'api'rasi'kua'mu. ⁵ Pãipi jairepanũko repauni rajũna ña Filipeni ija'che i'kasi'kua'mu repau Jesús: —¿Jeechẽjana ãu koojanaa'ñe mai inare ūcuaukore ãujañe? — chiisi'kua'mu repau.

⁶ Jesús repau cho'ojache masakũta'ni Felipe i'kache'te asara chini sẽesi'kua'mu. ⁷ Sẽkũna Felipe i'kasi'kua'mu.

—Maipi kurire're denariore're doscientorepare'repi pãre koo ãuto ūcuaukore tĩ'amanera'amũ ãu inare —chiisi'kua'mu.

⁸ Ūcuarumu chekũ Jesús neekũ, Simón Pedro cho'jeũ Andrés ija'che i'kasi'kua'mu:

⁹ —Icheja chĩiva'ũ pãpũã cebadaji cho'osipũã cincoreparũã chiacha va'i ka'chava'nare paava'ũ pa'imũ. Jã'ata'ni inani pãire ãuñũ chini chĩiva'ũ paache'te maipi kooto tĩ'ama'mu. Jairepanũkoa'me ina —chiisi'kua'mu repau.

¹⁰ Chikũna i'kasi'kua'mu Jesús.

—Inare pãi ūcuaukore chũ'ujũ'ũ pũua'ju —chiisi'kua'mu chũkũna'te repau neẽnare.

Chikũna chũ'urena pũsinaa'me repana pãi. Pãi cinco milrepana na'a jainũko pa'icosome, mũmpãichi'a kuẽkueto. Repacheja rua patu

pa'isi'kua'mu. ¹¹ Pwusirumu repau Jesús chīiva'u paache pã sēni koo cājiku Diore, “Re'orepamu”, chiisi'kua'mu. Chini chukunani repau neenani īsiāna repanare pāi ūcuanukore āusinaa'me chukuna. Va'iva'nare sēni koo ūcuaja'che cho'osi'kua'mu repau. Repanare āiūachetu'ka āisinaa'me repana. ¹² Pāi ūcuanuko āni chajirena i'kasi'kua'mu Jesús chukuna'te.

—Cajejaisimajñarũ siajũ'u, jmamakarũjẽ'e cho'osōmanea'ku — chiisi'kua'mu repau.

¹³ Chikuna cebada pã pāi āijuna cajejaisi'e docerepajũ'ña sia timusinaa'me chukuna. ¹⁴ Diochi'a cho'omasiche'te Jesupi cho'ōna ña ija'che i'kasinaa'me repana pāi:

—“Diopi Repau chu'o Kuajare raoja'mu”, chijũ cha'anaa'me mai. Ūcuaucosomu iku —chiisinaa'me repana.

¹⁵ Repanani chũ'ua'ku chini repau'te chēa sañu chijuna masiku cuheku aikūtina jo'e te'eu muisi'kua'mu repau Jesús.

Jesús oko sē'sevũji nuka ku'isi'ere kwamu
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Na'isōsirumu chukuna Jesús neena chiarana caje choovuna tuhisi-naa'me, Capernaum vũ'ejoopona jēñu chini. Chijanisōcuhasi'eta'ni repau Jesús aikūti muisi'ku chuta'a cajemanesi'kua'mu. ¹⁸ Ūcuarumu jē'ejuna churata'ni rua tutaku rua fa'asi'kua'mu chiara. ¹⁹ Cinco kilómetros chekurumu seis kilómetros jē'enapi Jesure chiara sē'sevũji nuka ku'iu choovu kueñe tĩ'akuni ña rua kukusōsinaa'me chukuna. ²⁰ Vajuchujuna i'kasi'kua'mu repau.

—Vajuchumanejũ'u chu'ure. Jesua'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

²¹ Chikuna asa, “Ūcuau'mu”, chini masijũ pojojũ choovu tuhiche ūsemanesinaa'me chukuna repau'te. Repau tuhisirumu chukuna saichejana teana tĩ'asinaa'me.

Pāi Jesuni ku'eme

²² Jo'e apeñatato repana pāi chiara jē'ema'ñe canukasina ija'che cuasaasome: “Neato icheja ju'isi'vũ choovu ūcuate'evũ'te Jesús neena chiara chekukã'kona jēnisōsinaa'me. Jesuta'ni ja'me tuni jē'emanesi'kua'mu”, chini cuasaasome repana. ²³ Ūcuarumu pāi choovũāpi Tiberias vũ'ejoopo raisina rani tĩ'a jũoasome. Jesús pã cājiku Diore, “Re'orepamu”, chini āukuna āisicheja kueñe paniasomu. ²⁴ Repacheja Jesupi peokuna chukuna repau neenajẽ'e peojuna choovũāpi jo'e tuni Capernaum vũ'ejoopona jēniasome repana repauni ku'eñu chini.

Pa'iche re'oja'chere ĩsiku'mu Jesús pāipi re'oja'che paapu chini

²⁵ Repana pāi chiara chekukã'ko jēni tĩ'a Jesure ku'e jña sēesinaa'me. —Masiu, mu'u, ¿jeerumu icheja jēku? —chiisinaa'me repana.

²⁶ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'upi Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'okuna ña, “Dios Raosi'kua'mu mu'u”, chiima'me musanukona chu'ure. Rupũ chu'u āuñe pã chajiche āisinajeju ku'eme musanukona chu'ure. Ūcuarepaa'me jā'a.

²⁷ Musanukona āu koochechi'a cuasamanejũ'u. Repa āu si'asōja'mu. Chu'u Dios Raosi'ku ĩsicheta'ni si'ama'ñea'me. Jã'are cuasajũ'u. Chu'u ĩsiche'te kooni Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me musanukona. Jã'are chu'upi ĩsia'ku chini chu'u Ja'ku Dios chu'uni chiũ jo'kasi'kua'mu —chiisi'kua'mu repau.

²⁸ Chikuna sēesinaa'me repana.

—¿Je'se cho'ojanaa'ñe chukuna, Dios chũ'uñe'te cho'oñu chini? —
chiisinaa'me repaña.

²⁹ Chitena i'kasi'kua'mu repaña.

—Iea'me Dios chũ'uñe: Repaña Raosi'kuni cuasajũ'u —chiisi'kua'mu
repañu.

³⁰ Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—Mu'upi Diochi'a te'e'u cho'omasiche'te cho'o ñoru, “Dios Raosi'kua'mu
mu'u”, chiijanaa'me chukuna. ¿Ëquere cho'o ñoja'u mu'u? ³¹ Mai aipai pã
peocheja pa'irumu manacaã añiasome. Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che
kumamu:

Dios repanapi ãapu chini ãu cunaumupi isisi'kua'mu,
chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisinaa'me repaña.

³² Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Moisema'mu cunaumupi ãu isisi'ku. Chu'u Ja'kua'mu cunaumupi
ãurepa isiku. Ûcuarepa'a me jã'a. ³³ Æu Dios isisi'e cunaumu casosi'ea'me.
Pãipi repa ãu ãni pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me. Ûcuaja'che cunaumupi
Dios Raosi'kure chu'uni cuasa vajujũ pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me pã
—chiisi'kua'mu repaña.

³⁴ Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—Chukuna'te Paaku, ùcuare ãu si'arumu isiku pa'ijũ'u chukuna'te —
chiisinaa'me repaña.

³⁵ Chitena i'kasi'kua'mu repaña.

—Æu ãni re'oja'che pa'icheja'che chu'upi jo'kauna chu'ure cuasana
jũnisõsirumu Dios pa'ichejana ai sani re'oja'che pa'ijũ pa'ijanaa'me. Pã
ãu ãisinare jo'e ãucuhaja'mu repanare. Ûcuachi'a pã oko ùkusinare
jo'e okouaja'mu. Na'a pa'isirumu jo'e ãuna'me oko chiijanaa'me repaña.
Jã'ata'ni chu'u isiche koosina chu'ure cuasana karamauna jo'e chiima'ñe
si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me. ³⁶ Musanukonare ija'che i'kasi'kua'mu
chu'u: “Chu'u cho'оче ñanata'ni cuasama'me musanukona chu'ure”,
chiisi'kua'mu chu'u. ³⁷⁻³⁸ Cunaumupi chu'u chiichechi'a cho'ora chini
cajemanesi'kua'mu chu'u. Chu'ure Raosi'ku Dios chũ'uñe'te cho'ora
chini cajesi'kua'mu. Jã'ajekuna chu'u Ja'kupi cho'okaiuna pã chu'ure
jovojanaa'me. Chu'ure jovonare te'e'u'terejẽ'e cuhemanaja'mu chu'u.
³⁹ Chu'ure Raosi'ku Ja'ku ija'che chũ'umu chu'ure: “Mu'ure cuasaju
jovosinapi jũnisõsinare na'a pa'isirumu pã ùcuanuko cho'osi'e chu'u
ro'iche chũ'umucusena vasoju'ũ repañare, te'eujẽ'e cho'osõmanea'ju”,
chiimu Dios chu'ure. Jã'aja'ñere chiimu Repaña. ⁴⁰ Ûcuachi'a chu'u Ja'ku
ija'chere chiimu: Chu'ure Repaña Mamakuni cuasaju chu'u pa'iche'te ña
chẽa pa'iche re'oja'chere pa'ijũ Repaña pa'icheja ai sani paapu chiimu.
Chu'upi pã ùcuanuko cho'оче Dios ro'iche chũ'umucusena chũ'una
chu'ure cuasasinapi jũ'isina jo'e vajurajanaa'me —chiisi'kua'mu repaña
Jesús.

⁴¹⁻⁴² “Æu cunaumu casosi'ea'che pa'iku'mu chu'u cunaumu ca-
jesi'kujeku”, chikuna judiopã asa pe'ruju ija'che sãinechi'a i'kaasome:

—¿Iku José mamakuma'ku? ¿Jesuma'ku? Iku puka'kupã masime mai.
Jã'ata'ni, ¿je'se iku cuasaku, “Cunaumupi cajesi'kua'mu chu'u”, chiiku?
—chiniasome repaña.

⁴³ Jã'aja'ñe i'karena i'kasi'kua'mu repaña.

—Chu'uni pe'ruju sãinechi'a cu'ache cutumairo pa'ijũ'u chu'ure.

⁴⁴ Chu'ure Raosi'ku Ja'ku cho'okaima'to pã te'eujẽ'e jovomanera'ame

chũ'ure. Chũ'upi chejana jo'e caje chũ'ure jovosina jũ'isinare vasoja'mũ chũ'u. ⁴⁵ Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Pãĩ ũcuanũkore che'choja'mũ Dios,

chiimũ. Chũ'u Ja'ku chũ'o asa chẽana chũ'uni cuasaju jovome.

⁴⁶ Pãĩ te'eujẽ'e chũ'u Ja'kũre ñama'me. Chũ'uchi'a Repau pa'icheja cajesi'kũjekũ ñaku'mũ Repau'te. ⁴⁷ Chũ'ure cuasana pa'iche re'oja'chere pa'iju jũnisõsirumũ Dios pa'ichejana ai sani pa'ijanana'me. Ũcuarepaa'me jã'a. ⁴⁸ Āu āni re'oja'che pa'icheja'che chũ'upi re'oja'chere jo'kauna chũ'ure cuasana re'oja'che pa'ijanana'me. ⁴⁹ Mai aipãĩ pãĩ peocheja pa'irumũ manacaã āisinata'ni jũnisõasome. ⁵⁰ Jã'ata'ni iere āu cunaumũ casosi'ere āina rekoñoã jũnisõmanejanaa'me. Ija'chea'me: ⁵¹ Āu cunaumũ casosi'ejache pa'ikũ'mũ chũ'u cunaumũ cajesi'kũjekũ. Chũ'u ca'nivũ vanisõñe ũsema'mũ chũ'u, musanũkona cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini. Chũ'u ĩsiche āu chũ'u ca'nivũ'me. Repa āu āina jũnisõma'ñe si'arumũ pa'ijanana'me — chiisi'kuamũ repau Jesús.

⁵² Jã'aja'ñe i'kauna asa judiõpãĩ sãĩñechi'a ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se ikũ maire repau ca'nivũ āuja'u? —chiisinaa'me.

⁵³ Chitena i'kasi'kuamũ repau.

—Musanũkonapi chũ'u Dios Raosi'ku ca'nivũ'te āimaneni chũ'u chiejẽ'e ũkumaneni re'oja'che pa'imanejanaa'me. Ũcuarepaa'me jã'a. ⁵⁴ Pãĩ chũ'u ca'nivũ āiju chũ'u chiejẽ'e ũkuna re'oja'che pa'ijanana'me. Jã'aja'ñe pa'iju jũ'isina pãĩ ũcuanũko cho'osi'e Ja'ku ro'iche chũ'umucusena chũ'upi chũ'una repa ca'nivũã vajurani Repau pa'ichejana sani pa'ijanana'me repa. ⁵⁵ Chũ'u ca'nivũ āu rãa āire'ochaja'che pa'imũ. Ũcuachi'a chũ'u chie oko rãa ũkure'ochaja'che pa'imũ. ⁵⁶ Pãĩ chũ'u ca'nivũ āiju chũ'u chiejẽ'e ũkuna chũ'una'me si'arumũ pa'inaa'me. Chũ'u ũcuachi'a repa rekoñoãre si'arumũ ja'me pa'ikũ'mũ. ⁵⁷ Chũ'ure Raosi'ku Ja'ku jũnisõma'ñe Si'arumũ Pa'ikũji cho'okaiuna ai pa'ikũ'mũ chũ'u. Ũcuaja'che chũ'upi cho'okaiuna chũ'u ca'nivũ āina ai pa'ijanana'me. ⁵⁸ Mai aipãĩ āisicaãre manacaãre i'kama'mũ chũ'u. Repacaã āisina ũcuanũko ai pa'ima'ñe jũnisõasome. Āu chura cunaumũ casosi'ere i'kamũ chũ'u. Repa āu chura cunaumũ casosi'e āina Dios pa'ichejana sani jo'e jũnisõma'ñe pa'ijanana'me —chiisi'kuamũ repau.

⁵⁹ Jã'aja'ñe che'chosi'kuamũ Jesús, Capernaum vã'ejoopo pa'ivũ'e judiõpãĩ chi'ivũ'e pa'irumũ.

Diore si'arumũ ja'me pa'ijachere kuamũ

⁶⁰ Repau che'choche'te asa repau'te chiiju ja'me ku'ina jainũko ija'che i'kasinaa'me:

—Repau che'choche rãa asavesamũ. Te'eujẽ'e asa chẽamanejacosome mai —chiisinaa'me repa.

⁶¹ Repa jachaju ke'reche'te masiku i'kasi'kuamũ Jesús.

—¿Chũ'u che'chosi'ere asa pe'ruche musanũkona? ⁶² Chekurumũ chũ'upi Dios Raosi'ku chũ'u pa'isichejana jo'e munisõuna ñani, ¿je'se cuasajanaa'ñe musanũkona? ⁶³ Dios Rekochochi'a mama pa'iche ĩsiku'mũ. Repau Rekochoji cho'okaima'to asa chẽa re'oja'che pa'ivesume pãĩ. Musanũkonapi asa chẽa chũ'uni cuasaju jovo pa'iche mamare paarũ chini, “Chũ'u ca'nivũ āijũ'u”, chiisi'kuamũ chũ'u. ⁶⁴ Jã'ata'ni musanũkona chuta'a te'ena chũ'ure cuasama'me —chiisi'kuamũ Jesús. Apereparumũpi repau'te cuasamanejanana'me repau'te cu'ache cho'ojanare jo'kajaure masiasomũ Jesús.

⁶⁵ Ūcuarum Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Musanukona te'ena chu'ure cuasamaruna, ija'che che'chosi'kua'mu chu'u: “Ja'ku cho'okaima'to pãi te'eujê'e cuasaju jovomanera'ame chu'ure”, chiisi'kua'mu chu'u musanukonare —chiisi'kua'mu repau.

⁶⁶ Jã'aja'ñe i'kasirumupi repau'te ja'me ku'isina jainuko jokasõ jo'e ja'me ku'imatesinaa'me repau'te. ⁶⁷ Jo'kasõrena Jesús chukuna'te repau neena docerepanare ija'che sãesi'kua'mu:

—¿Musanukona ũcuaja'che chu'ure jo'kasõnu chiiche? —chiisi'kua'mu.

⁶⁸ Chikuna Simón Pedro i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mu'u che'chocheja'che che'choku'te chekure ku'eni jñaamanera'ame chukuna. Mu'uchi'aa'mu pa'iche re'oja'chena'me Diore si'arumu ja'me pa'ijache che'choku. ⁶⁹ Mu'u che'choche jachama'me chukuna. Mu'u pa'iche masime chukuna. Dios Si'arumu Pa'iku Maku'mu mu'u; Repau Raosi'kua'mu —chiisi'kua'mu repau.

⁷⁰ Chikuna Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu.

—Musanukonare docerepanare chãesi'kua'mu chu'u. Jã'ata'ni te'eũ vati ai chũ'ũñe cho'oku'mu —chiisi'kua'mu repau.

⁷¹ Jã'aja'ñe i'kaku repau'te cu'ache cho'ojanare jo'kajau Judas pa'iche'te kuasi'kua'mu repau Jesús. Jesús neena docerepanare ja'me pa'isi'kua'mu repau Judas, Simón Iscariote mamaku.

7

Jesús cho'jechũ repau'te cuasasi'ere kuumu

¹ Jã'a cho'o pi'nisirumu repau Jesús Galilea chejare pa'iu vu'ñajoopoã peore ku'isi'kua'mu. Judea chejata'ni saicuheasomu repau, judiõpã chũ'unapi repauni vanisõnu chiijuna. ²⁻³ Ūcuarumu judiõpã vu'ñaruã cho'o pa'irumupi fiesta tĩ'api'rakuna Jesús cho'jechũ i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pa'imanejũ'u mu'u. Judea chejana sani mu'u cho'ochete cho'ojũ'u, repacheja pa'napa mu'ure chiinapi ñaa'ju. ⁴ Chekuna pã repa pa'iche pã jainuko masia'ju chiina repa cho'ochete rope'e cho'oma'me. Pã chenevuãna cho'ome repa, pãipi ñaa'ju chini. Jã'ajekuna mu'u masiche pã ũcuankore cho'o ñojũ'u, ña masia'ju —chiisinaa'me repa. ⁵ Repau cho'jechũijê'e, “Dios raosi'kuma'mu iku”, chiiju jachaju cuasamanesinaa'me repau'te.

⁶⁻⁷ Ūcuarumu Jesús ija'che i'kasi'kua'mu repa:

—Pã musanukonare cuhema'me. Jã'ajekuna ũcuarumujê'e saire'omu musanukonare. Chu'ureta'ni pã cuheme, repa cho'ochete ñaku, “Cu'ache cho'ome musanukona”, chiiju chu'vakujekuna. Jã'ajekuna chu'ure fiesta saicu'amu chura. ⁸ Chu'ure saire'orumu chuta'a tĩ'amauna saima'mu chu'u. Musanukonachi'a saijũ'u —chiisi'kua'mu repau.

⁹ Jã'aja'ñe i'ka pi'nisirumu saima'ñe canuka Galilea chejare pa'isi'kua'mu repau Jesús.

Fiestarumuna Jesús sani cho'osi'ere kuumu

¹⁰ Repau cho'jechũ sanisõsirumuna Jesús chekunare kuama'ñe rope'e te'eũ fiesta saniasomu. ¹¹ Ūcuarumu judiõpã chũ'una fiesta cho'ocheta Jesuni ku'eju pã ũcuankore sãiasome.

—¿Jeechejare Jesús pa'iku? —chiniasome repa.

¹² Reparumu pã jainuko Jesús pa'iche sãñechi'a cutuasome. Te'ena, “Re'oku'mu repau”, chiniasome. Chekunata'ni, “Re'oma'mu repau. Joreku pã cu'ache che'choku'mu”, chiniasome.

¹³ Jã'ata'ni judiõpã chũ'unani vajuchujũ repau pa'iche rope'e cutuasome repana pã, "Chekunapi asaju", chini.

¹⁴ Repa fiesta joorepapo cho'ocuharumna Dios vã'ena Jesús kaka che'chosi'kua'mũ. ¹⁵ Che'chokuna judiõpã chũ'una asa jãano i'kasinaa'me.

—Iku utija'o che'chemanesi'kuta'ni, ¿je'se pa'iana jã'arepa rua masiku? —chiisinaa'me.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Chũ'ũ cuasache'te che'choma'mũ chũ'ũ. Chũ'ũre Raosi'ku kuache'te che'chomũ. ¹⁷ Dios chũ'ũne cho'oñu chiina chũ'ũ che'choche asa chãjanaa'me. Asa chã, "Repau cuasache che'chomũ iku", chiimanejanaa'me repana. "Diopi kuakuna che'chomũ iku", chini masijanaa'me. ¹⁸ Pãiu ãcuauaku repau cuasachechi'a che'choni, pãipi, "Rua masiku'mũ mũ'ũ", chiapũ chini che'chomũ. Jã'ata'ni pãiu repau'te raosi'ku kuachechi'a che'choni, chekunapi, "Mũ'ũre raosi'ku rua masiku'mũ", chiapũ chini che'chomũ. Jã'aja'ne pa'iku jorema'ne chũ'o ãcuarepare che'chomũ.

¹⁹ 'Dios chũ'ũne Moisés tocha jo'kaasomũ musanukonare. Jã'ata'ni repa te'eujẽ'e cho'omanaa'me musanukona. ¿Je'se pa'iana musanukona, Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e cho'omanata'ni chũ'ũre, "Ûcuare cho'oma'mũ", chini vanisõñu chiiche? —chiisi'kua'mũ repau.

²⁰ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Vatire paakujeku jã'aja'ne i'kacosomũ mũ'ũ. Mũ'ũre vanisõñu chiina peome —chiisinaa'me repana.

²¹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Pũaumucusena chũ'ũpi pãiani vasõna ãcuauako ña jãanosinaa'me musanukona. ²² Moisés chuta'a peorumũ musanukona aipã cho'osi'e jĩkochã'tirũ chũto tũache Moisepi chũ'ũ jo'kauna cho'oñu chini chekurumũ musanukona pũaumucuseta'ni chũiva'ũ jĩkochã'tirũ caca'nirũ chũto tũame. ²³ Moisés chũ'ũ jo'kasi'ere jachacuhejũ chekurumũ musanukona pũaumucuseta'ni chũiva'ũ jĩkochã'tirũ chũto tũame. Jã'aja'ne cho'onata'ni chũ'ũre pe'rume musanukona, chũ'ũpi pũaumucusena pãiani vasõna. ²⁴ Musanukona chũ'ũ cho'ochete ña masi cuasama'ne teana, "Cu'ache cho'omũ iku", chiime. Jã'aja'ne cho'omanejũ'ũ musanukona. Chũ'ũ cho'ochete ña peore masi cuasa pi'ni rũhiñe cuasaju i'kajũ'ũ chũ'ũre —chiisi'kua'mũ repau Jesús.

Jesús repau raisichejare kwamũ

²⁵ Reparumũ Jerusalén vã'ejoopo cana te'ena ija'che sãñechi'a sãñasome:

—¿Pã vanisõñu chini ku'ecojñokũ'ũ iku? ²⁶ Pã ãcuauako asaju'te i'kamũ iku. Jã'ata'ni maire chũ'ũna te'eujẽ'e ãsema'me ikũre. ¿"Dios Raosi'kua'mũ iku", chiijũ cuasache repana? ²⁷ Dios Raojau ratu repau raisichejata'ni te'eujẽ'e masimanejanaa'me. Iku Jesús raisicheja masime mai. Jã'ajekuna tũucosomũ iku —chiniasome repana.

²⁸ Repana i'kache'te asa Jesús Dios vã'ere pa'iu che'chokũ ujachũ'opi ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¿Musanukona chũ'ũ pa'iche masiche? ¿Chũ'ũ raisicheja ãcuachi'a masiche? Chũ'ũ te'eu cuasaku raisi'kuma'mũ. Chekupi Jorema'kupi raõna raisi'kua'mũ chũ'ũ. Repau pa'iche vesume musanukona. ²⁹ Chũ'ũta'ni Repau pa'icheja raisi'kujeku Repau pa'iche masimũ. Ûcuauji raosi'kua'mũ chũ'ũre —chiisi'kua'mũ Jesús.

³⁰ Jã'aja'ñe i'kakuna asanata'ni repau'te chëañu chiina te'eujë'e chëamanesinaa'me repau'te, Dios chiisirumupi chuta'a t'amaana.

³¹ Chekunata'ni jainuko repauni cuasaju ija'che i'kasinaa'me:

—Iku cho'omasicheja'che cho'omasina peome. Chekurumu iku Dios Raosi'kucosomu —chiisinaa'me repana.

Fariseopãipi Jesuni chëaa'ju chini pãi chëanare saosi'ere kwamu

³² Pãipi Jesús pa'iche'te cutujuna asa judío phairipã chë'unana'me fariseopã Jesuni chëaa'ju chini Dios vu'e pë'jekainani pã chëanani saosome. ³³ Saorena sani i'kajuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu repanare:

—Jmamakarumu musanukonare ja'me pa'ija'mu chu'u. Pani pi'ni chu'ure Raosi'ku pa'ichejana co'ija'mu chu'u. ³⁴ Chu'ure musanukona ku'ejanaa'me. Jã'ata'ni chu'u saisichejare musanukonani saicu'akuna chu'ure jñaamanejanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau.

³⁵ Chikuna repana judiopãi sãinechi'a i'kasinaa'me.

—¿Keechejana sakuna ikure mai jñaamanejanaa'ñe? ¿Aperumu judiopã jainuko saisichejñana griegopã pa'ichejñana sani griegopãire che'choja'u iku? ³⁶ Iku maire, “Chu'u saisicheja musanukonani saicu'akuna ku'enata'ni chu'ure jñaamanejanaa'me musanukona”, chiisi'kua'mu. ¿Je'se chiiku jã'a? —chiisinaa'me repana.

Chiañaã mevoñeja'ñe Jesure cuasana rekoñoã si'arumu re'oja'che pa'iche'te kwamu

³⁷ Repa fiesta cuhacho cho'oumucusena na'a rua fiesta cho'orumuna Jesús vuni nukaku ujachu'opi i'kasi'kua'mu.

—Pãi ñcuauana okuato chu'uni rani ñkujã'u. ³⁸ Dios chu'o tocha jo'kasi'e chu'ure cuasana pa'iche ija'che kwamu:

Chiañaã si'arumu mevoñeja'ñe repana rekoñoã si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me,

chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisi'kua'mu Jesús.

³⁹ Repau Jesús jã'aja'ñe i'kaku repau'te cuasanare Dios Rekocho raijachere i'kaasomu. Reparumu Jesupi chuta'a cunaumuna muimaana Dios Rekocho pã ja'me Pa'ijarekocho chuta'a raimaneasomu.

Pãi Jesús pa'iche i'kanata'ni ñcuate'e i'kamanesi'ere kwamu

⁴⁰ Jesús i'kasi'ere asa pãi te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—“Chu'u chu'o kuajaure raoja'mu chu'u”, chiniasomu Dios. Ñcuaucosomu iku —chiisinaa'me repana.

⁴¹ Chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Raosi'kua'mu iku. Cristoa'mu —chiisinaa'me.

Chekunata'ni ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Raojau Galilea chejapi raimaasomu. ⁴² Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kwamu:

Aperumu pa'isi'ku David ainesijooopo Belén vu'ejoopoji raija'mu Dios Raojau.

Mai aipãiu David Jojocojñosi'ku pa'ija'mu repau Dios Raojau, chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisinaa'me repana.

⁴³ Jesús pa'iche rua cutusinaa'me repana pãi. Jã'ata'ni ñcuate'e cutumanesinaa'me repana. ⁴⁴ Repana te'ena repau'te chëañu chiisinaa'me. Jã'ata'ni te'eujë'e chëamanesinaa'me repau'te.

Judiopã chë'unu Jesús i'kasi'e jachasi'ere kwamu

⁴⁵ Ūcuarumũ judío phairipãi chũ'unana'me fariseopãi repana pa'ichejana pãi chēanapi co'irena i'kaasome repanare.

—¿Je'se pa'iana musanukona Jesure chēa ramanere? —chiniasome repana.

⁴⁶ Chitena repana pãi chēana i'kaasome.

—Repau masi i'kacheja'che i'kanare te'eũ'terejē'e asamanaa'me chukuna —chiniasome repana.

⁴⁷ Chitena repana fariseopãi i'kaasome.

—¿Musanukona ũcuachi'a repau jorechũ'o asa chēare? ⁴⁸ Maire chũ'una te'eũjē'e cuasama'me repau'te. Ūcuachi'a chukuna fariseopãi te'eũjē'e cuasama'me repau'te. ⁴⁹ Diopi chũ'ukuna Moisés tocha jo'kasi'e vesunachi'a Jesús i'kache asa chēame. Jã'ajekuna Dios repanare cu'ache cho'oja'mũ —chiniasome repana.

⁵⁰ Reparumũ Nicodemo fariseopãiu Jesuni ñara chini aperumũ ñamipi saisi'ku i'kaasomũ chekunare fariseopãi.

⁵¹ —Mai aipãi tocha jo'kasi'e Dios chũ'o ija'che kumũ:

Chekunapi, “Cu'ache cho'osi'kua'mũ iku”, chiijuna asani teana,

“Jã'a pa'ito cu'ache cho'ocojñoja'mũ mũ'ũ”, chiimanejũ'ũ musanukona.

Charo repauni sēniasajũ'ũ, repau cho'osi'ere masirepa asaũu chini.

Sēejuna repana i'kasi'e ũcuarepa pa'ito, “Cu'ache cho'ocojñoja'mũ mũ'ũ”, chiito re'omũ.

Jã'aja'ñe chiimũ repa tocha jo'kasi'e —chiniasomũ repau.

⁵² Chikuna i'kaasome repana.

—¿Mũ'ũ ũcuaja'che Galilea cheja raisi'kua'ũ? Dios chũ'o tocha jo'kasi'ere ña masijũ'ũ. Jmamarujē'e, “Dios chũ'o kujau Galilea chejapi raija'mũ”, chiima'mũ repa —chiniasome repana.

⁵³ Ūcuarumũ repana pãi fiesta cho'o pi'nisirumũ te'enachi'a repana vũ'ñana co'isinaa'me.

8

Romio cu'ache pa'iko cho'osi'ere kumũ

¹ Jesuta'ni Olivo aikũtina muisi'kua'mũ. ² Jo'e apeñatatona caje Dios vũ'ena kakasi'kua'mũ repau. Kakauna pãipi repauni jainuko chi'irena pũũ ñu'iu che'chosi'kua'mũ repau repanare.

³ Ūcuarumũ judiopãi che'chona fariseopãina'me romio'te ũjuma'kure kãisi'koni chēa rasinaa'me. Ra repao'te pãi chenevũna nuko ⁴ Jesuni i'kasinaa'me repana.

—Masiũ, ikore chekuna'me kãiona ñaasome pãi. ⁵ Diopi chũ'ukuna Moisés tocha jo'kasiphuro ija'che kumũ:

Romio'te umũ pa'ikoji chekuna'me kãito catapi su'a vēasõjũ'ũ,

chiimũ. Mũ'ujē'e, ¿je'se chiiku? —chiisinaa'me repana.

⁶ Repauji tiiñere i'kauna chēañu chini jã'aja'ñe i'kasinaa'me repana repau'te. Repana i'kache sãiñe i'kama'ñe pũũ ñu'iu muoñoji chejana tochaku pa'isi'kua'mũ repau Jesús. ⁷ Repanapi cuharepama'ñe sēejuna vuni nukaku i'kasi'kua'mũ repau.

—Musanukonapi te'eũ cu'achejē'e peoku pani catapu mini charo su'ajũ'ũ ikore —chiisi'kua'mũ repau.

⁸ Chini jo'e pũũ ñu'iu chejana tochasi'kua'mũ repau. ⁹ Repauji jã'aja'ñe i'kauna asa ũcuauko te'enachi'a sanisõsinaa'me repana. Ainapi charo saisinaa'me. Sanisõrena repau Jesús repaona'me te'eka'chapana canukasinaa'me. ¹⁰ Ūcuarumũ Jesús vuni i'kasi'kua'mũ repao'te.

—Mũ'ure i'kasina, ¿keechejare pa'iche? ¿Te'eujē'e, “Mũ'u cu'ache cho'osi'e ro'ijũ'u”, chiimanere repaña mũ'ure? —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹¹ Chikũna repao i'kasi'koa'mo.

—Te'eujē'e jã'aja'ñe i'kamanesinaa'me chũ'ure —chiisi'koa'mo.

Chikona i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Chũ'u ũcuaja'che, “Mũ'u cu'ache cho'osi'e ro'ijũ'u”, chiima'mũ mũ'ure. Chura sani mũ'u cu'ache cho'ochē ũhasõ jo'e cho'omanējũ'u —chiisi'kua'mũ Jesús repao'te.

Pãire Miañeja'ñe Pa'ikũ'mũ Jesús

¹² Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ repanare Dios vũ'e pa'inare.

—Pã chũ'ure cuasajũ jovosina chũ'upi pa'iche re'oja'chere ĩsiũna cu'ache pa'ima'ñe miacheja pa'inaja'ñe repaña rekoñoã re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹³ Chikũna fariseopãi i'kasinaa'me repaũ'te.

—Mũ'u pa'iche'te meñe kuaku joremũ mũ'u —chiisinaa'me repaña.

¹⁴ Chitena i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Chũ'u raisichejajē'e vesũju chũ'u saijachejajē'e vesũme mũsanũkona. Chũ'uta'ni masimũ. Jã'ajekũna chũ'u pa'iche'te chũ'u meñe kuasi'e ũcuarepaa'me. ¹⁵ Mũsanũkonata'ni chekũna i'kacheja'che chũ'u pa'iche'te vesũju, “Cu'ache cho'omũ ikũ”, chiime. Chũ'uta'ni pãire jã'aja'ñe i'kara chini raisi'kũma'mũ. ¹⁶ Chekũrũmũ chũ'upi mũsanũkona pa'iche'te ña i'kani ũcuarepa i'kara'amũ. Chũ'u te'eũ cuasache'te i'kama'mũ chũ'u. Ja'kũ chũ'ure Raosi'kũ kuachena'me chũ'u cuasache i'kakũ'mũ chũ'u. ¹⁷ Mai aipãi tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Pã te'eka'chapanapi chekũ pa'iche'te ña ũcuate'e kuato jachamanejũ'u repaña kuache, chiimũ. ¹⁸ Chũ'u pa'iche'te meñe kuamũ chũ'u. Chũ'ure Raosi'kũ Ja'kũ ũcuaja'che chũ'u pa'iche kuamũ —chiisi'kua'mũ repaũ.

¹⁹ Chikũna sēsinaa'me repaña repaũ'te.

—Mũja'kũ, ¿keechejare pa'ikũ? —chiisinaa'me repaña.

Chitena i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Chũ'u pa'iche vesũme mũsanũkona. Chũ'u Ja'kũ pa'iche ũcuaja'che vesũme. Chũ'u pa'iche masini Ja'kũ pa'iche ũcuaja'che masira'ame mũsanũkona —chiisi'kua'mũ repaũ repanare.

²⁰ Dios vũ'ere pa'iu che'chokũ jã'aja'ñe i'kasi'kua'mũ Jesús, Dioni ĩsijũ kuri mañavũã cachejare nukakũ. Repaũ'te chēare'orũmũ Dios chiisirũmũpi chuta'a tĩ'amaũna te'eujē'e chēamanesinaa'me repaũ'te.

“Chũ'u saicheja saicu'amũ mũsanũkonare”, chiimũ Jesús

²¹ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ repanare.

—Sanisõja'mũ chũ'u. Chũ'u saisirũmũ ku'ejanaa'me mũsanũkona chũ'ure. Jã'ata'ni jñaamarũ rekoñoã cu'ache tũnocojñomanapi jũnisõjanaa'me mũsanũkona. Chũ'u saicheja saicu'amũ mũsanũkonare —chiisi'kua'mũ repaũ.

²² Chikũna i'kasinaa'me repaña judiõpãi chũ'ũna.

—¿Je'se pa'ũna, “Chũ'u saicheja saicu'amũ mũsanũkonare”, chiikũ ikũ? ¿Repaũji meñe vanisõja'u? —chiisinaa'me repaña.

²³ Chitena i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Cheja canaa'me mũsanũkona. Chũ'uta'ni cũnaũmũ cakua'mũ. Pã cuasachechi'a cuasanaa'me mũsanũkona. Chũ'uta'ni Dios cuasacheja'che cuasakũ'mũ. ²⁴ Jã'ajekũna pã cuasachechi'a cuasanajejũna, “Rekoñoã

cu'ache t̄nocojñomanapi j̄unisōjanaa'me m̄sanukona", chiisi'kua'mu. Chu'u pa'iche'te m̄sanukonare chu'u kuasi'ere asa ch̄ēamaneni cu'ache t̄nocojñomanapi j̄unisōjanaa'me m̄sanukona —chiisi'kua'mu repau repanare.

²⁵ Chikuna repau'te s̄esinaa'me repana.

—¿Jeeja'iu'u mu'u? —chiisinaa'me repana.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'u apeche'chorum̄pi v̄ua chu'u pa'iche kuaku pa'im̄u chu'u m̄sanukonare. ²⁶ Chuta'a chu'o rua i'kache paamu chu'u. M̄sanukona cho'oj̄u pa'iche'te ñaku i'kani, "Cu'ache cho'ome ina", chiira'am̄u chu'u. Ñakuta'ni i'kama'mu chu'u. Chu'ure Raosi'kupi chu'o ūcuarepare si'arum̄u i'kakuna asaku ūcuare p̄aire kuamu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

²⁷ Repau Jesús Puka'ku Dios pa'iche'te kuasi'kua'mu. J̄ā'ata'ni asavesusinaa'me repana. ²⁸ Asavesujuna ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—M̄sanukonapi chu'uni Dios Raosi'kuni kurususē'verona j̄ē'jo nukoni chu'u pa'iche masij̄u ija'che i'kajanaa'me: "Dios Raosi'kua'mu iku. Repau cuasachechi'a i'kamanesi'kua'mu. Repau Puka'ku che'chochechi'a i'kasi'kua'mu iku", chiij̄u masijanaa'me m̄sanukona. ²⁹ Chu'ure Raosi'ku chu'una'me pa'im̄u. Repau chiiche'te chu'upi si'arum̄u cho'okuna jma-makaruj̄ē'e jo'kama'kua'mu Repau chu'ure —chiisi'kua'mu Jesús.

³⁰ Repaji j̄ā'aja'ñe i'kauna reparum̄u p̄ai jainuko, "Dios Raosi'kua'mu iku", chiij̄u cuasaj̄u jovosinaa'me repau'te.

Diore cuasana pa'ichena'me cu'ache pa'ina pa'iche'te kuamu

³¹ Ūcuarum̄u Jesús repau'te cuasanare judíop̄ai ija'che i'kasi'kua'mu:

—M̄sanukonapi chu'u ch̄ū'ñe'te jo'kasōma'ñe si'arum̄u cho'oj̄u pani chu'u neerepana pa'ijanaa'me. ³² Chu'u kuache'te chu'o ūcuarepare asa ch̄ēa masijuna p̄ai ch̄ēa paacojñonaja'ñe cu'ache pa'isinare etocheja'che re'oja'che cho'okaija'mu chu'u m̄sanukonare —chiisi'kua'mu repau.

³³ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Aperum̄u pa'isi'ku Abraham jojosinaa'me chukuna. J̄ā'ajekuna jma-makaruj̄ē'e chekuna ch̄ēa paacojñomanaa'me chukuna. J̄ā'ata'ni ija'che i'kasi'kua'mu mu'u chukuna'te: "M̄sanukonare p̄ai ch̄ēa paacojñonaja'ñe pa'isinare etocheja'che re'oja'che cho'okaija'mu chu'u", chiisi'kua'mu mu'u. ¿Je'se pa'ina j̄ā'aja'ñe i'kau? —chiisinaa'me repana repau'te.

³⁴ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Cu'ache cho'ona ūcuauko cu'api ch̄ēa paakuna cho'oche'te rup̄u cho'okaapu chini ch̄ēa paacojñonaja'ñe pa'ime. Ūcuarepaa'me j̄ā'a.

³⁵ P̄ai repau ch̄ēa paaku'te majap̄aiuma'kujekuna ai paama'mu. Repau mamaku'teta'ni majap̄aiujekuna ai paamu. ³⁶ Chu'upi Dios Ma-

makuji m̄sanukonare p̄ai ch̄ēa paacojñonaja'ñe pa'inani etocheja'che re'oja'che cho'okatu ch̄ēacojño etasina pa'icheja'che ūcuarepa re'oja'che pa'ijanaa'me m̄sanukona. ³⁷ Abraham jojocojñosinaa'me m̄sanukona. Masim̄u chu'u j̄ā'a. Repau jojocojñosinata'ni chu'u che'choche'te jachaj̄u vanisōñu chiime m̄sanukona chu'ure. ³⁸ Chu'u Ja'kuna'me pa'iu ñasi'ere kuamu chu'u. M̄sanukonata'ni mujak̄urepau i'kache'te cho'ome —chiisi'kua'mu repau.

³⁹ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Abraham jojocojñosinaa'me chukuna —chiisinaa'me repana.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—M̄sanukonapi Abraham cho'osi'eja'che re'oja'che cho'oni repau jo-jorepasina pa'ira'ame. ⁴⁰ Diopi chu'o ūcuarepare kuakuna asa kuaku'te

vanisõñu chiime musanukona chũ'ure. Jmamakarũjẽ'e musanukona cho'очеja'che cu'ache cho'omanesi'kua'mũ Abraham. ⁴¹ Mũja'kũrepau cho'очеja'che cho'ome musanukona —chiisi'kua'mũ repau.

Chikũna i'kasinaa'me repana.

—Chekũ chĩima'me chũkũna. Chũkũna Ja'kũrepau te'eũ'mũ Diochi'a —chiisinaa'me repana.

⁴² Chitena i'kasi'kua'mũ repau.

—Diopi raõna ichejare rani pa'imũ chũ'ũ. Dios musanukona Ja'kũrepau pa'ito chũ'ure Repau raosi'kũre chiira'ame musanukona. Chũ'ũchi'a te'eũ cuasa cajesi'kũma'mũ chũ'ũ. Diopi raosi'kua'mũ chũ'ure. ⁴³ ¿Je'se pa'ĩna chũ'ũ i'kache asavesuche musanukona? Chũ'ũ i'kache'te asacuhejũna asoma'mũ musanukonare. ⁴⁴ Mũja'kua'mũ jã'ũ vati ai. Repau neenajejũ repau chiichechi'a cho'oñu chiime musanukona. Mamarũmũpi vũa pãĩ vaikũ'mũ repau. Chũ'o ũcuarepa cuhekũjekũ si'arũmũ jorekũ'mũ repau. Jore aia'mũ repau. Jore aijekũ joreni repau cho'оче'te cho'omũ. Repau pa'iche'me jã'a. Jã'ajekũna pãĩ ũcuanũko jorena pũka'kua'mũ repau. ⁴⁵ Chũ'ureta'ni chũ'o ũcuarepare i'kakũna jachame musanukona. ⁴⁶ Musanukonapi te'eũ chũ'ũ cu'ache cho'оче ñasi'kũ pani kũajũ'ũ. Chũ'o ũcuarepare i'kakũ'mũ chũ'ũ. ¿Je'se pa'ĩna musanukona chũ'ũ i'kache cuasama'ñe? ⁴⁷ Dios neena Repau chũ'o asa chẽame. Musanukonata'ni Dios neemanajejũ Repau chũ'o asacuheme —chiisi'kua'mũ repau.

Abraham chuta'a peorũmũ pa'ikũ'mũ Cristo

⁴⁸ ũcuarũmũ judío aina i'kasinaa'me repau'te Jesure.

—“Samaripãĩũjekũ vatire paamũ mũ'ũ”, chiijũ chũ'o ũcuarepare i'kame chũkũna —chiisinaa'me repana.

⁴⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Vatijẽ'e peomũ chũ'ũ. Chũ'ũ Ja'kũre cuasakũjekũ Repau'te re'oja'che i'kakũ'mũ chũ'ũ. Musanukonata'ni chũ'ũni ña kũkũmapũ cu'ache i'kame. ⁵⁰ “Pãĩ, ña kũkũjũ'ũ chũ'ure”, chiima'mũ chũ'ũ. Ja'kũta'ni, “Pãĩ ña kũkũajũ mũ'ure”, chini raosi'kua'mũ chũ'ure. Chũ'ure ña kũkũmana ũcuajũ ro'iche chũ'ũna cu'ache cho'ocojñojanaa'me repana. ⁵¹ Chũ'ũ i'kache jachama'ñe cho'ona cho'osõmanejanaa'me. ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mũ repau.

⁵² Chikũna i'kasinaa'me repana.

—Aperũmũ pa'isi'kũ Abraham jũnisõasomũ, Dios chũ'o kũasina ũcuaja'che. Mũ'ũta'ni, “Chũ'ũ i'kache jachama'ñe cho'ona cho'osõmanejanaa'me”, chiimũ. Vatire paakũjekũ jã'aja'ñe i'kamũ mũ'ũ. Chura masime chũkũna. ⁵³ “¿Mai aipãĩũ'te Abrahamre na'a rũa masimũ chũ'ũ”, chiikũ mũ'ũ? Repau Abraham jũnisõasomũ, Dios chũ'o kũasina ũcuaja'che. “Repanare na'a rũa masikũ'mũ chũ'ũ”, chiimũ cuasacosomũ mũ'ũ —chiisinaa'me repana.

⁵⁴ Chitena i'kasi'kua'mũ repau.

—Chũ'ũpi meñe, “Rũa masiũ'mũ chũ'ũ”, chiito jachara'ame pãĩ chũ'ure. Chũ'ũ Ja'kũta'ni, “Chũ'ũ chĩi rũa masiũ'mũ”, chiikũ'mũ chũ'ure. Repau i'kache asacuhenata'ni, “Dios chũkũna'te paakũ'mũ”, chiime musanukona. ⁵⁵ “Dios chũkũna'te paakũ'mũ”, chiinata'ni Repau pa'iche vesũnaa'me musanukona. Chũ'ũta'ni Repau pa'iche masikũ'mũ. Chũ'ũpi, “Dios pa'iche vesũkũ'mũ chũ'ũ”, chini jorera'amũ musanukona jorecheja'che. Repau pa'iche masikũjekũ Repau chũ'ũñe cho'okũ'mũ chũ'ũ. ⁵⁶ Mai aipãĩũ Abraham chũ'ũ icheja cheja rajachere masikũ pojosi'kua'mũ —chiisi'kua'mũ repau.

⁵⁷ Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—¿Je'se pa'iana chuta'a cincuentarepaũsurumũjẽ'e peokuta'ni, “Abrahamre ñasi'kua'mu chu'u”, chiiku mu'u? —chiisinaa'me repaña.

⁵⁸ Chitena i'kasi'kua'mu repaña.

—Repaña Abraham chuta'a peorumu pa'ikũ'mu chu'u. Ũcuarepaame jã'a —chiisi'kua'mu.

⁵⁹ Jã'aja'ne i'kauna asa pe'ruju catare siasinaa'me repaña, Jesuni su'a vëasõnu chini. Jã'aja'ne cho'ojuna Dios vu'e pa'isi'ku kati eta pã kuanupũ chenevũji ñoma'ne sanisõsi'kua'mu repaña Jesús.

9

Na'ava'u aineesi'kure Jesús vasosi'ere kũamũ

¹ Ũcuarũ repaña Jesús ku'iu pãiu'te na'ava'u aineesi'kuni ñasi'kua'mu.

² Ñauna chukuna repaña neena i'kasinaa'me repaña'te.

—Masiu, ¿je'se pa'iana iva'u na'ava'u jñaacojñou? ¿Repaña rekocho cu'ache paache ro'ire na'ava'u jñaacojñou? Jã'apãani, ¿pũka'kupã cu'ache pa'iche ro'ire na'ava'u jñaacojñou? —chiisinaa'me chukuna.

³ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Repaña cu'ache paache ro'ima'mu jã'a. Ũcuachi'a pũka'kupã cu'ache cho'ochẽ ro'ima'mu. Rupũ Diopi vasõna pãipi ña, “Dios peore masiku'mu”, chijũ masia'ju chini na'ava'u aineesi'kua'mu iku. ⁴ Pã repaña cho'ochẽ umucusena cho'ore'omũ. Ñamita'ni cho'ocu'amũ. Ũcuaja'che chu'ure Raosi'ku Dios chũ'u jo'kasi'ere maipi churana cho'oma'to cu'amũ. Na'a pa'isirũmu cho'ocu'aja'mu. ⁵ Chejare chuta'a pa'iu pãire Miañeja'ne Pa'iku'mu chu'u —chiisi'kua'mu repaña.

⁶ Jã'aja'ne i'ka pi'ni chejana coo tutu cha'o chacho mini na'ava'u ñakocaãna suirisi'kua'mu repaña. ⁷ Cho'o pi'ni repaña'te i'kasi'kua'mu repaña.

—Okoruruvũ Siloé chiicojñoruruvũna sani mu'u chia choasõjũ'u cha'o —chiisi'kua'mu repaña. (“Siloé” chini “Saosi'e” chiimũ.)

I'kauna sani choasõ rakuna ñakocaã ñosi'kua'mu repaña'te. ⁸ Ñakocaãre ñakuna repaña'te kueñe pa'inana'me repaña'ji kuri si'arũmu sëeu ñu'iana ñasina i'kasinaa'me.

—¿Na'ava'ujeku aperũmu ichejare ñu'iu kuri sëesi'kũma'ku repa iku? —chiisinaa'me repaña.

⁹ Chitena chekuna i'kasinaa'me.

—Ũcuau'mu iku —chiisinaa'me.

Chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Tiiuta'ni rupũ ũcuauja'iu'mu iku —chiisinaa'me.

Ũcuarũmu ũcuauji i'kasi'kua'mu.

—Ũcuau'mu chu'u —chiisi'kua'mu repaña.

¹⁰ Chikuna sëesinaa'me repaña.

—¿Je'se pa'iana na'ava'u pa'isi'kuta'ni chura ñaku mu'u? —chiisinaa'me repaña.

¹¹ Chitena i'kasi'kua'mu repaña.

—Pãiu Jesús ve'ekũji coo tutu cha'o chacho mini chu'u ñakocaãna suiri ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: “Okoruruvũ Siloé chiiruruvũna sani mu'u chia cha'ore choasõjũ'u”, chiisi'kua'mu. Chikuna sani choa pi'niuna ñakocaã ñosi'kua'mu chu'ure —chiisi'kua'mu repaña.

¹² Chikuna sëesinaa'me repaña.

—¿Jeechejare pa'iku repaña, mu'u i'kakũ? —chiisinaa'me.

Chitena i'kasi'kua'mu repaña.

—Vesumũ chũ'ũ —chiisi'kũa'mũ repaũ na'ava'ũ pa'isi'kũ.

Fariseopãĩ na'ava'ũ pa'isi'kũre repaũ'te vasosi'ere sēesi'ere kũamũ

¹³⁻¹⁴ Jesús cha'opi chacho mini na'ava'ũre vasoumucuse p̄aumucuse pa'isi'kũa'mũ. Jã'ajekũna pãĩ na'ava'ũ pa'isi'kũre fariseopãĩ pa'ivũ'ena mũvaasome. ¹⁵ Mũvarena repaũna fariseopãĩ na'ava'ũ pa'isi'kũre chekũna sēesi'ejã'che sēniasome.

—¿Je'se cho'o ñakocaã ñaku mũ'ũ? —chiniasome.

Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Chũ'ũ ñakocaãna cha'opi chacho suiriũna okopi choasõjani ñamũ chũ'ũ chura —chiniasomũ repaũ.

¹⁶ Chikũna fariseopãĩ te'ena ija'che i'kaasome:

—Mũ'ũre p̄aumucusena vasosi'kũ Dios raomanesi'kũcosomũ. Dios Raosi'kũ pani p̄aumucuse jã'aja'ñe cho'omanera'amũ repaũ —chiniasome.

Chekũnata'ni ija'che i'kaasome:

—Ikũre vasosi'kũ cu'ache pa'ikũ pani Diochi'a te'eu cho'omasiche cho'omanera'amũ —chiniasome. Ũcuate'e cuasamaneasome repaũna.

¹⁷ Jã'ajekũna na'ava'ũ pa'isi'kũre jo'e sēniasome repaũna.

—Mũ'ũre vasosi'kũ pa'iche, ¿je'se chiikũ mũ'ũ? —chiniasome repaũna.

Chitena i'kaasomũ repaũ.

—“Dios chũ'o kũakũ'mũ”, chiimũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ.

¹⁸ Ũcuarũmũ judío aina repaũ'te vasosi'ere jachajũ, “Na'ava'ũ pa'isi'kũma'mũ ikũ”, chiijũ jachaasome. Jachajũ repaũ pũka'kũpãĩ soni rao ¹⁹ sēniasome repaũna.

—¿Ikũ mũsanũkona chĩia'ũ? Iva'ũ mũsanũkona, “¿Chĩirũmũna teana na'ava'ũ aineesi'kũ”, chiicojñova'ũa'ũ? Jã'a pa'ito, ¿je'se cho'o chura ñakocaã ñaku ikũ? —chiniasome repaũna.

²⁰ Chitena pũka'kũpãĩ i'kaasome repaũna.

—Chũkũna chĩia'mũ ikũ. Teana na'ava'ũ aineesi'kũa'mũ ikũ. ²¹ Jã'ata'ni repaũ ñakocaã cho'o ñaũe vesũme chũkũna. Repaũ'te vasosi'kũre ũcuaja'che vesũme chũkũna. Sēniasajũ'ũ repaũni kũaa'kũ. Aia'mũ repaũ —chiniasome repaũna.

²² Fariseopãĩre vajuchũjũ jã'aja'ñe i'kaasome repaũna pũka'kũpãĩ. Apeũmũ judiõpãĩ chũ'ũna, “Jesús Dios Raocõjñosi'kũa'mũ”, chiinare mai judiõpãĩ chi'ivũ'e kakache ũseñũ”, chiniasome. ²³ Jã'aja'ñe chiisi'ejekũna, “Aia'mũ repaũ. Repaũni sēniasajũ'ũ”, chiniasome repaũna.

²⁴ Ũcuarũmũ repaũna judío aina na'ava'ũ pa'isi'kũre jo'e soni i'kaasome.

—Dios ñaku'te chũ'o ũcuarepare i'kajũ'ũ. “Mũ'ũre vasomũ chũ'ũ”, chiisi'kũ cu'akũ'mũ —chiniasome repaũna.

²⁵ Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Chekũrũmũ cu'ache cho'okũ'mũ repaũ. Chekũrũmũ pãakũ'mũ. Vesũmũ chũ'ũ. Ieta'ni masimũ: Apeũmũ na'ava'ũ pa'isi'kũ chura ñamũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ.

²⁶ Chikũna jo'e sēniasome repaũna repaũ'te.

—¿Je'se cho'ou repaũ? ¿Je'se cho'ouna ñakocaã ñou mũ'ũre? —chiniasome repaũna.

²⁷ Chitena i'kaasomũ repaũ.

—Repaũ cho'osi'e kũacuhasi'kũa'mũ chũ'ũ. Jã'ata'ni jachame mũsanũkona. ¿Je'se pa'ũna jo'e, “Kũajũ'ũ”, chiiche mũsanũkona chũ'ũre? ¿Mũsanũkona ũcuachi'a repaũni jovoñũ chiiche? —chiniasomũ repaũ repaũna.

28 Chikuna asa pe'ruju repau'te ija'che i'kaasome repana:

—Mu'u repau chũ'ũne cho'oku'mu. Chukunata'ni Moisés chũ'ũ jo'kasi'e cho'onaa'me. 29 Dios Moiserere i'kasi'e masinaa'me chukuna. Mu'ure vasosi'kure raosi'kureta'ni vesume chukuna —chiniasome repana.

30 Chitena i'kaasomu repau.

—¿Repau'te raosi'kure vesuche musanukona? ¡Jeerua tĩñea'ñe jã'a! Chu'ure vasosi'kua'mu repau. 31 Cu'ache pa'ina sēeñe cho'okaima'mu Dios. Jã'are masime mai. Repau'te Diore pojoju Repau chũ'ũne cho'ona sēeñeta'ni cho'okaiku'mu Repau. 32 Te'eũ'terejē'e na'ava'u aineesi'kure vasoasomu chiicojñoku'te asamanaa'me mai. 33 Repauji Dios raomanesi'ku pani Diochi'a te'eũ cho'omasiche cho'omanera'amũ —chiniasomu repau.

34 Chikuna i'kaasome repana.

—¿Chĩirumuna teana cu'ache ainesiva'upi che'chora chiiku mu'u chukuna'te? Rua tĩñea'me jã'a —chiniasome repana. Chini repau'te ve'sena etoasome repana.

Diore cuasamana na'ava'na pa'icheja'che pa'iche'te kuamu

35 Ũcuarumu Jesús na'ava'u pa'isi'kure etosi'e asasi'kua'mu. Asasi'kujeku repau'te ku'e jña'a ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—¿Dios Raosi'kure cuasaku mu'u? —chiisi'kua'mu repau ũcuauji.

36 Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—¿Kaua'u repau? Kaujũ'u chu'ure; repauni cuasara —chiisi'kua'mu repau.

37 Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Ñacuhamu mu'u repau'te. Ũcuau'mu chu'u, mu'ure i'kaku —chiisi'kua'mu repau.

38 Chikuna asa Jesure ti'jñeñe ro're puu ñu'iu i'kasi'kua'mu repau.

—Pã'i Ũcuaukore Paaku, cuasamu chu'u mu'ure —chiuu repau'te pojosi'kua'mu repau.

39 Ũcuarumu Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ichejare chejare caje pa'iu che'chomu chu'u, cu'ache pa'inajeju, “Na'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me chukuna”, chiinapi asa chēa chu'uni cuasaju ñakocaã ñana pa'icheja'che re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni chekunare, “Dios chu'o masinajeju re'oja'che pa'inaa'me chukuna”, chinani, “Dios chu'o masinata'ni chu'uni cuheju na'ava'na pa'icheja'che pa'ime musanukona”, chisa chini cajesi'kua'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

40 Repau i'kasi'ere asa fariseopã'i te'ena repau'te ja'me pa'ina sēesinaa'me.

—¿Mu'u cuasato chukuna na'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'ñe? —chiisinaa'me repana.

41 Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Musanukonapi Dios chu'ore vesuju na'ava'na pa'icheja'che pani chu'ure cuheche ro'iche peora'amũ musanukonare. Jã'ata'ni, “Dios chu'o masime chukuna”, chiinapi chu'uni cuhejana ro'iche pa'imũ musanukonare —chiisi'kua'mu repau Jesús.

10

Oveja kuiraku pa'iche'te kuamu

1 Ũcuarumu Jesús repanani chu'vakũ ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pã'iu ñaauji ovejava'na pa'iso'korona rani jatisa'aro kakama'ñe tĩchejapi kakamu. 2 Repava'nare kuirakuta'ni jatisa'aroji kakamu.

3 Repava'nare kuirakūji ūcuaso'korona kakara chiito repasa'aro pē'jekaikūji jatisa'aro vatakaimu. Vatauna kaka repava'na mamire ve'oku soito ūcuanuko repava'na mami asamasime repana. Soiuna tuha ja'me etame repau'te. 4 Repava'nare ūcuanukore etua charo saiū soiuna asamasijū tuha repau ku'ichejña ja'me ku'ime repava'na. 5 Tiiupi repanare soito asavesujū tuhama'ñe vū'vusōme tiiujekuna. Ūcuarepaa'me jā'a — chiisi'kua'mu repau.

6 Repanani chu'vakū jā'aja'ñe i'kasi'kua'mu Jesús. Jā'ata'ni repau i'kache asavesusinaa'me repana.

Ovejava'nare re'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu Jesús

7 Ūcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Repana pa'iso'korona ovejava'na kakasa'aroja'che pa'iku'mu chu'u. Ūcuarepaa'me jā'a. 8 Chu'u chuta'a raimarumu pāi jainuko te'enachi'a rani, “Dios raosi'kua'mu chu'u”, chiiju jorejū che'chosinaa'me. Ñaana cho'ocheja'che cho'osinaa'me repana. Repana che'choche chu'u neena jachasinaa'me. 9 Ovejava'na pa'iso'koro kakasa'aroja'che pa'iku'mu chu'u. Jā'ajekuna ovejava'napi repana pa'iso'korona kakacheja'che pāipi chu'uni cuasani chu'upi chēa paaku kuirakuna rua pojojū re'oja'che pa'ijanaa'me.

10 'Ñaañji rani ovejava'nare ñaasōmu. Chekurumu repava'nare vani si'asōmu. Jā'aja'ñe cho'ora chini'te raimu ñaañ. Repau cho'ocheja'che cho'ome jorejū che'chona. Chu'uta'ni pa'iche re'oja'chere isira chini raisi'kua'mu, pāipi karama'ñe re'oja'che paapu chini. 11 Ovejava'nare re'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Chekurumu ovejava'nare paaku re'okujeku, chaipi ovejava'nani ānisōra chini raiuna ñani, “Chu'upi iva'nare cu'ache cho'ochete ūseto chai chu'uni ānisōja'mu”, chiikuta'ni ūcua ūsemu repau. 12 Chekurumu kurire kora chini tiiupi kuirakaimu repava'nare. Kuirakuna chekurumu chaipi repava'nani ānisōra chini raiuna ñani repava'nare jo'ka vū'vusōmu repau, repanare paakuma'kujeku. Jo'ka vū'vusōuna chaipi rani te'eva'ure chēauna chekuna te'enachi'a vū'vusōme. 13 Kurire kora chini kuirakujeku repava'nare oima'ñe jo'ka vū'vusōmu repau, chaipi rakuna.

14 'Ovejava'nare re'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Chu'u neenare masimu chu'u. Chu'ure ūcuaja'che masime repana. 15 Chu'u Ja'ku masimu chu'ure. Chu'u ūcuaja'che Repau'te masimu. Chu'u neenani cu'ache cho'ochete ūsera chini chuenisōñe cuhema'ñe jū'ija'mu chu'u. 16 Chekunare ūcuachi'a judío peonare paamu chu'u. Repanani soiuna asa jachama'ñe rani chu'uni jovo judío pāina'me ūcuate'ekuanupuja'che pa'ijuna te'eu paaku kuiraja'mu chu'u repanare ūcuanukore.

17 'Pāi cu'ache cho'ochete ro'ikasa chini chuenisōñe'te cuhemauna Ja'ku chu'ure rua chiimu. Jo'e vajurasa chini cuhema'ñe chuenisōja'mu chu'u.

18 Chu'upi cuheto te'eujē'e vanisōmanejanaa'me chu'ure. Jā'ata'ni chu'u ca'nivū ūsema'ñe isija'mu chu'u, pāipi vanisōa'ju chini. Chu'u ca'nivū isire'omu. Ūcuachi'a chu'upi jūnisō vajurasa chiito vajuraire'omu chu'ure. Jā'aja'ñe cho'oa'ku chini chu'u jo'kasi'kua'mu Ja'ku chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

19 Jā'aja'ñe i'kauna asa ūcuate'e cuasamapu sāiñechi'a ke'resinaa'me repana judío aina. 20 Jainuko ija'che i'kasinaa'me:

—Vatire paakujeku vē'veu'mu iku. Iku i'kache asamaneñu mai —chiisinaa'me.

21 Chekunata'ni ija'che i'kasinaa'me:

—Vati paana jā'aja'ñe i'kamanaa'me. Ūcuachi'a vati na'ava'nare vaso-manaa'me —chiisinaa'me repaña.

Judío aina Jesure cuheche'te kʷamʷ

²² Ūcuarʷmʷ judíopāi Jerusalén vʷe'jooona Dios vʷe' aperʷmʷ judío peonani tua care'vasi'ere cuasajʷ fiesta cho'osinaa'me. Okorʷmʷ pa'isi'kʷa'mʷ reparʷmʷ. ²³⁻²⁴ Ūcuarʷmʷ Jesupi Dios vʷe' ve'se cakachapa'te Portal de Salomón chiikachapa'te nʷka ku'iʷna ña judío ainapi rani rūhiso'koro nʷkajʷ ija'che i'kasinaa'me repaʷ'te:

—Mʷ'ʷpi asavesache kʷakʷna vesʷme chʷkʷna mʷ'u pa'iche. Dios Raosi'kʷ Cristo pani teana rūhiñe kʷajʷ'u chʷkʷna'te —chiisinaa'me repaña.

²⁵ Chitena i'kasi'kʷa'mʷ repaʷ.

—Ūcuare kʷasi'kʷa'mʷ chʷ'u. Jā'ata'ni jachame mʷsanʷkona. Ja'kʷpi chʷ'u raʷna rani Repaʷchi'a te'eʷ cho'omasiche cho'o ñomʷ chʷ'u, pāipi chʷ'u pa'iche'te masia'jʷ chini. ²⁶ Mʷsanʷkona chʷ'u neenamanajejʷ jachajʷ cuasama'me chʷ'ure. ²⁷ Chʷ'u neena chʷ'u i'kache asamasijʷ jovo ja'me ku'ijʷ chʷ'u chʷ'uñe cho'ome. Repanare masimʷ chʷ'u. ²⁸ Chʷ'ʷpi repanani cho'okaiʷna re'oja'che pa'ijʷ jūnisōsirʷmʷ vati toa saima'ñe Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repaña. Te'eʷjē'e tʷamanejanaa'me repanare chʷ'u neenare. ²⁹ Ja'kʷpi pāi ūcuʷnʷkore na'a rʷa Masikʷji chʷ'ʷni jo'kaʷna te'eʷ'terejē'e tʷacu'amʷ repanare. ³⁰ Chʷ'ʷna'me Ja'kʷ ūcuate'eʷja'che pa'inaa'me chʷkʷna —chiisi'kʷa'mʷ repaʷ Jesús.

³¹ Jā'aja'ñe i'kaʷna asa pe'rujʷ jo'e cata siasinaa'me repaña judío aina repaʷni su'a vēasōñu chini. ³² Jā'aja'ñe cho'oñu chiijʷna Jesús i'kasi'kʷa'mʷ repanare.

—Ja'kʷpi chʷ'ʷni cho'okaiʷna Repaʷchi'a cho'omasiche mʷsanʷkona ñajʷ'te cho'ochere re'oja'chere rʷa cho'osi'kʷa'mʷ chʷ'u. Chʷ'u cho'osi'e, ¿jeere mʷsanʷkona cuhejʷ chʷ'ure catapi su'a vēasōñu chiiche? —chiisi'kʷa'mʷ repaʷ.

³³ Chikʷna jo'e i'kasinaa'me repaña.

—Mʷ'u re'oja'che cho'osi'ere cuhejʷ catapi su'a vēasōñu chiima'me chʷkʷna. Mʷ'ʷpi, “Chʷ'ʷna'me Ja'kʷ ūcuate'eʷja'che pa'inaa'me chʷkʷna”, chikʷna cuhejʷ catapi su'a vēasōñu chiime chʷkʷna mʷ'ure, Dios cuheche'te i'kaʷna. Dioma'mʷ mʷ'u. Rupʷ pāiʷmʷ —chiisinaa'me repaña.

³⁴ Chitena i'kasi'kʷa'mʷ repaʷ.

—Mai aipāi tocha jo'kasi'e Dios chʷ'o ija'che kʷamʷ:

Diova'naa'me mʷsanʷkona, chiiche tocha jo'kaasome repaña. ³⁵ Repaña tocha jo'kasi'e, “Diova'naa'me mʷsanʷkona”, chini Dios chʷ'o asa chēana pa'iche'te i'kamʷ. “Dios chʷ'o jorechʷ'oa'me”, chiicu'amʷ. ³⁶ Jā'ata'ni chʷ'ʷpi, “Dios chīia'mʷ chʷ'u”, chiiʷna asa, “Dios asacuheche'te i'kamʷ mʷ'u”, chiime mʷsanʷkona chʷ'ure, Repaʷ Chēa Raosi'kʷni. ¿Je'se pa'inaa mʷsanʷkona jā'aja'ñe i'kache? ³⁷ Chʷ'u Ja'kʷ chiiche'te cho'oma'to jachare'omʷ chʷ'ure. ³⁸ Chʷ'u i'kache jachanata'ni chʷ'u Ja'kʷ chiiche Repaʷchi'a cho'omasiche'te chʷ'ʷpi cho'o ñokʷna jachamanejʷ'u mʷsanʷkona. Jachama'ñe ija'che cuasajʷ'u: “Diona'me ūcuate'eʷja'che pa'ikʷmʷ ikʷ”, chini cuasa masijʷ'u —chiisi'kʷa'mʷ repaʷ.

³⁹ Chikʷna jo'e chēañu chiinareta'ni jo'ka sanisōsi'kʷa'mʷ repaʷ.

⁴⁰ Eta Jordán chiacha chekʷkʷ'kʷna aperʷmʷ Juan pāi okoro'vesichejana ūsʷ mʷikʷ'kʷna jēni canʷka pa'isi'kʷa'mʷ repaʷ, chʷkʷna repaʷ

neenana'me. ⁴¹ Ūcuachejare pa'ijuna pāi jainuko repauni ñañu chini rani te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Juan Diochi'a te'eʉ cho'omasiche cho'omanesi'kua'mu. Jā'ata'ni iku Jesús pa'iche repau kuasi'e peore ūcuarepaa'me —chiisinaa'me repana.

⁴² Ūcuachejana pāi jainuko repau'te Jesure cuasaju jovosinaa'me.

11

Lázaro jūnisōsi'ere kuamu

¹ Ūcuarumu Betania vʉ'ejooopo caku Lázaro ravuna jūniasomu. Repau cho'jeromi ūcuajooopo'te paniasome Mariana'me Marta. ² Repao María Jesús cū'ana okoma'ña ro repao rañapi tʉ'nesi'koa'mo. ³ Majaa'chʉ Lázaroji jū'iana cho'jeromi chekunani raoasome Jesuni, “Mu'ʉ chiicojñoku jū'imʉ”, chiapʉ chini.

⁴ Sa kuarena asa i'kasi'kua'mu repau.

—Jūnisōa'ku chini ravu jū'iñe cho'omaneasomu Dios Lázaro'te. Rupʉ Repau cho'omasiche'te pāire cho'o ñora chini cho'oasomu. Jā'ajekuna jūnisōsi'kuta'ni vajurakuna ña, “Dios peore masiku'mʉ”, chiijanaa'me pāi. Ūcuachi'a, “Dios Mamaku rʉa masimu”, chiijanaa'me repana —chiisi'kua'mu repau.

⁵⁻⁶ Repau Jesús repanare Martana'me cho'jeona'me Lázaro'te rʉa chiikuta'ni, “Lázaro jū'imʉ”, chiito asa teana saimanesi'kua'mu. Saima'ñe te'eka'chapaumucujña ūcuachejare canuka pa'isi'kua'mu repau.

⁷ Ūcuarumu repau chukuna'te repau neenare i'kasi'kua'mu.

—Judea chejana jo'e sañu mai —chiisi'kua'mu.

⁸ Chikuna i'kasinaa'me chukuna.

—Masiʉ, aperumu repacheja pa'ina judío aina catapi su'a vʉasōñu chiniasome mu'ʉre. ¿Ūcuachejana jo'e sasa chiiku mu'ʉ? —chiisinaa'me chukuna.

⁹ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Te'eumucuse doce horas pa'imʉ. Pāiʉji umucusena kuni tota tāima'ñe ku'imʉ miakuna. ¹⁰ Pāiʉji ñamipi kuni tota tāiʉ ku'imʉ miañeji karakuna —chiisi'kua'mu repau.

¹¹ Ūcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Mai cuasacojñoku Lázaro kānisōcuhasi'kua'mu. Jā'ajekuna saimu chʉ'ʉ repauni vʉora chini —chiisi'kua'mu.

¹² Chikuna jo'e i'kasinaa'me chukuna.

—Chukuna'te Paaku, Lázaroji jū'ia kānisōsi'ku pani vajaja'mu —chiisinaa'me chukuna.

¹³ Repau Jesús, “Lázaro kānisōsi'kua'mu”, chiʉ repau jūnisōsi'ere i'kasi'kua'mu. Repau i'kache'te asavesuʉ, “Lázaro rupʉ kāisi'ere i'kamʉ iku”, chini cuasasinaa'me chukuna. ¹⁴ Jā'aja'ñe cuasajuna Jesús rūhiñe kuasi'kua'mu chukuna'te.

—Repau Lázaro jūnisōsi'kua'mu. ¹⁵ Repana chʉ'ʉre soito teana saimanesi'kua'mu chʉ'ʉ, musanukonapi chʉ'ʉni masi cuasaa'ju chini. Musanukona chʉ'ʉre masi cuasajachere cuasaku pojomu chʉ'ʉ. Chura sani ñañu mai —chiisi'kua'mu repau.

¹⁶ Ūcuarumu Tomás Gemelo chiicojñokuji i'kasi'kua'mu chukuna'te.

—Ikuni ja'me sañu mai. Sani pāipi repauni vaito ūcuaua'me chuenisōñu mai —chiisi'kua'mu chukuna'te.

Jesús Lázaro'te jūnisōsiva'ʉni vasora chini saimu

17 Chukuna sani tĩ'a ñato ũcuaka'chapaumucujña tâcojñosi'ku pa'isi'kua'mu repau Lázaro. 18 Betania vü'ejoopo Jerusalén vü'ejoopo kueñere pa'imü. Chekurümü tres kilómetrocosomu. 19 Maríana'me Marta majaa'chupi jünisõuna otare oijuna churoñu chini saisina judío aina jainuko pa'isinaa'me reparümü. 20 Ūcuarümü Jesupi raiuna asa etasi'koa'mo Marta repauni tijña pojora chini. Maríata'ni etamañe vü'ere pa'isi'koa'mo. 21 Eta tijña pojo pi'ni i'kasi'koa'mo repao.

—Pái Ūcuanukore Paaku, mü'upi ichejare pa'ito chu'u a'chu jünisõmanera'asi'kua'mu. 22 Jã'ata'ni mü'u sēeñe peore ñisija'mu Dios mü'ure. Masimo chu'u jã'a —chiisi'koa'mo repao.

23 Chikona Jesús i'kasi'kua'mu.

—Müa'chu vajurajia'mu —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna Marta i'kasi'koa'mo.

24 —Masimo chu'u jã'a. Pái ũcuanuko cho'osi'e Dios cuasa ro'iche chũ'umucusena vajurajia'mu repau —chiisi'koa'mo repao.

25 Chikona i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'ua'mu pái jünisõsinare vasoku. Ūcuachi'a pái rekoñoña re'oja'chere pa'iche jo'kaku'mu chu'u. Pái chu'ure cuasanapi jünisõsina chu'upi jo'e rani vasoña vajurani re'oja'che pa'ijanaa'me. 26 Chu'ure cuasana reparümü chuta'a vajuna ũcuachi'a Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¿Chu'u i'kache jachamañe cuasako mü'u? —chiisi'kua'mu repau.

27 Chikuna i'kasi'koa'mo repao.

—Jũju, Cristo, Dios Raocojñosi'kua'mu mü'u. Dios aperümü, “Chejana chu'u neekure saoja'mu chu'u”, chiniasomu. Ūcuau'mu mü'u. Jã'aja'ñe cuasamo chu'u —chiisi'koa'mo repao.

Lázaro'te tāsichejare Jesús ña oisi'ere kwamu

28 Jã'aja'ñe i'ka pi'ni repao Marta vü'ena co'i cho'jeote Maríate soni te'eo'te kuaasomo.

—Pái che'choku ranicuhasi'kua'mu. Mü'uni soimü repau —chiniasomo repao.

29 Chikona repao María asa teana vüni etaasomo repauni tijñara chini. 30 Chukuna chuta'a repajoopo vü'ejoopo tĩ'amanesinaa'me. Marta chukuna'te tijñasichejare chuta'a ma'are pa'isinaa'me chukuna. 31 Maríapi vüni eta raiona ña judío aina repanapi otare oijuna churoñu chini raisina repavü'e ja'me chí'i pa'ina ja'me tuhasinaa'me repao'te, “Majaa'chüre tāsichejare osa chini saicosomo”, chini.

32 Eta rani chukuna pa'icheja tĩ'a Jesús ti'jñeñena meñe sime ñu'io ija'che i'kasi'koa'mo repao:

—Pái Ūcuanukore Paaku, mü'upi ichejare pa'ito chu'u a'chüva'u jünisõmanera'asi'kua'mu —chiisi'koa'mo repao.

33 Judío ainapi repaona'me oijü raiche'te ña sumava'u pa'isi'kua'mu Jesús. 34 Repauni sumauna repanare sēesi'kua'mu repau.

—¿Jeechejana musanukona repava'ure täre? —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasinaa'me repa.

—Pái Ūcuanukore Paaku, rani ñajũ'u —chiisinaa'me repa.

35 Jesús reparümü oisi'kua'mu. 36 Oijuna repa judío aina i'kasinaa'me.

—Ñajũ'u; Lázaro'te rüa chiicosomu iku —chiisinaa'me.

37 Chekuna te'ena ija'che i'kasinaa'me repau'te:

—Na'ava'ure vasoasomu iku. ¿Je'se pa'una Lázaro'te jũ'iñe ũsekaimaneu? —chiisinaa'me repa.

Lázaro vajuraisi'ere kwamu

³⁸ Reparumu Jesús jo'e cuasa oi'u na'a rua sumava'u Lázaro'te tāsicojena saisi'kua'mu. Aikūti caripana tētoche ūhisicoje pa'isi'kua'mu repacoje. Ūcuachi'a catapu wjapuji ta'pisi'coje pa'isi'kua'mu repacoje. ³⁹ Sani tī'a i'kasi'kua'mu repau.

—Catapu'te kuñojū'u —chiisi'kua'mu.

Jā'aja'ñe i'kauna jūnisōsiva'u cho'jeo Marta i'kasi'koa'mo.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, repava'ure tāsi'e ūcuaka'chapaumucujña'a'me ie chura. Jā'ajekuna icoje vataru rua ūtosujacosomu —chiisi'koa'mo.

⁴⁰ Chikona i'kasi'kua'mu repau.

—Mu'ure ija'che i'kasi'kua'mu chu'u: “Chu'ure cuasani Dios peore Masiu cho'оче ñaja'mo mu'u”, chiisi'kua'mu chu'u mu'ure —chiisi'kua'mu repau.

⁴¹ Chikuna repapu kuñosinaa'me repa. Kuñorena repau Jesús umure ñaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ja'ku, mu'upi chu'u sēeñe'te asakuna, “Re'orepamu”, chiimu chu'u mu'ure. ⁴² Chu'u sēeñe si'arumu asaku'mu mu'u. Masimu chu'u jā'a. Jā'ata'ni chura wjachu'opi i'kaku sēmumu chu'u mu'ure, inapi asa, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chini cuasaja'ju chini —chiisi'kua'mu repau.

⁴³ Jā'aja'ñe i'ka pi'ni wjachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Lázaro, etajū'u —chiisi'kua'mu.

⁴⁴ Chikuna repau jūnisōsiva'u vajurani etasi'kua'mu jūjñana'me cū'ana'me chia reasōsi'ku. Etauna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Repau'te reasikāña vanakajū'u saau —chiisi'kua'mu repau.

Jesuni chēañu chini pāi te'ena cutusi'ere kwamu

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Jesupi jā'aja'ñe cho'ona judío aina jainuko María'te ñañu chini saisina repau vasosi'ere ña cuasa jovoasome Jesure. ⁴⁶ Chekunata'ni sani Jesús cho'osi'ere fariseopāire kuaasome. ⁴⁷ Kuarena asa repa fariseopāina'me phairipāi chū'una judiōpāi ūcuanukore chū'unare soni chi'i i'kaasome.

—Repau Jesús Diochi'a cho'omasiche rua cho'okuasomu. ¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai? ⁴⁸ Maipi ūsema'to pāipi ūcuanuko repauni cuasaja repau chū'ūñe'te chiija jovorena Romapāi chū'unapi asani pe'rujū rani Dios vū'e ñañosō maire ūcuaja'che jainukore vanisōjanaa'me — chiniasome repa.

⁴⁹ Chitena Caifás repaūsurumu judío phairi ai i'kaasomu repa'are ja'me pa'ikuji.

—Rua vesume musanukona. ⁵⁰ Maipi repau cho'uche'te ūsemapu jainuko chuenisōto cu'amū. “Cho'okuchi'a ūcuate'e'u pāi ūcuanuko chuenisōmanea'ju chini chuenisōkaito na'a re'omu maire”, chiimacosome musanukona —chiniasomu repau.

⁵¹ Repauchi'a cuasache'te jā'aja'ñe i'kamaneasomu repau. Repaūsurumu phairi aijekuna Diopi repau rekochona kuauna judiōpāi cu'ache cho'uche'te ro'ikasa chini Jesús chuenisōjañere i'kaasomu repau.

⁵² Judiōpāichi'a jūni ro'ikajachere i'kamaneasomu repau. Ūcuachi'a Dios Repau neenare si'achejñaruā pa'inare ūcuate'ekuanupu jovojachere i'kaasomu repau. ⁵³ Ūcuauucusepi vūa repa judiōpāi chū'una Jesure vanisōjañere rua cutujū paniasome.

⁵⁴ Jã'ajekuna repau Jesús reparumupi vna judiopai chũ'una pa'ichejña ku'ima'ne pa'iu Judea cheja pa'isi'kupi eta pã peocheja kueñe cajoopo Efraín vnejoopona sani canuka pa'isi'kua'mu, chukuna repau neenana'me.

⁵⁵ Reparumu Jerusalén vnejoopo judiopai repana fiestapi pascuarumupi tĩ'api'rakuna repajoopo kueñe cana pã jainuko ũcuajoopona maniasome, aperumu chũ'u jo'kasi'ere cho'oju cu'are tu'neñu chini. ⁵⁶ Mani Dios vne're kaka pa'iju Jesure ku'enajeju ija'che cutuasome repana sãinechi'a:

—¿Je'se cuasache musanukona? ¿Icheja fiesta cho'ochejana raija'u repau? ¿Pãaja'u? —chiniasome repana pã.

⁵⁷ Phairipai chũ'una fariseopaina'me ija'che i'kaasome:

—Pãiu ũcuauakujı repau Jesús pa'ichejare masini rani kuajũ'u chukuna'te. Repauni chẽañu chiime chukuna —chiniasome repana.

12

Romio Jesús cũ'ana okoma'ña ro'vesi'ere kumam (Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Repau Jesús seirepaumucujña pascuarumu tĩ'añe karatona Betania vnejoopona saisi'kua'mu, repauji vasuna Lázaro vajuraisi'ku pa'ijoopona. ² Sakuna repajoopo cana, pãipi chi'i Jesuni pojoa'ju chini ãure cho'osinaa'me. Chi'irena Martapi ãure ãukona Jesuna'me ñu'iju ãisinaa'me repana. Lázaro ũcuaja'che ũcuauana'me ñu'ia ãisi'kua'mu.

³ Ūcuarumu repao María trescientos gramos pa'ira'ka okoma'ñara'ka nardochi'a cho'osira'kajeku rna ro'isira'kapi Jesús cũ'ana ro've pi'ni repao rañapapi tu'nesõkaisu'koa'mo. Ro'veona vne peore ma'ñasusi'kua'mu.

⁴ Ūcuarumu Jesús neeku Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini jo'kajau i'kasi'kua'mu.

⁵ —¿Je'se pa'iana repao trescientorepare're ĩsisõju kuri denariore're koorura'kare rupu jañosõo? Ira'kare ĩsisõ kuri koo chũova'na pa'iva'nani ĩsiruja'chere rurepapu cho'osõmu —chiisi'kua'mu repau.

⁶ Chũova'na pa'iva'nare oiche'te i'kamanesi'kua'mu repau. Rupu ñaujeku jã'aja'ne i'kasi'kua'mu. Chukuna Jesús neena chi'iche kuri paakaiu si'arumu te'ere'rechi'a siasõkaiu pa'isi'kua'mu repau Judas.

⁷ Jã'aja'ne i'kauna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Iko cho'оче ũsemanejũ'u. Chũ'upi jũnisõuna chũ're tãumucuse chũ'u ca'nivute ro'vejara'kare care'va paamo repao. ⁸ Chũova'na pa'iva'na musanukonare si'arumu ja'me pa'ijava'naa'me. Jã'ajekuna repanare si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu musanukonare. Chũ'uta'ni musanukonare si'arumu ja'me pa'imaneja'mu. Jã'ajekuna chũ're si'arumu jã'aja'ne cho'okaicu'aja'mu musanukonare —chiisi'kua'mu repau.

Phairipai Lázaro'te vanisõñu chiiche'te kumam

⁹ Ūcuarumu judiopai jainuko Jesús Betania vnejoopo pa'iche'te asa saniasome repauni ñañu chini. Ūcuachi'a jũnisõuna Jesús vasosi'kuni Lázaroni ñañu chiniasome repana. ¹⁰⁻¹¹ Jesús repau'te vasosi'ere asa judiopai jainuko Jesure cuasaju jovoasome. Jã'ajekuna phairipai chũ'una, “Mai che'choche pã jainuko ũhasõ Jesuni cuasaju jovome”, chini pe'ruju Lázaroni vanisõñu chiniasome, Jesure vanisõñu chiicheja'che.

Jerusalén vnejoopo Jesús sani tĩ'asi'ere kumam (Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 Ûcuarumũ judíopãi repana fiestaji pascuarumũpi tí'api'rakuna Jerusalén vü'ejoopona jainuko maniasome. Mani pa'ijũ jo'e apeñatatonã Jesús rajache asaasome repana. 13 Asa pũti kare veri eta repauni tijña wjachũ'opi ija'che i'kasinaa'me repana:

—Dios peore masikũ'mũ. Ikũre Israelpãire chũ'ua'ku chini repaũ Raosi'kũre re'oja'che cho'okaaũ —chiisinaa'me repana.

14 Ûcuarumũ repaũ Jesús burrova'ure jñaã tuhisi'kua'mũ. Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e kuache cho'osi'kua'mũ. Ija'che kuamũ repa:

15 Ûcuanũko vajuchũma'ñe pa'ijũ'u musanũkona Jerusalén vü'ejoopo cana. Musanũkonare chũ'ũku'te burrochĩiva'ũni tuhiũ raiũna ñajũ'u, chiimũ repa tocha jo'kasi'e.

16 Reparumũ chũkuna Jesús neena, “Dios chũ'o kuache'te cho'ome ina ikũre”, chiimanesinaa'me. Repaũ Jesús jũni vajurani cunaumũ mũisirumũta'ni repa tocha jo'kasi'ere asamasijũ, “Repa tochasi'e kuache cho'osinaa'me pãi Jesure”, chiisinaa'me chũkuna.

17 Pãi Jesuni ja'me pa'ijũ repaũji Lázaroni jũnisõ tãcojñosi'kũni soiũna vajurani etaũna ñasina chekunare kuajũ pa'isinaa'me. 18 Diochi'a cho'omasiche Jesús cho'oche kuajũna asanajejũ etasinaa'me repana pãi repauni tijñaũ chini. 19 Jã'aja'ñe cho'ojũna ña sãĩnechi'a i'kasinaa'me fariseopãi.

—Rũa cu'amũ ija'che pa'ito. Ñajũ'u. Pãi Ûcuanũko repaũ'te jovome. Æsecu'amũ jã'aja'ñe cho'oto —chiisinaa'me repana.

Griegopãi Jesure ku'esi'ere kuamũ

20 Fiestarumũjekuna Dios cho'okaisi'ere cuasajũ pojoũ chini Jerusalén vü'ejoopona sani pa'inare griegopãi sani ja'me pa'isinaa'me. 21 Pa'ijũ Galilea cheja cajoopo Betsaida vü'ejoopo cakũre Felipe'te mũa rũa i'kaasome repana griegopãi.

—Jesuni ñaũ chiime chũkuna —chiniasome repana.

22 Chitena asa mũa Andreni kũasomũ repaũ. Kũa Ûcuauña'me Jesuni kũaũ chini mũasomũ repaũ. 23 Kũarena asa Jesús i'kaasomũ.

—Chũ'u Dios Raosi'kũ pa'iche'te pãi jainuko masirumũ tí'acuhaja'mũ. “Rũa masiũ'mũ ikũ”, chiijanaa'me pãi chũ'ure. 24 Ija'chea'me: Åura'karũã tãru charo joimũ. Repacaãpi jonisõmaneni aineema'mũ. Jonisõni ainee pi'ni repaũ rũa kũija'mũ. Ûcuarepa'a'me jã'a. 25 Ûcuaja'che pãiũ Ûcuauakũji repaũ chiichechi'a cho'ora chiikũ cu'ache pa'iu Dios pa'icheja saimaneja'mũ. Pãiũ Dios chũ'ũne cho'ora chiikũta'ni re'oja'che pa'iu repaũ jũnisõsirumũ Dios pa'ichejana ai sani re'oja'che pa'ija'mũ. 26 Chũ'u chũ'ũne cho'oũ chiinare, “Chũ'ũni jovojũ'u”, chiimũ chũ'u. Chũ'ure jovoni Dios pa'ichejare sani chũ'ũna'me pa'ijanaa'me repana. Chũ'u chũ'ũne cho'onare re'oja'che cho'okaija'mũ Dios, “Re'onaa'me ina”, chini —chiniasomũ repaũ.

Jesús repaũ chuenisõjañere kuamũ

27 Ûcuarumũ Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Chura rũa sũma'mũ chũ'ure. Ja'kũre, ¿je'se chiija'che chũ'u? “¿Chũ'ure tí'jñejañe cu'ache ãsekaijũ'u”, chiija'che chũ'u? Pãara. Jã'are cho'ocojñora chini cajesi'kua'mũ chũ'u —chiniasomũ. 28 Ûcuarumũ Pũka'kũre ija'che i'kasi'kua'mũ repaũ:

—Ja'kũ, mũ'u si'ache cho'omasiche'te cho'o ñora chini mũ'ure uache cho'ojũ'u chũ'ure —chiisi'kua'mũ repaũ.

Chikuna cunaumũpi chũ'o i'kache asosi'kua'mũ.

—Chũ'u masiche si'ache cho'o ñocuhasi'kua'mũ chũ'u. Jo'e cho'o ñora —chiisi'kua'mũ Dios.

²⁹ I'kauna asa pãi te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Okocurucosomũ jã'a —chiisinaa'me.

Chekunata'ni,

—Angelpi ikũni i'kacosomũ jã'a —chiisinaa'me.

³⁰ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Chũ'upi asaa'kũ chini i'kasi'ema'mũ jã'a. Mũsanũkonapi asaa'ju chini i'kasi'ea'me. ³¹ Chũ'ure cuasamanajeju cu'ache pa'inare cu'ache ti'jñerũmũ tĩ'acuhamũ. Ũcuachi'a cu'ache pa'ijũ chũ'ure cuasamanare chũ'ũku'te vati aire ũserũmũ tĩ'acuhamũ. ³² Chũ'ure jẽ'jo nukosirũmũ chũ'upi soiuna pãi si'achejña pa'ina chũ'uni cuasaju jovojanaa'me —chiisi'kua'mũ repau.

³³ Repau'te kurususẽ'verona jẽ'jo nuko vėasõjañere repau jã'aja'ñe i'kakũ kuasi'kua'mũ. ³⁴ Jã'aja'ñe i'kauna asa i'kasinaa'me pãi.

—Mai aipãi tocha jo'kasi'e Dios chũ'o ija'che kũamũ:

Cristo Dios Raosi'kũ jũnisõma'ñe ai pa'ija'mũ,

chiimũ. Jã'ata'ni mũ'u, ¿je'se pa'ũna, “Pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũre jẽ'jo nukojanaa'me pãi”, chiikũ? Jã'a pa'ito, Cristo chiicojñokũ, ¿tĩũ'u? —chiisinaa'me repana.

³⁵ Chitena Jesús i'kasi'kua'mũ.

—Chũ'u icheja cheja pa'inare pãi Miañeja'ñe Pa'ikũ mũsanũkonare jma-makarũ ja'me pani sanisõja'mũ. Jã'ajekũna chuta'a miarũmũna churana ku'ijũ'u mũsanũkona, ru'ru na'isõmaneñũ chini. Ru'ru na'isõni ñamipi ku'ijũ ma'api ñomaũna cavesõjajanaa'me mũsanũkona. ³⁶ Chũ'ure Miañeja'ñe Pa'ikũ'te chuta'a mũsanũkonare ja'me pa'irũmũna cuasajũ'u chũ'u pa'icheja'che re'oja'che paũu chini —chiisi'kua'mũ repau.

Jã'aja'ñe i'ka pi'ni sani katisõsi'kua'mũ repau Jesús.

Judíopãi Jesure cuasama'ñere kũamũ

³⁷ Repana ñaju'te Diochi'a cho'omasiche si'arũmũ cho'okũ'teta'ni repau'te Jesure cuasamanesinaa'me repana pãi. ³⁸ Dios chũ'o kũakaisi'kũ Isaías tocha jo'kasi'e kũache cho'osinaa'me repana. Repau tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'ure Paakũ, mai kũache jachaju cuasama'me pãi.

Mũ'u masiche si'ache cho'o ñokũ'teta'ni jachame pãi,

chiimũ. ³⁹ Pãipi cuasavesujũna repau Isaías cheke ija'che tocha jo'kaasomũ:

⁴⁰ Ñakocaã ñamava'naja'ñe paapu chini jo'kaasomũ Dios.

Ũcuachi'a Repau chũ'o asavesache cho'oasomũ repanare.

Diopi jã'aja'ñe cho'oũna, “Ikũ maire vasoja'mũ”, chiimarũ chũ'ure raima'me repana,

chiiũ tocha jo'kaasomũ. ⁴¹ Diopi ñokũna Jesús Masiũ pa'iche ñasi'kũjekũ repau pa'iche'te kũakũ jã'aja'ñe tocha jo'kaasomũ Isaías maire.

⁴² Reparũmũ judíopãi jainũko Jesuni cuheju cuasamanesinaa'me. Chekunata'ni jachama'ñe cuasasinaa'me repau'te. Ũcuachi'a repanare chũ'ũna te'ena cuasasinaa'me. Cuasanata'ni fariseopãire vajũchujũ kũamanesinaa'me, “Kũarena fariseopãipi asa mai judíopãi chi'ivũ'e kakache'te ũseju”, chini. ⁴³ Ũcuachi'a repanare pãi pojoche'te na'a rũa chiiju kũamaneasome repana, “Kũato pojoja'mũ Dios maire”, chiimarũ.

Jesús i'kache jachasi'e ro'i ro'ijachere kũamũ

⁴⁴ Ũcuarũmũ Jesús ujachũ'opi ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Pāi chũ'ure cuasana chũ'urechi'a cuasama'me. Chũ'ure Raosi'kure Diore ũcuachi'a cuasame repaña. ⁴⁵ Chũ'u pa'iche masina ũcuaja'che chũ'ure Raosi'ku pa'iche masime. ⁴⁶ Chũ'u Miañeja'ñe Pa'iku chejana raisi'kua'mu, pāi chũ'ure cuasanapi chijacheja pa'ina pa'icheja'che cu'ache pa'imaneajũ chini. ⁴⁷ Chũ'u i'kache asanata'ni jachajũ cho'omanare, “Jachasi'e ro'iche pa'imũ”, chisa chini cajesi'kuma'mu chũ'u. Chũ'ure cuasanani chẽa paaku vati toa saiche'te ũsekasa chini cajesi'kua'mu chũ'u. ⁴⁸ Jã'ata'ni pāi chũ'uni cuhejũ chũ'u i'kache asana jachajũ cho'omanesi'e ro'ijanaa'me Dios pāi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche chũ'umucuse. ⁴⁹ Chũ'uchi'a cuasache'te i'kama'mu chũ'u. Ja'ku, chũ'ure Raosi'ku kuache'te i'kamũ chũ'u. ⁵⁰ Iere masimũ chũ'u: Ja'ku kuache'te chũ'upi i'kakũna pāipi asa chẽa cho'ona Repañ pa'ichejana ai sani pa'ijanaa'me. Jã'ajekũna Ja'ku chũ'ure kuache'techi'a i'kaku'mu chũ'u — chiisi'kua'mu repañ.

13

Jesús repañ neena cũ'are choamũ

¹ Reparũmu pascuarũmu tĩ'aumucuse pa'isi'kua'mu. Reparũmu Jesús repañ saijarũmu tĩ'akũna masiasomũ icheja cheja pa'iche jo'ka Pũka'ku pa'icheja saijachere. Chũkũna'te repañ neenare cheja pa'inare cuhama'ñe si'arũmu rũa cuasaku pa'isi'kua'mu repañ.

²⁻⁴ Simón Iscariote mamakũni Judare aperũmu vati aipi repañ rekochona cu'ache chũ'uasomũ, Jesure cu'ache cho'ojanani jo'kaa'ku chini. Repañ Jesús Pũka'ku Dios repañ'te raosi'ena'me repañ pa'icheja repañ jo'e saijachena'me pāi ũcuanũkore chũ'ua'ku chini Pũka'ku repañ'te jo'kasi'e masiasomũ. Jã'aja'ñe masakũji chũkũna repañ neenana'me ãu ãiũ ñũ'isi'kupĩ vũni repañ sẽ'sevũ ju'ikãa tĩto repañ jiisaivũna toalla kãapi quẽosi'kua'mu repañ. ⁵ Quẽo pi'ni totore'avana oko ro chũkũna repañ neena cũ'are choa pi'ni ũcuakãapi jose tũ'nesõkaisi'kua'mu repañ.

⁶ Choaku saiũ Simón Pedro cũ'a choapi'rakũna ija'che i'kasi'kua'mu repañ:

—Chũ'ure Paaku, ¿chũ'u cũ'are choaja'u mu'u? —chiisi'kua'mu.

⁷ Chikũna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chũ'u chura cho'оче vesũmu mu'u. Na'a pa'isirũmu masija'mu mu'u —chiisi'kua'mu repañ.

⁸ Chikũna Pedro jo'e i'kasi'kua'mu repañ'te.

—Chũ'u cũ'a choache ũsemũ chũ'u —chiisi'kua'mu.

Chikũna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Mu'u cũ'a choache ũseni chũ'u neeku pa'imaneja'mu mu'u —chiisi'kua'mu.

⁹ Jã'aja'ñe i'kaũna i'kasi'kua'mu repañ.

—Jã'a pa'ito, Chũ'ure Paaku, chũ'ure cũ'ana'me jũjũña sũjorũ peore choajũ'u —chiisi'kua'mu.

¹⁰ Chikũna i'kasi'kua'mu repañ.

—Pāiũ cucha pi'nisi'ku jo'e cuchache chiima'mu ũcuare meno peoca'nivũ cuchasi'kũjekũ. Cũ'achi'a choache chiimũ cha'o cha'casicũ'ajekũna. ũcuaja'che musanũkona rekoñoã cuchasinaja'ñe cu'achejẽ'e peonaa'me. Jã'ata'ni musanũkonare ja'me pa'iku te'eũ repañ rekocho ũcua cu'ache cuasaku pa'imũ —chiisi'kua'mu repañ.

¹¹ Repañ'te cu'ache cho'ojanare jo'kajaũni masakũ, “Musanũkonare ja'me pa'iku te'eũ repañ rekocho ũcua cu'ache cuasaku pa'imũ”, chiisi'kua'mu repañ.

12 Chukuna cū'a choa pi'ni repau sē'sevu ju'ikāa sacha jo'e pūu ñu'iu i'kasi'kua'mu repau.

—¿Chu'u musanukonare cho'osi'e masiche? 13 Chu'ure musanukona, “Masiu, Chukuna'te Paaku”, chiinaa'me. Jā'aja'ñe i'kaju ũcuarepa i'kanaa'me musanukona. Musanukonare che'choku paaku'mu chu'u. 14 Musanukonare paakuta'ni cū'a choakaisi'kua'mu chu'u. Jā'ajekuna musanukona ũcuaja'che chu'u cho'osi'ejache sāiñechi'a cho'okaiju pa'ijū'u. 15 Musanukonapi ña chēa cho'ojū paapu chini cho'ñocuhasi'kua'mu chu'u musanukonare. 16 Cho'ochete rupu cho'okaau chini chēa paacojñoku repau paaku'te na'a cajejaiche pa'ikuma'mu. Saocojñosi'ku ũcuachi'a repau'te saosi'kure na'a cajejaiche pa'ikuma'mu. Ūcuarepaa'me jā'a. Musanukona ũcuaja'che chu'ure na'a cajejaiche pa'inama'me. Jā'ajekuna musanukonare chu'u cho'ochete sāiñechi'a re'ojache cho'okaiju pa'ijū'u. 17 Musanukonapi chu'u i'kasi'ere asa chēa cho'ojū pani pojojū pa'ijanaa'me.

18 Jā'ata'ni musanukona ũcuanukore i'kama'mu chu'u. Chu'u chēasina pa'iche masimu chu'u. Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Chu'ure ja'me āu āikūji cu'ache cho'ojamū chu'ure, chiimu. Repa tocha jo'kasi'e ũcuarepa ti'ñeja'mu. 19 Chuta'a repa tocha jo'kasi'e ti'ñemarumuna kuamu chu'u musanukonare, asa repapi ti'ñeuna, “Jesús Dios Raosi'kua'mu”, chiiju cuasaaju chini. 20 Pāi chu'u saosinare pojona chu'ure ũcuaja'che pojome. Pāi chu'ure pojona chu'u Ja'kure ũcuaja'che pojome. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau Jesús.

*Repau'te cu'ache cho'ojanare Judas jo'kajachere kuamu Jesús
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)*

21 Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús rua sumava'u pa'iu ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonare ja'me pa'iku chu'uni cu'ache cho'ojū chini chu'ure cuhenani jo'kaja'mu. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

22 I'kakuna asa repauni vesuju sāiñechi'a ñasinaa'me chukuna repau neena. 23 Chu'u repau neeku rua chiicojñoku repau'te rū'ñe ñu'isi'kua'mu. 24 Ūcuarumu Simón Pedro chu'ure Jesure rū'ñe ñu'ikujekuna repau'te jo'kajauni sēniasa kuaa'ku chini rupu vevosi'kua'mu. 25 Vevuuna sēesi'kua'mu chu'u Jesure.

—Chukuna'te Paaku, ¿kauni i'kaku mu'u, mu'ure cu'ache cho'ojanare jo'kajaure? —chiisi'kua'mu chu'u.

26 Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Pāmakaru'te chūsa īsija'mu chu'u repau'te chu'ure jo'kajaure —chiisi'kua'mu.

Chini pāmaka chūsa Simón Iscariote mamakuni Judani īsisi'kua'mu repau. 27 Pāmakare īsiuna koosirumu repau'te vati ai teana kakaasomu. Kakauna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—Mu'u cho'ojache pesa cho'ojaijū'u —chiisi'kua'mu.

28 Jesús repau'te i'kasi'e āu āiju ñu'ina ũcuanuko asavesusinaa'me. 29 Asavesuju ija'che cuasaasome te'ena: “Chukuna chi'isi'e kuri paakaikujekuna Judare pascua cho'ojamajñaruā koojaa chini saocosomu Jesús”, chiisinaa'me. Chekuna ija'che cuasaasome: “Judapi chuova'na pa'iva'nare kurire īsia'ku chini saocosomu Jesús”, chiisinaa'me.

30 Repau Judas pāmaka koo āni pi'ni vūni eta sanisōsi'kua'mu. Reparumu ñami pa'isi'kua'mu.

Mama chũ'ũñe jo'kasi'ere kũamũ

³¹ Repaũ Judas etasirũmũ Jesús ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Chura chũ'ũ Dios Raosi'kũ peore Masiũ pa'iche ñoja'mũ Dios. Ũcuachi'a Repaũ chiiche'te chũ'ũpi jachama'ñe cho'o ñoũna Repaũ peore masiche'te masijanaa'me pãi. ³² Chũ'ũpi Repaũ peore Masiũ pa'iche'te cho'o ñoũna Repaũ ũcuaja'che chũ'ũ peore Masiũ pa'iche cho'o ñoja'mũ. Chura ñoja'mũ Repaũ. ³³ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩiva'na. Mũsanũkonare rũa jeerũmũ ja'me pa'ima'ñe jo'ka sanisõja'mũ chũ'ũ. Chũ'ũpi sanisõũna ku'ejanaa'me mũsanũkona chũ'ũre. Jã'ajekũna chura mũsanũkonani judiõpãi chũ'ũnare i'kasi'ejache i'kamũ chũ'ũ: “Mũsanũkonare chũ'ũ saicheja saicu'amũ.” ³⁴ Ie mamare chũ'ũ jo'kamũ chũ'ũ mũsanũkonare: Sãĩñechi'a oijũ pa'ijũ'ũ. Chũ'ũ mũsanũkonare oicheja'che mũsanũkona ũcuaja'che sãĩñechi'a oijũ pa'ijũ'ũ. ³⁵ Mũsanũkonapi sãĩñechi'a oijũ pa'ito pãipi ñani ũcuauũko, “Jesús neenaa'me ina”, chiijanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ Jesús chũkũna'te.

Pedro, “Repaũ'te ñama'kũa'mũ chũ'ũ”, chiijachere kũamũ Jesús (Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Ũcuarũmũ Simón Pedro Jesure sēesi'kũa'mũ.

—Chũkũna'te Paakũ, ¿jeechejana saija'ũ mũ'ũ? —chiisi'kũa'mũ.

Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'ũ saicheja saicu'amũ mũ'ũre chura. Na'a pa'isirũmũta'ni saire'oja'mũ mũ'ũre —chiisi'kũa'mũ repaũ.

³⁷ Chikũna Pedro i'kasi'kũa'mũ.

—Chũkũna'te Paakũ, ¿je'se pa'ũna mũ'ũna'me churana saicu'akũ chũ'ũre? Pãipi mũ'ũni vanisõũũ chiito chuenisõñejẽ'e vajũchũma'ñe mũ'ũni ũsechiiũ chuenisõra chiimũ chũ'ũ, mũ'ũpi chuenisõmanea'kũ chini —chiisi'kũa'mũ repaũ.

³⁸ Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—¿Chuenisõkairepaja'ũ mũ'ũ chũ'ũre? Jã'aja'ñe i'kasi'kũta'ni chuta'a kura chu'ima'tona pãipi sēejũna choteñoã, “Jesure ñama'kũa'mũ chũ'ũ”, chiija'mũ mũ'ũ. Ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kũa'mũ Jesús.

14*Jesure cuasanachi'a Dios pa'icheja saijachere kũamũ*

¹ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te repaũ neenare i'kasi'kũa'mũ.

—Sũmava'na pa'imanejũ'ũ mũsanũkona. “Diõpi cho'okaiũna vajũchũma'ñe paũũ”, chini Repaũni masi cuasajũ'ũ. Ũcuaja'che, “Iku Jesupi cho'okaiũna vajũchũma'ñe paũũ”, chini chũ'ũni masi cuasajũ'ũ.

² Chũ'ũ Ja'kũ pa'ichejare cũnaũmũre vũ'ña rũa pa'imũ. Jã'aja'ñe peoto kũara'asi'kũa'mũ chũ'ũ mũsanũkonare. Ũcuachejana saimũ chũ'ũ mũsanũkona pa'ijavũ'ñare care'vakasa chini. ³ Care'va pi'ni jo'e ichejana rani ũcuachejana saja'mũ chũ'ũ mũsanũkonare, chũ'ũ pa'ichejare ja'me sani paapũ chini. ⁴ Chũ'ũ saicheja saima'a masime mũsanũkona —chiisi'kũa'mũ repaũ.

⁵ Chikũna Tomás i'kasi'kũa'mũ.

—Chũkũna'te Paakũ, mũ'ũ saichejare vesũjũ repacheja saima'ajẽ'e vesũme chũkũna —chiisi'kũa'mũ.

⁶ Chikũna Jesús i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'ũ Ja'kũ pa'icheja saima'aja'ñe pa'ikũ'mũ chũ'ũ. Jã'ajekũna chũ'ũre cuasanachi'a Repaũ pa'icheja saijanaa'me. Ja'kũ pa'iche ũcuarepare

kuaku'mu chu'u. Chu'ure cuasanapi jūnisōsirumu Dios pa'icheja ai sani paapu chini chu'upi jo'kauna repanachi'a Repau pa'icheja ai sani pa'ijanaa'me. Chu'ure cuasamanata'ni Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁷ Musanukonapi chu'u pa'iche masini Ja'ku pa'iche ũcuaja'che masira'ame. Churana Ja'ku pa'iche masime musanukona chu'ure ñanajeju —chiisi'kua'mu repau.

⁸ Chikuna Felipe jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, muja'kuni ñojũ'u chukuna'te. Ñoru pojōjanaa'me chukuna —chiisi'kua'mu.

⁹ Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Felipe, asarepajũ'u. ¿Chu'ure musanukonare rua jeerumu ja'me pa'iku'te chu'u pa'iche chuta'a vesuku mu'u? Pāi chu'u pa'iche ñana Ja'ku pa'iche ũcuaja'che ñame. Jā'ata'ni, ¿je'sejekuna mu'u chu'ure, “Muja'kuni ñojũ'u chukuna'te”, chiiku? ¹⁰ Chu'una'me Ja'ku ũcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna. ¿Jā'a musanukona cuasama'ñe? Chu'u i'kache chu'o chu'uchi'a cuasaku i'kachema'mu. Ja'ku kuachechi'a i'kaku'mu chu'u. Ũcuachi'a Repauji ja'me pa'iu cho'okaiuna Repauchi'a cho'omasiche'te cho'oku'mu chu'u. ¹¹ Chu'u i'kasi'e jachamanejũ'u musanukona, “Chu'una'me Ja'ku ũcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna”, chiisi'e. Musanukonapi chu'u i'kasi'ere asa jachanijẽ'e chu'upi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okuna ñani jachama'ñe cuasajũ'u musanukona. ¹² Chu'ure cuasana chu'u Diochi'a cho'omasiche cho'ocheja'che cho'ojanaa'me. Ũcuaja'che chu'u sanisōsirumu chu'u cho'osi'eja'che na'a rua vesache'te cho'ojanaa'me repana, chu'u Ja'ku pa'ichejana sakuna. Ũcuarepaa'me jā'a. ¹³ Musanukonapi chu'u Ja'kuni sēeju, “Chukuna'te Jesús neenajeju cho'okaijũ'u chukuna sēeñe”, chiiju sēeto cho'okaija'mu chu'u, Repau peore Cho'omasikujeku musanukonare oi'u cho'okaiche'te pāipi masia'ju chini. ¹⁴ Musanukonapi chu'uni ũcuache'te sēeju, “Chukuna'te mu'u neenajeju cho'okaijũ'u chukuna sēeñe”, chiiju sēeto cho'okaija'mu chu'u musanukonare —chiisi'kua'mu repau Jesús.

“Dios Rekocho'te raoja'mu chu'u”, chiimu Jesús

¹⁵ Ũcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi chu'ure chini chu'u chũ'uñe cho'uju pa'ijanaa'me. ¹⁶⁻¹⁷ Ja'kuni sēekaimu chu'u musanukonare chu'u cho'okaicheja'che Cho'okaijarekocho'te Repau Rekocho'te chu'o ũcuarepa Kuarekocho'te raoa'ku chini, raona musanukonani si'arumu ja'me pa'iu cho'okaiu paau chini. Diore cuasamana Repau Rekocho cho'ochejẽ'e vesuju Reparekocho pa'ichejẽ'e vesume. Vesujuna Repau Rekocho paacu'amu repanare. Dios Rekochoji musanukonare ja'me pa'iu musanukona rekoñoare si'arumu ja'me Pa'ijarekocho pa'iche masijanaa'me musanukona.

¹⁸ Musanukonare chuviva'nareja'che jo'kamaneja'mu chu'u. Jo'kaja'mu chu'u musanukonare. Jā'ata'ni jmamakarũ pani jo'e rani ja'me pa'ija'mu chu'u musanukonare. ¹⁹ Jmamakarũ pa'isirumu Diore cuasamana jo'e ñamanejanaa'me chu'ure. Musanukona chu'upi jūnisōsi'kuta'ni jo'e vajurakuna ñajanaa'me. Chu'u jūni vajuraisi'eja'che musanukona ũcuaja'che chu'ure cuasana jūnisōsinata'ni vajurani Dios pa'icheja ai sani pa'ijanaa'me. ²⁰ Dios Rekocho musanukonare raiumucuse chu'una'me Ja'ku ũcuate'euja'che pa'iche masiju musanukonare chu'u ja'me pa'ichena'me chu'ure musanukona ja'me pa'iche masijanaa'me

musanukona repaumucuse. ²¹ Chũ'u chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'ona chiime chũ'ure. Chũ'ure chiinare Ja'ku ũcuaja'che chiimu. Chũ'u ũcuaja'che repanare chiiu chũ'u pa'iche ñoja'mu masia'ju chini —chiisi'kua'mu repau Jesús.

²² Ūcuarumu cheku Judas, Iscariotema'kupi, ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chukuna'te Paaku, mu'u pa'iche chukuna'techi'a ñoja'mu chiisi'kua'mu. ¿Je'se pa'iana chekunare pã ñomaneja'u? —chiisi'kua'mu repau.

²³ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Pã chũ'ure chiina chũ'u chũ'usi'e asa jachama'ñe cho'ojanaa'me. Chũ'u Ja'ku repanare chiimu. Chũ'u Ja'kuna'me rani ja'me pa'ijanaa'me chukuna repanare. ²⁴ Chũ'ure cuhenata'ni chũ'u chũ'ũñe asa jachaju cho'oma'me. Chũ'uchi'a te'e'u cuasache'te i'kama'mu musanukonare. Chũ'ure Raosi'ku Ja'ku kuachechi'a i'kaku'mu chũ'u.

²⁵ 'Irumu musanukonare ja'me pa'irumuna teana iere peore i'kamũ chũ'u. ²⁶ Chũ'u musanukonare cho'okaisi'ejache Cho'okaijarekocho'te Repau Rekocho'te raoja'mu Dios. Raõna musanukonare Dios chũ'o peore che'choja'mu Reparekocho, musanukonapi chũ'u i'kasi'ere cavesuma'ñe cuasaju paapu chini.

²⁷ 'Saipi'raku musanukona rekoñoãre pojojũ pa'iche'te jo'kamũ chũ'u. Chũ'ure cuasamana pojojũ pa'icheja'chema'mu chũ'u jo'kache. Vajuchuma'ñe pa'ijũ sumava'na pa'imanejũ'u musanukona. ²⁸ Chũ'u i'kasi'e asasinaa'me musanukona, “Saimũ chũ'u. Jã'ata'ni jo'e rani musanukonare ja'me pa'ija'mu chũ'u”, chiisi'e. Musanukonapi chũ'ure chiirepana pani chũ'ure na'a rã Masiku Ja'ku pa'icheja chũ'u saijache asa pojokaira'ame musanukona. ²⁹ Chuta'a chũ'u saimarumuna jã'are kamũ chũ'u musanukonare, reparumupi tĩ'ãna chũ'uni jachama'ñe cuasaa'ju chini.

³⁰ 'Chura jmanukoru kuache paamu chũ'u musanukonare. Chura chũ'ure cuasamanare paakũji vati aipi chũ'ũna pã raipi'rame, chũ'uni chẽa sa cu'ache cho'oñu chini. Chũ'ureta'ni paama'kua'mu repau vati ai.

³¹ Ja'ku chũ'usi'e peore cho'oku'mu chũ'u, pãipi ña Ja'kure chũ'u chiiche'te masia'ju chini. Re'omu. Juna, muañu —chiisi'kua'mu repau chukuna'te repau neenare.

15

Ūcheñuna'me repañũ ka pa'icheja'che pa'iche'te kamũ

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenani chũ'vakũ ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ūcherepañũ pa'icheja'che pa'iku'mu chũ'u. Chũ'u Ja'kuta'ni ũcheñũ paakũja'che pa'iku'mu. ² Jã'ajekuna repañũ kapi ũcuauakapi ũche kũima'to tũ'sesõmu Repau repaka. Kũitota'ni repañũ care'vakũjekũ repakapi na'a rã kũau chini repaka pa'ikaruãre cu'akaruãre verisõmu.

³ Repañũ kapi na'a rã kũau chini care'vakũ cho'ocheja'che Dios musanukona chũ'u che'choche Dios chũ'o asa chẽana rekoñoãre ũcuaja'che care'vamũ Dios, si'arumu na'a re'oja'che paapu chini. ⁴ Chũ'uni si'arumu cuasaju musanukona rekoñoã chũ'una'me pa'ijũ'u. Chũ'u musanukonare si'arumu cuasaku musanukonana'me pa'ija'mu. Ūche kapi repañũ'te su'imaneni ũchecha'cha kũima'mu. Ūcuaja'che musanukonapi chũ'uni si'arumu cuasaju pa'imaneni re'oja'che pa'imanejanaa'me.

⁵ 'Ūcheñũ pa'icheja'che pa'iku'mu chũ'u. Musanukona chũ'ure cuasana repañũ ka re'oja'che kũiñeja'ñe pa'inaa'me. Musanukona

rekoñoã chũ'una'me pani chũ'upi m̄sanukonani ja'me pa'iu cho'okaiuna si'arum̄ na'a re'oja'che pa'ijanaa'me. Chũ'upi cho'okaima'to re'oja'che pa'imanjanaa'me m̄sanukona. ⁶ M̄sanukona rekoñoã chũ'una'me pa'imaneni uche ka k̄ïmanesika cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojñojanaa'me, p̄i veri s̄ejo jũkuna uosõñeja'ñe.

⁷ M̄sanukona chũ'ure cuasache'te ùhama'ñe chũ'una'me pa'ijũ chũ' che'choche'te cho'ojũ m̄sanukonare uache ùcuauache'te s̄ejũ'ũ chũ'ure. S̄eto ïsija'mũ chũ'ũ. ⁸ M̄sanukonapi re'oja'che pa'ijũna chekunapi ñani, “Ina Jesús neena, Diopi cho'okaiuna, re'oja'che pa'inaa'me”, chini Diore pojojanaa'me repana. ⁹ Chũ'ure Ja'kũ oicheja'che m̄sanukonare oimũ chũ'ũ. Chũ'ũ oiche cuhema'ñe m̄sanukona rekoñoã chũ'una'me pa'ijũ'ũ. ¹⁰ Ja'kũ chũ'ũñe jachama'ñe cho'okujekũ Repau oicojño'okũ'mũ chũ'ũ. M̄sanukona ùcuaja'che chũ'ũ chũ'ũñe'te asa jachama'ñe cho'oni chũ'ũ oicojño'ona pa'ijanaa'me.

¹¹ M̄sanukonapi chũ'ũ pojokũ pa'icheja'che si'arum̄ pojokũ paapũ chini j̄a'are peore i'kamũ chũ'ũ m̄sanukonare. ¹² Ija'che paapũ chini chũ'ũmũ chũ'ũ m̄sanukonare: Chũ'ũ m̄sanukonare oicheja'che s̄iñechi'a oijũ pa'ijũ'ũ. ¹³ P̄iũ repau'te ja'me pa'ikũji repau'te cu'ache cho'ochete ùsekũ j̄unisõñejẽ'e cuhema'ñe chuenisõkũ repau'te ja'me pa'ikũ'te oirepamũ repau. Oiu repau cho'okaisi'ejache cheke jo'e na'a r̄ua oiũ cho'okaichejẽ'e peomũ. ¹⁴ M̄sanukonapi chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'oni chũ'una'me pa'ijanaa'me m̄sanukona. ¹⁵ “Chũ'ure cho'ochete cho'okainaa'me ina”, chiima'mũ chũ'ũ chura m̄sanukonare. Cho'ochete cho'okaina repanare paakũ cho'ochete vesũme, kuamauna. Chũ'uta'ni, “Chũ'ure ja'me pa'inaa'me ina”, chiimũ chũ'ũ m̄sanukonare. J̄a'jekuna chũ'ure Ja'kũ i'kasi'e peore kuasi'kua'mũ chũ'ũ m̄sanukonare. ¹⁶ M̄sanukonapi ch̄ëmanesinaa'me chũ'ure. Chũ'ua'mũ m̄sanukonare ch̄ëasi'kũ. Ch̄ëa paakũ iere chũ'ũ jo'kamũ chũ'ũ: Si'arum̄ cuhama'ñe re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ, chekunapi ña ch̄ëa chũ'ũni cuasaa'jũ chini. J̄a'aja'ñe cho'ojũ m̄sanukonare uache'te Dioni s̄eto cho'okaija'mũ Repau. ¹⁷ Ija'che paapũ chini chũ'ũmũ chũ'ũ m̄sanukonare: S̄iñechi'a oijũ pa'ijũ'ũ —chiisi'kua'mũ repau.

P̄i Diore cuasamana Jesurejẽ'e cuhejũ repau neenare cuheme

¹⁸ Ûcuarum̄ Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Diore cuasamanapi m̄sanukonare cuhejũna repana chũ'ure charo cuhesi'ere cuasajũ'ũ. ¹⁹ M̄sanukonapi Diore cuasamana pa'ito chiira'ame repana m̄sanukonare repana pa'icheja'che pa'inajejũna. Aperum̄ repana cuasacheja'che cuasasinaa'me m̄sanukona. Chura chũ'upi m̄sanukonare ch̄ëa paakuna repana cuasacheja'che cuasama'me m̄sanukona. J̄a'jekuna repana m̄sanukonare cuheme. ²⁰ Chũ'ũ m̄sanukonare ija'che i'kasi'e cavesũmanejũ'ũ, “Cho'ochete cho'okaikũ repau paakũ'te na'a r̄ua pa'ikũma'mũ”, chiisi'ere. Chũ'ure cuhejũ cu'ache cho'ona m̄sanukonare ùcuaja'che cuhejũ cu'ache cho'ojanaa'me. Chũ'ũ chũ'vache asa jachama'ñe cho'onapi m̄sanukona chũ'vache ùcuaja'che asa jachama'ñe cho'ojanaa'me. ²¹ Chũ'ũ neenajejũna m̄sanukonare j̄a'aja'ñe cho'ojanaa'me repana chũ'ure Raosi'kũ pa'iche vesũnajejũ.

²² Chũ'ũ repanare rani chũ'vama'to repana cu'ache cho'ochete vesũra'ame repana. J̄a'ata'ni chura chũ'upi rani chũ'vakuna asasinajejũna, “Vesũjũ cho'osinaa'me chũkuna”, chiicu'amũ repanare. ²³ P̄i chũ'ure cuhena chũ'ũ Ja'kũre ùcuachi'a cuheme. ²⁴ Chũ'upi chekuna p̄i cho'omanesi'e Diochi'a cho'omasiche'te rani cho'o ñoma'to ro'iche peora'asi'kua'mũ repanare.

Jã'ata'ni chũ'u cho'оче ñasinata'ni chũ'ure cuheme repana, chũ'u Ja'kũre ũcuachi'a. Jã'ajekũna ro'iche pa'imũ repanare jachasinajejũna.

²⁵ Apeřũmũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o repana cho'ojachere ija'che kũamũ: Chũ'ure rupũ peoche cuheme repana, chiimũ. Repa tocha jo'kasi'e ũcuare cho'ocuhame repana chũ'ure cuhena.

²⁶ 'Chũ'upi sũkũna Ja'kũ mũsanũkonare Repaũ Rekocho'te raoja'mũ, mũsanũkonare cho'okaiũ chũ'o ũcuarepa Kũajarekocho'te. Raõũna rani mũsanũkonare chũ'u pa'iche'te kũaja'mũ Reparekocho. ²⁷ Mũsanũkona ũcuaja'che chũ'u apeche'chorũmũpi irũmũjatũ'ka chũ'ure ja'me pa'ijũ ñanajejũ chekũnani kũajũ pa'ijũ'ũ chũ'u pa'iche'te —chiisi'kũa'mũ repaũ Jesús.

16

¹ Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'ure cuasache'te ũhasõmanea'jũ chini mũsanũkonare jã'are peore kũamũ chũ'u. ² Pãi mũsanũkonare chũ'ure cuasanajejũna mai judiõpãi chi'ivũ'ña kakache ũsejanaa'me. Na'a pa'isirũmũ pãiu ũcuauakũji pãiu'te chũ'ure cuasakũni vanisõni, “Diore cho'оче cho'okaikũ'mũ chũ'u”, chiimũ cuasaja'mũ. ³ Reparũmũ mũsanũkonare jã'aja'ñe cho'ojana chũ'urejẽ'e Ja'kũrejẽ'e vesũnajejũ jã'aja'ñe cho'ojanaa'me repana mũsanũkonare. ⁴ Jã'ajekũna mũsanũkonare churana teana peore kũamũ chũ'u jã'a, jã'aja'ñe cho'orũmũ tĩ'aru, “Maire Paakũ kũasi'epi ti'jñecuhamũ maire”, chiijũ cuasaa'jũ chini —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Dios Rekocho cho'okaijachere kũamũ

Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kũa'mũ.

—Chũ'u apeche'chorũmũ mũsanũkonani ja'me pa'iu chuta'a saimaũ mũsanũkonare ti'jñejañe kũamanesi'kũa'mũ chũ'u. ⁵ Chura chũ'ure Raosi'kũni ja'me pasa chini co'imũ chũ'u. Te'eũjẽ'e mũsanũkona chũ'ure, “¿Jeechejana saikũ mũ'u?”, chiima'me. ⁶ Chũ'upi mũsanũkonani chũ'u saijachena'me mũsanũkonare ti'jñejañe kũaũna sũma'mũ mũsanũkonare. ⁷ Chũ'u saima'to Dios Rekocho mũsanũkonare ja'me pa'iu Cho'okaijarekocho raimaneja'mũ mũsanũkona rekoñoã. Chũ'upi sanita'ni Dios Rekocho raoja'mũ. Jã'ajekũna chũ'upi mũsanũkonani jo'ka sanisõru, na'a re'oja'mũ mũsanũkonare. Ũcuarepaa'me jã'a. ⁸ Dios Rekochoji rani pãi rekoñoãna kũakũna repana rekoñoã cu'ache pa'iche cuasa masijanaa'me repana. Ũcuachi'a Dios chiiche rūhiñe pa'iche Repaũ Rekochoji kũakũna masijanaa'me repana. Ũcuachi'a cu'ache cho'оче ũhamana ro'ijache Dios Rekochoji kũakũna masijanaa'me repana. ⁹ Dios Rekochoji kũaũna, “Jesucristoni cuasamarũ cu'ache cho'ojũ pa'ime mai”, chiijũ masijanaa'me pãi. ¹⁰ Chũ'u Ja'kũ pa'ichejana co'isõũna pãi chũ'ure jo'e ñamanejanaa'me. Jã'ata'ni Dios Rekochoji kũaũna chũ'u rūhiñe pa'iche masijanaa'me repana. ¹¹ Chũ'upi icheja cheja pa'inare chũ'ũkũni vati aini cajejanisõũna repaũ cu'ache cho'okũ pa'iche peore ro'ija'mũ repaũ. Jã'a peore masijanaa'me pãi, Dios Rekochoji kũaũna.

¹² 'Chũ'o na'a rũa i'kache paamũ chũ'u. Jã'ata'ni chura kũama'mũ chũ'u. Churana teana kũatojẽ'e asa chẽamanera'ame mũsanũkona. ¹³ Dios Rekochoji chũ'o ũcuarepa Kũarekochoji rani Dios chũ'o ũcuarepare peore karama'ñe kũaũna asa masijanaa'me mũsanũkona. Jã'ata'ni Reparekocho Te'erekocho cuasakũ kũamanaja'mũ. Asasi'echi'a kũaja'mũ na'a pa'isirũmũ ti'jñejañere. ¹⁴ Dios Rekochoji chũ'u i'kachena'me chũ'u cho'оче kũaũna

asa chu'u Masiu pa'iche masijanaa'me musanukona. ¹⁵ Ja'kupi i'kauna asa jo'e ũcuare i'kamũ chu'u. Jã'ajekuna, "Chu'u i'kachena'me chu'u cho'oché Dios Rekochoji kuauna asa chu'u Masiu pa'iche masijanaa'me musanukona", chiisi'kua'mũ chu'u musanukonare.

¹⁶ Jmamarũ pa'isirũmu musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Jã'ata'ni jmamarũ pani jo'e ñajanaa'me musanukona chu'ure. Ja'ku pa'ichejana co'imũ chu'u —chiisi'kua'mũ repaũ.

Chura sumava'na pa'ina na'a pa'isirũmu pojoju pa'ijanaa'me musanukona

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kauna asa chukuna repaũ neena te'ena sãinechi'a ija'che sēsinaa'me:

—¿Je'sere i'kaku jã'u maire? "Jmamarũ pa'isirũmu musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Jã'ata'ni musanukona chu'ure jmamarũ pani jo'e ñajanaa'me. Ja'ku pa'ichejana co'imũ chu'u", chiisi'kua'mũ.

¹⁸ Repaũ, "Jmamarũ", chiisi'e, ¿je'se chiiku jã'a? Repaũ i'kache asavesũme mai —chiisinaa'me repaũ. Asavesũju repaũni sēniasañu chiinata'ni sēmanesinaa'me.

¹⁹ Repaũ'te sēni asañu chiiche'te masiku i'kasi'kua'mũ repaũ.

—Chu'u musanukonare, "Jmamarũ pa'isirũmu musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Jã'ata'ni musanukona chu'ure jmamarũ pani jo'e ñajanaa'me", chiisi'ere asavesũju, ¿sãinechi'a sēniasaju pa'iche musanukona? ²⁰ ũcuachi'a chu'ure cu'ache ti'ñeuna ña otare oiju sumava'na pa'ijanaa'me musanukona. Chu'ure cuasamanata'ni pojoju pa'ijanaa'me. Musanukona sumava'na pa'isinata'ni na'a pa'isirũmu pojoju pa'ijanaa'me. ũcuarepaa'me jã'a. ²¹ Romio chiipi'rani ruarepa asikuna oimo, reparũmupi ti'auna. Jã'ata'ni repao jñaasirũmu chiiva'uni pojoko repao'te asisi'eje'e cuasama'mo. ²² Jã'aja'ñe pa'ime musanukona. Chura sumava'na pa'ime. Jã'ata'ni musanukonani jo'e ñara chini raija'mũ chu'u. Reparũmu repao romio pojocheja'che rua pojojanaa'me musanukona. Pã'i te'eu'tereje'e ũsecu'aja'mũ musanukona pojoche.

²³ 'Reparũmũta'ni musanukona chu'ure jmamarũje'e chu'o sēniasamanejanaa'me. Reparũmu musanukonapi chu'u Ja'kuni, "Chukuna Jesús neena'me. Chukuna sēeñe cho'okaijũ'u", chiiju ũcuache'te sēeto cho'okaija'mũ Repaũ. ũcuarepaa'me jã'a.

²⁴ Irũmũjatũ'ka musanukona, "Chukuna Jesús neenajeju chukuna sēeñe cho'okaijũ'u", chiiju Diore jmamarũje'e sēemanaa'me. Churata'ni Ja'kuni jã'aja'ñe sēejũ'u. Sēeto cho'okaija'mũ Repaũ, musanukonapi pojoju paarũ chini. ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mũ repaũ.

Diore cuhenare Jesucristo na'a rua masiku pa'iche'te kũamu

²⁵ ũcuarũmu Jesús jo'e i'kasi'kua'mũ.

—Musanukonare Ja'ku pa'iche'te kũaku vesache chu'u cuasacheji kũasi'kua'mũ chu'u. Na'a pa'isirũmũta'ni Ja'ku pa'iche jã'aja'ñe kũama'ñe te'erũhiñe kũaja'mũ chu'u. ²⁶⁻²⁷ Reparũmu musanukonare uache'te Dioni sēni, "Jesús neena'me chukuna. Jã'ajekuna chukuna sēeñe cho'okaijũ'u", chiijanaa'me musanukona. Reparũmu musanukonani Ja'kupi oiu ũcuare cho'okasa chiuna, "Repana sēeñe cho'okaijũ'u", chiimaneja'mũ chu'u Ja'kure. Musanukonapi chu'uni chiiju, "Dios Raosi'kua'mũ iku", chini cuasanajejuna musanukonare oiu cho'okaija'mũ Ja'ku. ²⁸ Ja'ku pa'icheja pa'isi'kupi icheja chejana cajesi'kua'mũ chu'u. Chura icheja cheja pa'isi'kupi jo'ka Ja'ku pa'ichejana co'ipi'ramũ chu'u —chiisi'kua'mũ repaũ.

29 Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me.

—Churata'ni mu'u aperumu i'kasi'aja'che i'kama'ne te'eruhi'ne i'kamumu mu'u, asamasire'оче. 30 Peore masiku'mu mu'u. Masime chukuna chura ja'a. Pāi ūcuanuko cuasache masiku'mu mu'u. Jā'ajekuna pāi, “¿Ūquere musanukona chu'ure señu chiiche?”, chiima'kua'mu mu'u. Mu'upi jā'aja'ne pa'iana, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chiinaa'me chukuna mu'ure —chiisinaa'me chukuna.

31 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chura musanukona chu'ure cuasarepame. 32 Jā'ata'ni musanukona jmakaru pa'isirumu vajuchuju te'enachi'a chu'ure te'eu'te jo'ka musanukona vñana co'isōjanaa'me. Te'eva'ure jo'ka co'isōcojñosiva'uta'ni chu'uni Ja'kupi ja'me pa'iana te'eva'u pa'imaneja'mu chu'u. 33 Musanukonare chu'ure cuasanajejuna jā'are i'kamumu chu'u, asa re'oja'che pojojū paaru chini. Diore cuasamana musanukonare cu'ache cho'ojanaa'me. Cu'ache cho'ocojñojanata'ni vajuchuma'ne pojojū re'oja'che pa'ijū'u musanukona. Diore cuhenare na'a cajejaiche pa'ikujeku musanukonare cho'okaija'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau Jesús.

17

Jesús repau neenare Diore sēkaiche'te kuamu

1 Jā'aja'ne i'kacuha Jesús cunaumure mu'ne ñaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ja'ku, mu'u chiisirumu tī'acuhamu. Mu'upi chu'u peore Masiu pa'iche pāire cho'o ñojū'u. Chu'u ūcuaja'che mu'u peore Masiu pa'iche cho'o ñora.

2 Chu'ure mu'u chīire pāire ūcuanukore chū'ua'ku chini jo'kasi'kua'mu mu'u. Chu'upi paaku chū'ua'ku chini mu'u chēa jo'kasinare mu'u pa'icheja sani pa'iche'te jo'kamumu chu'u. 3 Mu'ure Diorepau'te Ūcuate'eu'te cuasaju chu'ure mu'u Raosi'kure Jesucristo'te cuasana mu'u pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

4 'Mu'u, “Chejana sani cho'ojū'u”, chiisi'ere chu'upi ichejare chejare rani pa'ia cho'o pi'niuna ña mu'u peore Masiu pa'iche masime pāi. 5 Ja'ku, chura chu'ure chuta'a cheja cho'omaramupi vna mu'una'me pa'ia chu'u aperumu chū'usi'aja'chere jo'e jo'kajū'u chu'ure, ūcuaja'che chu'upi jo'e chū'uku paa chini.

6 'Pāi mu'ure cuasamanesinapi chura mu'uni cuasajuna chu'uni chēa jo'kasi'kua'mu mu'u, chu'upi paaaku chini. Mu'u pa'iche'te kuasi'kua'mu chu'u repanare, asa masia'ju chini. Mu'u neenaa'me repana. Chu'upi paaaku chini chu'uni jo'kasi'kua'mu mu'u repanare. Mu'u chū'ū'ne asa jachama'ne cho'ome repana. 7 Chu'u che'chochena'me chu'u pa'iche peore mu'u jo'kasi'ea'me. Chura masime repana jā'a. 8 Mu'u chu'ure kuasi'e chu'upi kuana asa chēasinaa'me repana. Jā'ajekuna chu'ure, “Dios pa'icheja raisi'kua'mu iku. Dios Raorepasi'kua'mu”, chiiju masime repana.

9 'Mu'uni sēkaimu chu'u repanare. Mu'ure cuasamanareta'ni sēkaima'mu chu'u. Chu'upi paaaku chini mu'u chēa jo'kasinarechi'a sēkaimu chu'u, mu'u neenajejuna. 10 Chu'u neenare ūcuanukore ja'me paaku'mu mu'u. Chu'u ūcuaja'che mu'u neenare ūcuanukore ja'me paaku'mu. Repanapi re'oja'che pa'ijuna ñani, “Inare Paaku Jesucristo peore masiku'mu”, chiijanaa'me pāi.

11 'Icheja cheja na'a jeerumu pa'imaneja'mu chu'u. Mu'u pa'ichejana co'ipi'racuhamu chu'u. Repanata'ni saimairo ichejare chejare pa'iju pa'ijanaa'me. Ja'ku, re'oku'mu mu'u. Repanare mu'u chu'ure jo'kasinare mu'upi peore Masiku'ji kuirajū'u, mai ūcuate'eu pa'icheja'che repanapi

ũcuate'euja'che paapu chini. ¹² Mu'upi cho'okaiuna chu'u neenani ja'me pa'iu kuiraku pa'iku'mu chu'u, mu'ure cuasache'te ũhasõ cho'osõmanea'ju chini. Jã'ata'ni cho'osõjau te'eu pa'imu. Repau cho'oku cho'osõjañere kuañu chini Dios chu'o kuana tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñeja'mu repau'te. Chekunareta'ni te'eu'terejẽ'e cho'osõmanesi'kua'mu chu'u.

¹³ 'Chura mu'u pa'ichejana saipi'ramu chu'u. Jã'ata'ni chuta'a ichejare chejare pa'iu chu'u neenani iere peore i'kamu chu'u, repanapi chu'u pojoku pa'icheja'che cuhama'ñe pojojũ paapu chini. ¹⁴ Mu'u chu'ure kuasi'e chu'o kuasi'kua'mu chu'u repanare. Mu'ure cuasamana cuasacheja'che cuasama'kua'mu chu'u. Chu'u neena ũcuaja'che repana cuasacheja'che cuasamanaa'me. Jã'ajekuna mu'ure cuasamana cuheme repanare.

¹⁵ Mu'upi repanani tiichejana saa'ku chini sēema'mu chu'u. Rupũ mu'upi vati repanare cu'ache cho'ora chiiche'te ũsea'ku chini sēekaimu chu'u repanare.

¹⁶ Mu'ure cuasamana cuasacheja'che cuasama'kua'mu chu'u. Chu'u neena ũcuaja'che repana cuasacheja'che cuasamanaa'me.

¹⁷ Mu'u chu'o ũcuarepaa'me. Repanare che'chojũ'u repachu'o, asa chēa mu'u chũ'ũñe'te cho'ojũ re'oja'che paapu chini.

¹⁸ Mu'u chu'ure icheja raosi'ejache chu'u repanare mu'u chu'ore si'achejña ku'iju chu'vaju paapu chini saoja'mu. ¹⁹ Chu'u neenapi ña chēa chu'u cho'ocheja'che mu'u chũ'ũñe'te cho'ojũ paapu chini mu'u chũ'ũñechi'a cho'okũ'mu chu'u.

²⁰ 'Repanarechi'a sēekaima'mu chu'u. Repanapi chu'vajuna asa chēa chu'ure cuasajanare ũcuachi'a sēekaimu chu'u.

²¹ Mu'una'me chu'u ũcuate'euja'che pa'inaa'me mai. Ja'ku, mu'uni sēmũ chu'u, chu'u neenapi mai ũcuate'eu pa'icheja'che ũcuate'euja'che paapu chini, ũcuachi'a maina'me si'arũmu ũcuate'euja'che paapu chini. Jã'aja'ñe pa'ijuna repana re'oja'che pa'iche'te ñani mu'ure cuasamana, "Jesús inare paaku Dios Raosi'kua'mu", chiijanaa'me. Jã'aja'ñere chiimu chu'u.

²² Mu'u chu'ure isisi'ejache chu'u neenare jo'kamũ chu'u, repanapi mai ũcuate'eu pa'icheja'che ũcuate'euja'che paapu chini.

²³ Repanare ja'me pa'iku'mu chu'u. Mu'u ũcuaja'che chu'ure ja'me pa'iku'mu. Pãipi mu'ure cuasamanapi repanapi ũcuate'euja'che pa'ijuna ña, "Jesús Dios Raosi'kua'mu; Repau Mamaku'te oicheja'che oimũ Dios inare", chiijũ masia'ju chini.

²⁴ 'Ja'ku, mu'u chu'ure paa'ku chini jo'kasinare chu'u sani pa'ijachejare mu'u pa'ichejare sani ja'me paapu chiimu chu'u, chu'u Masiu pa'iche'te ñaju paapu chini. Mu'u chu'ure chuta'a cheja cho'omarũmupi vna oikũjekũ chu'uni Masiu pa'iche jo'kasi'kua'mu.

²⁵ Ja'ku, re'okũ'mu mu'u. Mu'ure cuasamana mu'u pa'iche vesũme. Chu'uta'ni masimũ. Chu'u neena ũcuaja'che mu'u chu'ure raosi'e masime.

²⁶ Mu'u pa'iche kuasi'kua'mu chu'u repanare. Ũcua cuhama'ñe kuaku pa'ija'mu chu'u, repanapi mu'u chu'ure oicheja'che sãĩñechi'a oijũ paapu chini. Repana rekoñoãre ja'me pa'ija'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

18

Jesure chēasi'ere kũamu

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Jesús Diore sēni pi'nisirũmu chũkuna repau neena ũcuaua'me eta sani Cedrón chiara'charũ chekũkã'kona jẽ'esinaa'me. Jēni sani olivo sũkiñũ pa'ichejana ti'asinaa'me chũkuna.

² Aperũmu chũkuna Jesuna'me si'arũmu chi'isichejajekuna Judas masisi'kua'mu repacheja, pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Jesure jo'kajau.

³ Jã'ajekuna Judapi saũna Jesuni

chěajaapu chini phairipāi chũ'una fariseopāina'me Dios vū'e pē'jekainani chũ'uasome. Chũ'urena Jesús pa'ichejana Dios vū'e pē'jekainana'me sōtaopāi Judapi rakuna vaichena'me uoñoaña'me uopuã rajū raisinaa'me. ⁴ Ūcuarumu Jesús repau'te ti'jñejañe peore masakujeku repanare eta tijña sēesi'kua'mu.

—¿Neeni ku'eche musanukona? —chiisi'kua'mu repau.

⁵ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Nazaret vū'ejoopo cakuni Jesuni ku'eme chukuna —chiisinaa'me.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Ūcuau'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Repau Judas Jesure cu'ache cho'oa'ju chini rasi'ku ūcuanana'me pa'isi'kua'mu. ⁶ Jesupi, “Ūcuau'mu chu'u”, chikuna asa teana cho'je co'iche tāsinaa'me repana. ⁷ Cho'je co'iche tāijana repanare jo'e i'kasi'kua'mu repau.

—¿Neeni ku'eche musanukona? —chiisi'kua'mu.

Chikuna jo'e i'kasinaa'me repana.

—Nazaret vū'ejoopo cakuni Jesuni ku'eme chukuna —chiisinaa'me repana.

⁸ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—“Ūcuau'mu”, chinicuhasi'kua'mu chu'u musanukonare. Chu'ure ku'eni inare chu'u neenareta'ni chēamanējũ'u, sani paapu —chiisi'kua'mu repau.

⁹ Aperumu Jesús Puka'kuni sēeu ija'che i'kasi'kua'mu: “Ja'ku, chu'upi paaku chũ'ua'ku chini mu'u chu'ure jo'kasinare te'euterejē'e cho'osōmanesi'kua'mu chu'u”, chiisi'kua'mu. Jā'ajekuna aperumu repau i'kasi'epi ūcuarepa ti'jñea'ku chini, “Inare chekunareta'ni chēamanējũ'u sani paapu”, chiisi'kua'mu repau. ¹⁰ Ūcuarumu Simón Pedro va'ti paakujeku ruta judío phairi aire cho'ochē cho'okaiku Malco'te cājoro uajjũtu cakā'ko pa'icājoro'te tēo vatosi'kua'mu. ¹¹ Tēouna Jesús repau'te Pedro'te i'kasi'kua'mu.

—Repava'ti jo'e jūojũ'u. Ina chu'ure cu'ache cho'ojache Ja'ku jo'kasi'ea'me. Ja'ku jo'kasi'e cuhema'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

Jesure vēe Anás vū'ena sasi'ere kuumu

¹² Ūcuarumu repana sōtaopāi repanare chũ'ukuna'me judiōpāi chũ'una chēa vēesinaa'me repau'te Jesure. ¹³ Chēa vēe repau'te charo Anás vū'ena sasinaa'me repana. Reparumu Caifás Anás mamakoni paasi'kua'mu. Repau Caifás repaũsurumu judío phairi ai pa'isi'kua'mu. ¹⁴ Aperumu repau Caifás judiōpāi chũ'unare ija'che chu'vaasomu: “Maipi Jesús cho'ochē'te ūsemapu jainuko chuenisōto cu'amu. Pāi ūcuanuko chuenisōmanea'ju chini cho'okuchi'a ūcuate'eu chuenisōto na'a re'omu”, chiniasomu.

Pedro, “Jesús neekuma'mu chu'u”, chiisi'ere kuumu (Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesuni sasōjuna chukuna repau neena Simón Pedrona'me chu'u cho'jepi tuhasinaa'me repanare. Tuha judío phairi ai vū'e sa'navu cararipuna cuaajuna ja'me kakasi'kua'mu chu'u phairi ai masicojñokujeku.

¹⁶ Pedrotani kakama'ñe jatisa'aro kueñena canukasi'kua'mu. Ūcuarumu chu'u Jesús neeku jo'e eta repavū'e cho'omajñaruã cho'okaio jatisa'aro ñakaikoni sēeuna vataona Pedro'te cuaosi'kua'mu chu'u. ¹⁷ Jā'aja'ñe vata cuaoko ña i'kasi'koa'mo repao Pedro'te.

—¿Jesús neekuma'ku mu'u? —chiisi'koa'mo repao.

Chiiona i'kasi'kua'mu repau.

—Pāamu. Jā'u neekuma'mu chu'u —chiiu joresi'kua'mu repau.

¹⁸ Reparumu rua sasukuna toa suha rühiso'koro nukaju kühisinaa'me repavue cho'оче cho'okainana'me Dios vü'e pē'jekaina. Ūcuaja'che Pedro repanare ja'me nukaku kühisi'kua'mu.

Phairi ai Jesure chu'o sēesi'ere kamu
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Ūcuarumu judío phairi ai Jesure repau che'chochena'me repau neena pa'iche sēesi'kua'mu. ²⁰ Sēeuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Pāi ūcuauko asaju'te judiōpāi chi'ivunāna kaka che'chosi'kua'mu chu'u. Chekurumu Dios vü'ena kaka che'chosi'kua'mu, repana judiōpāi si'arumu chi'ivunāna. Rope'e che'chomanesi'kua'mu chu'u. ²¹ Chu'ure sēemanējū'u. Chu'u i'kache asasinani sēniasajū'u. Chu'u i'kasi'e masime repana —chiisi'kua'mu repau.

²² Jesupi jā'aja'ne i'kauna Dios vü'e pē'jekaiku pāi chēaku kueñere nukaku Jesure chiana vaiu ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Je'se pa'ina mu'u ikure phairi aire jā'aja'ne i'kaku? —chiisi'kua'mu.

²³ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—¿Ëquere chu'u cu'ache i'kare? Chu'u cu'ache i'kasi'e pa'ito kuajū'u. Jā'ata'ni, ¿je'se cuasaku mu'u chu'ure cu'ache i'kamanesi'kure vaiku? —chiisi'kua'mu repau.

²⁴ Chikuna Anás repau'te Jesure vēesi'e chuta'a josema'kuni judío phairi ai Caifás vü'ena muvaa'ju chini chū'usi'kua'mu.

Pedro jo'e, "Jesús neekuma'mu chu'u", chiisi'ere kamu
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Ūcuarumu Pedro'te nukaku kühikuni ija'che sēesinaa'me repana:

—¿Jesús neekuma'ku mu'u? —chiisinaa'me.

Chijuna Pedro jachaku,

—Pāamu. Jā'u neekuma'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

²⁶ Jā'api phairi aire cho'оче cho'okaikūji cājoro tēo vatocojñosi'ku majapāiūji i'kasi'kua'mu Pedro'te.

—Mu'ure olivo sūkiñuā pa'ichejana Jesuna'me pa'ikuni ñasi'kua'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

²⁷ Chikuna Pedro jo'e jachasi'kua'mu. Jachatona kura chu'isi'kua'mu.

Pilato ti'jñeñe Jesure nuko chu'o sēesi'ere kamu
(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Ūcuarumu judiōpāi chū'una ñatapi'ratona Jesure Caifás vü'e pa'isi'kure Romapāi chū'uku Pilato vü'ena muvasinaa'me. Muva tī'a judío peona vü'ejekuna cu'are cuheju kakamanesinaa'me repana pas-cua āijañere āure āñu chini. Aperumu repana aipāipi pas-cua tī'api'rarumu judío peona vü'ña kakache ūseasome. Jā'ajekuna repanapi ūcuavü'ena kakaru pas-cua āiñe āu āicu'ara'amū, repanapi cu'are paajuna.

²⁹ Jā'ajekuna Pilato repanare ve'sena eta i'kasi'kua'mu.

—¿Ëquere cu'ache cho'ona musanukona ikure rare? —chiisi'kua'mu repau.

³⁰ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Chukuna ikure cu'ache cho'omanesi'ku pa'ito ramanera'asinaa'me —chiisinaa'me repana.

³¹ Chitena Pilato i'kasi'kua'mu.

—Ikure mʉsanʉkonapi sa mʉsanʉkona aipāi chũ'u jo'kasi'epi cu'ache cho'ojũ'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasinaa'me repa.

—Chukuna judiopāi pāi'u'te te'eu'terejē'e vanisōñe jo'kacojñomanesinajejuna cu'ache cho'onare vanisōñu chiitojē'e vaicu'aku'mu —chiisinaa'me.

³² Jā'aja'ñe cho'ojuna Jesús i'kasi'e repa, “Kurususē'vero jē'jo vēasōjanaa'me chu'ure”, chiisi'e ti'jñepi'rasi'kua'mu. ³³ Pilato jo'e kaka Jesure soni rao i'kaasomu.

—¿Mu'u judiopāi ũcuanʉkore chũ'uku'u? —chiniasomu.

³⁴ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—¿Mu'u te'eu cuasache'te sēeku mu'u chu'ure? Rupa chekunapi kuajuna asasi'ere, ¿jā'aja'ñe sēeku mu'u chu'ure? —chiniasomu repa.

³⁵ Chikuna Pilato i'kaasomu.

—Judiopāi'uma'mu chu'u. Mu'u majapāi judiopāipi judio phairipāi chũ'unana'me rasinaa'me mu'ure. ¿Ûquere mu'u cho'ou? —chiniasomu repa.

³⁶ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Pāi chũ'ukuta'ni icheja canare chũ'uma'kua'mu chu'u. Chu'upi icheja canare chũ'uku pa'ito chu'u neenapi chu'ure sa judiopāi chũ'unani jo'kamanea'ju chini ũseju cavaju vaira'asinaa'me. Icheja canare chũ'ukuma'mu chu'u —chiniasomu repa.

³⁷ Chikuna Pilato sēniasomu repa'te.

—¿Jā'a pa'ito mu'u pāi chũ'uku'u? —chiniasomu.

Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Jũju, mu'u i'kache ũcuarepaa'me. Pāi chũ'uku'mu chu'u. Cunaumu pa'isi'kupi icheja chejana pāio jñaacojñosi'kua'mu chu'u Dios pa'iche'te chu'o ũcuarepare kuara chini. Dios pa'iche masiñu chiinachi'a chu'u kuache ũcuarepa jachama'ñe asa chēame —chiniasomu repa.

³⁸ Chikuna Pilato jo'e i'kaasomu.

—¿Ûquea'che jā'a, chu'o ũcuarepa kuache? —chiniasomu repa.

Pāi Jesure vanisōñe chũ'usi'ere kamu

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Repa'te sēni pi'ni Pilato jo'e eta i'kasi'kua'mu repanare judiopāi chũ'unare.

—Ikure repa cu'ache cho'osi'ere kuakuna asara chini chu'o sēniasasi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni chu'u cuasato jmamakarujē'e repa cu'ache cho'osi'e peomu. Mʉsanʉkona, “Cu'ache cho'oku'mu iku”, chiiche cho'oma'kua'mu. ³⁹ Pascuarumu tī'ato ũsurumu pa'iche chēacojñosi'kure te'eu'te etoku'mu chu'u, mʉsanʉkona etojũ'u chiikuni. ¿Ikuni judiopāi chũ'ukuni etojũ'u chiiche mʉsanʉkona? —chiisi'kua'mu repa.

⁴⁰ Chikuna asa ũcuanʉko cuiju i'kasinaa'me repa.

—Etomanejũ'u jā'ure. Barrabani etokaijũ'u chukuna'te —chijju cuisinaa'me repa.

Repa Barrabás ñaau paniasomu.

19

¹ Repanapi jā'aja'ñe i'kaju cuirena Pilato Jesuni sa sui'suea'ju chini chũ'uasomu. Chũ'unu sōtaopāipi sa sui'sueasome repa'te. ² Ūcuachi'a

miu tuhivũ cho'o Jesús s̄jopũna tuo kãa pãi chũ'ũna ju'ikãare chimaajakãare sachasome repau'te. ³ Sacha pi'ni repau'te ruarepañoã kueñe raiju ija'che i'kaasome repana:

—¡Ikupi judíopãire si'arũmu chũ'ũku paau! —chiiju repau chiana vaniasome repana.

⁴ Jã'aja'ñe cho'orena Pilato repanare pãi jo'e eta i'kasi'kua'mũ.

—Asarepajũ'ũ, musanũkona. Eto ñoja'mũ chu'ũ repau'te. Chu'ũ cuasato cu'ache cho'oma'kua'mũ repau —chiisi'kua'mũ repau.

⁵ Ũcuarũmu Jesupi s̄jopũ'te miu tuhivũ tuhiũ kãa chimaajakãare ju'iu etaũna ija'che i'kasi'kua'mũ Pilato:

—¡Ñajũ'ũ! Ikuu'mũ repau —chiisi'kua'mũ.

⁶ Chikũna phairipãi chũ'ũnana'me Dios vũ'e pẽ'jekaina repau'te Jesure ña cuiju i'kasinaa'me.

—Kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'ũ jã'ũre. Kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'ũ —chiisinaa'me repana.

Chitena Pilato i'kasi'kua'mũ.

—Chu'ũ cuasato cu'ache cho'omanesi'kua'mũ iku. Jã'ajekũna ikũre vanisõñe chũ'ũcuhemu chu'ũ. Musanũkonapi sa kurususẽ'verona jẽ'jo nukojũ'ũ ikũre —chiisi'kua'mũ repau.

⁷ Chikũna judíopãi chũ'ũna i'kasinaa'me.

—“Dios Mamaku'mũ chu'ũ”, chiiũ joreku'mũ iku. Chũkũna aipãi jã'aja'ñe i'kaju jorenare, “Vanisõjũ'ũ”, chiiju chũ'ũ jo'kaasome. Jã'ajekũna repana chũ'ũ jo'kasi'e vanisõñe pa'imũ ikũre —chiisinaa'me repana.

⁸ Jã'aja'ñe i'kache'te asa Pilato na'a ruu vajuchoasomũ. ⁹ Ũcuarũmu repau jo'e vũ'ena Jesure cuua s̄niasomũ.

—¿Jeecheja cakua'ũ mu'ũ? —chiniasomũ repau.

S̄eku'teta'ni Jesús i'kamaneasomũ.

¹⁰ I'kamaũna Pilato jo'e i'kaasomũ.

—¿Chu'ũ s̄eñe kuamaneja'ũ mu'ũ? Pãi chũ'ũkũjekũna chu'ũre uache chũ'ũre'omũ chu'ũre, mu'ũre kurususẽ'verona jẽ'jo nukochena'me jose etoche. ¿Jã'a vesũku mu'ũ? —chiniasomũ repau.

¹¹ Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Mu'ũni Diopi pãi chũ'ũñe jo'kamaneru chu'ũre jã'aja'ñe cho'ojache chũ'ũcu'ara'amũ mu'ũre. Chu'ũre ch̄eaa'ju chini sa jo'kasi'ku mu'ũre na'a ruu cu'ache cho'osi'kua'mũ —chiniasomũ repau.

¹² Jã'aja'ñe i'kaũna asa Pilato repaũni jose etora chini jo'e eta ruu i'kasi'kua'mũ repanare pãi. I'kaku'teta'ni repana judíopãi cuiju i'kasinaa'me.

—“Pãi chũ'ũku'mũ chu'ũ”, chiinapi maire ũcuanũkore chũ'ũku'te Cesa'te cuheme. Jã'ajekũna mu'ũpi jã'ũni ũcuare jã'aja'ñe i'kasi'kũni jose etoni repau'te maire ũcuanũkore chũ'ũku'te ja'me pa'ikũma'mũ mu'ũ —chiisinaa'me.

¹³ Repana i'kache asa pi'ni Pilato Jesure ve'sena etojũ'ũ chini pãi cu'ache cho'osi'e kuajũna asaku ñũ'isaivũna puusi'kua'mũ. (Repasaiuvũ rãiraripũ “Gabata” chiimũ hebreo chu'o. “Gabata” chini “Cata je'nasiraripũ” chiimũ.) ¹⁴ Pascuarũmu tĩ'añe te'eumucuse karatona nukarepau su'itona judíopãi chũ'ũnare i'kasi'kua'mũ Pilato.

—¡Ñajũ'ũ ikũre, musanũkonare ũcuanũkore chũ'ũku'te! —chiisi'kua'mũ repau.

¹⁵ Chikũna cuiju i'kasinaa'me repana.

—Sa vanisōjũ'u jā'ure. Sa vanisōjũ'u jā'ure. Kurususē'verona jē'jo nukojũ'u jā'ure —chiisinaa'me repa.

Chitena i'kasi'kua'mu repa.

—¿Musanukonare chũ'uku'te kurususē'verona jē'jo nuko vēasōjũ'u chiiche musanukona? —chiisi'kua'mu.

Chikuna judío phairipai chũ'una i'kasinaa'me.

—Césachi'aa'mu pāi ũcuanukore chũ'uku —chiisinaa'me.

¹⁶ Chitena Pilato Jesure sōtaopāire jo'kasi'kua'mu, sa kurususē'verona jē'jo nukoa'ju chini. Jo'kauna repa'te sasōsinaa'me repa.

Jesure kurususē'verona jē'josi'ere kamu

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Sajuna Jesús repa'te jē'jo nukojasē'vero kurususē'vero kuai Calavera aikūtina Pāi sījopujakūti chiikūtina saisi'kua'mu. “Calavera” chini “Gólgota” chiimu hebreo ch'u. ¹⁸ Ūcuachejana repa Jesure kurususē'verona jē'jo nukosinaa'me. Chekunare ũcuaja'che ka'chanare kurususē'veroāna jē'jo nukosinaa'me repa. Te'e'te Jesús ujjajūtu cakā'kona nukosinaa'me repa. Chekuni kā'kojūtu cakā'kona nukosinaa'me. Jesure repa chenevuna nukosinaa'me. ¹⁹ Ūcuarumu Pilatoji chũ'una tochasiko'a kurususē'vero chā'tirona jē'jo suosinaa'me repa, Iku JESUS, NAZARET VU'EJOPO CAKUA'MU. JUDIOPĀI CHŨ'UKU'MU, chiiche tochasiko'are. ²⁰ Pilatoji chũ'una hebreo ch'u, griego ch'u, latín ch'u tochasinaa'me repako'a. Repacheja Jesure kurususē'vero jē'jo nukosicheja Jerusalén vu'ejoopo kueñe pa'isi'kua'mu. Jā'ajekuna judiopāi jainuko rani repako'a tochasi'e ñasinaa'me. ²¹ Judío phairipai chũ'una repako'a tochasi'ere ña i'kasinaa'me Pilato'te.

—Jā'a, “Judíopāi chũ'uku'mu iku”, chijju tochasi'e tunosō, “ ‘Judíopāi chũ'uku'mu ch'u’, chiisi'kua'mu iku”, chiiche tocha sūojũ'u —chiisinaa'me repa.

²² Chitena Pilato i'kasi'kua'mu.

—Chũ'upi chũ'una tochasi'ea'me jā'a. ¡Ūcua jā'aja'ñe pa! —chiisi'kua'mu repa.

²³ Repa sōtaopāi Jesure kurususē'verona jē'jo nuko pi'ni repa ju'isikāa mini ũcuaka'chapana te'ese'rechi'a che're paasinaa'me. Chekukāa tūosikāa repakāapi juhasi'epi peokuna te'eujakāajekuna sāiñechi'a ija'che i'kasinaa'me repa:

²⁴ —Ikāa che'resōmaneñu mai. Rupu ikāa paajauni catara'karuā tochasira'karuāpi chejana su'a jñaañu —chiisinaa'me repa.

Jā'aja'ñe cho'ojju Dios ch'u kuakaisina tocha jo'kasi'e kuache'te ũcuarepa cho'osinaa'me repa sōtaopāi, ija'che kuache'te:

Chũ'u ju'isikāa te'ese'rechi'a che're paasinaa'me repa.

Chekukāa tūosikāa paajauni jñaañu chini catara'karuā mami tochasira'karuāpi chejana su'asinaa'me repa, chiimu repa tocha jo'kasi'e.

²⁵ Jesús jē'jo suocojñosi'ku nukasē'vero kueñere romi ũcuaka'chapana nukasinaa'me, repa puka'kona'me repa cho'jeo, cheko María Cleofas rājona'me María Magdalena. ²⁶ Nukajuna chũ'u Jesús neeku repa ru chiicojñokū repa puka'kore kueñe nukasi'kua'mu. Nukakuna ña Jesús repa puka'kore i'kasi'kua'mu.

—Ja'ko, mu'u chīija'iu pa'ija'mu iku —chiisi'kua'mu repa chũ'ure.

²⁷ Chini chũ'ure ũcuaja'che i'kasi'kua'mu repa — Maja'koja'io pa'ija'mo iko —chiisi'kua'mu repa.

Jã'aja'ñe i'kauna asa jã'arumupi teana repao'te chu'u vu'ena sa kuirasi'kua'mu chu'u.

Jesús jũ'isi'ere kwamu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni, “Ja'ku chũ'u jo'kasi'e peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me”, chini cuasaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Okouamu chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

Jã'aja'ñe i'kaku Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache'te ũcuarepa cho'osi'kua'mu repau.

²⁹ Ũcuachejare churura'puru uche cono rãara'ka timusira'puru ñu'isi'kua'mu. Repana sãtaopã ũcuara'kana chu'isovũji chũsa chũu hisopo vãsocho chã'tirona repasuru quẽo suo muo repau chu'opona nosinaa'me chu'chua'ku chini. ³⁰ Muorena chu'chu ũku pi'ni ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me —chini meñe sime jũnisõsi'kua'mu repau.

Cunarũji Jesús me'jupona sãtao totasi'ere kwamu

³¹ Pãaumucuse chuta'a tĩ'amarumjekuna repana judiõpã, “Maipi kurususẽ'veroã jẽ'jocojñosinani casoma'to cu'amu. Che'ro pascuarumu na'a rua fiesta cho'oumucusea'me. Jã'ajekuna maipi repana cũ'are tu'ka ju'chesõnu na'a na'mi jũnisõrena na'mi caso re'oa'ku”, chini repana Pilatoni sani i'kaasome jã'aja'ñe cho'oche'te chũ'ua'ku chini. ³² Ũcuarumu repana sãtaopã Pilatoji chũ'una rani Jesure ja'me jẽ'jo nukocojñosi'kure charo nukakuni repau cũ'a tu'ka ju'chesinaa'me. Chekure ũcuaja'che cho'osinaa'me repana. ³³ Cho'o pi'ni Jesure ñasinaa'me. “Ikũta'ni jũnisõsi'kua'mu”, chini repau cũ'a tu'ka ju'chemanesinaa'me.

³⁴ Jã'ata'ni sãtao te'eu cunarũji Jesús me'jupona totasi'kua'mu. Totauna chiena'me oko raisi'kua'mu repau totasicoje. ³⁵ Jã'aja'ñe cho'oche ñasi'kujeku jorema'ñe ũcuarepare chu'o kwamu chu'u, musanukonapi ña, “Jesús Dios Mamaku'mu”, chini repauni cuasaa'ju chini. ³⁶ Repau cũ'are tu'ka ju'chemanerena Dios chu'o aperumu kuakaisina tocha jo'kasi'e ũcuarepa ti'jñesi'kua'mu.

Repau tara te'etarapujẽ'e ju'chumanaja'mu,

chiimu repa tocha jo'kasi'e. ³⁷ Dios chu'o tochasiphuro chekucheja ija'che kwamu:

Repana totasi'kure ñajanaa'me pã,
chiimu.

Jesure tãsi'ere kwamu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Jã'a cho'o pi'nisirumu José Arimatea vu'ejoopo caku Jesure jũ'isi'kure Pilatoni sãniasomu sa tãra chini. (Repau José judiõpãire vajuchuku Jesure ñoma'ñe chiiku paniasomu.) Sẽeuna Pilatoji, “Jau”, chikuna sani Jesure caso saasomu repau. ³⁹ Sauna Nicodemo Jesure ñamipi mua cutusi'ku ja'me saiũ ma'ña jũ'isiva'nare ro'veche mirrana'me áloe ja'mesi'e treinta kilos saasomu. ⁴⁰ Sa kãana reajakãana ma'ñapi chũu Jesure reasome repana Josena'me Nicodemo. Jũ'isinare judiõpã cho'oche'me jã'a. ⁴¹ Jesure kurususẽ'veroã jẽ'jo nukosichejare otera'ñuruã pa'icheja pa'isi'kua'mu. Ũcuachejare mamacoje chuta'a jũ'isi'kure te'eu'terejẽ'e tãmacoje pa'isi'kua'mu, aikũti caripana tẽtoche ũhisicoje. ⁴² Reparumu judiõpã pãaumucuse tĩ'acuhakuna repacojepi kueñe pa'ina ũcuacojena

cuaa ũhaasome repau'te Jesure. Ũha eta repacoje kakasa'aro catarupi raa ujarupi ta'pi vuna co'iasome repana.

20

Jesús vajuraishi'ere kwamu

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Romikorumu apeñatato raa ñami chuta'a chijajũvana María Magdalena Jesure ũhasicojena saniasomo. Sani ñato catarup repacoje ta'pisi'pu kuñosõsi'pu paniasomu. ² Ña vuvusõ Simonna'me chu'u Jesús neeku repau raa chiicojñoku pa'ichejana rani kuasi'koa'mo repao.

—Maire Paaku'te pã mini etua sasõsinaa'me. Repau'te sa ũhasicheja vesume mai —chiisi'koa'mo repao.

³ Chikona asa chu'u Pedrona'me eta ũcuacojena saisinaa'me. ⁴ Vuvuju saisinaa'me chukuna Jesús neena. Jã'ata'ni chu'u Pedro'te na'a charo vuvu t'asi'kuamumu repacoje. ⁵ Vuvu t'a repacoje sa'navu raa ñato Jesure reasikãñachi'a ũhisi'kuamumu. Raa ñakuta'ni chu'u kakamanesi'kuamumu. ⁶ Na'a cho'jepi vuvu t'asi'kuamumu Simón Pedro repacoje. Ũcuaja'che repakãña kaka ñasi'kuamumu repau. ⁷ Ũcuachi'a Jesús sïjoru reasikã tichejana pu'se ũhasikãare ñaasomu repau. ⁸ Ũcuarumu chu'u charo vuvu t'asi'ku repacoje ũcuaja'che kaka ña, “¡Vajuranicuhacosomu repau!”, chini cuasasi'kuamumu. ⁹ Reparumu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e repau vajurajache kuache asanata'ni chuta'a asavesusinaa'me chukuna. ¹⁰ Ña pi'ni vuna co'isinaa'me chukuna.

María Magdalenani Jesús peosichejapi rani ñosi'ere kwamu

(Mr 16.9-11)

¹¹⁻¹² María Magdalenata'ni chukuna'te tuhasi'ko co'imanesi'koa'mo. Co'ima'ñe pa'io repacoje kueñere nukako oniasomo repao. Oio repacoje sa'navu raa ñato Jesús ũhischejare ángeles te'eka'chapana pojakãña ju'inapi ñuniasome. Jesús sïjoru caru'ru pa'isichejare cheku ñuniasomu. Chekuta'ni Jesús cū'a caru'ru pa'isichejare ñuniasomu. ¹³ Ũcuarumu ángeles repao'te sēniasome.

—¿Je'se pa'ina oiko mu'u? —chiniasome repana.

Chitena i'kaasomo.

—Chukuna'te Paaku'te pãipi sasõsinaa'me. Repau'te sa ũhasichejajē'e vesumo chu'u —chiniasomo repao.

¹⁴ Jã'aja'ñe i'kacuha churiko Jesure ũcuacheja nukakuni ñaasomo repao. Ñakota'ni ñavesuasomo repao repau'te. ¹⁵ Vesukona i'kaasomu Jesús repao'te.

—¿Je'se pa'ina oiko mu'u? ¿Nee ni ku'eko mu'u? —chiniasomu repau.

Chikuna, “Otera'ñuruã kuirakucosomu iku”, chini cuasako i'kaasomo repao.

—Mupri sasi'ku pani kuajũ'u chu'ure repau'te sa ũhasicheja. Mijani rara chiimo chu'u —chiniasomo repao.

¹⁶ Chikona Jesús i'kaasomu.

—¡María! —chiniasomu.

Chikuna asa churi hebreo chu'opi i'kaasomo repao.

—¡Rabuni! —chiniasomo. (“Rabuni” chini “Masiu” chiimu hebreo chu'o.)

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kaona i'kaasomu Jesús.

—Chēamanejũ'u chu'ure. Ja'ku pa'icheja chuta'a co'ima'kuamumu chu'u. Jã'ajekuna chēamanejũ'u chu'ure. Jã'ata'ni chu'u neenare chu'u

cho'jechiija'ñe pa'inare co'i ija'che kuakaijũ'u: "Jesús, 'Chũ'u Ja'ku Dios pa'ichejana co'imũ chu'u. Repau chu'u Ja'ku ũcuachi'a Mũja'kua'mũ. Chũ'ure paaku'mũ Repau. Ũcuachi'a musanukonare Paaku'mũ Repau', chiisi'kua'mũ", chiijũ'u repanare —chiniasomũ repau.

18 Chikuna repao María Magdalena rani chukuna'te repau neenare repau'te ñasi'ena'me repau i'kasi'e kuasi'koa'mo.

Jesús repau neenare peosichejapi rani ñosi'ere kwamũ
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

19 Ũcuau mucuse romicorũmũ na'itona chukuna Jesús neena judíopã chũ'unani vajuchũjũ jatisa'ñaroã peore masi jeo ta'chesõ chi'i pa'isinaa'me. Jã'aja'ñe chi'i pa'inani Jesús chukuna chenevũ'te peosichejapi rani nukaku ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona —chiisi'kua'mũ.

20 Chini repau jũjñana'me me'jupo totasicoje ñosi'kua'mũ repau chukuna'te. Ñokuna ña, "Maire Paaku'mũ iku", chini pojosinaa'me chukuna. 21 Ũcuarũmũ repau jo'e ũcuare i'kasi'kua'mũ.

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona. Repau chũ'uñe cho'oa'ku chini Ja'ku chũ'ure raosi'eja'che musanukonare saomũ chu'u —chiisi'kua'mũ repau.

22 Chini chukunani jujukũ ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¡Dios Rekochoji musanukona rekoñoãre ja'me paau! 23 Cu'ache cho'оче ũhasõsinare pã, "Musanukona cu'ache cho'osi'e tũnosõsi'ea'me", chiire'omũ musanukonare. Chiito tũnorepasi'ea'me repa. Jã'ata'ni cu'ache cho'оче ũhamanareta'ni, "Musanukona cu'ache cho'оче tũnoma'ñea'me", chiire'omũ musanukonare, tũnoma'ñejekuna —chiisi'kua'mũ repau.

Jesure vajũraisi'kũre Tomás ñasi'ere kwamũ

24 Reparũmũ chukuna'te Jesús neenare docerepanare ja'me pa'iku, "Gemelo", chiicojñokũ Tomás peosi'kua'mũ, Jesús chukuna'te peosichejapi rani ñorũmũ. 25 Peosi'kũjekuna repau'te ija'che kuasinaa'me chukuna:

—Maire Paaku'te ñasinaa'me chukuna —chiisinaa'me chukuna repau'te. Chitena Tomás jachaku ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Repau jũjña jẽ'josicojña ña chu'u mũoñoji cuacha ñani'te ũcuachi'a repau me'jupo totasicoje chu'u jũtũpi suãni ñani'te musanukona i'kache cuasaja'mũ chu'u —chiisi'kua'mũ repau.

26 Te'esemana pa'isirũmũna jo'e ũcuavũ'ena chi'isinaa'me chukuna. Reparũmũta'ni Tomás ja'me pa'isi'kua'mũ. Chi'i pa'ijũ jatisa'ñaroã masi jeo ta'chesõsisa'ñaroãta'ni Jesús chukuna chenevũ'te peosichejapi rani nukaku ija'che i'kasi'kua'mũ:

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona —chiisi'kua'mũ.

27 Chini repau'te Tomare i'kasi'kua'mũ.

—Chu'u jũjña jẽ'josicojñana mũ'u mũoñoji cuacha ñajũ'u. Ũcuachi'a chu'u me'jupo totacojñosicoje mũ'u jũtũpi suãni ña jachama'ñe cuasajũ'u chu'ure. Ũcuau'mũ chu'u —chiisi'kua'mũ repau.

28 Chikuna i'kasi'kua'mũ repau.

—Dioa'mũ mũ'u. Chu'ure Paaku'mũ —chiisi'kua'mũ repau.

29 Chikuna i'kasi'kua'mũ repau.

—Chura chu'ure ñasi'kũjekũ jachama'ñe cuasamũ mũ'u. Jã'ata'ni chu'ure ñamanapi cuasana mũ'ure na'a rua pojojũ pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mũ repau.

Pãipi ña, “Jesús Dios Mamakũ'mũ”, chiiyũ cuasaa'jũ chini Juan iphũro tocha jo'kasi'ere kũamũ

³⁰ Repaũ Jesús cheja pa'irũmũ chũkũna repaũ neena ñajũ'te Diochi'a cho'omasiche rũa cho'o ñosi'kũa'mũ. Jã'ata'ni repa chũkũna ñasi'e peore kũakũ tocha jo'kama'mũ chũ'ũ iphũro. ³¹ Ie iphũro tochasi'e peore mũsanũkonapi ña, “Jesucristo Dios Raosi'kũa'mũ. Ũcuauũ Mamakũ'mũ repaũ”, chini cuasa, repaũni cuasajũ re'oja'che pa'ijũ jũnisõsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani paapũ chini tocha jo'kamũ chũ'ũ.

21

Repaũ neenare sieterepanare Jesús peosichejapi rani ñosi'ere kũamũ

¹ Jã'aja'ñe cho'osirũmũ chũkũna Jesús neena na'a pa'ijũ Tiberias chiara rũ'tũva'te pa'ijũna Jesús jo'e peosichejapi ñosi'kũa'mũ chũkũna'te aperũmũ cho'osi'eja'che. Ija'che cho'osi'kũa'mũ repaũ: ² Repacheja Simón Pedro'mũ, “Gemelo” chiikũ Tomaa'mũ, Galilea cheja cajoopo Caná vũ'ejoopo cakũ Natanaela'mũ, chũkũna Zebedeo chiĩ te'eka'chapana a'chũna'me pa'isi'kũa'mũ chũ'ũ. Ũcuachi'a chekũna te'eka'chapana chũkũna'te ja'me pa'isinaa'me Jesús neena. ³ Ũcuarũmũ Simón Pedro chũkũna'te i'kasi'kũa'mũ.

—Va'i saimũ chũ'ũ —chiisi'kũa'mũ.

Chiiũna chũkũna,

—Ja'me saũũ —chiisinaa'me.

Chini choovũ caje tuni ja'me va'i saisinaa'me chũkũna. Sani si'añami chonata'ni te'eva'ũrejẽ'e va'ire chomanesinaa'me chũkũna.

⁴ Ñatapi'ratona repaũ Jesús chiara rũ'tũva'te peosichejapi rani nukasi'kũa'mũ. Jã'ata'ni chũkũna repaũ neena repaũ'te ñavesũsinaa'me.

⁵ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te i'kasi'kũa'mũ.

—Põsupãi, ¿va'i chomanere? —chiisi'kũa'mũ.

Chikũna chũkũna i'kasinaa'me.

—Pãasinaa'me chũkũna —chiisinaa'me.

⁶ Chitena i'kasi'kũa'mũ repaũ.

—Va'i chorũ choovũ ujjajũtũ cakã'kona su'a rũoru va'i kakajanaa'me —chiisi'kũa'mũ repaũ.

Chikũna repaũ chũ'ũñe cho'oju jairepanũkore va'ire chorena va'i chorũ miicu'asi'kũa'mũ chũkũna'te. ⁷ Ũcuarũmũ chũ'ũ Jesús rũa chiicojñokũji i'kasi'kũa'mũ Pedro'te.

—Maire Paakũ'mũ jã'ũ —chiisi'kũa'mũ chũ'ũ.

Jã'aja'ñe i'kaũna asa Simón Pedro Jesuni ñara chini sẽ'sevũ ju'ikãa repaũ tĩtosikãa mini sacha chiarana su'a tuãni runi chu'asi'kũa'mũ.

⁸ Chũkũnata'ni repaũ neena canũka choovũji va'i chorũji va'ipi timusõrena chiachaji vavo rajũ pa'isinaa'me. Chũkũna raisicheja cien metros pa'isi'kũa'mũ chiara joopo. ⁹ Rani rũ'tũvana jũo mani toa ñasinaa'me chũkũna. Ũcuatoare chiacha va'ina'me pã pa'isi'kũa'mũ. ¹⁰ Ũcuarũmũ Jesús chũkũna'te i'kasi'kũa'mũ.

—Va'i mũsanũkona chosiva'nare te'eva'nare rajũ'ũ —chiisi'kũa'mũ.

¹¹ Chikũna jo'e Simón Pedro choovũna caje tuni va'i chorũ ciento cincuenta y trerepana va'i ujanachi'a timusi'rũre jñajñũ ma ũhasi'kũa'mũ. Va'i jainũko pa'irũta'ni che'remanesi'kũa'mũ repaũ. ¹² Jã'aja'ñe cho'o pi'niũna Jesús i'kasi'kũa'mũ chũkũna'te.

—Rani ãijũ'ũ ãũ —chiisi'kũa'mũ.

Chukuna repau neena te'eujē'e, “¿Jeeja'iu'u mu'u?” , chiimanesinaa'me, repauni ña masiju. “Chukuna'te Paaku'mu iku”, chini cuasasinaa'me.

¹³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te pāna'me va'i mini āusi'kua'mu.

¹⁴ Repau Jesús vajurani pa'iu chukuna'te repau neenare peosichejapi rani ñosi'e chura choteñoā'me.

Simón Pedrona'me Jesús cutusi'ere kumu

¹⁵ Āu āni pi'nisirumu Jesús Simón Pedro'te sēesi'kua'mu.

—Simón, Juan mamaku, ina chiime chu'ure. Jā'ata'ni, ¿mu'u chu'ure na'a rua chiima'ku? —chiisi'kua'mu.

Chiuuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Jūju, Chu'ure Paaku, mu'ure rua chiimu chu'u. Masimu mu'u jā'a —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Jā'aja'ñe pa'ito ovejachīiva'nare kuiracheja'che kuirakaijū'u mu'u chu'u neenare —chiisi'kua'mu repau.

¹⁶ Chini repau'te jo'e sēesi'kua'mu repau.

—Simón, Juan mamaku, ¿chu'ure chiiku mu'u? —chiisi'kua'mu.

Chiuuna i'kasi'kua'mu repau.

—Jūju, Chu'ure Paaku, mu'ure chiimu chu'u. Masimu mu'u jā'a —chiisi'kua'mu repau.

Chiuuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ovejava'nare kuiracheja'che kuirakaijū'u chu'u neenare —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Jo'e ūcuate'ere sēesi'kua'mu Jesús repau'te.

—Simón, Juan mamaku, ¿chu'ure chiiku mu'u? —chiisi'kua'mu.

Jesupi ūcuate'ere choteñoā, “¿Chu'ure chiiku mu'u?”, chiuuna Simón Pedro sumuuna i'kasi'kua'mu.

—Chu'ure Paaku, peore masiku'mu mu'u. Chu'u mu'ure chiiche masimu mu'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Jā'aja'ñe pa'ito mu'upi ovejava'nare kuiracheja'che kuirakaijū'u chu'u neenare. ¹⁸ Ija'chere i'kamu chu'u mu'ure: Mu'u aperumu pōsuu pa'irumu kāña sa'che mu'ure uachejña ku'isi'kua'mu mu'u. Jā'ata'ni na'a pa'isirumu mu'u aiva'u pa'itona chekupi mu'u jūjña samuuna vēe mu'ure saiamachejñana saja'mu mu'ure. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

¹⁹ Jā'aja'ñe i'kacheji Jesús Simón Pedro Dios chu'ore chu'vaku chuenisōuna pāi Diore cuasajachere kuasi'kua'mu, ūcuauji asa masia'ku chini. Jā'aja'ñe chiimu Dios.

Ūcuarumu Jesús Simón Pedro'te jo'e i'kasi'kua'mu.

—¿Chu'u chū'ñe'te cho'oku pa'ijū'u! —chiisi'kua'mu.

Jesús repau neeku rua chiicojñoku pa'iche'te kumu

²⁰ Ūcuarumu chu'u, Jesús neeku repau rua chiicojñokūji repanani cho'jepi tuhakuna Pedro churi ñasi'kua'mu chu'ure, aperumu pascua āu āirumu Jesuni kueñe ñu'iu repau'te jo'kajauni, sēesi'kuni. ²¹ Ūcuarumu Pedro chu'uni ña Jesure sēesi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, ikurejē'e, ¿je'se ti'jñeja'u? —chiisi'kua'mu.

²² Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u cheja jo'e cajerumujatuka jūnisōma'ñe pa'iche'te chū'u jo'kauato jo'kare'omu chu'ure ikure. Mu'uta'ni iku pa'ijache cuasama'ñe chu'u chū'ñe'te cho'oku pa'ijū'u —chiisi'kua'mu repau.

²³ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa chekuna repau neena asavesujū sāiñechi'a ija'che cutuasome: “Repau Juan jūnisōma'ñe ai pa'ijaasomū”, chini-asome. Jā'ata'ni repau Jesús, “Jūnisōma'ñe ai pa'ija'mū ikū”, chi-imanesi'kua'mū chū'ure Juanre. Rupū, “Chū'ū cheja jo'e cajerumujatū'ka jūnisōma'ñe pa'iche'te ikure chū'ūni jo'kauato jo'kare'omū”, chiisi'kua'mū Jesús chū'ure Juanre.

²⁴ Chū'ū Jesús neekū pa'iche'te i'kasinaa'me repana. Chū'ū ũcuauji ie chū'o reparumū cho'osi'ere iphuroña tochamū. Chū'ū kuache chū'o ũcuarepaa'me. Masime mai jā'a. ²⁵ Chekumajñaruā Jesús ruā si'ache cho'osi'kua'mū. Iphuro tochama'mū chū'ū repa. Repau cho'osi'ere peore tocharu chekurumū repau cho'osi'e kuaphuroā timusōra'acosomū cheja. Jā'aja'ñe cuasamū chū'ū. Ũcuamakarū tochamū chū'ū Juan.

Jesús saosina cho'osi'ere kuamũ

Jesús Dios Rekocho raojachere kuamũ

¹ Chũ'u Lucas mũ'ure Teófiloni ie chũ'o tocha saomũ, Jesús pa'iche'te masia'ku chini. Aperũmũ chũ'u mũ'ure chekũphũro utija'ophũro tocha saosi'kũa'mũ, Jesucristo cho'osi'ena'me che'chosi'e kũara chini. ² Repaũ Jesús cheja pa'isi'ena'me cũnaũmũ mũisi'e kũara chini tocha saosi'kũa'mũ chũ'u mũ'ure. Dios Rekochoji cho'okaiũna Repaũ mũipi'rarũmũ Jesús Repaũ neenare soni chũ'u jo'kaasomũ, repana cho'ojache.

³ Repaũ Jesús jũniso tãcojũnosi'kũta'ni jo'e vajũrani pa'ũna Repaũ neena ñaasome Repaũ'te. Jũni vajũrani jo'e cuarentarepaumucujũna cheja pa'ũ te'eñoã ñokũ paniasomũ Repaũ, repanapi Repaũ jũni vajũraisi'ere masia'jũ chini. Ñokũna, "Jesua'mũ ikũ", chini Repaũ'te ña masiasome repana. Ũcuachi'a cu'ache cho'оче ũhasinare Dios chẽa paache'te kũakũ che'choasomũ Jesús Repaũ neenare.

⁴ Vajũrani Repaũ neenana'me pa'ũ ija'che chũ'ũasomũ:

—Icheja Jerusalén vũ'ejoopo saima'ñe pa'ijũ cha'ajũ'ũ. Saimũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u Ja'ku Dios mũsanũkonare Repaũ Rekocho'te raopi'ramũ, mũsanũkona rekoñoãre ja'me paaũ chini. Repaũ aperũmũ cho'ora chiisi'e cho'opi'ramũ Dios. Aperũmũ chũ'u mũsanũkonare Repaũ Dios Rekocho raojache kũasi'kũa'mũ. Chura Dios Rekocho'te cha'ajũ'ũ mũsanũkona. ⁵ Aperũmũ Juan pãĩ jainũkore re'oja'che okoro'veasomũ. Chura Diopi mũsanũkonare na'a re'oja'che cho'okaija'mũ. Jeerũmũ pa'ima'tona mũsanũkona rekoñoãna Dios Rekocho raocojũojanaa'me mũsanũkonani ja'me paaũ chini —chiniasomũ Jesús repanare.

Jesús cũnaũmũ mũisi'ere kuamũ

⁶ Repaũ Jesús neena Ũcuauũni ja'me pa'ijũ ija'che sãniasaasome Repaũ'te:

—Asarepajũ'ũ, Chũkũna'te Paakũ. Maijana judío pãĩ chũ'ũñechi'a chiime chũkũna. Jã'ata'ni maire chura tĩinapi chũ'ũme, judío peonapi. Jã'aja'ñe cuheme chũkũna. ¿Chura mũ'u chũkũna'te judío peona chũ'ũñe ũsekaija'ũ? —chiniasome repana.

⁷ Chitena,

—Chũ'u Ja'ku masiche'me jã'a. Repaũ'te ũseuarũmũ judío peona chũ'ũñe ũsekaija'mũ Repaũ. Chuta'a reparũmũ kũama'mũ Repaũ. ⁸ Ie chũ'u i'kache asa chẽajũ'ũ: Mũsanũkonare Dios Rekocho raipi'ramũ. Rani ja'me pa'ũ Ũcuarekochoji cho'okaija'mũ mũsanũkonare, chũ'u pa'iche'te chekũnani masi kũaa'jũ chini. Ũcuauũji cho'okaiũna chũ'u pa'iche masi kũajanaa'me mũsanũkona ijoopo Jerusalén vũ'ejoopo pa'inare peore, icheja Judea cheja pa'inare, ũcuachi'a Samaria cheja pa'inare. Mũsanũkonapi kũajũna si'achejũaruã ruã so'ña pa'ina pãĩ peore asajanaa'me chũ'u pa'iche —chiniasomũ Repaũ.

⁹ I'ka pi'ni Repaũ neena ñajũ'te cũnaũmũna mũnisoasomũ Repaũ. Mũũna ñaũũ chiinaretani pikopi ñaũejẽ'e peoche ta'pisoũna ñama'ñe mũosoasome repana.

¹⁰ Chuta'a mũñe ñajũ pa'ijũna peosichejapi rani mũmũpãĩ te'eka'chapana pojakãña ju'inapi rani repana chenevũ'te nũkaasome. ¹¹ Nũkajũ repanare Jesús neenare ija'che i'kaasome repana:

—Musanukona Galilea cheja raisina, ¿je'se pa'ina chuta'a mñe ñajü pa'iche? Repau Jesús cunaumuna munisocuhasi'kua'mu. Na'a pa'isirumu Ūcuau mñisi'ejache jo'e cajeja'mu Repau —chiniasome repana ángeles cunaumu pa'ina.

Judas aperumu pa'isi'ejache pa'ijauni Matía'te jñaasi'ere kwamu

¹² Ūcuarumu repana te'ekilómetro Olivo aiküti caje Jerusalén vñ'ejoopona co'i tñ'aasome. ¹³ Vñ'ejoopo tñ'a vñ'e mñi repana pa'iruupna kakaasome oncerepana, Pedro'mu, Santiago'mu, Juan'mu, Andre'mu, Felipe'mu, Tomaa'mu, Bartolome'mu, Mateo'mu, Santiago Alfeo mamakumu, Simón cananistapái cho'okaisi'kuna'me Judas Santiago cho'jeu. ¹⁴ Repana oncerepana si'aumucujña chekunana'me chi'ijü paniasome Repau Jesús cho'jehiina'me, puka'ko Mariana'me chekuna romi. Chi'i si'arumu Dioni sēeju paniasome repana.

¹⁵ Reparumu repana Jesucristo'te cuasanachi'a chi'iasome. Ciento veinterepana chi'isina pa'icosome. Chi'irena Pedro repana chenevñi vñi nukaku ija'che i'kaku ch'vaasomu repanare:

¹⁶ —Asarepajñ'u, ch'u majapái. Aperumu Dios Rekochoji kuakuna David Judas cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ūcuarepa ti'jñesi'kua'mu. Dios Rekocho peoche i'kama'kua'mu. Jã'ajekuna aperumu Dios Rekocho i'ka jo'kasi'e pa'ikumu Judas. Repau Judas Jesuni chēa sa vanisōa'ju chini chekunani Repau sani pa'ichejana sasi'kua'mu. ¹⁷ Chuta'a jã'aja'ñe cho'omarumu Repau Jesús Judare soni chēa paasi'kua'mu. Chēa paakuna chukunana'me pa'iu Diore re'oja'che ja'me cho'okaiu pa'isi'kua'mu repau.

¹⁸ 'Repau Judas aperumu re'oja'che pa'isi'kupi Jesuni cu'ache cho'ouna repau'te ro'iasome pái. Ro'isinareta'ni repa kuri suma'ñe cuasa co'choasomu repau. Co'chouna repa kuri chejare kooasome repana. Repau Judas cutapu'te tuñi che're cutatupñi etauna jñisōasomu. ¹⁹ Repau tuñi jñisōsi'e Jerusalén pa'ina ūcuanuko asaasome. Jã'aja'ñe asa repana ch'u Acéldama ve'oasome repacheja. Repana ch'u "Acéldama" chini "Chiecheja" chiiuasomu.

²⁰ 'David mai aipaiu pa'isi'ku tocha jo'kasi'e ija'che kwamu: Repau vñ'e pái peovñ'e jo'kasōsivñ'e paau.

Repau cho'оче chekuni jo'kajñ'u, chiimu. ²¹⁻²² Jã'ajekuna Judas aperumu cho'osi'ejache re'oja'che cho'okuni chekuni jña jo'kañu chiime mai. Jo'e te'eu'te jñañu Jesús pa'iche'te maina'me kuajure, "Jesús jñisō tãcojñosi'ku jo'e vajurani pa'ikumu", jã'aja'ñe chiiu kua'ku. Jesús maina'me ku'irumu, ūcuaja'che Juan Repau'te okorosi'e ñasi'kuni si'ache maina'me ku'iu Repau cunaumu munisōñe ñasi'kuni jñañu chiime mai —chiniasomu repau Pedro repanare.

²³ Chikuna, repana te'eka'chapanare ve'oasome, repana chiinani. José Barsabana'me Matía'te ve'oasome repana. José Barsabás jo'e ūcuate'euji Justo ve'easomu. ²⁴⁻²⁵ Repanani chini ūcuanuko Jesuni sēniasome repana, Repau chiikuni masiñu chini. Ija'che i'kajü sēniasome repana:

—Mu'u, Chukuna'te Paaku, pái ūcuanuko rekoñoa cuasache masiku'mu. Chekuni te'eu'te jñañu chiime chukuna Judas re'oja'che pa'irumu cho'osi'ejache cho'oa'ku chini. Mu'u chiikuni kuajñ'u chukuna'te. ¿Jauni jñaajanaa'ñe chukuna? Repau Judas re'oja'che cho'osi'e jo'kasō, cu'ache cho'osi'kujeku jñisō vati toare sani pa'iuasomu, cu'ache cho'osi'e ro'i. Chura chukuna'te ja'me pa'ikujü karamu. ¿Jauni jñaajanaa'ñe chukuna ja'me ch'vajaure? —Jã'aja'ñe i'kajü sēniasome repana.

²⁶ Sēni pi'ni repana chiinani te'eka'chapanare repana mami catapuāna tochaasome repana. Tocha pi'ni su'aasome Jesús chiikuni masiñu chini. Su'a ña Matiani chēaasome repana ũcuanani ja'me pa'ia cho'okaa chini. Chēarena ũcuanani Jesús saosinani oncerepanani jovoasomu Matías, ja'me chū'vara chini.

2

Dios Rekocho cajesi'ere kumam

¹ Ūcuarumu fiesta Pentecostés pa'irumu ũcuate'evu'e Jesucristo'te cuasanachi'a ũcuanuko chi'iasome. ² Repavere chi'i pa'ijuna cunamupi rua asoche tutacheja'che asoasomu. Repavere pa'ina ũcuanuko asaasome. ³ Asouna ñato repanare ũcuanukore sijo sē'sevuā toñarua'ña ñoasomu. ⁴ Dios Rekochoji raiu ũcuanukore jā'aja'ñe cho'oasomu. Repanare Repau Rekochoji rani ja'me pa'ia cho'okaiuna repanajē'e che'chemanesi'ere tīipai chū'o i'kaasome repana ũcuanuko.

⁵ Reparumu repacheja Jerusalén vu'ejoopo judiopai jainuko si'achejñaruā raisina paniasome Diore cuasana. ⁶⁻⁷ Umupi rua asoche cho'okuna asa repana Jerusalén pa'ina jainuko vu'vu mua chi'iasome asañu chini. Vu'vu mua asato Jesucristo'te cuasanapi repanajē'e che'chemanesi'ere tīipai chū'ore i'kaasome. Jā'aja'ñe i'kajuna asa rua cuasaju paniasome repana. Rua si'achejñaruā raisina i'kachū'ore i'kajuna asa sāiñechi'a ija'che i'kaasome repana:

—¿Je'se paaku ie? Ina tīipai chū'o i'kana ũcuanuko Galilea cheja raisinaa'me. ⁸ ¿Je'se pa'iana ina mai so'ña pa'ina i'kache peore i'kamasiche? ⁹ Mai rua si'achejñaruā raisinaa'me. Partia cheja, Media cheja, Elam cheja, Mesopotamia cheja, Judea cheja, Capadocia cheja, Ponto cheja pa'inana'me Asia cheja raisina pa'ime mai. ¹⁰ Ūcuachi'a Frigia cheja, Panfilia cheja, Egipto cheja, Africa cheja Cirene chekukā'ko pa'inana'me pa'ime mai. Ūcuachi'a Roma vu'ejoopo raisina judiopaina'me judío peonapi judío pa'iche che'chesinana'me pa'ime mai icheja. ¹¹ Ūcuachi'a Creta cheja pa'ina Arabia cheja pa'inana'me pa'ime mai icheja. Si'achejñaruā raisinaa'me mai. Jā'ata'ni mai ũcuanuko Dios re'oja'che cho'ochete kujuna asaju pa'ime. Peore mai chū'opi i'kajuna asame mai —chiniasome repana sāiñechi'a.

¹² Jā'aja'ñe i'kache'te asarena rua cuasoasomu repanare. Jā'ajekuna sāiñechi'a ija'che i'kaju sēniasome repana: “¿Je'se pa'iana ina ija'che i'kache?”, chiiju. ¹³ Chekuna vu'vu muasinata'ni asa pāisoju cu'ache cutuasome repanare Jesure cuasanare. “Cono jū'ime ina”, chiniasome repana sāiñechi'a.

Pedro chū'vasi'ere kumam

¹⁴ Chitena Pedro oncerepanare ja'me pa'ikaji vuni nukaku pāi kuanupu vu'vu raisikuanupu'te ija'che chū'vaasomu:

—Asarepajū'u, musanukona judiopai, Jerusalén pa'ina. ¹⁵ “Ina cono jū'ime”, chiime musanukona te'ena. Jā'ata'ni cono jū'ima'me chukuna. Chuta'a apeñatamu ie. Nueve'me. Mai judiopai umucujña cono ũkumanaa'me. ¹⁶ Ija'che pa'imu: Apereparumu Dios chū'o kuasi'ku, Joel, irumu cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kumam:

¹⁷ Cheja si'apirarumu pāi ũcuanukore Repau Rekocho'te raoja'mu Dios. Raouna Ūcuarekochoji cho'okaiuna mai chīipi Repau chū'ore chū'vajanaa'me.

Cho'okaija'mu pōsupāipi Dios ñoñe'te tohare ñaa'ju chini.
Cho'okaija'mu ainapi ukāni ñaa'ju chini.

18 Ūcuachi'a reparamu Repau'te cho'оче cho'okainare umupāina'me
romi

Repaу Rekochote'raoja'mu Dios
repanapi Ūcuau chu'ore chu'vaa'ju chini.

19 Repau Dios cūnaumūna'me cheja Ūcuauchi'a cho'omasiche'te pāi rua
cuasaju'te cho'o ñoja'mu.

Chiena'me toana'me piko cho'o ñoja'mu Dios.

20 Ūsuu miañe ūseja'mu.

Ūcuaja'che pāimiau chieja'che ñoja'mu.

Repaу jo'e cajepi'rarumu jā'aja'ñe cho'oja'mu Maire Paaku.

Reparumu Dios pāi ūcuauko pa'iju cho'osi'e ro'iche chū'uja'mu.

21 Ūcuachi'a reparumu pāipi Maire Paakuni sēeju,

“Chu'ure oijū'u; mu'ure cuasaku'mu chu'u”, chiito

repanare Chēa Paaku re'oja'che cho'okaija'mu,

chiimu Joel tocha jo'kasi'e.

22 'Israelpāi, asa chēajū'u. Diopi raouna pa'isi'kua'mu Jesús. Ūcuauji
cho'okaiuna rua re'oja'chere, Diochi'a cho'omasiche'te, pāi rua cuasaju'te
cho'osi'kua'mu Repau. Icheja jā'aja'ñe cho'osi'kua'mu. Masime

musanukona jā'a. 23 Jā'ata'ni musanukonapi Repauni vanisōa'ju chini

cu'apāire chū'urena vanisōsinaa'me Repau'te. Musanukonapi chū'urena

kurususē'vero cho'o ūcuasē'verona jē'jo nukorena jūnisōsi'kua'mu Repau.

Jā'ata'ni Dios maini re'oja'che cho'okasa chini ūsemanesi'kua'mu jā'a.

Chuta'a cheja cho'omarumu masiasomu Dios musanukona cho'ojache.

Masikuta'ni ūsemanesi'kua'mu Repau, maini re'oja'che cho'okasa chini.

“Jā'aja'ñe cho'oja'mu chu'u”, chiniasomu Dios aperumu. 24 Jā'ajekuna

Repaу Jesucristo chuenisō tācojñosi'kua'mu. Jā'ata'ni jmamakarū pani

Diopi vasouna jo'e vajurani etasi'kua'mu Jesús. Jūnisōsina pa'icheja

pa'ikuni etosi'kua'mu Dios. Jūnisōsiva'na pa'icheja ai pa'icu'aasomu

Repaу'te. Chuenisōsi'ku vajurani jo'e chejare pa'isi'kua'mu Repau.

25 Aperumu pa'isi'ku David Repau Jesús pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'e
ija'che kuamu:

Chu'ure Paakūji chu'ure ja'me pa'iku'mu.

Ñato si'arumu pa'iku'mu Repau.

Chu'ure cho'okaiku'mu Repau, vajuchumanea'ku chini.

26 Jā'ajekuna chu'u rekocho rua pojomu.

Pojoku ija'che i'kamū chu'u:

Chu'u jūnisōsirumu re'oja'che pa'ija'mu chu'ure.

Jā'are masimu chu'u.

27 Ja'ku, mu'u chu'ure jūnisōsina pa'icheja ai saomaneja'mu.

Chu'ure saoja'mu mu'u.

Jā'ata'ni rua jeerumu jo'kamaneja'mu mu'u chu'ure repacheja.

Mu'upi ūsekuna chu'u ca'nivū jā'jumanaja'mu chu'ure.

28 Mu'upi chu'ure re'oja'che pa'iche che'chouna re'oja'che pa'imasiku'mu
chu'u.

Mu'upi chu'uni ja'me pa'iana rua pojoku'mu chu'u,

chiimu repau David tocha jo'kasi'e.

29 'Asarepajū'u, chu'u majapāi, chu'u ūcuarepa i'kache. Mai aipāiu
pa'isi'kure Davire jūnisōuna tāsōasome pāi. Repau'te tāsicheja chuta'a
pa'imū. Kueñea'me repacheja. Jā'ajekuna ie masime mai: “Chu'u ca'nivū

jã'jumaneja'mu", chiisi'e David ca'nivu pa'iche kuama'ne cheku ca'nivu pa'iche'te kuamu jã'a. ³⁰ Repau David cheja pa'irumu Dios chu'o asa kuakaiu paniasomu. Repau'te ija'che i'kaasomu Dios:

Mu'u jojosinare na'a pa'isirumu jainukore paaja'mu mu'u.

Ûcuana Mamakujì Israelpaire re'oja'che chũ'uja'mu.

Mu'u chũ'uñeja'ne re'oja'che chũ'uku pa'ija'mu Repau.

Chu'o ùcuarepare i'kamú chu'u,

chinasomu Dios repau'te Davire. ³¹ Repau Dios cho'ojache asaasomu David. Asasi'kujeku Dios Raojau Cristo jünisõ jo'e vajurajache tocha jo'kaasomu repau. Ija'che chiimú repa:

Repauji jünisõru jünisõsina pa'icheja ai jo'kamaneja'mu Dios.

Repau ca'nivujẽ'e jã'jumaneja'mu,

chiimú. ³² Repau cho'oja'mu chiisi'e cho'ocuhasi'kuamú Dios. Jesús chuenisõ tácojñosi'ku Diopi vasuna vajurani jo'e ku'isi'kuamú cheja. Ku'una Repau'te peore ùcuauko ñasinaa'me chukuna. ³³ Vajurakuna

Dios Repau'te cunaumuna mu, "Chu'ure kueñe uajjũtu cakã'kore puu ñu'iu chu'una'me chũ'ujũ'u", chiniasomu. Aperumu Repau Puka'ku, Dios, "Chu'u Rekocho'te ñisija'mu chu'u mu'ure", chiniasomu Mamakute. Churata'ni ñisicuhasi'kuamú Repau. Puka'kupi ñisuna Repau Rekocho Jesús Ûcuarekocho'te jo'e chukunani ñisicuhasi'kuamú ja'me paau chini. Ûcuarekochoji re'oja'che cho'okaimú chukuna'te. Musanukona ñasi'ena'me asasi'e cho'okaimú Dios Rekocho chukuna'te. ³⁴⁻³⁵ Repau David cunaumu muimaneasomu. Cheke repau tocha jo'kasi'e ija'che chiimú:

Chu'ure Paaku'te Dios ija'che i'kaasomu:

"Chu'uni kueñe puujũ'u uajjũtu cakã'kona.

Chu'upi cho'okaiuna mu'ure kuhena ùcuauko mu'u chũ'uñe cho'ojanaa'me", chiniasomu Dios Repau'te,

chiimú repau tocha jo'kasi'e. ³⁶ Israelpai ùcuauko, asa chẽajũ'u ie chu'o: Musanukonapi vanisõñe'te chũ'urena Jesure kurususẽ'verona jẽ'josinaa'me pãi. Jã'ata'ni Dios Jesure pãi chũ'uñe jo'kasi'kuamú. Maire Chẽa Paajure Jesuni jñaasi'kuamú Dios. Repau'te pãi ùcuaukore chũ'ua'ku chini raosi'kuamú —chiniasomu repau Pedro.

³⁷ Repau i'kasi'ere asarena rua sumaneasomu repanare. Suma'ne asa repau'te ija'che i'kaju sëniasaasome repana chekunare oncerepanare ùcuachi'a:

—Chukuna majapãi, jã'a pa'ito, ¿je'se cho'ojanaa'ne chukuna? — chiniasome repana.

³⁸ Chitena, repau Pedro jo'e i'kaasomu.

—Musanukona cu'ache cho'оче'te ùcuauko jo'kasõ Dios chũ'uñe'te cho'ojú pa'ijũ'u. Cu'are jo'kasõ re'oja'che pa'ijú okoro'vecojñojũ'u, "Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna", chiijú. Jã'aja'ne cho'oru Dios musanukonare cu'ache cho'osi'e tũ'nesõkaija'mu. Tũ'nesõ Ûcuau Rekocho'te ñisija'mu Repau musanukonare, ai ja'me paau chini. ³⁹ Jã'aja'ne cho'okasa chiimú Dios musanukonare, musanukona chiina'me so'ña pa'inare peore. Maire Paaku Jesucristo chẽa paajanarechi'a cho'okasa chiimú Dios —chiniasomu Pedro.

⁴⁰ Chini repanare rua chu'vaasomu repau, ija'che chiimú:

—Ina pãi icheja pa'ina Jesucristo'te kuhena peore cho'osõjanaa'me. Rua cu'ache pa'ija'mu repanare. Musanukonata'ni cho'osõmanejũ'u — chiniasomu repau.

⁴¹ I'ka pi'niuna repau chu'vache asa chēasinachi'a Jesucristoni cuasaju jovo okoro'vecojñoasome. Repaumucuse pāi chekurumu tres milrepana chekunanani Jesucristo'te cuasanani jovoasome. ⁴² Repana Jesucristo'te cuasana ūcuanuko si'arumu chi'iju paniasome. Jesucristo'te ja'me ku'isinapi Dios chu'ore che'chojuna chi'i che'cheju paniasome repana. Jainuko chi'i āu āiju ūcuachi'a chi'i Diore sēeju paniasome. Jā'aja'ñe cho'ojū ūcuanuko sāiñechi'a pojojū paniasome repana.

Jesucristo'te cuasana pa'iche'te kumam

⁴³ Ūcuarumu pāi ūcuanuko Jesús saosina docerepanapi Ūcuaji cho'okaiuna rua re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'ojuna ñaju rua cuasaasome. Ña jñaneju paniasome repana. ⁴⁴⁻⁴⁵ Repana Jesucristo'te cuasana sāiñechi'a pojojū si'arumu chi'iju paniasome. Re'oja'chechi'a pa'iju sāiñechi'a kuiraju paniasome repana. Chekunare pōsena'me āu karato chekunapi pōse paanapi pōsere ĩsiso, kuri koo, ĩsiasome repanare kuri peova'nare. Ūcuaja'che chejña paanapi chejñare ĩsiso, kuri koo, ĩsiasome chuova'na pa'iva'nare. Na'a rua chuova'na pa'iva'nare kuri na'a rua ĩsiasome repana.

⁴⁶ Dios vū'ena repaumucujña pa'iche chi'iju paniasome repana. Ūcuachi'a repana vū'ñana chi'i pojojū āu āiju paniasome. Sāiñechi'a soni āu āuju pojorepache pojojū paniasome repana. ⁴⁷ Si'arumu chi'i, “Dios rua re'okū'mu”, chiiju paniasome repana. Chekuna pāi tijñani re'oja'che cutuasome repanare. Repau Jesucristoji cho'okaiuna Dios chu'ore asa chēa repaumucujña pa'iche na'a rua jainuko cuasaju jovoju paniasome pāi Repau'te Jesure.

3

Nuka ku'ima'kure vasosi'ere kumam

¹ Ūcuarumu Juanna'me Pedro Dios vū'ena muaju paniasome. Judíopāi Diore sēerumuna tres pa'itona na'ito muaasome repana.

² Repana muaju ñato ūcuavū'ere pāiu nuka ku'imava'u ñuniasomu. Vījachīirumuna cu'acū'a paava'u paniasomu repau. Nuka ku'imava'ujeku ñu'iu Dios vū'e kakanani kurire sēeu paniasomu repau. Kurire sēau chini si'aumucujña cajo ra ñoocojñojukuku Dios vū'e kakasa'aro'te, pāi “Re'ojasa'aro” chiisa'aro'te ñu'iu paniasomu repau.

³ Ūcuarumu repana, Pedrona'me Juan, Dios vū'ena mua tī'a kakapi'rajuna ña kurire sēniasomu repau. ⁴ Sēeuna repau'te rua rorepa ñaasome repana. Rorepa ñaju repau'te Pedroji i'kaasomu.

—Chukunani ñajū'u —chiniasomu repau.

⁵ Chiiuna ūcuanani pojokū ñaasomu. Pojokū cha'aasomu repau, “Chu'uni ina kuri ĩsipi'rame”, chini. ⁶ Cha'akuna Pedro jo'e i'kaasomu repau'te.

—Kurijē'e peomu chu'u. Jā'ata'ni chekere na'a re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Jesucristo Nazaret raisi'kupī chū'ukuna, vūni nuka ku'ijū'u mu'u. Vajujū'u chiimu chu'u mu'ure —chiniasomu Pedro repau'te, nuka ku'imava'ure.

⁷ Chini repau'te uajūtuna chēa juha vūoasomu repau. Juha vūokuna ku'icu'asicū'a teana care'oso nuka ku'ire'oasomu repau'te. Koka paniasomu repau cū'a. ⁸ Teana vūni sū'a nuka kuniasomu repau. Pojokū nuka ku'iu, chā'saku, Dios vū'ena ja'me kakaasomu repau, “Dios rua re'okū'mu”, chiiu.

9 Ūcuauji nuka ku'ia, "Dios rua re'okum", chiiuna, pāi kuanupū repav'e pa'ina rorepa ñaasome repau'te. 10 Repau'te ña masiasome repana ija'che chiiu:

—Āa, jiku Re'ojasa'aro ñu'ia kuri sēesi'kua'u! Ūcuau'mu iku — chiniasome repana. Repau cho'ocojñosi'ere rua ña jñanoasome pāi.

Dios vu'e ve'koro pa'ikachapa'te pa'ia Pedro chu'vasi'ere kuam

11 Diore sēni pi'ni ve'sena etaasome repana nuka ku'imatesi'kuna'me Juanna'me Pedro. Dios vu'e eta ve'se pa'ikachapa'te paniasome repana. Repakachapa mami Portal de Salomón ve'easomu. Nuka ku'imatesi'kuni vasorena vajū pa'ia pojoku repanare jñu'ima'ñe chēa su'ia paniasomu repau. Jñu'ima'ñe ve'sere ja'me pa'ia pāi kuanupū ña jñano ūcuachejana vu'vu sani chi'iasome. 12 Chi'irena, ña Pedro ija'che chu'vaasomu repanare:

—Chukuna majapāi, zje'se pa'ia ña jñanoñe musanukona? Chukuna'te rua pāiñame musanukona. Chekurumu ija'che cuasacosome musanukona: "Āa, ina rua re'onajeju, masiju ikure vasome", chini cuasaju ñacosome. Iku nuka ku'imū chura. Jā'ata'ni chukuna cho'osi'ema'mu ie.

13 Dios cho'osi'ea'me. Mai aipāi, aperumu pa'isina, Abraham, Isaac, Jacob Repau'te Diore cuasaju Ūcuate'euni Diore pojoasome. Ija'che chiimū Dios maire: "Jesús chu'u chīia'mu. Chu'ure cho'oche cho'okaiku'mu Repau, pāi chu'vachena'me pāi vasoche. Rua Masiju rua re'okum Repau", chiimū Dios maire. Jā'ata'ni musanukona Repau'te Jesure jachasinaa'me. Repau'te chēa pāi chū'unani jo'kasinaa'me musanukona, Repauni cu'ache cho'oa'ju chini. Pāi chū'uku'te Pilato'te, "Ikure etora chu'u", chiiku'teta'ni, "Vanisōjū'ū jā'ure Jesure", chiisinaa'me musanukona. 14 Dios chū'ūñe re'oja'chechi'a cho'oku'te Jesure cuhesinaa'me musanukona. Repauni cuheju, chekuni pāi vanisōsi'kuni, "Barrabani etojū'ū", chiisinaa'me musanukona. 15 Jā'ata'ni Jesure pāi re'oja'che pa'iche isiku'te vanisōñe'te chū'usinaa'me musanukona. Vanisō tācojñosi'kureta'ni Diopi vaso etosi'kua'mu repau'te. Vajurani pa'ia repau'te ñasinaa'me chukuna. 16 Ūcuauji vasouna nuka ku'imū iku chura, musanukona si'arumu ñava'u. Repau vasosi'e ñasinaa'me musanukona. Jesús ikure vasocuhasi'kua'mu chukunapi Repauni cuasajuna.

17 Jā'ata'ni, musanukona, chukuna majapāi, repau pa'iche'te vesuju cu'ache cho'osinaa'me Jesure. Masimū chu'u jā'a. Musanukonare chū'una ūcuaja'che repau pa'iche'te vesuju vanisōñe chū'usinaa'me repau'te. 18 Jā'ata'ni Dios repau'te cu'ache cho'ojache peore masisi'kua'mu. Masikuta'ni Repau'te Jesure cu'ache cho'oche ūsekaimanesi'kua'mu Repau. Ūsemauna Repau apereparumu kuasi'e cho'ocuhasinaa'me Repau'te. Aperumu Repau chu'o kuasina tocha jo'kasi'e ija'che kuam:

Na'a pa'isirumu Dios Repau Neekure pāi ūcuanukore Chū'ūjaure chejana raoja'mu.

Raouna pāi cu'ache cho'ojanaa'me Repau'te, chiimū Repau chu'o kuasina ūcuanuko tocha jo'kasi'e. 19 Jā'ajekuna musanukona cu'ache cho'oche'te ūhasō re'oja'che pa'iju Dioni cuasaju jovoju'ū, Repauji musanukona cu'ache cho'oche'te cuasamanea'ku. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oto rekoñoāna re'oja'che pa'iche isija'mu Dios. 20 Dios aperumu, "Ikure chu'u Neekure pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini chejana saoja'mu chu'u", chiniasomu. Jā'ajekuna musanukonapi Dioni jovoto Ūcuau'ni raoja'mu Repau, musanukona rekoñoāre ja'me paau chini.

21 Repaꝝ Jesús cꝛnaꝝmꝛe pa'imꝛ chura. Diopi chũ'umaꝝna chuta'a cajema'ñe pa'imꝛ Repaꝝ. Na'a pa'isirꝛmꝛna chũ'ũna jo'e cajaja'mꝛ Repaꝝ. Reparꝛmꝛ, Dios peore re'oja'che care'vaja'mꝛ. Aperaꝛmꝛ Diopi chũ'ũkꝛna Repaꝝ chũ'o kꝛasina Repaꝝ Jesucristo jo'e raĩjachere kꝛajꝛ tocha jo'kaasome. Repana kꝛasi'e cho'oja'mꝛ Dios reparꝛmꝛ, Jesucristo jo'e cajeraꝛmꝛ. 22 Te'eꝛ, aperaꝛmꝛ Dios chũ'o kꝛasi'kꝛ Moisés, chekꝛnare mai aipãĩ pa'isinare ija'che i'kaasomꝛ:

Na'a pa'isirꝛmꝛ Maire Paakꝛ Dios chekꝛe Repaꝝ chũ'o Kꝛajaꝛe chejana raoja'mꝛ,

chũ'ũ kꝛacheja'che Kꝛajaꝛe.

Mai majapãĩ pa'ija'mꝛ repaꝝ.

Repaꝝ rani chũ'vato ũcuanaꝛko asa jachama'ñe cho'ojũ'ũ mꝛsanꝛkona.

23 Pãĩ repaꝝ'te jachana cho'osõjanaa'me.

Dios pa'icheja saimanejanaa'me.

Jã'ajekꝛna Repaꝝ neenare ja'me pa'imanejanaa'me repana, chiniasomꝛ Moisés.

24 'Aperaꝛmꝛ Dios chũ'o kꝛasina ũcuanaꝛko, irꝛmꝛ cho'ojachere kꝛaasome, ũcuachi'a Samuel, cho'je pa'isina. 25 Repana Dios chũ'o kꝛasina mai aipãĩ paniasome. Maipi ñajꝛ che'chea'jꝛ chini Dios chũ'o tocha jo'kaasome repana. Chekꝛ, Abraham, mai aipãĩ na'a charo paniasomꝛ. Repaꝝ'te ija'che i'kaasomꝛ Dios:

Na'a pa'isirꝛmꝛ mꝛ'ũ Jojosi'kꝛe chejana raoja'mꝛ chũ'ũ,

pãĩ ũcuanaꝛkore re'oja'che cho'okaaꝛ chini,

chiniasomꝛ Dios. Repaꝝ i'kasi'e cho'okanicuhasi'kꝛa'mꝛ Dios maire.

26 Chareparo maini judíopãĩre re'oja'che cho'okasa chini, Repaꝝ Mamakꝛ'te, Jesure, vaso raocuhasi'kꝛa'mꝛ Dios maipi peore cu'are ũhasõa'jꝛ chini —chiniasomꝛ Pedro repanare pãĩ.

4

Pedrona'me Juan Jesús pa'iche'te chũ'vajꝛna judío aina ñsesi'ere kꝛamꝛ

1 Repaꝝ Pedro chuta'a Juanna'me pãĩre cututona judío phairipãĩ Dios vꝛ'e pẽ'jekainare chũ'ũkꝛna'me saduceopãĩ rani tĩ'aasome. 2 Tĩ'a Pedrona'me Juanre rꝛa pe'ruasome repana pãĩre ija'che chũ'vajꝛna: “Jesús jũnisõ tãcojñosi'kꝛ jo'e vajꝛrani pa'ikꝛ'mꝛ. Jã'ajekꝛna na'a pa'isirꝛmꝛna pãĩ jũnisõsina jo'e vajꝛraijanaa'me ũcuachi'a”, chiniasome repana. Jã'aja'ñe che'chojꝛna pãĩ jo'e vajꝛraiche jachanajejꝛ pe'ruasome repana saduceopãĩ. 3 Pe'rujꝛ Pedrona'me Juanre chẽa sa na'itojekꝛna pãĩ chẽavũ'ena cuaasome repana, chekꝛumucusejatũ'ka paapꝛ chini.

4 Jã'ata'ni pãĩ jainꝛko repana chũ'vasi'e asa chẽasina Jesucristoni cuasajꝛ jovoasome. Jã'aja'ñe jovorena chura Jesucristo'te cuasana ũmꝛpãĩchi'a kuẽkue ñato peore chekꝛꝛmꝛ cinco milrepana pa'icosome.

5 Jo'e apeñatato judío phairipãĩ chũ'ũna, judío ainana'me judíopãĩ che'chona chũ'ore cutuñũ chini Jerusalén vꝛ'ejoopona chi'iasome.

6 Reparꝛmꝛ judío phairi ai, Anás, repaꝝ majapãĩna'me rani paniasomꝛ. Repaꝝ majapãĩ mamia'me ie: Caifaa'mꝛ, Juan'mꝛ, Alejandro'mꝛ jo'e chekꝛna. 7 Chi'i repanare pãĩ chẽavũ'e pa'isinare Pedrona'me Juanre etua raa'jꝛ chini chũ'ũasome repana. Rarena ũcuana chenevũna nꝛko repanare sēniasaasome repana judío phairipãĩ.

—¿Neepi chũ'ũjꝛna mꝛsanꝛkona jã'aja'ñe si'ache cho'ojꝛ pãĩ vasomasiche? —chiniasome.

8 Chitena Pedro Dios Rekochoji ja'me pa'ia cho'okaiũna ija'che i'kaasomꝛ repanare:

—Chukuna'te paana, aina asarepajũ'u. ⁹ Musanukona chukuna'te jũ'iva'ure re'oja'che cho'okaisi'ere sēeme, “¿Je'se cho'ojũ vasoche ina?”, chini. ¹⁰ Asarepajũ'u. Chũ'upi kuara musanukonare, icheja pa'napa Israelpāipi ũcuanuko asamasia'ju. Ñajũ'u; iva'u, musanukonare ti'jñeñe nukava'u aperumũ nũka ku'ima'ñe pa'isiva'u chura nũka ku'imũ, Jesucristo Nazaret raisi'kupi vasouna. Repau Jesucristo re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ. Jã'ata'ni musanukona Repau'te kurususē'verona jẽ'jo nũko vanisōsinaa'me. Vanisō tãcojñosi'kureta'ni Diopi vaso etosi'kua'mũ Repau'te tāsichejapi. ¹¹ Apereparumũ Dios chũ'o kuasina musanukona Repau'te cu'ache cho'ojache kuaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pāi vũ'e cho'ona vũ'ña tuu re'ojatuure ku'eju, te'etuupũ jñaani cuheasome. Cuheju samaneasome repatuupũ.

Chekunata'ni, na'a rua masinajepũ, rani repatuupũ mini kuãa sa repana vũ'echakavũna nukoasome repana vũ'epi na'a rua jujaa'ku chini, chiimũ. Repana vesuna cho'ochaja'che cho'osinaa'me musanukona. Re'okuni Dios Raosi'kure Jesure cuhesinaa'me musanukona. ¹² Cheku pāiu te'eujẽ'e cho'okaiku peomũ maire. Jesucristochi'aa'mũ maire vati toa saiche Æsekaimasiku. Ũcuauji cho'okaiuna Dios pa'icheja saire'omũ maire. Jesucristo'te masi cuasanachi'a Dios pa'icheja saijanaa'me —chiniasomũ repau Pedro.

¹³ Chikuna judío aina Pedrona'me Juan vajuchũma'ñe jã'aja'ñe i'kasi'ere asa rua cuasaasome. “Ina utija'ovũ'ejẽ'e che'chemanesinaa'me. Masinama'me ina. Jã'ata'ni re'oja'che i'kame ina.” Jã'aja'ñe i'kaju cuasa, “Åa, ina Jesuna'me ku'ijũ pa'isinaa'me”, chiniasome repana. ¹⁴ Re'oja'che cho'osi'e jachacu'aasomũ repanare, nũka ku'ima'ñe pa'isiva'upi ũcuanana'me nukakuna. ¹⁵ Jã'ajekuna i'kavesujũ repana chi'i pa'iruupũ nukanare etoche'te chũ'ũasome repana aina. Etoaso ainachi'a cutuasome repana.

¹⁶ —¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai jã'anare Pedrona'me Juanre? Diochi'a cho'omasiche'te cho'ome repana, pāi vasoche. Repana cho'osi'e ijoopo Jerusalén pa'ina jainũko masime. Jachacu'amũ maire jã'a. ¹⁷ Jã'ata'ni chura repanare Jesús pa'iche'te che'choche'te ũseñu mai, pāipi chekunapi na'a jainũko asaju pa'imanea'ju. Jesús pa'iche pāire te'eũ'terejẽ'e jo'e kuamanejũ'u chiñu repanare —chiniasome repana aina. ¹⁸ Chini repanare jo'e soni rao ija'che i'kaju jo'e che'choche'te rua ũseasome repana:

—Jesús pa'iche che'chomanejũ'u musanukona. Jmamakaruẽ'e repau pa'iche jo'e i'kamanejũ'u —Jã'aja'ñe i'kaju ũseasome repana.

¹⁹ Jã'ata'ni Pedrona'me Juan ija'che i'kaasome repanare:

—Cuasa ñajũ'u aperumũ musanukonachi'a. ¿Jeepi na'a re'okũ chukunapi re'oja'chere cho'ojuna ñaku Diopi na'a rua pojoa'ku chini? ¿Musanukona chũ'ũne'te jachama'ñe cho'ojũ Dios chũ'ũne'te cho'omanejanaa'ñe chukuna, Repau chũ'ũne'te jachama'ñe cho'orũja'chere? Re'oja'ima'mũ jã'a. ²⁰ Chukuna asasi'ena'me ñasi'e kuache jo'kacu'amũ chukuna'te. Jo'kasōma'ñe ũcua Jesucristo pa'iche'te kuaju pa'ijanaa'me chukuna. Cheke peomũ —chiniasome repana.

²¹ Chitena repanare,

—Musanukonapi Jesús pa'iche jo'e kuato cu'ache cho'ojanaa'me chukuna musanukonare —chiijũ aina jo'e i'kaasome repanare. Jã'ata'ni Pedrona'me Juanre cu'ache cho'omanesinajepũna pāi chẽavũ'e jo'e cuaoma'ñe eto saasome repanare. Vũ'ejoopo pa'ina pāi ũcuanuko jũ'iku'te vasosi'ere

asa, “Rua re'okũ'mũ Dios”, chiiju paniasome. Jã'ajekũna aina repanare Pedrona'me Juanre cu'ache cho'ovajũchũasome. ²² Diochi'a cho'omasiche'te cho'ocojñoasomũ repau nũka ku'imairo pa'isi'kũ. Repau vasocojñoosi'kũ aiva'ũ paniasomũ. Cuarentarepaũsurũmũ na'a cajejaiche paaasomũ. Aiva'ũpi vũni nũka kuniasomũ repau.

Jesucristo'te cuasana Dioni sēeme vajũchũma'ñe Jesús pa'iche'te chũ'vañu chini

²³ Etorena sani Pedrona'me Juan vũ'ena co'i chekũnani Jesucristo'te cuasanani repanare judío ainana'me judío phairipã chũ'ũna i'kasi'ere peore kũasome repana. ²⁴ Kũarena asa pi'ni ũcuanũko ija'che i'kajũ Dioni ja'me sēniasome repana:

“Dios, Chũkũna'te Paaku, Peore Cho'osi'kũ, cũnaũmũ, cheja, chiañaã, cu'amajñarũã, pã, cu'ava'nare, peore cho'osi'kũamũ mũ'ũ. ²⁵ Aperũmũ chũkũna aipãũ'te Davire mũ'ũpi mũ'ũ Rekocho'te ĩsiũna Ũcuarekochoji cho'okaiũna mũ'ũ neekũ David ĩe chũ'o tocha jo'kaasomũ:

Judío peona rũarepa pe'rume.

Diore cu'ache cho'oñu chini cho'ote'eme repana.

¿Je'se pa'ũna peoche cho'oche repana?

²⁶ Pã chũ'ũna Dioni jachajũ Repau'te cavajachere cutume.

Diopi Repau Neekũni raũna repau cho'oche'te ũseñu chini chi'ite'eme repana.

Jã'aja'ñe chiimũ repau David tocha jo'kasi'e. ²⁷ Ja'kũ, ijoopo vũ'ejoopo pa'ina pã chũ'ũna Herodena'me Poncio Pilato, irũmũ jã'aja'ñe cho'ocuhasinã'me. Ichejana judío peonana'me judiõpã chi'i cutusinaa'me repana mũ'ũ Chẽa Raosi'kũni, Jesuni, Re'okũni cu'ache cho'oñu chini.

²⁸ Jã'aja'ñe cho'oju mũ'ũ aperũmũ i'kasi'e, ‘Jã'aja'ñe cho'ojanaa'me’, chiisi'e cho'ocuhasinã'me repana. Mũ'ũ peore Masikũta'ni, repanani ũsemaũna jã'aja'ñe cho'ocuhasinã'me repana. ²⁹ Ja'kũ, repana judío aina rua cu'ache i'kasinaa'me chũkũna'te, mũ'ũ chũ'ore chũ'vamanea'ju chini. Jã'ata'ni chũkũna'te mũ'ũ neenare cho'okaijũ'ũ, mũ'ũ chũ'ore re'oja'chere vajũchũma'ñe chũ'vañu. ³⁰ Ũcuachi'a mũ'ũ masiche chekũnare pã cho'o ñokũ jũ'inare vasoju'ũ ñaa'ju. Mũ'ũchi'a cho'omasiche'te re'oja'chere cho'o ñoto Mũ'ũ Neekũ Jesús pa'iche'te ña masijanaa'me repana pã”, chiiju sēniasome repana Diore.

³¹ Repana sēni pi'nisirũmũ Dios repana chi'i pa'ivũ'e pi'ruche cho'oasomũ. Jã'aja'ñe pi'rukũ Dios Rekocho ũcuanũkore rani ja'me pa'ũ re'oja'che cho'okaiũna vajũchũma'ñe Dios chũ'ore kũajũ paniasome repana.

Cu'amajñarũã peonani cu'amajñarũãre ĩsisi'ere kũamũ

³² Ũcuarũmũ pã ũcuanũko Jesucristo'te cuasana jainũko ũcuate'e cuasaasome. Cavama'ñe ke'rema'ñe sãĩñechi'a pojojũ paniasome repana. Repana paache cu'amajñarũã, peova'nani rupũ ĩsijũ paniasome repana Jesucristo'te cuasanarechi'a. Te'eujẽ'e repana paache, “Chũ'ũ neechi'aa'me ĩe”, chiima'ñe, “Chũ'ũ paache mai ũcuanũko neea'me”, chiiju, te'eũ'te cu'amajñarũã karato, “Iere paajũ'ũ”, chiiju paniasome repana. ³³ Repana Jesús saosinapi Jesús Maire Paaku jũni vajũraisi'ere masi kũajũna pã jainũko asa chẽaasome repana chũ'vache. Dios repanare Jesucristo'te cuasanare ũcuanũkore rua re'oja'che cho'okaniasomũ. ³⁴⁻³⁵ Diopi re'oja'che cho'okaiũna sãĩñechi'a kuirajũna, karamaneasomũ repanare. Chekũnapi chejña na'a rua paani te'echejña ĩsiso, ũcuachi'a vũ'ña na'a rua paana

ĭsiso kuri koo Jesúš saosinani ĭsiasome repana, kuri peova'nani ĭsia'jũ chini.

³⁶ Jǎ'aja'ñe cho'oasomũ José, Dios vũ'e cho'oche cho'okaikũ, Chipre raisi'kũ. Jesúš saosina jo'e cheke mami, Bernabere, ve'oasome repau'te Josere. (Repana chũ'o Bernabé “Re'oja'che chũ'vakũ” chiimũ.) ³⁷ Repau Bernabé cheja ĭsiso kuri koo Jesúš saosinani peore jo'kaasomũ, chũova'na pa'iva'nani ĭsia'jũ chini.

5

Ananiana'me Safira cu'ache cho'osi'ere kũamũ

¹ Ũcuarũmũ te'eu Ananías rũa tĩĩne cho'oasomũ. Repau rǎjo Safirana'me cheja te'echeja ĭsisoasome. ² ĭsiso, kuri koo, joopo mini care'vaasomũ repau. Jǎ'aja'ñe cho'okũ'te ñakota'ni rǎjo, Safira, i'kamaneasomo repau'te. Repakuri care'va jo'ka joopo miisi'ere sa ĭsiasomũ repau Jesúš saosinani. Sa ĭsikũ, “Chũ'u chejare ĭsiso inũkorũchi'a kuri koosi'kũa'mũ”, chiiũ joreasomũ repau repanare.

³ Jǎ'aja'ñe chiiũ ĭsiũna Pedro repau'te ija'che i'kaasomũ:

—Ananías, ¿je'se pa'ĩũna mũ'u vati ai chũ'uñe'te cu'ache cho'okũ? Mũ'u cheja ĭsisõ koosi'e kuri joopo miisi'ere jo'kasi'kũa'mũ mũ'u chũkũna'te, “Ũcuauũkorũ'me ie”, chiiũ. Jǎ'aja'ñe cho'okũ, Dios Rekocho'te joresi'kũa'mũ mũ'u. ⁴ ¿Je'se pa'ĩũna jǎ'aja'ñe joreũ mũ'u? Cheja mũ'u cheja pa'isi'kũa'mũ. Mũ'ũre uache cho'ore'osi'kũa'mũ repacheja. ĭsisõ kuri koosi'kũa'mũ mũ'u. Mũ'ũre uache cho'ore'osi'kũa'mũ repakuri. Jǎ'ata'ni repakuri Dioni joopo ĭsikũ, “Ũcuauũkorũ'me ie”, chiiũ Dioni joresi'kũa'mũ mũ'u. Pǎijẽ'e jorekũ, Diorejẽ'e ũcuachi'a joresi'kũa'mũ mũ'u —chinasomũ Pedro.

⁵ Repau i'kache'te asa repau Ananías teana jũnisosi'kũpi tǎniasomũ. Repau jũnisosi'ere asa pǎi ũcuauũko rũa kũkũsoasome. ⁶ Jũnisõũna põsupǎipi kaka repau'te kǎapi rea etua tǎasome.

⁷ Chotehora pa'ĩsirũmũna repau rǎjo ũcuavũ'ena kakaasomo. Ɛju cho'ocojñosi'e chuta'a asamaneasomo repao. ⁸ Kakaona Pedro repao'te sēniasaasomũ.

—Mũ'u, mũũjũna'me cheja te'echeja ĭsiasomo. Ie kuri mũsanũkõna koosi'e, ¿ũcuauũkorũ'che? —chinasomũ Pedro repao'te.

Chikũna,

—Jũju. Ũcuauũkorũ'me jǎ'a —chinasomo repao. Joreasomo. ⁹ Chikõna Pedro repao'te i'kaasomũ.

—¿Je'se cuasa mũsanũkõna Dios Rekocho'te joreñũ chini jǎ'aja'ñe cho'ore? “¿Dios Rekocho mai cho'oche ñamanesi'kũjekũ cu'ache cho'omaneja'mũ maire”, chiiũ cuasare mũsanũkõna? Jǎ'aja'ñe cho'osi'kojekõna mũũju pa'isi'kũre tǎsina jatisa'aro'te mũ'ũni cha'aju nukame, ũcuaja'che tǎñũ chini —chinasomũ Pedro repao'te.

¹⁰ Chikũna Pedro ti'jñeñena teana jũnisosi'kõpi tǎniasomo repao. Tǎkõna põsupǎi kaka ñato jũnisosiva'o ũniasomo repao. Ũcuarũmũ repao'te mini etua sa mũjũre tǎsicheja rũ'uñe tǎasome repana.

¹¹ Jǎ'aja'ñe cho'osi'ere asa pǎi Jesucristo'te cuasakuanũpũ ũcuauũko rũa kũkũsoasome. Chekũna ũcuachi'a peore asa kũkũsoasome.

Jesús saosina jũ'iva'nare jainũkore vasosi'ere kũamũ

¹² Reparũmũ repana Jesúš saosina pǎi ñaju'te rũa re'oja'chere, Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñõju paniasome. Jesure cuasana ũcuauũko

si'arumũ chi'ijũ paniasome, Dios vũ'e ve'se pa'ikachapa, Portal de Salomón chiikachapana. ¹³ Repanare chi'i pa'inare chekũna pãi ja'me nukavajuchunata'ni rũa re'oja'che cutuasome repanare. ¹⁴ Jã'ata'ni chekũna Jesucristo'te cuasanani jovo na'a jainũko Jesucristo'te cuasasome, romina'me umũpãi.

¹⁵ Jesús saosinapi rũa re'oja'che vasojuña Pedro caraijachejana callejoovũna jũ'iva'nare ũhikãñapi kuãa ra ũhaasome pãi. Pedro chũvosi'epi repanani chũvo vasoakũ chini jũ'iva'nare ve'sena ũhaasome pãi. ¹⁶ Ũcuachi'a chekũna pãi Jerusalén vũ'ejoopona si'arumũ raiju paniasome repajoopo kueñe pa'ijoopoã pa'ina. Ravũ jũ'inana'me vatire paaju jũ'inare rajũ ranciasome repana. Rarena repana ũcuanũko vajũasome.

Jesús saosinare jo'e chẽasi'ere kũamũ

¹⁷ Jesús saosinapi jã'aja'ñe cho'ojũna judío phairi aina'me repaũ neena, saduceopãi pe'ruasome. Pe'ruju repanare cu'ache cho'oñu chiniasome repana. ¹⁸ Repanani cu'ache cho'oñu chini chũ'ũrena, repana neena pãi chẽavũ'ena chẽa cuaasome repanare.

¹⁹ Pãi chẽavũ'ere pa'ijũna, ángel, Dios raosi'kũ, ñamina rani, jatisa'aro vatakani repanare eto ija'che i'kaasomũ repaũ:

²⁰ —Dios vũ'ena mũa, Dios chũ'ore pãire che'chojũ'ũ asa re'oja'che paaru. Mama cuasaju pa'iche'te re'oja'che kuajũ'ũ repanare, re'oja'che paaru — chiniasomũ ángel repanare.

²¹ Chikũna repana Jesús saosina asa rũa apeñatatona Dios vũ'ena mũa tĩ'aasome. Tĩ'a kaka pãire che'choasome repana.

Na'a umucuse repaũ judío phairi ai repaũ neenana'me judío ainare ũcuanũkore soniasomũ. Sokũna chi'i, Jesús saosinare pãi chẽavũ'epi etua rache'te chũ'ũasome repana. ²² Chũ'ũrena sũtaopãi pãi chẽavũ'ena mũaasome. Mũa tĩ'a kaka ñato Jesús neena peoasome. Peojũna sũtaopãi co'i kũaasome repanare.

²³ —Chũkũna pãi chẽavũ'e mũa tĩ'ato masi tachosivũ'e pa'isi'kũamũ repavũ'e. Repanare pẽ'jena kakasa'aro cachejare ve'sere nukaju pa'isinaa'me. Jã'ata'ni vata ñato repana Jesure cuasana peosinaa'me — chiniasome sũtaopãi.

²⁴ Chitena repanare chũ'ũkũ judío phairipãi chũ'ũnana'me asa rũa kũkũasome repana. Repanani rũa cuasokũna,

—¿Je'se paakũ ie? —chini cuasaasome repana.

²⁵ Jã'aja'ñe i'katona chekũ tĩ'a ija'che kũaasomũ:

—Asarepajũ'ũ. Mũsanũkona pãi chẽavũ'e cuaosina Dios vũ'ere pãire che'choju pa'ime —chiniasomũ.

²⁶ Chikũna repaũ sũtao chũ'ũkũ repaũ neenana'me eta, Dios vũ'ena mũa Jesús saosinare chẽa jo'e mũtuaasome. Jã'ata'ni repanare asi cho'oma'ñe mũtuaasome repana, pãire vajuchũju, “Cata su'aju”, chini repanani. ²⁷ Repanare chẽajani ra judío aina ti'jñeñena nukoasome repana. Nũkorena judío phairi ai Jesús saosinare ija'che i'kaasomũ:

²⁸ —Chũkũna mũsanũkonare rũa ũseju, “Jesús pa'iche jo'e che'chomanejũ'ũ”, chiisinaa'me. Jã'ata'ni ũcua che'choju pa'ime mũsanũkona. Ũcuachi'a chũkũna'te, “Jesure vanisũsinaa'me jã'ana”, chiiju pa'ime mũsanũkona —chiniasomũ judío phairi ai repanare.

²⁹ Chikũna Pedro chekũna Jesús saosinana'me ija'che i'kaasomũ:

—Mũsanũkona pãi rũa chũ'ũme chũkũna'te. Jã'ata'ni chũkũnapi Dios chũ'ũñe'te jachama'ñe cho'oto na'a re'omũ. Mũsanũkona chũ'ũñe cho'oni

Dios chũ'ũñe'te cho'omanejanaa'me chũkũna. ³⁰ Mũsanũkona Jesure kurasũ'versona jẽ'jo vẽasõsinaa'me. Jũnisõ tãcojñosi'kũreta'ni Diopi, mai aipãi Paakũji, vasosi'kũa'mũ Repau'te, jo'e vajũrani paaũ chini. ³¹ Repau'te Jesure vaso Dios Repau uajũtũ cakã'kore kueñe ñũ'ia chũ'ũa'kũ chini jo'kaasomũ. Ũcuachi'a pãi rekoñoãre care'vakaau chini, jo'kaasomũ Dios Repau'te. Jã'aja'ñe cho'oasomũ Dios maipi Israelpãipi cu'ache cho'ochẽ'te ũhasõrena mai cu'ache cho'osi'ere tũ'nesõkasa chini. ³² Repa Jesús cho'ocojñosi'e peore ñasinajejũ ũcuare kũajũ pa'ime chũkũna. Dios Rekocho ũcuachi'a jã'are kũamũ. Repau chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'onare Dios Ũcuau Rekocho'te ñsimũ —chinasomũ Pedro repanare.

³³ Chikũna repana judío aina asa rũa pe'ruasome. Pe'rujũ Jesús saosinare vanisoũu chiniasome repana. ³⁴ Jã'ata'ni te'eũ repanare ja'me pa'ikũ judío ai fariseopãiu i'kara chini vũni nũkaasomũ. Repau mami Gamalielasomũ. Rũa masikũjekũ, Dios chũ'ũñe che'chokũ paniasomũ repau. Pãi ũcuauũko rũa chiniasome Repau'te. Vũni nũkakũ, Jesús saosinare ve'sena etuaa'jũ chini chũ'ũasomũ repau. ³⁵ Etuasorena repau Gamaliel judío ainare ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũ majapãi, Israelpãi, asarepajũ'ũ. Inare, Jesure cuasanare, vanisoũu chiime mũsanũkona. Jã'ata'ni pe'ruma'ñe masi cuasajũ'ũ aperũmũ, chiimũ chũ'ũ mũsanũkonare. ³⁶ Aperũmũ Teudas rani pa'iu cho'osi'ere cuasajũ'ũ. Rani pa'iu, ija'che i'kasi'kũa'mũ repau: “Rũa masiũjekũ pãire chũ'ũra chiimũ chũ'ũ”, chiisi'kũa'mũ repau. Chikũna pãi jainũko, repau'te jovosinaa'me, chekũrũmũ cuatrociento repana. Jã'ata'ni chuenisosi'kũa'mũ repau. Repau'ji chuenisoũna repau'te ja'me pa'isina ũcuauachejũna te'enachi'a vũ'vũsosinaa'me. Jã'ajekũna repau cho'osi'e si'asosi'kũa'mũ. ³⁷ Na'a pa'isirũmũ pãi kuẽkũerũmũ chekũ, Judas, Galilea cakũ ũcuaja'che rani pa'isi'kũa'mũ. Rani pa'iu repau'ji pãi chũ'ũnani etosora chiũna pãi jainũko jovosinaa'me repau'te. Jã'ata'ni chuenisosi'kũa'mũ repau. Chuenisoũna repau'te ja'me pa'isina te'enachi'a vũ'vũsosinaa'me. ³⁸ Jã'ajekũna chura ija'che chũ'vamũ chũ'ũ mũsanũkonare: Jã'anare Jesús neenare asi cho'oma'ñe eto saojũ'ũ. Repana cho'ochẽ rupũ pãipi cuasajũ chũ'ũñe pa'ito si'asoja'mũ. ³⁹ Jã'ata'ni Dios chũ'ũñe pa'ito ũsecu'amũ mũsanũkonare. Si'asomaneja'mũ. Cuasajũ'ũ aperũmũ. Dios chũ'ũñe ũsena pa'imanejũ'ũ mũsanũkona —chiimũ chũ'vãasomũ repau Gamaliel.

⁴⁰ Repau'ji chũ'vãũna asa chẽa repana judío aina Jesús saosinare soni rao suĩ'sueche'te chũ'ũasome Jesús neenare. Suĩ'sue pi'nirena Jesús saosinare jo'e ũseasome repana aina. “Jesús pa'iche jo'e che'choma'ñe pa'ijũ'ũ”, chiniasome. I'ka pi'ni Jesús saosinare eto saosome repana.

⁴¹ Etojuũna Jesús saosina judío aina chi'ivũ'epi pojojũ etaasome. “Dios chũkũna'te pojokũ Jesús pa'iche'te kũaa'jũ chini jo'kasi'e rũa re'omũ. Jã'ajekũna suĩ'suecojñosinata'ni rũa pojojũ eta saime chũkũna”, chini cuasaasome. ⁴² Eta saisirũmũ suĩ'suecojñosinata'ni jo'kasoma'ñe Jesucristo Dios Raosi'kũ pa'iche'te che'chojũ paniasome repana. Si'aumucujũna Dios vũ'ena mũa chũ'vajũ paniasome repana, pãi vũ'ña ũcuachi'a.

6

Ja'me cho'okaijanani sieterepanare ve'osi'ere kũamũ

¹ Reparum si'arum na'a rua jainuko pãi Jesucristo'te cuasana jovoju paniasome. Ūcuarum repa na Jesucristo'te cuasana griego chu'o i'kanapi judiopãi chu'o i'kanani ke'reju ija'che i'kaasome:

—Umucujña pa'iche musanukona mai ūcuanuko koosi'epi ãu va'jeva'nare kuiraju pa'ime. Jã'ata'ni chukuna majapãi va'jeva'na na'a ka'charu kooju pa'ime ãu rupu isiche —chiniasome repa na.

² Chitena repa na Jesús saosina docerepana Repa'ute cuasanani ūcuanukore soniasome. Soni rao repanare ija'che i'kaasome repa na:

—Chukunapi Dios chu'o chu'vanapi si'arum ãure isiju pa'ito Dios chu'o chu'vana peome. ³ Jã'ajekuna musanukonapi icheja pa'inani rua masinani sieterepanare jña chãajũ'ũ ãu ãuñe'te chũ'ua'ju. “Jã'anaa'me rua re'ona”, chiicojñonani, Dios Rekocho chũ'ũñe cho'onani jñaajũ'ũ. ⁴ Jã'aja'ñe cho'oru chukunapi Diore sãejũ Repa'ũ chu'ojẽ'e chu'vajũ pa'ijanaa'me —chiniasome repa na.

⁵ Chitena repa na chi'isina asa,

—Jã'aja'ñe cho'oto re'omu —chiniasome ūcuanuko.

Chini, umapãi sieterepanare jña chãasome repa na. Esteban'te chãasome repa na. Repa'ũ Esteban Jesucristo'te rua cuasaku pa'iu, Dios Rekocho chũ'ũñe re'oja'che cho'oku paniasomu. Ūcuachi'a chekuna repa na chãasina mamia'me ie: Felipe'mu, Prócoro'mu, Nicano'mu, Timon'mu, Parmenaa'mu, Nicolaa'mu. Repa'ũ Nicolás Antioquía vã'ejoopo raisi'kupi judiopãi pa'iche'te che'cheasomu tãipãijũ.

⁶ Repanare jña Jesús saosinani raasome repa na. Rarena Jesús saosina repanani ãu ãuñe'te jo'kañu chini Dioni sãejũ jũjũ'ũ jaju ija'che i'kaasome: “Diopi re'oja'che cho'okaau musanukonare cho'ochẽ'te re'oja'che masi cho'oa'ju chini”, chiniasome repa na.

⁷ Reparum pãi na'a jainuko Dios chu'o asaneena paniasome. Si'arum na'a rua jainuko Jerusalén pa'ina pãi Jesucristoni cuasaju jovoju paniasome. Ūcuachi'a judío phairipãi jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome.

Esteban'te chãasi'ere kãmũ

⁸ Reparum Esteban, Jesucristoni rua cuasaku, Diopi cho'okaiuna pãi ñaju'te Diochi'a cho'omasiche'te cho'oku paniasomu.

⁹ Repa'ũ i'kache'te jachaju, repa'ute cu'ache i'kaju paniasome pãi, “Joremũ mu'ũ”, chiiju. Repa na cu'ache i'kana Cirene cheja, Alejandría cheja, Cilicia cheja, Asia cheja raisinapi cu'ache i'kaasome repa'ute. Chekuna ūcuachi'a repa'ute ke'reasome judiopãi chi'ivũ'e Libertados neevũ'e chi'ina.

¹⁰ Repa na cu'ache i'kato Dios Rekochoji cho'okaiuna rua masi i'kaasomu repa'ũ. Jã'aja'ñe i'kakuna asa jachanata'ni sãiñe i'kavesuasome repa na.

¹¹ I'kavesuju chekunani soni rao ro'iasome repa na jorea'ju chini. “Iku Esteban Diore cu'ache i'kasi'kua'mu. Ūcuachi'a Moiserẽ cu'ache i'kasi'kua'mu iku”, chiiju jorea'ju chini soni rao ro'iasome repa na.

¹² Jã'aja'ñe cutujuna asa vã'ejoopo pa'ina pãi rua pe'ruasome repa'ute Esteban'te, judío ainana'me judiopãi che'chona ūcuachi'a. Jã'ajekuna repa'ute chã sa judío phairi aina'me chekuna judío ainana'me chi'i repa na ti'jñeñena nukasome repa'ute. ¹³ Nuko joreju repa'uni cu'ache i'kaa'ju chini jorenare raasome repa na. Rarena ija'che i'kaasome jorena:

—Iku Esteban si'arum cuhama'ñe cu'ache i'kaku'mu. “Dios vu'e cu'amũ. Moisés chũ'ũsi'e ūcuachi'a cu'amũ”, chiiku'mu iku. ¹⁴ Ija'che i'kakuna asasinaa'me chukuna: “Jesús Nazaret raisi'ku Dios vu'e ñañosoja'mu.” Ūcuachi'a, “ ‘Moisés chũ'ũ jo'kasi'e judiopãi pa'iche'te

ũcuanũko peore ũhasõjũ'ũ', chiimũ Jesús", chiikũ'mũ ikũ Esteban — chiniasome repaña joreña.

¹⁵ Chitena repaña repacheja ñu'ina ũcuanũko rũa pãĩñaasome repaũ'te. Ñajũna Esteban chia ángel chiaja'che ñoasomũ repañare.

7

Phairi ai sēñe'te kuamũ Esteban

¹ Jã'aja'ñe i'karena asa judío phairi ai Esteban'te ija'che sēñiasomũ:

—¿Ina mũ'ũre ũcuarepare chũ'o i'kache? —chiniasomũ.

² Chikũna Esteban i'kaasomũ.

—Chũ'ũ majapãi, asarepajũ'ũ. Apereparumũ mai aipãiu'te Abrahamre repaũ chuta'a Mesopotamia cheja pa'iu, Harán vũ'ejoopo sani pa'imarumũna, Maire Paakũ, Dios, Peore Masiũ rani pa'iu ija'che i'kaasomũ repaũ'te: ³ “Icheja mũ'ũ pa'icheja eta majapãi jo'ka tũichejana sanisõjũ'ũ mũ'ũ. Chũ'ũ kũajachejare sani pa'ijũ'ũ”, chiniasomũ Dios repaũ'te. ⁴ Chikũna repaũ Abraham pũka'kũ aiva'ũna'me Caldea chejapi eta Harán vũ'ejoopo'te sani paniasomũ. Pũka'kũ aireko jũnisosirumũ repaũ Abraham Diopi chũ'ũna repajoopo eta ichejare mai pa'ichejare rani paniasomũ. ⁵ Icheja pa'ikũ'teta'ni Dios icheja ai ñsimaneasomũ repaũ'te. Jã'ata'ni Dios ija'che i'kaasomũ repaũ'te mai aipãiu'te: “Na'a pa'isirumũ ichejare ñsija'mũ chũ'ũ mũ'ũre, mũ'ũ jojosinapi paapũ chini”, chiniasomũ chuta'a chũirejẽ'e peokũ'teta'ni. ⁶ Cheke ija'che chiimũ repaũ'te Dios i'kasi'e: “Mũ'ũ jojosina tũipãi pa'ichejare sani pa'ijũ chẽa paa-cojũojũ kuri kooma'ñe cho'оче rupũ cho'okaijũ pa'ijanaa'me repacheja chũ'ũnare. Pãi rũa cu'ache cho'ojanaa'me repañare. Repacheja cuatrocientorepaũsurumũ pa'ijanaa'me repaña. ⁷ Jã'ata'ni repacheja canare cu'ache cho'oja'mũ chũ'ũ, mũ'ũ jojosinani cu'ache cho'ojũna. Chũ'ũpi jã'aja'ñe cho'ouna mũ'ũ jojosina eta rani jo'e ichejare Canaán chejare pa'ijũ chũ'ũni pojojũ pa'ijanaa'me”, chiniasomũ Dios repaũ'te. ⁸ Repaũ i'kache'te Abrahampi jachama'ñe cuasakũ, “Jau”, chikũna, jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũache'te jo'kaasomũ Dios. Jã'aja'ñe circuncisión cho'оче chũiva'nare umũpãiva'narechi'a chũ'ũ jo'kaasomũ Dios repaũ'te, repaũ chũi pa'ijanani cho'o paa'kũ chini. Jã'ajekũna Abraham mamakũ'te Isaare jũna repaũ ochorepaumucujũna pa'itona jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũasomũ, Dios i'kasi'ere jachama'ñe cho'okũ. Repaũ Isaac aineesirumũ chũi paa mamakũ'te Jacobre vĩjachĩirumũ ũcuaja'che jĩkochã'tirũ chũto tũasomũ. Jacob ũcuaja'che repaũ aineesirumũ chũi paa mamachũi umũpãi docerepañare ũcuaja'che cho'oasomũ, repaña vĩjachĩiva'na pa'irumũ. Repaña Jacob chũi docerepañana ainee pi'nisirumũ maire Israelpãire jojoasome.

⁹ 'Repañã mai aipãiu Jacob chũi repaña cho'jeu'te Josere pũka'kũ rũa oiũ paakũ'te rũa cuheasome. Cuhejũ repaũ'te chẽa Egipto cheja sainani kuripi ñisoasome repaña, repaũni sasoa'ju chini. Jã'ata'ni Dios Josere kuirakũ paniasomũ. ¹⁰ Josere cu'ache ti'jũeto Diopi re'oja'che cho'okaniasomũ. Diopi cho'okaiũna Josepi rũa masikũna ña Faraón, Egipto cheja chũ'ũkũ rũa pojoasomũ repaũ'te. Jã'ajekũna Josere pãire chũ'ũa'kũ chini chũ'ũ jo'kaasomũ Faraón. Chũ'ũ jo'kaũna José Egipto cheja pa'inare, Faraón neenare peore chũ'ũkũ paniasomũ.

¹¹ 'Repaũ José chũ'ũrumũ chiño peore ãu kũimaneasomũ, Egipto cheja, ũcuachi'a icheja Canaán cheja peore. Rũa cu'aasomũ pãi ũcuanũkore. Reparumũ mai aipãi ãu koochejũnajẽ'e peoasome. ¹² Icheja Canaán cheja

ãu ïsiche peoasomũ. Egipto chejata'ni ãu care'vasi'e ïsiche paniasomũ. Jã'are asa Jacob repau mamachĩire, mai aipãire, ùcuachejana saoasomũ, ãure koojaaru chini. Aperumũ charo saisi'easomũ jã'a. ¹³ Repana sani co'i, jo'e saisirumũna Josepi kua jñauũna majaa'chupãi ñamasiasome repau'te. Repanare majaa'chupãi kua jñau repana raisi'e Faraonni kuaasomũ repau. Kuaũna asa repau Faraón José majapãi masiasomũ. ¹⁴ Repau'te chũ'uku'te Faraonre kua jñausirumũ José repau puka'kũna'me majapãi ùcuaukore soni raoasomũ. Setenta y cincorepana paniasome repana José majapãi. ¹⁵ Mamaku Josepi sokũna Jacob repau mamachĩina'me Egipto chejare sani pa'iu ùcuachejana aireko jũnisoasomũ. Repau mamachĩi ùcuaja'che mai aipãi pa'isina ùcuachejana aireko jũnisoasome. ¹⁶ Repana jũnisosirumũ repana majapãi Siquem vù'ejoopona sa tãasome repanare. Aperumũ Abraham Hamor mamachĩire repacheja jmachejaru kuripi kooasomũ repau majapãire tãra chini.

¹⁷ 'Na'a pa'isirumũ Abrahamre aperumũ Dios cho'okasa chiisi'ere ùcuarepa cho'opi'rarumũ Jacob jojovina mai aipãi rua jainuko paniasome Egipto cheja, churata'ni. ¹⁸ Reparumũ Egipto cheja chekupi pãi chũ'uku paniasomũ. Repau pãi chũ'uku Josere vesuasomũ. ¹⁹ Jã'ajekũna mai aipãiva'nare rua cu'ache cho'oasomũ repau. Repanare mai aipãi mamachĩiva'nani umupãiva'narechi'a vñjachĩire sējosoajũ chini chũ'uasomũ repau. ²⁰ Ûcuarumũna Moisés jñacojñoasomũ. Rua re'ojava'u paniasomũ repau. Reparumũ puka'kupãi chotepãimia vù'ere chave paaasome repava'ure. ²¹ Chotepãimia pa'isirumũna ju'ena maña chiachana vavorena pãi chũ'uku mamakoji ña mini repao vù'ena sa paaasomo repava'ure. Sa repao chĩire jojacheja'che jojaasomo repao repau'te. ²² Pãi chũ'uku mamako vù'ere pa'iu peore Egiptopãi pa'iche che'cheku aineeasomũ repau. Utija'o pa'iche ùcuachi'a peore che'cheku ainee rua i'kamasikũji rua cho'omasiasomũ repau.

²³ 'Ûcuarumũ Moisés cuarentarepaũsurumũ paakũji repau majapãire cuaca, Israel jojovina, eta ñaasomũ. ²⁴ Eta ñato Egiptopãiu Israel jojosi'kũni vaiu paniasomũ. Vaiũna ña Moisés Israelpãiu ni ùseku, Egiptopãiu'te vanisoasomũ. ²⁵ Jã'aja'ñe cho'o ija'che cuacaasomũ Moisés: "Churata'ni ina chu'u majapãi chu'u pa'iche masijanaa'me. Chu'uni Diopi chũ'ukũna re'oja'che cho'okaija'mũ chu'u inare. Dios inare etoja'mũ icheja", chiũ cuacaasomũ repau. Jã'ata'ni repau pa'iche'te vesuju ña chẽamaneasome repana. ²⁶ Jo'e apeñatato repau ñato Israel jojovinachi'a te'eka'chapana cavaju paniasome. Jã'aja'ñe cho'ojũna ña vù'vũ rani ija'che i'kaasomũ Moisés repanapi cavamaneajũ chini: "¿Ñañe! ¿Je'se pa'iu na musanukona majapãichi'ata'ni sãinechi'a cu'ache cho'oche?", chiniasomũ repanare. ²⁷ Chikũna te'eũ chekure vaikũji Moiserere jujo saokũ ija'che i'kaasomũ: "¿Neepi chũ'u jo'karena chũ'uku mũ'u chũkũna'te? ¿Neepi chũ'urena chũkũna cu'ache cho'oche ñakũ ke'rekũ mũ'u? ²⁸ Neato Egiptopãiu'te vanisoasomũ mũ'u. ¿Irumũ ùcuaja'che chu'uni vanisora chiikũ mũ'u?", chiniasomũ. ²⁹ Chikũna Moisés, "Chu'u cho'osi'e pãi masime", chini vajuchũku so'ona vù'vũso sani tĩipãi pa'ichejare Madián chejare tĩ'a paniasomũ. Pa'iu romi veja chũi te'eka'chapanare umupãichi'a paaasomũ repau.

³⁰ 'Repau cuarentarepaũsurumũ pãi peochejare Sinai aikũti kueñe pa'isirumũ Moisés miu sũkiñũ uuku pa'iu'te ñaasomũ. Uukũna toa joopo ñato ángelpi ñoasomũ repau'te. ³¹ Angelpi ñokũna ña rua cuacaasomũ repau'te. Na'a kueñepi ñara chini na'a saiũ Dios i'kache'te

asaasomꞫ repau, ija'che chiiche'te: ³² “Dioa'mꞫ chu'u. MꞫ'u aipāi chu'ure cuasanare paaku'mꞫ chu'u. Abrahamre, Isaare, Jacobre paaku'mꞫ chu'u”, chinasomꞫ Dios repau'te. Chikuna kurukuruu asa kukusoasomꞫ repau. Vajuchuku jo'e repacheja ñamaneasomꞫ repau. ³³ Vajuchuku'teta'ni Dios jo'e ija'che i'kaasomꞫ repau'te: “Chu'uni vajuchuku, kuku, mꞫ'u cū'akorophe're tī'tejũ'u, chu'u mꞫ'ure i'kachejajekuna. ³⁴ IrꞫmꞫ Egipto cheja pa'inare chu'u neenare rua cu'ache tī'jñemꞫ. Repana cu'ache cho'ocojñojꞫ oiche peore ñaku pa'imꞫ chu'u. Jã'ajekuna repanani oiꞫ re'oja'che cho'okasa chini cajecuhamꞫ chu'u. Ūcuachejari etoja'mꞫ chu'u repanare. Asarepajũ'u mꞫ'u. MꞫ'uni jo'e Egiptona saora chiimꞫ chu'u”, chinasomꞫ Dios Moisere.

³⁵ 'Chini Dios Moisere, ángel miu sũkiñꞫ ñosi'kuna'me, saosomꞫ repau'te, repanani etua ra re'oja'che chũ'uku paau chini. AperꞫmꞫ repana cu'ache i'kaasome repau'te, ija'che chiijꞫ: “¿Neepi chũ'ujũ'u chitena chũ'uku mꞫ'u chukuna'te?”, chinasome repana. Jã'aja'ñe repana cuhesi'kuni Moisere repanani cho'okaaꞫ chini saosomꞫ Dios. ³⁶ Diopi chũ'u saonꞫa sani Egipto cheja pa'inare Israelpāi ūcuachejari etua raasomꞫ repau Moisés. Repanare etua ra pāi peochejare cuarentarepaũsurꞫmꞫ kuhaku paniasomꞫ repau. Diopi cho'okaiuna repau Moisés Diochi'a cho'omasiche'te rua cho'o ñoasomꞫ Egipto cheja sani pa'irꞫmꞫ, Mar Rojo chiara rani pa'irꞫmꞫ ūcuaja'che, pāi peocheja rani pa'irꞫmꞫ peore. ³⁷ ReparꞫmꞫ ūcuajꞫi Moisés ija'che i'kaasomꞫ chekunare Israel jojosiñare: “Na'a pa'isirꞫmꞫ Dios chekure Repau chu'o KuajauꞫe chejana raoja'mꞫ. Mai majapāiꞫ pa'ija'mꞫ repau. Chu'u kuacheja'che Dios chu'o kuaja'mꞫ repau. Repau rani chu'vache peore asa chẽajũ'u musanukona”, chinasomꞫ repau. ³⁸ Moisés Israelpāina'me pāi peochejana chi'iasomꞫ. Repau Sinaí aikũti muisirꞫmꞫ ángel ja'me paniasomꞫ repau'te. Ūcuachi'a ūcuakũtire muni pa'iu Dios chu'o, “Ija'che pa'ijũ'u”, chiichu'o asa tocha jo'kaasomꞫ Moisés maire.

³⁹ Jã'ata'ni repau'te mai aipāi repanare re'oja'che cho'okaikuni rua cuheju jachaju Egiptona jo'e co'iñu chinasome. ⁴⁰ Chini, repauji aikũtire pa'ina, repau majaa'chuni, Aaronni, ija'che i'kaasome repana: “Maire Egipto cheja rasi'ku Moisere tī'jñeñe vesume mai. Cho'osõcuhasi'kua'mꞫ repau. Jã'ajekuna chekũva'nani diojava'nani tũojũ'u, repava'nari ñaju co'chaa'ju maire”, chinasome. ⁴¹ Chitena repanare vacachĩija'iu'te tũokaniasomꞫ repau. Tũokakuna pojojꞫ jo'cha va'iva'nare vani uosoasome repana tũosiva'uni pojojꞫ. ⁴² Jã'ajekuna Dios repanare cuhekũ jo'kaso cu'ache cho'оче ũsemaneasomꞫ repanare. Repanari cunaꞫmꞫ pa'inani, ũsuuni, pāimiauni, ma'jñoko'te pojoñu chiito ũsemaneasomꞫ repau. Na'a pa'isirꞫmꞫ Dios chu'o kuaku Amós repana pa'isi'ere kuaku ija'che tocha jo'kaasomꞫ:

Musanukona, Israelpāi cuarentarepaũsurꞫmꞫ pāi peocheja pa'irꞫmꞫ, chu'ure Diore jo'cha va'iva'nare vani ukaimanesinaa'me.

Chekunare diomanareta'ni, “Dioa'me ina”, chini pojojꞫ jo'cha va'iva'nare vani uosinaa'me musanukona.

⁴³ ReparꞫmꞫ musanukona Molo'te, “Dioa'mꞫ iku”, chini repau vu'e va'i ca'ni cho'osivu'ere kuãiju kuhaju pa'isinaa'me.

Ūcuaja'che rupꞫ tũosiva'uni Renfán ma'jñokova'uni kuãiju kuhaju pa'isinaa'me musanukona.

RupꞫ tũosiva'nani pojojꞫ pa'isinaa'me musanukona.

Jã'ajekuna chu'u, Dios, musanukonare tichejana chẽa sache chũ'uja'mꞫ,

Babilonia na'a jeecho'jena,
chiimũ Amós tocha jo'kasi'e.

⁴⁴ 'Mai aipãi pa'isina repaña pã peocheja pa'irũmũ, Dios vũ'e ujavũ'e rupũ va'i ca'ni cho'osivũ'ere paaasome. Repavũ'e cho'ojache Moiseni, "Chũ'u vũ'e ijavũ'e cho'ojũ'u", chiiũ chũ'ũasomũ Dios. Jã'ajekũna Moisepi kuakũna Dios ñosivũ'ejavũ'e cho'oasome repaña. ⁴⁵ Repaña aireko jũnisosirũmũ mamachĩipi repavũ'e paaju, mai aipãi ichejana raasome repavũ'e. Repaña icheja rani tĩ'arũmũ tĩipãi, cu'ana paniasome. Jã'ata'ni Dios mai aipãipi paaru chini repañare cu'anare eto saosokaniasomũ. Eto saosomũna mai aipãi, Josuena'me kakaju, Dios vũ'e ichejana raasome. Rasivũ'e David chũ'ũrũmũjatũ'ka paniasomũ repavũ'e. ⁴⁶ Repaũ'te Davire, re'oja'che pa'ũna rũa pojoasomũ Dios. Jã'ajekũna David Diore ija'che sãniasomũ: "Ja'ku, mũ'ũre, Jacobre Paaku'te, vũ'erepare cho'okasa chiimũ chũ'u", chiniasomũ. ⁴⁷ Jã'ata'ni repaũ David mamakũji, Salomonpi, cho'oasomũ repavũ'e. ⁴⁸ Jã'ata'ni Dios, Cũnaũmũ Pa'ikũ si'achejũna pa'ikũ'mũ. Pãi cho'osivũ'ũachi'a pa'ima'kuamũ Repaũ. Aperũmũ Dios chũ'o kuasi'ku Isaías ija'che tocha jo'kaasomũ:

⁴⁹ Diojekũ cũnaũmũre pa'ũ peore chũ'ũku'mũ chũ'u.

Ûcuachi'a cheja si'achejũna pa'ikũ'mũ chũ'u.

Jã'aja'ũe pa'ũ peore masikũ'mũ chũ'u.

Chũ'u vũ'e, ¿jeejavũ'e cho'okaijanaa'ũe mũsanũkona chũ'ũre, si'achejũna pa'ikũ'te?

⁵⁰ Cũnaũmũna'me cheja peore cho'osi'kuamũ chũ'u,

Diopi i'kakũna asaku jã'aja'ũe tocha jo'kaasomũ repaũ Isaías.

⁵¹ 'Chũ'u, Esteban, mũsanũkonare ainare, iere i'kamũ: Mũsanũkona pãi Dioni rũa jachaju rekoũoã Diore vesũna rekoũoãja'ũe paame. Jã'ajekũna Dios chũ'o asacuheme. Mũsanũkona aipãi pa'isina pa'icheja'che pa'ijũ Dios Rekocho cho'okaiche kuhenaame mũsanũkona. ⁵² Mũsanũkona aipãi pa'isina Dios chũ'o kũanare ũcuanũkore cu'ache cho'oasome. Pãiu Re'oja'chechi'a Cho'okũ raijache kuava'nare vanisoasome repaña. Chura mũsanũkona ũcuaja'che Repaũ Re'oja'che Cho'okũ raisirũmũ pãi chũ'ũnare, "Jã'ũre vanisoche chũ'ũjũ'u", chiiju jo'kasinaame. ⁵³ Dios chũ'ũsi'e ángelepi kuasome mũsanũkonare. Jã'ata'ni mũsanũkona rũarepa jachaju cho'omanaame repa —chiniasomũ Esteban repañare.

Esteban'te vanisosi'ere kũamũ

⁵⁴ Jã'aja'ũe i'kaũna asa judío aina rũa pe'ruche pe'ruju tea ñaasome repaũ'te. ⁵⁵ Repaũta'ni, Dios Rekochoji ja'me pa'ũ cho'okaiũna Dios miaũe'te re'oja'chere mũmũre ñaasomũ. Ñato Jesús Diore kueũe, ujjũtu cakã'kore nũkaasomũ. ⁵⁶ Jã'aja'ũere ñaku repaũ Esteban ija'che i'kaasomũ:

—¡Ñañe! Cũnaũmũ pa'iche rũa re'oja'che ñomũ. Jesús, Dios Raosi'kupĩ ñomũ. Diore kueũe Repaũ ujjũtu cakã'kore nũkamũ Repaũ —chiniasomũ Esteban.

⁵⁷ Chikũna asacuheju jũjũnapi cãjo ta'pi rũa cuiche cuiasome repaña. Cuiju, ũcuanũko repaũ nũkachejana vũ'vũ saniasome repaña. ⁵⁸ Vũ'vũ sani repaũ'te chẽa vũ'ejoopoji etua saasome repaña catapi su'a vẽasoũũ chini. Repaũ'te joreju cu'ache i'kasina repaña sẽ'sevũ ju'ikãña tĩ'te pũsũ nũkacheja rũ'ũũena ũhaasome, ũcuauji repaña kãñare kuirakaau chini. Repaũ pũsũ Saulo'mũ repaũ mami. ⁵⁹ Ûcuarũmũ repaña catapi sia rũa su'ache su'aasome repaũ'te. Su'ajũna chueeu ija'che sãniasomũ Esteban:

—Jesús, Chu'ure Paaku, chu'u rekocho mu'uni tĩ'api'ramu —chinasomu.
 60 Chini tãni ro're ñu'ia, ujachu'opi cuiku, Dioni jo'e ija'che sēniasomu
 repau.— Ja'ku, ina chu'ure cu'ache cho'оче cuasamanejũ'u —chini
 jūnisoasomu repau.

8

Jesucristo'te cuasanare Saulo cu'ache cho'osi'ere kamu

¹ Repau Saulo Esteban'te vanisoche rua chinasomu. Reparumu
 Jesucristo'te cuasana Jerusalén vu'ejoopo pa'ikuanupu rua cu'ache
 cho'ocojñoasome. Jã'ajekuna repajoopo pa'isina eta vu'vuso Judea
 chejana'me Samaria cheja po'ore sani paniasome repana. Jã'ata'ni
 repajoopo Jesucristo saosinachi'a canuka paniasome. ² Repau Esteban
 chuenisosi'kure chekunapi Diore cuasanapi ota oiju tãasome. ³ Reparumu
 repau Saulo Jesucristo'te cuasanare si'asojũ chini rua cu'ache cho'oku
 paniasomu. Vu'ña kaka umupaina'me romi chẽa jñajũ sa pãi chẽavu'ena
 cuaoku paniasomu repau.

Dios chu'ore Samaria cheja pa'inani chu'vasi'ere kamu

⁴ Ūcuarumu Jerusalén vu'ejoopo eta vu'vusasina ku'iju Dios chu'ore
 chu'vaju paniasome. ⁵ Eta vu'vvasosi'ku Felipe ku'ia Samaria vu'ejoopona
 sani repajoopo pa'inare Jesucristo pa'iche'te kuaku paniasomu. ⁶ Dios
 chu'ore chu'vaku Diochi'a cho'omasiche'te pãi vasoche'te cho'o ñoku
 paniasomu repau. Jã'aja'ñe cho'o ñoku chu'vakuna pãi jainuko repau
 chu'vache asa chẽasome. ⁷ Pãi jainukore vasoasomu repau, vu'icu'akuna
 rupe ũhiva'nare, ro'o ku'iva'nare, vati paanare. Repauji vati paanare
 vasoto vati rua cuiju eta saniasome. ⁸ Pãire vasokaiuna repajoopo pa'ina
 rua pojoasome repau'te.

⁹ Reparumu ũcuachejare chai paniasomu. Repau mamiasomu Simón.
 Chaina cho'оче rua jeerumu cho'oku paniasomu repau, “Rua masiku'mu
 chu'u”, chiiu. Jã'aja'ñe joreku cho'okuni Samaria cana ña rua cuasa-
 some repau cho'оче. ¹⁰ Repacheja pa'ina ũcuanuko masinana'me
 vesuna jachama'ñe asaasome repau i'kache, “Dios peore Cho'omasikuji
 chũ'ukuna cho'omu iku”, chini. ¹¹ Rua jeerumu chai cho'oku chekunajẽ'e
 cho'ovesuche'te joreku cho'o ñokuna ña cuasaju repau'te ja'me paniasome
 repana.

¹² Jã'ata'ni Felipeji rani Dios chu'ore chu'vaku pãi cu'ache cho'оче
 ũhasosinare Dios chẽa paachena'me Jesucristo pa'iche'te kuakuna asa
 chẽasome repana. Asa chẽa Jesucristoni cuasaju umupaina'me romi
 peore okoro'vecojñoasome. ¹³ Repau Simón chai pa'isi'ku ũcuachi'a asa
 chẽa Dioni cuasaku okorocojñoasomu. Okorocojñosirumu Felipena'me
 ku'ia repau cho'оче'te, pãi vasoche'te, Diochi'a cho'omasiche'te cho'o
 ñokuna ña rua cuasaku ku'ia paniasomu repau Simón.

¹⁴ Ūcuarumu Jerusalén pa'ina Jesús saosina Samaria cheja cana Dios
 chu'ore asa chẽa Jesure cuasaju jovosi'e asaasome. Asasinajeju Pedrona'me
 Juanre Samariana saasome repana. ¹⁵ Saorena repana Samaria cheja
 sani tĩ'a repanare pãi Dios Rekochoji rani repanani ja'me paa chini Dioni
 sēekanasome. ¹⁶ “Maire Paaku'te Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna”,
 chiiju okoro'vecojñosinare repanani chuta'a Dios Rekochoji raimauna
 Repauni sēekanasome repana. ¹⁷ Sēni pi'niju repana Pedrona'me Juan
 repanani jũjñapi jajuna Dios Repau Rekocho'te raasomu repanare, ja'me
 paa chini.

¹⁸ Repaŭ'te Simonre jã'are ñakuna ũcuaja'che cho'ouaasomũ. Jã'aja'ñe cho'ouakuna masiche kuripi koora chiniasomũ repaŭ. ¹⁹ Repanare Jesús saosinare ija'che i'kaasomũ repaŭ:

—Jã'aja'ñe cho'omasira chiimũ chu'ũ. Cho'omasiche ĩsijũ'ũ chu'ũre; ro'ira. ĩsirena koo chu'ũpi pãire jakuna Dios Rekochoji repanani rani ja'me paŭ —chiniasomũ Simón.

²⁰ Chikuna Pedro i'kaasomũ repaŭ'te.

—Mũ'ũpi jã'aja'ñe cuasani kurina'me mũ'ũ rekocho cho'osõñe pa'ija'mũ mũ'ũre. Dios ĩsiche kuripi kooma'ñea'me. ²¹ Diopi ñato mũ'ũ rekocho rũhiñe cuasama'mũ mũ'ũ. Jã'ajekuna chukuna cho'ocheja'che cho'ocu'amũ mũ'ũre. ²² Jã'ajekuna mũ'ũ cu'ache cuasache'te oiũ ũhasõ Dioni sēeũ pa'ijũ'ũ, Repaŭji mũ'ũ cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'kũ chini. ²³ Mũ'ũ pa'iche masimũ chu'ũ. Chekuna pãi na'a re'oja'chere cho'oju pojoju pa'ito pojoma'ñe cu'ache'te cuasaku'mũ mũ'ũ. Cu'ache'te cuasaku' cu'are cho'okũ cho'osõja'mũ mũ'ũ —chiniasomũ Pedro repaŭ'te.

²⁴ Chikuna Simón jo'e i'kaasomũ.

—Musanukonapi Maire Paakuni Dioni sēekaijũ'ũ chu'ũva'ũre musanukona i'kasi'epi cu'acheji ti'jñemanea'kũ chu'ũre —chiniasomũ repaŭ.

²⁵ Ũcuarũmũ Pedrona'me Juan ũcuachejare pa'ijũ, Dios chu'ore chu'vaju Jesucristo pa'iche kua pi'ni, Jerusalén vũ'ejoopona co'iasome. Co'ijũ chekũjoopoã Samaria cheja cajoopoã Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaasome repaŭ.

Felipe Dios chu'ore Etiopía cakũre chu'vasi'ere kũamũ

²⁶ Ũcuarũmũ ángel Dios raosi'kũ Felipe'te ija'che i'kaasomũ:

—Vũni sũripũ cakã'kona saiijũ'ũ mũ'ũ. Jerusalén vũ'ejoopoji Gaza vũ'ejoopo saima'ana saiijũ'ũ, pãi peocheja saima'ana —chiniasomũ.

²⁷ Chikuna Felipe vũni saiũ ñato Etiopía cakũ, pãi chũ'ũko'te cho'oche cho'okaikũ Diore pojora chini Jerusalén saisi'kũpi, repaŭ pa'ichejana co'ikũ paniasomũ. Etiopíapãi chũ'ũko'te, Candace'te, kuri care'vakaikũ paniasomũ repaŭ. ²⁸ Kavacho jñajñũ kuhasaivũji ñu'iu, co'ikũ utija'ore ñakũ paniasomũ repaŭ. Aperũmũ Dios chu'o kuasi'kũ, Isaías, tocha jo'kasi'ere ñakũ i'kakũ paniasomũ repaŭ Etiopíapãiu. ²⁹ Ũcuarũmũna Dios Rekocho Felipe'te ija'che i'kaasomũ:

—Tuha ja'me ku'ijũ'ũ jã'asaivũ —chiniasomũ.

³⁰ Chikuna Felipe vũ'vũ tuhaasomũ repasaivũ. Tuha aperũmũ Dios chu'o kuasi'kũ Isaías tochasi'ere Etiopía cakũ ñakũ i'kache'te asaasomũ repaŭ. I'kauna asa Felipe ija'che sēniasomũ repaŭ'te:

—¿Mũ'ũ ñakũ i'kache asamasikũ mũ'ũ? —chiniasomũ.

³¹ Chikuna,

—Pãamũ chu'ũ. Che'chokũji karamũ chu'ũre. Tuni chu'ũna'me ñu'iu ku'ijũ'ũ —chiniasomũ Etiopía cakũ Felipe'te.

³² Repaŭ ñakũ i'kasi'e Dios chu'o aperũmũ pa'isi'kũ Isaías tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Ovejava'ũ vanisõñũ chini sava'ũta'ni oima'ñe saimũ.

Ovejachĩ raña tu'kato oimanaa'me.

Chu'ũ Neekũ ũcuaja'che repaŭ'te cu'ache cho'otojẽ'e i'kama'kua'mũ.

³³ Re'oja'chечи'a cho'okũni pãi cu'ache cho'osinaa'me repaŭ'te.

I'kakainajẽ'e peosinaa'me repaŭ'te.

Ũcuachi'a chĩijẽ'e peokũni vanisõsinaa'me repaŭ'te.

Jã'ajekuna repau jojosina peome,
chiimu.

³⁴ Ūcuarumu Etiopía caku ija'che sēniasomu Felipe'te:

—Ija'ova Dios chu'o kuasi'ku Isaías tochasi'e, ¿icheja ñaku'u mu'u? ¿Neeni i'kaku repau? ¿Repau pa'iche'te kuaku? Jã'apāani, ¿cheku pa'iche'te kuaku? —chiniasomu repau.

³⁵ Chikuna Felipe Etiopía cakure repau ñaku i'kasi'ere charo kuaasomu Jesús re'oja'che pa'iche'te. Cho'je jo'e chekuna Dios chu'o kuana tochasi'ere ñoku kuaasomu repau. ³⁶ Cutujū saijū chiara'charū pa'icheja tī'aasome repana. Tī'a Etiopía caku i'kaasomu Felipe'te.

—Ñaku. Chiara'charū pa'imū ichēja. ¿Chu'ure okorore'oku? —chiniasomu repau. ³⁷ Chikuna Felipe,

—Re'omu mu'ure, mu'u rekochoji Jesucristoni masi cuasato —chiniasomu. Chikuna,

—Jesucristo Dios Mamaku'mu chiiu cuasamu chu'u —chiniasomu Etiopía caku. ³⁸ Chini, kavacho kuhasaivu tachoku'te,— Ichejana jūvojū'u —chiniasomu repau. Jūvouna repau Etiopía caku Filipena'me repasaivūji cajeasome. Jã'achejapi chiara'charuna casa Felipe repau'te okoroasomu.

³⁹ Okoro pi'ni makuna Dios Rekocho Felipe'te tīichejana sasoasomu. Sasouna Etiopía caku jo'e ñamaneasomu repau'te. Ñama'kuta'ni rua pojoku Etiopía saima'a jo'e saniasomu repau. ⁴⁰ Dios Rekochoji sasouna Felipe Azoto vū'ejoopo tī'a carani saiū chekūjoopoã rua vū'ñajoopoã sani, Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vakū paniasomu, Cesarea vū'ejoopo tī'añetū'ka.

9

Jesús i'kache'te Saulo asa jovosi'ere khamu

¹ Ūcuarumu Saulo Jesucristo neenani vani si'asora chini ūcua cu'ache cho'oku paniasomu. Jã'are na'a rua cho'ora chini, judío phairi aire sani ñaasomu repau. ² Sani repau'te utija'ore sēniasomu repau.

—Chu'u Damasco vū'ejoopona saipi'ramū, Jesús chū'ñe cho'onani umupāina'me romi ku'e chēa ra pāi chēavū'ena cuaora chini. Mu'u chu'ure utija'ore tochakaijū'u. Damasco mai judiōpāi chi'ivū'ña chū'unani sa ñora chiimu chu'u, mu'u tochasija'o —chiniasomu Saulo phairi aire.

³ Damasco vū'ejoopona saiuna repajoopo tī'api'ra chejana te'erumu repau nukachejachi'a rūhiso'koro cunaumupi rua miañe chūniasomu repau'te. ⁴ Miañe chūkuna ña chejana tāniasomu Saulo. Tāni ūhiu chu'o ija'che i'kache'te asaasomu repau:

—Saulo, Saulo, ¿je'se pa'iana mu'u chu'ure si'arumu cu'ache cho'oku pa'iku? —chiniasomu Jesucristo repau'te. ⁵ Jã'aja'ñe i'kauna asa,

—¿Jeeja'iu'u mu'u, Chu'ure Paaku? —chiniasomu repau.

Chikuna,

—Jesua'mu chu'u. Chu'u neenare cu'ache cho'oku chu'uni rua cu'ache cho'oku pa'imū mu'u. Jã'aja'ñe cho'oku meñe cu'ache cho'oku pa'imū mu'u —chiniasomu Jesús.

⁶ Chikuna Saulo kākucajejani kurukuruku ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure Paaku, ¿ūquere cho'oa'ku chiiku mu'u chu'ure? —chiniasomu. Chikuna,

—Vuni vū'ejoopona kakajū'u. Jã'achejana kaka mu'u cho'ojache asaja'mu mu'u —chiniasomu Jesucristo Saulo'te. ⁷ Repau'te ja'me saisina rua kākūasome. Repau Jesús i'kachū'o asanata'ni Repau'te

ñamaneasome repaña. ⁸ Repañ Saulo vñni nukakũ ñakocaã sukã ñara chiito ñacu'aasomũ repañ'te. Jesuni ruarepa Miakuni ña na'asoasomũ. Na'asomna repañ'te jãtuna chẽa Damasco vñ'ejoopona juha saasome repaña. ⁹ Choteumucujña na'aũ paniasomũ repañ. Pa'iu ãu ãima'ñe, okojẽ'e ùkuma'ñe paniasomũ repañ.

¹⁰ Ûcuarũmũ chekũ, Jesure cuasakũ ùcuachejare Damasco'te paniasomũ. Ananías repañ mamiasomũ. Reparũmũ Ananías Dios ñoñe'te ñakũ Maire Paakũni Jesucristoni ñaasomũ. Ñakũna repañ'te ija'che sãniasomũ Jesús:

—Ananías, ¿pa'ikũ? —chiniasomũ.

Chikũna,

—Jũju. Pa'imũ chũ'u, Chũ'ure Paakũ —chiniasomũ repañ.

¹¹ Chikũna Jesús i'kaasomũ repañ'te.

—Ma'a rũhima'a chiicojñoma'ana eta muajũ'u mũ'u, Judas vñ'ena. Mũa tĩ'a, “¿Tarso vñ'ejoopo raisi'kũ Saulo pa'ikũ ivũ'e?”, chiijũ'u. Repañ Saulo chũ'uni sũeũ pa'imũ. ¹² Chũ'uni sũeũna chũ'u cho'opi'rache'te ñocuhamũ chũ'u repañ'te. Chũ'u ñoñeji mũ'uni ñakũ repañ'te mũ'u cho'okaijache ñamũ repañ. Mũa jũjñapi jaja'mũ repañ'te ñakocaãre jo'e ñaa'kũ —chiniasomũ Jesús Ananía'te.

¹³ Chikũna, Ananías ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ure Paakũ, repañ mũ'ure cuasanare Jerusalén pa'inare cu'ache cho'оче pãi jainũko chũ'ure kuame. Mũ'u neenare rũa cu'ache cho'okũ pa'ũasomũ repañ. ¹⁴ Chura ichejana rãiasomũ repañ mũ'ure cuasanani chẽara chini. Judío phairipãi chũ'unani sãnĩ rãiasomũ, chũkũnani pãi chẽavũ'ena sa cuaora chini —chiniasomũ Ananías.

¹⁵ Chikũna Jesús repañ'te i'kaasomũ.

—Mũa ñajũ'u. Chũ'u chũ'uñe'te cho'okũ paau chini chẽacuhamũ chũ'u repañ'te. Chũ'u pa'iche'te judiõpãire ùcuaja'che tĩpãina'me repañare chũ'unani peore kũaa'kũ chini soisi'kũa'mũ chũ'u repañ'te. ¹⁶ Repañ cu'ache cho'ocõjñõjañe peore kũaja'mũ chũ'u repañ'te. Chũ'u pa'iche'te che'chokũ rũa cu'ache cho'ocõjñõja'mũ repañ —chiniasomũ Jesús.

¹⁷ Jã'aja'ñe i'kaũna repañ Ananías eta mũa Saulo pa'ivũ'ena kakaasomũ. Kaka Saulo'te jũjñapi jakũ ija'che i'kaasomũ repañ:

—Saulo, churata'ni mũ'ure chũ'u majapãiuja'iu'te paamũ chũ'u. Maire Paakũ Jesús mũ'u raisima'ana ñosi'kũa'mũ mũ'ure. Ûcuauji chũ'ure vñ'ena mũtosikũa'mũ mũ'upi jo'e ñakocaãre ñaa'kũ chini, ùcuachi'a mũ'uni Dios Rekochoji rani ja'me paau chini —chiniasomũ Ananías repañ'te Pablo'te.

¹⁸ Chikũna va'ire'reruãja'ñepi tuã'tuaasomũ Saulo ñakocaã ta'pisi'e. Tuã'tuaũna repañ ñakocaã teana care'oso jo'e ñoasomũ repañ'te. Ûcuarũmũ ñakocaã re'õja'che ñakũji vñni okorocõjñõasomũ repañ. ¹⁹ Jã'a cho'o pi'ni ãu ãni vajuasomũ repañ. Repacheja Damasco vñ'ejoopo jo'e te'eumucujñarũã chekũna Jesure cuasanana'me canũka paniasomũ repañ Saulo.

Damasco vñ'ejoopo canare Saulo chũ'vasi'ere kũamũ

²⁰ Damasco vñ'ejoopo'te pa'iu repañ Saulo teana judiõpãĩ chi'ivũ'ñana mũa, “Jesús Dios Raosi'kũa'mũ”, chiũũ Jesús pa'iche'te kũasomũ.

²¹ Jã'aja'ñe i'kakũna pãĩ ùcuauũko asa rũa cuasaasome repañ i'kache. Asa rũa cuasajũ ija'che i'kaasome repaña:

—Ikũ Jerusalén pa'irũmũ Jesucristo'te cuasanare rũa cu'ache cho'osi'kũasomũ. Ûcuau'mũ ikũ. Jerusalén pa'ikũji ichejana raisi'kũa'mũ

ikꞥ, icheja pa'inani Jerusalén cho'ocheja'che Jesús neenani chēa sa judío phairipāi chũ'unani jo'kara chini —chiniasome repaña pāi.

²² Repañ Saulo si'arũmũ na'a rũa re'oja'che chũ'vakũ paniasomũ, “Jesús Dios Raosi'kũ Cristoa'mũ”, chiiũ. Masi chũ'vakũna judíopāi Damasco pa'ina, jachanata'ni sãĩñe i'kavesuasome repañ'te.

Saulo Damasco judíopāire kati sanisosi'ere kũamũ

²³ Na'a pa'isirũmũ judíopāi chi'i cutu, “Sauloni chēa vanisoñũ”, chiniasome. ²⁴ Jã'ata'ni Saulo repaña cho'oñũ chiiche asaasomũ. Repañni chēa vanisoñũ chini umucujñana'me ñami vũ'ejoopo kakasañaroãre pẽ'jejũ paniasome repaña. ²⁵ Jã'aja'ñe pẽ'jejũna chekũna Jesure cuasana Saulo'te jũ'ena maña vũ'ejoopo jeotũsũsi'pa sẽ'sevũji mũni vũ'ejoopo jã'acho'jena casoasome repaña repañ'te.

Saulo Jerusalén vũ'ejoopona co'i cho'osi'ere kũamũ

²⁶ Jã'aja'ñe cho'o casorena Jerusalén vũ'ejoopona co'i chekũnare Jesure cuasanare jovora chiniasomũ repañ. Jã'ata'ni repaña vajũchũasome repañ'te. “Joremũ ikũ”, chini jachaasome repaña. ²⁷ Te'eũ Bernabechi'a repañ'te re'oja'che cho'okaniasomũ. Jesús saosinare sa repañ Saulo Damasco ma'a saiũ ñasi'ena'me Jesús repañ'te i'kasi'e peore kũakaniasomũ repañ Bernabé. “Ikũ Saulo, Jesús pa'iche vajũchũma'ñe re'oja'che chũ'vaasomũ Damasco vũ'ejoopo pa'inare”, chiniasomũ Bernabé. ²⁸ Bernabepi kũaũna asa Saulo'te pojoasome repaña Jesús saosina. Pojojũna repanare jovoasomũ repañ. Jovo Jesucristo'te cuasanana'me Jerusalén vũ'ejoopo'te ku'iu vajũchũma'ñe Jesús pa'iche'te re'oja'che chũ'vakũ paniasomũ. ²⁹ Judíopāi griego chũ'o i'kanare rũa chũ'vaasomũ repañ. Jã'ata'ni repaña asacuhejũ pe'rujũ, “Vanisoñũ ikũre”, chiniasome repañ'te. ³⁰ Ũcuarũmũ Jesure cuasana Saulo'te vanisoñũ chiiche'te asa, “Repañni vanisojũ”, chini repañ'te Cesarea vũ'ejoopona casa, jã'achejapi Tarso vũ'ejoopona saosome.

³¹ Saulo'te saoso pãipi cu'ache cho'omapũna Jesucristo'te cuasana re'oja'che pa'ijũ paniasome, Judea cheja pa'ina, Galilea cheja pa'inana'me Samaria pa'ina. Dios Rekochoji cho'okaiũna Dios chũ'o na'a rũa asa chēajũ na'a rũa masi cuasajũ Dionis cuasajũ vajũchũjũ paniasome repaña. Ũcuachi'a pãi na'a jainũko Dios chũ'ore asa chēa jovojũ paniasome repanare.

Enea'te vasosi'ere kũamũ

³² Ũcuarũmũ Pedro vũ'ñajoopoã si'ajoopoã ku'iu paniasomũ Jesús neenani repajoopoã pa'inani ñara chini. Jã'aja'ñe Jesús neenani ku'iu ñara chini Lida vũ'ejoopona saniasomũ repañ. ³³ Repajoopo sani pa'irũmũ Pedro pãiu'te ñaasomũ, Eneas ve'ekũ'te. Repañ Eneas vũni nũka ku'icu'akũna, ochorepaũsũrũmũ ũhiũ paniasomũ. ³⁴ Ũcuarũmũ Pedro ija'che i'kaasomũ repañ'te:

—Eneas, Jesucristoji mũ'ũni vasũna vũni nũka ku'iu mũ'ũ kãiko'a pa'iche kãña care'vajũ'ũ —chiniasomũ. Chikũna teana vũni nũka kuni-asomũ repañ.

³⁵ Vajũ pa'iu nũka ku'ikũni pãi Lida vũ'ejoopo cana ñaasome repañ'te, ũcuachi'a Sarón cana. Repañ vajũsi'ere ña pãi jainũko Jesucristoni cuasajũ jovoasome.

Dorcas jũni vajũraisi'ere kũamũ

³⁶ Ūcuarum romio Jesucristo'te cuasako, Tabita ve'eko Jope vɛ'ejoopo'te paniasomo. Griego chɛ'o repao mami Dorcas ve'easomo. Ūcuachejare pa'io chekɛnare si'arum re'oja'che cho'okaio paniasomo repao. Chɛova'na pa'iva'nare rɛa re'oja'che cho'okaniasomo repao. ³⁷ Jɛ'aja'ne cho'okoji ravɛ tɛni jɛnisoona pɛi ota oijɛ repao'te choa umɛcaruupɛna mɛa ũhaasome.

³⁸ Reparum Pedro Lida vɛ'ejoopo chuta'a paniasomɛ. (Lida vɛ'ejoopo kueñeasomɛ Jope vɛ'ejoopo.) Pedroji kueñere pa'ina Jesú s neena Tabita'te jɛ'isi'kore umɛna mɛa ũha umɛpɛi ka'chanare Lida vɛ'ejoopona saosome, Pedroni soijaarɛ chini. Saorena sani Lida vɛ'ejoopo tɛ'a Pedro'te, "Raijɛ'ɛ; Jopena pesa sañu", chiniasome. ³⁹ Chitena Pedro ja'me ranciasomɛ repanare. Rani tɛ'auna repaɛ'te repao ũhiruupɛna mɛaasome repana. Mɛarena repaɛ kaka ñato va'jeva'na jainɛko repava'ore otare oijɛ paniasome. Ota oijɛ repana ju'ikɛña Dorcas vajurumɛ juha rupɛ ñisikɛñare ra ñoasome repaɛ'te.

⁴⁰ Ñojana ña pi'ni Pedro reparuupɛ pa'inare ũcuanɛkore etoasomɛ. Eto ro're ñu'ia Dioni sɛniasomɛ repaɛ. Sɛni pi'ni jɛnisisi'koni ñakɛ ija'che i'kaasomɛ: "Tabita, vɛijɛ'ɛ", chiniasomɛ. Chikɛna ñakocaã sɛka repaɛni ñako vɛni ñuniasomo repao. ⁴¹ Jɛ'aja'ne cho'o repao'te jɛtɛna chɛa juha vɛo nɛko, repaɛ etosinare Jesucristo'te cuasanana'me va'jeva'nare soniasomɛ repaɛ, repanapi repao jɛni vajuraisi'ere ñaa'jɛ chini.

⁴² Repao jɛni vajuraisi'e Jope vɛ'ejoopo pa'ina ũcuanɛko asa Jesucristo'te jainɛko cuasajɛ jovoasome. ⁴³ Reparum Pedro repajoopo jeerumɛ canɛka paniasomɛ chekɛ Simón va'i ca'ni kuenakɛ vɛ'ere.

10

Dios chɛ'ore chɛ'vaa'kɛ chini Cornelio Pedro'te soisi'ere kɛamɛ

¹ Reparum chekɛ Cornelio ve'ekɛ Cesarea vɛ'ejoopo'te paniasomɛ. Cornelio Batallón Italiano sɛtaopɛi cienrepanare chɛ'ɛkɛ paniasomɛ.

² Repaɛ Cornelio Diore cuasakɛjekɛ repaɛ majapɛina'me Diore pojokɛ paniasomɛ. Jɛ'ajekɛna judiɛpɛi chɛova'na pa'iva'nare re'oja'che cho'okaiɛ paniasomɛ repaɛ. Ūcuachi'a Diore si'arum rɛa sɛɛ paniasomɛ repaɛ.

³ Jɛ'aja'ne cho'okɛ na'itona tres pa'itona Diore sɛɛ Repaɛ ñoñe'te ñakɛ ángel'te Dios raosi'kɛre repaɛ vɛ'ere kaka pa'ina ñaasomɛ repaɛ. Masi ñoasomɛ repaɛ ángel. Vɛ'e kaka ja'me pa'ia repaɛ'te soniasomɛ ángel.

—¡Cornelio! —chiniasomɛ.

⁴ Chikɛna, kɛkɛsosi'kɛpi ũcuani ñakɛ,

—¿Ëque? —chiniasomɛ Cornelio.

Chikɛna,

—Mɛ'ɛ Repaɛ'te sɛɛne asamɛ Dios. Ūcuaja'che chɛova'na pa'iva'nare mɛ'ɛ re'oja'che cho'okaiche ñakɛjekɛ mɛ'ɛre cavesuma'mɛ Repaɛ.

⁵ Jɛ'ajekɛna Jope vɛ'ejoopona pɛire saojɛ'ɛ, Simonni soijaarɛ. Repaɛ Simón cheke mami Pedro'mɛ. ⁶ Ūcuajɛ mɛ'ɛre chɛ'vakɛ ũcuaja'che mɛ'ɛ cho'ojache kɛaja'mɛ. Chekɛ Simón va'i ca'ni kuenakɛ vɛ'ere pa'imɛ Simón Pedro, chiara rɛ'tɛva pa'ivɛ'ere —chiniasomɛ ángel repaɛ'te.

⁷ Ūcuarum Cornelio ángelpi i'ka pi'ni sanisoona umɛpɛi te'eka'chapanare repaɛ'te cho'оче cho'okainare soniasomɛ. Ūcuachi'a sɛtao'te Diore cuasakɛ'te te'ɛ'te soni raoasomɛ repaɛ. ⁸ Soni rao ángel repaɛ'te i'kasi'e peore kɛaasomɛ repaɛ. Repanare kɛa pi'ni Jopena saosomɛ repaɛ.

⁹ Saouña jo'e apeñatato chotena ũcua saijũ paniasome repaña. Repaña Jope vü'ejoopo tĩ'api'rarumũna nukarepau su'itona Pedro repau pa'ivũ'e sē'sevũna muniasomũ Dioni sēsa chini. ¹⁰ Mũni pa'ivũ Dioni sēeũna ācuhaasomũ repau'te. Jā'ata'ni chuta'a āure cho'ojũna cajema'ñe cha'akũ Dios ñoñe'te ñaasomũ repau. ¹¹ Ñato sábanakāa ɯjakāa cunaumũpi ũcuaka'chapachā'tiroā quē'kesikāapi rūhiturupũji chejana cajeasomũ. ¹² Jā'ajekũna ũcuaturupũ sa'navũ'te cu'ava'na ũcuauava'na jainũko paniasome, rũni ku'iva'naa'me añava'naa'me pĩ'ava'na peore.

¹³ Ũcuarumũ Pedro Dios i'kache ija'che chiiche'te asaasomũ:

—Pedro, vũni iva'nani vani āijũ'ũ.

¹⁴ Chikũna Pedro i'kaasomũ:

—Ja'kũ, va'ima'me jā'ana. Cu'anaa'me. Jā'anare āima'kua'mũ chu'ũ, mũ'ũ aperumũna ũsesi'ejekũna.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kaũna Dios ija'che i'kaasomũ repau'te:

—Ñakũ, mũ'ũ. Chu'ũpi Diopi, “Re'omũ ie”, chiito, ¿mũ'ũpi, “Cu'amũ”, chiija'ũ? —chiniasomũ Dios.

¹⁶ Ũcuate'erumũ choteñoā jā'aja'ñe cho'o ñoasomũ repa repau'te. Choteñoā ño pi'ni cunaumũna jo'e munisoasomũ repakāa. ¹⁷ Jā'aja'ñe cho'ouña ña, “¿Je'se pa'ijachere ñare chu'ũ jā'a?”, chini rua cuasaasomũ repau. Chuta'a rua cuasakũ pa'ikũni Cornelio saosina Simón vü'e ku'e jña kakasa'aro ti'jñe'ñe'te nukajũ paniasome. ¹⁸ Nukajũ sēniasome repaña.

—¿Simón Pedro ivũ'ere pa'ikũ? —chiniasome.

¹⁹ Jā'a cho'oto Pedro chuta'a Dios ñosi'ere rua cuasakũ paniasomũ. Cuasakũna Dios Rekocho i'kaasomũ repau'te.

—Asajũ'ũ. Ʋmũpāi chotena mũ'ũni ku'eme. ²⁰ Vũni caje ũcuanana'me saijũ'ũ. Vajũchũmanejũ'ũ. Chu'ũpi repanare raosi'kua'mũ —chiniasomũ Dios Rekocho.

²¹ Chikũna Pedro caje ñakũ ija'che i'kaasomũ repanare:

—¿Ũque rate mũsanũkona? ¿Chu'ũni ku'eche? —chiniasomũ repau. Chikũna repaña i'kaasome.

²² —Capitán Corneliopi raosi'kua'mũ chũkũna'te. Re'okũ'mũ repau. Diore cuasakũna judiõpāi ũcuanũko re'oja'che cutunaa'me repau'te. Dios raosi'kũ ángelpi mũ'ũni soau chini chũ'uasomũ repau'te, mũ'ũ chu'vachũ'ore asaa'kũ chini —chiniasome repaña. ²³ Chitena asa,

—Jau —chini— Kakajũ'ũ. Iñami ivũ'ena kãijũ'ũ. Che'ro saũ —chiniasomũ repau.

Jo'e apeñatato kãni vũni Pedro ũcuanana'me saniasomũ. Chekũna Jesucristo'te cuasana Jope vü'ejoopo cana te'ena ja'me saniasome repanare.

²⁴ Saijũ jo'e chekũumucusena Cesarea vü'ejoopo tĩ'aasome repaña. Tĩ'ato Cornelio chekũna repau soisinana'me, repau majapāina'me repau'te kueñe pa'ina jovo cha'akũ paniasomũ repanare.

²⁵ Repau Cornelio ũcuau vü'ena Pedroji sani tĩ'akũna repaũni tijña pojora chini etaasomũ. Eta repau'te tijña Diore cho'ocheja'che Pedro'te ti'jñe'ñe ro're ñuniasomũ Cornelio, repaũni pojokũ. ²⁶ Jā'aja'ñe cho'okũna Pedro repau'te chēa vũoasomũ.

—Vũijũ'ũ. Mũ'ũ pa'icheja'che pa'ikũ'mũ chu'ũ. Pāiũ'mũ —chiniasomũ repau. ²⁷ Chikũna vũni cutujũ vü'ena kakaasome repaña, Pedrona'me Cornelio. Kaka ñato pāi jainũko chi'isina paniasome. ²⁸ Pedro repanare ija'che i'kaasomũ:

—Mũsanũkona chũkũna judiõpāi pa'iche masime. Tĩipāina'me chi'icu'amũ chũkũna'te. Chũkũna judiõpāi cu'are cuhejũ tĩipāi vü'ña

kakamanaa'me. Jã'ata'ni Dios chũ'ure ija'che i'kasi'kua'mu: “ ‘Tĩipãĩ cu'ame', chiimanejũ'u mu'u”, chiisi'kua'mu. ²⁹ Jã'ajekuna chũ'ure soñu chini sainare cuhemairo raisi'kua'mu chũ'u. Chura, ¿ũquere cho'oa'ku chini soni raore musanukona chũ'ure? chiimu chũ'u.

³⁰ Chikuna Cornelio ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ijarumu na'ito chũ'u vũ'e pa'isi'e chura ũcuaka'chapaumucujña'a'me ie. Repa na'ito chũ'u judiopãĩ pa'icheja'che ãu ãima'ñe Dioni sũeu pa'isi'kua'mu. Sũeu ñato pãiu ko'sijakãña ju'iu chũ'uni ti'jñeñe nukasi'kua'mu. ³¹ Jã'aja'ñe ti'jñeñe nukakũji ija'che i'kasi'kua'mu repau chũ'ure: “Mu'u Repau'te sũeñe asamu Dios. Chuova'na pa'iva'nare mu'u re'oja'che cho'okaiche ñaku mu'ure cavesuma'mu Repau. ³² Jã'ajekuna Jope vũ'ejoopona chũ'o saojũ'u mu'u. Simón Pedroni soni raojũ'u, rani chũ'vaa'ku mu'ure. Repau Simón Pedro cheku Simón vũ'ere pa'imũ. Va'i ca'ni kuenaku vũ'ere chiara ru'tuva'te pa'imũ repau”, chiisi'kua'mu. ³³ Jã'aja'ñe i'kauna asa teana mu'uni soisi'kua'mu chũ'u. Sokuna cuhema'ñe re'oja'che raisi'kua'mu mu'u. Re'orepamu. Chura, Diopi ja'me pa'iana chi'i cha'ame chukuna mu'ure. Chukunani chũ'vaa'ku chini Dios mu'ure jo'kasi'ere chũ'o asañu chiime chukuna —chiniasomu Cornelio.

Pedro Cornelio vũ'ena Dios chũ'o chũ'vasi'ere kumũ

³⁴ Ũcuarumu Pedro repanare pãĩ ija'che chũ'vaasomu:

—Churana Diopi cho'okaiuna ie masimu chũ'u: Dios pãĩ ũcuanukore ũcuapa'rvachi'a oiku'mu. Ũcuarepaa'me jã'a. ³⁵ Pãĩ ũcuanukore si'avãjũpãĩ pojomu Dios, Repauni cuasaju re'oja'che pa'ito. ³⁶ Repau Dios Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore raosi'kua'mu chukuna'te Israel jojosiñare. Ija'chea'me repa: Pãĩ ũcuanukore Paaku Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu, Repauni cuasaju sũeto. ³⁷ Musanukona chukuna judiopãĩ pa'icheja cho'osi'e peore asasinaa'me, Galilea cheja Juan chũ'vakũ okoro'vesi'ena'me cho'je cho'osi'e peore. ³⁸ Diopi Jesure Nazaret vũ'ejoopo cakure Repau Rekocho'te raosi'kua'mu, ũcuarekochoji ja'me pa'iana pãire re'oja'che cho'okaau chini. Dios Rekochoji chũ'ukuna Repau Jesús si'achejña ku'iu pãire re'oja'che cho'okaiũ pa'isi'kua'mu. Vatiire paaju jũ'inare vasokaisi'kua'mu Repau. Jã'aja'ñe cho'okũ pa'isi'kua'mu Jesús, Diopi Repauni ja'me pa'iana. Jã'a asasinaa'me musanukona. ³⁹ Chukuna Repau Jesús Jerusalén vũ'ejoopo cho'osi'ena'me Judea cheja cho'osi'e peore ñasinaa'me. Jã'aja'ñe cho'okuna pãĩ kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasõsinaa'me Repau'te. ⁴⁰ Jẽ'jo vẽasõsi'kũreta'ni Diopi vasoña choteumucujñana Repau'te tãsichejapi vajurani eta ñosi'kua'mu Repau chukuna'te. ⁴¹ Vajuraisi'kũta'ni judiopãĩ ũcuanukore ñomanesi'kua'mu Repau. Chukuna'te Dios chẽasinarechi'a ñosi'kua'mu Jesús chekunani kuaju paapu chini. Chukuna ũcuana'me ãu ãisinaa'me Repau jũni vajuraisirumu. ⁴² Jã'aja'ñe pa'iu chukuna'te pãire Dios chũ'ore, “Ija'che chũ'vaju pa'ijũ'u”, chiiũ chũ'usi'kua'mu Repau chukuna'te: “ ‘Chũ'u icheja jo'e cajesirumu pãĩ ũcuanuko cu'ache cho'osi'e Diopi chũ'uuna ro'iche chũ'uja'mu. Jũnisõsiva'na repava'na vajurumu cho'osi'ena'me, Repau rairumu chuta'a vajuna cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mu chũ'u.’ Jã'aja'ñe chũ'vajũ'u”, chiisi'kua'mu Repau chukuna'te. ⁴³ Jesús chuta'a raimarumu Dios chũ'o aperumu kuasina ũcuanuko Repau pa'ijachere kuaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Pãĩ ũcuanukore jũni ro'ikaisi'ejekuna

Repaũ Mamaku'te cuasanare repa cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu
Dios,

chiimũ repaña tocha jo'kasi'e —chiniasomũ Pedro.

Judío peonani Dios Rekocho raisi'ere kũamũ

⁴⁴ Repau chuta'a chũ'vatona repau chũ'vache Dios chũ'o asanare ũcuanũkore Dios Rekocho cajeasomũ. ⁴⁵ Cajeuna ña Pedrona'me raisina judíopãi Jesucristo'te cuasana rũa cuasaju ija'che i'kaasome:

—¡Dios inare judío peonareta'ni Repau Rekocho raomũ! —chiniasome repaña. ⁴⁶ Judío peonapi tĩipãi chũ'o che'chemanesinapi tĩipãi chũ'ore i'kaju, “Dios peore masikũ'mũ”, chijuna jã'aja'ñe i'kaasome repaña judíopãi.

⁴⁷ Jã'aja'ñe i'kajuna Pedro ija'che i'kaasomũ:

—Churata'ni ina mai paacheja'che Dios Rekocho paame. Jã'ajekuna repañare okoro'veche ũsecu'amũ —chiniasomũ. ⁴⁸ Chini, repañare judío peonare i'kaasomũ repau.— “Jesucristo'te cuasanaa'me chũkuna”, chijũ, okoro'vecojñojũ'ũ mũsanũkona —chiniasomũ Pedro repañare.

Jã'aja'ñe i'kauna ũcuauñi okoro'vecojñoasome repaña. Okoro'vecojñoocuha,

—Jo'e te'eumucujñaruã canũka ja'me pa'ijũ'ũ chũkuna'te —chiniasome repaña repau'te.

11

Simón Pedro Cesarea vũ'ejoopo cho'osi'ere Jerusalenna co'i kũasi'ere kũamũ

¹ Repa Cesarea vũ'ejoopo cho'osi'e judío peonapi Dios chũ'ore asa chẽasi'e Jesús saosinana'me chekuna Jesucristo'te cuasana Judea cheja pa'ina asaasome. ² Jã'aja'ñe cho'osi'ere asa repau Pedroji Jerusalén vũ'ejoopona co'ũna Jesure cuasana judíopãi te'ena ke'reasome repau'te.

³ Ke'reju ija'che sēniasome repau'te:

—¿Je'se pa'ũna mũ'ũ judío peonani sani ñaku ja'me ãũ ãkũ? Mai judíopãi jã'aja'ñe cho'omanaa'me —chiniasome repaña.

⁴ Chitena Pedro repau cho'osi'e peore ija'che kũasomũ repañare:

⁵ —Jope vũ'ejoopo'te pa'ũ Dioni sēũ pa'isi'kũamũ chũ'ũ. Sēũna Dios ñoñeji ñosi'kũamũ chũ'ũre. Ñato sábanakãa ujakãa cũnaũmũpi chũ'ũ ñũ'ichejana cajesi'kũamũ, ũcuaka'chapachã'tiroã quẽ'kesikãapi.

⁶ Ñato, cu'ava'na ũcuauava'na rũhaturupũjekuna sa'navũ'te rũa jainũko pa'isinaa'me. Rũni ku'iva'nana'me añana'me pĩ'ava'na pa'isinaa'me. Airocava'na peore pa'isinaa'me repakãa sa'navũ.

⁷ Jã'aja'ñe ñaku Dios chũ'ũre i'kache ija'che chiiche'te asasi'kũamũ chũ'ũ: “Vũijũ'ũ, Pedro. Vũni iva'nare vani ãijũ'ũ”, chiisi'kũamũ Dios chũ'ũre.

⁸ Chikuna i'kasi'kũamũ chũ'ũ. “Ja'kũ, va'ima'me jã'ana. Cu'anaa'me. Jã'anare ãima'kũamũ chũ'ũ, mũ'ũ aperũmũna ũsesi'jekuna”, chiisi'kũamũ chũ'ũ.

⁹ Chikuna Dios chũ'ũre cũnaũmũpi jo'e ija'che i'kasi'kũamũ: “Chũ'ũpi Diopi, ‘Re'omũ ie’, chiito, ¿mũ'ũpi, ‘Cu'amũ’, chijja'ũ?”, chiisi'kũamũ.

¹⁰ Choteñoã jã'aja'ñe Diona'me i'kasi'kũamũ chũ'ũ. Choteñoã i'ka pi'niũna cũnaũmũna jo'e mũnisõsi'kũamũ repakãa.

¹¹ Ũcuarũmũ mũmũpãi chotena Cornelio raosina Cesarea vũ'ejoopoji rani tĩ'asinaa'me, chũkuna pa'ivũ'ena.

¹² Tĩ'arena Dios Rekocho chũ'ũre ija'che i'kasi'kũamũ: “Jã'anare pãi cuhema'ñe ja'me saijũ'ũ”, chiisi'kũamũ. Chikuna repañare ja'me saisi'kũamũ chũ'ũ.

Ina Jesure cuasana, seirepaña, ja'me saisinaa'me chũ'ũre. Sani tĩ'a repau Cornelio vũ'ena kakasinaa'me chũkuna. ¹³ Kakarena Cornelio repau ñasi'ere kũasi'kũamũ chũkuna'te, ángel repau vũ'e kaka

nukaku i'kasi'ere. Ija'che i'kaasomu ángel repau'te: “Jope vu'ejoopona saojũ'u pãi, Simón Pedroni soijaaru. ¹⁴ Soijani rarena ũcuauji mu'ure chu'vaja'mu. Chu'vauna asa chearena mu'una'me mu'u vu'e pa'inare peore Dios musanukonare chea paaku vati toa sani uuche ũsekaija'mu”, chiniasomu ángel repau'te. ¹⁵ Jã'ajekuna chu'u sani repanare jma-makarũ chu'vatona Dios Rekocho maire aperumu cajesi'ejache cajesi'kua'mu repanare ja'me pasa chini. ¹⁶ Repanani jã'aja'ñe cho'ouna Maire Paaku ija'che i'kasi'ere cuasasi'kua'mu chu'u: “Aperumu Juan pãi jainukore re'ojache okoro'vesi'kua'mu. Churata'ni Diopi musanukonare na'a re'ojache cho'okaija'mu. Dios musanukonare rekoñoãna Repau Rekocho'te raoja'mu ja'me paau chini”, chiisi'kua'mu Jesús aperumu maire. ¹⁷ Jã'ajekuna Dios repanare judío peonare repanapi Maire Paakuni Jesucristoni cuasajuna Repau Rekocho'te raosi'kua'mu, maire aperumu raosi'ejache. Dios cho'ochi, ¿ũseja'che chu'u? —chiniasomu Pedro repanare.

¹⁸ Jã'aja'ñe i'kauna asa ke'reche cuhaso churata'ni Diore ũcuauko re'ojache i'kaasome repana.

—Rua re'oku'mu Dios. Judío peonarejatũ'ka repanapi cu'ache cho'ochi'te ũhasorena Repau pa'icheja saiche jo'kamũ Dios, Repauna'me si'arumu ja'me pa'ijũ paaru chini —chiniasome repana.

Antioquía vu'ejoopo pa'ina Jesure cuasache'te kũamũ

¹⁹ Aperumu Esteban chuenisorumu chekunare Jesús neenare ũcuaja'che cu'ache cho'oasome pãi. ũcuauani cu'ache cho'ojuna ña Jesús neena eta sanisoasome. Chekuna Fenicia chejana saniasome. Chekuna Chipre juupona saniasome. Chekuna Antioquía vu'ejoopona saniasome. Jã'achejñare sani pa'ijũ Jesús pa'iche'te chekunani judíopãichi'a kũajũ paniasome repana.

²⁰ Chekunata'ni Jesure cuasana te'eva'na, Chipre raisinana'me Cirene raisina ũcuajoopona Antioquía vu'ejoopona sani tĩ'a judíopãire chu'vaju judío peonare ũcuachi'a chu'vaasome. Pãi ũcuaukore Jesús re'ojache cho'okaisi'ere kũasome repana. ²¹ Jã'ajekuna Diopi repanani rua re'ojache cho'okaiuna pãi rua jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome.

²² Repacheja pa'ina Jesure jovosi'e Jerusalén vu'ejoopo pa'ina Jesucristo'te cuasakuanupu asaasome. Asinajeru Bernabeni Antioquía vu'ejoopona saasome repana. ²³ ũcuarumu repau Bernabé sani tĩ'a repanare Dios re'ojache cho'okaisi'ere ña pojoasomu. Jã'ajekuna repanapi jo'kasoma'ñe Jesuni masi cuasaju paaru chini chu'vaasomu repau. ²⁴ Repau Bernabé re'ojache pa'ikũjekũ Jesucristo'te rua masi cuasaku Dios Rekocho chũ'uñe re'ojache cho'oku paniasomu. Jã'aja'ñe pa'ikũji repachejare pa'ina na'a rua jainuko pãi Jesure cuasaju jovoasome.

²⁵ Na'a pa'isirumu repau Bernabé Tarso vu'ejoopona saniasomu Sauloni ku'era chini. Repau'te ku'e jña Antioquiana saasomu repau.

²⁶ ũcuajoopo'te sani te'eũsurumu pa'ijũ Jesure cuasakuanupuna'me chi'ijũ pãi jainukore ka'chana che'choju paniasome repana. Repajoopo Antioquía vu'ejoopo pa'ina Jesure cuasanare, “Cristo neena”, chiniasome. Aperumu repanare jã'aja'ñe ve'omaneasome pãi.

²⁷ ũcuarumu chekuna Dios chu'o kũana Jerusalenpi Antioquía vu'ejoopona rani tĩ'aasome. ²⁸ Repanare ja'me raisi'ku Agabo Jesure cuasanare chu'o raasomu kũara chini. Repanapi chi'irena vuni nukaku Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che i'kaasomu repau: “Na'a pa'isirumu pãiva'nare si'acheja ãu karaja'mu”, chiniasomu. (Repau kũasi'e na'a

pa'isirumuna Claudio chũ'urumuna ti'ñesi'kua'mu.) ²⁹ Agabo i'kasi'ere asa Jesure cuasana Antioquía pa'ina ũcuanuko kuri jovo Judea cheja pa'inani, Jesure cuasanani saonu ãure koo ãapu chiniasome. Repanare ĩsire'onukoru kuri jovo saonu chiniasome repana. ³⁰ Repana cho'oñu chi-isi'ere cho'ojũ Judea pa'inare, Jesure cuasanare chũ'unani kuri saosome repana. Bernabena'me Saulo sakaniasome repakuri.

12

Santiago'te vanisosi'ena'me Pedro'te chẽasi'ere kumũ

¹ Ũcuarumũ Herodes, Galilea cheja pa'inare chũ'uku, Jesure cuasakuanupu pa'inani cu'ache cho'ora chini te'enare chẽañe chũ'uasomũ. ² Jã'aja'ñe chũ'muna chẽarena Juan majaa'chũre, Santiago'te, va'tipi vanisochẽ chũ'uasomũ repau Herodes. ³ Repau'te vanisosi'e judío aina asa rũa pojoasome. Ũcuarumũ Herodes repana pojosi'ere asa Pedroni ũcuaja'che chẽaa'jũ chini chũ'uasomũ. Reparumũ pascuarumũ paniasomũ, judiõpãĩ pã saumanesi'e airumũ. ⁴ Ũcuarumũna Pedroni chẽarena pãĩ chẽavũ'ena cuao sõtaopãĩre chũ'u jo'kaasomũ Herodes, repauni pẽ'jea'jũ chini. Chũ'u jo'kauna sõtaopãĩ ũcuaka'chapakuanupũã sañejũ pẽ'jeasome repau'te. Te'ekuanupu ũcuaka'chapanachi'a paniasome. Pascuarumũ caraisirumũna Herodes pãĩ ñajũ'te Pedro'te cu'ache i'kakũ vanisochẽ'te chũ'ura chiniasomũ. ⁵ Jã'aja'ñe cho'ora chini Herodes Pedro'te pãĩ chẽavũ'ere cuao paaasomũ. Jã'ajekũna Jesure cuasakuanupu pa'ina Pedroji pãĩ chẽavũ'ere pa'ina si'arumũ Dionĩ rũa sũekaijũ paniasome.

⁶ Ũcuarumũ Pedro repau'te Herodes pãĩ ñajũ'te cu'a i'kajaumucuse ñami kãĩuna repau kãĩruupu sõtaopãĩ te'eka'chapana pẽ'jejũ repau jũjũana cũnameã ta'chesina paniasome. Chekũna sõtao jatisa'aro'te pa'ijũ pẽ'jeasome. ⁷ Repau Pedro kãĩnisorumũna Dios raosi'kũ ángel peosichejapi teana rani pa'ina rũa miaasomũ repau pa'iruupu. Ũcuarumũ ángel Pedro'te meakorichona jũtũpi tũ'ka vũo,

—Pesa vũijũ'u —chiniasomũ.

Angelpi i'kakũna Pedro jũjũna ta'chesimeã cũnameã teana tũsũ tuã'tuaasomũ. ⁸ Jã'aja'ñe cho'o ángel jo'e i'kaasomũ repau'te.

—Mũ'u kãñana'me cũ'akorophe're sa'chejũ'u —chiniasomũ. Chikũna sa'cheasomũ repau.— Ũcuaja'che sũ'sevũ mũ'u ju'ikãa mini sacha ja'me raijũ'u chũ'ure —chiniasomũ.

⁹ Chikũna Pedro pãĩ chẽavũ'e rũa vjavũ'e ángel cho'jepi etakũ paniasomũ. Jã'aja'ñe cho'okũ'teta'ni ángel repau'te cho'okaichejẽ'e cuasomaneasomũ Pedro'te. “Rupu Dios ñoñeji ñomũ chũ'ure”, chiiũ cuasasomũ Pedro. ¹⁰ Etajũ pẽ'jekũ'te, charo nukakũ'te carani, na'a cho'je nukakũ'te carani, jatisa'aro cũnasa'arona tĩ'aasome repana. Tĩ'arena repasa'aro ũcuate'esa'aroji vataũna eta vũ'ejoopo'te pa'ijũ te'ejoovũ mũaasome repana. Te'ejoovũ mũa ñato ángel teana peasomũ. ¹¹ Angel jo'ka sanisosirumũ churata'ni cuasoasomũ repau'te. “¡Dios raosi'kũ ángel chũ'ure etosi'e ũcuarepaa'me! Herodes chũ'ure pãĩ chẽavũ'e paache ũsemũ Dios. Ũcuachi'a judío aina chũ'ure cu'ache cho'oñu chiiche peore ũsemũ Repau”, chini cuasaasomũ Pedro.

¹² Chini masi cuasakũ, churata'ni María vũ'ena mũaasomũ Pedro. (María Juan pũka'koa'mo. Repau Juan mami cheke Marcos.) Repavũ'e pãĩ jainũko Dionĩ sũñu chini chi'isina paniasome. ¹³ Ũcuarumũ Pedro mũa

tĩ'a jatisa'aro tijñapacasa'aroji sēniasomũ repanare. Sēeuna asa repavũ'e cho'oche cho'okaiko, Rode, ũcuasa'arona ranciasomo. ¹⁴ Rani Pedro chũ'ore asa masi pojokota'ni vata ñama'ñe chũri vũ'vũso chekũnani kũasomo repao.

—¡Pedro ve'sere nukamũ! —chiniasomo repao.

¹⁵ Chikona,

—Vẽ'veo'mo mũ'ũ —chiniasome repao'te. Jã'ata'ni repao,

—¡Jorema'mo chũ'ũ! —chiio rũa i'kaasomo. Rũarepa i'kakona, ija'che i'kaasome repana:

—Ãa, repaũni vanisorena reko raicosomũ —chiniasome repana.

¹⁶ Jã'a cho'oto repaũ Pedro chuta'a ve'sere nukakũ soiũ paniasomũ. Soiũna asa vata ña jñanosoasome repana. ¹⁷ Ña jñano repanapi rũarepa i'kajũna repaũ i'kache'te asaa'jũ chini vevoasomũ Pedro. I'kasi'e cuharena repaũ'te Dios pã chẽavũ'e etosi'ere peore kũasomũ repaũ repanare. Kũa pi'ni,

—Peore chũ'ũ kũasi'e Santiagona'me chekũnare Jesure cuasanare kũakajũ'ũ chũ'ũre, asa masia'jũ —chiniasomũ repaũ. I'ka pi'ni eta tĩichejana saniasomũ repaũ.

¹⁸ Jã'a cho'oto sũtaopãi ñataũna ña Pedroji peokũna ũcuanũko kũkũso rũa cutujũ paniasome.

—¿Jeechẽjare Pedro pa'ikũ? ¿Je'se jã'ũ etaũ? —chijũ sãĩñechi'a sēniasajũ paniasome. ¹⁹ Repana sũtaopãi vajũchũjũ cutujũ pa'ijũna Herodes Pedroni ku'e raa'jũ chini chũ'ũasomũ. Chũ'ũna repaũ'te ku'ete'easome repana. Ku'ete'ere Herodes repanare soni rũa sēniasomũ. Sēni pi'ni chekũnani sũtaopãire chũ'ũasomũ repaũ, Pedro'te masi pẽ'jemanessinani ũcuanũkore vanisoa'jũ chini. Chũ'ũ chueoso Judea cheja eta Cesarea vũ'ejoopo'te sani paniasomũ repaũ Herodes.

Herodes jũ'isi'ere kũamũ

²⁰ Reparũmũ Herodes Tiro vũ'ejoopo pa'inana'me Sidón vũ'ejoopo pa'inare pe'ruasomũ. Repajoopoã pa'ina si'arũmũ ãu koojũ paniasome Herodes cheja pa'inare. Jã'aja'ñe ãu koonani Herodeji pe'rukũna rũa cu'aasomũ repanare. Chekũchejña ãu koochejñajẽ'e peokũna Herodeni re'oja'che ja'me paũu chini repajoopoã pa'ina ũcuanũko repaũni i'kaũu chiniasome. Chini repaũ'te cho'oche cho'okaikũni, Blastoni, i'kaasome repana, repana i'kajaumucusere Blastoji Herodeni sēekaau chini. ²¹ Repaũ sēekaisiumucuse tĩ'aũna repaũ Herodes pã chũ'ũna ju'ikãña re'ojakãñare sa'che repaũ pã chũ'ũkũ ñu'isaivũ'te ñu'ũ i'kaasomũ repanare pã. ²² I'ka pi'niũna pojøjũ rũa cuijũ ija'che i'kaasome repana:

—Rũa masiũ'mũ jã'ũ. Pã i'kacheja'che i'kama'mũ ikũ. ¿Dioa'ũ ikũ? —chiniasome repana, rupũ repaũ cuasakũ i'kasi'ere. ²³ Repaũchi'a cuasakũ i'kasi'kũta'ni, “Dioma'mũ chũ'ũ”, chiima'ñe repana i'kache'te asa pojõasomũ repaũ. Asa pojõsi'kũreta'ni ángel Dios raosi'kũpi ravũ cho'oasomũ repaũ'te. Ravũ cho'oũna repaũ ca'nivũ sa'navũji añapĩ ãijũna jũnisoasomũ repaũ.

²⁴ Herodes jũnisosirũmũ pã Dios chũ'ore asa chẽa Jesucristoni si'arũmũ na'a jainũko jovojũ paniasome.

²⁵ Ũcuarũmũ Bernabena'me Saulo Antioquía vũ'ejoopo pa'ina jovosi'e kuri Jerusalén pa'inani jo'kajani jo'e Antioquía vũ'ejoopona co'iasome. Co'ijũ Juan Marco'te saasome repana.

13

Dios chũ'ore chũ'vaa'jũ chini Bernabena'me Saulo'te tũichejũana saosi'ere kũamũ

¹ Reparũmũ Antioquía vũ'ejoopo Jesucristo'te cuasakuanupũ Dios chũ'o kũanana'me Jesure cuasanare che'chona paniasome. Iea'me repana mami: Bernabe'mũ, chija'iu Simeon'mũ, Cirene raisi'kũ Lucio'mũ, Saulo'mũ, Menaén chũirũmũ Herode'te ja'me pa'isi'kũna'me. (Repaũ Herodes Galilea canare chũ'ũkũ paniasomũ.) ² Reparũmũ Jesucristo'te cuasana chi'i Dioni sũejũ ãu ãima'ñe paniasome Dioni pojojũ. Jã'aja'ñe cho'ojuũna Dios Rekocho ija'che i'kaasomũ repanare: “Bernabena'me Saulo'te chekũchejũana saojũ'ũ mũsanũkona, chũ'ũ repanare jo'kasi'ere sani cho'ojuũ paapũ”, chiniiasomũ. ³ Jã'aja'ñe i'kaũna asa jo'e ãu ãima'ñe pa'ijũ Dioni sũejũ paniasome repana. Sũni pi'ni repanare Bernabena'me Saulo'te ija'che i'kajũ jũjũari jaasome repana: “Diopi mũsanũkonare re'oja'che cho'okaũ, sani Repaũ chũ'ore masi chũ'vaa'jũ chini”, chiniiasome. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni repanare Dios chũ'ore chũ'vajaapũ chini tũichejana saosoasome repana.

Chipre juupo pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ

⁴ Ũcuarũmũ Bernabena'me Saulo Dios Rekochoji repanani chũ'ũ saũna Seleucia vũ'ejoopona caje tĩ'a choovũ ũjavũji tuni Chipre juupona jũniasome. ⁵ Jẽ'ejũ Chipre juupo cajoopona Salamina vũ'ejoopona tĩ'aasome repana. Ũcuajoopo'te tĩ'a pa'ijũ judiõpãi chi'ivũ'ña kaka Dios chũ'ore chũ'vajũ paniasome repana. Juan Marcos repanani ja'me cho'okasa chini ja'me saniasomũ.

⁶ Peore repajuupo ku'ijũ chekũru'ru pa'ijooopo Pafos vũ'ejoopo tĩ'aasome repana. Tĩ'a judiõpãiu'te chaire tijũaasome repana. Chai mamia'me Barjesús. Repaũ Barjesús, “Dios chũ'o kũakũ'mũ chũ'ũ”, chiiũ joreasomũ. ⁷ Jã'aja'ñe pa'ikũji repacheja pa'inare chũ'ũkũ'te Sergio Paulo'te rũa masikũ'te ja'me paniasomũ repaũ. Reparũmũ Sergio Paulo Bernabena'me Saulo'te soniasomũ, repanapi Dios chũ'ore kũajũna asara chini. ⁸ Jã'ata'ni repaũ chai repanapi Sergio Pauloni Dios chũ'ore chũ'vaũũ chiijuũna ũsera chiniiasomũ. (Repaũ chai mami cheke Elimas, griegopãi repaũ'te ve'õche.) “Pãi chũ'ũkũji Dios chũ'ore asa chẽa cuasakũ”, chini ũsera chiniiasomũ repaũ Elimas. ⁹ Jã'ata'ni Dios Rekocho Saulo'te ja'me paniasomũ. (Saulo mami griego chũ'o Pablo'mũ.) Repaũ Pablo rorera ñaasomũ chaire. ¹⁰ Repaũni rorera ñakũ, ija'che i'kaasomũ Pablo:

—Mũ'ũ vati chũ'ũñechi'a cho'okũ'mũ. Re'oja'che cho'õche peore cuhekũ'mũ mũ'ũ. Joreũ'mũ mũ'ũ. Pãipi Maire Paakũ'te cuasaũũ chiito ũsekũ'mũ mũ'ũ. Rũa cu'akũ'mũ mũ'ũ. ¹¹ Jã'ajekũna Dios mũ'ũre cu'ache cho'õja'mũ. Mũ'ũ ñakocaã na'añe cho'õja'mũ Dios. Irumũpi miañejẽ'e ñamaneja'mũ mũ'ũ na'a pa'isirũmũjatũ'ka —chiniiasomũ Pablo repaũ'te chaire.

Chikũna repaũ Elimas teana na'asoasomũ. Na'aso repaũ jũtũna chẽa kuhajanani pãi ku'easomũ. ¹² Elimas na'asosi'ere ña jũnãnoasomũ pãi chũ'ũkũ. Jã'are ña jũnanõũna Pablo Maire Paakũ Jesucristo pa'iche che'chosichũ'õpi repaũ'te rũa cuasoasomũ. Cuasokũna Dios chũ'o asa chẽa Diore cuasaasomũ repaũ pãi chũ'ũkũ.

Pablona'me Bernabé Antioquía de Pisidiare sani chũ'vasi'ere kũamũ

¹³ Pablona'me Bernabé Pafos vũ'ejoopo eta caje choovũ tuni jo'e tũichejana chiaraji jũniasome, Panfilia chejana. Jũni tĩ'a chiacha co'covũna sani Perge vũ'ejoopona tĩ'aasome repana. Juan Marcota'ni repanare

jo'ka Jerusalenna co'isoasomꞫ. ¹⁴ Perge vꞫ'ejoopoji sani Pablona'me Bernabé Antioquíana Pisidia cheja cajoopona tí'aasome. Sani tí'a pa'ijꞫ judíopái pꞫaumucusena ũcuana chi'ívꞫ'ena mꞫa kaka pꞫuasome repana. ¹⁵ ŨcuarꞫmꞫ repavꞫ'e chꞫ'ũna Dios chꞫ'o aperꞫmꞫ tochasiphꞫroã pa'iche'te, Moisés tocha jo'kasi'ena'me chekꞫna Dios chꞫ'o kꞫasina tochasi'e ñajꞫ i'kaasome. ÑajꞫ i'ka pi'ni Pablona'me Bernabere ija'che i'kaasome repana:

—ChꞫkꞫna majapái, mꞫsanꞫkonapi chꞫ'vañu chini i'kajꞫ'ũ inare pái chi'isinare —chiniasome.

¹⁶ Chitena Pablo vꞫni nꞫkakꞫ vevoasomꞫ repanare, asaa'jꞫ chini. Repanare ti'jñeñe nꞫkakꞫ ija'che i'kaasomꞫ repaꞫ:

—MꞫsanꞫkona Israelpái, asarepajꞫ'ũ. Ũcuachi'a mꞫsanꞫkona tíipái Diore vajꞫchꞫna, asarepajꞫ'ũ. ¹⁷ Mai ũcuanꞫko judíopái CuasakꞫji, Dios, mai aipáire chēaasomꞫ re'oja'che cho'okasa chini. ŨcuajꞫji re'oja'che cho'okaiꞫna pái rꞫa jainꞫko jojoasome repana Egipto cheja pa'irꞫmꞫ. Repanare Dios, peore Cho'omasikꞫjekꞫ, repacheja pa'isinare peore etoasomꞫ. ¹⁸ Eto pái peochejana rao rꞫa cu'ache cho'onareta'ni cuarentarepaũsurꞫmꞫ kuirakꞫ paniasomꞫ Dios repanare repacheja pa'irꞫmꞫ. ¹⁹ CuarentarepaũsurꞫmꞫ pani pi'nisirꞫmꞫna Canaán cheja pa'inare tíipáire sieterepakuanupꞫãre vanisoa'jꞫ chini chꞫ'ũasomꞫ Dios repanare, vanisorena repana pa'isichejare ísira chini. ²⁰ Peore cuatrocientos cincuentarepaũsurꞫmꞫ já'aja'ñe cho'okaiꞫ paniasomꞫ Dios repanare Israelpái.

'Repanapi Canaán chejare kaka pa'ijꞫna repanare pái chꞫ'ũnare jo'kaasomꞫ Dios, repanare kuhena cu'ache cho'oñu chini rairꞫmꞫchi'a, chꞫ'ũjꞫ paapꞫ chini. RꞫa jeerꞫmꞫ já'aja'ñe cho'oju paniasome repana, Dios chꞫ'o kꞫajꞫ Samuel chuta'a peorꞫmꞫ. ²¹ Samuel pa'irꞫmꞫna repana Israelpái Dioni rꞫa sēejꞫ paniasome, repanare chꞫ'ũjaꞫni masakꞫni, ísiꞫna repanani si'arꞫmꞫ chꞫ'ũkꞫ paaꞫ chini. SēejꞫ pa'ijꞫna repanare chꞫ'ũjaꞫre Cis mamakꞫni, Saulni jo'kaasomꞫ Dios. RepaꞫ Saúl Benjamín jojosi'kꞫ paniasomꞫ. Dios pái chꞫ'ũñe jo'kasirꞫmꞫ Saúl cuarentarepaũsurꞫmꞫ chꞫ'ũasomꞫ repanare. ²² RepaꞫ já'ajanꞫkorepaũsurꞫmꞫ chꞫ'ũsirꞫmꞫna Dios pái chꞫ'ũñe tꞫaasomꞫ Saulre. Já'ata'ni Dios Israelpái ũcuanꞫkore chꞫ'ũjaꞫre jo'e chekꞫni Davini pái chꞫ'ũkꞫ'te jo'kaasomꞫ. RepaꞫ'te Davire ija'che i'kaasomꞫ Dios: “Isaí mamakꞫ'te, Davire, chꞫ'ũre rꞫa cuasakꞫ'te rꞫa pojomꞫ chꞫ'ũ. ChꞫ'ũ chꞫ'ũñe peore cho'oja'mꞫ repaꞫ”, chiniasomꞫ Dios. ²³ Chura Dios David Jojosi'kꞫre Jesure raocuhasi'kꞫa'mꞫ maire Israelpái vati toa sani uuche'te ũsekaaꞫ chini. ApereparꞫmꞫna cho'okasa chiisi'kꞫjekꞫ maire re'oja'che cho'okanicuhasi'kꞫa'mꞫ Dios. ²⁴ Jesús chuta'a che'chomarꞫmꞫ Juan Pái Okoro'vesi'kꞫ Israelpái ũcuanꞫkore Dios chꞫ'ore chꞫ'vaasomꞫ repanapi asa chēa cu'ache cho'ochē'te ũhaso okoro'vecojñoa'jꞫ chini. ²⁵ RepaꞫ Juan pái chꞫ'vache cuhapirꞫarꞫmꞫ ija'che i'kaasomꞫ: “MꞫsanꞫkona chꞫ'ũre masi cuasama'me. Diopi raosi'kꞫa'mꞫ chꞫ'ũre. Já'ata'ni Dios MamakꞫma'mꞫ chꞫ'ũ. ChekꞫ páiꞫ na'a rꞫa MasiꞫ cho'jepi raija'mꞫ; já'ua'mꞫ Dios RaokꞫ. Ichejana raipi'ramꞫ RepaꞫ, páire che'chora chini. RepaꞫ'te ña, kꞫkꞫjanaa'me pái. ChꞫ'ũ RepaꞫ'te, 'Peore MasiꞫ'mꞫ', chiꞫ cuasakꞫ, 'RꞫa vesukꞫ'mꞫ chꞫ'ũ', chiꞫmꞫ na'a jmamakarꞫ masakꞫjekꞫ”, chiniasomꞫ Juan.

²⁶ 'ChꞫ'ũ majapái, ie chꞫ'o mꞫsanꞫkonare Abraham jojosinana'me tíipái RepaꞫ'te vajꞫchꞫnare raomꞫ Dios, mꞫsanꞫkonapi asa chēa Jesucristoni jovorena mꞫsanꞫkona rekoñoaꞫre care'vakaꞫ chini. ²⁷ Já'ata'ni Jerusalén

pa'ina Jesús pa'iche vesusinaa'me, repanare chũ'una ũcuachi'a. Dios chũ'o aperumũ kuasina Jesús rani pa'ijachere kuaju tocha jo'kasi'e masi asamanaa'me repana. Puaumucujña pa'iche si'arumũ repa tochasi'e ñaju i'kanata'ni asavesunaa'me repana. Repauni cuheju vanisoa'ju chini chũ'uju tocha jo'kasi'e kũache ñanata'ni ũcuare cho'osinaa'me repana. ²⁸ Repaunte Jesure cu'ache cho'omanesi'kureta'ni, vanisoche'te chũ'ua'ku chini pã chũ'uku'te, Pilato'te rua i'kaasome repana. ²⁹ Dios chũ'o kuasina Repaunte cho'ojachere kuaju tocha jo'kasi'ere peore cho'o pi'nirena kurususẽ'vero jẽ'josi'kure caso, tãasome pã. ³⁰ Jã'ata'ni Repaunte Diopi tãsichejapi vaso etoasomũ. ³¹ Aperumũ Repaunte Jesús Galilea chejare paniasomũ. Jã'achejapi Repaunte neenana'me Jerusalén vũ'ejoopona saniasomũ Repaunte. ũcuajoopo'te sani pa'ina pã vanisoasome Repaunte. Jã'ata'ni Repaunte tãsichejapi vajurani eta ku'ina Repaunte neena ñaasome Repaunte, aperumũ ũcuana'me ku'isina. Repaunte vajuraisirumũ cuarentarepaumucujña pa'ia Repaunte neenare ñoku paniasomũ Jesús. Jã'aja'ne cho'okuna ñasinajeju irumũ mai majapã jainukore pã kuaju pa'ime repana ñasi'ere.

³² 'Chũ'o rua re'oja'chere ra kuame chũ'una musanukonare. Dios aperumũ mai aipã ija'che i'kaasomũ:

Musanukona jojosi'nare rua re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'u, chiniasomũ. ³³ Irumũ Dios maire repana jojosi'nare Repaunte i'kasi'e cho'okanicuhasi'kuamũ. Jã'are chini Jesure vaniso tãcojñosi'kure vaso etocuhasi'kuamũ Dios. Repaunte chũ'o aperumũ tochasiphuro, Salmos capítulo dos, ija'che kuamũ:

"Mũ'u chũ'u chũ'ia'mũ.

Churata'ni mũ'u chũ'u chũ'uñeja'ne peore chũ'uku pa'ija'mũ",

chiniasomũ Dios, Mamaku'te,

chiimũ. ³⁴ Repaunte Jesure vaniso tãcojñosi'kure Diopi cho'okaiuna repaunte ca'nivũ jã'jumanesi'kuamũ. Jo'e jũ'imanaja'ne vajuraisi'kuamũ Repaunte.

ũcuare ija'che kuamũ Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e:

"Chũ'u, Dios, aperumũ, 'Mũ'u Jojosi'kure re'oja'che cho'okaija'mũ', chi-

isi'kuamũ Davire.

'Cho'okaija'mũ', chiisi'kujekũ jorema'ne ũcuarepa cho'okaija'mũ chũ'u

mũ'ure",

chiniasomũ Dios, Mamaku'te,

chiimũ. ³⁵ Cheke na'a charo David tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Dios, Mũ'u Neekure re'oja'chechi'a cho'oku'te jũnisosirumũ

Repaunte ca'nivũ jã'juñe ũseja'mũ mũ'u,

chiimũ. ³⁶ Diopi chũ'ukuna aperumũ pa'isinare David re'oja'che

cho'okaniasomũ. Dios repaunte chũ'usi'e peore cho'o pi'ni aireko

jũnisoasomũ repaunte. Jũnisouna pãipi repaunte aipã tãcojñosichejana

tãrena repaunte ca'nivũ jã'jusoasomũ. ³⁷ Jã'ata'ni Jesús jũnisosirumũ

tãcojñosi'kuta'ni Diopi vasokuna repaunte ca'nivũ jã'jumaneeasomũ.

³⁸⁻³⁹ Jã'ajekuna chũ'u musanukonare iere chũ'vamũ, masia'ju chini:

Jesús maire jũni ro'ikaisi'jekuna mai cu'ache cho'ochẽ tũ'nesokaiche

pa'imũ maire chura. Dios chũ'usi'e rua pa'imũ. Jã'ata'ni mai cuheju

cho'oma'me repaunte. Dios chiiche re'oja'chere cho'omapũ si'arumũ cu'ache

cho'ojũ pa'inaa'me mai. Jã'aja'ne cho'onajeju Dioni pojoñũ chini jo'cha

va'iva'nare si'arumũ vani uoju pa'ime mai, cu'are tũnoñũ chini. Jã'ata'ni

tĩ'ama'mũ jã'a. Jã'ata'ni Jesucristoji mai cu'a peore ro'isokaisi'jekuna

Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ, maipi Jesucristo'te

cuasato. ⁴⁰ Asarepajũ'u chũ'u i'kache. Ie chũ'o asa jachama'ne pa'ijũ'u.

Musanukonapi jachato chekurumũ Dios chũ'o aperumũ kuasina tocha

jo'kasi'e kuaचेji cu'ache ti'ñēja'mu musanukonare. ⁴¹ Ija'che chiimu repana tocha jo'kasi'e:

“Asarepajũ'u, musanukona, chu'ure Diore cuasacuhena.

Asa kukujũ'u.

Cho'osõjanaa'me musanukona.

Chu'u cho'оче musanukona chuta'a ñama'ñere cho'oja'mu chu'u.

Jã'are chu'u cho'ojachere pãipi kuato jachara'ame musanukona”, chi-
isi'kua'mu Dios,

chiimu —chiniasomu Pablo repanare pãi.

⁴² Chu'va pi'ni Pablona'me Bernabé judiopãi chi'ivũ'epi etaasome. Etajuna Pablo chu'vasi'e asasina rua i'kaasome repau'te, chekusemana jo'e rani puamucusena ũcuare chu'vaa'ku chini. ⁴³ Repavũ'e etasirumu chi'isina jainuko judiopãina'me tiipãi Diore vajuchuna ja'me tuha saniasome Pablona'me Bernabere. ũcuanani ja'me saijuna Pablona'me Bernabé jo'e chu'vaasome repanare Dios chu'o asa chẽasi'ere jo'kasomanea'ju chini.

⁴⁴ ũcuarumu pãi jo'e chekusemana puamucusepi ti'auna Dios chu'ore asaũu chini rua jainuko rani chi'iasome. Vu'ejoopo pa'ina pãi peore chi'ira'aasome, Pablo chu'vache'te asaũu chini. ⁴⁵ Jã'ata'ni chekuna judiopãi Pablo'te pe'ruju ke'reju, “Joremũ ikũ”, chiniasome, “Repau chu'ore jairepanuko asaũu chini chi'ime”, chini cuasaju. ⁴⁶ Ke'renareta'ni Pablona'me Bernabé vajuchuma'ñe ija'che i'kaasome repanare:

—Diopi chũ'ukuna musanukonare judiopãire charo Dios chu'o chu'vasinaa'me chukuna. Jã'ata'ni musanukonapi Dios chu'ore asacuheju jachajuna judío peonani chu'vajanaa'me chukuna chura. Dios pa'icheja saicuheme musanukona. ⁴⁷ Ija'che chũ'usi'kua'mu Dios chukuna'te:

Mũ'ure chu'u chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kamũ chu'u,

judío peonare so'ña pa'inani chu'u pa'iche'te kuaa'ku chini,

kuauna asa chẽa chu'uni jovoajũ chini.

Repanani rua re'oja'che cho'okasa chini cho'omu chu'u ie,

chiimu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e —chiniasome repana Pablona'me Bernabé.

⁴⁸ Chitena repana judío peona asa pojojũ, “Dios chu'o rua re'oja'imũ”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'kajũ Jesure ja'me sani pa'ijana ũcuanuko teana cuasa jovoasome Dios chu'ore asa chẽani.

⁴⁹ Jã'aja'ñe chu'vajuna reparumu repacheja pa'ina jainuko Dios chu'o asaasome. ⁵⁰ Jã'ata'ni repana judiopãi Pablona'me Bernabere rua cu'ache cutuasome. Jã'aja'ñe cutujuna asa masiromi Diore vajuchunana'me umupãi repajoopo pa'inare chũ'una cuheju na'a rua cu'ache cutuju repanare ũcuachejapi etoasome. ⁵¹ Repanani etojuna Pablona'me Bernabé repana cũ'akorophe're chũ'isi'e cha'o ti'to to'jñoju eta saniasome, pãipi repajoopo pa'ina cu'ache cho'osi'ena'me Dios chu'o asacuhesi'ere masia'ju chini. Eto saorena Iconio vu'ejoopona saniasome repana. ⁵² Jã'ata'ni repana etasijoopo pa'ina Jesucristo'te mama cuasana Dios Rekochoji ũcuanani ja'me pa'ina rua jovoasome.

14

Pablona'me Bernabé Iconio vu'ejoopo pa'inare sani chu'vasi'ere kumatũ

¹ ũcuarumu Pablona'me Bernabé Iconio vu'ejoopo sani ti'a pa'ijũ judiopãi chi'ivũ'ena kaka Dios chu'ore chu'vaasome. Repanapi rua re'oja'che chu'vajuna judiopãina'me judío peona jainuko asa chẽa cuasaju Jesucristoni jovoasome. ² Jã'ata'ni chekuna judiopãi te'ena

Jesure cuasacuhena r̄ua cu'ache cutuasome repanare. Judío peonare ũcuachi'a r̄ua jorech̄u'o i'kaasome repana, asa Jesure cuasanani pe'rua'j̄u chini. ³ Jã'ajek̄una repanapi Jesure cuasache'te jo'kamanea'j̄u chini, Pablona'me Bernabé pesa saimaneasome, repanani na'a che'choñu chini. Vajuch̄uma'ñe ch̄u'vaj̄u, Jesucristo p̄ai ũcuan̄ukore re'oja'che cho'okaiche'te k̄uaj̄u paniasome repana. Jã'aja'ñe cho'oj̄una, Maire Paak̄u, Jesús, Diochi'a masiche'te cho'omasiche jo'kaasom̄u repanare, p̄aipi ña, “Ch̄u'o ũcuarepare ch̄u'vanaa'me ina”, chiij̄u masia'j̄u chini. ⁴ Jã'ata'ni repajoopo pa'ina ũcuan̄uko ũcuate'e chiimaneasome. Chek̄una judíop̄aire chiniasome. Chek̄una Jesús saosinani chiniasome. ⁵ Repar̄um̄u p̄ai Pablona'me Bernabere cu'ache cho'oñu chini, jain̄uko judíop̄aina'me judío peonana'me repanare ch̄u'una chi'i cutuasome. “Repanani catapi su'a v̄easoñu”, chiniasome repana. ⁶ Jã'ata'ni repanare cu'ache cho'oñu chiiche asaasome Pablona'me Bernabé. Asa t̄ichejana, Licaonia chejana saniasome repana. Sani Listra v̄u'ejoopona'me Derbe v̄u'ejoopo repacheja po'ña ũcuachi'a kuniasome repana. ⁷ Jã'achej̄ñare sani ku'ij̄u Jesure cuasache k̄uach̄u'ore ch̄u'vaj̄u paniasome repana.

Listra v̄u'ejoopo pa'inana'me Derbe v̄u'ejoopo pa'inare sani ch̄u'vasi'ere k̄uam̄u

⁸ Repar̄um̄u Listra v̄u'ejoopo sani t̄i'a pa'ij̄u Dios ch̄u'o ch̄u'vato p̄aīu n̄uka ku'imava'ch̄u ñu'iu paniasom̄u. Ch̄iir̄um̄una teana cu'ac̄u'a paava'ure j̄ñaacoj̄ñosiva'uj̄ek̄u n̄uka ku'imava'ch̄u paniasom̄u repāu. ⁹ Jã'aja'ñe pa'iva'up̄i Pablo ch̄u'vach̄u'ore ñu'iu asak̄u paniasom̄u repāu. Ñu'iu asak̄una Pablo repāu'te rorera ñak̄u, repāu rekocho cuasache ñaasom̄u. Ija'che cuasaasom̄u repāu n̄uka ku'imava'ch̄u: “Chek̄ur̄um̄u Dios ch̄u'ure vasoja'm̄u.” Jã'aja'ñe cuasak̄una Pablo masik̄uj̄ek̄u, “Ik̄ure vasore'om̄u”, chini cuasaasom̄u. ¹⁰ Chini cuasa repāu'te ũjach̄u'opi ija'che i'kaasom̄u repāu:

—¡V̄uni n̄uka ku'ij̄ũ'ch̄u m̄u'ch̄u! —chiniasom̄u Pablo.

Chik̄una teana v̄uni s̄u'a n̄uka kuniasom̄u repāu. ¹¹ Pabloji jã'aja'ñe cho'oñu ña repacheja Licaonia cheja pa'ina repana ch̄u'opi ija'che i'kaj̄u ũjach̄u'o cuiasome:

—Iva'na diova'na c̄naum̄u pa'inapi p̄aijana caje ñome maire — chiniasome repana.

¹² Bernabere, “Ik̄u Zeua'm̄u”, chiniasome repana. Pablo'te, “Ik̄u Hermea'm̄u”, chiniasome, i'kasi'k̄uj̄ek̄una.

¹³ ũcuajoopo kueñere p̄ai chi'i Zeure pojov̄u'e paniasom̄u. Repav̄u'e kuirakaik̄u phairi, vacava'nare korosipa'pa ju'iva'nani v̄u'ejoopo kakasa'arona raasom̄u. Phairina'me repacheja pa'ina Jesús saosinani pojov̄u, vacava'nani vanisoñu chiniasome. ¹⁴ Jã'ata'ni Bernabena'me Pablo repana cho'oñu chiiche'te asa, cuhej̄u repana ju'ik̄aña rueni che'rej̄u p̄ai kuanup̄u joopona v̄u'v̄u saniasome, repana cho'oñu chiiche'te ũseñu chini. Ŕsej̄u ija'che i'kaj̄u cuiasome repana:

¹⁵ —¿Je'se cuasa ija'che cho'och̄e ina? Ch̄uk̄una rup̄u p̄aia'me. M̄usan̄ukona pa'icheja'che pa'inaa'me ch̄uk̄una. Dioma'me. Rup̄u m̄usan̄ukonani Jesure cuasache k̄uach̄u'ore ch̄u'vañu chini raisinaa'me ch̄uk̄una ich̄eja, m̄usan̄ukonapi iere rup̄u t̄ñosiva'nare pojoch̄e'te ũhasoa'j̄u chini. Jã'ajek̄una m̄usan̄ukonare ch̄uk̄una Diorepauni Si'ar̄um̄u Pa'ik̄uni chejana'me chiañaaña'me c̄naum̄una'me peore jã'achej̄ña pa'iche cu'amaj̄nar̄uã Cho'osi'k̄uni cuasaa'j̄u chini ch̄u'vame.

¹⁶ Aperepar̄um̄upi ir̄um̄uj̄at̄u'ka p̄ai si'achej̄ña pa'inare repana chiij̄u

cho'ochē ñsemaneasomũ Dios. ¹⁷ Jã'ata'ni Repau pa'iche'te masia'jũ chini cheja pa'inare pãi si'arũmũ cho'okaimũ Repau. Pãi oiũ re'oja'che kuirakũ'mũ Dios. Oko ramũ. Ñũ kũirũmũ ñũ chiño kũimũ. Ñũ pa'imũ rũa. Pojome pãi rekoñoã. Peore jã'a Dios cho'okaichechi'aa'me —chiniasome repaña Pablona'me Bernabé.

¹⁸ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni vacava'nare ũcua vanisokañũ chiniasome repaña. Pablona'me Bernabé ñsema'to vanisokaira'aasome repaña.

¹⁹ Na'a pa'isirũmũna judiõpãi te'ena Antioquía vũ'ejoopo pa'inana'me Iconio vũ'ejoopo pa'ina Listra vũ'ejoopona ranciasome. ũcuajoopo'te rani pa'ijũ Pablona'me Bernabere cu'ache cutuasome repaña, repajoopo pa'inapi asa repañani pe'rua'jũ chini. Jã'aja'ñe cuturena asa pe'rujũ Pablo'te catapĩ rũa su'aasome repaña, repañni vanisoñũ chini. Repau'te su'a vẽa vũ'ejoopo rũ'tũvana jñajñũ sa ũhaasome repaña, "Jũnisocuhasi'kũa'mũ ikũ", chini cuasajũ. ²⁰ Jã'ata'ni Jesucristo'te cuasanapi sani repañni rũhiso'koro chi'i nũkajũ ñatona cuasarani vũni jo'e vũ'ejoopona kakaasomũ repañ.

Jo'e apeñatato Pablona'me Bernabé Derbe vũ'ejoopona saniasome. ²¹ Repajoopo tĩ'a pa'ijũ Jesure cuasache kũachũ'ore chũ'vaasome repaña repajoopo pa'inare. Chũ'vajũna pãi jainũko asa chẽa Jesucristoni cuasajũ jovoasome. Chũ'va pi'ni jo'e Listra vũ'ejoopona co'iasome repaña. Jã'ajoopoji Iconio vũ'ejoopona co'iasome repaña. Jo'e jã'ajoopoji Antioquía vũ'ejoopo co'iasome repaña Pablona'me Bernabé. ²² ũcuajoopoãna jo'e co'i repajoopoã pa'inare Jesucristo'te cuasanare jo'e che'chojũ paniasome repaña. Jã'aja'ñe che'chojũ repañare ija'che i'kajũ rũa chũ'vaasome repaña Dios chũ'o cuasache'te ũhasomaneajũ chini:

—Jmamarũjẽ'e Dios chũ'o cuasache ũhasomanejũ'ũ rũa pa'icu'ache pa'itojẽ'e. Pãi si'arũmũ pa'icu'ache cho'ome maire Jesucristo'te cuasanare. Jã'aja'ñe pa'imũ maire Dios pa'icheja chuta'a saimarũmũ —chiniasome repaña Pablona'me Bernabé. ²³ ũcuachi'a repajoopoã pa'irũmũ Jesucristo'te cuasanare kuirajũ chũ'ũjanani jñaa jo'kaasome repaña, ũcuanapi chũ'ũjũna si'arũmũ chi'ijũ Jesucristoni jo'kama'ñe cuasaa'jũ chini. Repañare jñaa te'eumucuse ñũ ñima'ñe pa'ijũ Jesuni sẽekanasome, repaña Cuasakũji Jesupi repañani kuirakũ re'oja'che cho'okaau chini.

Pablona'me Bernabé Antioquía de Siriana co'isi'ere kũamũ

²⁴ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni Pisidia chejapi Panfilia chejana ma'api co'i tĩ'aasome repaña. ²⁵ Panfilia cheja pa'ijooopona Perge vũ'ejoopona sani Dios chũ'ore chũ'vaasome repaña. Chũ'va pi'ni Atalia vũ'ejoopona cajeasome repaña. ²⁶ Atalia caje tĩ'a choovũ tuni Antioquía vũ'ejoopona aperũmũ repaña pa'isijooopona jẽniasome repaña. Aperũmũ Antioquía pa'inapi Dios chũ'ore chũ'vaa'jũ chini ija'che i'kajũ saomasome repañare: "Diopi mũsanũkonare kuirakũ re'oja'che cho'okaau, mũsanũkonapi Repau chũ'ore chũ'vakaijũna", chiniasome repaña. Repaña chũ'vajaijũ'ũ chiisi'e sani chũ'va pi'ni co'iasome repaña. ²⁷ Antioquía vũ'ejoopo co'i tĩ'a Jesucristo'te cuasanare soni chi'i repaña ku'isi'ena'me Dios repañare cho'okaisi'e peore kũaasome repaña. ũcuachi'a judiõ peonapi Jesucristoni cuasaa'jũ chini Dios cho'okaisi'e peore kũaasome repaña. ²⁸ Kũa pi'ni Pablona'me Bernabé rũa jeerũmũ paniasome repañeja Jesucristo'te cuasanana'me.

15

Jerusalén vü'ejoopona chi'i cutusi'ere kuaamü

¹ Ūcuarumü ümüpāi te'ena Judea cheja pa'ina Antioquía vü'ejoopona sani Jesucristo'te cuasanani ija'che chiijü che'choasome: “Musanukonapi judío peonapi Moisés chũ'u jo'kasi'ere jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirü chũto tũacojño'ma'to Dios pa'icheja saicu'aja'mü.” Jã'aja'ñe chiijü che'chojü paniasome repana Judea cheja raisina. ² Pablona'me Bernabé repana che'choche'te üsejü rüa i'kaasome repanare. Rũarepa i'kajüna chekuna, Jesure cuasana Antioquía vü'ejoopo pa'ina ija'che i'kaasome repanare: “Jerusalén vü'ejoopona sani Jesús saosinana'me ainani sēniasajũ'u”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'ka Pablona'me Bernabere saosome repana, chekũnare Jesure cuasanare ũcuachi'a. ³ Antioquía vü'ejoopo pa'ina Jesure cuasakuanupũji saojüna saijü Fenicia chejana charo tĩ'aasome repana. Jã'achejapi Samaria chejana tĩ'a repachejña pa'inare Jesure cuasanare peore kuaasome repana, judío peonapi Jesure jovosi'e. Kuaajüna asa rüa pojoasome repana. ⁴ Repacheja carani saijü Jerusalén vü'ejoopona tĩ'aasome repana Antioquía pa'inana'me Pablona'me Bernabé. Tĩ'arena Jerusalén pa'ina Jesucristo'te cuasana peore pojoasome repanare, Repau saosinana'me Jesure cuasanare chũ'una peore. Pojojüna Pablona'me Bernabé aperumü repana Dios chũ'o chũ'varumü repanare Dios cho'okaisi'ere peore kuaasome.

⁵ Jã'ata'ni fariseopāi Jesucristo'te cuasana vüni nukajü ija'che i'kaasome repanare:

—Ija'che chũ'ujũ'u repanare judío peonare: “Musanukonapi Jesucristo'te cuasani jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirü chũto tũacojño cheke Moisés chũ'u jo'kasi'e peore cho'ojü pa'ijũ'u”, chiijũ'u —chiniasome.

⁶ Chitena Jesucristo saosina Repau'te cuasanare chũ'unana'me chi'iasome ũcuare cutuñu chini. ⁷ Chi'i repanapi jeereparumü cutujüna Pedro vüni nukakü ija'che i'kaasomü repanare:

—Asarepajũ'u, chũ'u majapāi. Aperumü chũ'ure Diopi chēasi'kua'mü chũ'upi judío peonani Jesure cuasache kũachũ'ore chũ'vakuna asa chēa cuasajü repanapi Jesucristoni jovoajü chini. Masime musanukona jã'a. ⁸ Chũ'upi Dios chũ'ore chũ'vakuna asa chēa Jesucristo'te jovosinaa'me repana. Jã'ajekuna Dios pāi rekoñoã pa'iche Masikujekü repanare teana Repau Rekocho'te raosi'kua'mü, judío peonareta'ni, maire aperumü ĩsisi'eja'che. Jã'aja'ñe cho'o repanare Repau pojoche ñosi'kua'mü chũkuna'te. ⁹ Dios ũcuankore pāi ũcuapa'rũvachi'a oikü'mü, mai judiopāina'me judío peonare. Judío peonapi Jesuni cuasajü jovorena repana rekoñoã care'vakaisi'kua'mü Dios, mai rekoñoã care'vakaisi'eja'che. ¹⁰ ¿Je'se cuasa musanukona Dios cho'ochē jachache? Rüa cuajare chũ'ume musanukona judío peonare. Moisés chũ'usi'e peore masi cho'ovesũnaa'me mai. Mai aipāi ũcuachi'a vesuasome. Jã'ajekuna judío peonare, “Moisés chũ'usi'e cho'ojũ'u”, chiimanejũ'u. ¹¹ Maipi Jesucristoni cuasajü jovoto re'omü. Judío peonare ũcuachi'a re'omü. Peore re'oja'che cho'omanareta'ni Maire Paakü Jesucristo mai rekoñoã re'oja'che care'vakaikü'mü, maipi Repau'te cuasato. Rekoñoã care'vacojñosinare Dios pa'icheja saire'omü. Jã'a masime mai —chiniasomü Pedro repanare.

¹² Pedroji i'ka pi'niuna Pablona'me Bernabé repana ku'ijü judío peonare chũ'varumü cho'osi'ere kuaasome. Reparumü Diopi repanani cho'okaiuna rüa re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'oasome repana. Jã'are

kɔajuna chi'isina i'kama'ñe asaasome. ¹³ Repanapi i'ka pi'nirena Santiago ija'che i'kaasomu:

—Chu'u majapāi, asarepajũ'u. ¹⁴ Charo Simón Pedro maire i'kasi'kua'mu, judío peonare Dios oiche'te kuaku. Repau Pedro chu'varumuna Dios judío peonare te'eva'nare oiũ paara chini chēaasomu repanare. ¹⁵ Ūcuachi'a aperumu Dios chu'o kuasina ūcuare kuaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

¹⁶ “Chu'u, Dios, na'a pa'isirumu jo'e rani David jojosi'kuni jña, pāire chũ'ua'ku chini jo'kaja'mu.

David jojosina rua jeerumu chũ'uma'me.

Jā'ata'ni jo'e peore care'vaja'mu chu'u David jojosi'kupi chũ'ua'ku chini.

¹⁷⁻¹⁸ Jā'aja'ñe cho'oja'mu chu'u judío peonajē'e chu'uni pojoju paaru chini. Chu'upi jā'aja'ñe cho'oto chu'u chēa paana si'achejña pa'ina ūcuauko pojोजना'me chu'ure.”

Jā'aja'ñe i'kamu Dios apereparumupi, pāipi asa masia'ju chini.

Chu'o ūcuarepare i'kaku'mu Dios, chiimu.

¹⁹ Jā'aja'ñejekuna chu'vamu chu'u ie Jesucristo'te mama jovosinani judío peonani cuaja pa'iche'te chũ'umaneñu chini: ²⁰ Cuaja peochechi'a chũ'uñu repanare. Rupũ tōsiva'nare jo'kasi'e āu āimanejũ'u. Ūcuachi'a musanukona umupāi, romi musanukonare pa'imanare romineemanajũ'u. Musanukona romi ūcuachi'a musanukonare paamanare umupāi umaneemanajũ'u. Ūcuachi'a chie ūkumanejũ'u. Va'i rupũ raso vēasiva'nare āimanejũ'u; chie paame jā'ana. Peore jā'are cho'oma'to re'omu. ²¹ Ūcuachi'a repanapi judío peonapi jā'are cho'oma'to judiopāi pojोजना'me repanare. Mai judiopāi p̄aumucujña si'arumu Moisés tocha jo'kasi'ere ñaju i'kaju che'chona'me. Ūcuachi'a mai judiopāi chi'iv'ña si'ajoopoā pa'imũ. Ūcuav'ñana chu'vana'me mai. Aperumupi iumucujñatũ'ka jā'aja'ñe cho'oju pa'ina'me mai —chiniasomu Santiago repanare.

Jerusalén pa'inapi judío peonani chu'ore tocha saosi'ere kumũ

²² Jā'aja'ñe chi'i cutu pi'ni te'eka'chapanare pāi Jerusalén pa'inare Antioquía v̄'ejoopona saaru chini ūcuauko chũ'uasome repana, Pablona'me Bernabé repana pa'icheja co'irumuna ja'me saaru chini. Repana chi'i cutusina Jesucristo saosinana'me Repau'te cuasanare chũ'unana'me Jesure cuasakuanupu Jerusalén v̄'ejoopo chi'ina paniasome. Jā'anapi Judas Barsabana'me Silare chēaasome, rua masinani. Jesure cuasana ūcuauko repanare rua cuasaasome. ²³ Ūcuachi'a chu'o ija'che chiiche tochaasome repana Jerusalén pa'ina, Judana'me Silas sakaaru chini:

Chukuna Jesucristo saosinana'me Repau'te cuasanare chũ'una, musanukona majapāijana, ie chu'o tocha saome musanukonare judío peonare. Musanukona, Jesure cuasana, Antioquía v̄'ejoopo pa'inana'me Siria cheja pa'inana'me Cilicia cheja pa'ina, ¿pa'iche?

²⁴ Ija'che asasina'me chukuna: Chekuna pāi icheja pa'ina musanukona pa'ichejñana sani chekere ija'che chiiju che'choasome: “Moisés chũ'usi'ere, jikomu chã'tiro pa'ica'niru chuto t̄achena'me cheke peore cho'oju pa'ijũ'u”, chitena asa sumava'na pa'iju ūcuauache cuasa cavesusoasome musanukona. Repana musanukonare che'chosi'e chukuna chũ'usi'ema'mu. ²⁵ Jā'are cuheju chi'i cutusina'me chukuna. Cutu pi'ni pāi te'enare chēasina'me chukuna, musanukona pa'ichejñana saonu chini. Chukuna cuasanapi Pablona'me Bernabé

ũcuachejana saijuna ja'me saapu chini saome chukuna. ²⁶ Repana Pablona'me Bernabé chueniso vajuchunata'ni vajuchuma'ne ũcu Maire Paaku Jesucristo pa'iche kuaju pa'ime. ²⁷ Ũcuanana'me sani chukuna tochasi'ere musanukonani masi kuaa'ju chini Judana'me Silare saome chukuna. ²⁸ Musanukonare rua cuaja pa'iche chũuma'me chukuna, Dios Rekocho ũcuachi'a. Jã'ajekuna iechi'a chũume chukuna musanukonare: ²⁹ Rupu tũosiva'nare jo'kasi'e au aimanejũ. Ũcuachi'a chie ũkumanenjũ. Va'i rupu ruso vėasiva'nare aimanejũ; chie paame jã'ana. Ũcuachi'a umapai, romi musanukonare pa'imanare romineemanenjũ. Ũcuachi'a romi, musanukonare paamanare umapai umaneemanenjũ. Peore jã'are cho'oma'to rua re'omu. Re'oja'che pa'ijũ.

Jã'aja'ne chiiche tocha saosome repana.

³⁰ Tocha pi'ni saojuna Antioquia vaejooona saniasome repana ũcuaka'chapana. Sani ti'a Jesucristo'te cuasanare soni chi'i repanare saosina tochasija'ova isiasome repana. ³¹ Isirena Antioquia pa'ina repana tochasi'e ña pojoasome. ³² Ña pojojuna Judana'me Silas Dios chu'o kuanajeu Dios chu'ore che'choasome repanare, repanapi na'a rua re'oja'che paapu chini. ³³ Judana'me Silas repacheja pani pi'ni co'ijuna repacheja pa'ina, "Re'oja'che saijũ. Chu'o sa kuajũ musanukonare raosinare", chiniasome repanare. ³⁴ (Jã'ata'ni co'ipi'rasi'kupi Silas ũcuachejare na'a pasa chini co'imaneasomu.) ³⁵ Pablona'me Bernabé Antioquia vaejoo'po'te saima'ne pa'iju paniasome. Pa'iju chekunana'me jainuko Jesure cuasache'te kuaju Dios chu'ore che'choju paniasome repana Pablona'me Bernabé.

Pablo Dios chu'ore chu'vara chini jo'e saisi'ere kamu

³⁶ Na'a pa'isirumuna Pablo Bernabere ija'che i'kaasomu:

—Aperumu mai Dios chu'o chu'vaju ku'isichejñare co'i, Jesucristo'te jovosinani ñañu. Sani repana pa'iche'te ña masiñu mai —chiniasomu.

³⁷ Chikuna Bernabé,

—Jau, sañu. Sani, Juan Marco'te sañu mai —chiniasomu.

³⁸ Chikuna Pablo i'kaasomu.

—Pañañu. Juan Marco'te samaneñu. Aperumu Panfilia cheja pa'irumu maire jo'ka co'isosi'kua'mu jã. Jo'ka co'iso maire ja'me chu'va pi'nimanesi'kua'mu repau. Jã'ajekuna jo'e sacuhemu chu'u repau'te —chiniasomu Pablo.

³⁹ Rua cutuasome repana. Jã'ata'ni ũcuate'e cho'oñu chiimaneasome repana Pablona'me Bernabé. Jã'ajekuna jo'e jovo ku'imaneasome repana. Bernabé Juan Marcona'me ku'ia Chipre juupona jėniasomu. ⁴⁰ Pablota'ni Silani chėasomu, ja'me ku'ijaure. Silani chėauna chekuna Jesure cuasana saojuna ija'che i'kaasome Pablo'te: "Mũupi sani chu'vakuna, Maire Paaku, Jesucristoji, re'oja'che cho'okaau mũure", chiniasome. ⁴¹ Jã'aja'ne i'ka saorena sani Siria chejana'me Cilicia cheja ku'ia Dios chu'ore che'choku paniasomu repau Jesucristo'te cuasanapi na'a rua re'oja'che paapu chini.

16

Pablona'me Silas Timoteoni ja'me saju saisi'ere kamu

¹ Ku'iju Derbe vaejooona ti'aasome repana Pablona'me Silas. Jã'achejapi Listra vaejooona sani ti'a chekure Jesucristo'te cuasaku'te,

Timoteo'te, tijñaasome repana. Repau Timoteo puka'ko ũcuachi'a Jesucristo'te cuasaasomo. Judíopãio paniasomo repao. Repau puka'ku griegopãiu paniasomu. ² Jesucristo'te cuasana Listra vü'ejoopo pa'inana'me Iconio vü'ejoopo pa'ina Timoteo'te rua re'oja'che cutuasome.

³ Pablo, ũcuauñi ja'me kuhau chini, Timoteo'te tijña ja'me sara chiniasomu. Timoteoni sara chini charo jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirü chuto tũaasomu Pablo repachejña pa'inani judíopãire pojora chini. Timoteo puka'ku griegopãiujeku mamaku'te chĩrũmu jĩkochã'tirü chuto tũaamaneasomu. Repachejña pa'ina judíopãi ũcuanũko masiasome repa, griegopãiujeku mamaku'te ca'nirü chuto tũaamanesi'e.

⁴ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni sani jo'e kuniasome repana. Vü'ñajooopoãre ku'ijü repajooopã pa'inare Jerusalén pa'ina Jesús saosinana'me Repau'te cuasanare chũ'una chũ'usi'ere Jesucristo'te cuasanani kuajü paniasome repana, asa cho'ojü paarü chini.

⁵ Kuajuna asajü Jesucristoni na'a masi cuasaasome repana. ũcuachi'a si'aumucujña na'a rua jainũko jovoju paniasome repana, Jesucristo'te cuasakuanupuna.

Troas vü'ejoopo pa'irũmu Dios ñoñe'te Pablo ñasi'ere kuamũ

⁶ ũcuarũmu Pablo repau'te ja'me ku'inana'me Asia cheja pa'inani sani chü'vañu chiniasome. Jã'ata'ni Dios Rekochoji ũseasomu repanare. Æseuna Frigia chejana'me Galacia chejapi saijü paniasome repana.

⁷ Repachejña jëni Misia cheja tususima'ana tĩ'aasome repana. Jã'ama'api saijü Bitinia cheja sañu chiito Jesús Rekocho jo'e ũseasomu. ⁸ Jã'ajekuna Misia chejapi jëni chü'ü pa'ijooopona Troas vü'ejoopona cajesinaa'me repana.

⁹ Cajë tĩ'a ũcuajooopona canũkasinaa'me repana. ũcuajooopo'te pa'iu Pablo Dios ñoñe'te ñamina ñaasomu. Ñato pãiu, Macedonia cheja cakupi nukaku Pabloni soniasomu. "Ichejana Macedonia chejana jëni re'oja'chere cho'okaijũ'ü chũkuna'te", chiniasomu repau repau'te.

¹⁰ Pablo Dios ñoñe'te ñauna teana care'vasinaa'me chũkuna, Macedonia chejana jëñu chini. "Dios maire soimũ Macedonia cheja canani jëni Jesús pa'iche'te kuaa'jü chini", chiisinaa'me chũkuna sãinechi'a.

Pablona'me Silas Filipos vü'ejoopo canare jëni chü'vasi'ere kuamũ

¹¹ ũcuarũmu chũkuna Troas vü'ejoopoji cajë choovü tuni Samotracia juupona rũhiñe jë'esinaa'me. Kãni vuni jo'e jë'ejü Neápolis vü'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkuna. ¹² Jã'achejapi Macedonia cheja pa'ijooopona Filipos vü'ejoopona saisinaa'me chũkuna. Aperũmu Roma vü'ejoopo pa'ina Filipos vü'ejoopo pa'inani jainũko rani jovoasome. Filipos vü'ejoopo sani te'eumucujña pa'isinaa'me chũkuna. Rua vjajooopo'me repajooopo.

¹³ ũcuajooopo'te pa'ijü judíopãi pũaumucuse tĩ'auna vü'ejoopo kakasa'araji eta chiachana cajesinaa'me chũkuna, judíopãi chi'i Diore sëechejana. Cajë ñato romichi'a chi'i pa'isinaa'me chiacha rütũva'te. Pa'ijuna chũkuna ũcuanana'me ñu'ijü Dios chü'ore chü'vasinaa'me repanare romi.

¹⁴ Chũkunapi chü'vajuna repacheja ñu'iko, Lidia, asako pa'isi'koa'mo. Repao Lidia, Tiatira vü'ejoopo pa'isi'kopi rani pa'io pa'ipãi kãñare chimaa-jakãñare ïsiko paniasomo. Diore rua cuasasi'koa'mo repao. Jã'ajekuna Dios cho'okaisi'kuamũ repao'te Pablo chü'vachü'ore asa chëaa'ko chini. Asa chëa rua pojosi'koa'mo repao Lidia. ¹⁵ Asa chëa pojoko okorocojñosi'koa'mo repao, majapãina'me peore. Majapãina'me repao

okoro'vecojñosirum̄ soisi'koa'mo repao chukuna'te, repao vü'ere sani paapu chini.

—Musanukonapi chü'are, “Jesure cuasarepako'mo mü'ü”, chiina pani chü'ü vü'ere rani pa'ijü'ü —chiisi'koa'mo repao chukuna'te. Jã'aja'ñe i'kaona repao vü'ere sani pa'isinaa'me chukuna.

¹⁶ Repao vü'e sani pa'irum̄ repa Diore sêecheja chiacha rütüva si'arum̄ cajeju pa'isinaa'me chukuna. Cajeju romichïio'te vati paako'te tijñasinaa'me chukuna. Vati küakuna pã repanare tijñejañere küako pa'isi'koa'mo repao. Repao'te paanani rupü cho'oché cho'okaio pa'isi'koa'mo repao. Repaoji päire repanare tijñejañere küakona repao'te paanani kuri ro'isinaa'me pã. Jã'are küakona rüa kuri koosinaa'me repa, repao'te paana.

¹⁷ Chukuna'te tijña cho'jepi tuhasi'koa'mo repao. Cho'jepi tuhako ija'che i'kako cuisi'koa'mo repao, vatini paako:

—Ina pã Cunaum̄ Pa'iku'te, Peore Chü'uku'te, Diore cho'oché cho'okainaa'me. Dios chü'o chü'vanaa'me ina, repa chü'vachü'o asa chëasinare Diopi vati toa saiche üsea'kü chini —chiio cuiko tuhasi'koa'mo repao.

¹⁸ Si'aumucujña jã'aja'ñe i'kako cuiko pa'isi'koa'mo repao. Jeereparum̄ cuikona asa ca'naso Pablo chüri ña i'kasi'küam̄ vati.

—Jesucristoji chü'uku'te, i'kam̄ chü'ü mü'ü. Ikore eta saijü'ü, mü'ü, vati —chiisi'küam̄ Pablo repao'te pa'iku'te vati.

Chikuna repao'te pa'isi'kü vati teana eta saisi'küam̄. ¹⁹ Eta sanisouna chura repao'te paanare kuri koocu'asi'küam̄. Jã'aja'ñe cho'orena repao'te paana pe'rujü Pablona'me Silare chëa jñajñusinaa'me vü'ejoopo plaza-jatü'ka, pã chü'una asaju'te repanani cu'ache i'kañu chini. ²⁰ Repanare jñajñu tí'a pã chü'una tijñeñena nuko cu'ache i'kasinaa'me repa.

—Ina judíopã mai pa'ijoopo pa'inare cu'ache cho'ome. ²¹ Mai Romapã cho'ovesüche'te che'chome ina maire. Ina che'chochü'ore maipi asa chëaru cu'am̄ —chiisinaa'me repa.

²² Chitena asa chi'isina ücuaja'che ücuanku cu'ache i'kasinaa'me repanare Pablona'me Silare. Repanapi cu'ache i'kajuna asa repajoopo pa'inare chü'ünapi cu'ache cho'oa'ju chini sêesinaa'me pã repanare. Jã'aja'ñe sêejuna pã chü'una ija'che chü'usinaa'me repanare:

—Inare kãñare tí'te sü'suejü'ü —chiisinaa'me.

²³ Repanare rüa sü'sue pi'ni pã chëavü'ena cuasinaa'me repa. Cuao repavü'e pë'jekü'te, “Masi ñajü'ü inare”, chiisinaa'me repa. ²⁴ Chitena asa pã chëavü'e pë'jekü na'a sa'navüna repa cü'ana sepovüji tacho ñooasom̄.

²⁵ Tacho ñoouna ñu'ijü ñamirepa Dioni sêeju paniasome Pablona'me Silas. Ücuachi'a Dios ujare ujaasome repa. Repanapi ujajuna chekuna repavü'e pã chëavü'e pa'ina asaju paniasome. ²⁶ Repanapi ujajuna cheja te'erum̄ rüa pi'ruche pi'ruasom̄. Pi'rukuna repavü'e kachapa rüa ñü'kueche ñü'kueasom̄. Jã'aja'ñe ñü'kuekuna jatisa'ñaroã ücuate'esa'ñaroãpi teana peore vataasom̄. Ücuachi'a chëacojñosiva'nare tachosimeã cünameã ücuate'emeãpi peore tü'suasom̄. ²⁷ Pi'rukuna repavü'e pë'jekü jñano vüñasom̄ kãisi'kü. Jñano vüni jatisa'ñaroã peore vatasosisa'ñaroãjekuna ña, “Chëacojñosina peore sanisosome ie”, chini cuasa kükücajejaniso, va'ti mini meñe tota jünisora chiniasom̄ repa.

²⁸ Jã'aja'ñe cho'ora chiüna Pablo cuiku i'kaasom̄ repa'te.

—iMeñe asi cho'omanejü'ü! Pa'ime chukuna, ücuanku —chiniasom̄.

²⁹ Chikuna, asa chekunare,
—¡Miañe'te rajũ'u! —chiniasomu repau. Miañe rarena vu'vu kaka kukusajejaniso kurukuru Pablona'me Silas ti'jñeñena ro're ñuniasomu repau.

³⁰ Ūcuarumu repanare etua sēniasaasomu repau.
—¿Je'se cho'oja'che chu'u Diopi chu'uni vati toa saomanea'ku chini? Kuañũ'u chu'ure —chiniasomu repau.

³¹ Chikuna i'kaasome repa.
—Maire Paakuni, Jesucristoni masi cuasaku jovojuũ'u. Mu'upi jã'aja'ñe cho'oto Dios mu'u rekocho vati toa saomaneja'mu, mu'u majapãi ũcuachi'a —chiniasome repa.

³² Repauni Dios chu'ore chu'vaju repau vu'e pa'inare ũcuankore chu'vaasome repa. ³³ Dios chu'ore chu'varena asa teana ũcuañamina, repanare juha sa repa asimajña choakaniasomu repau. Choa pi'ni repau majapãina'me peore okorocojñoasomu repau. ³⁴ Okoro'vecojñoosirumu pãi chēavu'e pē'jekaisi'ku repau vu'ena muva cuaa āure āuasomu Pablona'me Silare. Peore Diore cuasanachi'ajeju repau majapãina'me pojosoasomu repau churata'ni.

³⁵ Jo'e apeñatato pãi chũ'una pãi chēanare chu'o saosome pãi chēavu'e pē'jekuni, sa kuaa'ju chini. Saorena sani ija'che kuaasome repa: “Pãi chēavu'e pa'inare Pablona'me Silare eto saojũ'u”, chiniasome repa pãi chēana repau'te. ³⁶ Sa kuarena asa pãi chēavu'e pē'jeku Pablona' kuaasomu.

—Pãi chũ'una chu'o raosinaa'me chu'ure musanukonani eto'ku chini. Eta saire'omu mu'ure Silana'me. Re'oja'che saijũ'u —chiniasomu repau.

³⁷ “Saijũ'u”, chiitota'ni saima'ñe pa'iu pãi chēanare ija'che i'kaasomu Pablo:

—Chukuna cu'ache cho'omanesinaa'me. Jã'ata'ni repa pãi ñaju'te sui'sueche chũ'usinaa'me chukuna'te. Chukuna Romapãia'me. Chukuna'te Romapãire jã'aja'ñe cho'oto cu'amu. Sui'sue pi'ni pãi chēavu'ena cuosinaa'me repa chukuna'te. Chura chekunarejẽ'e jñauma'ñe rope'e saosoñu chiime repa chukuna'te. Cu'amu jã'a. Ūcuapani chukuna'te chēa cuosinapi rani eto'ju, chiime chukuna — chiniasomu Pablo repa.

³⁸ Jã'aja'ñe i'kauna repa pãi chēana co'i pãi chũ'unare kuaasome. Kuarena repa pãi chũ'una asa kukusoasome Pablona'me Silas Romapãijeju. ³⁹ Asa kukuso Pablona'me Silas pa'ivu'ena pãi chēavu'ena mu pe'keru i'kaasome repa, repapani pe'rumanaja'ju chini. I'kaju repa pãi chēavu'epi etuaasome repa. Etua,

—Musanukonapi ijoopo vu'ejoopo eta sanisoto re'omu —chiniasome repa.

⁴⁰ Chitena Pablona'me Silas pãi chēavu'e eta Lidia vu'ena muasome. Mu Jesure cuasanare chi'i jo'e chu'vaasome repa. Chu'va pi'ni sanisoasome repa.

17

Pablona'me Silas Tesalónica vu'ejoopo pa'inare sani chu'vasi'ere kamu

¹ Ūcuarumu Pablona'me Silas saiju Anfipolis vu'ejoopoji caraniasome. Jã'achejapi Apolonia vu'ejoopoji caraniasome. Jã'achejapi Tesalónica vu'ejoopona tã'asome repa. Tesalónica vu'ejoopo judiopãi chi'ivu'e paniasomu. ² Pa'una Pablo ũcuavu'ena muasomu, pãire chu'vara chini.

Vu'ñajooopõ kakani si'arumũ jã'aja'ñe cho'oasomũ repaũ. Veinterepau-mucujña ũcuajooop'o'te pa'iu choteñoõ pũaumucujñachi'a repavũ'ena mua repavũ'e chi'isinare pã'i ja'me cutuasomũ repaũ. Dios chũ'ore aperumũ tocha jo'kasi'ere ñakũ kũaasomũ repaũ. ³ Ũcuare ñakũ i'kakũ Dios Neekũre raojachere kũache'te che'choasomũ repaũ repanare. Repaũ Dios Raosi'kũ rani cu'ache cho'ocojñosi'ena'me chueniso tãcojñosi'ena'me jo'e vajũraisi'ere kũache peore che'choasomũ repaũ.

—Jesús pa'iche'te kuamũ chũ'u musanũkonare. Aperumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o Repaũ pa'iche'te kuamũ. Dios Repaũ Mamakũ'te, Jesure, chejana raõna rani pa'isi'kũamũ Repaũ —chiniasomũ repaũ.

⁴ Pabloji jã'aja'ñe i'kakũ chũ'vaũna asa chẽa cuasajũ jovoasome judíopã'i te'ena Pablona'me Silare. Chekũna ũcuachi'a jainũko Pablo chũ'ore cuasajũ jovoasome, griegopã'i Diore cuasanana'me pã'i chũ'ũna rãjoromi.

⁵ Repanani pã'ipi jairepanũko jovojũna chekũna judíopã'i Pablo chũ'vachũ'ore jachajũ pe'rujũ chekũnare cu'anare ñamejũ rupũ pa'inani soni chi'iasome. Na'a jainũko soni chi'i jovo cuijũ vũ'ejoopoji Jasón vũ'ena vũ'vũasome repana. Vũ'vũ kaka Pablona'me Silare ku'easome repana, chẽa etua pã'i chenevũna sa nũkoũu chini. ⁶ Repanare ku'ete'e chekũnani Jasonna'me Jesure cuasanare chẽa jñajũ etua sa repajooopõ chũ'ũnare ti'jñeñena nũko cuijũ ija'che i'kaasome repana:

—Pablona'me Silas si'achejña ku'ijũ cu'ache cho'ome. Repanapi i'kajũna pã'i rũa cavame. Chura ichejana mai pa'ijooopona rani ũcuaja'che cu'ache cho'ome repana. ⁷ Repanapi ichejana ratena ikũ Jasón repaũ vũ'ere cuaa paamũ repanare. Ina ũcuanũko cu'ache cho'onaa'me. Maire ũcuanũkore chũ'ũkũ'te Claudio Cesa'te jachajũ chekũni Jesuni cuasanaa'me ina, “Chũkũna'te paakũ'mũ Jesús”, chiijũ —Jã'aja'ñe i'kaasome repana.

⁸ I'kajũna pã'i chi'isina repanare chũ'ũnana'me asa pe'rujũ si'acairo i'kajũ cuiasome. ⁹ Repana pã'i chũ'ũna Jasonre kuri sãniasome, repaũ'te ja'me pa'inare ũcuachi'a. Repanani kuri sẽtena ro'iasome repana. Ro'irena jñuni saosome repanare.

Berea vũ'ejoopõ pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ

¹⁰ Na'isosirumũna Jesucristo'te cuasana Pablona'me Silare Berea vũ'ejoopona saosome. Saorena sani pa'ijũ judíopã'i chi'ivũ'ena mua kakaasome repana. ¹¹ Kaka Dios chũ'ore chũ'vajũna asa chẽa repajooopõ pa'ina Tesalónica pa'inare na'a re'oja'che paniasome. Pabloji chũ'vakũna asa pojojũ si'aumucujña Dios chũ'ore aperumũ tocha jo'kasi'ere ñajũ paniasome repana, “¿Pablo i'kachũ'o ũcuarepaa'che?”, chiijũ, ku'e jñaa masiũu chini. ¹² Reparumũ judíopã'i jainũko Jesucristoni cuasajũ jovoasome. Ũcuachi'a griego masiromi jainũko Jesure cuasajũ jovoasome, griego umũpãijatu'ka.

¹³ Ũcuarumũ Tesalónica vũ'ejoopõ pa'ina judíopã'i Pabloji Berea vũ'ejoopõ pa'inani chũ'vakũna asa pe'rujũ ũcuajooopona sani rũa cu'ache cutuasome. Repanapi cu'ache cutujũna chekũna repajooopõ pa'ina ũcuachi'a Pablo'te pe'ruasome. ¹⁴ Pe'rujũna Jesucristo'te cuasana teana chiarana casoasome Pablo'te, choovũji tuni sanisoa'kũ chini. Jã'ata'ni ja'me pa'isina Silana'me Timoteo saima'ñe ũcuajooopõ'te paniasome. ¹⁵ Pablo'te ja'me saisina Atenas vũ'ejoopõjatũ'ka sani ũcuajooopõji co'iasome. Co'i Pablo i'kasi'ere chũ'o Silana'me Timoteo'te sa kũaasome repana ija'che chiijũ: “Raire'oto pesa rani ja'me pa'ijũ'ũ chũ'ũre”, chiijũ chũ'o saosomũ Pablo repanare.

¹⁶ Pablo chʉ'o saosi'kujekʉ Atenas vʉ'ejoopo'te pa'iu cha'akʉ paniasomʉ repañare. Cha'akʉ pa'iu ñato pãijanare tʉosi'e rʉa paniasomʉ repa-joopo. Cu'ava'najanare tʉosi'e ũcuachi'a paniasomʉ. Repajoopo pa'ina rupʉ tʉosiva'nani ñajʉ pojoasome, “Dioa'me ina”, chini. Jã'are ñaʉna Pablo'te rʉa sʉmaneamomʉ. ¹⁷ Jã'ajekʉna repañani oiʉ Dios chʉ'ore rʉa chʉ'vaasomʉ repañ. Judíopãi chi'ivʉ'ena kaka judíopãire chʉ'vaasomʉ repañ, griegopãi Diore cuasanare ũcuachi'a. ũcuachi'a umucujña pa'iche plazana mʉa repacheja pa'inare Dios chʉ'ore chʉ'vaasomʉ repañ. ¹⁸ Chʉ'vakʉna chekʉna epicúreopãi kʉasi'e che'chenana'me estoicopãi kʉasi'e che'chena, pãi cuasachechi'a cuasajʉ pa'inapi ke'reasome repañ'te. Ke'rejʉ ũcuanachi'a sãĩnechi'a ija'che sēniasome repaña:

—¿Ëquere i'kakʉ ikʉ? ¿Curukʉ? —chiniasome repaña. Chekʉnata'ni,

—Tiidiova'na pa'iche'te kʉacosomʉ ikʉ —chiniasome repañ'te. Pabloji Jesús pa'ichena'me repañ jũni vajʉraisi'ere kʉakʉna jã'aja'ñe i'kaasome repaña.

¹⁹ Jã'aja'ñe i'kajʉ Areópago aikũtina pãi chi'i cutukũtina sa, repañ'te pãi jainʉko asajʉ'te ija'che sēniasome repaña:

—Mʉ'u mamachʉ'ore che'chokʉ pa'imʉ. Repachʉ'ore asañu chiime chʉkʉna. ²⁰ Mʉ'u che'choche rʉa tĩñea'me. Jã'ajekʉna asa masiñu chiime chʉkʉna —chiniasome repaña. ²¹ Si'arʉmʉ ũcuauache'te chʉ'o repaña asamanesi'ere asani sãĩnechi'a cutujʉ paniasome repaña. Jã'aja'ñe paniasome Atenas vʉ'ejoopo cana, so'ña rani pa'ina tĩpãi ũcuachi'a.

²² Jã'aja'ñe sējʉna Pablo repaña chenevʉji vʉni nʉkakʉ ija'che i'kaasomʉ repañare, Areópago aikũti chi'isinare:

—Atenas vʉ'ejoopo cana, asarepajũ'u. Chʉ'upi ñato diova'nare rʉa cuasanaa'me mʉsanʉkona. ²³ Ijoopo vʉ'ejoopo ku'iu mʉsanʉkona diova'nare pojochejña rʉa ñasi'kʉa'mʉ chʉ'u. Te'echeja, “Diova'ure mai vesʉva'ure pojochejaa'me icheja”, chiijʉ tocha sʉosi'e pa'imʉ. ũcuau pa'iche'te kʉara chiimʉ chʉ'u mʉsanʉkonare. ²⁴ Repañ Dios, mʉsanʉkona vesʉkʉ, chejana'me cheja pa'iche cu'amajñaruã peore Cho'osi'kʉ diov'ña pãi cho'osiv'ñachi'a pa'ima'kʉa'mʉ. Si'achejña pa'ikʉ'mʉ. Peore chũ'ukʉ'mʉ Repañ, cʉnaʉmʉ pa'inana'me cheja pa'inare. ²⁵ Pãi ũcuanʉkore kuirakʉ cuasache ïsikʉ pãi vasokʉ'mʉ. Pãi paache peore Dios ïsiche'me jã'a. Jã'ajekʉna Repañ'te kuiranare pãi chiima'mʉ Repañ. Pãipi Repañ'te kuirama'tojẽ'e karama'mʉ Repañ'te. Peore paakʉ'mʉ Repañ. ²⁶ Repañ Dios charo te'eʉ'te pãiu'te cho'oasomʉ. Diopi cho'oʉna charo pa'isi'kʉ pãiu jainʉkore jojoasomʉ cheja pa'inare ũcuanʉkore. Si'achejña sani paapʉ chini, pãi jainʉkore jojoche chũ'uasomʉ Dios. Chuta'a pãi peorʉmʉ pãi jñaacojñojaumucujñana'me repaña pa'ijachejña jo'kaasomʉ Dios. ²⁷ Jã'aja'ñe cho'oasomʉ Dios, pãipi Repañni cuasaa'jʉ chini. Maipi Repañni cuasajʉ i'kato asamʉ Repañ, maire si'arʉmʉ ja'me Pa'ikʉjekʉ. Sēeto cho'okaimʉ Repañ. ²⁸ “Diopi cho'okaiʉna pa'inaa'me mai pãi. Diopi cho'okaiʉna vajʉnaa'me mai.” Mʉsanʉkona majapãi ija'che tochaasome aperʉmʉ: “Dios neenaa'me mai”, chiijʉ tochaasome. ũcuarepaa'me jã'a.

²⁹ Jã'ajekʉna rũhiñe cuasañu chura; Dios neenaa'me mai. Mai Ja'kʉ Dios kuripi, oropi tʉosiva'ʉma'mʉ. Cata tẽ'tosiva'ʉma'mʉ. ũcuachi'a pãi tʉomasina cuasa tʉosi'kʉma'mʉ Dios. ³⁰ Aperʉmʉ Dios tʉosiva'nare cuasanare pãi rʉarepa pe'rumaneasomʉ, vesʉjʉna. Irʉmʉ canareta'ni pãi ũcuanʉkore, ũcuauachejña pa'inare, “Cu'ache cho'ochē ũhasõjũ'u”, chiimʉ Dios. ³¹ ũcuachi'a Repañ pãi ũcuanʉko cu'ache cho'osi'e ro'iche

chũ'ujaumucuse care'vaasomũ Dios. Ūcuamucusena Dios Repaũ Chẽa Paaku'te pãĩ cu'ache cho'onare cu'achejana saoa'ku chini chũ'uja'mũ. Repaũ Dios Chẽa Paaku'ji Jesupi jũniso tãcojñosi'kupi vajurakuna masime mai Repaũ pa'iche —chiniasomũ Pablo repanare.

³² Jesucristo jũniso tãcojñosi'ku vajuraisi'ere kuauna asa te'ena jachajũ pãisojũ cu'ache i'kaasome repaũ'te. Chekunata'ni re'oja'che i'kaasome.

—Mu'u i'kasi'ere jo'e ũcuare na'a rũa asaũu chiime chũkuna. Chekurũmũ rani jo'e ũcuare chũ'vajũ'ũ chũkuna'te —chiniasome.

³³ Chitena Pablo repanare jo'ka sanisoasomũ. ³⁴ Jã'ata'ni repaũ chũ'vachũ'o asasina te'ena Jesucristoni cuasajũ Pabloni jovoasome. Areópago aikũti chi'i chũ'unare ja'me pa'iku, Dionisio Jesure cuasaku jovoasomũ. Cheko, Dámaris, ũcuachi'a chekunana'me cuasaasomo.

18

Corinto vũ'ejoopo pa'inare sani chũ'vasi'ere kũamũ

¹ Atenas vũ'ejoopo chũ'va pi'ni eta Corinto vũ'ejoopona saniasomũ Pablo. ² Aperũmũ Aquila, Ponto cheja raisi'kupi, Italia chejare sani paniasomũ. Ūcuachejare pa'ina pãĩ chũ'ũku, Claudio, Roma vũ'ejoopo pa'inare judiõpãĩ ũcuaukore eto saomasomũ. Jã'ajekuna Aquila repaũ rũjo Priscilana'me Corinto vũ'ejoopona saniasome. Ūcuajoopo'te pa'ijũna Pablo sani tijñaasomũ repanare. ³ Repana Aquilana'me Priscila chivo raña cho'osikãñapi vũ'ñare juhana paniasome. Pablo ũcuaja'che cho'okũjekũ repaũ vũ'ena canũkaasomũ, repanani ja'me pa'iu cho'оче cho'ora chini. ⁴ Repajoopo pa'irũmũ Pablo, judiõpãina'me judiõ peonare Jesucristoni cuasaa'jũ chini, pũaumucujña pa'iche judiõpãĩ chi'ivũ'ena mũa chũ'vaasomũ.

⁵ Reparũmũ Silana'me Timoteo Macedonia chejapi ratena cho'оче cho'oma'ñe si'arũmũ Dios chũ'ore chũ'vakũ paniasomũ Pablo. Judiõpãire rũa chũ'vaasomũ repaũ repanapi asa, “Dios mai cu'are ro'ikaau chini Jesure raosi'kua'mũ. Cristoa'mũ Repaũ”, chiijũ cuasaa'jũ chini. ⁶ Jã'ata'ni repaũ Jesús pa'iche'te chũ'vakuna asacuhejũ cu'ache i'kaasome repaũ'te. Repaũni cu'ache i'kajũna asacuhekũ cuhacho i'kakũ repaũ ju'ikãare ña'uñaukũ i'kaasomũ Pablo.

—Musaukuna cu'ache cho'оче ro'i toana sani cho'osojanaa'me musaukuna. Chũ'ũ chũ'o peomũ. Churata'ni judiõ peonani chũ'vaja'mũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ.

⁷ Chini judiõpãĩ chi'ivũ'epi eta repavũ'e kueñe pa'ivũ'ena mũaasomũ repaũ, Ticio Justo vũ'ena. Repaũ Ticio Justo Diore rũa cuasaku paniasomũ.

⁸ Judiõpãĩ chi'ivũ'e chũ'ũku Crispo repaũ majapãina'me peore Jesure cuasaasomũ. Chekuna, Corinto vũ'ejoopo pa'ina ũcuachi'a jainũko Dios chũ'ore asa chẽa Jesuni cuasajũ okoro'vecojñoasome.

⁹ Ūcuarũmũ ñami Dios ñoñe'te ñaasomũ Pablo. Ñakuna Maire Paaku ija'che i'kaasomũ repaũ'te: “Vajũchũma'ñe chũ'ũ pa'iche chũ'vakũ pa'ijũ'ũ. Ūhasõmanejũ'ũ. ¹⁰ Mu'ũre ja'me pa'iu pãĩ mu'ũre cu'ache cho'оче ũsemũ chũ'ũ. Ijoopo vũ'ejoopo chũ'ũ paajana jainũkoa'me”, chiniasomũ Jesús repaũ'te. ¹¹ Chikuna Pablo saima'ñe te'eũsurũmũ jo'e chekũũsurũmũ joopo ũcuachejare pa'iu Dios chũ'ore chũ'vakũ paniasomũ repajoopo pa'inare.

¹² Ūcuarũmũ Acaya cheja pa'inare Galiõn chũ'ũrũmũ judiõpãĩ rũa jainũko chi'iasome Pablo chũ'vache'te ũseñu chini. Chi'i repaũ'te chẽa pãĩ chũ'ũna pa'ichejana sa ija'che i'kaasome:

13 —Ikũ cu'ache che'chokũ'mũ. Mũsanũkona ũseche'te che'chomũ ikũ, Diore tĩĩne cuasache'te —chiniasome repana judiõpãĩ.

14 Chitena Pablo i'kapi'raasomũ. I'kapi'ratona pãĩ chũ'ũkũ Galiõn charo i'kaasomũ repanare.

—Mũsanũkona judiõpãĩ chura kũasi'e asacuhemũ chũ'ũ. Pãipi cu'arepache cho'ojũna ũcuarepare ra kũatota'ni asara'amũ chũ'ũ.

15 Mũsanũkona aipãĩ chũ'vacheja'che chũ'vamaũna asacuhejũ pe'rume mũsanũkona ikũ chũ'vache. Mũsanũkonachi'a care'vajũ'ũ jã'a chũ'o. Chũ'ũta'ni care'vama'mũ —chiniasomũ Galiõn.

16 Chini repanare ũcuavũ'epi etoasomũ repaũ. 17 Etokũna pe'rujũ repana chi'ivũ'e chũ'ũkũ'te, Sõstenerere, chẽa repavũ'e ti'jĩneña repana judiõpãĩ suĩ'sueasome. Jã'ata'ni Galiõn repana cho'оче pe'ruma'ñe rupũ asaasomũ.

Antioquía de Siria jo'e co'isi'ere kũamũ

18 Jã'aja'ñe cho'osi'eta'ni ũcuachejare na'a jeerũmũ paniasomũ Pablo. Jeerũmũ pa'isi'kũpi, Siria chejana co'ira chini Corinto vũ'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare jo'ka sanisoasomũ repaũ. Saiũ Cencrea choo jũosa'arona caje repaũ sijõpũ pa'iche raña peore ko'ũsoasomũ repaũ, Dioni pojora chini. Aperũmũna repaũ, “Jã'aja'ñe cho'oja'mũ chũ'ũ”, chiisi'ejekũna cho'oasomũ repaũ. Cho'o pi'ni repaũ Pablo Priscilana'me Aquila choovũji tuni chiaraji jẽniasome. 19 Jẽni tĩ'a Efeso vũ'ejoopona mani ñaasome repana. ũcuarũmũ Pablo repanare Priscilana'me Aquila'te jo'ka judiõpãĩ chi'ivũ'ena mũa kaka repavũ'e chi'isinare judiõpãĩ Dios chũ'ore chũ'vaasomũ. 20 Repanani chũ'vaũna asa, “Na'a pa'ijũ'ũ icheja”, chiniasome repana Pablo'te. Jã'ata'ni na'a jeerũmũ pa'icũheasomũ repaũ.

21 Sai'pĩ'rakũ repanare ija'che i'kaasomũ repaũ:

—Saimũ chũ'ũ. Jã'ata'ni Diopi ũsema'to jo'e rani ñaja'mũ chũ'ũ mũsanũkonare —chiniasomũ Pablo repanare. Chini choo jũosa'arona caje choovũ tuni Efeso vũ'ejoopo pa'isi'kũpi sanisoasomũ repaũ.

22 Saiũ Cesarea vũ'ejoopona jẽni tĩ'aasomũ. Jã'achejapi Jerusalén vũ'ejoopona maniasomũ repaũ. Mani tĩ'a repajoopo pa'inare Jesure cuasakuanupũ'te mũa ña Antioquía vũ'ejoopona jo'e co'iasomũ repaũ.

23 Co'i pa'iu na'a pa'isirũmũ jo'e sani ku'iu Jesucristo'te cuasajũ jovosinare peore ku'iu ñaasomũ repaũ, Galacia cheja pa'inana'me Frigia cheja pa'inare. Sani ku'iu repanare jo'e che'choasomũ repaũ na'a rũa re'oja'che cuasaa'jũ chini.

Efeso vũ'ejoopona'me Corinto vũ'ejoopo Apolos sani chũ'vasi'ere kũamũ

24 ũcuarũmũ judiõpãĩũ, Apolos, Alejandría vũ'ejoopo raisi'kũ, Efeso vũ'ejoopona saniasomũ. Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e rũa masikũ rũa chũ'vamasiasomũ repaũ. 25 Maire Paakũ pa'iche rũa che'chesi'kũjekũ, chũ'vanee'kũ, rũhiñe chũ'vakũ paniasomũ repaũ. Repaũ masichechi'a peore chũ'vaasomũ repaũ. Jesús pa'icheta'ni peore masimaneasomũ.

Juan okoro'vesi'ena'me che'chosi'e masiasomũ repaũ. 26 Judiõpãĩ chi'ivũ'e kakani vajũchũma'ñe chũ'vakũna Priscilana'me Aquila repaũ chũ'vache asaasome. Chũ'vaũna asa pi'ni repana vũ'ena mũva repaũ'te karache'te Dios pa'iche'te che'choasome repana.

27 Na'a pa'isirũmũ Apoloji Acaya chejana sasa chiiũna Jesucristo'te cuasana, “Jau, saijũ'ũ”, chiniasome repaũ'te. “Saijũ'ũ”, chini utija'ore tochakaniasome repana Apolo'te, Acaya cheja pa'inani Jesure cuasanani sa ñoa'kũ chini. Ija'che chiiche tochaasome repana: “Ikũre Apolo'te re'oja'che cho'okaijũ'ũ”, chiijũ tocha saasome repana Efeso pa'ina. Saorena sani

tĩ'a aperumũ Diopi cho'okaiuna Jesure cuasaju jovosinare rũa re'oja'che che'choasomũ repau. ²⁸ Repacheja sani pa'irumũ pãĩ jainũko asaju'te Jesure jachanare judiõpãĩ rũa i'kaasomũ repau. Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'ere ñakũ Dios Jesure raosi'ere kũaasomũ repau. Repana judiõpãĩ cuasama'ñere rũa masi kũauna repau'te sãĩñe i'kavesuasome repana.

19

Pablo Efeso vũ'ejoopo canare chũ'vasi'ere kũamũ

¹ Repau Apolos Corinto vũ'ejoopo pa'irumũ Pablo po'opi saiũ Efeso vũ'ejoopona tĩ'aasomũ. Tĩ'a ũcuachejana Diore cuasanare tijñaasomũ Pablo. ² Tijña repanare ija'che sēniasaasomũ repau:

—Mũsanũkona Cristo'te apescuasarumũ, ¿Dios Rekocho mũsanũkonare rakũ? —chinasomũ Pablo.

Chikũna,

—Pãasi'kũa'mũ. Dios Rekocho pa'iche vesũnaa'me chũkũna. Jã'a asamanaa'me —chinasome repana.

³ Chitena,

—Jã'a pa'ito, ¿ũquere cuasaju okoro'vecojñore mũsanũkona? —chinasomũ Pablo repanare.

Chikũna,

—Juan che'chosi'ere cuasaju okoro'vecojñosinaa'me chũkũna —chinasome repana.

⁴ Jã'aja'ñe chitena Pablo jo'e i'kaasomũ.

—Juan ija'che chũ'vaasomũ: “Mũsanũkona cu'ache cho'oche ũhaso okoro'vecojñojũ'ũ”, chiiũ chũ'vaasomũ. Ũcuachi'a Cho'je Raijau pa'iche'te kũaasomũ Juan, Repauji rakũna pãipi Repauñi cuasaa'ju chini. Repau Cho'je Raija'mũ chiicojñosi'kũ ranicuhasi'kũa'mũ. Jesua'mũ Repau —chinasomũ Pablo repanare.

⁵ Jã'aja'ñe i'kaũna asa chẽa, “Jesure Maire Paaku'te cuasanaa'me chũkũna”, chiiju okoro'vecojñoasome repana. ⁶ Repana okoro'vecojñosirumũ Pabloji repanani jũjñapi jakũna Dios Rekocho ja'me pasa chini rianasomũ repanare. Dios Rekochoji rani pa'iu cho'okaiuna repa che'chemanesi'ere tĩipãĩ chũ'ore cutuasome repa. Ũcuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chũ'ore kũaasome repa. ⁷ Repana pãĩ okorocojñosina docerepana pa'icosome chekũrumũ.

⁸ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni judiõpãĩ chi'ivũ'ena mũa kaka Dios chũ'ore chũ'vaasomũ Pablo. Chotepãimia ũcuachejare pa'iu vajũchũma'ñe repavũ'e chi'inare pãĩ si'arumũ mũa kaka chũ'vakũ paniasomũ repau, repanapi Dios chũ'ũñe'te asa chẽa re'oja'che paaru chini.

⁹ Jã'ata'ni chekũna Pablo chũ'vachũ'ore asacuheju jachaju pãĩ jainũko asaju'te, “Jesure cuasache cu'amũ”, chiiju cu'ache i'kaasome. Jã'aja'ñe i'kajũna Pablo Jesure cuasanare soni etua tĩivũ'ena mũvaasomũ, Tirano utija'ovũ'ena. Ũcuavũ'ere pa'iu umucujña pa'iche Dios chũ'ore chũ'vaasomũ Pablo. ¹⁰ Te'eka'chapaũsurumũ ũcuachejare pa'iu chũ'vakũna Asia cheja pa'ina judiõpãina'me griegopãĩ ũcuauũko asaasome Dios chũ'o.

¹¹ Reparumũ Pablo Diopi cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche'te rũa re'oja'chere cho'oasomũ. ¹² Repau Pablo chẽasikãñare pañuelokãñana'me ju'ikãñare pãipi jũ'iva'nani sa ñsito jũ'iva'na vajũasome. Vati paanani ñsito vati eta sanisoasomũ repanare.

Gayona'me Aristarco'te, Macedonia chejapi rani Pablona'me ku'inare. Repanare chëa pãi chi'ivü'ena ñjavü'ena jñajñu müvaasome repaña. ³⁰ Jã'aja'ñe cho'ojuna Pablo pãi kuanupü sa'navüji kaka cutura chiniasomü. Jã'ata'ni chekuna Jesure cuasana üseasome repaü'te. ³¹ Pãi chü'una ücuachi'a Pablo'te cuasana chü'o raoasome, pãi chi'ivü'e kakamanea'kü chini. ³² Repanare chëa jñajñu cuaa pãi chi'ivü'e sa'navüji rüa jainüko si'acairo i'kajü cuijü paniasome repaña. Chekuna jainüko repaña pe'rujü cuiche'te vesüjü rupü cuijü paniasome. ³³ Repakuanupü ja'me pa'ina judíopãiu'te Alejandro'te pãi chenevüna jüjo sao nükoasome. Rüarepa cuijuna repañani i'kara chini vevoasomü repaü. ³⁴ Jã'ata'ni repaü'te judíopãiu'jekuna ñamasi jo'e ücuare i'kajü rüa cuiche cuiasome repaña. “Artemisare Efeso cakore rüa masikoni chiime chükuna”, chiijü, ücuanüko te'eka'chapahora jã'aja'ñe cuiasome repaña.

³⁵ Jã'aja'ñe cuijuna repajoopo pa'ikü utija'o tochakaikü ücuamakaru cuijü'ü chiniasomü repañare. Cuharena repañare ija'che i'kaasomü utija'o tochakaikü:

—Efeso pa'ina, asarepajü'ü. Maire ijoopo vü'ejoopo pa'inare Artemisare pojovü'e kuirache pa'imü, repaü'te ücuachi'a. Pãi ücuanüko masime jã'a. Mai cuasava'o tüosiva'o rüa masio cunaumüpi cajeasomo. ³⁶ Jachacu'amü jã'a. Jã'ajekuna müsankona pe'ruce chürüso cu'ache cho'omanejü'ü; masi cuasajü'ü aperümü. ³⁷ Ina pãi müsankona rasina Artemisare cu'ache i'kamanaa'me. Ücuachi'a repaü vü'e pa'iche ñaasomanaa'me ina. ³⁸ Jã'ajekuna Demetriona'me chekuna diova'nare pojomajñaruã cho'ona pãi cho'ochete ñajü ke'reuato ücuanapi utija'o tochaajü, ke'reche küaja'o. Pãi chëañe chü'una pa'ime chura. Repaña pa'ivü'ña vatasivü'ña'a'me. Ücuanani müa küaa'jü. ³⁹ Müsankonare jo'e i'kaüato pãi chü'unani pe'kerüji rühiñe küajü'ü. ⁴⁰ Müsankona cu'ache cho'osi'e chü'ure chü'una chekürümü asa pe'rujanaa'me. Repañapi pe'ruto säiñe i'kavesüja'mü chü'ü. Rupü peoche cu'ache cho'osinaa'me müsankona —Jã'aja'ñe chiniasomü utija'o tochakaikü repañare pãi. ⁴¹ I'ka pi'ni chi'isinare pãi, “Re'omü”, chini eto saoasomü repaü.

20

Pablo Macedonia chejana'me Grecia cheja jo'e saisi'ere küamü

¹ Reparümü Pablo cheküchejana saipi'rakü pãi kuanupü pe'ru chürü sanisosirümüna Jesure cuasanare soniasomü repañani chü'vara chini. Chü'va pi'ni, “Saimü chü'ü”, chini repañare jo'ka Macedonia chejana sanisoasomü repaü. ² Macedonia chejare ku'iu vü'ñajoopoã tã'a repajoopoã pa'inare Jesure cuasanare re'oja'che i'kaasomü repaü, repañapi pojöjü paarpü chini. Jã'achejapi Grecia chejana sani tã'aasomü repaü. ³ Repacheja saisirümü chotepãimia paniasomü repaü. Pani pi'ni Siria chejana co'ira chini choovü tuhipi'raküji judíopãi repacheja pa'ina repaü'te cu'ache cho'oñu chiiche'te asa, “Choovü tusa”, chiisi'küpi tuhima'ñe, “Jo'e Macedonia chejapi jëni po'opi co'ira”, chiniasomü repaü. ⁴ Repaüji po'opi saiuna chekuna ja'me saniasome repaü'te: Pirro mamakü Sópater Berea vü'ejoopo raisi'küna'me Tesalónica vü'ejoopo raisina Aristarcona'me Segundo, Derbe vü'ejoopo raisi'kü Gayona'me Timoteo, Asia cheja raisina Tíquiconam Trófimo. ⁵ Charo sani Troas vü'ejoopona cha'asinaa'me repaña chükuna'te. ⁶ Pã saümanesi'e äni caraisirümüna, Filipos vü'ejoopo eta choo jüosa'arona cajesinaa'me chükuna. Ücuachejapi choovü tuni cincorepaumucujña jé'ejü charo saisina pa'ijoopo Troas

vũ'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkũna. Repajoopo tĩ'asirũmũ sieterepaumu-cujña pa'isinaa'me chũkũna.

Pablo Troas vũ'ejoopo cho'osi'ere kũamũ

⁷ Ũcuarũmũ chũkũna Jesucristo'te cuasana romicorũmũ Dioni pojoñũ chini repajoopo pa'inana'me chi'isinaa'me. Chi'irena Pablo Dios chũ'ore chũ'vasi'kũa'mũ repanare. Jo'e apeñatato saiãũjekũ ñamirepajatũ'ka chũ'vasi'kũa'mũ repaũ. ⁸ Chũkũna chi'i pa'iruupũ umũ pa'iruupũ uopũã rũa miasi'kũa'mũ. ⁹ Pablo chũ'vachũ'ore Eutico pũsũũ ventanasa'aro'te ñũ'iu asakũ pa'isi'kũa'mũ. Jã'ata'ni jeereparũmũ ñũ'iu uokũakũna kãnisõ ũcuasa'aroji ve'sena ponũ tuãni jũnisosi'kũa'mũ repaũ, rũa umũ pa'isa'arojekũna. Tuãkũna chũkũna vũ'vũ caje eta miito jũnisosiva'ũ ũhisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁰ Pablo caje ña repaũni sũ'kakũ ija'che i'kasi'kũa'mũ chũkũna'te:

—Vajũchũmanejũ'ũ. Vajũmũ ikũ —chini vasosi'kũa'mũ. ¹¹ Jã'aja'ñe cho'o Pablo ũcuaruupũna jo'e mũni ãũ ãni pi'ni ñatachetũ'ka jo'e chũ'vasi'kũa'mũ chũkũna'te. Chũ'vakũ ñata sanisosi'kũa'mũ repaũ. ¹² Repana pãi chi'isina jũni vajũraisi'kũre pũsũũ'te repaũ vũ'ena pojoju sasosinaa'me pãi.

Troas vũ'ejoopõji Mileto vũ'ejoopõna saisi'ere kũamũ

¹³ Jã'aja'ñe cho'osirũmũ Pablo choovũji saicũhekũ Aso vũ'ejoopõna po'opi saisi'kũa'mũ. Saipi'rakũ chũkũna'te ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ: “Aso vũ'ejoopõna choovũji saiãũ tũojũ saiãũ'ũ chũ'ũre”, chiisi'kũa'mũ. Chikũna, “Jãũ”, chiisinaa'me chũkũna. Choo jũosa'arõna caje choovũ tuni Aso vũ'ejoopõna saisinaa'me, Pablõni miijũ saũũ chini. ¹⁴ Chũkũna repajoopo tĩ'asirũmũ chũkũna'te tijña choovũna tuhisi'kũa'mũ repaũ. Tukũna Pablõna'me Mitilene vũ'ejoopõna jẽni canũkasinaa'me chũkũna. ¹⁵⁻¹⁶ Jã'achejapi jo'e apeñatato saiãũ Quío juupo carani jo'e te'eumucuse saiãũ Samos juupo choo jũosa'arõna tĩ'asinaa'me. Pablõji Asia chejare pa'icũhekũna Efeso vũ'ejoopo canũkama'ñe carani saiãũ jo'e te'eumucuse jẽ'ejũ Mileto vũ'ejoopõna tĩ'asinaa'me chũkũna. Jerusalén vũ'ejoopõna na'mi tĩ'ara chiisi'kũa'mũ repaũ Pablo, Pentecostés fiesta cho'orũmũ ũcuachejare pasa chini.

Efeso pa'inare Jesure cuasanare chũ'ũnare Pablo chũ'vasi'ere kũamũ

¹⁷ Reparũmũ Pablo Mileto vũ'ejoopo'te pa'iu Efeso vũ'ejoopo pa'inani chũ'o saosi'kũa'mũ, Jesure cuasanare chũ'ũnani, rani ñaa'jũ chini. ¹⁸ Chũ'o saõũna ratena repanare ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ:

—Mũsanũkõna chũ'ũ pa'iche masime. Chũ'ũ Asia cheja tĩ'aumucusepi vũa chũ'ũ mũsanũkonare ja'me pa'iu cho'osi'e peore masime mũsanũkõna. ¹⁹ Reparũmũ judiõpãi rũa cu'ache cho'osinaa'me chũ'ũre. Jã'ata'ni mũsanũkonani oiũ, “Peore masiũ'mũ chũ'ũ”, chiima'ñe Dios chũ'ũñechi'a cho'okũ pa'isi'kũa'mũ chũ'ũ. ²⁰ Jã'ajekũna vajũchũma'ñe chũ'vasi'kũa'mũ chũ'ũ mũsanũkonare. Peore mũsanũkõna chiiche che'chosi'kũa'mũ chũ'ũ mũsanũkonapi na'a re'õja'che paapũ chini. Pãi chi'ivũ'ena'me pãi vũ'ña che'chosi'kũa'mũ chũ'ũ Dios chũ'o. ²¹ Mũsanũkõna pa'icheja pa'inare judiõpãina'me griegõpãi peore ija'che i'kakũ chũ'vasi'kũa'mũ chũ'ũ: “Cu'ache cho'õche ũhaso Maire Paakũni, Jesucristõni cuasajũ Dioni jovõjũ'ũ”, chiisi'kũa'mũ chũ'ũ repanare. ²² Chura Dios Rekochoji chũ'ũkũna Jerusalén vũ'ejoopõna saimũ chũ'ũ. Repacheja sakũna chũ'ũre ti'jñejañe vesũmũ chũ'ũ. ²³ Iechi'a masimũ: Ku'iu vũ'ñajoopoã tĩ'ato Dios Rekocho si'arũmũ ija'che i'kamũ chũ'ũre: “Jerusalén vũ'ejoopo'te

sani pa'iauna cu'ache ti'jñeja'mu mu'ure. Pãi chēavu'ena cuaojanaa'me pãi mu'ure", chiimu Dios Rekocho chu'ure. ²⁴ Jã'ajē'e vajuchuma'mu chu'u. Diopi chu'ure jũ'iñe ïsito re'omu. Jã'ata'ni Repau chu'ure cho'oa'ku chini jo'kasi'ere peore cho'o pi'nikasa chiimu chu'u. Jã'achi'a chiimu chu'u. Dios chu'ure Repau chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kasi'kua'mu, pãi ũcuanukore Repau re'oja'che cho'okaiche'te kuaa'ku chini.

²⁵ 'Asarepajũ'u, musanukona. Chura ie masimu chu'u: Chu'u icheja cheja pa'irumu Dios chũ'ũñe chu'u che'choche asasina musanukona ũcuanuko jo'e ñamanejanaa'me chu'ure. ²⁶ Chu'u musanukonare Dios chũ'ũñe masi che'chosi'kua'mu. Jã'ajekuna musanukona pa'icheja pa'inapi jũniso vati toana saito chu'o peomu chu'ure. ²⁷ Chu'u musanukonare vajuchuku cuhema'ñe Dios chiiche peore kuasi'kua'mu. ²⁸ Asarepajũ'u, musanukona pãi chũ'ũna. Ñarepaju pa'iju re'oja'che pa'ijũ'u. Dios Rekocho musanukonare Jesure cuasanare kuirache'te jo'kasi'kua'mu, musanukonapi repanani re'oja'chere chu'vaju paapu chini. Masi kuirajũ'u repanare Jesure cuasakuanupu Repau jũni Ũcuau chiepi ro'ikani chēa paakuanupu. ²⁹ Chu'u sanisosirumu chai ovejava'nani ãnisoñu chini raicheja'che pãi rani rua cu'ache cho'ojanaa'me repanare. ³⁰ Jo'e na'a pa'isirumu chekuna musanukonare ja'me chi'ina jorejũ, "Re'oja'chere che'chome chukuna", chiiju cu'ache'te che'chojanaa'me, Jesure cuasanani tua paañu chini. ³¹ Jã'ajekuna ñarepaju pa'iju chu'u musanukonare ja'me pa'isi'e cavesumairo pa'ijũ'u. Choteũsurumu musanukonare ja'me pa'ia si'arumu umucujñana'me ñami cuhama'ñe chu'vaku pa'isi'kua'mu chu'u, musanukonani oia.

³² Jo'ka saimu chu'u musanukonare chura. Saiu musanukonani kuiraa'ku chini Dioni jo'kamu chu'u. Ũcuaja'che musanukonapi Dios chu'ore na'a rua che'cheju paapu chini Dioni jo'kamu chu'u musanukonare, na'a rua re'oja'che pa'imasia'ju chini. Re'oja'che pa'ijuna Dios musanukonare rua re'oja'che cho'okaija'mu, chekunare ũcuachi'a Repau chēa paanare ũcuanukore. ³³ Musanukonare ja'me pa'irumu musanukona paamajñaruã sēemanesi'kua'mu chu'u. Musanukona paache kãña kuri paauache ñamanesi'kua'mu chu'u. ³⁴ Chu'u pa'iche masime musanukona. Chu'ure karachena'me chu'ure ja'me ku'inare karache'te kooru chini rua cho'ochē cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u musanukona pa'icheja pa'irumu. ³⁵ Cho'ochē rua paakuji si'arumu che'choku pa'isi'kua'mu chu'u musanukonare, chu'u pa'iche'te ña chēa ũcuaja'che paapu chini. Maipi cho'ochē'te rua cho'ojũ chuova'na pa'iva'nani kuirañu. Maire Paaku Jesús ija'che i'kaasomu: "Musanukonani chekunapi re'oja'che cho'okaito pojojanaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okani na'a rua pojojanaa'me", chiniasomu Jesús —chiisi'kua'mu Pablo repanare.

³⁶ Repau Pablo i'ka pi'niuna ũcuanuko ro're ñu'iju Dioni sēesinaa'me. ³⁷ Diore sēni pi'ni repauni oiju sũ'ka pojosinaa'me repana. ³⁸ Repau Pabloji, "Chu'ure jo'e ñamanejanaa'me musanukona", chiisi'ere cuasaju rua sumava'na pa'isinaa'me repana. Chukunana'me cajesinaa'me repana choovu ju'ichejatũ'ka.

21

Pablo Jerusalén vu'ejoopo saisi'ere kumamu

¹ Churata'ni repanare, "Saime chukuna", chini choovu tuni saisinaa'me chukuna. Charo Cos vu'ejoopo pa'ijuupona rũhiñe jēni canukasinaa'me

chukuna. Jo'e apeñatato vuni caje tuni Rodas juupona sani tĩ'asinaa'me. Jã'achejapi Pátara vü'ejoopona sani tĩ'asinaa'me chukuna. ² Ūcuachejana chekuvü choovü ku'e jña Fenicia chejana jē'esinaa'me chukuna. ³ Jē'eju Chipre juupo suripü cakã'kopi carani saijü Siria cheja ca-joopo Tiro vü'ejoopona tĩ'a canukasinaa'me chukuna. Choovü paanapi ūcuajoopona pōsere majuna chukuna ūcuachi'a ja'me maisinaa'me. ⁴ Mani Jesure cuasanare ku'e jña ūcuanana'me sieterepaumucujña pa'isinaa'me chukuna. Pa'ijuna Dios Rekochoji kuauna asa Pablo'te ija'che chü'vasinaa'me repana: “Mü'upi Jerusalén vü'ejoopona saito cu'ache ti'jñeja'mü mü'ure. Saimanejü'ü”, chiisinaa'me repana. ⁵ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni repanare ja'me pani pi'ni ūcua saisinaa'me chukuna. Saijuna repana Jesure cuasana ūcuanuko rñjoromina'me mamachii vü'ejoopoji eta choo jüosa'rona chukunana'me cajesinaa'me. Caje mejavuna ro're ñu'ijü Dioni ūcuanuko sēesinaa'me chukuna. ⁶ Sēni pi'ni, “Saima chukuna”, chini choovuna tutena ña repana vü'ñana maisinaa'me.

⁷ Ūcuachejapi Tolemaida vü'ejoopona sani tĩ'a choovü jüo mani Jesure cuasanare müa ñasinaa'me chukuna. Repanare te'eñami ja'me pa'isinaa'me chukuna. ⁸ Jo'e apeñatato jo'e saijü Cesarea vü'ejoopona tĩ'a mani Felipe Dios chü'o chü'vakü vü'ena canukasinaa'me chukuna. Jesure cuasakuanupü Jerusalén pa'ina aperümü päi sieterepanare jñaasome va'jeva'nani äure äua'jü chini. Filipena'me chekunare jñaasome repana. ⁹ Repau Felipe chii ūcuaka'chapanare paasi'kua'mü, romichii'chi'a. Repana romichii Dios Rekochoji jo'kauna Dios chü'o kuana pa'isinaa'me. ¹⁰ Repacheja te'eumucujñarü pa'itona chekü, Agabo, Dios chü'o kuaku Judea chejapi raisi'kua'mü. ¹¹ Rani chukuna'te kueñe tĩ'a Pablo corejakã mini repau cü'ana'me jñjña meñe vëe pi'ni ija'che i'kasi'kua'mü:

—Ija'che kuamü Dios Rekocho: “Jerusalén pa'ina judiöpai ikã corejakã paaku'te ija'che chëa vëe judío peonani jo'kajanaa'me” —chiisi'kua'mü Agabo.

¹² Jã'aja'ñe i'kauna asa chukuna repacheja pa'inana'me rüa i'kasinaa'me Pablo'te, “Jerusalén saimanejü'ü”, chiijü. ¹³ Jã'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che chukuna'te i'kasi'kua'mü repau:

—Jã'aja'ñe i'kamanejü'ü. Müsanukonapi ruarepa oijuna rüa suma'mü chü'ure. Jerusalén vü'ejoopo saivajuchüma'mü chü'ü. Vëecojoñeñe'e, ūcuajoopona jü'iñeñe'e vajuchüma'mü chü'ü, Jesupi Chü'ure Paakuji chü'üni pojoa'kü chini —chiisi'kua'mü repau Pablo.

¹⁴ Repau'te i'kate'e jo'e i'kamanesinaa'me chukuna.

—Re'omü. Iküre Dios chiiche ti'jñea'kü —chiisinaa'me chukuna.

¹⁵ Chukuna nee pōse care'va pi'ni Jerusalén vü'ejoopona saisinaa'me chukuna. ¹⁶ Cesarea vü'ejoopo pa'ina Jesure cuasana te'ena ja'me saisinaa'me chukuna'te. Sani tĩ'a chukuna käjavü'e Mnasón vü'ena müvasinaa'me repana chukuna'te. Repau Mnasón, Chipre raisi'kü, Jesure rüa jeerümü cuasaku paniasomü.

Pablo Santiago'te sani ñasi'ere kuamü

¹⁷ Chukunapi Jerusalén vü'ejoopona tĩ'arena Jesure cuasana tijña rüa pojosinaa'me chukuna'te. ¹⁸ Jo'e apeñatato Pabloji, “Santiago'ni ñajañu”, chikuna ñañu chini ja'me müasinaa'me chukuna. Müa tĩ'ato Jesure cuasanare chü'una ūcuanuko Santiagona'me pa'isinaa'me. ¹⁹ Repanare sēni pi'ni Dios cho'okaisi'ere kuasi'kua'mü Pablo repanare ija'che chiü: “Chü'upi judío peonani Dios chü'ore chü'vakuna Dios repanare re'oja'che cho'okaisi'kua'mü, repanapi Jesuni cuasajü jvoa'jü chini”, chiisi'kua'mü

Pablo. Dios re'oja'che cho'okaisi'e peore kuasi'kua'mu repau. ²⁰ Kuauna asa Diore, "Ja'ku, rua re'oku'mu mu'u", chijju pojosinaa'me repana. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Pablo'te ija'che i'kasinaa'me repana:

—Chukuna majapãiu, asarepajũ'u. Judíopãiu ũcuaja'che Jesure cuasana jainukoame. Diopi chũ'ũna Moisés aperumu tocha jo'kasi'ere ũcuanuko rua chijju cho'ome repana. ²¹ Jã'ata'ni judíopãiu Jesure cuasana chekuna pãiu mu'ure cutuche'te asajuasome. Ija'che cutujuasome pãiu mu'ure: "Pablo tãipãiu pa'ichejña sani pa'inare judíopãiu, 'Moisés chũ'ũku tocha jo'kasi'e musanukona cho'oche ũhasojũ'u. Musanukona mamachii jikora'muru chã'tiru pa'ica'niru chũto tuamanejũ'u. Judíopãiu pa'iche peore jo'kasojũ'u', chiiu chũ'vakuasomu", chijjuasome pãiu mu'u i'kache jorena. ²² Repana judíopãiu Jesure cuasana mu'u raisi'e asajanaa'me. ¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai repanapi mu'uni cuasaja'chini? ²³ Ija'che cho'ojũ'u chiime chukuna mu'ure: Icheja cana umupãiu ũcuaka'chapana chukuna'te ja'me pa'ina, Dionio pojou, "Ija'che cho'ojanaa'me chukuna", chiisinajēju cho'opi'rame. ²⁴ ũcuanana'me Dios vũ'ena muajũ'u mu'u. Mũa judío phairi cho'okaiche ja'me cho'ocojñojũ'u, cu'are tũnora chini. ũcuachi'a repanare raña ko'ũkaichena'me phairi'te repana isimajñarũã ro'ikaijũ'u. Mu'upi jã'aja'ñe cho'oru pãiu mu'ure cu'ache cutusi'e cuasamanejanaa'me. Dios chũ'ũñe mu'u masi cho'ochechi'a masijanaa'me repana. ²⁵ Jã'aja'ñe cho'oa'ku chini chũ'vame chukuna mu'ure judíopãiujekuna. Jã'ata'ni judío peonapi Jesure cuasanare jã'aja'ñe chũ'ũmanaa'me chukuna. Aperumu jã'are cutu pi'ni chũ'o tocha saosinaa'me chukuna repanare judío peonare. Ija'che chiiche tocha saosinaa'me chukuna: "Tũosiva'nare jo'kasi'e au ãimanejũ'u. Chie ũkumanejũ'u. Va'i ruru rũso vẽasiva'nare ãimanejũ'u; chie paame jã'ana. Umupãiu, musanukona paamanare romi romineemanejũ'u. Romi, musanukonare paamanare umupãiu umuneemanejũ'u." Jã'achi'a chũ'ũnaa'me chukuna judío peonare —chiisinaa'me repana.

Dios vũ'e pa'irumu Pablo'te chẽasi'ere kuamu

²⁶ Jã'aja'ñe i'karena Pablo, "Jau", chini jo'e apeñatato repanare umupãiu ũcuaka'chapanare muvaku Dios vũ'ena muasi'kua'mu. Mũa judío phairi cho'oche cu'are tũnoñu chini cho'ocojñoasome repana. Dios vũ'ena kaka repavũ'e chũ'ũnare repanare cu'ache tũni si'ajaumucusere kuaasomu Pablo jo'cha va'iva'nare vani isijaumucusere.

²⁷ Te'esemana si'apirratona judíopãiu Asia cheja raisina Pablo'te Dios vũ'e pa'ikuni ñasome. Repauni ña cu'ache i'kajju cuijuna repavũ'e chi'isina pãiu pe'ruju chẽasome repau'te. ²⁸ Ija'che i'kajju cuiasome repana:

—¿Israelpãiu, chukuna'te rani cho'okaijũ'u! Ikuni chẽañu. Rua cu'ache che'choku'mu iku. Si'achejñarũã ku'iu maire cu'ache cutuku'mu iku. "Moisés tocha jo'kasi'e cu'amũ", chiiu che'choku'mu iku. ũcuachi'a, "Dios vũ'e cu'amũ", chiiku'mu iku, ivũ'e. ũcuachi'a cu'ache cho'osi'kua'mu iku. Judíopãichi'a chi'ivũ'ea'me ivũ'e. Jã'ajekuna judío peonare kakacu'amũ ivũ'e. Jã'ata'ni iku griegopãire ivũ'ena Dios vũ'ena cuaasi'kua'mu ivũ'epi cu'ache paau chini —chiniasome repana Pablo'te.

²⁹ (Aperumu repana Efeso raisi'kure Trófimore Pablona'me pa'ikuni ñasome Jerusalén vũ'ejoopona. Ñasinajeju, "Repau Pablo Trófimore Dios vũ'ena cuaacosomu", chini cuasaasome repana, cuaamanesi'kuni.)

³⁰ ũcuarumu repajoopo pa'ina repanapi cuijuna asa pe'ruju vũ'vũ mũa Dios vũ'ena kaka chẽasome Pablo'te. Repau'te chẽa ve'sena jñajñu etuaasome repana. Etuarena Dios vũ'e jatisañaroã peore jeosoasome

pāi. ³¹ Sōtaopāi chũ'ukũ repau'te etua vaiche pāipi kuarena asaasomu, Jerusalén pa'ina ũcuanũko tĩĩne cho'ochē. ³² Ūcuarũmu sōtao ai teana repau'te ja'me chũ'unana'me sōtao, Dios vũ'ena vũ'vũ mũaasome Pablo'te vaichejana. Repanapi mũajũna ña Pablo'te vaina cuhaasome. ³³ Mũa tĩ'a Pablo'te chēa, “Ikũre cũnameã te'eka'chapameã tachojuũ'ũ”, chiniiasomu sōtao ai. Chini pāire ija'che sēniasomu repau: “¿Ikũ keeja'iu'ũ? ¿Ëquere cho'ou'ũ?”, chiniiasomu. ³⁴ Chikũna ũcuanũko rũa asoche si'acairo i'kajũ cuijũna Pablo cho'osi'e masi asamaneasomu sōtao ai. Masi asamaũ sōtaopāire chũ'uasomu repau, batallón vũ'ena Pabloni mũvaa'ju chini. ³⁵ Sōtaopāipi repavũ'e mũivũna repaũni mũva tĩ'arena pāi Pabloni cuheju rũa cuijũ rũa cavaasome. Rũarepa cavajũna sōtaopāi ve'o mũvaasome Pablo'te. ³⁶ Ve'o mũvajũna pāi kuanupũ chuta'a rũa cuijũ tuhaasome.

—Vanisojuũ'ũ jã'ũre —chijũ cuiasome repana.

Pablo repau pa'iche'te pāi kuanupũna kũasi'ere kũamũ

³⁷ Sōtaopāi batallón vũ'e repau'te cuaapi'ratona Pablo ija'che i'kaasomu sōtao aire:

—Mũ'ũre jmakarũ i'kara chiimũ chũ'ũ. ¿Re'oku? —chiniiasomu Pablo, griego chũ'opi.

Chikũna,

—¿Mũ'ũ griego chũ'o i'kamasiku? ³⁸ Āa, ¿mũ'ũ Egiptopāiũma'ku? ¿Aiorpāi chũ'ukũma'ku? Aperũmu Egiptopāiũ pāi chũ'unani cuhekũ chekũnare pāi cuatro milrepanare soni chi'i paaasomu, pāi chũ'unani etora chini. Soni chi'i repanare etua sa pāi peochejũare paaasomu repau. ¿Mũ'ũ tĩiũ'ũ? —chiniiasomu sōtao ai.

³⁹ Chikũna Pablo i'kaasomu.

—Jũju, tĩiũ'mũ chũ'ũ. Judíopāiũ'mũ chũ'ũ. Tarso vũ'ejoopo Cilicia cheja cajoopoji raisi'kũa'mũ chũ'ũ. Rũa ũjajoopo'me repajoopo. Chũ'upi inani pāire i'kato, ¿ũsema'ku mũ'ũ? —chiniiasomu Pablo repau'te sōtao aire.

⁴⁰ Chikũna sōtao ai, “Jaũ, i'kajũ'ũ”, chiniiasomu. Chikũna Pablo repanapi cuiche'te cuhaa'ju chini mũivũ'te nũkakũ vevoasomu repanare pāi. Cuharena judíopāi i'kacheji, hebreo chũ'opi ija'che i'kaasomu repau:

22

¹ —Mũsanũkona, chũ'ũ majapāi, pũsũpāina'me aina asarepajũ'ũ. Chũ'ũ pa'iche'te masi kũara —chiniiasomu Pablo.

² Chini hebreo chũ'opi i'kakũna i'kama'ñe asaasome repana. Repanapi asajũna Pablo jo'e ija'che i'kaasomu:

³ —Chũ'ũ judíopāiũ'mũ. Cilicia cheja pa'ijooopona Tarso vũ'ejoopona jũaacojũosi'kũa'mũ chũ'ũ. Repajoopoji rani ichejana Jerusalén vũ'ejoopo'te pa'iu aineesi'kũa'mũ chũ'ũ. Ichejare pa'ũna Gamaliel mai aipāi chũ'ũsi'e peore che'chosi'kũa'mũ chũ'ũre. Che'chokũna repa asa chēasi'kũa'mũ chũ'ũ. Chĩirũmũpi irũmũjatũ'ka Dios chũ'ũñe cho'oneekũ'mũ chũ'ũ, Dioni pojokũ. Mũsanũkona irũmu cho'oneeñeja'ñe Dios chũ'ũñe cho'oneekũ'mũ chũ'ũ. ⁴ Dioni pojora chini aperũmu rũa cu'ache cho'osi'kũa'mũ chũ'ũ Jesure cuasanare. Repanapi si'asoa'ju chini ku'e jũaa chēa pāi chēavũ'ena cuaosi'kũa'mũ chũ'ũ repanare mũmũpāina'me romi. ⁵ Phairi aina'me judío aina ũcuanũko masime jã'a. Repanani sēeto kũame repana. Repana chũ'ũre utija'o tochakaisinaa'me. Tochakatena Damasco vũ'ejoopo pa'inani mai majapāire sa ñora chiisi'kũa'mũ chũ'ũ repaja'o. Jesure cuasanani chēa ichejana Jerusalén vũ'ejoopona ra cu'ache cho'ora chiisi'kũa'mũ chũ'ũ.

Pablo repau Jesure jovosi'ere kwamu

⁶ Jã'aja'ñe cho'ora chini ma'api saiuna nukarepau su'ito Damasco vü'ejoopo tĩ'apirratona te'erumu chu'u nukachejachi'a rühiso'koro cunaumupi rua miañe sukasi'kua'mu chu'ure. ⁷ Miañe sukauna chejana tãisi'kua'mu chu'u. Tãni ũhiu chu'ure i'kache'te asasi'kua'mu chu'u. "Saulo, Saulo, ¿je'se pa'una mu'u chu'ure si'arumu cu'ache cho'oku pa'iku?", chiisi'kua'mu. ⁸ Chikuna, "¿Chu'ure Paaku, jeeja'iu'u mu'u?", chiisi'kua'mu chu'u. Chiiuna, "Nazaret raisi'ku Jesua'mu chu'u; mu'ure cu'ache cho'ocojñokumu", chiisi'kua'mu Repau chu'ure. ⁹ Chu'una'me saisina repa miañe ña rua kukusoasome. Jã'ata'ni Repau chu'ure i'kachu'o asavesuosome repa. ¹⁰ Repauji chu'uni jã'aja'ñe i'kauna asa ija'che sēesi'kua'mu chu'u Repau'te: "Chu'ure Paaku, ¿ũquere cho'oja'che chu'u?", chiisi'kua'mu chu'u. Chikuna, "Vuni Damasco vü'ejoopona sani tĩ'auna mu'u cho'ojache peore chũ'u jo'kaja'mu chu'u mu'ure", chiisi'kua'mu Maire Paaku chu'ure. ¹¹ Jã'ata'ni ruarepa miañe ñasi'kujekuna ñakocaã ñomanesi'kua'mu chu'ure. Ñamauna chu'una'me saisinapi chu'ure jütuna chēa Damasco vü'ejoopona juha cuaasinaa'me. ¹² Ūcuajoopo'te pa'una cheku Ananías chu'ure muta ñasi'kua'mu. Repau Ananías Dios aperumu chũ'usi'e cho'oneeku peore masi cho'oku pa'iku'mu. Jã'ajekuna judiopai repajoopo pa'ina ũcuanuko si'arumu rua re'oja'che i'kasinaa'me Ananía'te. ¹³ Repau Ananías rani chu'ure kueñe nukaku ija'che i'kasi'kua'mu: "Saulo, chura mu'u chu'u majarãiuja'iu'mu." Ūcuachi'a, "Mu'u ñakocaã ñoa'ku mu'ure", chiisi'kua'mu. Chikuna ñakocaãpi teana care'ouna ñasi'kua'mu chu'u repau'te. ¹⁴ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni jo'e ija'che i'kasi'kua'mu repau: "Dios, mai aipai Cuasacojñokuji, chēasi'kua'mu mu'ure. Repau chiiche'te masiku re'oja'chechi'a Cho'okuni ñaku Repau i'kache'te asaa'ku chini cho'osi'kua'mu. ¹⁵ Ūcuauji chũ'ukuna pã ũcuanukore mu'u ñasi'ena'me mu'u asasi'e sani kuaku pa'ija'mu mu'u. ¹⁶ Jã'ajekuna teana vuni okorocojñojũ'u. Maire Paaku'te sēejũ'u, mu'u cu'ache cho'osi'ere tũ'nesokaau", chiisi'kua'mu Ananías chu'ure.

Repau'te judío peonare sani chu'vajũ'u chiisi'ere kwamu Pablo

¹⁷⁻¹⁸ Jã'aja'ñe cho'osirumu Jerusalén vü'ejoopona co'isi'kua'mu chu'u. Co'i pa'iu Dios vü'ena mua kaka Dioni sēeu Dios ñoñe'te ñaku Maire Paakuni Jesuni ñasi'kua'mu chu'u. Ñakuna ija'che i'kasi'kua'mu Repau chu'ure: "Ijoopo Jerusalén vü'ejoopo pesa eta saijũ'u. Mu'upi ijoopo pa'inani chu'u pa'iche'te chu'vato jachajanaa'me repa mu'ure", chiisi'kua'mu Repau. ¹⁹ Chikuna Repau'te ija'che i'kasi'kua'mu chu'u: "Chu'ure Paaku, chu'u cho'osi'e masime repa. Chu'u aperumu mu'ure cuasanani chēa pã chēavü'ena cuao vasa chini judiopai chi'ivũ'ña peore mua kaka ku'esi'kua'mu. ²⁰ Ūcuachi'a mu'u neekure Esteban'te, mu'u pa'iche kuasi'kure, catapi vanisorumu pojoku kueñere nukaku ñasi'kua'mu chu'u, repau'te vaina tĩ'te ũhasikãñare sē'sevu ju'isikãñare ñakaiu", chiisi'kua'mu chu'u Repau'te. ²¹ Chikuna Maire Paaku jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. "Pesa saijũ'u. So'ña pa'inani judío peonani chu'vaa'ku chini saomu chu'u mu'ure", chiisi'kua'mu Repau chu'ure —chiniasomu Pablo repa'ne pã.

Sōtaopai chũ'uku repau'te paasi'ere kwamu Pablo

²² Jã'anukoruchi'a Pablo i'kache i'kama'ñe re'oja'che asaasome repa. Jã'ata'ni, "Judío peonani chu'vajaijũ'u", chiisi'ere asa pe'ruju ija'che i'kaju cuiasome repa: "¡Vanisojũ'u jã'ure! ¡Pa'ivesukuna vanisoto

re'omũ", chiiju cuiasome repaña. ²³ Pe'ruju repaña sē'sevũ ju'ikãña tĩ'te ũcuakãñapi vevoju cha'ore umũna su'aju cuhama'ñe cuiasome repaña.

²⁴ Jã'aja'ñe cho'ojũna ña sōtao ai chũ'uasomũ.

—Ikũre batallón vũ'ena cuaajũ'u —chiniasomũ repau neenani sōtaopãire. —Ūcuachi'a, "¿Je'se pa'ũna pãĩ mu'ũre pe'ruju cuiche?", chiiju suĩ'suejũ'u repau'te, kũaa'ku —chiniasomũ sōtao ai repañare.

²⁵ Jã'ata'ni Pablo repau'te quẽo sũo suĩ'suepi'ratona kueñe nukakuni sōtaopãĩ cienrepañare chũ'ũku'te ija'che i'kaasomũ:

—Chu'u Romapãiu'mũ. Jã'ajekũna musanũkonapi chu'u cu'ache cho'osi'ere charo chekũnani masi kũama'to vaicu'amũ chu'ũre —chiniasomũ Pablo.

²⁶ Chikũna asa repau sōtaopãĩ cienrepañare chũ'ũku repau'te chũ'ũkuni sōtao aini kũajanasomũ.

—¿Je'se cho'oja'u mu'u? Romapãiu'mũ repau —chiiu sa kũaasomũ repau.

²⁷ Chikũna asa repau sōtao ai sani Pablo'te ija'che sēniasaasomũ:

—¿Mu'u Romapãiu'u? ¿Ūcuarepaa'che jã'a? —chiniasomũ. Chikũna Pablo,

—Jũju, ũcuau'mũ chu'u —chiniasomũ.

²⁸ Chikũna sōtao ai,

—Chu'u ũcuachi'a Romapãiu'mũ. Rũa kuri ro'isi'kũa'mũ chu'u Romapãiu pasa chini —chiniasomũ. Chikũna, Pablo,

—Chu'ũta'ni chĩĩrũmũna Romapãiu aineesi'kũa'mũ —chiniasomũ repau'te.

²⁹ Jã'aja'ñe i'kaũna asa repau'te suĩ'sueñu chiisina vajũchũju suĩ'suema'ñe jose jo'ka saniasome. Sōtao ai ũcuachi'a kũkũasomũ, Pablo'te Romapãiu'te cũnameãpi tachoche chũ'ũsi'kũjekũ.

Pablo judío ainare i'kasi'ea'me

³⁰ Jo'e apeñatato repau sōtao ai Pablo'te tachosimeãre cũnameãre tu'sea'ju chini chũ'uasomũ. Ūcuachi'a judiõpãĩ Pablo'te pe'ruche'te peore masirepa asa masira chini, judiõ phairipãĩ chũ'ũnana'me judiõ aina ũcuauko chi'ia'ju chini chũ'uasomũ repau, Pablo cu'ache cho'osi'ere sēniasaa'ju chini. Repanapi chi'irena Pablo'te pãĩ chēavũ'e pa'isi'kũre etua mũva repaña ti'jñeñena nukoa'ju chini chũ'uasomũ repau.

23

¹ Judiõ ainare ti'jñeñe nukorena repañani ñaku ija'che i'kaasomũ Pablo: —Chu'u majapãĩ, irũmũjatũ'ka Dios ñaku'te chu'u cuasache si'arũmũ cho'okũ'mũ chu'u Repau chu'ũre chũ'ũñe —chiniasomũ Pablo.

² Jã'aja'ñe i'kaũna asa judiõ phairi ai, Ananías, Pablo'te kueñe nukañare repau chu'õrona vaarũ chini chũ'uasomũ. ³ Chũ'ũna Pablo Ananía'te ija'che i'kaasomũ:

—Jã'a pa'ito ũcuachi'a Diopi vaau mu'ũre sē'sevũchi'a re'oja'che pa'ikũji i'kakũ'te. Ñu'iu ñaku ke'remũ mu'u chu'ũre, "Dios chũ'ũñe jachasomũ ikũ", chini. Mu'ũta'ni Dios chũ'ũñe'te jachasokũ chu'ũni vaiche'te chũ'ũmũ —chiniasomũ Pablo.

⁴ Jã'aja'ñe chikũna repau'te kueñe nukana i'kaasome Pablo'te.

—Phairi aire, Dios chēasi'kũre cu'ache i'kamũ mu'u. ¿Ñã kũkũma'ku mu'u? —chiniasome repaña.

⁵ Chitena Pablo jo'e i'kaasomũ.

—Āa, chũ'u majapāi, vesukũ i'kasomũ chũ'u, phairi aini. Phairi aia'mũ chini jā'aja'ñe i'kamanera'amũ chũ'u. Dios chũ'o aperumũ tochasi'e ija'che i'kamũ:

Musanukonare chũ'ukũ'te cu'ache i'kamanejũ'u, chiimũ. Jā'ajekũna repaũ'te cu'ache i'cacuhemũ chũ'u —chiniasomũ Pablo. ⁶ Chini repaña aina pa'iche'te cuasa, “Āa, ina chekũna saduceopāia'me. Chekũna fariseopāia'me”, chini cuasaasomũ. Jā'aja'ñe cuasa jo'e repanare ainare ujachũ'o i'kaasomũ repaũ.— Chũ'u majapāi, chũ'u ũcuachi'a fariseo'mũ. Chũ'u ja'kũ fariseo pa'isi'kua'mũ. Chũ'upi pāi jūnisosina jo'e vajurajache cuasakujekũna pāi chũ'ure chēa ichejana ra nũko sēniasajũ pa'ime —chiniasomũ.

⁷ Chikũna repaña fariseopāina'me saduceopāi sāiñechi'a ke'reasome. Pabloji, “Fariseo'mũ chũ'u”, chikũna, fariseopāichi'a, chiniasome Pablo'te. Chekũnata'ni saduceopāijejũ cuheasome repaũ'te. ⁸ (Saduceopāi, “Jūnisosina jo'e vajuraima'me”, chiijũ cuasame. ũcuachi'a, “Angeles peome”, chiijũ, “Pāi rekoñõ peome”, chiime repaña. Fariseopāita'ni jūnisosina jo'e vajurajachena'me ángel pa'ichena'me pāi rekoñõ paache cuasanaa'me.) ⁹ ũcuanũko rũa asoche cutuasome repaña fariseopāina'me saduceopāi. Fariseopāi judiopāi che'chona te'ena vũni nukajũ ija'che i'kaasome:

—Ikũ cu'ache cho'omanesi'kua'mũ. Chekũrumũ ángelpi i'kacosomũ repaũ'te, chekũrumũ pāi rekocho —chiniasome.

¹⁰ Chitena asa pe'rujũ pāi na'a rũa i'kaasome. Ruarepa pe'rujũna sōtao ai, “Pablõni vanisojũ”, chini sōtaopāire chũ'uasomũ kaka Pablo'te chēa etua batallón vũ'ena jo'e mũvaa'jũ chini.

¹¹ Batallón vũ'e mũvasirumũ ñami peosichejapi rani Maire Paakũ, Jesús, Pablo kueñere nukakũ ija'che i'kaasomũ: “Vajuchũmanejũ'u repanare. Koka rekocho paajũ'u. Chũ'u pa'iche Jerusalén vũ'ejoopo pa'inare masi chũ'vasi'kua'mũ mũ'u. Na'a pa'isirumũna Roma vũ'ejoopona sani ũcuaja'che chũ'vaja'mũ mũ'u repajoopo pa'inare”, chiniasomũ Jesús repaũ'te Pablo'te.

Pablo'te vanisoñũ chiisi'ere kũamũ

¹² Jo'e apeñatato judiopāi te'ena Pablõni vanisoñũ chini sāiñechi'a ija'che i'kaasome: “Pablo'te na'mi vanisoñũ mai. Āujẽ'e āima'ñe okojẽ'e ũkuma'ñe pañũ mai repaũ'te vanisochetũ'ka. Maipi ũcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñea'kũ maire”, chiniasome repaña. ¹³ Cuarentarepana na'a jainũko paniasome repaña Pablo'te vanisoñũ chiisina. ¹⁴ Cutu pi'ni mũa judío phairipāi chũ'unana'me judiopāi chũ'unare kũasome repaña.

—Chũkũna Pablo'te vanisoñũ chiime. Repaũ'te vanisochetũ'ka āujẽ'e āimanejanaa'me chũkũna. “Maipi ũcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñea'kũ maire”, chiime chũkũna sāiñechi'a. ¹⁵ Musanukona chũkũnani cho'okañũ chini ija'che cho'ore'omũ: Musanukona ainachi'a cutu pi'ni ũcuanũko sōtao aini i'kajũ'u. Ija'che i'kajũ'u repaũ'te: “Pablo'te che'ro jo'e rajũ'u. Chũkũna judío aina repaũ'ni masi sēniasañũ chiime”, chiijũ'u. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oto pẽ'je pa'ijũ raiũna chuta'a ivũ'e tĩ'ama'kũni repaũ'te vanisojanaa'me chũkũna —chiniasome repaña.

¹⁶ Jā'ata'ni Pablo majau'chaũ repaña cho'oñũ chiiche'te asa batallón vũ'ena mũa majacha'chani kũasomũ. ¹⁷ Kũaũna asa Pablo cienrepanare sōtaopāi chũ'ukũni soni rao ija'che i'kaasomũ:

—Ikũ chũ'uni chũ'ore kũara chini raisi'kua'mũ. Sōtao aini sajũ'u ikũre repaũ'ni kũaa'kũ —chiniasomũ Pablo.

¹⁸ Chikuna sōtao cienrepanare chũ'ukũ Pablo majau'chau'te mũava sōtao aire tĩ'a i'kaasomũ.

—Mai chēasi'kũ, Pablo, soisi'kũa'mũ chu'ure ikũni pōsũũni mũ'ũni raa'kũ chini. Mũ'ũni chu'ore kũara chini raiũasomũ ikũ —chiniasomũ repau.

¹⁹ Chikuna sōtao ai pōsũũ'te jũtũna chēa juha sa sēniasaasomũ.

—¿Ëquere mũ'u chu'ure kũara chiikũ? —chiniasomũ.

²⁰⁻²¹ Chikuna repau pōsũũ i'kaasomũ.

—Judíopāi sãĩñechi'a cutujũ che'ro mũ'ũni sēũu chiijũasome mũ'ũpi Pabluni mũava judío ainare ti'jñeñe nukũna, repaũni masi sēniasaũũ chini. Repana sēeñe cho'omanejũ'ũ. Pablo'te sēniasaũũ chiima'me repana. Rupũ chekũnapi repaũni vanisoa'jũ chini sēejanaa'me repana mũ'ure. Pãĩ cuarentarepana na'a jainũko kati pē'jejũasome Pabluni vanisoũũ chini. Repau'te vanisochetũ'ka ãujē'e ãima'ñe okojē'e ũkuma'ñe pa'ijũasome repana. “Ûcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñea'kũ maire”, chiniasome repana. Peore care'va pi'nicuhaasome repana —chiniasomũ pōsũũ Pablo majau'chau sōtao aire.

²² Chikuna, sōtao ai ija'che i'kaasomũ pōsũũ'te:

—Ãja. Chekũnare mũ'u chu'ure cutusi'e kũamanejũ'ũ —chiniasomũ. Chini repau'te saosoasomũ.

Pablo'te Cesarea vũ'ejoopona sasi'ere kũamũ

²³ Ûcuarũmũ sōtao ai te'eka'chapanare sōtao cienrepanarechi'a chũ'ũnani soniasomũ. Repanare soni rao ija'che chũ'ũasomũ:

—Iñami, nueve pa'ito, Cesarea vũ'ejoopona saiche pa'imũ. Sōtaopãĩ doscientorepanare cũ'api saijanare care'vache chũ'ũjũ'ũ. Kavacho tuhinare setentarepanare care'vache chũ'ũjũ'ũ. Ûcuachi'a sao saonare doscientorepanare care'vache chũ'ũjũ'ũ. ²⁴ Pablo tuhijaure kavacho'te care'vakaijũ'ũ tuhiũ saamũ. Masi kuirajũ, pãĩ chũ'ukũ Félix vũ'ena sa jo'kajũ'ũ repau'te, pãipi repaũni vanisomaneajũ —chiniasomũ sōtao ai repanare.

²⁵ Chũ'ũ pi'ni sōtao ai ija'che chiiũ chu'o tochaasomũ sōtaopãipi pãĩ chũ'ũkũni sa ĩsia'jũ chini:

²⁶ Chu'ũ, sōtao ai, Claudio Lisiapi, ie chu'o tocha saomũ mũ'ure, rũa masikũni, Gobernador Félix. ¿Pa'ikũ mũ'u?

²⁷ Judíopãĩ ikũre Pablo'te chēa vanisora'asinaa'me. Vanisopi'rajũna chu'ũ neenare sōtaopãĩ saosi'kũa'mũ, chu'ũ repaũni chēa vanisoche'te ũsea'jũ chini. “Romapãĩũ'mũ jã'ũ”, chiiche asasi'kũjekũ jã'aja'ñe cho'okaisi'kũa'mũ chu'ũ repau'te. ²⁸ “¿Je'se pa'ĩũna repana ikũre pe'ruche?”, chini cuasa, masirepa asa masira chini, judío aina pa'ichejana sasi'kũa'mũ chu'ũ repau'te, repanapi repaũni sēniasaa'jũ chini. ²⁹ Chu'ũ asakũ'te repaũni sēniasarena masimũ chu'ũ chura. Repana chiiche'te cho'omamũ repana aipãĩ chũ'ũsi'ere masi cho'omaneeũna repau'te pe'rume repana. Cu'arepacheta'ni cho'omanesi'kũa'mũ repau. Jã'ajekũna vanisoche chũ'ũñe peokũ ũcuachi'a pãĩ chēavũ'e cuaоче peomũ repau'te. ³⁰ Jã'ata'ni pãipi repau'te pē'je vanisoũũ chiiche'te asa teana mũ'u pa'ichejana saomũ chu'ũ repau'te. Ûcuachi'a repau'te pe'runare mũ'u pa'ichejana sani repau cu'ache cho'osi'ere mũ'ũni kũaa'jũ chini chũ'ũsi'kũa'mũ chu'ũ.

Jã'aja'ñe chiiche tocha saomasomũ repau sōtao ai.

³¹ Ûcuarũmũ sōtaopãĩ Pablo'te ñamipi Antípatris vũ'ejoopojatũ'ka saasome, repana ai chũ'ũsi'ejekũna. ³² Jo'e apeñatato sōtaopãĩ cũ'api

saisinata'ni ũcuana pa'ivũ'ena co'iasome. Kavachoji saisinata'ni Pablóni sasoasome. ³³ Cesarea vũ'ejoopona sani tĩ'a pãĩ chũ'ũkũ vũ'ena Pablo'te mũva jo'kaasome repana. Ũcuachi'a sũtao ai tocha saosija'ova pãĩ chũ'ũkũni sa ĩsiasome repana. ³⁴ ĩsirena tochasi'ere ña pi'ni Pablo'te ija'che sēniasaasomũ repaũ:

—¿Mũ'ũ keechejapi rakũ? —chiniasomũ. Chikũna,

—Cilicia chejapi raisi'kũa'mũ chũ'ũ —chiniasomũ Pablo.

³⁵ Chikũna asa jo'e i'kaasomũ pãĩ chũ'ũkũ.

—Mũ'ũre ke'renapi rani kũajũna asaja'mũ chũ'ũ, mũ'ũ kũachena'me mũ'ũre ke'rena rani kũache peore. Asa pi'ni mũ'ũre cho'ojache chũ'ũja'mũ chũ'ũ —chiniasomũ repaũ. Chini repaũ'te pãĩ chēaruupũna, Herodes vũ'ekachapa vũ'evũ pa'ĩruupũna, mũva caso pē'jea'jũ chini chũ'ũasomũ repaũ.

24

Pablo repaũ pa'iche'te Fēlini kũamũ

¹ Cincorepaumucujña pa'isirũmũna Ananías, judío phairi ai, Cesarea vũ'ejoopona chekũna ainana'me saniasomũ. Ũcuachi'a chekũ i'kakaijau, Tértulo ja'me saniasomũ. Sani Pablo cu'ache cho'osi'ere kũaũ chini, pãĩ chũ'ũkũ'te Fēlire mũa ñaasome repana. ² Mũarena pãĩ chũ'ũkũ Pablóni raa'jũ chini chũ'ũasomũ. Ũcuarũmũ Tértulo Pablóni cu'ache i'kakũ Fēlire ija'che i'kaasomũ:

—Chũkũna'te paakũ, mũ'ũpi cho'okaiũna rũa re'oja'che pa'ime chũkũna icheja. Rũa jeerũmũ cavache peomũ. Ũcuachi'a rũa chũ'ũmasikũjekũ icheja rũa re'oja'che care'vakaisi'kũa'mũ mũ'ũ. Re'orepamũ jã'a. ³ Chũkũna'te mũ'ũ peore cho'okaiche rũa pojome chũkũna. Rũa masikũ'mũ mũ'ũ, Félix. ⁴ Re'omũ. Mũ'ũpi asa ca'nakũ chini jmamakarũ i'kaja'mũ chũ'ũ. Re'okũjekũ chũ'ũ i'kache asarepajũ'ũ. ⁵ Iku Pablo rũa cu'ache cho'okũ'mũ. Si'achejña ku'ũ i'kakũna judíopãĩ rũa cavame. Rũa tĩĩne cuasanani chũ'ũmũ iku Pablo, Jesús Nazaret raisi'kũre cuasanani. ⁶ Jã'aja'ñe chũ'ũkũjekũ ichejana rani Dios vũ'ere cu'ache cho'ora chi'isi'kũa'mũ iku. Jã'ajekũna chēasinaa'me chũkũna ikũre. Chũkũna aipãĩ chũ'ũsi'e cuasanajejũ, repana aipãĩ chũ'ũsi'ere jachakũna ikũre cu'ache cho'oũ chiisinaa'me chũkũna. ⁷ Jã'ata'ni sũtao ai Lisiapi chũ'ũũna sũtaopãĩ jainũko rani tũa sasinaa'me repaũ'te. ⁸ Jã'a cho'o pi'ni sũtao ai chũ'ũsi'kũa'mũ chũkũna'te, mũ'ũni rani iku Pablo cho'osi'ere kũaa'jũ chini. Jã'ajekũna mũ'ũpi repaũni sēniasajũ'ũ. Repaũji cu'ache cho'oũna chũkũna ke'reche'te kũakũna asajũ'ũ —chiniasomũ Tértulo.

⁹ Chikũna chekũna judíopãĩ,

—Chũ'o ũcuarepare i'kamũ iku; Pablo rũa cu'ache cho'osi'kũa'mũ —chiniasome.

¹⁰ Chitena pãĩ chũ'ũkũ Pablo'te jũtũpi ñou vevoasomũ i'kaa'kũ chini. Vevũna Pablo ija'che i'kaasomũ:

—Félix, rũa jeerũmũ icheja canare chũ'ũkũ pa'imũ mũ'ũ. Si'aũsurũmũ pãĩ ke'reche asa care'vakaikũ'mũ mũ'ũ. Jã'ajekũna mũ'ũpi chũ'ũ i'kache'te asaneekũna pojokũ chũ'ũ pa'iche'te masi kũara mũ'ũre, pãĩpi asa chũ'ũni, “Cu'ache cho'omanẽũ jã'ũre”, chiapũ. ¹¹ Chura docerepaumucujñachi'a panicuhamũ chũ'ũ Jerusalén raisi'e. Mũ'ũ sēto ũcuate'ere kũajanaa'me pãĩ. Dioni pojora chini Dios vũ'ena mũasi'kũa'mũ chũ'ũ reparũmũ. ¹²⁻¹³ Mũa kaka chekũnare judíopãĩ i'kamanesi'kũa'mũ chũ'ũ. Ija'che cutume pãĩ chũ'ũre: “Pablo Jerusalén vũ'ejoopo peore ku'ũ Dios

və'ena'me chəkuna judíopāi chí'ivũ'ña kaka rúa i'kamũ, cavaa'ju chini", chiime pāi chũ're. Chũ'upi jā'aja'ñe cho'omauna chũ'u cho'оче pāi ñamanesinaa'me. Peore ina chũ're cu'ache cutuche jorechũ'oa'me jā'a. ¹⁴ Ija'che pa'ikũ'mũ chũ'u: Dios chũ'o Moisés tocha jo'kasi'ena'me aperũmũ Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e peore cuasakũ'mũ chũ'u. Jā'ajekuna chũ'u aipāi Cuasacojñokũ'te Diore cho'оче cho'okaikũ'mũ chũ'u. Ina, "Jesure cuasache rúa tĩñea'me", chiinaa'me. Jesús chũ'vasi'e pa'ikũ'mũ chũ'u. ¹⁵ Jā'ata'ni ina cuasacheja'che cuasakũ'mũ chũ'u, Dios na'a pa'isirũmũ pāi jūnisosiva'nare ũcuanũkore vasojache. Cu'ache pa'isinana'me re'oja'che pa'isina peore jo'e vajurajanaa'me. ¹⁶ Jā'ajekuna Diopi pojoa'kũ chini re'oja'chechi'a cho'ora chiikũ'mũ chũ'u. Ūcuachi'a pāipi pojoa'ju chini chekunare pāi re'oja'chechi'a cho'ora chiikũ'mũ chũ'u. Jā'aja'ñe cho'ora chini si'arũmũ peore cho'ore'ochetũ'ka re'oja'che cho'omũ chũ'u.

¹⁷ 'Chũ'u rúa jeerũmũ chekũchejña ku'iu pa'isi'kupĩ ichejana chũ'u pa'ichejana jo'e co'isi'kũa'mũ chũ'ova'na pa'iva'nani kurire ĩsira chini. Ūcuachi'a jo'cha va'iva'nani koo Dioni pojokũ Repaũ və'ena vani jo'kara chini co'isi'kũa'mũ chũ'u icheja. ¹⁸ Jā'aja'ñe cho'okũni judíopāi Asia cheja raisina chēasinaa'me chũ're, cu'are tũnora chini judío phairi cho'okaiche cho'ocojñosi'kũni. Reparũmũ pāi kuanupũjē'e cuaamaũ pāi cavachejē'e chũ'ũmanesi'kũa'mũ chũ'u. ¹⁹ Jā'ajekuna repanapi ichejana mũ're ti'jñeñe rani nukajũ chũ'u cu'ache cho'osi'ere kũaa'ju, chũ'u cu'ache cho'osi'e pa'ito. ²⁰ Repanapi rani kũama'to icheja pa'ınapi inapi kũaa'ju mũ're, aperũmũ judío aina chũ'ũni sēniasañũ chini chí'irũmũ, chũ'u cu'ache cho'osi'e asasina pani. ²¹ Ija'chechi'a cho'osi'kũa'mũ chũ'u. Repanana'me pa'irũmũ ũjachũ'o ija'che i'kasi'kũa'mũ chũ'u: "Chũ'upi pāi jūnisosina jo'e vajurajachere cuasakuna chēa ra ichejana nukũ sēniasajũ pa'ime pāi chũ're", chíisi'kũa'mũ chũ'u, repanapi sãĩñechi'a cavaa'ju chini. Jmamakarũ cu'amũ jā'a —chiniasomũ Pablo.

²² I'ka pi'niũna repaũ Félix, Jesure cuasana pa'iche rúa masakũjekũ,

—Re'omũ. Cuhajũ'ũ. Na'a pani cutuñũ. Sōtao ai, Lisiapi rani kũakuna peore asa masi chũ'ũja'mũ chũ'u ie —chiniasomũ repaũ. Chini pāi chí'isinare peore eto saomasomũ repaũ. ²³ Eto cienrepanare sōtaopāi chũ'ũkũ'te Pabloni pē'jekaaũ chini chũ'ũasomũ repaũ. Jā'ata'ni— Repaũ cho'ora chíiche ũsemanejũ'ũ repaũ'te. Ūcuachi'a repaũ'te cuasana rani repaũni kuirañũ chíito ũsemanejũ'ũ —chiiũ chũ'ũasomũ repaũ Félix.

²⁴ Na'a pa'isirũmũ repaũ Félix rãjona'me jo'e raniasomũ. Repaũ rãjo, Drusila, judíopãio paniasomo. Rani repaũ Félix, "Pablo'te rajũ'ũ", chiniasomũ. Soni raõna Pablo Jesucristo'te cuasache'te peore kũasomũ repaũ'te. ²⁵ Ija'che kũasomũ Pablo repaũ'te:

—Jesure cuasana Ūcuajũ cho'okaiũna re'oja'che pa'ijũ cu'achejē'e cho'ocuhena'a'me. Jā'aja'ñe pa'ijũna Dios pojomũ chəkuna'te. Jā'ata'ni Dios na'a pa'isirũmũ Jesure cuasamanare cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũja'mũ —chiniasomũ Pablo. Jā'aja'ñe kũakuna Félix asa kũkũso Pablo'te i'kaasomũ.

—Re'omũ. Pāi chēavũ'ena co'ijũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ chũ're asaarũmũna jo'e soija'mũ chũ'u mũ're —chiniasomũ. ²⁶ Ūcuachi'a, "Chekurũmũ repaũ etara chini chũ're kuri rúa ĩsija'mũ", chini cuasakũ, cha'akũ repaũ'te etomaneasomũ repaũ. Etomairo paakũ rũarepañoã repaũ'te soni repaũna'me cutukũ paniasomũ repaũ.

27 Te'eka'chapaũsurumũ pa'isirumuna Félipi etasouna chekupi chũ'uasomũ repacheja Porcio Festoji. Repaũ etarumũ Félix judíopãipi repaũni pojoa'jũ chini Pablo'te pãi chẽavũ'ena ũcua jo'kaasomũ.

25

Festo ti'jñeñena Pablo i'kasi'ere kũamũ

1 Ũcuarumũ Festo repacheja canani chũ'ura chini Cesarea vũ'ejoopona ranciasomũ. Repajoopo choteumucujña pani Jerusalén vũ'ejoopona saniasomũ repaũ. 2 Sakuna judío phairipãi chũ'unana'me judío aina ũcuachejana Pablo pa'iche rũa cu'ache cutuasome. 3 Jã'aja'ñe cutujũ Festo'te Pabloni Jerusalenna jo'e chũ'ũ raoa'kũ chini rũa sēniasome repana, chũ'ũ raokuna pẽ'je ma'ana vanisoũu chini. 4 Jã'ata'ni Festo repanare ija'che i'kaasomũ:

—Pablo Cesarea vũ'ejoopo pãi chẽavũ'ere pa'imũ. Ũcuachejana co'ipiramu chũ'ũ. 5 Jã'ajekuna musanukonare chũ'ũna chũ'ũna'me sani repaũ cu'ache cho'osi'e ũcuachejana kũaa'jũ, repaũ cu'ache cho'osi'e pa'ito —chiniasomũ.

6 Repaũ Festo Jerusalén vũ'ejoopo ochorepaumucujña jã'apãani dierepaumucujña pa'isirumuna, Cesarea vũ'ejoopona jo'e co'iasomũ. Co'i jo'e apeñatato pãire soniasomũ repaũ, Pablo cho'osi'ere kũajũna asara chini. Ũcuachi'a Pablo'te pãi chẽavũ'epi etua ra repaũ ti'jñeñena nukoa'jũ chini chũ'uasomũ repaũ. 7 Chũ'ũ raouna judíopãi Jerusalén raisina rũhiso'koro nukajũ, jorejũ rũa cu'ache i'kaasome. Jã'ata'ni chekuna repana i'kache'te asavesujũ jachajũ, “Ũcuarepa'a'me”, chiimaneasome.

8 Repana i'ka pi'nirena Pablo ija'che i'kaasomũ:

—Asarepajũ'ũ, musanukona. Chũ'ũ cu'ache cho'omanesi'kua'mũ. Chũkuna judío aipãi chũ'usi'e jachamaũ Dios vũ'ejẽ'e cu'ache cho'oma'kua'mũ chũ'ũ. Ũcuachi'a maire chũ'ũkũ, Césare chũ'ũñejẽ'e jachama'kua'mũ chũ'ũ —chiniasomũ.

9 Chikuna Festo judíopãipi repaũni pojoa'jũ chini ija'che sēniasomũ Pablo'te:

—Jerusalenna sani judío ainana'me jo'e iere peore cutuũu mai. Cutu pi'nisirumuna mũ'ure cho'ojache cuasa chũ'ũja'mũ chũ'ũ. ¿Je'se cuasakũ mũ'ũ? ¿Saija'ũ? —chiniasomũ.

10 Chikuna Pablo jo'e i'kaasomũ.

—Saima'mũ chũ'ũ. Icheja Cesarea vũ'ejoopo pa'inapi César neenapi sēniasato re'omũ chũ'ũre. Judíopãi cu'ache cho'omanesi'kua'mũ chũ'ũ. Masimũ mũ'ũ jã'a. 11 Cu'ache cho'osi'kũ pani jũ'iñe cuhemanera'amũ chũ'ũ. Jã'ata'ni ina chũ'ũre cu'ache i'kasi'e, ũcuarepa pa'ima'to inare judíopãi jo'kamanejũ'ũ chũ'ũre. César pa'ichejana saojũ'ũ chũ'ũre repaũji chũ'ũ cho'osi'ere peore asa chũ'ũre cho'ojachere chũ'ũa'kũ —chiniasomũ Pablo.

12 Chikuna Festo repaũ neenare masinajejũna sēniasa pi'ni ija'che i'kaasomũ:

—Jau. Césani sani ñara chiimũ mũ'ũ. Saoja'mũ chũ'ũ mũ'ũre —chiniasomũ Festo.

Rey Agripa'me Festo cutusi'ere kũamũ

13 Na'a pa'isirumuna Galilea cheja pa'inare chũ'ũkũ, Rey Agripa maa'cho Berenicena'me Cesarea vũ'ejoopona ranciasome, Festoni pojoũu chini. 14 Rani pa'ijũna repanare Pablo pa'iche'te ija'che kũaasomũ Festo:

—Icheja Félix chēa jo'kasi'ku pa'imū. ¹⁵ Chū'u Jerusalén saisirumū judío phairipāi chū'unana'me judío aina rua cu'ache cutusinaa'me repau'te. Chū'upi repauni vanisoche'te chū'ua'ku chini i'kasinaa'me repana chū'ure. ¹⁶ Jā'aja'ñe i'kajuna asa ija'che i'kasi'kua'mū chū'u repanare: “Chūkuna Romapāi jā'aja'ñe cho'omanaa'me. Pāi cu'ache cutucojñosi'kure vanisoche teana chū'umanaa'me chūkuna. Charo repau cu'ache cho'osi'e ke'renapi repau asaku'te pāi chū'ukuni kuame. Kua pi'nirena repana ke'recojñokujī repau cho'osi'e peore kuamū. Kuauna chūkuna Romapāi chū'unapi repau cu'ache cho'osi'ere asa jachama'to cu'ache cho'ochē chū'ure'omū repau'te. Jachatota'ni cu'ache chū'ucu'amū”, chiisi'kua'mū chū'u repanare. ¹⁷ Jā'aja'ñe i'kasi'kupi repanana'me ichejana rani na'a jeerumū pa'ima'ñe teana jo'e apeñatato pāi cho'osi'e asaruupuna kaka soisi'kua'mū chū'u repanare, repau cho'osi'ere kuajuna asara chini. Ūcuachi'a reparumū Pablo'te raa'ku chini chū'usi'kua'mū chū'u. ¹⁸ Soni raouna repau'te ke'renapi vūni nukaju kuajuna asa, kukusi'kua'mū chū'u. “Pablo rua cu'ache cho'osi'kucosomū”, chini cuasasi'kua'mū chū'u aperumū. Jā'ata'ni chū'u cuasasi'ere kuamanesinaa'me repana, Pablo cu'ache cho'osi'e. ¹⁹ Cu'arepache cho'omanesi'ere kuasinaa'me repana. Ija'chechi'a kuasinaa'me: “Iku Pablo chūkuna aipāi chū'usi'e masi cho'oma'kua'mū. Ūcuachi'a, Jesure jūnisouna tāsi'kure, ‘Vajumū’, chiiku'mū iku”, chiisinaa'me repana. ²⁰ Jā'aja'ñe kuarena asa te'eu, ¿Je'se cho'oja'che chū'u? chiisi'kua'mū. Masi asamanesi'kujeku sēniasasi'kua'mū chū'u repau'te. “¿Jerusalén vū'ejoopona sani mū'ure ke'rena asaju'te kuama'ku mū'u chū'ure?”, chiisi'kua'mū chū'u repau'te. ²¹ Chikuna, “Saima'mū chū'u. Maire chū'uku César ti'jñeñena i'kara chiimū chū'u”, chiisi'kua'mū repau. Chikuna repau'te pāi chēavū'ere paa'ju chini chū'usi'kua'mū chū'u, César pa'icheja saochetu'ka —chiniasomū Festo Rey Agripa'te.

²² Chikuna Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomū:

—Repau i'kache'te asara chiimū chū'u —chiniasomū.

Chikuna, Festo,

—Jau, che'ro repau i'kache asaja'mū mū'u —chiniasomū.

Pablo Rey Agripa'te i'kasi'ere kuamū

²³ Jo'e apeñatato repau Rey Agripana'me Berenice rua ro'ikāñapi re'ojakāña ju'iju jainuko pāi ñaju'te pāi chi'iruupuna kakaasome. Chekuna ūcuachi'a ja'me chi'iasome sōtao chū'unana'me repajoopo aina peore. Repanapi chi'irena Festo Pabloni raa'ju chini chū'uasomū. ²⁴ Repau'te rarena Festo ija'che i'kaasomū repanare:

—Rey Agripana'me chekuna chi'isina, asarepajū'u. Ñajū'u ikure. Judíopāi ūcuanuko icheja canana'me Jerusalén vū'ejoopo cana cu'ache cutume ikure. Cu'ache cutuju, cuiju, “Vanisojū'u ikure”, chiime repana. ²⁵ Iku pa'iche peore sēniasasi'kua'mū chū'u. Cu'ache cho'omanesi'kua'mū iku. Jā'ajekuna vanisoche chū'uñe peomū ikure. Jā'ata'ni repauji Cēsani cutura chiiuna Roma vū'ejoopona saoja'mū chū'u ikure. ²⁶ Jā'ata'ni maire chū'uku'te ikure cu'ache i'kasi'e kuaku tocha saochē pa'imū. ¿Je'se tochaja'che chū'u? Cu'ache i'kasi'e tochavesukujeku, Rey Agripa, mū'ure soisi'kua'mū chū'u inare peore, musanukonapi repau i'kache'te asa chū'u tochajachere kuaa'ju chini. ²⁷ Chēacojñosi'kure cu'ache i'kasi'e tocha saomairo saoto cu'acosomū. Jā'aja'ñe cuasamū chū'u —chiniasomū Festo repanare pāi.

26

¹ Chikuna Rey Agripa Pablo'te i'kaasomũ.

—I'kare'omũ mũ'ũre chura. Pãi mũ'ũre cu'ache i'kasi'e, ¿je'se chiiku mũ'ũ? —chiniasomũ.

Chikuna Pablo jũtu pe'cheku ija'che i'kaasomũ:

² —Rey Agripa, mũ'ũre rũa masakuni, iumucuse chũ'ũni i'kare'okuna rũa pojomũ chũ'ũ. Judíopãi chũ'ũre cu'ache cutusi'ere chũ'ũ pa'iche meñe rũhiñe kuaja'mũ chũ'ũ. ³ Ũcuachi'a mũ'ũpi chũkuna judíopãi pa'iche peore masakũ, chũkuna irumũ cutuchejatũ'ka masakũjekuna pojomũ chũ'ũ. Jã'ajekuna mũ'ũre chũ'ũ i'kache pe'ruma'ñe asaa'ku chini sẽemũ chũ'ũ mũ'ũre. Asarepajũ'ũ —chiniasomũ Pablo.

Pablo repaũ aperumũ pa'isi'ere kũamũ

⁴ Chini ija'che i'kaasomũ:

—Chũ'ũ chĩirumũpi põsumũ pa'irumũjatũ'ka judíopãi peore ja'me pa'isi'kũamũ, chũ'ũ pa'icheja pa'irumũna'me Jerusalén vũ'ejoopo sani pa'irumũ. Jã'ajekuna repaña judíopãi ũcuanũko chũ'ũ pa'isi'e masime.

⁵ Chũ'ũre rũa jeerumũ masime repaña. Ũcuachi'a põsurumũpi chũ'ũ fariseopãi chũ'ũñe cho'okũ pa'isi'e masime repaña. Repanare kuũato jã'are kuũajũ. Chũkuna fariseopãi Dios chũ'ũsi'ena'me judío phairipãi chũ'ũsi'e chekunare pãi na'a rũa cuasajũ cho'onaa'me. ⁶ Dios aperumũ Repaũ cho'ojachere chũkuna aipãi kuasi'e rũa cuasakũ'mũ chũ'ũ. Jã'a cuasakũjekuna chura ina chũ'ũre ichejana chẽa rasinaa'me, pãi chũ'ũna asajũ'te chũ'ũ pa'iche'te cu'ache cutuñũ chini. ⁷ Chũkuna aipãipi Dios cho'ojachere asa tocha jo'karena chũkuna Israelpãi ũcuanũko ũcuare cuasajũ cha'ame. Cha'ajũ Diopi pojoo'ku chini Repaũ chũ'ũ jo'kasi'e si'arumũ umucujñana'me ñami cho'okaijũ pa'ime chũkuna. Jã'ata'ni chũ'ũpi ũcuare cuasakũ, “Dios cho'ocuhasi'kũamũ jã'a”, chiiũna cu'ache i'kame ina chũ'ũre, Rey Agripa. ⁸ ¿Je'se pa'ũna mũsanũkona jũniso tãcojñosi'kũre Dios vasosi'e jachache? ¿“Dios vasovesumũ”, chiiche mũsanũkona?

Jesure cuasanare repaũ cu'ache cho'osi'ere kũamũ Pablo

⁹ Aperumũ chũ'ũ ũcuachi'a, “Nazaret raisi'kũre Jesure cuasanare rũa cu'ache cho'oto re'omũ; peore cho'ore'ochetũ'ka cu'ache cho'ora repanare”, chiiũ cuasasi'kũamũ. ¹⁰ Jã'aja'ñe cuasakũ Jerusalén vũ'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare rũa cu'ache cho'osi'kũamũ chũ'ũ. Judío phairipãi chũ'ũnapĩ chũ'ũjũna Jesure cuasanare jainũkore chẽa pãi chẽavũ'ena cuaosi'kũamũ chũ'ũ. Ũcuachi'a pãipi Jesure cuasanani vanisoñũ chiito, “Vanisojũ'ũ repanare”, chiisi'kũamũ chũ'ũ chekunana'me. Chũkunapi jã'aja'ñe chũ'ũto repanare vanisosinaa'me repaña. ¹¹ Chũkuna judíopãi chi'ivũ'ña si'arumũ mũa kaka repanare chẽa cu'ache cho'okũ pa'isi'kũamũ chũ'ũ. Repanapi Dioni cu'ache i'kaa'jũ chini rũa cu'ache cho'osi'kũamũ chũ'ũ repanare. Repanare rũa pe'ruche pe'rukũ tĩipãi pa'ijooopõajatũ'ka repanani chẽara chini ku'isi'kũamũ chũ'ũ.

Repaũ Jesure jovosi'ere kũamũ Pablo

¹² Jã'aja'ñe cho'okũ judío phairipãi chũ'ũnapĩ chũ'ũrena Damasco vũ'ejoopona pãire chẽara chini saisi'kũamũ chũ'ũ. ¹³ Asarepajũ'ũ, Rey Agripa. Chũ'ũ Damasco vũ'ejoopo saima'api saiũ nukarepaũ sũ'itona cũnaumũpi rũhiso'koro ũsũu'te na'a rũa miañeji sukakuna ñasi'kũamũ chũ'ũ, chũ'ũre ja'me saisina ũcuachi'a. ¹⁴ Rũarepa miakuna ũcuanũko chejana tãisinaa'me chũkuna. Tãni ũhiũ hebreo chũ'opi chũ'ũre i'kache

ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chu'u: "Saulo, Saulo, ¿je'se pa'ina mu'u chu'ure si'arumu cu'ache cho'oku? Já'aja'ne cho'oku mu'upi meñe cu'ache cho'oku pa'imu mu'u", chiisi'kua'mu. ¹⁵ Chikuna, "Chu'ure Paaku, ¿keeja'iu'u mu'u?", chiisi'kua'mu chu'u. Chikuna, "Jesua'mu chu'u; mu'ure cu'ache cho'ocojño'ku'mu", chiisi'kua'mu Maire Paaku chu'ure. ¹⁶ Chini jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. "Vuni nukajũ'u. Mu'ure chu'u peosichejapi rani ñomu chu'u, mu'uni chëa paara chini. Chu'uni cho'okaau chini cho'ochete jo'kara chiimu chu'u mu'ure. Irumu chu'ure ñasi'ena'me na'a pa'isirumu ñajañere kuaa'ku chini chëamu chu'u mu'ure. ¹⁷ Judíopaina'me judío peona pa'ichejña chu'u mu'ure saosirumu mu'ure cho'okaija'mu chu'u, repanapi mu'uni cu'ache cho'oñu chiito. ¹⁸ Mu'upi sani repanani chu'u chu'ore chu'vakuna asa chëa cu'ache cho'ochete ũhaso chu'uni cuasaju jovorena, repanare vati ai paanare tua paaku, repana cu'ache cho'ochete tu'neso repana rekoñoãre care'vauna Dios chũ'ũñe'te cho'oju paapu chini saoja'mu chu'u mu'ure", chiisi'kua'mu Jesús chu'ure.

Jesupi chũ'ũna cho'osi'ere kuamu Pablo

¹⁹ Rey Agripa, asarepajũ'u. Jesús cunaumu'upi caje ñoku i'kasi'kua'mu chu'ure. Repau i'kaku chũ'usi'e jachama'ne cho'omu chu'u. ²⁰ Charo Damasco vü'ejoopo pa'inani Dios chu'o chu'vasi'kua'mu chu'u. Já'achejapi Jerusalén vü'ejoopo pa'inare sani chu'vakü Judea cheja pa'inare peore chu'vasi'kua'mu chu'u, judío peonarejatü'ka. Repanapi cu'ache cho'ochete ũhaso Dioní cuasaju jovo re'oja'che pa'ijuna, chekunapi repana Diore jovosi'ere ña masia'ju chini chu'vasi'kua'mu chu'u. ²¹ Já'aja'ne chu'vaküji Dios vü'ena muauna judíopai vanisoñu chini chëasinaa'me chu'ure. ²² Já'ata'ni Diopi chu'uni jũ'iñe'te ũsekuna iumucujñajatü'ka chuta'a vajuu pa'imu chu'u. Diopi chu'uni cho'okaiuna Repau pa'iche'te päi ũcuanukore kuamu chu'u, rua masinana'me vesüva'nare. Moisés chũ'usi'ena'me Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'echi'a kuamu chu'u. Dios cho'ojachere kuasinaa'me repana. Repana kuasi'e cho'ocuhasi'kua'mu Dios. ²³ Dios Raosi'ku rani rua cu'ache cho'ocojño vanisorena tãcojñosi'kuta'ni jo'e vajuraisi'kua'mu. Chekunare päi charo vajuraisi'kua'mu Repau. Jo'e jünisomanejañere charo vajurani pa'iu re'oja'che pa'iche'te Repau majapai judíopaire chu'vasi'kua'mu Repau, judío peonare ũcuachi'a —chiniasomu Pablo repau'te.

Pablo Rey Agripa'te chu'vasi'ere kuamu

²⁴ Pabloji repau pa'iche'te já'aja'ne kuakuna asa Festo ujachu'opi ija'che i'kaku cuiasomu:

—Pablo, vë'veu'mu mu'u. Ruarepa che'cheku vë've cho'osomu mu'u —chiniasomu.

²⁵ Chikuna Pablo jo'e i'kaasomu.

—Chu'ure paaku, Festo, vë'veuma'mu chu'u. Vë'veu peokujeku chu'ure cho'osi'ere chu'o ũcuarepare kuamu chu'u. ²⁶ Iku Rey Agripa chu'u i'kache asa masimu. Já'ajekuna repau'te vajuchuma'ne kuamu chu'u. Peore chu'u kuache rope'e cho'osi'ema'mu. Já'ajekuna peore asacosomu repau. ²⁷ Rey Agripa, ¿Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache cuasama'ku mu'u? Cuasamu mu'u. Masimu chu'u já'a —chiniasomu Pablo.

²⁸ Chikuna Rey Agripa Pablo'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'vakuna Jesure teana jovora'amu chu'u —chiniasomu.

²⁹ Chikuna Pablo i'kaasomu.

—Mũ'upi teana jovoto re'ora'amũ. Ũcuachi'a na'a pa'isirũmũ jovoto re'omũ. Diore sēekaimũ chũ'ũ, mũ'ũna'me peore ina asana chũ'ũ pa'icheja'che paapũ chini, jã'ata'ni chēacojñoma'ñe —chiniasomũ repaũ.

³⁰ Chikũna repaũ Rey vuni nũkaasomũ, Festona'me, Berenice, repavũ'e chi'i ñu'isina peore. ³¹ Vuni reparuupũ chi'i ñu'isinapi etajũ cutuasome repaũ.

—Ikũ cu'ache cho'omanesi'kũa'mũ. Jã'ajekũna vanisoche peomũ ikũre. Pãi chēavũ'e cuaoche peomũ ũcuachi'a —chiniasome repaũ.

³² Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomũ:

—Repaũ, “Césani i'kara chiimũ chũ'ũ”, chiima'to etore'ora'asi'kũa'mũ repaũ'te —chiniasomũ Rey Agripa.

27

Pablo Roma vũ'ejoopona saocojñosi'ere kũamũ

¹ Roma vũ'ejoopona Pablo'te choovũ tutupi savũji saoche care'vasirũmũ repaũ'te chēa paana Pablo'te chekũnare chēacojñosinana'me sa cien-repanare sōtao chũ'ũkũni jo'kasinaa'me. Pãi chũ'ũkũ César Augusto pa'ijooopo pa'ikuanupũ, sōtao kuanupũ ja'me pa'ikũ paniasomũ repaũ sōtao chũ'ũkũ, Julio. ² Ũcuarũmũ chũkũna Julioni Pablo'te jo'kasirũmũ choovũ Adramitio vũ'ejoopo raisi'vũna tuhisinaa'me, Asia cheja choo jũosa'ñaroãna saipi'rakũna. Chekũ Macedonia cheja cakũ, Tesalónica vũ'ejoopo raisi'kũ, Aristarco, ja'me pa'isi'kũa'mũ chũkũna'te. ³ Saijũ jo'e apeñatato Sidón vũ'ejoopona tĩ'a jũosinaa'me chũkũna. Repacheja tĩ'asirũmũ Julio, Pabloni oiũ repaũ'te re'oja'che cho'onapi repaũ chiiche'te kuiraa'jũ chini mani ña'ñe ñsemanesi'kũa'mũ. ⁴ Jã'achejapi choovũ tuni jo'e saisinaa'me chũkũna. Saijũna chũkũnani rũarepa rache tutakũna, Chipre juupo tĩ'a tutamakã'kopi caraisinaa'me chũkũna. ⁵ Chipre ju-upona'me Cilicia chejana'me Panfilia cheja carani Licia cheja pa'ijooopona Mira vũ'ejoopona tĩ'asinaa'me chũkũna.

⁶ Tĩ'a jũo mani jo'e chekũvũ'te choovũ ku'esi'kũa'mũ repaũ sōtao chũ'ũkũ, Julio. Ku'ekũ Alejandría vũ'ejoopoji rani Italia cheja saipi'ravũ'te jñaa ũcuavũna, “Tuhijũ'ũ”, chiisi'kũa'mũ repaũ chũkũna'te. ⁷ Repavũ tuni rũa pe'kerũ saisinaa'me chũkũna. Chũkũnani rũarepa rache tutakũna rũa saicu'asi'kũa'mũ chũkũna'te. Rũarepaumucujña pe'kerũ saijũ Gnido vũ'ejoopo ti'jñeñena tĩ'asinaa'me chũkũna. Chuta'a rũarepa rache tutakũna Creta juupo chekũkã'kopi saũu chini ũcuajuupo chã'tirona ti'jñeñe jēni, Salmón chã'tiroji pachusinaa'me chũkũna. ⁸ Salmón chã'tiro carani juupo rũ'tũrũji pe'kerũ saijũ Buenos Puertos choo jũosa'rona tĩ'a jũosinaa'me chũkũna, Lasea vũ'ejoopo kueñe pa'isa'rona.

⁹ Jeerũmũ ku'ijũna okorũmũ, ku'icũarũmũ tĩ'api'rasi'kũa'mũ. Judíopãi ãũ ãimaumucuse caraisirũmũjekũna, chiara ku'inare rũa asivajũchũache pa'isi'kũa'mũ rũa tutarũmũjekũna. Jã'ajekũna Pablo chekũnare pãi ija'che chũ'vasi'kũa'mũ:

¹⁰ —Ũmũpãi, asarepajũ'ũ. Jo'e saimaneñu mai. Rũa tutarũmũna jo'e saito chiara ũjara cu'ache ti'jñeja'mũ maire. Choovũna'me pōse cho'osoja'mũ. Ũcuachi'a maire rũa cho'osovajũchũache pa'ija'mũ —chiisi'kũa'mũ.

¹¹ Jã'aja'ñe i'kakũni sōtao chũ'ũkũ Julio jachasi'kũa'mũ. Pablo i'kache'te asacuhekũ choovũ paakũ chũ'vachena'me choovũ tachokaikũ chũ'vache'te asasi'kũa'mũ repaũ. ¹² Okorũmũ pa'icũ'asa'arokũna choovũ pa'ina jainũko jo'e tĩichejana saũu chiisinaa'me. Fenice choo

juosa'arona ũcuajuupo pa'isa'arona sañu chiisinaa'me repaña. Fenice choo juocheja ka'chasa'ñaroã pa'isi'kua'mu. Te'esa'aro ũsuu na'ikã'kore pa'imu. Chekusa'aro ũsuu maikã'kore pa'imu. Okorumu rua pa'ire'omu repasa'ñaroã. Jã'ajekuna ũcuasa'ñaroãre sani pa'iju ũsurumu tĩ'añe'te cha'añu chiisinaa'me repaña. Chekunata'ni saicuhesinaa'me repacheja.

Chiara ku'inare cu'ache ti'jñesi'ere kumam

¹³ Jã'aja'ñe cutusirumu suripu cakã'kopi pe'keru tutakuna choovu paana sañu chini pojoju josesinaa'me. Jose jo'e saisinaa'me chukuna Creta juupo ru'tuvaji. ¹⁴ Jmamakarũ saijuna co'covu cakã'kopi te'erumu juupo cakã'kopi rua tutache tutasi'kua'mu. ¹⁵ Ruarepa tutakuna co'covu saicu'asi'kua'mu chukuna'te. Tachocu'ache, tuta saokuna, ruvu vavasinaa'me chukuna. ¹⁶ Tuta saokuna Cauda juuru ñaju chekukã'kopi caraisinaa'me chukuna. Jã'acheja na'a pe'keru tutakuna chekuvu choovu jmaravuru ujavuna quẽo rueo sara'vuru'te na'a masi rueni quẽosinaa'me chukuna. ¹⁷ Choovu ujavu paana jmaravuru na'a masi quẽosirumu ujavu pisi ujameãpi rühikorovu repavuji veesinaa'me na'a jujaa'ku chini. Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirumu, "Choovuji Sirte cheja mejavuna sani tunisoku", chini repavu tutasokãñare casososinaa'me chukuna choovuji na'a pe'keru saau chini. Repakãña casosirumu na'a pe'keru saisi'kua'mu choovu.

¹⁸ Jo'e apeñatato ũcua cuhama'ñe tutakuna choovu paana chiarana põse rua sẽjososinaa'me. ¹⁹ Jo'e apeñatato choovuquee peore sẽjosinaa'me repaña. ²⁰ Rua si'aumucujña rua tutache tutasi'kua'mu. Ruarepa tutaku umucujña ũsuujẽ'e ñomanesi'kua'mu. Ñami ma'jñokojẽ'e ñomanesinaa'me chukuna'te. Jeereparumu tutakuna, "Cho'osojanaa'me mai", chiisinaa'me chukuna ũcuanuko.

²¹ Choovu paanapi jeereparumu aure ãimapuna Pablo vuni nukaku jo'e chu'vasi'kua'mu repañare.

—Umupãi, asarepajũ'u. Chu'u musanukonare aperumu i'kasi'kua'mu. "Creta juupona canukañu", chiisi'ere musanukonapi jachamaneru ie cu'a ti'jñemanera'asi'kua'mu maire. Põsejẽ'e cho'osomanera'asinaa'me mai. Choovujẽ'e jonisomanera'amu. ²² Cu'ache ti'jñecuhamu maire. Jã'ata'ni vajuchumairo pa'ijũ'u chiimu chu'u musanukonare. Mai te'eujẽ'e cho'osomanejanaa'me. Choovuchi'a cho'osoja'mu. ²³ Chu'u Diore cho'оче cho'okaikũ'mu. Ñami Repau, Chu'ure Paaku, Dios, ángelni raosi'kua'mu chu'ure. Raona chu'ure kueñe nukaku ija'che i'kasi'kua'mu ángel chu'ure: ²⁴ "Pablo, cho'osochẽ vajuchumanejũ'u. Roma vajejoopona sani César ti'jñeñe nukaku i'kaja'mu mu'u. Repau César mu'u i'kache asa pi'ni mu'ure cho'ojache cuasa chũ'ujamũ. ũcuachi'a inare mu'una'me ku'inare oiũ ũcuanukore cho'okaijamũ Dios, cho'osomaneajũ chini", chiisi'kua'mu ángel chu'ure. ²⁵ Jã'ajekuna tutache vajuchumanejũ'u musanukona. Chu'ure Repau i'kasi'e cho'okaijamũ Dios. Repau i'kache jachama'mu chu'u. ²⁶ Chiarana runi cho'osoma'ñe juupona tĩ'ajanaa'me mai. Jã'ata'ni choovuchi'a cho'osoja'mu —chiisi'kua'mu Pablo.

²⁷ Catorcerepaumucujña ku'isirumu ñami chuta'a Mar Adriático chiara'te vavaju pa'isinaa'me chukuna, tuta saocojñova'na. Ñamirepana cheja kueñe tĩ'asinaa'me chukuna. Choovu paana ñamasinajeju kuasinaa'me chukuna'te. ²⁸ Cheja kueñejekuna chiara ruiche'te masiñu chini cunapu pĩsime pa'ipu'te ruosinaa'me repaña. Ruõ ñato treinta y seis metros ruisi'kua'mu chiara. Jmamakarũ saiju jo'e ruõ ñato veintisiete metrochi'a ruisi'kua'mu. ²⁹ Pẽachejana ruarepa na'mi

tí'akuna kúkúsošinaa'me repana. “Catapuãna ve'ejani joni runisojanaa'me mai”, chini choovú tutipuna rukumajña ũcuaka'chapamajña quẽ'ke ru'sosinaa'me repana, choovúji na'a pe'keru saau chini. Quẽ'ke ru'so pi'ni Dioni rua séesinaa'me repana, na'mi ñataa'ku chini. ³⁰ Repavú cho'оче cho'ona te'ena eta sañu chini jmara'vuru'te choovú ñoma'ñe jose casosinaa'me. “Choovúji na'a pe'keru saau chini jo'e rukuche'te quẽ'ke choo koovuna ru'sojanaa'me chukuna”, chini mua jorejú jmara'vuru'te jose casosinaa'me repana. ³¹ Jose casorena Pablo sôtaopãina'me repanare chũ'uku'te kuasi'kua'mu.

—Inapi ivú cho'оче cho'onapi etasoru cho'osojanaa'me musanukona. Cho'оче cho'ona karasojanaa'me —chiisi'kua'mu Pablo.

³² Chikuna sôtaopã repanapi saimanea'ju chini choovú jmara'vuru quẽo suosi'vu chuto tua mevososinaa'me. ³³ Ñatapi'ratona repau Pablo choovú pa'inare ũcuanukore jo'e chu'vasi'kua'mu, ãure ãapu chini.

—Maire ti'ñejañere chuova'na cuasaju catorcerepaumucujña ãu jmakarujẽ'e ãima'me mai. ³⁴ Churata'ni ãu ãni vajujũ'u musanukona. ãu ãiñeji karamu musanukonare. Te'eujẽ'e cho'osomanejanaa'me mai —chiisi'kua'mu Pablo repanare. ³⁵ Chini pãpu mini Dioni, “Re'orepamu”, chini repana ñaju'te pãpu tu'se ãisi'kua'mu repau. ³⁶ Ìiuna ña vajuchuamauna ũcuanuko pã mini ja'me ãisinaa'me repana. ³⁷ Chukuna choovú pa'ina peore doscientos setenta y seirepana pa'isinaa'me. ³⁸ Chajiche ãni trigopuãre peore sêjosinaa'me repana, choovúji na'a vu'sajaa chini.

Choovú cho'ososi'ere kumamu

³⁹ Ñatauna vuni ñato cheja ñosi'kua'mu. Choo juosa'aro meja pa'isa'aro pa'isi'kua'mu repacheja. Jã'ata'ni ñavesusinaa'me chukuna aperumuna repacheja ñamanajeju. Mejavú pa'isa'arona ña juoñu chiisinaa'me repana choovú paana. ⁴⁰ Juoñu chini repana quẽ'kesimajña rukumajña chuto tua ruoso tachova'tire josinaa'me repana. Jose pi'ni tutasaokãa charo nukakãare tuupuna muo, quẽo suo juopi'rasinaa'me repana. ⁴¹ Jã'ata'ni chiaraji pëakuna choovú chuta'a tí'ama'vupi jooona tunisosi'kua'mu. Choo koovúji tunisouna tutipú okopi fa'a ve'ejani joni ruosi'kua'mu.

⁴² Jã'ajekuna sôtaopãi chëacojñosinare, “Chu'a jëni sanisoju”, chini vanisoñu chiisinaa'me. ⁴³ Jã'ata'ni repanare chũ'uku Pabloji vajua'ku chini vaiche ũsesi'kua'mu. Ëse, chu'amasinare charo chiaraji mejavuna chu'a maapu chini chũ'usi'kua'mu repau. ⁴⁴ Chekunare chu'avesunareta'ni chooko'ñapi choovú pa'isimajñapi chëa vavaju jëapu chini chũ'usi'kua'mu repau. Jã'aja'ñe chu'aju runisoma'ñe ũcuanuko mejavuna chu'a tí'asinaa'me chukuna.

28

Malta juupo pa'isi'ere kumamu

¹ Chukuna ũcuanuko runisoma'ñe mejavuna chu'a tí'a repajuupo pa'inani mani sëeto, “Malta juupo'me ijuupo”, chiisinaa'me repana pã. ² Repajuupo pa'ina chukuna'te ũcuanukore rua re'oja'che cho'okaisinaa'me. Reparumu okopi raku susukuna chukunapi kũharu chini toa suhakaisinaa'me repana. ³ Ũcuarumu Pablo jëka mini ra ũcuatoana suhasi'kua'mu. Repauji suhakuna asu chuvokuna vu'vu eta ãña repau jũtuna kũni su'isi'kua'mu. ⁴ Jã'aja'ñe repauni ãñapi tuã'ima'ñe kũni su'iana ña repacheja cana sãiñechi'a ija'che cutusinaa'me: “Chekumu

iku Pablo pāi vaisi'kucosomu. Chiaraji choovu raisi'ku cho'osomairo eta pa'imū iku. Jā'ata'ni pāi vaisi'kujeku añā kū'isi'ena jūnisoja'mū repau. Repau ro'ia'me jā'a", chiisinaa'me repana. ⁵ Jā'ata'ni Pabloji jūtūre sa'fakūna añā toana tūni tuā'isi'kua'mū. Añā kūosi'ku jū'imanesi'kua'mū. ⁶ Jūtū jmamakarujē'e kotomauna pāi kucososinaa'me. Jū'imauna rāa jeerumu cha'ate'esinaa'me repana, "Jū'ija'mū jā'ū", chini. Jū'imauna cha'ate'e, "¡Dioa'mū iku!", chiisinaa'me repana churata'ni.

⁷ Choo juosa'aro rā'tuva'te chejña paasi'kua'mū repajuupo pa'inare chū'uku, Publio neechejña. Repau Publio chukūna'te soni repau vū'ere paaku choteumucujña rāa re'oja'che kuirasi'kua'mū. ⁸ Chukūna repavū'e pa'irumu repau Publio puka'ku cha'vochena'me ñoaku jū'iu ūhisi'kua'mū. Jā'aja'ñe jū'iu ruupu ūhikūni Pablo kaka ñasi'kua'mū repau'te. Kaka ña Dioni sēni pi'ni jūjñapi ja vasosi'kua'mū repau'te. ⁹ Jā'aja'ñe cho'ouna asa repajuupo pa'ina jū'ina Pabloji vasa'ku chini raisinaa'me. Rani sēejuna Pablo vasosi'kua'mū repanare. ¹⁰ Jā'aja'ñe cho'okūna repajuupo pa'ina pojōjū ūcuanuko rāa re'oja'che cho'okaisinaa'me chukūna'te, repajuupo pa'irumu. Na'a pani chukūna jo'e saipi'rarumu chukūna chiiche peore rupu ūsisinaa'me repana, chukūnapi re'oja'che kuharu chini.

Pablo Roma vū'ejoopo tī'asi'ere kumatū

¹¹ Repajuupo chotepāimia pa'isirumuna choovu jo'e chekūvūji tūni saisi'naa'me chukūna. Alejandría vū'ejoopoji rani juupona juorena okorumū si'achetū'ka ju'iu pa'isi'kua'mū repavū. Repavū choo koovu'te diova'na tē'tosiva'na te'eka'chapava'na nukasinaa'me. Repana diova'na mami Cástonā'me Pólux. ¹² Choovu tūni saiju Siracusa choo juosa'arona tī'a choteumucujña pa'isinaa'me chukūna. ¹³ Jā'achejapi aipa rā'tuvaji saiju Regio vū'ejoopona tī'a juosinaa'me. Jo'e apeñatato sūripū cakā'kopi tutakūna jo'e saiju te'eumucuse sainapi Puteoli choo juosa'arona tī'asinaa'me chukūna. ¹⁴ Ūcuachejana Jesure cuasanare mani mūa ñasinaa'me chukūna. Mūa ñajuna repanani te'esemana ja'me paaru chini i'kasinaa'me repana chukūna'te. Jā'aja'ñe i'kajuna, "Jau", chini ūcuanana'me te'esemana pani pi'ni Roma vū'ejoopona cū'api saisi'naa'me chukūna. ¹⁵ Roma vū'ejoopo pa'ina Jesure cuasana chukūna saijache asaasome. Asasinajeju eta chukūnani tijñañu chini Plaza de Apio, pāi chi'icheja "Chotevū'ña" chiicojñochejana raisinaa'me repana. Rani tijñajuna Pablo repanare ña pojokū Diore, "Re'orepamū", chiisi'kua'mū. ¹⁶ Tijña ūcuanana'me Roma vū'ejoopona maisinaa'me chukūna. Mani tī'a sōtaopāi cienrepanare chū'uku chēacojñosinare chekūni sōtao aini jo'kasi'kua'mū. Jā'ata'ni sōtao ai Pablo'te vū'e jña te'eū pa'iche jo'kasi'kua'mū. Te'eū pa'iku'teta'ni sōtao pē'jekū pa'isi'kua'mū repau'te.

Pablo Roma vū'ejoopo pa'isi'ere kumatū

¹⁷ Choteumucujña pa'isirumuna repau Pablo repacheja pa'inare judiōpāi chū'unare soisi'kua'mū. Soni rao repanare ija'che i'kasi'kua'mū repau Pablo:

—Chū'ū majapāi, asarepajū'ū. Chū'ū judiōpāi'mū. Mai majapāi cu'ache cho'omanesi'kua'mū chū'ū. Ūcuachi'a mai judiōpāi pa'iche cu'ache i'kama'kua'mū chū'ū. Ūcuachi'a mai aipāi che'chosi'e jachama'kua'mū chū'ū. Jā'aja'ñe pa'iku'teta'ni Jerusalén pa'ina maire judiōpāi chū'una chū'ure chēa Romapāire jo'kasinaa'me, chū'uni cu'ache cho'oa'ju chini. ¹⁸ Jā'ata'ni repana Romapāi chū'una peore chū'ure sēniasa pi'ni re'oja'che i'kasinaa'me. "Ikūre cu'ache cho'omanesi'kujekūna vanisoche peomū",

chiisinaa'me repana chu'ure. ¹⁹ Jã'ata'ni mai majapãipi jã'aja'ñe i'kache'te asacuhejuna, “Césani i'kara chiimũ chu'u”, chiisi'kua'mũ chu'u, “Chu'u majapãipi chu'uni vanisojũ”, chini. Cheke i'kache peosi'kua'mũ chu'ure. Chu'u majapãijejuna cu'ache i'cacuhesi'kua'mũ chu'u. ²⁰ Jã'are kuara chini soisi'kua'mũ chu'u musanukonare. Mai Israelpãi ũcuanukore maire Dios re'oja'che cho'okaijachere cha'ame. Ũcuare che'chokujeku chẽacojñosi'ku pa'imũ chu'u chura —chiisi'kua'mũ Pablo. ²¹ Jã'aja'ñe i'kauna asa judíopã chũ'una ija'che i'kasinaa'me:

—Judea cheja pa'ina chũkuna'te mũ'u pa'iche kuaja'o utija'o tocha raomanaa'me. Ũcuachi'a mai majapãi repacheja raisina cu'ache i'kamanaa'me mũ'ure. ²² Jã'ata'ni Jesure cuasanare si'achejñaruã cu'ache cutume pã. Jã'ajekuna mũ'u cuasaku pa'iche'te asa masiũ chiime chũkuna. ¿Keeja'chea'che jã'a musanukona mama cuasache? Kuajũ'u chũkuna'te; asaũ chiime chũkuna —chiisinaa'me repana.

²³ Jã'aja'ñe i'ka repana judíopã chũ'una repana asajaumucuse cutu care'vasinaa'me, Pablo chu'ore asaũ chini. Repaumucuse tĩ'auna Pablo pa'ivũ'ena pã jainuko mutasinaa'me repau i'kache'te asaũ chini. Apeñatatoji na'itojatũ'ka Dios chu'o chu'vasi'kua'mũ repau repanare. Pã cu'ache cho'ochẽ ũhasosinare Dios chẽa paache'te kuasi'kua'mũ repau. Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina na'a cho'je tocha jo'kasi'ere ñaku che'choku Jesús pa'iche peore kuasi'kua'mũ repau. ²⁴ Pabloji kuana te'ena asa chẽasinaa'me. Chekunata'ni asa jachasinaa'me. ²⁵ Chekuna cuasacheja'che cuasama'ñe eta saipi'rasinaa'me repana. Saipi'rajuna Pablo ija'che i'kasi'kua'mũ repanare:

—Dios Rekocho jorema'kua'mũ. Aperũmu musanukona aipãũ, Dios chu'o kuasi'ku Isaiás Dios Rekochoji chũ'ũkuna tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

²⁶ Ie chu'o mũ'u majapãire kuajaijũ'u:

“Asanata'ni asavesunaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñavesunaa'me.

²⁷ Ina pã cu'arekoñoãre paaju chu'u chu'o masi asama'me.

Repana rekoñoã ñakocaã ta'pisoचना pa'ijũ chu'u pa'iche ña cuheme.

Asaũ chini asara'ame repana.

Ñañũ chini ñara'ame.

Jã'aja'ñe cho'oto vasora'amũ chu'u repanare”, chiijũ'u mũ'u majapãire, chiimũ repa tocha jo'kasi'e. ²⁸ Asarepajũ'u. Chura Dios musanukonapi asacuhejuna judío peonani chẽa paaja'mũ. Dios chu'o asa chẽajanaa'me repana —chiisi'kua'mũ Pablo. ²⁹ Jã'aja'ñe i'kauna asa repana judíopã rũa cutujũ etasinaa'me.

³⁰ Repau Pablo vũ'e paaku'te kuri ro'iku te'eka'chapaũsurũmu pa'isi'kua'mũ repavũ'e. Reparũmu pã ũcuauana mua ñaju pa'isinaa'me repau'te. ³¹ Ũcuachi'a repavũ'e pa'irũmu vajuchuma'ñe Dios chu'ore, pã cu'ache cho'ochẽ ũhasosinare Dios chẽa paache'te si'arũmu chu'vakũ, Jesucristo pa'iche'te kuaku pa'isi'kua'mũ repau. Jã'aja'ñe Dios chu'o chu'vakũ'teta'ni pã te'eujẽ'e ũsemanesinaa'me repau'te.

San Pablo Roma vñ'ejoopo pa'inare chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o tocha saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Jesucristo chũ'uñe cho'ochē cho'okaikũ'mũ. Repaũ Jesucristo chũ'ure Dios chũ'o Repaũ'te cuasache kuachũ'ore chũ'vakũ paaũ chini chẽa saosi'ku'a'mũ. ² Apeřũmũ Repaũ chũ'o kuasina Ũcuauji chũ'ũkũna ija'che i'kajũ tochaasome: "Iřũmũ kuache na'a pa'isirũmũ chũ'u, Dios, pãire jorema'ñe rũa re'oja'che cho'okaija'mũ", chiiche tochaasome repaña. ³ Apeřũmũ tochasi'e Dios chũ'o Mamaku pa'ijachere kuamũ. Dios Mamaku pãiu aineesi'ku'a'mũ, apeřũmũ pãi chũ'usi'ku David Jojosi'ku. ⁴ Dios peore Masiũjekũ Re'ojarekocho Paakũjekũ Mamaku'te jũniso tãcojñosi'kũre vaso etoasomũ, pãipi ña, "Dios Mamaku'mũ jã'u", chiijũ masia'jũ chini. ⁵ Diopi chũ'ũkũna Repaũ Jesucristo chũ'ure re'oja'che chẽa saosi'ku'a'mũ, si'achejña ku'iu pãire chũ'vakũna asa chẽa Repaũni cuasajũna chẽa paara chini, repanapi ũcuauko Repaũni jovo Repaũ chũ'uñe'te cho'oju re'oja'che paapũ chini. ⁶ Mũsanũkonare ũcuachi'a chẽa paamũ Jesucristo. ⁷ Mũsanũkonare Roma vñ'ejoopo pa'inare, Dios chiijũ chẽa paacojñonare ũcuaukore ie chũ'o tocha saomũ chũ'u. Maire Paakũ Jesucristona'me mai Ja'ku Diopi cho'okaiũna pojojũ re'oja'che pa'ijũ'u.

Pablo Roma vñ'ejoopo pa'ina Diore cuasache'te asa sani ñara chiiche'te kuamũ

⁸ Mũsanũkonare charo iere kuamũ chũ'u: Mũsanũkona ũcuauko Dionĩ re'oja'che cuasajũna pãĩ so'ña pa'ınapi kuajũna asa chũ'ure Paaku'te Diore, "Re'orepamũ", chiimũ chũ'u, Jesucristoji cho'okaiũna. ⁹ Repaũ'te Diore cho'ochē cho'okaineekũjekũ cho'ore'ochē peore cho'okaiũ, Repaũ Mamaku pa'iche kuakaikũ'mũ chũ'u. Ũcuarepaa'me jã'a. Mũsanũkonare si'arũmũ Diore rũa sẽekaimũ chũ'u. Dios masimũ jã'a. ¹⁰ Mũsanũkonani ñara chini Repaũ'te ija'che i'kakũ rũa sẽemũ chũ'u: "Ja'ku, mũ'ure saouato chũ'ure repaña pa'ichejana saojũ'u chura; sasa", chiimũ chũ'u. ¹¹ Mũsanũkonare sani ñara chiimũ chũ'u, Dios Rekocho chũ'ure cho'okaicheja'che mũsanũkonani cho'okaiũna cacu'ama'ñe re'oja'che pa'imasia'jũ chini. ¹² Mai ũcuaja'che cuasanajejũ sãĩñechi'a re'oja'che cho'okaime. Mũsanũkonapi chũ'u Diore cuasaku pa'iche ñani na'a re'oja'che cuasajanaa'me. Chũ'u ũcuaja'che mũsanũkona Diore cuasana pa'iche ñani na'a re'oja'che cuasaja'mũ. Jã'ajekũna sani ñara chiimũ chũ'u mũsanũkonare.

¹³ Iere masijũ'u mũsanũkona, chũ'u majapãijana: Rũarepañoã mũsanũkonare sani ñara chini cuasaku oiũ pa'ikũ'mũ chũ'u. Jã'ata'ni churajatũ'ka saicu'amũ chũ'ure. Sani Jesucristo'te chuta'a cuasamanani chũ'vara chiimũ chũ'u mũsanũkona pa'icheja pa'inare, Repaũni cuasaa'jũ chini. Chekuachejña pa'inare chũ'upi jã'aja'ñe chũ'vakũna Repaũ'te jovoju pa'ime. ¹⁴ Diopi chũ'ure chũ'usi'ku'a'mũ si'achejñaruã sani ku'iu pãĩ ũcuaukore Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chũ'vaa'ku chini, mai chũ'o i'kanana'me tiichũ'o i'kanare, ũcuachi'a masinana'me vesũnare. ¹⁵ Jã'ajekũna mũsanũkonare ũcuachi'a Roma vñ'ejoopo pa'inare Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore rũa chũ'vaamũ chũ'ure.

Jesucristo'te cuasache chũ'vachũ'ore kuamũ

¹⁶ Jesucristo'te cuasache kũachũ'o chũ'vavajũchũma'mũ chũ'ũ. Pãire chũ'vakũna asa chẽa Jesuni cuasajũ jovoru Peore Masikũji Dios repanare ũcuaukore chẽa paaku vati toa sani uuche ũseku'mũ Repau, judiõpãina'me judiõ peonare. ¹⁷ Jesucristo'te cuasache kũachũ'o Dios maire cho'okaiche'te kuamũ. Repauji cho'okaiũna Ũcuauũna'me re'oja'che pa'ire'omũ maire Jesucristo'te cuasanare, cu'ache cho'onareta'ni, re'oja'chechi'a cho'onare pa'ire'ocheja'che. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Diopi ñato Repau'te cuasana re'oja'che pa'ime.

Jã'ajekũna Repau'te cuasana Ũcuauũna'me si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me, chiimũ.

Pãi Diore cuasamana cu'ache cho'oche'te kuamũ

¹⁸ Pãi Dioni jachajũ rũa cu'ache cho'ojũna ña pe'rukũ, Dios repanare, "Cu'ache cho'osi'e ro'ijũ paaru", chiimũ chũ'ũmũ. Repana cu'achechi'a cho'ojũ Dios chũ'o ũcuarepare asacuheme. ¹⁹ Diopi Repau pa'iche'te pãire ña chẽare'oche'te peore ñokũ kuakũna ña, masime pãi. ²⁰ Ũcuachi'a Ñoma'kureta'ni Repau cho'osimajũaruã ñani masire'omũ Repau pa'iche. Apereparũmũ cũnaũmũna'me cheja cu'amajũaruã peore cho'o pi'nisirũmũ irũmũjatũ'ka Repau cho'osimajũaruã re'oja'che ñokũna Dios si'arũmũ pa'iche masire'omũ. Ũcuachi'a Repau peore Masikũ pa'iche masire'omũ. Jã'ajekũna Repau'te cuasamana peore Cho'osi'kure, "Vesũsi'kuamũ chũ'ũ", chini joreme. ²¹ Repau Dios pa'iche masinata'ni Repau'te pojomanaa'me. Ũcuachi'a Repau repanare cho'okaiche, "Re'orepamũ", chiimanaa'me repana Repau'te. Dioni jachajũ cu'ache cuasajũ pa'ijũ repana rekoñoã cacu'aso rũa vesũna carũnisome. ²² "Rũa masime chũkũna", chiijũ cuasanata'ni rũa vesũme repana. ²³ Diore Peore Masikũji Si'arũmũ Pa'ikũni cuasache jo'kaso jũnisojanani tũosiva'nare, pãijanana'me pi'ajanare rũni ku'iva'najanare añajanare pojome repana, Diore pojochaja'che.

²⁴ Jã'ajekũna Dios repana cho'ojachere masikũ repana cu'ache cho'oche ũcuamakaru ũseasomũ. Ũcuauache repana cu'ache cho'ouache cho'oa'jũ chini ũsemaũna vajũchũache sãĩñechi'a cu'ache cho'ome repana, ũcuauanare ja'me kãijũ. ²⁵ Dios chũ'o ũcuarepare jachajũ jorechũ'ore asa chẽame repana. Diore pãi si'arũmũ Pojocojũnokũ'te cuhejũ Repau cho'osimajũaruãchi'a pojome repana.

²⁶ Pãipi Repau'ni cuhejũna repanare ũcuauache cu'ache cho'ouache ũseche'te cuhasoũna na'a rũa cu'ache cho'ojũ si'ache vajũchũache cho'ome. Romi mũmũ pa'icuhejũ ũcuajanani romire sãĩñechi'a romineejũ cu'ache cho'ome. ²⁷ Ũmũpãi ũcuachi'a romi paache cuasama'ñe ũcuajanani mũmũpãire sãĩñechi'a mũmũneejũ cu'ache cho'ome. Vajũchũache cu'ache cho'ojũ rekoñoãna'me ca'nivũã cacu'asome repana. Repana cu'ache cho'oche ro'ia'me jã'a. ²⁸ Repanapi Dioni cuasacuhejũna Diopi sẽjoũna cu'arekoñoã paajũ si'ache vajũchũache cu'ache cho'ome. ²⁹⁻³⁰ Cu'ache cho'oche peore cho'ore'ochetũ'ka cho'onaa'me repana. Ũmũpãi repana paamanare romi ja'me kãijũ mũmũpãi ũcuajanani mũmũneejũ si'ache cu'ache cho'onaa'me repana. Ũcuachi'a romi repanare paamanare mũmũpãi ja'me kãijũ romi ũcuajanani romineejũ si'ache cu'ache cho'onaa'me repana. Re'oja'chejẽ'e cho'omanaa'me repana. Si'arũmũ na'a rũa põse paaneena'me. Peore cho'oũsechechi'a cho'onaa'me. Chekũnani re'oja'che ti'jũneto pe'runaa'me. Chekũnare pe'rujũ cavajũ vanisonaa'me. Rũa

joreme. Chekũnare cu'achechi'a cho'oñu chiime. Chekũnare rope'e te'ena cu'ache cutume. Ũcuachi'a ũcuauko asajũ'te cu'ache cutunaa'me. Diore rũa cuheme. Pãi chekũnare cuhejũ, “Chũ'uchi'a re'okũ'mũ”, chiime. Chekũnare si'arũmũ ija'che i'kanaa'me, “Chũ'u rũa masiũjekũ rũa re'oja'che cho'okũ'mũ”, chiime. Meñechi'a cuasajũ, ũcuauache cho'ojũ, chekũnare cu'ache cho'ome. Cu'ache cho'oñu chini rũa cuasame repaña. Pũka'kũpãijẽ'e rũa jachanaa'me. ³¹ Repaña rekoñoã masi cuasama'me. Ũcuarepajẽ'e cho'omanaa'me. Pãi chekũnare cuasamanaa'me, ũcuachi'a majapãijẽ'e. Cuhama'ñe cavajũ pãi ña oimanaa'me. ³² Jã'aja'ñe cho'onare, “Repaña cu'ache cho'osi'e ro'i, vati toare ai sani uujũ paapũ”, chiiũ chũ'ũkũ'mũ Dios. Jã'aja'ñe masinata'ni ũcuau cuhama'ñe cu'ache cho'ojũ pa'inaa'me. Ũcuachi'a chekũnapĩ ũcuaja'che cu'ache cho'ojũna ñani, “Re'oja'che cho'ome ina”, chiime.

2

Dios pãi cho'ochẽ ñani repaña cho'osi'e ro'i chũ'ũni ũcuarepa cho'ochẽ'te i'kamũ

¹ Repanare, cu'ache cho'onare ñajũ ija'che cu'ache cutume mũsanũkona: “Cu'ache cho'onaa'me repaña. Cu'ache ti'jñeto repaña ro'ia'me”, chiime mũsanũkona. Jã'aja'ñe i'kanata'ni repaña cho'ochẽja'che cu'ache cho'onaa'me mũsanũkona. Jã'ajekũna, “Jã'aja'ñe cho'ona cu'ache cho'onaa'me; cu'ache ti'jñea'kũ repanare”, chini mũsanũkona cho'ochẽ'te meñe i'kajũ cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini sãeñeja'ñe cho'ome, ũcuaja'che cu'ache cho'onajejũ. ² Iere masime mai: Pãi ũcuauana jã'aja'ñe cu'ache cho'ojũna Diopi ñani repaña cu'ache cho'osi'e ro'ijũ paapũ chiiũ chũ'ũni ũcuarepa cho'omũ Repaũ. ³ Jã'ajekũna mũsanũkona ũcuaja'che cu'ache cho'onapĩ chekũna cho'ochẽ'te ñajũ cu'ache cututo Dios ũcuaja'che mũsanũkonare ro'ijũ paapũ chini chũ'ũja'mũ. ⁴ Jã'ata'ni Dios mũsanũkonare rũa re'oja'che cho'okaimũ. Mũsanũkonare cuhema'ñe oiũ cha'akũ pa'imũ Repaũ, chekũrũmũ na'a pa'isirũmũ mũsanũkona cu'ache cho'ochẽ'te sũma'ñe cuasa ũhaso Repaũ chũ'ũñe'te cho'oa'jũ chini. ¿Mũsanũkona cuasama'ñe jã'a? ¿Jã'aja'ñe cho'okaikũ'te Diore vajũchũma'ñe mũsanũkona? ⁵ Mũsanũkona re'oja'che cho'ocuhejũ cu'ache cho'ochẽ ũhasoma'me. Jã'ajekũna repaumucuse na'a rũa ro'iche pa'ija'mũ mũsanũkonare, pãi ũcuauko cho'osi'e ro'i Dios chũ'ũjaumucuse. Repaumucuse Dios, pãi ũcuauko ñajũ'te ũcuarepa chũ'ũkũ, mũsanũkonani cuhekũ, “Rũa cu'ache ti'jñea'kũ mũsanũkonare”, chiija'mũ. ⁶ Reparũmũ pãi ũcuaukore repaña cho'osinũkorũchi'a ro'iche chũ'ũja'mũ Repaũ. ⁷ Jã'ata'ni pãi mamaca'nivũã jo'e jũ'ima'ñe paauakũna, re'ojarekoñoã paauakũna Dios repanare pojokũ re'oja'che cutua'kũ chiiũ cuhama'ñe si'arũmũ na'a rũa re'oja'che cho'ona Repaũ pa'ichejana sani si'arũmũ ũcuau'na'me re'oja'che pa'ijanaa'me. ⁸ Jã'ata'ni pãi ũcuauache cho'ojũ Repaũ chũ'o ũcuarepare jachajũ cu'ache cho'onare rũa pe'rumũ Dios. Reparũmũ, “Cu'ache cho'osi'e ro'ijũ pa'ijũ'ũ”, chiiũ chũ'ũja'mũ Repaũ. ⁹ ũcuaukore cu'ache cho'onare rũa cu'ache ti'jñeja'mũ, repaña cu'ache cho'osi'e ro'i, judiõpãina'me judiõ peonare. ¹⁰ Jã'ata'ni re'oja'che cho'onare rũa pojokũ, “Inaa'me re'ona”, chiiũ, re'oja'che pa'iche'te ñisija'mũ Dios, judiõpãina'me judiõ peonare. ¹¹ Jã'aja'ñe cho'omũ Dios pãi ũcuaukore ũcuapa'rũvachi'a ñakũjekũ.

¹² Judío peona Dios chũ'ũñe vesunata'ni re'oja'che cho'оче masinapi cu'ache cho'onajeju vati toana sani uujanaa'me. Ũcuachi'a judiõpã Repau chũ'ũñe masinata'ni cho'omanesinare ña, "Repana jachasi'e ro'ijũ paapu", chiiũ chũ'ũja'mũ Dios. ¹³ Repau chũ'ũñe peore cho'onare pojomũ Dios, "Re'onaa'me ina", chini. Cho'oma'ñe rupũ asaju pa'inareta'ni pojoma'mũ. ¹⁴ Ũcuauji chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e vesunata'ni judío peona repana rekoñoã cuasachechi'a cho'ojũ te'eñoã Dios chũ'ũñe cho'ome. Jã'aja'ñe cho'oto repana rekoñoã cuasache Dios chũ'ũñeja'ñe pa'imũ repanare, Dios chũ'ũñe vesunareta'ni. ¹⁵ Dios chũ'ũñe cho'ona cho'очеja'che repana rekoñoã cuasacheji re'oja'che cho'o ñome. Repana rekoñoã Dios chũ'ũñe masime, asamanata'ni. Repana rekoñoã re'oja'che cuasache'te cho'omaneni, "Re'oja'che cho'omanesi'kuamũ chũ'ũ", chini cuasame. Repana rekoñoã re'oja'che cuasache'te cho'oni, "Re'oja'che cho'osi'kuamũ chũ'ũ", chiiũ masime. ¹⁶ Pãũ ũcuauko cho'osi'e ro'i chũ'ũmucuse Diopi chũ'ũkũna Jesucristo pãũ rekoñoã cuasasi'ena'me ñoma'ñe cho'osi'e peore ña, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'ijũ paapu", chiiũ ũcuarepa chũ'ũja'mũ. Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chũ'vakũ jã'aja'ñe chũ'vakũ'mũ chũ'ũ.

Judiõpã pa'ichena'me Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'ere kuamũ

¹⁷ ¿Musanũkona te'ena judiõpãia'ñe? ¿"Dios chũ'ũñe'te masijũna Dios cu'ache cho'omanaja'mũ chũkũna'te. Jã'ajekũna vajuchũmanaa'me chũkũna", chiiche? ¿"Dios chẽacojñosinajeju Repau'te masime chũkũna; musanũkonata'ni Repau'te vesume", chiiche musanũkona judío peonare? ¹⁸ ¿Dios chiiche masiche musanũkona? ¿"Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e che'chesinajeju re'oja'che cho'оче ña masinaa'me chũkũna", chiiche? ¹⁹⁻²⁰ Ija'che i'kanaa'me musanũkona: "Na'ava'nare juha kuhacheja'che rũa masinajeju vesũva'nare che'chonaa'me chũkũna. Chi-jacheja pa'inare miañe ñoñeja'ñe pa'ime chũkũna. Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'ere chũ'o ũcuarepare paaju peore masinajeju chĩiva'na rũa jmava'na vesũcheja'che vesunani che'chore'omũ chũkũna'te", chi-inaa'me musanũkona. ²¹ Jã'aja'ñe i'kanata'ni, ¿je'se pa'ũna chekunani che'choju che'chema'ñe musanũkona? "Põse ñaamanejũ'ũ", chiiju che'chonata'ni chekũrũmũ põse ñaanaa'me musanũkona. ²² "Ũmũpãũ, mũũjoromi peonare ja'me kãĩmanejũ'ũ. Romi, mũũjũpãũ peonare ja'me kãĩmanejũ'ũ", chiinata'ni chekũrũmũ musanũkona ãseche'te ũcuauanare ja'me kãĩnaa'me musanũkona. "Pãũ rupũ tũosiva'nare Diore pojochaja'che pojomanejũ'ũ. Rũa cu'amũ jã'a", chiinata'ni chekũrũmũ tũosiva'nare jo'kasimajñarũã mini sa ĩsijũ kuri koonaa'me musanũkona. ²³ "Dios chũ'ũñe rũa re'oja'imũ", chiinata'ni Repau chũ'ũñe'te musanũkonapi jachajũna Diore cu'ache cutume pãũ. ²⁴ Jã'are kuamũ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e.

Musanũkonapi judiõpãipi cu'ache cho'ojũna judío peona cu'ache cutume Diore, chiimũ Dios chũ'o.

²⁵ Dios chũ'ũñe peore cho'onare Ũcuau neenajejũna jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũare'omũ. Jã'ata'ni jĩkochã'tirũ chũto tũacojñosi'kupĩ Dios chũ'ũñe'te jachani cho'ocojñomanesi'kuja'ia pa'imũ. ²⁶ Pãũ jĩkochã'tirũ chũto tũacojñomanesi'kupĩ Dios chũ'ũñe'te cho'oto repau'te cho'ocojñosi'kũre cuasacheja'che cuasamũ Dios. ²⁷ Musanũkona judiõpãũ jĩkochã'tirũ chũto tũacojñosina Dios chũ'ũñe masinata'ni Repau chũ'ũñe cho'omanaa'me. Judío peona jĩkochã'tirũ chũto tũacojñomanesina te'ena Dios chũ'ũñe vesunata'ni cho'ome.

Dios repanani ña mʉsanʉkona cu'ache cho'ochete cuasa na'a rʉa pe'rukʉ Repaʉ chʉ'ũñe cho'omanajejuna ija'che i'kaja'mʉ: "Ina cu'ache cho'osinajejʉ repana cho'osi'e ro'ijʉ pa'ijanana'me", chiija'mʉ.

²⁸ Diopi ñato judiopai ainee jikora'murʉ chã'tirʉ pa'ica'nirʉ chʉto tʉacojñosina ũcuʉnʉko judiopairepachi'ama'me. ²⁹ Diopi ñato judiorepaʉji, "Dios rʉa re'okʉ'mʉ", chiiʉ cuasakʉ, rekocho judioa'mʉ. ũcuʉʉ neekʉjekʉna Dios Rekochoji repaʉ rekocho care'vasi'kʉa'mʉ. Diopi chʉ'ũñe Moisés tocha jo'kasi'ere rupʉ masikʉji jachani repaʉ rekocho care'vacojñoma'mʉ. ũcuachi'a pãiu'te judiorepaʉji pãi pojocojñoma'kʉre rekocho re'ojarekocho care'vacojñosi'kʉjekʉna Diota'ni rʉa pojomʉ repaʉ'te.

3

¹ Mʉsanʉkona judiopai ainesina ija'che sēecosome chʉ'ure: "Jã'a pa'ito, ¿je'se pa'iaʉna, 'Judiopai peoche judiopai pa'icheji na'a re'omʉ', chiiche pãi? ¿Joreche? Jikora'murʉ chã'tirʉ pa'ica'nirʉ chʉto tʉacojñonata'ni re'oja'che jñaamaneni, ¿je'se pa'iaʉna cho'ocojñore mai?", chiicosome mʉsanʉkona chʉ'ure. ² Judiopai pa'iche rʉa re'omʉ. Jorema'me repana. Judiopai peoche judiopai pa'icheji na'a re'omʉ. Maire judiopai Repaʉ chʉ'ore jo'kasi'kʉa'mʉ Dios, maipi tocha paajʉ cho'ojʉ chekʉnani pãire che'choa'jʉ chini. Jã'ajekʉna judiopaijejuna maire re'omʉ. ³ Jã'ata'ni judiopai jainʉko Dios chʉ'o jachame. Jã'ajekʉna pãi chekʉna ija'che i'kacosome: "Judiopaiipi Dioni jachajʉ Repaʉ chʉ'ũñe jo'kasi'ere cho'omapʉna, Repaʉ, 'Judiopai re'oja'che cho'okaija'mʉ chʉ'ũñe', chiisi'e cho'omaneja'mʉ", chiicosome repana. ⁴ Jã'aja'ñe i'kani joreme repana. Judiopai Repaʉ'te masi cuasanare ũcuʉ Repaʉ i'kasi'e jorema'ñe re'oja'che cho'okaija'mʉ Dios. Pãi rʉa joreme. Diota'ni jorema'kʉa'mʉ. Ija'che kʉamʉ Dios chʉ'o tochasi'e:

Ja'kʉ Dios, chʉ'ũñe cu'ache cho'osi'ere mʉ'upi kʉato asa,

"Ŭcuarepaa'me jã'a", chiijʉ masijanaa'me pãi.

Chʉ'ure, "Repaʉ cu'ache cho'osi'e ro'ia'kʉ", chiiʉ chʉ'ũñe,

"Repaʉ cho'ora chiisi'e ũcuarepare cho'omʉ Dios. Jorema'kʉa'mʉ Repaʉ", chiijananaa'me pãi.

Jã'aja'ñe chiimʉ Dios chʉ'o tochasi'e.

⁵ Chekʉna pãi ija'che i'kajʉasome: "Maipi Dios chʉ'ũñe jachato re'omʉ. Mai Diore jachanare pãipi ñato Dios pa'icheji na'a re'oja'che ñomʉ repanare. Jã'ajekʉna maipi cu'ache cho'onajejʉ Dioni re'oja'che cho'okaiime. Jã'ajekʉna Dios maire Repaʉ'te re'oja'che cho'okainani pe'rukʉ, 'Mʉsanʉkona cu'ache cho'osi'e ro'ijʉ pa'ijũ'ũñe', chiiʉ chʉ'ũñe cu'ache cho'omʉ maire", chiijʉasome pãi. ⁶ Rʉa tiiñe cuasame jã'aja'ñe i'kana. Repana i'kasi'e ũcuarepa pa'ito repana cu'ache cho'osi'e te'e'ũtereje'e ña ro'iche chʉ'ũñe peora'amʉ Diore.

⁷ Repana i'kasi'e, "Pãi cu'ache cho'oto na'a re'omʉ", chiisi'e ũcuarepa pa'ito judio peokʉ'te ija'che i'kare'ora'amʉ: "Chʉ'upi rupʉ tʉosiva'nani pojokʉna Diorepaʉ pa'icheji na'a re'oja'che ñomʉ chekʉnare pãi. Tʉosiva'naja'ñe pa'imaʉ pãire Diopi re'oja'che cho'okaiiaʉna ña na'a rʉa re'oja'che cutume pãi Repaʉ'te. Jã'ajekʉna Diopi chʉ'ũñe ñakʉ i'kani, 'Cu'ache cho'omʉ ikʉ tʉosiva'nare pojokʉ', chini, chʉ'ũñe cu'ache cho'omʉ", chiito re'omʉ. ⁸ ũcuʉnapi jorema'to chekʉna ija'che i'kana ũcuarepare chʉ'o i'kara'ame: "Cu'ache cho'oñu re'oja'che ti'jñea'kʉ", chiime. Chekʉna pãi, "Jã'aja'ñe i'kamʉ Pablo", chiime chʉ'ure. Jã'ata'ni

repana ũcuanũko joreme. Repanare, “Mũsanũkona cu'ache cho'osi'e ro'i, vati toare sani uuju pa'ijũ””, chiiũ chũ'ũni ũcuarepare cho'omũ Dios. Repana ro'ia'me.

Pãi ũcuanũko cu'ache cho'oju pa'iche'te kũamũ

⁹ Mai judiõpãi chekũnare na'a rũa re'omanaa'me. Chura chũ'ũ tochacuhasi'kũa'mũ jã'a. Pãi ũcuanũko cu'achechi'a cho'omasime judiõpãina'me judiõ peona. ¹⁰ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

“Te'eujẽ'e Dios chũ'ũñe cho'ona peome.

¹¹ Dios chiiche cho'omasina peome.

Ũcuachi'a re'oja'che pa'ijũ Dioni ja'me pañũ chiina peome.

¹² Pãi ũcuanũko re'oja'che pa'iche ũhasõ cu'ana carũnisõme.

Te'eujẽ'e chekũnare ña oina peome.”

¹³ “Pãi ũcuanũko rũa cu'ache cutunajeju

pãiu'te tãsicoje ta'pimacoje vũocheja'che cu'amũ repana cutuchũ'o. Rũa joreme.”

“Aña eo paaku kũ'iñeja'ñe repana chũ'opoãpi cu'ache i'kajũ chekũnare asi cho'ome.”

¹⁴ “Chekũnare rũa cu'ache i'kajũ ravũ cho'ome.

Si'arũmũ rũa ke'renaa'me repana.”

¹⁵ “Chekũnare pe'ruju vanisõme.

¹⁶ Si'achejñaruã ku'ijũ pãire cu'ache cho'oju rũa pa'ivesache cho'ome chekũnare.

¹⁷ Chekũnare jmamakarũjẽ'e re'oja'che cho'okaiche vesũme repana.”

¹⁸ “Diore jmamakarũjẽ'e vajũchũmana'a'me repana.”

Jã'aja'ñe kũamũ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e.

¹⁹ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e mai judiõpãi pa'iche'te peore kũamũ. Mai judiõpãi masime jã'a. Jã'ajekũna ie ũcuachi'a masime: Mai judiõpãi te'eujẽ'e re'oja'che cho'omanaa'me. Pãi si'achejña pa'ina ũcuanũko judiõpãina'me judiõ peona Diopi kũakũna mai cu'ache cho'osi'e asajanaa'me. Asato jachacu'aja'mũ maire. ²⁰ Maire pãi re'oja'che cho'oche si'ache chũ'ũsi'kũa'mũ Dios Moisés tochasi'ere ña mai cu'ache pa'iche'te masia'ju chini. Maipi Repau aperũmũ chũ'ũsi'ere cho'oju cu'ache cho'osi'e ro'iche peoa'ju chini jo'kamanesi'kũa'mũ Repau. Jã'ajekũna Diopi, “Re'onaa'me ina”, chiaũ chini, Repau aperũmũ chũ'ũsi'ere cho'oni, cho'ote'eme pãi.

Jesucristo'te cuasanare ũcuanũkore Diopi repanani cho'okaiũna Repau'te ja'me pa'ire'oche'te kũamũ

²¹ Chura Diopi cho'okaiũna iere masime mai: Dios maire ñani, “Re'onaa'me ina”, chiimũ, Repau chũ'ũñe peore cho'omanareta'ni. Aperũmũ Diopi kũakũna irũmũ pa'ijachere tocha jo'kaasome Moisenaa'me chekũna Dios chũ'o kũasina. Jã'ata'ni chura Dios maire na'a asare'oche kũamũ. Ija'che pa'imũ: ²² Jesucristo'te cuasanare ũcuanũkore Diopi cho'okaiũna maire ja'me pa'ire'omũ Repau'te, re'oja'chechi'a cho'onare pa'ire'ocheja'che, judiõpãina'me judiõ peonare. ²³ Pãi ũcuanũko cu'ache cho'onajejũna mai pa'iche'te ña pojoma'mũ Dios, re'oja'che cho'ocheji karakũna. ²⁴ Jã'ajekũna Dios maini oiũ re'oja'che cho'okasa chini Jesucristoni chũ'ũna mai cu'ache cho'osi'e jũni ro'ikakũna re'oja'chechi'a cho'onare cho'ocheja'che mai cu'ache cho'osi'e jmamakarũjẽ'e ro'iche chũ'ũmaneja'mũ Repau maire. ²⁵ Jesucristo'te Dios raosi'kũa'mũ, Repau'te cuasana cu'ache cho'osi'ere chiere rao jũni ro'ikaũ chini. Repau

chũ'ũñe jachanare ro'iche pa'ũna maini oiũ Jesucristoni chũ'ũsi'kũa'mũ Repau'te cuasanani ro'ikaau chini. Jã'aja'ñe ro'ikakũna maire pe'ruce cuhasosi'kũa'mũ Repau. Aperũmũ pa'isinare pãire oni repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũmanesi'kũta'ni, peore ũcuarepa cho'o ñosi'kũa'mũ Repau. ²⁶ Chura Repau cu'ache cuheche'te pãipi masia'jũ chini repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'jũ chini chũ'ũmũ. Cu'ache cho'osi'e ro'iche pa'ũna pãire oni Jesucristoji jũni ro'ikaisi'ejekũna Repau'te cuasanare maire ũcuanũkore cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasamũ Dios cu'ache cho'onareta'ni. Jã'ajekũna, "Pãi cu'ache cho'osi'e ro'iche paame", chiisi'kũta'ni maini oni cu'ache cho'onareta'ni cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasakũ ũcuarepa cho'omũ Repau.

²⁷ Jã'ajekũna ija'che i'kacu'amũ maire: "Re'oja'che cho'okũjekũ Dios pa'ichejana saiija'mũ chũ'ũ", chiina joreme. Maipi Dios chũ'ũñe'te peore cho'onita'ni, ija'che i'kare'ora'amũ maire: "Re'oja'che cho'okũjekũ Dios pa'ichejana saiija'mũ chũ'ũ", chiire'ora'amũ. Pãi ũcuanũko peore re'oja'che cho'ovesũnajejũna jã'aja'ñe i'kacu'amũ maire. Jã'ata'ni Diopi oiũna Jesucristo'te cuasanachi'a Repau pa'ichejana saijanaa'me mai. Jã'ajekũna ũcuachi'a ija'che i'kacu'amũ maire: "Re'oja'che cho'onajejũ Dios pa'ichejana saijanaa'me chũkũna", chiicu'amũ. ²⁸ Dios maire cu'ache cho'onareta'ni cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamũ Repau'te cuasato. Maipi Repau'te cuasama'ñe Repau chũ'ũsi'echi'a cho'oto t'ĩ'amanera'amũ jã'a. "Re'onaa'me ina; cu'ache cho'osi'e ro'iche peomũ inare", chiimanera'amũ Repau maire. ²⁹ Dios judiõpãichi'a paama'mũ. ũcuachi'a judiõ peonare paamũ. ³⁰ Dios ũcuate'eũ'mũ. Judiõpãi jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũacojñosinapi, Repau'te cuasato cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamũ Dios repanare. ũcuachi'a judiõ peona jĩkochã'tirũ chũto tũacojñomanesinapi, Repau'te cuasato cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamũ Dios repanare. ³¹ Jã'aja'ñejekũna, ¿Repau'te cuasanajejũ Diopi chũ'ũkũna Moisés tocha jo'kasi'e sũjojanaa'ñe mai? ¡Pãaũ! ¡Jã'aja'ñe cho'omanẽũ! Mai Repau'te cuasana Moisés tocha jo'kasi'e re'oja'che cho'oche chũ'ũñe na'ra cho'ome.

4

Abraham Diore masi cuasasi'ere kũamũ

¹ Mai aipãiu'te Abrahamre, ¿je'se cho'ũna pojõũ Dios? ² Diopi, "Chũ'ũ chũ'ũñe cho'okũjekũna pojõmũ chũ'ũ ikũre", chiito, "Re'oja'che cho'okũ'mũ chũ'ũ", chiire'ora'amũ Abrahamre. Jã'ata'ni Dios asakũ'te jã'aja'ñe i'kacu'amũ. Asacuhemũ Repau. ³ ũcuachi'a ija'che kũamũ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e:

Abrahampi Dioni cuasakũna re'oja'chechi'a cho'okũ'te cuasacheja'che cuasamũ Dios repau'te, chiimũ.

⁴ Pãiu cho'oche cho'okaiũ kuri kooche rupũ ãsima'ñea'me. Cho'oche cho'osi'e ro'ia'me. ⁵ Jã'ata'ni Dioni cuasajũ re'oja'che cho'onare ũcuauji repanani, "Re'onajejũna ro'iche peomũ inare", chiaũ chini cho'oma'me repana. Cu'ache cho'ojũ Repau'te cuhesinareta'ni re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasakũ rupũ cho'okaimũ Dios Repau'te cuasanare. Repana re'oja'che cho'osi'e ro'ima'ñea'me. ⁶ David jã'aja'ñe kũasi'kũa'mũ. Pãi re'oja'che cho'omanareta'ni Diopi re'oja'che cho'onare cuasacheja'che

cuasakuna pojojũ pa'iche'te kuasi'kua'mũ. ⁷ Iere tocha jo'kaasomũ repaũ David:

Dios chũ'ũñe'te jachajũ pãĩ cho'osi'e Diopi cuasama'to rũa re'omũ repanare.

Ûcuachi'a repana cu'ache cho'osi'ere tũnoto rũa re'omũ repanare.

⁸ Repana cu'ache cho'osi'ere ro'ia'jũ chini Diopi chũ'ũma'to rũa re'omũ repanare.

Jã'aja'ñe tocha jo'kaasomũ repaũ.

⁹ Judíopãĩ jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũacojñosinarechi'a re'oma'mũ jã'a. Judío peonare ùcuachi'a cho'okaimũ Dios. “Abrahamre Repaũni cuasakuna re'oja'che cho'okũ'te cuasacheja'che cuasamũ Dios”, chiiũ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'ere cuasakũ tochamũ chũ'ũ ija'ova. ¹⁰ Abrahamre repaũ jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũasirũmuchi'a jã'aja'ñe cuasamanesi'kua'mũ Dios repaũ'te. Aperũmũna repaũ jĩkochã'tirũ chuta'a chũto tũacojñomarũmũjẽ'e ùcuaja'che cuasasi'kua'mũ Dios repaũ'te. ¹¹ Abraham chuta'a jĩkochã'tirũ chũto tũacojñoma'kũpi Diore cuasarũmũ cu'ache cho'oma'kũre cuasacheja'che cuasaasomũ Dios repaũ'te. Na'a pa'isirũmũ jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũache'te jo'kaasomũ Dios repaũ'te, cho'okũ Repaũ ùcuarepa repaũ'te paache'te masia'kũ chini. Jã'ajekuna judío peona jĩkochã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũacojñomanapi Diore cuasanare ùcuanũko aipãija'iu'mũ repaũ. Abrahamre cuasacheja'che cuasamũ Dios repanare, cu'ache cho'omanare cuasacheja'che. ¹² Ûcuachi'a mai judíopãĩ jĩkochã'tirũ chũto tũacojñosina Diore cuasana aipãiu'mũ Abraham, chuta'a repaũ jĩkochã'tirũ chũto tũacojñomarũmũ Diore cuasacheja'che cuasanajejuna.

Dios Repaũ'te cuasanare cho'okaija'mũ chiisi'e ùcuarepa cho'okaiche'te kũamũ

¹³ Diopi chũ'ũũna na'a pa'isirũmũ Abrahamna'me repaũ jojosinajana Diore cuasana cheja pa'inare ùcuanũkore re'oja'che chũ'ũjanaaname. Dios ija'che i'kama'mũ: “Abrahamre chũ'ũ chũ'ũsi'e cho'osi'kũjekuna cho'okaija'mũ chũ'ũ”, chiima'mũ Dios. Jã'ata'ni Abrahampi Repaũni cuasakuna repaũ jojosinajanapi chũ'ũjũ paapũ chini cho'okaija'mũ Dios, re'oja'che cho'okũ'te cuasacheja'che cuasakũ. ¹⁴ Aperũmũ Repaũ chũ'ũ jo'kasi'e cho'onare Diopi pãĩ chũ'ũñe jo'karu Repaũ'te cuasana peoche cuasara'ame. Jã'aja'ñe peoche cuasato Dios cho'oja'mũ chiisi'e jorechũ'o pa'ira'amũ. ¹⁵ Dios Repaũ chũ'ũ jo'kasi'ere pãĩpi jachajũna pe'rukũ cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũmũ. Pãire Repaũ chũ'ũsi'e jo'kamanesi'e pa'ito jachana peora'ame.

¹⁶ Aperũmũ Dios, “Chũ'ũre cuasanarechi'a re'oja'che pa'iche rupũ ïsija'mũ chũ'ũ”, chiniasomũ. Repaũ i'kasi'e jorema'ñe rupũ ïsiku'mũ Dios, ùcuanũko maipi Abraham jojosinajanapi repaũ Diore cuasacheja'che cuasanapi judíopãina'me judío peona re'oja'che paapũ chini. Mai ùcuanũko aipãija'iu'mũ Abraham, Diore cuasana judíopãina'me judío peona. ¹⁷ Ie Diopi i'kakuna asajũ tochaasome pãĩ:

Abraham, mũ'ũ jojosina rũa jainũko pa'ijũ si'avãjũpãĩ pa'ijanaaname, chiniasomũ Dios Abrahamre. Repaũ'te cuasakũjekũ Abraham Diopi ñato mai aipãiu'mũ. Repaũ Dios si'ache cho'omasiku'mũ. Jũnisosinare vasomũ paapũ chini. Ûcuachi'a pãĩ chuta'a peorũmũ, “Paapũ”, chikuna pa'ime chura.

18 Dios repaũ'te Abrahamre ija'che i'kaasomũ: "Mũ'u jojosina rũa jainũko pa'ijũ si'avãjũpãi pa'ijanaa'me", chinasomũ Dios, chuta'a chĩi peokũni. Dios i'kasi'e cuasavesacheta'ni cuasasi'kũjekũna chura repaũ jojosina si'avãjũpãi pa'ime. 19-20 Cienrepaũsurũmũ pa'ikũji rũa aiva'ũta'ni ũcuachi'a repaũ rũjo Sara aiva'ojekona chĩi paacu'ache masakũta'ni ũcua Dios chũ'o jachamaneasomũ. "Dios peore masakũ'mũ", chiiũ cuasaasomũ repaũ. Dios i'kasi'ere jachamaneũna chĩi paacu'asinareta'ni Diopi cho'okaiũna chĩi paare'oasomũ repanare. 21 Jachama'ñe, "Dios Repaũ cho'ora chiiche cho'omasikũ cho'omũ", chinasomũ repaũ. 22 Jã'aja'ñe Abrahampi Dioni cuasakũna, "Repaũ'te re'oja'chechi'a cho'okũ'te cuasacheja'che cuasamũ Dios". 23 Abrahamre cuasachechi'a tochaa'kũ chini chũ'ũmanesi'kũa'mũ Dios Moiserere. 24 ũcuachi'a maire cuasache kũakũ tochasi'kũa'mũ. Maire Paakũ'te Jesucristo'te jũniso tãcojñosi'kũre vasosi'kũre Diore cuasanare ũcuachi'a re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamũ Repaũ maire. 25 Jesucristo mai cu'ache cho'oche'te ro'ikasa chini jũniso tãcojñosi'kũ jo'e vajũraniasomũ, Diopi maini cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakũna.

5

Diona'me re'oja'che pa'iche'te kũamũ

1 Jã'ajekũna maire Jesucristo'te cuasanare Diopi re'oja'chechi'a cho'onare cuasacheja'che cuasakũna ũcuauña'me re'oja'che pa'ime mai. Jesucristo'ji paakũna pe'ruma'mũ Repaũ maire. 2 Jesucristo'ji maire jũni ro'ikakũna pojokũ Repaũ'te cuasanare Dios maire re'onare cho'osi'kũa'mũ. Cho'okakũna Repaũ'te re'oja'che ja'me pa'ime mai chura. ũcuachi'a mai Dios pa'icheja'che re'oja'che pa'ijachere cuasajũ pojojũ cha'ame mai. 3 ũcuachi'a maini cu'ache ti'jñeto pojojũ pa'ime mai, maipi Repaũ'te cuasache'te na'a rũa che'chejũ. Pa'ivesache pa'itojẽ'e ũhasoma'ñe Repaũ'te ũcua cuasani na'a rũa koka paajũ re'oja'che pa'iche na'a rũa che'cheme mai. 4 Jã'aja'ñe pa'ivesache pa'itojẽ'e ũhasoma'ñe Repaũ'te ũcua cuasani rekoñoã na'a re'ojarekoñoã paajanaa'me mai. Maipi re'ojarekoñoã paani maire Dios re'oja'che cho'okaijachere pojojũ cha'ajanaa'me mai. 5 Dios maire re'oja'che cho'okaijache ũcuarepaa'me. Maini cuasakũ Repaũ Rekocho'te mai rekoñoãna raosi'kũa'mũ, maipi Repaũ maire cuasache'te masia'jũ chini.

6 ũcuachi'a mai iere masijũ Dios maire cuasache masime: Mai chuta'a re'oja'che cho'ovesũjũ Diore cuherũmũ, Repaũ chiisirũmũ ti'aũna jũni ro'ikanasomũ Jesucristo maire. 7 Pãiu'te, ũcuarepa cho'okũ'teta'ni, "Ikũpi vajũũ paau; chũ'ũpi chuenisora", chiima'me pãi. Chekũrũmũ rũa te'eñoã pãi chekũnani rũa re'onajejũna oni chuenisocosome, vajũna paapũ chini. 8 Jã'ata'ni Dios maire na'a rũa oimũ. Repaũ maire oiche ija'che cho'o ñosi'kũa'mũ Dios: Mai chuta'a cu'ache cho'orũmũ Jesucristo'ji mai cu'ache cho'oche'te jũni ro'ikaau chini chũ'ũsi'kũa'mũ.

9 Jesucristo'ji chie rao jũni ro'ikaisi'ejekũna maire re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamũ Dios. Jã'are masijũ ũcuachi'a Repaũ maire na'a rũa re'oja'che cho'okaijachere masime mai ie: Pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'ijũ paapũ chini Repaũ chũ'ũrũmũ, Jesucristo cho'okaisi'ejekũna ũcuarepa cho'okũ maini oiũ vati toa sani uuche'te ũsekaija'mũ. 10 Aperũmũ Diore mai cuherũmũ Repaũ Mamakũji maini jũni ro'ikaau chini raouña Diona'me re'oja'che pa'ime mai chura. Jesucristo'ji vajũrani pa'iu maire si'arũmũ re'oja'che cho'okaiũna jmamakarũjẽ'e

pe'rumaꝯ cu'ache cho'omaneja'mꝯ maire Dios, Repaꝯ'te ja'me pa'inajejuna.
¹¹ Ūcuachi'a Jesucristoji cho'okaiuna, Dioni cuasajꝯ rꝯa pojome mai. Maire Paakꝯ Jesucristo jūni ro'ikaisi'ejekuna, Diona'me re'oja'che pa'inaa'me mai.

Adán cu'ache cho'okaisi'ena'me Jesucristo re'oja'che cho'okaisi'ere kꝯamꝯ

¹² Ija'chea'me: Chareparo pa'isi'kꝯ Adán cu'ache cho'osi'kꝯjekꝯ jūnisosi'kꝯa'mꝯ. Cu'ache cho'osi'e ro'ia'me jū'iñe. Jā'ajekuna mai aipāiꝯ Adán jojosinajejꝯ cu'ache cho'oꝯ ūcuanꝯko jūnisonachi'aa'me mai. ¹³ Adán pa'irꝯmꝯpi vꝯa pāi cu'ache cho'oꝯ paniasome, Dios chuta'a Moiserere pāipi cho'oa'jꝯ chini chꝯ'umaruꝯmꝯ. Jā'ata'ni reparꝯmꝯ cu'ache cho'onareta'ni Moisés chꝯ'usi'e jachasi'e cuasamaneasomꝯ Dios, chuta'a asamanajejuna. ¹⁴ Jā'ata'ni Adán jojosina ūcuanꝯko Dios chꝯ'uñe Moisés chuta'a asamarꝯmꝯ pa'isina Adán Dios chꝯ'usi'e jachasi'ejache jachamanesinata'ni jūnisoasome. Repaꝯ Adán pāi ūcuanꝯkore cu'ache cho'okaniasomꝯ. Na'a cho'je raisi'kꝯpi Jesucristo pāi ūcuanꝯkore re'oja'che cho'okaniasomꝯ.

¹⁵ Adanna'me Jesucristo pāi ūcuanꝯkore cho'okaniasome. Jā'ata'ni ūcuaja'che cho'omaneasome. Adán Dios chꝯ'usi'ere jachakꝯ cu'ache cho'oasomꝯ. Te'eꝯ Repaꝯni jachaꝯna pāi ūcuanꝯko jūnisome. Jā'ata'ni Repaꝯ Dios maire oiꝯ chꝯ'uasomꝯ, Jesucristo te'eꝯji pāi ūcuanꝯko cu'ache cho'oche karama'ñe jūni ro'ikaꝯ chini. Ro'ikaicojñosinajejuna maire si'aruꝯmꝯ cho'okaimꝯ Dios, maipi re'oja'che paaru chini. ¹⁶ Adanna'me Dios ūcuate'e cho'okaimaneasome. Te'eꝯ Adán Dios chꝯ'usi'ere te'echo jachaꝯna pāi ūcuanꝯko cu'ache cho'osi'e ro'ia'jꝯ chini chꝯ'uja'mꝯ Dios. Pāi ūcuanꝯko Repaꝯ chꝯ'uñe ruarepañoã jachasinareta'ni maire oiꝯ ruꝯ cho'okaniasomꝯ Dios, Jesucristoji jūni ro'ikakuna, "Chꝯ'upi ñato re'onajejuna cu'ache ro'iche peomꝯ inare", chisa chini. ¹⁷ Te'eꝯ Adán Repaꝯ chꝯ'usi'ere jachaꝯna pāi ūcuanꝯko jūnisonaa'me. Jā'ata'ni Jesucristo Te'eꝯji maire jūni ro'ikakuna Dios maini oiꝯ re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamꝯ. Ūcuachi'a re'oja'che pa'iche Dios ruꝯ iŕiche koonapi re'oja'che pa'ijꝯ Jesucristo pāi ūcuanꝯkore chꝯ'urꝯmꝯ Repaꝯ'te ja'me chꝯ'ujanaa'me mai.

¹⁸ Jā'ajekuna te'eꝯji Dios chꝯ'usi'ere te'echo jachaꝯna si'avājꝯpāi repana cu'ache cho'osi'e ro'iche paame. Ūcuaja'che Te'eꝯji te'echo re'oja'che cho'okakuna si'avājꝯpāire Repaꝯ'te cuasanare Diona'me si'aruꝯmꝯ re'oja'che pa'ire'omꝯ, Diopi repanani cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakuna. ¹⁹ Te'eꝯ Adán Dios chꝯ'usi'ere jachaꝯna pāi ūcuanꝯko cu'ache pa'inaa'me Diopi ñato. Ūcuaja'che Jesucristoji te'eꝯ Dios chꝯ'usi'ere cho'oꝯna pāi jainꝯko re'oja'che pa'ime Diopi ñato.

²⁰ Dios re'oja'che chꝯ'uasomꝯ pāipi Repaꝯ chꝯ'usi'ere jachajꝯ cu'ache cho'onapi ūcuana jachache'te masia'jꝯ chini. Jā'ata'ni Repaꝯ chꝯ'usi'e jachajꝯ si'aruꝯmꝯ na'a rꝯa cu'ache cho'onareta'ni ūcuanani oiꝯ na'a rꝯa re'oja'che cho'okaisi'kꝯa'mꝯ Dios. ²¹ Pāi ūcuanꝯko cu'ache pa'ijꝯ jūnisome. Jā'ajekuna maini oiꝯ jūni ro'ikaꝯ chini Maire Paakꝯ Jesucristo'te raosi'kꝯa'mꝯ. Re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasakꝯ mai jūnisosirꝯmꝯ Repaꝯ pa'ichejana saja'mꝯ maire, si'aruꝯmꝯ ja'me paaru chini.

6

Jesucristo'te jovosinajejꝯ cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'imasiche'te kꝯamꝯ

1 Pãi chekuna ija'che i'kacosome: "Jã'aja'ñe pa'ito cuhama'ñe ũcuache cho'oñu mai, Diopi maini oiũ na'a re'oja'che cho'okaau", chicosome. 2 Jã'aja'ñe cuasache raa cu'amũ! Jã'aja'ñe pa'imateñu! Cu'ache cho'ochẽ ũhasosinaa'me mai. Chura Diopi cho'okaiũna cu'ache cho'oma'ñe pa'ire'omũ maire. Re'oja'che pa'imasinata'ni, ¿jo'e cu'ache cho'ojũ pa'ijanaa'ñe mai? 3 Ie masime mũsanũkona: Aperũmũ pa'isi'e jo'kaso Jesucristoni, "Chũ'are paajũ'ũ", chini Ũcuauñi jovo, Ũcuauña'me jũ'isinaja'ñe pa'ijũ okoro'vecojñosinaa'me mai. 4 Maire Jesure jovosinare Ũcuauñi jũni ro'ikakuna mai rekoñoã cu'ache cho'ouache sējokaisi'kua'mũ Dios, Jesure jũnisouña tãsi'ēja'che. Okoro'vecojñosinajejũ jũniso tãcojño jo'e vajũraisinaja'ñe pa'ime mai. Ũcuachi'a Dios peore Masiũjekũ Jesure jũnisi'kũre vasosi'ēja'che mai rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaisi'kua'mũ, maipi mama pa'ijũ re'oja'che paapũ chini.

5 Maipi Jesucristoni jovo mai aperũmũ pa'isi'e jo'kasosinaa'me. Jã'aja'ñe cho'osinajejũ Ũcuauña'me jũnisosinaja'ñe pa'ime mai. Repau jũniso tãcojñosi'kupi jo'e vajũrakuna mai rekoñoã care'vasirekoñoãre paajũ jũni vajũraisinaja'ñe mama pa'ime mai. 6 Ie ũcuachi'a masime mai: Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'kũjekũ Ũcuauña'me jũ'isinaja'ñe pa'ijũna maire vati paasinare tuasi'kua'mũ, maipi cu'ache cho'oma'ñe paapũ chini. Jesucristo jũni jã'aja'ñe cho'ouña cu'achechi'a cho'omasisina chura re'oja'che pa'imasime mai. 7 Pãi chekunare paajũ chũ'ũna repaña koo paacojñonapi jũnisoru jo'e paacu'amũ. Ũcuaja'che maipi Jesucristona'me jũ'isinaja'ñe pa'ijũna vatipi maini ũcuamakaru paauña chura Diopi cho'okaiũna re'oja'che pa'imasijũ cu'ache cho'omanaa'me mai.

8 Mai Jesucristona'me jũ'isinaja'ñe pa'ijũ iere masime: Repau jũni vajũjekũna Ũcuauña'me si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me mai. 9 Ũcuachi'a iere masime mai: Jũni vajũraisi'kũjekũ jo'e jũ'imateja'mũ Repau. Jũnisoche jo'e peomũ Repau'te. 10 Pãi cu'are peore jũni ro'ikaisi'kũjekũna jo'e jũ'iñe peomũ Repau'te. Jũni vajũrani pa'iu Dioni re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ Repau. 11 Ija'che cuasajũ'ũ mũsanũkona: Jesucristo cho'okaisi'ejekũna jũnisosina pa'icheja'che pa'ijũ cu'ache cho'oma'ñe pa'inaa'me mũsanũkona. Ũcuachi'a mũsanũkona Jesucristo jũni vajũrani pa'iu Diore re'oja'che cho'okaicheja'che vajũraisinaja'ñe pa'ijũ Diore re'oja'che cho'okaijũ pa'ime.

12 Icheja chejachi'a pa'ire'oca'nivũãre paajũna maire te'eñoã chuta'a cu'ache cho'ouamũ. Jã'ajekũna mũsanũkonare, Diore re'oja'che cho'okaijũ pa'inare cu'ache cho'ouatojẽ'e cho'omairo pa'ijũ'ũ, chiimũ chũ'ũ. Cu'ache cho'ona re'oja'che cho'ovesujũ repanare uachechi'a cho'omasinaa'me. 13 Mũsanũkonapi cu'ache cho'omaneñu chini peore meñe ũsejũ'ũ, cu'ache cuasajũ cho'ouache peore. Mũsanũkona ca'nivũãna'me rekoñoã Dioni ĩsijũ'ũ, Repau jũni cho'okaiũna re'oja'che paũu chini. Jmamakaru jẽ'e cu'ache cho'omairo pa'ijũ jũni vajũraisina pa'icheja'che mama pa'ijũ Dioni re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ'ũ. 14 Dios mũsanũkonare re'oja'che cho'okaimũ, re'ojachere cho'omasijũ cu'ache cho'oma'ñe paapũ chini. Aperũmũ mũsanũkona Dios pa'ichejana saũu chini Repau chũ'ũ jo'kasi'e raa cho'ojũ pa'isinaa'me. Jã'ata'ni chura jã'aja'ñe cho'ochẽ chũ'ũma'ñe, rupũ mũsanũkonare oiũ cho'okani cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repau.

Re'oja'che cho'omasiche'te kũamũ

15 Jã'aja'ñe pa'ito, Diopi maini oiũ mai cu'ache cho'oche'te jo'e cuasamaña Repau aperũmu chũ'u jo'kasi'e cho'omanata'ni, ¿cu'ache cho'ojanaa'ñe mai? ¡Pãañu! ¡Cu'ache cho'omaneñu mai!

16 Ie masime mũsanũkona: Mũsanũkonare ja'me pa'ikũji chekũni, “Chũ'ũre paajũ'u; mũ'u chiichechi'a cho'okasa”, chini repau'te paaku chũ'ũñechi'a cho'oku pa'ija'mũ repau. Jã'ata'ni jã'aja'ñe i'kato repau'te cho'ouache cho'ocua'aja'mũ. Diore jã'aja'ñe i'kanata'ni re'oja'che pa'ime, “Chũ'ũre paajũ'u; mũ'u chiichechi'a cho'okasa”, chiina. Ũcuaja'che mũsanũkonapi cu'ache'te cho'ojũ re'oja'che cho'oche cavesũsoru re'oja'che cho'ouanareta'ni cho'ocua'aja'mũ, mũsanũkonare vatipi paakũna. Jã'aja'ñe cho'onare cuhekũ sũjomũ Dios. Aperũmu mũsanũkona Dios pa'ichejana sañu chini Repau chũ'u jo'kasi'e rũa cho'ojũ pa'isinaa'me. Jã'ata'ni chura jã'aja'ñe cho'oche chũ'ũma'ñe rupũ mũsanũkonani oiũ re'oja'che cho'okani cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repau. 17 Iere cuasaku Diore, “Re'orepamu”, chiimũ chũ'u: Aperũmu mũsanũkonare vatipi paasi'kũa'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkonare pãipi Dios chũ'o re'oja'chere che'chojũna asa chẽa pojojũ Diopi cho'okaiũna peore cho'ojũ pa'inaa'me. 18 Diopi cho'okaiũna vati mũsanũkonare paasi'kũpi teana jũ'u'isi'kũa'mũ. Chura mũsanũkona Dios neenajejũ Repau chiichechi'a cho'oñu chiime. 19 Ie asamasire'oche kũamũ chũ'u mũsanũkonare na'a rũa asa masia'jũ chini: Aperũmu mũsanũkona cu'ache cuasajũ cu'achechi'a cho'ojũ si'arũmu na'a rũa cu'ache cho'ojũ pa'isinaa'me. Chura re'oja'chechi'a cho'oñu chini mũsanũkona ca'nivũãna'me rekoñoã Dioni ñisijũ'u, Repauji cho'okaiũna re'oja'che cuasajũ si'arũmu na'a re'oja'che cho'ojũ pañu chini. 20 Mũsanũkonare vati paarũmu re'oja'che cho'ochejẽ'e cuasamanesinaa'me. 21 Aperũmu mũsanũkonare uachechi'a cho'ojũ pa'isinaa'me, “Jã'aja'ñe cho'oni'te pojojanaa'me mai”, chini cuasajũ. Jã'ata'ni mũsanũkona chura reparũmu cho'osi'ere cuasani vajũchũjũ pojoma'me. Aperũmu mũsanũkona cho'osi'ejache cho'onare cuhekũ sũjomũ Dios. 22 Jã'ata'ni chura Jesucristo cho'okaisi'ejekũna Dios neenajejũ vatipi jũukũna si'arũmu na'a rũa re'oja'che cho'ojũ Diona'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me mũsanũkona. 23 Maire cu'ache cho'onare cuhekũ sũjomũ Dios, mai cu'ache cho'osi'e ro'i. Jã'ata'ni Maire Paaku'te Jesucristo'te jovosinare Diopi rupũ cho'okaiũna Ũcuana'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

7

Dios aperũmu chũ'u jo'kasi'ere Jesucristo'te jovosinapi cho'oma'to ro'iche peomũ

1 Asarepajũ'u, chũ'u majapãi. Dios chũ'ũsi'e masime mũsanũkona. Ũcuaja'che masime ie: Pãi vajũna cheja pa'irũmũna, Dios chũ'ũsi'ere cho'oma'to cu'amũ. Jũ'isirũmu cho'oma'ñea'me jã'a. 2 Ija'chea'me. Ija'che kũamũ Dios chũ'ũñe: Romio umũu'te vejani repau jũnisorũmũjatũ'ka umũ pa'imo. Repau jũnisoruta'ni umũ peo'o'mo. Te'eo pa'imo repao. 3 Repao ãjũ jũnisorũmũna chekũni umũu'te vejani Diopi ñato cu'ache cho'oma'mo. Jã'aja'ñe cho'oni Dios chũ'ũñe jachama'mo repao. Jã'ata'ni ãjũ chuta'a vajũ pa'itona chekũni umũu'te pani Diopi ñato cu'ache cho'omo repao.

4 Jã'aja'ñe pa'imũ maire. Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e ãjũja'ñe pa'isi'kũa'mũ maire. Jã'ata'ni Jesucristo'te jovosinajejũ Ũcuana'me jũ'isinaja'ñe pa'ime mai. Jũnisosinaja'ñe pa'ijũna Moisés tocha jo'kasi'e

mai ñjũja'ñe pa'ima'mũ chura. Jã'ajekũna aperũmu Repau chũ'ũna tochasi'e peore cho'oma'to ro'iche peomu. Jesucristo jũni vajuraisi'kũpi paamu maire, Dioni si'arũmu na'a rua re'oja'che cho'okaiju paapu chini. ⁵ Aperũmu mai cu'arekoñoãre paaju cu'ache cho'ouakũna cu'achechi'a cho'osinaa'me. Jã'ajekũna Dios cho'omanejũ'u chiisi'eta'ni asasinajeju ũcuare cho'ouakũna cho'osinaa'me mai. Si'arũmu na'a rua cu'ache cho'ojũ pa'isinaa'me. Jã'aja'ñe cho'ojũ vati toana saira'asinaa'me mai. ⁶ Aperũmu Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e peore cho'omanerena rua cu'asi'kũa'mũ maire. Jã'ata'ni chura Jesucristoni cuasaju jovosinajeju ũcuau'na'me jũ'isinaja'ñe pa'iju Repauji chũ'ũna Moisés aperũmu tocha jo'kasi'e peore cho'omanareta'ni maini oiu re'oja'che cho'okaimũ Repau. Chura Jesucristo chẽa paanajeju, Dios Rekochoji cho'okaiũna mamarekoñoãre paaju cho'ochẽ cho'okaime mai Repau'te.

Jesucristo'te cuasanata'ni ũcuare rekoñoã cu'ache paache'te kũamũ

⁷ Jã'aja'ñe pa'ito, ¿Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e cu'aku? ¡Cu'ama'mũ! Jã'aja'ñe i'kama'kũa'mũ chũ'u. Moisés tocha jo'kasi'ere peoni chũ'u rekocho cu'ache pa'iche vesura'amũ chũ'u. Jã'are ñaku che'chesi'kũa'mũ chũ'u. Ija'chea'me: Moisés tocha jo'kasi'epi, “Chekũna neemajñaruãre tua paauache ñamanejũ'u”, chiima'to chũ'ure tua paauache vesura'asi'kũa'mũ chũ'u. ⁸ Chũ'ure, cu'ache cho'oneekũjekũna, “Jã'are cho'omanejũ'u”, chiito na'a rua cho'ouasi'kũa'mũ. Chekũna neemajñaruã ũcuauamajñaruã paauasi'kũa'mũ chũ'ure. Chũ'ũmanesi'e pa'ito jachamanera'asi'kũa'mũ. ⁹⁻¹⁰ Aperũmu Dios chũ'ũsi'e chũ'u vesurũmu, “Re'okũ'mũ chũ'u”, chini pojokũ cuasasi'kũa'mũ. Jã'ata'ni Dios chũ'ũsi'e che'chesirũmu masikũta'ni cho'ocuhekũ jachasi'kũa'mũ chũ'u. Jã'arũmũpi jachakũna cuhekũ sējosi'kũa'mũ Dios chũ'ure. Dios maire jã'aja'ñe cho'oma'ñe paapu chini chũ'ũsi'kũa'mũ, maipi ũcuau'na'me re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni chũ'ũpi Repau chũ'ũsi'ere asa jachakũna cuhekũ sējosi'kũa'mũ chũ'ure. ¹¹ Dios chũ'u jo'kasi'ere asani, cu'arekocho'te paaku rũhiñe cuasamaũ ija'che cuasasi'kũa'mũ chũ'u, vatipi jorekũna: “Dios chũ'ũsi'e cho'oma'to ũcuare'oja'mũ chũ'ure”, chini Repau chũ'ũsi'e jachasi'kũa'mũ chũ'u. Jachakũna Dios chũ'ure cuhekũ sējosi'kũa'mũ.

¹² Dios chũ'u jo'kasi'e cu'ama'mũ. Rua re'omũ. Re'oja'chere che'chomũ. ¹³ Jã'aja'ñe pa'ito, Dios chũ'ũni cuhekũ sējoñe'te kũaku, ¿Repau aperũmu chũ'u jo'kasi'e chũ'ure cu'ache cho'oku? ¡Pãamũ! ¡Jã'aja'ñe i'kama'kũa'mũ chũ'u! Ija'chea'me: Chũ'u cu'achechi'a cho'omasiche'te chũ'ũpi masia'kũ chini re'oja'che chũ'ũsi'kũa'mũ Dios. Cu'ache cho'okũ chũ'u rekocho cu'ache pa'iche masicuhamũ chũ'u, Dios chũ'ũsi'e re'oja'chere asani.

¹⁴ Iere masime mai: Moisés tocha jo'kasi'e Dios Rekochoji chũ'ũsi'ea'me, maipi Repau chiiche re'oja'che cho'ojũ paapu chini. Chũ'ũta'ni chũ'ure cho'ouache'te cho'okũ vati chũ'ũñe cho'okũ'mũ. ¹⁵ Vesũmu chũ'u cho'ochẽ. Chũ'ure cho'ouache re'oja'che cho'oma'kũa'mũ. Chũ'u cho'ocuhecheta'ni cu'ache cho'okũ'mũ. ¹⁶ Chũ'u cu'ache cho'ochẽ'te cuhekũjekũ iere masimũ chũ'u: Moisés tocha jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'ochẽ'te ũsechejekũ rua re'oja'imũ. ũcuarepare chũ'ũmũ. ¹⁷ Chũ'u cu'ache cho'ochẽ chũ'ure cho'ouachema'mũ. Cu'ache cho'ocuhemũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u rekocho chuta'a cu'ache pa'iu chũ'ũni cu'ache cuasokũna jã'aja'ñe cho'omũ chũ'u. ¹⁸ Iere masimũ chũ'u: Chũ'ũchi'a te'eũ pani jmamakarũjẽ'e re'oja'che pa'ima'mũ, chuta'a chũ'u rekocho cu'ache paaku. Rua re'oja'che cho'ora chiikũ'teta'ni cho'ocu'amũ chũ'ure. ¹⁹ Re'oja'che cho'ora chinijẽ'e

cho'oma'mu chu'u. Cu'ache cho'omanera chini ũcua cho'omu chu'u.
²⁰ Chu'upi cu'ache cho'ochete cuheto chu'ure cho'ouama'nea'me. Chu'u
 rekocho chuta'a cu'ache pa'iu chu'uni cu'ache cuasokuna jā'aja'ne cho'omu
 chu'u.

²¹ Si'arumu ija'che pa'ikumu chu'u: Re'oja'che cho'ora chiikuta'ni ũcua
 cu'ache cho'okumu chu'u. ²² Diopi chũ'uuna Moisés tocha jo'kasi'ere chu'u
 rekochoji raa chiiu cho'ora chiimu chu'u. ²³ Jā'ata'ni chu'u rekocho chuta'a
 cu'ache pa'iana jachaku cu'ache cho'omu chu'u. Si'arumu chu'u rekocho
 cu'ana'me raa cavamu. Cu'api cajejanisouna re'oja'che cho'ocua'mu
 chu'ure. ²⁴ ¡Raa cu'amu chu'uvare! Cu'achi'a cho'okujekuna Dios chu'ure
 cuhekũ sējoja'mu. ¿Neepi chu'ure cho'okaijanaa'ne? Raa oimu chu'u.
²⁵ ¡Jā'ata'ni cho'okaiku pa'imu! Diopi chũ'uuna Maire Paaku Jesucristoji
 cho'okaimu chu'ure. Jā'ajekuna raa pojoku Diore, "Re'orepamu", chiiu
 pa'imu chu'u.

Chu'u i'kasi'e ija'chea'me: Chu'u rekocho Dios chũ'uñe peore cho'ora
 chiimu chu'u. Jā'ata'ni Diopi cho'okaima'to chu'u rekocho chuta'a cu'ache
 pa'iana cho'ocua'ajamu chu'ure.

8

Dios Rekochoji cho'okaiuna re'oja'che pa'iche'te i'kamũ

¹ Jā'ajekuna chura Jesucristo chēa paanare Diopi, "Re'onaa'me
 ina", chiiuna, cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu. ² Aperumu chu'ure
 cu'achechi'a cho'omasikuna cuhekũ sējosi'kua'mu Dios. Churata'ni Je-
 sucristo cho'okaisi'jekuna Ũcuau'ni cuasaku jovo'una Dios Rekochoji
 cho'okaiuna Ũcuau'na'me re'oja'che ja'me pa'imu chu'u. ³ Dios maire
 re'oja'chere chũ'usi'kua'mu, maipi re'oja'che cho'ojũ Ũcuau'na'me paaru
 chini. Jā'ata'ni maire re'oja'che cho'ocua'asi'kua'mu, vatipi maini paakuna.
 Jā'aja'ne pa'inani Dios Repau Mamaku'te raosi'kua'mu, mai cu'ache
 cho'onaja'uta'ni jmamakarũjē'e cu'ache cho'oma'ne pa'iu mai cu'are jūni
 ro'ikaau chini. Diopi chũ'uuna mai cu'are Jesupi jūni ro'ikakuna maire
 pe'ruche cuhasosi'kua'mu Dios. Jā'ajekuna chura maire Repau'te ja'me
 re'oja'che pa'ire'omu. ⁴ Jā'aja'ne Dios maire cho'okaisi'kua'mu, mai te'ena
 meñe cu'ache cuasaju cho'ochete cho'oma'ne pa'iju, Ũcuau Rekochoji
 cho'okaiuna Repau chũ'uñe'te cho'ojũ paaru chini.

⁵ Pāi repana rekoñõ cu'ache cuasachechi'a cho'ona repanare uachechi'a
 cuasaju cho'ome. Pāi Dios Rekocho chũ'uñe'te cuasaju cho'onata'ni
 Dios chiiche'te cuasaju cho'ome. ⁶ Pāi repana rekoñõ te'ena cu'ache
 cuasaju cho'onare cuhekũ sējomu Dios. Dios Rekocho chiiche cuasaju
 cho'onata'ni Repau'na'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me. ⁷ Repanare
 cu'ache cho'ouachechi'a cuasana Dioni cuheju Repau chũ'uñe cho'oma'me.
 Chekurumu Repau chũ'uñe cho'oñu chiitojē'e ũcua cho'ocua'ara'amu
 repanare. ⁸ Pāi repana rekoñõ cu'ache cuasachechi'a cho'ona repanare
 uachechi'a cho'ojũ Diore pojovesume. Jā'ajekuna repanare pojoma'mu
 Dios.

⁹ Mũsanukonata'ni, Jesucristo chēa paanajeju Dios Rekocho'te paaju
 Repau chiiche'te cuasaju mũsanukona cu'ache cuasache cho'oma'me. Pāi
 Dios Rekocho peonata'ni Jesús neenama'me. ¹⁰ Mũsanukonare cu'ache
 cho'ojuna cuhekũ sējosi'kua'mu Dios. Jā'ata'ni Jesucristo'te jivosina-
 jeju Ũcuau'na'me jũ'isinaja'ne pa'ijana Diopi mũsanukonani cu'ache
 cho'omanare cuasacheja'che cuasakuna Ũcuau'na'me re'oja'che pa'ire'omu
 mũsanukonare chura. ¹¹ Ũcuachi'a Jesure jūniso tācojñosi'kure Vasosi'ku

Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaija'mu musanukonare, jūnisosirumu vajurani mamaca'nivuaāre koo paaa'ju chini.

¹² Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Dios Rekochoji ja'me pa'imū maire. Jā'ajekuna maire cho'ouache cu'ache cho'oju pa'imaneñu mai.

¹³ Musanukonare uachechi'a cuasaju cho'oju pa'ito cuhekū sējoja'mu Dios. Jā'ata'ni Dios Rekochoji cho'okaiuna musanukonare cu'ache cho'ouache'te jo'kasoni Diona'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona.

¹⁴ Dios Rekocho chū'ūne cho'ona ūcuanuko Dios chīia'me. ¹⁵ Musanukona Jesucristo'te jovorumu Dios Repau Rekocho'te īsisi'kua'mu, musanukonari, "Repau chīia'me mai", chiiju masia'ju chini. Aperumu cu'achechi'a cho'omasisinaa'me musanukona. Churata'ni Repau chīijeju re'oja'che pa'imasime. Jā'are masiju vajuchuma'me musanukona, cu'ache cho'osi'e ro'imanejanajeju. Repau Rekochoji cho'okaiuna, Repau chīijeju, "Ja'ku", chiime musanukona Repau'te. ¹⁶ Repau Rekochoji mai rekoñoāna kuakuna, "Dios chīia'me mai", chiime. ¹⁷ Repau chīijejuna Dios rua re'oja'che īsija'mu maire, mai a'chare Jesucristo'te īsisi'eja'che. Icheja cheja pa'irumu Dios chīijeju mai a'chu Jesucristo cu'ache cho'ocojñosi'eja'che cho'ocojñome mai. Na'a pa'isirumuta'ni Repau pa'ichejana sani Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

Dios maire si'ache re'oja'che īsijachere kumatū

¹⁸ Chura sumava'na pa'ime mai cu'ache cho'onajeju. Na'a pa'isirumuta'ni Dios maire chekuna ñaju'te re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mu. Re'oja'che pa'ijuna Dios maire rua pojoja'mu. Jā'ajekuna irumu pa'iche cuasamañe na'a pa'isirumu pa'ijachere cuasaku pojomu chu'u. ¹⁹ "Reparumu na'mi tī'aa'ku", chiiju cha'ame ūcuanuko Dios cho'osina, Repau chīi pa'ijachere masiñu chini. ²⁰ Pāipi cu'ache cho'orena Dios chū'usi'e cu'ache si'ache pa'imū chura. Peore si'asochē pa'imū. Jū'iñe pa'imū. Ñañañe pa'imū. Rupū pa'ima'mu jā'a; Dios chū'usi'ea'me, pāi cu'ache cho'osi'e ro'i. Repau chiisirumujatū'ka jā'ajañe pa'ija'mu icheja cheja. ²¹ Jā'ata'ni na'a pa'isirumuna Repau chū'usi'e cu'ache peore sējoja'mu Dios. Si'asochē peoja'mu. Jū'iñe peoja'mu. Ñañañe peoja'mu. Re'oja'chechi'a pa'ija'mu. Dios Repau chīi re'oja'chechi'a pa'inare cho'orumuna Repau cho'osi'e peore si'ache re'oja'che care'vasoja'mu. ²² Dios chū'usi'e cu'a peore irumujatū'ka ūcua cu'amū, romio'te chīi jñaapi'rako'te asicheja'che. Jā'are masime mai. ²³ Ūcuachi'a mai rekoñoāre Dios Rekochoji apicare'vakuna reparumupi na'mi tī'aa'ku chini cha'ame mai, chuta'a cu'ache pa'iju oiju. Reparumu Dios maire Repau chīi re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mu. ²⁴⁻²⁵ Maire re'oja'chechi'a pa'inare Dios cho'ojachere cuasaju Jesucristoni jovosinaa'me mai, Ūcuana'me si'arumu re'oja'che pañu chini. Re'oja'chechi'a pañu chini cha'ame mai, rekoñoāpi chuta'a cu'ache pa'ina. Mai chuta'a paa ñamañejekuna cha'ame mai. Pāi repana paa ñañe cha'ama'me. Diopi cho'okaiuna pojōju cha'ame mai.

²⁶ Ūcuachi'a pa'ivesunare Dios Rekochoji cho'okaimū maire. Mai rekoñoā cuasache'te maipi Dioni kuavesuto Repau Rekochoji kuakaimū maire. Mai chu'opi Diore sēevesuche Repau Rekochoji sēekaimū. ²⁷ Dios mai rekoñoā pa'iche masimū, ūcuachi'a Repau Rekocho cuasache. Jā'ajekuna Repau Rekocho Diorechi'a asare'ochēji Repau chiiche'te sēekaimū maire Repau chēa paanare.

Dios Repau'te cuasanare maire re'oja'che cho'okaija'mu na'a rua pa'imasia'ju chini

²⁸ Iere masime mai: Re'oja'che paapɔ chini Dios chēasinare Repau'te cuasanare maire si'ache ti'jñeñe Repau cho'оче'me, maipi si'arumɔ na'a rɔa re'oja'che pa'imasia'jɔ chini. ²⁹ Maire teana apereparumɔna masicojñonare ija'che i'kaasomɔ Repau: "Repau chɔ'ɔ Neekɔ pa'icheja'che re'oja'che paapɔ. Chɔ'ɔ Chĩi charo cakujekɔ chɔ'ure cuasana ũcuauko majaa'chɔ paau", chini cuasaasomɔ Dios maire. ³⁰ Apereparumɔna maire masikɔ chēasi'kɔa'mɔ Dios. Maire Repau chēasinare cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamɔ. Jã'aja'ñe cuasacojñonajejɔna re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mɔ Repau maire, Repau Mamakɔ pa'icheja'che re'oja'che paapɔ chini.

³¹ Jã'are masijɔ ija'che cuasame mai: Maini Diopi oiɔ maire cuhenare cajejaimɔ. ³² Repau Mamakɔ'te ũsema'ñe rupɔ ĩsisi'kɔa'mɔ, maini ũcuaukore jũni ro'ikaau chini. Mamakɔ'te ũsema'ñe ĩsisi'kujekɔ ũcuachi'a ũsema'ñe re'oja'chere si'ache rupɔ ĩsija'mɔ Repau maire. ³³ Diopi maini cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakɔna maire Repau chēasinajejɔna chekɔna mai pa'iche ña cuhejɔ cu'ache i'kacheta'ni asamaneja'mɔ Repau. ³⁴ Diopi maire, "Re'onaa'me ina", chiito, ¿neepi maire, "Cu'ache cho'osinaa'me ina", chiijanaa'ñe? Jesucristo maire jũni ro'ikani jo'e vajurani pa'ia Diore kueñe ũjajũtu cakã'kore ñu'ia sēekaimɔ maire. ³⁵ Jesucristo jmamakarujẽ'e cuhama'ñe cuasamɔ maire. Maire rɔarepañoã cu'ache cho'ocojñoto oimɔ Repau. Maire cu'ache si'arumɔ ti'jñeto oimɔ Repau. Maipi Repau'ni cuasajɔna pãipi maini cu'ache cho'oto oimɔ. ãu peova'na pa'ito oimɔ Repau. Maipi chɔova'na pa'ijɔ kãña peoto oimɔ. Maire asivajuchɔache pa'ito oimɔ Repau. Pãipi maini vanisoñu chiitojẽ'e oimɔ Repau maire. ³⁶ Ija'che kuamɔ Dios chɔ'o aperumɔ tocha jo'kasi'e:

Mɔ'uni cuasajɔna chɔkɔna'te pãi si'arumɔ vanisõñu chiime.

Ovejava'nare vanisõjava'nare cuasacheja'che cuasajɔ chɔkɔna'te rɔa cu'ache cho'ome repau,

chiimɔ. ³⁷ Jã'aja'ñe cho'ocojñonata'ni, Diopi maini oiɔna Jesucristo cho'okaisi'jekɔna Repau'ji cho'okaiɔna kokana cava cajejaicheja'che maipi Repau'te cuasache'te ũhamapɔ na'a rɔa re'oja'che pa'ime mai. ³⁸⁻³⁹ Iere masimɔ chɔ'ɔ: Jesucristo chēa paanajejɔna Dios maire rɔa chiimɔ. Maipi jũnisoto ũcua cuhama'ñe cuasamɔ Repau maire. Maipi rɔa jeerumɔ vajɔna pa'itojẽ'e ũcua cuhama'ñe cuasamɔ Repau maire. Angeleji ũseñu chiitojẽ'e, cuhama'ñe cuasamɔ. Chekɔrumɔ vatipi ũseñu chiitojẽ'e, cuhama'ñe cuasamɔ maire. Pãi chɔ'ɔnapi ũseñu chiitojẽ'e, cuhama'ñe cuasamɔ Repau. Chura cho'ochena'me na'a pa'isirumɔ cho'ojachejẽ'e, cuhama'ñe cuasamɔ. Jesucristo chēa paanajejɔna Dios maire cuhama'ñe cuasamɔ, maipi cɔnaumɔ pa'ito ũcuachi'a cheja pa'itojẽ'e. Cuhama'ñe cuasamɔ Repau maire Repau cho'osina te'eujẽ'e jujama'ñe ũseñu chiitojẽ'e.

9

Dios Israel jijosinare chēa paache'te kuamɔ

¹ Jesucristo neekujekɔ jorema'ñe ũcuarepare i'kamɔ chɔ'ɔ. ũcuaja'che Dios Rekochoji chɔ'ɔ rekochoja kuakɔna ũcuarepare kuamasimɔ chɔ'ɔ.

² Chɔ'ɔ majapãire chɔ'ɔ rekochoji judiõpãire si'arumɔ oiɔna rɔa suma'mɔ chɔ'ure. ³ Chɔ'ure cho'ore'oto Jesucristo'te ja'me pa'ima'ñe vati toa sani uukɔ repau cu'ache cho'osi'e ro'ikɔ pasa chiira'amɔ chɔ'ɔ, chɔ'ɔ majapãipi ũcuana'me paapɔ chini. ⁴ Mai judiõpãi aipãire Israel

jojosinajejuna Moisés pa'irum Repau chii paapu chini chēa ja'me pa'iu rua Miakujji ija'che i'kaasomū Dios: “Musanukonapi chū'u chū'ũñe'te cho'oto ja'me pa'iu cho'okaija'mū chū'u”, chiniasomū Dios. Repau chū'ũñe'te tochaakū chini chū'ũasomū Dios Moiserē, tocha paakū repanani che'chokuna asa chēa pa'imasia'ju chini. Repau vū'ena chi'i Repauni pojochē jo'kaasomū. Repanare Repau cho'okaijache kuaasomū Repau Dios mai judío aipāi. ⁵ Israel mamachii chukuna aipāia'me. Ūcuaja'che Cristo, pāiu ainee Israel jojocojñosi'kua'mū. Ūcuajji Cristo Dioa'mū. Peore chū'ukujekū si'arumū pojocojñokū'mū Repau. Jā'aja'ñe paau.

⁶ Dios Repau i'kasi'e jorema'ñe Israelpāi cho'okaimū. Jā'ata'ni ūcuanuko Israel jojosina Diopi ñato repana rekoñoā Israelpairepama'me. ⁷⁻⁹ Ija'chea'me: Abraham jojosina ūcuanukore chēama'mū Dios. Abrahamre ija'che i'kaasomū Dios: “Jo'e ūsurumū chū'u jo'e rani ñato chii're paaja'mo Sara”, chiniasomū. Dios i'kasi'kū jojosina Dios chēasinachi'aa'me, Sara mamakū jojosina. Abraham jojosina ainesina ūcuanuko Dios chēasinachi'ama'me. Ūcuachi'a Dios ija'che i'kaasomū repau'te: “Mū'u jojosina ūcuanukore chēama'ñe Isaac jojosinarechi'a chēa paaja'mū chū'u”, chiniasomū Dios Abrahamre.

¹⁰ Jā'ata'ni Isaac jojosina ūcuanuko Dios chēasinama'me. Repau rūjo Rebeca chii teana ka'chanare jñaasomū, mai aipāiu Isaac chii, Esauna'me Jacob. ¹¹ Chuta'a repanare jñaamarumū repana cu'achejē'e cho'oma'ñe re'oja'chejē'e cho'omarumū repau cho'ojache cuasama'kuta'ni Repau'te uache cho'ora chini Jacobni chēasomū Dios. “Repau aineesirumū soija'mū chū'u repau'te, chū'u neekū paau chini”, chiniasomū Dios. ¹² Jā'aja'ñe cho'ora chini puka'kore Rebeca'te ija'che i'kaasomū Dios: “Cho'jeu pa'ijau majaa'chūni chū'ũja'mū”, chiniasomū. ¹³ Na'a pa'isirumū Diopi i'kauna ija'che tocha jo'kaasome pāi: “Jacobni chiiu Esaueta'ni chēacuhesi'kua'mū chū'u”, chiniasomū Dios.

¹⁴ Jā'ajekuna, ¿“Jā'aja'ñe cho'okū ūcuarepa cho'omanesi'kua'mū Dios”, chiiche mai? ¡Pāame! ¡Jā'aja'ñe i'kamanaa'me mai! ¹⁵ Moiserē ija'che i'kaasomū Dios: “Chū'ure uanarechi'a oija'mū chū'u”, chiniasomū. ¹⁶ Dios Repau'te oianarechi'a oiu chēamū. Jā'ajekuna pāi, “Dios chū'ũñe'te cho'oja'mū chū'u, Diopi chū'uni chēaa'kū chini”, chiiju cuasana ūcuarepa cuasamanaa'me. ¹⁷ Aperumū tochasi'e Dios chū'o Repau chiiche cho'ora chini Repau'te uanare chēañe'te ija'che kuamū:

Egipto canare chū'ukū'te ija'che i'kaasomū Dios, Israelpāi cu'ache cho'okū'te:

“Chū'upi mū'ure pāi chū'ukū'te jo'kasi'kua'mū, mū'upi repanare cu'ache cho'okuna

chū'upi re'oja'che cho'okaiuna chū'u cho'omasiche'te pāipi masia'ju chini, ūcuaja'che pāi si'achejñaruā pa'ina chū'u pa'iche'te asa masia'ju chini”, chiniasomū Dios repau'te,

chiimū. ¹⁸ Jā'ajekuna Dios Repau'te oianare oimū. Ūcuaja'che Repau'te oiamanare cu'ache ti'jñeñe cho'omū, repanare uache cu'ache cho'ojū Repauni na'a rua cuhea'ju chini.

¹⁹ Chekurumū mū'u chū'ure ija'che sēemū: “Jā'aja'ñe pa'ito, ¿je'se pa'iu pāiu'te, ‘Cu'ache cho'omū’, chiiku Dios? Diopi Repau'te uache cho'oto, ¿neepi Dios cho'ochē ūsejanaa'ñe?”, chiimū. ²⁰ Jā'aja'ñe i'kakū'te ija'che i'kaja'mū chū'u: ¿Jeeja'iujekū mū'ure Cho'osi'kure Diore ke'rekū mū'u? Pāiu'mū mū'u. Churupūji i'kamasini repapū tūosi'kure ija'che

i'kamanera'amu: “¿Je'se pa'ina mu'u chu'ure ija'ipu t̃ou?” chiim-
era'amu. ²¹ Toto t̃oku'te repau'te uache t̃ore'omu. Churupu rua re'oja'ipu
t̃ouato t̃ore'omu repau'te, p̃ipi ña, “Masia'mu iku”, chiapu chini.
Ūcuachi'a cu'amajñaruare mañara chini ūcuate'eca'rep̃uji cu'ara'puru
t̃ouato t̃ore'omu repau'te.

²² Diore ūcuaja'che toto t̃oku'te ūcuauache t̃ore'ocheja'che Repau'te
uache cho'ore'omu. Jã'ajekuna maire Repau cho'osinajejuna Repau'te
uache cho'oku p̃i cu'ache cho'osi'ere pe'ruk̃u ro'iche chũ'uñena'me
Repau cho'omasiche cho'o ñora chini chuta'a cho'oma'ñe cha'am̃u Repau,
p̃i Repau'te pe'rucojñona s̃ejouato, s̃ejore'onare. ²³ Ūcuachi'a Repau
oiu ch̃easinapi cu'ache cho'oche ũhaso Repauni cuasaju jovoaj̃u chini
cha'am̃u, re'oja'chechi'a pa'inare cho'ona p̃ipi ña, “Peore masim̃u
Dios”, chiiju masia'ju chini. Jã'ajekuna aperum̃u Repau i'kasi'ere cho'ora
chini Repau pe'runare cu'ache cho'oma'ñe cha'am̃u. ²⁴ Jã'aja'ñe cho'ora
chini Dios maire soisi'kuam̃u, joopoachi'a, judiop̃aina'me judío peonare.

²⁵ Diopi i'kakuna ija'che tocha jo'kaasom̃u Oseas:

“P̃i chu'u neena pa'imatesinare,

‘Chu'u neenaa'me ina’, chiija'm̃u chu'u.

Chu'u cuhesiṽaj̃up̃aire, ‘Iṽaj̃ure chiim̃u chu'u’, chiija'm̃u.

²⁶ ‘Musanukona icheja cana chu'u neenama'me’, chiisicheja canare,
‘Chu'u Si'arum̃u Pa'iku ch̃ia'me musanukona’, chiija'm̃u chu'u”, chi-
isi'kuam̃u Dios,

chiim̃u Oseas tocha jo'kasi'e. ²⁷ Isaías Israelp̃aire Dios chu'ore chu'vak̃u
ija'che i'kaasom̃u:

Israel jijosinare chiara mejavu mejara'karuãjanuko jainuko pa'inareta'ni
te'evanare oiu

ch̃e paaku Repau pa'ichejana saja'm̃u Dios.

²⁸ Repau i'kasi'e jorema'ñe peore na'mi cho'oja'm̃u Repau icheja pa'inare,
chinasom̃u Isaías. ²⁹ Aperum̃u repau Isaías ija'che i'kaasom̃u:

Dios, canam̃u pa'inare ūcuaukore Chũ'uku, maire Israelp̃i te'evanare
jujama'to

Sodoma vu'ejoopo canana'me Gomorra vu'ejoopo cana cu'ache
cho'ocojñoneja'ñe

cho'ocojñora'ame mai.

Israelṽaj̃up̃i peora'ame,

chiiche tocha jo'kaasom̃u repau Isaías.

Israelp̃i Jesucristo repanare cho'okaisi'e jachache'te kuam̃u

³⁰ Jã'ajekuna ija'chea'me: Diopi Repau'te cuhesinani judío peonare
cho'okaiuna chura Repauni cuasajuna cu'ache cho'omanare cuasacheja'che
cuasam̃u. ³¹ Jã'ata'ni Israelp̃i, Diona'me pañu chini Repau chũ'usi'ere
cho'oñu chiinata'ni cho'omapuna repanare pojoma'm̃u Dios. ³² Repana
judiop̃i Repau chũ'u jo'kasi'ere cho'oñu chiime, Diopi repana cho'oche'te
ña pojoa'ku chini. Jã'ata'ni repanani oiu Repau rupu cho'okaisi'ere jachaju
cacu'asosinaa'me repana. P̃i ma'a saiju catapuna tota t̃añeja'ñe repanare
rani Cho'okaisi'kuni cuheju cho'osome repana. ³³ Dios chu'o aperum̃u
tocha jo'kasi'e ija'che jã'are kuam̃u:

Catap̃u p̃ipi tota t̃ap̃u chini ma'ana ũhañeja'ñe

chu'ure cho'oche cho'okaiku'te Jerusalén vu'ejoopona raoja'm̃u chu'u.

Raona Repau'te cuheju cacu'asojanaa'me p̃i.

Jã'ata'ni p̃i ūcuauana chu'u Raojare cuasani pojoju pa'ijanaa'me,
repanare si'arum̃u cho'okaiuna,

chiimũ Dios chũ'o.

10

¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Chũ'u rekocho ija'che chiiũ Diore s̃emũ chũ'u: "Chũ'u majapãi Israelpãi si'arũmũ mũ'una'me re'oja'che paaru", chiimũ chũ'u. ² Repana pa'iche re'oja'che kũamũ chũ'u; Dios chiiche'te cho'oũu chiime repa. Jã'ata'ni Dios chiirepache cho'oũu chiinata'ni vesujũ cho'oma'me repa. ³ Pãi cu'ache pa'ina Dios re'oja'chechi'a pa'inare care'vakaiche'te cuhejũ cho'okaicojñoma'ñe repanachi'a cho'ocheji re'oja'che paũu chiime repa, Dios jo'kasi'ere cuhejũ. ⁴ Aperũmũ pãi re'oja'che paũu chiinare Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'ere peore cho'oche paniasomũ. Chura jã'aja'ñe cho'oche peomũ ija'che cho'osi'ejekũna: Pãire chũ'ũa'kũ chini Dios Raosi'kũ Jesucristoji cho'okaisi'kũamũ maire, Repaũ'te cuasanani ũcuanũkore re'oja'chechi'a pa'inare cho'ora chini.

⁵ Aperũmũ ija'che tochaasomũ Moisés, pãi Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oju Diopi ñato re'oja'che paũu chiina pa'iche'te kũakũ:

Pãi Dios chũ'u jo'kasi'ere peore masi cho'ona

Ūcuana'me si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me,

chiimũ. Jã'ata'ni pãi te'eujẽ'e Dios aperũmũ chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'omanaa'me. ⁶ Diopi ñato mai Repaũ'te cuasanata'ni re'onaa'me. Diore cuasanare Repaũ'te re'oja'che ja'me pa'iche che'choche ija'che kũamũ:

Ija'che cuasamanejũ'u:

"¿Neepi cũnaũmũ mũni maire Cho'okaijaũre Cristo'te casajanaa'ñe?"

⁷ Ūcuachi'a ija'che cuasamanejũ'u:

"¿Neepi jũ'isina pa'icheja caje Cristo'te vaso etuajanaa'ñe?",

chiimũ. Repaũ Jesucristo chejana caje pa'iu jũni vajũranicuhasi'kũamũ.

Jã'ajekũna jã'aja'ñe cuasache chiima'mũ. ⁸ Dios chũ'o ija'che kũamũ:

Mũsanũkona rekoñoãpi Dios chũ'ore asamasũache cuasato masire'omũ.

Ūcuare asa cuasaju cutuju pa'ime mũsanũkona,

chiimũ. Dioni cuasaa'ju chini mai chũ'vachũ'oa'me jã'a. ⁹ Mũsanũkonapi Jesucristo'te jũniso tãcojñosi'kũre Dios vaso etosi'ere masi cuasaju, "Jesucristo Dios Mamakũ chũ'ũre Paakũ'mũ", chiiju rekoñoãpi cuasani Dios pa'ichejana saijanaa'me. ¹⁰ Ija'chea'me: Dios Repaũ'te masi cuasanare re'oja'chechi'a pa'inare cho'omũ. Dioni masi cuasaju, "Jesucristo Dios Mamakũ chũ'ũre paakũ'mũ", chiiju rekoñoãpi cuasana Dios pa'ichejana saijanaa'me.

¹¹ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ:

Pãi Repaũ'te cuasanare ũcuarepa cho'oja'mũ Dios, pãire cacũ'omanera chini,

chiimũ Dios chũ'o. ¹² Diopi ñato judiõpãina'me judiõ peona ũcuate'epãia'me. Ūcuate'eujũ ũcuanũkore Paakũ, Repaũ'te s̃enare karama'ñe ĩsimũ Repaũ. ¹³ Ūcuaja'che Dios chũ'o ija'che kũamũ:

Diore cuasaju s̃ena Repaũ pa'ichejana saijanaa'me,

chiimũ. ¹⁴ Jã'ata'ni Repaũ'te cuasamaneni, ¿je'se s̃ejanaa'ñe? Ūcuachi'a,

¿je'se cuasajanaa'ñe Repaũ pa'iche asamaneni? Ūcuachi'a, ¿je'se asajanaa'ñe Dios chũ'o chũ'vana peoto? ¹⁵ Ūcuachi'a, ¿je'se chũ'vajanaa'ñe Dios chũ'o chũ'vanare Saokũji peoto? Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ:

Dios chũ'o re'oja'che mai asamanesi'ere kũana raito rũa re'omũ, chiimũ.

16 Jã'ata'ni pãĩ ũcuarepanũko Dios chũ'o re'oja'che asa chẽama'me. Isaías tochasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'ũre Paakũ, mai chũ'vachũ'ore jachajũ cuasama'me pãĩ, chiimũ. 17 Jã'ajekũna ija'chea'me: Jesucristo pa'iche'te kũajũna asa chẽanachi'a Diore cuasame.

18 Jã'ajekũna te'eũ ija'che cuasakũ i'kamũ chũ'ũ: Chekũrũmũ Dios chũ'o asamanacosome repaña Israelpãĩ. Jã'ata'ni asasinaa'me repaña. Dios chũ'o tochasi'e repaña asasi'e ija'che kũamũ:

Repaña si'achejũarũã so'ña ku'ijũ chũ'vajũna repachejũna pa'ina asaasome, chiimũ. 19 Jo'e te'eũ ija'che cuasakũ i'kamũ chũ'ũ: Chekũrũmũ Israelpãĩ masi asamanacosome. Charo tochasi'kũ Moisés ija'che kũamũ jã'a:

Chũ'ũ, Dios, judío peonare chũ'ũre cuhenare rũa vesũnare chũ'ũni cuasaa'jũ chini cho'okaia'mũ.

Jã'aja'ñe cho'oũna mũsanũkona judíopãĩ ña pe'rujanaa'me repañare, chiimũ repañ tochasi'e. 20 Na'a pa'isirũmũna Isaías vajũchũma'ñe Dios chũ'o i'kakũ tochasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'ũ chũ'o asaneemanesinapi asa chẽajanaa'me.

Ūcuaja'che chũ'ũre sẽemanesinani i'kaja'mũ chũ'ũ, chiimũ. 21 Israelpãĩ pa'iche'te kũakũ ija'che tochaasomũ Isaías:

Chũ'ũre, Diore, cuhejũ jachana chũ'ũni cuasaa'jũ chini si'arũmũ re'oja'che cho'okaikũ'teta'ni ũcua jachame, chiimũ repañ tochasi'e.

11

Teana aperũmũna, "Chũ'ũ neena'me ina Israelpãĩ", chiimũ chẽaasomũ Dios

1 Jo'e te'eũ cuasakũ i'kamũ chũ'ũ. ¿Chekũrũmũ Dios Repañ neenare Israelpãĩ jo'kasomũ? ¡Pãamũ; jo'kamanesi'kũamũ! Chũ'ũre chẽa paamũ Repañ, Israelpãĩũ'te, Abraham jojosi'kũre. Ūcuaja'che Benjamín jojosi'kũjekũ ũcuate'epãĩũ'mũ chũ'ũ. 2 Teana aperũmũna, "Chũ'ũ neena'me ina Israelpãĩ", chiimũ chẽaasomũ Dios. Jã'ajekũna irũmũjatũ'ka repañare jo'kasoma'ñe paamũ Repañ. Dios chũ'o Elías cho'osi'e kũache asacosome mũsanũkona, Dionĩ i'kakũ, Israelpãĩre repañ cu'ache i'kasi'e. Ija'che i'kaasomũ repañ: 3 "Chũ'ũre Paakũ, Israelpãĩ mũ'ũ chũ'o kũanare vanisõjũ mũ'ũre ĩsisimajũarũã ũochejũajẽ'e ñañosõme. Chũ'ũchi'a chuta'a chuenisõma'ñe pa'imũ. Jã'ata'ni chũ'ũre ũcuachi'a repaña vanisõũ chiime repaña", chinasomũ repañ. 4 Chikũna Dios ija'che i'kaasomũ repañ'te: "Mũ'ũchi'a chũ'ũre te'eũ pojoma'mũ. Ūmũpãĩ siete milrepañare paara chini chẽasi'kũamũ chũ'ũ, rupũ tũosiva'ũre Baal'te pojojũ ro're pũũmanarechi'a", chinasomũ Dios. 5 Irũmũ ũcuaja'che Dios paara chini oimũ chẽasina Israelpãĩ te'eva'naa'me. 6 Dios maire oimũ chẽasi'kũamũ. Mai re'oja'che cho'osi'e ro'ima'mũ jã'a maire chẽasi'e. Mai re'oja'che cho'osi'e ro'ire chẽaru Repañ oimũ chẽacojũnosina peora'ame. Cu'ache cho'onareta'ni oimũ chẽasi'kũamũ Repañ maire.

7 Jã'aja'ñejekũna Israelpãĩ repaña chiiche jũaamanesinaa'me. Dios chẽacojũnosinata'ni repaña chiiche jũaasinaa'me. Chekũnareta'ni Dios chũ'ore asa cuhejũna asa chẽacu'aasomũ. 8 Dios chũ'o tochasi'e ija'che kũamũ jã'a:

Dios repaña rekoũoũna asoma'ñe cho'oũna irũmũjatũ'ka asama'ñe pa'ime. Ña chẽamanea'jũ chini repaña ñakocaãjẽ'e ñoma'ñe cho'oasomũ.

Ūcuaja'che asa chẽamanea'jũ chini repaña cãjo asoma'ñe cho'oasomũ,

chiimũ. ⁹ Ūcuaja'che David tochasi'e ija'che kũamũ:
 “Karamañe si'ache paame chũkũna”, chiijũ cuasanare cu'ache ti'jñeja'mũ.
¹⁰ Repana ñakocaã na'ava'na pa'icheja'che pa'ijũ meñe tã'tavesũme
 repanare ti'jñejañe.

Si'arũmũ vajũchũjũ oijũ simesinachi'a pa'ijanaa'me,
 chiimũ.

Dios Israelpãi peonare chẽa paache'te kũamũ

¹¹ Jo'e te'eũ cuasakũ i'kamũ chũ'u. ¿Judíopãi ai cacu'asore? Pãame.
 Ūcuanapi jachajũna judío peonare Dios pa'icheja saire'omũ. Jã'aja'ñe
 cho'oasomũ Dios Israelpãipi ña ūcuaja'che pa'ũakũna Jesuni cuasaa'jũ
 chini. ¹² Jã'ajekũna judío peonare re'oja'che ti'jñemũ judíopãi cu'ache
 cho'osi'ejekũna. Jã'ata'ni judíopãipi Dios Mamakũni cuasajũ jovoto
 chekũnare na'a rũa re'oja'che ti'jñeja'mũ.

¹³ Jã'ata'ni mũsanũkonare judío peonare chũ'o i'kache paamũ chũ'u.
 Dios chũ'ũre mũsanũkonare Israelpãi peonani Repaũ chũ'ore chũ'vaa'kũ
 chini raosi'kũa'mũ. Jã'ajekũna, “Rũa re'omũ jã'a”, chiimũ chũ'u. ¹⁴ Chũ'u
 majapãipi asa chẽa mũsanũkona cuasacheja'che Dios Mamakũni cuasajũ
 Repaũ pa'ichejare ai sani paarũ chini jã'aja'ñe i'kamũ chũ'u. ¹⁵ Judíopãire
 Diopi sẽjouna judío peonare Ūcuauña'me re'oja'che pa'ire'omũ. Jã'ajekũna
 repaña judíopãipi Dios Mamakũni cuasajũ Repaũni jovo pojocojñoni
 jũni vajũraisina pa'icheja'che rũa re'oja'che pa'ijanaa'me. ¹⁶ Ija'chea'me:
 Judíopãi aipãiu charo pa'isi'kũ Abraham Dios neekũjekũna repaũ jojosina
 ūcuaja'che Repaũ neenaa'me. Sũkiñũ saivũ'te Dioni ñsiru repañũ ka peore
 Dios neea'me.

¹⁷ Diore judíopãi te'ena ija'che cho'ocojñome: Olivoñũ tãsi'ñũja'ñe
 pa'ime repaña. Jã'ata'ni repaña Dios Mamakũni cuasacuhejũ olivoñũ
 tãsi'ñũ kare tũ'sesosikaja'che pa'ime. Jã'ajekũna mũsanũkona judío peona
 Repaũni cuasajũ airo olivoñũ kapi tãsi'ñũ kare tũ'seso ro'kesi'ejache
 pa'ime. Jã'aja'ñejekũna ūcuate'esaivũji aineesi'ñũ pa'ikaja'che pa'ijũ
 repañũ ka pa'icheja'che re'oja'che pa'ime. ¹⁸ Jã'ata'ni, “Repanare na'a
 re'oja'che pa'inaa'me chũkũna”, chiijũ cuasamanejũ'u. Jã'aja'ñe cuasani
 judíopãi mũsanũkonare re'oja'che cho'okaisi'ere cuasajũ'u. Judíopãipi
 pa'ijũna re'omũ mũsanũkonare. Mũsanũkona cho'okaimanesinaa'me
 repanare.

¹⁹ Chekũrũmũ mũsanũkona ija'che i'kame: “Olivoñũ ka tũ'sesocheja'che
 judíopãi jo'kaso chũkũnani paamũ Dios. Jã'ajekũna chũkũna chekũka
 tũ'sesichejñana ro'kesi'ejache pa'inaa'me”, chiime. ²⁰ Ūcuarepaa'me
 jã'a. Olivoñũ kare tũ'sesocheja'che jo'kasosi'kũa'mũ Dios repanare Repaũ
 Mamakũni cuasamarũna. Mũsanũkonata'ni Repaũ Mamakũni cuasajũ
 repaña pa'ira'asi'ere pa'ime. Jã'ajekũna, “Chekũnare na'a re'oja'che
 pa'inaa'me chũkũna”, chiima'ñe vajũchũjũ cuasajũ pa'ijũ'u. ²¹ Judíopãi
 Repaũ'te jachanajejũna ña oima'mũ Dios. Mũsanũkonapi ūcuaja'che
 jachato ña oimaneja'mũ Repaũ. ²² Asarepajũ'u. Ija'chea'me: Dios
 rũa re'okũ'mũ. Pãi ūcuanũkore oikuta'ni te'enare cuhekũ sẽjomũ,
 Repaũ cho'okaiche cuhenare. Mũsanũkonare re'oja'che cho'okaimũ.
 Jã'ajekũna Repaũ'te jo'kasoma'ñe cuasajũ pa'ijũ'u. Mũsanũkonapi
 Repaũ'te cuasache'te jo'kasoru Repaũ ūcuaja'che sãĩñe jo'kasojamũ.
²³ Jã'ajekũna judíopãipi Repaũ Mamakũ'te cuasamanesinapi cuasato
 olivoñũ ka tũ'seso jo'e ūcuakapi ro'kesi'ejache jo'e chẽa paaja'mũ Dios
 repanare, jo'kasosi'kũta'ni. Diochi'a cho'omasiche'me jã'a. ²⁴ Mũsanũkona
 judío peona airo olivoñũ kapi tãsi'ñũ ka tũ'seso ro'kesi'ejache pa'ime.

Pāijē'e cho'oma'ñea'me jā'a. Jā'aja'ñe cho'o olivoñu tāsi'ñu ka tu'se sējoso jo'e ũcuakapi ũcuañuna ro'kecheja'che judíopāi jo'e chēa paache na'a rua chiimũ Dios.

Dios Israelpāi ũcuanũkore chēa paajachere kũamũ

²⁵ Asarepajũ'ũ, chu'ũ majapāijana. Dios Repau cho'ojache aperũmũ Repau kũamanesi'ere chu'ũni kũaũna mũsanũkonani kũara chiimũ chu'ũ masia'jũ chini, "Repanare na'a rua masime chũkũna", chiijũ cuasamanea'jũ chini. Irũmũ Israelpāi jainũko Jesure cuasacuheme. Jā'ata'ni na'a pa'isirũmũ judío peona Jesure cuasañu chiina ũcuanũko cuasajũ jovosirũmũna Israelpāi jainũko Jesure cuasajũ jovojanaa'me.

²⁶ Reparũmũ Dios Israelpāi jo'e chēa paaja'mũ. Repau chu'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ:

Vati chēa paacojñonare Tuakajau Israelpāiu Dios Mamakũ Jerusalén v'ejoojõji rani

Jacob jijosinare Repau'te jachache'te ũseja'mũ.

²⁷ Chu'ũ, Dios, repañare cho'okaija'mũ chiisi'e ija'chea'me:

Repana cu'ache cho'osi'e chu'ũpi tũnokaija'mũ, chiimũ Dios chu'o.

²⁸ Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore asacuhejũ judíopāi Dios cuhecojñona pa'icheja'che pa'ime chura, mũsanũkonapi asa chēa jovoa'jũ chini. Jā'ata'ni Dios repaña aipāi chiisi'kũjekũ ũcuachi'a chiimũ repañare. ²⁹ Dios Repau ĩsisi'e tũasomũ ũcuaja'che Repau soisinare cuhema'kũamũ. ³⁰ Aperũmũ mũsanũkona judío peona Diore jachasinaa'me. Jā'ata'ni irũmũ judíopāipi Dioni jachajũna mũsanũkonani oiũ chēasi'kũamũ Repau. ³¹ Chura judíopāipi mũsanũkona jachasi'eja'che jachame, Dios paara chini chēasinata'ni. Na'a pa'isirũmũna mũsanũkonare chura oiũ chēa paacheja'che repañare jo'e oiũ chēa paaja'mũ Repau. ³² Dios si'avājũpāi ũcuapa'rũvachi'a oiũ paara chiimũna judíopāina'me judío peona Repauni jachajũna repañare cu'ache cho'ouache ũsema'ñe ũcuanũkore ũcuapa'rũva jo'kaasomũ. Repauni cuasajũ jovoto oiũ chēa paaja'mũ Repau repañare.

³³ Dios chu'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ: Dios rua si'ache Masiũjekũ peore cho'omasikũ'mũ. Pāijē'e vesũche'te cuasamũ Repau. Repau cho'ora chiiche kũanajē'e peome, chiimũ. ³⁴ Chekũcheja ija'che kũamũ: Pāi ũcuanũkore Paakũ cuasache te'eujē'e masima'me. Repau'te ũcuanũko na'a rua vesũnajejũ chu'vanajē'e peome Repau'te.

³⁵ Pāipi ĩsima'tojē'e karama'mũ Repau'te, peore paakũna.

Pāipi ũcuauache Repauni ĩsiru sãĩne ĩsiche peomũ Repau, chiimũ. ³⁶ Masiũjekũ Dios peore si'ache cho'osi'kũamũ paara chini. Si'arũmũ pojocojñoa'kũ Dios. Jā'aja'ñe paau.

12

Dios chiiche'te si'arũmũ cuasajũ cho'ochē'te kũamũ

¹ Asarepajũ'ũ, chu'ũ majapāijana. Diopi maini oiũ re'oja'che cho'okaiũna mũsanũkonapi Repauni masi cuasajũ cho'oa'jũ chini iere chu'vamũ chu'ũ: Diopi mũsanũkonare oiũ paakũ cho'okaiũna re'oja'chechi'a cho'ojũ Repau chiiche'te si'arũmũ cuasajũ cho'okaijũ pa'ijũ'ũ, pojoa'kũ mũsanũkonare.

² Pāi Diore cuasamana cuasache jo'kaso Dios chũ'ũñechi'a si'arũmũ na'a rua cuasajũ pa'ijũ'ũ. Re'oja'che pa'iche ũcuauji jo'kaũna re'oja'che pa'ijũ'ũ.

Jã'aja'ñe pani Dios chiiche re'oja'che masijanaa'me mʉsanʉkona. Repaʉ chiiche rʉa re'oja'chejekuna ũcuare cho'oni pojome pãi.

³ Diopi chʉ'ani cho'okaiʉna, iere kʉamʉ chʉ'u mʉsanʉkonare ũcuanʉkore: ũcuauji cho'okaiʉna Diore cuasame mʉsanʉkona. Jã'ajekuna mʉsanʉkona pa'iche'te masi cuasajũ'u. Dios mʉsanʉkonare Repaʉ'te cuasache jo'karʉmʉ te'emajñaruã Repaʉ'te cho'okaimasiche si'acairo jo'kasi'kʉa'mʉ ũcuanʉkore. Mʉsanʉkona cho'omasiche cuasajʉ, "Vesʉme chʉkʉna", chiiʉ cuasamanejũ'u. ũcuaja'che mʉsanʉkona cho'ovesʉche cuasajʉ, "Masime chʉkʉna", chiiʉ cuasamanejũ'u.

⁴ Ija'chea'me: Pãiʉ ca'nivʉ pa'imajñaruã ũcuate'eca'nivʉta'ni rʉarepamajñaruã pa'imʉ. Repamajñaruã si'ache cho'omasiku peore ũcuate'echi'a cho'oma'mʉ. ⁵ Mai ũcuaja'che jainʉkota'ni Jesucristoni cuasajʉ Repaʉ ca'nivʉja'ñe pa'ijʉ ũcuate'eʉjakuanupʉ'me, ũcuate'eʉ'te cuasanajeʉ.

ũcuachi'a ũcuate'eca'nivʉ pa'imajñaruã pa'icheja'che majapãija'ñe pa'ijʉ re'oja'che ja'me pa'ime mai. ⁶ Dios maire Repaʉ'te ĩsiʉache chekʉnare cho'okaimasiche'te ũcuanʉkore si'acairo jo'kasi'kʉa'mʉ. Diopi pãiʉ'te ũcuauaku'te Repaʉ chʉ'o kʉamasiche ĩsiru Repaʉ'te masi cuasani ũcuaja'che chekʉnare Repaʉ chʉ'o masi kʉaa'kʉ.

⁷ Chekʉnare re'oja'che cho'okaimasiche mʉsanʉkonani ĩsiru chekʉnare re'oja'che cho'okaiʉ pa'ijũ'u. Repaʉ chʉ'o che'chomasiche mʉsanʉkonani ĩsiru si'arʉmʉ che'chojʉ pa'ijũ'u. ⁸ Diopi cu'ache pa'inare re'oja'che chʉ'vamasiche ĩsiru si'arʉmʉ re'oja'che chʉ'vajʉ pa'ijũ'u repanare.

Chekʉnare kuirauache ĩsiru ũsema'ñe rʉa re'oja'che ĩsiʉ kuirajʉ pa'ijũ'u repanare. Pãi chũ'umasiche ĩsiru ñamema'ñe masi chũ'ujʉ pa'ijũ'u. Chʉova'na pa'iva'nare ña oijʉ re'oja'che cho'okaiche ĩsiru pojojʉ cho'okaiʉ pa'ijũ'u.

Jesucristo'te cuasanare chʉ'vache'te kʉamʉ

⁹ Mʉsanʉkona rekoñoãpi sãiñechi'a re'oja'che cuasajʉ cho'ojũ'u. Cu'ache cho'ochē cuheʉ jo'kaso re'oja'chechi'a cuasajʉ cho'ojʉ pa'ijũ'u. ¹⁰ Majapãi oicheja'che chekʉnare sãiñechi'a oijʉ re'oja'che cutujʉ pa'ijũ'u. "Īna chʉ'ʉre na'a rʉa masinaa'me", chiiʉ, meñe cuasama'ñe, chekʉnare na'a rʉa cuasajʉ pojojʉ pa'ijũ'u.

¹¹ Ñamema'ñe pojojʉ peore cho'ore'ochetʉ'ka Maire Paakʉni si'arʉmʉ cho'okaiʉ pa'ijũ'u.

¹² Dios cho'okaijachere cuasajʉ pojojʉ cha'ajʉ pa'ijũ'u. Cu'ache ti'jñetojẽ'e jo'kasoma'ñe ũcua cuasajʉ Dioni si'arʉmʉ sēeʉ pa'ijũ'u.

¹³ Diore cuasanare repa'na chiicheji karato mʉsanʉkonapi repanare karache'te paani ĩsijũ'u repanare. So'ña pa'inapi mʉsanʉkona vʉ'ñana raito ãiñena'me kãiñe ĩsijũ'u repanare.

¹⁴ Mʉsanʉkonare cu'ache cho'onare Dioni re'oja'chere sēekaijũ'u. Pe'rujʉ, "Diopi mʉsanʉkonare cu'ache cho'oa'kʉ", chiimanejũ'u.

¹⁵ Pojojʉ pa'inare ja'me pojokaijũ'u. Oiva'nare ja'me oikaijũ'u.

¹⁶ ũcuate'e cuasajʉ cavama'ñe re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. "Masinaa'me chʉkʉna", chiima'ñe vesʉna pa'icheja'che pa'ijʉ vesʉnare ja'me pa'icuhemanajũ'u. Rʉarepa meñe cuasama'ñe pa'ijũ'u.

¹⁷ Mʉsanʉkonare cu'ache cho'onare sãiñe cu'ache cho'omanajũ'u. ũcuachi'a pãi ũcuanʉko, "Cho'ore'omʉ", chiiʉ cuasache si'arʉmʉ re'oja'che cho'ojʉ pa'ijũ'u. ¹⁸ Chekʉnana'me re'oja'che pañu chiiʉ peore cho'ore'ochetʉ'ka cho'ojʉ ũcuanʉkore re'oja'che ja'me pa'ijũ'u.

¹⁹ Chʉ'u cuasana, mʉsanʉkonare cu'ache cho'onare pãi sãiñe cu'ache

cho'omanejũ'ũ. Diopi repanare ro'ia'kũ. Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e ija'che kuamũ:

“Pãi cu'ache cho'osinare cu'ache ti'jñejañe chũ'ũpi chũ'ũja'mũ”, chiimũ

Maire Paakũ Dios,

chiimũ. ²⁰ Jo'e ija'che kuamũ Dios chũ'o:

Mũ'ũre cuhekũji, “Ãucuhamũ chũ'ũre”, chiito ãu ãujũ'ũ repau'te.

Ûcuaja'che, “Okohamũ chũ'ũre”, chiito oko ũkuajũ'ũ repau'te.

Jã'aja'ñe mũsanũkonapi repau'te re'oja'che cho'oru

Diopi repau'te sãĩñe cu'ache ti'jñejañe chũ'ũkaija'mũ,

chiimũ. ²¹ Mũsanũkonare cu'ache cho'onare pãi sãĩñe cu'ache

cho'omanejũ'ũ, cu'ana pa'ĩamã'to. Re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ, repanapi mũsanũkona pa'iche'te ña chẽa re'oja'che paarũ.

13

¹ Mũsanũkonare chũ'ũnapi chũ'ũto jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Diopi repanare pãi chũ'ũñe'te jo'kaũna chũ'ũme. ² Jã'ajekũna mũsanũkonapi pãi chũ'ũna chũ'ũñe'te jachani Dios chũ'ũñe ũcuachi'a jachame.

Repanare jachana cu'ache ti'jñecojñojanaa'me, repaña jachasi'e ro'i.

³ Pãi chũ'ũna re'oja'che cho'onare kũkoma'ñe cu'ache cho'onarechi'a kũkoonaa'me. ¿Pãi chũ'ũnare vajuchũma'ñe paũu chiiche mũsanũkona?

Re'oja'che cho'oto mũsanũkonare chũ'ũnapi ña, “Re'oja'che pa'ime ina”, chiime. ⁴ Dios mũsanũkonare re'oja'che pa'iche'te ãsira chini pãi

chũ'ũnare jo'kasi'kua'mũ. Jã'ata'ni cu'ache cho'oni vajuchũjũ'ũ. Dios pãi chũ'ũnare jo'kasi'kua'mũ cu'ache cho'onani ro'iche chũ'ũa'jũ chini.

Rupũ pa'ima'me repaña. ⁵ Jã'ajekũna Diopi pe'rukũ mũsanũkona

cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũmanea'kũ chini pãi chũ'ũnare jachama'ñe repaña chũ'ũñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Ûcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'ichi'a

vajuchũjũ cuasama'ñe re'oja'che cho'ũache'te cuasajũ pãi chũ'ũnare jachama'ñe pa'ijũ'ũ. ⁶ Mũsanũkonare chũ'ũnapi Dioni si'arũmũ cho'ochẽ'te

cho'okaijũna mũsanũkona repanare kuri ro'ime, si'arũmũ chũ'ũjũ paarũ chini.

⁷ Mũsanũkonare chũ'ũna chũ'ũñe peore masi cho'ojũ'ũ. Repanapi, “Kuri ro'ijũ'ũ”, chiito ro'ijũ'ũ. Ûcuanũkore pãi chũ'ũnare ña kũkũjũ'ũ. Ûcuachi'a repanare re'oja'che cutujũ'ũ.

⁸ Mũsanũkonapi chekũnare pũsero'i paani na'mi ro'i pi'nijũ'ũ. Jã'ata'ni chekũnare oijũ re'oja'che cho'okaijũ pa'iche cho'o ca'nasoma'ñe si'arũmũ

cho'okaijũ pa'ijũ'ũ. Pãi chekũnare cuasana Dios chũ'ũñe'te cho'ome.

⁹ Pãipi cho'omanea'jũ chini Dios chũ'ũñe ija'chea'me:

Ûmũpãi, mũũjoromi peonare ja'me kãimanejũ'ũ.

Romĩ, mũũjũ peonare ja'me kãimanejũ'ũ.

Pãi vanisomanejũ'ũ.

Ñaamanejũ'ũ.

Chekũna nee tũã paaũache cuasamanejũ'ũ,

chiimũ. Ûcuachi'a Dios chũ'ũñe cheke ija'chea'me:

Mũsanũkona meñe oicheja'che chekũnare oijũ'ũ,

chiimũ. Jã'aja'ñe cho'ona Dios chũ'ũñe peore si'ache cho'ome. ¹⁰ Pãi

chekũnare oina cu'ache cho'omanaa'me repanare. Jã'ajekũna Dios chũ'ũñe peore si'ache cho'ome repaña.

¹¹ Jã'aja'ñe cho'ojũ iere cavesũma'ñe cuasajũ pa'ijũ'ũ: Maire Repau'te cuasanare Dios pa'icheja Sajãũ Jesús raiche na'a kueñea'me chura. Mai

Repau'te apucasarumu, "Chuta'a Repau raiche rua karamu", chiisinaame. ¹² Irumu pai cu'ache cho'ona rua jainuko pa'ime. Jã'ata'ni Jesucristo raisirumu si'asoja'mu jã'a. Jã'ajekuna cu'ache cho'oché jo'kaso re'oja'chechi'a cho'ojũ pañu; Repau raiumucuse t'api'racuhamu. ¹³ Pãipi ñajuna cu'ache cho'omana pa'icheja'che te'ena panijẽ'e cu'ache cho'omaneñu. Fiestarumuna cono jũ'ijũ vẽ've cho'omaneñu. Romi ũcuauanare ja'me kãima'ñe pañu. Ũcuauache cho'omaneñu. Cavama'ñe pañu. Chekunapi cu'amajñaruã mai peochete paato teache ñamaneñu. ¹⁴ Jã'aja'ñe pa'ima'ñe maire Paaku Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ pai pa'iche cu'ache cho'ouache cho'oma'ñe pa'ijũ'u.

14

Jesucristo'te cuasanajeju majapãijanare ke'rema'ñe pa'iche'te chu'vamũ

¹ Jesucristo'te cuasanapi chuta'a masi cuasama'to repanare cuhema'ñe repaña cuasache ke'remairo cavama'ñe pe'keru i'kajũ'u. ² Ija'cheame: Chekuna Jesucristo'te cuasana ija'che i'kame: "Åu peore ãire'omu", chiime. Chekunata'ni chuta'a masi cuasamaru, "Va'i ãicu'amũ", chini cu'amajñaruãchi'a ãijũ va'ita'ni ãima'me. ³ Åiñe si'ache peore ãinapi peore ãimanare ña, "Masi cuasamanaa'me musanukona", chiimanejũ'u. Ũcuaja'che åu peore ãimanapi si'ache ãinare ña, "Cu'ache cho'ome musanukona", chiimanejũ'u. Ũcuauuko Dios chẽa paacojñonaa'me musanukona. ⁴ ¿Mu'u je'se pa'ikujeku cheku paakuni ke'reku? Chekurumu repau'te paaku chiiche'te cho'omu. Chekurumu repau'te paaku chiima'ñere cho'omu repau. Repau'te paaku neea'me jã'a. Mu'u neema'mu. Jã'ata'ni Maire Paakũji re'oja'chechi'a cho'oa'ku chini cho'okaiuna re'oja'che cho'oja'mu repau.

⁵ Cheke ija'cheame: Chekuna Diore cuasana ija'che i'kame: "Te'eumucusechi'a Diore pojoché pa'imũ", chiime. Chekunata'ni, "Si'aumucujña ũcuate'eumucuseja'chejekuna si'arumu Diore pojore'omu", chiime. Re'oja'che cho'ouato musanukona cuasache'te, "Ija'che cho'oto re'omu", chiijũ ũcuare cho'ojũ'u. ⁶ Te'eumucusechi'a Diore pojona Dioni cho'okaime. Ũcuachi'a chekumucujñana Diore pojona Dioni cho'okaime. Ũcuaja'che åu si'ache ãina Diore, "Re'orepamu Ja'ku", chiijũ åu ãime, pojoa'ku chini. Ũcuachi'a åu si'ache ãimana Diore, "Re'orepamu Ja'ku", chiijũ åu ãime, pojoa'ku chini.

⁷⁻⁸ Maire uachechi'a cho'ojũ pa'imanaa'me mai. Vajuna pani Jesucristo neenaa'me mai. Ũcuachi'a jũnisosina pani Ũcuau neenaa'me mai. Vajuna pani Maire Paakuni cho'okaiju pa'ime mai. Ũcuachi'a jũnisoni Maire Paakuni cho'okaijanaa'me mai. ⁹ Pãi vajunana'me jũ'isinare paara chini, jũni vajuraisi'kuamũ Jesucristo.

¹⁰ ¿Je'se pa'iana musanukona Diore cuasaju majapãija'ñe pa'inata'ni ke'reche? Ũcuachi'a, ¿je'se pa'iana majapãijanare chekunare vesuroiche? Na'a pa'isirumu Jesucristo maire Repau ti'jñeñena sani nukajuna mai ũcuauuko cho'osi'e ña kuaja'mu, cu'ache cho'osi'ena'me re'oja'che cho'osi'e.

¹¹ Aperumu tochasi'e Dios chu'o ija'che kuamu:

"Chu'u Si'arumu Pa'iku chu'o ũcuarepare i'kaku iere musanukonare kuamu chu'u:
Chu'ure Diojekuna pãi ũcuauuko ti'jñeñe ro're ñu'ijũ pojojanaa'me",
chiimu Maire Paaku Dios,

chiimũ. ¹² Jã'ajekũna Diopi mai cho'osi'ere sēeto ũcuanũko te'enachi'a mai cho'osi'e kuajanaa'me.

Ke'rema'ñe pa'ijũ majapãijanare cacũ'oma'ñe pa'iche'te kũamũ

¹³ Jã'ajekũna mai ũcuamakarũ sãĩñechi'a ke'rejũ pañũ. Ke'rema'ñe pa'ijũ mũsanũkona majapãijanare cacũ'omanejũ'ũ. Repana, "Cu'amũ", chiiche'te mũsanũkonapi repana ñajũ'te cho'oni cu'ache cho'ome repanare. Chekũrũmũ repanapi ña, "Cho'ocũ'amũ ie", chiisi'ere, "Cho'ore'ocosomũ", chini cho'oni cu'ache cho'ome. ¹⁴ Jesucristo kũasi'ere cuasakũ iere masimũ chũ'ũ: Āũ ãicu'achejẽ'e peomũ. Jã'ata'ni pãĩũji, "Iere ãni cu'ache cho'omũ chũ'ũ", chiisi'kũpi ũcuare ãni cu'ache cho'omũ. ¹⁵ Mũsanũkona majapãijanare cuasani repana, "Āito cu'ache cho'omũ", chiiche repana ñajũ'te ãimanejanaa'me, repanapi suma'ñe cuasamanea'jũ chini. Repana ãima'ñe ãũ ãni ñoñeji cacũ'omanejũ'ũ repanare, Jesucristo jũni ro'ikaicojñosinare. ¹⁶ Mũsanũkonare cho'ore'oche'te cho'ojũna chekũnapi ña, "Cu'ache cho'ome ina", chiiche jo'e repana ñajũ'te cho'omanejũ'ũ, repanare cacũ'omanẽũ chini. ¹⁷ Dios neena pa'iche ãũ ãĩñena'me ũkuchechi'ama'mũ. Ija'chea'me: Dios Rekochoji cho'okaiũna re'oja'che pa'ijũ, pojojũ, ke'rema'ñe pa'ime. ¹⁸ Jã'aja'ñe pa'ijũ Jesucristoni cho'okaito pojaja'mũ Dios. Pãĩ ũcuaja'che, "Re'oja'che cho'onaa'me ina", chiijanaa'me.

¹⁹ Jã'ajekũna peore cho'ore'oche'tũ'ka cho'ojũ ke'rema'ñe pa'ijũ re'oja'che pa'iche'te che'che sãĩñechi'a re'oja'che cho'okaijũ Jesucristoni na'a rũa masi cuasañũ. ²⁰ Diopi cho'okaiũna re'oja'che pa'inare repana ãima'ñe ãũ ãni ñoñeji cacũ'omanejũ'ũ. ũcuarepaa'me jã'a. Āũ peore ãire'ochechi'a pa'imũ. Jesucristo'te cuasanare repana ãima'ñere ãũ ãni ñojũ cacũ'ocheta'ni cu'amũ. ²¹ Mũsanũkona majapãijanani va'ire ãni ñojũ cacũ'omanẽũ chini va'i ãĩñe'te jo'kasoto na'a re'omũ. ũcuachi'a conore ũku ñojũ cacũ'omanẽũ chini cono ũkuche'te jo'kasoto na'a re'omũ. ũcuauache'te cho'o ñojũ cacũ'omanẽũ chini cho'oma'to na'a re'omũ. ²² Mũsanũkonare cho'ore'oche cuasoche ñoma'ñe cho'ojũ'ũ, Diochi'a ñaa'kũ. Pãĩ ñajũ'te cho'o ñomanejũ'ũ cacũ'omanẽũ chini. Pãĩ repanare cho'ore'oche'te cho'ojũ cu'ache cho'omaneni pojojũ pa'ime. ²³ Pãĩũji, "Iere cho'ora, chũ'ũni Diopi pojoa'kũ", chiiũ cuasache'te cho'oni re'oja'che cho'omũ. Jã'ata'ni, "Chũ'ũpi iere cho'oto pojomanejacosomũ Repaũ", chiiũ cuasache cho'oni cu'ache cho'omũ. "Chũ'ũpi iere cho'ora, Diopi chũ'ũni pojoa'kũ", chiiũ cuasama'ñere cho'oni cu'ache cho'omũ.

15

Mai pa'ichechi'a cuasama'ñe chekũnare oijũ pa'iche'te kũamũ

¹ Mai Jesucristo'te masi cuasanapi na'a vesũva'nani oijũ cho'okañũ, maire uachechi'a cuasama'ñe. ² Mai ũcuanũko maire ja'me pa'inare re'oja'che cho'okañũ, pojojũ Jesucristoni na'a rũa masi cuasaa'jũ. ³ Jesucristo ũcuachi'a Repaũ chiichechi'a cho'omanesi'kũa'mũ. Repaũ cho'ocojñojañere kũajũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o ija'chea'me: Ja'kũ, mũ'ũre cu'ache i'kana chũ'ũre ũcuachi'a cu'ache i'kame, chiimũ. Jã'aja'ñe Repaũ rani pa'irũmũ Dios chiichechi'a cho'okũ, cu'ache cho'ocojñosi'kũa'mũ. ⁴ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e peore maipi che'chea'jũ chini tochasi'ea'me, ũcuare ñajũ che'chejũ jo'kasoma'ñe Repaũni pojojũ cha'aa'jũ chini. ⁵ Maire Diopi cho'okaiũna Repaũ'te jo'kasoma'ñe cuasajũ pojojũ pa'ire'omũ. Mũsanũkonare Repaũji

cho'okaam Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ ũcuate'eujakuanurũ pa'ijũ sãĩnechi'a re'oja'che cho'ojũ paarũ. ⁶ Ũcuankũko jã'aja'ñe pa'ijũ ũcuate'e cuasajũ Maire Paakũ Jesucristo Pũka'kũre Diore pojojũ, "Rũa re'okũ'mũ mũ'ũ", chiijũ pa'ijũ'ũ.

Dios judío peonare ja'me chẽa paache'te kũamũ

⁷ Jã'ajekũna Jesucristo maire cuhema'ñe chẽa re'oja'che paacheja'che chekũnare cuhema'ñe sãĩnechi'a pojojũ pa'ijũ'ũ, pãipi ña Dioni re'oja'che i'kaa'jũ chini. ⁸ Jesucristo Repaũ majapãĩ judiõpãire cho'okasa chini raisi'kũa'mũ, repaũ aipãire Dios cho'okasa chiisi'ere ũcuarepa cho'o ñora chini. ⁹ Ũcuachi'a judiõ peonani Diopi oiũ chẽa paakũna repaũni ña, "Ja'kũ Dios, chũkũna'te oiũ re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ; re'orepamũ", chiapũ chini raisi'kũa'mũ. Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ: Jã'ajekũna, judiõ peona asajũ'te, "Dios rũa re'okũ'mũ", chiija'mũ chũ'ũ mũ'ũre.

Ũcuachi'a mũ'ũni pojokũ ujaja'mũ chũ'ũ,

chiimũ. ¹⁰ Dios chũ'o tochasi'e pa'iphũro chekũcheja ija'che kũamũ:

¡Mũsanũkũna judiõ peona Dios neenare jovo pojojũ pa'ijũ'ũ!

chiimũ. ¹¹ Jo'e chekũcheja ija'che kũamũ:

Ũcuankũko judiõ peona si'avãjũpãĩ Maire Ũcuankũkore Paakũ'te pojojũ paarũ,

chiimũ. ¹² Ũcuachi'a Isaiás tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Isaí Jojosi'kũpi rani si'avãjũpãĩ chũ'ũja'mũ.

Ũcuamũni cuasajũ Repaũ cho'okaijachere pojojũ cha'ajanaa'me repaũ judiõ peona,

chiimũ. ¹³ Diopi cho'okaiũna maire Repaũ cho'okaijachere cuasajũ pojojũ ca'nama'ñe cha'are'omũ. Mũsanũkonare Repaũ'te cuasanare sẽekaimũ chũ'ũ, Repaũji cho'okaiũna rũa pojojũ re'oja'che paarũ chini. Mũsanũkũna Repaũ Rekochoji cho'okaiũna Repaũ cho'okaijachere cuasajũ rũa pojojũ cha'ajanaa'me.

¹⁴ Chũ'ũ majapãijana, mũsanũkũna pa'iche masimũ chũ'ũ. Re'oja'che pa'ijũ Jesucristo pa'iche'te rũa masijũ sãĩnechi'a chũ'vamasime mũsanũkũna. ¹⁵ Chũ'ũni Diopi chẽa paakũ cho'okaiũna masinaretani i'kavajũchũma'ñe te'emajũnarũã kũakũ ija'ovana tochamũ chũ'ũ mũsanũkonapi ña cavesũma'ñe cuasaa'jũ chini. ¹⁶ Dios chũ'ũre chẽasi'kũa'mũ Jesucristoni cho'okaiũ judiõ peonani re'oja'che cho'okaam chini. Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vamũ chũ'ũ repaũni asa chẽarena Repaũ Rekochoji re'onare care'vakaiũna re'oja'che pa'ijũ Dios neena paarũ chini.

¹⁷ Jã'ajekũna Jesucristo'te cuasakũ pojokũjekũ Diore cho'ochẽ cho'okai'ũmũ chũ'ũ. ¹⁸ Judiõ peonapi asa chẽa Repaũ chũ'ũ'ũne'te cho'ojũ paarũ chini Diopi cho'okaiũna re'oja'che cho'o ñokũ chũ'vamũ chũ'ũ. Dios cho'okaisi'echi'a kũara chiimũ chũ'ũ. ¹⁹ Dios Rekochoji cho'okaiũna Diochi'a cho'omasiche'te cho'osi'kũa'mũ chũ'ũ, pãipi Dios pa'iche'te ña masia'jũ chini. Jã'aja'ñe cho'okũ Jerusalén vũ'ejoopoji eta sani si'achejũnarũã ku'ũ Ilirico chejajatu'ka Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'va pi'nicuhamũ chũ'ũ. ²⁰ Jã'aja'ñe aperũmũ Jesucristo pa'iche asamanesinani che'chora chini ku'ũ chũ'vakũ'mũ chũ'ũ, Dios chũ'o pãĩ chekũna ku'ijũ chũ'vamanesichejũna. ²¹ Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e ija'che kũamũ jã'a:

Aperũmũ Repaũ pa'iche asamanesina asajanaa'me.

Ūcuaja'che aperum̄ ch̄v'acojñomanesina ch̄v'vajuna asa
ch̄ējanaa'me,
chiim̄.

Pablo Roma v̄'ejoopo saicuasache'te k̄am̄

²² Jā'are cho'ok̄ m̄sanukonare sani ñara chiik̄ta'ni saicu'akuna
saima'k̄ua'm̄ ch̄'ū. ²³ Jā'ata'ni chura ichejñare ch̄'ū cho'oche'te
cho'o pi'nicuhasi'k̄jek̄ saipi'ram̄ ch̄'ū, r̄ua jeerum̄ sani ñara
chiim̄ cuasak̄jek̄. ²⁴ España chejana saī m̄sanukona pa'ichejana
can̄kara chiim̄ ch̄'ū. M̄sanukonare ch̄'ure ñāasinare ja'me
pani pi'ni saīna m̄sanukonapi cho'okaito re'oja'che saija'm̄ ch̄'ū.
²⁵ Jā'ata'ni ch̄'ū charo Jerusalenna saim̄ ūcuacheja pa'inani Jesucristo'te
cuasanani kurire sakaī. ²⁶ Macedonia cheja pa'inana'me Acaya cheja
pa'ina kuri jovosinaa'me Jesucristo'te cuasanani oij̄ Jerusalén pa'inani
ch̄ova'na pa'iva'nani saon̄u chini. ²⁷ Judío peonare judiōp̄ipi Diore
cuasache che'chosinaj̄una repanare judiōp̄aire oij̄ sāiñe repana chi-
iche'te cho'okañu chini cuasa kurire jovosinaa'me. Jā'aja'ñe cho'oj̄
repana re'oja'che cho'osinaa'me, chiim̄ ch̄'ū. ²⁸ Repana jovosi'e kuri
chekunare sa ĩsisirum̄ España chejana saī can̄ka ñaja'm̄ ch̄'ū
m̄sanukonare. ²⁹ Iere masim̄ ch̄'ū: M̄sanukona pa'icheja ch̄'uri sani
ja'me pa'ina Jesucristoji cho'okaīna sāiñechi'a pojoj̄ karama'ñe r̄ua
re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

³⁰ Asarepaj̄'ū, ch̄'ū majap̄aj̄ana. Maire Paak̄ Jesucristo'te cuasana-
jej̄, Dios Rekochoji cho'okaīna sāiñe oij̄, ja'me cho'oche cho'okaij̄
Dioni s̄ekaij̄'ū ch̄'ure. ³¹ Dioni s̄ekaij̄'ū Judea cheja pa'ina Repa'ute
jachanapi ch̄'ure cu'ache cho'oñu chiito Ūcuachi ch̄'ure tā'takaī ūsea'k̄
repanare. Ūcuachi'a Dioni s̄ej̄'ū Jerusalén pa'ina Jesure cuasana
ch̄'ū sache kuri pojoj̄ kooaj̄. ³² Jā'aja'ñe Diopi cho'okaito ch̄'ū
m̄sanukona pa'ichejana pojok̄ sani t̄i'ana ja'me pani vaj̄sojanaa'me
mai. ³³ Re'oja'che pa'iche ĩsik̄ji Diopi m̄sanukonare ūcuankore ja'me
pā. Jā'aja'ñe pā.

16

Cuharepacho ch̄'o saosi'ea'me ie

¹ Mai majap̄aj̄o'io, Febe, Cencrea v̄'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare
cho'oche cho'okaikoji m̄sanukona pa'ichejana saio ie ch̄'o sakaija'mo.

² Maire Paak̄'te Jesure cuasana pa'iche pa'ij̄, majap̄aj̄o'te pojocheja'che
pojoj̄'ū repao'te. Repao chiiche peore cho'okaij̄'ū. Repao chekunare
jainukore cho'okaio ch̄'ure ūcuachi'a re'oja'che cho'okaisi'koa'mo.

³ Ch̄'o sa k̄akaij̄'ū, ch̄'una'me Jesucristo'te cho'oche cho'okaisinare
Priscana'me Aquila'te. ⁴ P̄ipi ch̄'uni vanisoñu chiij̄una ch̄'uni
ūsechij̄ chuenisora'asinaa'me repana. Ch̄'uni ūsechitena Jesure
cuasakuanup̄ā judío peona ūcuank̄o ch̄'una'me, "Re'orepam̄", chiime
repanare. ⁵ Ūcuachi'a repana v̄'e chi'inare Jesure cuasakuanup̄
ch̄'o sa k̄akaij̄'ū. Ūcuachi'a ch̄'ū cuasak̄'te Epeneto'te ch̄'o sa
k̄akaij̄'ū, Asia cheja pa'inare na'a charo Jesure cuasak̄ jovosi'k̄ure.

⁶ Ūcuachi'a m̄sanukonare cho'oche r̄ua cho'okaisi'kore Mariare sa
k̄akaij̄'ū. ⁷ Ūcuachi'a ch̄'ū majap̄ai Andróniconam̄ Juniare sa
k̄akaij̄'ū, ch̄'ure p̄i ch̄'av̄'e ja'me pa'isinare. Ch̄'ure na'a charo
Jesucristo'te cuasaj̄ jovosinaa'me repana. Jesús saosina re'oja'che cutume
repanare.

8 Ūcuachi'a chũ'u cuasaku'te Ampliato'te sa kuakaijũ'u chũ'una'me Jesure cuasaku'te. 9 Ūcuachi'a Urbano'te maire ja'me Jesucristo'te cho'оче cho'okaiku'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a chũ'u cuasaku'te Estaqui'te. 10 Ūcuachi'a Apele'te repau Jesucristo'te cuasaku pa'iche pāi ña masicojñoku'te sa kuakaijũ'u. Aristóbulo'te chũ'o sa kuakaijũ'u, repau majapāi ūcuachi'a. 11 Chũ'u majapāiu'te Herodion'te sa kuakaijũ'u. Narciso'te sa kuakaijũ'u ūcuachi'a repau majapāi Jesucristo'te cuasanare. 12 Maire Paaku'te cho'оче cho'okainare Trifenana'me Trifosa'te sa kuakaijũ'u. Ūcuachi'a Maire Paaku'te cho'оче raa cho'okaiko'te mai ūcuanuko cuasacojñoko'te Pérsida'te sa kuakaijũ'u. 13 Rufo'te Maire Paaku'te masi cuasaku'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a repau puka'kore chũ'u ja'koja'che pa'iko'te. 14 Ūcuachi'a inare chũ'o sa kuakaijũ'u: Asíncrito'te, Flegontere, Herme'te, Patroba'te, Herma'te; ūcuachi'a repanare ja'me pa'inare, mai majapāijanare. 15 Filólogona'me Juliare Nereona'me cho'jeo'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a Olimpana'me repanare ja'me pa'inare, ūcuanukore Jesucristo'te cuasanare.

16 Mũsanukona sãinechi'a chẽse pojoju pa'ijũ'u. Ūcuanuko Jesucristo'te cuasakuanupũã chũ'o saome mũsanukonare.

17 Chũ'u majapāijana, ñarepaju pa'ijũ'u, chekũrumũ pãipi mũsanukonani i'ka cacũ'ojũ. Jã'aja'ñe i'kana mũsanukona che'chesi'ere jo'kaso sãinechi'a ke'reju paapu chini i'kame. Jã'aja'ñe i'kanare ja'me pa'imanejũ'u. 18 Maire Paaku'te Jesucristo'te cho'okaimanaa'me repana, repanare uachechi'a cho'ojũ. Jã'aja'ñe pa'iju pãi na'a vesuva'nare re'oja'cheja'che i'kaju cacũ'onaa'me repana. 19 Ūcuanuko masime mũsanukona Jesús chũ'uñe ñamema'ñe cho'okaiju pa'iche. Jã'ajekuna asa pojosome chũ'u. Jã'aja'ñe cho'ojũ re'oja'che pa'imasijũ'u. Cu'acheta'ni cho'oma'ñe pa'ijũ'u, chiimũ chũ'u mũsanukonare. 20 Jã'aja'ñe cho'ojuna maire re'oja'che pa'iche ñisiku Dios na'mi cho'okaija'mũ mũsanukonare, vati aini cu'ache chũ'ucua'aa'ku chini. Maire Paaku Jesucristo'ji si'arũmũ re'oja'che cho'okaiũ paau mũsanukonare.

21 Chũ'una'me Diore cho'оче cho'okaiku Timoteo ja'me chũ'o saomũ mũsanukonare, ūcuachi'a chũ'u majapāi, Luciona'me Jasonna'me Sosípater.

22 (Ūcuaja'che chũ'u, Pablo chũ'uñe ija'ova utija'ova tochakaikũji Tercio, mũsanukonare chũ'o saomũ Jesure cuasanare.)

23 Gayo ūcuaja'che chũ'o saomũ mũsanukonare. Repau vũ'ere pa'imũ chũ'u. Repau Gayo Jesure cuasanare chekũchejña rainare ūcuanukore kãine ñisiku'mũ. Erasto ūcuachi'a vũ'ejoopo kuri care'vakaiku chũ'o saomũ. Ūcuachi'a mai majapāiũja'iu Cuarto chũ'o saomũ. 24 Maire Paaku Jesucristo'ji si'arũmũ re'oja'che cho'okaau mũsanukonare ūcuanukore. Jã'aja'ñe paau.

Dioni pojokũ cuhacho tochasi'ea'me

25 Diore, "Re'orepamũ", chiiju paũ. Mũsanukonare Ūcuauji cho'okaimũ Jesús pa'iche chũ'u chũ'vachu'ore Repau chũ'o re'oja'chere asa chẽa re'oja'che paapu chini. Repau chuta'a cheja cho'omarũmũna Jesucristo cho'okaijache jã'aja'ñe cuasasi'kũta'ni kuamaneasomũ Dios. Chura kuacuhasi'ea'me jã'a. 26 Si'arũmũ Pa'ikũji Diopi chũ'uũna Repau chũ'o kuasina pãipi masia'ju chini Repau cho'ojachere tocha jo'kaasome. Repau cho'ora chiisi'e aperũmũ kuamanesi'e churana kuamũ Dios, si'avãjũpãi asa chẽa Jesuni cuasaju Repau chũ'uñe'te cho'ojũ paapu chini.

²⁷ Dios Ūcuate'e'u'mu Masiu. Jesucristoji cho'okaiuna pãi ũcuanuko
si'arumu rua pojojũ paapu Repau'te. Jã'aja'ñe paau. Re'omu.

Pablo

San Pablo Corinto vü'ejoopo pa'inare charo chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹ Chü'u, Pabloji, ie chü'o tocha saomü, mai majapãijajaiü Sóstenena'me. Diopi chü'üna Jesucristo chü'ure saosi'küa'mü, Repau chü'ore chü'vaa'kü chini. ² Músanükonare Corinto vü'ejoopo pa'inare, Jesucristo'te cuasakuanupü'te, ija'ova tocha saomü chü'u. Músanükonapi re'oja'che pa'ijü cu'ache cho'omairo paapü chini chëa paamü Jesucristo músanükonare. Ücuachi'a chekúnare, Jesucristo'te cuasanare chekúchejña pa'inare tocha saomü chü'u ie, ñaa'jü chini. Repau Jesús, Maire Paakü ücuachi'a repanare paamü. ³ Mai Ja'kü Dios, Maire Paakü Jesucristona'me na'a rüa re'oja'che cho'okaijanaa'me músanükonare, re'oja'che paapü chini.

Jesucristo re'oja'che cho'okaiche'te küamü

⁴ Jesucristoji músanükonani re'oja'che pa'iche cho'okaiüna músanükona re'oja'che pa'iche'te cuasakü, mai Ja'küre Diore pojokü, "Re'orepamü", chiikü'mü chü'u. ⁵ Repau Jesucristo músanükonare si'ache ñisi'küa'mü. Dios chü'o asa chëañena'me Repau chü'o chü'vamasiche ñisi'küa'mü Repau músanükonare chekúnani masi chü'vaa'jü chini.

⁶ Chükünapi Jesús pa'iche'te músanükonani küarena asa chëa Jesucristoni jovosinaa'me músanükona. Jovorena Ücuajü músanükonani cho'okaiüna re'oja'che pa'ijüna ña, "Pablo chü'vasi'e chü'o ücuarepaa'me", chiime chekúna. ⁷ Músanükonare Jesucristo jo'e rajache pojokü cha'anare Dios ñisiche si'ache pa'iche re'oja'che karama'mü, Repau Rekochoji cho'okaiüna. ⁸ Repau Jesucristo, Maire Paakü, cuhama'ñe re'oja'che cho'okaiü pa'imü, maipi re'oja'che paapü chini. Maipi Repau rairümmü cu'ache peona paapü chini jo'e rairümmüjatü'ka re'oja'che cho'okaiü pa'ija'mü Repau maire. ⁹ Dios Repau cho'ora chiiche jorema'ñe peore ücuarepa cho'okü'mü. Ücuajü maire chëasi'küa'mü, Repau Mamaküni Maire Paakü Jesucristoni ja'me re'oja'che paapü chini.

Jesure cuasanata'ni säiñechi'a pe'ruche'te küamü

¹⁰ Músanükonare, chü'u majapãijanare, Jesucristoji chü'üküna rüa chü'vamü chü'u, ücuamakaru te'ekuanuchi'a pa'ijü säiñechi'a pe'rujü, "Chükünaa'me chekúnare na'a re'oja'che pa'ina", chiima'ñe paapü chini. Pe'ruma'ñe ücuachi'a ücuate'e cuasajü pa'ijü ücuate'eujakuanupü jovo re'oja'che pa'ijü'ü. ¹¹ Músanükona säiñechi'a i'kajü cavache Cloé vü'e pa'inapi küasinaa'me chü'ure. ¹² Te'ekuanuchi'a pa'ijü säiñechi'a cuhejü ücuankü ija'che i'kajüasome músanükona: "Chüküna Pablo neena'me", chiijüasome te'ekuanupü. Chekükuanupü, "Apolos neena'me chüküna", chiijüasome. Chekükuanupü, "Pedro neena'me chüküna", chiijüasome. Chekükuanupü, "Cristo neena'me chüküna", chiijüasome. ¹³ Jã'aja'ñe pa'iche cu'amü. Jesucristo ca'nivü ücuate'eca'nivü'me. Repau neena ücuaja'che ücuate'eujakuanupü'me. Chü'upi, Pabloji, músanükonare kurususë'verona jüni ro'ikaimanesi'küa'mü. Jesucristo'mü músanükona cu'ache cho'оче kurususë'verona jüni ro'ikaisi'kü. "Pablo'te cuasanaa'me chüküna", chiijü okoro'vecojñomanesinaa'me músanükona. "Jesucristo'te

cuasanaa'me chukuna", chijũ okoro'vecojñosinaa'me musanukona. ¹⁴ Chũ'u inarechi'a okoro'vesi'kua'mũ: Crispona'me Gayo'te. Jainukore okoro'vemanesi'kũjekũ Diore pojokũ, "Re'orepamũ", chiimũ chũ'u. ¹⁵ Chũ'upi chekunare na'a jainukore okoro'vesi'kũ pa'ito, "Pabloni cuasajũ okoro'vecojñosinaa'me chukuna", chiira'ame musanukona chũ'ure. ¹⁶ (Åa, ũcuachi'a chekunare Estéfana'me repaũ majapãi okoro'vesi'kua'mũ chũ'u. Chekunareta'ni okoro'vemanecosomũ chũ'u.) ¹⁷ Dios chũ'ure pãire okore ro'vea'kũ chini raomanesi'kua'mũ. Musanukonani Repaũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini raosi'kua'mũ chũ'ure. Jesucristoji pãĩ ũcuanukore kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'kua'mũ, Repaũni cuasajũna oiũ cu'ache'te ũsekasa chini. Musanukonare rũhiñe kuasi'kua'mũ chũ'u jã'a musanukonapi jũniso vati toana sani uujũ chini. Rũhiñe kuama'ñe chũ'u cuasachechi'a che'choru, Jesucristo maire cho'okaisi'e Dios pa'icheja saimana'ame musanukona.

Jesucristo peore masiche'te kuamũ

¹⁸ Pãĩ Jesucristoni cuasamapũ vati toa saijana ũcuanuko, pãĩ cu'ache cho'ochete Repaũ jũni ro'ikaisi'ere pãipi kuajũna asani, "Pãĩ vesuna i'kache'me jã'a", chijũ cuasame. Maireta'ni Repaũ pa'icheja saijanare jã'aja'ñe chũ'vachũ'ore asato re'oja'imũ. Jã'aja'ñe cuasajũ, "Dios peore masikũ'mũ", chiime mai. Jã'ajekuna Repaũ chũ'ore asajũ Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ere asamasi Repaũni jovorena mai rekoñoã care'vakaisi'kua'mũ Dios. ¹⁹ Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

"Chũ'u, Dios, pãĩ, 'Rũa masime chukuna', chiinare repanajẽ'e vesuche'te cho'o ñoja'mũ.

Chũ'upi ũseto repana masiche repajẽ'e peoja'mũ", chiimũ Dios.

Jã'aja'ñe chiimũ Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e.

²⁰ Pãĩ rũa masinare ñani, "Rũa vesume ina", chiimũ Dios. Aperumũ Repaũ chũ'usi'e judiopãĩ che'chonare ñani, "Masi che'choma'me ina", chiimũ Dios. Pãĩ, repana cuasacheja'che cuasamanani repana cuasache'te asa chẽaa'jũ chini i'kamasinare ñani, "Peoche i'kame ina", chiimũ Dios. Repaũji ñato pãĩ ũcuanuko rũa vesunachi'aa'me. Pãĩ si'ache masinare ñani, "Chuta'a masiche rũa karamũ inare", chiimũ Dios. ²¹ Dios peore Masiujekũ pãĩ ũcuanukore cho'osi'kua'mũ. Jã'ata'ni maire pãĩ peore masinare cho'omanesi'kua'mũ Repaũ. Mai cuasachechi'a cuasani Dios pa'iche vesura'ame mai. Diopi maire Repaũ pa'iche'te kuama'to vesura'ame mai. Jã'ata'ni maini oiũ, Repaũ pa'iche kuakũ'mũ Repaũ. ũcuajũ kuakuna pãĩ chekunare Repaũ chũ'ore chũ'vame chukuna. Chũ'vajũna asajũ, "Peoche i'kame ina", chiime pãĩ chukuna'te, Repaũ'te cuasamana. Jã'ata'ni Repaũ chũ'ore asa chẽa Jesucristo'te cuasanare vati toa sani uuche ũsemũ Dios.

²² Jã'ata'ni pãĩ rũa jachame. Judiopãĩ Dios cho'omasiche'te ñañũ chiime. Dios chũ'o chũ'vanapi jã'aja'ñe cho'o ñoma'to repana chũ'vache asacuheme repana. Judío peonata'ni rũa masina i'kachũ'ore asaũ chiime. Dios chũ'o chũ'vanapi rũa masina i'kachũ'ore i'kama'to asacuheme repana.

²³ Jã'ata'ni chukuna pãĩ cu'ache cho'ochete Jesucristo kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'ere ũcua kuajũ pa'inaa'me repanare. Jã'are chũ'vajũna asajũ judiopãĩ, "Asaũama'ñe i'kame ina", chiime chukuna'te. Jã'a cho'oto judío peona, "Rũa vesuna i'kache'me jã'a", chiime chukuna kuache'te asani. ²⁴ Jã'ata'ni Dios chẽasinata'ni asa chẽa Jesucristo jũni ro'ikaisi'ere cuasajũ, "Dios peore Masiujekũ peore cho'omasikũ'mũ", chijũ cuasame

judíopáina'me judío peona. ²⁵ Pái te'ena, “Dios rúa vesuu'mu”, chiinaa'me. Já'ata'ni Dios peore masiku'mu. Pái rúa masinare na'a rúa masiku'mu Repau. Chekuna pái ija'che i'kame: “Dios peoche i'kaku'mu. Repau cho'ora chiiche cho'ovesuku'mu Repau”, chiime repana, jachaju. Dios peore cho'omasiku'mu. Pái te'eujē'e cho'ovesuche cho'oku'mu Repau.

²⁶ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Dios musanukonare chēasi'ere cuasajū'u. Reparumu Dios musanukonare vesuva'nani na'a jainukore chēasi'kua'mu. Pái masinare jainukore chēamanesi'kua'mu Repau. Kurinare jainukore chēamanesi'kua'mu. Pái chū'unare jainukore chēamanesi'kua'mu Repau. ²⁷ Diopi vesuva'nani űa chēa paaku che'choűna rúa masinare na'a rúa masime repana chura. Já'aja'ñe cho'omu Dios pái vesuva'nare, chekunapi, “Masinaa'me chukuna”, chiisinapi űa repana pa'iche meñe cuasa, vajuchuju, “Maita'ni rúa vesume”, chini masia'ju chini. Re'oja'che pa'ivesunare űcuaja'che chēasi'kua'mu Dios. Chēa paaku Repauji si'arumu cho'okaiűna chekunare na'a re'oja'che pa'imasime repana chura. Já'aja'ñe cho'omu Dios pa'ivesunare pái, chekunapi, “Re'oja'che pa'imasinaa'me chukuna”, chiisinapi űa repana pa'iche meñe cuasa, vajuchuju, “Maita'ni re'oja'che pa'ivesunaa'me”, chini masia'ju chini. ²⁸ Repau Dios páire paara chini chēamu. Já'ata'ni chekunare pái re'oja'che cutucojñonare chēama'mu Repau. Ija'che pa'iva'nani, “Paauamu chu'ure”, chini chēamu Dios: Chuova'na pa'iva'nana'me vesuva'nare pái cuhecojñova'nare chēamu Repau. Pái chekunare re'oja'che cutucojñonareta'ni, “Paauamanaa'me chu'ure”, chiimu Dios. Já'aja'ñe cho'oku'mu Dios, re'oja'che cutucojñonapi vajuchua'ju chini. ²⁹ Pái chēa já'aja'ñe cho'oku'mu Dios repanapi meñe ija'che i'kamanea'ju chini: “Rúa masiju rúa re'onaa'me chukuna”, chiimanea'ju chini. Já'aja'ñe i'kache rúa cuhemu Dios. ³⁰ Diopi cho'okaiűna Jesús neenajeju na'a rúa masime mai chura. Chura Dios maire re'oja'chechi'a cho'onare cuasacheja'che cuasamu. űcuachi'a re'oja'che pa'ire'omu maire. Aperumu vati ai paasinare chura Jesucristoji tua re'oja'che paamu maire. ³¹ Já'ata'ni maipi, “Re'onaa'me chukuna”, chiiju paapu chini tua paama'mu Jesucristo maire. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Meñe, “Re'oku'mu chu'u”, chiima'ñe Diorechi'a pojojū re'oja'che i'kaju pa'ijū'u.

Já'aja'ñe kuamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e. Já'ajekuna, “Peore cho'omasiku'mu mu'u”, chiiju pa'ijū'u Maire Paaku'te.

2

Jesucristo jūni vajuraisi'ere kuamu Pablo

¹ Musanukona aperumu asamanesi'ere Dios chu'ore kuara chini saisi'kua'mu chu'u musanukona pa'icheja. Sani rúa masina chu'opi musanukonare Dios chu'o chu'vamanesi'kua'mu chu'u. ² Musanukona pa'icheja saipi'rarumu ija'che cuasasi'kua'mu chu'u: “Sani Jesucristo pa'ichechi'a kuaja'mu chu'u, Repau kurususē'vero jūni ro'ikaisi'ere, repanapi masia'ju”, chini cuasasi'kua'mu chu'u. ³ Vajuchurekocho paakūji musanukonare ja'me pa'iu kurukuruu chu'vaku pa'isi'kua'mu chu'u. ⁴⁻⁵ “Chu'upi pái rúa masina i'kache chu'o i'kato Dios chu'ojē'e cuasama'ñe rupū pái cuasachechi'a cuasacosome já'ana”, chini cuasa, saisirumu já'ajachu'o i'kamanesi'kua'mu chu'u musanukonare. Chu'uni Dios peore Masikuji Repau Rekochoji cho'okaiűna masi chu'vasi'kua'mu chu'u

musanukonare, Jesucristoni cuasaja chini. Musanukonare ũcuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna chũ'ũ chũ'vache asa chēasinaa'me.

Dios Rekochoji cho'okaiuna Repaũ chũ'o asamasiche'te kũamũ

⁶ Jã'ata'ni Jesucristo'te masi cuasanare Dios chũ'o na'a vesacheji che'chonaa'me chũkũna. Pãĩ cuasacheja'chere che'chomanaa'me chũkũna. Ũcuaja'che irũmũ cana pãĩ chũ'ũna cuasaja chũ'ũñeja'ñe cuasaja che'chomanaa'me chũkũna. Repana irũmũ pãĩ chũ'ũna si'asojanaa'me.

⁷ Aperũmũ Repaũ chuta'a cheja cho'omarũmũ Dios maire irũmũ icheja pa'inare cuasakũ ija'che te'eũji i'kaasomũ: "Re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'ũ repanare, icheja chũ'ũ pa'ichejare rani paapũ chini", chiũ cuasaasomũ, maipi Repaũni cuasaja Repaũ pa'ichejare sani paapũ chini. Aperũmũ Repaũji jã'are peore kũamaũna vesũsinaa'me pãĩ. Churata'ni Repaũ kũamanesi'ere maire cho'okaiche'te chura Ũcuauji kũaũna asa pãĩ ũcuaukore kũame chũkũna. ⁸ Chũkũna kũache asanata'ni irũmũ cana pãĩ chũ'ũna ũcuauko Diore cuhena asavesujũ asa chēama'me. Dios chũ'o aperũmũna asa chēasina pani Maire Paakũ'te Jesure peore Masiũ'te kurususẽ'verona jẽ'jo nũko vēasoche chũ'ũmanera'asinaa'me repana.

⁹ Ija'che kũamũ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e:

Dios Repaũ'te chiinare rũa re'oja'chere care'vakaimũ,

pãĩ te'eũjẽ'e ñama'ñena'me asama'ñe pãĩ rekoñoãjẽ'e cuasama'ñe.

Repaũ re'oja'che cho'okaijache Ũcuauji kũamaũna chuta'a vesũme pãĩ, chiimũ Dios chũ'o. ¹⁰ Churata'ni chũkũna'te Dios Repaũ pãĩ re'oja'che cho'okaijachere Repaũ Rekochoji kũacuhasi'kũamũ. Dios Rekocho peore Masirekochojekũ Repaũ cho'okũ pa'iche peore masimũ. ¹¹ Chekũna cuasache vesũme pãĩ. Repana rekoñoãta'ni masimũ repana cuasache. Ũcuaja'che Dios cuasache Repaũ Rekochochi'a masimũ. ¹² Dios maire Repaũ'te cuasamana rekoñoãja'ñere ĩsimanesi'kũamũ. Repaũ Rekocho'te ĩsisi'kũamũ Dios maire, maini Repaũ Rekochoji ja'me pa'ũ cho'okaiuna Repaũ maire cho'okaiche'te peore masia'jũ chini. ¹³ Chũkũnapi Dios chũ'ore Repaũ Rekocho paanani kũani Repaũ Rekocho che'choche'te kũame. Pãĩ cuasaja che'chocheja'chere kũamanaa'me chũkũna.

¹⁴ Dios Rekocho che'choche'te chũ'vajũna pãĩpi asani, "Vesũna i'kache'me jã'a", chiime Dios Rekocho peona, repana i'kache'te asavesujũ. Repana rekoñoãre Dios Rekochoji peokũna asacu'amũ repanare. Dios Rekocho paanarechi'a asare'omũ Dios chũ'o, Repaũ Rekochoji cho'okaiuna. ¹⁵ Dios Rekocho paanata'ni Repaũ Rekochoji cho'okaiuna si'ache cuasaja peore ñamasime. Dios Rekocho peonareta'ni Dios Rekocho paana pa'iche te'eũ'terejẽ'e cuasa ñacu'amũ. ¹⁶ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Dios, rekocho cuasache masicu'amũ maire.

Ũcuaja'che Repaũ'te te'eũjẽ'e che'chovesũme mai,

chiimũ. Maĩta'ni Repaũ Rekocho'te paaja Jesucristo cuasacheja'che cuasame mai rekoñoã, Repaũ Rekochoji cho'okaiuna. Jã'ajekũna Dios chũ'o asamasime mai.

3

Dios chũ'ũñe cho'ona Repaũ'te ja'me cho'oche cho'okaina pa'iche'te kũamũ

¹ Chũkũna musanukonare ja'me pa'irũmũ, musanukonapi Jesucristo'te apescuasanajejũna Repaũ'te masi cuasanare che'chocheja'che che'chomanesinaa'me. Reparũmũ musanukona chuta'a Diore cuasamana

cuasacheja'che cuasajũ pa'isinaa'me. Jesure cuasanata'ni chĩiva'na vesũcheja'che masi cuasavesũsinaa'me mũsanũkona. ² Jã'ajekũna chũkũna mũsanũkonare vesũjũna na'a rũa vesache che'chomanesinaa'me. Reparũmũ mũsanũkona Dios chũ'o jmamajũaruãchi'a asamasisinaa'me. Chĩiva'ũ ojechi'a chũsukũ va'i aivesũcheja'che Dios chũ'o na'a vesache asavesũsinaa'me mũsanũkona. Irũmũjatũ'ka mũsanũkonare chuta'a karamũ asamasiche. ³ Chuta'a mũsanũkona Diore cuasamana cuasacheja'che cuasajũ sãĩnechi'a ke'rejũ cuhejũ Jesure cuasamana pa'icheja'che pa'ime. ⁴ Ija'che i'kajũasome mũsanũkona: "Chũkũna Pablo neena'a'me", chiijũasome chekũna. Chekũna, "Apolos neena'a'me chũkũna", chiijũasome. Jã'aja'ũe i'kajũ, chekũnani sãĩnechi'a cuhejũ Jesure cuasamana pa'icheja'che pa'ijũasome mũsanũkona.

⁵ Chũ'ũna'me Apolos rũa masinama'me. Chũkũna Diore cho'oche cho'okainaa'me. Chũkũnapi chũ'vajũna asa chẽa mũsanũkona Cuasakũ'te Diore cho'oche cho'okainaa'me. Chũkũna'te Repaũ chũ'ore chũ'vaa'jũ chini jo'kasi'kũa'mũ. ⁶ Chũ'ũa'mũ mũsanũkonare Dios chũ'o charo chũ'vasi'kũ. Apolos cho'je che'chosi'kũa'mũ. Jã'ata'ni Dioa'mũ mũsanũkonare cho'okaikũ, asa chẽa Jesuni jovo re'oja'che pa'iche na'a rũa che'chejũ paapũ chini. ⁷ Mũsanũkonare Diopi cho'okaima'to chũ'vate'era'asi'kũa'mũ chũ'ũ. Vesũkũ'mũ chũ'ũ. Ũcuachi'a mũsanũkona asa chẽamanera'asinaa'me, Diopi cho'okaima'to. Apolos ũcuaja'che vesũkũ'mũ. Diopi cho'okaima'to che'chote'era'asi'kũa'mũ repaũ mũsanũkonare. Che'chemanera'asinaa'me mũsanũkona Diopi cho'okaima'to. Pãipi Repaũ chũ'ore asa chẽa Jesuni jovoa'jũ chini cho'okaimũ Dios, Repaũji cho'okaiũna re'oja'che pa'iche'te che'chejũ paapũ chini. ⁸ Chũkũna Dios chũ'o charo chũ'vanana'me cho'je che'chona ũcuate'ere cho'ome. Chũkũna cho'osi'e ro'i Diopi ro'ikũna ũcuanũko koojanaa'me, charo chũ'vanana'me cho'je che'chona. ⁹ Ija'chea'me Dios cho'oche: Chũkũna Diore cho'oche cho'okainajejũ mũsanũkonani Repaũ chũ'ore che'chome. Mũsanũkonare Repaũ neenare re'ojarekoũõã care'vakaimũ Repaũ.

¹⁰ Chũ'ũni Diopi cho'okaiũna re'oja'che chũ'vasi'kũa'mũ chũ'ũ mũsanũkonare. Chũ'ũ chũ'vasi'ere Dios chũ'ore asa chẽarena chekũna jo'e na'a rũa che'chome mũsanũkonare, na'a rũa masia'jũ chini. Repanapi che'choni cuasarepajũ masi che'choa'jũ, "Chekũrũmũ mai tĩĩne che'chosome", chini cuasajũ. ¹¹ Apepũmũ chũ'ũ mũsanũkonare Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ena'me Repaũ pãĩ re'oja'che chẽa paache kũasi'kũa'mũ. Jã'aa'me charo chũ'vache. Jã'are pãipi charo asa chẽama'to na'a rũa che'checu'amũ repanare. ¹² Charo chũkũna Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ena'me Repaũ pãĩ re'oja'che chẽa paache che'chosirũmũ chekũnapi cho'je che'chome. Repana pãĩ Dios chũ'o asa chẽa Jesure jovosinare cho'je che'chona te'ena masi che'chome. Chekũnata'ni masi che'choma'me. ¹³ Repana cho'osi'e Jesucristo jo'e raikumucuse peore masijachea'me jã'a. Repaũ chũ'o masi che'chosinare pojokũ, "Ina masi che'chosinaa'me", chiija'mũ Dios. Masi che'chomanesinare, "Ina masinata'ni, masi che'chomanesinaa'me", chiija'mũ Dios repanare rũa pe'rukũ. ¹⁴ Masi che'chona che'chosi'epi ai pa'ija'mũ. Jã'ajekũna repanare masi che'chosinare ro'ija'mũ Dios. ¹⁵ Masi che'chomanesinareta'ni ro'imanaja'mũ Dios. Ro'icojũnomanesinata'ni ũcua saijanaa'me repana Dios pa'icheja. Jesucristo'te cuasamanesina pani vati toana sairã'asinaa'me repana. Jã'ata'ni Jesucristo'te cuasanajejũ saimanejanaa'me.

¹⁶ Dios Rekochoji mũsanũkona rekoũõãre ũcuanũkore ja'me pa'ũna mũsanũkona rekoũõã Dios vũ'eja'chea'me Repaũ'te cuasarekoũõãjekũ.

¿Jã'a mŭsanukona cuasama'ñe? ¹⁷ Mŭsanukona Jesucristo'te cuasakuanupŭ ũcuanuko sãĩñechi'a oijŭ pa'ito re'omŭ. Jã'aja'ñe cho'oto Dios rŭa pojomŭ. Jã'ata'ni pãipi mŭsanukonare Repaŭ neenani cacŭ'oñu chini sãĩñechi'a cuheche'te chŭ'vato rŭa pe'rumŭ Dios repanare. Pe'rukŭ Repaŭ neenare cacŭ'onare vati toana saoja'mŭ. Repaŭ vŭ'eja'che paamŭ Dios mŭsanukonare. Jã'ajekŭna mŭsanukonare Repaŭ vŭ'eja'che pa'inajejŭna pãipi cacŭ'oto rŭa pe'rumŭ Repaŭ.

¹⁸ Rũhiñe cuasajŭ pa'ijŭ'ŭ mŭsanukona. Te'ena ija'che cuasacosome mŭsanukona: "Pãi che'choche rŭa che'chesinajejŭ rŭa masinaa'me chŭkŭna", chiiŭ cuasacosome. Jã'aja'ñe cuasanare ija'che paarpŭ chini chŭ'vamŭ chŭ'ŭ: Vesŭva'na pa'icheja'che pa'ijŭ Dios chŭ'ore che'chejŭ pa'ijŭ'ŭ. Jã'aja'ñe cho'oto Dios Rekochoji che'choja'mŭ mŭsanukonare.

¹⁹ Pãi Jesucristo'te cuasamana che'choche ija'che i'kamŭ Dios: "Pãi vesŭna che'choche'me jã'a", chiimŭ. Ũcuachi'a Repaŭ chŭ'o aperŭmŭ tocha jo'kasi'e ija'che kŭamŭ:

Pãi rŭa masina repa masichechi'a cuasame.

Jã'aja'ñe cuasajŭ cu'ache cho'oñu chiisi'e Diopi cho'okŭna, ũcuanani cu'ache ti'jñemŭ,

chiimŭ. ²⁰ Ũcuachi'a ija'che kŭamŭ:

Pãi rŭa che'chesina cuasache Diopi ñato repajŭ'e peoche tĩñere cuasame, chiimŭ repa. ²¹ Mŭsanukona chekŭnare Jesure cuasanare cuasama'ñe mŭsanukona chiinarechi'a te'enare cuasajŭ pa'ime. Rŭa cu'amŭ jã'aja'ñe pa'iche. Mŭsanukonare re'oja'che chŭ'vanare ũcuanukore cuasajŭ pa'ijŭ'ŭ.

Jainukoame repa. ²² Dios chŭkŭna'te, chŭ'ŭna'me Apolona'me Pedro'te mŭsanukonani ĩsisi'kŭa'mŭ, iena'me: Chejaa'me, vajuche'me, jũ'ijañea'me, irŭmŭ pa'iche, na'a pa'isirŭmŭ pa'ijachea'me peore jã'a mŭsanukonare Dios ĩsisi'ea'me. ²³ Mŭsanukona Jesucristo neena'me. Jesucristo Dios Neekŭa'mŭ.

4

Jesús saosina Diore cho'ochē cho'okaiche'te kŭamŭ

¹ Chŭkŭna Jesucristo'te cho'ochē cho'okaina pa'iche cuasajŭ'ŭ. Dios Repaŭ aperŭmŭ kŭamanesichŭ'ore pãire masi kŭaa'jŭ chini chŭasi'kŭa'mŭ chŭkŭna'te. ² Chŭkŭna Dios saosinapi cho'oa'jŭ chini Dios jo'kasi'ere cho'oma'to cu'amŭ. ³⁻⁴ Jã'ata'ni mŭsanukonapi chŭ'ŭre re'oja'che cutuma'tojŭ'e oima'mŭ chŭ'ŭ. Pãi chekŭna chŭ'ŭre cu'ache cutuchejŭ'e cuasama'mŭ chŭ'ŭ. Ija'che cuasakŭ'mŭ chŭ'ŭ: "Chekŭrŭmŭ Dioni jachamaŭ re'oja'che pa'icosomŭ chŭ'ŭ", chiiŭ cuasakŭ'mŭ. Jã'aja'ñe cuasakŭta'ni chekŭrŭmŭ chŭ'ŭ rekocho cu'ache pa'ikŭ'mŭ. Vesŭmŭ chŭ'ŭ.

Maire Paakŭ Jesucristota'ni masimŭ chŭ'ŭ rekocho pa'iche. ⁵ Jã'ajekŭna chŭkŭna cho'ochē ñajŭ ke'remanejŭ'ŭ. Jesucristoji chuta'a jo'e raimaŭna vesŭme mŭsanukona chŭkŭna rekoñoã pa'iche. Repaŭ jo'e raisirŭmŭta'ni Ũcuajŭ i'ka jñaukŭna mai ũcuanuko mai vesŭsi'e peore masijanaa'me, chekŭna rekoñoã pa'iche peore. Reparŭmŭ pãi cho'osi'ere ñani re'oja'che pa'inare, "Re'orepamŭ", chiija'mŭ Dios. Na'a re'oja'che pa'inare, na'a rŭa pojokŭ i'kaja'mŭ Repaŭ.

⁶ Mŭsanukonare chŭ'ŭ majapãijanare, iere tocha saomŭ chŭ'ŭ, mŭsanukonani che'chokŭ. Chŭ'ŭ pa'ichena'me Apolos pa'iche kŭamŭ chŭ'ŭ, mŭsanukonapi Dios chŭ'o chŭ'ũñechi'a asa chŭa cho'oju paarpŭ chini. Mŭsanukona Dios chŭ'o che'chonare ñani ija'che cuasamanea'jŭ chiimŭ chŭ'ŭ: "Dios chŭ'o che'chokŭ'te ikŭrechi'a chiinaa'me chŭkŭna.

Iku neenajeju masinaa'me chukuna. Chekunareta'ni cuheju repanare chiinare ũcuachi'a cuhenaa'me chukuna", chiiju cuasamanejũ'u musanukona. Jã'aja'ñe cuasamairo Dios chũ'o che'chonare ũcuanukore pojoju pa'ijũ'u. ⁷ Jã'ata'ni ija'che i'kajũasome musanukona: "Chekunare na'a masiju na'a rua re'onaa'me chukuna", chiijuasome musanukona. ¿Je'se pa'iana jã'aja'ñe cuasache? Musanukona cho'omasiche peore Dios cho'okaisi'ea'me. Diopi cho'okaima'to jmakarũjẽ'e masina pa'imanera'ame musanukona.

⁸ Ija'che cuasacosome musanukona: "Peore che'chesinajeju peore masiju si'ache karama'ñe paanajeju pã chũ'ũnaa'me chukuna chura", chiiju cuasacosome. ¿Je'se pa'iana jã'aja'ñe cuasache? ¿Chukunapi peojuna pã chũ'ũna carũnisocuhare? Musanukonapi pã chũ'ũna pa'ito re'ora'amũ. Musanukonare pã chũ'ũrũmũ tĩ'ato chukuna ũcuaja'che ja'me chũ'ũjanaa'me reparũmũ. Irũmũ Diopi jo'kauna mai Jesucristo'te cuasanapi pã ũcuanukore chũ'ũrũmũ pa'ito re'ora'amũ. Jã'ata'ni reparũmũ chuta'a tĩ'ama'mũ. ⁹ Reparũmũ tĩ'ato na'a re'oja'che pa'ija'mũ chukuna'te. Chura chukuna'te Jesucristo saosinare rua cu'ache ti'jñemũ, pãina'me ángeles ñaa'ju chini. Re'oja'che pa'inareta'ni cu'ache pa'inare cuhecheja'che cuheme pã chukuna'te. "Jã'a Dios cho'ochecosomũ", chiiju cuasamũ chũ'u. ¹⁰ Chukunapi Jesucristoni pojoju Dios chũ'ore chũ'vajuna, "Vesũpãia'me jã'ana", chiime musanukona chukuna'te. Musanukonata'ni, meñe cuasaju i'kani, "Jesucristo neenajeju masinaa'me chukuna", chiijuasome. Chukunata'ni Dios chũ'o chũ'vani vajuchũva'na chũ'vanaa'me. Musanukonata'ni vajuchũma'ñe, ¿"Peore cho'omasime chukuna", chiiche? Musanukonare rua re'oja'che cutujuasome pã. Chukuna'teta'ni rua cu'ache cutujuasome repana. ¹¹ Musanukona meñe i'kaju, "Si'ache paanaa'me chukuna", chiime. Chukunata'ni jã'aja'ñe pa'imanaa'me. Irũmũjatũ'ka ãucuhava'na pa'iju, okouava'na pa'iju, si'ache, kãñajẽ'e peova'na pa'ime chukuna. Si'arũmũ ku'ichechi'a pa'iju vũ'ña pa'ivũ'ñajẽ'e peonaa'me chukuna. ũcuachi'a pã cu'ache cho'ome chukuna'te. ¹² Si'areparũmũ cho'ochete cho'ojũ ca'nasome chukuna. Pã chukuna'te cu'ache i'kanare, "Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau", chiinaa'me chukuna repanare. Pã chukuna'te tuha cu'ache cho'orujẽ'e i'kamanaa'me chukuna. ¹³ Pã chukuna'te cu'ache i'kanare sãĩñe re'oja'chere i'kanaa'me chukuna repanare. Irũmũjatũ'ka pã ũcuanuko rua cuheme chukuna'te. Repanapi ñato chĩ'ca pa'icheja'che pa'icosome chukuna.

¹⁴ Musanukonani i'ka kukora chini tocha saoma'mũ chũ'u ie. Musanukonani chũ'u chũ'ijanare chũ'vakũ tocha saomũ chũ'u, musanukonare cuasakũ. ¹⁵ Chũ'u musanukonare Dios chũ'o charo che'chouna asa chẽa Jesucristoni jovosinaa'me musanukona. Jã'ajekuna mũja'kũja'iu'mũ chũ'u. Musanukonare che'chona rua jainũkoa'me. Jã'ata'ni chũ'u te'eũ'mũ mũja'kũja'iu. ¹⁶ Jã'ajekuna rua chũ'vamũ chũ'u musanukonare, chũ'u pa'iche'te ña chẽa chũ'u pa'icheja'che paapũ chini. ¹⁷ Jã'are chini Timoteo'te chũ'u chũ'ija'iu'ni, musanukona pa'ichejana saomũ chũ'u musanukonani che'choa'kũ chini. Rua cuasamũ chũ'u repaũ'te. Re'oja'che pa'iu Diore si'arũmũ rua cuasakũ pa'ikũ'mũ repaũ. ũcuajũ che'chouna chũ'u Jesucristo'te cuasakũ pa'iche asa cuasajanaa'me musanukona. ũcuare si'achejũna ku'iu Jesure cuasana chi'ivũ'ñana si'arũmũ che'choku pa'ikũ'mũ chũ'u, Jesucristo'te cuasaju pa'iche.

¹⁸ Chekurũmũ musanukona chũ'ũre te'ena ija'che cuasacosome: "Jo'e raimaneja'mũ repaũ", chini cuasaju i'kavajuchũma'ñe, "Pablo'te na'a rua

masinaa'me chukuna", chijju cuasacosome. ¹⁹ Jã'ata'ni Diopi ùsema'to churepara saija'mu chu'u musanukona pa'icheja. Sani pa'iu musanukona pa'iche'te masi ñaku musanukona cho'omasiche'te ñaja'mu chu'u. Chu'ure cu'ache cutuna cutuchechi'a asaku pa'imaneja'mu chu'u. ²⁰ Dios neena chu'ochi'a cutuju pa'imanaa'me. Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'iju re'oja'chere cho'ojmu pa'inaa'me. ²¹ Sani pa'iu musanukona ùcua cu'ache pa'ito ña pe'ruja'mu chu'u. ¿Jã'aja'ñere chiiche musanukona? Jã'apãani musanukonapi re'oja'che pa'iana, ¿oiu pe'keru i'kaa'ku chiiche? ¿Je'sere chiiche musanukona?

5

Te'eu rua cu'ache cho'osi'ere kuamu

¹ Musanukona pa'iche cu'achu'o asa kukusi'kuamu chu'u. Musanukonare ja'me pa'iku, pa'iu, puka'ku rãjoni paakuasomu. Diore cuasamanajẽ'e cho'oma'nea'me jã'a. ² Jã'aja'ñe cu'ache cho'okũji musanukonare ja'me pa'imũ repau. Jã'aja'ñe pa'inata'ni, "Ûcuanuko rua re'oja'che pa'inaa'me chukuna", chiinaa'me musanukona. Rua cu'amu jã'a. ¿Je'se pa'iana musanukona repau cho'ochi'e masinata'ni repauni cuhemaruna ja'me chi'iku repau? Repau cho'ochi'e'te cuasaju oiju pa'ito na'a re'omu. Jesucristo'te cuasanare ja'me pa'icu'amu repau'te. ³ Chu'u irumu musanukona pa'icheja ja'me pa'ima'kuta'ni musanukonani cuasacajejaniso chu'u rekochoji musanukonare ja'me pa'icheja'che pa'imũ chu'u. Jã'aja'ñe cuasaku, "Repau cho'ochi'e rua cu'amu", chiimu chu'u, musanukona pa'icheja ja'me pa'iu ñama'kuta'ni. ⁴⁻⁵ Musanukonare rua cuasaku pa'imũ chu'u. Musanukona Jesús chũ'ũne'te cho'oñu chini chi'irumu chu'u rekocho musanukonare ja'me pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Musanukonare Maire Paaku Jesucristoji chũ'ukuna chũ'umu chu'u, musanukonapi cu'ache cho'okuni ija'che cho'oa'ju chini: Musanukonani Jesupi cho'okaiuna, cu'ache cho'okũte jo'kasojũ'u. Vati aini jo'kajũ'u repau'te cu'ache cho'oa'ku. Chekurumu repauji cu'ache cho'ocojñoni kuku cu'ache cho'ochi'e ùhasocosomu repau. Repauji cu'ache cho'ochi'e'te ùhasoni rekocho Dios pa'ichejana saija'mu, Jesús jo'e raiumucuse.

⁶ Musanukona pa'iche meñe cuasaju ija'che i'kajuasome: "Chekunare na'a re'oja'che cho'onaa'me chukuna", chijjuasome. Cu'amu jã'a. Ie masicosome musanukona: Pã sauche jmaca'rerũji harinaca'repũ ujacarepũna maña ja'meru peore repaca'repũ kosa na'a ujacarepũ saumu. Ûcuaja'che musanukonare ja'me pa'iu cu'ache cho'okuni jo'kasomaneni na'a pa'isirumu na'a jainuko cacu'aso cu'ache cho'ojmu pa'ijanaa'me musanukona. ⁷ Jã'ajekuna jo'kasojũ'u repau'te. Ija'chea'me: Chukuna judiopãi pascuarumu tĩ'apirato chukuna vu'ña pa'iche pã sauche peore sãjonaa'me cu'are cuheju. Musanukona ùcuaja'che pa'i cu'ache cho'onare jo'kasojũ'u pã sauche sãjoñeja'ñe, re'onachi'a pañu chini. Cacu'amanejũ'u; re'oja'che pa'ime musanukona. Chukuna judiopãi pã kosa saumanesi'e airumu pascuarumu ovejachĩini vani ainaa'me Dioni cu'are tunocojñonu chini. Churata'ni Jesucristoji maire ovejachĩi jũni ro'ikaicheja'che mai ùcuanuko cu'ache cho'ochi'e te'euji peore jũni ro'ikaisi'kuamu. ⁸ Jã'ajekuna re'oja'che pa'inachi'a pa'iju Dioni pojoñu chini pã sausi'e sãjoñeja'ñe cu'ache cuasanana'me cu'ache cho'onare ja'me pa'imaneñu mai. Pã saumanesi'eja'che pa'iju Dios chiichechi'a ùcuarepa cho'ojmu pañu mai.

⁹ Aperumu chu'u musanukonare, "Cu'ache cho'onare pa'i ja'me pa'imanejũ'u", chiũ chu'o tocha saosi'kuamu. "Pãi repauna rãjoromi

peonare ja'me kãinare ja'me pa'imanejũ'u. Ũcuachi'a romi repaña ãjupã peonare ja'me kãinare ja'me pa'imanejũ'u", chiiche tocha saosi'kua'mu chu'u musanukonare. ¹⁰ Repanapi chuta'a Diore cuasamana pa'ito jã'aja'ne i'kamanera'asi'kua'mu chu'u. Diore cuasamana si'ache cu'ache cho'onaa'me. Chekuna repaña rãjoromi peonare ja'me kãime. Romi ũcuachi'a repaña ãjupã peonare ja'me kãime. Chekuna repaña neema'ne pöse rua uache ñame. Chekuna pöse ñaasome. Chekuna pã rupũ tũosiva'nani pojoru pa'ime, "Dioa'mu iku", chini. Diore cuasamanapi jã'aja'ne pa'inare ja'me pa'imanejũ'u chiima'mu chu'u. Musanukonapi Diore cuasamanani ja'me pa'icuheto pã peochejana saiche pa'ira'amũ musanukonare. ¹¹ Ija'cheta'ni cho'omaneajũ chini i'kakũ tochamũ chu'u musanukonare: Pãiu, "Jesucristo'te cuasakũ'mu chu'u", chiikuji ruarepa cu'ache cho'oto jo'e ja'me pa'imanejũ'u repau'te. Romi ãjupã peonare ja'me kãinare, umupã rãjoromi peonare ja'me kãinare, kurineenare, rupũ tũosiva'nare pojonare, ruarepa ke'reneenare, si'arũmũ cono jũ'inare, pöse ñaanare jmamakarũjẽ'e pojomanejũ'u repañare, jã'aja'ne pa'inapi, "Jesucristo'te cuasame chukuna", chiito. Ũcuaja'che jã'aja'ne pa'inare ãujẽ'e ja'me ñu'iju ãimanejũ'u repañare. ¹²⁻¹³ Jesure cuasamana pa'iche cuasa ña'ne chu'u cho'ochema'mu. Dioa'mu jã'aja'ne cho'okũ. Musanukonata'ni Jesure cuasajũ musanukonare ja'me chi'ina cu'ache pa'iche cuasa ñajũ'u. Cu'ache cho'okũ'te jo'kasojũ'u, chiimũ chu'u.

6

Jesure cuasana repaña majapãijana pa'iche'te Jesure cuasamanare sa kuasi'ere kuamũ

¹ Diorejẽ'e masi cuasama'ne rua tĩne cho'ojuasome musanukona. Te'ena ja'me pa'inani pe'ruju pã chẽañe chũ'ukũni Diore cuasama'kũni sa kuajuasome musanukona. ¿Je'se pa'ina Jesucristo'te cuasanani sa kuama'ne Diore cuasama'kũni sa kuache, repauji asa, te'e'u'te, "Ikũpi cu'achũ'o paamũ", chiaũ chini? Ija'che cho'oto na'a re'omũ: Pe'runapi Jesucristo'te cuasanani sa kuaru asa, "Ikũpi cu'a chũ'o paamũ", chi-ijanaa'me repaña. ² Mai Jesucristo'te cuasana Diopi chũ'ukũna pã ũcuauko cheja pa'ina cho'ochẽ peore cuasa ña kuajanaa'me. Aperũmũ chu'u musanukonare kuasi'kua'mu jã'a. Jã'aja'ne cho'ojache asasi-nata'ni, ¿je'sejekũna musanukona sãinechi'a cu'ache cho'omajñarũã care'vavesũche? ³ Angeles pa'iche'te cuasa ña kuache pa'iuasomũ maire. Jã'aja'ne cho'ojanajejũna pã cheja pa'ina cho'omajñarũã cuasache na'a vesama'mu maire, chiimũ chu'u. ⁴ Jã'ajekũna musanukonare ja'me pa'inapi jo'e chekunani sãine pe'runi Diore cuasamanare sa kuama'ne Jesure cuasakuanupũ pa'inani, rua vesuva'nachi'a pa'itojẽ'e ũcua sa kuajũ'u, care'vakaapũ. ⁵ Musanukonapi vajuchua'ju chini i'kamũ chu'u. Musanukona ke'reche care'vamasina, ¿te'eujẽ'e peoche? Pa'ime. ⁶ Musanukona, "Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna", chiinata'ni sãinechi'a ke'reju pa'ijuasome. Majapãijanapi sãinechi'a ke'reju cho'osi'e care'vama'ne Jesure cuasamanani sa kuajuasome musanukona, repanapi care'vakaapũ chini.

⁷ Jã'aja'ne cho'ojũ cu'ache cho'ome musanukona. Sãinechi'a pe'ruju Jesucristo'te cuasamana cho'ochẽja'che cho'ome musanukona. Musanukonare ja'me pa'inapi cu'ache cho'oto sãine cu'ache cho'omanejũ'u. Musanukona paache'te repanapi tuasoto sãine pe'rumanejũ'u repañare. Cu'ache cho'ochẽ'te jũvoto na'a re'omũ. ⁸ Jã'ata'ni musanukona

majapãijanachi'api sãĩñe rua cu'ache cho'ojuasome. Jorejũ repaña paache'te tua paañũ chini pãĩ chẽañe chũ'ukũni i'kajuasome musanũkona, repaũji tuakaau chini.

⁹ Rũhiñe cuasajũ pa'ijũ'ũ musanũkona. ¿Ie vesũche musanũkona? Cu'ache cho'ona Dios chũ'ũñe asa chẽamarũ Repaũ pa'icheja saima'me. Vejamanapi cu'a cho'ona, rũjoromi peonare ja'me kãina, ũcuachi'a ũjũpãĩ peonare ja'me kãina, ɯmũpãĩ ũcuajanare ɯmũneena, ũcuachi'a romi ũcuajanare romineena, kuri kooñũ chini ja'me kãinana'me tũosiva'nare pojona Dios pa'icheja saima'me. ¹⁰ ũcuachi'a pãĩ chekũna paamajñarũã ñaasonana'me, kurineena, si'arũmũ cono jũ'ina, ke'reneenana'me jorena Dios pa'icheja saima'me. ¹¹ Aperũmũ musanũkona te'ena jã'aja'ñe cho'ojũ paniasome. Jã'ata'ni Diopi musanũkonare chẽa paakũ musanũkona cu'ache cho'osi'e tũ'nesokaisi'kũa'mũ. Jã'ajekũna chura musanũkona rekoñõã meno peomũ Dios Rekochoji cho'okaiũna. Chura Dios musanũkonare, cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasamũ, Maire Paakũ Jesucristo cho'okaisi'jekũna.

Jesucristo'te cuasana ca'nivũã Repaũ neeca'nivũja'ñe pa'iche'te kũamũ

¹² Te'ena ija'che i'kanaa'me musanũkona: “Chũ'ũre ɯache peore cho'ore'omũ”, chiinaa'me musanũkona. ũcuarepaa'me jã'a. Jã'ata'ni chekũrũmũ chũ'ũpi chũ'ũre ɯache'te cho'oni meñe re'oja'che cho'oma'mũ. Jã'ajekũna chũ'ũre ɯache cu'ache cho'ocũhekũ'mũ chũ'ũ. ũcuaja'che chũ'ũpi chũ'ũre cho'ũache'te te'emajñarũãchi'a cho'okũ che'chesũna na'a pa'isĩrũmũ chũ'ũre ũhasora chiikũ'teta'ni ũhacu'amũ. ¹³ Te'ena ija'che i'kanaa'me musanũkona: “Maipi ãure ãijũ paapũ chini mai cũtaroã cho'okaisi'kũa'mũ Dios. ũcuachi'a ãũ cho'okaisi'kũa'mũ mai cũtaroãna ãni mevoa'jũ chini”, chiinaa'me musanũkona. Jã'ata'ni ãuna'me pãĩ cũtaroã si'asojachea'me. Icheja pa'ĩrũmũchi'a paache'me jã'a. ũcuachi'a ija'che i'kanaa'me musanũkona: “Dios mai ca'nivũã cho'okaisi'kũa'mũ maipi ũcuauanare ja'me kãijũ paapũ chini”, chiinaa'me musanũkona. Musanũkona jã'aja'ñe i'kache jorechũ'oa'me. Dios mai ca'nivũãre Jesucristoni jo'kara chini cho'osi'kũa'mũ. ũcuachi'a Maire Paakũ maipi re'oja'che paapũ chini cho'okaisi'kũa'mũ. ¹⁴ Dios peore Cho'omasikũjekũ Jesucristo'te jũniso tãcojñosi'kũre vasosi'ejache maipi jũnisoru ũcuaja'che vasoja'mũ maire, maipi vajũrani Repaũ pa'ichejare sani re'oja'che paapũ chini. Jã'ajekũna mai ca'nivũã meñe cu'ache cho'omaneñũ.

¹⁵⁻¹⁶ Mai Jesucristo'te cuasana ũcuauũko Repaũ ca'nivũja'ñe pa'ijũuasome. Jã'ajekũna maipi Repaũ'te cuasanapi s'ĩ'uromire ja'me kãito cu'amũ. Maipi jã'aja'ñe cho'oni Jesucristo ca'nivũna cu'ache cho'ocheja'che cho'ome. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Pãĩ te'eka'chapana ja'me kãni ũcuate'eũja'che pa'ime, chiimũ. Jã'a musanũkona masime, pãĩũ s'ĩ'uromio'te ja'me kãni repaona'me ũcuate'eca'nivũja'ñe pa'iche. Jã'ajekũna musanũkonapi Jesucristo ca'nivũja'ñe pa'ĩnapi s'ĩ'uromire ja'me kãni ũcuao ca'nivũji Jesucristo ca'nivũna ũcuate'eca'nivũja'ñe cho'ome. ¹⁷ Jã'ata'ni pãĩũ Jesucristo'te jovoni Repaũna'me ũcuate'eũja'che pa'ĩũ Repaũ cuasacheja'che re'oja'che cuasakũ pa'imũ.

¹⁸ Musanũkona ɯmũpãĩ mũrũjoromi peonare ja'me kãĩñe rua cuhejũ'ũ. ũcuaja'che romi mũũjũpãĩ peonare ja'me kãĩñe rua cuhejũ'ũ. Pãĩũ repaũ rũjoromi peonare ja'me kãikũ repaũ ca'nivũ'te cu'ache cho'omũ. Cu'ache cho'oche si'ache pa'imũ, jã'ata'ni ca'nivũ cu'ache cho'oma'ñe.

Pāi ija'chechi'a cu'a cho'ona repa ca'nivũāre meñe cu'ache cho'ome: romi repa ñjũpāi peonare ja'me kāinana'me ñmũpāi repa rũjoromi peonare ja'me kāina. ¹⁹ Dios Rekocho ja'me pa'imũ musanũkonare, Repaũ Raosirekocho. Musanũkona ca'nivũā Dios Rekochoji ja'me pa'ina Repaũ vũ'eja'chea'me. ¿Jā'a cuasama'ñe musanũkona? Repaũ neenaam'e musanũkona. Jā'ajekũna ũcuauache cho'ocu'amũ musanũkonare. ²⁰ Repaũ Mamakũni jo'kasi'kua'mũ, jũni ro'ikakũna maini paara chini. Jā'ajekũna musanũkona re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijũ'ũ, pāipi musanũkona pa'iche'te ña, "Dios peore masiku'mũ", chiiju masia'ju.

7

Pāi romi vejache chũ'vache'te kuamũ

¹ Chura musanũkona chũ're sēniasaju tocha raosi'ere kuaku tochapiramũ chũ'ũ. Ñmũpāi romi vejama'ñe pa'iche cu'ama'mũ. ² Musanũkona pa'icheja cana ñmũpāi rua jainũko romineeju cu'ache cho'ona pa'ijuasome. Jā'ajekũna ñmũpāipi rũjoromi peonani cu'ache cho'ocuheni romire veja paa'ju. Musanũkona ñmũpāi romi veja mũũjoromina'me pa'ijũ'ũ. Musanũkona romi ũcuachi'a ñmũ veja mũũjũpāina'me pa'ijũ'ũ. ³ Ñmũ romio'te vejasi'ku re'oja'che paa t'aa'ku repaũ vejasi'kore. Romio ũcuaja'che ñmũ'te vejasi'ko re'oja'che pani t'aa'ko repao vejasi'kure. ⁴ Romio ñmũ'te vejasi'ko ñjũna'me pa'imo. Repao ca'nivũ ñju neeca'nivũ'me. Cuhema'ñe paa repao. Ñmũ ũcuaja'che romio'te vejasi'ku rũjona'me pa'imũ. Repaũ ca'nivũ rũjo neeca'nivũ'me. ũcuachi'a cuhema'ñe paa repaũ. ⁵ Ñjũna'me rũjo sãinechi'a chiiju pani cuhemanejũ'ũ. Jmamarũ cu'a cho'omairo pa'iju Dioni sēeju pa'ito re'omũ. Sēni pi'nisirũmũta'ni jo'e cho'oju pa'ijũ'ũ. Musanũkonapi jeereparũmũ cu'a cho'oma'ñe pani vatipi chũ'ũkũna juvo koka peoju chekũnani cu'a cho'ocosome.

⁶ "ũcuauũko romi veja paajũ'ũ", chiiũ chũ'ũma'mũ chũ'ũ musanũkonare. ũcuachi'a, "Musanũkonapi vejaru cu'amũ jā'a", chiima'mũ chũ'ũ. ⁷ Ija'che cuasamũ chũ'ũ: Pāi ũcuauũko chũ'ũ pa'icheja'che romi peona pa'ito na'a re'omũ. Dios jo'kasi'ea'me jā'a. Dios te'enare romi veja re'oja'che pa'iche jo'kamũ. Chekũnare romi vejama'ñe pa'iju re'oja'che pa'iche'te jo'kamũ.

⁸ Chura va'jeromina'me chuta'a vejamanare iere i'kamũ chũ'ũ: Chũ'ũ pa'icheja'che vejama'ñe pa'imasito rua re'omũ. "Vejajũ'ũ", chiima'mũ chũ'ũ repaũ. ⁹ Jā'ata'ni romi ũcuauũnare ja'me kāiñe'te juvo vesũni vejajũ'ũ. Romineenare vejato na'a re'omũ, romi ñmũneenare ũcuachi'a.

¹⁰ Maire Paaku Jesupi chũ'ũkũna ija'che paaru chini chũ'ũmũ chũ'ũ: Musanũkonare vejasinare mũũjũpāi jo'kasomanejũ'ũ. ¹¹ Romio ñjũre jo'kaso chekũni pa'ito cu'amũ. Jo'ka te'eo pa'icu'ato jo'e ñju pa'isi'kũni co'ia'ko. Ñmũpāi ũcuaja'che rũjoromi jo'kasomane'ju.

¹² Chekũnare, Jesure cuasamanare ja'me pa'inare, iere tocha saomũ chũ'ũ. (Ie Maire Paaku chũ'ũsi'ema'mũ. Jā'ata'ni Repaũ saosi'kũjekũ chũ'vamũ chũ'ũ musanũkonare.) Musanũkona ñmũpāi te'ena Jesucristo'te cuasanapi romi Jesucristo'te cuasamanani paajuasome. Pāiũ romio'te jā'aja'ñe pa'iko'te paaku jo'kamane'ku, repaũji ũcu paasa chiito. ¹³ Romio ũcuaja'che Jesucristo'te cuasakoji ñmũ'te Jesucristo'te cuasama'kũni pani jo'kamane'ko, repaũji ũcu paara chito. ¹⁴ Ñmũ Jesucristo'te cuasama'kũpi romio'te Jesucristo'te cuasakoni

paaku'te Diopi re'oja'che cho'okaija'mu repau'te, rãjore Jesucristo'te cuasakoni paakuna. Umuu ũcuaja'che Jesucristo'te cuasakuji romio'te Jesucristo'te cuasama'koni paato Diopi re'oja'che cho'okaija'mu repao'te, ũjũre Jesucristo'te cuasakuni pa'iona. Puka'kupãire jã'aja'ne cho'okaiũ repana mamachĩ ũcuaja'che re'oja'che cho'okaiku'mu Dios. Repauji jã'aja'ne cho'okaima'to repana mamachĩ Jesucristo'te cuasamana mamachĩ pa'icheja'che pa'ira'ame. ¹⁵ Jã'ata'ni Jesucristo'te cuasama'kupi rãjore Jesucristo'te cuasakoni jo'kasora chiito ũsemanejũ'u repau'te. ũcuaja'che Jesucristo'te cuasama'kopi ũjũre Jesucristo'te cuasakuni jo'kasora chiito ũsemanejũ'u repao'te. Jesucristo'te cuasakuni jo'kasoru te'eu pa'iu romi peou'mu repau. Romio ũcuaja'che ũjũpi jo'kasouna te'eo pa'io umu peoo'mo. Jã'aja'ne jo'kasochẽ ũsemaneni cu'ache cho'oma'me repana. Dios maire cavama'ne paapu chini chẽasi'kua'mu. ¹⁶ Mũsanũkona Jesucristo'te cuasamana pa'ijũ cho'ojache vesũme. Romio Jesucristo'te cuasakoji ũjũre Jesucristo'te cuasama'kure pa'iko ũjũ pa'iu cho'ojache vesũmo. Chekurumu repau na'a pa'isirumuna Jesucristo'te cuasajacosomu, rãjopi Jesucristoni cuasako re'oja'che pa'iona uache ñani. Chekurumu pãaja'mu. Umuu ũcuaja'che Jesucristo'te cuasakuji rãjore Jesucristo'te cuasama'kore paaku rãjo pa'io cho'ojache vesũmu. Chekurumu repao na'a pa'isirumuna Jesucristo'te cuasajacosomo, ũjũpi Jesucristoni cuasaku re'oja'che pa'iana uache ñani. Chekurumu pãaja'mo.

¹⁷ Jã'ata'ni Maire Paaku mũsanũkonare pa'iche jo'kasi'e ũcuanũko ũcua pa'ijũ re'oja'che pa'ijũ'u. Re'oja'che paapu chini Dios mũsanũkonare chẽasi'kua'mu. Jã'are chu'vaku si'achejũna ku'iu pãi Jesure cuasana chi'ivũ'ñana chu'vaku pa'iku'mu chu'u. ¹⁸ Jĩkora'muru chã'tiru caca'niru chũto tũache judiõpãire jo'kasi'kua'mu Dios. Jã'a mũsanũkona masime. Jã'ata'ni judiõpãiu Jesucristo'te cuasani judiõpãĩ cho'ojũ pa'iche jĩkochã'tiru chũto tũache cuhekũ jo'kamanea'ku. ũcuachi'a judiõ peokũji Jesucristo'te cuasani jĩkochã'tiru chũto tũacojũnomanea'ku. ¹⁹ Judiõpãĩuchi'a jĩkochã'tiru chũto tũacojũnosi'ku pa'ito re'omu. ũcuachi'a judiõ peokuchi'a jĩkochã'tiru chũto tũacojũnomanesi'ku pa'ito re'omu. Jã'aja'ne pa'ichejẽ'e cuasama'ne Dios chũ'ũne'te asa jachama'ne pa'ijũ re'oja'che cho'ochẽ'te na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. ²⁰ Dios chẽasina ũcuanũko repanare Repau chẽarumu pa'isi'e jo'kasoma'ne ũcua pa'ijũ cho'ojũ paapu. ²¹ Te'enare Dios mũsanũkonare chẽarumu chekunapi chẽa paajũna kuri kooma'ne rupũ cho'ochẽ cho'okaina pani oimanejũ'u. Jã'ata'ni mũsanũkonare paanapi saiche ũsema'to sani pa'ijũ cho'ochẽ'te cho'ojũ kurire koojũ pa'ijũ'u. ²² Pãiu, Jesús chẽarumu pãi chẽa paacojũnoku pani, pojoa'ku. Jesupi repau'te re'oja'che paamu, re'oja'che pa'iche'te masia'ku chini. ũcuaja'che pãiu, Jesús repau'te chẽarumu pãi chẽa paacojũnoma'ku pani Jesús chẽa paaku'mu chura. ²³ Jesucristo mũsanũkonare jũni ro'ikani koosi'kua'mu. Koocojũnosinajejũ chura Repau neenaa'me mũsanũkona. Jã'ajekuna Repau chiichechi'a cho'ojũ chekunapi mũsanũkonare chẽa paajũ repanare uache si'ache chũ'ũũ chiito cuhejũ'u. ²⁴ Asarepajũ'u, ũcuanũko chu'u majapãijana. Dios mũsanũkonare chẽarumu pa'iche ũhasoma'ne ũcua pa'ijũ Dioni pojojũ pa'ijũ'u.

²⁵ Chura romichĩ chuta'a umu vejamanare chu'vache'te tochamu chu'u. Maire Paaku Jesús chũ'ũmanesi'kua'mu ie. Jã'ata'ni Dios chu'ũre oiũ cho'okaimu Repau chiichechi'a cho'oa'ku chini. Repau chiiche'te cho'oku ija'che chu'vamũ chu'u: ²⁶ Chu'u cuasato irumu chejapi ruarepa pa'ivesache pa'iana mũsanũkonapi vejama'ne pa'ito na'a re'omu.

27 Jã'ata'ni umupãï romi paana murũjoromi jo'kasomanejũ'u. Chuta'a vejamanareta'ni, "Ku'e vejajũ'u", chiiu chu'vama'kua'mu chu'u. 28 Jã'ata'ni pũsũji romio'te vejani cu'ache cho'oma'mu. Ũcuachi'a romichĩioji umu'te vejani cu'ache cho'oma'mo. Jã'ata'ni musanukonare vejasinare ruu cuaja pa'ija'mu icheja pa'irumu. Jã'ajekuna musanukonare, "Cuaja peoche paapu chini, vejamaïro pa'ijũ'u", chiiku'mu chu'u.

29 Musanukonare chu'u majapãïjanare iere i'kara chiimu chu'u: Icheja ai pa'imanejanaa'me mai. Jã'ajekuna Cristo chiiche'te cho'ojũ ruu cuasaju pa'ijũ'u Repau'te. Chura romi paana murũjoromichi'a cuasaju pa'imanejũ'u. 30 Ota oina ũcuaja'che musanukona majapãï jũ'isinarechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Ruu pojojũ pa'ina ũcuaja'che pojojũ pa'ichechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Ũcuaja'che pũse koosina pũsechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. 31 Ũcuaja'che pãï icheja cho'ochete ruu cho'ojũ cu'amajũaruã jũaa paana jã'achi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Chejana'me cu'amajũaruã si'asojachea'me. Jã'ajekuna Cristo chiiche'te cho'ojũ cuasaju pa'ijũ'u Repau'te.

32 Musanukonapi ãu ãiĩena'me pa'iche ruarepa cuasaju pa'ito cu'amũ. "Jã'aja'ũe pa'ijũ'u", chiima'mu chu'u musanukonare. Ija'chea'me: Pãiu romi peoku Diorechi'a cuasaku pojore'omu repau'te. 33 Romi paaku'teta'ni rãjopi pojoa'ko chini rãjore kuirachena'me cuasakuna, 34 Diorechi'a cuasacu'amũ repau'te. Romio te'eo pa'iko ũcuaja'che Diorechi'a cuasako cho'ochete cho'okaire'omu repau'te. Ũmu pa'iko'teta'ni ũjupi pojoa'ku chini ũjũre kuirachena'me cuasakona Diorechi'a cuasacu'amũ repau'te.

35 Musanukonapi ña re'oja'che paapu chini jã'aja'ũe chu'vaku tocha saomu chu'u musanukonare. Pa'ivesacheta'ni chu'ucuhemu chu'u musanukonare. Musanukonapi re'oja'che pa'iju, Diore si'arumu pojojũ pa'iche'te asani na'a ruu pojoja'mu chu'u.

36 Jã'ata'ni pãiu mamako'te romichĩio'te umu sũecojuĩosi'kore paaku, "Ikore umu'te pa'ire'omu", chini cuasani umu'te pa'iche ũsemanea'ku. "Chu'upi ikore ũseni re'oja'chere cho'oma'mu. Aia'mo iko chura", chini cuasani ũsemanea'ku repau. Ũsemaneni cu'ache cho'oma'mu repau. Repanapi vejato re'omu. 37 Chekũta'ni, mamako'te romichĩio'te paakuji, "Chu'u neeko umu vejama'to na'a re'omu", chiimu. Peore pe'kerũ jã'aja'ũechi'a cuasasi'kupi mamako'te umu vejache ũseni cu'ache cho'oma'mu repau. "ĩsija'mu chu'u ikore", chiimanesi'kupi ũseni cu'ache cho'oma'mu repau. Jã'ajekuna jo'e chekupi sũeuna ũseni cu'ache cho'oma'mu. 38 Pãiu mamako'te umu vejache ũsema'to re'omu. Jã'ata'ni ũseni na'a re'oja'che cho'omu repau, chu'upi cuasato.

39 Romio umu'te vejani ũju vajuu pa'ichetu'ka paao. Repao ũju jũnisoruta'ni repau'te ukuni jo'e vejare'omu, jã'ata'ni Jesucristo'te cuasakuni. 40 Jã'ata'ni repauji jo'e umu vejamaneni na'a ruu pojoko pa'ija'mo. Jã'aja'ũe cuasamu chu'u. Jã'aja'ũe cuasakujeku che'chomu chu'u musanukonare, chu'uni Dios Rekochoji cho'okaiuna.

8

Tũosiva'nani pojojũ ãumajũaruã ĩsiche'te kũamu

1 Chura ruu tũosiva'nani pojojũ pãï ãumajũaruã ĩsisi'ere kuaku tocha saopi'ramu chu'u. Musanukona ũcuanuko, "Jã'a peore masinaa'me chũkuna", chiicosome. Jã'ata'ni masinaa'me chini ija'che i'kato cu'amũ, "Masinajẽu chekũnare na'a re'oja'che cho'onaa'me chũkuna", chiito.

Jã'aja'ñe i'kana chekũnarejẽ'e ña oimanaa'me. Pãi chekũnare oina re'oja'che cho'okaimere repanare, na'a re'oja'che paarũ chini. ² Pãiu ũcuauakũji, "Rũa masiũ'mũ chũ'ũ", chiikũ repaũni chuta'a masicheji rũa karakũna repaũ masirũja'chere vesũmũ. ³ Jã'ata'ni pãiu ũcuauakũ Diore chiikũ rũa masiũ'mũ. Dios ũcuachi'a repaũni masikũ, "Chũ'ũ neekũa'mũ ikũ", chiimũ repaũ'te. ⁴ Jã'ajekũna maipi, "Tũosiva'nare jo'kasi'ere ãure ãito cu'amũ", chini cuasamanapi ãito cu'ama'mũ. Ija'chea'me: Dioma'me repava'na. Dios te'eũ'mũ. Chekũ Dios peomũ. Masime mai jã'a. ⁵ Chekũna pãi ija'che cuasajũ i'kanaa'me: "Dios te'eũma'mũ. Maire paava'na diova'na cũnaũmũna'me cheja rũa jainũko pa'ime", chiinaa'me repana. ⁶ Jã'ata'ni mai iere masijũ, "Mai Ja'kũ, Dios, ũcuate'eũ'mũ", chiinaa'me. Repaũji cho'oũna peore pa'imũ chura, chejana'me cu'amajñarũã, cu'ava'nana'me pãi. Mai Repaũ neena'a'me. ũcuachi'a Maire Paakũ, Jesucristo, ũcuate'eũ'mũ. ũcuauũji cho'oũna peore pa'imũ chura. Mai ũcuachi'a Repaũ cho'okaisi'ejekũna Repaũ neena'a'me. ⁷ Jã'ata'ni pãi Jesucristo'te cuasana ũcuarepanũko masima'me jã'a. Tũosiva'nare jo'kasi'ere ãu ãito cu'ama'mũ. Jã'ata'ni pãi te'ena tũosiva'nare aperũmũ pojojũ che'chesosinajejũ churajatũ'ka ãu repava'nare jo'kasi'ere, "Ie ãu diova'na neea'me", chini cuasajũ ãijũ ũcua cuasame repava'nare. "Maire iere ãito cu'amũ", chiijũ cuasacosome repana. Jã'aja'ñe cuasanapi ũcuare ãito, ũcuanani cu'amũ. Cu'ache cho'ome repana. Repana cuasache'te jã'aja'ñe cu'ache cho'oju pani rũhiñe cuasache cavesũsojanaa'me repana. ⁸ Jã'ata'ni Diore ãu ãiñeji pojoma'ñea'me. ãumajñarũã si'arepache ãimaneni cu'ache cho'oma'me. ũcuachi'a si'ache ãu ãiñeji na'a re'oja'che cho'oma'ñea'me. ãu ũcuauache ãire'omũ.

⁹ Jã'ata'ni mũsanũkona na'a masina ñarepajũ pa'ijũ'ũ. "ũcuauache cho'ore'omũ chũ'ũre", chini ũcuauache cho'oju pa'imanejũ'ũ, mũsanũkona majapãijava'na vesũva'napi ña chẽa cu'ache cho'oche'te che'chemanea'ju. ¹⁰ Mũsanũkona na'a masinapi tũosiva'nare ãisi'ere ãu ñu'ijũ ãivũ'ere repava'nare pojomanata'ni ãito chekũrũmũ vesũva'napi ñani ũcuaja'che ãijũ tũosiva'nare pojोजनाa'me, "Ina masina repava'nare tũosiva'nare pojojũna chũkũna'te ũcuaja'che pojojũ ãire'ocosomũ", chini.

¹¹ Jã'aja'ñe cho'oni mũsanũkona majapãijanare re'oja'che pa'ivesũnani na'a masinapi cu'ache cho'oche'te che'chojanaa'me. Jesucristo re'oja'che pa'ivesũnare ũcuachi'a jũni ro'ikaisi'kũa'mũ, Diona'me re'oja'che paarũ chini. ¹² Mũsanũkona majapãijanare pa'ivesũnani, "Ija'che cho'oche cu'ache'me", chiijũ cuasajũ pa'inani mũsanũkonapi jã'aja'ñe cho'o ñoni cu'ache cho'ome repanare. Jã'aja'ñe cho'o ñoru, "Cu'ache'me ie", chiijũ cuasanapi ña chẽa cho'oni repana re'oja'che cuasajũ pa'iche cho'oju cavesũsojanaa'me repana. Repanare jã'aja'ñe cu'ache cho'oni Jesucristo'te ũcuachi'a cu'ache cho'ome mũsanũkona. ¹³ Jã'ajekũna chũ'ũ majapãijanare ãu ãni ñoñeji cacũ'oche cuhekũ'mũ chũ'ũ. Repanapi chũ'ũ ãiñe'te ña ũcuaja'che cho'oju repana cu'amũ chiisi'ere cho'ojuña ñani jo'e jmamakarũjẽ'e koo ãimaneja'mũ chũ'ũ, "Repanapi ña ãicu'ache'te ãijũ che'chesojũ", chini.

9

Jesucristo saosinare kuirache'te kũamũ

¹ Jesucristo saosi'kũjekũ pãi chekũnare chẽa paacojñoma'kũa'mũ chũ'ũ. Maire Paakũ'te, Jesure ñasi'kũa'mũ chũ'ũ. ũcuauũji cho'okaiũna chũ'ũpi

chũ'vakuna Dios chũ'o asa chẽa Repau'te Jesure cuasaju jovo pojoju pa'ime musanukona. ² Jesucristoji saosi'kua'mu chũ'ure musanukonani Repau chũ'ore chũ'vaa'ku chini. Repau neenajeju chũ'u pa'iche masime musanukona. Chura chũ'upi chũ'vakuna asa chẽa Diore cuasaju pa'ime musanukona. Jã'ajekuna pãi musanukona pa'iche'te ñani chũ'ure Jesucristo saosi'e masijanaa'me. Jã'ata'ni chekuna te'ena Dios chũ'ure saosi'e jachame. ³ Pãi chũ'ure ke'renapi, "Iku Jesucristo saosi'kuma'mu", chiito ija'che i'kaku'mu chũ'u repanare. ⁴ Chũ'ure Jesucristo saosi'kujekuna chũ'u che'chona paache aiñena'me ukuche sere'omu repanare, chũ'ure sereuato. ⁵ Ucuaja'che chekurumu romio'te Jesucristo'te cuasakoni vejani ku'iu kuhare'omu chũ'ure, kuhauato. Jã'aja'ñe cho'ome Pedrona'me Maire Paaku Jesús cho'jechi, chekuna Repau saosina ucuaja'che; rãjoromi kuhaju ku'ime. ⁶ Chukunachi'aa'me te'eka'chapana Bernabena'me chũ'u, Dios chũ'o chũ'vanapi cho'oche cho'ojũ kuri kooju peore chukuna chiiche ro'ina. Jã'ata'ni chukuna chũ'vanapi chukuna'te kuirato cu'ama'mu.

⁷ Pãi ucuauache cho'oche cho'ojũ kuri koome. Sõtaopãi repanare chũ'unare cho'oche cho'okaiju kurina'me au koome. Ucuaja'che pãiu pisi uche tãsi'ku uche pa'irumu aimu. Ucuachi'a pãiu ovejava'nare kuiraku repava'na oje qui ukumu. Jã'ajekuna chukuna Dios chũ'o chũ'vasi'e ro'i kuri kooto cu'ama'mu. ⁸ Asarepajũ'u. Pãi cuasachechi'a tochama'mu chũ'u. Dios chũ'o aperumu Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

⁹ Pãiuji vacava'nare trigo po'teche chũ'ukuji repava'nani trigo'te aiũseto cu'amũ,

chiimu. Vaca cho'ochechi'a cuasaku jã'aja'ñe tochache chũ'umanesi'kua'mu Dios. ¹⁰ Chukuna'te Repau chũ'o chũ'vajanani cuasaku jã'aja'ñe tochache chũ'usi'kua'mu Dios. Pãi vea tãnana'me tuana cho'oche cho'osi'e ro'i kooñu chini cuasaju cho'ome repa. ¹¹ Au tãkaisina repa tãkasi'e ro'i koome. Chũ'ure ucuaja'che Diore au tãkasi'eja'che musanukonare Repau chũ'o chũ'vakasi'e ro'i koore'omu. ¹² Chekuna Dios chũ'o chũ'vana musanukonare chũ'vache ro'i kurina'me au kaiñe koome. Chũ'uni musanukonare na'a rua chũ'vakuni jã'aja'ñe na'a rua isito re'omu. Jã'ata'ni kurijẽ'e sema'ñe chũ'o re'oja'chere Jesucristo pa'iche'te chũ'vaku pa'iku'mu chũ'u, musanukonapi asa chẽaa'ju chini. Musanukonapi asa jachamanea'ju chini kurijẽ'e sema'ñe chũ'vaku'mu chũ'u. ¹³ Judiopãi Dioni pojoju va'iva'nare Repau vena ra vanisome. Vanisojuna phairipãina'me repavũ'e cho'oche cho'okaina va'i joopo koo aimẽ, cho'oche cho'okaiche ro'i. Jã'aja'ñe cho'oche masime musanukona. ¹⁴ Ucuaja'che Maire Paaku chũ'u jo'kasi'kua'mu, Repau chũ'o chũ'vanapi auna'me kaiñe kuri koo'ju chini.

¹⁵ Jã'ata'ni kuri sema'kua'mu chũ'u musanukonare. Chura kurire sereu tochama'mu chũ'u musanukonare. Kurijẽ'e sereuama'ñe chũ'vaumu chũ'ure. Rua aucuha jũ'iu chũ'vanijẽ'e ucu kuri semanaja'mu chũ'u. ¹⁶ Dios chũ'o chũ'vakuta'ni chekunare ija'che i'kama'kua'mu chũ'u: "Asarepajũ'u. Re'oja'chechi'a cho'oku'mu chũ'u", chiima'kua'mu. Pãi chũ'vani chũ'ure Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oku'mu chũ'u. Chũ'upi jã'are cho'oma'to pojomanera'amũ Dios chũ'ure. ¹⁷ Diopi pojoku re'oja'che cho'okaiku'mu chũ'ure, chũ'uni chũ'vaakuna chũ'vasi'e ro'i. Ucuachi'a Repau chũ'ure chũ'u jo'kasi'e chũ'vañamekuta'ni ucu chũ'vato ro'ija'mu Dios chũ'ure. ¹⁸ Chũ'upi Dios chũ'o chũ'vakuji kaiñena'me au seto cu'ama'mu. Jã'ata'ni sema'kua'mu chũ'u. Kurijẽ'e sema'ñe rupũ chũ'vaku rua pojoku'mu chũ'u. Chũ'u ro'iche'me jã'a pojoche.

19 Ija'chea'me: Pãi chekuna chëa paacojñoma'kua'mu chu'u. Ūcuachi'a chu'u chu'vache pãi chũ'usi'ema'mu. Jã'ata'ni pãi ūcuauanana'me pani repana chiiche cho'oku repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chu'u, repanapi na'a jainuko chu'u chu'vache'te asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. 20 Judíopãina'me pani repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te Dios chu'ore asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'onare ja'me pani repana cho'ochaja'che cho'oku pa'iku'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'oma'to cu'ama'mu. Jã'ata'ni ūcua jã'aja'ñe ja'me cho'oku'mu chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te Dios chu'ore asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. 21 Ūcuaja'che pãi Dios chũ'usi'ejë'e vesunare ja'me pani repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chu'u, chu'u chu'vache'te asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. Jã'aja'ñe pa'inare ja'me panijë'e repana cho'ochaja'che cu'ache cho'oma'kua'mu chu'u. Jesucristoni pojoku, Repau chũ'uñe jachama'ñe re'oja'chechi'a cho'oku'mu chu'u. Chu'upi Jesucristo chũ'uñe'te cho'oma'to cu'amu. 22 Rua vesunare ja'me panijë'e ūcuaja'che repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. Pãi ūcuanukore ja'me pa'iu, repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te asa chëa Jesucristoni jovoa'ju chini. 23 Peore cho'oku'mu chu'u pãipi Jesucristo'te cuasache kuachu'ore asa chëaa'ju chini. Jã'are chini pojoku chu'vakummu chu'u. Chu'upi chu'vakuna Diopi repanani chëa paato rua pojommu chu'u.

24 Ūcuaja'che cho'ome pãi vu'vuna. Ūcuanuko rua vu'vume cajejañu chini. Jã'ata'ni te'euchi'a cajejaimu. Jã'aja'ñe cho'oches masime musanukona. Ūcuaja'che musanukona vu'vu cajejañu chini na'a rua vu'vu'cheja'che peore cho'ore'ochetu'ka Diore re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u. 25 Vu'vura chiiku repau ca'nivu rua kuiramu koka paara chini. Ca'nivu cacu'omajñaruã cho'oches ūhasomu repau, cho'ouakuta'ni. Ūhaso pa'iu vu'vu'cheji cajejani rupũ ñisiche'te koomu repau. Jã'ata'ni repau koosi'e si'asojachea'me. Mai Jesucristo'te cuasana ūcuachi'a Repau rupũ ñisiche'te na'a re'oja'chere si'ama'ñere kooñu chini cho'ojũ cacu'ache ūhasome cho'ouanata'ni, "Dios maire na'a re'oja'chere ñisija'mu", chiiju. 26 Jã'ajekuna vu'vu cajejasa chiiku pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Peorepache pa'ima'kua'mu pãipi Jesucristoni jovoa'ju chini. Chekejë'e cuasama'ñe re'oja'che cho'ocheschi'a cuasakummu chu'u. 27 Chu'u meñe rua chũ'ukummu re'oja'chechi'a cho'ora chini. Chu'uni chekunare re'oja'che cho'okaiñameuato rua cuasaku cho'okaikummu chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te asacuheju chini. Chu'upi repanani jã'aja'ñe cho'okaima'to Dios chu'ure Repau chu'o pãi chu'vakuteta'ni Repau chu'ure ñisira'asi'e re'oja'che ñisima'mu.

10

Tñosiva'nani ña, "Diova'naa'me ina", chiimanea'ju chini chu'vache'te kamam

1 Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Mai aipãi Egipto cheja etarumu Diopi cho'okuna ūcuanuko okomakapi ñaju saisi'e cavesumanejũ'u. Okomakapi ñaju saiju Maachiara joopoji oko peocho Diopi jãko nukona ūcuachejapi ūcuanuko jëñasome repana. 2 Reparumu Moiseni ūcuanuko jovo ja'me pa'iju okoro'vecojñoñeja'ñe okomaka vu'evuji saiju, chiaraji jëñasome repana. 3 Ūcuanuko si'aumucujña Dios cunaumu raoche'te ãu ãiju

paniasome repana. ⁴ Ūcuachi'a oko peochejare ku'ijũ Cristoji cho'okaiũna catapũ etasi'ere oko ũcuanũko ũkuasome repana. Reparũmũ Cristo ñoma'kũta'ni ũcuanana'me ku'ijũ kuirakũ paniasomũ repanare. ⁵ Dios repanare ũcuanũkore kuirakũta'ni te'enare pojoasomũ. Chekũnareta'ni Repaũni jachajũna pe'rukũ chũ'ũna pãi peochejare pa'ijũ ũcuanũko jũnisoasome.

⁶ Maipi che'cheajũ chini jã'aja'ñe ti'jñesi'kũa'mũ, maipi repana cu'ache cho'ocheja'che cho'omaneajũ chini. ⁷ Mai aipãi jainũko tũosiva'nani pojoasome, "Dioa'me ina", chiijũ. Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Jã'ana pãi ãu ãni pi'ni ujacha'ijũ pojosi'naa'me, chiimũ. Jã'aja'ñe cho'oasome repana tũosiva'nani pojojũ. Repana cho'osi'ejache cho'omaneñũ mai. ⁸ Jainũko repana rũjoromi peonani ja'me kãniasome. Jã'aja'ñe cho'oju'na pe'rukũ Dios cu'ache cho'osinare ũcuanũkore ũcuate'eumucusena veintitrés milrepanare vanisoasomũ. Repana cu'ache cho'osi'ejache cho'omaneñũ mai. ⁹ Chekũna te'ena Maire Paakũ re'oja'che cho'okaiche'te cuhejũ, "Maire uache ñisima'kũa'mũ Repaũ", chiijũ pe'ruasome repana. Jã'aja'ñe i'karena Maire Paakũ pe'rukũ añare raou'na ũcuanũko kujñõ jũnisoasome repana, jã'aja'ñe i'kasi'e ro'i. Repana i'kasi'ejache i'kamaneñũ mai. ¹⁰ Chekũna Maire Paakũni pe'rujũ cu'ache cutuasome. Jã'aja'ñe cutujũna Dios pe'rukũ ángelni casoasomũ repanani vanisoa'kũ chini. Repana cutusi'ejache Maire Paakũ'te cu'ache cutumaneñũ mai. ¹¹ Peore jã'a maini che'chora chini cho'oasomũ Dios. "Tocha jo'kajũ'u ie", chiniasomũ Repaũ, mai aipãi ti'jñesi'ere asa repana cu'ache cho'osi'ejache cho'oma'ñe pa'ijũ, re'oja'chechi'a cho'oju' paapũ chini. Aperũmũ Repaũ Dios irũmũ pa'ijachere cuasakũ peore care'vaasomũ. ¹² Jã'ajekũna mũsanũkona ñarepajũ pa'ijũ'u; chekũrũmũ ñamejũ, "Re'oja'chechi'a cho'oñũ", chiisinapi cu'ache cho'oju' cu'ache ti'jñecojñõ. ¹³ Te'eñoã vatipi chũ'ũkũna cu'ache cho'ouakũ'mũ maire. Jã'aja'ñe ti'jñemũ maire ũcuanũkore. Jã'ata'ni Dios, "Repanare cho'okaija'mũ chũ'u", chiisi'e ũcuarepa cho'okaija'mũ Repaũ mũsanũkonare. Jorema'kũa'mũ Repaũ. Mũsanũkonani cu'ache cho'ouakũna Repaũni sēeto ñsekaija'mũ Repaũ, cho'omaneajũ chini. ¹⁴ Jã'ajekũna chũ'u cuasana, jmamakarujẽ'e tũosiva'nare pojojũ pa'imanejũ'u.

¹⁵ Cuasamasime mũsanũkona. Chũ'u i'kacheji ũcuarepa cuasoma'to kũajũ'u. ¹⁶ Mai Jesucristoni pojoñũ chini si'arũmũ chi'i pĩsi uche conore ũkujũ, Repaũ chueniso chie meosi'ere cuasajũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiinaa'me Repaũ'te. Ūcuachi'a chi'i pãpũ'te ãijũ Jesucristo ca'nivũ'te cuasajũ ãinaa'me mai. Jã'aja'ñe chi'i ãijũ Jesucristona'me ãiñeja'ñe ãijũ pa'ime mai. ¹⁷ Mai Jesucristo'te cuasana pãpũ ũcuate'epũ jainũko ãiñeja'ñe Repaũni cuasajũ ũcuate'eujakuanupũ'me, Jesucristo ca'nivũ ũcuate'eca'nivũ pa'icheja'che. ¹⁸ Israelpãi cho'oche'te cuasajũ'u. Jo'cha va'iva'nare Dios vũ'ena ra vani va'i joopo ãime repana. Jã'aja'ñe ãijũ Diona'me ãiñeja'ñe ãijũ Ūcuau'na'me pa'ime repana. ¹⁹ Tũosiva'nata'ni rupũ peoche pa'ime. "Dioa'me jã'ana", chiima'mũ chũ'u. Repava'nare ñisi'e ãu rupũ ãua'me; cu'a peomũ. ²⁰ Jã'ata'ni pãipi tũosiva'nani ãure ñisini vatire ñisicheja'che ñisime ãu. Jã'aja'ñe pa'ina Dioreta'ni ãu ñisimanaa'me. Mũsanũkonapi tũosiva'na pa'ivũ'ena mũa repava'nare ñisi'ere ãu ãni vatina'me ãiñeja'ñe ãijũ pa'ime. Jã'aja'ñe cho'oche cuhemũ chũ'u. Mũsanũkonapi vatire pojoto cu'amũ. ²¹ Maipi pĩsi

uache conore ũkuju Maire Paaku'te ja'me pa'inapi vatire ũcuate'erumu ja'me pa'icu'amu. Ũcuachi'a au aiiju Maire Paakuna'me pa'inapi vatire ũcuate'erumu ja'me pa'icu'amu. ²² Maire Paaku'te pojonajejuna vatire pojocu'amu musanukonare. Dios maire romi vanuku pa'icheja'che pa'iu ũcuate'eu paara chiimu. Jã'ajekuna maipi Repau'te pojonapi vatire pojoto pe'rumu Repau Maire Paaku. ¿Repau'te musanukona Diore vajuchuma'ne? Ũcuachi'a, ¿Repau'te musanukona na'a rua masinaa'ne?

Ũcuauache cho'ochena'me chekunare re'oja'che cho'ochete kumtu

²³ Te'ena musanukona ija'che i'kajuasome: “Ũcuauache cho'ore'omu chukuna'te”, chiijuasome. Jã'ata'ni chekurumu musanukonare uache'te cho'oni re'oja'che jñaama'me. Jã'aja'ne musanukonare uache cho'ojũ chekunare cu'ache che'chome. ²⁴ Musanukonare uachechi'a cuasama'ne chekunare re'oja'che cho'okaiche'te cuasaju re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ, repanapi re'oja'che che'cheaju.

²⁵ Va'i isiv'e sani, “¿Jeecheja rasi'ea'che ie va'i?”, chiima'ne va'i koo aiijũ. “Chekurumu chu'u iere koo ani tãosiva'nare jo'kasi'e pa'ito cu'ache cho'ocosomu”, chiima'ne koo aiijũ. ²⁶ Dios cho'osi'e au aire'ochechi'aa'me. Chejana'me repacheja pa'imajñaruã peore Dios cho'osi'ea'me. Jã'ajekuna sēniasama'ne aire'omu.

²⁷ Pãiu ũcuauakujĩ Jesucristo'te cuasama'kupi musanukonani aure aura chini soito musanukonare saiũato sani repau au'ne peore koo aiijũ. “Chekurumu chu'u iere ani cu'ache cho'omu”, chini cuasama'ne koo aiijũ repau au'ne. “¿Jeechepi mu'u ie va'i rau?”, chiima'ne koo aire'omu musanukonare. ²⁸ Jã'ata'ni pãiu ũcuauakujĩ musanukonani, “Ie au tãosiva'ure isisi'ea'me”, chiiku'te koo aimanejũ. Tãosiva'ure cuasakujeku jã'aja'ne i'kamu repau. Repau jã'are au ani cu'ache cho'omu. Ũcuachi'a repau cuasato Jesure cuasaku ũcuauakujĩ jã'are au ani cu'ache cho'omu. Jã'ajekuna musanukonapi repau au'ne'te au koo ani jã'aja'ne cho'ojũ cu'ache che'chome repau'te au aushi'kure. Jã'aja'ne cho'omanejũ repau'te. ²⁹ Jã'are au ani me'ne cu'ache cho'oma'me musanukona. Repau'teta'ni cu'ache cho'ome. Jã'are sēniasama'ne aito na'a re'omu. Pãipi, “Cho'ocu'amũ ie”, chiito cho'ocu'amũ musanukonare. Pãipi, “Cho'ocu'amũ ie”, chiima'ñeta'ni cho'ore'omu musanukonare. Chekurumu sēniasato, “Ija'che cho'ochete cu'ache'me”, chiinaa'me chekuna. Jã'aja'ne i'kato musanukonare cho'ouache cho'ocu'amũ. Cho'omanejũ. ³⁰ Chu'upi aure aiũ, “Ja'ku, re'orepamu”, chini cu'ache cho'oma'mu. ¿Je'se pa'ina pa'i chu'ure cu'ache cutuche, “Ja'ku, re'orepamu”, chini au aikũ'teta'ni? ³¹ Musanukona cho'ochete chekunapi ña, “Dios rua re'okũ'mu”, chiiju cuasaja'ni chini re'oja'chechi'a cho'ojũ. Au ũcuauache aiiju, ũcuauache ũkuju peore musanukona cho'ochete re'oja'chechi'a cho'ojũ. ³² Jã'aja'ne re'oja'chechi'a cho'ojũ cu'ache che'choma'ne pa'ijũ, judiõpãina'me judiõ peonare, Jesucristo'te cuasanare ũcuachi'a. ³³ Chu'u pa'i ũcuauakore si'arumu pojoku pa'icheja'che pojõ pa'ijũ. Chu'uchi'a me'ne re'oja'che cho'ora chiima'ne pa'i ũcuauakore re'oja'che cho'okasa chiiku'mu chu'u, repanapi ũcuauako Jesucristoni jovo, Ũcuaua'me re'oja'che paaru chini.

11

Romi Diore cuasana chi'i pojochete kumtu

¹ Chu'u Jesucristo pa'isi'eja'che re'oja'che pa'iche'te ña chẽa chu'u pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ musanukona.

2 Mʉsanʉkonapi chʉ'ʉni cuasajʉ chʉ'ʉ ja'me pa'irʉmʉ chʉ'ʉ mʉsanʉkonare che'chosi'ere peore re'oja'che cho'ojʉ pa'ijʉna rʉa pojomʉ chʉ'ʉ. 3 Jʉ'ata'ni mʉsanʉkonare iere masijʉ'ʉ chiimʉ chʉ'ʉ: Dios Jesucristo'te paaku'mʉ. Jesucristo ũcuaja'che ʉmʉpʉi paaku'mʉ. ʉmʉpʉi ũcuaja'che repaana rʉjoromire paame. 4 Jʉ'ajekʉna mʉsanʉkona ʉmʉpʉi chi'ini tuhiroʉ tuhijʉ Diore sʉejʉ, Dios chʉ'o kʉato cu'amʉ. Tuhiroʉ tuhijʉ sʉni Jesucristo mʉsanʉkonare paama'ñeja'ñere cho'o ñome. Jʉ'ajekʉna pʉiʉ ũcuauakʉji tuhiro tuhiʉ sʉeʉna pʉi chekʉnapi ñani repaʉ'te Paaku'te Jesucristo'te cu'ache cutume. 5 Jʉ'ata'ni romi chi'ini repaana sʉjore kʉñase're tuhimanapi Diore sʉejʉ Dios chʉ'o kʉato cu'amʉ. Repanare paanare ña kʉkʉma'ñere cho'o ñome. Romipi jʉ'aja'ñe cho'oni repaana sʉjo raña ko'ʉsocheja'che cho'ojʉ vajʉchʉache cho'ome. Romio ũcuauakoji kʉase'recho tuhima'ñe sʉeona pʉi chekʉnapi ñani repao'te paaku'te cu'ache cutume. 6 Romio repao sʉjopʉ kʉase'recho tuhicuheko raña tʉ'kasocojñoa'ko. Jʉ'ata'ni repaoji rañapa tʉ'ka ko'ʉsoru pʉi rʉa cu'ache cutujanaa'me repao'te. Jʉ'ajekʉna Jesucristo'te cuasana chi'ivʉ'e mʉani repao sʉjopʉ kʉa tuhio paa. 7 Dios ʉmʉpʉi cho'oasomʉ, Repaʉ chʉ'ʉñeja'ñe chʉ'ʉjʉ paapʉ chini. Pʉiʉji re'oja'che pa'ito chekʉna pʉi Diore repaʉ'te cho'osi'kʉre re'oja'che cutume. Jʉ'ajekʉna ʉmʉpʉi Diore cuasajʉ vajʉchʉche'te ñoñʉ chini Repaʉ vʉ'e pa'irʉmʉ tuhiroʉ tuhimaneajʉ chiimʉ chʉ'ʉ. Romita'ni ʉmʉpʉi paacojñoa pa'iche'te ñojanaa'me, repaana sʉjo kʉñase're tuhijʉ pani. 8 ʉmʉ icheja charo pa'ikʉjekʉ romioji jñaacojñoi'kʉma'mʉ. Romiota'ni ʉmʉ ca'nivʉ pa'iche ruta cho'ocojñoi'koa'mo. 9 Dios ʉmʉ'te romioji paako chʉ'ʉa'ko chini cho'omanesi'kʉa'mʉ. ʉmʉji romioni paaku chʉ'ʉa'kʉ chini cho'osi'kʉa'mʉ Dios. 10 Jʉ'ajekʉna romi repaana sʉjore kʉñase're tuhijʉ ʉmʉ pa'ina ñoñe paapʉ. ũcuachi'a ángelepi si'arʉmʉ maini ñajʉna mʉsanʉkona rʉjoromi jʉ'aja'ñe re'oja'che cho'ojʉ paapʉ. 11 Jʉ'ata'ni Jesucristo'te cuasana ʉmʉpʉina'me romi pa'ito rʉa re'omʉ. ʉmʉpʉi peoto karamʉ. ũcuachi'a romi peoto karamʉ. Diopi ñato ʉmʉpʉina'me romi ũcuapa'rʉva masina pa'ime. 12 Mamarʉmʉ romio ʉmʉ ca'nivʉ pa'icheji ruta cho'ocojñoi'koa'mo. Irʉmʉta'ni ʉmʉpʉi pʉka'koromi cʉtarʉ sa'navʉna ainee jñaacojñoime. Dios peore cho'osi'kʉa'mʉ ʉmʉpʉina'me romi.

13 Cuasajʉ'ʉ mʉsanʉkona. Romioji Dios vʉ'e pa'ikoji, ¿sʉjopʉ kʉase'recho tuhima'ñe sʉeto re'okʉ? ¿Je'se cuasache mʉsanʉkona? 14 Mai ʉmʉpʉi'chi'aa'me rañapaʉ ve'emana. Jʉ'ajekʉna ʉmʉji rañapa ve'ekʉ'te ñani repaʉ'te pʉisojʉ cu'ache cutume. 15 Jʉ'ata'ni romichi'a rañapaʉ ve'eto re'omʉ. “Re'oja'che ñomʉ ikore”, chiime pʉi repao'te. Rañapaʉ ve'eche romire jo'kasi'kʉa'mʉ Dios, repaana kʉña pa'icheja'che paapʉ chini. 16 Pʉiʉ ũcuauakʉji romire rañapaʉ ve'eche jo'kasi'e asa jachakʉ iere cuasaa'kʉ: Chʉkʉnana'me chekʉna Jesucristo'te cuasakuanupʉʉ ũcuauako jʉ'aja'ñechi'a cho'ojʉ pa'inaa'me.

Maire Paaku cho'okaisi'ere cuasajʉ ʉi ʉirʉmʉ cu'ache cho'ochete kʉamʉ

17 Chura jo'e chekere tochamʉ chʉ'ʉ. Mʉsanʉkona chi'ijʉ sʉiñechi'a re'oja'che cho'orʉja'chere cho'oma'ñe sʉiñechi'a cu'ache cho'ojʉ pa'ijʉasome. Jʉ'aja'ñe mʉsanʉkona cho'ochete asaku pojoma'mʉ chʉ'ʉ. 18 Mʉsanʉkona Jesucristo'te cuasajʉ chi'inata'ni sʉiñechi'a cuhejʉ pa'ijʉasome. Pʉipi jʉ'aja'ñe kʉajʉna asa, “Chʉ'o ũcuarepacosomʉ jʉ'a”, chiimʉ chʉ'ʉ. 19 Sʉiñechi'a cuhejʉ ija'che cuasacosome mʉsanʉkona:

“Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna”, chijju cuasacosome. Jã'ajekuna chekunare rua i'kacosome musanukona, repanapi, “Rua masime ina”, chijju cuasaa'ju chini. ²⁰ Chi'i jã'aja'ne sãinechi'a cuheju Maire Paakuni pojojũ ja'me ãu ãirũmũ Repau cho'okaisi'ejẽ'e cuasama'ne ãu ãicosome musanukona. ²¹ Ja'me ãu ãirũmũta'ni rupũ ãcuauache ãiñeja'ne ãiju ãcuapa'rũva ja'me ãima'me musanukona. Te'ena cha'ama'ne charo ãu ãijũasome. Chekuna cho'jepi ãijũasome. Te'ena ãiñe peojũ ãucuhava'na pa'ito chekunata'ni ãure rua chajiche ãiju pĩsi uche cono rua ãkujũ cono jũ'ijũasome. ²² ¿Je'se pa'ũna musanukona vũ'ña ãu ãima'ne? Musanukona majapãijanare Dios chẽa paanarejẽ'e cuasama'me musanukona. Jã'aja'ne cho'oju chũova'na pa'ijũ ãiñe peova'nare cu'ache cho'ome musanukona. ãiñe'te peojũ musanukonare ja'me ãu ãivajũchũjuasome repana. ¿Pojoja'che chũ'u musanukonare? Pãara. Rua cu'amũ jã'aja'ne cho'oche, chiimũ chũ'u.

*Maire Paakũ cho'okaisi'ere cuasajũ ãu ãiñe'te kũamũ
(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)*

²³ Chũ'u musanukonare kũasi'e Maire Paakũji chũ'ũni kua jũauũna kũasi'kũa'mũ chũ'u musanukonare ie. Jo'e ãcuare kũamũ chũ'u musanukonare. Maire Paakũ, Jesús, Repau chẽacojũjoja'ñami Repau neenana'me ãikũji pãpũ mini, ²⁴ “Ja'kũ, re'orepamũ”, chiiũ Repau'te ja'me pa'inani tũ'se ãsikũ ija'che i'kaasomũ: “Ie chũ'u ca'nivũ'me. Musanukonapi re'oja'che paapũ chini jũni ro'ikasa chini pa'imũ chũ'u. Chũ'ũni cuasajũ chi'ijũ pãre ija'che cho'oju ãiju pa'ijũ'u”, chiniasomũ Repau. ²⁵ ãu ãni pi'nisirũmũ pĩsi uche conoro'rova mini ãcuaja'che i'kaasomũ Repau. “Ie uche cono chũ'u chiea'me. ãcuanũko ãkujũ'u iro'rova. Pãi ãcuanũkore cu'ache cho'oche'te jũni ro'ikasa chini chuenisoja'mũ chũ'u. Jã'aja'ne cho'oche chũ'u chiepi mekuna Dios mamare, ‘Ija'che cho'oũu’, chiisi'ere cho'oche'me. Jã'are cuasajũ chi'i ie uche cono ãkujũ pa'ijũ'u”, chiniasomũ Repau. ²⁶ Jã'aja'ne pãre ãiju uche cono ãkujũ Maire Paakũ Jesucristo jũni ro'ikaisi'ere kũajũ pa'inaa'me mai, Repau jo'e raichetũ'ka.

Maire Paakũ cho'okaisi'ere cuasajũ ãu ãirũmũ cho'oche'te kũamũ

²⁷ Jã'ajekuna pãi ãcuauanapi Jesús chũ'ũsi'ere jã'aja'ne pã ãiju, uche cono ãkunata'ni Repau'ni masi cuasamaneni, vajũchũmapũ, Maire Paakũ'te cu'ache cho'ome. ²⁸ Jã'ajekuna musanukonapi pã ãipi'rani musanukona cho'oju pa'iche'te cuasa cu'ache cho'osi'ere charo Dioni kua ãhasojũ'u. Kũasirũmũta'ni ãkujũ ãire'omũ. ²⁹ Pãiu, “Jã'aja'ne'a'me ie”, chiima'ne pa'iu Maire Paakũ ca'nivũ masi cuasama'kũpi jã'are ãkukũ ãni cu'ache cho'omũ. Cu'ache cho'oche ãhasoma'kũpi ãito Diopi chũ'ũna cu'ache ti'jũneja'mũ repau'te. ³⁰ Musanukona te'ena cu'ache cho'oche ãhasomanapi ãiju koka peome chura. Chekuna ravũna jũ'ime. Chekuna musanukonare ja'me pa'isina jũnisoasome. ³¹ Mai ãcuanũko mai pa'iche'te meñe cuasato re'ora'amũ. Cu'ache pa'iche'te meñe cuasa ãhasonare Dios pe'ruma'kũa'mũ. Pe'rumaũ jã'aja'ne pa'inare cu'ache ti'jũne jo'kama'kũa'mũ Repau. ³² Maire Paakũ re'oja'chere che'chokũ mai cu'are ña, cu'ache ti'jũne cho'omũ, maipi ña kũkũa'ju chini. Jã'aja'ne cho'okũ re'oja'chere che'chomũ Repau, mai jũnisisirũmũ Repau'te cuasamana saichejana vati toana sanĩ uumanea'ju chini. ³³ Jã'ajekuna, chũ'u majapãijana, musanukonapi Jesucristoni cuasajũ ãure ãũũ chini chi'ini chekunare cha'ajũ'u. ãcuapa'rũva ãcuanũko ãijũ'u. ³⁴ Te'enare rua ãucuhato charo musanukona vũ'ñana ãu ãni chi'ijũ'u cu'ache cho'ocuheni.

Vu'ñana ãu ãni pi'ni chi'ijũ'u ũcuanũko re'oja'che Jesucristoni cuasaju pãre ãñu chini. Jã'aja'ñe cho'oto Dios pe'rumanaja'mu musanũkonare. Chu'u sani jo'e chekere che'choja'mu musanũkonare.

12

Dios Rekocho pãi si'ache cho'omasiche jo'kache'te kũamũ

¹ Chura musanũkonare, chu'u majapãijanare, iere masia'ju chini kuaku tochamu chu'u: Dios Rekocho maipi masia'ju chini cho'omasiche'te jo'kamũ maire. Jã'are che'chora chiimu chu'u musanũkonare. ² Ie masime musanũkona: Aperũmu musanũkona chuta'a Diore cuasamarũmu rũhiñe cuasamarũ chu'o cutumava'nani tũosiva'nani pojoju pa'isinaa'me. ³ Jã'ajekũna musanũkonare iere masia'ju chini kuamu chu'u. Pãiu Dios Rekocho cho'okaicojñokũ ija'che i'kama'mu: "Jesús cu'akũ'mu; vati toana saau", chiima'mu. Ũcuachi'a pãiu Dios Rekocho cho'okaicojñoma'ku, "Jesús pãi ũcuanũkore paaku'mu", chiima'mu.

⁴ Maire si'acairo cho'omasiche Jo'karekocho Ũcuate'erekocho'me Dios Rekocho. Pãire ũcuauamajñaruã cho'omasiche'te jo'kamũ Reparekocho. Te'enare cheke cho'omasiche'te jo'kakũ chekũnare na'a cheke cho'omasiche'te jo'kamũ. ⁵ Ũcuanũko Repau jo'kasi'e si'acairo cho'ojũ Maire Paaku'te Ũcuate'eũ'te cho'okaime mai. ⁶ Dios maire ũcuanũkore re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ, maire jo'kasi'ere re'oja'che cho'ojũ paaru chini. Te'enare cheke cho'okaiũ, chekũnare na'a cheke cho'okaimũ Repau. Maire ũcuanũkore jã'aja'ñe cho'okaiku Dios Ũcuate'eũ'mu. Maire ũcuanũkore peore rua re'oja'che cho'okaiku'mu Repau. ⁷ Dios Rekocho maire ũcuanũkore cho'omasiche jo'kamũ, maipi sãiñechi'a re'oja'che cho'okaiju paaru chini. Dios Rekochoji jã'aja'ñe cho'okaiũna Repau maire ja'me pa'iche masime mai. ⁸ Dios Rekocho Repau'te jo'kauanani re'oja'che chu'vamasiche'te jo'kamũ, chekũnani re'oja'che chu'vaju paaru chini. Ũcuate'erekochoji chekũnare Repau'te uanare Repau chu'o che'chomasiche'te jo'kamũ, chekũnani masi che'choju paaru chini. ⁹ Ũcuate'erekochoji te'enare Diore na'a rua cuasache'te jo'kamũ. Ũcuachi'a chekũnare pãi vasomasiche'te jo'kamũ. ¹⁰ Chekũnare, Diochi'a cho'omasiche'te jo'kamũ Reparekocho cho'omasia'ju chini. Chekũnare Dios chu'o kuamasiche'te jo'kamũ. Chekũnare, Dios chu'o kuana kuache asa cuasamasiche'te jo'kamũ, repaña kuache'te asa cuasamasi, "Ina Dios chu'o rũhiñe kuanaa'me; ina jorenaa'me", chiiju masia'ju chini. Reparekocho chekũnare tĩpãichũ'o repanajẽ'e che'chomanesichũ'o cutumasiche'te jo'kamũ. Chekũnare tĩpãichũ'o cutumasina i'kache'te asamasiju rũhiñe kuache'te jo'kamũ. ¹¹ Jã'a peore Ũcuate'eũ Dios Rekocho cho'ochẽ'me. Maire ũcuanũkore Repau'te jo'kauache rua si'acairo cho'omasiche jo'kamũ Repau.

Jesucristo'te Ũcuate'eũ'te cuasanajeju ũcuanũko Repau ca'nivũja'ñe pa'iju ũcuate'eũjakuanuru pa'iche'te kũamũ

¹² Pãiu ca'nivũ si'ache pa'imũ, jãjña, ñakocaã, cutaru peore. Jã'ata'ni ũcuate'eca'nivũ'me. Ũcuate'eca'nivũ pa'icheja'che mai ũcuaja'che Jesucristo'te cuasana jainũkota'ni re'oja'che ja'me pa'iju, ũcuachi'a Ũcuaua'me re'oja'che pa'iju Repau ca'nivũja'ñe pa'iju ũcuate'eũjakuanuru'me. ¹³ Mai ũcuanũko Jesucristo'te cuasana, judiopãina'me judío peona, kurinana'me chuova'na pa'ina peore

Jesucristo ca'nivuja'ñe pa'ijũ ũcuate'eujakuanupũ'me. Mai ũcuanũko Dios Rekochoji cho'okaiũna Jesucristoni jovo Ũcuauña'me pa'inaa'me chura. Repau'te jovosirũmu pãipi mai Repau'te jovosi'ere ña masia'jũ chini okoro'vecojñosinaa'me mai ũcuanũko. Ũcuachi'a maipi Jesuni jovorena Dios Rekocho Ũcuate'erekochoji ũcuanũkore jovosi'kua'mũ maire. Maini ja'me jovo pa'iu ũcuanũkore cho'okaiũna Jesucristo ca'nivuja'ñe pa'ijũ ũcuate'eujakuanupũ'me mai chura.

¹⁴ Pãi ca'nivũã jã'aja'ñe pa'imũ. Pãiu ca'nivũ ũcuate'eca'nivũta'ni si'ache pa'imũ: jũjña, ñakocaã, cõtarpũ, peore. Ũcuaja'che mai Jesús neena jainũkota'ni ũcuate'eujakuanupũ pa'ijũ Repau ca'nivuja'ñe pa'ime.

¹⁵ Chekũrũmu cũ'apũji ija'che i'kamũ: "Jũtũma'mũ chũ'ũ. Jã'ajekũna ca'nivũ'te pa'ima'mũ chũ'ũ", chiimũ. Jã'ata'ni cũ'apũji jã'aja'ñe i'kani joremũ. Ũcuate'eca'nivũ'te pa'imũ repacũ'apũ. ¹⁶ Ũcuaja'che chekũrũmu cãjoroji ija'che i'kamũ: "Ñakovama'mũ chũ'ũ. Jã'ajekũna ca'nivũ'te pa'ima'mũ chũ'ũ", chiimũ. Jã'ata'ni cãjoroji jã'aja'ñe i'kanijẽ'e ca'nivũ pa'iche jo'kasoma'ñe ũcua pa'imũ. Ũcuate'eca'nivũ'te pa'imũ repacãjoro.

¹⁷ Ca'nivũji ñakocaãchi'a paato asacheji peora'amũ. Ũcuaja'che ca'nivũji cãjochi'a paato chũ'echeji peora'amũ. ¹⁸ Jã'ata'ni jã'aja'ñe pa'ima'mũ.

Dios, Repau'te uache'te cho'okũ, ca'nivũ pa'imajñaruã peore re'oja'che cho'o jo'kasi'kua'mũ. ¹⁹ Ũcuate'emajñaruãchi'a pa'ito ca'nivũji peora'amũ.

Jũjñachi'a pa'ito chekũrũmu cũ'achi'a pa'ito ca'nivũji peora'amũ. ²⁰ Ca'nivũ pa'imajñaruã rua si'ache pa'imũ. Jã'ata'ni ca'nivũ ũcuate'eca'nivũ'me.

Mai ũcuachi'a ũcuate'euja'che ja'me pa'ijũ ũcuanũko Cristo'te cho'ochẽ cho'okaijũ Repau ca'nivuja'ñe pa'ijũ ũcuate'eujakuanupũ'me. ũcuanũko maire si'acairo jo'kasi'ere sãĩnechi'a cho'okaito karama'mũ.

²¹ Ñakovaji jũture i'kakũ, "Jũtu peoto karamanera'amũ chũ'ũre", chiicũ'amũ. Jã'aja'ñe i'kani joremũ repa ñakova. Ũcuaja'che sũjopũji cũ'are i'kakũ, "Cũ'a peoto karamanera'amũ chũ'ũre", chiicũ'amũ. Jã'aja'ñe i'kani joremũ repa sũjopũ. ²² Ca'nivũ pa'iche rua koka peomakarũ te'emaka peoni rua cho'omakajekũ na'a rua karamũ. ²³ Ca'nivũ pa'iche mai rua cuasamajñaruã re'oja'che ñoa'kũ chini re'oja'che care'vame mai.

Ũcuaja'che ca'nivũ pa'imajñaruã ñovajuchũamajñaruãre paajũ kãña sa'che ju'ime mai, repamajñaruãpi ñomaũna re'oja'che ñoa'kũ chini. ²⁴ Jã'ata'ni re'ojamajñaruãre, "Re'oja'imũ ie", chini rua care'vamanaa'me mai. Peore jã'amajñaruã re'oja'che ñomajñaruãna'me vajuchũache ñomajñaruã mai ca'nivũã cho'osi'kua'mũ Dios. Repauji ñato repamajñaruã peore ũcuapa'rũva ca'nivũ pa'ire'omajñaruãchi'aa'me.

²⁵ Ũcuate'eca'nivũ pa'imajñaruãpi cavama'ñe ja'me pa'iu sãĩnechi'a cuasakũ peore sãĩnechi'a kuirakũ paau chini jã'aja'ñe cho'osi'kua'mũ Dios. ²⁶ Pãiu ca'nivũji te'echeja asini ca'nivũ peore asimũ. Pãiu repau ca'nivũ pa'iche'te chekũnapĩ ñajũ re'oja'che cutuni repau'te ũcuaja'che ca'nivũ paakũ'te re'oja'che cutume. Pãiu repau ca'nivũ chekũnare re'oja'che cutucojñokũ ca'nivũ peore pojomũ. Ũcuaja'che chekũre Jesure cuasakũ'te cu'ache ti'jñeto maipi repau'te oikaimẽ, ũcuate'eca'nivuja'ñe pa'inajejũ. Ũcuachi'a chekũre Jesure cuasakũ'te pãipi re'oja'che cututo pojokaimẽ mai.

²⁷ Musanũkona ũcuanũko jovo ja'me pa'ijũ Jesucristo ca'nivuja'ñe pa'ijũ ũcuate'eujakuanupũ'me. ũcuanũko musanũkona Repau ca'nivũ pa'imajñaruãja'ñe pa'ime. ²⁸ Jã'aja'ñe pa'ime Jesucristo'te

cuasakuanupũ pa'ina, Repaũni cho'oche cho'okaijũ paapũ chini Repaũ chẽa jo'kacojũosina. Charo Dios Jesucristo saosinare soni cho'oche'te jo'kasi'kua'mũ. Cho'je Dios chũ'o kũanare, na'a cho'je Dios chũ'o che'chonare, ũcuachi'a Diochi'a cho'omasiche cho'omasinare, ũcuachi'a pãĩ vasomasina, chekũnare kuiramasinana'me Jesure cuasanare chũ'ũnare chẽa Repaũ'te cho'oche cho'okaiche'te jo'kamũ. Ũcuachi'a pãĩpi tĩipãichũ'ore repanajẽ'e che'chemanesichũ'ore cutumasia'jũ chini chẽa jo'kamũ. Jã'aja'ñe jo'kakũ pa'imũ Dios maire. ²⁹ Ũcuarepanũko Jesucristo saosinachi'a pa'ima'me mai. Ũcuanũko Dios chũ'o kũanachi'a pa'ima'me. Ũcuachi'a ũcuarepanũko Dios chũ'o che'chonachi'a pa'ima'me mai. Ũcuanũko Diochi'a cho'omasiche cho'omasinachi'a pa'ima'me. ³⁰ Ũcuachi'a ũcuarepanũko pãĩ vasonachi'a pa'ima'me mai. Ũcuanũko tĩipãichũ'o cutumasinachi'a pa'ima'me. Ũcuachi'a ũcuarepanũko tĩipãichũ'o cutumasina cutuche na'a rũhiñe kũanachi'a pa'ima'me mai. Jã'are masime mũsanũkona. ³¹ Ija'che i'kajũasome mũsanũkona: “Dios Rekocho jo'kache na'a re'oja'chere masiñũ chiime chũkũna”, chiijũasome. Jã'ata'ni ija'che na'a re'oja'imũ. ¡Asarepajũ'ũ! Kũara.

13

Chekũnare ña oiche'te kũamũ

¹ Pãĩũ ũcuauakũji tĩipãĩ cutuchũ'ona'me ángeles cutuchũ'o peore cutumasikũji pãĩ chekũnare ña oima'to cu'amũ. Te'eũ cutukũ rupũ vativũ va'icheja'che cho'omũ repaũ. Chekũrũmũ cũnare're queracheja'che rupũ asochechi'a cho'omũ repaũ. ² Chekũrũmũ pãĩũ ũcuauakũji ija'che pa'imũ: Chekũrũmũ Dios chũ'ore kũamasimũ. Chekũrũmũ chũ'o Dios repaũ'techi'a kũasi'ere te'eũ rũa masimũ. Ũcuachi'a che'choche peore masimũ. Ũcuachi'a Diore rũa masi cuasakũjekũ aikũtĩre repaũji, “Chekũchejare kũñũ nũkajũ'ũ”, chiito chekũchejana kũñũmũ repakũti. Jã'aja'ñe rũa masikũta'ni repaũji pãĩ chekũnare ña oima'to Diopi ñato peoche cho'okũ pa'imũ. Masiũma'mũ repaũ. ³ Pãĩũ ũcuauakũji repaũ rekocho pãijẽ'e ña oimarekocho paakũji Diopi pojoa'kũ chini repaũ paache'te chũova'na pa'iva'nani peore rupũ ĩsisokũ ĩsite'emũ, repaũ rekocho pãire ũcuarepa cuasamaũ. Jã'aja'ñe pa'ikũji cho'oto pojoma'mũ Dios repaũ'te. Repaũji jũnisoche cuhema'ñe pãĩ repaũ'te ẽo vẽasoñũ chiitojẽ'e ũcua Dios chũ'o chũ'vani cho'ote'emũ repaũ, repaũji pãire ũcuarepa cuasamaũ. Jã'aja'ñe cho'osi'e ro'i Diopi ĩsimaũna kooma'mũ repaũ.

⁴ Maipi chekũnare masi cuasani pe'ruma'ñe cha'ame repanare. Ũcuachi'a repanare oijũ re'oja'che cho'okaime. Repanapi maini na'a rũa cho'omasitojẽ'e teache ñama'me mai, repanare cuasanajejũ. Ũcuaja'che, “Mũsanũkonare na'a rũa masinaa'me chũkũna”, chiima'me mai repanare. Jã'aja'ñejẽ'e cuasamanaa'me. ⁵ Maipi chekũnare cuasani tĩĩne cho'omanaa'me mai repanare. Ũcuanũkore ũsema'ñe kuirame mai. Na'mi pe'rumanaa'me mai repanare. Repanapi maire cu'ache cho'oto cu'are cuasacuhejũ cavesũsome mai. ⁶ Chekũnapi cu'ache cho'oto pojoma'ñe cuasajũ suma'ñe pa'ijũ oinaa'me mai repanare. Repanapi re'oja'che cho'otota'ni rũa pojome mai. ⁷ Chekũnani oijũ pãĩpi repanani cu'ache cho'oñũ chiito ũsenaa'me mai. Ũcuachi'a repanare jachama'me mai. Ũcuachi'a repanare, “Ina re'oja'che pa'ijanaa'me”, chiijũ cuasame. Maire cu'ache cho'otojẽ'e repanare cuasache ũhasoma'ñe ũcua rũa cuasajũ pa'ime mai.

⁸ Pãi chekũnare ña oijũ pa'iche si'amanajaña'me. Chekũmajñaruãta'ni Dios Rekochoji jo'kauna mai cho'omasimajñaruã si'asoja'mũ. Na'a pa'isirũmũ Dios chũ'o kũache si'asoja'mũ, pãipi ũcuare Dios chũ'ore peore masijũna. Ũcuaja'che tũichũ'o cutuche si'asoja'mũ, pãipi ũcuanũko ũcuate'echũ'o cutujũna. Chura pãi te'ena chekũnare na'a rũa masime. Na'a pa'isirũmuta'ni pãi chekũnare na'a rũa masiche si'asoja'mũ, pãipi ũcuanũko ũcuapa'rũa masijũna. ⁹⁻¹⁰ Chura Dios pa'iche peore masicu'akũna joopo masime pãi. Jã'ajekũna Dios chũ'o kũana joopo kũame. Irũmũ, masiche rũa karamũ maire. Jã'ata'ni na'a pa'isirũmũ ũcuanũko ũcuapa'rũa masinachi'a pa'ijũ te'eujẽ'e na'a rũa masina peojanaa'me. Ũcuachi'a peore kũavesũjũna Dios chũ'o kũache rũa karamũ maire chura. Na'a pa'isirũmũ Dios chũ'o peore ũcuanũko masina pa'ijanaa'me mai. Jã'ajekũna pãi Dios chũ'o kũana peojanaa'me.

¹¹ Ija'chea'me: Chũ'u chũiva'u pa'irũmũ chũiva'ujekũ chũiva'u i'kache i'kakũ, chũiva'u cuasache cuasakũ pa'isi'kũa'mũ chũ'u. Jã'ata'ni ainee pi'nisirũmũ chũ'u chũirũmũ pa'isi'e ũhasosi'kũa'mũ. ¹² Chura Dios cho'оче masi ñamanaa'me mai. Ñare'ava poresire'ava masi ñoma'ñeja'ñe chura Repaũ cho'оче masi cuasoma'mũ maire. Jã'ata'ni na'a pa'isirũmũ peore masi ñajũ, Dios mai rekoñoã masi ñañeja'ñe Jesucristo'te ti'jñeñe ñajũ Repaũ pa'iche peore masijanaa'me mai. ¹³ Chura pa'iche chotemajñaruãa'me si'asomanejaña: Diore cuasachena'me, Repaũ maire re'oja'che cho'okaijache mai cha'ajũ pojochena'me pãi chekũnare ña oijũ pa'iche si'asoma'ñe ai pa'ija'mũ. Jã'ajekũna pãi chekũnare rũa oijũ paũu mai. Re'oja'che cho'оче rũaa'me. Jã'ata'ni chekũnare pãi ña oicheji na'a re'oja'imũ.

14

Tĩpãichũ'o che'chemanesichũ'o cutuche'te kũamũ

¹ Mũsanũkona ija'che cho'ojũ pa'ijũ'u: Pãi chekũnare si'arũmũ cuasajũ pa'ijũ'u. Ũcuachi'a Dios Rekocho jo'kache'te cho'omasiche'te Dioni sũejũ'u ĩsia'kũ mũsanũkonare. Repaũ jo'kache rũaa'me. Jã'ata'ni Repaũ chũ'o kũamasiche'te jo'kaa'kũ chini na'a rũa sũejũ'u Repaũ'te. ² Pãiu Dios Rekocho jo'kasi'ere repaũjẽ'e che'chemanesichũ'o tĩpãichũ'ore cutuni Diochi'a asamasiche'te i'kamũ. Repaũni Dios Rekochoji cho'okaiũna Diochi'a asamasiche'te tĩpãichũ'o cutumũ repaũ. Pãita'ni asavesũme repaũ i'kache, repaũ ũcuachi'a. ³ Jã'ata'ni pãiuji Dios repaũ'te kũasi'ere pãire kũato, asamasijũ Dioni na'a rũa cuasajũ na'a rũa re'oja'che pa'ijanaa'me repaũ. Ũcuachi'a pãi sũma'ñe pa'ina Dios chũ'ore asajũ pojojũ pa'ijanaa'me. ⁴ Pãiu repaũjẽ'e che'chemanesichũ'ore tĩpãichũ'o cutuni Dioni te'eũ si'arũmũ na'a rũa cuasakũ na'a re'oja'che pa'imũ. Jã'ata'ni pãiu chekũna ũcuanũko asamasichũ'opi Dios chũ'ore kũani chekũnare Diore cuasakuanupũ'te ũcuanũkore cho'okaimũ. Jã'aja'ñe kũakũna asani repaũna Dioni na'a rũa cuasajũ na'a rũa re'oja'che pa'ijanaa'me.

⁵ Mũsanũkonapi ũcuanũko tĩpãichũ'o cutunachi'a pa'ito pojora'amũ chũ'u. Jã'aja'ñere chiimũ chũ'u. Jã'ata'ni mũsanũkonapi ũcuanũko Dios chũ'o kũanachi'a pa'ito na'a rũa pojora'amũ chũ'u. Tĩpãichũ'o cutumasina re'oja'che cutume. Jã'ata'ni Diopi ñato Repaũ chũ'o asoche kũana na'a rũa re'oja'che kũame. Ũcuachi'a tĩpãichũ'o cutumasina i'kasi'ere chekũnapı ũcuanũkore asamasire'оче kũato Diopi ñato rũa re'oja'imũ jã'aja'ñe cho'оче. Te'erũhiñe kũajũna chekũna repaũna aperũmũ asavesũsi'e

asamasime, t̄ip̄aichu'o cutumasina i'kasi'e. Asamasiju Dioni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che pa'ime repana Jesure cuasakuanupu. ⁶ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chu'upi musanukona pa'ichejana sani t̄ip̄aichu'opi cututo asavesuju asa chẽamanera'ame musanukona. Jã'ata'ni chekurumu chu'upi Dios chu'ore kuaku Repau chu'ure che'chosi'ere asamasire'oche cututo asa chẽa na'a re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona.

⁷ Jã'aja'ñe pa'imũ uja ujana paamajñaruã. Pãijũ phĩ'covũ masi asoche juhima'to chekũna repau ujakũ juhiche asavesũme. Ũcuachi'a arpavũ masi cho'oma'to chekũna pãi asavesũme. ⁸ Ũcuachi'a s̄otaopãi pãi vaisaipi'rajũ care'vaa'ju chini chekũnani soiũ s̄otaopi trompetavũ masi juhima'to repau i'kakũ juhiche masi asamaneni care'vama'me repana. ⁹ Musanukona ũcuaja'che chekũnapi t̄ip̄aichu'opi cututo s̄otaopãi asavesucheja'che asavesujanaa'me repana cutuche. Pãiu asomachũ'o cutukũ te'eũ cutucheja'che cutumũ. ¹⁰ Cheja pa'ina pãi cutuche ruarepa chu'o pa'imũ. Pãi chekũna repachũ'o peore asamasina pa'ime. ¹¹ Jã'ata'ni chu'uni chekũna cutuchũ'o asomaneni t̄ip̄ai cutuchũ'ojekũ asoma'mũ chu'ure. Ũcuachi'a chu'u chu'o repanare asomaneni t̄ip̄ai cutuchũ'ojekũ asoma'mũ. ¹² Dios Rekocho jo'kache, cho'omasiche rua chiime musanukona. Jã'aja'ñe chijũ chekũnare re'oja'che cho'okaiche na'a rua che'che Jesucristo'te cuasakuanupu'te cho'okaijũ'u, Repau'ni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che paaru chini.

¹³ Pãiu ũcuauaku t̄ip̄aichu'o cutumasikũji chekũnani re'oja'che cho'okasa chini Dioni ija'che s̄ejũ'u: "Ja'ku Dios, t̄ip̄aichu'o cutukuta'ni masi asavesuku chekũnani masi asoche kuara chiimũ chu'u. Jã'aja'ñe masi asoche kuache jo'kajũ'u chu'ure", chiũ s̄ejũ'u Repau'te. ¹⁴ Chu'upi Dioni t̄ip̄aichu'opi cutukũ s̄eni Repau Rekochoji cho'okaiũna s̄emũ. Jã'ata'ni chu'u i'kakũ s̄esichũ'o asavesumũ chu'u, s̄esi'kuta'ni. ¹⁵ Jã'ajekũna ija'che cho'omũ chu'u: Dios Rekochoji cho'okaiũna t̄ip̄aichu'opi s̄emũ chu'u Repau'te. Ũcuachi'a chu'u asamasicheji chu'u chu'opi Diore s̄ekũ'mũ chu'u, chekũnapi chu'u s̄eñe'te asamasia'ju chini. Ũcuaja'che Repau Rekochoji cho'okaiũna Diore pojokũ t̄ip̄aichu'opi ujakũ'mũ chu'u. Ũcuachi'a chu'u asamasicheji chu'u chu'opi Diore pojokũ ujakũ'mũ chu'u, chekũnapi chu'u i'kakũ ujache'te asamasia'ju chini. ¹⁶ Musanukona rekoñoã musanukonajẽ'e che'chemanesichũ'o t̄ip̄aichu'opi Dioni, "Peore masikũ'mũ mũ'u; re'orepamũ", chiito chekũna pãi asavesujanaa'me musanukona i'kache. Asavesunajeju, "Ina i'kache ũcuarepaa'me", chiima'ñe ja'me s̄emanejanaa'me repana. ¹⁷ Pãi chekũna t̄ip̄aichu'o cutumasina re'oja'che i'kaju Diore, "Peore masikũ'mũ mũ'u; re'orepamũ", chiitojẽ'e chekũna asavesuju Diore na'a rua cuasama'me. ¹⁸ Musanukona rua jainuko t̄ip̄aichu'o cutumasina pa'ime. Jã'ata'ni chu'u musanukonare na'a rua t̄ip̄aichu'o cutumasikũjekũ Diore pojokũ, "Re'orepamũ", chiikũ'mũ chu'u. ¹⁹ Chekurumu chu'u t̄ip̄aichu'ore Dioni s̄ekũ diez milrepachũ'o i'kamũ. Re'omũ jã'a. Jã'ata'ni chu'u Diore cuasana chi'irumũna ja'me pa'iu cincorepachũ'oruãchi'a jmanukoruta'ni asamasire'oche catura chiikũ'mũ repanapi asamasia Dioni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che paaru chini. Na'a re'omũ jã'aja'ñe.

²⁰ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chĩva'na cuasacheja'che cuasaju pa'imanejũ'u. Aina cuasache cuasaju chu'u chu'vache asa chẽa masijũ'u. Jã'ata'ni chekurumu musanukonani cu'ache cho'ouato v̄ijachĩ cho'ovesuju cho'oma'ñeja'ñe cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ'u. ²¹ Diopi chũ'ũna aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

“Chũ'u chekũnare tĩpĩichũ'o i'kamasinare chũ'u neena Israelpĩi pa'ichejana saoja'mũ,

repanani chũ'u chũ'ore chũ'vaa'jũ chini.

Rũa chũ'vatojẽ'e chũ'u chũ'o asacuhejananaa'me repaña Israelpĩi”, chi-isi'kuuamũ Dios,

chiimũ.

²² Jã'ajekũna iere masime mai: Dios Rekochoji jã'aja'ñe jo'kaũna Diore cuasanapi repañajẽ'e che'chemanesichũ'o tĩpĩichũ'o cutuche Diore cuasamanapi asani, “Dios cho'osi'ea'me ie”, chiijũ cuasajanaa'me. Jã'ata'ni Diore cuasanapi Dios kuasi'ere asa chekũnani Diore cuasanani re'oja'che kuato asa pojojũ, “Dios cho'osi'ea'me ie”, chiijũ cuasajanaa'me. ²³ Chekũrũmũ mũsanũkona Jesucristo'te cuasakuanupũchi'a ũcuate'echeja chi'i pa'ijũ tĩpĩichũ'o ũcuanũko asamasire'oma'ñe cutujũna Diore cuasamanapi kaka asani, “Vẽ'venaa'me ina”, chiijanaa'me mũsanũkonare. ²⁴ Jã'ata'ni mũsanũkona ũcuanũko chi'i pa'ijũ Dios chũ'o asamasire'oche kuarũmũna pĩiũ Diore cuasama'ñe pa'ikũji ja'me kaka pani Dios chũ'ore asa kũkũ repaũ cu'ache pa'iche'te suma'ñe cuasa, “Rũa cu'ache pa'ikũ'mũ chũ'u”, chiija'mũ. ²⁵ Repaũ rekocho te'eũ cu'ache cuasasi'ere suma'ñe cuasa ro're ñu'iu, Dioni pojokũ, “Ja'kũ, inare ja'me pa'iu re'oja'che cho'okaikũ'mũ mũ'u”, chiija'mũ repaũ.

Diore cuasana chi'irũmũ masi cho'oche'te kũamũ

²⁶ Jã'aja'ñe pa'ũna mũsanũkonare chũ'u majapĩijanare ija'che chũ'vamũ chũ'u: Mũsanũkona, Diore cuasana chi'irũmũ ũcuauakũ Dios ujare ujamũ. Chekũ Dios chũ'ore che'chomũ. Chekũ repaũ'te Dios i'kasi'ere kũamũ. Chekũ tĩpĩichũ'ore cutumũ. Chekũ tĩpĩichũ'o cutumasikũ cutusi'ere asamasire'oche kũamũ. Chi'i sãĩñechi'a cho'okaijũ, peore jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u, masi asajũ Dioni na'a rũa cuasajũ na'a re'oja'che paũu chini. ²⁷ ũcuachi'a mũsanũkona chi'irũmũ te'enare tĩpĩichũ'o cutuũato te'eka'chapana jã'apãani chotena cutua'jũ. Na'a jainũko cutumanejũ'u. Jã'ata'ni ũcuate'erũmũ cutumanejũ'u. Te'enachi'a cutujũ'u. ũcuachi'a jo'e chekũpi tĩpĩichũ'o cutumasina cutusi'e asamasire'oche kũaa'kũ. ²⁸ Repaña cutuche asamasire'oche kũakũji peoto tĩpĩichũ'o cutumasina i'kamanea'jũ. Repaña te'ena pa'ijũ Diorechi'a jã'aja'ñe cutua'jũ.

²⁹ ũcuachi'a mũsanũkona chi'irũmũ Dios chũ'o kuana te'eka'chapana jã'apãani chotena kũaa'jũ. Kuajũna asa, “¿Ina kũache jorechũ'oa'che? ¿ũcuarepaa'che?”, chiijũ cuasajũ'u mũsanũkona. ũcuarepa pa'ito repaña kũache asa chẽajũ'u. ³⁰ Chekũrũmũ te'eũ Dios chũ'o kuatona Dios Rekochoji jo'e chekũni chũ'o kũamũ, chekũnani kũaa'kũ chini. Jã'aja'ñe cho'oto charo kũakũji cuhaa'kũ, chekũpi Dios Rekocho kuasi'ere kũaa'kũ. ³¹ Mũsanũkona Dios chũ'o kuana te'enachi'a kuajũ'u. Charo te'eũ kuacuhaũna chekũ kũaa'kũ. Cho'je jo'e chekũpi kũaa'kũ. Jã'aja'ñe cho'oto ũcuanũkore kuare'omũ mũsanũkonare. Kuajũna ũcuanũko asajũ che'che Dioni na'a rũa cuasajũ pa'ijũ'u. ³² Dios Rekocho kuacojũna Reparekocho kuasi'ere jũvũato jũvũore'omũ repañare. Cha'are'omũ repañare. Kuare'orũmũna kuame repaña. ³³ Dios Repaũ'te cuasanapi chi'i ũcuauache cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'oto pojomũ repañare. Asa chẽare'oche che'choche'te chiimũ Dios.

Diore cuasana chekũchejũna pa'ikuanupũã cho'ocheja'che re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u mũsanũkona. Ija'che cho'onaa'me repaña: ³⁴ Diore cuasanapi chi'i Repaũ chũ'o chũ'varũmũ romipi i'kaũu chiito ũseme

repana. Re'omũ jã'a. Romi umupãi chũ'ucojñonajeju repanare che'choma'me. Aperumũ jã'aja'ñe chũ'u jo'kaasomũ Dios. ³⁵ Romi umupãi cutuche'te masi asañu chini repana vññana mua ñjupãire sēniasaa'ju. Romio ũcuauakoji Diore cuasana chi'isirumũna i'kani vajuchũache i'kamo repao.

³⁶ Mũsanũkonachi'ama'me Dios chũ'o asasina. Chekũna pãi ũcuachi'a asasinaa'me. Ũcuachi'a mũsanũkonama'me Dios chũ'o charo asa chẽa jovosina. Chekũna na'a charo asa jovosinaa'me. ³⁷ Mũsanũkonare ja'me pa'ina ija'che cuasana pa'icosome. Te'eũ ija'che i'kacosomũ: "Dios chũ'o kuakũ'mũ chũ'u", chiimũ. Chekũ, "Dios Rekocho jo'kasi'e rũa cho'omasikũjekũ cho'okũ'mũ chũ'u", chiicosomũ. Jã'aja'ñe i'kanapi, Dios chũ'o kuarepana pani ija'che i'kame: "Ija'ova maire Pablo tocha raosija'ova Dios chũ'usĩ'ere kuamũ", chiime. ³⁸ Jã'ata'ni repanapi ija'ova tochasi'ere jachato repana i'kache ũcuachi'a jachajũ'u mũsanũkona.

³⁹ Chura mũsanũkonare chũ'u majapãijanare ija'chere chũ'vamũ chũ'u: Dios chũ'o kuache rũa re'omũ. Mũsanũkonapi Repau chũ'ore chekũnani kuañu chini, Dioni sēejũ'u, Repau chũ'o kuamasiche'te mũsanũkonani jo'kaa'ku. Ũcuachi'a chekũnapi tĩipãichũ'ore cutumasiju cututo ñsemanejũ'u repanare. ⁴⁰ Jã'ata'ni mũsanũkona Diore cuasana chi'irumũ peore re'oja'chechi'a cho'ojũ'u. Teana ũcuauako i'kama'ñe te'enachi'a i'kaju asa chẽare'оче i'kaju pa'ijũ'u.

15

Cristo jũniso tãcojñosi'ku vajuraisi'ere kuamũ

¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Mũsanũkonare chũ'u chũ'vasi'e Jesucristo'te cuasache kuasi'ere cuasaju pa'ijũ'u, chiimũ chũ'u. Aperumũ chũ'upi chũ'vakũna asa chẽa Jesucristo'te cuasaju jovosinaa'me mũsanũkona. Ũcuaja'che irumujatũ'ka ũhasoma'ñe chũ'u chũ'vasi'e ũcuarepa cho'ojũ pa'ime mũsanũkona. ² Chũ'u chũ'vasi'ere asa chẽa Repauni ũhasoma'ñe cuasajũna Dios mũsanũkonare chẽa paaku mũsanũkona rekoñoã care'vakaiũ pa'imũ, si'arumũ na'a re'ojarekoñoã paaa'ju chini. Jã'ata'ni asa chẽamanare repana rekoñoã care'vakaima'mũ Dios.

³ Dios chũ'ure che'chosi'ere chũ'o kuasi'kuamũ chũ'u mũsanũkonare. "Iere kuama'to vesũme ina", chini cuasaku charo ija'che kuasi'kuamũ chũ'u mũsanũkonare: Cristo mai cu'ache cho'ochẽ'te ro'ikaiũ kurususẽ'verona jũnisoasomũ. Aperumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o na'a pa'isirumũ Jesús cho'ocojñojañere kuamũ. Repa kuasi'e cho'ocojñocuhasomũ Repau. ⁴ Repau'te Jesure jũnisoũna tãasome pãi. Jã'ata'ni Diopi vasũna choteumucujñana vajuranasomũ repau. Chuta'a jã'aja'ñe cho'omarumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o peore jã'aja'ñe kuamũ.

⁵ Ũcuachi'a vajurani pa'ia Pedroni peosichejapi rani ñoasomũ Repau. Ũcuaja'che Repau neenare chekũnare Repau'te ja'me ku'isinare rani ñoasomũ. ⁶ Na'a pa'isirumũ chekũnare Repau'te cuasana quinientorepana na'a cajejaiche chi'i pa'inani rani ñokũna repana ũcuauako ũcuate'erumũ ñaasome Repau'te. Repau'te ñasina chuta'a jainũko vajũna pa'ime. Chekũnata'ni jũnisosinaa'me. ⁷ Jã'anare ñosirumũ Jesús Santiagoni peosichejapi rani ñoasomũ. Na'a pa'isirumũ Dios chũ'ore chũ'vaa'ju chini aperumũ Repau saosinani ũcuauakore rani ñoasomũ Repau. ⁸ Na'a pa'isirumũna chũ'ure cho'jerepana peosichejapi rani ñosi'kuamũ Repau, cho'jerepa cakũreja'che.

⁹ Jesucristo chũ'ure Dios chũ'ore chũ'vaa'kũ chini saosi'kũa'mũ. Jã'ata'ni chekũna Jesús saosina ũcuanũko chũ'ure na'a rũa masime. Aperũmũ chũ'u Jesure cuasakuanupũ'te cu'ache cho'osi'kũjekũna, pãipi, "Dios saosi'kũa'mũ ikũ", chiito vajũchũache asokũ'mũ chũ'ure. ¹⁰ Jã'ata'ni Diopi chũ'ũni oiũ cho'okaiũna re'oja'che pa'iu Repau chũ'ore chũ'vamũ chũ'u chura. Dios chũ'ure re'oja'che cho'okasa chini cho'ote'emanesi'kũa'mũ. Chekũna Jesús saosina Dios chũ'o rũa chũ'vame. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiũna repanare ũcuanũkore Dios chũ'o na'a rũa chũ'vamũ chũ'u. Te'eũ chũ'uchi'a cuasakũ chũ'vama'mũ. Diopi chũ'ũni ja'me pa'iu cho'okaiũna chũ'vakũ'mũ chũ'u. ¹¹ Chũkũna Jesucristo saosinapi ũcuanũko Repau jũni vajũraisi'ere si'arũmũ kuajũ chũ'vajũna asa chẽa Repau'ni cuasajũ jovosinaa'me mũsanũkona.

Jũnisosina vajũraijachere kũamũ

¹² Chũkũna Jesucristo saosina Diopi vasũna Jesucristo jũni vajũraisi'ere kuajũ pa'inaa'me. Jã'ata'ni mũsanũkona te'ena, "Pãi jũ'isina vajũraima'ñea'me", chiijũasome. ¿Je'se cuasajũ jã'aja'ñe i'kache? ¹³ Pãi jũ'isina vajũraima'ñe pa'ito, Cristo ũcuaja'che vajũraimanera'asi'kũa'mũ. ¹⁴ Repau Cristo vajũraimanesi'e pa'ito chũkũna kũachũ'o jorechũ'o pa'ira'amũ. ũcuachi'a mũsanũkona Repau'te cuasana peoche cuasate'era'ame. ¹⁵ Chũkũna Jesús saosina, "Jesucristo Diopi vasũna jũni vajũraisi'kũa'mũ", chiijũ kuajũ pa'inaa'me pãire. Jã'ata'ni mũsanũkona, "Jũnisosina vajũraima'ñea'me", chiijũasome. Mũsanũkona i'kacheji ũcuarepa pa'ito chũkũna kũache jorechũ'o pa'ira'amũ, Jesús vajũraimanesi'e pa'ito. ¹⁶ Pãi jũnisosina vajũraima'ñe pa'ito Cristo ũcuaja'che vajũraimanera'asi'kũa'mũ. ¹⁷ ũcuachi'a Cristoji vajũraimanesi'e pa'ito Dios chũ'o peoche cuasate'ejũ pa'ira'ame mũsanũkona. ũcuachi'a mũsanũkona cu'ache cho'osi'e chuta'a tũnoma'ñe pa'ina ũcua cuasara'amũ Dios. ¹⁸ ũcuachi'a Repauji vajũraimanesi'e pa'ito Repau'te cuasana jũnisoni vati toare ai sani uujũ pa'ira'ame. ¹⁹ Cristoji mai vajũna pa'irũmuchi'a re'oja'che cho'okaito, rũa chũova'na pa'ira'ame mai; Dios pa'icheja saiche peora'amũ. Repau'te cuasamanare mai na'a rũa chũova'na pa'ira'ame.

²⁰ "Jũ'isina vajũraima'ñea'me", chiicheta'ni Cristo Diopi vasũna charo vajũraisi'kũa'mũ. ũcuarepaa'me jã'a. Repau jũni vajũraisi'jekũna Repau'te cuasana jũnisorena tãcojñosina ũcuanũko Repau vajũraisi'ejache vajũraijanaa'me.

²¹ Chareparo pa'isi'kũ Adán Dios chũ'ũñe jachasi'kũjekũ jũnisoasomũ. Jã'aja'ñe te'eũ jũ'isi'jekũna pãi ũcuanũko jũnisome. ũcuachi'a Cristo jũniso tãcojñosi'kupĩ charo vajũraisi'jekũna pãi jũnisosinare vajũraire'omũ. ²² Pãi ũcuanũko Adán jojocojñosinachi'ajejũ repau jũnisi'ejache ũcuanũko jũnisome. Mai ũcuachi'a Diore cuasana Cristo chẽa paacojñonajejũ Diopi vasũna ũcuanũko vajũrani re'oja'che pa'ijanaa'me. ²³ Chareparo Cristoji vajũraisi'kũa'mũ. Mai Repau neena na'a pa'isirũmũna Repau icheja cheja jo'e raiumucusena vajũraijanaa'me. Jã'aja'ñere chiimũ Dios. ²⁴ Jesucristo jo'e raisirũmũ Diore cuhenapi pãi chũ'ũnare repa chũ'ũñe peore tũasoja'mũ jo'e chũ'ũmanea'jũ chini. Pãi chũ'ũna chũ'ũñe ũcuanũkore tũaso Pũka'kũni jo'kaja'mũ, Repauji paakũ chũ'ũa'kũ chini. ²⁵ Diopi cho'okaiũna Repau'te cuhenare Jesucristo cajejanisũna repa Repau chiiche peore cho'oju pa'ijanaa'me. ²⁶ Jã'arũmũ Dios cu'ache peore ũseja'mũ, pãi jũ'iñe ũcuachi'a. ũsekũna

pāi jo'e jūnisomanejanaa'me. Jā'are peore ũsesirummu jo'e cu'ache ũseche peoja'mu Repau'te Diore, cu'acheji peore si'asoona. ²⁷ Dios chu'o aperummu tocha jo'kasi'e ija'che kuumu: "Cristo Diopi jo'kauna paina'me sunaummu pa'inare ũcuanukore chũ'uku pa'ija'mu", chiimmu. Cristo, Repau'te pāi chũ'ũne jo'kasi'kure Dioreta'ni chũ'umaneja'mu. ²⁸ Repau ũcuanukore cajejani chũ'urummu Puka'kure Diore ija'che i'kaja'mu Cristo: "Ja'ku, mu'upi chu'ure ũcuachi'a chũ'ujũ'u", chiija'mu, aperummu Repau'te pāi chũ'ũne jo'kasi'kure. Jā'aja'ne i'kaja'mu Mamaku, Puka'kupi ũcuanukore peore chũ'uku paau chini.

²⁹ Pāi okoroma'ne jūnisosiva'nare oiju cho'okaiju vajunapi jo'e okorocojñome. Pāi jūnisosina vajurajache jachanata'ni, ¿je'se pa'ina jā'aja'ne cho'oche? Jūnisosina vajuraima'ne pa'ito, ¿ĩque cho'oñu chini cho'okaiche repanare? ³⁰ Chukuna'te Cristo pa'iche kuanajejuna si'arummu asivajuchuache pa'immu. Pāi jū'isina vajuraiche peotota'ni, ¿je'se pa'ina chukuna ũcuare chu'vache?

³¹ Musanukonani Maire Paaku Jesucristoji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijuna rua pojomu chu'u. ũcuarepaa'me jā'a. Ie ũcuachi'a ũcuarepaa'me: Chu'ure si'aumucujña chuenisovajuchuache pa'immu. ³² Chu'u Efeso vu'ejoopo pa'irummu chu'ure kuhena cu'ava'na kokaneeva'na cho'ocheja'che cu'ache cho'osinaa'me chu'ure. Rupmu chu'u cuasachechi'a chu'vakmu pani jā'aja'ne cho'onare chu'vajaimanera'asi'kuammu chu'u. Jūnisosina vajuraima'ñepi ũcuarepa pa'ito, ¿ĩquere koorare chu'u jā'aja'ne pa'inare chu'vasi'e ro'i? Jūnisosina vajuraiche peoto ũcuauache cho'ore'ora'ammu. Ija'che kuummu aperummu tocha jo'kasi'e: Che'ro jūnisojanaa'me mai.

Jā'ajekuna mai chura āupi āiju conopi ũkujmu ũcuauache cho'ojmu pañu, chiimmu. ³³ Pāipi jā'aja'ne chu'vato asacuhejũ'u; re'oja'che cho'oche'te jo'kasõne. Ija'che i'kame pāi: "Pāi re'oja'che pa'napa si'arummu cu'ache cho'onani ja'me pani re'oja'che pa'iche jo'kasojanaa'me", chiime. ³⁴ Musanukona te'ena chuta'a Diore cuasamana pa'ime. Masi cuasaju cu'ache cho'oche ũhaso re'oja'che pa'ijũ'u. Musanukonapi asa kukua'ju chini i'kammu chu'u jā'a.

Pāi jū'isina vajurajaca'nivũã pa'iche'te kuummu

³⁵ Chekurummu pāi ija'che sēecosome: "Pāi jūnisosina, ¿je'se vajurajanaa'ne? ¿Repana vajuraisirummu jeejaca'nivũã paajanaa'ne?" ³⁶ Repana tĩne cuasaju jā'aja'ne sēeme. Asarepajũ'u. Ija'chea'me: Āura'karuãre tãru aineera chini joimmu. Repara'karuãpi joimaneni repara'ñuru aineema'mmu. ³⁷ Chekurummu āura'karuã ũcuauara'karuãre tãru repacaã joni aineemmu. Trigo repara'ñuruãpi tãma'ne repara'karuãpi tãme. ³⁸ Āura'karuã tãsirummu āura'ñuruã ainee pa'ijache Repau'te uache jo'kammu Dios.

³⁹ Cheja pa'ina ũcuanuko paina'me cu'ava'na ca'nivũã ũcuajaca'nivũã paama'me. Pāi tĩca'nivũã paame. ũcuachi'a cu'ava'na tĩca'nivũã paame. Pĩ'a ũcuachi'a tĩca'nivũã paame. Chiacha va'iva'na ũcuachi'a tĩca'nivũã paame. ⁴⁰ Sunaummu pa'ina ũcuachi'a tĩca'nivũã paame, re'oja'che ñoca'nivũã. ũcuaja'che icheja cheja pa'ina ũcuajaca'nivũã peonata'ni re'oja'che ñoca'nivũã paame. ⁴¹ ũsuname pāimiau ma'jñoko peore miañe ñome. Jā'ata'ni peore repana ũcuaja'che miama'me. ũcuachi'a ma'jñoko chekuna miañeja'ne miama'mmu. ũcuate'e miamauna ũcuauache ñomu repana miañe.

⁴² Pãi ũcuachi'a chuta'a vajuna pa'irumũ si'arumũ ravũ jũ'ijũ pa'ime repaña ca'nivũã jũ'iñetu'ka. Jũnisorena tãru repaña ca'nivũã jã'jusomũ. Jã'ata'ni jo'e jũ'imanejaca'nivũãre vajurajanaa'me. ⁴³ Pãi cu'aca'nivũã paanapi jũnisorena tãsome pãi. Jã'ata'ni repaña jũni vajuraisirumũ mamaca'nivũã re'oja'che ñoñe paajanaa'me repaña. ũcuachi'a koka peosica'nivũã paanapi jũnisorena tãsome pãi. Jã'ata'ni jũni vajuraisirumũ ruã kokaca'nivũã paajanaa'me repaña. ⁴⁴ Pãi ca'nivũã icheja cheja pa'ire'oca'nivũã paasinapi jũnisorena tãsome pãi. Jã'ata'ni repaña vajuraisirumũ mamaca'nivũã paajanaa'me, cunaumũ pa'ina ca'nivũã. Ca'nivũã cheja pa'ire'oca'nivũãna'me cunaumũ pa'ire'oca'nivũã pa'imũ.

⁴⁵ Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:
Chareparo icheja cheja pa'isi'ku Adán Diopi cho'ouna

vajũ pa'iu pãi ca'nivũ paasi'kuamũ,
chiimũ. Repaũ Adán pa'isi'eja'che pa'ime mai chura; pãi ca'nivũã paame. Chura Adán charo pãi ca'nivũ paaku pa'isi'eja'che Cristoji rani pa'iu chueniso tãcojñosi'kupi charo vajurani pa'iu vajuraisica'nivũ'te paaku vajurajache jo'kasi'kuamũ maire. Jã'ajekuna chura Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ime mai vajurajanejeju. ⁴⁶ Mai ca'nivũã vajuraisica'nivũãre teana ñsima'mũ maire Dios. Charo icheja cheja pa'ire'oca'nivũãre ñsimũ Dios maire. Jã'api mai jũni vajuraisirumũta'ni cunaumũ pa'ire'oca'nivũãre ñsija'mũ Repaũ. ⁴⁷ Pãiu chareparo icheja cheja pa'isi'ku Adán cha'opi cho'ocojñosi'ku paniasomũ. Na'a cho'je Maire Paaku Jesucristo cunaumũ Dios pa'icheja pa'ikuji cajeasomũ. ⁴⁸ Jã'ajekuna pãi icheja cheja pa'ina ũcuanũko cha'opi cho'ocojñosi'ku Adán pa'icheja'che pa'ime. Mai ũcuachi'a cunaumũ raisi'kũre Jesucristo'te cuasana Repaũ pa'icheja'che pa'ijanaa'me cunaumũna sani. ⁴⁹ Pãi ũcuanũko cheja pa'ina cha'opi cho'ocojñosi'ku Adán ca'nivũja'ñe paame. Mai ũcuaja'che cunaumũ raisi'kũre Jesucristo'te cuasana Repaũ jũni vajuraisica'nivũja'ñe paajanaa'me.

⁵⁰ Mũsanũkonare chũ'u majapãijanare iere kuara chiimũ chũ'u: Mai ca'nivũã icheja chejachi'a pa'ire'oca'nivũãjekuna Dios pa'icheja saicu'amũ. ũcuachi'a jũni jã'jusoca'nivũãjekuna Dios pa'icheja sani pa'icu'amũ. ⁵¹ Asarepajũ'u. Aperumũ Dios Repaũ kuamanesi'ere churana chũ'ure kuasi'ere kuara. Jesure cuasana ũcuarepanũko jũnisomanejanaa'me. Jã'ata'ni Dios maire ũcuanũkore ca'nivũã mamaca'nivũãre ñsija'mũ. ⁵² Trompetavũ cuhacho juhiona mai ca'nivũã ñakocaã chami sukacheja'che teana mamaca'nivũã sañoja'mũ. ũcuaja'che jũnisosina repavũ juhiona ũcuanũko jũnisosica'nivũã paana jo'e jũ'imanejañere vajurajanaa'me. ũcuanũko mamaca'nivũã sañosica'nivũã paajanaa'me mai. ⁵³ Mai ca'nivũã icheja cheja pa'ica'nivũã cho'osoja'mũ. Jã'ajekuna mai ca'nivũã jo'e jũ'imanejaca'nivũãre sañoñe pa'imũ maire. ũcuachi'a mai ca'nivũã icheja cheja paaca'nivũã jã'jusojamũ. Jã'ajekuna ca'nivũã jo'e jã'jumanejaca'nivũãre sañoñe pa'imũ maire. ⁵⁴ Mai ca'nivũã jũni jã'jusoca'nivũãjekuna mamaca'nivũãre jo'e jũni jã'jumanejaca'nivũãre sañojanaa'me. Jã'aja'ñe cho'ojachere kuajũ aperumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o ija'che kuache ũcuarepa ti'ñeja'mũ maire:

Jũ'iñe ãseja'mũ Dios.

Jã'ajekuna pãi chura jũnisoma'ñe pa'ijanaa'me,

chiimũ Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e. ⁵⁵ Cheke ũcuachi'a ija'che kũamũ:

Diopi ũsekaiũna jũ'ima'ñe pa'ijanaa'me pãi.

Pãi jũ'isina vajũraijanajejũna cu'ama'mũ repanare,

chiimũ. ⁵⁶ Diopi chũ'ũna aperumũ tocha jo'kasi'e rũa jachame pãi. Jachajũ cu'ache cho'osi'e ro'i ũcuanũko jũnisome. ⁵⁷ Jã'ata'ni Dios, Maire Paakũ Jesucristo kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'ejekũna, maire vasokũna jũni vajũraijanaa'me mai. Jã'ajekũna Diore pojojũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiijũ paũ. ⁵⁸ Jã'ajekũna chũ'ũ majapãijanajejũna mũsanũkonare chiijũ chura iere chũ'vamũ chũ'ũ: Diore cuasache jo'kasoma'ñe cuasajũ pojojũ pa'ijũ'ũ Repaũ'te. Repaũ chũ'ũñe ũhasoma'ñe cho'okaijũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oni cho'ote'emanajanaa'me mũsanũkona. Cho'ojũna Dios re'oja'che cho'okaija'mũ mũsanũkonare.

16

Kuri chi'i Diore cuasanare sa ĩsijachere kũamũ

¹ Mũsanũkonapi Jerusalén vũ'ejoopo pa'inani Diore cuasanani kuri chi'i saofũ chiisi'ere asa chũ'ũ Galacia cheja pa'ijooopã pa'inare Jesure cuasakuanupũã chũ'vasi'ejache chũ'vamũ chũ'ũ mũsanũkonare. Repanare ũcuachi'a mũsanũkonapi ũcuaja'che cho'oa'jũ chini kuri chi'iche'te chũ'vasi'kũamũ chũ'ũ. Ija'chea'me repa: ² Mũsanũkona ũcuanũko cho'ochẽ cho'o kooche kuri romicorumũ pa'iche mũsanũkonare ĩsire'onũkorũ te'enachi'a mini care'vajũ'ũ. Mũsanũkonapi si'arumũ jã'aja'ñe cho'oto chũ'ũ mũsanũkona pa'icheja saisirumũ kuri chi'iche peoja'mũ. ³ Chũ'ũ saisirumũ mũsanũkonapi chekũnare re'oja'che pa'inani jũna chẽarena Jerusalén vũ'ejoopona saoja'mũ chũ'ũ repanare, mũsanũkona chi'isi'ere kurire sakaapũ chini. Repanare saoni utija'ovana, "Chũ'ũ Pabloji inare saomũ", chiiche tocha ĩsija'mũ repanare, sa ñoa'jũ chini. ⁴ Reparumũ tĩ'ato, "Chũ'ũpi ja'me saito na'a re'ocosomũ", chini cuasa chekũrumũ ja'me saijacosomũ chũ'ũ. Chũ'ũ saito chũ'ũna'me saijanaa'me repa.

Pablo repaũ ku'ijachere kũamũ

⁵ Chũ'ũ mũsanũkonare sani ñara chiimũ. Jã'ata'ni charo Macedonia chejana saija'mũ chũ'ũ. Jã'achejapi mũsanũkona pa'icheja Corinto vũ'ejoopo saija'mũ chũ'ũ. ⁶ Mũsanũkona pa'icheja sani jeerumũ pa'ijacosomũ chũ'ũ. Chekũrumũ okorumũ si'achetũ'ka ja'me pa'ija'mũ chũ'ũ mũsanũkonare, pani pi'ni jo'e chekũchejana saiũna mũsanũkonapi chũ'ũni pojojũ saoa'jũ chini. ⁷ Mũsanũkonani jmamakarũ sani ja'me pa'iche'te cuhekũ chura mũsanũkona pa'icheja saima'mũ chũ'ũ. Diopi ũsema'to na'a pa'isirumũ sani jeerumũ pa'ija'mũ chũ'ũ. ⁸ Chura saima'ñe Efeso vũ'ejoopo'te pa'ija'mũ chũ'ũ Pentecostés fiesta caraichejatũ'ka. Jã'a caraisirumũta'ni saija'mũ chũ'ũ. ⁹ Icheja pa'ina pãi Dios chũ'o asaneena jainũkoa'me. Jã'ajekũna Diopi cho'okaiũna repanare ũcuau chũ'ore chũ'vakũ pa'imũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chekũna chũ'ũ chũ'vache'te asacuhejũ cu'ache cho'ome chũ'ũre chũ'vamaneakũ chini.

¹⁰ Timoteo mũsanũkona pa'icheja saito pojojũ re'oja'che cho'ojũ kuirajũ pa'ijũ'ũ repaũ'te, pojokũ paau. Maire Paakũ'te chũ'ũ cho'okaicheja'che cho'okaiũ pa'ikũ'mũ repaũ. ¹¹ Jã'ajekũna mũsanũkona te'eujẽ'e cuhemanajũ'ũ repaũ'te. Cuhema'ñe pojojũ repaũ chũ'ũre jo'e rairumũ, "Re'oja'che saijũ'ũ", chiijũ pojojũ raojũ'ũ repaũ'te, ichejana chũ'ũ

pa'ichejana pojokũ rani tĩ'aa'kũ. Chekũna Jesure cuasanana'me cha'aja'mũ chu'ũ repau'te.

¹² Chura mai majapãijaja'iu Apolos pa'iche'te kũara. Ija'ova chu'ũ chu'o i'kakũ tochasija'ova sakaijana mai majapãijanana'me sani musanũkonani ñaa'kũ chini rua chu'vasi'kua'mũ chu'ũ repau'te. Jã'ata'ni irũmũ saicu'akũasomũ repau'te. Na'a pa'isirũmũ repau'te saire'orũmũna saija'mũ repau.

Pablo cuharepacho i'kasi'ere kũamũ

¹³ Musanũkonapi cu'ache cho'omaneñũ chini cuasarepajũ pa'ijũ Jesure cuasache ñhasomanejũ'ũ. Diopi cho'okaiũna kokarekoñoã paajũ vajũchũma'ñe Repaũni masi cuasajũ pa'ijũ'ũ. ¹⁴ Musanũkonapi chekũnare si'arũmũ cuasajũ cho'oju pa'ijũ'ũ.

¹⁵ Asarepajũ'ũ, chu'ũ majapãijana. Acaya cheja cakũ Estéfanas repau majapãina'me repacheja pa'inare charo Jesure cuasajũ jovosi'e masime musanũkona, ñcuachi'a Jesure cuasanajejũ repana chekũnare Jesure cuasanare si'arũmũ re'oja'che cho'okaiche. ¹⁶ Jã'ana pa'icheja'che pa'inani repana chũ'ũñe cho'okaijũ pa'ijũ'ũ, chiimũ chu'ũ, ñcuachi'a Jesure cho'ochẽ cho'okainare ñcuanũkore.

¹⁷ Musanũkonare oiũ ñaũache cuasakũjekũ Estéfanana'me Fortuna-tona'me Acaico'te musanũkona pa'icheja pa'inapi ichejana ratena ña pojomũ chu'ũ. ¹⁸ Repana i'kache asa vajũsi'kua'mũ chu'ũ. Musanũkona ñcuaja'che repanapi chu'ũ kũasi'ere co'i kũajũna asa pojojanaa'me. Rani pa'ijũ chu'ũre rua re'oja'che cho'okaisinaa'me repana. Jã'ajekũna repanare co'isirũmũ pojojũ'ũ. ¹⁹ Jesure cuasakũanupũã Asia cheja pa'ikũanupũã ja'me chu'o saome musanũkonare. Ñcuaja'che Aquilana'me Priscila Maire Paakũ'te cuasanajejũ chu'o saome musanũkonare, ñcuaja'che Jesuni pojojũ repana vũ'e chi'ikũanupũ. ²⁰ Icheja pa'ina Jesure cuasana ñcuanũko chu'o saome musanũkonare. Ñcuachi'a musanũkona re'oja'che pa'ijũ sãĩñechi'a cuasajũ si'arũmũ chẽse pojojũ pa'ijũ'ũ. ²¹ Chu'ũ Pablo ija'ova tochache chũ'ũsi'kũ chã'tireparo jmakarũ chu'ũrepau jũtũpi tochamũ ie: ²² Maire Paakũ'te Jesucristo'te cuasamanare Diopi cu'ache cho'oa'kũ repanare. Maire Paakũ Jesucristo cũnaũmũ Pa'ikũji na'mi ca-jea'kũ. ²³ Maire Paakũ Jesucristoji oiũ re'oja'che cho'okaau musanũkonare, chiimũ chu'ũ. ²⁴ Musanũkonare Jesucristo'te cuasanare ñcuanũkore oiũ cuasakũ'mũ chu'ũ. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Corinto vñ'ejoopo pa'inare jo'e chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Diopi chiiuna Jesucristo saosi'kupi mai majapãijã'ia Timoteona'me ija'ova utija'ova tocha saomũ musanũkonare Corinto vñ'ejoopo pa'inare Diore cuasakuanupũ pa'inare, ũcuachi'a Acaya cheja si'achejña pa'inare Repaũ neenare. ² Mai Ja'ku Dios, Maire Paaku Jesucristona'me musanũkonare rũa re'oja'che cho'okaiũ paau, re'oja'che paaru chini.

Pablo cu'ache ti'jñecojñosi'ere kũamũ

³ Maire Paaku Jesucristo Puka'kure Diore pojoju, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiju paũ. Mai Ja'kũjekũ maire oikũ'mũ Repaũ. Diojekũ maipi oito mai rekoñoã si'arũmũ chũrokaikũ'mũ. ⁴ Maini cu'ache ti'jñekũna maipi oito mai rekoñoã chũrokaikũ'mũ Repaũ, ũcuaja'che maipi chekũnani cu'ache ti'jñecojñojũ oinani chũromasia'ju chini, maire Repaũ chũrocheja'che chũrojũ paaru chini. ⁵ Jã'ajekũna maini Cristo'te cu'ache ti'jñesi'ejã'che rũa cu'ache ti'jñekũna maipi oito mai rekoñoã ũcuauji chũrokaimũ. ⁶ Chũkũna musanũkonani Dios chũ'ore chũ'vajũ cu'ache ti'jñecojñonata'ni ũcua vajũchũma'ñe chũ'vajũ pa'ime, musanũkonapi Dios chũ'ore asa chẽa Repaũni jovorena, ũcuauji musanũkuna oiche'te chũroa'kũ chini. ũcuachi'a chũkũna'te cu'ache ti'jñekũna oinare chũromũ Dios, chũkũna'te ti'jñeñeja'ñe musanũkonani cu'ache ti'jñeto chũkũnapi ũcuaja'che chũrojũna Dioni cuasaju musanũkonapi na'a rũa koka paauju chini. ⁷ Musanũkuna re'oja'che pa'ijachere cuasaju pojome chũkũna. ũcuachi'a musanũkuna chũkũna cu'ache ti'jñecojñojũ oicheja'che oirũmũ chũkũna'te chũrocheja'che Diopi musanũkuna rekoñoã chũrokũna, "Ũhasomanejanaa'me repaña", chini cuasaju pojome chũkũna.

⁸ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Chũ'u Asia cheja saisirũmũ cu'ache ti'jñeuna pa'isi'ere jo'e kũara chiimũ chũ'u musanũkonare. Reparũmũ cu'ache cho'ojũna vajũ co'i cuasomaũna, "Chuenisoja'mũ chũ'u", chiisi'kũamũ chũ'u, juvo koka peokũ. ⁹ Jã'ata'ni reparũmũ chũ'u rekocho jũ'ipi'rakũ cuasacheja'che cuasasi'kũjekũ re'oja'chere che'chesi'kũamũ chũ'u. Jã'ajekũna chura chũ'u ie masimũ: Mai masichechi'a cuasama'ñe pa'ijũ Dioni jũnisosinare vasokaikũni cuasaju sũeñe pa'imũ, cho'okaau chini. ũcuachi'a jũ'ipi'ranare jũ'iñe ũsemũ Repaũ. ¹⁰ Reparũmũ rũa cho'osovajũchũache pa'icheta'ni Diopi chũ'uni jũ'iñe'te ũsekũ cho'okakũna chuenisomanesi'kũamũ chũ'u. Repaũ chũ'ure jo'e ũcuaja'che cho'okaijache masimũ chũ'u. ¹¹ Jã'ajekũna Dioni sũekaiju pa'ijũ'u chũ'ure jã'aja'ñe cho'okaau. Pãipi chũ'uni jainũko Repaũni sũekaiju pani Repaũji chũ'ure re'oja'che cho'okaiũna asaju ũcuaja'che pãijainũko Repaũ'te, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiju pa'ijanaa'me.

Corinto vñ'ejoopo jo'e saimanesi'ere kũamũ Pablo

¹² Ija'che cho'osi'ere cuasaku pojokũ'mũ chũ'u: Chũ'u si'achejñarũã ku'ia pãijainũkore tijña cho'osi'ere meñe cuasa ñato chũ'u cho'osi'ere peore jorema'ñe re'oja'chechi'a cho'osi'ea'me. Diopi chũ'uni cho'okaau chini chũ'u masichechi'a cuasama'ñe Repaũni si'arũmũ sũeũ cho'okũ pa'isi'kũamũ chũ'u. Jã'aja'ñe cho'okũ musanũkuna pa'icheja pa'irũmũ

na'a rúa re'oja'che cho'okú pa'isi'kua'mú chü'ü. ¹³ Ūcuachi'a chü'ü musanukonare tocha saosija'o chü'o rühiñechi'a i'kakú tocha saosi'kua'mú. Musanukonapi repachü'ore peore masi asa chēato re'omú. ¹⁴ Ie chuta'a masi asa chēamanaa'me musanukona: Maire Paakú Jesús jo'e raiumucuse chü'üpi chü'vakuna asa chēa musanukona Repau'te cuasajü jivosina-jejú chü'üre pojojanaa'me. Chü'ü ūcuaja'che reparumú musanukonare chü'vakuna asa chēasi'ere cuasakú rúa pojoja'mú.

¹⁵⁻¹⁶ Jā'are masikú chü'ü musanukonani ka'chañoã ñajaiü pa'iu pojora chini Macedonia chejana saiküji musanukona pa'ichejare charo canúka ñara chini cuasasi'kua'mú. Pani pi'ni sani jo'e co'ikú ñara chini cuasasi'kua'mú chü'ü. Jā'aja'ñe kuni pi'ni musanukona pa'ichejari Judea chejana teana saito chü'ü saijache cho'okaire'ora'asi'kua'mú musanukonare. ¹⁷ Chü'üpi, "Jā'aja'ñe saija'mú", chiisi'küpi saimaneyna, ¿"Joreü jā'ü", chiijü cuasache musanukona? ¹⁸ Jā'aja'ñe cuasamanejü'ü. Diopi ñakuna jorema'mú chü'ü musanukonare. ¹⁹ Chü'üa'mú Silvanoa'mú Timoteo Dios Mamakú Jesucristo pa'iche'te kuajü chü'vasinaa'me musanukonare. Repau Cristo jorema'kujekú peoche i'kama'kua'mú. ²⁰ Repau rani cho'okaisi'ejekuna Dios aperumú, "Ija'che cho'oja'mú chü'ü", chiisi'e peore cho'ocojñocuhamú. Jā'ajekuna Diore, "Re'orepamú, Ja'kü", chiijü Jesucristoji cho'okaiüna, Dios chü'ore asamasijü, "Mü'ü chiiche paau", chiinaa'me chükuna, Repau chü'o ūcuarepare asajü. ²¹ Repau Dios maire chēa paakú cho'okaiü pa'imú, maipi cu'ache ti'ñecojñonata'ni re'oja'che cho'omasijü Jesucristo'te cuasache ūhasoma'ñe ūcua cuasajü paaru chini. ²² Pāi repaana paachena mami tocha sūocheja'che Dios maire Repau Rekocho'te mai rekoñoãna raosi'kua'mú. Jā'ajekuna Ūcuarekochoji ja'me pa'iu kuakuna, "Mai Repau neena'a'me", chiijü masime mai. Ūcuachi'a Repau maire isijache masime.

²³ Chü'ü cho'ora chini cuasasi'e musanukona pa'icheja saimanesi'kua'mú chü'ü, musanukonani oiü ke'recuheküjekú. Masimú Dios jā'a. ²⁴ "Chü'ü cuasacheja'che cuasajü'ü", chiü chü'üma'kua'mú chü'ü musanukonare, Dioni cuasajü re'oja'che cho'omasinare. Musanukonapi na'a rúa pojoju paaru chini musanukonare karache'te cho'okasa chiikü'mú chü'ü.

2

¹ Jā'ajekuna musanukonapi sumava'na pa'imanea'ju chini jo'e ke'recuhekú, "Saima'mú chü'ü irumú", chiisi'kua'mú chü'ü musanukonare. ² Chü'üpi musanukonare asaüama'ñe i'kato, ¿neepi chü'üre pojojanaa'ñe? Musanukonapi sumava'na pani chü'üre pojomanejanaa'me. ³ Jā'ajekuna chü'ü musanukonapi cu'ache cho'ochē'te ūhaso re'oja'che paaru chini utija'ova'te tocha saosi'kua'mú musanukonare, chü'üpi sakuna ña pojoa'ju chini. Musanukona cu'ache pa'iche'te sani ñakú sumava'ü pa'iche cuhemú chü'ü. Chü'ü pojokú pa'ito musanukona ūcuaja'che pojoju pa'ijanaa'me. ⁴ Musanukonare tocha saosija'ova chü'ü rekocho rúa suma'ñe cuasa oiü tocha saosi'kua'mú. Musanukonani suma'ñe cho'ora chini i'kakú tochasi'ema'mú jā'a. Chü'ü musanukonare oiü cuasache'te cho'o ñora chini i'kakú tochasi'ea'me.

Cu'ache cho'osi'küre repau cho'osi'e jo'e cuasama'ñe oiü jo'e cu'ache cho'ochē üseche'te küamü

⁵ Musanukonare ja'me pa'ikú chü'üre suma'ñe cho'osi'kua'mú. Jā'ata'ni chü'ürechi'a suma'ñe cho'omanesi'kua'mú. Musanukonare ūcuachi'a ūcuankore sumava'nare cho'osi'kua'mú repau. Chekurumú repau musanukonare rüarepa sumava'nare cho'omanecosomú. Repau pa'iche

rũarepa cu'ache cutucuhemũ chũ'u. ⁶ Repau cu'ache cho'osi'e ro'i repau'te jainũko cu'ache cho'osinaa'me mũsanũkona, jo'e cu'ache cho'omaneakũ chini. Re'omũ jã'a. Ũcuamakaru cu'ache cho'ojũ'u repau'te. ⁷ Chura ija'che cho'ojũ'u: Repauji rũarepa oiũ, "Pani etajaiche cuasoma'nea'me ie", chiiũ cuasamaneakũ chini, repau cu'ache cho'osi'ejẽ'e cuasama'ne cho'okaiju pa'ijũ'u repau'te, jo'e oimaneakũ. ⁸ Mũsanũkona repau'te oiche'te cho'o ñojũna repauji masiakũ chini i'kamũ chũ'u. ⁹ Aperũmũ mũsanũkonare chũ'u chũ'vakũ chũ'uñe asa jachama'ne cho'oche'te cho'o ña masira chini, chũ'o tocha saosi'kũamũ chũ'u mũsanũkonare. ¹⁰ Jã'ajekũna mũsanũkonapi repau cu'ache cho'osi'ere cuasama'ne pa'ijũna chũ'u ũcuaja'che repau cu'ache cho'osi'e cuasamanejamũ. Mũsanũkonare cuasakũjekũ Cristo ñakũ'te cho'omũ chũ'u, ¹¹ maini vati aipi cajejaimaneakũ chini. Repau cacũ'ora chini cho'oche masinaa'me mai.

Pablo Troas vũ'ejoopo saisirũmũ pojomanesi'ere kũamũ

¹² Chũ'u Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vara chini Troas vũ'ejoopo saisirũmũ Repau chũ'o rũa chũ'vare'oche jainũko asaneena pa'isinaa'me. ¹³ Jã'ata'ni mai majarpãijajaiũni Titoni tijñamaneũna chũ'ure masi pojokũ chũ'vacu'akũna repanare jo'ka Macedonia chejana ranisosi'kũamũ chũ'u, repaũni tijñara chini.

Jesucristoji maire cuhenare cajejaiũna mai Dios chũ'o chũ'vache'te kũamũ

¹⁴ Diopi maini si'ache re'oja'che cho'okaiũna, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiinaa'me mai Repau'te. Ũcuauji chũ'ũkũna maire cuhenare Jesucristoji si'arũmũ cajejaiũ pa'iaũna ma'ñasũche vũocheja'chere Repau chũ'ore si'achejũna ku'ijũ chũ'vajũ pa'ime mai. ¹⁵ Diopi ñato mai Repau chũ'o chũ'vana Jesucristo Repau'te ma'ña isicheja'che pa'ime, Repau chẽa paanana'me cho'osojana asajũ'te chũ'vana. ¹⁶ Maire Dios pa'icheja saijanare mai Repau chũ'o chũ'vache, ma'ñare chũ'e vajũcheja'che pa'imũ. Cho'osojanare'ta'ni eopi cu'asũkũna chũ'e jũnisocheja'che pa'imũ. Pãi te'eũjẽ'e Diopi cho'okaima'to Repau chũ'o chũ'vamasima'me. ¹⁷ Chekũna ku'ijũ cho'ocheja'che Dios chũ'ore chũ'vajũ kurire kooũũ chiimanaa'me chũkũna. Jã'aja'ne cho'oma'ne Cristo neenajejũ Ũcuauji saõũna Dios asakũ'te chũ'o ũcuarepare chũ'vajũ ku'ijũ pa'inaa'me chũkũna.

3

Mama chũ'u jo'kasi'ere kũamũ

¹ Chũ'vanare te'enare ña vesũjũ utija'ore chiime pãi, repa pa'iche'te ña masiũũ chini. Chũ'ũta'ni masicojũokũjekũ mũsanũkona tochasija'o chiima'kũamũ. Mũsanũkona ũcuachi'a chũ'u re'oja'che che'chosi'e ũcuare masinajejũ chũ'u pa'iche'te kũajũ chekũna tochasija'o sõeñe chiima'me. ² Mũsanũkona chũ'u chũ'vasi'e Dios chũ'ore asa chẽa re'oja'che pa'ijũ chũ'u pa'iche'te kũajũ tochasija'ovaja'che pa'ime, pãipi ũcuauko ña masia'jũ chini. Chũ'u ũcuachi'a mũsanũkona pa'iche'te ñakũ pojomũ. ³ Iere masire'omũ: Utija'ova Jesucristoji tochakakũna chũ'u sa isisija'ovaja'che pa'ime mũsanũkona. Tintapi tochasija'ovama'mũ repaja'ova; Dios Si'arũmũ Pa'ikũ Rekochoji tochasija'ovaa'me. Ũcuachi'a Diopi Moise'te kũakũ catako'ana tochasi'ejachema'mũ repa; pãi rekoñoãna tochasi'ejache repa rekoñoãre Repau chũ'uñe'te paa'ajũ chini cho'okaimũ Repau.

⁴ Ũcuachi'a Jesucristoji cho'okaiũna chũ'u Repau chũ'ore chũ'vakũna mũsanũkona re'oja'che pa'iche ñamũ Dios. Jã'are masimũ chũ'u.

5 Jã'ata'ni chũ'u Repau chũ'o re'oja'che chũ'vakũ, "Rũa masimũ", chiiũ chũ'vama'kua'mũ. Te'eũ chũ'uchi'a cuasaku che'chochemamũ ie. Chũ'u che'choche peore Diopi cho'okaiũna che'chochechi'aa'me. Diopi cho'okaima'to Repau chũ'ojẽ'e asavesũku chũ'vachejẽ'e vesũra'amũ chũ'u. 6 Ūcuauji chũ'ũre Repau mamare cho'oũu chiisi'e kuamasiche'te jo'kasi'kua'mũ, chũ'ũpi musanũkonani sa kuaa'ku chini. Repau aperũmũ, "Ija'che cho'oũu", chiiũ chũ'ũku catako'ũana tocha jo'kasi'ere pãipi jachajũ repare cho'omaneni cho'osome. Repau mamare cho'oũu chiisi'eta'ni ija'che pa'imũ: Mai rekoũoãna Repau Rekocho'te raomũ Repau, maipi re'ojarekoũoãre paajũ re'oja'che pa'ijũ Ūcuauũna'me si'arũmũ paarũ chini.

7 Repau aperũmũ chũ'ũku tochasimajũna pa'iko'ũna pãire jo'karũmũ rũa miaũe ñou ĩsiasomũ Dios. Jã'ajekũna repako'ũna kookaisi'ku Moisés Dios pa'ikũtipi cajekũ chia ñacu'ache ko'sijachiajekũna chekũna repau chia ñamaneasome, Israel jojosi'na. Caje pa'ũna na'a pa'isirũmũ Moisés chia ko'sija'isi'e si'asoasomũ. Repa aperũmũ chũ'ũsi'e rũa miaũe ñou Dios chũ'u jo'kasi'jekũ re'oja'isi'kua'mũ. 8 Jã'ata'ni Repau mamare cho'oũu chiiũ chũ'u jo'kasi'e Repau Rekocho cho'okaicheji na'a re'oja'imũ. 9 Dios chũ'o aperũmũ tochasi'e mai cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũñeta'ni re'oja'isi'kua'mũ. Jã'ata'ni Dios chũ'o mama kuacheji Jesucristo cho'okaisi'jekũna mai cu'ache cho'oche ro'iche peoche'te kuachejekũ na'a re'oja'imũ. 10 Aperũmũ chũ'ũsi'e jo'karũmũ rũa re'oja'isi'kua'mũ. Jã'ata'ni irũmũ pa'iche mama chũ'ũsi'e na'a rũa re'oja'imũ. 11 Aperũmũ chũ'ũsi'e si'asosi'kua'mũ. Mama chũ'ũsi'eta'ni si'asoma'ũe si'arũmũ pa'ija'mũ. Jã'ajekũna mama chũ'ũsi'echi'a na'a rũa re'oja'imũ.

12 Mama chũ'ũsi'e si'ama'ũe pa'ichejekũna Dios chũ'o re'oja'chere vajuchũma'ũe chũ'vakũ'mũ chũ'u. 13 Moisés repau chiare ñouũsekũ cho'ocheja'che cho'oma'ũe peore Dios chũ'o masi kuaku'mũ chũ'u. Moisés chiare ko'sija'ũ re'oja'che ñosi'e si'asojachere Israel jojocojũnosinapi ñamanea'jũ chini kãapi pũja paniasomũ. 14 Reparũmũ Israelpãi Dios chũ'o asasinata'ni asa chẽamaneasome. Irũmũ ũcuachi'a repa jojosina, chiũna kãũapi pũja masi ñama'ũeja'ũe pa'ijũ aperũmũ tocha jo'kasi'e ñanata'ni asa chẽama'me. Repau Jesucristo repa'ni asa chẽaa'jũ chini repakãũna tuakaicheja'che tuakaimasikũ'mũ. Jã'ata'ni chuta'a tuakaima'ũeja'ũe Repau cho'okaimaũna irũmũjatũ'ka asa chẽama'me repa. 15 Irũmũjatũ'ka repau Moisés tocha jo'kasi'e ñanata'ni repa rekoũoã kãũna pũ'inaja'ũe pa'ijũ asa chẽama'me repa. 16 Jã'ata'ni pãi Maire Paakũni cuasajũ jovosinare Ūcuauji repa chiũna pũja ta'pisikãũja'ũe repa rekoũoã ta'pisi'e tuasokakũna Repau chũ'o asamasime repa. 17 Jã'aja'ũe cho'okaimũ Dios Rekocho, Maire Paakũjekũ. Repau Rekocho paana pãi chẽacojũno etasina pojũ pa'icheja'che re'oja'che pa'ime, cu'ache cho'oche'te jũvomasijũ. 18 Jã'ajekũna mai Repau'te cuasana ũcuauũko mai chiũna kãũna pũja ta'pisinaja'ũe pa'ima'me. Maire Paakũ Dios Rekochoji cho'okaiũna Repau re'oja'che pa'iche masijũ cho'o ñojũ Repau pa'icheja'che si'arũmũ na'a rũa re'oja'che pa'ime.

4

1 Jã'ajekũna, "Pani tũ'a cuasoma'ũea'me ie", chiiũ cuasamanaa'me chũkũna, Dios maire oiũ Cho'okaikũji Repau chũ'o chũ'vache'te jo'kaũna.

2 Chũkũna Dios chũ'o chũ'vana jorechũ'o cutuchejẽ'e cuhejũ, rope'e cu'ache

i'kachena'me vajuchache i'kache cuhenaam'e. Jã'aja'ñe cuhenajeju Dios chũ'o ũcuarepare i'kache chiinaam'e. Pãĩ ũcuanukore re'oja'chere chũ'vajuna asa, repaña rekoñoã, "Ina i'kache chũ'o ũcuarepaa'me", chiiju cuasame. Diopi ñakuna rũhiñe kuanaam'e chukuna Repau chũ'o. ³ Pãĩ te'enare vati toa saijanare chukuna chũ'vachũ'o asavesamu, Jesucristo'te cuasache kuachũ'o. ⁴ Diore cuasacuheju pa'inare paaku chũ'ukũji vati aipi ũsekuna Dios chũ'o asavesume. Repaña rekoñoã na'ava'naja'ñe pa'iju Jesucristo Diojeku miañeja'ñe re'oja'che pa'iche kuachũ'o asavesume repaña. ⁵ Chukuna pa'iche meñe chũ'vamanaam'e. Peore Masiku Jesucristo pa'iche'te chũ'vanaam'e chukuna, pãipi Repauni cuasaja chini. ũcuachi'a musanukonare cho'okainaa'me, Jesuni pojoju. ⁶ Dios, mamarumu chijachejachi'a pa'irumu, "Miañe pa'ijũ'u", chiiju chũ'uasomu. ũcuajũji mai rekoñoãna miañeja'ñe cho'okaiuna Jesucristo pa'iche'te ñaju masime mai chura, "Dios rua re'okũ'mu", chiiju.

Diore cuasana pa'iche'te kwamu

⁷ Chukuna rua vesuva'najeju totoro'rova rua ro'imaro'rova pa'icheja'che pa'inaam'e. Jã'aja'ñe pa'inareta'ni Diopi Repau chũ'o re'oja'chere rua ro'isi'ejache rupũ ñiuna koo paanaam'e chukuna. Jã'aja'ñe cho'osi'kuamũ chukuna'te Dios, pãipi ña, "Inare Dios rua masiche'te cho'okaku!", chiiju masia'ju chini. ⁸ Ija'che pa'inaam'e chukuna: Rua pa'ivesache pa'inata'ni re'oja'che pani etajajanaam'e chukuna. Cu'ache ti'jñecojñonata'ni care'vamasinaam'e. ⁹ Cu'ache cho'ocojñonata'ni Cho'okaiku'te paanaam'e. Rua chueenata'ni chuenisomanaam'e chukuna. ¹⁰⁻¹¹ Chukuna'te vajuna pa'irumu si'arumu Jesucristoni cho'ochete cho'okaiju ku'iju chũ'vanare pãipi asa pe'ruju Repau'te vanisosi'ejache vanisoñu chiinaam'e. Jã'ata'ni chukuna'te Maire Paakũji cho'okaiuna Repau cho'ocojñosi'ejache cho'ocojñocuhema'ñe pa'iju ũcua chũ'vajuna ña Repau pa'iche masinaam'e pãĩ. ũcuachi'a Repauji chukuna'te jũ'iñe'te ũsekuna pãire na'a jainukore chũ'vajuna Repau pa'iche asa chẽame repaña. ¹² Jã'aja'ñe chukunapi cho'ocojñoju Dios chũ'ore chũ'vajũ chuenisopi'rajuna asa chẽa Repauni cuasaju si'arumu re'oja'che pa'ijanaam'e musanukona.

¹³ Dios chũ'o tocha jo'kasikorovu ija'che kwamu:

Diore cuasakũjeku chũ'u i'kasi'kuamũ, chiimu. Chukuna ũcuaja'che Diore cuasanajeju chũ'vanaam'e. ¹⁴ Iere masime chukuna: Maire Paaku'te Jesucristo'te jũniso tãcojñosi'kure Vasosi'ku Dios chukuna'te ũcuaja'che jũnisoru vasoja'mu. Vasuuna vajurani musanukonana'me Repau'te ti'jñeñe nukajanaam'e chukuna. ¹⁵ Peore jã'a chukuna cho'ocojñoñe musanukonani re'oja'che cho'okañu chiiju cho'ocojñonaa'me. ũcuachi'a chukunapi chũ'vajuna Diopi cho'okaiuna musanukonapi Repauni na'a jainuko cuasaju jovo, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ime Repau'te.

¹⁶ Jã'ajekuna, "Pani ti'ama'nea'me ie", chiimanaam'e chukuna. Chukuna ca'nivũã airekokũ pa'imũ. Jã'ata'ni chukuna rekoñoã si'aumucujña na'a rua pũsurekoñoã paaju Diore na'a rua masi cuasaju pa'inaam'e chukuna. ¹⁷ Maire irumu cu'ache ti'jñeñe si'asojachejekuna jã'are cuasama'me chukuna. Cu'ache ti'jñesi'ejekuna na'a pa'isirumu cunamuna sani si'arumu re'oja'che pa'ijanaam'e mai. ¹⁸ Jã'ajekuna irumu cu'ache ti'jñeñejẽ'e cuasama'ñe re'oja'che pa'ijache chuta'a ñama'ñere

cuasajũ pa'inaa'me chũkũna. Chura ñoñe na'mi si'ajachea'me. Mai chuta'a ñama'ñeta'ni si'arũmũ pa'ijachea'me.

5

¹ Ie masime mai: Mai ca'nivũã mai vũ'ñaja'ñea'me. Mai vũ'ñare pãipi ñañosocheja'che maini vanisoru Dios maire vũ'ña mamavũ'ñare ñisicheja'che mamaca'nivũãre ñisija'mũ. Repaũ cunaũmũ mama cho'osivũ'ñaja'ñere pãi cho'omanesivũ'ñare mamaca'nivũãre ñisija'mũ, maipi repachejare jo'e jũ'ima'ñe ai paarpũ chini. ² Chura ichejare pani ca'naso mamaca'nivũãre paañu chini Dios pa'ichejana sañu chiime mai. ³ Mamaca'nivũã koosirũmũ ca'nivũã peona pa'imanejanaa'me mai. ⁴ Mai ca'nivũã icheja chura pa'ica'nivũã cu'ache ti'jñekũna pani ca'naso jo'ka jũ'ijaca'nivũã teana saño paañu chiime mai, ai pa'ijaca'nivũãre, jũnisosirũmũ ca'nivũã peona pa'icuhejũ. ⁵ Dioa'mũ maire re'oja'che paarpũ chini cho'osi'kũ, mamaca'nivũã ai pa'ijaca'nivũãre paa'jũ chini. Mai rekoñoña Repaũ Rekocho raosi'kua'mũ, ja'me pa'iu cho'okaiũna Repaũ maire mamaca'nivũã ñisijachere cuasajũ masia'jũ chini.

⁶ Jã'ajekũna Repaũ chũ'o pojojũ jachama'ñe cuasanaa'me mai. Ie masime mai: Icheja mai ca'nivũã pa'irũmũ Maire Paakũ'te Jesure kueñerepa pa'ima'me mai, cunaũmũ pa'ikũjekũna. ⁷ Irũmũ Repaũ'te ñacu'amũ maire. Rupũ Repaũ'te cuasacheji ja'me pa'inaa'me mai. ⁸ Jã'ata'ni ija'che cuasame chũkũna: Repaũni cuasajũ jũ'iñe vajũchũmarũ jũni sani rekochoji Repaũna'me pa'ito na'a re'omũ. ⁹ Jã'ajekũna ichejare jeerũmũ vajũna pani, chekũrũmũ jũnisonijẽ'e, "Maire Paakũ chiiche'te cho'ojũ pañu, Repaũji pojoa'kũ", chiijũ pa'inaa'me chũkũna. ¹⁰ Mai ũcuanũko jũnisosirũmũ Jesucristo ti'jñeñe'te nukajũ Repaũji chũ'ũkũna mai cheja pa'irũmũ cho'osi'e ro'i koojanaa'me. Cu'ache cho'osina cu'ache'te koojanaa'me. Re'oja'che cho'osinata'ni re'oja'chere koojanaa'me.

Diona'me re'oja'che pa'iche'te kũamũ

¹¹ Jã'ajekũna Maire Paakũni vajũchũjũ, pãipi asa Repaũni cuasaa'jũ chini Repaũ chũ'ore chũ'vajũ pa'inaa'me chũkũna. Dios chũkũna pa'iche peore masikũ'mũ. ũcuachi'a mũsanũkonapi chũkũna re'oja'che pa'iche'te masia'jũ chiinaa'me chũkũna. ¹² Chũkũna pa'iche'te meñe kũajũ pojojũ pa'imanaa'me chũkũna. Chekũna, pãi rekoñoã pa'iche ñavesũjũ sẽ'sevũ pa'ichechi'a ñamasinapi chũkũna pa'iche'te cu'ache cutume. Jã'aja'ñe cutujũ ke'reto mũsanũkonapi chũkũna pa'iche'te masi cuasajũ sã'iñe i'kamasia'jũ chini i'kame chũkũna. ¹³ Pãipi ñato vẽ'vena cho'ocheja'che cho'osome chũkũna. Jã'ata'ni Diopi ñato re'oja'chere cho'ojũ Repaũ chiiche'te cho'onaa'me chũkũna. Chũkũnapi vẽ've peojũ mũsanũkonare cho'okaiame. ¹⁴ Jesucristo chũkũna'te oiũ Cuasakũni sã'iñe cuasajũ Repaũ chũ'ore chũ'vanaa'me chũkũna, ũcuate'eũji maire ũcuanũkore jũni ro'ikaisi'jekũna Repaũ'te cuasana ũcuanũko meñe jũni ro'isinaja'ñe pa'iche'te masijũ. ¹⁵ Repaũ Cristo pãi ũcuanũkore jũni ro'ikaisi'kua'mũ, pãipi cheja pa'inari meñechi'a cuasajũ pa'iche'te jo'kaso, repanare jũni ro'ikani tácojño jo'e vajũrani Pa'ikũni cuasajũ paarpũ chini. ¹⁶ Jã'ajekũna chura chũkũna pãi Diore cuasamana repaũna chiinarechi'a cuasacheja'che cuasama'me. Aperũmũ jã'aja'ñe cuasajũ Cristo'te cuasama'ñe pa'isinata'ni chura Repaũ'te cuasajũ pa'inaa'me chũkũna. ¹⁷ Ija'chea'me: Pãiu ũcuauakũji Jesucristoni cuasakũ jovoni repaũ rekocho mamarekocho'te paakũ re'oja'che mama pa'imũ. Aperũmũ pa'isi'e jo'kaso chura mamare pa'imũ repaũ.

18 Peore jā'a Dios cho'оче'me. Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Dios maire care'vakaisi'kua'mu, maipi Ūcuauana'me re'oja'che paapu chini. Ūcuachi'a maire chekunare Repau chu'ore kuache jo'kasi'kua'mu Repau, maipi kuajuna asa chea Repauni cuasaju Repauna'me ūcuaja'che re'oja'che paapu chini. 19 Pāi cheja pa'ina cu'ache cho'оче'te Jesucristoji jūni ro'ikakuna repana cho'osi'ere jo'e cuasamauna Ūcuauana'me re'oja'che pa'ire'oa'ku chini, Dios Jesucristo'te chejana raosi'kua'mu. Jā'are pāire kuaju paapu chini jo'kasi'kua'mu Repau maire. 20 Jā'ajekuna Cristo'te i'kakainaa'me chukuna. Dios musanukonare chukuna i'kacheji i'kaku pa'imu. Jā'aja'ñe chu'vaju Cristoni cho'okaiju, "Dioni jovo Ūcuauana'me re'oja'che pa'ijū'u", chiiju chu'vanaa'me chukuna musanukonare. 21 Cristo jmakarujē'e cu'ache cho'omanesi'kua'mu. Jā'ata'ni Dios Repau'te peore cu'ache cho'osi'kure cho'очеja'che cho'osi'kua'mu, pāi ūcuauko cu'ache cho'оче'te jūni ro'ikaau chini. Maini cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasara chini jā'aja'ñe cho'oasomu Dios.

6

1 Chukuna Diore cho'оче ja'me cho'okainajeju, "Repaute cuasamana pa'icheja'che pa'ima'ñe musanukonare cho'okaiku'te Diore cuasaju pa'ijū'u", chiiju chu'vanaa'me musanukonare. 2 Repau chu'o pa'ikorovu tocha jo'kasi'e ija'che chiimu Dios i'kache:

Chu'u pāire oiū cho'okaiumucuse musanukona sēeñe asaja'mu chu'u.

Ūcuachi'a chu'u pāi chea paaku vati toa saiche ūsekaiumucuse re'oja'che cho'okaija'mu chu'u musanukonare,

chiimu. Asarepajū'u. Chura iumucuse pāire oiū Dios cho'okaiumucusea'me. Pāire chea paaku Repau vati toa saiche ūseumucusea'me iumucuse.

3 Pāipi chukuna pa'iche'te ña, "Ina chu'vache Dios chu'o cu'ache'me", chiiche'te cuheju te'eu'terejē'e cu'ache cho'o ñoma'ñe re'oja'chechi'a pa'iju ñoju pa'inaa'me chukuna. 4 Jā'aja'ñe pa'iju Diore si'arumu cho'оче cho'okaina pa'iche'te pa'iju chukuna chiimajñaruājē'e peoju pa'iche rua cu'ache ti'jñecoñonata'ni pojoju cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. 5 Su'isuecoñoju, pāi chēav'e cuaocoñoju, pāi chukuna'te cuhekuanupūā chenevuna chea cuaocoñoju, cho'оче rua cuaja pa'iche'te chū'ujuna cho'oju, káiñejē'e peona pa'iju, āiñe'te peoju āucuhava'na pa'inata'ni ūcu pojoju cho'oju Diore cho'оче cho'okaina pa'iche cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. 6 Jā'aja'ñe pa'iju cu'ache cuasama'ñe pa'iju Repau chu'o ūcuarepare masiju, pe'ruma'ñe chekunare re'oja'che cho'okaiju pa'inaa'me chukuna. Dios Rekochoji cho'okaiuna jorema'ñe chekunare oiju cuasanaa'me chukuna. 7 Ūcuachi'a Repau chu'o ūcuarepare i'kaju, Ūcuaji cho'okaiuna re'oja'che pa'imasiju, Repau'te cuhenapi chukuna'te cu'ache cho'oto re'oja'chepi cajeaiju Repau'te cho'оче cho'okaina pa'iche cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. 8 Pāi te'ena chukunani chiiju re'oja'che i'kanaa'me. Chekunata'ni chukunani cuheju cu'ache i'kanaa'me. Chekuna ūcuachi'a chukuna'te cu'ache cutujuasome. Chekunata'ni re'oja'che cutujuasome. Jorenare cho'очеja'che cho'ome pāi chukuna'te chu'o ūcuarepare i'kanani. 9 Pāi jainuko rua masicoñonareta'ni chukuna'te vesuva'nare cho'очеja'che cho'ome pāi. Chuenisovajuchuache pa'inata'ni ūcu vajuna pa'inaa'me chukuna. Vainata'ni chukuna'te vanisomanaa'me pāi. 10 Sumava'naja'ñe pa'inata'ni rekoño si'arumu pojoju pa'inaa'me chukuna. Chuova'na pa'inata'ni chekunani cho'okaijuna repana rekoño

kurinaja'ñe karama'ñe re'oja'che pa'ime. Cu'amajñaruã peonata'ni chukuna rekoñoã peore paanaja'ñe pa'inaa'me chukuna.

¹¹ Asarepajũ'u, Corinto v'ejoopo pa'ina. Chukuna musanukonare cuasanajeju chukuna rekoñoã cuasaju pa'iche'te jorema'ñe i'kame. ¹² Musanukonare cuasache jmamakarujẽ'e jo'kasoma'ñe oiju cuasaju pa'inaa'me chukuna. Musanukonata'ni chukuna'te cuasamacosome chura. ¹³ Puka'kupãi repa'na mamachii i'kacheja'che i'kanaa'me chukuna musanukonare. Musanukonare chukuna cuasacheja'che musanukona rekoñoã ruihi'ne cuasaju sa'i'ne cuasaju pa'ijũ'u chukuna'te.

Diore cuasana rekoñoã Repa'u v'eja'che pa'iche'te kuamu

¹⁴ Jã'ata'ni Diore cuasamanare jovo pa'iju repa'na cho'ocheja'che cho'ojũ pa'imanejũ'u. Re'oja'chena'me cu'ache ja'me pa'icu'amũ, miachejana'me chijacheja ja'me pa'ima'ñeja'ñe. ¹⁵ Cristona'me vati aire ũcuate'e cuasamanajejuna re'oja'che ja'me pa'icu'amũ. ũcuaja'che Jesure cuasanana'me Repa'u'te cuasamana re'oja'che ja'me pa'icu'amũ, ũcuate'e cuasamanajejuna. ¹⁶ Tũosiva'na Diore cuasamana pojocheme. Diore cuasana pojochema'mũ jã'a. Mai rekoñoã Si'arũmu Pa'iku Dios v'eja'che pa'imũ, Repa'u Rekochoji pa'ina. Repa'u jã'aja'ñe i'kasi'e ija'che kuamu: ũcuana'me pa'iu ja'me ku'ija'mũ chũ'u.

Chũ'uni cuasaju chũ'u neena pa'ijanaa'me repa'na, chiimũ. ¹⁷ Chekũcheja ũcuachi'a, Repa'u chũ'o pa'ikorovu tochasi'e Maire Paaku Dios i'kache ija'che kuamu:

Pã chũ'ure cuasamanare ja'me pa'imanejũ'u.

Musanukonapi chũ'u cho'oũseche'te cho'oma'ñe pa'ito pojaja'mũ chũ'u musanukonare,

chiimũ. ¹⁸ Jo'e chekũcheja ija'che kuamu:

“Mũja'ku pa'ija'mũ chũ'u.

Musanukona chũ'u chii pa'ijanaa'me”, chiimũ Maire Paaku Peore Masiu, chiimũ.

7

¹ Asarepajũ'u, chũ'u cuasana. Dios maire jã'aja'ñe cho'okaijache kuachũ'o asa chẽasinajeju Repa'uni cuasaju, vajũchũju mai rekoñoã cu'ache cuasachena'me cu'ache cho'oche peore ũhaso re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'iu mai.

Pablo repa'na cuasaku pojochete kuamu

² Chũ'ure cuhema'ñe cuasaju pa'ijũ'u. Chekunare pã te'eũ'terejẽ'e cu'ache cho'oma'ñe, te'eũ'terejẽ'e cacu'oma'ñe, te'eũ'terejẽ'e repa'na neemajñaruã joreku tutesokaimanesi'kuamũ chũ'u. ³ Musanukonani ke'reku i'kama'mũ chũ'u. Chũ'u rekocho musanukonare ruã cuasaku aperũmu musanukonare kuasi'kuamũ chũ'u ie: Musanukonare chũ'u jũ'iñetũ'ka cuasaja'mũ chũ'u. ⁴ Musanukona re'oja'che pa'iche'te asa pojokũ, “Chũ'u chiiche re'oja'che cho'ojanaa'me repa'na”, chiimũ cuasaku chekunani kuaku pa'imũ chũ'u. Jã'aja'ñe pa'iu ruã cu'ache ti'jñecojñokũta'ni musanukonani cuasaku ruã pojokũ pa'imũ chũ'u.

⁵ Macedonia cheja raisirũmũpi irũmũjatũ'ka jmamakarujẽ'e cuhama'ñe pa'icu'ache ti'jñecojñokũ pa'imũ chũ'u. Pã si'arũmu ke'reme chũ'ure. ũcuachi'a chũ'u rekocho, “Chekũrũmu Jesure cuasapari cacu'asojanaa'me”, chini cuasaku oimũ chũ'u. ⁶ Jã'ata'ni Diopi oinare chũrokũji Titoni raõna repa'ni ña pojokũ oiche cuhasi'kuamũ chũ'u. ⁷ Repa'u'techi'a ña pojoma'ñe ũcuachi'a repa'ũji sakũna ña musanukona

pojorj re'oja'che cho'osi'e ũcuauji kuauna asa pojosi'kua'mu chu'u. Ũcuachi'a chu'ure oiju ñaneeñena'me musanukona cu'ache cho'osi'ere meñe suma'ne cuasaju oiju chu'u chu'vache musanukona cho'oñu chiiche'te asa na'a raa pojosi'kua'mu chu'u.

⁸ Musanukonare chu'u tocha saosija'ore ña suma'ne pa'ijuna cuasaku oiu aperumu, "Chu'u ruarepa suma'ne cuasache i'kacosomu", chiuu cuasasi'kua'mu. Chu'u chura jā'aja'ne cuasama'mu. Musanukona suma'ne pa'isi'e cu'ama'mu. Chu'u tochasi'e chu'o ña jeereparumu oimanesinaa'me. ⁹ Chura pojomu chu'u. Jā'ata'ni musanukona sumava'na pa'isi'ere cuasaku pojoma'mu chu'u. Musanukona chu'u chũ'uñe cho'ocuhesinapi suma'ne pa'iju, cuhema'ne cho'ochete cuasaku pojomu chu'u. Chukuna tocha saosi'e chu'o ña sumava'na pa'inata'ni chura Dios chiiche'te re'oja'che cho'orj pa'ime musanukona. Jā'ajekuna sumava'nare cho'osinata'ni musanukonare cacu'omanesinaa'me chukuna. ¹⁰ Pāi ũcuauana Diore jachaju cu'ache cho'ochete ũhasoñu chini repana rekoñoa suma'ne cuasato re'omu. Ũhaso Repauni cuasaju jovoni Ũcuauana'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me repana. Repaunte cuasacuhenata'ni oiju cho'osojanaa'me. ¹¹ Diopi cho'okaiuna sumava'na pani etajani re'oja'che pa'iju chura ñamema'ne Repauni chiiche'te cho'oñu chiinaa'me musanukona. Ũcuachi'a chura chu'upi musanukonare cuasaku re'oja'che ja'me paa chiime musanukona. Dioni vajuchuj cu'are cuheju chu'uni cuasaju re'oja'che cho'oñu chiinajeju cu'ache cho'osikure cu'ache cho'osinaa'me musanukona, jo'e cho'omanea'ku chini. Jā'aja'ne cho'orj chura re'oja'che cho'o ñorj pa'ime musanukona. ¹² Musanukonare repaja'ova tocha saorumu Dios ñaku'te cu'ache cho'osikuna'me cu'ache cho'ocojñosi'kurechi'a cuasaku tochamanesi'kua'mu. Ũcuachi'a musanukona chu'ure cuasache'te meñe cuasa masia'ju chini tochasi'kua'mu chu'u. ¹³ Jā'are cuasaku pojomu chu'u.

Musanukonapi ũcuauko re'oja'che cho'okatena Tito ñajani pojoku raisi'ere cuasaku na'a raa pojomu chu'u. ¹⁴ Aperumu musanukona pa'icheja repauni chuta'a saimarumu musanukona re'oja'che pa'iche'te kuasi'kua'mu chu'u repaunte. Repauni saisirumu chu'u kuasi'e ũcuarepa cho'oasome musanukona. Musanukonapi repauni re'oja'che cho'okaijuna Tito reparumu, "Pablo kuasi'e chu'o ũcuarepaa'me", chiuu cuasasomu. Ũcuachi'a chu'u musanukonare kuasi'e chu'o ũcuarepaa'me. ¹⁵ Repauni Tito musanukonare oiu sani ñarumu musanukona repaunte ña kuku pojorj repauni chũ'uñe jachama'ne cho'osi'ere cuasaku na'a raa chiimu musanukonare chura. ¹⁶ Chu'u musanukona repaunte re'oja'che cho'okaisi'ere cuasaku, "Cuhama'ne re'oja'che cho'orj pa'ijanaa'me repana", chiuu cuasaku pojomu repauni.

8

Diore cuasaju isiche'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majarãijana. Chura icheja Macedonia cheja pa'ina Jesure cuasakuanupua Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'iche'te kuaku tochamu chu'u. ² Repana raa cu'ache ti'jñecojñorj chu'ova'na pa'inata'ni raa pojorj pa'iju kurinaja'ne chekunare kuri rupũ isisinaa'me. ³ Chu'u repauni isiche ñasi'kujeku kuamu ie: Repanani isiuakuna isire'onukoru peore isiso jo'e isicu'achejatũ'ka isisinaa'me repauni. ⁴ Chekunare Jesure cuasanani kurire isineesinaa'me repauni. Chu'ure sãejũ raa i'kasinaa'me

repana, repaña ñiche'te chũ'upi ãsemanea'ku chini. ⁵ Jã'aja'ñe cho'ojũ chũ'u aperũmu, "Re'oja'che cho'ojanaa'me repaña", chiũ cuasasi'e na'a re'oja'che cho'osinaa'me repaña. Ũcuanapi meñe Dioni ñisijũ, "Chũkũna'te paajũ'u; mũ'u chũ'ũñe'te peore cho'ojũ pañũ chiime chũkũna", chiijũ Repaũ chiiche'te cho'ojũ chũ'u chiiche ũcuachi'a peore cho'ojũ pa'ime repaña. ⁶ Jã'ajekũna Titore repaũ aperũmu koo pi'nimanesi'ere kurire mũsanũkona ãsema'ñe pojojũ jovoche'te peore mũsanũkona pa'ijooona sani kooa'ku chini i'kasi'kũa'mũ chũ'u. ⁷ Mũsanũkona peore rũa re'oja'che cho'onaa'me. Diore masi cuasajũ, Repaũ chũ'o rũa masijũ rũhiñe kũajũ, re'oja'chechi'a cho'oñũ chini cuasanajejũ chũ'ũre rũa cuasame. Re'oja'che cho'onajejũ ũcuaja'che kuri ãsema'ñe ñisijũ pa'ijũ'u.

⁸ Mũsanũkonapi kurire ñisia'jũ chini chũ'ũku i'kama'mũ chũ'u. Pãi chekũnare re'oja'che cho'oũakũna cho'ochete kũakũ i'kamũ chũ'u mũsanũkonare. Chekũrũmu mũsanũkona ũcuaja'che chekũnare Jesure cuasanare oijũ kuri ñisiñũ chiicosome. ⁹ Maire Paakũ Jesucristo maini oiũ cho'okasa chini Repaũ cho'osi'e masime mũsanũkona. Peore Paakũta'ni maini oiũ chũova'ũ pa'ikũja'ũ pa'isi'kũa'mũ Repaũ cheja pa'irũmu, maipi rekoñõã kurinaja'ñe karama'ñe re'oja'che paapũ chini.

¹⁰⁻¹¹ "Ija'che cho'oto re'omũ", chini cuasakũ chũ'vara mũsanũkonare. Chekũnare charo kuri ñisinaa'me mũsanũkona. Mũsanũkona cho'ojũ pojojũ caraisiũsurũmu cho'o jujasi'e chura mũsanũkonare peore cho'ore'ochetũ'ka cho'ojũ pi'nijũ'u, mũsanũkona aperũmu pojojũ cho'oñũ chiisi'e. ¹² Mai rekoñõã ñisiũanũkorũ cuasa maire ñisire'onũkorũ ñisito pojomũ Dios maire. Mai peomajñarũã, "Ñisijũ'u chũ'ũre", chiima'mũ Repaũ.

¹³ Mũsanũkonapi peore ñisiso chũova'na pa'ijũna chekũnapi kurina paapũ chini i'kama'me chũkũna. Ũcuanũko mũsanũkonapi ũcuapa'rũvachi'a karama'ñe paapũ chiime chũkũna. ¹⁴ Irũmu mũsanũkona repaña peoche'te paajũ mũsanũkonare cajejaiche'te ñisito karamaneja'mũ repanare. Na'a pa'isirũmu repaña mũsanũkona peoche'te paajũ repanare cajejaiche'te sãñe ñisito karamaneja'mũ mũsanũkonare. Jã'aja'ñe cho'ojũ ũcuanũko ũcuapa'rũvachi'a karama'ñe pa'ijanaa'me mũsanũkona. ¹⁵ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e Moisés pa'irũmu cho'osi'ere kũakũ jã'are ija'che che'chomũ maire:

Diopi cho'okaiũna rũa siasi'kũre cajejaimanesi'kũa'mũ.

Jmanũkorũ siasi'kũre ũcuachi'a karamanesi'kũa'mũ, Diopi cho'okaiũna, chiimũ.

Titona'me chekũnare Corinto vũ'ejoopo saochete kũamũ

¹⁶ Diopi cho'okaiũna chura Titopi chũ'u mũsanũkonare oiũ cuasacheja'che oiũ cuasakũna, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiimũ chũ'u Repaũ'te Diore. ¹⁷ Chũ'u repaũ'te, "¿Jo'e saima'ku mũ'u repacheja?", chiito, ũcuajũ saineekũ pojokũ, "Jaũ, jo'e sani ñaja'mũ chũ'u repanare", chiisi'kũa'mũ repaũ. ¹⁸ Saiũna chekũre Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore masi chũ'vakũ Jesure cuasakuanupũãre ũcuanũkore re'oja'che cutucojñokũni repaũna'me saapũ chini saomũ chũ'u. ¹⁹ ũcuachi'a kuri chi'i pi'nisirũmũna chũ'ũna'me kurire sakaapũ chini Jesure cuasakuanupũãpi chẽa jo'kasinaa'me repaũ'te. Chũkũna cho'okaiũache cuasache'te cho'o ñojũ Dioni pojojũ chũova'na pa'iva'nani kurire ñisiñũ chini saijanaa'me chũkũna. ²⁰ Pãi ãsema'ñe pojojũ jovosi'ere kurire sakũ, pãipi chũ'ũni cu'a cuasajũ ke'remanea'jũ chini chekũnare pãi ja'me saja'mũ chũ'u. ²¹ Chũ'u

cho'ora chiiu re'oja'che cho'oche'te Maire Paakuchi'a masimanea'ku chini ũcuachi'a pãĩ ñajũ'te cho'o ñora chiimu chũ'u, repanapi masia'ju chini.

²² Ũcuachi'a jo'e chekure mai majapãijũ'ia'te repau Diore re'oja'che cho'okaineeñe chũ'ure ruarepañoã cho'o ñosi'kure chekunana'me musanukona pa'ichejana saau chini saomu chũ'u. Chura repau musanukonare cuasaku, "Re'oja'che cho'ojanaa'me repana", chiiu cuasaku na'a rua Diore cho'okasa chiimu. ²³ Repau Tito chũ'ure ja'me cho'oche cho'okaiu musanukonare ũcuachi'a re'oja'che cho'okaiku'mu. Chekuna repau'te ja'me saina mai majapãijana re'oja'che pa'ijũ Cristo pa'iche'te cho'o ñojũna Repau'te cuasakuanupuãpi chẽasinaa'me ja'me saaru chini. ²⁴ Jã'ajekuna musanukona repanare oiju cuasache cho'o ñojũ'u. Ũcuachi'a chũ'u repanare musanukona re'oja'che pa'iche kuasichũ'o ũcuarepa cho'o ñojũ'u, Jesure cuasakuanupuãpi ũcuauko asa masia'ju.

9

Diore cuasanare ĩsiñu chini kuri jovoche'te kuamu

¹ Musanukona Jesure cuasanare chũova'na pa'inare kuri jovokaiche chũ'u chũ'vaku tochache chiima'me. ² Ũcuare musanukona repanare cho'okañu chiime. Chũ'u musanukona Acaya cheja pa'ina re'oja'che cho'okañu chiiche'te masiku icheja Macedonia cheja pa'inani kuaku pa'imũ. Musanukona caraisiũsurũmũpi vaa kuri ĩsiñu chiiju pa'iche'te kuaua asa repana jainũko ũcuaja'che cho'ojũ kuri rua ĩsiñu chiinaa'me. ³ Jã'ata'ni inare mai majapãijanare musanukona pa'ichejana saomu chũ'u. Repana sani tĩ'asirũmu musanukona cho'oñu chiisi'e cho'o pi'nijũ'u, chũ'u musanukona re'oja'che cho'oche kuasi'e jorechũ'o pa'imanea'ku. ⁴ Chũ'u musanukona pa'icheja sairũmu icheja Macedonia cheja pa'ina te'ena ja'me sani ñato repakuri jovomanesi'e pa'ito kukũsoja'mu chũ'u, chũ'u i'kasi'ere jorejũ cho'okaimanerena. Musanukona ũcuachi'a joresinajeju rua kukũjanaa'me. ⁵ Jã'are cuasa mai majapãijanare charo saora chiisi'kuamũ chũ'u, repanapi musanukona pojojũ ĩsiñu chiisi'ere kurire jovojuña koo pi'nia'ju chini. Jã'aja'ñe koo pi'niru repakuri musanukona pojojũ jovosi'e ĩsiuamana ĩsisi'eja'che pa'imaneja'mu.

⁶ Iere cavesũma'ñe cuasajũ'u: Pãiu ãu tãku jmanũkorũ tãni jmanũkorũ paaja'mu. Rua tãsi'kũta'ni rua paaja'mu. Ũcuaja'che jmakaru ĩsisi'ku re'oja'che jmakaru kooja'mu. Rua ĩsisi'kũta'ni rua kooja'mu re'oja'che. ⁷ Maire ũcuaukore te'enarechi'a ũcuauamajñaruã pãipi chũ'ũjuña ĩsima'ñe mai rekoñoã ĩsiuache cuasamajñaruãre ũsema'ñe pojojũ ĩsiche pa'imũ. Pãĩ repana neemajñaruã pojojũ ĩsinare pojomu Dios. ⁸ Dios mai chiiche si'ache peore cajejaiche ĩsiku'mu, maipi si'arũmu karama'ñe cajejaiche paaju chekunani ĩsiju re'oja'che cho'ojũ paaru chini.

⁹ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Jainũkore chũova'na pa'inare oiu repau neemajñaruã ũsema'ñe rupũ ĩsiku'mu repau.

Repau jã'aja'ñe re'oja'che cho'oche si'amanaja'mu,

chiimu. ¹⁰ ãu tãku'te jo'e tãjañena'me ãu repau ãiñe ĩsikuji Dios musanukonapi si'ache paaju chekunani rupũ ĩsiju paaru chini si'arũmu na'a rua ĩsija'mu musanukonare. ¹¹ Jã'aja'ñe ũsema'ñe ĩsiju pani Ũcuauji cho'okaiũna karama'ñe paaju chekunare rupũ ĩsijache si'arũmu paajanaa'me musanukona. Ũcuachi'a chũ'u chũ'vache'te musanukonapi asa pojojũ ĩsiru chũkunapi sa ĩsijuña koo pojojũ Diore, "Re'orepamu,

Ja'ku", chijjanaa'me repana. ¹² Mʉsanʉkonapi Dios neena chi-iche'te chʉkʉnapi sa ʉsia'jʉ chini kurire ʉsini repanare karachechi'a cho'okaimanejanaa'me. Diore na'a rʉa pojojʉ, "Re'orepamʉ, Ja'ku", chiiche ʉcuachi'a cho'okaijanaa'me mʉsanʉkona repanare. ¹³ Jā'aja'ñe cho'oʉ mʉsanʉkonapi repanani re'oja'che cho'okaijʉ Dios chiiche jachama'ñe cho'oche'te cho'o ñoru ña pojojʉ Dioni ija'che i'kajanaa'me: "Repana Jesucristoni cuasajʉ Repaʉ'te cuasache kʉachʉ'ore kʉajʉ ie repana paache ʉsema'ñe ʉsijʉ pa'ime chʉkʉna'te, chekʉnare ʉcuachi'a; re'orepamʉ, Ja'ku", chijjanaa'me. ¹⁴ ʉcuachi'a mʉsanʉkonare pojojʉ cuasajʉ Dioni sēekaijanaa'me repana, ʉcuajʉ cho'okaiʉna mʉsanʉkona repanare cho'okaisi'jekʉna. ¹⁵ Maire pa'iche re'oja'che, pāi te'eujē'e kʉavesʉche'te ʉsisi'kʉjekʉna Repaʉ'te Diore ʉcuanʉko pojojʉ, "Re'orepamʉ, Ja'ku", chijʉ paʉu mai.

10

Diopi jo'kaʉna Pablo ku'ʉ chʉ'vasi'ere kʉamʉ

¹ Chura Cristo pe'kerʉ chʉ'vasi'ēja'che mʉsanʉkonani pe'kerʉ chʉ'vakʉ tocha saomʉ chʉ'ʉ ie chʉ'o. Mʉsanʉkona te'ena ija'che cutujʉasome chʉ'ʉre: "Repaʉ Pablo maire ja'me pani i'kavajʉchʉkʉ rʉa i'kama'kʉa'mʉ. Jā'ata'ni tʉichejare pani rʉa chʉ'ʉkʉ chʉ'o tocha raokʉ'mʉ repaʉ", chijʉasome. ² Chʉ'ʉ mʉsanʉkonare ñara chini saija'mʉ. Mʉsanʉkonapi re'oja'che pa'ito ñakʉ i'kamaneja'mʉ chʉ'ʉ. Pāi chʉ'ʉre, "Diore cuasama'kʉja'che pa'imʉ ikʉ", chiinareta'ni i'kaja'mʉ chʉ'ʉ. ³ Pāi'mʉ chʉ'ʉ. Jā'ata'ni pāi Diore cuasamana cavacheja'che cavama'kʉa'mʉ chʉ'ʉ. ⁴ Pāi vaicheji cavama'kʉa'mʉ chʉ'ʉ. Jā'ata'ni Diore cuasacuhenare caje-jaikʉ'mʉ chʉ'ʉ, Dios Peore Masikʉji cho'okaiʉna. ⁵ Pāi Dioni cuasacuhejʉ chekʉnapi Repaʉni cuasamanea'jʉ chini rʉa i'kanare Diopi cho'okaiʉna cajejaimasikʉ'mʉ chʉ'ʉ. Chekʉnapi Dios chiiche'te cho'omanea'jʉ chini i'kanapi asa Repaʉni cuasajʉ jovoa'jʉ chini i'kamasikʉ'mʉ chʉ'ʉ. ⁶ Mʉsanʉkona ʉcuanʉko Dios chiiche re'oja'chechi'a cho'oʉ pa'irʉmʉna chekʉnare Repaʉni jachajʉ re'oja'che pa'imanare repana cu'ache cho'osi'e ro'i chʉ'ʉja'mʉ chʉ'ʉ.

⁷ Sē'sevʉ pa'imajñaruāchi'a ñajʉ pa'ime mʉsanʉkona. Pāi ʉcuajʉakʉji meñe cuasa ña, "Chʉ'ʉ Cristo neekʉa'mʉ", chijʉ cuasakʉ chʉ'ʉre ʉcuaja'che, "Cristo neekʉa'mʉ jā'ʉ", chijʉ cuasaakʉ. ⁸ Maire Paakʉ Dios chʉ'ʉre mʉsanʉkonani Repaʉ chʉ'ore chʉ'vaa'kʉ chini jo'kasi'kʉa'mʉ, chʉ'vakʉna asa mʉsanʉkonapi na'a rʉa re'oja'che paapʉ chini. Mʉsanʉkonani cacʉ'oa'kʉ chini chēamanesi'kʉa'mʉ Repaʉ chʉ'ʉre. Jā'a vajʉchʉma'ñe kʉamʉ chʉ'ʉ mʉsanʉkonare, chʉ'ʉ chʉ'vachʉ'ore asa jachamanea'jʉ chini. ⁹ Jā'ajekʉna mʉsanʉkonapi na'a re'oja'che paapʉ chini mʉsanʉkonare pe'rukʉ i'ka kʉkora chini tochama'mʉ chʉ'ʉ. ¹⁰ Chekʉna pāi te'ena chʉ'ʉ tocha saosija'o ña ija'che cutujʉasome chʉ'ʉre: "Rʉa chʉ'ʉkʉ tocha raomʉ repaʉ. Jā'ata'ni icheja rani vesʉujekʉ i'kamaʉ pāi te'eʉ'terejē'e i'ka kʉkoma'kʉa'mʉ repaʉ", chijʉasome. ¹¹ Jā'aja'ñe i'kana iere masia'jʉ: Chʉ'ʉ mʉsanʉkonare so'ore pa'ʉ i'kakʉ tocha saochē mʉsanʉkonare ja'me sani panijē'e ʉcuajʉ i'kakʉ pa'ija'mʉ chʉ'ʉ.

¹² Mʉsanʉkonare ja'me pa'ina te'ena rʉa vesʉnata'ni ʉcuanapi, "Chekʉnare na'a rʉa masinaa'me chʉkʉna", chijʉ meñe cuasajʉ pojonaa'me. Repana meñe pojona pa'ivesʉnaa'me. Repana cho'ocheja'che cho'oma'kʉa'mʉ chʉ'ʉ. ¹³⁻¹⁴ Dios chʉ'ʉre cho'oa'kʉ chini jo'kasi'ere mʉsanʉkonare kʉakʉ chʉ'ʉ pa'iche masi kʉakʉ'mʉ chʉ'ʉ. ʉcuajʉ

chũ'ũna musanukona pa'icheja charo sani Cristo'te cuasache kuachũ'ore chũ'vasi'kua'mũ chũ'u musanukonare. Chũ'uchi'a te'eũ cuasasi'ere chũ'vajaisi'ema'mũ jã'a. Musanukonare chekũna na'a charo Cristo pa'iche kuajaisina peome. Musanukonare chũ'vajaisi'ku pa'imaneni jã'aja'ñe i'kaku jorechũ'ore i'kaku pa'ira'amũ chũ'u. ¹⁵ Chekũna cho'oche'te cuasaku kuama'ñe chũ'ure jo'kasi'echi'a kuaku chũ'vakũ'mũ chũ'u. Musanukonapi chũ'u chũ'vachũ'ore asa chẽa si'arũmũ na'a re'oja'che pa'ito pojoja'mũ chũ'u musanukonare. Jã'aja'ñe pa'ijũ asamasito na'a re'oja'chere chũ'vaja'mũ chũ'u musanukonare. ¹⁶ Musanukonare chũ'va pi'nisirũmũ so'ña canani chekũna pãi chuta'a chũ'vamachejña pa'inani ku'iu chũ'vara chiimũ chũ'u, musanukona pa'icheja na'a so'o pa'inani. Chekũna charo sani chũ'vasinani chũ'upi cho'jepi sani chũ'va rani, "Chũ'upi chura chũ'vajakũna Diore cuasanaa'me jã'ana", chiiũ jorecuhemũ chũ'u.

¹⁷ Meñe i'kajũ, "Rũa re'onaa'me chũkũna", chiimaneñu mai. Maire Paaku pa'iche'te kuajũ, "Rũa re'okũ'mũ Repaũ", chiiũ pañu mai. ¹⁸ Pãiu ũcuauji meñe, "Re'okũ'mũ chũ'u", chiikũ chekũrũmũ re'okũ'mũ; chekũrũmũ cu'aku'mũ. Jã'ata'ni Diopi pãiuñi ũcuauakũni, "Re'okũ'mũ ikũ", chiito re'okũ'mũ repaũ.

11

Jorechũ'o che'chona pa'iche'te kuamũ Pablo

¹ Chũ'u i'kaku tochache ña cu'ache cuasamanejũ'u. Musanukonani vẽ'veũ i'kacheja'che jmanukoru i'kara. ² Diopi cho'okaiũna musanukonare romi vanũku pa'icheja'che cu'a vanũku rũa cuasaku pa'imũ chũ'u. Chũ'u musanukonare pũka'kupi mamakoji chekũnare cho'oma'ñe ũjũrechi'a te'eũ'te re'oja'che paaõ chini ñisicheja'che Cristoni ñisisi'kua'mũ, musanukonapi Repaũ'techi'a cuasajũ re'oja'che paapũ chini. ³ Jã'ata'ni vatiaña jore ai i'kache'te asa jachama'ñe cho'oko Eva cacu'acojñosi'ejja'che musanukonapi, "Jorechũ'ore asa chẽa jachama'ñe cho'ojũ Jesure masi cuasache re'oja'chere ũhasojanaa'me", chini sũmava'ũ cuasaku pa'imũ chũ'u. ⁴ Pãi chekũna sani musanukonani chũ'u chũ'vasi'ejja'che chũ'vama'ñe Jesús pa'iche tĩñe kuajũ jorechũ'o chũ'vanare pojonaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'ojũ musanukona rekoñoã Dios Rekocho kooma'ñe tũirekocho'te pojojũ koonaa'me musanukona. Jesús pa'iche ũcuarepa kuache'te asa chẽasina chura tũichũ'ore asa chẽajũ pa'ime. ⁵ Repana jorechũ'o che'chona chũ'ure na'a rũa masinama'me. Musanukona, "Rũa masinaa'me ina", chiime repanare. Jã'ata'ni joreme musanukona. ⁶ Chũ'u pãi jainũko pa'ichejña chũ'o re'oja'che masi i'kavesukuta'ni Dios chũ'o masikũ'mũ. Peore jã'a chũ'u cho'ocheji si'arũmũ cho'o ñokũ'mũ chũ'u musanukonare.

⁷ Chũ'u musanukona rekoñoãpi karama'ñe re'oja'che paapũ chini chũ'u cho'oche cho'okũ Dios chũ'ore kuri sẽema'ñe chũova'ũ chũ'vakũ, ¿cu'ache cho'ore chũ'u? ⁸ Chũ'u chekũchejña sani pa'iu Jesure cuasakuanupũãpi kuri ñisirena koo musanukonare Dios chũ'o kuri sẽema'ñe chũ'vasi'kua'mũ. ⁹ Chũ'u musanukonare ja'me pa'irũmũ te'eũ'terejẽ'e karache cho'omanesi'kua'mũ. Reparũmũ Macedonia raisina mai majapãijanapi chũ'u chiiche peore ro'ikaisinaa'me chũ'ure. Jã'ajekũna musanukonare jmamakarũjẽ'e karache cho'omaũ ũcuakarache cho'oma'ñe pa'ija'mũ chũ'u. ¹⁰ Cristo chũ'o ũcuarepare asa chẽasi'kũjekũ chũ'o ũcuarepare i'kaku'mũ chũ'u. Acaya cheja si'achejña pa'inare te'eũ'terejẽ'e ũsecu'amũ jã'a chũ'u kuache. ¹¹ Musanukonani

cuheku i'kama'mu chu'u. Dios masimu chu'u musanukonare rua chiiu cuasache.

¹² Chu'u cho'оче cuhama'ne ũcua chu'vaku pa'ija'mu, kuri sēema'ne, jā'aja'ne cho'okuna chu'ure ke'renani, “Pablo cho'очеja'che cho'onaa'me chukuna”, chiicu'aa'ku chini. ¹³ Repana, “Jesucristo saosinaa'me chukuna”, chiiu joreme. Cristo saomanesinaa'me repa. Repana cuasachechi'a joreju che'chome. ¹⁴ Vati ai ũcuaja'che te'eñoā ángel cho'очеja'che re'oja'che ñoñe joreku cho'omu. ¹⁵ Repau neena jorechu'o che'chona ũcuau cho'очеja'che cho'ojū joreju re'oja'che pa'ina cho'очеja'che re'oja'che ñoñe cho'ome. Jā'ata'ni repa cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache'te koojanaa'me.

Pablo repau'te cu'ache ti'jñesi'ere kuamu

¹⁶ Jo'e vē'veu i'kacheja'che i'kaku musanukonapi chu'uni, “Vē'veu'mu jā'u”, chiiu cuasamanea'ju chini sēmū chu'u. Jā'ata'ni jā'aja'ne cuasanijē'e chu'u vē'veu i'kacheja'che i'kache asa cuhemanējū'u. Chu'u pa'iche'te jo'e na'a rua kuara chiimū chu'u. ¹⁷ Ie i'kaku Jesucristo chū'usi'e kuama'ne te'eū vē'veu i'kacheja'che i'kamū chu'u. ¹⁸ Pāipi jainuko repa re'oja'che pa'iche meñe kuana pa'ijuna chu'u ũcuaja'che chu'u pa'iche'te kuamu. ¹⁹ Musanukona meñe, “Rua masime chukuna”, chiinata'ni jorena vē'vena i'kaju che'chochu'ore asa pojonaa'me. ²⁰ Musanukonare repa'ni cho'okaiju paapu chini cho'оче rua chū'ūnare ũcuachi'a pojoju pa'inaa'me musanukona, joreju musanukona neemajñaruā tutesonare, ũcuachi'a cuheju cu'ache i'kaju ũcuache cu'ache cho'onare. ²¹ Chu'upi musanukonani jā'aja'ne cho'oma'na jorena pa'iche'te i'kaju, ¿“Repa Pablo'te na'a rua masime”, chiiu cuasache musanukona? Vajuchacheta'ni ũcua i'kamū chu'u.

Chekuna repa pa'iche meñe pojoju kuacheja'che chu'u ũcuaja'che chu'u pa'iche'te meñe pojoku kuamu. Vē'veu i'kacheja'che i'kamū chu'u. ²² “Hebreopāia'me chukuna”, chiime repa jorechu'o che'chona. Chu'u ũcuachi'a hebreopāiu'mu. “Israelpāia'me chukuna”, chiime repa. Chu'u ũcuachi'a Israelpāiu'mu. “Abraham jojocojñosinaa'me chukuna”, chiime repa. Chu'u ũcuachi'a Abraham jojocojñosi'kuamū. ²³ “Cristo'te cho'оче cho'okaina'a'me chukuna”, chiime repa. Chu'u repa'na na'a rua Cristo'te cho'оче cho'okaiku'mu. (Jā'aja'ne i'kaku vē'veu i'kacheja'che i'kamū chu'u.) Cho'оче na'a rua cuaja pa'iche cho'oku, pāi chēavū'e na'a ruarepañoā cuaocojñoku, na'a ruarepañoā su'suecojñoku, ruarepañoā chuenisovajuchache ti'jñeco'jñoku pa'iku'mu chu'u. ²⁴ Judíopāi chū'ūnapi chū'ūrena vacapītimeji te'echo su'sueche treinta y neverepañoāchi'a su'sueche'te cincorepañoā su'suecojñosi'kuamū chu'u. ²⁵ Choteñoā vāsochoji vaicojñosi'kuamū chu'u. Te'echo catapi su'acojñosi'kuamū. Choteñoā mar chiara saivūā choovūā fa'a ruocojñosi'kuamū chu'u. Jā'aja'ne ru'isirūmu te'echo ñamina'me umucuse chiara joopo choovūjē'e peou vavaku pa'isi'kuamū chu'u. ²⁶ Si'arūmu ku'iu ruarepañoā asivajuchache ti'jñeco'jñoku'mu chu'u, vūñajoopoā, pāi te'ena pa'ichejñapi, chiaña ko'sa mevoñeji, chiara fa'a ruocheji, pōse ñaanana'me, ũcuachi'a tīpāina'me chu'u majapāi asivajuchache cho'ochena'me joreju, “Jesure cuasanaa'me chukuna”, chiina cho'оче. ²⁷ Cho'оче rua cuaja pa'iche ca'nañetu'ka cho'oku ruarepañoā kāiñejē'e peou ti'jñeco'jñoku'mu chu'u. Ūkuchena'me āiñe peoku āucuhava'u pa'iu ũcuachi'a te'eñoā kāñare peoku rua chu'rukū pa'iku'mu chu'u.

28 Jã'aja'ñe cu'ache ti'jñecojñokũ oiũ Jesure cuasakuanupũã ũcuachi'a si'achejña pa'inare si'aumucujña cuasakũ oiũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ, "Chekurũmũ repanapi cacu'asojũ", chini. 29 Repanare ja'me pa'ikũ re'oja'che cho'o koka peoto repaũ'te cuasakũ oimũ chũ'ũ. Ũcuachi'a repanapi ũcuauakũji cacu'ocojñosi'kũ pa'ito chũ'ũ rekocho rũa oimũ repaũ'te. 30 Jã'aja'ñe pa'iu chũ'ũ pa'iche meñe pojokũ kuani chũ'ũ cho'ovesũche'te kuaja'mũ chũ'ũ. 31 Maire Paakũ Jesucristo Pũka'kũ Dios, pã si'arũmũ pojocojñokũ, chũ'ũ ũcuarepa i'kache masimũ. 32 Jo'e chũ'ũ pa'iche'te kuara. Damasco vũ'ejoopo chũ'ũ saisirũmũ Aretas ũcuaukore chũ'ũkũ pa'isi'kuamũ repacheja pa'inare. Repaũ'te ũcuajoopo canare chũ'ũkaikũji chũ'ũũna chũ'ũni chẽañũ chini pã rũa pẽ'jesinaa'me reparũmũ. 33 Jã'ata'ni reparũmũ chũ'ũre jũ'ena maña repajoopo je'na pachusi'pa jã'acho'jena mũmũ pa'isa'arũji casorena chũ'ũre chẽañũ chini pẽ'jenare chẽacojñoma'ñe sanisosi'kuamũ chũ'ũ.

12

Pablo Repaũ ñasi'ena'me asasi'e kuamũ

1 Chũ'ũ pa'iche'te meñe kuakũ ũcua cuhama'ñe kuara. I'kate'ekũta'ni chũ'ũre Maire Paakũ Jesucristo ñosi'ena'me Repaũ kuasi'ere ũcua kuaja'mũ. 2 Chũ'ũ Jesucristo'te jovũna Dios Repaũ pa'icheja chũ'ũre mũasi'e chura ie catorcerepaũsũrũmũa'me. Chekurũmũ chũ'ũ ca'nivũna'me rekocho mũicosomũ, chekurũmũ rekochochi'a. Chũ'ũta'ni vesũmũ. Diochi'a masimũ jã'a. 3 Ca'nivũna'me saimaneni rekochochi'a saicosomũ chũ'ũ reparũmũ. Diochi'a masimũ jã'a. 4 Iechi'a masimũ chũ'ũ: Dios chũ'ũre Repaũ pa'icheja mũasirũmũ chekunare pã te'eũ'terejẽ'e kũaũseche'te chũ'o asasi'kuamũ chũ'ũ. 5 Reparũmũ chũ'ũ cho'osi'e pojokũ kũaũato na'a rũa kuara'amũ chũ'ũ. Jã'ata'ni chũ'ũchi'a masiche'te meñe pojokũ kuama'ñe chũ'ũ cho'ovesũche'te kuato na'a re'omũ. 6 Chũ'ũ masiche kuache ũcuarepajekũna peore kuani vẽ'veũ i'kacheja'che i'kamanera'amũ chũ'ũ. Jã'ata'ni kuama'mũ chũ'ũ jã'a, pãipi chũ'ũ meñe kuachũ'ochi'a asajũ pa'ima'ñe chũ'ũ cho'o ñoñe'te cuasa masia'jũ chini. 7 Jã'ajekũna Repaũ chũ'ũrechi'a ñosi'e meñe ruarepa cuasakũ pojomaneakũ chini vati ai chũ'ũre jũ'iñe cho'oche ũsema'kuamũ Dios. 8 Chũ'ũre jũ'iñe'te cho'oche'te ũsea'kũ chini Maire Paakũ'te choteñoã sãesi'kuamũ chũ'ũ. Jã'ata'ni Repaũ chũ'ũre ũcua ũsema'kuamũ. 9 Jã'ata'ni sãeto ija'che i'kasi'kuamũ Repaũ chũ'ũre: "Chũ'ũpi cho'okaiũna cu'ache ti'jñecojñokũta'ni pojokũ pa'iu chũ'ũni masi cuasakũ re'oja'che pa'imasikũ'mũ mũ'ũ. Re'oja'che pa'ivesũnare chũ'ũpi na'a rũa re'oja'che cho'okaiũna chũ'ũ Masiũ cho'oche pã na'a rũa ñomũ", chiisi'kuamũ Repaũ. Jã'aja'ñejekũna chũ'ũ cho'ovesũche'te meñe cuasakũ na'a rũa pojokũ pa'imũ chũ'ũ, Cristoji Peore Masiũji chũ'ũni na'a re'oja'che cho'okaũũ chini. 10 Chũ'ũpi meñe, "Rũa vesũũ'mũ chũ'ũ", chiũũ cuasakũ ũcuauũji cho'okaiũna pojokũ Diore cuasache na'a rũa masikũ'mũ chũ'ũ. Jã'ajekũna chũ'ũ Cristoni cuasakũ pa'ivesache'te meñe pojokũ kuamũ chũ'ũ, cho'ovesũchena'me, cu'ache cutucojñoñe, cu'amajñarũã karache, cu'ache cho'ocojñokũ pa'iche.

Corinto vũ'ejoopo pa'inare jo'e sani ña vajũchũsi'ere kuamũ

11 Mũsanũkonapi chũ'ũni cu'ache i'karena vẽ'veũ i'kacheja'che i'kakũ tochasi'kuamũ chũ'ũ ija'ova. Chũ'ũre mũsanũkona rũa re'oja'che cho'okaikũ'te, ¿je'se pa'iuũna pojoma'ñe, pojojũ re'oja'che i'karũja'chere?

Repanare jorechũ'o che'chonare, m̄sanũkona, "R̄ua masinaa'me", chiinaa'me. Jã'ata'ni chũ'ure r̄ua vesũ'teta'ni na'a r̄ua vesũnaa'me repa. ¹² Chũ'u m̄sanũkonana'me pa'irũmũ cuhama'ñe Diochi'a cho'omasiche'te pãi vasocheda'me cheke peore cho'o ñoku pa'iu chũ'u jorema'ñe Jesús saosi'ku pa'iche cho'o ñosi'kua'mũ m̄sanũkonare. ¹³ Jesure cuasakuanupũã chekũchejña pa'inare cho'okaicheja'che cho'okaikũ'mũ chũ'u m̄sanũkonare. Jã'ata'ni m̄sanũkona pa'ichejachi'a m̄sanũkonani karache cho'ocuhekũ kuri kooma'ñe Dios chũ'o chũ'vasi'kua'mũ chũ'u. Jã'aja'ñe chũ'upi cu'ache cho'oru chũ'u cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u.

¹⁴ Chura m̄sanũkona pa'icheja ka'chañoã sani ñasi'kupi jo'e saipi'ramũ chũ'u. Jo'e ũcuaja'che karache cho'oma'ñe pa'iu Dios chũ'o kuri kooma'ñe chũ'vaja'mũ chũ'u m̄sanũkonare. M̄sanũkona paamajñaruãre chini chũ'vama'mũ chũ'u; m̄sanũkonarechi'a chiiũ chũ'vamũ. Chũ'iva'napi kuri chi'i pũka'kupãire kuirama'me. Pũka'kupãia'me kuri chi'i repa mamachũ'iva'nare kuirana. ¹⁵ Chũ'u m̄jaja'kũ'ia pa'iu m̄sanũkonani chiiũ pojokũ chũ'u paacheji peore ro'ikaiũ pa'ija'mũ. ũcuachi'a m̄sanũkonani oiũ r̄ua ca'nañetũ'ka cho'оче cho'okaiũ pa'ija'mũ chũ'u m̄sanũkonare. Chũ'u m̄sanũkonare si'arũmũ na'a r̄ua chiiũ pa'imũ. M̄sanũkonata'ni chũ'u chiicheja'che chũ'ure chiiũ pa'imacosome. ¹⁶ M̄sanũkonare karache cho'okaima'kua'mũ chũ'u. Jã'ata'ni pãi te'ena, "Repanare r̄ua jorekũ repa paamajñaruãre t̄ua paamũ repa", chiinaa'me chũ'ure. ¹⁷ Pãi m̄sanũkona pa'ichejana jorekũ sao cu'ache cho'omanesi'kua'mũ chũ'u m̄sanũkonare, kurire jñaara chini. ¹⁸ Titore m̄sanũkonani ñajaaũ chini, s̄eni saokũ ũcuachi'a chekũre Jesure cuasaku'te ũcuana'me saosi'kua'mũ chũ'u. Repa Tito ũcuachi'a m̄sanũkonare jorekũ cu'ache cho'omanesi'kua'mũ. Chũ'kũna te'ekachapana m̄sanũkonare ũcuate'e cuasanajejũ ũcuaja'chechi'a cho'okaijũ pa'inaa'me.

¹⁹ Chekũrũmũ m̄sanũkona chũ'ure ija'che cuasacosome: "Maipi repa pa'iche'te ña re'oja'che cuasaajũ chini jã'aja'ñe i'kacosomũ repa". Jã'ata'ni Diopi ñato Cristo neekũjekũ m̄sanũkonare re'oja'che pa'iche'te che'chejũ na'a re'oja'che cho'o koka paaajũ chini peore cho'omũ chũ'u jã'a. ²⁰ M̄sanũkonare sani ñavajũchũache cuasamũ chũ'u, "Chekũrũmũ repa chũ'upi saito ũcua cu'ache pa'ijũ chũ'u chiiche cho'omana pa'ijanaa'me", chini cuasakũ. M̄sanũkonapi jã'aja'ñe pa'ito chũ'u ũcuaja'che m̄sanũkona cuheche'te cho'oja'mũ. "Chekũrũmũ repa sãĩnechi'a cavajũ, chekũna nee t̄ua paaneejũ, sãĩnechi'a pe'rujũ, te'ekuanuchi'a pa'ijũ, sãĩnechi'a ke'rejũ cu'ache cutujũ, chekũnare vesũroiũ, sãĩnechi'a cuhejũ ũcuankũ te'enachi'a ũcuana'che cho'ojũ pa'icosome repa", chini cuasakũ saivajũchũmũ chũ'u. ²¹ Chekũrũmũ chũ'u m̄sanũkona pa'icheja jo'e sairũmũ meñe r̄ua pojokũ cuasamanea'kũ chini Diopi cho'ona m̄sanũkona pa'iche'te ña kũkũsoja'mũ chũ'u. Ape'ũmũ m̄sanũkona te'ena vajũchũache cho'ojũ m̄sanũkona pa'imanare ja'me kãijũ cheke ũcuana'che cho'ojũ pa'isinaa'me. Chũ'u jo'e sani ñato m̄sanũkona ape'ũmũ cu'ache cho'osi'e ũhasoma'ñe ũcua cho'ojũ pa'ito r̄ua oija'mũ chũ'u.

13

Cu'ache cho'omaneajũ chini chũ'vasi'ea'me

¹ Chura saichena'me choteñoã sani ñaja'mũ chũ'u m̄sanũkonare. Dios chũ'o ape'ũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Päi chotena chekurumũ te'eka'chapana repana ñasi'e ũcuate'e kuato chu'o ũcuarepaa'me jã'a, chiimũ. ² Chu'u chura i'kajache chotena i'kacheja'che pa'imũ. Mũsanũkona pa'icheja chu'u ka'chañoã saisirumũ mũsanũkonare i'kasi'e so'o pa'ikuta'ni chura jo'e ũcuare i'kaku tochamũ chu'u. Jo'e sani ñani aperumũ cu'ache cho'osinana'me chekunare repanapi ũhasoma'ñe ũcua cu'ache cho'ojũ pa'ito etoja'mũ chu'u repanare ũcuanũkore. ³ Cristo chu'ũre mũsanũkonani i'kakaau chini raosi'ere mũsanũkonapi, "Cho'o ñojũ'u", chiijũna repanare etoja'mũ chu'u. Repau Cristo mũsanũkonare cu'ache ti'jñe'ñe chũ'uñe koka peomamũ. Peore Masiũjekũ mũsanũkonapi jo'e cu'ache cho'omaneajũ chini mũsanũkonare cu'ache ti'jñe'ñe chũ'ũmasikũ'mũ Repau. ⁴ Repau'te Cristo'te tã'tavesũkũna cho'ocheja'che kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasosinaa'me. Jã'ata'ni Dios Peore Masiũji cho'okaiũna vajurani irumũ pa'ikũ'mũ Repau. Chũkũna ũcuaja'che Cristo neenajejũ tã'tavesũnaja'ñe cu'ache cho'ocojñojũ pa'inata'ni Dios Peore Masiũji cho'okaiũna ũcuana'me pa'ijũ ũcua cho'okaijũ pa'ijanaa'me mũsanũkonare, na'a re'oja'che paapũ chini.

⁵ Mũsanũkona rekoñoã pa'iche'te me'ñe cuasajũ'u; ¿Diore cuasarepache mũsanũkona? Mũsanũkonapi Diore jorema'ñe cuasato Jesucristo mũsanũkonare ja'me pa'imũ. ⁶ ũcuachi'a chu'u pa'iche'te jã'aja'ñe ña cuasani chu'u Diore cuasaku pa'iche masijanaa'me mũsanũkona. ⁷ ũcuauji cho'okaiũna mũsanũkona cu'ache cho'oma'ñe paapũ chini Diore sũekaimũ chu'u. Chu'u Repau'te cuasaku pa'iche'te cho'o ñoku sũema'mũ chu'u jã'a. Mũsanũkonapi re'oja'che paapũ chini sũekaimũ chu'u, chu'u Repau'te cuasama'ñe ñokujẽ'e. ⁸ Dios chu'o ũcuarepajekũna jachacu'akũna jachamaũ mũsanũkonapi cu'ache cho'oma'ñe re'oja'chere na'a rũa cho'ojũ paapũ chini si'arumũ cho'okaikũ'mũ chu'u. ⁹ Jã'ajekũna chu'ũpi koka peoja'che ñokuta'ni mũsanũkona cu'ache cho'omarũ re'oja'che cho'o koka paato ũcua pojomũ. ũcuachi'a mũsanũkona Diopi cho'okaiũna na'a rũa re'oja'che paapũ chini Repau'te si'arumũ sũekaiũ pa'ija'mũ chu'u. ¹⁰ Jã'are chini chuta'a chu'u saimarumũna ie chu'o charo tocha saomũ chu'u mũsanũkonare, cu'ache cho'oche'te ũhaso re'oja'che pa'ijũna sani mũsanũkonani cu'ache cho'omanera chini. Dios chu'ũre mũsanũkonani Repau chu'ore chu'vakũ re'oja'che cho'okaaũ chini jo'kasi'kũamũ, cu'ache cho'oche'te ũhaso re'oja'che pa'ijũna mũsanũkonare cu'ache cho'oma'ñe che'chokũna na'a re'oja'che paapũ chini.

Pablo i'ka pi'ni chu'o saoku tochasi'ere kuamu

¹¹ Chu'u majapãijana, ija'ova tocha pi'nicuhamũ chu'u. Mũsanũkonapi pojojũ pa'ijũ re'oja'chechi'a cho'oto re'omũ. ũcuanũko chu'u chu'vachũ'ore asa chẽa cho'ojũ ũcuate'e cuasajũ re'oja'che ja'me pa'ito maire oiũ re'oja'che pa'iche Cho'okaikũji Dios ja'me pa'ija'mũ mũsanũkonare. ¹² Re'oja'che pa'ijũ sãinechi'a cuasajũ chẽse pojojũ pa'ijũ'u. ¹³ Chekũna Jesure cuasana ũcuanũko chu'o saome mũsanũkonare. ¹⁴ Maire Paaku Jesucristoji ũcuanũkore re'oja'che cho'okaaũ mũsanũkonare. Dios maire oikũji cho'okaiũna Repau Rekochoji mũsanũkonare ũcuanũkore ja'me re'oja'che paapũ. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Galacia cheja pa'inare chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Jesucristo saosi'kũjekũ pãi chẽa saomanesi'kũa'mũ. Mai Ja'kũ Dios, Repaũ'te jũniso tãcojñosi'kũre Vasosi'kũ ũcuachi'a chũ'ure saokũ'mũ Repaũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini. ² Chũ'u mũsanũkonare, Jesucristo'te cuasajũ Galacia cheja pa'ikuanupũã ija'ova utija'ova chũ'ure icheja ja'me pa'ina mai majapãijanana'me tocha saomũ. ³ Mai Ja'kũ Diona'me Maire Paakũ Jesucristoji mũsanũkona rekoñõãna re'oja'che pa'iche cho'okaijũna re'oja'che pa'ijũ'u. ⁴ Repaũ Jesucristo mai Ja'kũ Diopi chiiũna mai cu'ache cho'oche jũni ro'ikaisi'kũa'mũ, maipi pãi cu'ache cho'onana'me pa'inata'ni cu'are jũvomasi'ũ re'oja'che pa'imasia'ũ chini. ⁵ Repaũ Dios si'arũmũ cuhama'ũe pojocojñokũ, "Peore masiũ'mũ mũ'u; rũa re'okũ'mũ", chiicojñokũ paau. Jã'aja'ũe paau.

Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore jachajũ tĩĩnere chũ'vache'te kũamũ

⁶ Cristo re'oja'che cho'okaisi'ejekũna mũsanũkonare chẽa Paakũ'te Diore cuasache mũsanũkonapi na'mi jo'kasopi'rajũna asa kũkũmũ chũ'u. Jesucristo'te cuasache kũachũ'o asa chẽa cuasasina chura chekere asa chẽajũ pa'ime mũsanũkona. ⁷ Repachũ'o mũsanũkona mama che'chechũ'o vati toa uuche Æsekaikũ pa'iche'te kũamachũ'oa'me. Pãi Dios chũ'o Cristo pa'iche kũachũ'ore sa'ũe tĩĩnere kũajũ cacũ'ojũ pa'ime mũsanũkonare. ⁸ Pãi ũcuauanapi chũkũna mũsanũkonare chũ'vasi'ere Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore jachajũ repachũ'o chũ'vama'ũe tĩĩnere chũ'vani vati toare ai sani uujũ paaru, chũkũnapi jã'apãani ángel cũnaũmũ raisi'kũpi jã'aja'ũe chũ'vanijẽ'e. ⁹ Chura i'kasi'ere jo'e ũcuare i'kara. Chũ'ũpi chũ'vakũna mũsanũkona asa chẽasi'ere Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore ũcuauakũji jachakũ repachũ'o chũ'vama'ũe tĩĩnere chũ'vani vati toare ai sani uukũ paau.

¹⁰ Chũ'u cho'oche'te pãipi ña pojoa'ũ chini cho'oma'ũe Diopi ña pojoa'kũ chini cho'okũ pa'ikũ'mũ chũ'u. Pãipi chũ'ũni pojoa'ũ chini cho'okũ pani Cristo'te cho'oche cho'okaikũ pa'imanera'amũ.

Dios chũ'ore chũ'vaa'kũ chini saosi'kũ cho'osi'ere kũamũ Pablo

¹¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Mũsanũkonapi masia'ũ chini i'kamũ chũ'u ie: Chũ'u mũsanũkonare chũ'vachũ'o Jesucristo'te cuasache kũachũ'o rupũ pãi cuasasichũ'oma'mũ. ¹² Chũ'ure repachũ'o masiche pãi chekũnapi che'chomanesinaa'me. Jesucristoji kũasi'kũa'mũ chũ'ure jã'a, masia'kũ chini.

¹³ Chũ'u Jesure chuta'a cuasamaũ chũkũna judiõpãi cuasache cuasakũ pa'irũmũ cho'osi'e asasinaa'me mũsanũkona. Reparũmũ Jesucristo'te cuasanani ũcuauũkore cacũ'ora chini repanare chũ'ure peore cho'ore'ochetũ'ka cu'ache cho'okũ pa'isi'kũa'mũ chũ'u. ¹⁴ Reparũmũ chũkũna aipãi jo'kasi'e judiõpãi cho'oche peore masi cho'okũ chũ'u majapãi jainũkore chũ'ũjanare na'a rũa masi cho'osi'kũa'mũ chũ'u. ¹⁵ Jã'ata'ni Dios chũ'ũni chiiũ chũ'u chuta'a jãaamarũmũna chẽasi'kũa'mũ na'a pa'isirũmũna Repaũni cho'oche'te cho'okaau chini. ¹⁶ Chura Repaũ'te chũ'ure'orũmũjekũna chũ'ũpi Repaũ chũ'ore asa chẽa Mamakũni cuasakũ jovo Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore judiõ peonani chũ'vajaau chini

cho'okaisi'kua'mu Repau chu'ure. Repau'te jivosirumu Repau chu'ore che'chera chini chekunare Jesure cuasanare sêejaimanesi'kua'mu chu'u. ¹⁷ Ūcuachi'a chu'ure na'a charo Jesucristo saosinare Jerusalén pa'inare sani ñamanesi'kua'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe teana Arabia cheja pã peocheja saisi'kupi na'a pa'isirumuna Damasco vü'ejoopona co'isi'kua'mu chu'u.

¹⁸ Choteüsürumu pa'isirumuna Pedroni ña masira chini Jerusalén vü'ejoopona sani ūcuana'me quincerepaumucujña pa'isi'kua'mu chu'u. ¹⁹ Jã'ata'ni reparumu chekunare Jesús saosinare te'eü'terejẽ'e ñamanesi'kua'mu chu'u. Maire Paaku cho'jeu'te Santiago'techi'a ñasi'kua'mu chu'u. ²⁰ Dios asaku'te jorema'ñe chu'o ūcuarepare kũaku ie chu'o tocha saomu chu'u musanukonare.

²¹ Repanare ñacuhasirumu ūcuachejapi Siria chejana'me Cilicia cheja saisi'kua'mu chu'u. ²² Mai majapãijana Judea cheja pa'iju Cristo'te cuasakuanupu reparumu chu'ure ñamanajeju vesusinaa'me. ²³ Reparumu pã chu'u pa'iche cutuche ija'che chiiche'te asaju paniasome: "Aperumu maire Jesure cuasache'te ũsekũ cacu'ora chini cu'ache cho'oku pa'isi'kũ chura pãipi Jesuni cuasaja'ju chini Dios chu'ore chu'vakũ pa'iasomu", chijju paniasome pã. ²⁴ Jã'aja'ñe chu'u cho'ochete asaju reparumu Dion, "Re'orepamu, Ja'ku", chijju paniasome repa.

2

Chekuna Jesús saosina Pablo'te pojosi'ere kũamu

¹ Catorcerepaüsürumu pa'isirumuna Bernabena'me Jerusalén vü'ejoopona jo'e saiũ Titore ja'me saku saisi'kua'mu chu'u. ² Diopi chũ'una Repau'te cuasanare ūcuankore chũ'unarechi'a cutura chini saisi'kua'mu chu'u repacheja. Chi'i chu'u judío peonare Dios chu'o chu'vache'te kuasi'kua'mu chu'u repanare, kũana masiju repanapi ũsemapuna chu'u cho'ochaji cho'osomaneakũ chini. ³ Reparumu Titore chu'una'me saisi'kure griegopãijekũ jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũacojñomanesi'kũretani, "Jĩko ca'nirũ chũto tũacojñojũ'u", chijju chũ'umanesinaa'me repa. ⁴ Pã chekunapi maini Jesure ūcuarepa cuasanani, "Jesure cuasanaa'me chũkuna", chijju jorenapi ja'me chi'iju ke'rejuna saisi'kua'mu chu'u. Repa jorena maipi Jesucristo neenajeju mai rekoñoã cuasache'te re'oja'chere cho'ojuna ñaũu chini raisinaa'me, ña pi'ni chũkuna'te pa'ivesache peore chũkuna judío aipã chũ'u jo'kasi'ere cho'ochete chũ'ũu chini. ⁵ Jã'ata'ni chũkuna musanukonapi Dios chu'o ūcuarepare Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore ūcu cuasaju paapu chini repa joreju i'kache jmamakarujẽ'e asa cho'oma'ñe ūcu ūcuarepare cho'ojũ pa'inaa'me.

⁶ Jã'ata'ni Diopi pã ūcuankore ūcuapa'rũvachi'a cuasakuna Repau'te cuasanare chũ'unare vajuchumanesi'kua'mu chu'u. Ūcuachi'a chu'upi repa chũ'una pa'icheja'che pa'ũna chu'ure pojoju, "Ija'che chu'vajaijũ'u mu'u", chijju chũ'umanesinaa'me repa chu'ure. ⁷ Repau Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore judiõpãire chu'vaa'kũ chini Dios Pedro'te jo'kasi'ejache chu'ure Repau ūcuachũ'ore judío peonani chu'vajaau chini jo'kasi'e chu'upi kũana asa, masisinaa'me repa. ⁸ Repau Dios Pedro'te judiõpãire chu'vaa'kũ chini jo'ka Cho'okaikũji chu'ure ūcuachi'a Ūcuauji jo'ka judío peonani chu'vaa'kũ chini cho'okaikũ'mu. Jesús saosinaa'me chũkuna ka'chana.

⁹ Jã'ajekuna repana Jesure cuasanare chũ'una Santiagona'me Pedrona'me Juan chũ'u Jesús saosi'ku pa'iche'te asa pojoju chukuna'te Bernabena'me chũ'ure ija'che i'kasinaa'me: "Musanukona chukunaja'ñe pa'inaa'me", chiiju, "Musanukonapi judío peonani Dios chũ'ore chũ'vato re'omu; chukunata'ni judiöpãire ũcua chũ'vaju pa'ijanaa'me", chiisinaa'me. ¹⁰ Iechi'a i'ka jo'kasinaa'me repana chukuna'te: "Chũova'na pa'iva'nare cavesuma'ñe cuasaju re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u", chiisinaa'me. Jã'ata'ni chukuna ũcuare si'arumu cho'ojũ pa'inaa'me.

Pedroji jo'e cho'omanea'ku chini Pablo i'kasi'ea'me

¹¹ Na'a pa'isirumu chũ'u Antioquía vũ'ejoopo co'isirumu Pedroji ũcuajoopo'te rani pa'iu cu'ache cho'okuna ñaku jo'e jã'aja'ñe cho'omanea'ku chini i'kasi'kua'mu chũ'u repau'te. ¹² Reparumu Jerusalén vũ'ejoopo Santiagona'me pa'ina chuta'a raimarumu judío peonana'me ãu ãiu pa'isi'kua'mu repau, judiöpãiota'ni. Jã'ata'ni repana raisirumu vajuchuku repauni pe'rumanea'ju chini judío peonare cuhekũ pa'icheja'che ja'me pa'imatesi'kua'mu repau, judío peonarejatũ'ka jĩkomu chã'tiro pa'ica'niru chũto tuacojñoñe chũ'unapi ratena. ¹³ Jã'aja'ñe Pedroji ũcuarepa peoche'te cho'okuna chekuna judiöpãĩ ña ũcuaja'che cho'osinaa'me. Bernabejatũ'ka repana cho'оче ña ũcuaja'che cho'osi'kua'mu. ¹⁴ Repanapi Cristo chũ'o ũcuarepa chũ'ũñe'te masi cho'omaruña ña repana asajũ'te Pedro'te ija'che i'kasi'kua'mu chũ'u: "Mu'u judiöpãiota'ni peore mai judío aipãĩ jo'kasi'e cho'oma'ñe judío peokũja'che pa'ikũ'mu. Jã'aja'ñe pa'ikũta'ni chura judío peonare, 'Musanukona pa'iche cu'amũ', chiiu judío pa'iche paaru chini chũ'ukũja'che cho'omu mu'u", chiisi'kua'mu chũ'u repau'te.

¹⁵ Ija'che i'kasi'kua'mu chũ'u: "Mai chũirumuña teana judiöpãĩ ainesinaa'me. Jã'ajekuna judío peona cho'очеja'che cu'ache cho'omanaa'me mai. ¹⁶ Jã'ata'ni ie masime mai: Diopi ñato Repauji chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e cho'ona pãĩ te'eu'jẽ'e re'okũ peojũasome. Jesucristo'te cuasanachi'aasome re'ona, Repauji ñato. Pãĩ ũcuauanare re'oja'chechi'a cho'ona pa'iuato Jesucristoni cuasaju jovoche pa'imũ. Jã'ajekuna mai judiöpãĩ Repau chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ ainesinata'ni Jesucristo'te cuasaju jovosinaa'me, Diopi mai cu'ache cho'оче'te tũnosokani jo'e cuasamaũ, 'Re'onaa'me ina', chiaũ chini. Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'onareta'ni te'eu'terejẽ'e, 'Re'onaa'me ina', chiima'kua'mu Repau, repare peore cho'omaruña.

¹⁷ 'Mai aperumu cu'ache pa'isinaa'me. Jã'ajekuna re'ona paũu chini, 'Cu'ache cho'onaa'me chukuna', chiiju Jesucristoni cuasaju jovosinaa'me mai. Jã'ata'ni chekuna judiöpãĩ Jesure cuasamana ija'che i'kame maire: 'Jesucristoji cho'okaiũna judiöpãĩ re'oja'che pa'isina mai judiöpãĩ pa'iche'te jo'kaso chura cu'ache pa'ime ina', chiime. Jã'ata'ni joreme repana. Jã'aja'ñema'mu. Jesucristo jmakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'kua'mu. ¹⁸ Chũ'ũpi Dios pa'ichejana sasa chini aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'osi'kũpi Jesucristoni jovo chũ'u cho'osi'e ũhaso pa'ikũji churana ũcuare cho'okũ re'okũ pasa chini jo'e cho'oni Jesucristo chũ'ũñe'te cho'oma'ñe pa'imũ. ¹⁹ Aperumu, 'Chũ'ũpi Dios chũ'u jo'kasi'e peore cho'omaneni cho'osoja'mu', chiiu cuasasi'kua'mu chũ'u. Jã'are masakũ cho'оче Diore pojoju aperumu cho'osimajñaruũchi'a jo'kaso Jesucristoni cuasaku jovosi'kua'mu chũ'u Diona'me re'oja'che pa'iu Repau chiiche'te cho'okũ pasa chini.

²⁰ 'Jesucristo jũni ro'ikaicojñoñosi'kũjekũ kurususẽ'verona Repau'te jẽ'jo vẽasosi'ejaja'che cho'ocojñoñosi'kua'mu chũ'u. Jã'ajekuna chũ'u chura

chũ'upi meñe jũni ro'isi'ēja'che pa'iu chũ'u chiichejẽ'e cho'oma'ñe Cristoji cho'okaiuna Repau chiichechi'a cho'oku pa'iku'mu. Repau'te Dios Maku'te chũ'uni oiu Repauji meñe ñiku chũ'ure jũni ro'ikaisi'kuni cuasaku chũ'u icheja cheja pa'irumu cho'ochē peore cho'okaiu pa'iku'mu chũ'u. ²¹ Dios chũ'ure cho'okaiche cuhema'mu chũ'u. Ũcuauji chũ'uuna Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'kua'mu maini Ũcuau'na'me re'oja'che pa'ire'oa'ku chini. Aperumu chũ'u jo'kasi'ere cho'ojuna maini Diona'me re'oja'che pa'ire'ochē pa'ito Cristo maire jũni ro'ikaisi'e jũnite'esi'e pa'ira'amu. Maipi re'oja'che cho'o koka peojuna jā'aja'ñe Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ Diona'me re'oja'che pa'icu'amu maire. Jā'ajekuna Cristo maire oiu maire cho'ovesache'te cho'okaiu jũni ro'ikaisi'kua'mu maire Diona'me re'oja'che paaru chini", chiisi'kua'mu chũ'u.

3

Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe Diore cuasache'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, Galacia cheja pa'ina. Jorena chũ'vachũ'ore ruarepa asaju vē'vena carũnisosinaa'me musanukona. Aperumu chũ'una musanukonare Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ere pe'kerũji ruu masi kuasinaa'me. ² ¿Je'se cho'ojũ Dios Rekocho koore musanukona? ¿Dios aperumu chũ'u jo'kasi'ere peore cho'ojũ koore? Pãasinaa'me. Repau chũ'o re'oja'chere asa chẽa Jesuni cuasaju koosinaa'me musanukona Repau Rekocho. ³ Jã'ata'ni chura, ¿je'se pa'iu'na Dios cho'okaiche'te cuheju ruu aperumu chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ Dios pa'ichejana saiche cuasache musanukona, Jesure apecuasaru'na Dios Rekocho koosinata'ni? Ruu tũñe cuasame musanukona. ⁴ Jesuni cuasaju cu'ache ti'jñeco'jũna cu'are juvo koka paaju re'oja'che pa'iche na'a ruu che'cheme. ¿Musanukona jā'aja'ñe che'chemanere? Che'chesinaa'me. ⁵ Dios musanukonapi Repau chũ'o asa chẽasi'ere cuasajuna Repau Rekocho'te ñisi musanukona cho'ochēji Repau cho'omasiche pãi vasoche cho'okaiku'mu. Musanukonapi aperumu chũ'u jo'kasi'ere masi cho'ojuna cho'okaichema'mu jā'a.

⁶ Abraham pa'isi'ere cuasajũ'u. Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu repau pa'isi'e:

Abrahamre Repau'ni cuasakuna, "Re'oku'mu iku", chiniasomu Dios, chiimu. ⁷ Ie masiche pa'imũ musanukonare: Diore masi cuasana Abraham jojosi'nananaa'me repau cuasacheja'che Diore cuasanajeju. ⁸ Dios judío peonare Repau'ni cuasajuna cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasaku Repau repanare cho'okaijachere kuaku Abrahamre i'kasi'e Repau chũ'o re'oja'che aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Mũ'upi chũ'uni masi cuasakuna mũ'u jojojaure icheja chejana raoja'mu chũ'u

si'avãjũpãire re'oja'che cho'okaiu paau chini, chiimu Abrahamre Dios i'kasi'e. ⁹ Jã'ajekuna Dios Repau'te masi cuasanare Abrahamre Repau'ni masi cuasakuna cho'okaisi'ēja'che re'oja'che cho'okaimu.

¹⁰ Pãi Dios pa'ichejana sañu chini cuasaju Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'ona vati toana sani cho'osojanaa'me. Repau chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e jā'are ija'che kuamu:

Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e tocha jo'kasikorovu pa'iche'te cho'ojũ peore si'arumu masi cho'omanesina pãi ũcuau'ko cho'osojanaa'me, chiimu. ¹¹ Cheku'cheja ija'che kuamu:

Diopi ñato Repau'te cuasana re'onaa'me.

Jã'ajekuna repa Ucuana'me si'arum re'oja'che pa'ijanaa'me, chiim. Aperum Repau chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ re'ona pañu chiinare pã'i te'eũ'terejẽ'e, "Re'onaa'me ina", chiima'm Dios. ¹² Aperum Repauji chũ'uuna Moisés tocha jo'kasi'e Diore cuasache i'kama'ñe, chũ'usi'e cho'ochечи'a i'kam. Repau chũ'o tochasikorovũ ija'che kwam: Dios chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'ona Repau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me, chiim.

¹³ Jã'ata'ni Cristo maire, Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'ovesũju te'eujẽ'e peore masi cho'omarũ vati toa uura'asinare, mai cu'ache cho'ochе jũni ro'ikaisi'kua'm, maipi vati toana saimanea'ju chini. Maipi cu'ache cho'ocojñomanea'ju chini mai cho'ocojñora'asi'e Ucuauji mai cu'are peore ro'ikaiũ si'ache cu'ache cho'osi'kũ cho'ocojñoneja'ñe cu'ache cho'ocojñosi'kua'm Repau. Dios chũ'o aperum tocha jo'kasi'e ija'che kwam jã'a:

Pãiu'te tiripũna jẽ'jo nukocojñoku'te ñani,

"Repau cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie", chiijanaa'me pã'i,

chiim. ¹⁴ Jã'ajekuna Dios maire irum Repau aperum Abrahamre, "Mũ'u jojocojñojau're si'avãjupãire re'oja'che cho'okaaũ chini raoja'm chũ'u", chiisi'ere ucuarepa cho'oku Jesucristo'te chejana raosi'kua'm, mai cu'are jũni ro'ikakuna maipi Repau, "Cho'okaija'm", chiisi'ere si'avãjupãi Jesuni cuasaju Repau Rekocho'te kooa'ju chini.

Abrahamre cho'okaija'm chiisi'ena'me Moiserе chũ'u jo'kasi'ere kwam

¹⁵ Chũ'u majapãijana, ija'chea'me jã'a: Pãiuji repau cho'oja'm chiiche'te kuaku tocha pi'ni mami tocharu chekupi jo'e na'a rua kuaku tochacu'amũ jã'a. Ucuachi'a sējocu'am. Jã'aja'ñea'me Dios cho'oja'm chiisi'e.

¹⁶ Dios Abrahamre Repau cho'okaijache i'karum repau jojocojñojanare jainukore i'kama'ñe te'eũ pa'ijachechi'a i'kaasom repau jojocojñojau pa'ijachere. Cristoa'm repau jojocojñosi'ku. ¹⁷ Jã'arumupi cuatrocientos treintarepaũsurum pa'isirumuna Dios pãipi ñaju cho'ojũ paaru chini Repau chũ'uñe Moiseni jo'kaasom. Jã'ata'ni reparum Abrahamre Repau charo i'kasi'e uhasomaneasom Repau. Repa Abrahamre i'kasi'e ucu pa'iu ucuarepa cho'ocojñocuham. ¹⁸ Diopi Repau aperum chũ'u jo'kasi'e cho'onani vati toa uuche'te ušekaito Abrahamre Repau na'a charo i'kasi'e jorechũ'o pa'ira'asi'kua'm. Jã'ata'ni Dios maini oiũ Repau Abrahamre jã'aja'ñe cho'okaija'm chiisi'e ucuarepa cho'osi'kua'm.

¹⁹ Chekurum musanukona chũ'u i'kakũ tochache ija'che cuasaju i'kacosome: "Jã'a pa'ito pãipi ñaju cho'oa'ju chini Moisés tochasi'e, ¿je'se cho'ora chini chũ'u Repau?", chiicosome. Ija'chea'me: Pãipi Abraham jojocojñosi'kure Jesucristo'te raorumujatu'ka repa chũ'u jo'kasi'ere ña, "Chũ'u cu'akujekũ Dios chiiche re'oja'che cho'ovesum", chiiju cuasaa'ju chini jo'kasi'easom jã'a. Repa aperum chũ'usi'e Moiseni ángelepi kuajuna tocha jo'kaasom maire. ²⁰ Jã'ata'ni Dios Abrahamre i'kasi'e ángelepi kuakaaru chini chũ'uma'ñe Ucuarepaui i'kasi'ejekũ na'a re'om.

Dios Repau cho'ora chiiche'te Moiserе chũ'u jo'kakũ kasi'ere kwam

²¹ Jã'ajekuna Dios Repau Moiserе chũ'u jo'kasi'e Abrahamre Repau i'kasi'ere uhasora chini jo'kasi'emauasom jã'a. Maipi Moisés tocha jo'kasi'ere peore masi cho'ojũ pa'ito Dioname re'oja'che pa'ire'ora'amũ maire. Jã'ata'ni te'eujẽ'e Dios chũ'u jo'kasi'e cho'o koka peome mai. ²² Dios

chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ: Pãĩ ũcuanũko cu'achechi'a cho'oju, pani etajaichejẽ'e peoche pa'ime, repaña cu'ache cho'oche ro'ijanajeju. Jã'ata'ni pãĩpi Jesucristoni cuasani Dios cho'okaija'mũ chiisi'e re'oja'che cho'okaicojñojanaa'me.

²³ Jesucristo'te cuasache chuta'a tĩ'amarũmũ chũkũna judíopãĩ cu'ache pa'ijũ Dios aperũmũ chũ'ũ jo'kasi'e peore masi cho'ovesũsinaa'me. Repare cho'ovesũju pani etajaichejẽ'e peoche pa'ijũ Dios Mamakũ raĩjachere cha'ajũ pa'isinaa'me chũkũna. ²⁴ Dios chũ'ũ jo'kasi'e chũkũna'te aperũmũ chĩĩ kuirakaikũ cho'ovesũnani si'ache chũ'ũkũja'che Jesucristo rairũmũjatũ'ka pa'isi'kũa'mũ, repare cho'ovesũjũna. Jã'aja'ñe pa'isinare Dios chũkũna'te Jesucristo pa'iche'te asa chẽa Ũcuauũni cuasajũna, "Re'onaa'me ina", chiimũ chura. ²⁵ Jã'ajekũna chura Jesucristo'te cuasanajeju Dios pa'ichejana saũu chini Repau aperũmũ chũ'ũ jo'kasi'e cho'osina ũcuamakaru cho'oũũ chiime chũkũna. ²⁶ Mũsanũkona ũcuanũko Jesucristo'te cuasanajeju Dios chĩia'me. ²⁷ Mũsanũkona ũcuanũko Repauũni cuasaju okoro'vecojñošina chura Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'inaa'me. ²⁸ Maire Jesucristo'te cuasanare ũcuapa'ruvachi'a cuasamũ Dios, judíopãina'me judío peonare, pãĩ chũ'ũnana'me chũ'ũcojñoñare, mũmpãina'me romi. Mai ũcuanũko Jesucristo'te cuasanajeju ũcuate'eujakuanupũ'me. ²⁹ Ũcuachi'a Jesús neenajeju Abraham jojocojñošinaja'ñe pa'ijũ Dios aperũmũ re'oja'che cho'okaija'mũ chiisi'ejekũna repau'te re'oja'che cho'okaicojñojanaa'me mũsanũkona.

4

¹ Ija'chea'me: Kuriũ mamakũ pũka'kũ jũnisisirũmũ repauji chuta'a chĩiva'ũ pani pũka'kũ paasi'e peore paava'uta'ni rupũ chẽa paa-cojñoova'ũja'ñe pa'imũ. ² Repau ainee pi'nirũmũjatũ'ka repau'te kuiranana'me repau paache kuirakaina chũ'ũñe'te cho'oche cho'okaiũ pa'iche pa'imũ repau'te pũka'kũ i'ka jo'kasirũmũjatũ'ka. ³ Mai ũcuaja'che chuta'a Jesure cuasamarũmũ chĩiva'naja'ñe pa'ijũ Repau'te cuasamanare chũ'ũna vati chũ'ũñe'te cho'okaiju pa'isinaa'me. ⁴⁻⁵ Jã'ata'ni Dios, Repau i'ka jo'kasirũmũ tĩ'aũna Mamakũ'te chejana raosi'kũa'mũ, pãioji paaona judíopãĩjekũ Repau aperũmũ chũ'ũ jo'kasi'ere cho'okũ ainee pi'ni Repau majapãire repaña cu'are jũni ro'ikakũna Dios pa'icheja saũu chini aperũmũ chũ'ũ jo'kasi'ere ũcuamakaru cho'oa'ju chini. Ũcuachi'a maipi ũcuanũko Repau chĩĩ paaru chini jã'aja'ñe cho'oasomũ Dios. ⁶ Repau Mamakũ cho'okaisi'ejekũna Maire Repau chĩijejũna mai rekoñoãna Repau Rekocho raosi'kũa'mũ Dios. Jã'ajekũna Repau'te Diore Ũcuau Rekochoji cho'okaiũna vajũchũma'ñe, "Ja'kũ", chiinaa'me mai. ⁷ Jã'aja'ñejekũna chura oicojñooma'ñe rupũ cho'ochechi'a cho'okaaru chini chẽa paa-cojñoomanaa'me mai. Dios chĩia'me. Repau chĩijeju Ũcuauji isikũna koojanaa'me mai Repau paache peore.

"Jesure cuasanapi cacu'asojũ", chini cuasakũ oimũ Pablo

⁸ Aperũmũ mũsanũkona chuta'a Diore cuasaju jovomarũmũ, rupũ tũosiva'nare dioma'ñere pojosinaa'me, Diorepau'te cuasaju pojochēja'che. Jã'ajekũna rupũ tũosiva'na chẽa paacojñoñaja'ñe pa'isinaa'me. ⁹ Chũkũna judíopãita'ni Jesure chuta'a cuasamarũmũ Dios aperũmũ chũ'ũ jo'kasi'e cho'oju pa'isinaa'me. Chura mũsanũkona chũkũna judíopãĩ fiestaumu-cujña cho'ocheja'che si'ache cho'oju pa'ijũasome, Diopi ña, "Re'onaa'me ina", chiaũ chini. Mũsanũkona chũkũna judíopãĩ Jesure jovorũmũ

jo'kasosi'ere cho'oju musanukona jovorumu jo'kasosi'ere co'icheja'che jo'e cho'oju cho'ote'eme. Jesure jovosinajeju Dios pa'iche'te masiju Repau'te cuasanaa'me musanukona. Ucuachi'a Dios musanukonare masimu. Jã'aja'ñe pa'inata'ni, ¿jo'e tũosiva'na chẽa paacojñosi'ejaja'che pañu chiiche? ¹⁰ Fiestaumucujña judiõpã cho'ocheja'che si'ache cho'oju pa'ijuasome musanukona, Diopi ña, "Re'onaa'me ina", chiau chini. ¹¹ Musanukona jã'aja'ñe cho'oche'te asaku, "Chu'u repanare chu'vasi'e peore cavesusocuhacosome", chiiu raa sama'ñe cuasaku pa'imu chu'u.

¹² Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chukuna judiõpã pa'iche jo'kaso musanukona judio peona pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Chura musanukonare chu'u Diore cuasarepaku pa'icheja'che pa'ijũ'u, chiimu chu'u. Musanukonare ja'me pa'irumu cu'ache cho'omanesinaa'me musanukona chu'ure. Irumu ucuachi'a chu'ure cu'ache cho'oma'ñe chu'u i'kache'te asajũ'u. ¹³ Musanukona chu'u pa'iu cho'osi'e masime. Reparumu Jesucristo'te cuasache kuachu'o musanukonare chu'u chareparo chu'varumu ravu jũ'ikaji chu'vasi'kuamũ chu'u. ¹⁴ Musanukona chu'upi jũ'ina chu'ure ña vajuchusinaa'me. Jã'ata'ni chu'ure, "Jũ'imũ iku", chini cuhemanesinaa'me. Cuhema'ñe ángel'te Dios raacojñosi'kure ña pojocheja'che pojosinaa'me musanukona chu'ure. Ucuachi'a Jesucristo'te ña pojocheja'che pojosinaa'me musanukona chu'ure.

¹⁵ Jã'aja'ñe pojojũ pa'isina, ¿chura je'se cho'ore musanukona pojojũ pa'isi'e? ¿Cavesusocuhare? Reparumu musanukona chu'ure peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'che cho'okaiju cho'ore'oche pa'ito musanukona ñakocaãjatũ'ka ru'te isira'asinaa'me chu'ure. ¹⁶ Chura musanukona chu'upi chu'o ucuarepare i'kauna, ¿chu'ure cuhena carũnisore?

¹⁷ Repana tiiñe chu'vana musanukonare raa chu'vaneenata'ni repa rekoñoã re'oja'che cuasamanajeju re'oja'che cho'okaicuheme. Musanukonapi chukunani cuheju repanarechi'a chiiju paapu chini i'kame repa. ¹⁸ Musanukona chekunare pã chiito re'omu. Jã'ata'ni re'oja'che cho'okaichejẽ'e cuasama'ñe rupũ chiito cu'amũ. Ucuachi'a musanukonapi chukuna'te ja'me pa'irumuchi'a chiito cu'amũ. Chiirepana pani te'eñoã chiima'ñe si'arumu chiiju pa'ime. ¹⁹ Asarepajũ'u, chu'u chijana. Musanukona pa'iche'te ña jo'e chu'u rekocho romio chiipi'rasi'ko asikuna oicheja'che oimu chu'u. Musanukona Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'iche che'chesirumujatũ'ka jã'aja'ñe oiu pa'ijamũ chu'u musanukonare. ²⁰ Musanukonani na'a masi chu'vara chini ja'me pasa chini oimu chu'u. Jã'ata'ni so'ore pa'iu musanukona pa'iche'te ñamauna masi chu'vacu'amũ chu'ure.

Agana'me Sara pa'isi'ere kuamu

²¹ Musanukona aperumu chu'u jo'kasi'e cho'oñu chiinata'ni asavesume repa kuache. ²² Ija'che kuamu: Abraham te'eka'chapanare chi paasomũ, chẽa paacojñoko mamakuna'me rãjorepao mamaku'te. ²³ Chẽa paacojñoko mamaku rupũ chi si'arumu paacheji paacojñoasomũ. Rãjorepao mamakuta'ni Dios isija'mu chiicojñosi'kujekuna Ucuauji isiuna chi paacu'asi'kopi paasomo. ²⁴ Repana romi te'eka'chapana pa'iche Dios, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e ka'chamajñaja'ñe pa'iu, Dios maire cho'okaiche'te kuamu. Aperumu chu'u jo'kasi'e cho'ochena'me maire jũni ro'ikaisi'kure Jesucristo'te cuasajuna Repau cho'okaiche kuamu repa pa'iche. Aperumu chu'u jo'kasi'e cho'ona chẽa paacojñonaja'ñe pa'ime. Chẽa paacojñosi'ko Agar pa'isi'e Sinaí aikũti pa'irumu chu'usi'ere kuamu. ²⁵ Repao Agar pa'iche repaona'me mamachii chẽa paacojñonachi'ajeju

Arabia cheja pa'ikūti Sinaí aikūti chũ'u jo'kasi'ena'me Jerusalén vɛ'ejoopo irumɔ pa'ijoopo pa'iche'te kuamɔ. Jerusalén vɛ'ejoopo pa'ina judíopãi Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumɔ chũ'u jo'kasi'e cho'onajeju ũcuanuko chẽa paacojñonaja'ñechi'a pa'ime. ²⁶ Jã'ata'ni cɛnaumɔ pa'ijoopo mama Jerusalén vɛ'ejoopo chẽa paacojñona pa'ijoopoma'mɔ. Mai repajoopo pa'inaa'me maire jũni ro'ikaisi'kure Jesucristo'te cuasanajeju; rãjorepao Sara mamachĩijanaa'me. ²⁷ Dios chũ'o aperumɔ tocha jo'kasi'e jã'are ija'che kuamɔ:

Chĩ paacu'akuna chĩ peova'ota'ni pojoko pa'ijũ'u mɔ'u.

Chĩ paamanesi'kota'ni pojoko cuiko sojũ'u.

Mɔ'u jojojanare rɛa jainukore paaja'mo mɔ'u.

Irumɔ muũju chĩ paako'te na'a rɛa jainukore paaja'mo mɔ'u,

chiimɔ. ²⁸ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Mɛsanukona Dios Abrahamre, "ĩsija'mɔ chu'u mɔ'ure", chini ĩsicojñosi'ku Isaac pa'icheja'che pa'ime. Mɛsanukona cho'okaicojñojañere i'kakɔ, "Mɔ'u jojojaure chejana raoja'mɔ chu'u, si'avãjupãire re'oja'che cho'okaaɔ chini", chinasomɔ Dios repau'te Abrahamre. ²⁹ Reparumɔ repau mamakɔ rupɔ chĩ si'arumɔ paacheji Agar paasi'kupi chekuni Dios Rekochoji cho'okaiuna rãjorepao Sara mamakuni Isaani cu'ache cho'okɔ paniasomɔ. Irumɔ ũcuaja'che pa'imɔ. Maire Jesure cuasanare Dios aperumɔ chũ'u jo'kasi'e cho'onapi rɛa cuheju pa'ime. ³⁰ Dios chũ'o aperumɔ tocha jo'kasi'e ija'che kuamɔ:

Chẽa paacojñoko'te repao mamakuna'me eto saosojũ'u.

Repao mamakujɔ puka'ku paache'te koomanea'ku;

rãjorepao mamakujɔ puka'ku paache'te kooa'ku,

chiimɔ. ³¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumɔ chũ'u jo'kasi'e cho'omanajeju chẽa paacojñosi'ko chĩ pa'icheja'che pa'imanaa'me mai. Jesucristo'te cuasanajeju rãjorepao mamachĩija'ñe pa'ijɔ Dios chĩia'me mai.

5

Jo'e chẽa paacojñonaja'ñe pa'ima'ñere kuamɔ

¹ Cristo maire chẽacojñosinani etocheja'che cho'okaniasomɔ, maipi re'oja'chere maire cho'ouache'te cho'omasia'ju chini. Jã'ajekuna ñarepajɔ pa'ijɔ pãipi Dios aperumɔ Repau'te pojojɔ cho'oche chũ'u jo'kasi'ere cho'oa'ju chini mɛsanukonani chũ'uto juvo koka paajɔ cho'omanejũ'u, jo'e chẽa paacojñonaja'ñe pa'imaneñu chini.

² Asarepajũ'u. Chu'u, Pabloji, mɛsanukonare cacu'amañeja'ju chini i'kamɔ. Mɛsanukonapi jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirɔ chũto tɛacojñoni Cristo mɛsanukonare cho'okaisi'e karakuna cho'ocheja'che cho'ojanaa'me. ³ Jo'e ũcuare i'kara. Pãi jĩko ca'nirɔ chũto tɛacojñonare ũcuanukore Dios aperumɔ chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'oche pa'imɔ. ⁴ Mɛsanukona te'ena Dios aperumɔ chũ'u jo'kasi'ere cho'oju Repauni, "Re'onaa'me ina", chiicojñoñu chini cho'onajeju Repau re'oja'che cho'okaisi'ere cuhenajeju Cristona'me pa'imanaa'me. ⁵ Chukunata'ni Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumɔ chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe Dios Rekochoji cho'okaiuna Jesure cuasanajeju jmamakarujẽ'e karama'ñe Diona'me re'oja'che pa'ijachere pojojɔ cha'ajɔ pa'inaa'me. ⁶ Jesucristo'te cuasajɔ jovo pa'inare, "¿Jĩko ca'nirɔ chũto tɛacojñoja'ñe chu'u? ¿Pãaja'ñe?", chiijɔ cuasachejẽ'e peomɔ. "Repauni masi cuasajɔ chekunani pãire ña oijɔ re'oja'che cho'okaijɔ pañu", chiijɔ cuasache'me re'oja'che.

⁷ Rúa re'oja'che pa'isinaa'me musanukona. ¿Neepi cho'orena Jesús pa'iche kúachu'o Dios chu'o ũcuarepa i'kache cho'osinata'ni jo'kasore musanukona? ⁸ Musanukonare chëa paaku Dios chũ'usi'ema'mu já'a, Repau chu'o ũcuarepare pãipi jo'kasoajũ chini i'kache. ⁹ Ija'che i'kanaa'me pãi: “Pã sauca'reru jmaca'reruji harinaca'repu uajaca'repuna maña ja'meru peore repaca'repu kosa na'a uajaca'repu saumu”, chiime. ũcuachi'a chekurumu pãiu te'euji jorechu'ore che'choku pani chekunare pãi jainukore cacu'omu. ¹⁰ Maire Paakuji cho'okaiuna musanukona masi cuasajache masimu chu'u. Já'ata'ni pãi musanukonani cacu'oñu chini jorechu'o che'choju ku'inare ũcuanukore cu'ache ti'jñeñe chũ'ujamũ Dios, repaña cu'ache cho'oche ro'i.

¹¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chu'u chura jĩkomu chã'tiro pa'ica'niru chuto tuacojñoñe chu'vama'kuamũ. Chu'upi chuta'a Jesure cuasanani, “Jĩko ca'niru chuto tuacojñojũ'u”, chiũ chu'vaku pa'ito judiopãi chu'ure cu'ache cho'oñu chiimanagera'ame. ũcuachi'a chu'upi, “Jĩko ca'niru chuto tuacojñojũ'u”, chiũ chu'vato repaña judiopãi Jesucristo kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'e kúache asa pe'rumanera'ame. ¹² ¿Repaña jorena jĩko ca'niru chuto tuacojñoñe'te chũ'uju musanukonare cacu'oju ku'ina ũcuanapi meñe teana chuto ru'tesoajũ!

¹³ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Dios musanukonare uache'te re'oja'chere cho'omasia'ju chini chëa paamu. Já'ajekuna juvoma'ñe cu'ache'te ũcuauache cho'uju pa'ima'ñe sãñeche'i'a oiju re'oja'chere cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹⁴ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e já'are ija'che kuamu:

Musanukona meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijũ'u, chiimu. Já'aja'ñe cho'ona Dios chũ'uñe cheke peore cho'ome. ¹⁵ Ñarepaju pa'ijũ'u; musanukonapi sãñeche'i'a ke'reju cavache'te ũhasoma'ñe ũcuavaju pani sãñeche'i'a cho'uju cacu'osoju pa'ijanaa'me.

Maire cho'ouache cho'oma'ñe Dios Rekocho chũ'uñeche'i'a cho'oche'te kumatũ

¹⁶ Já'ajekuna musanukonare chu'vamũ chu'u ie: Dios Rekocho chũ'uñeche'i'a cho'uju pa'ijũ'u. Já'aja'ñe cho'oni musanukonare cho'ouache cu'a ũcuauache cho'uju pa'imanejanaa'me musanukona. ¹⁷ Dios Rekocho re'oja'cheche'i'a Chũ'urekochojeku cu'ache cho'oche ũsemũ maire. Mai rekoñoã ũcuaja'che cu'arekoñoãjeku cu'acheche'i'a cho'ora chiũ Dios Rekocho chũ'uñe re'oja'che cho'ocuhemu. Pãi te'eka'chapana sãñeche'i'a cavacheja'che cho'omu maire rekoñoã cu'ana'me re'oja'che. Já'ajekuna mai cho'oñu chiiche re'oja'che koka peuju cho'ovesunaa'me mai. ¹⁸ Já'ata'ni maipi Dios Rekochoji cho'okaiuna Reparekocho chũ'uñe'te cho'uju pa'ito Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'oche chiima'mũ maire.

¹⁹ Mai rekoñoã cu'ache cho'ouache masime mai. Ija'chea'me: Rũjoromi peonare ja'me kãñe, ũcuachi'a ũjupãi peonare ja'me kãñe, cu'are cuasaju cu'ache cho'oche. ²⁰ Cheke rupu tũosiva'nare pojoche, chai cho'oche, sãñeche'i'a cuheju cavache, chekuna paamajñaruã tua paauache cuasache, na'mi pe'ruche, chekunare na'a rúa masiache, sãñeche'i'a ke'reju ja'me pa'ima'ñe, te'ekuanuchi'a pa'iche. ²¹ Chekunare pojojũ pa'ima'ñe, cono jũ'iju au ruarepa aiju cu'ache cho'ochena'me cheke rúa si'ache. Musanukonare já'aja'ñe cho'uju pa'imaneajũ chini jo'e i'kamũ chu'u. Já'aja'ñe cho'uju pa'ina Dios pa'icheja saimanejanaa'me.

²²⁻²³ Já'ata'ni Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che cho'omasime mai: Pãi oiche, pojojũ pa'iche, cavama'ñe pa'iche, pojojũ cha'ache, re'oja'che

cho'okaiche, ũsema'ñe ĩsiche, ũcuarepa cho'оче, pe'keru pa'ichena'me cu'ache cho'оче jувomasiche. Jã'aja'ñe cho'ona re'oja'che cho'onaa'me. Jã'aja'ñe cho'оче Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e te'emakarujẽ'e ũseche peomu. ²⁴ Mai Jesucristo neena maire cu'ache cho'ouache juvoju ũhasosinajeju cho'omanaa'me chura. ²⁵ Chura Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Reparekocho chũ'ũñechi'a cho'ojũ pañu mai.

²⁶ Maipi meñe, "Rua masinaa'me chukuna", chiiju pojomaneñu. Ŭcuachi'a chekunani cuheju cu'ache i'kaju te'ekuanuchi'a pa'imaneñu mai.

6

Sãĩñechi'a cho'okaiju pa'iche'te kumatũ

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Mũsanukonare ja'me pa'iku Diore cuasakũji te'eu cu'ache cho'оче ñani mũsanukonapi Diore masi cuasanapi pe'keru i'kaju chu'vajũ'u repau'te jo'e cho'omanea'ku. Jã'ata'ni ñarepaju pa'ijũ'u; chekurumu repau cu'ache cho'оче'te ñato mũsanukonani ũcuaja'che cho'ouaku. ² Mũsanukonare pa'ivesache pa'irumu sãĩñechi'a re'oja'che cho'okaiju pani Cristo chũ'ũñe'te jachama'ñe cho'ojũ pa'ijanaa'me mũsanukona.

³ Pãiu ũcuauakũji vesukuta'ni meñe, "Rua masiku'mu chu'u", chiiu cuasaku ũcuauji meñe joremu. ⁴ Mũsanukona ũcuauko te'enachi'a pa'iche'te meñe cuasajũ'u masiñu chini. Jã'ata'ni mũsanukonapi re'oja'che pani chekuna pa'iche'te ña, "Jã'anare na'a re'oku'mu chu'u", chiiju cuasama'ñe mũsanukona pa'ichechi'a cuasaju pojojũ'u. ⁵ Diopi maini pa'iche'te si'ache jo'kauna cho'omajñarũ si'acairo cho'ojũ pa'iche pa'imũ maire.

⁶ Dios chu'o che'chocojñonapi mũsanukonare che'choku'te kuiraju si'ache ĩsiju pa'ijũ'u, repau chiiche.

⁷ Tĩñe cuasamanejũ'u mũsanukona. Dios peore ñakujeku pãiu ũcuauko cho'оче ro'iche chũ'uku'mu. Pãiu ũcuauana Repau'te joreñu chiito cu'amũ, peore masikuna. ⁸ Pãiu ũcuauakũji repau'te cho'ouache'te cu'are ũcuauache'te pojoku cho'oku pani Diopi chũ'ũna cho'osoja'mu, repau cu'ache cho'osi'e ro'i. Dios Rekocho chũ'ũñe'te pojoku cho'oku pa'ikuta'ni Dios pa'ichejana ai sani si'arumu re'oja'che pa'ija'mu. ⁹ Re'oja'che cho'оче cho'o ca'nasoma'ñe cho'ojũ pañu mai. Maipi cuhasoma'ñe ũcuu cho'ojũ pani mai re'oja'che cho'osi'e ro'i koojanaa'me, Diopi Repau'te uarumuna ĩsikuna. ¹⁰ Jã'ajekuna maire cho'ore'oromuna pãire ũcuaukore oiju si'arumu re'oja'che cho'okaiju pañu mai. Jã'aja'ñe cho'ojũ mai majapãijanani Jesure cuasanani na'a rua re'oja'che cho'okaiju pañu.

Cuhacho chu'vakũ chu'o saosi'ea'me

¹¹ Najũ'u imajña chu'u tochasimajña chu'u jũtupi rua ujamajñapi mũsanukonare tocha saоче. Inukoru chu'urepauji ija'ova tocha pi'nimũ. ¹² Repana mũsanukonare jũko ca'niru chũto tuacojñoajũ chini chũ'ũna Jesucristo'te kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'kure cuasanata'ni pãipi repanarechi'a chiapũ chini cho'onajeju jã'aja'ñe cho'ome, pãire cu'ache i'kacojñomanenũ chini. ¹³ Jã'ata'ni repana jũko ca'niru chũto tuacojñosina Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'omanaa'me. Repana chũ'ũñe'te mũsanukonapi asa cho'ojũna chekunapi asa ũcuauani pojoajũ chini jã'aja'ñe chũ'ũme repana. ¹⁴ Chu'uta'ni pãipi chu'uni pojoajũ chini cho'oma'kuamũ. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe Maire Paaku Jesucristo mai cu'are ro'ikaiũ kurususẽ'verona jẽ'jocojño jũni ro'ikaisi'ere

pojokũ kuakũ pasa chiikũ'mũ chũ'ũ. Jã'achi'a cuasakũ Repau'te cuasamana cho'ocheja'che cho'ocuhemũ chũ'ũ. Jã'ajekũna repaña chũ'ũre cuhenaame, repaña pa'icheja'che pa'imaũna. ¹⁵ Diopi ñato pãĩ jĩko ca'nirũ chũto tuacojñosinana'me cho'omanesina re'onama'me. Repau Rekochoji cho'okakũna repaña rekoñoã re'ojarekoñoã care'vacojñosinaame re'ona, Repauji ñato. ¹⁶ Jã'aja'ñe pa'iche asa chẽa pa'inare Diopi oiũ re'oja'che pa'iche ãsia'kũ, Repau neena ũcuarepa pa'inare ũcuanũkore.

¹⁷ Pãĩ chũ'ũre jo'e na'a rũa pa'icu'ache ke'remanea'jũ, Jesucristo pa'iche'te chũ'vakũ chũ'ũ ca'nivũ asi cho'ocojño ja'jusimajña rũa paakũ'te.

¹⁸ Chũ'ũ majapãijana, Maire Paakũ Jesucristoji oiũ rekoñoãna re'oja'che cho'okaiũ paau mũsanũkonare. Jã'aja'ñe paau.

Pablo

San Pablo Efeso vü'ejoopo pa'inare chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹ Chü'ü, Pablo, Diopi chü'üuna Repau chü'ore chü'vaa'kü chini Jesucristo saocojñosi'kua'mü. Jã'aja'ñe pa'iküji ija'ova utija'ova tocha saomu chü'ü müsankonare Efeso vü'ejoopo pa'inare Dios neenare Jesucristo'te cuhama'ñe cuasanare. ² Mai Ja'kü Dios Maire Paakü Jesucristona'me müsankona rekoñoãna re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ijü'ü.

Dios maire Jesucristo neenajejuna re'oja'che cho'okaimü

³ Dios maire Jesucristo neenajejuna mai rekoñoã si'ache re'oja'che cho'okaimü Repau pa'icheja saijanajejuna. Jã'ajekuna Maire Paakü Jesucristo Puka'küre Diore pojojü, "Re'orepamü", chiñu mai. ⁴ Chuta'a cheja cho'omarumuna chëasi'kua'mü Dios maire, na'a pa'isirumuna maipi Jesuni jovo Repau neenajejü Ücuau ñakü'te re'oja'che cho'ojü paarpü chini. ⁵ Maini oiü apereparumü chuta'a mai peorumü maipi Repau chüi paarpü chini chëa jo'kaasomü Dios, Jesucristo cho'okaijachejekuna. Dios maire cho'ora chiisi'e ücuarepa cho'osi'kua'mü Repau, Repauni cho'ouakuna. ⁶ Repau maire re'oja'che cho'okaiche'te maipi ña pojojü Repauni re'oja'che i'kaa'jü chini jã'aja'ñe cho'osi'kua'mü Dios. Maire Jesús neenare rüa re'oja'che cho'okaimü Repau Jesure rüa chiiküjekü. ⁷ Dios maire oiü rüa re'oja'che cho'okaisi'kua'mü Jesucristo neena paarpü chini. Jesucristo maire Repau chiepi jüni ro'ikaisi'ejekuna Repau neenajejuna Dios maire, "Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiija'mü. Jã'ajekuna mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasama'mü Dios. ⁸ Ücuachi'a maipi Repau pa'iche'te karama'ñe masijü maire Repau cho'okaiche'te masia'jü chini maini oiü rüa re'oja'che cho'okaisi'kua'mü Dios. ⁹ Repau aperumü, "Jã'aja'ñe cho'oja'mü chü'ü", chiisi'e Jesucristo irumü cho'osi'e churana maipi masia'jü chini te'erühiñe peore küamü Repau aperumü küamanesi'e. ¹⁰ Repau chisirumü t'ato cheja pa'inare cho'ora chini cuasasi'e peore cho'o pi'nija'mü Dios. Reparumü cünaumü pa'inana'me cheja pa'ina ücuauko Jesucristo neenachi'a pa'ijü karama'ñe re'oja'chechi'a ja'me paarpü chini cho'oja'mü Repau.

¹¹ Maire Jesucristo'te cuasanare aperumuna chëasi'küjekü irumü soisi'kua'mü Repau maire, Repau neena paarpü chini. Si'arumü si'ache cho'omu Dios Repau chiicheji ücuarepa ti'jñea'kü chini. ¹² Chükuna'te judíopäi Jesucristo'te charo cuasajü jovosinani chëasi'kua'mü Dios, chükunapi re'oja'che pa'ijuna päipi ña Repauni re'oja'che cutua'jü chini. ¹³ Müsankona ücuachi'a Dios chü'orepa asisirumü, "Repauni cuasajü jovoru Dios müsankona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mü", chi'iche'te asa chëa Jesucristo'te jovosinaa'me. Jovorena Dios müsankonare Jesucristo neenajejuna Repau Rekocho'te raosi'kua'mü, ja'me pa'üna Repau cho'okaisi'ere masia'jü chini, ücuachi'a müsankonare Jesucristo paache'te masia'jü chini. ¹⁴ Dios Rekochoji ja'me pa'üna maire Repau re'oja'che cho'ojachere jachama'ñe cuasajü cha'ame mai, chuta'a karache isirumujatü'ka. Reparumü t'äuna Repau'te si'ache re'oja'che cho'okaikü'te pojojü re'oja'che i'kajanaa'me mai.

Pablo Dioni sēkaimu repanapi re'oja'che pa'imasia'ju chini

¹⁵ Jā'ajekuna musanukonapi Maire Paaku'te Jesure cuasaju Dios neenare ũcuanukore oijuna jā'are asarumupi vaa, ¹⁶ Diore sēni si'arumu, "Re'orepamu", chiu pa'imu chu'u musanukonani sēkaiu. ¹⁷ Mai Ja'kure Diore si'arumu ija'che sēkaiu pa'imu chu'u musanukonare, Maire Paaku'te Jesucristo'te Paaku'te, Peore Masiku'te: "Ja'ku, mu'u Rekocho'te chū'ujū'u, repanani che'chouna cuasamasiju mu'u pa'iche'te na'a rua masia'ju", chiimu chu'u Repau'te. ¹⁸ Ūcuachi'a Repauji musanukona rekoñoāna che'chokuna Repau re'oja'che cho'okasa chini soisi'ere masiju pojoju cha'aa'ju chini Diore sēkaimu chu'u musanukonare. Re'oja'che si'ache karama'ne isija'mu Repau musanukonare Repau neenare. ¹⁹ Ūcuachi'a maire Repau'te cuasanare Repau'chi'a peore masiku cho'okaiche'te asa masia'ju chini Diore sēkaimu chu'u musanukonare. Peore Masiujeku, ²⁰ Cristo'te, jūniso tācojñosi'kure vaso eto Repau pa'ichejana cunamuna muu Repau uajātu cakā'kore űu'iu ja'me chū'ua'ku chini jo'kaasomu. Jā'aja'ne peore Cho'omasikujeku maire ũcuaja'che Repau masicheji rua cho'okaimu.

²¹ Diopi chū'una chekunare ũcuanukore chū'uku'mu Cristo. Rua masinarejē'e na'a rua masimu Repau. Aijeku ángel chū'unare chū'uku'mu. Ūcuachi'a pāi chū'unana'me vati chū'una ũcuanuko Repau űsema'nechi'a cho'onaa'me. Chura pa'inare chū'unana'me na'a pa'isirumu pa'ijanare ũcuanukore repana cho'oñu chiiche'te űseuato űseku'mu Repau. ²²⁻²³ Diopi jo'kauna peore Cristo neea'me. Aijeku Peore Masiku Repau cho'ora chiiche peore cho'oku Repau'te cuasanare ũcuanukore si'achejñaruā pa'inare re'oja'che cho'okaiu paaku'mu Repau. Mai Repau'te cuasana kueñe pa'inajeju Repau ca'nivja'ne pa'inaa'me. Repauta'ni maire Repau neenare chū'ukujeku mai rekochoja'che pa'iku'mu. Pāiu'te rekochona'me ca'nivu paato karama'mu repau'te. Repau Cristo peore Masiujeku, peore Paaku, si'achejña pa'iu si'ache cho'oku'mu. Jā'ajekuna maire Repau neenare pa'imasiche karama'mu, Repauji cho'okaiuna.

2

Dios maire oiū chēa paamu

¹ Aperumu musanukonapi cu'achechi'a cho'oñu chiijuna cuheku sējosi'kuamū Dios. Repauji ñato jūnisosinaja'ne pa'isinaa'me musanukona. ² Reparumu musanukona Diore cuasamanajeju cu'ache cho'ojū Diore cuasamana pa'iche pa'isinaa'me. Vati ai paana pa'isinaa'me musanukona. Repau vati ai Diore jachanare chū'uku'mu. ³ Mai ũcuanuko Diore jachana pa'isinaa'me aperumu. Si'ache cu'ache maire cho'ouache cho'ojū mai cuasache cu'a ũcuauache vajuchuache cho'osinaa'me mai. Jā'ajekuna Dios chekunare pāi cu'ache cho'onare pe'rukū sējokū maire ja'me sējosi'kuamū. ⁴ Jā'ata'ni Pāi Oi Aijeku maire rua chiikujeku Dios ⁵ maire cu'are cho'ojū rekoñoā jūnisosinaja'ne pa'inareta'ni chēa paaku mai rekoñoā vajuche isisi'kuamū Repau. Maini oiū peore Masiujeku Jesucristo'te vasosi'kupi ũcuachi'a mai rekoñoā re'ojarekoñoā care'vakaisi'kuamū Repau, re'oja'che paaru chini. ⁶ Repau Dios maire Jesucristo neenajejuna Repau'te vasosi'epi mai rekoñoā vajuche'te isi Repau'te kueñe pa'iche jo'kasi'kuamū. ⁷ Jesucristo neenajejuna rua re'oja'che cho'okaiku'mu Dios maire, na'a pa'isirumuna pāipi ña ija'che i'kaa'ju chini: "Dios Pāi Oi Aijeku Repau neenare si'ache re'oja'che cho'okaimu", chiiju masia'ju chini. ⁸ Dios maire Repau'te cuasanare

oiu mai rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaisi'kua'mu re'oja'che paapu chini. Mai rekoñoã meñe care'vavesume mai. Diota'ni Masikujeku maire rupu cho'okaisi'kua'mu. ⁹ Maipi, "Chukuna rua pa'imasinaa'me", chiimaneajju chini mai rekoñoã meñe care'vamasiche jo'kamanesi'kua'mu Dios maire. ¹⁰ Diopi cho'ona pa'inaa'me mai. Maire Jesucristo neenare soisi'kua'mu Repau, re'oja'che cho'uju aperumu Repau maire jo'kasi'ere cho'uju paapu chini.

Jesucristoji cho'okaiuna re'oja'che ja'me pa'ire'omu maire

¹¹ Jã'ajekuna musanukona judío peona ainesina iere cuasajũ'u: Judíopã, "Dios neenajju jikora'muru chã'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñosinaa'me chukuna", chiime. Musanukonani cuheju, "Dios neena peonajju jikochã'tiru chuto tuacojñomanesinaa'me ina", chiime repana. Jã'ata'ni jã'aja'ñe cho'ocherupu pã cho'ocherupe, chekuna pã ca'nivua chutoche. ¹² Aperumu musanukona judío peona Cristoni vesuju Repau neena pa'imatesinaa'me. Israelpã ja'me pa'icu'asi'kua'mu musanukonare, repanapi cuhejuna. Ūcuachi'a Dios neena peonajju Repau, "Cho'okaija'mu chu'u", chiisi'e koomanejuna pa'isinaa'me musanukona. Dionni vesuju Repauni cuasama'ñe pa'ijuna Repau pa'icheja saiche peosi'kua'mu musanukonare, cho'okaikujji peokuna. ¹³ Jã'ata'ni Jesucristo Repau chiepi jũni ro'ikaisi'jekuna musanukona Repau neena aperumu rua so'o pa'isina Diore kueñe pa'ime chura. ¹⁴ Repau Cristoji cho'okaisi'jekuna Ūcuana'me re'oja'che pa'ime mai chura. Mai ūcuachi'a judíopãina'me judío peona ūcuauko Repauna'me re'oja'che pa'iju sãñechi'a re'oja'che ja'me pa'ime. Repau cho'okaisi'jekuna sãñechi'a cuhema'me mai chura. Ka'chakuanu pa'isina ūcuate'eujakuanupu pa'ime chura.

¹⁵ Aperumu Dios chũ'u jo'kasi'e peore cho'omanesinare ro'iche pa'isi'kua'mu, jachache ro'i. Chura jã'aja'ñe pa'ima'mu maire, Dios chũ'uñe jachanareta'ni Cristo jũni ro'ikaisi'jekuna. Aperumu mai sãñechi'a cuhesinaa'me. Chukuna judíopã Dios chũ'u jo'kasi'e masina musanukonare judío peonare cuhesinaa'me Dios chũ'u jo'kasi'ere vesujuna. Churata'ni Cristo'te Ūcuate'eute cuasanajju majapãija'ñe pa'ime mai. Jã'aja'ñe pa'inajju sãñechi'a re'oja'che ja'me pa'ime mai. ¹⁶ Maipi ūcuate'eujakuanupu pa'iju ūcuauko Dionni re'oja'che ja'me paapu chini mai sãñechi'a cuheche'te sējokaiu jũni ro'ikaisi'kua'mu Cristo maire. ¹⁷ Repau Cristo caje musanukonare judío peonare so'o pa'isinana'me chukuna'te judíopãire, "Diore kueñe pa'ime mai", chiisinare Dios chu'ore chu'vasi'kua'mu Repau maipi Diona'me re'oja'che pa'iju sãñechi'a re'oja'che ja'me paapu chini. ¹⁸ Repau cho'okaisi'jekuna Repau Rekocho Ūcuate'erekochoji maini ka'chakuanupua pa'isinani ūcuaukore ja'me pa'iu cho'okaiuna mai Ja'kure Diore kueñe pa'iju Repau'te sēere'omu maire.

¹⁹ Jã'ajekuna chura musanukona judío peona Diopi ñato tĩnama'me. Chekunare Dios neenare majapãija'ñe pa'ime musanukona chura. Mai ūcuauko Dios chĩa'me. ²⁰ Mai ūcuauko Dios v'e chuta'a cho'o pi'nimavu'ejache pa'ime. Dios maire re'oja'che pa'iche che'choku v'e rua re'ojavu'e cho'ocherupe cho'omu Repau maire. Chukunapi Jesús saosinana'me Repau chu'o kunapi chu'vajuna asa chēa cuasaju jovosinaa'me musanukona. Jesucristoji jũni ro'ikakuna chura ūcuauko Dios neenaa'me mai. ²¹ Cristoji cho'okaiuna mai ūcuauko sãñechi'a re'oja'che ja'me pa'iju Dios v'e chuta'a v'e pi'nimavu'jekuna si'arumu

na'a rua re'ojavũ'e v̄eeñeja'ñe pa'ime mai. ²² Jesucristoji cho'okaiuna m̄sanũkona judío peona ũcuachi'a Repaũni cuasajũ pa'iche re'oja'chere che'chejũ vũ'e rua re'ojavũ'e cho'ojũ pa'icheja'che pa'ime. Ũcuachi'a Repaũ Rekochoji m̄sanũkona rekoñoãre ja'me pa'iauna chũkũnana'me Dios vũ'e re'ojavũ'eja'che pa'ime.

3

Pablo'te judío peonare chũ'vaa'kũ chini jo'kasi'ea'me

¹ Chũ'ũ, Pablo, m̄sanũkonare judío peonare Jesucristo pa'iche chũ'vakũna p̄ipi ch̄ea cuaorena p̄i ch̄evũ'ere pa'imũ. ² Dios chũ'ũni re'oja'che cho'okaiũ Repaũ chũ'o m̄sanũkonani judío peonani chũ'vaa'kũ chini jo'kasi'kũa'mũ. Jã'a asacosome m̄sanũkona. ³ Chũ'ũpi chũ'vaa'kũ chini aperũmũ kũamanesichũ'o churana kũasi'kũa'mũ Dios chũ'ũre. Chura repachũ'o kũache jmamakarũ kũakũ tochasi'kũa'mũ chũ'ũ m̄sanũkonare. ⁴ M̄sanũkonapi ija'ova'te peore ñani Cristo m̄sanũkonare judío peonare cho'okaiche'te aperũmũ kũamanesi'ere chũ'ũ masiche'te ña masijanaa'me. ⁵ Aperũmũ pa'isinare irũmũ mai masiche kũamanesi'kũa'mũ Dios. Chura Dios Rekocho chũkũna'te, Repaũ neena Jesucristo saosinana'me Repaũ chũ'o kũanare kũasi'kũa'mũ, che'choa'jũ chini. ⁶ Iea'me Repaũ chura kũacuhasi'e: Chura Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore asa ch̄ea judío peona Dios ch̄ia'me judiõp̄aina'me. Chura ũcuate'eũjakuanupũ pa'ijũ peore Jesucristo cho'okaiche'te ja'me koojanaa'me.

⁷ M̄sanũkonare judío peonani Dios chũ'ũre Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore si'arũmũ chũ'vakũ paãũ chini jo'kasi'kũa'mũ. Peore Masikũjekũ chũ'ũpi masi chũ'vaa'kũ chini cho'okaimũ Repaũ chũ'ũre. ⁸ Chũ'ũre Repaũ neenare na'a rua cu'ache cho'osi'kũreta'ni soisi'kũa'mũ Dios, m̄sanũkonare judío peonani Jesucristo Repaũ neenare karama'ñe re'oja'che cho'okaiche'te chũ'vaa'kũ chini. ⁹ Ũcuachi'a chũ'ũre si'avãjũp̄ai che'choche jo'kasi'kũa'mũ Dios, chejana'me repacheja pa'iche peore Cho'osi'kũ aperũmũ cho'ora chiisi'e kũamanesi'ere repanapi masia'jũ chini. ¹⁰ Jã'aja'ñe cho'osi'kũa'mũ Repaũ irũmũ canapi si'avãjũp̄ai judiõp̄aina'me judío peona Jesure cuasajũ ja'me chi'ijũ ũcuate'eũjakuanupũ pa'ijũna ángelena'me vati Repaũ si'ache peore masiche'te ña masia'jũ chini. ¹¹ Aperũmũ Dios Repaũ cho'ora chiisi'e Jesucristoni Maire Paakũni chũ'ũna cho'ocuhasi'kũa'mũ. ¹² Chura Jesucristoji Maire Paakũji cho'okaiuna, "Dios chũ'ũre pojoja'mũ", chiijũ cuasa, vajũchũma'ñe Diore s̄eere'omũ maire Repaũ'te cuasanare. ¹³ Jã'ajekũna chũ'ũ m̄sanũkonani chũ'vakũ cu'ache cho'ocojũñoñe'te cuasajũ samava'na pa'imanejũ'ũ, chiimũ chũ'ũ. Chũ'ũpi m̄sanũkonani re'oja'che cho'okaiuna pojojũ'ũ.

Jesucristo maire rua chiimũ

¹⁴ Jã'are peore cuasakũ ro're ñu'iu mai Ja'kũni s̄ekaimũ chũ'ũ m̄sanũkonare. ¹⁵ Ũcuauji cho'oũna si'avãjũp̄ai cunaũmũ pa'inana'me cheja pa'ina pa'ime. ¹⁶ Mai Ja'kũni s̄ekaimũ chũ'ũ, si'ache peore Paakũ Dios, Rekochoji m̄sanũkona rekoñoãna cho'okaiuna na'a masi cuasajũ cu'ache jũvomasijũ re'oja'che paapũ chini. ¹⁷ Cristoji m̄sanũkonare Repaũ'te cuasanani ja'me pa'ia chũ'ũkũna Repaũ chiiche cho'ojũ paapũ chini s̄emũ chũ'ũ. Ũcuachi'a Repaũji cho'okaiuna m̄sanũkonapi chekũnani si'arũmũ cuasajũ paapũ chini s̄emũ chũ'ũ. ¹⁸ Mai Jesús neenapi Repaũ maire chiiche'te ũcuanũko masiũu chini s̄emũ chũ'ũ. Repaũ maire cuasakũ rua oiũ re'oja'che paamũ. ¹⁹ Cristo maire oiche'te

na'a raa masia'ju chini sēekaimu chu'u. Jā'ata'ni ruarepajekuna peore masicu'amū maire. Diopi re'oja'chechi'a Pa'ikūji musanukonani re'oja'che cho'okaiuna Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'imasia'ju chini sēmū chu'u.

²⁰ Dios pāi ūcuanukore pojocojñokū paau. Repau mai rekoñoā care'vakaikū'mū. Peore Masikūjekū si'ache re'oja'che cho'okaimasimū maire. Mai sēēne cho'okaiū sēema'ñejē'e cho'okaimū. Mai sēñu chiiche na'a cajejaiche cho'okaiū mai sēecuasama'ñejē'e si'ache peore re'oja'che cho'okaimū Repau. ²¹ Jā'ajekuna Jesucristo maire cho'okaikūjekuna mai Repau'te cuasana Dioni si'arūmū cuhama'ne pojōjū pañu. Jā'aja'ne paau.

4

Dios Rekochoji cho'okaiuna re'oja'che ja'me pa'iche'te kāmū

¹ Dios maire si'ache re'oja'che cho'okaikū'mū. Jā'ajekuna chu'u Repau chū'uñe cho'okaikūjekū pāi chēavū'ere pa'ikūji musanukonare iere raa chu'vamū: Dios soicojñosinaa'me musanukona. Jā'ajekuna Dios soicojñosina pa'iche pa'ijū'u. ² "Masinaa'me chukuna", chiima'ne pe'kerū pa'ijū na'mi pe'ruma'ne musanukonare ja'me pa'ina cu'ache cho'osi'e cuasama'ne re'oja'che pa'ijū sāiñechi'a cuasajū'u. ³ Musanukona cava-mairo pa'ijū re'oja'che pa'iche ūhasoma'ne Dios Rekochoji cho'okaiuna peore cho'ore'ochetu'ka cho'oju si'arūmū re'oja'che ja'me pa'ijū'u. ⁴ Mai ūcuanuko Jesucristo'te Ūcuate'eū'te cuasanajeju Repau ca'nivūja'ne pa'ijū ūcuate'eūjakuanupū'me. Dios Rekocho maire ūcuanukore ja'me pa'imū. Dios maire ūcuanukore soisi'kua'mū Repau pa'ichejana sara chini. Jā'are cha'ame mai ūcuanuko. ⁵ Jesús maire ūcuanukore Paakū'mū. Mai ūcuanuko Ūcuate'eū'te cuasanaa'me. Mai ūcuanuko Jesuni cuasaju okorocojñosinaa'me. ⁶ Dios maire ūcuanukore Paakū'mū. Mai ūcuanuko Ja'kua'mū Repau. Maire ūcuanukore chū'ukū Repau'te cho'okaimasiche'te jo'kamū. Ūcuanukore maire ja'me pa'imū Repau.

⁷ Jā'ata'ni cho'omasiche ūcuanuko si'acairo koosinaa'me mai, Jesucristo ĩsira chiisi'e. ⁸ Jā'ajekuna Dios chu'o aperūmū tocha jo'kasi'e ija'che kāmū:

Vati chēa paasinare tua cūnaumūna mūni re'oja'chere repanare jo'kasi'kua'mū Repau,

chiimū. ⁹ "Mūisi'kua'mū" chini, ¿je'se chiikū? Ija'che chiimū: "Mūisi'kua'mū" chini "Charo chejana cajesi'kua'mū" chiimū. ¹⁰ Cheja cajesi'kupī cūnaumū jā'achojena mūisi'kua'mū, Dios pa'ichejare pa'iu peore chū'ura chini. ¹¹ Ūcuauji maire ūcuanukore cho'omasiche si'acairo jo'kasi'kua'mū Repauni cho'okaiju paapu chini. Chukuna'te te'enare pāire Dios chu'ore aperūmū kuamanesichū'ore ku'ijū chu'vaa'ju chini saosi'kua'mū Repau. Chekunare Dios chu'o kuakaina paapu chini jo'kasi'kua'mū. Chekunare Repauni cuasaa'ju chini chu'vache'te jo'kasi'kua'mū. Chekunare Repau'te cuasanani kuiraju paapu chini jo'kasi'kua'mū. Chekunare Repau'te cuasanare che'choche'te jo'kasi'kua'mū. ¹² Jā'aja'ne cho'osi'kua'mū Cristo, maipi ūcuanuko Repau neenapi Repau ca'nivūja'ne pa'ijū ūcuate'eūjakuanupū pa'ijū Repauni cho'okaiju na'a raa masi cuasaju sāiñechi'a re'oja'che cho'okaiju re'oja'che paapu chini. ¹³ Mai ūcuanuko Dios Mamakuni Ūcuate'eū'te cuasaju jā'aja'ne cho'oju Repau pa'iche'te masiju si'arūmū na'a raa re'oja'che pa'ijū Repau chiiche cho'oju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a Dios pa'ichejana sani Repau Cristo pa'icheja'che karama'ne re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

14 Maipi sãinechi'a re'oja'che cho'okani chĩiva'na vesũcheja'che vesũma'ñe pãi jorena ũcuauana rani chekere che'choto tuta saoma'ñeja'ñe repaña che'choche asa chẽamanejanaa'me. ũcuarepare Dios chũ'o jo'kasoma'ñe cuasaju tĩine pa'ina chũ'o asa chẽamanejanaa'me mai. 15 Dios chũ'o ũcuarepare asa chẽa pa'ijũ chekũnare oijũ si'arũmũ na'a rũa re'oja'che pa'ijũ Maire Paakũ Cristo chiiche si'ache cho'ojũ pa'ijanaa'me mai. Repaũ Cristo Maire Paakũ mai rekochoja'che pa'ikũ'mũ. 16 Mai ũcuauũko Repaũji cho'okaiũna Repaũ ca'nivũja'ñe pa'inajejũ ũcuate'eujakuanupũ pa'ijũ sãinechi'a cuasaju mai cho'omasicheji re'oja'che cho'okaijũ pãi ca'nivũ aineeñeja'ñe si'arũmũ na'a rũa re'oja'che pa'ime.

Cristo'te cuasana mama pa'iche'te kũamũ

17 Maire Paakũji chũ'ũkũna cu'ache cho'oma'ñe paapũ chini kũamũ chũ'ũ mũsanũkonare. ũcuamakarũ Diore cuasamana pa'icheja'che pa'ijũ'ũ. Repaña rekoñoã peoche cuasaju peoche pa'inaa'me repaña. 18 Chija'ũna ñacu'acheja'che asavesũme repaña. Asacuhejũna Dios chũ'o asoma'mũ repanare. Jã'ajekũna Diore cuasamarũ pa'ivesũme repaña. 19 Asacuhejũ ũcuauache cu'ache cho'ojũ jũvoma'ñe si'ache tĩine cho'onaa'me repaña.

20 Mũsanũkona Jesucristo'te apescuasarũmũ jã'aja'ñe pa'iche che'chemanesinaa'me. Jã'aja'ñema'mũ Repaũ neena pa'iche. 21 Pa'iche ũcuarepare Jesús pa'iche asa Repaũ neena pa'iche che'chesinacosome mũsanũkona. 22 Jã'ajekũna aperũmũ mũsanũkona pa'ijũ cho'osi'eja'che cho'omanejũ'ũ. Reparũmũ mũsanũkona pojoũ chini si'arũmũ na'a rũa cu'ache cho'ojũ peoche cho'ojũ pa'isinaa'me. 23 Chura mũsanũkonare mamarekoñoãre paajũna re'oja'chere cuasache pa'imũ. 24 Mamakãa saño sachacheja'che mama pa'ijũ'ũ. Pa'iche mamare jo'kasi'kũa'mũ Dios mũsanũkonare, Repaũ neenajejũ Repaũ pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ ũcuarepa cho'oa'jũ chini.

25 Jã'ajekũna ũcuamakarũ jorechũ'o i'kajũ'ũ. Chekũnare i'kani ũcuarepare i'kajũ'ũ. ũcuauũko Jesús neenajejũ ũcuate'eujakuanupũ pa'ijũ majapãijanaa'me mai. 26 Teakũna cu'ache cho'omanejũ'ũ. Pe'rusi'e ũcuauũcuse cavesũsojũ'ũ. 27 Vatiire cu'ache chũ'ũñe jo'kamanejũ'ũ. 28 Ñaaneena ñaañe jo'kaso cho'ochete cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Cho'ochete cho'ojũ kuri koo chũova'na pa'iva'nare cho'okaire'oche paajũ'ũ.

29 Cu'ache i'kama'ñe re'oja'chechi'a i'kajũ'ũ, mũsanũkona i'kache'te pãipi asa vajũ na'a re'oja'che paapũ chini. 30 Cu'ache cho'omairo pa'ijũ'ũ, Dios Rekochoji Sũmarekocho pa'ĩmanea'kũ chini. Repaũji ja'me pa'ũna Repaũ pa'icheja saijache masime mai.

31 Cu'ache cuasache'te ũhasojũ'ũ, teachena'me pe'rujũ rũa i'kache, chekũnare cu'ache cutuchena'me chekũnare si'ache cu'ache cho'ochete peore. 32 Sãinechi'a oijũ re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Dios mũsanũkonare Cristo neenajejũna cu'ache cho'osi'e cuasama'ñeja'ñe mũsanũkonare ja'me pa'ina cu'ache cho'osi'e cuasamanejũ'ũ.

5

Dios neena pa'iche'me

1 Pũka'kũpi mamakũni oiũna pũka'kũ pa'iche'te mamakũ ñakũ che'checheja'che Mũja'kũ Dios pa'iche'te che'chejũ pa'ijũ'ũ mũsanũkona.

² Chekũnare oiju pa'ijũ'u Cristo maire oicheja'che. Maini oiũ Diopi pojoa'ku chini mai cu'ache cho'osi'e ro'i jũni ro'ikaisi'kua'mũ Repaũ.

³ Ɖmũpãĩ, mũrũjo peonare Ɖmũneema'ñe pa'ijũ'u. Romi ũcuaja'che mũũju peonare Ɖmũneema'ñe pa'ijũ'u. Cheke cu'a ũcuauache vajuchũache cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Ũcuachi'a chekũna nee tũa paauache ñamanejũ'u. Jã'aja'ñema'mũ Dios neena pa'iche. Jã'ajekũna peore jã'aja'ñe cho'oche cutuma'ñe pa'ijũ'u. ⁴ Chũ'o cu'achena'me vẽ'vechũ'o vajuchũache i'kama'ñe pa'ijũ'u. Dios neena pa'ichema'mũ jã'a. Jã'aja'ñe i'kama'ñe pa'iju Dioni pojoju si'arũmũ, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u. ⁵ Ũcuare ie masime mũsanũkona: Cu'ache cho'ona Jesús paamanajegu Dios pa'icheja saima'me. Ɖmũpãĩ repaũ rũjo peonare romineenana'me romi repaũ ũju peonare Ɖmũneenana'me cheke cu'a ũcuauache vajuchũache cho'ona Dios pa'icheja saima'me. Ũcuachi'a chekũna paache ña tũa paauache cuasana pũsechi'a cuasaju Diore cuasama'me. Jã'ajekũna tũosiva'nani cuasaju pojocheja'che cuasanajegũna Dios pa'icheja saicu'amũ repaũ. ⁶ Jã'ajekũna pãĩpi mũsanũkonani, "Cho'ore'omũ jã'a", chiito jachajũ'u. Dios jã'aja'ñe cu'ache cho'onare ñani pe'rukũ cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũmũ, Repaũ chũ'ũñe jachanafejũna. ⁷ Jã'ajekũna mũsanũkona repaũ pa'iche ña chẽamanejũ'u.

⁸ Aperũmũ mũsanũkona Dios pa'iche'te vesuju chijachejaja'che cu'ache cho'uju pa'isinaa'me. Jã'ata'ni mũsanũkona chura Maire Paakũni cuasaju miañeja'ñe re'oja'che pa'ime. Jã'ajekũna miañeja'ñe re'oja'chere cho'uju pa'ijũ'u. ⁹ Jesuni cuasaju miañeja'ñe pa'iche ija'chea'me: Si'ache re'oja'che cho'ochena'me Dios chũ'ũñe cho'ochena'me ũcuarepa cho'oche. ¹⁰ Maire Paakũ chiiche'te che'che cho'uju pa'ijũ'u Repaũji pojoa'ku. ¹¹ Chijachejaja'che pa'ina peoche cho'oche ja'me cho'oma'ñe pa'iju repaũ cho'oche ñani, "Cu'ache'te cho'ome mũsanũkona", chiijũ'u, repaũ cho'oche'te masia'ju. ¹² Repaũ rope'e cho'oche i'kavajuchũache'me. ¹³ Jã'ata'ni mũsanũkonapi i'kato miañe peore ñoñeja'ñe repaũ cu'ache cho'oche cuasoja'mũ repaũ. Chekũrũmũ repaũ cu'ache cho'oche'te cuasani ũhaso miañeja'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me. ¹⁴ Jã'ajekũna Dios chũ'o tochasi'e ija'che kũamũ:

Vuijũ'u mũ'u, kãnisosi'kũja'che pa'iku.

Cristoni cuasa vajujũ'u, mũ'ũni miañeja'ñere re'oja'che pa'iche'te ñsia'kũ, chiimũ.

¹⁵ Jã'ajekũna ñamema'ñe si'arũmũ re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u. Pa'ivesũna pa'icheja'che pa'imanejũ'u; pa'imasina pa'iche pa'ijũ'u. ¹⁶ Irũmũ rũa cu'ache cho'ome pãĩ. Jã'ajekũna mũsanũkonapi Dios chiiche'te si'arũmũ cho'uju pa'ijũ'u. ¹⁷ Masi cuasamana cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Maire Paakũ chiiche'te asa chẽa cho'uju pa'ijũ'u. ¹⁸ Conore ũku jũ'iju pojo-manajũ'u. Dios Rekochoji paakũ cho'okaiũna re'oja'chere cho'uju pojojũ'u. Dios Rekochoji mũsanũkonani paato pojoju pa'ijanaa'me mũsanũkona. Conore jũ'iju pani cu'ache cho'oche'te jũvovesuju mũsanũkona rekoñoã cacu'asojanaa'me. ¹⁹ Dioni pojoju ujare ujaju Dios chũ'ore i'kaju sãĩñechi'a re'oja'che che'chojũ'u. Mũsanũkona rekoñoãpi pojoju ujajũ'u, Maire Paakũji asa pojoa'ku. ²⁰ Mũsanũkonani ũcuauache ti'jñeto mai Ja'kũre Diore si'arũmũ, "Re'orepamũ", chiiju pa'ijũ'u, Maire Paakũni Jesucristoni cuasaju.

Ɖjũna'me rũjo re'oja'che pa'iche'te kũamũ

²¹ Mۇsanۇkona Cristo'te cuasaju sãinechi'a ña, kukuju pa'ijũ'ũ. ²² Romi, muũjupã ña, kukuju pa'ijũ'ũ Maire Paaku'te vajuchucheja'che. ²³ Cristo Repau neenare chũ'ũñeja'ñe ãjupi rãjoni chũ'ũa'ku chini jo'kasi'kua'mu Dios. Ũcuachi'a Cristo Repau neenare vati toa sani uche Æsekaiku'mu, Repau ca'nivuja'ñe pa'iju ũcuate'eujakuanupu pa'inare. ²⁴ Cristo neena repanare Paaku chũ'ũñe'te cho'oto re'omu. Ũcuaja'che rãjoromi repana ãjupã chũ'ũñe'te peore cho'oto re'omu.

²⁵ Ũmupã, murãjoromi oiju paajũ'ũ, Cristo Repau neenare oiu jũni ro'ikaisi'ejache. ²⁶ Mai Repau chu'ore asa chãa Repauni jovorena mai cu'are tunosokakuna rekoñoã re'ojarekoñoã paa'ju chini maini jũni ro'ikaisi'kua'mu Repau, maini paara chini. ²⁷ Jã'aja'ñe Cho'osi'kupi jo'e rani maire Repau'te cuasanare sa paaku jmamakarujẽ'e cu'achejẽ'e peonare re'onare caruñoja'mu Repau maire Repau neenare. ²⁸ Ũmupã musanukona ca'nivua oiju kuiracheja'che murãjoromi oiju kuiraju pa'ijũ'ũ. Rãjore oiku meñe oicheja'che oimu. ²⁹⁻³⁰ Pã te'eujẽ'e meñe cuhema'ñe kuiraju ãu ãiju pa'ime. Cristo ũcuaja'che maire Repau'te cuasanare ũcuanukore ũcuate'eujakuanupu pa'iju Repau ca'nivuja'ñe pa'inare kuiraku'mu. ³¹ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Ũmuuji romio'te veja puka'kupã ja'me pa'isi'e jo'kaso rãjona'me pani ũcuate'euja'chea'me Diopi ñato, chiimu. ³² Rua asavesamu jã'a. Jã'ata'ni Jesucristo Repau'te cuasanare paache'te kuamu repa tocha jo'kasi'e. Repau neena ũcuanuko Repau ca'nivu ũcuate'eca'nivuja'ñe pa'iju ũcuate'eujakuanupe'me. ³³ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuache'te kuaku ũcuachi'a chu'u aperumu i'kasi'ere jo'e i'kara, ũcuare i'kasi'kuta'ni. Ũmupã, murãjoromi oiju paajũ'ũ musanukona meñe oicheja'che. Ũcuachi'a romi, muũjupã ña, kukuju pa'ijũ'ũ, chiimu chu'ũ.

6

Puka'kupãina'me mamachũ re'oja'che pa'iche'te kuamu

¹ Chũ, muja'kupã chũ'ũñe jachama'ñe pa'ijũ'ũ Maire Paakuni cuasaju. Jã'aja'ñea'me pa'iche re'oja'che. ²⁻³ Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Muja'kuna'me muja'kore ña, vajuchuju pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe pani cheja rua jeerumu pa'iju pojojanaa'me, chiimu. Repau chũ'ũñe cho'onare Repau re'oja'che cho'okaijachere kuaku chũ'ũna charo tochasi'ea'me jã'a. ⁴ Musanukona, puka'kupã, chũ teache cho'omanejũ'ũ, pe'rumanea'ju. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe cu'ache pa'iche'te ũseju, re'oja'che pa'iche'te che'choju jójajũ'ũ, Maire Paakuni cuasaju Repau chiiche'te cho'ojũ aineeju paaru.

Cho'ochẽ cho'okainana'me repanare paana re'oja'che pa'iche'te kuamu

⁵ Cho'ochẽ cho'okaina ichẽja cheja pa'irumu musanukonare paanare ña, vajuchuju re'oja'che cho'oñu chini cuasaju repana chũ'ũñe jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ, Cristo'te cho'okaicheja'che. ⁶ Repanapi pojoajũ chini repana ñarumuchi'a cho'oma'ñe si'arumu cho'ochẽ re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'ũ, Cristo'te cho'okaina ñamema'ñe pojoju Dios chiiche cho'okaiju pa'icheja'che. ⁷ Musanukona cho'ochẽ re'oja'che cho'ouache cuasaju masi cho'ojũ pa'ijũ'ũ, musanukona Maire Paaku'te cho'okaiju pa'icheja'che. "Pãichi'a cho'okaimu chu'ũ ie", chiima'ñe, "Dioni cho'okaiju pa'imũ chu'ũ", chiiju cuasaju rua masi cho'okaiju pa'ijũ'ũ musanukona cho'ochẽ. ⁸ Pã

chêa paanana'me chêa paamana re'oja'che cho'osi'e ro'ire Maire Paakujî repana cho'osinukorû pa'iche ùcuanukore te'enarechi'a re'oja'chere si'acairo ïsikuna koojache masime musanukona.

⁹ Ûcuaja'che musanukona cho'oche chũ'una, asarepajũ'ũ. Re'oja'che cho'ojũ musanukonare cho'oche cho'okainare pe'ruma'ñe chũ'ujũ pa'ijũ'ũ. Iere cavesuma'ñe cuasajũ'ũ: Cunaumu Pa'ikũ Maire Paakũ musanukonare ùcuanukore Paakũ'mũ, ainana'me cho'oche cho'okainare. Ûcuanukore ùcuapa'rũva chiiũ musanukona cho'osi'e ro'i cho'osinukorû pa'iche re'oja'che si'acairo ïsija'mũ Repau.

Diore cuasana vatire cavache'te kũamũ

¹⁰ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majarpãijana. Maire Paakũni cuasajũ sêejũ'ũ, Repau peore masicheji cho'okaiuna koka paajũ cacu'ama'ñe pañu chini. ¹¹ Sõtao cavapirajũ peore cavakãña sa'checheja'che Dioni rua sêejũ'ũ, Ûcuajũ cho'okaiuna jorechũ'opi musanukonani vatipi cacu'ora chiito koka paajũ cacu'ama'ñe pañu chini. ¹² Pãire cavama'me mai. Cunaumu pa'inare cu'ache chũ'unani vati ainani cavanaa'me mai, re'oja'che pañu chini. Repana vati aina chijachejaja'che cu'ache pa'inani pãi paajũ chũ'ũme. ¹³ Jã'ajekuna sõtao cavakãña sa'checheja'che Dioni rua sêejũ'ũ, Ûcuajũ cho'okaiuna jvomasijũ vati musanukonare cu'ache cho'orũmũ ùcua cacu'ama'ñe pañu chini.

¹⁴ Ija'che pa'ijũ cacu'ama'ñe pa'ijũ'ũ: Sõtao kãña sa'che ka'raja'imanea'kũ chini corejakãña pi'iche tũañeja'ñe Dios chũ'o ùcuarepare che'che masijũ'ũ. Sõtaopãi ã'capũãre asi cho'ocojñoñe'te cuhejũ cunakãña tũñeja'ñe re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijũ'ũ. ¹⁵ Sõtaopãi ku'ire'oa'kũ chini botakoro ju'ijũ ku'icheja'che Diore re'oja'che ja'me pa'iche'te kũavajuchũma'ñe kũajũ ku'ijũ'ũ. ¹⁶ Ûcuaja'che saõñoã toa pa'ĩñoãre saocojñoñe'te cuhejũ sõtaopãi tã'tako'ña cãjiñeja'ñe Dioni cuasajũ sêejũ pa'ijũ'ũ, vatipi musanukonani cu'ache cho'oto Diopi tã'takaau chini. ¹⁷ Sõtaopãi sãjore asi cho'ocojñoñe'te cuhejũ cunatuhiroã tuhicheja'che Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ere si'arũmũ cuasajũ pa'ijũ'ũ. Sõtaopãi cavapirajũ va'jña sia cãjiñeja'ñe Dios chũ'ore masijũ Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chũ'ore i'kajũ vatire cajejaijũ'ũ. ¹⁸ Jã'aja'ñe pa'ijũ ùcuauacheji ti'jñeto Dios Rekochoji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñũ chini si'arũmũ Diore sêejũ pa'ijũ'ũ, cuhasoma'ñe. Ûcuachi'a, ñarepajũ pa'ijũ, Dios neenare ùcuanukore si'arũmũ sêekaijũ pa'ijũ'ũ, cu'ache cho'omaneajũ.

¹⁹ Chũ'ũre ùcuachi'a sêekaijũ'ũ Repauji cho'okaiuna Repau aperũmũ kũamanesi'ere Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore vajuchũma'ñe kũakuna pãipi asa masia'jũ chini. ²⁰ Cristo Repau chũ'ore chũ'vaa'kũ chini chũ'ũre chêa saosi'kũamũ. Chura Repau chũ'o chũ'vakũjekũ pãi chêavũ'ere pa'imũ chũ'ũ. Diore sêekaijũ'ũ chũ'ũre; vajuchũma'ñe Jesucristo pa'iche'te chekunani kũakũ pasa.

Cuhacho tochasi'ea'me

²¹ Tíquico, chũ'ũ cuasakujî, mai majarpãijũ'ũ, Cristo'te re'oja'che cho'okaikujî musanukona pa'ichejana sani chũ'ũ cho'ochena'me chũ'ũ pa'iche kũaja'mũ. ²² Jã'are chini musanukona pa'ichejana saomũ chũ'ũ repau'te chũkuna pa'iche'te kũakuna asa pojoajũ chini.

²³ Mai Ja'kũ Diona'me Maire Paakũ Jesucristo cho'okaau musanukonare chũkuna majarpãijanare, musanukonapi Repauñi cuasajũ sãĩñechi'a oijũ

re'oja'che paapꝰ chini. ²⁴ Maire Paakꝰni Jesucristoni chijꝰ cuhasoma'ñe cuasanare ñcuanꝰkore oiꝰ re'oja'che cho'okaꝰ Dios. Re'omꝰ.

Pablo

San Pablo Filipos vñ'ejoopo pa'inare chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Timoteona'me, Jesucristo'te cho'ochē cho'okainapi, m̄sanukonare Filipos vñ'ejoopo pa'inare Jesucristo'te cuasajũ jovosinajejũ Dios neenare ũcuanukore ija'ova utija'ova tocha saome, m̄sanukonare chũ'ũnana'me ũcuanare cho'ochē cho'okainare. ² Mai Ja'kũ Diona'me Maire Paakũ Jesucristoji m̄sanukona rekoñoãna re'oja'che pa'iche'te cho'okaijũna re'oja'che pa'ijũ'ũ.

Jesure cuasanare Pablo Diore s̄ekaiũ pa'isi'ere kũamũ

³ M̄sanukona re'oja'che pa'iche'te cuasani chũ'u Cuasakũ'te Diore, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiũ pa'ikũ'mũ chũ'u. ⁴⁻⁵ M̄sanukonapi Repaũ'te apēcuaarũmũpi irũmũjatũ'ka chekũna p̄ipi Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore asajũ paapũ chini cuhama'ñe ja'me cho'okaiche'te cuasakũ m̄sanukonare s̄ekani si'arũmũ pojokũ s̄ekaiũ pa'ikũ'mũ chũ'u Repaũ'te. ⁶ Dios m̄sanukonare si'arũmũ na'a re'oja'che paapũ chini cho'okaiũ pa'imũ. Jesucristo jo'e raiũmucusejatũ'ka Repaũ'ji cuhama'ñe cho'okaiũna m̄sanukona re'oja'che pa'ijũ, pi'niñetũ'ka cho'oju pa'ijache masimũ chũ'u. ⁷ Chũ'ũpi m̄sanukonare jã'aja'ñe cuasato rũa re'omũ. M̄sanukona Diore ja'me re'oja'che cho'okaicojñonare, rũa chiiũ chũ'u rekocho oimũ. Chũ'u ivũ'e p̄i ch̄avũ'ere pa'iu chekũrũmũ chũ'ũpi ku'iu Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vakũ panijẽ'e m̄sanukonare ũcua oiu pa'ija'mũ. ⁸ Jesucristoji oiu cho'okaiũna chũ'u m̄sanukonare ũcuanukore rũa oiu ñaũache cuasache masimũ Dios. ⁹ Ũcuachi'a m̄sanukonapi s̄iñechi'a si'arũmũ na'a rũa oijũ Repaũ chũ'ojẽ'e na'a rũa masijũ re'oja'che pa'imasia'jũ chini Diore s̄ekaiũ pa'imũ chũ'u. ¹⁰ Jã'aja'ñe pani cuasa, "Iepi na'a re'omũ", chini masijũ si'arũmũ na'a rũa re'oja'che cho'oju Cristo jo'e rairũmũjatũ'ka cu'achejẽ'e cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijanaa'me m̄sanukona. ¹¹ Jesucristoji cho'okaiũna m̄sanukonapi re'oja'chere si'ache cho'oju pa'ito p̄i ña Diore, "Rũa Re'okũ'ji peore Masimũ'mũ mũ'ũ", chiiũ pojojanaa'me.

Cristo chiiche cho'okaijũ pa'iche'te kũamũ

¹² Chũ'u majarp̄ijana, ie masijũ'ũ: Chũ'ũpi si'ache cu'ache cho'ocojñokũna p̄i chura Jesucristo'te cuasache kũachũ'o na'a rũa jainũko asajũ pa'ime. ¹³ Chũ'u Cristo neekũjekũ p̄i ch̄avũ'e pa'iche, p̄i chũ'ũkũ vñ'e pa'inana'me chekũna p̄i icheja pa'ina ũcuanũko masime. ¹⁴ Ũcuachi'a mai majarp̄ijana icheja pa'ina jainũko chũ'u p̄i ch̄avũ'e pa'iche'te ña, vajũchũche jo'kasõ Maire Paakũni Dioni na'a rũa cuasajũna Ũcuau'ji cho'okaiũna Repaũ chũ'o na'a rũa chũ'vajũ pa'inaa'me.

¹⁵ P̄i te'ena chekũna neere tua paañũ chini cuasajũ ũcuachi'a chekũnare re'oja'che cho'ochēja'chere na'a rũa re'oja'che cho'ocojñoñũ chini Cristo pa'iche'te chũ'vajũ pa'ime. Ũcuarepaa'me jã'a. Chekũnata'ni re'oja'che cho'oñũ chini cuasajũ chũ'vajũ pa'ime. ¹⁶ Repana re'oja'che cho'oñũ chini cuasajũ chũ'vana Diopi chũ'ũni ivũ'ere p̄i ch̄avũ'ere pa'iu Cristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vaa'kũ chini jo'kaũna masijũ chũ'ũre cuasajũ p̄i chũ'vajũ pa'ijũasome. ¹⁷ Chekũnata'ni, ũcuarepa

cho'omanajeju te'ena re'oja'che cutucojñoñu chini Cristo pa'iche'te kuame. Ūcuachi'a chũ'uni pãi chẽavũ'e pa'ikũni na'a rũa pa'icu'ache cho'oñu chini chũ'vame.

¹⁸ Jã'ata'ni jã'a cuasama'mũ chũ'ũ. Re'oja'che cuasanapi jã'apãani ũcuarepa cho'omana chũ'vatojẽ'e Cristo pa'iche asame pãi. Jã'ajekũna pojomũ chũ'ũ. Ūcuachi'a iere masikũ jo'e na'a rũa pojoja'mũ chũ'ũ. ¹⁹ Mũsanũkonapi Dioni cuasaju sẽekaijũna Jesucristo Rekochoji cho'okaiũna chũ'ũ cu'ache cho'ocojñoñe re'oja'che pani etajaija'mũ chũ'ũ. ²⁰ Chũ'ũpi cho'oa'kũ chini Dios jo'kasi'ere vajũchũma'ñe masi cho'okũ pasa chiimũ chũ'ũ, pãipi chũ'ũ cho'oche'te ña, chũ'ũpi ũcua vajũũ pa'itojẽ'e ũcuachi'a chuenisorujẽ'e Cristoni si'arũmũ pojojũ, "Rũa Masiũ'mũ mũ'ũ", chiijũ masia'ju chini. ²¹ Chũ'ũ vajũũ pa'irũmũna Cristo chiichechi'a cho'okũ pojokũ pa'ija'mũ chũ'ũ. Chũ'ũpi jũnisoru na'a re'oja'che ti'jñeja'mũ chũ'ũre. ²² Jã'ata'ni chũ'ũ na'a jeerũmũ vajũũ pani Repau'te na'a rũa cho'oche cho'okaiũ pa'ire'omũ. Jã'ajekũna chũ'ũ chẽajañejẽ'e vesũmũ. ²³ Ka'chamajña chiimũ chũ'ũ. Jũnisoru chiimũ chũ'ũ, sani Cristona'me ai pasa chini. Jã'aja'ñepi na'a re'omũ chũ'ũre. ²⁴ Jã'ata'ni chũ'ũpi vajũũ pa'iu mũsanũkonare karache'te cho'okaiũ pa'ito na'a re'omũ. ²⁵ Jã'are cuasakũ chũ'ũ na'a jeerũmũ pa'ijache masimũ. Pa'iu cho'okaiũ pa'ija'mũ chũ'ũ mũsanũkonapi Dioni na'a masi cuasaju, na'a rũa pojojũ paapũ chini. ²⁶ Jã'aja'ñejekũna chũ'ũpi mũsanũkonani jo'e ñara chini sakũna Repau'te na'a rũa pojojũ pa'ijanaa'me mũsanũkona.

²⁷ Si'arũmũ re'oja'chechi'a pa'ijũ Dios chũ'o Jesucristo pa'iche kuachũ'ore cuasana pa'iche pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe pa'ito sani ñani ũcuachi'a mũsanũkona pa'iche'te rupũ asanijẽ'e masija'mũ chũ'ũ mũsanũkona re'oja'che pa'iche. Ūcuachi'a mũsanũkona ũcuate'e cuasaju re'oja'che ja'me pa'ijũ chekũnapi asa chẽa Dioni cuasaju jovoa'ju chini Repau chũ'o chũ'vajũ pa'iche masija'mũ chũ'ũ. ²⁸ Ūcuachi'a mũsanũkonare cuhenare jmamakarujẽ'e vajũchũma'ñe Dios chũ'o chũ'vajũ pa'iche masija'mũ chũ'ũ. Mũsanũkona jã'aja'ñe cho'oche repa na cho'osojachena'me Diopi cho'okaiũna mũsanũkona pani etajani re'oja'che pa'ijachere ñomũ repanare. ²⁹ Cristo cho'okaisi'ejekũna Dios maire Repau'te cuasachechi'a jo'kama'ñe Ūcuachũni cuasaju Repau cho'ocojñoñosi'ejache cu'ache cho'ocojñoju pa'iche jo'kasi'kua'mũ. ³⁰ Jã'ajekũna chũ'ũpi cu'ache cho'ocojñoñokũna mũsanũkona aperũmũ ñasi'ena'me irũmũ asacheja'che cu'ache cho'ocojñoju pa'ijũasome.

2

Cristo Repau chũ'ũñe jo'kaso pãiu carũni rani pa'isi'ere kuamũ

¹ Cristoji cho'okaiũna re'oja'che cho'o koka paame mũsanũkona. Repauji oiũ cho'okaiũna rekoñoãpi re'oja'che pa'ime mũsanũkona. Ūcuachi'a Dios Rekochoji mũsanũkonani si'arũmũ ja'me pa'iu na chekũnare oiũ cuasame. ² Jã'aja'ñejekũna ja'me re'oja'che pa'ijũ sãiñechi'a oiũ re'oja'che cho'okaiũ ũcuate'e cuasaju ũcuate'e cho'oñu chiijũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe pa'ito rũa pojoja'mũ chũ'ũ. ³ Jmamakarujẽ'e, "Na'a rũa masiũ'mũ chũ'ũ", chini chekũnani cajejañu chini cuasama'ñe, "Ina chũ'ũre na'a re'onaa'me", chiijũ cuasaju pa'ijũ'ũ. ⁴ Te'eũjẽ'e meñechi'a cuasama'ñe chekũnare cuasaju oiũ cho'okaiũ pa'ijũ'ũ.

⁵ Jesucristo cuasacheja'che re'oja'che cuasaju pa'ijũ'ũ. ⁶ Ija'che paniasomũ Repau:

Dios Mamakujekũ cunaumũre re'oja'che pa'iu chũ'ukũta'ni chũ'ũñe jo'kaso rianasomũ Repau.

⁷ Repau paache re'oja'che jo'ka rani pãioji paaona maija'iu pãiu ainee rupũ cho'оче cho'okaiva'ũ pa'icheja'che paniasomũ Repau.

⁸ Pãiu pa'iu Re'okũta'ni, "Inare na'a re'okũ'mũ chũ'ũ", chiima'ñe Pũka'kũ chũ'ũñe'te jachama'ñe cho'okũ chuenisoche vajuchũache'te cu'ache cho'osina chuenisocheja'che kurususẽ'verona chuenisoasomũ Repau.

⁹ Jã'ajekũna Dios Repau'te vaso cunaumũna jo'e mũa Ũcuana'me pãire ũcuaukore chũ'ũa'kũ chini kueñe ñooasomũ.

¹⁰⁻¹¹ Cheja pa'inana'me cunaumũ pa'inana'me vati toa pa'inapi Repau'ni ũcuauko vajuchũju,

"Jesucristo peore Paakũji Masiũ'mũ", chiiju masia'ju chini jo'kaasomũ Dios Repau'te Jesure.

Jã'ajekũna Pũka'kũ Dios jã'aja'ñe cho'osi'kũ rũa pojocojñokũ pa'imũ.

Jesure cuasana miañeja'ñe pa'iche'te kũamũ

¹² Chũ'ũ cuasana, mũsanũkona chũ'ũ chũ'ũñe asa jachama'ñe rũa jeerumũ cho'oju panicuhame. Jã'ata'ni chũ'ũ ja'me pa'irumũchi'a cho'oju pa'ima'ñe chũ'ũ peorumũjẽ'e ũcua na'a rũa cho'oju pa'ijũ'ũ. Mũsanũkona rekoñoãpi vajuchũju peore cho'ore'ochetũ'ka cuhasoma'ñe masi cho'oju pa'ijũ'ũ, pani etajani ja'me re'oja'che pañu chini. ¹³ Dioa'mũ maire Cho'okaikũ. Maipi Repau chiiche'te re'oja'che cho'ouakũna cho'omasiju cho'oju paaru chini cho'okaimũ maire.

¹⁴ Peore mũsanũkona cho'оче ke'reju cavama'ñe cho'oju pa'ijũ'ũ. ¹⁵ Mũsanũkonapi jã'aja'ñe pa'ito pãi mũsanũkonare ña, "Cu'ache cho'ome ina", chiimanejanaa'me re'oja'chechi'a pa'ijũna. Ũcuachi'a Dios chĩ pa'iche pa'iju, pãi si'ache rũa tĩñe cu'ache cho'ona pa'icheja pa'inata'ni jmamakarũjẽ'e cu'achejẽ'e cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijũ'ũ. Repanare chijacheja'che cu'ache pa'inani re'oja'che pa'inapi ja'me pa'iju chijachejare ma'jñoko miañeja'ñe re'oja'che cho'o ñoju pa'ijũ'ũ. ¹⁶ Dios chũ'o re'oja'che pa'iche kũachũ'ore cuasaju chekũnani kũaju pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oju pa'ito Cristo jo'e raiumucusena mũsanũkona re'oja'che pa'isi'e rũa pojokũ kũaja'mũ chũ'ũ, "Chũ'vate'emanesi'kũa'mũ chũ'ũ repanare", chini cuasakũ. ¹⁷ Jã'ata'ni chũ'ũ mũsanũkonare Repau'ni cuasaju jovoa'ju chini chũ'vakũ chuenisonijẽ'e ũcua pojoja'mũ, mũsanũkonapi Repau'te cuasanejeju pojoju pa'ijũna. ¹⁸ Jã'ajekũna chũ'ũpi pojokũ pa'ina mũsanũkona ũcuaja'che pojoju pa'ijũ'ũ.

Timoteona'me Epafrodito pa'iche'te kũamũ

¹⁹ Maire Paakũ Jesupi chiito Timoteo'te mũsanũkona pa'ichejana na'mi saora chiimũ chũ'ũ, mũsanũkona re'oja'che pa'iche'te ñajani ra kũaũna asa vajũra chini. ²⁰ Chũ'ũ cuasacheja'che mũsanũkonare oiũ re'oja'che cho'okasa chini cuasakũ chekũ te'eũjẽ'e peomũ. Timoteochi'aa'mũ chũ'ũ cuasacheja'che mũsanũkonare oiũ cuasakũ. ²¹ Chekũna ũcuauko repa chichechi'a cuasaju Jesucristo chiicheta'ni cuasamanaa'me. ²² Mũsanũkona repau Timoteo re'oja'che pa'iche masime. Chũ'ũna'me Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore masi chũ'vakũ pũka'kũre cho'okaicheja'che ja'me re'oja'che cho'okaiũ pa'ikũ'mũ repau chũ'ũre. ²³ Jã'ajekũna chũ'ũre cho'ojachere asa masi, teana mũsanũkona pa'ichejana saora chiimũ chũ'ũ repau'te. ²⁴ Maire Paakũji chiito chũ'ũrepau'ni ivũ'e pãi chẽavũ'e na'mi eta mũsanũkonare sani ñara chiimũ chũ'ũ.

25 Ūcuachi'a chũ'u cuasato mai majapãijaja'iu'te Epafroditore mŭsanũkona pa'ichejana jo'e co'choche chiimu. Mŭsanũkonapi chũ'uni kuiraa'ku chini repau'te raorena chekuna rŭa ũsetota'ni ũcua chũ'ana'me pa'iu Dios chũ'o chũ'vakũ pa'imũ repau. 26 Mŭsanũkonare ũcuanũkore rŭa oiũ ñara chiimu repau. Ūcuachi'a repau ravũ jũ'isi'e mŭsanũkona asasi'ere asa sumava'u pa'imũ repau. 27 Rŭa jũ'iu jũnisoro'asi'kua'mũ repau. Jã'ata'ni Diopi oiũ cho'okaiũna vajũcuhasi'kua'mũ repau. Repau'techi'a oima'ñe chũ'urejatũ'ka oiũ cho'okaisi'kua'mũ Dios, chũ'uni cu'ache ti'jñeũna suma'ñe pa'iva'uni na'a rŭa cu'ache ti'jñeũna suma'ñe cuasaku otare oiũ pa'imaneakũ chini. 28 Jã'ajekũna repau'te na'mi saora chiimu chũ'u mŭsanũkonapi ña pojoju pa'ijũna chũ'ujẽ'e ũcuamakaru sumava'u pasa chini. 29 Maire Paakũni cuasaku mai majapãijaja'iu'jekũna pojoju re'oja'che cho'okaijũ'u repau'te. Repau pa'icheja'che pa'inare ũcuanũkore chiijũ pojoju pa'ijũ'u. 30 Cristoni cho'ochete cho'okaiũ jũnisoro'asi'kua'mũ repau, mŭsanũkonare cho'okaicu'ache'te chũ'uni rani cho'okaiũ.

3

Jesucristo chiiche masi cho'okaina pa'iche'te kwamũ

1 Chura, chũ'u majapãijana, Maire Paakũji mŭsanũkonani paakũna pojoju pa'ijũ'u, chiimu chũ'u. Chũ'u aperũmũ i'kakũ tochasi'ere mŭsanũkonapi jo'e asato re'omũ. Jã'ajekũna tocha ca'nasoma'ñe ũcuare i'kakũ tochamũ chũ'u.

2 Ñarepaju pa'ijũ'u mŭsanũkonani jamuchai kokaneenaja'ñe pa'iju pãi ca'ni chũtoneenapi jĩkomu chã'tiro pa'ica'nirũ chũto tũacojñõne chũ'ũnapi cacũ'omanearũ. 3 Pãi Jesurejẽ'e cuasama'ñe rupũ sẽ'sevũchi'a circuncisiõn cho'ocojñõna Dios neenama'me. Maipi Dios Rekochoji cho'okaiũna Jesucristoni cuasaju jovo vajũ Dioni pojoju, "Rŭa vesũme chũkũna", chiinapi Dios neenaa'me. 4 Sẽ'sevũchi'a re'oja'che cho'ojũ Dioni re'oja'che ja'me pa'ire'oto chũ'u jã'ajamajñaruã cho'ochaji Repau'te rŭa re'oja'che ja'me pa'ira'amũ.

Jã'ajamajñaruã cho'oku aineesi'kũjekũ pãi chũ'u pa'iche'te ñato rŭa re'oja'che pa'ikũ'mũ chũ'u. 5 Israelpãijekũ ochorepaumucujña pa'ikũji jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tũacojñõsi'kua'mũ chũ'u. Benjaminvãjujekũ hebreorepau'mũ chũ'u. Ūcuachi'a fariseopãijekũ Dios aperũmũ chũ'u jo'kasi'e rŭa re'oja'che cho'oku aineekũ pa'isi'kua'mũ chũ'u. 6 Dios chiiche'te cho'okaineekũ Jesure cuasanare tuha Repau'te cuasache'te ũseku vaiche chũ'ũkũ pa'isi'kua'mũ chũ'u. Ūcuachi'a Dios aperũmũ chũ'u jo'kasi'e chũ'ure peore cho'ore'ochetũ'ka masi cho'oku pa'isi'kua'mũ chũ'u.

7 Peore jã'a chũ'u aperũmũ, "Rŭa re'omũ ie", chiũ cuasasi'e irũmũ Cristoni cuasaku, "Peoche'me jã'a", chiũ cuasamũ chũ'u. 8 Chura, "Cheke peore peoche'me", chini cuasa, "Jesucristo'te chũ'ure Paakũ'te cuasachechi'aa'me re'ochẽ", chiũ cuasakũ'mũ chũ'u. Na'a rŭa re'oja'chere chiũ Repau'ni cuasaku jovo, cheke chũ'uni chĩ'ca pa'icheja'che pa'iu'na peore sãjososi'kua'mũ chũ'u. 9 Cristona'me re'oja'che pasa chini cuasaku Repau'te jovosi'kua'mũ chũ'u. Aperũmũ Dios chũ'u jo'kasi'ere te'eũ cho'oku re'oja'che pa'ito karamũ. Jã'ajekũna Diopi cho'okaiũna rŭa re'oja'che pasa chini jovosi'kua'mũ chũ'u. 10 Cristo pa'iche'te na'a rŭa masira chiimu chũ'u. Chuenisõna Repau'te Vasosi'kupĩ Peore Masiũji Diopi cho'okaiũna Cristo cu'ache cho'ocojñõsi'kũta'ni ũcua re'oja'che paniasomũ. Chũ'u ũcuaja'che cu'ache cho'ocojñõnijẽ'e Ūcuajũ cho'okaiũna re'oja'che pasa

chiimũ chũ'ũ. Repaũ chuenisosi'eja'che chuenisonijẽ'e chũ'ũpi meñe Ûcuañni ïsija'mũ. ¹¹ Jã'aja'ñe peore cho'ora chiimũ ãcuachi'a pãi jũ'isina ãcuañko vajurairãmũna vajurasa chiimũ chũ'ũ.

Jesucristo chũ'ũ jo'kasi'e masi cho'oche'te kũamũ

¹² Dios chiiche cho'oche chuta'a peore masi che'chema'mũ chũ'ũ. Re'oja'che pa'iche chuta'a karamũ chũ'ũre. Jã'ata'ni che'cheneekũ si'arãmũ na'a rũa re'oja'che pa'ũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ, chũ'ũpi cho'oa'kũ chini Jesucristo jo'kasi'ere peore masi cho'ora chini. ¹³ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majarpãijana. Chũ'ũ cuasato chũ'ũre jo'kasi'e cho'oche chuta'a karamũ. Jã'ata'ni aperãmũ pa'isi'ejẽ'e cuasama'ñe re'oja'chere na'a rũa cho'omasira chini re'oja'che cho'ochechi'a cuasakũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ. ¹⁴ Chũ'ũpi cho'oa'kũ chini Dios jo'kasi'ere masi cho'o pi'nira chiimũ chũ'ũ. Jesucristo cho'okaisi'ejekũna Dios maini pojokũ chẽa ïsira chiiche'te re'oja'che koora chini peore cho'ore'ochetũ'ka Repaũ chiiche'te cho'okũ pa'imũ chũ'ũ.

¹⁵ Maire ãcuañkore Diore masi cuasanare jã'aja'ñe cuasache pa'imũ. Mũsanũkonapi jã'aja'ñe cuasamana pa'ito Diopi che'choja'mũ repare masia'jũ chini. ¹⁶ Mai che'chesi'e re'oja'che cho'oche ãhasoma'ñe ãcuachũ'ũ pa'ũ.

¹⁷ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majarpãijana. Chekũna cho'ocheja'che chũ'ũ re'oja'che cho'oche'te ña chẽa ãcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Ûcuachi'a chũkũna mũsanũkonare che'chosi'e asa chẽa masi pa'ina pa'iche'te ñajũ repa'ũ pa'icheja'che pa'ijũ'ũ. ¹⁸ Ie rũarepañõã kũasi'kũamũ chũ'ũ mũsanũkonare. Jã'ata'ni oiũ jo'e ãcuare i'kamũ chũ'ũ. Pãi Jesucristo'te cuasana jainũko Repaũ kurususẽ'vero jũni ro'ikaisi'e cuhena pa'icheja'che pa'ijũ Repaũ'te cuasamanaja'ñe cu'ache pa'ime. ¹⁹ Icheja pa'ichechi'a cuasajũ repa'ũre ãchechi'a vajũchũache cho'ojũ pojojũ pa'inaa'me repa'ũ. Jã'aja'ñe pa'ijũ cacu'a na'a rũa cu'ache cho'ojũ cho'osojanaa'me repa'ũ. ²⁰ Maita'ni Dios pa'icheja canaa'me ai sani pa'ijanajejũ. Maire Paakũ Jesucristo repacheja cakũ rani maire sa re'oja'che paajachere pojojũ cha'ame mai. ²¹ Repa'ũ Repaũ peore Paakũji Masikũjekũ mai ca'nivũã re'oja'chechi'a pa'ivesũca'nivũã Repaũ ca'nivũja'ñe sañokaija'mũ, maipi Repaũ ca'nivũja'ñe paaajũ chini, jo'e jũ'imaca'nivũji re'oja'che cho'o koka paaca'nivũja'ñe.

4

Si'arãmũ pojojũ pa'iche'te kũamũ

¹ Jã'ajekũna, chũ'ũ majarpãijana, chũ'ũ oiũ ñaũache cuasana, cacu'ama'ñe ãcu Maire Paakũni masi cuasajũ re'oja'che pa'ijũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonare cuasakũ rũa pojomũ chũ'ũ. Mũsanũkona re'oja'che pa'iche jã'a chũ'ũ masi cho'osi'e ro'ia'me.

² Evodiana'me Síntique'te ãcuamakaru cavajũ paaru chini chũ'vamũ chũ'ũ, Maire Paakũni cuasajũ majarpãiromijanajejũ re'oja'che ja'me paaru chini. ³ Mũ'ũre, chũ'ũna'me Maire Paakũ'te cho'oche masi cho'okaikũ'te, cho'okaiũ pa'ijũ'ũ repa'ũre re'oja'che ja'me paaru chini i'kamũ chũ'ũ. Repa'ũ romi ãcuachi'a chũ'ũre Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vakũna ja'me cho'okaisinaa'me, Clementena'me chekũna chũ'ũna'me cho'oche cho'osina. Repa'ũ ãcuañko Dios neephũro utija'ophũrona repa'ũ mami tochacojñosi'e paame, pa'iche mama pa'ina mami tochacojñosiphũrona.

⁴ Maire Paakuji musanukonani paakuna si'arumu pojoju pa'ijũ'u. Jo'e ũcuare tochaku i'kara. Pojoju pa'ijũ'u. ⁵ Pe'keru pa'iju pãi chekunare ũcuaukore re'oja'che cho'o ñoju pa'ijũ'u. Maire Paaku jo'e na'mi raija'mu. ⁶ Jã'ajekuna musanukonare cu'ache ti'jñejañe vajuchuma'ne cuasaju Dioni si'arumu sēeju pa'ijũ'u. Repau cho'okaijachere cuasaju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju musanukona chiiche'te sēeju pa'ijũ'u Repau'te. ⁷ Jã'aja'ñe cho'oto Dios musanukona rekoñoãna re'oja'che pa'iche pãijẽ'e vesuche'te cho'okaija'mu. Rekoñoãpi re'oja'che pa'iju cu'ache ti'jñetojẽ'e vajuchuju sumana pa'imanejanaa'me musanukona, Jesucristoji ja'me pa'ina.

Re'oja'che cho'ochечи'a cuasaju pa'iche'te kumamu

⁸ Ũcuachi'a ie chu'vamamu chu'u musanukonare, chu'u majapãijanare: Peore re'oja'che pa'iche'te cuasaju pa'ijũ'u, ũcuarepa pa'iche, pojoju pa'iche, re'oja'che cutucojñoñe, pe'keru pa'iche, rũhiñe cho'ochе, pãi oiju pa'iche, re'oja'che cuasaju pa'ichena'me masi cho'ochе. "Peore re'omamu ie", chiire'ochечи'a cuasaju pa'ijũ'u.

⁹ Chu'u musanukonare che'chokuna asa chēasi'e cho'ojumu pa'ijũ'u. Ũcuachi'a musanukona chu'u i'kache asasi'ena'me chu'u cho'ochе ñasi'ere ũcuaja'che cho'ojumu pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'ojumu pa'ito Dios musanukonare jo'kama'ñe ja'me pa'ija'mu, pãi rekoñoã re'oja'che pa'iche ñisiku.

Filipos vũ'ejoopo pa'ina Pablo'te kuri ñisisi'ere kumamu

¹⁰ Aperumu musanukona chu'ure oinata'ni cho'okaicu'akuna reparumu cho'okaimanesinapi chu'uni oiju jo'e cho'okatena rua pojokumu Maire Paaku'te, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'imamu chu'u. ¹¹ Chu'u chiicheji karakuna jã'aja'ñe i'kama'mu. Si'arumu pojokumu pa'iche che'chesi'kujekumu chu'uni ũcuauache ti'jñeto pojokumu pa'imamu chu'u. ¹² Te'eñoã chu'ova'u pa'iu te'eñoã chu'u chiiche cajejaiche paaku'mu chu'u. Chu'uni ũcuauache ti'jñeto pojokumu pa'imasimamu chu'u. Chekurumu chu'upi ãu karama'ñe paani jã'apãani ãucuhava'u panijẽ'e pojokumu pa'imamu chu'u. Chekurumu cu'amajnarũã karama'ñe paani jã'apãani chu'uni ũcuauache karatojẽ'e pojokumu pa'imamu chu'u, si'arumu pojokumu pa'imasikujekumu. ¹³ Chu'uni ũcuauache ti'jñeto Cristoji cho'okaiuna koka paamamu chu'u. ¹⁴ Jã'ata'ni musanukona chu'ure karache'te cho'okaiju re'oja'che cho'osinaa'me.

¹⁵ Iere masime musanukona: Chu'u musanukona pa'icheja Macedonia chejapi Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chu'vajasa chini etarumu musanukona Filipos vũ'ejoopo pa'iju Jesure cuasakuanupuchi'a kuri ñisinaa'me chu'ure. Chu'u Dios chu'o che'chosi'ere cuasaju, "Re'orepamu", chiiju cho'okaisinaa'me musanukona. ¹⁶ Ũcuachi'a chu'u Tesalónica vũ'ejoopo pa'irumu chu'ure karache te'eñoã kuri raosinaa'me musanukona. ¹⁷ Musanukonapi ñisijuna kookumu chu'u. Kurineema'kuta'ni pojomumu chu'u. Musanukona chu'ure rupumu re'oja'che cho'okaiju pa'iche ro'icojñojañere cuasakumu pojomumu chu'u. ¹⁸ Musanukona chu'uni rakaau chini Epafroditorе raosi'ere koouna chura karama'mu chu'ure. Musanukona chu'ure raosi'e peore koosi'kujekumu cajejaichejatũ'ka paamamu chu'u chura. Diopi ñato musanukona chu'ure raosi'e Repauni pojoju pãipi ma'ñare uojuna ma'ñasuche vũochеja'che re'oja'che vũokuna pojomumu Repau. ¹⁹ Jã'ajekuna musanukonare Ũcuauji chu'u Cuasakujji Diopi kuirakumu musanukonare karache'te peore ñisija'mu. Jesucristo'te masi cuasanare re'oja'che karama'ñe si'ache ñisiku pa'ikumu Repau.

²⁰ Mai Ja'ku Dios mai Cuasakuni cuhasoma'ñe si'arumu pojoju, "Peore Masiuji rua re'okumu mu'u", chiiju pañu mai. Jã'aja'ñe paau.

Tocha pi'ni chũ'o saosi'ea'me

²¹ Jesucristo'te cuasanajejũ Dios neenare ũcuanũkore chũ'o sa kũakajĩũ. Mũsanũkonare mai majapãijana chũ'ũna'me pa'ina chũ'o saome. ²² Ijoopo pa'ina pãi Dios neena ũcuanũko chũ'o saome mũsanũkonare. Pãi chũ'ũkũ vũ'e cho'oche cho'okaina Jesure cuasana ũcuachi'a rũa chũ'o saome mũsanũkonare.

²³ Maire Paakũ Jesucristoji ũcuanũkore rekoñoãna pa'iche re'oja'che cho'okaũ mũsanũkonapi re'oja'che paapũ chini. Jã'aja'ñe paũ. Re'omũ.
Pablo

San Pablo Colosas vü'ejoopo pa'inare chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹⁻² Chü'u, Pablo, Diopi chiiuna Jesucristo saosi'küpi ija'ova utija'ova mai majapãija'ia Timoteona'me tocha saomu musanukonare, Colosas vü'ejoopo pa'inare, re'oja'che pa'ijü Cristo'te cho'oché masi cho'okainajeju chükuna majapãijanare. Mai Ja'kü Diopi musanukona rekoñoãna re'oja'che pa'iche'te cho'okaiuna re'oja'che pa'ijü'u.

Jesure cuasanare Pablo Diore sêekaiche'te kuumu

³ Chükuna musanukonani sêekaiju Maire Paaku Jesucristo Puka'küre Diore si'arumu, "Re'orepamu, Ja'kü", chiiju pa'ime. ⁴ Musanukona Jesucristoni masi cuasaju chekunare Dios neenare ücuanukore oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche asasinaa'me chükuna. ⁵ Ücuachi'a Jesucristo'te cuasache küachü'o ücuarepare musanukona apeasarümüpi vüa, Repau pa'icheja sani re'oja'che pa'ijachere cuasaju pojoju cha'aju pa'ijuasome musanukona. Musanukona päi oichena'me Diore cuasache'te asa, "Re'orepamu, Ja'kü", chiiju pa'ime chükuna Repau'te Diore. ⁶ Päipi Jesucristo'te cuasache küachü'ore chü'vajuna cheja si'acheja pa'ina päi asa chëa na'a jainuko Jesuni cuasaju jovo re'oja'che pa'ime chura. Musanukona repachü'o ücuarepa Dios päire oia cho'okaiche küachü'o asa chëa Repau'te cuasaju jovorümüpi vüa pa'icheja'che re'oja'che pa'ime repa. ⁷ Chükunana'me Cristo'te cho'oché masi cho'okaiküji chükuna cuasaku Epafrapi che'choasomu jä'a musanukonare. ⁸ Ücuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna musanukona chekunare oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche'te ra küasi'küa'mu repau Epafras chükuna'te.

⁹ Jä'ajekuna chükuna musanukona re'oja'che pa'iche asaumucusepi vüa cuhama'ne Dioni sêekaiju pa'ime, musanukonapi Repau chü'ore na'a rüa asa chëaju Repau chiiche'te peore masiju, re'oja'che pa'imasia'ju chini. ¹⁰ Jä'aja'ne pani Maire Paaku neena pa'iche pa'ijü Repau chiiche'te si'arumu cho'ojü chekunani si'ache re'oja'che cho'okaiju Ücuana'me na'a re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona, Repau pa'iche'te na'a rüa masiju. ¹¹ Ücuachi'a Repau'te Peore Masiüji Re'oku'te sêekaimé chükuna musanukonapi re'oja'che cho'o koka paaa'ju chini. Ücuachi'a musanukonapi pa'imasiü cu'ache ti'jñetojé'e jüvomasiju, "Pani etajaihe cuasoma'nea'me ie", chiima'ne ücua pojoju re'oja'che paapu chini sêekaimé chükuna. ¹² Jä'aja'ne pani musanukona mai Ja'kü Diore pojoju, "Re'orepamu, Ja'kü", chiiju pa'ijanaa'me. Musanukonare rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaisi'küa'mu Repau, Repau neenare isijachere Repau pa'ichejana sani kooa'ju chini. ¹³ Mai vati chëa paacojñonajeju cu'ache pa'ijü chijachejaja'che pa'isinare tüa Dios Repau Mamakuni Repau rüa cuasakuni maini jo'kasi'küa'mu, maipi Ücuau chü'u'ne'te cho'ojü paapu chini. ¹⁴ Chura Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasama'mu, Cristo jüni ro'ikaisi'ejekuna.

Cristo jüni ro'ikaisi'ejekuna Diona'me re'oja'che pa'ire'oché'te kuumu

¹⁵ Repau Cristo Dios Ñoma'küja'ia maire Ñosi'kü chareparo cakua'mu. Chekuna vajüva'na ücuanuko cho'je cho'ocojñosiva'naa'me. ¹⁶ Diopi

chũ'ũna Repau Cristo peore cho'oasomũ. Chejana'me cunaũmũ, repachejña pa'ichena'me repachejña pa'inare, ñoñena'me ñoma'ñe, ñonana'me ñomanare, pãĩ chũ'ũnana'me ángeles chũ'ũnana'me vati chũ'ũnare ũcuanũkore cho'oasomũ Repau na'a pa'isirũmũ repana ũcuanũko Repau'te ña pojoa'ju chini. ¹⁷ Cheke peore chuta'a pa'imarũmũ Pa'ikũjekũ peore Paakũ chũ'ũkũ'mũ Cristo, re'oja'che paamũ chini. ¹⁸ Pãĩũ repau ca'nivũ'te paacheja'che Repau'te cuasakuanupũ'te paamũ Repau. Repau'ji cho'ũna pa'inaa'me mai. Ũcuachi'a peore chũ'ũkũ pasa chini charo jũni vajũraisi'kũasomũ Repau. ¹⁹ Repau Cristo Diopi chiiũna Ũcuauja'iujekũ Repau pa'iche peore ũcuaja'che pa'ikũ'mũ. ²⁰ Jã'aja'ñe Pa'ikũ'te chejana raoasomũ Repau, Repau'ji kurususẽ'verona jẽ'jocojño chie rao mai ũcuanũko cho'ochẽ'te cu'are jũni ro'ikakũna maini ũcuanũkore Ũcuau'na'me re'oja'che pa'ire'oa'kũ chini, cheja pa'inana'me cunaũmũ pa'inare.

²¹ Ape'ũmũ mũsanũkona cu'ache cho'onajeju rekoñoõpi Repau'ni cuheju Repau paacojñomana pa'isinaa'me. ²² Jã'ata'ni irũmũ Jesucristo pãĩ ca'nivũ paakũ maire jũni ro'ikaisi'ejekũna Diona'me re'oja'che pa'ire'omũ maire. Maipi Repau chiiche re'oja'chechi'a cho'ojũ rekoñoõ cu'achejẽ'e peojũ Repau'na'me pa'iju Repau neerepana paapũ chini jã'aja'ñe cho'okaniasomũ Repau. ²³ Jã'aja'ñe paũũ chini Jesure cuasache cuhasoma'ñe ũcuasaja'ũ pa'ijũ'ũ. Ũcuachi'a mũsanũkona asa chẽa cuasache Jesucristo'te cuasache kũachũ'o kũache Repau re'oja'che ïsijache pojojũ cha'ache ũhasomanejũ'ũ. Repa chũ'o chũ'ũ Pablo chekũnana'me si'achejña ku'iu chũ'vakũ pa'ikũ'mũ.

Diopi jo'kaũna Pablo Jesure cuasakuanupũ'te cho'okaiũ pa'isi'ere kũamũ

²⁴ Chura mũsanũkonani chũ'vakũ cu'ache ti'jñeco'jñokũta'ni pojomũ chũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'ocojño'kũ Jesucristoni cho'okaiũ Repau ca'nivũja'ñe pa'inani Repau'te cuasakuanupũ'te cho'okaiũ Repau cho'ocojño'ñeja'ñe chũ'ũ ca'nivũ'ji cu'ache cho'ocojño'kũ cho'okaiũ pojomũ chũ'ũ. ²⁵ Diopi chũ'ũni mũsanũkonani Repau chũ'ore peore kũakaau chini jo'kaũna Jesure cuasakuanupũ'te cho'ochẽ cho'okaiũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ. ²⁶ Repa chũ'o rũa jeerũmũ a'pe'ũmũ kũamanesichũ'o irũmũna Diopi maini Repau neenani kũau'na ũcuare chũ'vamũ chũ'ũ. ²⁷ Dios maipi Repau neenapi a'pe'ũmũ kũamanesichũ'ore judío peonani Repau chũ'o Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore kũaju paapũ chini jo'kasi'kũamũ. Ija'che chiimũ repa chũ'o kũache: Jesucristo'ji maini ja'me pa'iu'na Dios pa'ichejare sani pa'ijanaa'me mai.

²⁸ Chũkũna Repau Cristo pa'iche'te pãĩ ũcuanũkore kũaju masi chũ'vajũ re'oja'che che'choju pa'inaa'me repa'ni asa chẽa Repau'ni cuasaju jovo karama'ñe re'oja'che paapũ chini. ²⁹ Cristo'ji chũ'ũni cho'okaiũna chũ'va koka paakũ peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ.

2

¹ Mũsanũkonapi masia'ju chini kũamũ chũ'ũ ie: Mũsanũkonare Colosas vũ'ejoopo canare re'oja'che cho'okasa chini chekũna ũsetota'ni ũcuas cho'okũ pa'ikũ'mũ chũ'ũ, ũcuachi'a Laodicea vũ'ejoopo pa'inana'me chũ'ũre chuta'a ñamanani. ² Mũsanũkonapi ũcuanũko ũcuate'e cuasaju sãĩñechi'a oiju pojojũ pa'iju Dios chũ'o kũache'te masirepa asa chẽa cuasaju re'oja'che paapũ chini cho'okaimũ chũ'ũ. Ũcuachi'a a'pe'ũmũ vesũsi'e Dios churana Raosi'kũ Cristo pa'iche'te masiju Ũcuau'na'me

re'oja'che paapu chini cho'okaimu chu'u. ³ Repau Cristochi'aa'mu maire Cho'okaiku, maipi Dios chu'o re'oja'chere karama'ne asa masiju re'oja'che paapu chini. ⁴ Cheknapa musanukonani joreju re'oja'cheja'che i'kaju te'eujē'e cacu'omanea'ju chini i'kamū chu'u jā'a. ⁵ Musanukonare ja'me pa'ima'kuta'ni chu'u rekochoji ja'me pa'icheja'che cuasaku'mu chu'u. Musanukona re'oja'che pa'iju Cristo'te masirepa cuasaju pa'iche'te asa rua pojomu chu'u.

Cristo neena mama pa'iche'te kumū

⁶ Jā'ajekuna Maire Paakuni Jesucristoni cuasaju Repau neena pañu chini jovosinajeju Repau'te cuasache'te ũhasoma'ne ũcua cuasaju re'oja'che pa'ijū'u. ⁷ Repau'te ja'me pa'iche'te jo'kasoma'ne musanukonare che'chosi'ere Dios chu'ore na'a rua che'che Repauni na'a rua masi cuasaju si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pojoju pa'ijū'u.

⁸ Narepaju pa'ijū'u; paipi musanukonani joreju chēa paañu chini repana peoche cuasache'te che'choju. Cristo pa'iche che'chomanaa'me repana. Rupu pa'i cuasachena'me pa'i jeerumu cho'osi'ena'me Diore cuasacuhena chū'u'ne'te che'chonaa'me repana.

⁹ Repau Cristo pa'i ca'nivu paasi'kuta'ni Diojeku Dios pa'iche peore ũcuaja'che pa'iku'mu. ¹⁰ Musanukonare ũcuachi'a Cristoji ja'me pa'ina Dios chiiche re'oja'che pa'ire'omu, Cristoji pa'i chū'unare, ángeles chū'unare, vati chū'unare ũcuanukore na'a rua masikuna. ¹¹ ũcuachi'a Cristo neenajeju rekoño ũcuauni re'ojarekoño care'vacojñosinajeju jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tucocjñosinaja'ne pa'ime musanukona. Pa'i cho'оче circuncisión ca'nivua chutocjñomanesina Cristoni circuncisión cho'ocojñosinaja'ne pa'ime musanukona cu'arekoño ũcuauni re'ojarekoño care'vacojñosinajeju. ¹² Musanukona Repau'te Dios vasosi'ere cuasaju okoro'vecojño aperumu cu'ache pa'isi'ere jo'kaso Repauna'me tãcojño vajuraisinaja'ne pa'iju mama pa'ime chura.

¹³ Aperumu musanukona judío peona ũcuanuko Dios pa'iche'te vesuju cu'are cho'uju Repau sējocojñosina pa'isinaa'me. Irumuta'ni Dios musanukonare Cristo cho'okaisi'jekuna pa'iche mamare jo'ka musanukona cu'ache cho'osi'e cuasama'mu. ¹⁴ Aperumu maire pa'i Dioni pōsero'ire paajuna Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'uche pa'isi'kua'mu. Jā'ata'ni irumu Dios maire ro'ikakuna jā'aja'ne cho'uche peomu. Pa'i cu'ache cho'osinare repana cu'ache cho'osi'e ro'i kurususē'verona jē'jo repana cu'ache cho'osi'ere kuaju tocha suome. Repa tochasi'e kuache cu'a jūni ro'isome repana. ũcuaja'che Cristo jūni ro'ikaisi'jekuna mai pōsero'i tochasija'ova kurususē'verona jē'jo suosieja'che cho'osi'jekuna peore ro'isi'ea'me chura. ¹⁵ Repau Cristo mai cu'are ro'ikaiu kurususē'verona jūni maire cu'ache chū'unare cajejani repana chū'u'ne tūasokaniasomu. Repa tukaisi'e pa'i jainuko masime.

Cristona'me jūni vajuraisinaja'ne pa'iche'te kumū

¹⁶ Jā'ajekuna musanukona pa'iche'te paipi ña au aiñena'me ũkuche te'emajñaruā ũseto jachajū'u repanare. ũcuachi'a Diore pojoju judío fiesta cho'uche'te chū'uju puaumucujña cho'uche cho'uche'te ũseju ke'reto jachajū'u repanare. ¹⁷ Jā'amajñaruā cho'uche maipi cho'uju che'che re'oja'che pa'ijachere cha'aju paapu chini aperumu chū'u jo'kasi'ea'me. Jā'ata'ni repa re'oja'che pa'iche Jesucristo'te cuasaju jovo pa'iche'me. ¹⁸ Angeleva'nare pojnapa ke'renare jachajū'u. Repana rekoño, "Rua masi'u'mu chu'u", chini cuasanata'ni paipi asa ũcuanani pojoa'ju chini,

“Rua vesuu'mu chu'u”, chiime. Ūcuana cuasache'te kuaaju, “Dios ñoñe'te ñaju kuame chukuna”, chiiju joreju, meñe rua pojonaame repa. ¹⁹ Cristo'te mai rekochoja'che pa'iku'te cuasache jo'kasosinaa'me repa. Maita'ni Repa neerepanajeju Repa ca'nivuja'ne pa'inaa'me. Diopi chũ'ukuna mai rekochoja'che pa'iu maire si'arumu cho'okaiu pa'iku'mu Repa, maipi na'a rua che'cheju si'arumu na'a re'oja'che paapu chini.

²⁰ Chura musanukona Cristona'me jūnisosinaja'ne pa'iju Repa'te cuasamana pa'icheja'che pañu chiimanaa'me. Jā'aja'ne pa'inata'ni, ¿je'se pa'ina repa chũ'uñe chuta'a cho'ouache cuasache? ²¹ Ija'che i'kaju si'ache chũ'unaame repa: “Chēamanejũ'u jā'amajñaruã; āimanejũ'u jā'amajñaruã; jā'ajamajñaruã miimanejũ'u”, chiinaa'me. ²² Peore jā'amajñaruã sē'sevu cho'omajñaruã rupu pāi cuasaju chũ'uñejeku si'asojachea'me. ²³ Chekurumu pāi jā'are cho'ojū chekunapi ñato re'oja'cheja'che ñoñe pa'ime. Chekurumu rua masinaja'ne pa'iju, Diore rua pojona'ne pa'iju, meñe pojoma'ñeja'ne pa'iju cu'ache cho'uche ũseju na'a rua ũseju pa'inaa'me repa. Repa jā'amajñaruãchi'a cho'ona repa rekoñoã cu'ache cho'ouache cuasacheta'ni jvoma'ne ũcua cho'ojū pa'inaa'me.

3

¹ Cristona'me jūni vajuraisinaja'ne pa'iju re'oja'che pa'inaa'me musanukona. Jā'ajekuna Dios pa'icheja sani pa'ijache cuasana pa'iche pa'ijũ'u. Repa Cristo ũcuachejare pa'iu Diore kueñe vjajũtucakã'kore ñu'iu chũ'uku pa'iasomu. ² Cheja pa'imajñaruãchi'a cuasaju pa'ima'ne cunaumu pa'iche'te na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. ³ Cristona'me jūnisosinaja'nejeju rekoñoãpi Ūcuana'me pa'iju Dios neenaame musanukona. ⁴ Ūcuauji Cristo musanukonare pa'iche mamare ĩsisi'kuu'mu. Repa jo'e rairumu Ūcuaujana carũni Repa'na'me chũ'uju pa'ijanaa'me musanukona.

Aperumu pa'isi'ena'me mama pa'iche'te kumu

⁵ Jā'aja'ñejekuna musanukona cu'arekoñoã cu'ache cho'ouache cuasache'te peore jvujū ũhasojũ'u, ija'chere: rũjoromi peonare romineeñe, ũjupāi peonare umuneeñe, vajuchuache cho'uche, cu'a cho'oneeñe, cu'ache ũcuauache cho'ochena'me kurineeñe. Pāi kurineena kurichi'a cuasanajeju Diore cuasama'ne tũosiva'nare pojochaja'che cho'ome. ⁶ Jachaju jā'amajñaruã cho'onare pāi pe'ruku cu'ache ti'jñeñe chũ'ujamū Dios. ⁷ Aperumu musanukona ũcuachi'a jā'amajñaruã cho'ojū pa'isinaa'me. ⁸ Jā'ata'ni jā'aja'ne cho'uche'te peore masirepa ũhasojū pa'ijũ'u chura: pe'ruche, teache, chekunare cu'ache cho'uche, chekunare cu'ache cutuchena'me vajuchuache i'kache. ⁹ Ūcuachi'a sāiñechi'a joreju pa'imanejũ'u, ũcuare aperumu pa'isi'ena'me cho'osi'e jo'kasosinajeju. ¹⁰ Chura musanukona rekoñoã mamarekoñoã care'vacojñosinajeju pa'iche mamare pa'ime. Dios maire cho'osi'ku si'arumu cho'okaiu pa'imū, maipi Repa pa'iche'te masiju Ūcuau pa'icheja'che si'arumu na'a re'oja'che paapu chini. ¹¹ Jā'ajekuna chura ija'che cuasama'ne pañu: griegopāi pa'ichena'me judiopāi pa'iche, jĩkora'muru chã'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñosina pa'ichena'me cho'ocojñomanesina pa'iche, pāirepa pa'ichena'me tĩpāi pa'iche, chēa paacojñona pa'ichena'me chēa paacojñomana pa'iche. Jā'aja'ñejē'e cuasama'ne Cristo neena pa'ichechi'a cuasaju pañu mai. Peore Paakūji maire ũcuanukore paaku'mu Repa.

12 Dios musanukonare Repaṁ neena paaru chini oiṁ chēa paamu. Jā'ajekuna pa'iche mama pa'inajeju chekunare pāi oirepache oiṁ re'oja'che cho'okaiju, "Na'a rṁa masiku'mu chu'u", chiima'ñe, pe'keru pa'iju pe'ruma'ñe pa'ijũ'u. 13 Sāiñechi'a ke'rema'ñe pa'iju, musanukonare chekuna cu'ache cho'оче cuasamanejũ'u. Dios musanukona cho'оче cu'a jo'e cuasama'ñeja'ñe chekuna musanukonare cu'ache cho'оче jo'e cuasamanejũ'u. 14 Jā'aja'ñe cho'ojṁ ũcuachi'a chekunare oiṁ si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Jā'aja'ñe cho'ojṁ pani re'oja'che ja'me pa'ijanaa'me musanukona. 15 Cristoji cho'okaiṁna musanukona rekoñoā re'oja'chechi'a pa'ijũ'u. Ūcuachi'a Cristo ca'nivṁ ũcuate'eca'nivja'ñe pa'inajeju rekoñoāpi re'oja'che pa'iju ũcuauko re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. Jā'aja'ñe paaru chini chēa paamu Dios maire. Ūcuachi'a si'arumu pojoju, "Re'orepamu", chiiju pa'ijũ'u Repaṁ'te. 16 Cristo chu'ore asa chēa si'arumu cuasaju sāiñechi'a masi che'choju re'oja'che chu'vaju pa'ijũ'u. Dios musanukonare cho'okaiche'te cuasaju Repaṁni pojoju Dios ujare ujaju pa'ijũ'u. 17 Musanukonari cho'omajñaruāre ũcuauamajñaruāre cho'oni jā'arṁani chu'o cutuni si'arumu Maire Paaku Jesús neena pa'iche pa'iju re'oja'che pa'ijũ'u. Ūcuachi'a Ūcuauji cho'okaiṁna si'arumu mai Ja'kuni Dioni, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u.

Ūcuaukore chu'vache'me

18 Rūjoromi, muṁjurāi chũ'uñe jachama'ñe cho'ojṁ pa'ijũ'u. Maire Paaku'te cuasana pa'iche'me jā'a. 19 Ūjurāi, murūjoromi oiṁ repanare pa'ivesache cho'oma'ñe re'oja'che cho'okaiju paajũ'u.

20 Chīi, mṁja'kupāi chũ'uñe jachama'ñe peore cho'ojṁ pa'ijũ'u. Jā'aja'ñe cho'ojṁ pa'inare pojomu Maire Paaku Dios. 21 Puka'kupāi, musanukona chīiva'nare ruarepa cuajare chũ'uju pa'imanejũ'u, repanari pe'ruju, "Pani etajani re'oja'che pa'i cuasoma'ñea'me ie", chiimaneajju chini.

22 Chekunare chēa paacojñova'na, icheja cheja pa'irumu musanukonare paana chũ'uñe jachama'ñe peore cho'ojṁ pa'ijũ'u. Repanari ña pojoajju chini repa ñarumuchi'a re'oja'che cho'ojṁ pa'ima'ñe, ũcuarepa pa'iju Dioni cuasa, vajuchuju, repa ñamarumujē'e repa chũ'uñe masi cho'ojṁ pa'ijũ'u. 23 Musanukona cho'оче ũcuauache'te cho'oni rupṁ pāire cho'okainaja'ñe cho'oma'ñe masi cho'ouache cuasaju Maire Paaku'te cho'okaicheja'che cuasaju cho'ojṁ pa'ijũ'u. 24 Musanukonari re'oja'che cho'oni Maire Paakuji isikuna rṁa re'oja'chere koojanaa'me, re'oja'che cho'osi'e ro'i. Cristoa'mu musanukonare Paarepaku. Ūcuauṁni cho'оче cho'okaiju pa'ime musanukona. 25 Jā'ata'ni cu'ache cho'ona Diopi te'enare na'a rṁa oima'ñe ũcuapa'ruvachi'a oiṁ cuasakuna ũcuauko repa cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ijanaa'me.

4

1 Chekunare koo paana, musanukona paanare cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che paajũ'u, iere cuasaju: Maire Paaku Dios Cṁnaumu Pa'iku musanukona cho'оче peore ñaku'mu.

2 Si'arumu ũcuauko Dioni sēeju pa'ijũ'u. Ñarepaju pa'iju Repaṁni pojoju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u. 3 Chukuna'te ũcuachi'a Repaṁ'te sēekaijũ'u Ūcuauji cho'okaiṁna pāipi Dios chu'o chukuna chu'vachu'ore asaa'ju chini. Chura, repa chu'o Cristo pa'iche aperumu kṁamanesichu'o chu'vakujeku pāi chēavu'ere pa'imṁ chu'u. 4 Ūcuachi'a chu'upi Repaṁ

chiiche'te cho'okũ Ũcuau chũ'ore asamasire'oche chũ'vakũna pãipi asa chëaa'jũ chini, sëekaijũ'u Repau'te.

⁵ Masi cuasajũ Diore cuasamanare re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. Repanare chũ'vare'orũmũ si'arũmũ chũ'vajũ pa'ijũ'u va'sesomaneñũ chini.

⁶ Repanare cutuni si'arũmũ re'oja'chere asare'oche i'kajũ pa'ijũ'u, pãipi mũsanũkonani Dios pa'iche'te sëeto i'kamasiñũ chini.

Tocha pi'ni chũ'o saosi'ea'me

⁷ Mai majapãijũ'ia chũ'u cuasakũji Tíquico chũ'u pa'iche'te sa kuaja'mũ mũsanũkonare. Maire Paaku'te chũkunana'me cho'oche rũa masi cho'okaiũ pa'ikũ'mũ repau. ⁸ Jã'ajekũna mũsanũkona pa'ichejana saomũ chũ'u repau'te sa kuaua chũkũna pa'iche'te asa masijũ na'a rũa pojojũ paapũ chini. ⁹ Mai majapãijũ'ia mai cuasakũ Onésimo mũsanũkona pa'icheja cakũ ũcuaua'me saimũ. Maire Paaku'te Jesure cuhasoma'ñe cuasakũ pa'ikũ'mũ repau. Repana ka'chana sani icheja cho'ocojñõñe peore kuajanaa'me mũsanũkonare.

¹⁰ Aristarco chũ'ũna'me ivũ'e pãi chëavũ'e pa'ikũ ja'me chũ'o saomũ mũsanũkonare. Bernabé majapãijũ Marcos ũcuachi'a chũ'o saomũ mũsanũkonare. Aperũmũ chũ'u mũsanũkonare, "Repauji mũsanũkona pa'icheja sani ñato pojojũ re'oja'che cho'okaijũ'u repau'te", chiiũ chũ'vakũ chũ'o saosi'e asaasome mũsanũkona. Jã'ajekũna chura jã'aja'ñe cho'okaijũ'u repau'te. ¹¹ Jesús Justo ũcuachi'a chũ'o saomũ mũsanũkonare. Repanachi'a judiõpãi Jesucristo'te cuasana chekũnapi Dios chiiche'te cho'ojũ paapũ chini chũ'ũna'me chũ'vame. Chekũna judiõpãi Jesucristo'te cuasanata'ni Dios chũ'o chũ'vama'me. Chũ'u sũma'ñe cuasakũ oirũmũ ũcuana re'oja'che pa'iche'te cuasani na'a pojokũ pa'ikũ'mũ chũ'u. ¹² Mũsanũkona pa'icheja cakũ Epafras ũcuachi'a chũ'o saomũ mũsanũkonare. Jesucristo'te cho'oche cho'okaiũ pa'ikũ'mũ repau. Mũsanũkonare si'arũmũ Diore sëekaiũ pa'imũ repau, Ũcuauji cho'okaiũna Repau'te cuasache'te ũhasoma'ñe masi cuasajũ Repau chiichechi'a cho'ojũ paapũ chini. ¹³ Repau Epafras mũsanũkonana'me Laodicea vũ'ejoopo pa'inana'me Hierápolis vũ'ejoopo pa'inare cuasakũ rũa oiũ cho'okaiũ pa'iche ñakũjekũ kuamũ chũ'u. ¹⁴ Lucas, ãko cho'omasi ai, mai cuasacõjñokũ chũ'o saomũ mũsanũkonare, Demas ũcuachi'a.

¹⁵ Laodicea vũ'ejoopo pa'inare mai majapãijanare chũ'o sa kuakaijũ'u. Ninfa'te ũcuachi'a chũ'o kuakaijũ'u, repao vũ'e Jesure pojojũ chi'ikuanupũ ũcuachi'a. ¹⁶ Ija'ova utija'ova tochasi'e ña pi'ni Laodicea vũ'ejoopo pa'inani Jesure cuasakuanupũna saojũ'u ñaa'jũ. Mũsanũkona ũcuachi'a chũ'u repanare tocha saosija'ova ñajũ'u. ¹⁷ Arquipo'te ija'che i'kakaijũ'u chũ'ure: "Mũ'upi cho'oa'kũ chini Maire Paaku jo'kasi'e peore masi cho'o pi'nijũ'u", chiijũ'u repau'te.

¹⁸ Chũ'u, Pablo, inũkorũ chũ'o saomakarũchi'a chũ'urepauji tochamũ. Chũ'u pãi chëavũ'e pa'iche cavesũma'ñe cuasajũ'u. Diopi mũsanũkonare rũa re'oja'che cho'okaau. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Tesalónica vñ'ejoopo pa'inare charo chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Silana'me Timoteo ie chũ'o tocha saomũ mũsanũkonare, Tesalónica vñ'ejoopo pa'inare, Dios mai Ja'kũna'me Maire Paakũ'te Jesucristo'te cuasakuanupũ'te. Ũcuauji mũsanũkona rekoñoã re'oja'che pa'iche'te cho'okaiũna re'oja'che pa'ijũ'ũ.

Tesalónica pa'ina re'oja'che cho'o ñoñe'te kũamũ

² Mũsanũkonani ũcuaukore cuasajũ pojojũ Dioni si'arũmũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiijũ sēekaijũ pa'inaa'me chũkũna. ³ Jã'aja'ñe i'kajũ Mai Ja'kũ Diore cuhama'ñe ija'che sēenaa'me chũkũna:

—Ja'kũ, repana Tesalónica pa'ina mũ'ure cuasanajejũ re'oja'chechi'a cho'onaa'me. Pãi oijũ chekũnare rũa re'oja'che cho'okainaa'me repana. Ũcuachi'a mũ'u chũ'o cuasache jo'kasoma'ñe ũcua cuasajũ, repanare mũ'u pa'icheja sajachere pojojũ cha'ajũ pa'ime —Jã'aja'ñe Diore sēejũ pa'inaa'me chũkũna.

⁴ Chũkũna majapãijana, Dios mũsanũkonare oiũ chēa paache masime chũkũna. ⁵ Mũsanũkona pa'icheja pa'irũmũ chũkũna Jesucristo'te cuasache kũachũ'o chũ'varũmũ chũ'ochi'a peoche i'kamanesinaa'me. Diopi Ũcuau Rekochoji cho'okaiũna Repau chũ'ore masi kũajũna asa chēa, "Ie chũ'o ũcuarepaa'me", chini teana asa chēasinaa'me mũsanũkona. Jã'aja'ñe cho'o, chũkũna mũsanũkonare Dioni cuasaa'jũ chini re'oja'che cho'okaiche masime mũsanũkona.

⁶ Dios Rekochoji cho'okaiũna Ũcuau chũ'ore pojojũ asa chēa pa'ijũ rũa cu'ache cho'ocojñonata'ni chũkũna pa'iche'te ña chēa Maire Paakũ pa'icheja'che pa'inajejũ re'oja'che pa'inaa'me mũsanũkona.

⁷ Jã'aja'ñe pa'ijũ chekũnare Diore cuasanare re'oja'che pa'ijũ ñonaa'me mũsanũkona. Mũsanũkona pa'icheja Macedonia cheja pa'inare, icheja Acaya cheja pa'inare ũcuachi'a re'oja'che pa'ijũ ñonaa'me mũsanũkona.

⁸⁻⁹ Mũsanũkona re'oja'che pa'ijũ Diore masi cuasajũ Maire Paakũ chũ'o mũsanũkona chũ'vache Macedoniana'me Acaya cheja pa'inachi'a masima'me. Chekũchejña pa'ina peore masime mũsanũkona pa'iche. Masinajejũ chũkũnapĩ mũsanũkona pa'iche'te kũato, ija'che i'kanaa'me repana: "Tesalónica pa'ina Dioni masi cuasajũ re'oja'che pa'iche asanajejũ masinaa'me chũkũna", chiinaa'me. "Pablo, Silana'me Timoteo sani ñajũna repacheja pa'ina ña pojoasome repanare. Repana chũ'vasi'e Dios chũ'o asa chēa repacheja pa'ina te'ena aperũmũ rupũ tũosiva'nare, 'Dioa'mũ ikũ', chiijũ pojojũ pa'isina jo'kaso, churata'ni Diorepaũni Si'arũmũ Pa'ikũni cuasajũ jovo Repau chiiche'te cho'okaijũ pa'ijũasome. ¹⁰ Ũcuachi'a Dios Mamakũ'te Jesure cũnaũmũpi caje pa'iu jũniso tãcojñona Dios Vasosi'kũni cha'ajũ pa'ijũasome repana, Repau'te cuasanarechi'a vati toa saiche Ũsejaũni", chiinaa'me repana.

2

Pablo Tesalónica vñ'ejoopo pa'irũmũ cho'osi'ere kũamũ

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'u majapãijana. Chũkũnapĩ mũsanũkona pa'ichejare sani pa'ijũ Dios chũ'ore chũ'vajũna asa chēa Jesure jovosinajejũ chũkũna

chũ'vate'emanesi'e masime mũsanũkona. ² Ũcuachi'a aperũmũ chũkũna Filipos vũ'ejoopo sani pa'ijũ repajoopo pa'inare rũa cu'ache cutu-cojũojũ cu'ache cho'ocojũosi'e asasinãa'me mũsanũkona. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiũna Jesucristo'te cuasache kũachũ'o chũ'vavajũchũma'ũe mũsanũkona pa'icheja sani ũcua chũ'vasinãa'me chũkũna mũsanũkonare. ³ Reparũmũ chũkũna vajũchũjũ cu'ache cuasajũ tĩĩũe che'choma'ũe rũhiũe chũ'vasinãa'me mũsanũkonare. Ũcuachi'a te'eũ'terejẽ'e cacũ'ochẽ cuasama'ũe chũ'o ũcuarepare che'chosinãa'me chũkũna mũsanũkonare. ⁴ Dios chũkũna'te Ũcuau chũ'ore Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore pãire chũ'vajũ paapũ chini jo'kasi'kũa'mũ. Jã'ata'ni pãipi chũkũnani pojoajũ chini chũ'vamanãa'me chũkũna. Mai rekoũõã pa'iche Ñakũji Diopi pojoa'kũ chini chũ'vanãa'me chũkũna.

⁵ Ie masime mũsanũkona: Diopi ñakũna chũkũna Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'vajũ jorejũ põsena'me kuri kooũu chini chũ'vamanesinãa'me. Ũcuachi'a pãipi chũkũnani chiapũ chini chũ'vamanesi'ea'me. ⁶ Chũkũna Jesús saosinãajejũ chũ'ũre'onata'ni, “Ñã kũkũjũ'ũ chũkũna'te”, chiijũ chũ'ũmanãa'me mũsanũkonare, chekũnare ũcuachi'a. ⁷ Jã'aja'ũe i'kama'ũe pe'kerũ pa'ijũ che'chosinãa'me chũkũna mũsanũkonare. Vĩjachĩire pũka'ko kuirako jojacheja'che cho'okaijũ pa'isinãa'me chũkũna mũsanũkonare. ⁸ Jã'aja'ũe cho'oju mũsanũkonare oinãajejũ re'oja'che pa'ijũ Dios chũ'o chũ'vasinãa'me chũkũna. Ũcuachi'a mũsanũkonare cuasajũ che'chesosinãajejũ cheke chũkũna'te peore cho'ore'ochetũ'ka re'oja'che cho'okaisinãa'me chũkũna.

⁹ Chũ'ũ cuasana, ¿Chũkũna cho'osi'e cuasama'ũe mũsanũkona? Mũsanũkona pa'icheja sani pa'ijũ Diopi chũ'ũũna Jesure cuasache kũachũ'o chũ'varũmũ mũsanũkonare rũa oinãajejũ te'eũ'terejẽ'e karache'te cho'ocuhejũ aũjẽ'e sẽema'ũe pa'ijũ umucujũũana'me ñami cho'ochẽ cho'oju pa'isinãa'me, chũkũna chiimajũũarũãre kooũu chini. ¹⁰ Ũcuaja'che chũkũna mũsanũkonare jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ũe re'oja'chechi'a cho'osi'e masime. Dios chiichechi'a cho'osinãa'me chũkũna. Dios ñakũ'te mũsanũkonare Repau'te cuasanare re'oja'chechi'a cho'okaisinãa'me chũkũna. ¹¹⁻¹² Ũcuachi'a mũsanũkonapi re'oja'che pa'ijũ pojojũ paapũ chini mũja'kũpãija'ũe oijũ pe'kerũ chũ'vajũ che'chosinãa'me chũkũna mũsanũkonare, re'oja'che pa'ijũna Diopi ñã mũsanũkonani pojoa'kũ chini. Dios mũsanũkonare re'oja'che pa'ijũ, Repau pa'ichejare sani pa'ijũ Ũcuau'ũna'me chũ'ũjũ paapũ chini chẽasi'kũa'mũ.

¹³ Dios chũkũna'te, “Chũ'vajaikãijũ'ũ ie chũ'o”, chiisi'e chũkũnapi sani Repau chũ'ore chũ'vajũna mũsanũkonapi asa jachama'ũe pojojũ, “Ie chũ'o pãipi cuasajũ i'kachema'mũ; Dios chũ'orepaa'me ie”, chini cuasajũna, pojojũ Diore cuhama'ũe, “Re'orepamũ, Ja'kũ”, chiinãa'me chũkũna. Repau Dios mũsanũkonare Jesucristoni cuasajũ jovo Ũcuau chũ'o che'chenare pa'iche re'oja'che care'vakaiũ pa'imũ cu'ache cho'ochẽ'te jo'kaso re'oja'chere cho'oju paapũ chini.

¹⁴ Mũsanũkonapi Dios chũ'ore asa chẽã Jesucristoni cuasajũ re'oja'che pa'ijũna chekũna mũsanũkona pa'icheja cana cu'ache cho'osinãa'me mũsanũkonare, Judea cheja cana, judiõpãi, aperũmũ Jesucristo'te cuasakuanupũ'te cu'ache cho'osi'ejã'che. ¹⁵⁻¹⁶ Judiõpãi ũcuauũko Jesucristo'te cuhejũ Repau'te cuasanare ũcuachi'a cuheme. Dios chũ'o kũasinare apereparũmũ ũcuauapi vanisoasome. Maire Paakũ'te Jesucristo'te ũcuachi'a vanisosinãa'me repãna. Ũcuachi'a chekũna judiõpãi

musanukona pa'ijooopo cana Dios chũ'o chũ'vache'te ũsejũ repajoopoji eto saosinaa'me chũkũna'te. Repana judiõpãĩ ũcuanukore pãĩ cuhejũ, "Judio peonapi asa chẽa re'oja'che pa'ijũ", chini si'arũmũ Dios chũ'o kũache ũseme. Jã'aja'ñe cho'ojũ si'ache cu'ache cho'ojũna pe'rukũ, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũpi tunokaima'ñe ũcua cuasakũna peore ro'ijanaa'me repana", chiimũ Dios repanare.

Pablo reparare jo'e sani ñara chiiche'te kũamũ

¹⁷ Chũ'ũ majapãijana, chũkũna eto saocojõnosirũmũ musanukonani jo'e ñauakũna si'arũmũ cuasajũ rũa oijũ pa'isinaa'me chũkũna. Ñauakũna oijũ jmamakarũ pani jo'e si'ache cho'osinaa'me chũkũna, musanukonani sani ñañũ chini. Jã'ata'ni saicu'akũna saima'ñe pa'ime chũkũna, saineenata'ni. ¹⁸ Chũ'ũ Pablo, rũa jeerũmũ sasa chini cho'okũ pa'isi'kũamũ. Rũarepaõõ chũ'ũ saipirarũmũchi'a vati ai si'arũmũ saiũsesi'kũamũ chũ'ũre.

¹⁹⁻²⁰ Rũa pojome chũkũna musanukonare. Chũkũna che'choche Dios chũ'ore musanukonapi jachama'ñe asa chẽa Maire Paakũni Jesucristoni cuasajũna, Repau jo'e cajesirũmũ chũkũna'te, chũ'vasinare rũa pojoja'mũ. Reparũmũre cuasajũ pojojũ cha'ame chũkũna. Repau'te tijña musanukona Dios chũ'o asa chẽasi'e pojojũ peore kũajanaa'me chũkũna.

3

¹⁻² Musanukonani oijũ sani ñañũ chiisinata'ni, saicu'akũna saima'ñe pa'ijũ cha'ajũ ca'naso musanukona pa'iche'te masiñũ chini, mai majapãijũja'ĩuni Timoteoni saosinaa'me chũkũna. Repau'te Timoteo'te ija'che i'kasi'kũamũ chũ'ũ: "Chũ'ũ ichejare Atenas vũ'ejoopo'te Silana'me pa'ĩũ cha'ara; mũ'ũpi te'eũ ñajaijũ'ũ", chiisi'kũamũ chũ'ũ. Chini, repau'te Dios chũ'ore ja'me chũ'vakaiũ Diore cho'oche cho'okaikũ'te musanukonani che'choa'kũ chini saosi'kũamũ chũ'ũ, ũcuauji che'choũna Jesucristoni pojojũ na'a rũa cuasajũ paapũ chini.

³⁻⁴ Musanukonare cuasakũ, "Pãire cu'ache cho'ocojõnojũ Jesucristo'te cuasache'te jo'kasojũ", chini jã'aja'ñe cuasa Timoteoni saosi'kũamũ chũ'ũ musanukonare ũcuauji che'choũna jo'kasoma'ñe ũcua cuasajũ paapũ chini. Aperũmũ chũkũna ja'me pa'irũmũ, "Pãĩ maire cu'ache cho'ojanaa'me", chiijũ kũasinaa'me musanukonare, masia'jũ chini. Jã'aja'ñe pa'imũ Dios chũ'o asa chẽa Jesucristo'te cuasanare. Chũkũna aperũmũ kũajũ, "Pãĩ Diore cuhena cu'ache cho'ojanaa'me maire", chiisi'e cho'ocojõnocuhajũ masime musanukona. ⁵ Jã'ajekũna chũ'ũni cha'auamaũna Timoteoni saosi'kũamũ chũ'ũ, musanukona pa'iche'te ñajani ra chũ'ũni kũaũna asa masira chini, "Chũkũna cho'okatena Jesucristoni cuasajũ, ¿repana re'oja'che pa'iche vatipi ũsekũna jo'kasocuhare?", chini cuasakũ.

⁶ Chura repau Timoteo musanukona pa'icheja ñajani ranicuhasi'kũamũ. Chũ'o rũa re'oja'chere musanukona pa'iche ra, ija'che kũasi'kũamũ repau chũ'ũre: "Re'oja'che pa'ijũ chuta'a Diore rũa cuasajũ chekũnare pãĩ oijũ re'oja'che cho'okaijũ pa'ime repana. ũcuachi'a mai repanare ja'me pa'isi'e chuta'a cuasajũ pojojũ mai repanare ñañũ chiicheja'che maire ũcuaja'che ñañũ chiime repana", chiimũ kũasi'kũamũ repau chũkũna'te. ⁷ Jã'aja'ñe kũaũna asa pãĩ chũkũna'te cu'ache cho'ochejẽ'e cuasama'ñe jã'achi'a cuasajũ oijũ pa'isina musanukona re'oja'che pa'ijũ Diore cuasajũ pa'iche'te asa rũa pojome chũkũna. ⁸ Musanukona Jesucristo'te jo'kasoma'ñe cuasajũ pa'iche asa vajúsinanaa'me chũkũna. ⁹ Diopi cho'okaiũna musanukona pa'iche'te cuasani rũa pojojũ Dioni, "Re'orepamũ, Ja'kũ",

chiiju pa'ime chukuna. ¹⁰ Diopi chukunani musanukona pa'ichejana saoa'ku chini Repauni sēeju, umucujñana'me ñami sēekaiju pa'ime chukuna musanukonare, Repauji saouna musanukonani ñaju ja'me pa'iju Repau chu'ore chuta'a musanukonare karache'te na'a raa che'chorena re'oja'che pa'iche'te peore masia'ju chini.

¹¹ Churata'ni mai Ja'ku Dios Maire Paaku Jesuna'me chukuna'te musanukona pa'ichejana saoa'ku. ¹² Ũcuachi'a musanukona sãinechi'a cuasaju chukuna musanukonare oicheja'che pãi ũcuanukore si'arumu na'a raa oiju paapu chini, Diore sēekaimē chukuna musanukonare.

¹³ Ũcuachi'a Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'imasiju Repau chi-ichechi'a cho'uju, musanukonapi rekoñoã cu'achejẽ'e peorekoñoã paajuna Jesús, Maire Paaku, Repau neena re'onana'me peore jo'e cajesirumu musanukonare ña pojoku, Puka'kure Diore, "Ja'ku, cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiau chini Diore sēekaimē chukuna. Jã'aja'ñe paau.

4

Diopi pojoa'ku chini re'oja'che pa'iche'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chukuna musanukona pa'icheja pa'irumu Maire Paaku Jesucristo chũ'usi'e che'chosinaa'me, musanukonapi na'a re'oja'che pa'imasiju Dios chiichechi'a cho'uju paapu chini. Chura musanukona re'oja'che cho'uju pa'iche jo'kasoma'ñe na'a raa re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u. ² Chukuna musanukonare aperumu chu'vaju kuasi'e chu'o masime, Maire Paaku Jesucristo chũ'u jo'kasi'e.

³ Asarepajũ'u. Ija'che pa'iche'te chiimu Dios: Repau neena pa'iju cu'ache cho'oma'ñe re'oja'chechi'a pa'iju Repau pojochechi'a cho'okaiju pa'iche'te chiimu. Ũmupãi murũjoromichi'a paaju chekunare romineema'ñe pa'ijũ'u. Ũcuaja'che romi muũjupãichi'a pa'ijũ'u. Chekunare chiima'ñe pa'ijũ'u. ⁴ Ũmupãi musanukona veja paanare romi, pa'irepache pa'iju re'oja'che paaju murũjoromi ña kukuju vaima'ñe paaju re'oja'che kuiraju pa'ijũ'u. ⁵ Romineema'ñe pa'iju, Diore cuasamana cho'ocheja'che cu'ache cho'oneema'ñe pa'ijũ'u. ⁶ Jã'aja'ñe cho'oma'ñe pa'iju te'eũ'terejẽ'e cu'ache cho'uju cacu'oma'ñe pa'ijũ'u. Cheku paako'te cu'a cho'omanejũ'u. Ũcuachi'a tua paamanejũ'u repao'te. Mai cho'uche peore Ñakujeku Maire Paaku Dios mai cu'ache cho'uche ro'i peore ro'iche chũ'uku'mu. Jã'a aperumu kuasinaa'me chukuna musanukonare.

⁷ Dios maire cu'ache cho'uju paapu chini chēamanesi'kuamu. Re'oja'che pa'iju Repau chiiche'te cho'uju paapu chini chēa paamu Dios maire. ⁸ Jã'aja'ñejekuna pãipi chukuna che'chochu'ore asacuheju jachani rupũ pãire jachama'me. Dios chu'ore jachame repa. Musanukonare Repau'te cuasanareta'ni Repau Rekocho'te isimu Dios, ja'me paau chini.

⁹ Chekunare pãi sãinechi'a oiju pa'icheta'ni jo'e kuaju tochache chiima'mu chukuna'te. Ũcuare musanukonani Diopi pãi chekunare ña oiche'te che'chokuna pãi chekunare ña oime musanukona. ¹⁰ Jã'aja'ñe pa'iju musanukona pa'icheja Macedonia pa'inare Diore cuasanare ũcuanukore oiju pa'inaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonapi jã'aja'ñe cho'uche'te jo'kama'ñe si'arumu na'a raa oiju re'oja'che cho'okaiju paapu chini chu'vame chukuna.

¹¹⁻¹² Chekunare ke'rema'ñe re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Cavama'ñe pa'ijũ'u. Chekunare pe'keru che'choju pa'ijũ'u. Ũcuaja'che ñamema'ñe, cho'uche cho'uju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni chekuna nee au si'areparumu

ānisokaima'ñe pañu chijanaa'me musanukona. Aperum chukuna musanukonare peore jā'a chũ'ujũ che'chosinaa'me. Musanukonapi jā'aja'ñe re'oja'chechi'a pa'ijũ cu'ache cho'oma'ñe pa'ito, chekuna pāi Diore cuasamana re'oja'che cutujũ, "Ina Diore cuasana r̄ua re'onaa'me", chijanaa'me musanukonare.

Maire Paakũ Jesucristo jo'e rajachere kũamũ

¹³ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majapāijana. Chura jūnisosina cho'ocojñojañere kũajũ tochapirame chukuna, musanukonapi masia'jũ chini. Diore cuasanapi jūnisosinare Repaũ pa'ichejare sani pa'ijũna r̄ua re'omũ. Repaũ'te cuasamanata'ni Dios pa'icheja pa'iche'te vesujũ repaũna majapāi jūnisoru, ota r̄uarepa oinaa'me, "Jo'e ñamanejanaa'me mai", chini cuasajũ. Repaũna cho'ocheja'che cho'omanejũ'ũ musanukona. ¹⁴ Mai Jesucristo jūniso tãcojño vajũraisikũre cuasanajejũ Repaũ'te cuasajũ jūnisosiva'na jo'e vajũrajache masime.

¹⁵ Jā'aja'ñejekuna musanukonare ie chũ'o Maire Paakũji chũ'ũkuna kũame chukuna: Repaũ Jesucristo jo'e cajerumũ mai chuta'a vajujũ cheja pa'ina jūnisosiva'nare jo'ka charo m̄unisomanejanaa'me, vajurumũ Jesucristo'te cuasasinare. ¹⁶ Reparumũ Maire Paakũ Jesucristo ũjachũ'opi chũ'ũkũ cajeja'mũ. Chekũ, ángeles chũ'ũkũ, ũcuaja'che ũjachũ'opi soija'mũ. Dios neevũ trompetavũ juhiche asoja'mũ. Jā'a juhiona Jesucristo'te cuasajũ jūnisosina mamaca'nivũã carũni charo vajũrani m̄ujanaa'me. ¹⁷ Repaũna vajũraisirumũ maipi reparumũ chuta'a vajũna pani, ũcuanana'me piko pa'ichejana c̄naamũna m̄ujanaa'me, Maire Paakũni Jesucristoni tijñañu chini. Jā'aja'ñe cho'o ũcuanũko Repaũ pa'ichejare ai sani pa'ijũ ũcuauana'me si'arumũ pa'ijanaa'me, Repaũ'te cuasanachi'a. ¹⁸ Jā'a chũ'o chukuna kũajũ tochasi'e chekũnare kũajũ'ũ asa pojojũ sumava'na pa'imanea'jũ chini.

5

¹⁻² Chũ'ũ majapāijana, Maire Paakũ Jesucristo jo'e cajejacheta'ni chũ'ũpi kũakũ tochache chiima'me musanukona; maire kũamanesi'kũa'mũ Repaũ. Jā'a ũcuare masime musanukona. Repaũ rajauumucuse Repaũ'te pāi cha'amarumũna tĩ'aja'mũ. Ija'che pa'ija'mũ: Pāi, ñaaũni pẽ'jejũ raimaũna cha'ate'e repaũna pẽ'jemaumucusena ñaaũ raicheja'che Jesucristoji rakuna ña jñanojanaa'me, pẽ'jema'ñe pa'ijũ. Chukuna'te, "¿Keekerumũ rajia'ũ Repaũ?", chijũ s̄eniasamanaa'me musanukona, ũcuare masijũ. ³ Pāi Diore cuasamana, "Re'omũ maire; cu'ache ti'jñeñe peomũ", chijũ pojojũ pa'itona, teana te'erumũ Repaũji rakuna ũcuanũkore r̄ua cu'ache pa'ija'mũ repaũnare, Repaũ'te cha'ama'ñe pa'inare. Ija'che pa'ija'mũ repaũnare: Romi, chĩi sũ'inare, repaũnjẽ'e vesumucusena chĩire jñaarumũ r̄ua asicheji tĩ'amũ. Jesucristo rajache cha'amanare pāi ũcuachi'a repaũnjẽ'e vesurumũna r̄ua cu'acheji katichejẽ'e peoche ti'jñeja'mũ repaũnare pāi.

⁴ Chũ'ũ majapāijana, musanukonata'ni Repaũ'te cuasanajejũ chijachejaja'che pa'ima'ñe Repaũ rajache cha'ajũ pa'inaa'me. Repaũ'te cha'anajejũ raito ña jñanomanejanaa'me musanukona. ⁵ Mai ũcuanũko Jesucristo'te cuasanajejũ miañeja'ñe re'oja'che pa'imasinajejũ Repaũ'te cuasamana chijachejaja'che cu'ache pa'imanaa'me. ⁶ Jā'ajekuna chekuna k̄ānisosinaja'ñe cu'ache pa'ijũ Repaũ'te cha'ama'ñe pa'icheja'che, pa'ima'ñe k̄āimanaja'ñe re'oja'che pa'ijũ cu'ache cho'oma'ñe Repaũ rajachere cha'ajũ Repaũji ratu ña jñanomaneñu mai. ⁷ ũcuachi'a Repaũ'te cuasamana chija'ĩũna k̄ānisosinaja'ñe pa'ijũ re'oja'che pa'ivesujũ

cu'ache cho'ocheja'che cho'oma'ñe pañu mai. Ûcuachi'a Repau'te cuasamana ñamina cono jũ'iñena pa'ijũ re'oja'che cho'ovesũju cu'achechi'a cho'omasicheja'che cho'omaneñu.

⁸ Maita'ni Repau'te cuasanajeju si'arũmu re'oja'che pa'ijũ pañu; Repau neenaame mai. Repau'te rũa chiinajeju jachama'me mai. Ûcuachi'a chekũnare pãi oijũ re'oja'che cho'okaiju pañu. Jesucristo jo'e caje maire sajachere pojoju cha'aju pañu. Ûcuachi'a Repau'ni jovo ai sani pa'ijachere cuasaju cha'aju pañu. Jã'aja'ñe cuasaju pa'ito vati, "Jesucristo'te cuasache jo'kasojũ'u", chinite'aja'mũ maire, Diopi ãsekũna.

⁹ Dios maire vati toana saora chini chẽasi'kũma'mũ. Jesucristoni cuasaju vati toa saima'ñe Repau pa'ichejare ai sani paapu chini chẽa paamu Repau maire. Cu'acheja saiche peoja'mũ maire, ãcuare Jesucristo jũni ro'ikaisi'ejekũna. ¹⁰ Jesucristo maipi Repau'na'me paapu chini jũni ro'ikaisi'kũa'mũ. Jã'ajekũna Repau jo'e cajerũmu chuta'a vajũna pani, reparũmu jũnisosina panijẽ'e ja'me pa'ijanana'me mai Repau'te. ¹¹ Jã'ajekũna musanũkona sãiñechi'a oijũ re'oja'che cho'okaiju pa'iche jo'kasoma'ñe na'a rũa cho'ojũ pa'ijũ'u, ãcuauko si'arũmu na'a rũa re'oja'che pañu chini.

Pablo Jesure cuasanare chu'vachu'ore kũamu

¹²⁻¹³ Asarepajũ'u chu'u majapãijana. Musanũkonare Dios chu'o chu'vaju chũ'unare ña kũkũju pa'ijũ'u. Repanapi re'oja'che chũ'uto jachama'ñe cho'ojũ'u. Ke'rema'ñe pojoju cuasaju pa'ijũ'u repanare; rũa re'oja'chere cho'okaimere repana musanũkonare. Ûcuauko cavama'ñe re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. ¹⁴ Ûcuachi'a ija'che cho'ojũ'u chiime chũkũna musanũkonare: Ñamenare, "Ñamemairo pa'ijũ'u", chiijũ'u. Vajuchũnare, "Vajuchũma'ñe pa'ijũ'u; kokarekoñõ paajũ'u", chiijũ'u repanare. Chekũnare chuta'a Jesucristo chũ'uñe masi cho'ovesũnare pe'ruma'ñe pe'kerũ re'oja'che chu'vaju pa'ijũ'u repanare. Ûcuaukore pe'kerũ i'kaju che'choju pa'ijũ'u. ¹⁵ Ûcuachi'a cuasarepaju pa'ijũ musanũkonare cu'ache cho'onare sãiñe cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Si'arũmu re'oja'chechi'a cho'ojũ Diore cuasanare cho'okaiju, ãcuachi'a Diore cuasamanare cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹⁶ Si'arũmu pojoju pa'ijũ'u. ¹⁷ Repau'te si'arũmu sẽejũ pa'ijũ'u cho'okaau chini. ¹⁸ Si'arũmu Diore pojoju, musanũkonare ãcuauache ti'jñeto, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe i'kaju pa'iche'te chiimu Dios maire, Jesucristo'te cuasanare.

¹⁹ Dios musanũkonare Repau Rekocho'te ãsisi'kũa'mũ Ûcuarekochoji re'oja'chere che'choa'kũ chini. Reparekocho che'choche cuhemanejũ'u musanũkona.

²⁰⁻²² Ûcuachi'a chekũnare Dios chu'ore chu'vañu chini rainare cuhema'ñe repana chu'vachu'o asajũ'u. Repanapi chu'o ãcuarepare chu'vato asa chẽa repana chu'vaju chũ'uñe jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'ata'ni repanapi vati chu'ore jorechu'ore chu'vato asacuheju jachaju che'chemanejũ'u repana che'choche. Musanũkona cu'ache cho'oche peore jo'kaso jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ'u.

²³⁻²⁴ Diopi maire re'oja'che pa'iche ãsikũji cho'okaiũna musanũkona re'oja'chechi'a paapu chini sẽekaimere chũkũna. Musanũkonare chẽa Paakũjekũ, Dios musanũkonare cho'okaikũ'mũ peoche I'kama'kũjekũ. Ûcuauji cho'okaiũna Jesucristo jo'e cajerũmũjatũ'ka re'oja'chechi'a pa'ijũ musanũkona rekoñõ cu'achejẽ'e peorekoñõ paaju cha'ajũ'u.

Musanukonapi jā'aja'ñe pa'ijuna Maire Paaku Jesucristo reparumū,
“Ro'iche peomū inare”, chiiū kuaja'mū Puka'kure Diore.

Cuhacho chu'o saosi'ea'me

²⁵ Musanukona ũcuaja'che Diore sēekaijũ'ū chukuna'te. ²⁶ Repau'te cuasanare ũcuanukore repacheja pa'inare chēse pojojū, chu'o sa kuakaijũ'ū chukuna'te. ²⁷ Maire Paakuji chũ'ukuna chu'ū tochasi'e ie chu'o peore ñajū i'kakaijũ'ū, Repau'te cuasanare ũcuanukore. ²⁸ Maire Paaku Jesucristoji musanukonare re'oja'che cho'okaau.

Pablo

San Pablo Tesalónica vü'ejoopo pa'inare jo'e chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹ Chü'ü, Pablo, Silvanona'me Timoteo ija'ova utija'ova tocha saome müsankonare Tesalónica vü'ejoopo pa'inare Jesuni cuasaju ücuate'eujakuanupü pa'ijü, mai Ja'kü Diona'me Maire Paakü Jesucristo'te ja'me pa'inare. ² Mai Ja'kü Diona'me Maire Paakü Jesucristoji müsankona rekoñoña re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ijü'ü.

Cristo jo'e rairümüna Dios päi cu'ache pa'inare ro'iche chü'üja'mü repaña cu'ache cho'osi'e ro'i

³ Chükuna majapāijana, müsankona re'oja'che pa'iche'te cuasaju Dioni si'arümü, "Re'orepamü, Ja'kü", chiiche pa'imü chükuna'te. Jã'aja'ñe cho'oto re'omü, müsankonapi si'arümü Repañi na'a rüa masi cuasaju chekunanani na'a rüa oijü re'oja'che cho'okaijü pa'ijuna. ⁴ Jã'ajekuna chükuna müsankona Jesure masi cuasaju pa'iche'te chekuchejña pa'inani Jesucristo'te cuasakanupüäre pojojü küame. Müsankonapi rüa cu'ache ti'jñecojñonata'ni Repañi ücua cuasaju re'oja'che pa'ijü ñojuna küame chükuna. ⁵ Jã'aja'ñe masi cuasaju ie masime mai: Päi pa'iche cuasa ña ücuarepa chü'ükü'mü Dios. Jã'ajekuna müsankonare Repañ chiiche'te cho'ojü cu'ache cho'ocojñonare, "Re'onaa'me ina", chiiü Ücuau pa'ichejana saja'mü Repañ.

⁶ Dios ücuarepa chü'üküjekü maire cu'ache cho'ojü pa'inare repaña cu'ache cho'osi'e ro'ia'jü chini säiñe chü'üja'mü. ⁷ Reparümü Maire Paakü Jesús jo'e rairümü Diopi cho'okakuna mai cu'ache cho'ocojñoñeji si'asöna pani vajúsojanaa'me mai. Jesús Repañ neena ángeles rüa masinana'me raijü toana'me miañe ñoñe raijanaa'me. ⁸ Rani Dioni cuasacuhejü Repañ Jesús pa'iche küachü'ore jachajü pa'inare vati toana saoja'mü Repañ, repaña jachasi'e ro'i. ⁹ Vati toa Dios Peore Masiüji Re'okü peochejajekü re'oja'chejẽ'e peochejare ai saocojñosina si'arümü uujü pa'ijanaa'me. ¹⁰ Repañ jo'e raiumucuse Jesús, Repañ'te cuasanani Repañ neenani pojocojñora chini re'oja'che ñoü raija'mü. Müsankona ücuachi'a chükuna chü'vachü'o asa chëa cuasanajepü Repañ'te ja'me pojojanaa'me reparümü.

¹¹ Jã'ajekuna müsankonare mai Cuasakü'te Diore si'arümü sëekaijü pa'inaa'me chükuna, müsankonani Repañ chëa paanani ña, "Re'onaa'me ina", chiiü re'oja'chere ísia'kü chini. Ücuachi'a Repañ masicheji cho'okaiuna müsankona re'oja'che cho'oñu chiiche'te peore cho'ojü paapü chini sëekainaa'me chükuna. Ücuachi'a Jesuni cuasaju re'oja'che cho'omasia'jü chini sëekainaa'me chükuna. ¹² Müsankonapi jã'aja'ñe re'oja'che pa'ito Jesús Maire Paakü jainükore päi pojocojñoja'mü. Ücuachi'a Repañji mai Cuasaküji Diopi Maire Paakü Jesucristona'me oijü cho'okaijuna müsankonapi rüa re'oja'che cho'o ñojuna pojojajmü Repañ müsankonare.

2

Maire Paakü jo'e raijachere küatü

1-2 Chukuna majapāijana, chura Maire Paaku Jesucristo jo'e rani maina'me pa'ijachere kuamu chu'u. Jā'ajekuna musanukonare pāipi tīiñe che'choju, "Maire Paaku jo'e ranicuhasi'kua'mu", chiito kukamañe jachajũ'u repanare, chiimu chu'u. Chekurumu repana Dios chu'o kuanañañe i'kaju jā'apāani chu'ore ra kuaju jā'apāani utija'ovana chu'o tocha sao, "Pablo tochasi'ea'me ie", chiiju jorejanaa'me repana. ³ Pāi musanukonare jā'ajañe joreju i'kache jmakarujē'e asamanejũ'u. Jesucristo jo'e rairumu ija'che pa'ija'mu: Pāi jainuko Dioni jachaju cu'ache cho'ojū pa'irumuna pāi chũ'uku te'eu Cristo'te rua cuhekūji charo raija'mu, cu'acheja ai saocojñojau. Repau raisirumuna Jesucristo na'a cho'jēpi jo'e raija'mu. ⁴ Repau charo raijau Diore rua cuhekūjeku, repauchi'a pojocojñora chini Diore cuasanare ũcuanukore cuasaũseku cavaku pāi ñaju'te Dios vu'e ujavu'ena kaka ruu, "Diorepau'mu chu'u", chiija'mu.

⁵ Chu'u musanukonare ja'me pa'irumu ũcuare kuasi'kua'mu. ¿Jā'a cuasamañe musanukona? ⁶ Repau Cristo'te cuheku Diopi ũsekuna chuta'a raima'mu. Repau Dios ũsemarumuna raija'mu Cristo'te cuheku. Chura jā'a masime musanukona. ⁷ Vati ai irumu rope'e chũ'uku pa'imu pāipi Dios chiiche'te cuheju cho'omanea'ju chini. Jā'ata'ni Diopi ũsekuna repau cho'ora chiiche peore cho'ocu'amu. Dios Repau'te ũseamarumujatu'ka vati cho'oche ũseku pa'ija'mu. ⁸ Dios ũsemarumupi vua pāiu vati ai neekūjeku Cristo'te cuhekūji rua si'ache cho'o ñoja'mu. Jā'ata'ni Maire Paaku Jesús re'oja'che ñou rani repau cho'oche'te ũseku i'kachechi'api vanisoja'mu repau'te. ⁹ Repau Maire Paaku chuta'a raimarumu repau cu'ache pa'iku rani vati aipi cho'okaiuna rua masiku Jesús saocojñosina cho'ocheja'che pāijē'e cho'ovesuche'te si'ache joreku cho'oja'mu. ¹⁰ Ũcuachi'a pāi vati toa saina repau joreku si'ache cu'ache cho'oche cuasajanaa'me, ũcuani chini. Dios chu'o ũcuarepare asacuheju Jesure jovomanesinajēju vati toana sani cho'osojanaa'me repana. ¹¹ Jā'ajekuna Dios repanare Repau chu'o asa chēañe ũsemu jorechu'ore cuasaajū chini. ¹² Jā'ajañe pa'iju repana cu'ache cho'oneeñe'te jo'kasocuheju Repau chu'o ũcuarepare asacuhesinajēju ũcuanuko vati toana sani cho'osojanaa'me repana, cu'ache cho'osi'e ro'i.

Repau'na'me re'oja'che paaru chini Dios chēacojñosina pa'iche'te kuamu

¹³ Chukunata'ni musanukona re'oja'che pa'iche'te cuasajuna Dioni si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiche pa'imu. Dios musanukonare Ũcuau Rekochoji cho'okaiuna Jesuni cuasaju jovosina Repau neenajēju Ũcuana'me ai re'oja'che paaru chini chēasomū, Repau chuta'a chejajē'e cho'omarumuna. ¹⁴ Musanukonapi chukuna chu'vachu'ore Jesucristo'te cuasache kuachu'ore asa chēa Repauni cuasaju jovo Maire Paaku Jesucristo pa'ichejare ai sani pa'iju Ũcuau pa'icheja'che re'oja'che paaru chini chēasomū.

¹⁵ Jā'ajekuna, chukuna majapāijana, musanukona Jesure cuasache ũhasomañe cuasaju chukuna sani chu'vasi'ena'me utija'opi tocha saojū che'chosi'e cavesumañe cuasaju pa'ijũ'u. ¹⁶ Repau Maire Paaku Jesucristo mai Ja'ku Diona'me oiū cuhamañe re'oja'che cho'okaiū pa'iku'mu, maipi pojōju pa'iju re'ojarekoñō paa'ju chini. Ũcuachi'a maire Repau pa'icheja sani re'oja'che pa'ijache jo'kasi'kua'mu, maipi repare cuasaju pojōju cha'aju paaru chini. ¹⁷ Ũcuauji musanukona rekoñōana cho'okaaū re'oja'che cho'o koka paaju pojōju i'kaju re'oja'chechi'a cho'ojū paaru chini.

3

Dioni sēekaapu chini Pablo i'kasi'ere kuumu

¹ Chukuna majapāijana, Diore sēekaijū'u, chukuna chu'vachu'ore pāipi ũcuauachejña pa'inapi na'mi asa chēa musanukona cho'osi'ēja'che pojojū Jesuni cuasajū jovaajū. ² Ūcuachi'a pāi cu'ache cho'onapi chukunani cu'ache cho'omanea'jū chiijū sēekaijū'u chukuna'te. Pāi ũcuarepanuko Diore cuasanachi'ama'me. ³ Jā'ata'ni Maire Paaku ũcuarepa cho'okujeku vati ai musanukonare cu'ache cho'oche ũseku cho'okaija'mu re'oja'che cho'o koka paaa'jū chini. ⁴ Ija'che cuasajū pa'ime chukuna: "Mai repapani cho'oa'jū chini chū'u jo'kasi'e Maire Paakuji cho'okaiuna irumu cho'ojū pa'icosome repa. Ūcuachi'a na'a pa'isirumu cuhama'ne ũcu cho'ojū pa'ijacosome", chiijū cuasame chukuna musanukonare. ⁵ Maire Paaku Jesucristoji cho'okaa musanukonare, Repa pa'icheja'che re'oja'che pa'imasiyū cu'ache ti'jñetojē'e koka paajū Repauni cuhasoma'ne ũcu cuasajū Dios pāi ña oicheja'che sāiñechi'a oijū re'oja'che cho'okaijū paapu chini.

Ñamema'ne cho'oche cho'ojū pa'iche'te kuumu

⁶ Asarepajū'u, chukuna majapāijana. Maire Paaku Jesucristoji chū'ukuna musanukonare ija'che chū'u jo'kame chukuna: Mai majapāiujaja'iu ũcuauakuji ñameku cho'oche cho'ocuhekuji chukuna che'chosi'e jachaku cho'oma'kure ja'me pa'imanejū'u. ⁷ Chukuna musanukonare ja'me pa'irumu cho'ojū pa'isi'ēja'che cho'oma'to cu'amū. Jā'a masime musanukona. Reparumu ñamema'ne cho'oche cho'ojū pa'isinaa'me chukuna. Musanukonare ũcuaja'che chukuna cho'osi'ēja'che cho'ojū pa'iche chiimū. ⁸ Reparumu chukuna, āu chekuna nee ro'ima'ne āimanesinaa'me. Jā'aja'ne cho'oma'ne musanukonani te'euterejē'e karache'te cho'ocuhejū umucujñana'me ñami cho'oche cho'ojū pa'isinaa'me chukuna. ⁹ Jā'ata'ni chukunapi musanukonani, "Kuirajū'u chukuna'te", chiijū sēni cu'are cho'omanera'asinaa'me. Ūcu musanukonapi chukuna pa'iche'te ña chēa ũcuaja'che cho'ojū paapu chini ñamema'ne cho'oche'te cho'ojū chukuna'te kuiraa'jū chini sēemanesinaa'me. ¹⁰ Reparumupi vaa ija'che chū'ujū pa'inaa'me chukuna: "Pāiu ñameku cho'oche cho'ocuheku āu āimanea'ku", chiinaa'me chukuna.

¹¹ Musanukona pa'iche ija'che asajū pa'ime chukuna: Musanukona te'ena cho'oche jmamakarujē'e cho'oma'ne rupū pa'ijū ku'ijū chekuna pa'iche'te ña cutujū pa'ijuasome. ¹² Jā'aja'ne pa'inare Maire Paaku Jesucristo neenajejūna re'oja'che pa'ijū cho'oche'te ñamema'ne cho'ojū repa'ne karache'te koo paaa'jū chini chū'una'a'me chukuna.

¹³ Chukuna majapāijana, musanukona re'oja'che cho'oche jmamakarujē'e cho'o ca'nasomanejū'u. ¹⁴ Ija'ova utija'ova chukuna chū'ujū tocha saochete ũcuauanapi ña jachato repa pa'iche'te ña masi ja'me pa'imanejū'u, kukuso re'oja'che paapu. ¹⁵ Jā'ata'ni repa'ne cuhemanejū'u. Musanukona majapāijanare pe'kerū i'kajū chu'vajū'u, repa'ne ũcuamakarū jā'aja'ne cho'oa'jū chini.

"Diopi re'oja'che cho'okaa", chiimū chu'o saosi'ea'me

¹⁶ Maire Paaku, re'oja'che pa'iche īsi Ai, Ūcuauji ja'me pa'iu re'oja'che pa'iche si'ache rekoñoāna si'arumu cho'okaiū paa musanukonare.

¹⁷ Chu'u Pablo, inukoru chu'o saochechi'a chu'urepauji tochamū. Utija'o chu'u tocha saoja'o si'aja'orūā ija'chechi'a tochaku'mū chu'u. Ijamajña

tochakũ'mũ chũ'ũ. ¹⁸ Maire Paakũ Jesucristoji mũsanũkonare ũcuanũkore
re'oja'che cho'okaũũ. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Timoteo'te charo chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

1-2 Dios maire vati toa uuche Æsekaikũji chũ'ũna chũ'u, Pablo, Maire Paakũ Jesucristo saosi'kũpi mũ'ũre Timoteo'te ija'ova utija'ova tocha saomũ. Chũ'ũpi chũ'vakũna Dios chũ'o asa chẽa Jesure cuasakũ jovosi'kũjekũ chũ'u chĩija'iu pa'ikũ'mũ mũ'u. Mai Ja'kũ Diona'me Maire Paakũ Jesucristo mai pojojũ cha'ache Īsijaũpi oiũ rũa re'oja'che pa'iche'te cho'okaamũ mũ'ũre, re'oja'che paamũ chini.

Jorechũ'o che'choũseche'te kũamũ

3 Chũ'u icheja Macedonia cheja raipi'rarũmũ mũ'ũre cho'oa'kũ chini chũ'u jo'kasi'ere ũcua cho'okũ paamũ chini jo'e chũ'ũmũ chũ'u mũ'ũre, ũcuachejare Efeso vũ'ejoopo'te saima'ne pa'iu jorechũ'o che'chona che'choche'te ũseku paamũ chini. 4 Jã'aja'ne cho'okũ repanare cuhama'ne ũcua i'kakũ pa'ijũ'u, repanapi aichũ'ona'me aipãi pa'isi'e cuhama'ne si'arũmũ cutujũ pa'iche'te jo'kasoa'jũ. Jã'aja'ne cutujũ sãĩnechi'a ke'reme. Dios cho'okaiche jã'aja'ne cutucheji asa chẽa cuasajũ jovoma'me Jesure.

5 Repanapi pãire chekũnani ña oiũ re'oja'che cho'okaijũ paapũ chini jã'aja'ne chũ'ũmũ chũ'u. Pãĩ repana rekoñoã cu'achejẽ'e cuasama'ne cu'ache cho'omanajejũ sũma'ne pa'imana Dioni masi cuasajũ chekũnare pãĩ oimasime. 6 Mũ'u pa'icheja pa'ina te'ena jã'aja'ne re'oja'che pa'iche'te cavesũso peoche cutuchũ'ore asajũ pa'ime. 7 Dios chũ'u jo'kasi'e che'choũũ chiinata'ni repa chũ'ũsi'e kũachũ'o asavesũme repana. Rũa masiche cuasoche cutunata'ni vesũme repana.

8 Iere masime mai: Dios chũ'ũsi'e re'oja'imũ. Jã'ata'ni Repaũ cho'ora chini chũ'u jo'kasi'e masiche pa'imũ. 9 Re'oja'che pa'inani chũ'ũkũ jo'kasi'emaũasomũ jã'a. Ija'che cho'onapi repana cu'ache cho'ochẽ'te cuasa masi jo'e cho'omanea'jũ chini jo'kasi'easomũ: Repa chũ'ũsi'e jachanana'me chũ'ũnare cuhenare, Diore cuhenana'me cu'ache cho'onare, Diore vajũchũmarũ Repaũ'te pojomajũnarũã cho'ocuhẽnare, pũka'kũpãĩ vanisonana'me chekũnare vanisonare, 10 rũjoromi peonare romineenana'me ũjũpãĩ peonare ũmũneena, ũmũpãĩ ũcuajanare ũmũneenana'me romi ũcuajanare romineenare, pãĩ ũcuajanare chẽa kuripi ĩsisonare, jorechũ'o cutunana'me pãĩ chẽañe chũ'ũnare roijũ jorenana'me cheke si'ache cu'ache cho'ojũ Dios chũ'ũñe'te jachajũ re'oja'che cho'ocuhejũ pa'inare. 11 Jesucristo'te cuasache kũachũ'o ũcuarepare jachame repana. Repachũ'o Dios Re'okũ chũ'ũre jo'kasi'ea'me chũ'ũpi ku'iu chũ'vakũ paamũ chini.

Repaũ'te oiũ Dios cho'okaisi'ere kũamũ Pablo

12 Chũ'ũpi koka paakũ Repaũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini Maire Paakũ Jesucristo chũ'ũre chẽa sao cho'okaimũ. "Chũ'u chũ'ũñe masi cho'oja'mũ ikũ", chiiũ Repaũni cho'ochẽ'te cho'okaamũ chini chũ'ũre chẽasi'kũamũ Repaũ. Jã'ajekũna, "Re'orepamũ", chiiũ pa'ikũ'mũ chũ'u Repaũ'te. 13 Aperũmũ chũ'u Repaũ'te Maire Paakũ'te rũa cu'ache cutusi'kũamũ. Chũ'ũni teakũna Repaũ neenare rũa cu'ache cho'okũ pa'isi'kũamũ chũ'u, repanani cacũ'ora chini. Jã'aja'ne cho'okũ'teta'ni Dios chũ'ũre oiũ chẽasi'kũamũ, Repaũni cuasamaũ pa'ivesũkũ cho'okũna. 14 Jã'aja'ne cho'o Maire Paakũ Jesucristo

chũ'ure oiũ re'oja'che karama'ñe ĩsisi'kua'mũ, chũ'upi Repaũni masi cuasaku pãire chekũnani oiũ cho'okaiũ paaũ chini.

¹⁵⁻¹⁶ Ie chũ'o ũcuarepajekũna jachama'ñe cuasache pa'imũ maire ũcuanũkore: Jesucristo icheja cheja pãire, cu'ache cho'onani ũcuanũkore jũni ro'ikasa chini raisi'kua'mũ, mai cu'are Repaũji jũni ro'ikakũna maipi vati toa saimanea'jũ chini. Jã'ajekũna Dios chũ'ure te'eũ chekũnare ũcuanũkore na'a rũa cu'ache cho'osi'kureta'ni oiũ Repaũ Jesucristo jma-makarũjẽ'e pe'ruma'ñe cha'aku pa'iche cho'o ñosi'kua'mũ chekũnare, Repaũni cuasaju jovo Ũcuaũna'me ai pa'ijanare. ¹⁷ Jã'ajekũna Diore Peore Paaku'te Si'arũmu Pa'ikũta'ni Ñoma'kure, "Peore Masiũji rũa re'oku'mũ mũ'u", chiiũ Repaũ'techi'a Ũcuate'eũ'te cuhama'ñe si'arũmu pojojũ paũu mai. Jã'aja'ñe paaũ.

¹⁸ Asarepajũ'u, chũ'u chĩija'iu Timoteo. "Ija'che pa'ijũ'u", chiiũ chũ'vamũ chũ'u mũ'ure: Dios chũ'o kũana kũasi'ere ũcuarepa cho'oku cu'ache ti'jũnetojẽ'e cu'are cava cajejani Jesure cuasache ũhasomanejũ'u. ¹⁹ Ũcua masi cuasaku cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijũ'u. Chekũna te'ena re'oja'che cuasaju pa'iche'te jo'kaso cacu'asojũ pa'ime. ²⁰ Jã'aja'ñe cho'osinaa'me Himeneona'me Alejandro. Jã'ajekũna repanare vati aini jo'kasi'kua'mũ chũ'u, repanapi kũku Diore cu'ache i'kama'ñe pa'iche'te che'chea'jũ chini.

Diore pojoche chũ'vache'me

2

¹ Ie rũa chũ'vamũ chũ'u mũ'ure: Ũcuanũkore pãi Dioni re'oja'chere sũekaiũ, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiũ pa'ijũ'u Repaũ'te. ² Maipi ainani, chũ'ũnani ũcuanũkore Dioni sũekaiũ pa'ito repana maire re'oja'che chũ'ũjũ pa'ivesache cho'omarũna Repaũ'te cuasache'te ũsecojũoma'ñe ũcua cuasaju re'oja'che pa'ijũ chekũnare re'oja'che cho'okaiũ pa'ijanaa'me mai. ³ Re'oja'chea'me jã'a. Dios maire vati toa sani uuche Ũsekaikũ jã'aja'ñe re'oja'che sũekaiche asa pojomũ. ⁴ Repaũ Dios pãi ũcuanũkore Repaũ chũ'o ũcuarepare asa chẽa Jesuni cuasaju jovo Ũcuaũna'me ai paapũ chiimũ. ⁵ Dios Ũcuate'eũ'mũ. Ũcuachi'a maire I'kakaikũ pãiu Ũcuate'eũ'mũ; Jesucristoa'mũ Repaũ. Jesucristochi'aa'mũ maire Diona'me re'oja'che paapũ chini Cho'okaikũ. ⁶ Repaũ Jesucristo cho'okaicuhema'ñe maire pãi ũcuanũkore cu'a jũni ro'ikaisi'kua'mũ. Jã'aja'ñe cho'o Dios maire ũcuanũkore vati toa uuche ũsekasa chiiche cho'o ñosi'kua'mũ Repaũ, Dios chiisirũmũjekũna. ⁷ Chũ'u i'kache ie chũ'o ũcuarepaa'me. Jorema'mũ chũ'u. Dios chũ'ure Jesús saosi'kure ũcuare kũaa'kũ chini chũ'u jo'kasi'kua'mũ, judío peonani Repaũ chũ'ore ũcuarepa Repaũ'te cuasache kũachũ'ore che'chokũ ku'iu paaũ chini.

⁸ Jã'aja'ñejekũna pãi si'achejũna pa'inare, cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ, chekũnare ke'rejũ pe'ruma'ñe re'oja'che pa'ijũ Dioni sũejũ pa'ijũ'u, chiimũ chũ'u. ⁹⁻¹⁰ Romire ija'che chũ'vamũ chũ'u: Romi re'oja'che paũu chĩna kãña re'ojakãña ju'icheji re'oja'che ñoñechi'a cuasama'ñe rekoñoã pa'iche'te na'a rũa cuasaju pa'ijũ'u. Pe'kerũ pa'ijũ mũsanũkona rekoñoãpi masi cuasaju re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u; romi Diore cuasana pa'iche'me jã'a. Jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ina repana rekoñoãpi re'oja'che pa'iche cho'o ñome. Pãipi mũsanũkonani chiapũ chini raña si'ache rũarepa veni care'va, kãña rũa ro'ikãñana'me ko'siũa, pachokuri cho'osimajũaruã ju'ijũ pa'imanejũ'u. Ũcuachi'a mũmũpãipi mũache ñaa'jũ chini ju'ijũ pa'imanejũ'u.

11 Pāi Dioni pojoñu chini chi'irumũ umupāi ña kũkũju pa'ijũ cutuma'ñe Dios chũ'ore asa chēajũ pa'ijũ'ũ. 12 Romipi umupāire chũ'ujũ che'chojũ i'kama'ñe pa'ijũ'ũ, chiimũ chũ'ũ. 13 Ija'chea'me: Dios aperumũ Adanni charo cho'oasomũ, na'a cho'jena Evare. 14 Repanare cho'osirumũ Eva Dios chũ'usi'ere jachako re'oja'chere cho'ovesuko vatipi jorekũ chũ'ũna asa chēa charo cu'ache cho'oasomo. Repao ũjũ Adán vati jorekũ chũ'ũñe, "Ūcuarepama'mũ ie", chiimũ masakũta'ni ũcua cho'oasomũ. 15 Aperumũ pa'isi'ko jā'aja'ñe cho'osi'eta'ni musanũkona romi Dioni masi cuasajũ, chekũnare oijũ re'oja'che cho'okaijũ pa'ijũ, cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'imasiũ chĩire masi paato re'oja'che pa'ija'mũ musanũkonare.

Jesure cuasakuanupũ chũ'ũna pa'iche'te kũamũ

3

1 Ie chũ'o ũcuarepa'a'me: Pāiũ ũcuachũkũji Jesure cuasakuanupũ chũ'ũkũ pasa chiito rũa re'omũ. 2 Jā'ata'ni repanare chũ'ũkũ re'oja'che pa'imasia'kũ, pāipi repaũni ñajũ i'kamanea'jũ chini. Rũjore ũcuate'eo'te paa'a'kũ. Masi cuasakũ cu'are jũvokũ re'oja'che pa'iu pāi ña kũkũcojñokũ paaũ. Ūcuachi'a pāi so'ña rainare si'arumũ tijña repaũ vũ'ena cuaa kuirakũ āu āukũ kãĩñejatũ'ka jo'kakũ paaũ. Ūcuachi'a Dios chũ'o che'chomasikũ paaũ. 3 Conore jũ'iu cavakũ pa'imanea'kũ. Pe'kerũ pa'iu ke'rema'ñe, kurineekũ pa'imanea'kũ. 4 Repaũ vũ'e pa'inare masi paa'a'kũ. Ūcuachi'a mamachĩi repaũ'te ña kũkũju repaũ chũ'ũñe jachama'ñe cho'onare paa'a'kũ. 5 Pāiũ repaũ vũ'e pa'inare chũ'ũvesukũ Diore cuasakuanupũ, ¿je'se chũ'ũja'ũ? 6 Ūcuachi'a Jesure cuasanare chũ'ũjaũ Repaũ'te apucasaku jovosi'kupĩ pa'imanea'kũ, chekũrumũ repaũ pa'iche'te rũarepa meñe cuasakũ pojokũ vati ai ti'jñecojoñosi'ēja'che ti'jñecojoñokũ. 7 Ūcuachi'a Jesure cuasamana ña kũkũ re'oja'che cutu-cojoñokũ paaũ, pāipi repaũni ke'rejũna sãĩñe pe'rukũ vatini cacũ'ocojoñokũ.

Repakuanupũ chũ'ũnare cho'okaina pa'iche'te kũamũ

8 Repakuanupũ chũ'ũnare cho'okaina ũcuachi'a pāi chekũna ña, vajũchũcojñona paarpũ. Repana i'kache chũ'o jmamakarũjē'e jorema'ñe paarpũ. Cononeema'ñe paarpũ. Ūcuachi'a jorejũ kuri kooñu chiimana paarpũ. 9 Dios chũ'o mai cuasache ũcuarepare cuhasoma'ñe cuasajũ paarpũ. Cu'ache cho'omanajejũ oima'ñe paarpũ. 10 Repanare chũ'ũnare cho'okaiche jo'kara chini charo repaũna pa'iche'te rũa jeerumũ ñañe chiimũ. Repanapi re'oja'che pa'ito jā'aja'ñe cho'oche jo'kare'omũ repanare. 11 Repana rũjoromi ũcuaja'che chekũnare cu'ache cutuma'ñe pe'kerũ pa'ijũ, cononeema'ñe pa'ijũ, repaũna cho'oche peore masi cho'oju, pāi chekũnare ña kũkũcojñona paarpũ. 12 Jesure cuasana chũ'ũnare cho'okaikũ rũjore ũcuate'eo'te paa'a'kũ. Ūcuachi'a repaũ mamachĩi re'oja'che masi chũ'ũkũ repaũ vũ'e pa'inare ũcuanũkore masi paa'a'kũ. 13 Repaũna chũ'ũnare cho'okaina repaũna cho'oche chekũnare masi kuirani rũa ña kũkũcojoñojanaa'me. Ūcuachi'a repaũna Jesure cuasache kũavajũchũma'ñe chekũnare kũajanaa'me.

Dios kũasi'e mai cuasachũ'o ũcuarepa pa'iche'te kũamũ

14-15 Na'mi sani ñara chiimũ chũ'ũ mũ'ũre. Jā'ata'ni chekũrumũ saicũ'akũna chũ'ũpi pesa saima'to mũ'ũpi masia'kũ chini ija'ova utija'ova Dios neena pa'iche che'choche'te mũ'ũni chũ'vakũ tocha saomũ chũ'ũ, mũ'ũpi repacheja pa'inani che'choa'kũ chini. Repaũna Diore Si'arumũ

Pa'ikũ'te cuasakuanupũ Repau chũ'o chekũnani kũajũ paapũ chini Ũcuauji cho'okaiũna asa cuasanaa'me. ¹⁶ Diore ja'me pa'ire'оче'te Repau kũamanesi'ere churana Ũcuauji kũaũna mai asa chẽa cuasachũ'o ũcuarepajekũ rũa re'oja'imũ. Ija'che cuasanaa'me mai:

Icheja chejare pãi ca'nivũ paakũ rani paniasomũ Cristo.

Dios Rekochoji cho'okaiũna Repau cu'achejẽ'e cho'oma'ñe pa'iche ñaasome pãi.

Angeles ũcuachi'a Repau cho'оче ñajũ paniasome.

Repau pa'iche si'avãjũpãire kũakaisi'ejekũna pãi si'achejña pa'ina cuasame Repau'te.

Cheja pani pi'ni Dios pa'ichejana cũnaũmũna jo'e mũnisoasomũ Repau.

Jesure cuasache jo'kasona pa'iche'te kũamũ

4

¹ Jã'ata'ni Dios Rekochoji masi kũaũna ie masime mai: Cristo chuta'a raimarũmũ Repau'te cuasana pãi te'ena Repau'te cuasache ũhaso vatipi chũ'ũkũna pãi jorena che'chochũ'ore asa chẽa cuasajũ pa'ijanaa'me. ² Sẽ'sevũchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ijũ jorena chũ'ore asa jachama'ñe cho'oju pa'ijanaa'me repana. Repana jorena cu'ache cho'oju che'chesosinajejũ repanani cuasomaũna repana cu'ache cho'оче oimanaa'me. ³ Repana jorena romi vejache ũseme. Ũcuachi'a ãu te'emajñaruã ãiũseme repana. Repa ãu Dios cho'osi'ea'me, Repau'te cuasanapi chũ'o ũcuarepare masijũ Repauni, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiju ãijũ paapũ chini. ⁴ Æu Dios cho'osimajñaruã peore re'oja'chea'me. Jã'ajekũna ãimajñaruã ũcuauamajñaruãre jñaani cuhema'ñe pojojũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiju ãire'omũ maire. ⁵ Jã'ajekũna Dios, "Re'omũ ie", chiisi'ere ãure maipi Ũcuauũni sũejũna ãsikũna jñaã ãito re'omũ.

Jesucristo chũ'ũñe masi cho'okaina pa'iche'te kũamũ

⁶ Mũ'ũ cuasakũ pa'iche'te Dios chũ'o ũcuarepare Repau'te cuasache kũachũ'ore si'arũmũ ñakũ che'chekũ mai majapãijanani jã'are che'chokũ pani Jesucristo'te cho'uche masi cho'okaikũ pa'ija'mũ.

⁷ Jã'ata'ni aichũ'o pãi cuasache jorechũ'o Dios chũ'oma'ñe asacuhekũ cho'oma'ñe pa'iu Dios chiichechi'a si'arũmũ na'a rũa cho'okũ che'chekũ pa'ijũ'ũ. ⁸ Mai ca'nivũãpi koka peoca'nivũã pa'imaneakũ chini, cho'uche'te rũa cho'oto re'omũ. Jã'ata'ni rekocho pa'iche Diore cuasajũ cho'uche'te na'a rũa cuasakũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oto icheja cheja pa'irũmũchi'a re'oma'ñe jũnisosirũmũjatũ'ka re'oja'mũ maire. ⁹ Ũcuarepaa'me jã'a. Pãipi ũcuauũko jã'are cuasato re'omũ. ¹⁰ Jã'aja'ñejekũna pãipi ũcuare cuasaa'ju chini, Diore Si'arũmũ Pa'ikũ'te maire re'oja'che cho'okaijachere cha'ajũ pojojũ Repau'te cho'uche rũa cho'okaiju pa'inaa'me mai. Repau pãi ũcuauũkore vati toa sani uuche Ũsekaimasikũ'mũ. Jã'ata'ni Repau'te cuasanarechi'a uuche Ũsekaikũ'mũ.

¹¹ Ie chũ'o chũ'ũ mũ'ũre chũ'vache repacheja pa'inare chũ'ũkũ che'chokũ pa'ijũ'ũ, peore masi cho'oju paapũ. ¹² Repanare Jesure cuasanare re'oja'che i'kakũ pa'ijũ'ũ. Ũcuachi'a mũ'ũ re'oja'che pa'iu Diore masi cuasakũ cu'achejẽ'e cho'oma'ñe pa'iu chekũnare oiũ re'oja'che cho'okaiũ pa'iche cho'o ñojũ'ũ repanare, ña chẽa ũcuaja'che cho'oju paapũ chini. Mũ'ũpi jã'aja'ñe cho'oto pũsũ'teta'ni mũ'ũre ña kũkũju pa'ijanaa'me repana. ¹³ Chũ'ũ mũ'ũ pa'icheja sairũmũjatũ'ka repanare si'arũmũ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e repana ũcuauũko asajũ'te ñakũ chũ'vakũ che'chokũ pa'ijũ'ũ.

14 Jesure cuasana aina mu'ure jũjũnari jajuna Dios Rekocho mu'ure jo'kasi'e chekunare cho'okaimasiche cuhasoma'ne cho'oku pa'ijũ'u.

15 Chu'u mu'ure chu'vachu'o cho'o ca'nasoma'ne peore masi cho'oku pa'ijũ'u, pãipi ũcuauako mu'u si'arumu na'a re'oja'che pa'iche'te ñaju paapu. 16 Ñarepakũ re'oja'che pa'iu masi che'choku pa'ijũ'u. Mu'upi jã'aja'ne ũhasoma'ne re'oja'che cho'oku pa'ito Diopi raa re'oja'che cho'okaijamũ mu'ure, mu'u che'chonare ũcuachi'a.

Jesure cuasanare kuiraju chũ'uñe'te kumũ

5

1 Umupãi mu'ure na'a raa ainarejẽ'e ke'rema'ne mũa'kupãijanare pe'kerũ i'kaku chu'vaku pa'ijũ'u. Põsupãire mũche'uchĩijanare re'oja'che che'choku pa'ijũ'u. 2 Romi mu'ure na'a raa ainare mũa'koromijanare chu'vaku pa'ijũ'u. Romichĩi mũche'oromijanare cu'ache cho'oma'ne pa'iu re'oja'che che'choku pa'ijũ'u.

3 Va'jeva'nare kuiranare peonare ña oiũ kuiraku pa'ijũ'u. 4 Jã'ata'ni va'jeva'ore chĩi paako'te repao chĩipi kuiraa'ju. Chĩi peokoji majana-jechĩichi'a paako'te ũcuauapi kuiraa'ju repao'te. Ūcuachi'a Dioni masi cuasaju re'oja'che cho'ochete che'che pũka'kupãi repanare oiju re'oja'che kuirasi'ejache repaña majapãire sãine kuirato pojomu Dios. 5 Va'jeva'o te'eo pa'io chuova'o pa'iva'o Dioni cuasako Repau cho'okaijachere pojoko cha'ako umucujũana'me ñami Repau si'arumu cuhama'ne s̃eo pa'imo. Jã'aja'ne pa'iva'nani cho'okaũ chiime mai. 6 Jã'ata'ni chekũna va'jeva'na repanare uachechi'a ũcuauache cu'ache cho'ojũ pa'ina vajunata'ni repaña rekoñoã jũnisosinaja'ne pa'ime. Jã'aja'ne pa'inare cho'okaicuheme mai. 7 Ūcuachi'a repacheja pa'inare majapãi kuirache'te che'chojũ'u, re'oja'che pa'ijũna chekunare repaña pa'iche'te ñaju cu'ache cutucu'aa'ku. 8 Mai majapãi kuirache pa'imũ maire. Na'a so'o majapãijẽ'e cuasaju ũcuate'eko'a pa'inare majapãirepa na'a raa cuasaju kuirache pa'imũ maire. Jã'aja'ne cho'omaneni Diore cuasana pa'iche pa'imanajeju Repau'te cuasamanare na'a raa cu'ache cho'ome mai.

9 Jesure cuasakuanupu kuiracojũojanare va'jeva'nare ija'che pa'inarechi'a repaña mami tochajũ'u: Ejuãpi ũcuate'enare pa'isinapi sesentarepaũsurumu na'a raa paanarechi'a. 10 Ūcuachi'a re'oja'che cho'o ñojũ pa'ina paapu: Mamachĩi re'oja'che jojasina paapu, repaña vũña rainare pãi pojojũ re'oja'che cho'ojũ pa'ina paapu, Jesure cuasanare re'oja'che cho'okaiju pa'ina, chuova'na pa'inare re'oja'che cho'okaiju pa'ina, re'oja'che si'ache peore cho'ona paapu.

11 Jã'ata'ni va'jenare na'a romichĩi mami tochamanejũ'u. Chekurumu repanare uache'te cho'ojũ jo'e umũ vejaso repaña Jesucristo'te cho'okaiche'te jo'kasojũ. 12 Jã'aja'ne cho'oni repaña cho'ojanaa'me chiisi'ere jorejũ cho'omaneni cu'ache cho'ome. 13 Ūcuachi'a repaña va'jena na'a romichĩi si'arumu ku'ichechi'a pa'ijũ chekunani pãire cu'ache cutujũ ñamena carũniso Jesure cuasana i'kama'ñere i'kaju pa'inaa'me. 14 Jã'ajekũna va'jenare na'a romichĩi jo'e umũ veja chĩi paaju vũ'e kuirana paapu, chiimũ chu'u, maire cuhenapi repañani cu'ache cutumanea'ju chini. 15 Chekũna va'jeva'na te'ena Jesure cuasache jo'kaso vati ai chũ'uñe'te cho'ojũ pa'ime.

16 Romio ũcuauako Jesure cuasakoji repao majapãire va'jeva'nare paani kuirako paao, Jesure cuasakuanupu pa'inani raa'arepa kuirache

chiimaneakũ. Jã'aja'ñe cho'oto repanare Jesure cuasakuanupũ pa'inare va'jeva'nare kuirare'oja'mũ, kuiranare peonare.

17 Jesure cuasana aina chekunare masi chũ'ujũ kuirana repana chũ'unare rũa re'oja'che pojocojñoju paarpũ. Repanapi Dios chũ'o si'arũmũ che'choju chũ'vana panĩ na'a re'oja'che cho'okaicojñoa'ju. 18 Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ũcuare ija'che kũamũ:

Vacare trigo cha'ca po'tekaikũ'te trigo ãiũsemanejũ'ũ; ãiũ cho'oa'kũ, chiimũ. Chekũcheja ija'che kũamũ:

Cho'ochẽ cho'okaikũ'te repaũ cho'ochẽ cho'osi'e ro'i ro'ijũ'ũ, chiimũ.

19 Pãipi Jesure cuasana chũ'unani, "Cu'ache cho'osinaa'me ina", chiito jachajũ'ũ, chekunapi repana cu'ache cho'osi'e ñasi'ere chotena jã'apãani ka'chana ũcuate'e kũama'to.

20 Cu'ache cho'oreparu jo'e cho'omaneajũ chini pãĩ ũcuanũko asaju'te i'kajũ'ũ repanare, chekunapi asa kũkũ repana cho'osi'eja'che cho'omaneajũ chini.

21 Ie chũ'o mũ'upi asa cho'oa'kũ chini Diona'me Jesucristo Repaũ chẽa paacojñoa ángeles asaju'te chũ'ũ jo'kamũ chũ'ũ mũ'ure: Chũ'ũ chũ'vache cho'okũ mũ'ũ chiinarechi'a na'a re'oja'che cho'okaiũ pa'ima'ñe pãĩ ũcuanũkore ũcuapa'rũvachi'a oiũ cho'okaiũ pa'ijũ'ũ. 22 Chũ'unare jo'kara chini repana pa'iche mũ'ũ rũa jeerũmũ ñasinani jo'kajũ'ũ. Repana pa'iche mũ'ũ masi ñamanare chũ'ũñe jo'kamanejũ'ũ, chekũrũmũ repanapi cu'ache cho'ojũna ña pãipi mũ'unĩ cu'ache cutujũ. Jmakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'ũ re'oja'che pa'ijũ'ũ mũ'ũ.

23 Timoteo, mũ'unĩ chũ'vamũ chũ'ũ ie: Mũ'ũ te'eñoã cutaro jũni okorepachi'a ũkukũ pa'ima'ñe ũche conopi jmara'karũ ja'me ũkukũ pa'ijũ'ũ.

24 Jo'e chũ'unare jo'kache'te i'kamũ chũ'ũ. Rũa jeerũmũ ñasinarechi'a jo'kato rũa re'omũ, chiimũ chũ'ũ. Irũmũ pãĩ te'ena cu'ache cho'ochẽ ñomũ, pãĩ ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũmucuse chuta'a tí'amarũmũna. Jã'ata'ni chekũna ñoma'ñe cu'ache cho'ochẽ pãĩ ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũmucuse ũcuajũ kũaũna masijanaa'me pãĩ. 25 ũcuaja'che pãĩ re'oja'che cho'ochẽ te'eñoã pãĩ ũcuanũkore masi ñomũ. Jã'ata'ni te'eñoã ñoma'ñe re'oja'che cho'ochẽ pãĩ ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũmucusenã masicojñoja'mũ.

6

1 Chekunare chẽa paacojñoapi Jesure cuasana repanare paanare ña, vajũchũju jachama'ñe paarpũ, pãipi repana pa'iche'te ña mai che'chochũ'ore asa, "Cu'amũ jã'a", chiijũ Dioni cu'ache cutumaneajũ chini. 2 Chẽa paacojñoapi Diore cuasana te'ena repanare paanapi ũcuaja'che Jesure cuasana pa'ito repana majapãijanajejũna na'a jmakarũ ña, vajũchũju pa'ima'ñe cho'ochẽ na'a re'oja'che cho'okaiũ paarpũ, cho'okaicojñoapi repana cuasana majapãijanajejũna. Ie che'chokũ chũ'ũkũ pa'ijũ'ũ repacheja pa'inare:

Re'oja'che pa'iche'te kũamũ

3 Pãĩũ ũcuajũkũji Maire Paakũ che'chosi'e ũcuarepare jachakũ, Diore masi cuasajũ pa'iche'te kũachũ'o che'choma'ñe jorechũ'ore che'choni cu'ache cho'omũ. 4 Repaũji meñe, "Rũa masiũ'mũ chũ'ũ", chiijũ cuasakũ Dios chũ'o ũcuarepare asacuhekũ rũa vesũ'mũ repaũ. Pãĩ sãĩñechi'a cutujũ ke'rechũ'ochi'a ũcuarepama'ñere asakũ cutumũ repaũ. Jã'aja'ñe cutuna pãĩ chekunare ña pojoma'ñe cavajũ cu'ache i'kajũ sãĩñechi'a

jorenaa'me. ⁵ Cuhama'ñe cavajũ cu'ache cuasanajejũ chũ'o ũcuarepa cuasamanaa'me repaña. Kurire kooñũ chini Dios chũ'oja'che i'kajũ repaña cuasachechi'a chũ'vanaa'me repaña. ⁶ Jã'ata'ni pãi Dioni masi cuasajũ repaña paanũkorũchi'a paajũ pojojũ na'a rũa paaneemana kurina karama'ñe paacheja'che repaña rekoñoã re'oja'chere paame. ⁷ Mai pãi ũcuuanũko icheja cheja rairũmũ cu'amajñarũãjẽ'e peona raisinaa'me. ũcuachi'a mai jũnisorũmũ sacu'akũna peova'na saijanaa'me mai. ⁸ Jã'ajekũna maini ãiñena'me kãña karama'to, ũcua jã'ajamakarũ paajũ pojojũ na'a rũa paaneemaneñũ mai. ⁹ Pãi kurina pañũ chiina pa'ivesũjũ cu'ache cuasajũ vati chũ'ũñe'te asa chẽa repañare uache'te cho'ojũ ũcuuanapi meñe cu'ache cho'ojũ cacu'a cho'osojũ pa'ime. ¹⁰ Kurineena si'ache rũa cu'ache cho'ome kurire kooñũ chini. Pãi te'ena kurire ruarepa chijũ Jesure cuasache jo'kaso re'oja'che pa'iche'te cavesũso cu'ache pa'ijũ rũa chũova'na pa'ime.

Re'oja'che pa'imasiche'te kũamũ

¹¹ Mũ'uta'ni Dios neekũjekũ jã'aja'ñe cho'ocuhẽkũ cho'oma'ñe Repañũ masi cuasakũ pojokũ pe'kerũ pa'iu Repañũ chiiche'te cho'okũ chekũnani oiu re'oja'che cho'okaiũ, cu'ache ti'jñetojẽ'e ũhasoma'ñe ũcua re'oja'che pa'ijũ'ũ. ¹² Mũ'ũre peore cho'ore'ochetũ'ka Dioni masi cuasakũ re'oja'che pa'ijũ'ũ, Repañũ pa'ichejare ai sani pasa chini. Jã'are chini Dios mũ'ũre chẽa paamũ. Mũ'ũ Repañũ'te cuasakũ jovosirũmũ pãi jainũko asajũ'te mũ'ũ Repañũ'te cuasakũ jovosi'e re'oja'che kũa jñausi'kũa'mũ. ¹³ Icheja chejana'me cũnaũmũ pa'inare ũcuuanũkore pa'iche ñisikũ Dios asakũ'te, ũcuachi'a Poncio Pilato'te chũ'o re'oja'che i'kasi'kũ Jesucristo asakũ'te chũ'ũmũ chũ'ũ mũ'ũre ie chũ'o: ¹⁴ Dios mũ'ũre jo'kasi'e jachama'ñe jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'iu Maire Paakũ Jesucristo jo'e rairũmũjatũ'ka rũa re'oja'che cho'okũ pa'ijũ'ũ. ¹⁵ Repañũ'te raoũarũmũna Dios Jesucristo'te jo'e raoja'mũ. Repañũ Dios Te'euji Re'okũ Masiũjekũ ainarejẽ'e na'a rũa Masiũ'mũ. Pãi chũ'ũnare ãsekũna repañare uache'te cu'ache cho'ojũ Repañũ ãsemamajñarũãchi'a cho'ome. ¹⁶ Repañũchi'aa'mũ te'eu Si'arũmũ Pa'ikũ. ũcuauji ruarepa miakũ ñacu'akũna pãi te'euji'e ñamanaa'me Repañũ'te. ũcuuanũko cuhama'ñe si'arũmũ Repañũni pojojũ pa'ijũ'ũ. "Peore Masiũ'mũ mũ'ũ", chijũ pañũ mai Repañũ'te. Jã'aja'ñe paamũ.

¹⁷ Pãi cheja pa'irũmũ kurinajejũ põse rũa paanare, "Chekũnare cuhema'ñe, kuri ai pa'ima'ñechi'a cuasajũ, 'Kurire paakũ chũ'ũ chiiche peore paakũ'mũ chũ'ũ', chiima'ñe pa'ijũ'ũ", chiiũ chũ'ũjũ'ũ, Dios repañare cho'okaijachere pojojũ na'a rũa cuasajũ paapũ. Repañũ Dios maipi re'oja'che paapũ chini mai chiiche peore karama'ñe ñisikũ'mũ maire. ¹⁸ "Re'oja'chere si'arũmũ karama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ", chiiũ chũ'ũjũ'ũ repañare, chekũnani oijũ repaña paache'te ñisijũ paapũ. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'ojũ pani Dios pa'ichejana ai sani repaña cho'ojũ chi'isi'e re'oja'che karama'ñe paajũ pojojũ re'oja'che pa'ijanaa'me repaña.

Timoteo'te cuhacho chũ'ũsi'ea'me

²⁰ Timoteo, Dios mũ'ũre jo'kasi'e re'oja'che cuhama'ñe che'chokũ pa'ijũ'ũ. Diore cuasamana peochẽ i'kachũ'o, "Rũa masina cuasache'me ie", chiiche jorechũ'o asama'ñe pa'ijũ'ũ. ²¹ Pãi te'ena Dios chũ'o asasina repaña jorena chũ'vache'te asa chẽa Diore masi cuasache kũachũ'o asacuheme chura.

Re'omũ. Diopi re'oja'che cho'okaiũ paamũ musanũkonare.

Pablo

San Pablo Timoteo'te jo'e chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pablo, Diopi chiiuna maire Jesucristo'te cuasanare Repau, "Chũ'una'me si'arumũ pa'iche'te ĩsija'mũ chũ'u", chiisi'ere chũ'vakũ paaũ chini Jesucristo saosi'kũpi ija'ova utija'ova tocha saomũ ² mũ'ũre, Timoteo'te, chũ'u chĩũja'ũjekũna chũ'u cuasakũ'te. Mai Ja'kũ Diona'me Maire Paakũ Jesucristo oiũ rũa re'oja'che pa'iche'te cho'okaau mũ'ũre re'oja'che paaũ chini.

Dios chũ'o chũ'vache'te chũ'ũmũ

³ Chũ'u aipũ cho'okaisi'ēja'che cu'ache cho'omau sũma'kũ pa'ĩmaũ, Diore cho'okaikũ'mũ chũ'u. Umucujũana'me ñami Repau ni mũ'ũni si'arumũ sũekaiũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiũ pa'imũ chũ'u Repau'te. ⁴ Mũ'u chũ'u jo'ka rairumũ oisi'ere cuasakũ mũ'ũna'me pa'ũ pojora chini ñaneemũ chũ'u mũ'ũre. ⁵ Ũcuachi'a mũ'u Diore masirepa cuasakũ pa'iche cuasamũ chũ'u. Mũcu'eo Loidana'me mũja'ko Eunice charo Repau'te cuasajũ jovosinaa'me. Chura mũ'u ũcuachi'a repana cuasacheja'che cuasamũ Repau'te.

⁶ Jã'ajekũna chũ'u mũ'ũre jãjũnapi jarumũ mũ'ũpi cho'omasia'kũ chini Dios mũ'ũre jo'kasi'ere cho'okũ che'che na'a rũa cho'okũ pa'ijũ'ũ, chiimũ chũ'u mũ'ũre. ⁷ Dios maire vajũchũrekoũoã paa'jũ chini jo'kama'mũ. Maipi rũhiũe cuasa masijũ cu'ache cho'oma'ũe re'oja'che pa'ijũ chekũnani ña oijũ re'oja'che cho'okaijũ paapũ chini cho'okaimũ Dios maire. ⁸ Jã'ajekũna Maire Paakũ pa'iche chekũnare chũ'vavajũchũma'ũe chũ'vajũ'ũ. Ũcuachi'a chũ'u Repau chũ'o chũ'vakũjekũ pãĩ chũ'ũ'e cuaocojũo pa'iche'te cuasakũ vajũchũma'ũe cu'ache ti'jũnecojũnokũta'ni Diopi cho'okaiũna Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chũ'ũna'me pojokũ chũ'vakũ pa'ijũ'ũ. ⁹ Repau Dios maire vati toa sani uuche ũsekũ chũ'ũ paakũ'mũ, maipi Repau neena pa'ijũ re'oja'che paapũ chini. Mai re'oja'che cho'osi'ejekũna chũ'ũsi'emaũasomũ jã'a. Rupũ Repau'te uache cho'osi'easomũ jã'a. Maire oiũ jã'aja'ũe cho'okani chũ'ũ paajache chuta'a cheja peorũmũna cuasa Jesucristoni rao cho'okasa chiniasomũ Dios. ¹⁰ Chura mai cu'are jũni ro'ikaau chini Ũcuau ni rao Repau maire oiũ cho'okasa chiisi'e kũacuhasi'kũa'mũ Repau. Jesucristo'te cuasache kũachũ'o asa chũ'ũsinajejũ ie masime mai chura: Jesucristo cho'okaisi'ejekũna mai jũnisosirumũ cu'anareta'ni toa saima'ũe Repau pa'ichejana ai sani Ũcuau'na'me re'oja'che pa'ire'oche.

¹¹ Dios chũ'ũre jã'are kũakũ paaũ chini chũ'ũ jo'kasi'kũa'mũ, Jesucristo saosi'kũ pa'ũ Repau chũ'ore ku'ũ che'chokũ paaũ chini. ¹² Chura repachũ'o che'chokũjekũ cu'ache cho'ocojũokũ pãĩ chũ'ũ'ere cuaorena pa'imũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u Repau Jesucristo kuiramasikũ re'oja'che pa'iche masakũjekũ vajũchũma'mũ. Repau jo'e rairumũjatũ'ka Ũcuau jũ masi kuirakũna re'oja'che pa'ija'mũ chũ'u.

¹³ Chũ'u mũ'ũre che'chosi'ere Dios chũ'o ũcuarepare che'chokũ pa'ijũ'ũ repacheja pa'inare. Ũcuachi'a Jesucristoni masirepa cuasakũ chekũnare pãĩ oiũ re'oja'che cho'okaiũ pa'ijũ'ũ. ¹⁴ Dios Rekocho mai rekoũoã ja'me

Pa'irekochoji cho'okaiuna Repau mu'ure chu'vaa'ku chini chu'u jo'kasi'ere Repau chu'ore masi chu'vaku pa'ijũ'u.

¹⁵ Asia cheja cana ucuanuko Figelona'me Hermógenejatũ'ka chu'ure cho'okaicuheju jo'kasosi'e masimu mu'u. ¹⁶ Jã'ata'ni Onesíforore chu'ure ruarepañoã chu'u chiimajñaruã re'oja'che kuirasi'kure Diopi oiũ re'oja'che cho'okaau, repau neenare ũcuachi'a. Icheja pa'irumu chu'ure pã chëavũ'e pa'iku'teta'ni vajuchuma'ñe ja'me pa'isi'kua'mu repau. ¹⁷ Repau ijoopo Roma vũ'ejoopo apeti'asirumu vajuchuma'ñe chu'ure jñaañejatũ'ka rua jeerumu ku'esi'kua'mu repau. ¹⁸ Ũcuachi'a repau Efeso vũ'ejoopo pa'irumu repau chu'ure rua re'oja'che cho'okaisi'e peore masimu mu'u. Maire Paaku Dios Repau pã ucuanuko cho'osi'e ro'iche chũ'umucuse chu'ure re'oja'che cho'okaisi'e ro'i repau'te ña oiũ rua re'oja'chere ñsia'ku.

Sõtao re'oku cho'ocheja'che Jesucristo'te cho'oche cho'okaiche'te kumatũ

2

¹ Mu'u, Timoteo, chu'u chĩija'iu, Jesucristo mu'ure cho'okaiche re'oja'che cho'o koka paajũ'u. ² Chu'u mu'una'me chekuna jainuko asaju'te che'chosi'e asa chëa ũcuarepa cho'oku chekunare che'chomasinare che'chojũ'u, asa chëa che'choju paaru.

³ Sõtao re'oku pa'ivesache pa'itojẽ'e pojoku masi cho'oku pa'icheja'che pa'iu Jesucristoni cuasakuna mu'ure cu'ache ti'jñeñe cuhema'ñe ũcu pojoku cho'oche cho'okaiũ pa'ijũ'u Repau'te. ⁴ Sõtaopã te'eujẽ'e repanare uache cho'oma'ñe pa'iju repanare chũ'una chũ'ũnechi'a cho'ome repanapi pojoa'ju chini. ⁵ Vi'topũ apena ũcuaja'che vi'to apeche chũ'una chũ'ũne'te peore masi cho'omaneni cajejaima'me. ⁶ Pãiu cho'oche rua cho'oku repau chio ãu tãsi'ku ãu kũirumu ũcuauji charo tua ãimu repa. ⁷ Peore jã'a chotemajña chu'u i'ka kuasi'e asa cuasaku che'cheku pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni Maire Paaku Diopi cho'okaiuna asamasija'mu mu'u.

⁸ Jesucristo pa'isi'ere cuasajũ'u. Aperumu pa'iu pã chũ'usi'ku David jojocojñosi'kua'mu Repau. Chuenisosi'kuta'ni Diopi vasouna jo'e vajuraisi'kua'mu. Ũcu kuache'te Repau Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaku pa'iku'mu chu'u. ⁹ Repachu'o chu'vakujeku cu'ache cho'ocojñoku pã chëavũ'ere pa'iu cu'ache cho'osi'kure quëo sũocheja'che cunamepi quëo sũocojñosi'ku pa'imũ chu'u. Jã'ata'ni Dios chu'o chu'vacheta'ni ũsecu'amũ pã. ¹⁰ Jã'ajekuna Repauni cuasaku rua cu'ache cho'ocojñokuta'ni Repau chu'o ũcu masi chu'vaku pa'imũ chu'u, Repau chëa paajanapi asa chëa Jesucristoni cuasaju jovo Ũcuana'me si'arumu re'oja'che paaru chini. ¹¹ Ie chu'o rua ũcuarepa'a'me:

Maipi Repauni cuasaju cu'ache cho'ocojñoni Ũcuana'me jũnisosinaja'ñe pa'iju

Repauna'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹² Cu'ache ti'jñecojñonata'ni maipi Repauni ũcu cuasani

Ũcuana'me pa'iju pãire chũ'ujanaa'me.

Jã'ata'ni maipi Repau'te cuasache'te kuavajuchuju,

“Repau'te cuasamanaa'me chukuna”, chiito maire ũcuaja'che sãine,

“Chu'u neenama'me ina”, chiija'mu Repau.

¹³ Maire Repau chũ'ũne masirepa re'oja'che cho'ojũ pa'imanareta'ni

ũcu re'oja'che cho'oku pa'iku'mu Repau,

ũcuarepa pa'iu ũcuarepa cho'ochechi'a masikujeku.

Diopi pojoa'ku chini Repau chiiche masi cho'okaiku pa'iche'te kumatũ

14 Ie chũ'u chũ'vachũ'o repacheja pa'inare si'arũmũ chũ'vakũ pa'ijũ'u, cavesũma'ne cuasajũ paapũ. Ũcuachi'a mai vesũche'te repana sãinechi'a cutujũ ke'reche Dios asakũ'te ũsejũ'u repanare. Jã'aja'ne i'kachũ'o na'a re'oja'che pa'iche che'chochũ'oma'mũ. Jã'aja'ne i'kache si'arũmũ asana pãi rupũ cacu'asome. 15 Mũ'ure peore cho'ore'ochetũ'ka Dios chiiche'te cho'okũ pa'ijũ'u, Ũcuauji mũ'ũni pojoa'kũ. Jã'aja'ne cho'okũ pani Repau chũ'o ũcuarepa vajũchũma'ne chekũnare rũhi'ne che'chomasija'mũ mũ'u. 16 Diore cuasamana peoche i'kachũ'o i'kama'ne pa'ijũ'u. Jã'aja'ne i'kana si'arũmũ na'a rũa cu'ache cho'ojũ pa'inaa'me. 17 Repana che'chochũ'o phũ'karavũ chachakũ saicheja'che cu'achejekũna repachũ'o asana cacu'asojũ pa'ime. Himeneona'me Fileto ũcuare peoche chũ'ore che'chojũ pa'ime. 18 Dios chũ'o ũcuarepare cuhejũ chura tĩĩnere jorechũ'ore che'chojũ pa'ime repana, ija'che i'kajũ: "Pãi jũnisosina vajũraimanejanaa'me; Jesure jovorũmũchi'a repana reko'ñoã vasocojũo'ne pa'imũ repanare", chiijũ. Jã'aja'ne i'kajũ jorejũ che'chojũ pãi te'enare Jesure cuasanare cacu'osojũ pa'ime repana. 19 Jã'ata'ni Dios chũ'o ũcuareparejekũ ai pa'iche, ija'che kũamũ:

Maire Paakũ Dios Repau neerepanare masimũ.

Ũcuachi'a,

Repanare re'oja'che cho'okaau chini Repau'te sēenare ija'che i'kamũ Dios: "Cu'ache cho'oche peore ũhasoche pa'imũ mũsanũkonare", chiimũ.

Jã'aja'ne kũamũ Repau chũ'o tocha jo'kasi'e.

20 Pãi pa'ivũ'e ɸjavũ'e sa'navũ pa'imajũaruã pachokurina'me pokuri cho'osimajũaruãchi'a pa'ima'ne chooko'ñana'me toto cho'osimajũaruã pa'imũ. Repa te'emajũaruã si'aumucujũna cho'oche cho'ojũ paamajũaruãa'me. Cheke na'a re'ojamajũaruãta'ni cho'oche cho'omaumucujũnachi'a pojojũ cho'ojũ paamajũaruãa'me. 21 Pãiu'te cu'ache cho'oche peore ũhasosi'kũre re'ojamajũaruãja'ne pa'ikũjekũna Maire Paakũ Dios chiiche re'oja'che ũcuauache cho'ore'omũ.

22 Jã'ajekũna pōsũpãi cu'ache cho'ouache cuasache'te jũvokũ cho'oma'ne re'oja'che pa'iu Dioni masi cuasakũ cavama'ne pa'iu, chekũnare oiũ re'oja'che cho'okaiũ pa'ijũ'u, re'ojareko'ñoã paajũ Diore sēenana'me. 23 Mai vesũche'te cutujũ pãi sãinechi'a ke'rechũ'o asakũ pa'imanejũ'u. Repachũ'o cutuna rũa cavajũ pa'inaa'me. 24 Maire Paakũ'te cho'oche cho'okaiũ'te cavaneema'ne pa'iu pãi ũcuauũkore re'oja'che ja'me pa'iche pa'imũ. Ũcuachi'a che'chomasikũ na'mi pe'ruma'kũ paau repau. 25 Ũcuachi'a pãi repau chũ'vachũ'o asacuhenare Diopi cho'okaiũna jachache'te ũhaso Repau chũ'o ũcuarepare asa chēa cuasaa'jũ chini pe'kerũ i'kakũ paau. 26 Repanapi jã'aja'ne cho'oni rũhi'ne cuasajũ re'oja'che pa'ijanaa'me, vati aipi paakũ chũ'ũkũna repana ũcuauache cu'ache cho'ojũ pa'isi'ere jũvomasijũ.

Jesucristo jo'e raipi'rarũmũ pa'ijachere kũamũ

3

1 Ũcuachi'a iere masiche pa'imũ: Jesucristo jo'e raipi'rarũmũ rũa pa'ivesache pa'ija'mũ maire. 2 Reparũmũ pãi jainũko me'nechi'a chiijũ chekũnare cho'okaicuhejũ kurineejũ, "Chekũnare na'a rũa masiũ'mũ chũ'u", chiijũ ũcuauachi'a me'ne pojojũ pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a Diore cu'ache i'kajũ, pũka'kupãi jachajũ, repanare re'oja'che cho'okainare pojoma'ne ke'rejũ, Diore pojojũ cho'oche ña pãisojũ

pa'ijanaa'me. ³ Majapãijë'e cuasamaru ña oima'ñe cu'ache cutuju, chekuna cho'оче pe'ruju cuhama'ñe cuasaju, repanare cho'ouache cu'a juvovesaju, chekuna asi cho'ojü re'oja'che cho'оче peore si'ache cuhena pa'ijanaa'me repana. ⁴ Ūcuachi'a ruu joreju repana cu'ache cho'очejë'e cuasama'ñe pa'ijü, meñechi'a cuasaju chekuna cuheju, Dios chiiche cho'очejë'e cuasama'ñe repanare uachechi'a cho'ojü pa'ijanaa'me repana. ⁵ Diore pojona cho'очejä'che joreju cho'ojü repana cu'ache cho'очejü Repau re'oja'che cho'okaiche'te jachaju pa'ijanaa'me repana. Jã'aja'ñe pa'inare pã ja'me pa'imanejü'u.

⁶ Repana pã te'ena ku'ijü vüñana tã romiva'nare vesuva'nare cu'are juvovesaju ũcuauache cu'ache cho'ojü vajuchuva'nare joreju peoche'te che'choju pa'inaa'me. ⁷ Repana romi pã che'choche si'arumu si'ache che'cheju pa'inata'ni jmakarujë'e Dios chu'o ũcuarepa asa chëamanaa'me. ⁸ Repana jorena Dios chu'o ũcuarepare cuheju jachaju pa'ime, Janena'me Jambres Moiseni cuheju aperumu ke'resi'ēja'che. Cu'achechi'a cuasanajeju Diore cuasacuhena'me repana. ⁹ Jã'ata'ni pã ũcuarepanuko asa chëamanejanaa'me repana jorechu'o. Repana jorena cho'оче pã ũcuauko ña masijanaa'me, Moise'te cuhesina Janena'me Jambres cu'ache cho'ojü ña masicojñosi'ēja'che.

Pablo Timoteo'te jo'e chã'u jo'kasi'ea'me

¹⁰⁻¹¹ Mũ'uta'ni chu'u che'chochu'ore masiku'mu. Ūcuachi'a chu'u pa'iche peore masiku'mu, chu'u cho'ora chiiche, chu'u Diore masi cuasache, chu'u pe'keru che'chोजना'me chu'u chekuna oiü re'oja'che cho'okaiche. Ūcuachi'a chu'u cu'ache cho'ocojñokuta'ni Diore cuasache ũhasoma'ñe ũcuu cuasaku Repau'te cho'оче cho'okai koka paache masiku'mu mu'u. Chu'u Antioquia vü'ejoopo Iconio vü'ejoopona'me Listra vü'ejoopo pa'inare cu'ache cho'ocojñosi'e peore masiku'mu mu'u. Repanare ruu cu'ache cho'ocojñokuta'ni Diopi cho'okaiüna re'oja'che pani etajaisi'kuu'mu chu'u. ¹² Re'oja'che pa'ijü Jesucristoni masi cuasaju Repau chiichechi'a cho'oñu chiina pã cu'ache cho'ocojñojanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a. ¹³ Jã'ata'ni cu'ache pa'inana'me jorechu'o che'chona joreju, jorecojñojü si'arumu na'a ruu cu'ache cho'ojü pa'ijanaa'me.

¹⁴ Mũ'uta'ni mu'u che'chocojñosi'ere peore masi cuasaku ũhasoma'ñe ũcuu cuasaku pa'ijü'u. Chukuna'te mu'ure che'chosinare masikujeku repachu'o ũcuarepa pa'iche'te masimu mu'u. ¹⁵ Mũ'u chü'irumuna masiche'te Dios chu'o tocha jo'kasi'ere cuasajü'u. Jesucristo'te cuasaju jovo Ūcuaua'me si'arumu re'oja'che pa'iche'te kuamu repachu'o. ¹⁶ Dios chu'o tocha jo'kasi'e peore Ūcuau kuasi'ejeku maire che'chochu'oa'me. Maipi asa cu'ache cho'оче'te ũhasoa'ju chini kuachejeku maire re'oja'che pa'iche chu'vachu'oa'me. ¹⁷ Mai Diore cuasanapi repachu'ore asaju che'cheju pani re'oja'che pa'iche che'chenajeju si'ache re'oja'che cho'omasijanaa'me.

4

¹ Dios asaku'te ũcuachi'a Jesucristo Pã Ūcuaukore Chã'uku Pa'ijau jo'e rani pã jünisosinana'me vajuna cho'osi'e peore ro'iche chü'ujau asaku'te iere chü'u jo'kamü chu'u mu'ure: ² Dios chu'o chu'vache cuhasoma'ñe si'arumu chu'vaku pa'ijü'u, chu'vare'orumuna'me chu'vacu'ache pa'irumu. Pe'keru che'choku repanapi cu'ache cho'oto pe'ruma'ñe i'kaku chu'vajü'u repanare, jo'e cho'oma'ñe Dioni masi cuasaju vajuchuma'ñe re'oja'che pa'ijü paaru chini. ³ Na'a pa'isirumu Dios chu'o ũcuarepa

che'choche rúa asacuhejanáa'me pã. Chũ'o ũcuarepare asacuhejũ repanare uachechi'a asajũ, repana chiichechi'a che'chojũna asajũ paũu chini che'chonare rúa jainũkore ku'e jũaajanáa'me repana. ⁴ Dios chũ'o ũcuarepare asacuhejũ rupũ aichũ'ore pã cuasajũ kuache'te asajũ pa'ijanaa'me repana. ⁵ Mũ'uta'ni si'arũmũ rũhiñe cuasakũ pa'ivesache ti'jñetojẽ'e ũcua re'oja'che pa'iu mũ'ũpi cho'oa'kũ chini Dios mũ'ũre jo'kasi'ere Repaũ chũ'o chũ'vache'te peore masi cho'okũ pa'ijũ'ũ, Repaũ'te cuasamanapĩ asa chẽa Jesuni cuasajũ jovoa'jũ.

⁶ Chũ'ũre vanisojarũmũ tĩ'añe jmamakarũ karamũ. Dios chũ'o chũ'vakũjekũ chuenisopi'ramũ chũ'ũ. ⁷ Jesuni masi cuasakũ chũ'ũre peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ cu'ache ti'jñecojñokũta'ni Repaũ'te cuasache'te ũhasoma'ñe ũcua cuasakũ re'oja'che pa'iu chũ'ũpi cho'oa'kũ chini Dios chũ'ũre jo'kasi'e peore cho'o pi'nicuhamũ chũ'ũ. ⁸ Chura chũ'ũ re'oja'che cho'osi'e ro'i Maire Paakũ Re'okũ pã ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Repaũ chũ'ũmucuse chũ'ũre ĩsijachere cuasakũ cha'amũ chũ'ũ. Chũ'ũrechi'a ĩsima'ñe Repaũ jo'e raijache rúa cuasajũ pojojũ cha'anare ũcuachi'a ĩsija'mũ Repaũ.

Timoteoji cho'okaũ chini Pablo chũ'ũkũ chũ'vasi'ea'me

⁹ Mũ'ũre peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ na'mi rani ñajũ'ũ chũ'ũre. ¹⁰ Demas Diore cuasamana pa'iche'te na'a rúa chiiũ chũ'ũre jo'ka Tesalónica vũ'ejoopona sanisosi'kũa'mũ. Crescenteji Galacia chejana sanisosi'kũa'mũ. Titopi Dalmacia chejana saisi'kũa'mũ. ¹¹ Lucachi'a ja'me pa'imũ chũ'ũre. Marco'te ku'e jũaa rakaijũ'ũ. Chũ'ũre cho'ocherúa cho'okaimasikũ'mũ repaũ. ¹² Tíquico'te mũ'ũ sani pa'ichejana Efeso vũ'ejoopona saosi'kũa'mũ chũ'ũ. ¹³ Mũ'ũ rairũmũ chũ'ũ Troas vũ'ejoopo jo'ka raisikãa chũ'ũ sẽ'sevũ ju'ikãa rakaijũ'ũ chũ'ũre, Carpo vũ'e jo'kasikãa. ũcuachi'a chũ'ũ utija'okoronũã rakaijũ'ũ. Chekũja'o utija'o ũcuachi'a rúa chiimũ chũ'ũ. Jã'a cavesũma'ñe rakaijũ'ũ chũ'ũre.

¹⁴ Cũna cho'ocher cho'okũ Alejandro rúa cu'ache cho'osi'kũa'mũ chũ'ũre. Maire Paakũji repaũ cu'ache cho'osinũkorũ cu'ache ti'jñeñe chũ'ũja'mũ repaũ'te. ¹⁵ Ñarepakũ pa'ijũ'ũ repaũ cho'ocher. Mai chũ'vache Dios chũ'o rúa cuhekũ chũ'vaũsemũ repaũ.

¹⁶ Pã chẽañe chũ'ũna charo chũ'ũni soni chũ'ũ cho'osi'ere cuasa ñarũmũ chũ'ũre ja'me pa'ina te'eũjẽ'e ja'me i'kakaima'ñe ũcuanũko jo'ka sanisosi'naa'me chũ'ũre. Jã'ata'ni repana cho'osi'e cuasamanea'kũ Dios, chiimũ chũ'ũ. ¹⁷ Jã'ata'ni reparũmũ chũ'ũre Maire Paakũji ja'me pa'iu cho'okaisi'kũa'mũ, chaire ãusoma'ñe pa'iu Repaũ chũ'ore ũcua koka paakũ masi chũ'vakũna judío peonapĩ ũcuanũko asajũ paapũ chini. ¹⁸ Maire Paakũ chũ'ũre cu'ache cho'ocher si'ache peore Ĕsekaiũ Repaũ pa'icheja re'ojachejana saja'mũ. Si'arũmũ cuhama'ñe pojojũ paũu mai Repaũ'te. Jã'aja'ñe paau.

Chũ'o saokũ re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kũamũ

¹⁹ Priscana'me Aquila'te chũ'o sa kuakaijũ'ũ chũ'ũre, Onesíforona'me repaũ majapã ũcuachi'a. ²⁰ Erasto Corinto vũ'ejoopona canũkasi'kũa'mũ. Trófimoretani jũ'ikũni Mileto vũ'ejoopona jo'ka ranisosi'kũa'mũ chũ'ũ. ²¹ Mũ'ũre peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ chuta'a susurũmũ tĩ'amarũmũna raijũ'ũ icheja. Ebulona'me Pudente, Linona'me Claudia, chekũna mai majapãijana ũcuanũko icheja pa'ina chũ'o saome mũ'ũre.

²² Maire Paakũji mũ'ũ rekocho'te ja'me paau. Mũsanũkonare ũcuanũkore Diopi rúa re'oja'che cho'okaũ re'oja'che paapũ chini. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Titore chũ'o tocha saosi'ea'me

Pabloji Titoni sēemũ

¹ Chũ'u, Pablo, Dios chũ'ũñe cho'oche cho'okaikũ'mũ. Jesucristoji chũ'ure saosi'kua'mũ Dios chũ'ore chũ'vaa'kũ chini, Dios chēa paajanapi Repaũni cuasajũ jovo Dios chũ'o ũcuarepare masijũ re'oja'che paarũ chini. ² Dios apereparũmũ chuta'a cheja peorũmũ Repaũ pa'icheja pãĩ sani pa'ijachere kuaasomũ. Jorema'kua'mũ Dios. Diore cuasajũ jovosina Ũcuau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ³ Chura Repaũ paanare vati toa sani uuche Ŕsekũji Dios Repaũ chiisirũmũjekũna pãĩpi asa masia'jũ chini chũ'ũni chũ'ũsi'kua'mũ Repaũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini. ⁴ Tito, chũ'u ie chũ'o tocha saomũ mũ'ure. ¿Pa'ikũ mũ'u? Mũ'ure rũa cuasamũ chũ'u. Chũ'ũpi mũ'ũni Dios chũ'ore kuaũna Repaũni cuasakũ jovosi'kua'mũ mũ'u. Jã'ajekũna chũ'u chĩija'iu pa'imũ mũ'u chũ'ure chura. Jesucristo'te maire vati toa sani uuche Ŕsekũni Ũcuate'eu'te cuasanaa'me mai. Repaũ Jesucristo mai Ja'kũ Diona'me mũ'u rekochona re'oja'che pa'iche'te cho'okaijũna re'oja'che pa'ijũ'u.

Tito cho'ojachere kũamũ Pablo

⁵ Chũ'u mũ'ũna'me Creta juupo pa'iu mũ'ure jo'ka ranisosi'kua'mũ, mai cho'o pi'nimanesi'ere mũ'ũpi na'a pa'iu cho'o pi'nia'kũ chini. Mũ'ure chũ'ũsi'kua'mũ chũ'u Jesure cuasana pa'ijooopã si'ache repajoopã ku'iu Jesure cuasanare chũ'ũjũ kuirajanani, ainani jũna jo'kaa'kũ chini. ⁶ Ija'che pa'inani chēajũ'u: Jesure cuasanare chũ'ũjana ija'che paarũ: Cu'ache cho'oma'ñe paarũ pãĩpi cu'ache cutumanea'jũ. Romi te'enarechi'a paaajũ. Repana mamachĩi Jesure cuasajũ pũka'kupãĩ chũ'ũñe jachama'ñe paarũ. Mamachĩipi ũcuauache cu'ache cho'oto pũka'kupãĩ pãĩ chũ'ũcu'amũ. ⁷ Jesure cuasanare chũ'ũnapi, repana chũ'ũnare re'oja'che paajũ, Diore cho'oche cho'okaarũ. Cu'ache cho'omanea'jũ repana. "Chũkũna na'a rũa masime", chini chekũna i'kache asacuhemanea'jũ. Na'mi pe'rumanea'jũ. Cono jũ'imanea'jũ. Chekũnare vaimanea'jũ. Kurinee-manee'jũ. ⁸ Jesure cuasanare chũ'ũnapi ija'che pa'ito re'omũ: Chekũnare pãĩ so'ña rainare ãũna'me kãĩruu ĩsia'jũ. Chekũnare re'oja'che cho'okaijũ paarũ. Dios chũ'ũñe'te cho'oa'jũ, cho'ouama'tojē'e. Chekũnana'me re'oja'che pa'ijũ Dios chiiche'te cho'oa'jũ. Chekũrũmũ cu'ache cho'ouatojē'e cho'omanea'jũ. ⁹ Jesure cuasanare chũ'ũnapi chũ'u che'chosi'ere Dios chũ'o ũcuarepare jmamakarũjē'e jo'kasoma'ñe cuasajũ paarũ, pãĩ ke'retojē'e. Jo'kasomaneni chũ'u che'chosi'ere chũ'o chekũnani che'chomasijanaa'me repana. Ũcuachi'a jorechũ'o che'chonare chũ'vamasijanaa'me repana chũ'vachũ'ore asa chēaa'jũ chini.

¹⁰ Dios chũ'o jachana jainũkoa'me, peoche i'kajũ jorena. Judĩopã rũa jainũko jã'aja'ñe cho'ome. Ŕmũpãĩ ũcuauũkore ija'che i'kame: "Mũsanũkonapi jĩkochã'tiro chũto tũacojũnoma'to Dios pa'icheja saicu'aja'mũ", chiime repana. Joreme. ¹¹ Repanare Dios chũ'o jachanare ũsejũ'u, cu'ache che'chomanea'jũ. Kurire kooũu chini cu'ache che'chome repana. Jã'aja'ñe che'chojũ te'evũ'ña pa'inare ũcuauũkore cacũ'ojũ pa'ime. Jã'ajekũna repana cho'oche'te ũseto rũa re'omũ. ¹² Aperũmũ Creta juupo pa'ikũ rũa masiũji ija'che i'kaasomũ: "Creta juupo pa'ina ũcuauũko jorenapi ãĩ ainaa'me. Pa'ivesũjũ, ñamejũ, vaineejũ,

cu'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me", chinasomũ repau. ¹³ Ūcuarepaa'me repau i'kasi'e. Jã'ajekuna repacheja pa'inare rua chu'vajũ'u, Dios chu'ore asa chẽa cuasaju paaru. ¹⁴ Rua chu'vajũ'u repanare, judiõpã aichu'o kuache'te jorechu'ore asa chẽa Dios chu'o ũcuarepare jachana chũ'ũñe'te cho'omanea'ju. ¹⁵ Pã re'ojarekoñõã paana re'oja'chechi'a cho'onaa'me. Pã cu'arekoñõã paanata'ni, cu'achechi'a cho'onaa'me. Dioni jachaju, cu'ache'te cuasaju re'oja'che cho'ovesũme repana. ¹⁶ Repana cu'ache cuasana, "Diore cuasanaa'me chũkuna", chiinata'ni re'oja'che cho'omarũna ña jachame pã repanare. Dios peore, "Cho'omanejũ'u", chiisi'ere cho'ojuna pe'rumũ Dios repanare. Dios chũ'usi'eta'ni cho'oma'me. Re'oja'cheta'ni jmamakarũjẽ'e cho'ovesũnaa'me repana.

2

Pablo Tito che'chojachere kwamũ

¹ Mũ'uta'ni, re'oja'chechi'a che'choku pa'ijũ'u, Dios chu'o ũcuarepare. ² Ūmũpã ainare ija'che che'chojũ'u: "Re'oja'che pa'iju, cono jũ'ima'ñe pa'ijũ'u, chekuna pã ña kukua'ju musanukonare. Cu'ache cho'ochẽ jũvomasiju cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Diore masi cuasajũ'u. Pã ũcuaukore oijũ'u. Ūcuachi'a musanukonare cu'ache ti'jñeto Diore cuasache ũhasomanejũ'u." Jã'are che'chojũ'u ũmũpã ainare. ³ Ūcuaja'che romi ainare ija'che che'chojũ'u: "Re'oja'che pa'iju Dioni cuasaju pa'ijũ'u. Chekuna pa'iche ñani cu'ache cutumanejũ'u. Cono jũ'ima'ñe pa'ijũ'u. Re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u, musanukona pa'iche'te chekunari ña chẽa paaru. ⁴ Romichĩre re'oja'che che'choñũ chini jã'aja'ñe pa'ijũ'u. Musanukona airomipi romichĩ ũmũ pa'inare ija'che che'choto re'omũ: 'Mũũjũre cuasaju pa'ijũ'u, chĩiva'nare ũcuachi'a. ⁵ Masi cuasaju cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Ñamema'ñe masi kuiraju pa'ijũ'u chĩiva'nare, pũka'kũre ũcuachi'a. Chekunare pã ña oiju pe'kerũji i'kaju pa'ijũ'u. Romi musanukona ũjũpã chũ'ũñe jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe pa'ijũna pãipi ñani, Diore cuasanajeju re'oja'che pa'inaa'me jã'ana, chijanaa'me musanukonare. Cu'achu'o i'kachejẽ'e peoja'mũ repanare.' " Airomipi romichĩre jã'aja'ñe che'choto re'omũ.

⁶ Ūcuachi'a pũsupãire ija'che che'chojũ'u: "Musanukonare cu'ache cho'ouatojẽ'e re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijũ'u", chijũ'u repanare. ⁷ Mũ'ujẽ'e repaña ñaju'te si'arũmũ re'oja'chechi'a cho'ojũ'u, mũ'u pa'iche'te ña chẽaa'ju. Repanare chu'vani jmamakarũjẽ'e jorema'ñe chu'vajũ'u. Apema'ñe rũhi'ñe che'chojũ'u repanare. ⁸ Si'arũmũ chu'o ũcuarepare i'kaku pa'ijũ'u, pãipi mũ'ũni cu'ache cutumanea'ju. Re'oja'chechi'a i'kajũ'u maire cuhenari cu'ache i'kama'ñe paaru. Cu'ache cho'omanajejũna maire cu'ache i'kavajũchũjanaa'me repaña.

⁹ Pã chekunare cho'ochẽ cho'okainare ija'che chu'vajũ'u: "Musanukonare paana chũ'ũñe peore re'oja'che cho'ojũ'u, repanari ña pojoa'ju. Musanukonare chũ'ũto ke'remanejũ'u repanare. ¹⁰ Repaña nee jmamakarũjẽ'e ñaasokaimanejũ'u. Re'oja'che pa'ijũ'u, musanukonani repaña cu'amajũaruã kuirache'te jo'kavajũchũmanea'ju. Re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijũ'u, musanukona pa'iche'te pãipi ña ũcuauko, 'Dios vati toa sani uuche Ūseku chu'o rua re'oja'imũ', chijũ masia'ju." Jã'aja'ñe chu'vajũ'u cho'ochẽ cho'okainare.

¹¹ Diopi oiu re'oja'che Cho'okaikũjekũ Repau paanare vati toa sani uuche ũsemũ. Pãipi Repau pa'iche'te masia'ju chini ũcuaukore re'oja'che

cho'okaikũ'mũ Dios. ¹² Diopi maini re'oja'che cho'okaiũna re'oja'che pa'imasinã'me mai. Dios maire che'chokũ'mũ Repãũ, "Cho'omanejũ'ũ", chiisi'ere cho'omaneajũ chini. Che'chomũ maire, ũcuauache cu'ache cho'ouatojẽ'e re'oja'chechi'a cho'ojũ paapũ chini. Che'chomũ, maipi chekũnani re'oja'che ja'me paapũ chini. Che'chomũ maire, icheja cheja pa'inapi Repãũni masi cuasaa'jũ chini. ¹³ Icheja chejare pa'ijũ pojojũ cha'ame mai, Jesucristo jo'e cajejachere. Maire vati toa sani uuche Æsekũ, Peore Masikũ, Jesucristo re'oja'che ñou ko'sija'iu cajeja'mũ. Dioa'mũ Repãũ. ¹⁴ Repãũ Jesucristo maini oiũ vati toa sani uuche'te Æsekũ jũ'iñe cuhema'ñe mai cu'ache cho'ochẽ jũni ro'ikaisi'kũa'mũ. Ũcuachi'a mai rekoñoãre care'vakasa chini jũni ro'ikaisi'kũa'mũ, maipi cu'ache cho'ochẽ'te ũhaso re'oja'che cho'ojũ paapũ chini. Maini paara chini jã'aja'ñe cho'osi'kũa'mũ Repãũ.

¹⁵ Tito, ie chũ'ũ tochasi'e peore che'chokũ pa'ijũ'ũ mũ'ũ. Repãũ chũ'ore chũ'vaa'kũ chini Dios mũ'ũre chũ'usi'e Repãũ'te masi cuasanare chũ'vakũ pa'ijũ'ũ, ũhasomaneajũ. Ũcuaja'che masi cuasamanare Dios chũ'ũñe'te rũa i'kajũ'ũ masi cuasaa'jũ. Ũcuanũkore masi chũ'vajũ'ũ, mũ'ũni jachamaneajũ.

3

Jesure cuasana re'oja'che pa'iche'te kũamũ

¹ Repacheja pa'inare Jesure cuasanare si'arũmũ ũcuanũkore ija'che chũ'vakũ pa'ijũ'ũ: "Pãĩ chũ'ũnare jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ repana chũ'ũñe. Repana cho'ouãseche cho'oma'ñe pa'ijũ'ũ. Re'oja'che cho'ochẽchi'a cuasajũ pa'ijũ'ũ. ² Pãĩ chekũna pa'iche ñani te'eũ'terejẽ'e cu'ache cutumanejũ'ũ. Chekũnare ke'rema'ñe pe'kerũji i'kajũ pa'ijũ'ũ. 'Na'a rũa masime chũkũna', chiima'ñe, chekũnare rũarepa chũ'ũma'ñe pa'ijũ'ũ, Jesure cuasanana'me cuasamanare." Jã'aja'ñe chũ'vajũ'ũ repanare.

³ Aperũmũ mai ũcuachi'a rũa cu'ache cho'ojũ pa'isinaa'me Jesure chuta'a cuasamarũmũ. Pãĩ chũ'ũnare rũa jachasinã'me. Cu'ache cuasajũ re'oja'chejẽ'e cho'ovesũsinaa'me mai. Ũcuauache cu'ache cho'ojũ pa'inajejũna, re'oja'che cho'ocu'asi'kũa'mũ maire. Pãĩ chekũnare rũa cuhesinaa'me mai. Mai ũcuachi'a sãĩñechi'a cuhesinaa'me. Pãĩ ũcuachi'a rũa cuhesinaa'me maire. Pãire cuhejũ cu'ache cho'ojũ pa'isinaa'me mai. Pãĩ chekũnare re'oja'che ti'jñeto pe'rusinaa'me mai. Jã'aja'ñe pa'isinaa'me mai aperũmũ. ⁴ Jã'aja'ñe pa'inareta'ni oisi'kũa'mũ Dios maire. Dios Repãũ chiisirũmũ t'ĩ'ũna chejana raosi'kũa'mũ Jesure, mai cu'ache cho'ochẽ'te jũni ro'ikaau chini. ⁵ Ija'che i'kama'kũa'mũ Dios: "Re'oja'che cho'onajejũna cho'okaimũ chũ'ũ inare", chiima'mũ Dios maire. Cu'ache cho'onareta'ni maini oiũ vati toa sani uuche ũsesi'kũa'mũ Repãũ maire. Repãũ chĩ paapũ chini mai cu'arekoñoã paasi'e re'ojarekoñoã care'vasi'kũa'mũ Repãũ. Mai rekoñoãna Ũcuau Rekocho'te rao mamarekoñoã cho'osi'kũa'mũ Repãũ maire. ⁶ Dios cuhema'ñe Ũcuau Rekocho'te raosi'kũa'mũ maire si'ache cho'okaau chini, Jesucristoji maire vati toa sani uuche'te Æsekũ jũni ro'ikaisi'ejekũna. ⁷ Dios maire oiũ rupũ cho'okaiũ cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamũ, na'a pa'isirũmũna mai Repãũ chĩijejũ Ũcuau pa'ichejare ai sani paapũ chini. Jã'are cha'ame mai. ⁸ Ie chũ'o chũ'ũ tochasi'e peore ũcuarepaa'me. Jã'ajekũna iere chũ'o si'arũmũ che'chokũ pa'ijũ'ũ, repacheja pa'inapi Diore cuasanapi chekũnare re'oja'che cho'okaijũ paapũ chini. Repanani jã'aja'ñe

cho'oto rɯa re'omɯ. Chekɯnare pãĩ ũcuachi'a, repana ti'jñe re'oja'che cho'ojanare ũcuanɯkore re'oja'che pa'ija'mɯ.

⁹ Mai vesɯche'te chekɯnapi sãĩnechi'a cututo ja'me cutuma'ñe pa'ijũ'u mɯ'u. Pãĩ te'ena aipãĩ aperɯmɯ chĩĩ jojosi'ere aichɯ'opi jorejɯ kɯato ja'me cutumanejũ'u. ũcuachi'a judío aipãĩ chũ'usi'ere cutujɯ sãĩne pe'rujɯ pa'imanejũ'u. Rupɯ peoche i'kache'me jã'a. Jã'are cutujɯ re'oja'che pa'iche che'chemanaa'me mai. ¹⁰ Pãĩ te'ena cu'ache cutume, chekɯnapi cavajɯ sãĩnechi'a cuhejɯ ja'me pa'imanea'jɯ chini. Jã'aja'ñe cutunare ũsejũ'u jo'e cutumanea'jɯ. Jo'e cu'ache cututo jo'e te'echo i'kajũ'u repanare. Ka'chañoã i'kasi'ere cuhama'ñe ũcua cututo chekɯnare Jesure cuasanare ja'me pa'iche ũsejũ'u repanare. ¹¹ Jã'aja'ñe pa'ina cu'anajejɯ ũcuarepa cho'omanaa'me. Cu'ache cho'ojɯna repana cu'arekoñoã paache masime pãĩ.

Tito cho'ojachere kɯamɯ Pablo

¹² Icheja pa'ikɯ'te te'eɯ'te mɯ'u pa'ichejana saoja'mɯ chɯ'u, chekɯrɯmɯ Artemani, chekɯrɯmɯ Tíquiconi. Repaɯ saisirɯmɯ saire'oto Nicópolis vɯ'ejoopona pesa sani tijñajũ'u chɯ'ure. ũcuajoopona sani canɯka okorɯmɯ si'achetɯ'ka pasa chiimɯ chɯ'u. ¹³ ũcuachi'a Roma chũ'una chũ'ujɯna tochasi'e rɯa masikɯ'te Zena'te Apolona'me mɯ'u pa'ichejana saisirɯmɯ cho'okaijũ'u repanare, jo'e re'oja'che kuhapɯ chini. ũcuache repana chiiche karato ĩsijũ'u repanare. ¹⁴ ũcuaja'che Jesure cuasana repacheja pa'ina, chekɯnare re'oja'che cho'oche che'che sãĩnechi'a kuirato, repana chiiche karamaneja'mɯ. ũcuachi'a repanapi re'ona pañu chini re'oja'che cho'ojɯ paapɯ.

Tocha pi'nicuhasi'ea'me

¹⁵ Chɯ'ure ja'me pa'inana'me, chɯ'o saomɯ chɯ'u mɯ'ure. Jesuni cuasajɯ chɯkuna'te cuasanare chɯ'o sa kɯakaijũ'u mɯ'u. Diopi mɯsanɯkonare ũcuanɯkore rɯa re'oja'che cho'okaɯ, re'oja'che pa'imasia'jɯ chini.

Pablo

San Pablo Filemonre chũ'o tocha saosi'ea'me

Filemonni chũ'o saomũ Pablo

¹ Chũ'u, Pablo, Jesucristo pa'iche chũ'vakũjekũ pãi chẽavũ'ere pa'imũ. Mai majapãiuja'iu Timoteona'me chũ'u ie chũ'o saomũ mũ'ure Filemonre, chũkũna rũa cuasakũ'te, Dios chũ'o chũkũna sani chũ'varũmũ cho'okaisi'kũre. ² Ũcuaja'che chekũnare Diore cuasakũanupũ mũ'u vũ'chi'inare Diore cuasako'te Apiana'me chũkũna chũ'vacheja'che Dios chũ'o chũ'vakũ'te Arquipo'te iere saome chũkũna. ³ Mai Ja'kũ Dios, Maire Paakũ Jesucristona'me mũsanũkũna rekoñoũna re'oja'che pa'iche cho'okaijũna re'oja'che pa'ijũ'u.

Filemón Diore cuasachena'me repaũ Diore cuasanare oiche'te kũamũ

⁴⁻⁵ Maire Paakũni Jesucristoni chiiũ mũ'u cuasache asasi'kũa'mũ chũ'u. Ũcuaja'che Diore cuasanare ũcuankũre mũ'u oiche asasi'kũa'mũ chũ'u. Jã'ajekũna mũ'u re'oja'che pa'iche'te asa cuasakũ, Dioni si'arũmũ sũeũ, "Re'orepamũ", chiimũ chũ'u Repaũ'te. ⁶ Dioni sũekaimũ chũ'u, mũ'ũpi Jesucristo'te cuasache kũachũ'ore chekũnani kũakũ Repaũ maire Repaũ'te cuasanare re'oja'che cho'okaiche'te peore masia'kũ chini. ⁷ Diore cuasakũjekũ chũ'u majapãiuja'iu'mũ mũ'u. Diore cuasanare mũ'ũpi oiũna asa pojokũ re'oja'che pa'imũ chũ'u. Mũ'ũpi re'oja'che cho'okaiũna sũmava'na pa'isina rũa pojokũ pa'ime repana.

Filemonpi Onésimoni re'oja'che cho'okaau chini sũemũ Pablo

⁸ Mũ'ũpi chũ'ũni re'oja'che cho'okaau chini chũ'ũre Cristo saosi'kũni chũ'ũũato chũ'ũre'omũ. ⁹ Jã'ata'ni mũ'ũre Diore cuasanare oikũjekũna cho'okaau chini sũemũ chũ'u. Chũ'u, Pablo chura aiva'ũa'mũ. Jesucristo pa'iche chũ'vakũjekũ pãi chẽavũ'ere pa'imũ chũ'u. ¹⁰ Mũ'ũpi Onésimoni oiũ re'oja'che cho'okaau chini sũemũ chũ'u. Chũ'ũpi pãi chẽavũ'ere pa'iu Dios chũ'ore chũ'vakũna asa chẽa Jesucristo'te cuasamũ repaũ Onésimo. Jã'ajekũna chũ'u chũ'ũja'iu'mũ repaũ.

¹¹ Aperũmũ repaũ Onésimo cu'ache pa'iu mũ'u chũ'ũũe re'oja'che cho'okaimaneasomũ. Churata'ni Jesucristo'te cuasakũjekũ chũ'ũre re'oja'che cho'okaiũ, mũ'ũre ũcuachi'a re'oja'che cho'okaija'mũ repaũ. ¹² Mũ'ũni co'chomũ chũ'u repaũ'te. Chũ'u meũe oicheja'che rũa oimũ chũ'u repaũ'te. ¹³ Mũ'ũpi ichejare pani chũ'ũre Dios chũ'ore chũ'vakũ chẽacojũosi'kũre cho'okaira'amũ. Jã'ajekũna mũ'u cho'okaira'asi'eja'che Onésimopi saima'ũe pa'iu cho'okaito pojora'amũ chũ'u. ¹⁴ Jã'ata'ni mũ'ũre sũema'ũe tũa paacuhekũ co'chomũ chũ'u repaũ'te. Mũ'ũpi, "Onésimore paajũ'u", chiitota'ni paara'amũ chũ'u.

¹⁵ Repaũ Onésimo mũ'ũre jo'ka saniso jmamakarũ ja'me pa'imanesi'e cu'ama'mũ. Chura Diore cuasakũ mũ'ũni co'ũna si'arũmũ paaja'mũ mũ'u repaũ'te. ¹⁶ Aperũmũ mũ'u repaũ'te mũ'ũni rupũ cho'oche'te cho'okaau chini paasi'kũa'mũ. Churata'ni Jesucristoni cuasakũna mũche'ũre rũa chiiũ paacheja'che paaja'mũ mũ'u repaũ'te. Repaũ'te Onésimore rũa chiimũ chũ'u. Jã'ata'ni mũ'ũpi repaũ'te na'a rũa chiiũ'ũ. Repaũ Onésimo mũ'ũre rupũ cho'oche cho'okaijachechi'a cuasama'ũe, "Onésimo Jesucristo'te cuasakũjekũ chũ'u majapãiuja'iu'mũ", chiiũ cuasakũ pojokũ'ũ. ¹⁷ "Chũ'ũre ja'me pa'ikũ'mũ Pablo", chiikũ'mũ mũ'u chũ'ũre. Jã'ajekũna mũ'u chũ'ũre ña pojokũ cho'ocheja'che Onésimore ũcuaja'che ña pojokũ

cho'ojũ'u. ¹⁸ Repau Onésimo mũ'ure cu'ache cho'osi'e pa'ito chekurumu mũ'uni pōsero'i paato chũ'upi ro'ikaija'mu. ¹⁹ Chũ'urepauji ija'ovana tochamu chũ'u ie: Repau Onésimo mũ'uni pōsero'i paato chũ'upi ro'ikaija'mu. Chura chũ'ure i'kaama'ñeta'ni ũcua i'kara. Chũ'upi mũ'uni cu'are ũsekaimau Jesucristo pa'iche'te mũ'uni kuamaneru Repau'te cuasama'ku jūnisoru cu'ache ti'jñera'amũ mũ'ure. Jã'ajekuna mũ'u chũ'ure rua pōsero'i paakujache pa'imũ cu'ache ũsekaisi'e ro'i. ²⁰ Chũ'u majapãija'iu, asarepajũ'u. Mai Jesucristo'te ũcuate'e'u'te cuasanaa'me. Jã'ajekuna mũ'upi chũ'uni cho'okaau chini sēmũ chũ'u. Repau'te Onésimore mũ'upi cuhema'ñe jo'e paato rua pojoja'mu chũ'u.

²¹ Ija'che cuasamu chũ'u: "Chũ'u sēesi'e Filemón cho'okaijacosomu. Ũcuachi'a chekurumu ikure Onésimore na'a rua re'oja'che cho'okaijacosomu repau", chini cuasaku ie chũ'o tocha saomu chũ'u mũ'uni sēeu. ²² Ũcuachi'a chũ'u sani kãijaruupu care'vakaijũ'u. Mũsanukonapi chũ'uni etoa'ku chini Dioni sēekaijuna, ivu'e pãi chēavu'e eta sani ñaja'mu chũ'u mũsanukonare, chini cuasamu chũ'u.

Tocha pi'nisi'ea'me

²³ Epafra, ũcuaja'che Dios chũ'o chũ'vakujeku chũ'una'me pãi chēavu'ere pa'iu chũ'o saomu mũsanukonare. ²⁴ Ũcuaja'che chũ'upi Dios chũ'ore chũ'vakuna cho'okaisina Marcona'me Aristarco, Demana'me Lucas chũ'o saome mũsanukonare.

²⁵ Maire Paaku Jesucristoji re'oja'che cho'okaau mũsanukonare. Re'omu.
Pablo

Hebreopãi chũ'o tocha saocojñosi'ea'me

Dios Repau Mamakũni i'kamũ, Repau neenani i'kaa'ku chini

¹ Aperũmũ Dios rũarepañoã si'acairo cho'o ñokũ Repau chũ'o kũanani Repau pa'iche kua jũauasomũ, mai aipãi pa'isinani kuaa'ju chini. ² Irũmũ Repau Mamakũji kũamũ maire. Ũcuauñi peore paaku chũ'ũñe'te jo'kaasomũ. Ũcuachi'a Repauji chejana'me peore irũmũ pa'iche cho'oa'ku chini chũ'ũasomũ Repau. ³ Mamakũji Pũka'ku Dios re'oja'che pa'iche peore ñomũ, Ũcuauja'ũjekũ. Peore Repau chiiche paau chini Repau masicheji si'amajñaruã chũ'ũmũ. Mai cu'a jũni ro'ikaisirũmũ cũnaũmũna mũni Diore kueñe Ƴajũtu cakã'kona pũasomũ Repau.

Dios Mamakũ ángeleva'nare na'a rũa Masiũ'mũ

⁴ Dios Mamakũ irũmũ ángeleva'nare na'a rũa Masiũ'mũ. Ũcuaja'che Pũka'kupĩ na'a rũa masiche'te ĩsiũna koosi'kũjekũ chekũnare na'a aia'mũ Repau. ⁵ Dios ángeleva'nare te'eũ'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ: Mũ'u chũ'u chĩia'mũ; irũmũna pãĩ ũcuauũkore kua jũaumũ chũ'u jã'a, chiimaneasomũ, jmamakarũjẽ'e. Mamakũ'techi'a i'kasi'easomũ jã'a. Ũcuachi'a, ángeleva'nare te'eũ'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ: Jã'u pũka'ku pasa chũ'u; ũcuaja'che jã'u chũ'u chĩi paau, chiimaneasomũ Dios. Mamakũ'techi'a i'kasi'easomũ. ⁶ Jã'ata'ni chekũcheja Repau chũ'o pa'ikorovũ ija'che chiimũ Mamakũni, chekũnare ũcuauũkore na'a aini, Ũcuate'eũni, chũ'ũñe jo'kacojñosi'kũni, chejana jo'e raora chini, Repau i'kache:

Dios neena ángeles ũcuauũko ña, vajũchũju pojoju paaru Repau'te, chiimũ. ⁷ Angeleva'nani i'kakũ Repau i'kasi'e ija'che kũamũ Dios chũ'o: Chũ'u neena ángeles tutu pa'icheja'che paaru chini jo'kasi'kua'mũ chũ'u, ũcuachi'a toa pa'icheja'che pa'iju chũ'ũni cho'okaiju paaru, chiimũ. ⁸ Jã'ata'ni Mamakũni i'kakũ Repau i'kasi'e ija'che kũamũ Repau chũ'o:

Dioa'mũ mũ'u.

Mũ'u si'arũmũ chũ'ũku pa'ija'mũ.

Re'oja'chere masi chũ'ũku'mũ mũ'u.

⁹ Re'oja'chere chiimũ cu'acheta'ni cuhekũ'mũ mũ'u.

Jã'ajekũna mũ'ure Paaku Dios mũ'ũpi chekũnare na'a ai paau chini

mũ'ure chẽa pojoju pa'iche ĩsisi'kua'mũ,

chiimũ. ¹⁰ Chekũcheja ija'che i'kamũ Dios Mamakũ'te:

Pãĩ Ũcuauũkore Paaku, mũ'ũpi mamaruũmũ cũnaũmũna'me cheja cho'osi'kua'mũ.

¹¹ Jã'ata'ni peore si'asojachea'me jã'a.

Mũ'uta'ni si'arũmũ pa'ikũ'mũ.

Kãña si'acheja'che peore si'asojachea'me jã'a.

¹² Cũnaũmũna'me cheja aikãa pũ'se mañasocheja'che cho'oja'mũ mũ'u.

Aikãa ju'isi'kupĩ mamakãa saño sachacheja'che mamachi'a sa'ñesoja'mũ mũ'u jã'a.

Mũ'uta'ni sañoma'ñe Ũcuate'eũ chũ'ũku pa'ija'mũ.

Mũ'u pa'iche si'ama'ñea'me,

chiimũ. ¹³ Dios ángeleva'nare te'eũ'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ:

Chũ'u Ƴajũtu cakã'kore pũũ ñu'iu chũ'ũjũ'u,

chũ'upi cho'okaiuna mũ'ure cuhena mũ'u chũ'ũñe'te cho'oju paaru, chiimaneasomu, jmakarujẽ'e. Mamaku'techi'a i'kasi'easomu jã'a. 14 Angeleva'na ũcuanuko Diore cho'ochē cho'okaina ñomanaa'me. Maire Dios neenare Repau ĩsiche si'ache re'oja'che koop'ranare Ũcuauji chũ'ũkũna cho'okaime repaana.

2

Dios Mamaku maire re'oja'che cho'okaiche jachamaneũ

1 Jã'aja'ñejekũna mai asasi'e chũ'o na'a masi asa chẽa cho'oju paũ; mai cho'omairo pani ma'a tũima'ana sani cavesũsocheja'che cu'are cho'oju cacu'asojanaa'me. 2 Dios aperũmũ ángeleva'nare Repau chũ'ũñe'te pãire kũaa'ju chini chũ'ũasomu. Repau chũ'ũñe'te ángelepi kuajũna asa jachaju cho'omana pãĩ cu'ache ti'jñecojñosinaa'me, jachache ro'i. Repana cu'ache cho'osi'e peore masi ro'isinaa'me. 3 Jã'ajekũna maipi Dios Mamaku maire re'oja'che cho'okaiche asa jachaju cuheto na'a rãa cu'ache ti'jñeja'mũ maire. Chareparo Maire Paaku, Dios Mamakuji jã'are kũasasomu, maire Repau cho'okaiche'te. Na'a pa'isirũmũ chũkũna'te Repau'te ja'me pa'isinapi kũasinaa'me. 4 Repanapi kuajũna Dios Repau'chi'a cho'omasiche'te pãipi repaana i'kache'te asa, "Te chũ'o ũcuarepaa'me", chiapũ chini pãĩ jũ'inare vasochena'me cheke si'ache peore cho'o ñosi'kũa'mũ. Maire ũcuachi'a Dios Repau Rekochoji cho'okaiuna sãĩñechi'a re'oja'che cho'okaimasimajñaruã Repau'te uache si'acairo jo'kamũ, maipi Repau chũ'o chũ'vache'te asa, "Ũcuarepare chũ'o i'kame ina", chiijũ masia'ju chini.

Jesucristo mai a'chũ pa'icheja'che pa'ikũ'mũ

5 Chũ'u i'kache ie chũ'o ija'chea'me: Dios ángeleva'nare icheja cheja na'a pa'isirũmũ pa'ijanare pãĩ chũ'ũñe jo'kamaneasomu. 6 Ũcuachi'a Dios chũ'o pa'ikorovu tochasi'kũ Repau'te i'kakũ tochasi'e ija'che kũamũ:

¿Mũ'u pãĩ cuasaku'u? ¿Repanare oikũ'u mũ'u?

7 Mũ'upi cho'okaiuna ángeles jmakaruchi'a chũkũna'te pãĩ na'a rãa masina pa'ime.

Jã'ata'ni mũ'upi cho'okaiuna chekũnare ña, vajũchũana pa'ijanaa'me pãĩ.

8 Peore chũ'ũa'ju chini jo'kaja'mũ mũ'u repaana pãĩ, chiimũ. Jã'aja'ñe cho'ojachejekũna pãĩ jmanukorujẽ'e kara ĩsima'ñe chũ'ũmasiche peore jo'kaja'mũ Dios. Jã'ata'ni chuta'a jã'aja'ñe cho'ochē ñamanaa'me mai. 9 Ija'cheta'ni masinaa'me mai: Diopi cho'oũna Jesús cheja rani pa'irũmuchi'a ángele'te jmakarũ na'a vesũũ paniasomu. Dios maini oiũ cho'okakũna, pãĩ ũcuanukore jũni ro'ikaau chini Repau Chẽasi'kũpi chuenisora chiisi'kũjekũ pãĩ ũcuanukore chũ'ũkũ'mũ chura, cho'okaisi'kũjekũ.

10 Cu'amajñaruã paara chini peore re'oja'che Cho'osi'kũ Dios, mai Repau neena ũcuanuko ja'me chũ'ũa'ju chini, re'oja'che cho'okaiũ ma'a charo sakũja'che Repau pa'icheja sakũ'te Jesure cu'ache ti'jñeñe ũsemaneasomu, cho'okũ che'che maini cho'okaau chini. 11 Ija'chea'me: Mai re'oja'che pa'iche Jesure cho'okaicojñona maire Cho'okaikũ Jesuna'me Ũcuate'eũ'te Ja'kũre paame. Jã'ajekũna Jesús maire, "Chũ'u cho'jechĩia'me ina", chiivajũchũma'mũ. 12 Dios chũ'o tochasi'e pa'ikorovu ija'che kũamũ Repau Diore i'kache:

Chũ'u cho'jechĩire mũ'u pa'iche'te kũaku, repaana'me chi'i mũ'u ujare ujara,

chiimũ. ¹³ Ūcuachi'a chekũcheja ija'che kũamũ Repaũ i'kache:

Repaũni cuasakũ cha'akũ pasa chũ'ũ,

chiimũ. Chekũcheja ūcuachi'a ija'che kũamũ:

Ñajũ'ũ; Dios neena Repaũ chũ'ũre jo'kasinana'me pa'imũ chũ'ũ,
chiimũ.

¹⁴ Mai Dios neenapi pãi ainee pa'ijũna Jesús ūcuachi'a pãiu aineeasomũ, mai cu'ache cho'ochete jũni ro'ikani vati ai chũ'ũñe'te ũsekasa chini. Repaũ vati ai toa sainare pã paakũ'mũ. ¹⁵ Jã'aja'ñe cho'o maire jũ'iñe'te vajũchũjũna vati ai chẽa paasinare tũa re'oja'che paamũ Repaũ chura.

¹⁶ Ūcuarepare ie masime mai: Angele'te cho'okasa chini raimanesi'kũa'mũ Repaũ. Maini Abraham Diore cuasacheja'che Repaũ'te cuasanani cho'okasa chini raisi'kũa'mũ. ¹⁷ Jã'ajekũna maini cho'okasa chini mai pa'icheja'che pa'iu, mai ti'jñecojñõñeja'ñe cu'ache si'ache ti'jñecojñõsi'kũjekũ mai pa'iche'te masikũ oiũ Pũka'kũre Diore si'arũmũ re'oja'che sũekaiũ pa'imũ Repaũ maire, judío phairi ai sũekaicheja'che. Mai cu'ache cho'ochete jũni ro'ikasa chini raisi'kũa'mũ Repaũ. ¹⁸ Ūcuachi'a re'oja'chechi'a cho'ora chiikũni cu'ache ti'jñesi'ejekũna maire ūcuaja'che re'oja'che paũu chiinani cu'ache ti'jñeto cho'okaikũ'mũ Repaũ.

3

Jesús Moise'te na'a rũa Masĩ'mũ

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majapãijana, Repaũ neenachi'a pa'ina. Ūcuana'me re'oja'che paapũ chini Dios chẽasi'kũa'mũ mũsanũkonare. Jesucristo maire re'oja'che Cho'okaimasikũjekũna, Repaũ mai cuasajũ Pa'ikũ Jesús pa'iche'te cuasarepajũ pa'ijũ'ũ, maire Diore Sũekaikũ pa'iche, Dios mamare, "Ija'che cho'oũ", chiisi'e Kũakaisi'kũre. ² Diopi chẽa jo'kaũna Moisés Repaũ neenare masi paasi'eja'che Jesús ūcuaja'che Pũka'kũ Repaũ'te chẽa jo'kasi'e Repaũ neenare masi paakũ'mũ. ³ Vũ'e paakũ chekũnare ūcuavũ'e pa'inare na'a rũa ña, vajũchũcheja'che, pãi ūcuaukore re'oja'che Cho'okaisi'kũ Jesús Moiserere na'a rũa cuasa, vajũchũũ'mũ. ⁴ Ija'chea'me: Vũ'e charo pa'ikũ jũaacojñõsinana'me repaũ vũ'e pa'ina. Jã'ata'ni Diao'mũ repavũ'e pa'inare ūcuaukore Cho'osi'kũ. ⁵ Diopi chũ'ũũna Moisés cho'ochete cho'okaiũ Repaũ neenare masi paaasomũ. Ūcuachi'a Repaũ Dios na'a pa'iu i'kajache kũakũna asasi'e repanare masi kũaasomũ repaũ Moisés. ⁶ Jã'ata'ni Jesucristo Dios Mamakũjekũ maire Repaũ neenare na'a rũa masi paakũ'mũ. Maire Repaũ re'oja'che cho'okaijache Repaũni jo'kasoma'ñe jũmakarũjẽ'e jachama'ñe cuasajũ cha'ajũ pani, Repaũ neenaa'me mai.

Dios neena cava etajani re'oja'che pa'iche'te kũamũ

⁷⁻⁸ Jã'ajekũna Dios chũ'o pa'ikorovũ tochasi'e kũache Repaũ Rekocho i'kasi'e asa chẽa cho'ojũ'ũ:

Mũsanũkonapi Dios chũ'o asani mai aipãi pãi peocheja sani ku'isina

Repaũ i'kache asa jachajũ ke'rejũ cho'ocuhesi'eja'che cho'omairo,

irũmũna teana cho'ojũ'ũ.

⁹ Chũ'ũ cuarentarepaũsũrũmũ repanare re'oja'che cho'okaiũna ñasinata'ni chũ'ũ chũ'ũñe cuhejũ

si'arũmũ rũa ke'rejũ pa'isinaa'me repaũna chũ'ũre.

¹⁰ Jã'ajekũna chũ'ũ reparũmũ aina pa'isinare pe'rukũ ija'che i'kasi'kũa'mũ: "Repana rekoñõ chũ'ũ chũ'ũñe'te cho'ocuhejũ chũ'ũ pa'ichejẽ'e vesũjũ

ma'a tīima'ana si'arum̄u saij̄u pa'icheja'che cu'ache pa'ime", chiisi'kua'm̄u ch̄u'ũ repanare.

11 Jorema'm̄u ch̄u'ũ.

Ch̄u'ũni teak̄una ũcuarepa cho'ora chini ija'che i'kasi'kua'm̄u ch̄u'ũ:

“ ‘Icheja kaka cava etajani re'oja'che paarp̄’, chiisicheja kakamane-janaa'me ina”, chiisi'kua'm̄u ch̄u'ũ, chiim̄u.

12 Asarepaj̄ũ'ũ, ch̄u'ũ majarp̄ijana. Ñarepaj̄u pa'ij̄ũ'ũ; musan̄ukona te'euj̄ē'e rekoñoã cu'arekoñoãre paaj̄u, cu'ache'te cho'oj̄u, Diore Si'arum̄u Pa'ik̄uni cuasacuhej̄u jachaj̄u cacu'asomanej̄ũ'ũ. 13 Cu'ache'te cho'oj̄u jorech̄u'ore asa ch̄ẽamaneñu chini, irum̄una musan̄ukonare cho'ore'or̄um̄una ũcuan̄uko si'aumucuj̄ña sãĩnechi'a, “Re'oja'che pa'ij̄u pañu mai”, chiīj̄u pa'ij̄ũ'ũ, Repāuni ũcua cuasaj̄u pañu chini. 14 Mai Repāu'te apecuasarum̄u mai cuasacheja'che ũhasoma'ñe cheja pa'irum̄u si'arum̄u cuasaj̄u pa'isinare Dios maire, “Iere ïsija'm̄u ch̄u'ũ”, chiisi'ere peore koojanaa'me mai, Cristo neenaj̄eju. 15 Aperum̄u jã'are k̄uak̄u tocha jo'kasi'e Dios ch̄u'o ija'che k̄uam̄u:

Musan̄ukonapi Dios ch̄u'ore asani,

mai aip̄ai p̄ai peocheja sani ku'ij̄u

Repāu i'kache asa jachaj̄u ke'rej̄u cho'ocuheji'eja'che cho'omairo,

irum̄u teana cho'oj̄ũ'ũ,

chiim̄u.

16 ũcuan̄uko asa jachaj̄u ke'rej̄u cho'ocuhej̄u pa'isina Egipto cheja Moisés etua sasina paniasome repana. 17 Dioni jachaj̄u cu'ache cho'oj̄u cuarentarepaũsurum̄u pe'rucoj̄ñoj̄u pa'ij̄u p̄ai peochejare pa'ij̄u j̄ũnisoasome repana. 18 Jã'ajek̄una Dios, “ ‘Icheja kaka cava etajani re'oja'che paarp̄’, chiisicheja kakamanejanaa'me ina”, chiniasom̄u, Repāu ch̄ũ'ũñe jachasinaj̄eju. 19 Jã'ajek̄una jã'are asa cuasaj̄u masime mai repanare Dios i'kache jachaj̄una kakaũsesi'e.

4

1 Dios maire ũcuachi'a irum̄u cho'okasa chiim̄u, mai rekoñoã cava etajani re'oja'che paarp̄u chini. Jã'ajek̄una musan̄ukona jã'aja'ñe pa'iche te'euj̄ē'e va'semaneñu chini cuasarepaj̄u pa'ij̄ũ'ũ. 2 Mai ũcuachi'a Dios ch̄u'o re'oja'che k̄uacoj̄ñosinaa'me, Moisenam̄u pa'isinare k̄uasi'eja'che. Jã'ata'ni repanare Dios ch̄u'o re'oja'che asa jachasinare re'oja'imaneasom̄u, jachaj̄una. 3 Maire Repāu'te jachama'ñe cuasanareta'ni cava etajani re'oja'che pa'ire'om̄u. ũcuare k̄uak̄u Dios ch̄u'o tochasi'e ija'che k̄uam̄u:

Ch̄u'ũni teak̄una ũcuarepa cho'ora chini ija'che i'kasi'kua'm̄u ch̄u'ũ:

“Jorema'm̄u ch̄u'ũ.

‘Icheja kaka cava etajani re'oja'che paarp̄’, chiisicheja kakamanejanaa'me ina”, chiisi'kua'm̄u ch̄u'ũ,

chiim̄u. Repāu cheja cho'o pi'nirum̄una p̄aire re'oja'che paarp̄u chini re'oja'che pa'iche jo'kaasom̄u Repāu. 4 Chek̄ucheja Dios ch̄u'o pa'ikorov̄u seirepaumucuj̄ña jo'e chek̄umucuse pa'isi'ere ija'che k̄uam̄u:

Seirepaumucuj̄ñana cho'oche peore cho'o si'aasom̄u.

Chek̄umucuse cho'oche peoasom̄u Dios,

chiim̄u. 5 Jo'e chek̄ucheja Dios ch̄u'o tochasi'e ija'che mai aip̄aire i'kam̄u:

“Ichejare kaka cava etajani re'oja'che paarp̄”, chiisicheja kakamane-janaa'me ina,

chiim̄u.

⁶ Jã'ajekuna repacheja Ūcuau chũ'ore asa jachajuna kaka cava etajani re'oja'che pa'icu'aasomũ repanare, aperumũ pa'isinare. Jã'ata'ni irumũ canare maire rekoñoãpi cava etajani re'oja'che pa'ire'omũ, Repau chũ'o asa jachama'ne cuasato. ⁷ Aperumũ pa'isina jachasi'ejekuna na'a pa'isirumũ re'oja'che pa'iche koore'orumũre jo'e jo'kara chini rua jeerumũ pa'isirumũna Davire, "Ija'che chiiche tocha jo'kajũ'u", chiisi'e ũcuare jo'e kũakũ ija'ovana tochamũ chũ'u ie:

Musanukonapi Dios chũ'ore asani, irumũna teana jachama'ne cho'ojũ'u, chiimũ Repau kũakũ tochasi'e. ⁸ Josuepi repacheja kakasinare cava etajani re'oja'che pa'iche isiasomũ. Jã'are isikũ ũcuachi'a rekoñoã re'oja'che pa'iche isito na'a pa'isirumũ Repau, "Isija'mũ", chiisi'e jo'e i'kamanera'asi'kũamũ Dios. ⁹ Jã'aja'nejekuna irumũ Dios neenare cava etajani re'oja'che pa'iche chuta'a pa'imũ. ¹⁰ Diopi cho'okaiũna, mai rekoñoã cava etajani re'oja'che pani, Repau cheja peore cho'o pi'nisirumũ jo'e cho'oma'ne pa'icheja'che, mai ũcuachi'a aperumũ cho'osi'e jo'e cho'oma'ne pa'ijanaa'me. ¹¹ Jã'ajekuna mai ũcuauko cava etajani re'oja'che paũu chini peore cho'ore'ochetũ'ka masi cuasajũ re'oja'che cho'ojũ paũu; te'eujẽ'e aperumũ pa'isina cho'osi'ejaj'che jachajũ cacu'asomaneũ mai.

¹² Va'ti ka'chakã'jũo jũjusũva'tipi tota cuaojũna sa'navũ kakacheja'che mai rekoñoãna Dios chũ'opi rua sa'navũ kakaũna cuasomũ maire. Ūcuachi'a mai rekoñoã pa'iche rua sa'navũ pa'ichena'me mai cuasajũ cho'oũ chiiche Dios chũ'opi kakaũna cuasomũ maire. Dios chũ'opi jã'aja'ne kakaũna mai pa'iche meũe masime mai, re'oja'che pa'ichena'me cu'ache pa'iche. ¹³ Repau cho'osina pa'iche Diopi ñato chavechẽ'e peoche masi ñokũasomũ. Ūcuauji sũeũna mai cuasachena'me cho'osi'e kũajanaa'me mai Repau'te.

Jesús phairipãi ũcuauko Aijekũ maire Dioni sũekaiũ'mũ

¹⁴ Jesús Dios Mamakũ phairipãi ũcuauko Aijekũ maire Dioni sũekaiũ pasa chini cũnaumũna mũniasomũ. Jã'ajekuna Repau'te maire Sũekaiũ'te jmamakarũjẽ'e jo'kasoma'ne cuasajũ paũu. ¹⁵ Maire Diore Sũekaiũ Jesús maire vati cu'ache chũ'uũjeja'ne Chũ'ũcojũnosi'kũjekũ mai pa'iche'te masikũ oiũ cho'okaimũ. Mai pa'icheja'che pa'isi'kũta'ni jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'omanesi'kũamũ Repau. ¹⁶ Jã'ajekuna vajuchũma'ne Dioni sũejũ paũu, maire oiũ Sũekaiũji mai cu'ache cho'oche tũnosokani maire karamajũaruãre isikũ mai cho'ovesũche cho'okaiũna masiũu chini.

5

¹ Dios judiõpãi te'enare chẽa jo'kaasomũ phairi aina pa'ijũ Repau'ni sũekaiũ repa cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iũu chini Diore isimajũaruãna'me Repau'te pojoũu chini isimajũaruãre isikaapũ chini. ² Repau phairi ai, mai pa'icheja'che pa'ikũjekũ re'oja'che cho'oche cho'ovesachejekuna chekũnare pãi oiũ re'oja'che cho'ovesũnare cho'okaiũ ma'a cavesusosinaja'ne cu'ache pa'inare cho'okaiũ'mũ. ³ Jã'ata'ni repau'ni re'oja'che cho'o koka peokũna ũcua cu'ache cho'okũ chekũnare pãi repa cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iũu chini Diore isimajũaruãre isikaiũ repau cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche pa'imũ repau'te ũcuachi'a. ⁴ Judiõ phairi ai pa'iche pãiũ te'eujẽ'e ũcuauji meũe jũna pa'ima'neamẽ. Diao'mũ jã'aja'ne pa'iche chẽa jo'kakũ, Aaron'te chẽa jo'kasi'ejaj'che, Repau'ni pãire sũekaiũ paau chini. ⁵ Jesucristo ũcuaja'che Repau'ni pãipi ña, vajuchũajũ chini phairi ai pa'iuakũna ũcuauji meũe jũna chẽa pa'ima'mũ. Diao'mũ

Repau'te jā'aja'ñe paaṁ chini chēa jo'kasi'kṁ. Repau chu'o pa'ikorovṁ aperṁmṁ tocha jo'kasi'e Repau'te Dios i'kasi'e ija'che kuamṁ:

Mṁ'u chu'u chīia'mṁ.

Iṁmṁna pāi ũcuauṁkore kṁa jñaumṁ chu'u jā'a,

chiimṁ. ⁶ Ũcuachi'a chekucheja Repau chu'o pa'ikorovṁ ija'che kuamṁ Repau'te i'kasi'e:

“Mṁ'upi si'arṁmṁ phairi pa'iu pa'ijṁ'u, Melquisedec pa'icheja'che”,

chiimṁ. ⁷ Repau Jesucristo icheja cheja chuta'a pa'irṁmṁ Puka'kṁ Dioni jū'iñe ũsemasikṁni jūnisopi'rakṁ uṁjachṁ'o rṁa oiṁ sēniasomṁ, Repauṁni cho'okaaṁ chini. Ũcuauṁni vajuchukṁ cuasakṁ Repau chiiche'te cho'ora chiiṁna Puka'kṁ asa cho'okaniasomṁ Repau'te. ⁸ Jā'aja'ñe cho'okṁ Jesucristo Dios Mamakujekṁ rṁa oicojñokṁta'ni Puka'kṁ chiiche'te cho'ora chiiṁ chṁova'u cu'ache ti'jñecoṁjñokṁ pa'iu Puka'kṁ chṁ'uñe jachama'ñe cho'okṁ che'cheasomṁ. ⁹ Jā'aja'ñe cho'okṁ Puka'kṁ chiiche peore cho'o pi'ni, mai cu'a jūni ro'ikani Repau chṁ'uñe jachama'ñe cho'onare ũcuauṁkore cho'okaiṁ Repau'na'me Dios pa'ichejana ai sani paapṁ chini samṁ Jesucristo maire. ¹⁰ Jā'aja'ñe cho'ouṁna Dios maini Sēekaiṁ paaṁ chini phairi aire jo'kaasomṁ Repau'te, Melquisedec pa'icheja'che paaṁ chini.

Jesucristo'te cuasache ũhasomanea'jṁ chini chu'vache'me

¹¹ Cheke chu'o na'a rṁa i'kache paamṁ chu'u, mṁsanṁkonare che'chora chiiche. Jā'ata'ni mṁsanṁkonare masi kuavesamṁ chu'ure, masi asamaṁpṁna. ¹² Jā'arepa jeerṁmṁ Jesure cuasanata'ni mṁsanṁkona, ḁje'se pa'iuṁna chekṁnare chuta'a che'chovesuche? Aina āu ũha pa'iche āimasicheja'che Dios chu'o na'a vesache asamasirṁja'chere oje chṁsuna ũha pa'iche āivesucheja'che Dios chu'o na'a vesache asavesṁme mṁsanṁkona. Vesṁjṁ Jesucristo'te apescuasanare che'chomajñaruāre vesama'ñechi'a che'cheche chiime mṁsanṁkona. ¹³ Vījachīi oje chṁsuna pa'icheja'che rūhiñe cuasavesṁjṁ Dios chṁ'uñe che'che cho'oṁ pa'iche vesṁme. ¹⁴ Aina masicheja'che Dios chu'o na'a rṁa asamasinare na'a vesachṁ'ore che'chere'omṁ, aina ũha pa'iche āimasicheja'che, re'oja'che cho'oṁ si'arṁmṁ na'a rṁa che'chejṁ, cu'achena'me re'oja'che ñamasinare.

6

¹ Jā'ajekṁna Jesucristo'te apescuasarṁmṁ che'chesimajñaruāchi'a che'chema'ñe na'a vesachṁ'ore asajṁ che'chejṁ paṁu mai, aina masicheja'che masijṁ Dios chu'ore na'a vesache'te asamasijṁ paṁu chini. Iea'me repa apescuasarṁmṁ che'cheche: Pāi Dios sējocoṁjñosina cu'ache cho'ocheja'che cho'ouache ũhasochena'me, Diore cuasachena'me, ² Jesucristo neenajejṁ okoro'vecoṁjñoñe, Jesure cuasanare chṁ'uṁna chēa vasoche jūnisosina vajurajachena'me, pāi cheja pa'irṁmṁ cho'osi'e ro'iche Dios chṁ'uṁjañe. ³ Diopi ũsema'to na'a vesachṁ'ore kuaja'mṁ chu'u mṁsanṁkonare.

⁴ Pāipi Dios pa'iche'te miañeja'ñe re'oja'chere asa chēa, Repau īsiche koo, Dios Rekocho cho'okaicoṁjñoṁ, ⁵ Repau chu'o re'oja'che asa vajṁjṁ, Repau'chi'a cho'omasiche'te cho'okṁna ñasinapi ⁶ peore jā'are sējosoto Dioni jovoa'jṁ chini jo'e cho'okaicu'amṁ repanare, ũcuare Repau Mamakṁ'te cuhejṁ pāisoṁjṁ jo'e vanisochēja'che cho'osinajejṁna. ⁷⁻⁸ Jā'aja'ñe pa'ina pāi chio āu kṁimachio pa'icheja'che pa'ime. Cu'are cho'oṁ, Jesucristo'te cuasache'te ũhasoni chio āu tāsichiota'ni miuna'me u'cha aineeṁna ṁosocheja'che, Diore sējocoṁjñojanaa'me repana. Ũcuachi'a repanapi ũhasomanesina pani chio re'oja'che āu kṁichio pa'icheja'che

pa'ira'ame. Repauni cuasaju re'oja'che pani chio ãu tãrena okopi rakuna re'oja'che ainee ãu rua kũkuna pãiu repa chio tãsi'kuna'me Diore re'oja'che cho'ocojñoñeja'ñe re'oja'che cho'ocojñoñora'ame repana.

Dios maire cho'okaijachere cuasaju pojoju cha'ache'te kuamu

⁹ Diore cuasache jo'kasonare jã'aja'ñe i'kasi'kuamũ chu'ũ. Mũsanukonata'ni na'a re'oja'che pa'ime. Jã'are masimũ chu'ũ. Repanare na'a rua re'oja'che pa'inajeju Dios ïsiche koojanaa'me mũsanukona. ¹⁰ Dios re'oja'chechi'a Cho'okũji mũsanukona Repaũ'te cuasaju chekunare oiju re'oja'che cho'okaiche cavesũmaneja'mũ. ¹¹ Mũsanukona jũnisochetũ'ka jã'aja'ñe re'oja'che pa'iju Dios ïsijachere cha'aju, ũhasoma'ñe ũcu cuasaju pa'ito rua pojoja'mũ chu'ũ. ¹² Mũsanukonapi Diore masi cuasaju re'oja'che cho'ochete cho'oñamema'ñe pojoju cho'oju, chekuna Repaũ, "Ïsija'mũ", chiisi'e kooju pa'ina re'oja'che pa'iche'te ñaju che'che ũcuaja'che re'oja'che pa'ito pojoja'mũ chu'ũ.

¹³ Abrahamre Dios, "Cho'okaija'mũ chu'ũ mũ'ure", chiisi'ere ũcuarepa cho'okakuna koosi'ere cuasajũ'ũ. Dios kuache'te Abrahampi asa jachamanea'ku chini repaũ'te cho'okaijachere kuaku, Repaũ'te na'a rua masikũji peokuna, Ũcuauji meñe ija'che i'kaasomũ Dios: "Diojekũ chu'ũ jorema'ñe ũcuarepa cho'okũ'mũ. ¹⁴ Mũ'ure jorema'ñe ũcuarepa re'oja'che cho'okaija'mũ chu'ũ. Ũcuachi'a mũ'ũ na'a jainukore paajanare si'arũmũ ïsija'mũ chu'ũ mũ'ure", chiniasomũ Dios. ¹⁵ Repaũ Abraham, asa jachama'ñe cuasaku pojokũ cha'asi'kũjekũ na'a pa'isirũmũ kooasomũ repa, Dios, "Ïsija'mũ", chiu i'ka jo'kasi'e. ¹⁶ Pãi ũcuachi'a chekunapi repa i'kachũ'ore jachamanea'ju chini ũcuanachi'a ija'che i'kame: "Diopi cho'okaau; chu'ũ ũcuarepa i'kache'te cho'o ñora chiimũ chu'ũ", chiime. Jã'aja'ñe i'kato repa i'kache jachama'ñe cuasame pãi.

¹⁷ Dios ũcuaja'che maipi Repaũ, "Re'oja'che ïsija'mũ", chiisi'e koojanapi jachamanea'ju chini Repaũ joremairo pa'iche'te kuara chini ija'che i'kaasomũ: "Diojekũ jorema'ñe ũcuarepa cho'okũ'mũ chu'ũ", chiniasomũ. ¹⁸ Diojekũ Repaũ i'kache jorema'ñe ũcuarepa cho'okũ jorecu'akũjekũ jã'aja'ñe i'kaasomũ Repaũ, maipi Repaũ, "Cho'okaija'mũ", chiisi'ere pojoju asa chẽasinapi ca'nasoma'ñe cuasaju cha'aju paaru chini. ¹⁹ Maipi jã'aja'ñe ca'nasoma'ñe cuasaju pojoju cha'ani rekoñoã re'ojarekoñoã paaju jũjarekoñoã paani choovu masi quẽo suo vavorena mea cho'osoma'ñeja'ñe mai rekoñoã re'oja'che pa'iche jo'kasomanejanaa'me. Jã'aja'ñe pani Dios vũ'e sa'navũ pa'iruupũ kãa rua rũikãapi jeo ta'pisiruupũ Repaũna'me paũu chini kakacu'asiruupũna kakacheja'che Diona'me si'arũmũ re'oja'che pa'ijanaa'me mai. ²⁰ Jesucristo reparuupũ maire vatakani charo kakasi'kũja'che pa'iu mai cu'ache cho'osi'e ro'ikanasomũ, phairi ai cho'okaicheja'che cho'okaiũ. Jã'aja'ñe cho'okaisi'kũjekũ Melquisedec pa'icheja'che si'arũmũ phairi ai pa'iu Dioni sũekaiũ pa'imũ Repaũ maire.

7

Melquisedec pa'icheja'che Jesús phairi aia'mũ

¹ Repaũ Melquisedec, Salem vũ'ejoopo aipi, phairijekũ peore Chũ'ũku'te Diore cho'ochete cho'okaikũjekũ, pãi re'oja'che pa'iche'te sũekaiũ paniasomũ. Tĩpãi chũ'unare cava cajejani co'ikũ Abrahamre tijña Diopi re'oja'che cho'okaau chini, Dioni sũekanasomũ repaũ Melquisedec. ² Ũcuarũmũ Abraham repaũ vani tũa rasimajñarũã dierepakuanu ũcuajakuanuchi'a chi'i te'ekuanupũ ïsiasomũ Melquisede'te. Jã'a mami Melquisedec chini

“Pāi chũ'uku re'oja'che cho'oku” chiimu. Ūcuachi'a repau chũ'ujooopo mami Salem chini “Re'oja'che pa'iche” chiimu. Jā'ajekuna ija'che i'kare'omu repau'te: “Pāi chũ'uku repau neenare re'oja'che pa'iche cho'okaiku'mu”, chiire'omu. ³ Repau puka'kupāi pa'isi'eta'ni Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasinapi kuaju tochamanerena repau puka'kupāi pa'isi'ejē'e vesuju repau aipāi pa'isi'ejē'e vesume pāi. Ūcuachi'a repau ainesis'ejē'e vesuju repau jũ'isi'ejē'e vesume pāi. Jā'aja'ne pa'iu cho'oa'ku chini repau'te jo'kasi'e Diopi tuamauna Dios Mamaku si'arumu pa'icheja'che phairi ai pa'imū repau.

⁴ Repau Melquisedec rua masiu'mu. Iere cuasajũ'u: Mai aipāirepau pa'isi'ku rua masiu Abraham repau vani tua rasimajñaruã dierepakuanu chi'i te'ekuanupũ ĩsiasomu repau'te. ⁵ Na'a pa'isirumuna Dios chũ'uasomu Abraham jojosiñare Leví jojomanare repa na majapāire Leví jojosiñare phairipāichi'a repa na paamajñaruãre dierepakuanure te'ekuanuchi'a ĩsia'ju chini. ⁶ Jā'ata'ni Abraham repau dierepakuanu paache te'ekuanupũ ĩsiasomu Melquisede'te Leví jojocojñomanesi'kureta'ni. ĩsiuna Melquisedec Abrahamre Dioni sēekanasomu, re'oja'che cho'okaau chini, Dios re'oja'che cho'okaija'mu chiicojñosi'kure. ⁷ Ie masime mai: Pāiu Diopi re'oja'che cho'okaau chini chekure sēekaiku sēekaicojñoku'te na'a rua masiu'mu. Jā'ajekuna ie ūcuachi'a masime mai: Melquisedec Abrahamre rua masiku'teta'ni na'a rua masiu pa'imū. ⁸ Leví jojosiñare pāi paamajñaruã koonā jūnisojanajeju ai pa'imanaa'me. Melquisedeta'ni repau pa'iu, pāi paamajñaruã Diore kookaiju jūnisosi'ere Dios chũ'opi kuamauna jũ'imanesi'kuja'che pa'imū. ⁹⁻¹⁰ Ūcuachi'a ija'che i'kare'omu: Leví aipāiu'te Abrahamre Melquisedepi tijñauna Abraham cu'amajñaruã te'ekuanupũ ĩsirumu Leví chuta'a Abraham ca'nivũ'te pa'isi'kuamū. Leví Abrahamre jā'aja'ne ja'me pa'isi'kujekuna repau jojosiñare irumu pāi paamajñaruãre koonā ūcuachi'a Melquisede'te ĩsicheja'che cho'osinaa'me repa na. Jā'ajekuna ie masime mai: Repau Melquisedec Leví jojosiñare na'a rua masiu'mu.

¹¹ Ija'che cuasaju musanukona sēniasacosome: Aarón jojosiñare ūcuare phairipāi pa'icheta'ni, ¿je'se pa'iana phairi'te jo'e chekuni Melquisedec pa'icheja'che pa'ikuni Dios raora chiiku? Ija'chea'me jā'a: Repau'te pojoju pa'iche'te mai aipāire kuakaau chini Dios Moiseni chũ'u jo'kaku phairipāi pa'iche jo'kaasomu, Aaronna'me repau jojosiñare phairipāi paapu chini. Jā'ata'ni repanare phairipāi Dios chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ pāi cho'okainareta'ni repa na pāi rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaicu'aasomu. ¹² Jā'ajekuna phairipāi jñaañe'te sañoni ūcuachi'a Diore cuasaju pojoa'ju chini chũ'u jo'kasi'e sañoñe chiimu. ¹³⁻¹⁴ Mai ūcuauko Dios chũ'o pa'ikorovu aperumu tocha kuacojñosi'ku Maire Paaku Cristo Judá jojosi'ku pa'iche masinaa'me. Phairipāi pa'iche jo'kamanesivāju tīivājujeku Leví jojocojñomanesi'kuamū Repau Cristo. Jā'ata'ni Moisés Dios chũ'u jo'kasi'e phairipāi jñaañechi'a Leví jojosiñare i'kakū Judá jojosiñare jmamakarujē'e i'kamaneasomu.

¹⁵ Cheku phairi mama raisi'ku Cristo Melquisedec pa'icheja'che phairi ai pa'iche'te cuasato Dios maire na'a re'oja'che cho'okaisi'ere na'a rua masi asare'omu. ¹⁶ Moisés phairi jojojavāju chũ'u jo'kasivājupāiama'mu Repau Cristo. Phairi Mama pa'iche si'arumu Pa'iu peore Masiujeku phairi'mu. ¹⁷ Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e Repau pa'iche kuachu'ore jo'e cuasajũ'u:

“Mũ'upi si'arũmu phairi pa'iu pa'ijũ'u, Melquisedec pa'icheja'che”, chiimũ Dios, chiimũ.

¹⁸ Aperũmu Dioni pojoajũ chini chũ'u jo'kasi'epi karakũna, chura jo'kasoasomũ Dios, maire Repau peore cho'okasa chiisi'e cho'okaicu'akũna.

¹⁹ Aperũmu Repau Moise'te chũ'u jo'kasi'epi pãi rekoñoõ re'ojarekoñoõ care'vakaicu'akũna chura jo'kaso mamare na'a re'oja'chere cho'okaimũ Dios maire. Jã'ajekũna Repau maire re'oja'che mama cho'okaiche'te cuasajũ, ũcuachi'a na'a pa'isirũmu cho'okaijachere cha'ajũ cuasajũ pojojũ mai rekoñoõ Repauna'me re'oja'che ja'me pa'ime mai.

²⁰ Repau Dios maini na'a rũa re'oja'che cho'okasa chini mama phairini jña jo'kaasomũ. “Diojekũ ũcuarepa cho'okũ'mũ chũ'u”, chiimũ Mamakũni Jesucristoni raoasomũ. Chekũnata'ni Dios jã'aja'ñe i'kacojñomanesina rupũ phairipãi mamachĩjeju phairi'me. ²¹ Dios chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e Maire Paaku'te jñaarũmu jã'aja'ñe i'kasi'e ija'che kũamũ:

Chũ'u Pãi Ũcuanũkore Paaku Diojekũ ũcuarepa cho'okũ'mũ.

Jorema'ñe ija'che i'kasi'kũamũ chũ'u:

“Mũ'upi si'arũmu phairi pa'ija'mũ”, chiisi'kũamũ,

chiimũ. ²² Dios jã'aja'ñe ũcuarepa, “Na'a re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'u”, chiisi'e Jesucristoji cho'okaiũna peore masi cho'ocojñojanaa'me mai.

²³ Chekũna phairipãi jainũkota'ni ai si'arũmu pa'imanajeju repana cho'oche cho'ojũ chekũnani jo'ka jũnisojũna si'arũmu cho'okaicu'amũ repanare. ²⁴ Jesuta'ni jũnisoma'ñe ai Pa'ikũjekũ si'arũmu phairi pa'iu, Repau phairi pa'iche chekũni saño jo'kama'kũamũ. ²⁵ Jã'ajekũna Repauni Cristoni cuasajũ sẽnare Si'arũmu Pa'ikũjekũ maire Dioni sseekaiũ, mai rekoñoõ re'ojarekoñoõ care'vakaimũ Repau.

²⁶ Jã'aja'ñe phairi ai pa'iu maire karache cho'okaiũ pa'imũ. Si'arũmu re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ Repau. Jmamakarũjẽ'e cu'ache cuasamaũ cu'achejẽ'e cho'oma'kũamũ Repau. Repau icheja cheja pa'irũmu pãi cu'ache cho'onana'me pa'isi'kũta'ni jmamakarũjẽ'e repana cu'ache cho'ocheja'che ña chẽa cho'omaneasomũ Repau. Jã'aja'ñe pa'iu Pũka'kũ Dios Repau'te cũnaũmu na'a jeecho'jena mũa kueñe ñu'iu chũ'ũñe jo'kaasomũ. ²⁷ Chekũna judío phairi aina charo repana cu'ache cho'oche'te ro'iũ chini si'aumucujña jo'cha va'iva'nare vani uo pi'ni cho'jena chekũna pãi repana cu'ache cho'oche'te ro'ijũ ñsiva'nare jo'cha va'iva'nare vani uosokainaa'me. Repana cho'ocheja'che cho'oma'kũamũ Jesús. Repauna'ni te'echoji maire pãi ũcuanũkore mai cu'ache cho'osi'ena'me mai cu'ache cho'ojache ro'ikaiũ Repau meñe ñsi maire peore jũni ro'ikianiasomũ.

²⁸ Dios aperũmu chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ judío phairi ainare jñaanaa'me pãi. Jã'ata'ni repanani re'oja'che cho'ovesakũna te'eñoõ cu'ache cho'ome repana phairi aina. Jã'ajekũna na'a pa'isirũmũna Dios ija'che i'kakũ, “Chũ'u Diojekũ ũcuarepa cho'okũ'mũ”, chiimũ Mamakũni phairi ai pa'iche jo'ka icheja chejana raouna rani pa'iu Repau'te Pũka'kũ chiichechi'a cho'o pi'ni cũnaũmũna jo'e mũni phairi cho'oche'te cho'okũ si'arũmu Pũka'kũni sseekaimũ maire.

8

Jesús mamare chũ'u jo'kasi'e cho'okaikũ'mũ

¹ Iere i'kara chiimũ chũ'u: Jã'aja'ñe pa'iu Repau phairi aijekũ sseekaiũ pa'imũ maire, cũnaũmũna mũni Dios ñu'isaivũ kueñe pũusi'kũ. ² Dios vũ'erepa Ũcuau cho'osivũ'ere Repau'te pojovũ'ere pa'iu Dios ñu'isaivũ

kueñe ñu'ia phairi aijeku Repauni cho'оче cho'okaiu sēekaimu Repau maire. Pāi cho'omanesivuea'me repavue.

³ Ija'chea'me judío phairi aina cho'оче: Pāi repana cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini isimajñarũana'me Dioni pojoñu chini repana isimajñarũa Repau'te isikaimē. Jā'ajekuna Jesús maire phairi aijeku sēekaiu mai cu'are ro'ikasa chini Repau meñe isi jūni ro'ikanasomu maire.

⁴ Repauji icheja chejare pani phairi pa'imanera'amu, ũcuare phairipāi jainuko pa'ijuna, Dios aperumu chũ'ũana pāi rache'te isia'ju chini jñaacojñosina. ⁵ Repana phairipāi icheja cheja pa'ivue Dios vū'e pa'iju cho'оче cho'okaina cũanumu pa'ivue Dios vū'erepare Moiseni ñokuna ña chēa ũcuajavue cho'osivue're cho'оче cho'ome. Cũanumure Dios vū'erepa pa'imu. Aperumu Moisés repau chuta'a va'i ca'nipi Dios vū'e cho'omarumu ija'che i'kaasomu Dios: “Chũ'u vū'e cho'oni peore chũ'u mũ're ñosivue cũanumu pa'ivue'ja'che cho'ojũ'u”, chiniasomu. ⁶ Repana phairipāi re'oja'che cho'okaisinaa'me maire. Jā'ata'ni Jesús maire na'a rua re'oja'che cho'okaimu. ũcuaja'che Dios Moiserē aperumu maini kũa'ku chini i'kasi'e, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'e re'oja'che cho'okaisi'kũa'mu maire. Jā'ata'ni mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere Jesucristoji cho'okakuna chura Repau maire na'a rua re'oja'che cho'okaimu, “Mũsanukonare na'a rua re'oja'che cho'okaija'mu”, chiisi'e.

⁷ Charo, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'epi karama'to na'a rua re'oja'chere ku'emanera'ame pāi. ⁸ Jā'ata'ni Diopi ñato repana pāi pa'iche karaasomu. “Re'oja'che pa'iche karamu inare”, chini ija'che i'kaasomu Repau: Asarepajũ'u.

Na'a pa'isirumu chũ'o mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiija'mu chũ'u mũsanukonare, Judá jojosinana'me Israel chĩi chekuna jojosinare.

⁹ Reparumu repana aipāi chũ'u Egipto cheja ma'a pikopi re'oja'che ñokuna etua rarumu i'kasi'ja'che i'kamaneja'mu chũ'u repanare. Repanare Egipto cheja pa'isinare chũ'u chũ'ũñe jachasinajejuna sējosi'kũa'mu chũ'u.

Pāi ũcuanukore Paakujī i'kamu chũ'u jā'a.

¹⁰ Na'a pa'isirumu Israel jojosinare mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiija'mu chũ'u, Pāi ũcuanukore Paaku.

Repana rekoñoāre chũ'u chũ'ũñe paaajju chini cho'okaija'mu chũ'u repanare.

Chũ'uni Dioni masi cuasaju chũ'u neena pa'ijanaa'me repana.

¹¹ Reparumu pāipi repana majapāina'me repanare kueñe pa'inare, “Dioni jovojũ'u”, chiiju ũcuamakarũ chũ'vajanaa'me, repanare ũcuare che'chochiima'ñe ũcuanuko chũ're jovonachi'a pa'ijuna, chũova'na pa'iva'nana'me pa'ipāi.

¹² Repanapi chũ'uni cuasajuna repana cu'ache cho'osi'e peore tunoso jo'e cuasama'ñe cavesũsoja'mu chũ'u,

chiniasomu Dios. ¹³ Dios, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'e mamapi pa'iana aperumu Repau, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'e jo'kasosi'ea'me. Aireko jũ'iñeja'ñe si'asopi'ramu repa.

9

Dios vū'e cũanumu pa'ivue'ena'me cheja pa'ivue pa'iche'te kũamu

¹ Dios aperumu, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'e Repau chũ'u jo'kasi'e cho'orumu maire cho'оче rua cuaja pa'isi'kũa'mu, Repau vū'e cheja

pa'ivũ'e cho'ochena'me Repau'te pojoche. ²⁻³ Dios vũ'e aperũmu Repauji chũ'ũna va'i ca'nipi cho'o nũkoasome pã. Ruu te'eka'chaparuu paniasomũ repavũ'e. Tijũapa caruupũ'te judío phairipãichi'a kakare'oruupũ'te uoũoã pa'isaivũna'me mesako'ana'me pãpuã Diore jo'kasipũã pa'iko'a paniasomũ. Na'a sa'navũ'te kãa ruikãapi jeo ta'pisiruupũ judío phairi aichi'a kakare'oruupũ paniasomũ. ⁴ Reparuuũ kakasa'aro kueñere mesako'a ma'ña uoko'a si'acako'a pachokuripi je'nasiko'a paniasomũ. Ũcuaruupũ na'a sa'navũ'te cãjovũ Dios, "Ija'che cho'oũu", chiisi'e tochasi'e pa'ivũ pachokuripi si'ache repakã'jũo je'nasi'vũ paniasomũ. Repavũ sa'navũ'te churupũ pachokuri cho'osi'pũ pã peocheja ku'isina manacaã mañasipũna'me Aarón vãsocho koropi'rasi'chona'me catako'ña Dios chũ'ũne tochasiko'ña mañaasomũ. ⁵ Repavũ sã'sevũ'te tũosiva'na Diona'me pa'iva'na ángelejava'na kue'chaka paava'na nũkaasome, pã cu'ache cho'osi'e ro'icheja sã'sevũ'te. Jã'ata'ni chura repavũ'e pa'iche peore na'a rua kuacu'amũ jã'a.

⁶ Jã'aja'ne cu'amajũaruã peore masi care'va pi'ni repavũ'e Dios vũ'e tijũapa caruupũchi'a si'arũmu kakajũ paniasome repana judío phairipã, Diore pojoju cho'omajũaruãre cho'ojũ. ⁷ Na'a sa'navũ pa'iruupũta'ni judío phairi airechi'a te'eũsurũmu pa'iche te'echo kakare'oasomũ. Repau'te jo'cha va'iva'na chie peou kakacu'aasomũ reparuuũ, repau cu'ache cho'osi'ena'me chekũna pã vesũju cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ikasa chini kakaku'te. ⁸ Jã'aja'ne pa'isi'e maire Dios Rekochoji iere kuakũna masime mai: Chekũnani repavũ'e tijũapa caruupũchi'a kakare'okũna, na'a sa'navũ pa'iruupũ kakacu'akũna, kakama'ne pa'ijũna Diore ja'me pa'icu'aasomũ, charo cho'osivũ'e chuta'a pa'irũmu. ⁹ Jã'api Dios maire iere ñokũ che'chomũ: Pã Dioni pojoũu chini Repau'te ïsiche cu'amajũaruãna'me jo'cha va'iva'nare repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iũu chini phairipãire sa ïsinareta'ni repana rekoũoã re'ojarekoũoã care'vacu'aasomũ. ¹⁰ Æu te'emajũaruãchi'a ãiũena'me te'emajũaruãchi'a ũkuche cu'are tũnoũu chini cho'оче sã'sevũ cho'ochechi'a paniasomũ. Jesucristo rani cho'okaijache mama pa'iche Dios maire jo'karũmũjatũ'ka cho'osi'easomũ jã'a.

¹¹ Jã'ata'ni chura Cristoji rani mai cu'are jũni ro'ikani cũnaũmũna jo'e mũni Dios vũ'erepare pã cho'omanesivũ'e rua re'ojavũ'ere pa'iu si'ache re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ maire mama phairi aijekũ. ¹² Dios vũ'erepare kaka pa'iu Repau Jesucristo pã cu'ache cho'оче chivo chiepi, vacachũ chiepi ro'ikaimanesi'ku'a'mũ. Rupũ, Ũcuau chiepi maire pã ũcuauũkore te'echoji mai cu'a ro'ikanasomũ Repau, Dios neenachi'a pa'ijũ, Repau'na'me ai paaru chini. ¹³ Vacachũio'te uosi'po ũhacũtapoji phairipãipi okona maña popa pã cu'ache pa'inani chivo chiena'me toro chiena'me sa'faru cu'a tũnũsoasomũ repanare. ¹⁴ Jã'aja'nejekũna Jesucristo Dios Rekochoji cho'okaiũna Repau jmakarũjẽ'e cu'achejẽ'e Peoũji meñe Dioni ïsisi'ejekũna Repau chie raosi'epi mai vati toa saina cu'ache cuasajũ cho'оче masi tũnokaimũ, maipi re'ojarekoũoãre paaju Dioni Si'arũmu Pa'ikũni cuasajũ Repau'ni cho'оче'te cho'okaiju paaru chini.

¹⁵ Jã'ajekũna Dios maire Jesucristo chie raosi'epi mai rekoũoã re'ojarekoũoã cho'okaiũ Repau mamare, "Ija'che cho'oũu", chiisi'epi cho'ocuhasi'ejekũna Repau, "Re'oja'che ïsija'mũ chũ'ũ", chiisi'e koojanaa'me mai Repau chẽasina. Ũcuachi'a aperũmu, "Ija'che cho'oũu", chiisi'echi'a cuasarũmu mai cu'ache cho'osi'e peore jũni ro'ikanasomũ Repau Jesucristo. ¹⁶⁻¹⁷ Pã repana jũnisosirũmu repana paasimajũaruã

cho'ojachere chũ'ujũ utija'o tocha jo'kame. Jã'ata'ni repaña chuta'a jũ'imarũmũ jã'aja'ñe chũ'ujũ tochasi'e chuta'a jo'kacu'amũ chekũnare. Jã'ajekũna pãipi repaña chũ'ujũ tochasi'ere cho'oũu chini aperũmũ repaña jũnisosi'ere masi kũache pa'imũ, cho'ore'oa'kũ chini. ¹⁸ Jã'ajekũna Dios aperũmũ, "Ija'che cho'oũu", chiiũ chũ'u jo'kasi'e ũcuaja'che cho'ore'osi'kũamũ, jo'cha va'iva'na chie rao jũnisosi'ejekũna. ¹⁹ Moisés repaũ'te ja'me pa'inare pãi ũcuanũkore Dios chũ'uñe peore kũa pi'ni oveja raña maajaraña cho'osisũovũna'me hisopoju'avũ mini vacachĩ chiena'me chivo chie okona popa ja'mesira'kana chũũ Dios chũ'uñe tochasikoro-vũ utija'okorovũna sa'fakũ pãi ũcuachi'a ũcuanũkore sa'faasomũ. ²⁰⁻²¹ ũcuaja'che Dios vũ'e sa'fakũ repavũ'e sa'navũ pa'imajñaruã Diore pojoju cho'omajñaruã peore sa'faasomũ repaũ. Jã'aja'ñe cho'o pi'ni ija'che i'kaasomũ repaũ: "Ie chiere ña mũsanũkonare Dios, 'Ija'che cho'oũu', chiiũ chũ'u jo'kasi'e cho'okaiche'te cuasajũ'u", chinasomũ. ²² Dios chũ'o tocha jo'kasi'e jo'cha va'iva'na chiepi Diore ĩsimajñaruãna'me pãi cu'a sa'fa tũnoñe rũa chũ'ũmũ. Chie rao jũni ro'ikaikũ peoto cu'a tũnoñe peora'amũ.

Jesucristo jũni ro'ikaisi'ejekũna cu'a tũnososi'ea'me

²³ Dios vũ'e cheja pa'ivũ'e Diopi chũ'ũũna Repaũ vũ'erepa cũnaũmũ pa'ivũ'e repanani ñoũna ña chẽa ũcuajavũ'e cho'osivũ'e pãire kakare'oa'kũ chini repaña cu'a jo'cha va'iva'na chiepi judío phairipãipi sa'fakajũna tũnoasomũ Dios. Jã'ata'ni cũnaũmũ pa'ivũ'e Dios vũ'erepa kakana cu'ache pa'iche na'a re'oja'chepi Mamakũ chiepi tũnosi'easomũ. ²⁴ Jesucristo Repaũ chie raosi'e Dioni ĩsira chini Dios vũ'e cũnaũmũ pa'ivũ'e Dios vũ'erepare ñokũna ña chẽa pãi ũcuajavũ'e cho'osivũ'ena kakamanesi'kũamũ. Dios pa'ichejana cũnaũmũna mũni kakaasomũ Dioni ti'jñeñe ñakũ ñu'ia maini sũekasa chini. ²⁵ Judío phairi ai na'a sa'navũ pa'iruupũ ũsurũmũ pa'iche jo'cha va'iva'na chiere cuaa ĩsikũ pa'icheja'che Jesucristo cũnaũmũ kaka Repaũ chiere si'arũmũ Dioni ĩsikũ pa'ima'mũ. ²⁶ Jã'aja'ñe cho'oa'kũ chini jo'kasi'e pa'ito Jesucristo mamarũmũpi irũmũjatũ'ka si'arũmũ jũni ro'ikaiũ pa'ira'amũ. Jã'ata'ni Repaũ mamare, "Ija'che cho'oũu", chiisi'ere cho'ore'orũmũna churana rani Repaũji meñe ĩsi mai cu'a te'echoji jũni ro'ikaisi'kũamũ. ²⁷ Maire ũcuachi'a te'echo jũ'iñe pa'imũ. Jũ'isirũmũ mai vajũrũmũ cho'osi'ere Diopi ña ro'iche'te chũ'ũa'kũ chini Repaũ'te ti'jñeñe nũkache pa'imũ maire. ²⁸ ũcuaja'che Jesucristo te'echoji mai cu'a jũni ro'ikaisi'kũamũ, Pũka'kũ Diopi mai cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'kũ chini. Jã'aja'ñe cho'osi'kũpi jo'e cajeja'mũ Repaũ icheja. Jã'arũmũta'ni mai cu'a jo'e jũni ro'ikaimaneja'mũ Repaũ. Rani maire Repaũ'te cuasajũ cha'anarechi'a chẽa saja'mũ Repaũ, re'oja'chere koo ũcuauũna'me si'arũmũ paapũ chini.

10

¹ Moisés aperũmũ chũ'usi'e na'a pa'isirũmũ re'oja'che pa'ijache maire apekũachũ'o paniasomũ. ũcuare ñajũ cho'ojũ che'cheajũ chini jo'kasi'ejekũ re'oja'che pa'iche ũcuarepa pa'imaneasomũ jã'a. Jã'ajekũna repa chũ'usi'ere cho'ojũ ũsurũmũ pa'iche jo'cha va'iva'nare ũcuajava'narechi'a Dios vũ'ena ra jo'kanareta'ni jmamakarũjẽ'e repanare re'ojarekoñoã care'omaneasomũ. ² Repa chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũna repaña cu'ache cho'osi'ere te'echoji tũnosokaito re'oja'che pa'ijũ repaña cu'ache cho'oche, "Ro'iche paame mai", chiima'ñe pa'ijũ repaña cu'are ro'iũu chini va'iva'nare ra ĩsiche cuhasora'ame repaña. ³⁻⁴ Jã'ata'ni repa

chũ'u jo'kasi'e toro chiena'me chivo chie sa'fache pãi cu'ache cho'oche tũnosokairepamaũna ũsurũmu pa'iche jo'cha va'iva'nani ra ĩsijũ repana cu'ache cho'osi'ere cuasame.

⁵ Jã'ajekũna Jesucristo cheja raipi'rarũmu Diore ija'che i'kaasomũ: "Ja'ku, pãi paamajũaruã jo'cha va'iva'nana'me cu'amajũaruã mũ'ũni ĩsijũna ũsokaiche chiima'kua'mũ mũ'u.

Jã'ajekũna chũ'ũpi chejana sani pãiu paaũ chini care'vakaisi'kua'mũ.

⁶ Pãi, repana cu'ache cho'osi'e ro'iũu chini ĩsijũna ũsomalũaruã ñani pojoma'kua'mũ mũ'u.

⁷ Jã'ajekũna chũ'u mũ'ũre ija'che i'kasi'kua'mũ:

'Ja'ku, chũ'ũre saojũ'u. Mũ'u chiiche'te sani cho'okasa chiimũ chũ'u.

Mũ'u chũ'o pa'ikorovũ chũ'u pa'ijachere kũaju tocha jo'kasi'ere sani cho'ora chiimũ chũ'u', chiisi'kua'mũ chũ'u", chiniasomũ Repaũ.

Jã'aja'ñe chiimũ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e. ⁸ Ija'chea'me Repaũ

charo i'kasi'e: "Pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iũu chini jo'cha va'iva'nana'me cu'amajũaruã ra ĩsijũna ũsoche chũ'ũsi'kũta'ni ña pojoma'kua'mũ mũ'u, repare chiimaũ", chiniasomũ. ⁹ Jã'api jo'e ija'che i'kaasomũ: "Chũ'ũre saojũ'u. Mũ'u chiiche'te sani cho'okasa chiimũ chũ'u", chiniasomũ.

Repaũ cho'okasa chiisi'e ija'chea'me: Pãi aperũmu Dioni pojojũ cho'osi'ere sējosokani mamare jo'kasi'kua'mũ, Repaũ jũni ro'ikaisi'ere cuasajũ re'oja'che paapũ chini. ¹⁰ Repaũ cho'ora chiisi'e cho'okũ Repaũ meñe Dioni ĩsi te'echoji mai cu'a jũni ro'ikaisi'ejekũna, mai Repaũ neena re'ojarekoñõã cho'ocojũnosinaa'me.

¹¹ Phairipãi ũcuauko umucujũna pa'iche nũka ku'ijũ cuhama'ñe cho'oche cho'okaijũ pa'ime Dios vũ'e. Pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'iũu chini ĩsimajũaruã si'arũmu ũcuajamajũaruã ra ĩsirena Dioni ĩsikaijũ pa'ime, repana cu'a jmamakarũj'e tũnosokaima'ñeta'ni. ¹² Jesucristota'ni meñe ĩsi te'echoji mai cu'a jũni ro'ikani Dios ñu'isaivũ kueñe pũuasomũ.

¹³ Repaũ ũcuachejare ñu'iu Pũka'ku Diopi cho'okaiũna Repaũ'te cuhena peore Repaũ chũ'ũñe cho'orũmũjatũ'ka cha'aja'mũ. ¹⁴ Maire Dios neenare Repaũji meñe ĩsi te'echoji ro'ikani mai rekoñõã si'arũmu na'a rũa re'ojarekoñõã paaa'jũ chini care'vakaisi'kua'mũ. ¹⁵ ũcuachi'a jã'aja'ñe pa'ijachere kũaju Dios chũ'o pa'ikorovũna ija'che chiiche tocha jo'kaasome pãi repanani Dios Rekochoji kũakũna:

¹⁶ "Na'a pa'isirũmu chũ'u repanare mamare 'Ija'che cho'oũu' chiijache ija'chea'me:

Repana rekoñõãre chũ'u chũ'ũñe paaa'jũ chini cho'okaija'mũ chũ'u repanare.

¹⁷ ũcuachi'a repaũna cu'ache cho'oche peore tũnoso jo'e cuasama'ñe cavesũsoja'mũ chũ'u", chiniasomũ Dios,

chiimũ repa tocha jo'kasi'e. ¹⁸ Jã'aja'ñejekũna pãi repaũna cu'ache cho'osi'e ro'iũu chini cu'amajũaruã ra ĩsiche peomũ chura, ũcuare mai cu'ache cho'oche peore ro'ikaisi'ejekũna.

*Dioni cuasajũ vajũchũma'ñe sēejũ pa'iche'te kũamũ
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)*

¹⁹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Maire Jesucristoji chie rao jũni ro'ikaisi'ejekũna Diona'me pa'ijũ sēevajũchũma'ñe ũcuauũni teana sēere'omũ maire chura. ²⁰ Repaũ maire jũni ro'ikairũmu Dios vũ'e na'a sa'navũ pa'iruupũ jeo tũsũsikãa rũikãa Diopi cho'okũna mũ'ũpi vũ'evũna che're cajeasomũ, Diona'me kaka pa'iche ũsesiruupũ jeosikãa. Chura Repaũni jachama'ñe cuasajũ Repaũna'me re'oja'che pa'inajejũna

maire ɯarumɯ Repauni sēeto mai cu'ache cho'osi'ejē'e cuasama'ñe asamɯ Repaɯ, cho'okaisi'kujekɯ. ²¹ Repaɯ Jesús phairipāi ũcuanuko aijekɯ Puka'kuni maire Repaɯ'te pojonare sēekaiɯ re'oja'che paaku chũ'uku pa'imɯ. ²² Jā'ajekuna maire Repaɯ oiɯ re'oja'che cho'okaisi'ena'me chura cho'okaichejekuna mai rekoñoã oko re'oja'chepi tũ'ne choa-sokaisirekoñoãja'ñe paajɯ, re'oja'che pa'ijɯ, Diore sēevajuchuma'ñe, jachama'ñe masi cuasajɯ ũcuarepare sēejɯ pañu. ²³ Maire, "Re'oja'che cho'okaija'mɯ", chiisi'ku Diopi ũcuarepa cho'okujekuna jmakarujē'e jachajɯ jo'kasoma'ñe cuasajɯ maire Repaɯ re'oja'che cho'okaijachere pojojɯ cha'ajɯ pañu mai. ²⁴ Ũcuachi'a sãĩñechi'a, "Re'oja'che pañu mai", chiijɯ, si'arumɯ na'a rɯa cuasajɯ sãĩñechi'a re'oja'che cho'okaijɯ pañu mai ũcuanuko. ²⁵ Ũcuachi'a Diore chi'i pojoche ũhasoma'ñe ũcua chi'ijɯ pañu. Mɯsanukonare ja'me pa'ina cho'ocheja'che chekuna te'ena ũhaso pa'icheja'che pa'ima'ñe si'arumɯ chi'ijɯ, "Jesure ũcua cuasajɯ pañu mai", jā'aja'ñe sãĩñechi'a i'kajɯ pañu; Dios mai cho'osi'e ro'iche chũ'urumɯ tĩ'apiramu.

²⁶ Diopi cho'okaiuna maipi Repaɯ chũ'o ũcuarepare asa chēasinata'ni re'oja'chere cho'ocuhejɯ cu'are ũcua cho'ojɯ pa'ito mai cu'ache cho'oche jo'e ro'ikaiche peomɯ. ²⁷ Jā'aja'ñe pa'inare cuasavajuchuacheji repana cu'ache cho'ocojñojañe pa'imɯ. Repana cho'osi'e ro'ia'jɯ chini Diore cuhena uchejana vati toana saoche pa'imɯ. ²⁸ Pāi aperumɯ Diopi jo'kauna Moisés chũ'u jo'kasi'ere jachajɯ cuhenare repana cho'oche'te ña chotena chekurumɯ te'eka'chapana kua jñaurena ũcuanuko repanarejē'e oima'ñe vanisoasome. ²⁹ Jā'ata'ni pāi Dios Mamakuni cuhejɯ repana cu'a ro'ikaisi'ere Jesucristo chie, "Cu'amɯ jā'a", chiijɯ, Dios Rekocho cho'okaiche'te cu'ache i'kana na'a rɯa cu'ache cho'ocojñojanaa'me, Repaɯ'te cuhejɯ cu'ache i'kasi'e ro'i. Jesucristo Repaɯ chiepi mai cu'are ro'ikaiɯ Dios mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e cho'ocuhasi'kua'mɯ. ³⁰ Maire Paaku ija'che i'kasi'e masime mai: "Pāi cu'ache cho'oche ro'i chũ'uni chũ'ũñe pa'imɯ, ro'ia'jɯ chini. Chũ'u cho'oche'me jā'a", chini-asomɯ. Ũcuachi'a ija'che i'kaasomɯ Repaɯ: "Chũ'u Pāi Ũcuanukore Paaku chũ'u neena cho'oche cuasa ña repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ujamɯ", chini-asomɯ. ³¹ ¡Repaɯ Dios Si'arumɯ Pa'ikɯ pe'rukɯ cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ujañe cuasajɯ vajuchujũ'u!

³² Mɯsanukona Jesucristo'te cuasache kuachũ'o asa chēa Repaɯ'te apecuasarumɯ pa'isi'e cuasajũ'u. Reparumɯ rɯa cu'ache ti'jñetota'ni Repaɯ'te cuasache ũhasoma'ñe ũcua koka paajɯ cuasajɯ paniasome. ³³ Mɯsanukona te'ena pāi jainuko ñajɯ'te te'eñoã rɯa pe'rucojñojɯ cu'ache cho'ocojñoasome. Ũcuachi'a mɯsanukonare ja'me pa'inapi te'eñoã cu'ache cho'ocojñojuna repanare ña oijɯ cho'okaniasome mɯsanukona. ³⁴ Pāi chēavũ'e cuaocojñosiva'nare oijɯ kuirasome mɯsanukona. Ũcuachi'a Jesure cuasanajejuna cu'amajñaruã pāire tutesocojñosiva'nata'ni ũcua pojojɯ paniasome mɯsanukona reparumɯ, na'a pa'isirumɯ na'a re'oja'che si'arumɯ pa'iche koojachere cuasajɯ. ³⁵ Mɯsanukona Maire Paaku'te Jesure sēevajuchuma'ñe cuasajɯ pa'iche jo'kasomanejũ'u. Jo'kasoma'ñe pojojɯ Repauni cuasajɯ re'oja'che pa'iche ro'i Dios mɯsanukonare rɯa re'oja'chere ĩsija'mɯ. ³⁶ Pa'ivesacheta'ni ũcua koka paajɯ Jesure cuasache ũhasoma'ñe pa'ijɯ Dios chiiche'te cho'ojũ'u, Repaɯ ĩsija'mɯ chiisi'ere kooñu chini. ³⁷ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e pa'ikorovɯ Repaɯ Mamakɯ pa'ijache ija'che kuamɯ: Icheja cheja Raijau na'mi raija'mɯ. Cha'ajũ'u Repaɯ'te.

38 Chũ'u neena chũ'uni cuasaju re'oja'che pa'inajeju chũ'una'me si'arumũ re'oja'che pa'ijanaa'me.

Jã'ata'ni cu'ache ti'jñe'ne'te vajuchuju chũ're cuasache jo'kasosinare pojomanaja'mũ chũ'u,

chiimũ. 39 Maita'ni cu'ache vajuchumarũ Repau'te cuasache jo'kasomanajeju vati toa sani cho'osoma'ñe Repauna'me ai pa'ijanaa'me, ũcua cuasaju pa'inani.

11

Aperumũ pa'isina Diore cuasana pa'isi'ere kũamũ

1 Diore cuasache ija'chea'me: Repau, "Jorema'ñe re'oja'chere ĩsija'mũ", chiisi'ere jachama'ñe cuasaju, "Īsirepaja'mũ Repau", chiiju masiju pojoju cha'ame mai. Ūcuachi'a Repau, "Jorema'ñe cho'okaija'mũ chũ'u", chiisi'e chuta'a repajẽ'e ñamanata'ni jachama'ñe cuasaju, "Cho'okaija'mũ Repau", chiiju masime mai. 2 Mai aipã pa'isina jã'aja'ñe jachama'ñe cuasajuna Dios repanare pojokũ re'oja'che cho'okaiũ paniasomũ.

3 Mai Repau'te cuasanajeju ñoma'ñere Repau chũ'ochi'a i'kakũ chũ'ũñeji cho'osi'e masime mai, irumũ pa'iche peore cunaumuna'me cheja.

4 Mai aipã te'ena Repau'te cuasanajeju repanare cho'okaniasomũ Dios. Abel Repauni cuasakũ Ūcuauji cho'okaiũna Repauni pojokũ majaa'chũ Caín ĩsiche na'a re'oja'chere ĩsiasomũ. Repau'te cuasakũ ĩsisi'ejekuna Dios ña pojokũ, "Re'oja'che cho'omũ ikũ", chini-asomũ. Jã'aja'ñe Dios chiiche masi cho'okũ Repau'te pojosi'kujekuna jũnisosi'kureta'ni irumujatũ'ka repau cho'osi'ere cuasaju Diore pojochẽ che'chere'omũ maire.

5 Enoc ũcuachi'a Diore cuasakujekũ Ūcuauji cho'okaiũna jũnisoma'ñe vajũji cunaumuna sasocojñoasomũ. Repau'te pã ku'ete'easome Dios sasocojñosi'kũni. Chuta'a repau sasocojñoamarumũ, "Dios pojocojño'okũ'mũ ikũ", chiicojño'okũ paniasomũ repau. 6 Maipi, "Dios pa'imũ", chini Repauni cuasaju, "Maipi sãeto ĩsija'mũ Repau mai sãe'ne", chini Repau'te cuasanarechi'a Ūcuana'me re'oja'che pa'ire'omũ. Repau'te cuasanare pojokũ'mũ Dios.

7 Noé ũcuachi'a Diore cuasakujekũ Ūcuauji cho'okaiũna pã chuta'a ñama'ñere Repau Dios cho'opi'rache'te cho'osovajuchũache'te kũana asa kũkũ jachama'ñe choovũ rũa ujavũ cho'oasomũ, repau rũjona'me mamachĩna'me varomi runisomanẽũ chini. Jã'aja'ñepi chekunare pã repana Diore jachache cho'o ñoasomũ repau. Ūcuachi'a jã'aja'ñe cho'õna Dios repau'te rũa pojokũ re'oja'che pa'iche ĩsiasomũ, repau rekocho Repau'te masi cuasache'te cho'o ñõna.

8 Abraham ũcuachi'a Diore cuasakujekũ Ūcuauji cho'okaiũna Repau soiche asa jachama'ñe repau saichejajẽ'e vesukũta'ni repau pa'icheja eta sanisoasomũ, Repau ĩsira chiichejare sani koora chini. 9 Ūcuachi'a Diore cuasakujekũ Ūcuauji cho'okaiũna Repau ĩsija'mũ chiisichejare sani pa'ũ, "Jmamarũ pa'ija'mũ", chini chivo rañapi cho'osivũ'ñare paniasomũ repau. Mamakũ Isaana'me majanajeju Jacob ũcuaja'che Dios ĩsija'mũ chiisi'e asasinajeju ũcuaja'che chivo rañapi cho'osivũ'ñare paniasome. 10 Repau Abraham na'a pa'isirumũ pa'ijajoopo Dios ija'che cho'ora chini cho'osijoopo cunaumũ ai pa'ijajoopo'te cha'akũ paniasomũ.

11 Ūcuachi'a Diore cuasakujekũ Ūcuauji cho'okaiũna repau rũjore Sarare chĩ peosi'koreta'ni, chĩ paaasomũ repau, aiva'ũta'ni, "Dios

chũ'ure cho'okaija'mũ chiisi'e ũcuarepa cho'okaija'mũ", chini jachama'ñe cuasakũjekũ. ¹² Jã'aja'ñe cho'o Abraham aiva'ũpi paa jojosina chura cũnaũmũ pa'ina ma'jñokojanũkojeju kuẽkuescu'ache rũa jainũkoa'me. Ũcuachi'a chiara mejavũ pa'icaã mejacaãjanũkojeju kuẽkuescu'ache jainũkoa'me repaña.

¹³ Repaña pãĩ ũcuanuũko vajũna pa'irũmũ Diore cuasaju pa'isinata'ni Repau ĩsija'mũ chiisi'e peore kooma'ñe jũnisoasome. Jã'ata'ni Diore cuasanajeju Ũcuauji cho'okaiũna repaña koomanesi'e so'opi ñaju pojocheja'che cuasaju pojoasome repaña, "Na'a pa'isirũmũna koo-janaa'me mai", chini cuasaju. Ũcuachi'a cheja repaña jmamakarũ pa'ijachere masiju jũnisosirũmũ pa'ijachejare cutuju paniasome repaña, cheja Dios ĩsisicheja pa'inata'ni. ¹⁴ Pãĩ, repaña ai pa'ijachejare cuasaju jã'aja'ñe i'kana, "Icheja mai jmamakarũ pa'ijachejajekũ mai ai pa'imanejachejaa'me", chini cuasaju kuarena masime mai. ¹⁵ Repanapi mamachejare sani pa'iju aperũmũ repaña pa'iju eta raisichejare cuasaju pa'ito co'ire'ora'asi'kũa'mũ repanare repacheja. ¹⁶ Jã'ata'ni repaña jã'achejajẽ'e cuasama'ñe na'a re'ojachejare repaña cũnaũmũ ai sani pa'ijachejare cuasaju paniasome. Jã'ajekũna repanapi, "Maire Paaku'te Diore cuasanaa'me chũkũna", chiito pojoasomũ Repau. Repau repanare pojoche'te cho'o ñokũ repaña pa'ijajoopo vũ'ejoopo care'vakanasomũ Dios.

¹⁷ Dios Abrahamre Repau'te masi cuasache'te cho'o ñara chini ija'che chũ'ũasomũ: "Mũ'ũ neekũre Isaare chũ'ũni ĩsiku vani ũsojũ'ũ", chini-asomũ. Chikũna Abraham Repau'te cuasakũjekũ asa jachama'ñe Ũcuauji cho'okaiũna Repau, "Re'oja'che ĩsija'mũ chũ'ũ", chini ĩsikũna koosiva'ũni ũcuate'eũni vanisopi'raasomũ, Ũcuauji chũ'ũna. ¹⁸ Dios aperũmũ ija'che i'kaasomũ repau'te: "Mũ'ũ jojosinare rũa jainũkore paa'aja'mũ mũ'ũ, Isaapi jojoũna", chini-asomũ. ¹⁹ Jã'aja'ñe i'kacojñosiva'ũreta'ni Abraham Dioni cuasakũ, "Jũnisosinarejẽ'e vasomasikũ'mũ Repau", chini cuasa mamaku'te Isaare vanisopi'rakũni jo'e Ũcuauji ũseũna vaimaneasomũ. Jã'ajekũna Abraham repau mamaku'te Isaare chuenisora'asi'kũjekũna vajũraisi'kũre paacheja'che paaasomũ.

²⁰ Isaac ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna na'a pa'isirũmũ Dios re'oja'che cho'okaijachere masikũ mamachĩi kũa jo'kaasomũ, Jacobna'me Esaure.

²¹ Jacob ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna repau jũ'ipi'rarũmũ na'a pa'isirũmũ Dios re'oja'che cho'okaijachere masikũ José mamachĩire kũa jo'kakũ vãsochoji jũvo ñu'iu Diore pojoasomũ.

²² José ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna repau jũ'ipi'rarũmũ Dios, "Ija'che cho'oja'mũ chũ'ũ", chiisi'ere cuasakũ ija'che i'kaasomũ: "Na'a pa'isirũmũna mai Israelpãĩ jojosina icheja Egipto cheja etarũmũ repaña sani pa'ijachejana saiju chũ'ũ tara sa tãa'ju", chiiũ chũ'ũ jo'kaasomũ.

²³ Moisés pũka'kũpãĩ ũcuachi'a Diore cuasanajeju Ũcuauji cho'okaiũna mamava'ure jũnaasirũmũ rũa re'ojava'ũjekũna pãĩ chũ'ũkũ repaña Israelpãĩ mamachĩĩ apejũnaasinani mũmũchĩiva'narechi'a jũna'nu vanisoche chũ'ũ jo'kasi'eta'ni asa kũkũma'ñe repava'ure chotepãimia chave paaasome.

²⁴ Repau Moisés ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna repau ainee pi'nisirũmũ Egiptopãĩ chũ'ũkũ mamako'te mamakũja'iu pa'icũheasomũ. ²⁵ Repaña cu'are cho'ojũ jmanũkorũ pojojũ pa'icheja'che

pojokũ pa'iche'te cuhekũ, Dios neena cu'ache cho'ocojñoñeja'ñe ũcuana'na'me pa'iu cu'ache cho'ocojño'okũ pasa chiniasomũ repaũ. ²⁶ Ũcuachi'a Egipto cheja pa'iche cu'amajña'raũ re'ojamajña'raũ pa'ra ro'iche paakũ pojochejẽ'e chiima'ñe, "Cristo aipãina'me pa'iu repa'na cutucojñoñeja'ñe cu'ache cutucojño'okũ pa'icheji na'a re'omũ chũ'ure", chiiũ cuasaasomũ repaũ, Dios repaũ'te re'oja'che cho'okaijache cuasakũjekũ.

²⁷ Ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna pãi chũ'ukũ pe'ruchejẽ'e vajuchũma'ñe repaũ cho'ora chiisi'ere ũcuarepa cho'okũ Egipto cheja pa'isi'kũpi eta sanisoasomũ repaũ, Ñoma'kũre Diore cuasakũjekũ. ²⁸ Ũcuachi'a Diore cuasakũjekũ Ũcuauji cho'okaiũna repa'na'ra Israelpãi ũsurũmũ pa'iche pascuarũmũ cho'ochẽ chũ'u jo'kakũ paniasomũ repaũ. Ũcuachi'a charo canarechi'a Dios jũ'iñe chũ'urũmũ Israelpãi chĩipi charo canapi jũnisomaneajũ chini repa'na vũ'ña kakasa'ñaroãna jo'cha va'iva'na chiepi sa'fache chũ'ũasomũ repaũ.

²⁹ Repa'na Israelpãi ũcuachi'a Diore cuasanajejũ Ũcuauji cho'okaiũna Maachiara joopoji ruhiacho jãkou'na ũcuachejapi jẽniasome repa'na. Jã'aja'ñe jẽtena ña Egiptopãi ũcuaja'che jẽũu chini okopi jãkosi'epi co'ũna runisoasome.

³⁰ Ũcuachi'a repa'na Israelpãi Diore cuasanajejũ Ũcuauji chũ'ũna Jericó vũ'ejoopo sieterepaumucujña repajoopo pa'iche rũhiso'koro pachu kutena repajoopo je'na pachusiso'koro Ũcuauji cho'okaiũna ña'ña tãnisasomũ.

³¹ Repajoopo pa'iko Rahab s'ũromio pa'isi'ko ũcuachi'a Diore cuasakojeko Ũcuauji cho'okaiũna Israelpãi ũcuajoopo'te ña'ũu chini charo saisinare tijña repa'o vũ'ena sa re'oja'che kuirasi'kojeko Dios chũ'ũñe jachanare ja'me pa'ikota'ni repa'na'me chuenisomaneasomo.

³² Cheke chekũna cho'osi'e na'a rũa kũache paamũ chũ'u ina cho'osi'e: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ũcuachi'a chekũna Dios chũ'o kũana cho'osi'e. Jã'ata'ni jã'are peore kũato rũarepa'a'me. Repa'na cho'osi'ere churana kũara chini peore kũara'amũ chũ'u. Iechi'a kũara:

³³ Repa'na te'ena Diore cuasanajejũ Ũcuauji cho'okaiũna tĩipãire cava cajejaniasome. Ũcuachi'a chekũna pãi chũ'ũna masi chũ'ũjũ repa'na neenare sãĩñechi'a cu'ache cho'ochẽ ũseasome. Chekũna ũcuachi'a Dios, "Chũ'ũni sějũ'u; cho'okasa", chini jo'kasi'ere Ũcuau'ni sějũna cho'okaniasomũ. Chekũna ũcuachi'a chai pa'icheja sa jo'kacojño'sinata'ni kũjño'mapũ ãũñejẽ'e ãusomaneasome. ³⁴ Chekũna ũcuachi'a uusoajũ chini toana cuaocojño'sinata'ni uusomaneasome. Chekũna ũcuachi'a pãipi repa'na'ni va'jñapi vanisoũu chiito tã'ta masiasome. Chekũna ũcuachi'a koka peosiva'na kokana carũniasome. Chekũna ũcuachi'a cavavesũva'na pa'isina chekũnapi repa'na'ni va'ũu chiito rũa cavamasiasome. Chekũna ũcuachi'a tĩichejña canapi repa'na neere cava tũa sasoũu chini raito kũko saosoasome. ³⁵ Ũcuachi'a romi repa'na majapãi jũnisosinare vajuratena jo'e paaasome.

Chekũnata'ni pãipi repa'na Diore cuasache'te jo'kasoa'jũ chini vãsopi vaicojño'nata'ni Repaũ'te cuasache Ũcuauji cho'okaiũna jo'kasoma'ñe pa'ijũ chuenisoasome, Repaũ pa'icheja re'oja'che pa'ijachere cuasajũ. ³⁶ Chekũna pãire cu'ache cutucojño'asome. Chekũna rupũ su'ũsuecojño'asome. Chekũnata'ni pãi chẽavũ'ñana cuaa quẽ'ke sũsocojño'asome. ³⁷ Chekũnata'ni catapi su'a vẽasocojño'asome. Chekũnare serruchova'jñapi ãu chã'te vẽasosome pãi. Chekũnare

va'jñapi ju'je vëasoasome. Chekuna te'ena kãñare peojũ va'i ca'ni kãñare ju'ijũ kuniasome. Chekuna chuova'na pa'ijũ cu'ache ti'jñeuna ku'ijũ cu'ache cho'ocojñojũ paniasome. ³⁸ Pãi, repanare cu'ache cho'onapi cu'achechi'a cuasajũ repana re'oja'che pa'iche'te ñavesujũ cu'ache cho'ojũna pa'ichejñare peojũ si'arũmũ ku'ijũ paniasome repana. Sũki peochejñana'me aikũjñare ku'ijũ, pa'juroãna'me cojña kãijũ ku'ijũ paniasome repana.

³⁹ Dios repanare Repaũni cuasajũna ũcuanũkore pojoasomũ. Jã'ata'ni Repaũ, "Re'oja'chere ĩsija'mũ chu'ũ", chiisi'e te'eũ'terejẽ'e repanare peore ĩsimaneasomũ, ⁴⁰ na'a pa'isirũmũna na'a re'oja'chere maina'me ũcuapa'rũva re'oja'che pa'iche'te kooa'jũ chini.

12

Jesuni masi cuasajũ paũ cho'okaaũ

¹ Jã'ajekuna cunaũmũ pa'ina rua jainũko ñajũna Dios chiiche re'oja'che jo'kasoma'ñe cho'ojũ paũ mai. Vũ'vũna na'a na'mi vũ'vũũ chini repana cãjiñe ũha vũ'vũsome. Mai ũcuaja'che maire cho'oũachechi'a cho'ojũna maini Dios chiiche'te cho'ovesato na'mi vũ'vũna cho'ocheja'che maire cho'oũache ũhasoñu, Dios chiiche'te cho'oñu chini. ũcuachi'a vũ'vũjũ cãve tãima'ñe vũ'vũũ chini sẽ'sevũ ju'ikãña tĩ'te jo'ka vũ'sajana vũ'vũcheja'che maire cu'ache cho'oũache'te jo'kaso re'oja'che cho'ochekokana paũ mai. ² Jesuni masi cuasajũ paũ mai, cho'okaaũ. ũcuajũ cho'okaiũna Dios chu'o asa chẽa jovosinaa'me mai Repaũ'te. ũcuachi'a Repaũji cho'okaiũna ũcua cuasajũ si'arũmũ na'a re'oja'che pa'inaa'me mai. Repaũ Jesús na'a pa'isirũmũ pojokũ pa'ijachere cuasakũ, "Pãi cu'ache cho'ojũ chuenisoche vajũchuache'me jã'a", chini cuasa, cuhema'ñe cu'ache cho'ocojñojũ kurususẽ'verona chueniso jũni vajũraisi'kũjekũ cunaũmũna mũni Dios ñu'isavũ vjajũtũ cakã'kona kueñe pũuasomũ.

³ Jã'ajekuna Repaũ pa'iche'te cuasajũ che'chejũ pa'ijũ'ũ. Pãi cu'ache pa'inare, "Joreũ'mũ ikũ", chiicojñojũna rua cu'ache i'kacojñojũta'ni sãĩñe i'kamaneasomũ Repaũ. Jã'ajekuna pãipi mũsanũkonani jã'aja'ñe i'kato sũmava'na pa'ijũ, "Pani tĩ'añe cuasoma'mũ ie", chiima'ñe cuasajũ pa'ijũ'ũ Repaũ'te. ⁴ Repaũ'te cuasache'te ũhasoa'jũ chini pãĩ cu'ache cho'ocojñojũnata'ni chuta'a chuenisoma'me mũsanũkona. ⁵ Jã'ata'ni Dios mũsanũkonare Repaũ neenajejũna chu'vache ie Repaũ chu'o pa'ikorovũna kũajũ tocha jo'kasi'e asa cavesũsosinaa'me mũsanũkona:

Asarepajũ'ũ, chu'ũ chĩi.

Maire Paakũ mũsanũkonare kũkokũ che'choche cuhemanejũ'ũ.

ũcuachi'a, "Pani tĩ'ama'ñea'me ie", chiimanejũ'ũ Repaũji mũsanũkonani cu'are cho'oũseto.

⁶ Dios Repaũ oinare kũkokũ che'chokũ'mũ.

ũcuachi'a Repaũ neenare te'eñoã cu'ache ti'jñeñe jo'kamũ Dios, repanapi cu'are jãvomasijũ jo'kaso re'oja'che paapũ chini, i'kache'te cavesũsosinaa'me.

⁷ Mũsanũkonani te'eñoã pa'icu'ache ti'jñeto, "Dios maire kũkokũ che'chokũ'mũ", chini cuasa cuhemanejũ'ũ, jã'aja'ñe Repaũ neenare kũkokũ che'chokũ'te. ũmũpãĩ chĩi paana ũcuaja'che repana chĩi kũkojũ che'chome. ⁸ Dios Repaũ neenare ũcuanũkore kũkokũ che'chomũ. Repaũji mũsanũkonani jã'aja'ñe kũkokũ che'choma'to Repaũ mamachĩi peonajejũ ja'kũ peonaja'ñe pa'ira'ame mũsanũkona. ⁹ Mai chĩiva'na pa'irũmũ mai ja'kũpãipi cheja pa'inapi maini kũkojũ che'chojũna ña kũkũjũ pa'isinaa'me

repanare. Jã'ajekuna mai Ja'kure Diore Cunaumu Pa'iku'te na'a rua Masikuji maire kukoku che'choku'te na'a rua vajuchuju Repauna'me si'arumu re'oja'che pañu mai. ¹⁰ Mai icheja jmamakarũ pa'irumu mai ja'kupãipi repanare re'oja'che cho'ore'ochere cuasoche'te cuasaju kukoju che'chome. Diota'ni maire oiu re'oja'chere che'choku'mu maipi Repaũ pa'icheja'che si'arumu na'a rua re'oja'che paaru chini. ¹¹ Maipi kuku re'oja'che che'chea'ju chini Diopi cu'ache ti'jñeñe jo'kato repa cu'ache ti'jñerumu pojomanaa'me mai. Rupu oinaa'me. Jã'ata'ni maipi kuku re'oja'chere che'cheni na'a pa'isirumuna pa'iju etajani re'oja'che pojoju pa'ijanaa'me.

Dios chu'o asacuhemaneyũ'u

¹² Jã'ajekuna pãĩ vuvuju ca'naso repa jũjñana'me ñukasĩ'ka koka peokuna jo'e na'a rua vuvũũ chini cho'ochaja'che cho'ojũ Dios chiiche'te peore cho'ore'ochetu'ka koka paaju cho'ojũ pa'ijũ'u. ¹³ Ũcuachi'a vuvuma'a re'ojama'a ro'onarejẽ'e vuvure'oma'a care'vacheja'che re'oja'chechi'a cho'ojũ cu'ache cho'omairo pa'ijũ'u, musanukonare ja'me pa'ĩnapi Jesure cuasanata'ni re'oja'che pa'ivesunapi ña chẽa ũcuaja'che re'oja'che paaru chini.

¹⁴ Ũcuanuko musanukona rekoñoã re'oja'che pa'iju Dios chiiche'te re'oja'chere cho'ojũ pa'ijũ'u, Dios neena pa'iche pa'iju. Jã'aja'ñe pa'ĩmaneni Repaũ'te sani ñamanejanaa'me. ¹⁵ Sãĩnechi'a kuiraju pa'ijũ'u, cu'ache cuasokuna te'eujẽ'e Dios oiu cho'okaisi'ere cuheju chekunani eo ãũñeja'ñe cu'ache cho'ojũ cacũ'omaneñu chini. ¹⁶ Musanukona umupãĩ te'eujẽ'e murgjo peoko'te romineeju pa'ĩmanejũ'u. Romi ũcuachi'a muju peoku'te umuneeju pa'ĩmanejũ'u. Ũcuachi'a Dios jo'kache te'eujẽ'e cuhemaneyũ'u. Jã'aja'ñe cho'oasomu Esaú. ãĩnechi'a cuasaku Dios jo'kasi'ere pũka'ku charo cakujekuna repaũ'te isijache cuasasi'e jo'kasoasomu. ¹⁷ Musanukona repaũ cho'osi'e masime. Na'a pa'isirumu pũka'ku jũnisopi'raku repaũ'te Dios re'oja'che cho'okaijachere ũcuauji kũakuna asara chiitota'ni kũacuheasomu. Asaneeku rua oiku'teta'ni care'vachejẽ'e peoasomu repaũ'te, ũcuare Dios jo'kasi'e cuasache jo'kasosi'kujekuna.

¹⁸ Aperumu pa'isina Israelpãĩ cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño cuasaju Diore jovomanesinaa'me mai, Jesucristo'te cuasaju jovosina. Moiseni Repaũ chũ'ũñe'te jo'karumu Diopi aikũtĩre pa'iu toapi uuku chija'chena'me fe'neñena'me oko rua rache paniasomu. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'orumu trompetavu asochena'me Dios i'kacheji ruarepa asoku vajuchũache asokuna, asa kukuso, "Jo'e i'kamanea'ku Repaũ", chiniasome repa pãĩ. ²⁰ Reparumu pãĩ Diopi jã'aja'ñe rua ujachũ'opi i'kaku ija'che chũ'u jo'kasi'ere asa kukuso repakũti kueñe pa'icuheasome: "Musanukona neenapi ũcuaukũji chekurumu cu'ava'upi aikũtina ve'ejaitojẽ'e catapi su'a vẽasojuũ repava'ure. Jã'apãani cunaruji vanisojuũ'u", chiisi'ere asani. ²¹ Repakũti rua vajuchũache ñoasomu. Vajuchũakuna Moisejatũ'ka ña, "Kũkũcajẽjani kurukurumu chu'u", chiniasomu.

²² Maita'ni Repaũ'te Diore Si'arumu Pa'iku'te cuasaju jovosinajẽju cunaumu pa'ijooopo Siõn aikũti pa'ijooopo mama vuvẽjoopo Jerusalén vajuchũma'ñe sani pa'ijanaa'me. Angeles rua jainuko kuẽkuecu'anuko Diore pojoju chi'isina pa'ichejana saijanaa'me mai. ²³ Ũcuachi'a Dios neekuanupu'me mai, cunaumu pa'iphũro charo mami tochacojñosina. Diore pãĩ ũcuanukore repaũ cho'osi'e peore ro'iche Chũ'ũkũni jovosinaa'me mai. Repaũ'te cuasanajẽju Ũcuauji cho'okakuna re'ojarekoñoã

paaju jūnisosirumu cunaumuna sani re'ona carūhisina pa'ijanaa'me. ²⁴ Dios mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e Cho'okaisi'kure Jesure jovosinaa'me mai, Repau chiepi rao mai cu'a jūni Ro'ikaisi'kure. Ro'ikaisi'jekuna Dios Repau'te chie rao Jūnisosi'kuni ña, maire oiũ, "Ro'iche peomu inare", chiniasomu. Jā'ata'ni Abelre chie rao jūnisosi'kure ña, "Ro'iche pa'imũ ikure Cainre, repau'te vanisosi'kure", chiniasomu Dios. Maita'ni Jesupi chie rao jūni ro'ikakuna Diore re'oja'che ja'me pa'ime chura.

²⁵ Jā'ajekuna cuasarepaju pa'iju Dios maire i'kache asa jachaju cuhema'ne pa'ijũ'ũ. Aperumu pa'isinare Israelpai Dios icheja chejare pa'iu i'kache asa jachajuna rua cu'ache ti'jñeasomu. Jā'ata'ni irumu Repau chu'o cunaumu i'kache'te maipi asa jachato na'a cu'ache ti'jñeja'mũ maire. ²⁶ Moiseni Repau chũ'ũne jo'karumu Diopi ruarepa asoche i'kakuna cheja ñũ'kueasomu. Na'a pa'isirumu ũcuaja'che cho'ojachere kuaku ija'che i'kaasomu Repau: "Jo'e te'echo ñũ'kueche cho'oja'mũ chu'ũ. Jā'ata'ni chejachi'a te'echeja ñũ'kueche cho'oma'ne cunaumu peore ñũ'kueche cho'oja'mũ chu'ũ", chiniasomu Repau. ²⁷ "Jo'e te'echo cho'oja'mũ", chiiche ija'che i'kamũ: Diopi cho'oũna cu'amajñaruã Repau cho'osimajñaruã peore si'asoja'mũ. Jā'aja'ne cho'osirumu Repau pa'ichejaqueechi'a pa'ija'mũ. ²⁸⁻²⁹ Jā'ajekuna Dios maire chũ'ũne jo'kasi'e tuacu'achejekuna mai si'arumu chũ'uju pa'ijache masime mai. Jā'a isijachere cuasaju Repau'te, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pañu mai. ũcuachi'a Repau'te mai Cuasaku'te Diore cuhenare vati toa saokujekuna cuasa kukuju, rua chiiju, pojoju pañu mai Repau'te, maini pojoa'ku chini.

13

Diopi pojoa'ku chini cho'ochete kuamu

¹ Musanukona majapaija'ne saiñechi'a oiche jo'kasoma'ne pa'ijũ'ũ. ² ũcuachi'a musanukona vu'ña sainare ñamanarejẽ'e pojoju re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Jā'aja'ne cho'ojũ chekuna vesuju angele'te pojoju re'oja'che cho'oasome.

³ Pãi chēavũ'e cuaocojñosiva'nare cuasaju, "Jā'aja'ne chēacojñoto kuiranare chiicojñokũ'mũ", chini cuasa ũcuanaana'me chēacojñosinaja'ne cuasaju oiju kuirajũ'ũ repanare. ũcuachi'a musanukona chuova'na cu'ache cho'ocojñova'nare cuasaju repana cho'ocojñoneja'ne cu'ache cho'ocojñosi'ere cuasa, "Cu'akũ'mũ jā'aja'ne cho'ocojñoto", chini cuasaju kuirajũ'ũ repanare.

⁴ ũmupai, musanukona rñjoromiva'nare re'oja'che paaju murñjoromi peonare romineema'ne pa'ijũ'ũ. Romi, musanukona ũjupaiiva'nare re'oja'che pa'iju mũjupai peonare umũneema'ne pa'ijũ'ũ. Dios umupaina'me romi repana pa'imanani cu'a cho'onare repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mũ.

⁵ Kurineema'ne pa'iju musanukona paache'te ña pojoju jo'e na'a rua paañu chiimanejũ'ũ, Dios ija'che i'kasi'jekuna: "Musanukonare kuirache cuhasomau jo'kasomaneja'mũ chu'ũ musanukonare", chiniasomu Repau.

⁶ Jā'ajekuna, "Repau cho'okaija'mũ", chini cuasaju vajuchuma'ne maire aperumu i'kasi'ere ija'che i'kare'omu:

Diopi chu'uni cho'okaiuna vajuchumaneja'mũ chu'ũ.

Diopi ũseto pãi, ¿je'se cu'ache cho'ojanaa'ne chu'ure?

chiisi'e.

⁷ Musanukonare re'oja'chere Dios chu'o chu'vaju chũ'usinare cuasaju pa'ijũ'ũ. Repana jũ'iñetu'ka re'oja'che pa'iju Jesucristo'te cuasaju

pa'isinaa'me. Repana pa'isi'ere cuasaju che'che ũcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ. ⁸ Maire Paaku Jesucristo aperũmu ũcuarepa pa'isi'ena'me irũmu pa'ichena'me na'a pa'isirũmu pa'ijache ũcuate'e cho'okũ'mũ. Sañoma'kua'mũ Repaũ. ⁹ Jã'ajekuna pãĩ musanũkonare ma'a tĩima'ana sacheja'che si'ache tĩĩne che'choche ũcuamakaru asajũ. Au te'emajñarũã ãiũseju, "Jã'are ãimaneni na'a re'oja'che cho'ome musanũkona", chiiju che'chome repana. Jã'ata'ni repana che'choche jorechũ'oa'me. Ija'chea'me ũcuarepa: Dioni cuasajũna Repaũji oiũ re'oja'che cho'omasirekoñõã cho'okaiũna si'arũmu na'a rũa re'ojarekoñõã paajanaa'me mai.

¹⁰ Jesucristo mai cu'are peore kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'ejekuna ro'iche peomũ maire chura. Jã'ata'ni pãĩ aperũmu chũ'ũ jo'kasi'e irũmũjatũ'ka repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iũ chini jo'cha va'iva'nare vaniso judío phairipãire ĩsiju pa'ina Jesucristo cho'okaisi'ere jachame. Jã'ajekuna Repaũ cho'okaicojñomanajeju repana cu'ache cho'osi'e si'arũmu ro'ijũ pa'ijanaa'me. ¹¹ Judío phairi aipi Dios vũ'e na'a sa'navũ caruupũna Dios pa'iruupũna jo'cha va'iva'na chie cuaamũ, pãĩ cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ikasa chini. Repava'nare va'iva'nare chie paasiva'nareta'ni vũ'ña na'a saitona etua sa ũosoasome. ¹² Jesús ũcuaja'che pãĩ cu'ache cho'osi'e ro'ire Ũcuau chiepi rao ro'ikaiũ vũ'ejoopo na'a saitona chuenisoasomũ, ro'ikakũna Dios neenachi'a paapu chini. ¹³ Jesure vũ'ejoopo na'a saitona Chuenisosi'kũni cu'ache cutume pãĩ. Maijẽ'e ũcuaja'che vũ'ejoopo eta saicheja'che aperũmu cho'osi'ere ũhaso Jesuna'me re'oja'che pa'ijũ, pãipi maini Repaũ'te cutucheja'che cu'ache cututojẽ'e cuasama'ñe paũu mai. ¹⁴ Icheja ai pa'ijajoopoji peokuna Dios pa'ijooopo mai ai sani pa'ijajoopo'te so'opi ñaju pojocheja'che cuasaju cha'aju pa'ime mai. ¹⁵ Jã'ajekuna maire jũni ro'ikaisi'ekupi Jesucristoji cho'okaiũna, si'arũmu Repaũni pojojũ, "Re'orepamũ; rũa re'okũ'mũ mũ'ũ", chiiju paũu mai, pãĩ aperũmu pa'isina Dioni pojojũ cu'amajñarũã ra ĩsisi'ea'che. Mai jã'aja'ñe sũeñe'te asara chiimũ Dios. Jã'ajekuna Repaũ'te re'oja'che sũeju pojojũ paũu mai. ¹⁶ Ũcuachi'a musanũkona re'oja'che cho'ojũ chekunare kuirachena'me repanare cho'okaiju pa'iche cuhasoma'ñe cho'ojũ pa'ijũ. Jã'aja'ñe cho'oto Repaũni ĩsicheja'che cho'ojũna rũa pojoja'mũ Dios.

¹⁷ Ũcuachi'a musanũkona pa'icheja canare Jesure cuasana ainare ña, vajuchũju repana chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ. Musanũkonapi Repaũ'te cuasache'te ũhasoma'ñe masi cuasaju paapu chini repana musanũkonare kuiraju pa'isi'e ro'ija'mũ Dios. Repanani ña, vajuchũju jachama'ñe pa'ito pojojũ kuirajanaa'me repana musanũkonare. Jã'ata'ni musanũkonapi repanani jachato sũmava'na pa'ijanaa'me repana. Ũcuachi'a jã'aja'ñe jachani re'oja'che pa'ichejẽ'e che'chemanejanaa'me musanũkona.

¹⁸ Chũkũna'te Dioni sũekaijũ'ũ, re'oja'che cho'okaau. Repaũni cho'okaiju peore chũkũna'te cho'ore'ochetũ'ka re'oja'che si'ache cho'ojũ pa'ime chũkũna, Repaũji chũkũna pa'iche'te ña pojoa'kũ chini. Jã'aja'ñe cho'ojũ meñe cuasa ña, "Re'oja'chere cho'ome mai", chiinaa'me chũkũna. ¹⁹ Dioni rũa sũekaijũ'ũ chũ'ũre, chiimũ chũ'ũ; Repaũji chũ'ũni musanũkona pa'ichejana pesa saũna jo'e sani ñara chiimũ chũ'ũ musanũkonare.

"Diopi re'oja'che cho'okaau", chini chũ'o saosi'ea'me

²⁰ Musanũkonare ũcuachi'a sũekaimũ chũ'ũ Repaũ'te. Mai rekoñõã re'oja'che pa'iche cho'okaikũ'mũ Dios. Ũcuauji maire ovejava'nare

masi kuiracheja'che re'oja'che kuirakũ'te Maire Paakũ'te Jesure jũniso tãcojñosi'kũre vasosi'kũa'mũ. Mai cu'are ro'ikasa chini jũnisouna Repau raosi'e chiere ña, "Pãi cu'ache cho'osi'e ro'i peore ro'iche'me ie", chini-asomũ. Jã'aja'ñe cho'osi'ejekũna irũmũ Diona'me si'arũmũ re'oja'che pa'ire'omũ maire, Repau mamare, "Ija'che cho'oũu", chiisi'e cho'osi'epi si'arũmũ pa'iũna. ²¹ Repauji mũsanũkonare re'oja'che cho'okaiũ Repau chi-iche cho'oũu chiisi'e karache peore ĩsia'kũ. Maire ũcuanũkore re'oja'che cho'okaau, maipi re'oja'che cho'omasijũ re'oja'che cho'ojũna mai pa'iche'te ña pojora chini. Repau Jesucristo maire re'oja'che cho'okaisi'ena'me re'oja'che cho'okaiche'te jo'kasoma'ñe cuasajũ si'arũmũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ; rũa re'okũ'mũ mũ'ũ", chiijũ paũu mai. Jã'aja'ñe paaũ.

²² Chũ'ũ majapãijana, ie chũ'o jmanũkorũ tochasi'ejekũna chũ'ũ chũ'vakũ tochasinũkorũ peore asa cho'ojũ pa'ijũ'ũ. ²³ Mai majapãijũ'ũ Timoteo pãi chẽavũ'e cuaocojñosi'kũ etocojñocuhaasomũ. Repauji iche-jana na'mi ratu ũcuaũna'me sani ñaja'mũ chũ'ũ mũsanũkonare.

²⁴ Chũ'ũna'me pa'ina Italia cheja raisina ja'me chũ'o saome mũsanũkonare. Mũsanũkonare chũ'ũnana'me mũsanũkona Dios neenare ũcuanũkore chũ'o saomũ chũ'ũ.

²⁵ Mũsanũkonare ũcuanũkore Diopi re'oja'che cho'okaau, re'oja'che pa'imasia'jũ chini. Re'omũ.

Santiago chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Santiago, Diona'me Maire Paaku Jesucristo'te cho'оче cho'okaikũji musanũkonare mai aipãiu Israel chĩ docerepana jocosinani chũ'o saomu, si'achejũaruã te'ekuanuchi'a sani pa'inare. ¿Pa'iche?

Diopi cho'okaiũna pa'imasiche'me

² Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Musanũkonani pa'ivesacheji si'ache ti'jũekũna ñani pojocu, "Re'omu chũ'ure", chiiju pa'ijũ'u, ³ iere masiju: Jesucristoni cuasajũna pa'ivesache ti'jũekũna kokarekoũõ paaju cu'are jũvomasiju cu'ache cho'oma'ne pa'iju Repauni ũcua cuasani rekoũõ na'a ruã re'oja'che pa'imasirekoũõ paajanaa'me. ⁴ Jã'aja'ne pa'imasirekoũõ paaũ chini pa'ivesache ti'jũe'ne cuhema'ne ũcua Dioni cuasaju pojocu si'arũmu na'a ruã re'oja'che pa'iche'te che'cheju pa'ijũ'u, musanũkonapi re'ojarekoũõare paaju Dioni masi cuasajũna re'oja'che pa'iche kara-manea'ku chini.

⁵ Musanũkona ũcuauakũji te'eu re'oja'che pa'ivesuni Dioni sũejũ'u, cho'okaau. Repaũ'te sũenare ũcuauakore cuhema'ne pojoku karama'ne peore cho'okaiũ pa'iku'mu Repaũ repauna sũe'ne. Jã'ajekũna musanũkonapi sũeto cho'okaija'mu Repaũ. ⁶ Jã'ata'ni Repaũ'te sũni Repaũ cho'okaijache jachama'ne cuasajũ'u. Repaũ cho'okaiche jachana repauna rekoũõ rũhirekoũõ peonajeju chiacha fa'akũjũna ũcuauakã'jũõ tuta saocojũõneja'ne cuasame. ⁷⁻⁸ Pãiu jã'aja'ne pa'iku te'eũõ cuasaku te'eũõ jachaku sũemu. Repaũ, "Dios chũ'ure ïsija'mu", chiiu cuasaku sũesi'e koomaneja'mu, rũhi'ne cuasamaũ ũcuarepa cho'oma'kũjeku.

⁹ Chũova'u pa'iva'upi Jesucristo'te cuasaku Dios ïsiche re'oja'chere paaku pojoku paaũ. ¹⁰ Ŭcuachi'a kuriu Diopi repaũ kurineesi'ere tuasũna pojoku paaũ; kurineena korosi'e si'asũneja'ne na'mi si'asũme. ¹¹ Oteũũ ũsũuji ruarepa asuto kuene jũnisũ repaũũã koro re'oja'che ñosi'e tuã'tua cho'osũmu. Kurineeku'te ũcuachi'a jã'aja'ne ti'jũemũ. Repaũ na'a ruã kurire koora chini pũse koo ïsirũmũna cho'osũja'mu.

Cu'ache cho'ũache jũvomasiche'me

¹² Pãiu vatipi repauni cu'ache cho'uche'te chũ'ũkũna jũvomasiku cho'omaneni pojomu. Jã'aja'ne cho'o etajaisirũmu repaũji vati chũ'ũsi'e cuhekũna Dios, "Chũ'ure chiinare ija'chere ïsija'mu chũ'u", chiisi'ere, Ŭcuau'na'me ai re'oja'che pa'iche'te ïsija'mu repaũ'te. ¹³ Chekurũmu pãiu repauni cu'ache cho'ũache cuasoto, "Diopi chũ'ũcosomu ie chũ'ure", chiimanea'ku. Repaũ Dios cu'ache cho'uchejẽ'e cuasamaũ te'eu'terejẽ'e cu'ache cho'oa'ju chini chũ'ũma'kuamũ. ¹⁴ Maire pãiu ũcuauakore maire cu'ache cho'ũache cuasochẽ'te cuhema'ne ũcua cuasaju pa'ito na'a ruã cho'ũache cuasomu. ¹⁵ Jã'aja'ne cuasokũna cu'ache cho'oneeju jũvoma'ne cho'ome mai. Si'arũmu na'a ruã cho'ojũ pani jũnisũsirũmu cu'achejana saijanaa'me mai, cu'ache cho'osi'e ro'ĩ. ¹⁶ Chũ'u majapãijava'na, tũne cuasama'ne jorechũ'o cuasama'ne pa'ijũ'u. ¹⁷ Re'oja'che pa'iche peore mũupi raiche'me, Dios pa'ichejapi. Cũnaũmu pa'iche peore cho'osi'ku Dios ïsiche'me jã'a re'oja'che pa'iche. Si'arũmu Ŭcuau pa'iu Repaũ cho'uche chũvosi'e sa'ne'neja'ne sa'ne'ma'ne ũcua re'oja'che cho'oku pa'iku'mu Repaũ. Jã'ajekũna cu'ache cho'uche chũ'ũma'kuamũ. ¹⁸ Repaũ chiiche'te

cho'okũ maire Repaũ chũ'o ũcuarepare asa chẽarena pa'iche re'oja'chere ĩsisi'kua'mũ Repaũ, maipi Ũcuauñi charo jovo pa'iche mamare pa'ijũ paapu chini.

Diore masi cuasajũ pa'iche'me

¹⁹ Asarepajũ'ũ, chũ'u majapãijana. Iere cuasajũ chekũna pãĩ i'kache asa cuhema'ñe pa'ijũ si'areparũmũ i'kama'ñe pa'ijũ ũcuachi'a na'mi pe'rumanejũ'ũ. ²⁰ Dios chiiche pe'rucheji re'oja'che cho'oma'ñea'me. ²¹ Jã'aja'ñejekũna mũsanũkona rekoñoã cu'ache cuasachena'me cu'ache cho'oche peore ũhasõ Dios chũ'o mũsanũkona asa chẽasi'ere cuhema'ñe pojojũ cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Maipi repachũ'ore masi cuasajũ asajũ pa'ito mai rekoñoã re'ojarekoñoã care'omũ.

²² Jã'ata'ni mũsanũkonapi tĩĩne cuasamaneñu chini asachechi'a asajũ pa'imanejũ'ũ; repachũ'o chũ'ũñe cho'ojũ che'chejũ pa'ijũ'ũ. ²³⁻²⁴ Pãĩũ Dios chũ'o asakuta'ni repa chũ'ũñejẽ'e cho'oma'kũ ñare'avaji repaũ chia ñasi'kuta'ni chũri sani repaũ chia ñasi'e, "Jã'aja'imũ chũ'u", chiima'ñe teana cavesũcheja'che cho'omũ. ²⁵ Jã'ata'ni pãĩũ repaũ asa chẽasi'e Dios chũ'o re'oja'che chũ'ũñe cavesũma'ñe cuasakũ jã'aja'ñe pa'ima'kua'mũ. Repaũ re'oja'che cho'ora chiiche Dios chũ'o chũ'ũñe jachakũ ũhasõma'ñe pojokũ cho'okũ pa'ikũ'mũ.

²⁶ Ũcuauakũji Diore pojojũ cho'omajñaruã rua cho'okuta'ni jũvoma'ñe ũcuauache i'kakũ pani tĩĩne cuasakũjekũ rupũ cho'ote'emũ repamajñaruã. ²⁷ Mai Ja'kũ Diopi ñato Repaũ'te masi cuasajũ cho'oche ija'chea'me: Chũviva'nana'me va'jeva'nare ña oijũ cho'okaichena'me, chũova'na cuasajũ oiva'nare chũrokaichena'me Repaũ'te cuasamana cu'ache cho'ocheja'che cho'oma'ñe pa'iche.

2

Ũcuapa'rũvachi'a ũcuauũkore re'oja'che cho'oche'me

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'u majapãijana. Maire Paaku'te Peore Masiũ'te Jesucristo'te cuasanajejũ chekũnare pãĩ ũcuapa'rũvachi'a re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ. ²⁻³ Chekũrũmũ mũsanũkona chi'i pa'ivũ'ena kuriũ, aniñocava pachokuricava ju'iu, kãña rua re'ojakãña ju'ikũji rani kakato repaũ'te re'oja'che cho'ojũ, "Ichejana re'ojachejana pũujũ'ũ", chiime mũsanũkona. Ũcuate'erũmũ chũova'ũ pa'iva'ũ, kãñaruã rua aikãñaruã ju'iu rani kakamũ. Chekũrũmũ jã'ava'ũreta'ni, "Jã'achejare rupũ nukajũ'ũ mũ'u. Jã'apãani chejarepare pũũ ñu'ijũ'ũ", chiime. ⁴ Jã'aja'ñe cho'oni mũsanũkonare cho'ouache'te cu'are cuasajũ chekũnare pãĩ ũcuapa'rũvachi'a re'oja'che cho'oma'me. Jã'aja'ñema'mũ Jesucristo'te cuasana cho'oche.

⁵ Chũ'u majapãijava'na, masi asajũ'ũ ie: Pãĩ icheja cheja pa'irũmũ chũova'na pa'iva'nare repanapi Ũcuauñi masi cuasajũ, Repaũ, "Chũ'ure chiinare iere ĩsija'mũ chũ'u", chiisi'ere ĩsiũna koo Repaũ pa'ichejana sani Ũcuauña'me re'oja'che paapu chini chẽamũ Dios. ⁶ Jã'ata'ni mũsanũkona chũova'na pa'iva'nare cu'ache cho'onaa'me. Mũsanũkonare cu'ache cho'onani kurinarechi'a re'oja'che cho'oũ chiime mũsanũkona. Jã'ata'ni repanare põsero'ire ro'ima'to mũsanũkonare chẽa jñajũ sa pãĩ chẽañe chũ'unare ti'jñeñena nukũ, "Ro'ijũ'ũ", chiijũ ke'reme repana mũsanũkonare. ⁷ Ũcuachi'a mũsanũkonare Paaku'te Re'okũ'te Jesucristo'te rua cu'ache i'kanaa'me repana kurina. Jã'ajekũna, ¿je'se pa'ũna mũsanũkona repanare na'a re'oja'che cho'oũ chiiche?

8 Mʉsanʉkonare Peore Chʉ'ʉku Dios, "Ija'che cho'ojʉ'ʉ", chiiʉ chʉ'ʉuna aperʉmʉ ija'che chiiche tocha jo'kasi'e, "Chekunare pʉi oijʉ cuasajʉ'ʉ, mʉsanʉkona meñe oijʉ cuasacheja'che", chiiche'te cho'oni rʉa re'oja'che cho'ome. 9 Pʉi ũcuʉnʉkore kurinana'me chʉova'na pa'iva'nare ũcuapa'rʉvachi'a oijʉ cuasajʉ pa'ijʉ'ʉ. Mʉsanʉkonapi jʉ'aja'ñe cho'oma'ñe kurinarechi'a na'a rʉa chiiʉ pani Diopi ñato cu'ache cho'ome, Repaʉ chʉ'ʉñe'te jachajʉ. 10 Pʉiʉji Dios chʉ'ʉñe peore cho'okʉji te'emaka cho'omaneni Diopi ñato peore jachaku cho'oma'ñeja'ñe pa'imʉ. 11 Repaʉ Dios, "Mʉsanʉkona pa'imʉnare ja'me kʉimanejʉ'ʉ", chiiʉ chʉ'ʉsi'kʉpi Repaʉ, "Pʉi vaimanejʉ'ʉ", chiiʉ chʉ'ʉasomʉ. Jʉ'ajekʉna pʉi repʉna rʉjoromi peonare romineemanata'ni pʉire vanisʉni Dios chʉ'ʉñe'te jachame. 12 Jʉ'ajekʉna mai re'oja'che cho'oñu chiiche Chʉ'ʉku Dios mʉsanʉkona cho'osi'e ro'i chʉ'ʉjañere cuasajʉ i'kajʉ, pʉi ũcuʉnʉkore ũcuapa'rʉvachi'a oijʉ re'oja'chere cho'ojʉ pa'ijʉ'ʉ. 13 Repaʉmʉ Dios mʉsanʉkonare chekunare oimanesinajekʉna sʉiñe oimaneja'mʉ. Jʉ'ata'ni mʉsanʉkona chekunare oijʉ pani Diopi ũcuaja'che ña oiʉ chʉ'ʉuna re'oja'che pa'ijʉanaa'me.

Chʉ'ochi'a i'kama'ñe cho'och'e'me

14 Asarepajʉ'ʉ, chʉ'ʉ majapʉijʉana. Pʉiʉ, "Diore cuasaku'mʉ chʉ'ʉ", chiikʉji re'oja'che cho'omaneni peoche i'kaku pa'imʉ. Masi cuasama'kʉjekʉna Dios repaʉ'te vati toa sani uuche ũsekaimaneja'mʉ. 15 Chekʉrʉmʉ Diore cuasakʉni chekʉrʉmʉ Diore cuasakʉni repaʉ irʉmʉ chiiche kʉñana'me ʉu karamʉ. 16 Mʉsanʉkonapi repava'ore karache'te ña re'oja'che cho'okaimanapi rupʉ chʉ'ochi'a re'oja'che cutujʉ, "Re'oja'che sani, ʉu mʉ'ʉre ʉache cho'o ʉijʉ'ʉ. ũcuachi'a mʉ'ʉre sʉsʉto kʉñna rʉikʉñare sa'che ju'ijʉ'ʉ", chiito, ʉʉquepi re'oja'ʉ repava'ore? Cho'okaicojñoma'mo repaʉ. 17 Diore cuasache ũcuaja'che pa'imʉ. "Diore cuasaku'mʉ chʉ'ʉ", chiikʉji re'oja'chejʉ'e cho'o ñoma'kʉpi rupʉ chʉ'ochi'a i'kaku Repaʉ'te masi cuasama'kʉjekʉ peoche i'kaku cho'oma'ñe masime mai.

18 Chekʉrʉmʉ pʉi ija'che i'kame: "Diore cuasakuasomʉ jʉ'ʉ. Ikʉta'ni re'oja'chere cho'okʉ'mʉ", chiime. Jʉ'ata'ni pʉi re'oja'chere cho'omaneni, ʉje'se repʉna Diore cuasache cho'o ñojʉanaa'ñe? Chʉ'ʉ Diore cuasache'te cho'o ñokʉ re'oja'che cho'okʉ'mʉ. 19 Mʉ'ʉ, "Dios ũcuate'eʉ'mʉ", chiiʉ cuasakʉjekʉ masi cuasamʉ. Jʉ'ata'ni vati ũcuaja'che Dios pa'iche'te masijʉ vajʉchʉjʉ kurukurume. Jʉ'ajekʉna rupʉ cuasajʉ pa'ima'ñe ũcuachi'a re'oja'checi'a cho'ojʉ pa'iche chiimʉ maire.

20 Tʉiñe cuasamanejʉ'ʉ. Pʉi, "Diore cuasame chʉkʉna", chiinapi re'oja'chere cho'o ñomaneni Repaʉ'te masi cuasamanajekʉ peoche cutujʉ pa'imʉ. ʉJʉ'a vesʉche mʉsanʉkona? 21 Dios mai aipʉiʉ'te Abrahamre repaʉ cho'och'e'te ña, "Re'okʉ'mʉ ikʉ", chiniasomʉ, repaʉ mamaku'te Isaare ũsema'ñe Repaʉni ĩsikʉ vani ʉosʉkaipi'rache'te ñani. 22 Jʉ'are cuasa ñato Abraham Dios chʉ'ʉsi'ere cho'okʉ repaʉ Diore masi cuasache cho'o ñosi'e masire'omʉ. 23 Jʉ'are kʉaku aperʉmʉ Dios chʉ'o tocha jo'kasi'e repaʉ Abraham pa'iche ija'che kʉamʉ:

Abrahamre Repaʉ'te masi cuasakʉjekʉna, "Re'okʉ'mʉ ikʉ", chiniasomʉ Dios, chiimʉ repa tocha jo'kasi'e. Repaʉ Abraham, "Diore ja'me pa'ikʉ'mʉ ikʉ", chiicojñoasomʉ.

24 Chura ie masime mʉsanʉkona: Maire ũcuachi'a Repaʉ'te masi cuasanani, "Re'onaa'me ina", chisa chini Dios mai cuasachechi'a ñama'ñe

mai cho'оче ũcuachi'a peore ñaku pa'imũ. ²⁵ Aperũmu Rahabre s'iuromio pa'isi'kore ũcuaja'che, "Re'oko'mo iko", chiniasomu Dios repao ija'che cho'osi'ere ñani: Repao pa'ijooopo pa'iche'te ñajani ra repana majapãire kuañu chini charo saisinani repao v'ena chave cuaa kãu ma'a t'ima'api co'choasomo repao. ²⁶ Cheke ija'chea'me: Pã ca'nivũji rekocho peoni jũnisõsi'kũjekũ cho'oma'mũ. Diore cuasache ũcuaja'chea'me. Pãũji, "Diore cuasakũ'mũ chũ'u", chiikũji re'oja'che cho'omaneni Repau'te cuasarepama'kũjekũ peoche i'kakũ jũnisõsi'kũja'che cho'oma'mũ.

3

Chũ'opo cho'оче'te kũamũ

¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Iere masijũ Dios chũ'o che'chona jairepanũko pa'imanejũ'u: Mai chekũnare che'chomasina Dios pã ũcuauũko cho'osi'e ro'iche chũ'ũrũmu maipi Repau chũ'o che'choche'te masi cho'omaneni Repau chũ'ũñe'te vesũjũ cho'omanesinare na'a rãa cu'ache cho'ocojñojanaa'me. ² ũcuauũko te'eñoã t'ĩñe cho'oju pa'inaa'me mai. Jã'ata'ni pãũji jmamakarũjẽ'e cu'ache i'kamaneni re'okũjekũ cu'ache cho'оче peore jũvora'amũ. ³ Kavachoji maini jachamanea'kũ chini chũ'opona frenomaka jũoru ũcuauachejña tachojũ kuhare'omũ repau'te. ⁴ ũcuachi'a choovũ ɸjavũ pa'iche'te cuasajũ'u. Rãa ɸjavũji rãa tuta saocojñovũta'ni tachova'tirũ rãa jmava'tirũji pãũ repavũ tachokũ repau'te ɸachejña tachokũ kuhare'omũ. ⁵ Chũ'opoã ũcuaja'che cho'omũ maire. Rãa jmachũ'oruãta'ni ũcuachũ'oruãpi rãa si'ache i'kajũ cho'onaa'me mai, repachũ'opoã chiiche cho'oju. Toa ũcuaja'che rãa jmatoarũjẽ'e airo rãa ɸjaauro peore uusõmũ.

⁶ Chũ'opoã ũcuaja'che toa pa'icheja'che pa'ichũ'opoãjekũna pã repana chũ'opoãpi cu'ache i'kajũ cacu'ame. Pã repana chũ'opoã vati aipi chũ'ũkũna charo jmamakarũ cu'ache cho'o che'chesõ si'arũmu na'a rãa cu'ache cho'oju cacu'asõme. ⁷ Pã cheja pa'iva'nare cu'ava'nare ũcuauava'nare, rãni ku'iva'nana'me p'ĩ'ava'nana'me añana'me chiacha cava'nare chẽa repava'na cho'оче ɸsemasijũ jo'cha paame. ⁸ Jã'ata'ni repana chũ'opoã cho'оче te'eũ'terejẽ'e ɸsecu'akũna repana chũ'opoãpi cu'ache i'kajũ eo ũkuacheja'che chekũnare pã rãa si'ache cu'ache cho'ome. ⁹ ũcuate'echũ'opoãpi mai Ja'kũre Diore re'oja'che i'kajũ Repau cho'osinare ũcuaujanani pã cu'ache i'kajũ pa'inaa'me mai. Jã'aja'ñe i'kajũ Diore cu'ache i'kajũ pa'inaa'me mai. ¹⁰ Mai chũ'opoã ũcuate'echũ'opoãpi re'oja'chena'me cu'ache i'kajũ pa'inaa'me mai. Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Jã'aja'ñe cho'оче cu'amũ. ¹¹ Okocoje ũcuate'ecojeere oko re'oja'chena'me cu'ache pa'ima'mũ. ¹² ũcuaja'che higoñũ aceitunacaã kũicu'amũ. ũcuaja'che p'isi ɸcheme higoruã kũicu'amũ. Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Okocoje ũhaoko pa'icoje oko re'oja'che pa'icu'amũ. Jã'ajekũna i'kajũ cu'ache cho'omanenũ chini cu'ache i'kaũatojẽ'e jũvoñũ mai.

Dios ñsiche pa'imasina cho'оче'me

¹³ Mũsanũkonare ja'me pa'ikũji Dios chũ'ore asamasikũ re'oja'che pa'imasikũ chekũnare i'ka jñauma'ñe repau cuasakũ re'oja'che cho'oku pa'iche cho'o ñoa'kũ. ¹⁴ Jã'ata'ni mũsanũkona rekoñoã chekũna neemajñaruã tua paauache cuasani, re'oja'cheja'che cho'oju, "Masikũjekũ re'oja'che cho'okũ'mũ chũ'u", chiijũ joremanejũ'u, mũsanũkonani pãipi re'oja'che i'kaa'jũ chini che'choni. ¹⁵ Jã'aja'ñe pa'iche Dios ñsichema'mũ.

Rupɯ pãi Diore cuasamanare vatipi chũ'ukuna cuasache'me jã'a. ¹⁶ Pãi, chekuna neemajñaruã tua paauchena'me chekunani re'oja'che i'kacojñoñu chini re'oja'cheja'che cho'оче cuasana cheke cu'a peore ũcuauache si'ache cho'onaa'me. ¹⁷ Jã'ata'ni Dios ïsiche pa'imasina cu'achejẽ'e cuasama'ñe chekuna ũcuanuko ñajũ'te re'oja'che pa'ijũ ñonaa'me. Cheke cavama'ñe pe'kerũ pa'ijũ chũ'ũñe jachama'ñe cho'ojũ pa'inaa'me. Ũcuachi'a pãi ña oijũ chekunare ũcuapa'ravachi'a re'oja'che cho'ojũ jorema'ñe re'oja'che cho'ojũ pa'inaa'me. ¹⁸ Pãi cavama'ñe pa'ijũ chekunapi ja'me re'oja'che paapũ chini che'chosina na'a pa'isirũmũ na'a rũa re'oja'che pa'imasijanaa'me, chekunare re'oja'che pa'iche che'chosi'e ro'i. Repana che'chocojñosina ũcuachi'a na'a rũa re'oja'che pa'imasijanaa'me.

4

Diore cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiinare chũ'vache'me

¹ ¿Je'se cuasajũ musanukona sãñechi'a cuhejũ cavajũ pa'iche? Musanukona rekoñoã cu'ache cho'ouache si'arũmũ cavanajejũ sãñechi'a cuhejũ cavajũ pa'ime. ² Musanukona chiiche'te cu'amajñaruãre peojũ jña paacu'akuna chekuna neere tua paauche cuasajũ cavajũ vanisõnaa'me musanukona, repaña paasi'ere tua paañu chini. Diore sẽemanajejũ musanukona chiiche jñaama'me. ³ Chekurũmũ Repaũ'te sēni tĩñe cuasajũ sēejũ kooma'me, rupũ musanukonare uachechi'a ũcuauache cho'oñu chini sēejũ. ⁴ Musanukona Diore re'oja'che ja'me pa'imanaa'me. ¿Je'se cuasajũ musanukona Repaũ'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiiche? Diore cuasana cho'ochema'mũ jã'a. Repaũ'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiina Diore cuhena cho'оче cho'ome. ⁵ Dios chũ'o aperũmũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Mai rekoñoã Repaũ ïsirekoñoã oia te'eũ paara chiimũ Dios, chiimũ. ⁶ Jã'ajekuna Repaũ maire si'arũmũ na'a rũa cho'okaiũ pa'imũ. Dios chũ'o pa'ikorovũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

“Pa'imasinajejũ Diore chiimanaa'me chũkuna”, chiijũ cuasana cho'оче ũsemũ Dios.

Jã'ata'ni, “Pa'ivesũnaa'me chũkuna”, chiijũ cuasanare re'oja'che cho'okaimũ Repaũ,

chiimũ. ⁷ Jã'ajekuna musanukonapi Dios chiiche'te peore jachama'ñe cho'ojũ'ũ. Musanukonapi vati chũ'ũñe'te cho'ocuhejũ jvoto jo'ka sanisõja'mũ vati. ⁸ Musanukonapi Dioni cuasajũ Repaũni sēejũ pa'ito ja'me pa'ia cho'okaija'mũ Repaũ musanukonare. Cu'ache cho'ona, musanukona jũjña meno choasõñeja'ñe cu'ache cho'оче ũhasõ re'oja'chere cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Dios chiichena'me Repaũ'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiina, Dios chiima'ñere ũhasõ Repaũ chiichechi'a cuasajũ cho'ojũ pa'ijũ'ũ. ⁹ Musanukona cu'ache cho'osi'ere cuasajũ ota oicheja'che oijũ pa'ijũ'ũ. Sojũ pojoma'ñe oijũ sumava'na pa'ijũ'ũ. ¹⁰ “Vesũnaa'me chũkuna”, chini cuasa Dioni cuasajũ pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oto na'a rũa masinare carũñoja'mũ Dios musanukonare.

Majapãijanare ke'rema'ñea'me

¹¹ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majapãijana. Sãñechi'a cu'ache cutuma'ñe pa'ijũ'ũ. Repaña majapãijanare ke'rejũ cu'ache cutuna Diore cuasana-jejuna Dios chũ'ũñe'te cuhejũ ke'rejũ cu'ache cutucheja'che cho'ome. Dios chũ'ũñe cu'ache cutuna repachũ'o chũ'ũñe'te asa jachajũ ke'reme. ¹² Repa chũ'ũ jo'kasi'ku Dios pãi ũcuanuko cho'osi'e cuasa ña vati toa saochena'me

Repaḡ pa'icheja saiche chũ'ukḡ Ũcuate'eu'mḡ. Mu'ujẽ'e, ¿jeeja'iwjekḡ chekḡna pãi cho'osi'e cuasa ñamasiku?

Che'ro pa'ijache vesuche'te kḡamḡ

¹³ Mḡsanḡkḡna ija'che i'kana, asarepajũ'ḡ, "Iḡmḡ pãani che'ro vḡ'ejoopona sani te'eũsurḡmḡ pa'ijḡ pōsere koo ĩsijḡ kurire na'a ḡḡ jñaajḡ pa'ijanaa'me mai", chiina. ¹⁴ Che'ro pa'ijachejẽ'e vesḡnaa'me mai. Mai pa'iche, ¿ũquea'che? Pikoja'che pa'ijḡ jmamakarḡ pani si'asōnaa'me mai. ¹⁵ Ija'che i'kato'te na'a re'omḡ, "Maipi vajḡva'na pani Diopi ũsema'to mai cuasache cho'ojanaa'me mai", chiito. ¹⁶ Jã'ata'ni mḡsanḡkonare ti'jñejañe peore masina cutucheja'che cutume mḡsanḡkḡna. Vesḡnata'ni, "Masime chḡkḡna", chiinaa'me. Cu'amḡ jã'aja'ñe i'kache. ¹⁷ Iere cuasajũ'ḡ: Pãi Dios chiiche cho'omasinapi cho'omaneni cu'ache cho'ome.

5

Kurina cho'ocojñõñe'me

¹ Mḡsanḡkḡna kurina, asarepajũ'ḡ. Mḡsanḡkonare cu'ache ti'jñejañere cuasajḡ ḡḡ oijḡ pa'ijũ'ḡ. ² Mḡsanḡkḡna chi'i paache cu'amajñarḡḡ peore phũ'kasōjañea'me. Mḡsanḡkḡna kãña re'ojakãña chuchu ãnisōjañea'me. ³ Mḡsanḡkḡna paache kurire're maconosōjare'rea'me. Kurire're maconoñeja'ñe mḡsanḡkḡna chekḡnare oima'ñe cu'ache cho'ojḡ pa'ime. Jã'ajekḡna mḡsanḡkḡna cu'ache cho'osi'e ro'ijḡ pa'ijanaa'me. Iḡmḡ pãi ũcuanḡko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'umucuse ti'api'rarḡmḡjatḡ'ka kuri chi'ijḡ pa'ijanaa'me mḡsanḡkḡna. ⁴ Mḡsanḡkonare cho'oche cho'okaijḡ ḡḡ tḡakaisiva'nani ro'imanagerena Dioni kḡajḡ oijḡ pa'ime repaḡ, mḡsanḡkḡna cu'ache cho'osi'e. Oijḡ kḡajḡna asa Repaḡ Maire Paakḡ Peore Masiḡji cho'okaija'mḡ repanare. ⁵ Mḡsanḡkḡna icheja chejare pa'ijḡ cu'amajñarḡḡ si'ache re'oja'che paajḡ pojojḡ ḡḡ ũcuauache ḡḡarepa ãijḡ vaca jujucheja'che jujujḡ pa'ime. Jã'ajekḡna vacava'nare vanisōñeja'ñe cu'ache ti'jñeja'mḡ mḡsanḡkonare, Diopi chũ'ḡna. ⁶ Re'oja'che cho'ova'nare pãi sãĩñe cu'ache cho'ocuhejḡna cu'ache cutujḡ vanisōnaa'me mḡsanḡkḡna. Jã'ajekḡna mḡsanḡkḡna cu'ache cho'osi'e ro'ijḡ pa'ijanaa'me, Diopi chũ'ḡna.

Pojojḡ cha'ajḡ Diore sēejḡ pa'iche'me

⁷ Asarepajũ'ḡ, chḡ'ḡ majapãijana. Maire Paakḡ jo'e raijachere pojojḡ cha'ajḡ pa'ijũ'ḡ. ḡḡ tãsi'kḡ oko pa'ito pojomḡ. Repaḡ tãsi'epi ḡḡpi re'oja'che ainee ḡḡ kḡkḡna tḡḡ ĩsikḡ repaḡ kuri koojachere cuasakḡ pojokḡ cha'amḡ. ⁸ Mḡsanḡkḡna ũcuaja'che Diore cuasache ũhasōma'ñe pa'ijḡ pojojḡ cha'ajḡ pa'ijũ'ḡ; Maire Paakḡ jo'e na'mi raija'mḡ.

⁹ Asarepajũ'ḡ, chḡ'ḡ majapãijana. Sãĩñechi'a ke'rema'ñe pa'ijũ'ḡ, Diopi mḡsanḡkḡna cu'ache cho'oche'te ro'iche chũ'ḡmanea'kḡ chini. Repaḡ Dios pãi ũcuanḡko cho'oche ro'iche Chũ'ukḡji raipi'ramḡ, mai cho'osi'ere ro'iche chũ'ḡra chini. ¹⁰ Asarepajũ'ḡ, chḡ'ḡ majapãijana. Aperḡmḡ Dios chḡ'o kḡasina cu'ache cho'ocojñonijẽ'e Dios chũ'ḡñe ũhasōma'ñe ũcu pojojḡ cho'ojḡ pa'isi'ere cuasajḡ che'che ũcuaja'che pa'ijũ'ḡ. ¹¹ Chḡ'ḡ cuasato pãipi repanani cu'ache ti'jñetojẽ'e jḡvo koka paajḡ Dioni ũcu cuasani pojome. Mḡsanḡkḡna Job pa'isi'e kḡache asasinaa'me. Repaḡ'te cu'ache ti'jñerḡmḡ Maire Paakḡ'te Diore repaḡ cuasache ũhasōma'ñe ũcu cuasakḡ paniasomḡ repaḡ. Repaḡ'te cu'ache ti'jñesirḡmḡ Dios Pãi Ũcuanḡkore Oi Aijekḡ repaḡ'te ḡḡ re'oja'che cho'okaniasomḡ. Maire ũcuaja'che oia re'oja'che cho'okaija'mḡ Repaḡ.

¹² Chu'u majapāijana, ie ũcuaja'che asajũ'u: Mũsanũkona i'kachũ'ore pāipi jachamanea'ju chini Dioni roiju i'kanaa'me mũsanũkona. Jā'ata'ni jā'aja'ñe cho'omanejũ'u chiimũ chu'u. Ũcuachi'a Repau mamire ve'ocuheju, cunaumuna'me cheja roiju i'kama'ñe cheke ũcuauache te'emakajẽ'e roiju i'kamanejũ'u. Mũsanũkonapi joreju si'arumũ jā'aja'ñe i'kama'ñe ũcuarepa pa'ito, "Ũcuarepaa'me", chiito, chekurumũ joreche pa'ito, "Pāamũ", chiito jachamanejanaa'me pāi. Ũcuachi'a mũsanũkonapi jā'aja'ñe cho'oto Dios ña pe'rumanaja'mũ mũsanũkonare.

¹³ Mũsanũkonare te'enare cu'ache ti'jñeto Dioni sēejũ'u, cho'okaau. Pojojũ pani Repau'te uja'ju pojojũ'u. ¹⁴ Te'eu ravuna jũni Jesure cuasana ainani soni raojũ'u Dioni sēekaiju Maire Paakũji chũ'ukuna repauni u'chape'ere roa'ju chini. ¹⁵ Repanapi jachama'ñe, "Cho'okaija'mũ Repau", chini cuasaju sēeto jũ'iva'u vajuja'mũ Diopi vasokuna. Ũcuachi'a repa'ji cu'ache cho'osi'ku pa'ito Dios tunosõ jo'e cuasamaneja'mũ repava'u cu'ache cho'osi'e. ¹⁶ Jā'ajekuna mũsanũkona cu'ache cho'оче sãinechi'a kuaju Dioni sēekaiju pa'ijũ'u, Repa'ji vasokaau mũsanũkona rekoñoã. Pãiu re'okũji Dioni sēeto repa'ji rã uache cuasaku sēeuna Dios rã re'oja'che cho'okaija'mũ repau'te. ¹⁷ Aperumũ Dios chu'o kuaku pa'isi'ku Elías, maija'iuji jā'aja'ñe rã uache cuasaku okopi ramanea'ku chini Dioni sēkuna icheja cheja oko rache cuhasõ choteũsurumũ jo'e chekuũsurumũ joopojatũ'ka ramaneasomũ. ¹⁸ Jā'aja'ñe pa'isirumũ ũcuauji jo'e Dioni sēkuna okopi jo'e rauna pāi chiño ãu jo'e kũniasomũ.

¹⁹⁻²⁰ Asarepajũ'u, chu'u majapāijana. Mũsanũkonare ja'me pa'ikũji Dios chu'o ũcuarepa chũ'uñe'te masi cho'omau ma'a cavesusõ tĩñe saicheja'che cu'ache pa'iva'uni chekupi cho'okaiuna jo'e repava'upi re'oja'che saito repau'te cho'okaisi'ku vati toa sani uuche ũsekaichena'me repau cu'ache cho'osi'ere Diopi tunosõ cuasamanea'ku chini cho'okaisi'ku pa'iche masijũ'u. Re'omũ.

Santiago

San Pedro charo chũ'o tocha saosi'ea'me

Diore cuasanare si'achejña kũko saocojñosinani Pedro chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Pedro, Repau chũ'ore chũ'vaa'ku chini Jesucristo saosi'kupĩ mʉsanʉkonare Repau'te cuasanare ija'ova utija'ova tocha saomʉ. Chekunapi kũko saorena te'enachi'a tĩipai pa'ichejña sani pa'inare, Ponto cheja, Galacia cheja, Capadocia cheja, Asia chejana'me Bitinia cheja pa'inare tocha saomʉ chũ'u mʉsanʉkonare. ² Aperumuna mʉsanʉkonare mai Ja'ku Dios "Inani paara", chiisi'kujeku chẽa paamʉ. Mʉsanʉkonare Ũcuau Rekochoji cho'okaisi'kua'mʉ Repau, Jesucristoji mʉsanʉkona cu'are kurususẽ'verona jũni ro'ikakuna rekoñoã meno peorekoñoã tu'nesõsirekoñoã paaju Ũcuau neenajeju Repau chũ'ũne'te asa jachama'ne cho'ojũ paaru chini. Repauji re'oja'che pa'iche karama'ne cho'okaiuna re'oja'che pa'ijũ'u.

Maire re'oja'che isijachere cuasaju pojoche'te kʉamʉ

³ Diore Maire Paaku Jesucristo Puka'kure pojoju paũu mai, "Peore masiku'mʉ mʉ'u", chiiju. Maire rua oiũ mai rekoñoã mamarekoñoã care'vakaisi'kua'mʉ Repau, Jesucristo jũnisõ tãcojñosi'ku vajuraisi'jekuna. Jã'ajekuna Repau pa'icheja sani Ũcuau'ame si'arumʉ pa'ijachere cuasaju rua pojoju cha'ame mai. ⁴ Repau maire, "Mʉsanʉkonare chũ'u pa'ichejana sa rua re'oja'chere isija'mʉ chũ'u", chiisi'ere phũ'kama'ñere porema'ñere ñaņasõma'ñere cha'ame mai. ⁵ Repau Dios peore Masiujeku maire Jesucristoni masi cuasajuna masi paaku cho'okaimʉ, na'a pa'isirumʉ Repau pa'ichejana sauna maipi Repau isijachere re'oja'chere koo paaaju chini. Cheja si'arumuna Dios maire aperumʉ Repau kua jñaumanesi'ere re'oja'che peore isija'mʉ.

⁶ Jã'aja'ñejekuna mai icheja cheja pa'irumʉ pa'ivesache chũova'na cu'ache ti'jñecojñoju pa'inata'ni Dios maire isijachere re'oja'chere cuasaju rua pojoju pa'ime. ⁷ Pãi pachokuricata cho'ona reparuã mini ña, repare masiũu chini toana uo ko'si ñame. Jã'ata'ni repa pachokuri si'asõja'nea'me. Pãi pachokuri paaneeñeja'ne Repau'te masi cuasanare rua chiimʉ Dios. Jã'ajekuna maire Repau'te cuasanare pãi pachokuri pa'iche'te masiũu chini cho'ocheja'che cho'oku, maire pa'icu'ache ti'jñeto te'eñoã ũsekaima'mʉ Repau, mai Repau'te masirepa cuasache'te masira chini. Diore masi cuasani pa'icu'ache ti'jñetojẽ'e ũcua cuasaju pa'ijanaa'me mai. Maipi jã'aja'ne pa'ito Dios aperumʉ Repau Raosi'ku Jesucristo icheja cheja jo'e raiumucusena maire Repau'te masi cuasanare pojoku, "Re'onaa'me ina", chiũu rua re'oja'chere isija'mʉ.

⁸⁻⁹ Mʉsanʉkona Jesucristo'te jmamakarujẽ'e ñamanata'ni Repau'te rua chiiju cuasarepame, "Dios maire Jesuni cuasajuna Repau pa'ichejana sara chini chẽa paamʉ", chiiju. Jã'aja'ne cuasanajeju mʉsanʉkona Repau'te ñamanata'ni cuasaju rua pojoju pa'ime. Repa pojoche Dios cho'okaichejeku ruarepajeku kuavesamʉ.

¹⁰ Dios chũ'o aperumʉ kuasina Repau maire, "Toana saimanea'ju chini chẽa paaja'mʉ", chiisi'e Ũcuauji kuauna asaasome. Jã'ata'ni repare asavesaju asa masiũu chini rua cuasaju che'cheju paniasome repa. Repau maire irumʉ pa'inare oiũ re'oja'che cho'ojache kuauna asa ũcuare

kuaꝑu tocha jo'kaasome repa. ¹¹ Dios Rekocho Repau chu'o kuasinare na'a pa'isirumu cho'ocojñojañere ija'che kuaasomu aperumu:

Pãire cu'ache cho'ocojñoja'mu Cristo,

chinasomu. Ũcuachi'a jũni vajurani cunaumuna mũni Repau chũ'uku pa'ijache kuaasomu. Kuauna asasinata'ni asavesuasome repa. Vesuju, "Dios Rekocho kuasi'e, ¿je'se pa'ija'u? ¿Jeerumu ti'jñeja'u repa?", chiiju masiñu chini rua cuasaju che'cheju paniasome repa.

¹² Jã'ata'ni Dios repanare Repau cho'oja'mu chiisi'e ija'che i'kaku masi kua jñauasomu: "Chu'u re'oja'che cho'okaija'mu chiisi'e musanukonare cho'okaijachema'mu; na'a cho'je pa'ijanare cho'okaijachere kuasi'ea'me jã'a", chiiju kuaasomu Dios repanare. Irumu chukuna musanukonare Ũcuau Rekochoji cunaumu Raosirekochoji cho'okaiuna Repau aperumu kuasi'ere Repau'te cuasanare chẽa paaku toa sani uuche ũsekaiche'te kuasinaa'me. Diore ja'me pa'ina ángelejatũ'ka asavesuju asamasiñu chiime repa.

Pãipi cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che paapu chini chẽa paamu Dios

¹³ Jã'ajekuna musanukona cho'ojachere rũhiñe cuasaju care'vaju pa'ijũ'u, Dios chiiche'te cho'oñu chini. Cu'are juvoju re'oja'che pa'iju, Jesu-cristo jo'e raisirumu musanukonare re'oja'che cho'okaijachere rua cuasaju pojoju cha'aju pa'ijũ'u. ¹⁴ Dios chĩijeju repau chũ'ũñe jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u. Repau'te cuasamarumu pa'ivesuju musanukonare uachechi'a cu'ache cho'ojũ pa'isi'e jo'e cho'oma'ñe pa'ijũ'u chura. ¹⁵ Cu'ache jma-makarujẽ'e cho'oma'ñe si'arumu re'oja'che pa'ijũ'u, musanukonare chẽa Paaku Dios re'oja'che pa'icheja'che. ¹⁶ Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chu'u cu'ache cho'oma'ñejekuna musanukona ũcuaja'che cu'achejẽ'e cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijũ'u, chiimu.

¹⁷ Musanukonapi Diore, "Ja'ku", chiiju pani pãi ũcuauko cho'oche peore ũcuapa'ruvachi'a ñaku te'enare na'a rua oima'kure musanukona icheja cheja vajana pa'irumu si'arumu Repau'te cuasaju kakuju pa'ijũ'u.

¹⁸ Aperumu mai aipãi pa'ivesusi'ejache re'oja'che pa'ivesusinareta'ni maipi jã'aja'ñe pa'imatea'ju chini chẽa paamu Dios maire, cu'are ũsekasa chini. Rua ro'icheji ai pa'iche'te ro'ikaisi'kuamũ Repau maire cu'are ũsekasa chini. Musanukona masime jã'a. Si'asõñeji kuripi ro'imatesi'kuamũ Repau. ¹⁹ Jã'aja'ñepi ro'ima'ñe Cristo cu'achejẽ'e peoku chiepi ro'ikaisi'kuamũ Repau, Ũcuauji chũ'ũuna mai cu'are ro'ikani chẽa paara chini chuenisõ raosi'epi. Aperumu pa'isina mai aipãi repa cu'are tũnoñu chini Dioni isiju ovejachĩiva'ure cu'achejẽ'e peova'uni vanisõjuna rao ro'ikaisi'ejache Repau chiepi rao mai cu'a ro'ikaisi'kuamũ Repau. ²⁰ Aperumuna chuta'a cheja cho'omarumuna Repau'te Cristo'te chũ'u jo'kaasomu Dios, icheja chejana caje pãi cu'ache cho'oche'te jũni ro'ikaau chini. Jã'ata'ni Dios chureparana cheja si'apirarumuna casosi'kuamũ Repau'te, maini re'oja'che cho'okaau chini. ²¹ Repau Cristo jũni ro'ikaisi'jekuna Repau'te Diore cuasame mai. Cristo'te jũnisõuna vaso cunaumuna mua Repau pa'ichejana Repau'te kueñe ñu'iu chũ'ũñe jo'kasi'kuamũ Repau. Jã'aja'ñejekuna mai Repauni masi cuasaju Ũcuau'na'me ai pa'ijachere pojoju cha'aju pa'ime.

²² Chura musanukona Repau chu'o ũcuarepa asa cuasanajeju musanukona rekoñoã pa'isi'e meno tũnokaicojñosinaa'me Diore. Jã'ajekuna rekoñoã re'ojarekoñoãre paaju mai majapãijanare peoche

i'kama'ñe oirepache oimasinajeju peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'che cho'okaiju sãinechi'a si'arumũ oiju pa'ijũ'u. ²³ Dios maire Repaũ chu'o si'arumũ pa'iche jachama'ñe cuasanajejuna mai rekoñoãquee cu'a tunosõkani mamarekoñoã sañokaisi'kua'mũ Ûcuauña'me paapu chini. Repa mama pa'iche icheja cheja pa'icheja'chema'ñejekũ jmamakarũjẽ'e si'asõma'ñea'me. ²⁴ Dios chu'o tocha jo'kasi'e ùcuare ija'che kũamũ: Pãi ùcuauũko u'cha pa'icheja'che pa'ime.

U'chara'ñũruã jeerumũ pa'ima'ñe na'mi phã'pha jũnisõmũ.

Korosi'e ùcuachi'a rũa re'oja'che koro ño na'mi tuã'tuasõmũ.

Pãi ùcuaja'che ùcuauũko jeerumũ pa'ima'ñe na'mi jũnisõme.

Repana rũa masisi'e ùcuaja'che si'asõmũ repaña jũnisõto.

²⁵ Dios chu'ota'ni si'asõma'ñe si'arumũ pa'iche'me, chiimũ repa tocha jo'kasi'e. Repa Dios chu'o re'oja'che musanũkonare chu'vasi'ea'me.

2

¹ Jã'ajekũna musanũkona chekũnare cuhechena'me joreche, sẽ'sevũchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'iche, chekũna neemajñaruã tũa paauachena'me chekũnare si'ache cu'ache i'kache'te peore ùhasõjũ'u. ² Vĩjachiiva'na ojeneeñeja'ñe Dios chu'o re'oja'chere asaneeju, re'oja'che pa'iche'te na'a rũa che'cheju pa'ijũ'u, ³ Dios Re'okũ pa'iche asa chẽarepasinajeju.

Catapũ re'oja'ipũjekũ charo ùhasi'pũja'che pa'ikũ'mũ Cristo

⁴ Jesucristo'te jovosinajeju Repaũni si'arumũ na'a rũa cuasaju pa'ijũ'u. Chekũna pãi catapi vũ'ere je'naju catapũ rũa re'oja'ipũta'ni cuheju sẽjoñeja'ñe cuheme Repaũ'te, Dios rũa chiũ Chẽasi'kũre. ⁵ Mai Repaũ'te cuasana ùcuaja'che catapũã Repaũ vũ'e je'najapũãja'ñea'me. Repaũ'te cuasakuanupũ vũ'e rũa re'ojavũ'epi, chuta'a pi'nimavũ'ejachea'me. Pãipi Repaũni si'arumũ na'a jainũko cuasaju jovojũna Repaũ'te cuasakuanupũ aineeñeja'ñe na'a ujakuanupũ'me. Ùcuachi'a mai majapãi judío phairipãi Diopi pojokũ chini jo'cha va'iva'nare ïsiju vanisõsi'ejache Jesucristo re'oja'che cho'okaisi'ejekũna Ùcuauñi cuasaju Repaũ chiiche'te cho'ojũna pojomũ Dios maire. ⁶ Jã'ajekũna Dios chu'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

¡Ñajũ'u!

Vũ'e re'ojavũ'e cho'opi'rakũ catapũ re'orepaja'ipũjekũna mini ra chareparo ùhañeja'ñe

chu'u chẽa paakũ'te Cristo'te Jerusalén vũ'ejoopona raomũ chu'u.

Repaũ'te cuasanare ùcuarepa cho'okaija'mũ chu'u repanani cacũ'omanera chini,

chiimũ. ⁷ Maire Repaũ'te cuasanare catapũ rũa re'oja'ipũ rũa paauapũja'che pa'imũ Repaũ. Jã'ata'ni Repaũ'te cuhenare ija'che kũamũ Dios chu'o aperumũ tocha jo'kasi'e:

Vũ'e cho'ona cuheju sẽjosi'pũ Diopi cho'ouña re'oja'ipũjekũ charo ùhasi'pũja'che pa'imũ,

chiimũ. ⁸ Chekũcheja ija'che kũamũ:

Chu'u, Dios, pãipi tota tãapũ chini ma'ana catapũ ùhañeja'ñe Repaũ'te raoja'mũ,

chiimũ. Jã'ajekũna pãi Repaũ chu'ore asa jachaju tota tãiñeja'ñe cu'ache pa'ime, aperumũna Diore, "Chu'u Neekũni cuasacuheju cu'ache pa'ijanaa'me ina", chiicojñosina.

9 Maita'ni Repau chëa paacojñonajeju Dios pãijeju, re'ovãju pa'ijũ, phairipã Diore sëekaicheja'che pã ùcuanukore sëekaiju pa'inaa'me. Maire chijachejaja'che cu'ache pa'isinare chëa paamu Repau, maipi miañeja'ñe re'oja'che pa'ijũ Repau Masiu pa'iche'te chekunani kuaaju paaru chini. 10 Aperumu mai Dios neena pa'imanestinaa'me. Chura Repau neenaa'me mai. Ûcuachi'a aperumu Repau oicojñomana pa'isinaa'me. Chura Repau oicojñonaa'me mai.

Dios neena pa'iche pa'ijũ Repau'te cho'okaina pa'iche'te kmatũ

11 Asarepajũ'u, chu'u majarpãijana. Mai icheja cheja jmamakarũ pani Dios pa'icheja ai sani pa'ijanajeju icheja canama'me. Jã'ajekuna musanukonare cu'ache cho'ouato juvojũ'u, cacu'amañe re'oja'che pañũ chini. 12 Diore cuasamana ñaju'te re'oja'che pa'ijũ'u, repanari irumu musanukonare cu'ache i'kanata'ni Dios pã ùcuanuko cho'osi'e ro'iche rani chũ'umucuse musanukona re'oja'che pa'ijũna ñanajeju Repau'ni, "Rua re'oku'mũ mu'u", chiaru.

13 Dios chiiche'te cho'ojũ pã chũ'una chũ'uñe jachamañe masi cho'ojũ pa'ijũ'u. Musanukona pa'icheja si'achejña pa'inare ùcuanukore chũ'uku chũ'uñe cho'ojũ pa'ijũ'u. 14 Ûcuachi'a repau'te ja'me chũ'ukaiju te'enare chũ'una chũ'uñe jachamañe cho'ojũ pa'ijũ'u. Cu'ache cho'onare ro'iche chũ'uju re'oja'che pa'inare pojojũ pa'inaa'me repana. 15 Dios musanukonare re'oja'che pa'ijũ'u chiimu, pãipi Dios pa'iche vesunari musanukonani ñaju cu'ache cutumanea'ju chini.

16 Pã chekunare chëa paacojñomana pa'iche pa'ijũ musanukonare cho'ouache'te re'oja'chere cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'ata'ni, "Chëa paacojñomanajeju ùcuauache cho'ore'omu chukuna'te", chiima'ne cu'ache cho'ouache'te juvoju re'oja'chechi'a cho'ojũ Dios chëa paacojñona pa'iche pa'ijũ'u. 17 Pã ùcuanukore ña kukuju re'oja'che pa'ijũ'u. Chekunare Jesure cuasanare oiju pa'ijũ'u. Diore cuasaju, kukuju pa'ijũ'u. Musanukona pa'icheja si'achejña canare chũ'uku'te re'oja'che cutujũ'u.

Cristo cho'ocojñosi'eja'che cu'ache cho'ocojñojũ re'oja'che pa'iche'te kmatũ

18 Asarepajũ'u, chekunare chëa paacojñona. Musanukonare paanare ña kukuju repana chũ'uñe jachamañe masi cho'ojũ pa'ijũ'u. Re'oja'che paanarechi'a masi cho'okaimañe cu'ache paanarejẽ'e masi cho'okaiju pa'ijũ'u. 19 Pã Diore cuasakujũ cu'ache cho'omakupi cu'ache cho'ocojñosi'kuta'ni pe'rukũ ke'remañe pani rua re'oja'che cho'omu. 20 Musanukonari cu'ache cho'osi'e ro'ire pe'rumañe cu'ache cho'ocojñoni, ¿ũquea'che musanukona re'oja'che cho'oche? Jã'ata'ni cu'ache cho'omanari cu'ache cho'ocojñosinata'ni musanukonari ke'remaneni rua re'oja'che cho'ome, Diopi ñato. 21 Jã'aja'ne cho'ojũ paaru chini chëa paamu Dios musanukonare. Cristo cu'ache cho'omanesi'kuta'ni cu'ache cho'ocojñokũ ke'remanesi'kua'mũ. Maini cho'okaiũ jã'aja'ne cho'osi'kua'mũ Repau. Musanukona Repau cho'osi'ere cuasaju ùcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ'u, musanukonare cu'ache cho'oto.

22 Repau Cristo jmamakarujẽ'e cu'ache cho'omanesi'kua'mũ.

Ûcuachi'a te'eu'terejẽ'e joremanesi'kua'mũ Repau.

23 Pã Repau'te cu'ache i'kato sãine cu'ache i'kamanesi'kua'mũ Repau. Repau'te asi cho'onare, "Sãine cu'ache cho'oja'mũ chu'u musanukonare", chiimanesi'kua'mũ Repau. Diopi pã ùcuanuko cho'oche ro'iche ùcuarepa Chũ'ukujũ repana cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñeñe

chũ'ua'ku chini juvosi'kua'mu Repau Cristo. ²⁴ Ūcuauji mai cu'a kurususẽ'verona jẽ'jocojño jũni ro'ikaisi'kua'mu, maipi cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'chere cho'ojũ paapu chini. Repau Cristo mai rekoñoõ vajua'ju chini chuenisõ ro'ikaisi'kua'mu maire. ²⁵ Aperumu mai ovejava'na ma'are vesuju cavesusõsinaja'ne pa'isinaa'me. Jã'ata'ni chura Cristoni oveja kuirakuja'che pa'ikuni jo'e co'icheja'che cuasaju jovorena kuiraku cu'ache ũsekaimu Repau maire.

3

Rãjona'me ũju re'oja'che pa'iche'te kamu

¹⁻² Rãjoromi, muũjupãi chũ'ũne jachama'ne masi cho'ojũ pa'ijũ'u, repanapĩ Dios chu'o cuasamana pani musanukonapĩ repanani ña kukuju cu'ache cho'oma'ne re'oja'che pa'ijuna ña chu'vachiima'ne Jesuni cuasaa'ju chini. ³⁻⁴ Ija'chea'me re'oja'che pa'iche: Sẽ'sevuchi'a re'oja'che ñomajnarũã raña vato pa'iche, pachokuri cho'osimajnarũã ju'ichena'me kãña re'ojakãña ju'iche ruarepa cuasaju pa'ima'ne rekoñoõ re'oja'che pa'iche'te na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. Rekoñoõ re'oja'che pa'iche, pe'keru pa'ichena'me re'oja'che i'kaju pa'iche ca'nivu airekocheja'che airekoma'nea'me. Ūcuachi'a Diopi ñato rua re'oja'imũ jã'aja'ne pa'iche. ⁵ Aperumu pa'isina romi Dioni cuasaju jã'aja'ne pa'iju repana rekoñoõpi re'ona paniasome; ũjupãi chũ'ũne jachama'ne masi cho'ojũ paniasome repana. ⁶ Jã'aja'ne paniasomo Sara. Repao ũju Abraham chũ'ũne asa jachama'ne cho'oko repau'te, "Chu'ure paaku'mu iku", chiio paniasomo. Musanukonapĩ vajuchuma'ne re'oja'chere ũcuaja'che cho'ojũ pani repao chĩjana pa'ijanaa'me.

⁷ Musanukona ũjupãi ũcuaja'che murãjoromi cuasaju re'oja'che paajũ'u. Na'a koka peonajejuna masi kuiraju paajũ'u repanare, Dios isiche re'oja'che pa'iche ja'me koonajejuna. Jã'aja'ne pa'iju Dioni sãeto musanukona sãeñe asaja'mu Repau.

Re'oja'chere cho'ojũ cu'ache cho'ocojño'ne'me

⁸ Musanukona ũcuanuko sãinechi'a cuasaju majapãija'ne pa'iju cavama'ne re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. "Jã'anare na'a rua masimu chu'u", chiima'ne sãinechi'a oiju re'oja'che cho'okaiju pojoju pa'ijũ'u. ⁹ Pãĩ musanukonare cu'ache cho'onare sãine cu'ache cho'omanejũ'u. Musanukonare cu'ache i'kanare sãine cu'ache i'kama'ne Dioni re'oja'chere sãekaijũ'u repanare. Jã'aja'ne re'oja'che cho'ojũ paapu chini chãa paamu Dios musanukonare. Jã'aja'ne cho'oto re'oja'che cho'okaija'mu Repau musanukonare. ¹⁰ Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu jã'a: Pãiu re'oja'che pa'iu pojoku pasa chiiku cu'ache i'kachena'me jorechu'o cutuche juvoa'ku.

¹¹ Cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'chere cho'oku paau.

Re'oja'che pa'iche'te ku'e jnaa re'oja'che paau.

¹² Dios re'oja'che pa'inare pãĩ kuiraku repana Repau'te sãeñe asaku pa'imũ. Cu'ache cho'onareta'ni repana chiiche ũsemũ Repau, chiimũ.

¹³ Musanukonapĩ si'arumu re'oja'chere cho'ojũ pa'ito pãĩ te'eujẽ'e cacu'omanejanaa'me musanukonare. ¹⁴ Jã'ata'ni musanukonapĩ re'oja'che cho'ojũ cu'ache cho'ocojño'ni pojoju pa'ijũ'u, Dios re'oja'che cho'okaijachere cuasaju. Pãĩ te'euterejẽ'e vajuchuma'ne pa'iju kukumanejũ'u. ¹⁵ Pãijẽ'e vajuchuma'ne Cristoni cuasaju vajuchuju, "Chu'ure paaku'mu Repau",

chiijũ cuasajũ'u. Si'arũmũ masi cuasajũ pa'ijũ'u, pãipi mũsanũkonani mai pojojũ cha'ache'te sũeto kuamasiĩũ chini. ¹⁶ Jã'ata'ni repanare ña, vajũchajũ pe'kerũ kuajũ'u, "Rũa masiũ'mũ chũ'u", chiima'ũe cuasajũ. Cu'ache cho'oma'ũe re'oja'che pa'ijũ'u, Jesure cuasanajejũ mũsanũkona re'oja'che pa'iche'te pãipi cu'ache cutuni kũkũsũa'jũ chini.

¹⁷ Chekũrũmũ Dios maire te'eñoã cu'ache cho'ocojũoa'jũ chiimũ. Jã'ata'ni maipi cu'ache cho'osi'e ro'ire cu'ache cho'ocojũoto cu'amũ. Maipi cu'ache cho'oma'ũe re'oja'chere cho'ojũ cu'ache cho'ocojũoto na'a re'omũ. ¹⁸ Maire Paakũ Cristo mai ũcuanũko cu'ache cho'ochẽ'te ro'ikaiũ chuenisũsi'kũa'mũ. ũcuate'echoji peore ũcuanũkore ro'ikaisi'kũa'mũ. Re'okũjekũ cu'ache pa'inani cho'okaisi'kũa'mũ Repaũ, maipi Diona'me re'oja'che paapũ chini. Maija'iu pa'iu chuenisũsi'kũta'ni Dios Rekochoji cho'okaiũna jo'e vajũraisi'kũa'mũ. ¹⁹⁻²⁰ Repaũ Cristo jũnisũ rekochoji apereparũmũ Noé pa'irũmũ ko'saũna jũnisũsina pa'icheja pa'inare chũ'vajũniasomũ. Aperũmũ repaũ chuta'a vajũrũmũ Noé choovũ ũjavũ cho'o pi'niĩetũ'ka repanare pe'rũma'ũe cha'akũni Diore jachajũ paniasome. Repavũ cho'o pi'nisirũmũ okopi ra cheja si'acacheja ko'sa timũna pãĩ ũcuanũko runisũsirũmũ ochorepanachi'a jũ'iũe ũsecojũoasome. ²¹ Okochi'a pa'icheja repaũ jũ'ima'ũe pani etajani re'oja'che pa'isi'eja'che mai irũmũ cu'ache pa'iche'te jo'kasũ Jesuni cuasajũ jovo okoro'vecojũo re'oja'che pa'ime chura. Okoro'veche rupũ ca'nivũ pa'iche meno choachema'mũ. Pãĩ re'oja'che pa'ijũ repaũ Dios chiiche cho'oneeũe okoro'vecojũoũeji cho'o ñome. Jesucristo chuenisũ tãcojũo vajũraisi'ejekũna jã'aja'ũe cho'ona Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ²² Jesucristo Repaũ vajũraisirũmũ cũnaũmũna mũni Dios ũjajũtũ cakã'kona kueũe pũũ ñu'iu chũ'ũkũ ũsekũ pa'imũ. Aijekũ ángeles chũ'ũnare chũ'ũmũ. ũcuachi'a pãĩ ũcuanũkore chũ'ũnana'me vati chũ'ũnare ũsekũna repanare ũache cu'ache cho'ojũ Repaũ ũsemamajũnarũãchi'a cho'ome.

4

Dios ĩsicheji masijũ chekũnare cho'okaiche'te kũamũ

¹ Jã'ajekũna Repaũ Cristo cheja pa'irũmũ cu'ache cho'ocojũosi'eja'che cho'ocojũojũ cuasajũ pa'ijũ'u. Maipi pãire cu'ache cho'ocojũojũ Repaũni ũcua cuasani cu'a jũvoche che'chesũme. ² Cu'are jũvomasini maire ũcuauache cho'ouache cu'a cho'oma'ũe pa'ijũ mai jũnisũũejetũ'ka Dios chiiche'te cho'ojũ pa'ijanaa'me. ³ Aperũmũ mũsanũkona Diore cuasamana cho'ochẽ rũa jeerũmũ cho'ojũ pa'isinaa'me. ũcuauache cho'ojũ romineejũ, ũmũneejũ, cono ũkunachi'a pa'ijũ, vẽ've pa'ijũ rũa si'ache cho'ojũ, tũosiva'nare pojojũ pa'isinaa'me. ⁴ Chura mũsanũkonapi aperũmũ ũcuauache cho'ojũ pa'isi'ere cu'are ũhasũ repanani ja'me cho'oma'ũe pa'ijũna ña jũna'nejũ si'arũmũ rũa cu'ache cutujũ pa'ime mũsanũkonare. ⁵ Jã'ata'ni repaũ cu'ache pa'isi'e Diore ti'jũeũe nũkajũ kũache pa'ija'mũ repanare, pãĩ jũ'isina cho'osi'ena'me vajũna cho'ochẽ ro'iche chũ'ũkũ'te ti'jũeũe nũkajũ. ⁶ Jã'aja'ũejekũna Jesucristo'te cuasache kũachũ'o, jũ'isinajatũ'ka chũ'vacojũosi'ea'me, repaũ vajũna pa'irũmũ ũcuanũko cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jũecojuũo jũnisũsinata'ni, rekoũoãpi ũcua vajũjũ Dios pa'icheja'che ai paapũ chini.

⁷ Icheja cheja si'asũrũmũ ti'api'ramũ. Jã'ajekũna rũhiũe cuasajũ cu'ache cho'ouache jũvojũ re'oja'che pa'ijũ Diore sũemasina pa'ijũ'u. ⁸ Ie ũcuachi'a asarepajũ'u: Sãĩũechi'a oirepache oijũ pa'ijũ'u. Mũsanũkonapi

sãinechi'a oirepani chekũrumũ ruarepañoã cu'ache cho'onijẽ'e ũcua re'oja'che ja'me pa'ijanaa'me. ⁹ Sãinechi'a pojojũ te'eu'terejẽ'e cuhema'ñe musanũkona vũña t'ianare kãine ãsijũ pa'ijũ'u. ¹⁰ Musanũkonapi cho'oa'jũ chini Dios ũcuanũkore si'acairo ãsisi'e Repaũ Rekochoji cho'okaiũna cho'omasiche cho'okaiñamema'ñe chekũnare re'oja'che masi cho'okaijũ pa'ijũ'u. ¹¹ Chekũnare chũ'vani Dios chũ'ore chũ'vaa'jũ. Chekũnare re'oja'che cho'okaina Diopi cho'okaiũna koka paajũ rũa re'oja'che cho'okaijũ paapũ, Jesucristo'te cuasanapi si'arũmũ Repaũni, "Rũa re'okũ'mũ mũ'u", chiijũ paapũ chini. Ũcuachi'a Repaũ'te cuhama'ñe si'arũmũ pojojũ, "Peore Paakũji peore Masiũ'mũ mũ'u", chiijũ paũ mai. Jã'aja'ñe paapũ.

Jesuni cuasajũ cu'ache cho'ocojñoñe'te kũamũ

¹² Asarepajũ'u, chũ'u cuasava'na. Pãipi musanũkonani cu'ache cho'oto ña jñanomanejũ'u. Jã'aja'ñe pa'imũ maire Jesure cuasanare, maipi mai rekoñoã Repaũ'te cuasache'te cho'o ñoa'jũ chini. ¹³ Cristo cho'ocojño'si'ejã'che cu'ache cho'ocojño'ni Repaũ pa'isi'ejã'che pa'inajejũ pojojũ pa'ijũ'u. Ũcuachi'a Repaũ jo'e rani pãi ũcuanũkore chũ'ũrũmũ mai ũcuaja'che pojojũ ja'me pa'ijachere cuasajũ pojojũ'u. ¹⁴ Cristoni cuasajũna pãipi musanũkonani cu'ache i'kato pojojũ'u, Dios Rekocho Masirekochoji musanũkonani jo'kasõma'ñe ja'me pa'ũna. ¹⁵ Musanũkonapi ũcuauakũji cu'ache cho'ocojño'ni pãi vanisõsi'kũpi, põse ñaasi'kũpi, jã'apãani cheke cu'ache ũcuauache cho'okũ, chekũna cho'oche'te ñakũ ja'me cutukũ ke'resi'kũpi cu'ache cho'ocojño'okũ pa'imanejũ'u. ¹⁶ Jã'ata'ni musanũkonapi Jesure cuasanajejũ cu'ache cho'ocojño'ni kukũma'ñe Repaũ neenajejũ Dioni, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiijũ pa'ijũ'u.

¹⁷ Pãi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũrũmũ t'ĩ'api'racuhamũ. Charo Repaũ neena cho'osi'ere cuasa ñaja'mũ Repaũ. Jã'a cho'o pi'ni Repaũ chũ'o jachasina cho'osi'e cuasa ña repa'na cu'ache cho'osi'e ro'i rũa vaju'chũache peore ro'iche chũ'ũja'mũ Repaũ. ¹⁸ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ repa:

Re'oja'che pa'inarejẽ'e Dios pa'icheja saiche vesato,

¿je'se pa'ija'u Repaũni cuasacuhejũ cu'ache cho'onare?

chiimũ. ¹⁹ Jã'ajekũna musanũkonapi Repaũji chiiũna cu'ache cho'ocojño'ni'jẽ'e cuhasõma'ñe ũcua re'oja'che cho'o'jũ pa'ijũ'u, "Maire Cho'osi'kũ Dios ũcuarepa cho'okũji cho'okaija'mũ maire", chini cuasajũ.

5

Jesure cuasanare chũ'vache'me

¹ Chura musanũkonare kuiranani, ainani, chũ'vara chiimũ chũ'u, repa'na pa'icheja'che aijekũ pãi kuirakũjekũ. Jesucristo cu'ache cho'ocojño'ne peore ñasi'kũa'mũ chũ'u. Repaũ pãi ũcuanũkore chũ'ũrũmũ chũ'u ũcuachi'a ja'me chũ'ũkũ pa'ija'mũ. ² Aina, musanũkonapi kuiraa'jũ chini jo'kasinare Diore cuasanare ovejava'naja'ñe pa'inare kuirajũ pa'ijũ'u. Kurineema'ñe, re'oja'che cho'okaineejũ, kuiracuhema'ñe Dioni pojojũ Repaũ chiiche'te cho'o'jũ masi kuirajũ pa'ijũ'u repa'na. ³ Musanũkona chẽa paacojño'na'cho'ocheja'che cho'oma'ñe re'oja'che cho'o ñojũ pe'kerũ che'chojũ'u repa'na, ña chẽa ũcuaja'che paapũ chini. ⁴ Jã'aja'ñe cho'o'jũ pani maire ovejava'nareja'che Paakũji jo'e ratu pãi chũ'ũna tuhivũãja'ñere rũa re'oja'chere ãsiũna koo ũcuau'na'me si'arũmũ chũ'ũjũ pa'ijanaa'me mai.

⁵ Mʉsanʉkona na'a pōsʉpāi ũcuaja'che, ʉmʉpāina'me romi, asarepajũ'ʉ. Aina chũ'ũñe jachama'ñe cho'oju pa'ijũ'ʉ. Ũcuano, "Na'a rʉa masiʉ'mʉ chʉ'ʉ", chiima'ñe, chekuna chũ'ũñe sãñechi'a cho'okaiju pa'ijũ'ʉ. Dios chʉ'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamʉ:

"Rʉa masiʉ'mʉ chʉ'ʉ", chiina cho'oche ʉsemʉ Dios.

"Vesʉva'ʉa'mʉ chʉ'ʉ", chiinaretani oiʉ re'oja'che cho'okaimʉ Repaʉ, chiimʉ. ⁶ Jã'ajekuna, Dioni Peore Masiʉni, "Peore Masiʉjekʉ chʉ'ʉre rʉa vesʉva'ʉjekuna cho'okaiju'ʉ", chiiju pa'ijũ'ʉ, Repaʉji mʉsanʉkonani Repaʉ'te ʉarʉmʉna na'a masinare cho'oa'ku chini. ⁷ Maire rʉa oikʉjekuna mʉsanʉkonare pa'ivesache Ũcuani kuajũ'ʉ cho'okaaʉ.

⁸ Ñarepaju pa'iju cu'ache cho'oche jʉvoju re'oja'che pa'imasijũ'ʉ; vati maire cuhekʉ chai kũni ãnisōnani ku'ekʉ ku'icheja'che cacʉ'onani ku'ekʉ si'arʉmʉ ku'ie pa'imʉ. ⁹ Ũhasōma'ñe ũcua Dioni masi cuasaju vati chũ'ũñe jʉvoju pa'ijũ'ʉ, mai majapãijana cheja si'achejña cana ũcuaja'che cu'ache cho'ocojñoju pa'iche'te masiju.

¹⁰ Jã'ata'ni mʉsanʉkona jmamakarʉ cu'ache cho'ocojñoisirʉmʉna Pãi Oi Ai Dios mʉsanʉkonapi koka paaju Repaʉni na'a masi cuasaju si'arʉmʉ na'a re'oja'che paaru chini cho'okaija'mʉ. Ũcuauji maire Cristoni cuasaju Ũcuana'me si'arʉmʉ re'oja'che paaru chini chẽa paamʉ. ¹¹ Repaʉ'te si'arʉmʉ cuhasōma'ñe, "Peore Masiʉ'mʉ mʉ'ʉ", chiiju pañu mai. Jã'aja'ñe paamʉ.

Chʉ'o saokʉ cuhacho tohasi'ea'me

¹² Chʉ'ʉpi ñato Jesuni cuasakʉ Repaʉ chiiche masi cho'okaikʉ Silvanopi tochakaiʉna inʉkoruchi'a chʉ'vakʉ saomʉ chʉ'ʉ mʉsanʉkonare, Dios ũcuarepa cho'okʉ maire oiʉ cho'okaiche'te asa poju re'oja'che paaru chini. Chʉ'ʉ chʉ'vachʉ'ore ũcuarepare asa chẽa ũhasōma'ñe masi cuasaju Repaʉni oicojñoju re'oja'che cho'okaicojñoju pa'ijũ'ʉ.

¹³ Icheja Babilonia vʉ'ejoopo cana Jesure cuasakuanupʉ mʉsanʉkona chẽa paacojñoñeja'ñe Diore chẽa paacojñoña ja'me chʉ'o saome mʉsanʉkonare; chʉ'ʉ chĩja'ie, Marcos, ũcuachi'a. ¹⁴ Sãñechi'a cuasaju oiʉ sũ'ka poju pa'ijũ'ʉ. Mʉsanʉkona Cristo neena ũcuano re'oja'che pa'ijũ'ʉ. Re'omʉ.

Pedro

San Pedro jo'e chũ'o tocha saosi'ea'me

Chũ'o saosi'ea'me

¹ Chũ'u, Simón Pedro, Jesucristo'te cho'ochẽ cho'okaiũ Repaũ saosi'kupi ija'ova utija'ova jo'e tocha saomũ mũsanũkonare, chũkũna cuasacheja'che Repaũ'te re'oja'che cuasajũ pa'inare. Dios mai Cuasakũ maire vati toa sani uuche Æsekaikũji Jesucristo Re'okũjekũ mũsanũkonare jã'aja'ñe cuasache jo'kasi'kua'mũ. ² Maire Paakũ Jesucristo pa'ichena'me Dios pa'iche masinajejũ Ûcuauji re'oja'che pa'iche karama'ñe cho'okaiũna re'oja'che pa'ijũ'ũ.

Dioni cuasajũ re'oja'che pa'iche'me

³ Dios peore Cho'omasijekũ peore Paakũ Re'okũjekũ maire chẽa paakũ Repaũ pa'iche'te masia'jũ chini kuakũ'mũ. Ûcuachi'a maipi Repaũni masi cuasajũ re'oja'chere cho'oju paapu chini maire karache peore ñsimũ Repaũ. ⁴ Jã'aja'ñe Pa'ikũjekũ maire Repaũ, "Rũa re'oja'chere cho'okaija'mũ chũ'ũ", chiisi'e cho'okaimũ Repaũ, maipi rekoñoã re'ojarekoñoãre paajũ Repaũ pa'icheja'che re'oja'che pa'imasijũ, jũvomasijũ Repaũ'te cuasamana Ûcuauache cu'ache cho'ochẽ'te ña chẽa Ûcuaja'che cho'omaneajũ chini. ⁵ Jã'ajekũna Repaũni cuasajũ peore cho'ore'ochetũ'ka cho'oju, ñamema'ñe re'oja'che cho'ochẽ'te che'chejũ'ũ. Re'oja'chere cho'oju pa'imasiche'te che'chejũ'ũ. ⁶ Pa'imasijũ cu'a jũvomasiche'te che'chejũ'ũ. Cu'ache cho'ochẽ'te jũvomasijũ cu'ache ti'jñetojẽ'e Ûcua Diore cuasajũ pojoju pa'ijũ'ũ. Jã'aja'ñe pa'ijũ Diore masi cuasajũ pojoche'te che'chejũ'ũ. ⁷ Ûcuachi'a mũsanũkona majapãijanare cuasajũ pãi Ûcuaukore oiju pa'ijũ'ũ.

⁸ Mũsanũkonapi jã'aja'ñe pa'ijũ si'arũmũ na'a rũa re'oja'che pa'iche'te che'chejũ pa'ito chekũna mũsanũkona pa'iche re'oja'chere ña chẽajanana'me, mũsanũkonapi Maire Paakũni Jesucristoni cuasate'emaruña. ⁹ Jã'aja'ñe cho'omanata'ni Dioni masi cuasavesujũ repaña cu'ache cho'osi'e Dios tũnosõkaisi'e cavesũsõsinajejũ na'ava'na pa'icheja'che pa'ime. ¹⁰ Jã'ajekũna, chũ'u majapãijana, mũsanũkonani Diopi chẽa paakũna si'arũmũ na'a re'oja'che pa'ijũ Repaũ neena pa'iche cho'o ñojũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'oju pani jmamakarũjẽ'e cacu'amanajanana'me mũsanũkona. ¹¹ Ûcuachi'a mũsanũkonare Dios Repaũ pa'icheja si'amacheja kakache ñsema'ñe rũa pojokũ cuaaja'mũ, Maire Paakũ Jesucristo maire vati toa sani uuche Æsekaikũ chũ'ũku pa'icheja.

¹² Jã'ajekũna chũ'u mũsanũkonare repare cavesũmanea'jũ chini peore cuasakũ si'arũmũ kuakũ pa'ija'mũ, mũsanũkonare che'chosi'e chũ'o Ûcuarepare masijũ re'oja'che cho'oju pa'inareta'ni. ¹³ Chũ'u vajũ pa'irũmujatũ'ka jã'aja'ñe chũ'vakũ pasa chiimũ chũ'u, mũsanũkonapi repare cuhama'ñe cuasajũ paapu chini. ¹⁴ Maire Paakũ Jesucristoji kuaũna chũ'u jmamakarũ pani jũnisõjañe masimũ chũ'u. ¹⁵ Jã'ata'ni chũ'ure peore cho'ore'ochetũ'ka che'choja'mũ chũ'u, mũsanũkonapi chũ'u jũnisõsirũmujẽ'e Ûcua cuasajũ paapu chini.

Jesucristo Peore Masiũ re'oja'che ñokũna ñasi'ere kuamũ

¹⁶ Chũkũna mũsanũkonare Maire Paakũ Jesucristo masichena'me Repaũ jo'e rajache che'chosi'e rupũ aichũ'o kuamasinapi cuasa kuarena asa

kwasí'ema'mu. Chukunapi ñasinaa'me Repau pa'iche, Ūcuauji Repau pã chũ'uku pa'iche'te rúa re'oja'che ñokuna. ¹⁷⁻¹⁸ Chukuna reparumu Maire Paakuna'me aikũti Dios pa'ikũtire muni pa'iju Repau'te Jesure re'oja'che ñoku'te ñaju Repau pã chũ'uku pa'iche'te kua jñauku cunaumupi mai Ja'ku Dios Peore Paaku Re'oku i'kachu'o ija'che chiiche'te asasinaa'me: "Tku chu'ũ chĩia'mu. Chu'ũ rúa oiu pojoku'mu iku", chiisi'kuammu Dios.

¹⁹ Musanukona Dios chu'o kwasina aperumu tocha jo'kasi'e kuachu'o ũcuarepa asamasiju cuasame. Chura chukuna kwasí'ere asa na'a masi cuasajũ'u. Ija'chea'me: Ñami chijacheja uopuji si'añami miakuna jo'e apeñatatojatũ'ka re'oja'che pa'ire'omu. Ūcuaja'che Dios chũ'ũne asa chẽa cho'ojũ pani Repau jo'e raiumucusejatũ'ka re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. ²⁰⁻²¹ Iere masijũ'u: Dios chu'o kwasina kuaju tocha jo'kasi'e Dios chu'o pa'ikorovu repanachi'a cuasaju tochasi'epi pa'ima'mu. Jmamakarujẽ'e repana cuasache i'kamapu Dios Rekocho chũ'ũnechi'a kuaju Repau chu'o masi kuasome repana. Jã'ajekuna repana tocha jo'kasi'e Dios chu'ojeku pã repanare uache cuasaju kuacu'amu.

2

Jorechu'o che'chona pa'iche'te kummu

¹ Aperumu pa'isinare Israelpãi kuanupu Dios chu'o kuanapi pa'ijuna ũcuachi'a jorechu'o che'chona paniasome, "Dios chu'o kuanaa'me chukuna", chijũ jorechu'o che'chona. Irumu ũcuaja'che jorechu'o che'chona rani musanukonana'me pa'ijanaa'me. Maire Paaku jũni ro'ikaisi'ere jachaju musanukonani cacu'oñu chini jorechu'o jmanukoruãchi'a che'choju teana cho'osõjanaa'me repana. ² Repana cu'ache cho'ojũ pa'iche'te Jesure cuasanapi jainuko ña chẽa repana pa'icheja'che pa'ijuna chekuna pã repana pa'iche'te ña cu'ache cutujanaa'me. Ūcuarepare, "Dios chu'o cuasache cu'amu", chijanaa'me. ³ Repana jorechu'o che'chona kurineenajeku musanukonarejẽ'e cuasamañe rupu repanare uachechi'a jñaañu chini cho'ojũ cu'ache che'chojanaa'me. Jã'ata'ni repana cu'ache cho'osi'e ro'i tã'tachejẽ'e peoche rúa cu'ache ti'jñeja'mu repanare, aperumu Dios, "Pã cu'ache cho'onare ija'che cho'oja'mu chu'ũ", chiisi'epi.

⁴ Aperumu Dios angeleva'nare Repau'te jachaju cho'osi'e cu'a tunomañe ũcua cuasaku vati toana rúa chijachejana sẽjoasomu, pã ũcuauko cho'osi'e Repau chũ'urumujatũ'ka, quẽo suosiva'najañe paapu chini. ⁵ Ūcuachi'a aperumu Noé reparumu pa'isinare chu'vasi'eta'ni repanapi jachajuna repana cu'ache cho'osi'e tunomañe ũcua cuasaku oko rúa ra cheja peore ko'sa timusõñe chũ'uasomu Dios, cu'anapi peore cho'osõa'ju chini. Noere re'oja'che pa'iche chu'vakũ'techi'a te'eũ'te jũ'iñe ãsekũ, chekunare sieterepanare ũcuachi'a ãseasomu Repau. ⁶ Ūcuachi'a aperumu pa'isinare Sodoma vũ'ejoopona'me Gomorra vũ'ejoopo pa'isinare uusõñe'te chũ'uasomu Dios, repajoopoãpi peore ũhacũtapoãchi'a uusõa'ku chini. Na'a pa'isirumu pa'iju cu'ache cho'ojanapi repajoopoã pa'inare cu'ache ti'jñesi'ere asa kukũ repana cu'ache cho'ochẽ'te ũhasõ re'oja'che pa'iche'te che'cheju paapu chini jã'aja'ñe cho'oasomu Dios. ⁷ Jã'ata'ni reparumu Lo'techi'a uumanea'ku chini etoasomu Dios, re'oja'che pa'iu repana cu'ache cho'ochẽ ñaku oiu pa'isi'kure.

8 Repaꝝ Lot re'oja'che pa'ikꝝji pãi cu'ache pa'inani ja'me pa'iu repaꝝ rekocho re'oja'che cuasakꝝjekꝝ repanapi si'arꝝmꝝ cu'ache cho'ojuna ñaku ũcuachi'a asaku rꝝa oiꝝ paniasomꝝ repaꝝ rekocho. 9 Jã'are cuasajꝝ iere masime mai: Dios Repaꝝ neenare cu'ache ti'jñeto ũsekaimasiche. Ūcuachi'a cu'ache pa'inare Repaꝝ pãi ũcuanꝝko cho'osi'e ro'iche chũ'arꝝmꝝjatꝝ'ka chẽa vati toa sao paamasiche masime mai. 10 Pãi tiiñe cuasajꝝ repanare uachechi'a cho'onana'me Maire Paaku chũ'uñe cuhejꝝ jachanare na'a rꝝa cu'ache chũ'uja'mꝝ Repaꝝ. Repana cuasajꝝ pa'iche rꝝa i'kajꝝ cꝝnaꝝmꝝre pa'ijꝝ peore chũ'unare ñomanarejẽ'e cuasa, kukꝝma'ñe cu'ache cutunaa'me repana. 11 Jã'ata'ni ángeles na'a rꝝa koka paajꝝ na'a rꝝa masinata'ni Dios asaku'te jã'aja'ñe cu'ache i'kama'ñe ña, kukꝝme repanare jorechꝝ'o che'chonare.

12 Repana jorechꝝ'o che'chona pa'ivesꝝjꝝ repanare uachechi'a cho'ojꝝ cuasavesꝝjꝝ cu'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me. Repana ñamamajñarꝝãna'me ñamanare cu'ache i'kajꝝ, cu'ava'na chẽa vanisõcojñõñeja'ñe cho'osõjanaa'me repana. 13 Repanare uache cho'orꝝmꝝ pojojꝝ cu'ache cho'ochejẽ'e cuasama'ñe cho'osi'e ro'i chekꝝnare repana cu'ache cho'osi'eja'che cho'ocojñõjanaa'me. Mꝝsanꝝkona chi'i sãiñechi'a pojojꝝ ãu ãirꝝmꝝ ja'me chi'i vajꝝchꝝache ñõñe repanare uache rꝝa tiiñe cho'ojꝝ jorenaa'me repana.

14 Romio'te te'eo'terejẽ'e uache ñama'ñe pa'imapꝝ rꝝa cu'ache cho'onata'ni ca'namanaa'me repana. Dioni apēcuaꝝajꝝ re'oja'che cho'o koka peova'nare jorejꝝ cu'ache che'chojꝝ cacꝝ'onaa'me repana. Cu'achechi'a cho'onajejꝝ kuri chii ainaa'me repana. Repana cu'ache ro'i Dios toana saoja'mꝝ repanare. 15 Ma'a rũhiñe saima'a saicuhejꝝ tiiima'ana sani cavesꝝsinaja'ñe re'oja'che pa'iche ũhasõ cu'ache pa'inaa'me repana. Beor mamaku Balaam kurire koorã chini cu'ache cho'osi'eja'che cho'onaa'me repana. 16 Repaꝝ'te Balaamre cu'ache cho'ora chini saikꝝni burrava'o chꝝ'o i'kamava'ota'ni repaꝝ tiiñe cho'ojasa chini saiche'te ũseko pãi chꝝ'opi i'kako ke'reko'teta'ni jachaasomꝝ.

17 Repana jorechꝝ'o che'chona oko puni oko raimana pa'icheja'che pa'ijꝝ oko rara chini rama'ñe tuta saocheja'che jorenajejꝝ vati toa rꝝa chijachejare ai sani pa'ijanaa'me. 18 “Rꝝa masime chꝝkꝝna”, chiijꝝ peoche i'kajꝝ cu'ache cho'oche ũhasõ aperepa re'oja'che pa'inare jorejꝝ cu'ache che'chojꝝ, “Ūcuauache cho'ore'omꝝ”, chiijꝝ cacꝝ'ome repana. 19 “Chꝝkꝝna che'choche'te asa chẽa mꝝsanꝝkonare uache cho'ojꝝ pani re'oja'che pa'ijanaa'me”, chiijꝝ jorenaa'me repana. Jã'ata'ni repanapi re'oja'che cho'oñu chiito cu'achechi'a cho'omasinajejꝝna cho'ocꝝ'aku'mꝝ repanare. Pãi ũcuanꝝko chẽa paacojñõnaja'ñechi'a pa'ijꝝ repana si'arꝝmꝝ cho'ojꝝ pa'iche ũhasõuanareta'ni ũhacu'amꝝ, cho'ojꝝ che'chesõrena. 20 Cu'ache pa'isinapi Maire Paakꝝni Jesucristoni vati toa sani uuche Ūsekaikꝝni cuasajꝝ jovo Ūcuauji cho'okaiꝝna Repaꝝ'te cuasamana cuasacheja'che cuasajꝝ cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'che cho'ojꝝ pa'isinapi cavesꝝsõ jo'e cu'ache cho'ojꝝ pa'ito aperꝝmꝝ pa'isi'e na'a rꝝa cu'aja'mꝝ repanare. 21 Dioni cuasamapꝝ re'oja'che pa'imanare rꝝa cu'amꝝ. Jã'ata'ni Jesure jovosinapi Repaꝝ chũ'uñe jachajꝝ Repaꝝ'te cuasache jo'kasõsinare na'a rꝝa cu'aja'mꝝ. 22 Jã'aja'ñe cho'ona ija'che chiicheja'che pa'ime: “Jamuchai repaꝝ sisosi'e jo'e ãimꝝ. Jo'chasẽse cuchasina cha'ophanapꝝna teana ũme si'si cho'osõme”, chiicheja'che pa'ime.

3

Maire Paakũ jo'e raijachere kũamũ

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majapãijana. Ija'ova utija'ova jo'e tocha saomũ chũ'ũ mũsanũkonare chũ'ũ chũ'vakũ ka'chañoã tocha saochũ'ore mũsanũkonapi cavesũma'ñe rũhiñe cuasajũ paapũ chini. ² Cavesũma'ñe pa'ijũ aperũmũ Dios chũ'o kũasina tocha jo'kasi'e cuasajũ pa'ijũ'ũ. Ũcuachi'a chũkũna Repaũ saosina Maire Paakũ vati toa sani uuche Æsekaikũji chũ'ũna mũsanũkonare che'chosi'e cavesũma'ñe cuasajũ pa'ijũ'ũ.

³ Ie ũcuachi'a cuasajũ'ũ: Chuta'a Jesús jo'e raimarũmũ pãĩ repañare uachechi'a cuasajũ cu'ache cho'oju pa'ina rani pãisojanaa'me mũsanũkonare. ⁴ Ija'che i'kajanaa'me repaña: “¿Je'se pa'ina Cristo, 'Jo'e raija'mũ chũ'ũ', chiisi'kũta'ni raima'kũ? Repaũ'te jovo mai ja'kupãija'ñe pa'ijũ maire che'choju pa'isina peore jũnisõcuhasinaa'me. Jã'ata'ni cheja pa'iche mamarũmũpi sañoma'ñe ũcuate'e pa'imũ. Raimanejacosomũ Repaũ”, chiijanaa'me. ⁵ Repaña jorena mamarũmũ cho'osi'ere cuasacuheju jã'aja'ñe i'kame. Jã'ata'ni Diopi chũ'ũkũna cheja pa'iche te'eñoã sa'ñekũ pa'imũ. Aperũmũ Diopi i'kaũna cũnaũmũ peosũmũpi paniasomũ. Ũcuachi'a Repaũji i'kaũna okochi'a pa'isi'e cheja paniasomũ. Po'ona'me chiaraã chiañaã paapũ chini jã'aja'ñe cho'oasomũ Repaũ. ⁶ Ũcuachi'a na'a pa'isirũmũ okopi rũa ra, chejare peore ko'sa timũna cheja pa'iche peore cho'osõasomũ. ⁷ Chura pa'iche cũnaũmũna'me cheja pãĩ ũcuauko cho'osi'e Dios cuasa cu'ache cho'osinare vati toa saoumucusena Ũcuauji chũ'ũna peore uu sañosõja'mũ.

⁸ Ũcuachi'a, chũ'ũ majapãijana, ie cavesũma'ñe cuasajũ pa'ijũ'ũ: Maire Paakũ cuasato te'eumucuse milrepaũsurũmũja'ñeasomũ. Ũcuachi'a milrepaũsurũmũ te'eumucuseja'cheasomũ Repaũ'te. ⁹ Pãĩ te'ena cuasato Maire Paakũ Repaũ, “Jo'e raija'mũ chũ'ũ”, chiisi'e na'mi rairũja'chere raimanesi'kũa'mũ. “Churajẽ'e rũa jeerũmũta'ni rairũja'chere raimanecuhamũ Repaũ”, chiime. Jã'ata'ni Repaũ'te raire'oumucusepi caranisõũna raima'ñe pa'ima'mũ Repaũ. Rupũ maini oiũ Repaũ'te jovojanapi repaña cu'ache cho'oche'te ũhasõ Repaũni cuasajũ jovo te'eujẽ'e cho'osõmanea'ju chini cha'akũ raima'ñe pa'imũ Repaũ.

¹⁰ Maire Paakũ jo'e raiũmucuse teana tĩ'aja'mũ. Ñaaũni pẽ'jeju raimaũna cha'ate'e pãĩ pẽ'jemaumucusena ñaaũ raicheja'che Maire Paakũ ũcuaja'che Repaũ'te pẽ'jemaumucusena raija'mũ. Reparũmũ cũnaũmũ pa'iche rũa vajũchũache asoche peore uu ñañasõja'mũ. Cheja ũcuachi'a repacheja pa'ichena'me peore uu sañosõja'mũ Diopi chũ'ũna.

¹¹ Peore jã'aja'ñe ñañasõja'ñekũna asa kũkũ cu'ache cho'oche peore ũhasõ Repaũni masi cuasajũ pojojũ pa'ijũ'ũ mũsanũkona.

¹² Mũsanũkonare peore cho'ore'ochetũ'ka re'oja'chere cho'oju Dios Repaũ masiche peore cho'o ñoumucuserere cha'aju pa'ijũ'ũ, na'a na'mi raapũ chini. Repaumucuse cũnaũmũ uu ñañasõja'mũ. Cu'amajũaruãta'ni toapi peore uu ko'sisõja'mũ. ¹³ Maita'ni Dios, “Ija'che cho'oja'mũ chũ'ũ”, chiisichejũnare cheja mamachejana'me cũnaũmũ mamaũmũre cha'aju pa'ime, re'onachi'a pa'ijũ re'oja'chechi'a cho'ojachejũnare.

¹⁴ Jã'ajekũna, chũ'ũ majapãijana, jã'are cha'aju peore cho'ore'ochetũ'ka Repaũna'me re'oja'che pa'ijũ, re'oja'chere cuasajũ cu'ache peona pa'ijũ'ũ, Diopi re'oja'che pa'inani rani ñaa'kũ. ¹⁵ Maire Paakũ maini oiũ vati toa sani uuche'te Æsekũ maipi Repaũni jovo Ũcuauũna'me si'arũmũ paapũ chini

cha'ache cavesuma'ñe cuasajũ'u. Mai majapãijaja'iu mai rua cuasaku Pablo ũcuachi'a Diopi cho'okaiuna masiku ũcuate'ere kuaku tocha saosi'kuamũ musanukonare. ¹⁶ Repaũ Pablo tocha saosija'o si'aja'o jã'are kuamũ. Jã'ata'ni repaja'o tochasi'e te'emajñaruã asavesache kuaku tochasi'ea'me. Jã'ajekuna Diore masi cuasamana repare asavesuju cheke Dios chu'o tochasi'e che'chocheja'che repaana cuasachechi'a tĩĩñe che'chome. Jã'aja'ñe repaana cuasachechi'a che'choju masi kumanesi'e ro'i cho'osõjanaa'me repaana.

¹⁷ Jã'ajekuna, chu'u majapãijana, musanukona chuta'a repaana raimarumu asinajeju ñarepaju pa'ijũ'u, re'oja'che pa'iche'te repapani rani jorechu'ore che'chojuna asa chẽa cuasaju cacu'ocojñoñe. ¹⁸ Ũcua re'oja'che pa'iju Maire Paaku vati toa sani uuche Æsekaiku Jesucristo pa'iche'te na'a rua che'cheju si'arumu Repauni na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. Irumupi ai si'arumu pojocojñoaku paau Repaũ. Jã'aja'ñe paau. Re'omu.

Pedro

San Juan charo chũ'o tocha saosi'ea'me

Jesucristo Puka'ku Dios pa'iche kuasi'ere kuamu

¹ Chukuna ñasi'ena'me asasi'e musanukonani Jesucristo pa'iche'te kuaku ie chũ'o tocha saomu chũ'u. Ūcuachi'a chukuna Repau'te sũ'ka pojosi'naa'me.

Apereparamu chuta'a cheja cho'omarumu cunaumure Puka'ku Diona'me paniasomu Repau Jesucristo. Cunaumu Pa'ikuji icheja chejare caje pa'iu re'oja'che pa'iche mai rekoñoã vajuche jo'kasi'kuamũ Repau. Ūcuachi'a chukunani Puka'ku Dios pa'iche'te kuaku Repau chũ'uñe kuasi'kuamũ Repau. ² Repau Jesús kuache asaju Repau'terejẽ'e ñasinajeju masime chukuna chura Puka'ku Dios pa'iche. Jã'ajekuna musanukonare Jesucristo Puka'kuna'me Pa'ikuji mai pa'ichejare caje pa'iu maire ũcuanukore re'oja'che che'choche asasinajeju ũcuare kuame chukuna. ³ Ūcuachi'a Jesucristoji che'chokuna asasinajeju Dios pa'iche masime chukuna chura. Repau'te ñasinajeju Dios pa'iche masiju Diona'me re'oja'che ja'me pa'ime chukuna. Dios Mamaku'te Jesucristo'te ũcuachi'a re'oja'che ja'me pa'ime. Musanukonapi asa chẽa chukunana'me re'oja'che pa'iju ũcuachi'a Diona'me re'oja'che paapu chini chukuna ñasi'e peore kuame chukuna musanukonare. ⁴ Musanukonapi ña na'a rua pojoju paapu chini tocha saomu chũ'u ija'ova.

Dios re'oja'chechi'a cho'oche'te kuamu

⁵ Ie chũ'o chukuna'te Jesucristo che'chokuna asasi'kuajeku kuamu chũ'u musanukonare. Ija'che che'chosi'kuamũ Repau:

“Dios peore masiku'mu. Re'okujeku cu'achejẽ'e peoku'mu.” Jã'aja'ñe chiiu pãi che'chosi'kuamũ Jesucristo. ⁶ Pãi, “Diona'me re'oja'che pa'ime chukuna”, chiinapi cu'ache cho'oni chijachejaja'che cu'ache pa'inajeju joreme repana. Jã'aja'ñe cho'ona Dios chũ'uñe cho'oma'me. ⁷ Repau Dios cu'achejẽ'e cho'oma'kuajeku miañeja'ñe pa'iu re'oja'chechi'a cho'oku jorema'kuamũ. Mai ũcuaja'che miañeja'ñe pa'iju re'oja'che cho'ojũ joremaneni sãiñechi'a pojoju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a Dios mai cu'a tũ'nesõkaija'mu, Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ejekuna.

⁸ “Pãi ũcuanuko cu'ache cho'onaa'me”, chiimu Dios. Jã'ajekuna maipi, “Cu'ache cho'omanaa'me chukuna”, chini joreme. Rũhiñe cuasamanejeju Repau i'kache jachame mai jã'aja'ñe i'kani. ⁹ Jã'ata'ni maipi, “Cu'ache cho'onaa'me chukuna”, chiiju mai cu'ache cho'oche'te Dioni kuato jo'e cuasamaneja'mu Repau. “Jã'aja'ñe cho'oja'mu chũ'u”, chisi'kuajeku jorema'ñe re'oja'chechi'a cho'omu Dios. Jã'ajekuna mai cu'ache cho'oche'te Repauni kuaru mai rekoñoã pa'iche cu'a peore tũ'nesõkani jo'e cuasamaneja'mu Repau. ¹⁰ Maipi, “Cu'ache cho'omanaa'me chukuna”, chiito cu'amũ. Jã'aja'ñe i'kani Dios i'kasi'ere jachaju, “Joremũ Dios”, chiime mai.

2

Dios Raosi'ku Jesucristo maire sēkaiku'mu Puka'ku Diore

¹ Musanukonare chũ'u chijava'nare ie chũ'o musanukonapi ña cu'ache cho'oma'ñe paapu chini tocha saomu chũ'u. Jã'ata'ni maipi cu'ache cho'oto Jesucristo Re'okujeku maire Repau Puka'kuni sēekaimũ. “Ja'ku, repana

cu'ache jo'e cuasamanejũ'u", chiiu sĕekaimu Repau. ² "Cu'ache cho'ona repa cu'ache cho'osi'e ro'ijanaa'me", chiimu Dios. Jã'ata'ni Jesucristo mai cu'ache cho'osi'e ro'i jũni ro'ikakuna maire chura ro'iche peomu. Jã'ata'ni mairechi'a ro'ikaima'ne pãi ũcuaukore ro'ikaisi'kuu'mu Repau Jesucristo.

³ Maipi Diore masi cuasarepani Repau chũ'uñe jachama'ne cho'ome. ⁴ Jã'ata'ni pãi, "Diore cuasanaa'me chukuna", chiinapi Repau chũ'uñe cho'omaneni joreme repa, Dios chu'o ũcuarepare asa chĕamanajeju. ⁵ Dios chũ'uñe jachama'ne cho'ona Diore masi cuasame. Jã'ajekuna maipi Repau chũ'uñe'te cho'oni mai Repau'te masi cuasache masime. ⁶ Jesucristo cheja pa'irumu cu'achejĕ'e cho'oma'ne re'oja'chechi'a cho'osi'kuu'mu. Jã'ajekuna pãi, "Diore cuasanaa'me chukuna", chiinare, "Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ'u", chiiu chu'vamu chu'u.

Pãi Dios chũ'usi'e asinata'ni mamaja'ne asaju pa'iche'te kuamu

⁷ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Ie chu'o musaukonani Dios chũ'usi'ere kuara chini tochamu chu'u. Jã'ata'ni mamachu'oma'mu ie. Aperumu musaukona asasi'ea'me. ⁸ Jã'ata'ni musaukona ie chu'o asinata'ni mamaja'ne asaju pa'ime chura. "Chekunare rua cuasaju oiju pa'ijũ'u", chiimu Dios. Ichejare caje pa'iu Jesucristo pãi rua oiu pa'isi'kuu'mu. Jã'ajekuna maire ũcuaja'che cho'ojũ paaru chini jo'kasi'kuu'mu Repau. Aperumu maire chijachejaja'che cu'ache pa'iju vesujuna re'oja'che pa'icu'asi'kuu'mu. Chura Jesucristoji cho'okaiuna miañeja'ne re'oja'che pa'ime mai.

⁹ Pãi, "Diore cuasanajeju miañeja'ne re'oja'che pa'inaa'me chukuna", chiinapi repa majapãijanani cuheni chuta'a chijachejaja'che cu'ache pa'iju Diore cuasamanajeju chu'ochi'a i'kame.

¹⁰ Repa majapãijanare ña oinata'ni Diore masi cuasame. ũcuachi'a Diore cuasanajeju miañeja'ne re'oja'che pa'iju cacu'ama'me repa.

¹¹ Jã'ata'ni repa majapãijanare cuhena Repauni masi cuasamaru ũcu chijachejaja'che cu'ache pa'iju re'oja'che cuasachejĕ'e vesume repa. Chijacheja ku'inaja'ne pa'ivesuju na'ava'na pa'icheja'che pa'ime repa.

¹² Musaukona chu'u chijava'na, Jesucristoni cuasaju rekoñoã cu'a tu'nesojojñorena iere chu'o tocha saomu chu'u. ¹³ Musaukona aina, Jesucristo'te chuta'a cheja cho'omarumu Pa'ikuni masime. Musaukona pōsupãi, vati, "Cu'ache cho'ojũ'u", chiiche Dioni cuasaju ũcuauji cho'okaiuna jachaju re'oja'che pa'ime.

¹⁴ Musaukona chu'u chijava'na, Mai Ja'kure Dioni masi cuasaju pa'ime. Musaukona aina, chuta'a cheja cho'omarumu Pa'iku'te masime. Musaukona pōsupãi, Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime. Dios chũ'uñe asa chĕasinajeju vati cu'ache chũ'utojĕ'e cu'ache cho'oma'ne pa'ime musaukona. Dioni cuasajuna chu'o tocha saomu chu'u musaukonare ũcuaukore.

¹⁵ Diore cuasamana pa'icheja'che pa'imanejũ'u. ũcuachi'a repa cho'ochaja'che cu'ache cho'oñu chiimanejũ'u. Jã'aja'ne pañu chiina Diore cuhena'me. ¹⁶ Diore cuasamana ija'che pa'ime: Cu'ache cho'oneejũ, chekuna nee tua paauache ñaju, "Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna", chijju cuasame. Repa cu'ache pa'iche Dios jo'kasi'ema'mu. Diore cuasamana cu'ache cuasaju cho'ocheme jã'a cu'a. ¹⁷ Cheja si'asōpi'ramu. Na'a pa'isirumu cheja peoja'mu. ũcuaja'che cu'ache cho'ona peojanaa'me. Jã'ata'ni Dios chũ'uñe cho'oneena Repau pa'ichejare ai sani si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me.

Dios chũ'o ũcuarepare che'chonana'me jorechũ'o che'chona pa'iche'te kũamũ

¹⁸ Asarepajũ'u, chũ'u chĩjjava'na. Chura cheja si'api'ramũ. Aperũmũ mũsanũkona, "Jesucristo'te rũa cuhekũji raija'mũ", chiiche asasinãa'me. Chura Jesucristo'te cuhena pãi jainũko rani pa'ime. Repanapi rani pa'ijũna ña, "Cheja si'asõpi'ramũ", chiime mai.

¹⁹ Repana Jesucristo'te cuhena maire ja'me jovo pa'isinapi Diore cuasamanajejũ maire jo'ka sanisõsinãa'me. Maina'me Diore cuasana pani jo'ka saimanera'asinãa'me repana. Jã'ata'ni repanapi jo'ka sanisõrena ña masijũ, chekũna pãi, "Diore cuasamanaa'me jã'ana", chiime repanare.

²⁰ Cristo mũsanũkonare ja'me paaũ chini Dios Rekocho'te raosi'kũa'mũ. ũcuarekochoji ja'me pa'iu cho'okaiũna Dios chũ'o ũcuarepare masime mũsanũkona. ²¹ Dios chũ'o ũcuarepa vesũjũna tocha saoma'ñe, mũsanũkonapi ũcuare masijũna ie chũ'o tocha saomũ chũ'u. Pãi chekũna te'ena, "Dios chũ'o che'chonaa'me chũkũna", chijũ jorechũ'ore che'chojũ chũ'o ũcuarepa che'choma'me. ²² Pãi Dios i'kasi'ere jachajũ, "Dios Raosi'kũma'mũ Jesús", chiina joreme. Jã'aja'ñe i'kajũ jachajũ Jesure Dios Raosi'kũre cuhejũ Pũka'kũ Diorejatũ'ka cuheme repana. ²³ "Jesús Dios Mamakũma'mũ", chini Jesuni cuasamana Pũka'kũre ũcuachi'a cuasama'me. Jã'ata'ni, "Jesús Dios Mamakũ'mũ", chijũ Jesure cuasana Pũka'kũre Diore ũcuachi'a cuasame.

²⁴ Mũsanũkona aperũmũ asa chẽasi'e Dios chũ'ore jo'kasõma'ñe cuasajũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe jo'kama'ñe cuasajũ pani Dios Mamakũna'me re'oja'che pa'ijanaa'me mũsanũkona. ũcuachi'a Repaũ Pũka'kũ Diona'me re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁵ Repaũ Jesucristo, "Mũsanũkona Dios pa'ichejare ai sani si'arũmũ pa'ijanaa'me", chiisi'kũa'mũ maire. ²⁶ Chekũna pãi jorejũ cacũ'oũ chiime mũsanũkonare. Repana jorena pa'iche'te kũara chini ie chũ'o tocha saomũ chũ'u mũsanũkonare. ²⁷ Jesucristo mũsanũkonani ja'me paaũ chini Dios Rekocho'te raosi'kũa'mũ. Raõna Repaũ Dios Rekocho mũsanũkonare jo'kasõma'ñe ja'me pa'iu jorema'ñe Dios chũ'o peore ũcuarepa re'oja'che che'chokũ pa'imũ mũsanũkonare. Jã'ajekũna mũsanũkona chekũnare che'chonare chiima'me. Dios Rekocho mũsanũkonare ũcuarepare che'chokũ, "Jesucristo'te cuasache jo'kasõmanejũ'u", chiiũ chũ'vamũ. Repa chũ'vache asa chẽa jo'kasõma'ñe cuasajũ pa'ijũ'u.

²⁸ Asarepajũ'u, mũsanũkona chũ'u chĩjjava'na. Maipi Jesucristo'te cuasache jo'kasõmaneni Repaũ icheja mai pa'ichejana jo'e cajerũmũ ña pojojanaa'me, Repaũ'te cuasache jo'kasõmanesinajejũ. Repaũ'te cuasache jo'kasõnita'ni Repaũ cajerũmũ ña vajũchũjũ katiũu chĩjjanaa'me mai.

²⁹ Dios Mamakũ Jesucristo re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ. Jã'are masini ie ũcuachi'a masime mai: Pãi re'oja'chechi'a cho'ona Dios chĩia'me, Jesucristo repanare cho'okaisi'ejekũna.

3

Diore cuasana Repaũ chĩjana pa'iche'te kũamũ

¹ Asarepajũ'u mũsanũkona. Mai Ja'kũ Dios maire rũa chiiũ, "Mũsanũkona chũ'u chĩia'me", chiimũ. Jã'ajekũna Dios chĩia'me mai. Pãi chekũna Diore cuasamana Dios pa'ichejẽ'e vesũjũ ũcuaja'che mai pa'iche vesũme.

² Asarepajũ'u chũ'u cuasana. Chura Dios chĩia'me mai. Mai pa'ijache chuta'a vesũme mai. Jã'ata'ni chura iere masime: Icheja mai

pa'ichejana Jesucristoji jo'e ratu Repaꝯ pa'iche masirepa ñajanaa'me mai jā'arumta'ni. Ūcuachi'a Repaꝯni ña Ūcuajana carūhijanaa'me. ³ Jā'ajekuna mai Repaꝯ'te cuasana Repaꝯ jo'e rairum Ūcuajana carūhijañere cuasaju pojojꝯ cu'ache cho'oche ūhasō Repaꝯ pa'icheja'che re'oja'che pa'ime.

⁴ Pāi cu'ache cho'ona Dios chũ'ũñe jachasōme. Cu'ache cho'oche Dios chũ'ũ jo'kasi'ema'mꝯ. ⁵ Jesucristo mai cu'ache cho'oche'te tũ'nesōkasa chini icheja mai pa'ichejare caje pa'iu jūni ro'ikaisi'kua'mꝯ. Repaꝯ jmamakarujē'e cu'ache cho'oma'kua'mꝯ. Chura mꝯsanukona masime jā'a. ⁶ Pāi Jesucristo'te masi cuasana cu'are jꝯvojꝯ re'oja'che pa'ime. Si'arumꝯ cu'ache cho'ona Jesucristo pa'iche vesame. Cu'are cho'oꝯ Repaꝯ'te Jesucristo'te masi cuasama'me repana.

⁷ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chīijana. Pāipi mꝯsanukonani jorechũ'ore che'chojꝯ cacũ'oñu chiito repana i'kachũ'o asa chēamanejũ'ũ. Jesucristo re'oja'chechi'a cho'okũ'mꝯ. Jā'ajekuna pāi re'oja'che cho'ona Repaꝯ pa'icheja'che pa'ime. ⁸ Jā'ata'ni cu'ache cho'ona vati neenaa'me. Repaꝯ vati mamarumꝯ cu'ache cho'okũ chuta'a irumꝯjatũ'ka cu'ache cho'okũ pa'imꝯ. Jā'ajekuna Dios Mamakũ repaꝯ vati cu'ache cho'oche'te ūsera chini chejana cajesi'kua'mꝯ.

⁹ Dios chīi, Repaꝯ'te cuasana Dios Rekocho'te paajꝯ si'areparumꝯ cu'ache cho'oꝯ pa'ima'me. Repaꝯ chīijejꝯ cu'achejē'e cho'ocuheme repana. ¹⁰ Pāi cu'ache cho'ona Dios chīima'me, ūcuachi'a chekunare cuasamana. Jā'ajekuna pāi cu'ache cho'oꝯ chekunare oimanare ña, "Dios chīima'me ina; vati chũ'ũñe'te cho'ome", chiire'omꝯ.

Maire ūcuaukore pāi, "Chekunare oijꝯ pa'ijũ'ũ", chiimꝯ Dios

¹¹ Apeꝯmꝯ Dios chũ'o apeche'cherumꝯ Dios chũ'ũñe chekunapi che'chojꝯna asasinaa'me mꝯsanukona. Ija'che che'chosinaa'me repana: " 'Mꝯsanukona pāi sāiñechi'a oijꝯ cuasaju pa'ijũ'ũ', chiimꝯ Dios maire ūcuaukore", chiijꝯ che'chosinaa'me repana. ¹² Apeꝯmꝯ pa'isi'kũ Caín jā'aja'ñe cho'oma'ñe cu'ache cho'okũ paniasomꝯ. Repaꝯ cho'jeũ'ta'ni re'oja'che cho'okũ paniasomꝯ. Jā'ajekuna majaa'chũ Caín cho'jeũ'te cuhekũ vanisōasomꝯ, vati cu'ache chũ'ũñe cho'okũjekũ. Repaꝯ Caín pa'isi'eja'che pa'imaneñu mai. Re'oja'che pa'ijꝯ chekunare oijꝯ pañu.

¹³ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chīijana. Chekuna pāi Diore cuhena maire ūcuachi'a cuheme. Jā'ajekuna, "¿Je'se pa'iuña jā'ana maire cuheche?", chiijꝯ cuasamanejũ'ũ mꝯsanukona. Jā'aja'ñe cho'ome pāi maire Jesure cuasanare.

¹⁴ Pāi chekunare cuasamana ūcuachi'a Diore cuasama'me. Repaꝯ'te cuasamana repana jūnisōsirumꝯ Dios pa'icheja saima'ñe vati toare ai sani uujꝯ pa'ijanaa'me. Mai Diore cuasanata'ni chekunare oinajejꝯ chura iere masime: Repaꝯ'te cuasanajejꝯ Dios pa'ichejana ai sani mai re'oja'che pa'ijache. ¹⁵ Pāi chekunare cuhena pāi vaina cuasache'te cuasame. Jūnisōsirumꝯ Dios pa'icheja saimanejanaa'me repana. Jā'a masime mꝯsanukona. ¹⁶ Jesucristo mai cu'ache cho'oche jūni ro'ikaisi'kũjekũ maire oimꝯ. Masime mai jā'a. Jesucristo maire oicheja'che chekunare oijꝯ re'oja'che cho'okaijꝯ pañu. Mai re'oja'che cho'oche'te ūsejꝯ chekunapi pe'rujꝯ maire vanisōñu chiitojē'e ūcua chekunare re'oja'che cho'okaijꝯ pañu. ¹⁷ Diore cuasana te'ena pōse karama'ñe paame. Chekunata'ni Diore cuasana chũova'na pa'ime. Jā'ajekuna pōse paanare, "Chũova'na pa'inare ña oijꝯ cho'okaijũ'ũ", chiimꝯ chũ'ũ. Ña oima'to cu'amꝯ. Chũova'na pa'inani ña oimaneni Diore cuasana'me repana.

¹⁸ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩijana. Maipi, "Chekũnare oinaa'me chũkũna", chiinata'ni repanare re'oja'che cho'okaima'to cu'amũ. Cho'omanapi i'kani peoche i'kame mai. Chekũnare oijũ ũcuarepa re'oja'che cho'okaijũ pañũ mai.

"Dios cho'okaija'tmũ chũ'ũre", chini cuasajũ vajũchũma'ñe Diore i'kache'te kũamũ

¹⁹⁻²⁰ Jã'aja'ñejekũna maipi pãi chekũnani oni, "Diore masi cuasanaa'me", chiire'omũ maire. Jã'ata'ni te'eñoã mai, "Dios chũ'ũñe si'areparũmũ cho'oma'kũa'mũ chũ'ũ", chini oijũ cuasame. Jã'ata'ni Dios peore Masiũ mai rekoñoã pa'iche peore Ñaku mai Repaũ'te masi cuasache ñamũ. ²¹ Maipi pãi chekũnare oijũ pa'ito Diore vajũchũma'ñe sũere'omũ. ²² Ũcuachi'a maipi Repaũni pojojũ Repaũ chũ'ũñe re'oja'che cho'ojũ maire ũache'te sũeto re'oja'che isikũna koojanaa'me mai. ²³ Ija'chere chũ'ũmũ Dios maire: "Mũsanũkona chũ'ũ Neekũre Jesucristoni cuasajũ Repaũ chũ'ũñe sãĩñechi'a cuhema'ñe cuasajũ pa'ijũ'ũ", chiiũ chũ'ũmũ Dios maire. ²⁴ Pãi Dios chũ'ũsi'e cho'ona si'arũmũ Ũcuauña'me re'oja'che pa'ime. Dios Rekocho maini ja'me paau chini Repaũ Raosirekochoji ja'me pa'iu, "Dios mũsanũkonare ja'me pa'imũ", chiiũ kũakũna masime mai.

4

Diore cuasana cho'ochena'me Diore cuhena cho'ochete kũamũ

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ cuasana. Pãi mũsanũkonare, "Dios chũ'o che'chome chũkũna", chiito repaña che'choche teana asamanejũ'ũ. Dios chũ'o ũcuarepa i'kato'te, repaña che'choche asajũ'ũ. Rũa jainũko jorechũ'o che'chona pa'ime icheja cheja. ² Jesucristo icheja cheja caje maija'iu pa'isi'kũa'mũ. Jã'are kũajũ che'chona Dios chũ'ũ jo'kasi'ere chũ'o che'chome. Mũsanũkonapi repaña che'choche'te asani, "Dios Rekocho paame ina", chini repaña pa'iche cuasa masijanaa'me. ³ Repaña pãi, "Jesucristo Dios Raosi'kũma'mũ", chiijũ che'choni Dios Rekocho peome. Na'a pa'isirũmũ Jesucristo'te rũa cuhekũji raija'mũ. Mũsanũkona repaũ raijache asasinaa'me. Pãi te'ena repaũ cuasacheja'che cuasame chura pa'ina.

⁴ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩijana. Vati Diore cuhenare paakũ'mũ. Mũsanũkonata'ni Dios chẽa paacojñonajejũ repanare cajejaimẽ, Diopi ja'me pa'iu cho'okaiũna. Vati na'a rũa masikũ'mũ Dios. ⁵ Cu'ache che'chona vati neenaamẽ. Jã'ajekũna repaũ chũ'ũñe'te i'kajũ che'chojũna Diore cuhena pãi asajũ pa'ime. ⁶ Pãi Diore cuasana chũkũna Repaũ raosina che'choche'te asajũ pa'ime. Repaũ'te cuasamanata'ni asacuheme. Jã'ajekũna Dios chũ'o asacuhenare ñani, "Diore cuasamanaa'me jã'ana", chiire'omũ. Jã'ata'ni pãi Dios chũ'o asaneenare, "Diore cuasame ina", chini repaña pa'iche'te ña masire'omũ maire.

Dios pãi ũcuauũkore oiche'te kũamũ

⁷ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ cuasana. Ũcuauũko sãĩñechi'a cuasajũ pañũ mai. Jã'aja'ñe paaru chini chũ'ũ jo'kasi'kũa'mũ Dios maire. Pãi chekũnare cuasana Dios chĩijejũ Repaũ pa'iche masime. ⁸ Pãi ũcuauũkore oikũ'mũ Dios. Jã'ata'ni pãi chekũnare cuasamana maire Oikũ'te Diore cuasama'me. ⁹ Dios Repaũ Mamakũ'te Ũcuate'eũni chejana casosi'kũa'mũ, maipi Repaũni cuasajũ re'oja'che pa'ijũ mai jũnisũsirũmũ Dios pa'ichejare ai sani paaru chini. Jã'ajekũna maipi Dios Mamakũ'te casosi'ere cuasani, "Dios maire rũa oimũ", chiijũ cuasame mai. ¹⁰ Mai rekoñoã ũache cuasajũ

chareparo Dioni cuasamanesinaa'me mai. Repaṁ Dios maire rṁa oikujekṁ Repaṁ Mamakṁ'te chejana casona caje pa'iu mai cu'ache cho'оче'te ro'ikaiṁ chuenisōsi'kṁa'mṁ Repaṁ.

¹¹ Asarepajṁ'ṁ, chṁ'u cuasana. Dios maire rṁa oiṁna mai ũcuachi'a chekunare rṁa cuasajṁ oijṁ paṁu. ¹² Pāi te'eujṁ'e Diore ṁamanaa'me. Jā'ata'ni maire chekunare cuasanare Dios ja'me pa'imṁ. Jā'ajekṁna maini Ũcuajṁi cho'okaiṁna chekunare si'arṁmṁ na'a rṁa cuasajṁ pa'ijanaa'me. ¹³ Dios maini ja'me paṁ chini Repaṁ Rekocho'te raosi'kṁa'mṁ. Ũcuarekochoji ja'me pa'iu cho'okaiṁna Dios maire ja'me pa'iche masime mai. Ũcuachi'a mai Repaṁna'me re'oja'che ja'me pa'iche masime.

¹⁴ Mai Ja'kṁ Dios Repaṁ Mamakṁ'te chejana casosi'kṁa'mṁ, Repaṁ'te cuasanani Mamakṁji chṁa paakṁ vati toa sani uche'te ũsekaṁ chini. Chṁkṁna Repaṁ'te Jesucristo'te cheja pa'irṁmṁ ṁasinajejṁ Repaṁ pa'iche'te pāi ũcuauṁkore kṁajṁ pa'ime, masia'jṁ chini. ¹⁵ "Jesús Dios Mamakṁ'mṁ", chiinachi'a pāi Diona'me re'oja'che pa'ime. Ũcuachi'a Repaṁ'te cuasanare jo'kama'ṁe ja'me pa'imṁ Dios.

¹⁶ Dios maire rṁa oiche'te masijṁ Repaṁ'te cuasame mai. Pāi ũcuauṁkore rṁa oimṁ Dios. Jā'ajekṁna pāi chekunare cuasache jo'kasōmana Diona'me re'oja'che pa'ijṁna Repaṁ repanare jo'kama'ṁe ja'me pa'imṁ. ¹⁷ Jesucristo Repaṁ Pṁka'kṁre vajṁchṁma'ṁe cuasamṁ. Mai ũcuaja'che Repaṁ'te Diore vajṁchṁma'ṁe cuasajṁ pa'ime, Repaṁji maini oiṁna. Na'a pa'isirṁmṁ Dios pāi ũcuauṁkore repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'jṁ chini chṁ'ṁja'mṁ. Maita'ni Repaṁ'te cuasajṁ Repaṁ pa'icheja'che re'oja'che pa'inajejṁ vajṁchṁmanejanaa'me reparṁmṁ tī'ato. ¹⁸ Jā'ata'ni, "Dios maire cu'ache cho'oja'mṁ", chiijṁ cuasani vajṁchṁra'ame. Vajṁchṁjṁ, "Dios maire oima'mṁ", chiijṁ cuasara'ame. Jā'ata'ni, "Dios maire rṁa oikujekṁ cu'ache cho'omaneja'mṁ", chini cuasajṁ Repaṁ'te vajṁchṁma'ṁe cuasame.

¹⁹ Pāi te'eujṁ'e chuta'a Repaṁ'te cuasamarṁmṁpi pāi ũcuauṁkore oikṁ'mṁ Dios. Jā'ajekṁna mai ũcuachi'a Repaṁ'te maire charo cuasasi'kṁajekṁna chura sāiṁe cuasame.

²⁰ Pāi te'ena, "Diore cuasanaa'me chṁkṁna", chiime. Jā'ata'ni repanapi chekunani majarpāija'ṁe pa'inani cuheni jorenajejṁ peoche i'kame. Chekunare majarpāijanare repana ṁanare cuhena, "Diore ṁoma'kṁreta'ni cuasame chṁkṁna", chiina peoche i'kame.

²¹ Jesucristo maire ija'che chṁ'ṁ jo'kasi'kṁa'mṁ: "Mṁsanṁkona pāi Diore cuasana pani ũcuachi'a chekunare pāi cuasajṁ pa'ijṁ'ṁ". Jā'aja'ṁe chṁ'ṁ jo'kasi'kṁa'mṁ Repaṁ maire.

5

Diore cuasana Ũcuajṁi cho'okaiṁna vati chṁ'ṁṁe si'arṁmṁ cho'oma'ṁere kṁamṁ

¹ "Pāi ũcuauṁkore chṁ'ṁa'kṁ chini Dios Raosi'kṁa'mṁ Jesús", chini cuasana Dios chṁia'me. Dios chṁi chekṁna Repaṁ'te cuasanare mai Ja'kṁ Dios chṁijejṁna cuasame. ² Maipi Dioni cuasajṁ Repaṁ chṁ'ṁṁe cho'oni, "Chekunare Dios chṁi cuasame mai", chiire'omṁ. ³ Maipi Dios chṁ'ṁṁe'te cho'oni Repaṁ'te masi cuasame. Ũcuajṁi maini cho'okaiṁna Repaṁ chṁ'ṁṁe cho'ovesama'mṁ maire. ⁴ Repaṁ chṁi, "Dios maire oiṁ cho'okaija'mṁ", chiijṁ cuasanajejṁ Ũcuajṁi cho'okaiṁna vati chṁ'ṁṁe

cho'omañe re'oja'chechi'a cho'ome. ⁵ “Jesús Dios Mamakũ'mũ”, chiiju cuasanachi'a koka paaju vati chũ'uñe cho'omañe pa'ime.

Dios Mamakũ pa'iche'te kuamu

⁶ Jesucristo icheja chejare caje pa'iu okorocojñosi'kuamũ. Na'a pa'iu mai cu'ache cho'ochete ro'ikaiu kurususẽ'verona jẽ'jo nukorena jũnisõ chie meosi'kuamũ. Dios Rekochoji ũcuarepare chũ'o kuakũna Jesús pa'iche masime mai. ⁷ Chotena cunaumu pa'ina, “Jesús Dios Mamakũ'mũ”, chiiju kuame maire. Mai Ja'ku Dios Repau chũ'ore kuamu maire. Repau Mamakũ ũcuachi'a kuamu. Repau Rekocho ũcuachi'a kuamu maire. Chotena ũcuate'ere chũ'o kuame maire. Jã'ajañe kujũna masime mai Jesús pa'iche. ⁸ ũcuachi'a chotemajña Repau cheja pa'irumu cho'osi'ere cuasaju Repau pa'iche masime mai. Repau'te Jesure okoroumucuse Dios Rekocho ũkupoja'iu cajesikũamũ. Cajeuna Dios cunaumupi ija'che i'kasi'kuamũ: “Chũ'u chĩia'mũ mũ'u”, chiisi'kuamũ Dios. Na'a pa'iu Repau Jesús Dios Mamakũjekũ Repau chiepi mekũna jũni ro'ikaisi'kuamũ maire. ⁹ Pãipi ũcuauache i'kato repana i'kache'te asa cuasame mai. Jã'ajekũna Dios na'a rua masiku i'kasi'e, “Ūcuarepaa'me”, chiiju na'a rua cuasañu mai, Repau, “Chũ'u chĩia'mũ Jesús”, chiisi'e. ¹⁰ Dios Repau Mamakũ pa'iche kuasi'e pãi te'ena asa jachamañe cuasaju pa'ime. Chekunata'ni Dios kuasi'e asa jachaju, “Joremũ Dios”, chini, cuasama'me. ¹¹ Dios Repau Mamakũ pa'iche'te kuaku ija'che i'kaasomu: “Chũ'u chĩire cuasanachi'a jũnisõsirumu chũ'u pa'ichejare rani ai pa'ijanaa'me”, chiniasomu Dios. ¹² Dios Mamakũ'te cuasana jũnisõsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. Repau'te Dios Mamakũ'te cuasamanata'ni vati toana ai sani uju pa'ijanaa'me.

Cuhacho chũ'vasi'ea'me

¹³ Mũsanukona Dios Mamakũ'te cuasana jũnisõsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. Jã'are masia'ju chini mũsanukonare ie chũ'o tocha saomu chũ'u. ¹⁴ Jã'ajekũna, “Dios maire cho'okaija'mũ”, chini masiju Repau chũ'uñe cho'ojũ maire uache'te sũeto asa, isimũ Dios mai Repau'te sũeñe. Jã'are masiju vajuchumañe maire uache sũeme mai Repau'te. ¹⁵ Dios mai sũeñe peore asamũ. Jã'are masiju, “Mai sũeñe Dios cho'okaija'mũ”, chiiju masime mai.

¹⁶ Mũsanukonapi chekũna pãi cu'ache cho'ochete ñani Dioni sũekaijũ'u repanare. Dioni sũekaito repanare re'oja'che pa'iche cho'okaija'mũ Dios. Jã'ata'ni repanapi cu'ache cho'ochete jmamakarujẽ'e ũhacuheto Dioni sũekaijũ'u repanare chiima'mũ chũ'u. Cu'ache cho'ochete ũhamanare jũnisõsirumu vati toana saoja'mũ Dios, repana cu'ache cho'osi'ere ro'ia'ju chini. ¹⁷ Pãipi ũcuauache cu'ache cho'oto cu'amũ. Dios rua cuhemũ jã'ajañe cho'ochete. Jã'ata'ni cu'ache cho'onapi repana cu'ache cho'ochete ũhasõru Dios repana cu'ache cho'osi'e tũnosõ jo'e cuasama'mũ.

¹⁸ Pãi Diore cuasana Repau chĩijeju si'areparumu cu'ache cho'ojũ pa'ima'me. Vati repanare Diore cuasanare cu'ache chũ'ura chiimu, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Jã'ata'ni Jesucristo Dios Mamakũji ũsekaiũna repana cu'ache cho'omañe pa'ime. Jã'are masime mai. ¹⁹ Pãi Diore cuhena vati chũ'uñe'te cho'ojũ pa'ime. Maita'ni Dios chũ'uñe'te cho'ojũ pa'inaa'me Repau neenajeju. Jã'are masime. ²⁰ Jesucristo, Dios Mamakũ chejare caje pa'iu Pũka'ku pa'iche'te che'chosi'kuamũ, pãipi Diorepau pa'iche'te masia'ju chini. Jã'are masime mai. Dios Mamarepakũni Jesucristo'te masi cuasanajeju Dios pa'ichejare ai sani

pa'ijanaa'me mai. ²¹ Asarepajũ'ũ, chu'ũ chĩijana. Vati chũ'ũñe cho'oma'ñe
pa'ijũ'ũ. Re'omũ.

Juan

San Juan jo'e chũ'o tocha saosi'ea'me

Chekunare oichena'me chũ'o ũcuarepa i'kache'te kũamũ

¹⁻² Chũ'u aiva'ũpi mũ'ũre Diore cuasako'te ie chũ'o tocha saomũ, mũ'u chĩiva'nare ũcuachi'a. Mũsanũkonare cuasakũ pa'imũ chũ'u mai ũcuanũko Dios chũ'o asa chẽasinajejũ. ũcuachi'a chekũna Dios chũ'o asa chẽasina ũcuanũko mũsanũkonare rũa cuasame. Repaũ chũ'o ũcuarepajekũna si'arũmũ cuasajũ pa'ijanaa'me mai. ³ Mai Ja'kũ Dios Repaũ Mamakũ Jesucristona'me rũa cuasajũ re'oja'che cho'okaiime maire. ũcuachi'a maini oijũ cho'okaijũ re'oja'che pa'iche jo'kame repaũ. ⁴ Mai Ja'kũ Dios ija'che chũ'ũmũ maire: "Mũsanũkona pã, chũ'u chũ'o ũcuarepare asa chẽa cho'ojũ pa'ijũ'ũ", chiiũ chũ'ũmũ. Diopi maini jã'aja'ñe chũ'ũna mũ'u chĩiva'na te'ena ũcuarepa cho'ojũ pa'ime. Repanapi jã'aja'ñe pa'ijũna ñakũ rũa pojomũ chũ'u.

⁵ Asarepajũ'ũ mũ'u. Dios chũ'ũsi'ere aperũmũqueere mũ'ũni kũara chini tocha saomũ chũ'u. Chura mama chũ'u jo'kasi'ema'mũ ie chũ'o. Aperũmũ mũsanũkona asasi'ea'me ie. Ija'chea'me repa: "Chekunare cuasajũ sãĩñechi'a re'oja'che cho'ojũ paũ mai", chiiũ chũ'vamũ chũ'u. ⁶ Jã'ajekũna chekunare re'oja'che cho'ojũ paũ mai. Aperũmũ jã'aja'ñe chũ'u jo'kasi'kũamũ Dios maire. Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ chekunare cuasana Diore ũcuachi'a cuasame repaũ.

Re'oja'che pa'inare jorejũ cacũ'ona pa'iche'te kũamũ

⁷ Pã jainũko jorejũ ija'che che'chome: "Jesucristo cheja caje maija'ia pa'imanesi'kũamũ", chiijũ che'chojũ pa'ime, chekunapi repaũ jorejũ che'choche'te asa chẽaa'jũ chini. Jã'aja'ñe i'kana Jesucristoni cuhejũ chekunani cacũ'oũ chini i'kame, re'oja'chere ũsejũ. ⁸ Jã'ajekũna ñarepajũ pa'ijũ'ũ. Mũsanũkonapi pã jorena i'kachũ'ore asa chẽato Dios re'oja'che ĩsira Chiisi'kũ ĩsimaneja'mũ mũsanũkonare. Jã'ata'ni mũsanũkonapi pã jorena chũ'o asa chẽama'ñe re'oja'che pa'ito mũsanũkonare re'oja'che pa'iche karama'ñe ĩsija'mũ Dios.

⁹ Jesucristo che'chosi'e asasinapi jo'kasõ Repaũ che'chomanesi'ere tĩĩñere cuasato cu'amũ. Jã'aja'ñe cho'ona Diore cuasamanaa'me. Jã'ata'ni Repaũ che'chosi'e jo'kasõma'ñe cuasajũ pa'ina mai Ja'kũ Diore ũcua cavesũma'ñe cuasajũ pa'ime. ũcuachi'a Dios Mamakũ'te Jesucristo'te cuasajũ pa'ime repaũ. ¹⁰ Pã rani Jesús che'chomanesi'ere jorechũ'ore che'chonare pojomanejũ'ũ. ũcuachi'a mũsanũkona vũ'ñana rani kãũ chiito ũsejũ'ũ repanare. ¹¹ Mũsanũkonapi repanani pojoni repaũ cu'ache cho'ochete ja'me cho'okaiime.

Cuhacho i'kasi'ea'me

¹² Mũsanũkonare chũ'o rũa kũara chiimũ chũ'u. Jã'ata'ni utija'ova tocha saocuhemũ chũ'u. Chũ'ũrepajũ mũsanũkonani sani ñakũ i'kara chiimũ chũ'u. Jã'ajekũna chũ'ũpi sakũna ti'jñe'ñe cutujũ pojoũ mai. ¹³ Mũa'cho, Diopi chẽaũna Repaũ'te cuasako mamachĩ chũ'o saome mũsanũkonare. Re'omũ.

Juan

San Juan cuharepacho chũ'o tocha saosi'ea'me

Gayo re'oja'che pa'iche'te kũamũ Juan

¹ Chũ'u aiva'ũpi mũ'ũre Gayo'te ie chũ'o tocha saomũ. Diore cuasakũjekũna mũ'ũre rũa oiũ cuasamũ chũ'u.

² Asarepajũ'u, chũ'u cuasakũ. Mũ'u Diore cuasakũjekũ re'oja'che pa'iche masimũ chũ'u. Jã'ajekũna mũ'ũre Dioni si'arũmũ sũekaimũ chũ'u, re'oja'che ti'jũea'kũ chini. Ũcuachi'a mũ'ũpi jũ'ima'ũe vajũũ paaũ chini sũekaimũ chũ'u. ³ Icheja chũ'u pa'icheja pãi te'ena Diore cuasana rani pa'ijũ mũ'u Dios chũ'ũũe rũhiũe cho'okũ Repaũ chũ'o ũcuarepare cuasakũ pa'iche'te kũarena asa pojosi'kũa'mũ chũ'u. ⁴ Chũ'u chũijana Dios chũ'ũũe cho'oju re'oja'che pa'ito asa rũa pojokũ'mũ chũ'u.

⁵ Asarepajũ'u, chũ'u cuasakũ. Mũ'u chekũnare Diore cuasanare re'oja'che kuirakũ pa'ikũ'mũ, mũ'u aperũmũ ñamanesinarejatũ'ka. ⁶ Te'ena mũ'u repanare cuasakũ re'oja'che cho'okaisi'e ichejana rani chũkũna'te ũcuanũkore Jesucristo'te cuasakuanupũ'te kũasinaa'me. Chekũna Dios chũ'o che'chona mũ'ũre tĩ'ato ũcuachi'a kuirakũ pa'ijũ'u repanare. Repanapi jo'e chekũchejana saito repana chiiche cho'okani saojũ'u repanare, Diopi pojoa'kũ. ⁷ Diopi chũ'ũkũna ku'ijũ Repaũ chũ'ore che'choju pa'ime repana. Diore cuasamanare, "Chũkũna'te kuirajũ'u", chiima'ũe ku'ime repana. ⁸ Jã'ajekũna maipi Diore cuasanapi kuirañũ repanare. Jã'aja'ũe cho'oni repanare ja'me cho'okaimẽ mai, pãipi Dios chũ'ore asaa'jũ chini.

Diótrefes cu'ache cho'osi'ena'me Demetrio re'oja'che pa'isi'ere kũamũ

⁹ Aperũmũ chũ'u mũsanũkonare Jesucristo'te cuasakuanupũ'te chũ'o tocha saosi'kũa'mũ. Jã'ata'ni Diótrefes pãi chũ'ũkũ pasa chini chũ'u tocha saosi'ere asacuhekũ, "Juan chũ'ũre chũ'ũkũma'mũ", chiniasomũ.

¹⁰ Jã'ajekũna repaũ cho'oche mũsanũkona pa'icheja saisirũmũna peore kũaja'mũ chũ'u. Chũkũna'te rũa cu'ache cutukũasomũ repaũ. Jã'achi'a cho'oma'ũe chekũnare Jesucristo pa'iche'te che'choũũ chini sainare ũcuachi'a cuhekũasomũ repaũ. Ũcuachi'a chekũna repanare pojoũũ chiito ũsekũ Jesure cuasakuanupũ ja'me pa'iche ũsekũasomũ repaũ. ¹¹ Asarepajũ'u, chũ'u cuasakũ. Cu'ache cho'ona pa'iche ña chẽa ũcuaja'che pa'imanejũ'u. Re'oja'che cho'ona pa'iche'te ña chẽajũ'u. Re'oja'che cho'ona Dios neenaa'me. Cu'ache cho'onata'ni Dios neenama'me.

¹² Demetrioreta'ni pãi ija'che i'kame: "Demetrio rũa re'okũ'mũ. Dios chũ'ũũe ũcuarepa cho'okũ'mũ", chijũasome. ũcuanũko repaũ'te jã'aja'ũe i'kajũ ũcuarepare i'kame. Chũ'u ũcuachi'a, "Re'okũ'mũ repaũ", chiũũ kũakũ'mũ chekũnare. Jorema'mũ chũ'u. Masimũ mũ'u jã'a.

Cuhacho i'kasi'ea'me

¹³⁻¹⁴ Mũ'ũre chũ'o rũa kũara chiimũ chũ'u. Jã'ata'ni rupũ tochasi'epi kũacuhemũ chũ'u. Mũ'ũre na'mi sani ñara chiimũ chũ'u. Chũ'ũpi sakũna ti'jũeũe ñajũ cutujanaa'me mai. ¹⁵ Re'oja'che pa'ijũ'u mũ'u. Icheja pa'ina maire re'oja'che cho'ona Diore cuasana chũ'o saome mũ'ũre. Mũ'u pa'icheja pa'inare chũkũna'te chiinare chũ'o sa kũakajũ'u. Re'omũ.

Juan

San Judas chu'o tocha saosi'ea'me

Dios chēacojñosinare Judas tocha saosi'ea'me

¹ Chu'u, Judas, Santiago cho'jeuji, Jesucristo chũ'ũñe cho'okaikũji mʉsanʉkonare ija'ovana ie chu'o tocha saomu, mai Ja'ku Diopi oiũ chēa paakuna Jesucristo cu'ache ũsekaicojñonare. ² Diopi mʉsanʉkonare chiũ oiũ rekoñoãna re'oja'che pa'iche karama'ñe ĩsikũ paau.

Jorechu'o che'chona pa'iche'me

³ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana chu'u cuasana. Mʉsanʉkonare Dios re'oja'che pa'iche jo'kasi'ena'me Repau maire vati toa saochē ũsekaiche'te kũakũ rua tocha saouache cuasakũ pa'isi'kũamũ chu'u mʉsanʉkonare. Jã'ata'ni chura chekere kũakũ chu'vachu'ore tocha saochē pa'imũ chu'ũre, mʉsanʉkonapi Diore masi cuasache'te peore cho'ore'ochetu'ka cho'oju cuasajũ maire Repau neenare jo'kasi'ere ũcua cuasajũ paaru chini. ⁴ Pãipi rua joremasinapi te'ena mʉsanʉkonani ja'me jovo chi'ijũna, jã'aja'ñe kũakũ tochache pa'imũ chu'ũre, Dios chu'o pa'ikorovu aperũmũ, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'ijanaa'me", chiiche tocha kũacojñosinapi mʉsanʉkonani ja'me pa'ijũna. Cu'anajeju ija'che chu'vame repaña: "Mai Cuasakũji Diopi maini oiũ cu'ache cho'ochē cuasamauna ũcuauache cu'ache cho'oto re'omu", chiiju chu'vajũ Maire Paaku'te Jesucristo'te Mai Aire jachajũ pa'inaa'me repaña.

⁵ Ie ũcuare masinaretani mʉsanʉkonapi cuasajũ che'chea'ju chini kũara chiimũ chu'u: Maire Paaku Dios Israelpãi Egipto cheja pa'isinare etua ra Repau chũ'ũñe asa jachajũ cuasamanare pãi peochejana jũnisõñe chũ'ũasomu. ⁶ ũcuachi'a ángeles te'enare Repau chũ'ũ jo'kasi'ere pa'icuheju repañare uachechi'a paũ chiijũna Repau pa'icheja eto si'arũmũ chijacheja pa'ichejana chēa quẽo sũo paacheja'che paamũ Dios repañare, ũcuauko cho'osi'e ro'iche Repau chũ'ũumucusejatũ'ka. ⁷ Aperũmũ pa'isina Sodoma vũ'ejoopo canana'me Gomorra vũ'ejoopo pa'ina repajoopoã kueñe cajoopoã pa'inana'me cho'ocojñosi'e ũcuachi'a cuasajũ'u. Repaña pa'imanare ũcuauanare ja'me kãiju, umũpãi ũcuajanare umũneeju ũcuachi'a romi ũcuajanare romineeju cheke si'ache cu'a cho'oju pa'ijũna Dios repañani pe'rukũ sējokũ cho'ouna toa chachama'ñe uutoapi tuãni uosõasomu, repaña cu'ache cho'osi'e ro'i. Jã'aja'ñe cho'oasomu Dios maipi repaña cho'ocojñosi'ere cuasa kũkũ cu'ache cho'oma'ñe pa'iju re'oja'chere cho'oju che'chea'ju chini.

⁸ Repaña, mʉsanʉkona pa'icheja pa'ina, cu'ache che'chona ũcuaja'che repaña uo kãni ñañechi'are che'choju repaña ca'nivũãpi cu'ache cho'oju, Maire Paaku chũ'ũñejẽ'e jachajũ cuheju, cũnaũmũ pa'iju chũ'ũnare ñomanarejẽ'e vajũchũma'ñe cu'ache cutunaa'me. ⁹ Angeles chũ'ũkũtani Miguel, repau Moiseni tãra chini vati aina'me cavarũmũ, repaũni vajũchũkũ cu'ache i'kama'ñe, "Diopi mũ'u cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũa'kũ", chiniasomu repau'te. ¹⁰ Repaña jorechu'o che'chonata'ni repaña ñamamajũaruãna'me ñamanare cu'ache i'kanaa'me. "Rua masinaa'me chũkũna", chiinata'ni cu'ava'na masichechi'a masinaa'me. Repaña masichechi'a cho'oju si'arũmũ na'a rua cu'ache cho'oju cho'osõju pa'ime repaña.

11 Repanapi Caín pa'isi'ēja'che pa'ijũ chekunarejẽ'e cuasama'ñe cu'are cho'ojũna Diopi chũ'ũna rua chũova'nare cu'ache ti'jñeja'mũ repanare. Ũcuachi'a kurire kooñũ chini Balaam cho'osi'ēja'che cu'are ũcuache cho'ojũ pa'ime. Ũcuachi'a Coré cho'osi'ēja'che Dioni jachajũ cho'osõjanaa'me repana, jachache ro'i.

12 Mũsanũkona chi'i sãĩnechi'a cuasajũ pojojũ ãũ ãĩrũmũ ja'me chi'i chekunare jmakarũjẽ'e ña kũkũma'ñe vajũchũache ñoñe cho'ojũ rua sojũ cono ũkujũ ãũ ãĩnaa'me repana. "Chekunare pãĩ kuiranaa'me chũkũna", chiinata'ni repanachi'a meñe kuiranaa'me. Jã'aja'ñe cho'ojũ oko rara chini rama'ñe tuta saochaja'che jorenaa'me repana. Ũcuachi'a sũkiñũã repañũã ãĩne kũĩrũmũ tĩ'ato kũĩmañũãja'ñe pa'ime. Saivũãre ruta ũharena jũnisõsiñũãja'ñe pa'ime repana. 13 Ũcuachi'a repana cu'ache cuasache chiachaji fa'akũna sui'rika rua meno ji'richeja'che rua i'kajũ vajũchũache cho'o ñojũ pa'inaa'me repana. Ma'jñoko repana ku'imaña saijũ cavesũsõ tĩĩne saicheja'che cu'ache pa'ijũ Diopi chũ'ũna rua chijachejare ai sani pa'ijanaa'me repana.

14 Ũcuachi'a Enoc Adán majanajẽũ mamakũ majanajẽũ chĩĩ pa'isi'kũ Dios chũ'ore kũakaiũ repana jorena cho'ocojñojañe ija'che kũakũ i'kaasomũ: "Diore Repaũ neena ángeles rua jainũkona'me raiũna ñamũ chũ'ũ. 15 Pãĩ ũcuanũko cho'osi'ere ro'iche chũ'ũra chini raimũ. Cu'anani repana cu'ache cho'osi'e ro'i, ũcuachi'a cu'anajẽũ Repaũni jachajũ cuhejũ cu'ache i'kasi'e ro'ia'jũ chini chũ'ũra chini raimũ Repaũ", chiniasomũ repaũ Enoc. 16 Repana jorena si'arũmũ ke'rechechi'a pa'ijũ, cu'ache i'kajũ repanare uachechi'a cu'ache cuasanaa'me. Repana pa'ichechi'a meñe i'kajũ pojõnapi, chekunare ũcuanani re'oja'che cho'okaarũ chini jorejũ re'oja'cheja'che i'kanaa'me repana.

Ñarepajũ pa'ijũ'ũ; jorenapi cacũ'ojũ

17 Jã'ata'ni mũsanũkona chũ'ũ majapãijana chũ'ũ cuasana, asarepajũ'ũ. Maire Paakũ Jesucristo saosina mũsanũkonare kũasi'e cuasajũ'ũ, ija'che i'kasi'e: 18 "Na'a pa'isirũmũ Jesucristo chuta'a jo'e raimarũmũ pãĩ mũsanũkonana'me pa'ina Repaũ'te masi cuasamanajẽũ pãĩsojanaa'me mũsanũkonare, repanare uachechi'a cu'ache cho'ojũ pa'inaajẽũ", chiisinaa'me. 19 Jã'aja'ñe i'kacojñosina mũsanũkonana'me pa'ina jorena ũcuanaa'me. Jesure cuasamana pa'iche pa'ijũ Dios Rekocho'te peojũ ũcuache cho'ojũ cacũ'ojũna pãĩ te'ekuanuchi'a kũũsõjũ pa'ime.

20 Jã'ata'ni mũsanũkona chũ'ũ majapãijana chũ'ũ cuasana, asarepajũ'ũ. Mũsanũkona cuasache'te Dios chũ'o na'a rua che'chejũ masi rũhiñe pa'ijũ'ũ. Ũcuachi'a Dios Rekocho kũache'te sẽejũ pa'ijũ'ũ Repaũ'te. 21 Dios maire oiche'te cavesũma'ñe cuasajũ ũcuachi'a Maire Paakũ Jesucristo maini oiũ Dios pa'ichejana ai sajaumucusere cuasajũ cha'ajũ pa'ijũ'ũ.

22 Masi cuasamanare oijũ cho'okaijũ'ũ, masi cuasaa'jũ. 23 Toana tuãnisõcuhanaja'ñe cu'ache pa'inare tũũsejũ chẽa kũñoñeja'ñe cho'okaijũ'ũ. Chekunare cu'ache cho'onare oijũ repana cho'oche ña ũsejũ repana cho'ocheja'che cho'oma'ñe re'oja'chere che'chojũ pa'ijũ'ũ.

Dioni pojokũ i'kasi'ea'me

24-25 Dios Ũcuate'ẽuji Maire Paakũ Jesucristo cho'okaisi'ejekũna maire vati toa sani uuche Ësekaikũji peore Masikũji cho'okaiũna Repaũ'te cuasache ũhasõma'ñe cuasajũ re'oja'che pa'ijũ rua pojojũ pa'ijanaa'me. Jã'ajekũna Repaũ'te cuasache ũhasõmaneni cu'ache peonapi Repaũ'te re'oja'che ñokũ'te ti'jñeñe sani re'oja'che pa'ijanaa'me mai. Dios re'oja'che

pa'ia, Aijeku Pãi Ūcuanukore Paaku, peore Masiujeku chuta'a cheja
peorumujẽ'e pa'ia irumujẽ'e pa'ia si'arumu pa'iku'mu Repau. Re'omu.

Judas

San Juan cheja cho'ocojñojañere Diopi ñokuna ñaku tochasi'ea'me

Dios Jesucristo'te i'kaku ñosi'ere khamu

¹ Ie chu'o iphuro tochasi'e ichēja cheja churepara cho'ocojñojañere Dios Jesucristo'te kuaku ñosi'easomu, Ūcuaji Repau neenani ūcuare ñoku kuaa'ku chini. Diopi kuaku ñonna Jesucristo asa chu'u Juan Repau'te cho'оче cho'okaiku pa'ichejana ángelni raosi'kua'mu, ūcuare chu'uni kuaku ñoa'ku chini. ² Dios i'kasi'ere ángelpi rani ñoku kuauna asa ūcuare kuaku ie tocha saomu chu'u musanukonare.

³ Ūcuauaku'te pa'iu'te iphuro tochasi'ere ñaku i'kakaiku'te re'oja'che ti'ñeja'mu. Repau ñaku i'kakaiche'te asa chēa cho'onare ūcuachi'a re'oja'che ti'ñeja'mu. Iphuro tocha kuasi'e cho'orumu ti'api'ramu.

Jesucristo'te cuasakuanupua're sieterepajoopa canare Juan tocha saosi'ere khamu

⁴ Chu'u, Juanpi, musanukonare Asia cheja cajoopa sieterepajoopa canare Jesucristo'te cuasakuanupua're iere chu'o tocha saomu: Dios irumu pa'imu. Chuta'a cheja cho'omarumu pa'ikusomu Repau. Ūcuachi'a si'arumu pa'iku'mu Repau. Ūcuaji oia re'oja'che cho'okaa musanukonare, pojoyu paaru chini. Ūcuachi'a Dios Rekocho Repau chū'uku ñu'isaivu ti'ñeñe'te pa'iu re'oja'che Cho'okairekochoji oia re'oja'che cho'okaa musanukonare, pojoyu paaru chini. ⁵ Ūcuachi'a Jesucristo Dios pa'iche chu'o ūcuarepa Kuakaji oia cho'okaa musanukonare, pojoyu paaru chini. Repau Jesucristo jo'e jū'imanējañere chareparo jūni vajuraisi'kua'mu. Ūcuachi'a cheja pa'inare pāi chū'unare ūcuauko Aia'mu Repau. Repau Jesucristo maini oia mai cu'ache cho'uche'te ro'ikaiu jūnisōsi'kua'mu. ⁶ Repau Jesucristo maire Repau chū'ñe'te cho'oyu na'a pa'isirumuna Repauna'me chū'uju paaru chini chēa paamu. Ūcuachi'a maipi Repau Puka'kuni Dioni phairipāi cho'okaicheja'che cho'okaiju paaru chini jo'kamu Repau maire. Pāi ūcuauko cuasaju si'arumu cuhamañe re'oja'che i'kaju paaru Repau'te. Ūcuachi'a Repauji pāi ūcuaukore si'arumu chū'uku paau. Jā'aja'ñe paau.

⁷ Dios Raosi'kure Cristo'te pikona'me cajeuna pāi ūcuauko ñajanaa'me, Repau'te vanisōsina jojosiñajatu'ka.

Pāi si'acheña pa'ina Repauni ña kukucajeyani rua oijanaa'me. Jā'aja'ñe paau!

⁸ Pāi Ūcuaukore Paaku Dios, Peore Masiu ija'che i'kamu: “Chuta'a cheja cho'omarumujē'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chu'u”, chiimu. Dios irumujē'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarumu pa'ikusomu Repau. Ūcuachi'a si'arumu pa'iku'mu Repau.

Jesucristo'te vajuchuache ñoku'te ñasi'ere khamu

⁹ Chu'u, Juan, musanukona Cuasaku'te Jesucristo'te cuasakujeku mua'chujai'u'mu. Musanukonare Jesucristoni cuasajuna cu'ache ti'ñeñeja'ñe chu'ure ūcuaja'che Repau'te cuasakujekuna ūcuaja'che ti'ñesi'kua'mu. Maire Paaku Jesucristo cho'okaimu maire, cu'ache ti'ñecojñonijē'e Repau'te cuasache'te ūhasōmanea'ju chini. Aperumu chu'upi Dios chu'ore chu'vaku Jesucristo pa'iche'te kuakuna asa pāi

chũ'ure chẽa, pãi peujuupona Patmos juupona sa jo'kasõsinaa'me. ¹⁰ Sa jo'karena pa'iu puaumucusena Dios Rekochoji cho'okuna chũ'u cho'jepi pãiu i'kache trompetavu juhijuna rua asocheja'che rua i'kache'te asasi'kua'mu chũ'u. ¹¹ Chũ'ure i'kache ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chũ'u: "Chuta'a cheja cho'omarumujẽ'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chũ'u. Mu'u ñajañe utija'okorovuna tocha Asia cheja cajoopoã sieterepajoopoã canani Jesucristo'te cuasakuanupũare saojũ'u, Efeso vũ'ejoopo canare, Esmirna vũ'ejoopo canare, Pérgamo vũ'ejoopo canare, Tiatira vũ'ejoopo canare, Sardis vũ'ejoopo canare, Filadelfia vũ'ejoopo canana'me Laodicea vũ'ejoopo canare", chiiche'te.

¹² Jã'aja'ñe i'kauna asa chũ'ure i'kasi'kuni ñara chini chũ'urisi'kua'mu chũ'u. Chũ'ri ñato pachokuripi cho'osisaivũã uoñoã pa'isaivũãpi sieterepasavũã nukasi'kua'mu. ¹³ Ũcuaja'che repasavũã chenevuna Jesucristo'te Dios Raosi'kure maija'iu nukakuni ñasi'kua'mu chũ'u. Kãa cũ'achajatũ'ka repacuecho pa'ikãa ju'ikũji ã'capu pachokurime'te tũisi'kua'mu Repau. ¹⁴ Repau raña oveja rañaja'ñe poja'isi'kua'mu. Ũcuaja'che nieve poja'icheja'che pojaraña paasi'kua'mu. Repau ñakocaã toaja'che ñosi'kua'mu chũ'ure. ¹⁵ Repau cũ'a pachocuna toana pojuna ko'sija'icheja'che ko'sijacũ'a paasi'kua'mu Repau. Ũcuachi'a, Repau i'kache okopi chã'iu asocheja'che asosi'kua'mu chũ'ure. ¹⁶ Repau ujjajũture ma'jũoko sieterepanare cãjisi'kua'mu. Ũcuachi'a Repau chũ'opoji va'ti ka'chakã'jũo jũjũsuvã'tipi etasi'kua'mu. Repau chia ũcuachi'a re'o pa'iana ũsuu rua miaku ko'sija'icheja'che rua ko'sijachia ñosi'kua'mu chũ'ure.

¹⁷ Repauni ña jũnisõsi'kũja'che repau ti'jũñena tãisi'kua'mu chũ'u. Tãni ũhiuna ujjajũtupi jaku ija'che i'kasi'kua'mu repau chũ'ure: "Vajuchumanejũ'u. Chuta'a cheja cho'omarumujẽ'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chũ'u. ¹⁸ Ai pa'iku'mu chũ'u. Jũnisõsi'kũta'ni vajurani pa'iu si'arumu pa'ijachere pa'iku'mu chũ'u. Chũ'ure llavemaka paakũja'che pa'iana pãire jũ'isina pa'ichejana chũ'u saouato chũ'ure'omu. Eŕeato ũsere'omu. ¹⁹ Mu'u ñasi'e chura cho'ocojũñoña'me cho'je cho'ocojũñoñañe peore tohajũ'u. ²⁰ Mu'u ñasi'e pa'iche chũ'uchi'a masiche'te mu'upi masia'ku chini kuaja'mu chũ'u mu'ure, chũ'u ujjajũtu cãjisi'e ma'jũoko pa'ichena'me uoñoã pa'isaivũã pachokuripi cho'osisaivũã pa'iche. Ma'jũoko sieterepana mu'u ñasina Jesucristo'te cuasakuanupũare sieterepajoopoã canare chũ'unaja'ñea'me. Ũcuachi'a uoñoã pa'isaivũã sieterepasavũã mu'u ñasi'e Jesucristo'te cuasakuanupũã sieterepajoopoã canaja'ñea'me", chiisi'kua'mu Repau chũ'ure.

Sieterepajoopoã pa'inare Jesucristo'te cuasakuanupũare tocha saosi'ere kũamu

2

Efeso vũ'ejoopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

¹ Ũcuarumu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chũ'ure. "Efeso vũ'ejoopo canare chũ'ure cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiisi'kua'mu.

Chũ'u uoñoã pa'isaivũã sieterepasavũã chenevũji ma'jũoko sieterepanare ujjajũture cãjiku nũka ku'ikũji Jesucristo ija'che i'kamũ musanũkonare: ² Musanũkona cho'ojũ pa'iche peore masimu chũ'u. Chũ'u chũ'ũñe rua cho'ome musanũkona. Chũ'uni cuasajuna musanũkonare cu'ache ti'jũnetojẽ'e re'oja'che pa'iche ũhasõma'me

musanukona. Ūcuachi'a cu'ache cho'onare ja'me pa'icuhenaame musanukona. Ūcuachi'a chũ'ũ chũ'o che'chokaimanapĩ, "Jesucristopi raouna Repau chũ'o che'chonaame chũkũna", chiijũna asani, "¿Ūcuanaa'ñe ina? ¿Jorenaa'ñe?", chini cuasa repana pa'iche'te ña masi, "Jorenaa'me ina", chiinaa'me musanukona.

³ Iere masimũ chũ'ũ: Chũ'ũ chũ'ũñe cuhama'ñe cho'ojũ pa'inaa'me musanukona. Chũ'ũni cuasajũna musanukonare cu'ache ti'jñetojẽ'e chũ'ũ chũ'ũñe ũhasõma'ñe ũcua cho'ojũ pa'ime musanukona. ⁴ Jã'ata'ni musanukona pa'iche iere cuhemũ chũ'ũ: Chũ'ũre musanukona apēcuaarũmũ rũa chiisinaa'me. Jã'ata'ni chura ũhasõ aperũmũ chiisi'ēja'che chiima'me musanukona chũ'ũre. ⁵ Musanukona aperũmũ chũ'ũre rũa chiisi'ere cuasajũ musanukona pa'iche saño cu'ache cho'ochete ũhasõ musanukona aperũmũ re'oja'che cho'ojũ pa'isi'ēja'che jo'e cho'ojũ pa'ijũ'ũ, chũ'ũni rũa chiijũ. Jã'aja'ñe cho'omato chũ'ũ rani musanukona uoñoã pa'isaivũ tuasõja'mũ. ⁶ Jã'ata'ni nicolaítapãĩ cu'ache cho'ochete chũ'ũ cuhecheja'che ũcuaja'che cuhejũ re'oja'che cho'onaa'me musanukona.

⁷ Chũ'ũre cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuanũko asa chẽajũ'ũ. Dios Rekocho ija'che i'kamũ: "Jesucristoni cuasajũ cu'ache cho'ocojñonata'ni Repau'te cuasache ũhamanesinare vajuũkiũ Dios pa'icheja caũũ kũisi'ere ãuja'mũ chũ'ũ", chiimũ, chiisi'kua'mũ Jesucristo.

Esmirna vũ'ejoopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

⁸ Ūcuarũmũ Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mũ chũ'ũre. "Esmirna vũ'ejoopo canare chũ'ũre cuasakuanupũ chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'ũ mũ'ũ", chiisi'kua'mũ.

Chuta'a cheja cho'omarũmũjẽ'e Si'arũmũ Pa'ikũji jũnisõ vajũraisi'kũ Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'ũ musanukonare: ⁹ Musanukona cho'ojũ pa'iche peore masimũ chũ'ũ. Chũ'ũni cuasajũna musanukonare cu'ache ti'jñeñe masimũ chũ'ũ. Ūcuachi'a musanukona neemajñaruã chekũnapĩ cuhejũ tũtesõrena musanukona chũova'na pa'iche masimũ chũ'ũ. Jã'ata'ni musanukona rekoñoã kurina pa'icheja'che karama'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. Ūcuachi'a, "Judío pãijejũ Dios neenaamẽ chũkũna", chiinapĩ musanukonare cu'ache cutuche masimũ chũ'ũ. Jã'ata'ni vati chũ'ũñechi'a cho'onajejũ repau neenaamẽ repana.

¹⁰ Musanukonare cu'ache ti'jñejañere cuasani vajũchũmanejũ'ũ. Asarepajũ'ũ. Musanukonare vati chũ'ũre cuasache'te ũhasõajũ chini pãipi musanukonare pãĩ chẽavũ'ena cuaoajũ chini chũ'ũja'mũ. Dierepaumucujña cu'ache cho'ocojñojũ chũova'na pa'ijanaa'me musanukona. Chũ'ũni cuasajũna pãĩ chekũrũmũ musanukonare vanisõũũ chiijanaa'me. Jã'ata'ni jã'aja'ñe cho'oto jũ'iñe'te vajũchũjũ chũ'ũre cuasache ũhasõmanejũ'ũ musanukona. Chũ'ũre cuasache ũhasõmaneri Dios pa'ichejare ai sani paaru chini jo'kaja'mũ chũ'ũ musanukonare.

¹¹ Chũ'ũre cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuanũko asa chẽajũ'ũ. Dios Rekocho ija'che kũamũ: "Musanukona Jesucristoni cuasajũ cu'ache cho'ocojñonata'ni Repau'te cuasache'te ũhasõmaneni vati toa saimanejanaa'me", chiimũ, chiisi'kua'mũ Jesucristo.

Pérgamo vũ'ejoopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

12 Ūcuarum̄ Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chũ'ure. "Pérgamo vũ'ejoopo canare chũ'ure cuasakuanupũ chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'ũ mu'ũ", chiisi'kua'mu.

Repau chũ'opo'te va'ti ka'chakã'jño jũjusũva'ti Paakũji Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'ũ musanũkonare: 13 Musanũkona cho'oju pa'iche peore masimũ chũ'ũ. Vati ai chũ'ũcojñona pa'ijoopo pa'inata'ni chũ'ure cuasache ũhasõma'ñe ũcua cuasaju pa'inaa'me musanũkona. Ūcuauji chũ'ũna repau chũ'ũne cho'ona chũ'ũ pa'iche masi kuakaiku'te Antipare vanisõñe ñasinata'ni chũ'ure cuasache ũhasõmanesinaa'me musanũkona. 14 Jã'ata'ni musanũkona pa'iche iere cuhemũ chũ'ũ: Musanũkonare ja'me pa'ina te'ena aperum̄ pa'isi'ku Balaam chũ'vasi'ēja'che chũ'vana chũ'vache ũhacuhena pa'ime. Aperum̄ repau Balaam Israelpãire cacũ'oa'ku chini Bala'te rũa chũ'vaasomũ. Chũ'vaũna asa repau Balac Israelpãire cacũ'ora chini, "Rupũ tũosiva'nare, Dioa'mũ ikũ, chiicojñonare ĩsisi'e ãu ãiju pa'ijũ'ũ. Ūcuachi'a pãĩ ũcuauanare ja'me kãiju pa'ijũ'ũ", chiiũ rũa chũ'vaasomũ, repanani cacũ'orepara chini.

15 Ūcuachi'a musanũkonare ja'me pa'ina te'ena nicolaítapãĩ chũ'vache ũhacuhena pa'ime. 16 Jã'ajekũna repa chũ'vache'te ũhasõ Dioni cuasaju jovoju'ũ. Jã'aja'ñe cho'oma'to jmamakarũ pa'isirum̄na musanũkona pa'ichejana sani chũ'ũ chũ'opo etava'tipi cu'ache cho'oja'mũ chũ'ũ repanare.

17 Chũ'ure cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuauũko asa chẽajũ'ũ. Dios Rekocho ija'che i'kamũ: "Jesucristoni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni Repau'te cuasache ũhamanesinare chũ'ũ cũnaũmũ chave paache manacaãre ãuja'mũ chũ'ũ. Ūcuachi'a catapũã pojarũãre repa mami mamare tochasipũãre te'epũãchi'a ĩsija'mũ chũ'ũ repanare. Repa mami mama te'epũjẽ'e masimane-janaa'me. Catapũ koosi'kũchi'a masija'mũ", chiimũ, chiisi'kua'mũ Jesucristo.

Tiatira vũ'ejoopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

18 Ūcuarum̄ Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chũ'ure. "Tiatira vũ'ejoopo canare chũ'ure cuasakuanupũ chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'ũ mu'ũ", chiisi'kua'mu.

Ñakocaã toñaja'ñe Paakũji chũ'ũ cũ'a pachocũna toana pojũna ko'sija'icheja'che ko'sijacũ'a Paakũji Dios Mamakũ ija'che i'kamũ chũ'ũ musanũkonare: 19 Musanũkona cho'oju pa'iche peore masimũ chũ'ũ. Chũ'ũni chiiju cuasame musanũkona. Ūcuachi'a chũ'ure cuasanare oiju re'oja'che cho'okainaa'me musanũkona. Chũ'ũni cuasajũna cu'ache ti'jñetojẽ'e chũ'ure cuasache ũhasõmanaa'me musanũkona. Musanũkona mama cuasarum̄ cho'osi'e na'a rũa re'oja'che cho'oju pa'ime chura. 20 Jã'ata'ni musanũkona pa'iche iere cuhemũ chũ'ũ: Jezabel cu'ache chũ'vache musanũkona ũsema'ñere. "Dios chũ'o kuako'mo chũ'ũ", chiiko'mo repao. Jã'ata'ni musanũkonare chũ'ũ neenare cu'ache'te chũ'vako te'enare cacũ'osõmo repao. Ūcuaoji chũ'vakona asa chẽa re'oja'che pa'iche ũhasõ pãĩ ũcuauanare ja'me kãiju pa'ime repa. Ūcuachi'a rupũ tũosiva'nare, "Dioa'mũ ikũ", chiicojñova'nare jo'kasi'e ãu ãiju pa'ime repa.

21 Repao cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'che paao chini chuta'a cu'ache cho'oma'ñe cha'amũ chũ'ũ repao'te. Jã'ata'ni chuta'a ũcuauanare ja'me kãĩne ũhasõma'mo repao. 22 Jã'ajekũna repao'te

ravꝝ cho'oja'mꝝ chꝝ'ꝝ. Repao'te ja'me kãinare ũcuachi'a repanapi cu'a cho'oche'te ũhasõma'to rꝝa cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mꝝ chꝝ'ꝝ repanare. ²³ Repao mamachĩi ũcuachi'a vanisõja'mꝝ chꝝ'ꝝ. Chꝝ'ꝝpi jã'aja'ñe cho'oꝝna asani chꝝ'ꝝre cuasakuanupꝝã ũcuauꝝko chꝝ'ꝝ pãi ũcuauꝝko cuasachena'me repana rekoñoã pa'iche peore masiche masijanaa'me. ũcuachi'a mꝝsanꝝkonare te'enarechi'a re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chꝝ'ꝝja'mꝝ chꝝ'ꝝ. ²⁴ Mꝝsanꝝkona Tiatira vꝝ'ejoopo cana te'ena repao cu'ache chꝝ'ꝝvache asacuhena pa'ime. ũcuachi'a, "Vati ai te'eꝝ masiche'te che'chonaa'me chꝝ'ꝝkꝝna", chiina chꝝ'ꝝvache asaꝝu chiima'ñe pa'inaa'me mꝝsanꝝkona. Cheke na'a rꝝa cho'ovesache chꝝ'ꝝvama'mꝝ chꝝ'ꝝ. ²⁵ Jã'ata'ni, "Mꝝsanꝝkona chꝝ'ꝝre cuasache ũhasõma'ñe chꝝ'ꝝ jo'e rairꝝmꝝjatꝝ'ka cuasajꝝ pa'ijꝝ'ꝝ", chiia chꝝ'ꝝvamꝝ chꝝ'ꝝ.

²⁶ Mꝝsanꝝkonapi cu'ache che'chona chꝝ'ꝝvache'te asa cho'oma'ñe chꝝ'ꝝ chꝝ'ꝝñechi'a jũnisõrꝝmꝝjatꝝ'ka ũhasõma'ñe cho'oru pãi si'achejña pa'inare chꝝ'ꝝñe'te jo'kaja'mꝝ chꝝ'ꝝ mꝝsanꝝkonare. ²⁷ Chꝝ'ꝝre Ja'kꝝ pãire chꝝ'ꝝa'kꝝ chini jo'kasi'ejache mꝝsanꝝkonare pãi si'achejña pa'inani chꝝ'ꝝa'jꝝ chini jo'kaja'mꝝ chꝝ'ꝝ. Dios chꝝ'o aperꝝmꝝ tocha jo'kasi'e mꝝsanꝝkona chꝝ'ꝝjꝝ cho'ojachere ija'che kuamꝝ:

Pãire chꝝ'ꝝjꝝ repanare cuhenare cu'ache chꝝ'ꝝujanaa'me repana, chiimꝝ. ²⁸ ũcuachi'a chꝝ'ꝝ pa'icheja si'arꝝmꝝ sani pa'ijachena'me cheke si'ache re'oja'che ĩsija'mꝝ chꝝ'ꝝ mꝝsanꝝkonare.

²⁹ Chꝝ'ꝝre cuasakuanupꝝãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'oꝝana ũcuauꝝko asa chẽajꝝ'ꝝ, chiisi'kꝝa'mꝝ Dios Mamakꝝ.

3

Sardis vꝝ'ejoopo canare chꝝ'o tocha saosi'ea'me

¹ ũcuarꝝmꝝ Jesucristo jo'e i'kasi'kꝝa'mꝝ chꝝ'ꝝre. "Sardis vꝝ'ejoopo canare chꝝ'ꝝre cuasakuanupꝝ chꝝ'ꝝkꝝ'te ija'chere tocha saojꝝ'ꝝ mꝝ'ꝝ", chiisi'kꝝa'mꝝ.

Dios Rekocho re'oja'che Cho'okairekocho Paakꝝji ma'jñoko si-eterrepanare Cãjikꝝji Jesucristo ija'che i'kamꝝ chꝝ'ꝝ mꝝsanꝝkonare: Mꝝsanꝝkona cho'ojꝝ pa'iche peore masimꝝ chꝝ'ꝝ. Pãi mꝝsanꝝkona pa'iche ñani, "Dioni cuasajꝝ Repaꝝ chꝝ'ꝝñe cho'onajejꝝ re'oja'che pa'inaa'me ina", chiime. Jã'ata'ni rekoñoã cu'ache cuasajꝝ pa'inaa'me mꝝsanꝝkona. ² Jã'ajekꝝna mꝝsanꝝkona che'chesi'ere Dios chꝝ'ꝝñe'te cavesꝝma'ñe cho'ojꝝ pa'ijꝝ'ꝝ, cu'ache pa'imanẽu chini. Diopi ñato re'oja'che cho'omanaa'me mꝝsanꝝkona. ³ ũcuachi'a mꝝsanꝝkona che'chesi'ere Dios chꝝ'ꝝñe'te cavesꝝma'ñe cuasajꝝ cu'ache cho'oche'te ũhasõ aperꝝmꝝ mꝝsanꝝkona cho'osi'ejache re'oja'chere cho'ojꝝ pa'ijꝝ'ꝝ. Mꝝsanꝝkona che'chesi'e Dios chꝝ'ꝝñe cho'oma'to põse ñaaꝝ rai cuaso-marꝝmꝝna raicheja'che rani cu'ache cho'oja'mꝝ chꝝ'ꝝ mꝝsanꝝkonare. ⁴ Jã'ata'ni mꝝsanꝝkona te'ena Dios chꝝ'ꝝñe che'chesi'ere cavesꝝma'ñe ũcua cuasajꝝ cho'ojꝝ re'oja'che pa'ime. Mꝝsanꝝkona re'oja'che pa'iche ro'i Dios pa'ichejare sani pa'ijꝝ kãña pojakãñare ju'ijꝝ chꝝ'ꝝna'me nꝝka kuharꝝ chini jo'kaja'mꝝ chꝝ'ꝝ.

⁵ ũcuachi'a chꝝ'ꝝni cuasajꝝ cu'ache cho'ocojñonata'ni chꝝ'ꝝre cuasache ũhamanesina Dios pa'ichejare sani pa'ijꝝ kãña pojakãñare ju'ijꝝ pa'ijanaa'me. ũcuachi'a Diona'me pa'ijana cꝝnaꝝmꝝ pa'iphꝝro utija'ophꝝro tochasi'e repana mami tãnosõmanejamꝝ chꝝ'ꝝ. Jã'aja'ñe

cho'omañe na'a pa'isirumuna Ja'kuna'me Repau neena ángeles asajute, "Chu'u neenaa'me ina", chiija'mu chu'u repanare, chu'ure cuasache ũhamanesinare.

⁶ Chu'ure cuasakuanupũare Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuanuko asa chẽajũ'u, chiisi'kua'mu Jesucristo.

Filadelfia vũ'ejoopo canare chu'o tocha saosi'ea'me

⁷ Ũcuarumu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. "Filadelfia vũ'ejoopo canare chu'ure cuasakuanupu chũ'uku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiisi'kua'mu.

Chu'u Jesucristo re'oja'chechi'a Cho'oku jmamakarujẽ'e jorema'kua'mu. Aperumu pa'isi'ku David pã chũ'usi'ea'che chũ'umasiku'mu chu'u, David Jojosi'kujeku. Jã'ajekuna chu'upi chũ'uto pãiu'te te'euterejẽ'e chu'u chũ'uñe ũsecu'amu. Ũcuachi'a chu'upi chũ'uma'to pãiu'te te'euterejẽ'e chũ'ucu'amu. Jã'aja'ñe Pa'ikujì Jesucristo ija'che i'kamũ chu'u musanukonare: ⁸ Musanukona cho'ojũ pa'iche peore masimu chu'u. Asarepajũ'u. Te'eva'nata'ni chu'u chu'ore asa jachama'ñe pa'ijũ chu'ure cuasache'te ũhasõmapuna jatisa'aro vatakaicheja'che cho'okaimũ chu'u musanukonare, chu'u chũ'uñe'te cho'ojũ paapu chini. Repasa'aro pãiu'te te'euterejẽ'e jeocu'acheja'che chu'u chũ'uñe musanukona cho'оче pãiu'te te'euterejẽ'e ũsecu'aja'mu. ⁹ Ũcuachi'a vati ai neenapi, "Judío pãijeju Dios neenaa'me chukuna", chiiju jorenapi musanukona ti'jñeñena ro're ñuapu chini chũ'uja'mu chu'u. Musanukona pa'iche'te ñaju, ro're ñu'ijũ, "Jesucristo oicojñonaa'me ina", chiiju masijanaa'me repana. ¹⁰ Chu'u musanukonare, "Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni chu'ure cuasache ũhasõmanejũ'u", chiijũ chũ'usi'ere jachama'ñe ũcuarepa cho'onajejuna pã ũcuanukore cu'ache ti'jñerumu t'aru cho'okaija'mu chu'u musanukonare. Reparumu t'ato pã ũcuanuko chu'upi repana rekoñoãna kuauna repana chu'ure masi cuasachena'me cuasama'ñe meñe cuasa masijanaa'me.

¹¹ Cuasarepaju pa'ijũ'u. Na'mi cajeja'mu chu'u. Musanukona che'chesi'e Dios chũ'uñe ũhasõma'ñe cuasaju cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni Dios re'oja'che ñsira chiiche koojanaa'me musanukona ũhasõmanesi'e ro'i. Jã'aja'ñe cho'oru te'eujẽ'e tũa koosõkaimanejanaa'me musanukonare. ¹² Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni chu'ure cuasache ũhasõmanesinare Dios vũ'e catuupu etama'ñe ai pa'icheja'che Repau pa'ichejare ai sani paapu chini jo'kauna repacheja jmamakarujẽ'e etama'ñe si'arumu pa'ijanaa'me repana. Dios neenajeju Repau pa'ijooopo Jerusalén mama vũ'ejoopo canaa'me ina, chiimũ chu'u. Dios repajoopo cunaumupi casoja'mu. Ũcuachi'a repanare chu'u mami mamare ve'oja'mu chu'u.

¹³ Chu'ure cuasakuanupũare Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuanuko asa chẽajũ'u, chiisi'kua'mu Jesucristo.

Laodicea vũ'ejoopo canare chu'o tocha saosi'ea'me

¹⁴ Ũcuarumu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chu'ure. "Laodicea vũ'ejoopo canare chu'ure cuasakuanupu chũ'uku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiisi'kua'mu.

Chũ'u Jesucristo chũ'u cho'ora chiiche peore ũcuarepa cho'okũ'mũ. Ũcuachi'a chũ'u ñasi'e jorema'ñe ũcuarepare kuakũ'mũ chũ'u. Diopi chũ'ũna chejana'me pãi peore cho'oasomũ chũ'u. Jã'aja'ñe Pa'ikũji Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'u mũsanũkonare: ¹⁵ Mũsanũkona cho'oju pa'iche peore masimũ chũ'u. Mũsanũkona chũ'ũre cuasanata'ni masi cuasama'me. Ũcuachi'a chũ'ũre masi cuasamanata'ni mũsanũkona ũhasõma'ñe pa'iche masimũ chũ'u. Jã'ajekũna mũsanũkonapi chũ'ũre chini rũa cuasato rũa re'ora'amũ. Jã'ata'ni chũ'ũni masi cuasacuheni ũhasõjũ'ũ chiimũ chũ'u. ¹⁶ Chũ'ũre cuasache ũhama'me mũsanũkona. Jã'ata'ni chũ'ũre rũa cuasama'me. Jã'ajekũna mũsanũkonare chũ'ũre cuasanata'ni masi cuasamanajejũna oko jmajũũrũ asuche ũku ña rũocuhekũ tutusõñeja'ñe cuheja'mũ chũ'u mũsanũkonare.

¹⁷ Ija'che i'kanaa'me mũsanũkona: "Pãi kurina karama'ñe paacheja'che chũkũna chiiche peore paaju re'oja'che pa'ijũna te'emakarũjẽ'e karama'kuamũ chũkũna'te", chiinaa'me. Jã'aja'ñe i'kanata'ni cu'ache pa'ijũ mũsanũkona rekoñoã ñakocaã na'asõsinaja'ñe chũova'na pa'ijũ kãña peova'naja'ñe pa'inaa'me mũsanũkona. Jã'aja'ñe pa'inata'ni mũsanũkona rekoñoã pa'iche vesũme. ¹⁸ Jã'ajekũna mũsanũkonare ija'che chũ'vamũ chũ'u: Mũsanũkona rekoñoãpi pãi kurina karama'ñe pa'icheja'che re'oja'che paũ chini chũ'ũni pachokurija'chere re'oja'chere koojũ'ũ. Ũcuachi'a mũsanũkona ca'nivũã kãña peojũ ju'imaruña vajũchũache ñosica'nivũãre sacha juũ chini chũ'ũni kãña pojakãñaja'ñere koojũ'ũ. Ũcuachi'a mũsanũkona ñakocaã suirijache ũkoja'che chũ'ũni koojũ'ũ, suirirena ñokũna ñaũ chini. ¹⁹ Chũ'ũ chiinare ũcuaukore cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'che paaru chini rũa i'kakũ cu'ache ti'jñeñe cho'okũ'mũ chũ'u, repapani re'oja'che pa'ima'to. Jã'ajekũna mũsanũkona chũ'ũre jmamakarũ cuasaju pa'iche'te ũhasõ jo'e chũ'ũni na'a rũa cuasaju pa'ijũ'ũ.

²⁰ Asarepajũ'ũ. Chũ'u mũsanũkonare vũ'ena rani jatisa'aro'te nukakũ soicheja'che soiũ pa'imũ. Jã'aja'ñe chũ'ũpi soiũna pãiu ũcuauakũji asa jatisa'aro vatacheja'che chũ'ũni na'a rũa cuasato vũ'ena kaka ruũ ũcuauña'me ãu ãiñeja'ñe repau rekocho'te ja'me pa'iu sãiñechi'a pojojũ pa'ijanaa'me chũkũna. ²¹ Chũ'ũre cuhenare cajejani Ja'ku chũ'ũku ñu'isaivũ kueñe ruũ ja'me ñu'iu chũ'ũku'mũ chũ'u. Chũ'ũni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni chũ'ũre cuasache ũhasõmanesinare chũ'u ũcuaja'che repanare chũ'u chũ'ũku ñu'isaivũ kueñe ruũ ñu'ijũ chũ'ũna'me chũ'ũa'ju chini jo'kaja'mũ.

²² Chũ'ũre cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'ouana ũcuauko asa chẽajũ'ũ,
chiisi'kuamũ Jesucristo.

4

Cũnaũmũ sana Diore pojojũ re'oja'che i'kache'te kuamũ

¹ Jã'aja'ñe cho'ocuhasirũmũ cũnaũmũ ñato jatisa'aro vatasisa'aro pa'isi'kuamũ. Ũcuachi'a aperũmũ chũ'ũre trompetavũ juhijũna asocheja'che rũa asoche i'kasi'ku jo'e ija'che i'kasi'kuamũ: "Ichejana mũijũ'ũ. Na'a pa'isirũmũ ti'jñejañere mũ'ũni ñora", chiisi'kuamũ. ² Reparũmũ chũ'ũre Dios Rekochoji cho'okaiũna ñakũ cũnaũmũ Repau pa'icheja pãi chũ'ũna ñu'isaivũ Ñu'ikũni ñasi'kuamũ chũ'u Repau'te Diore. ³ Repasaivũ ñu'ikũ jaspe catapũã pachoko'sija'icheja'che ko'sija'iu

ũcuachi'a cornalina cata maako'sijaruãja'ñe ko'sija'iu ñosi'kua'mu chu'ure. Repau ñu'isaivu ũcuachi'a mañarekovu esmeralda cata vñjako'sija'icheja'che ko'sija'ivũji rũhiso'koro pa'isi'kua'mu. ⁴ Ũcuachi'a chekusaivuã veinticuatrorepasaivuã repasaivu pa'iche rũhiso'koro pa'isi'kua'mu. Ũcuasaivuãre aina veinticuatrorepana ñu'isinaa'me. Kãña pojakãñare ju'iju tuhivuã pachokurivuãre tuhiju ñu'isinaa'me repana ũcuanuko. ⁵ Ũcuachi'a Dios ñu'isaivu rũichejapi fe'neku rua asoche curusi'kua'mu. Ũcuachi'a repasaivu ti'jñe'ne'te uoñoã pa'isaivuã sieterepasaivuã nukaku uuku pa'isi'kua'mu. Jã'asaivuã sieterepasaivuã Dios Rekochoja'chea'me. ⁶ Ũcuachi'a repasaivu ti'jñe'ne'te mar chiaraja'chepi joicuna ko'sija'iu etajaiche ñoñeja'ñe pa'isi'kua'mu. Ũcuachi'a repasaivu rũichejare vajupã ũcuaka'chapana repana ca'nivuãre si'acaca'nivuã tijñapa cakã'jñona'me cho'je cakã'jño ñakocaã paanapi si'acakã'jño pa'isinaa'me. ⁷ Repana vajupã te'eũ león chaija'iu pa'isi'kua'mu. Cheku toroja'iu pa'isi'kua'mu. Cheku pã chia paasi'kua'mu. Jo'e chekupi tao cãva ku'ikujaja'iu pa'isi'kua'mu. ⁸ Repana vajupã kue'chaka te'eũ seirepakachi'a paasinaa'me. Ũcuakare ñakocaã paasinaa'me repana v'eũvũãna'me s'e'sevũã. Ũcuachi'a jmamakarũj'e cuhama'ñe umucusena'me ñami ija'che i'kaju pa'isinaa'me repana:

Re'okũ'mu Dios.

Re'okũ'mu Dios.

Re'okũ'mu Dios.

Peore Masiũ'mu Repau.

Irumũj'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarũmũj'e pa'iku'mu Repau.

Ũcuachi'a si'arũmu pa'iku'mu Repau,

chiiju pa'isinaa'me repana.

⁹⁻¹⁰ Repau'te Diore Si'arũmu Pa'iku'te ñu'isaivu ñu'ikuni repana vajupã pojoju re'oja'chere ija'che i'kasinaa'me: "Peore Masiũ'mu mu'ũ. Peore re'oja'che cho'okaikũjekuna, 'Re'orepamu', chiime chũkuna mu'ũre", chiisinaa'me. Jã'aja'ñe i'kato aina veinticuatrorepana Dioni pojoju Repau'te ti'jñe'ne ro're ruũ ñu'iju ũcuachejana repana tuhivuã ti'te ũha ija'che i'kasinaa'me:

¹¹ Dios, Chũkuna'te Paaku, mu'upi chiiũ cho'oũna peore si'ache pa'imũ.

Mu'upi cho'oma'to peora'amũ jã'a.

Jã'ajekuna pã ũcuanuko mu'uni cuasaju pojoju,

"Peore Masiũ'mu mu'ũ.

Peore re'oja'che cho'okaikũ'mu.

Peore chũ'ũku paau", chiiju paaru,

chiisinaa'me repana.

5

Utija'okorovu chu'o tochasi'e pa'ikorovu pa'ichena'me Jesucristo Ovejachũja'iu pa'iche'te kũamu

¹ Ũcuarũmu chu'ũ ñato Dios, ñu'isaivu'te ñu'iu Repau uajũture utija'okorovu sa'navũna'me s'e'sevũ chu'o tochasi'e pa'ikorovu'te cãjiku ñu'isi'kua'mu. Ũcuachi'a repakorovũji koromanea'ku chini je'nasimajñaruã sieterepamajñaruã pa'isi'kua'mu. ² Ũcuarũmu chu'ũ ángel'te rua masiũni ñasi'kua'mu. Ũcuauji rua ujachu'opi, "¿Neepi repakorovu je'nasimajñaruã vato korajanaa'ñe? Rua Re'okuchi'a cho'oche'me jã'a", chiisi'kua'mu. ³ Jã'ata'ni repakorovu je'nasimajñaruã

vato kora ñamasina te'eujë'e peosinaa'me cunaumuna'me chejana'me jũ'isina pa'icheja. ⁴ Repakorovũ kora ñamasikũni jñaamanerena rũa oiche oisi'kua'mũ chũ'u. ⁵ Jã'ata'ni aina chũ'upi oiuna asa te'eũ chũ'ure ija'che i'kasi'kua'mũ: "Oimanejũ'u. Judavãjuũji aperũmu pa'isi'ku David Jojosi'kupi león chaija'che Pa'ikũji Repau'te cuhenare Cajejaisi'kũjekũ repakorovũ je'nasimajñarũã sieterepamajñarũã peore vato kora ñare'omũ Repau'te", chiisi'kua'mũ.

⁶ Ũcuarũmu chũ'u ñato Dios ñu'isaivũ rũicheja vajupãina'me aina pa'icheja chenevũ'te Jesucristo Dioni ĩsijũ ovejachĩi Vanisõcojñosi'kũja'iuũji vajuraisi'kũ pa'isi'kua'mũ. E'chosẽ'ña sieterepasẽ'ña paakũji ñakocaã sieterepañakocaã paasi'kua'mũ Repau. Repau ñakocaã sieterepañakocaã Dios Rekocho re'oja'che Cho'okairekochoji cheja si'achejña saocojñosirekochoja'chea'me. ⁷ Ũcuarũmu Repau Ovejachĩija'iu sani repasavũ Ñu'ikũ Dios uajũtu cãjikorovũ utija'okorovũ koosi'kua'mũ. ⁸ Jã'aja'ñe repakorovũ'te koũna ña vajupãi ũcuaka'chapanana'me aina veinticuatrorepana Ovejachĩija'iu Jesucristo ti'jñeñena tãni pũũ ro're ñu'isinaa'me. Repana ũcuanũko arpavũãna'me coparo'rovaã pachokuriro'rovaãpi vi'toma'ña timusiro'rovaãre cãjisinaa'me. Repa vi'toma'ña Dios neena Repau'te sãeñeja'ñea'me. ⁹ Ro're ñu'ijũ uja mamare ija'che ujasinaa'me repana:

Chuenisõsi'kua'mũ mũ'u.

Chuenisõ mũ'u chiepi pãi cu'ache cho'oche ro'ikaisi'kua'mũ mũ'u, pãipi si'achejña pa'inana'me si'ache chũ'o i'kanana'me si'avãju Dios neenachi'a paaru chini.

Jã'aja'ñe cho'osi'kũjekũna ikorovũ je'nasimajñarũã vato ñare'omũ mũ'ure.

¹⁰ Ũcuachi'a mũ'upi jo'kaũna mũ'u neena, phairipãi Diore cho'okaicheja'che cho'okaiju pa'ijanaa'me.

Ũcuachi'a chejare pa'iju pãire chekũnani chũ'uju pa'ijanaa'me repana, chiiju ujasinaa'me repana.

¹¹ Jã'a cho'ocuhasiũmu ñato Dios ñu'isaivũ rũicheja vajupãina'me aina pa'ichejare si'acakã'jño ángeles jairepanũkojeju kuẽkuecu'anũko pa'ijũna repana i'kache chũ'o asasi'kua'mũ chũ'u. ¹² Rũa ujachũ'opi ija'che i'kasinaa'me repana:

Ikũre Jesucristo'te ovejachĩiva'u cho'ocojñoñeja'ñe

pãi ũcuanũko cu'ache cho'oche'te ro'ikasa chini chueni jũni ro'ikaisi'kũjekũna

pãi ũcuanũko Repau'ni pojojũ ija'che i'kajanaa'me:

"Peore si'ache re'oja'che chũ'ũku paaku'mũ mũ'u.

Peore masiku'mũ.

Mũ'ure cuasaju vajuchũnaa'me chũkũna.

Mũ'u cho'ora chiiche peore cho'omasiku'mũ mũ'u.

Pãi ũcuanũko mũ'uni pojojũ re'oja'che i'kaju paaru", chiijanaa'me, chiisinaa'me repana.

¹³ Jã'a cho'ocuhasiũmu jo'e chekere ñaku Dios cho'osina ũcuanũko, cunaũmu pa'inana'me cheja pa'inana'me jũnisõsina pa'icheja canana'me chiacha pa'iva'na i'kachũ'ore ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ chũ'u:

Diore ñu'isaivũ ñu'ikũ'te pãi ũcuanũko pojojũ si'arũmu ija'che re'oja'che i'kaju paaru,

Ovejachĩija'iu'te Jesucristo'te ũcuachi'a:

"Pãi ũcuanũko musanũkonare cuasaju vajuchũa'ju.

Peore masiju, peore chũ'ũnaa'me musanũkona", chiiju paaru,

chiisinaa'me. ¹⁴ Jã'aja'ñe i'karena asa vajupãi, “Jã'aja'ñe paau”, chiisinaa'me. Ainapi ro're puu ñu'ijũ Diore Si'arũmu Pa'ikũni pojosinaa'me.

6

Utija'okorovũ sieterepamajña je'nasi'e pa'ikorovũ vato ñasi'ere kuamũ

¹ Ũcuarũmu chu'u ñato Ovejachĩija'ia Jesucristo utija'okorovũ je'nasimajñarũã te'emaka vatosi'kuamũ. Vatoũna vajupãi te'eu, “Raijũ'u”, chiisi'kuamũ chu'ure. Repau i'kache oko curucheja'che asosi'kuamũ chu'ure. ² Jã'aja'ñe i'kaũna asa kavacho'te poja'iaũni ñasi'kuamũ chu'u. Repava'ure tuhiku saocupupũ cãjisi'kuamũ. Ũcuarũmu kavacho'te tuhiku repaũni tuhivũ'te ñisirena sanisõsi'kuamũ, repau'te cuhenani cavaku cajejasa chini.

³ Ũcuarũmu Repau Jesucristo chekũmakare vatoũna vajupãi chekũ chu'ure, “Raijũ'u”, chiiche asasi'kuamũ chu'u. ⁴ Jã'aja'ñe i'kaũna asa ñato chekũ kavacho maaja'iaũni raisi'kuamũ. Rakũna Dios repau'te tuhũ raisi'kũre cu'ache cho'omasiche'te jo'kasi'kuamũ, pãire repana sãĩnechi'a re'oja'che pa'iche'te sani ũsekũna, repanapi cavajũ sãĩnechi'a vanisõa'jũ chini. Ũcuachi'a Dios repau'te va'ti ruã ujava'tire ñisisi'kuamũ.

⁵ Ũcuarũmu Repau Jesucristo jo'e chekũmakare vatoũna vajupãi chekũ chu'ure, “Raijũ'u”, chiiche'te asa kavacho'te chija'iaũni ñasi'kuamũ chu'u. Repava'ure tuhiku ruesomaka cãjisi'kuamũ. ⁶ Ũcuarũmu chu'u vajupãi ũcuaka'chapana pa'icheja chenevũji chu'o i'kache asasi'kuamũ, ija'che chiiche'te: “Åu jmarepanũkorũjekũ ruã ro'imũ. Denario kuri te'ere'reva te'eumucuse cho'ochẽ cho'o koochenũkorũ trigo te'ekilo ro'imũ. Cebada chotekilo ũcuajanũko ro'imũ. Jã'amajñarũãre ruarepa ro'iche'te kooto kurire si'asõrena u'chape'ejẽ'e conojẽ'e koocu'aja'mũ pãĩ.”

⁷ Ũcuarũmu Repau Jesucristo jo'e chekũmakare vatoũna vajupãi jo'e chekũ chu'ure, “Raijũ'u”, chiiche asasi'kuamũ chu'u. ⁸ Jã'aja'ñe i'kaũna asa ñato kavacho pachojajũũruũni raisi'kuamũ. Repau'te tuhiku mami, “Jũnisõñe”, ve'esi'kuamũ. Repau cho'jepi chekũ raisi'kuamũ. Repau mami, “Jũnisõsina pa'icheja”, ve'esi'kuamũ. Ratena Dios repanare ija'che cho'omasiche'te chũ'u jo'kasi'kuamũ: “Cheja pa'inare pãĩ jainũkore sani vanisõjũ'u musanũkona. Chekũnare jainũkore va'jũnapi vanisõjũ'u. Chekũnare ãucuhana jũnisõa'jũ chini repana ãu kũĩne'te ũsejũ'u. Chekũnare ravũ cho'ojũ'u, ravũna jũnisõa'jũ. Jo'e chekũnare cu'ava'napĩ kokaneejũ kũku vẽasõñe chũ'ujũ'u.” Jã'aja'ñe cho'omasiche'te chũ'u jo'kasi'kuamũ Dios repanare.

⁹ Ũcuarũmu Repau Jesucristo jo'e chekũmakare vatoũna ñaku Dios chu'o chu'vajũ Jesucristo pa'iche kuajũ chuenisõsina rekoñoãre ñasi'kuamũ chu'u. Diore ñisimajñarũã tuo uoko'a vũ'evũ'te pa'isi'kuamũ repana rekoñoã. ¹⁰ Ũcuarũmu repana Dios chu'o kuajũ chuenisõsina ujachũ'opi ija'che i'kasinaa'me Repau'te: “Dios, Peore Chũ'ũku, ruã re'okũ'mũ mu'u. Mu'u cho'ora chiiche ũcuarepa cho'okũ'mũ. ¿Jeerũmu mu'u, chũkũna'te vanisõsinare repana cho'osi'e ro'iche chũ'ujã'u, chũkũna'te vanisõsi'ere ro'ia'jũ chini?”, chiisinaa'me repana. ¹¹ Chitena Dios repanare ũcuauũkore kãña pojakãñapi ujacueñoãre ñisisi'kuamũ. Ñisicuha repanare i'kasi'kuamũ Repau. “Musanũkona Jesús neenajejũ Repaũni cuasajũ chuenisõsi'eja'che chekũna Repau'te cuasana ũcuaja'che chuenisõjanaa'me. Jmamakarũchi'a oima'ñe cha'ajũ'u musanũkona, repana chuenisõ musanũkonana'me chi'irũmujatũ'ka”, chiisi'kuamũ.

12 Ūcuarum Repa Jesucristo jo'e chekumakare vatouna ñaku cheja rua pi'rucejare ñasi'kua'mu chu'u. Jã'aja'ne pi'rukuna kãa chijakãaja'ne chija'iu ñosi'kua'mu usuu. Pãimiau ũcuachi'a peore si'acaku chieja'che maaja'iu ñosi'kua'mu. 13 Jã'a cho'oto ma'jñoko hig-ora'puruã vïjara'puruã ruarepa tutakuna tuã'tuacheja'che cunaumupi chejana tuã'tuasinaa'me. 14 Cunaumu ũcuachi'a utija'ova ca'nesõñeja'ne si'asõsi'kua'mu. Ūcuachi'a aikũjña si'acakũjña juupoãna'me peore rupu tũichejñana kuñocojñosi'kua'mu. 15 Jã'a cho'oto cheja pa'ina, pãi jainukore chũ'una, chekuna pãi chũ'unana'me sõtaopãi chũ'unana'me kurinana'me kokanana'me cho'оче'te rupu cho'okaaru chini chã paacojñova'nana'me chekuna paacojñomana ũcuanuko aikũjña caripaã cacojñana vajuchuju kaka katisõsinaa'me. Chekuna te'ena repakũjña vu'evuã pa'ipuã catapuã vu'evuna katisõsinaa'me. 16 Jã'aja'ne katisõ aikũjñana'me catapuãre ija'che i'kasinaa'me repana: "Chukuna katisichejña ti'jñeñe ñaña tuã'tua ta'pisõjũ'u, Diopi Repa ñu'isaiuvji ñu'iu chukuna'te Ñakuji ñamanea'ku. Ūcuachi'a Ovejachĩja'iuji Jesucristoji chukuna'te cu'ache Cho'ojaupi jñaamanea'ku", chiisinaa'me repana. 17 Dios Repa Mamakuna'me pãi ũcuanukore repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'ju chini chũ'umucuse t'acuhamu. Repaumucuse pãi ũcuanuko repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ijanaa'me.

7

Aperumu pa'isi'ku Israel mamachĩ jojocojñosinani Dios mami repana chiapuãna tohacojñosinani i'kamũ

1 Jã'aja'ne cho'ocuhasirumu ángeles ũcuaka'chapanare cheja si'acakãjño nukanani ñasi'kua'mu chu'u. Co'covu cakã'ko nukaku repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Cheku suripu cakã'ko nukaku ũcuachi'a repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Cheku usuu muicheja cakã'ko nukaku repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Jo'e cheku usuu na'ikã'ko nukaku ũcuachi'a repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Jã'aja'ne nukaju tuta ũsejuna chejana'me mar chiara sã'sevuãjẽ'e tutamau si'ache sũki ja'o te'eja'ovajẽ'e tuta ñu'kuemanesi'kua'mu. 2 Ūcuarumu chekure ángel'te usuu muichejapi Dios, Si'arumu Pa'iku mamimaka tohasimakare cãjiku raiuna ñasi'kua'mu chu'u. Rani chekunare ángeleva'nare ũcuaka'chapanare chejana'me mar chiara cu'ache cho'oa'ju chini chũ'u raocojñosinani vjachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu repa: 3 "Chuta'a chejana'me mar chiarana'me sũkiñuã cu'ache cho'omanejũ'u, Dios neenare repana chiapuãna Repa mami chukuna tocha pi'nisirumujatu'ka."

4 Ūcuarumu chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: "Repana chiapuãna Dios mami tohacojñosina peore ciento cuarenta y cuatro milrepanaa'me. Aperumu pa'isi'ku Israel mamachĩ docerepana jojosi-naa'me repana. 5 Ijanukoa'me repana, Dios mami repana chiapuãna tohacojñosina:

Judá jojosina doce milrepanaa'me.

Rubén jojosina doce milrepanaa'me.

Gad jojosina doce milrepanaa'me.

6 Aser jojosina doce milrepanaa'me.

Neftalí jojosina doce milrepanaa'me.

Manasés jojosina doce milrepanaa'me.

7 Simeón jojosina doce milrepanaa'me.

Leví jojosina doce milrepanaa'me.

Isacar jojosina doce milrepanaa'me.

⁸ Zabulón jojosina doce milrepanaa'me.

José jojosina doce milrepanaa'me.

Benjamín jojosina doce milrepanaa'me,

repana chiapuãre Dios mamí paana”, chiiche'te asasi'kua'mu chu'u.

Pãi jainuko pojakãña ju'ina pa'iche'te kumũ

⁹ Jã'aja'ñe i'kache asacuhasirumu ñaku pã si'achejña canapi tïichu'ochi'a cutunapi te'eujẽ'e kuẽkuecu'anuko Dios ñu'isaivuna'me Ovejachïija'ia Jesucristo pa'icheja ti'jñe'ne pa'inani ñasi'kua'mu chu'u. Kãña pojakãñapi ujacueñoãre ju'iju pütijoo cãjisinaa'me repana.

¹⁰ Ūcuarumu ija'che i'kaju ujachu'opi cuisinaa'me repana: “Maire Paaku, ñu'isaivu Ñu'iku Diona'me Ovejachïija'ia Jesucristo chëa paame maire, re'oja'che pa'iju vati toana saimanea'ju chini”, chiisinaa'me. ¹¹⁻¹² Jã'a cho'oto ángeles ũcuanuko Dios ñu'isaivuna'me ainana'me vajupã ũcuaka'chapana pa'icheja rũhiso'koro nukasinaa'me. Nukasinapi repasaivu ti'jñe'ne ro're puu sime ñu'iju Dioni pojojũ ija'che i'kasinaa'me repana:

¡Jã'aja'ñe paau!

Maire Paaku'te Diore si'arumu re'oja'che ija'che i'kaju pojojũ pañu mai:

“Rua re'oku'mu mu'u.

Peore masiku'mu.

Peore re'oja'che cho'okaikujekuna mu'ure, Re'orepamu”, chiinaa'me chukuna.

Mu'ure cuasaju vajuchunaa'me chukuna.

Peore chu'uku'mu mu'u.

Mu'u cho'ora chiiche peore cho'omasiku'mu mu'u.

¡Jã'aja'ñe paau!

chiisinaa'me repana.

¹³ Ūcuarumu aina, te'eu ija'che sëesi'kua'mu chu'ure:

—¿Ina pojakãña ju'ina jeejanaa'ñe? ¿Jeechejapi ina rate? — chiisi'kua'mu. ¹⁴ Chikuna, chu'u,

—Masimu mu'u —chiisi'kua'mu. Chikuna repau ai ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure:

—Pã ũcuanukore rua cu'ache ti'jñerumu pa'isinata'ni Diore cuasache ũhasõmanesinajeju Ovejachïija'ia Jesucristo chiepi kãña meno peokãña choasõñeja'ñe repana rekoñoã cu'ache cho'osi'e tãnosõcojñosinajeju re'oja'che pa'ime ina. ¹⁵ Jã'aja'ñe pa'inajeju Dios pa'ichejare chu'uku ñu'isaivu ti'jñe'ne'te pa'iju umucujñana'me ñami Repau'te cho'ochë cho'okaiju pa'ime repana. Dios ñu'isaivu Ñu'ikuj repanare oia cu'ache ti'jñe'ne ũsekaija'mu. ¹⁶⁻¹⁷ Ūcuachi'a Dios ñu'isaivu ti'jñe'ne Pa'ikuj Ovejachïija'ia Jesucristo repanare oveja kuiraku cho'ochëja'che repanare kuiraja'mu. Jã'ajekuna repanare jo'e ãcuhameja'mu. Ūcuachi'a jo'e sumava'na pa'imanejanaa'me repana, Diona'me Jesucristo jã'aja'ñe cho'okatena. Ūcuachi'a jo'e okuamaneja'mu repanare. Ūsuu asuche jo'e uuju phã'phamanejanaa'me repana —chiisi'kua'mu repau.

8

Je'nasimajña cuhacho camaka vatosi'ena'me pachokuriro'rova ma'ña pa'iro'rova pa'iche'te kumũ

1 Ūcuarummu Ovejachīija'iu Jesucristoji utija'okorovv je' nasimajña cuha-cho camakare vatouna cunaummu Dios pa'icheja media hora i'kamacheja pa'isi'kua'mu. 2 Jā'aja'ñe cho'ocuhasirummu ángeleva'nare sieterepanare Dios chū'ukku ñu'isaivv ti'jñeñe nukanani ñasi'kua'mu chv'u. Nukajv trompetavvã te'evvãchi'a ísicojñosinaa'me repana. 3-4 Ūcuachi'a chekure ángel'te pachokuri cunaro'rova cãjikv rani mesako'a ma'ña ukoko'a pachokuri cho'osiko'a ti'jñeñena canukauna ñasi'kua'mu chv'u. Canuka nukakv vi'toma'ña rva ísicojñosi'kua'mu repav, ūcuako'ana repa ma'ñare tvo ukuna vi'toma'ñapi uukv piko muina Dios neena Repav'te sēeñe ma'ña pikona'me Dios pa'ichejana muisi'kua'mu. 5 Ūcuarummu repav ángel mesako'a pa'itoa toa mini reparo'rovana timuñe maña chejana pã pa'ichejana tōsi'kua'mu. Tōvna cheja fe'nekv rva asoche curukv pi'rusi'kua'mu.

Trompetavvã'a'me

6 Jā'aja'ñe cho'okuna repana ángeles sieterepana trompetavvã paana juhupi'rasinaa'me.

7 Ūcuarummu ángel te'ev charo repav trompetavv juhisi'kua'mu. Jukuna oko rühicaãpi toana'me chie ja'mesicaãpi chejana tuã'tuasi'kua'mu. Tuã'tuavna chejana'me sūki joopojakã'ko uusōsi'kua'mu. Tachata'ni peore uusōsi'kua'mu.

8 Ūcuarummu jo'e chekupi ángelpi repav trompetavv'te jukuna, aikūtijamakapi uumakare mar chiarana su'a ruovna repara chiara joopojakã'ko chie carūnisōsi'kua'mu. 9 Chie carūkuna repara chiara pa'iva'na ūcuachi'a jainvko jūnisōsinaa'me. Barcovvã ūcuachi'a repara ku'isivvã joopo ñañasōsi'kua'mu.

10 Jā'a cho'ocuhavna jo'e chekv ángelpi repav trompetavv'te jukuna vjama'jñoko cunaumvpi vopvja'che ñov uukv tuã'iv pu'chu chiañaãjē'e joopo oko punijē'e joopo tuã'tuasi'kua'mu. 11 Repav ma'jñoko tuã'isiñaã chiañaã pa'ichena'me oko puni oko kaja'che carūnisōsi'kua'mu. Jā'aja'ñe okopi kaja'ivna pã jainvko ūku jūnisōsinaa'me. Repav ma'jñoko mami, "Kaja'chea'me".

12 Jā'aja'ñe cho'ocuhasirummu jo'e chekupi ángelpi repav trompetavv'te jukuna ūsvv miañe joopo chachasōvna chija'isi'kua'mu. Pāimivv ūcuachi'a miañe joopo chachasō miamanesi'kua'mu. Ma'jñokova'na ūcuachi'a joopo miamanesinaa'me. Jā'aja'ñe cho'ocojño ūsvv umucuse ūcuaka'chapahora miamanesi'kua'mu. Pāimivvna'me ma'jñoko ūcuachi'a ūcuaka'chapahora ñami miamanesinaa'me.

13 Jā'a cho'ocuhavna jo'e ñakv tao cunaumvure cãva ku'iv vjachv'opi cuikv ija'che i'kakvni asasi'kua'mu chv'u: "¡Rva cu'ache! ¡Rva cu'ache! Chekuna ángeles chotena repana trompetavvã chuta'a juhimanapi jutu rva cu'ache ti'jñeja'mu pã cheja pa'inare", chivv cuisivkua'mu repav.

9

1 Jā'aja'ñe cho'ocuhasirummu jo'e chekv ángelpi repav trompetavv'te jukuna ma'jñoko'te cunaumvpi chejana tuã'ivna ñasi'kua'mu chv'u. Tuãni llavemakare vati pa'icoje tsvojamakare ísicojñosi'kua'mu repav. 2 Repamaka koo ūcuamakapi repacoje jaosi'e tsvo vatauna ūcuacoje sa'navvji piko toa vjatoa uukv rva piko muñeja'ñe muisi'kua'mu. Pikopi rvarrepa muivna ūsvvna'me cunaummu ta'pisōsi'kua'mu. 3 Jā'aja'ñe cho'okuna pū'suva'na piko sa'navvji eta chejana cajesinaa'me. Caje pa'ivv puniva'na totacheja'che totamasiche jo'kacojñosinaa'me repana

pũ'su. ⁴ Repanare jā'aja'ñe cho'omasiche jo'kasi'kũ ija'che chiiũ chũ'ũ jo'kasi'kũamũ: “U'chana'me sũki cu'ache cho'omanejũ'ũ musanũkona. Pãita'ni repana chiapũãre Dios mami tochasi'e peonarechi'a cu'ache cho'ojũ'ũ. ⁵ Cincorepapãimia pãire asi cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Jã'ata'ni repanare asi cho'o vëasõmanejũ'ũ”, chiisi'kũamũ repaũ. Chikũna repana pũ'su punirepa totajũ asi cho'ocheja'che pãire asi cho'osinaa'me.

⁶ Jã'aja'ñe cho'ojũna pãi cho'o jũnisõñũ chini si'ache cho'onata'ni cho'ote'esinaa'me. Jũnisõñũanareta'ni jũ'iñe tĩ'amanesi'kũamũ repanare.

⁷ Repana pũ'suva'na kavacho pãi vai saipi'rajũ care'vacojñõsiva'naja'ñe ñõsinaa'me chũ'ũre. Sĩjore pachokurivũãja'ñe tuhivũã tuhisinaa'me repana. Chiña pãi chiñaja'ñe paasinaa'me repana. ⁸ Ūcuachi'a raña romi rañapaãja'ñe paanapi cõji chai cõjija'ñe paasinaa'me repana.

⁹ Repana ã'capũã sõtaopãi asi cho'ocojñõñe'te cuhejũ cũnakãña tũiñeja'ñe tũisinaa'me repana. Ūcuachi'a repana kue'chaka pãũñe, carrosai kavacho jñajñusaipi pãi vai saijũ vũ'vũjũna asocheja'che asosi'kũamũ.

¹⁰ Repana puni jĩkoñõãja'ñe paache cincorepapãimiachi'a pãire asi cho'ore'osi'kũamũ repanare. ¹¹ Repanare pũ'suva'nare chũ'ũkũ ángel chekũnare repacoje pa'inare ũcuachi'a chũ'ũkũamũ. Repaũ mami

“Abadón” chiimũ hebreo chũ'o. Griego chũ'ota'ni “Apolión” chiimũ repaũ mami.

¹² Charo ti'jñeñe cu'a, cho'o caranicuhasi'kũamũ. Jã'ata'ni chuta'a ka'chañõã jo'e cu'ache ti'jñejañe karamũ.

¹³ Ūcuarũmũ jo'e chekũpi ángelpi repaũ trompetavũ'te jukũna Diore ti'jñeñe rũiko'a Repaũ'te ĩsimajñarũã ma'ña tuo uoko'a pachokuriko'acasẽ'ña e'chosẽ'ña ũcuaka'chapasẽ'ña nũkachejñapi chũ'o i'kache asasi'kũamũ chũ'ũ. ¹⁴ Repa chũ'o i'kakũ ángel'te trompetavũ juhisi'kũre ija'che i'kasi'kũamũ: “Angeles ũcuaka'chapanare chẽa Eufrates ujacha chiacha rũ'tũvana quẽo sũcojñõsiva'nare jose etojaijũ'ũ”, chiisi'kũamũ.

¹⁵ Chikũna repaũ ángel asa sani repanare jose etosi'kũamũ, pãi jainũkore jñã'nu vanisõã'jũ chini. Repana jā'aja'ñe cho'ojarũmũ aperũmũna care'va jo'kaasomũ Dios, repa horana'me repa umucusena'me repa ũsũrũmũ. ¹⁶ Ūcuarũmũ chũ'ũ ángeleva'nare jose etosirũmũ repanare ja'me cho'okaijanare sõtaopãi kavacho tuhinare kuẽkuesinũko ija'che i'kache'te asasi'kũamũ: “Sõtaopãi, kavacho tuhina doscientos millonerepanaa'me”, chiiche'te.

¹⁷ Dios ñõñe'te chũ'ũ ñato repana kavacho tuhina ija'che paasinaa'me: Repana ã'capũã asi cho'ocojñõñe'te cuhejũ cũnakãña tũisinaa'me repana. Chekũna maajakãñare tũisinaa'me. Chekũna ra'sojakãñare, chekũna pachojakãñare tũisinaa'me. Kavachova'na ũcuachi'a repana sũjo león chai sũjoja'ñe paasinaa'me. Repana chũ'opoãpi toñana'me pikona'me azufre rũa cu'asũcheji etasi'kũamũ. ¹⁸ Kavacho repana chũ'opoã etacheji chotemajñapi cu'acheji pãi jainũkore vanisõsinaa'me toñana'me pikona'me azufre rũa cu'asũcheji. ¹⁹ Repana chũ'opoã etachena'me repana jĩkoñõãpi pãi vanisõsinaa'me. Repana jĩkoñõã aña sũjoja'ñere paajũ ũcuañõãpi pãi kũku vëasõsinaa'me repana.

²⁰ Jã'ata'ni pãi chekũna vanisõcojñõmanesina repana cu'ache cho'ojũ pa'iche ũcua ũhamanesinaa'me. Ūcuachi'a vatire pojochẽ ũhamanesinaa'me. Ūcuachi'a rupũ tũosiva'nare, “Dioa'mũ ikũ”, chiicojñõva'nare pojochẽ ũcua ũhamanesinaa'me repana. Repana tũosiva'na pachokuripi cho'osiva'naa'me. Chekũrũmũ pokuripi chekũrũmũ pachocũnapi chekũrũmũ catapi chekũrũmũ sũkipi

cho'ocojñosiva'naa'me repana. Cãjo paame repava'na. Jã'ata'ni asamanaa'me. Ñakocaã paame. Jã'ata'ni ñamanaa'me. Ũcuachi'a cū'a paame. Jã'ata'ni ku'ima'me. ²¹ Ũcuachi'a repana vanisōcojñomanesina repana pãi vanisōñe chaina cho'ochena'me repanare pa'imanare romi ja'me kãijũ ũcuauanare ja'me kãiñena'me pōse ñaañe ũcuauhasōmanesinaa'me repana.

10

Angel utija'okororũ chũ'o tochasikororũ paakũ cho'osi'ere kuamũ

¹ Jã'aja'ñe cho'ocuhasirũmũ jo'e chekũre ángel'te rũa masiũji cũnaũmũpi piko sa'navũji cajekũna ñasi'kuamũ chũ'u. Repaũ sũjorũ sē'sevũ'te ma'ñarekovũ tuhiũ cajesi'kuamũ repaũ. Repaũ chia ũsũũ miañeja'ñe ko'sija'isi'kuamũ; cū'a toaja'che paasi'kuamũ. ² Utija'okororũ korasikororũ'te cãjikũ caje, repaũ ujacũ'apũji mar chiarana tumukũ kã'kocũ'apũ'te chejana tumu canũkasi'kuamũ repaũ. ³ Canũka nũkakũ león chai rũa asoche oicheja'che rũa cuikũ i'kasi'kuamũ repaũ. Cuikũ i'kacuhaũna oko curucheja'che rũa asoche i'kana sieterepana repana chũ'opi i'kasinaa'me. ⁴ Jã'aja'ñe i'karena asa repana i'kasi'e utija'ovana tochapirasi'kuamũ chũ'u. Tochapirakũji cũnaũmũpi chũ'o ija'che i'kache'te asasi'kuamũ chũ'u: "Mũ'u asasi'e chekũnare kuamanejũ'u; ũcuachi'a tochamanejũ'u repa", chiiche'te.

⁵ Ũcuarũmũ repaũ ángel chũ'u ñasi'ku mar chiarana'me cheja tumu nũkakũ repaũ ujacũtu cũnaũmũna mũñe ñũ'osi'kuamũ. ⁶ Ñũ'o nũkakũ cũnaũmũna'me chejana'me mar chiarana'me repachejũña pa'imajũnarũã si'ache cho'osi'ku Dios Si'arũmũ Pa'ikũ mamire ve'okũ ija'che i'kasi'kuamũ repaũ: "Dios ñakũ'te ija'che i'kamũ chũ'u: Repaũ cho'ora chiiche na'a jeerũmũ cha'ache peoja'mũ maire, chiimũ chũ'u", chiisi'kuamũ repaũ. ⁷ Angeles seirepana trompetavũã junicuharena jo'e chekũ juhĩpĩratona Dios Repaũ, "Cho'oja'mũ chiisi'e", Repaũchi'a masiche'te cho'oja'mũ. Apeerũmũ Dios Repaũ chũ'o kuanaarechi'a kũaasomũ jã'a.

⁸ Ũcuarũmũ cũnaũmũpi i'kakũna chũ'u asasi'ku jo'e ija'che i'kasi'kuamũ chũ'ũre: "Angel'te mar chiarana'me cheja tumu nũkakũ cãjikororũ korasikororũ sēni koojaijũ'u", chiisi'kuamũ. ⁹ Chikũna asa sani, "Utija'okororũ chũ'ũni ĩsijũ'u", chiisi'kuamũ chũ'u repaũ'te. Chikũna chũ'ũre ija'che i'kasi'kuamũ repaũ: "Jau. Jũma; koo ãnisōjũ'u ikororũ. Ikororũ ãnisōru mũ'u chũ'opo pũjija'ñe sãijachũ'opo pa'ija'mũ mũ'ũre. Jã'ata'ni repakororũ ãni rũosirũmũ mũ'u cũtarota'ni kajacũtaro pa'ija'mũ mũ'ũre", chiisi'kuamũ repaũ chũ'ũre.

¹⁰ Chikũna, "Jau", chini repakororũ ĩsiũna koo ãnisōsi'kuamũ chũ'u. ãnisōũna chũ'u chũ'opo pũjija'ñe sãijachũ'opo pa'isi'kuamũ. Jã'ata'ni repakororũ ãni rũosirũmũ chũ'u cũtaro kajacũtarochi'a carũnisōsi'kuamũ. ¹¹ Āni pi'nisirũmũ jo'e chũ'o i'kache asasi'kuamũ chũ'u, ija'che chiiche'te: "Dios, 'Ija'che cho'oja'mũ', chiisi'e pãire jo'e kũakũ pa'ijũ'u, Repaũ, 'Si'avãjũpãi si'achejũña pa'inare pãi si'ache chũ'o cutunana'me pãi chũ'ũnare ija'che cho'oja'mũ chũ'u', chiisi'ere".

11

Dios chũ'o kuajana Repaũ saocojũojana cho'ojachere kuamũ

¹ Ũcuarũmũ Dios chũ'ũre vãsocho cuasa ñajaño ĩsikũ ija'che i'kasi'kuamũ chũ'ũre: "Ichopi chũ'u vũ'ere repa ã'capũna'me repacuecho

cuasa ñajajũ'u mu'u. Ũcuachi'a repavũ'e pa'iko'a chũ'ure ïsimajñarũã tuo uoko'are cuasa ñaku, chũ'ure pojoñu chini repavũ'e chi'i pa'inare kuẽkue ñajũ'u. ² Repavũ'e ve'se cararipũta'ni cuasa ñamanejũ'u. Chũ'ure cuhenare jo'kasiraripũ'me jã'araripũ. Na'a pa'isirũmu repana chũ'ure cuhena rani chũ'u neejoopo Jerusalén vũ'ejoopo ñañosõ repajoopo canare chẽa paaju cuarenta y dorepapãimia cu'ache cho'oju pa'ijanaa'me. ³ Reparũmu chũ'u chũ'o kũajanare te'eka'chapanare saoja'mu chũ'u, sani pãire chũ'u chũ'ore kũaju paapu chini. Kãña vãkiniokãñare ju'iju chũ'u, 'Kũajũ'u', chiisi'ere mil doscientos sesentarepaumucujña kũaju pa'ijanaa'me repana", chiisi'kũa'mu Repau chũ'ure.

⁴ Repana Dios chũ'o kũajana Repau peore chũ'ũku ti'jñeñe nukañũã olivo sũkiñũã te'eka'chapañũãja'ñea'me. Ũcuachi'a uoñoã pa'isaivũã te'eka'chapasaivũã Dios ti'jñeñe pa'isaivũãja'ñea'me repana. ⁵ Pãi repanare cuhenapi cu'ache cho'oñu chiito repana chũ'opoãpi toa eto repanare peore uosõjanaa'me. Pãi ũcuauana repanare cu'ache cho'oñu chiina, jã'aja'ñechi'a ũcuauko jũ'ijanaa'me. ⁶ Ũcuachi'a repana Dios chũ'o kũarũmuchi'a okopi ramanea'ku chini repanare chũ'u jo'kauato chũ'ũmasijanaa'me repana. Ũcuachi'a chiañaãna'me chiaraã chie carũñoũato chũ'ũmasijanaa'me repana. Ũcuachi'a repanani chejana'me cheja pa'inani si'ache cu'ache cho'ũato cho'omasijanaa'me repana. Repa cu'ache cho'ochete repanani te'echochi'a chekũũmu rũarepañoã cho'ũato cho'omasijanaa'me repana.

⁷ Repana Dios chũ'o kũa pi'nisirũmu cu'arepache cu'aku vati pa'icojepi mũni eta repanare cavaku cajejani vanisõja'mu. ⁸ Vanisõũna ujavũ'ejoopo callejoovũãre ũhijanaa'me repava'na. Aperũmu ũcuajoopona pãi maire Paaku'te Jesucristo'te kurususẽ'verona jẽ'jo vẽasõsinaa'me. Jã'ajekũna pãi repajoopo canare ñaju i'kani, "Sodoma vũ'ejoopo pa'isinana'me Egipto cheja pa'isina pa'icheja'che cu'ache pa'inaa'me jã'ana", chĩinaa'me. ⁹ Chuenisõ choteumucujña jo'e chekũũmucuse joopo ũcuachejña ũhiva'nani pãi si'achejña canana'me si'avãjũpãina'me si'ache chũ'o cutuna rani ñajanaa'me repava'nare. Repava'nani cuheju repava'nare tãñeta'ni ũsejanaa'me repana. ¹⁰ Pãi cheja pa'ina repanapi Dios chũ'ore pa'i sũma'ñe kũajũna asacuheju pe'ruju cuhejanaa'me repanare. Jã'ajekũna repana chuenisõsi'ere asani rũa pojoju fiesta cho'oju põse sãĩñechi'a rupũ ïsijanaa'me repana. ¹¹ Jã'ata'ni choteumucujña jo'e chekũũmucuse joopo pa'isirũmũna chuenisõsiva'nata'ni Diopi vasõna vajurani jo'e vũni nukajanaa'me repana. Vajurani nukajũna repanare ñasina ũcuauko rũa kukũsõjanaa'me. ¹² Ũcuarũmu repana Dios chũ'o kũajava'na vajurani nukaju cũnaũmupi chũ'o ujachũ'opi repanare i'kache ija'che chiiche'te asajanaa'me: "Ichejana mũijũ'u", chiiche'te. Jã'aja'ñe i'kaũna asa repanare cuhena ñaju'te piko sa'navũji cũnaũmũna mũnisõjanaa'me repana. ¹³ Repana mũnisõrũmu ũcuate'erũmu cheja teana rũa pi'ruja'mu. Pi'rukũna repajoopo pa'ivũ'ña te'evũ'ña ñaña tajñosõja'mu. Jã'aja'ñe cho'õna pãi siete milrepana jũnisõjanaa'me. Jã'ata'ni chekũna jũ'imanajana vajũchũju rũa kukũsõsinapi, "Dios Cũnaũmu Pa'iku peore Masiũ'mu", chiijanaa'me.

¹⁴ Jã'aja'ñe ka'chañoã cu'ache ti'jñecuhisirũmu jo'e chekũcho, cu'ache ti'jñejañe t'i'api'raja'mu.

Trompetavũ cuhacho juhisi'vũre i'kamũ

15 Ûcuarum chũ'u jo'e chekupi ángelpi cuhacho juhikuji repau trompetavũ'te jukuna chũ'o rua ujachũ'o cunaumupi ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ:

Maire Paaku Dios Repau cheja Raosi'ku Cristona'me pãi cheja pa'inare ùcuanukore

cuhama'ñe si'arumũ chũ'ũku pa'ija'mũ,

chiisi'kua'mũ. 16 Ûcuarumũ aina veinticuatrorepana Diore ti'jñeñe repana ñu'isaivũã ñu'isinapi vuni meñe sime ñu'ijũ Dioni pojojũ, 17 ija'che i'kasinaa'me:

Dios Chukuna'te Paaku, peore Masiũ'mũ mũ'u.

Irumujẽ'e pa'iu cheja chuta'a cho'omarumujẽ'e pa'iku'mũ mũ'u.

Mũ'upi pãi ùcuanukore mũ'u peore masicheji chũ'upi'rakuna, "Re'orepamũ", chiime chukuna mũ'ure.

18 Pãi si'achejña pa'ina mũ'ure cuhejũ pe'runa pa'ime.

Chura mũ'u repanare sãiñe pe'rurumũ tĩ'acuhamũ.

Ûcuachi'a mũ'u pãi jũnisõsina repana chuta'a vajurumũ pa'ijũ cho'osi'e ro'i peore ro'iche'te chũ'ũku,

mũ'ure cho'okaijũ mũ'u chũ'o kuasinana'me

mũ'ure cuasajũ vajuchunare masinana'me

vesuva'nare ùcuanukore re'oja'che ñisijaumucuse tĩ'acuhamũ.

Chekunare vanisõsinareta'ni cu'ache cho'oja'mũ mũ'u,

chiisinaa'me repana.

19 Ûcuarumũ Dios vũ'e cunaumũ pa'ivũ'e jatisa'arõji vataũna, repavũ'e sa'navũ cavũ cãjovũ Dios, "Ija'che cho'oñũ", chiisi'e tochasi'e pa'ivũ ñasi'kua'mũ chũ'u. Reparumũ fe'neku rua asoche curukũ, oko rũhicaã cunaumupi tuã'tuakuna cheja pi'rusi'kua'mũ.

12

Romio pa'ichena'me vati ai añaja'iu pa'iche'te kũamũ

1 Ûcuarumũ cunaumũ Diopi ñavajuchũache'te ñokuna romio'te kãña ùsũũ miañeja'ñe ko'sijakãña ju'ikoji pãimiau sẽ'sevũ'te tumu nukakoni ñasi'kua'mũ chũ'u. Ûcuachi'a repao sãjorũ ma'jñoko docerepana pa'ivũ'te tuhivũ tuhisi'koa'mo repao. 2 Chĩipũ sũ'ikojeko repao chĩiva'ũre jñaarumũ tĩ'aũna pi'rasõ asikuna rua oio cuiko pa'isi'koa'mo repao. 3 Jã'a ñacuhasi'ũmũ cunaumupi jo'e chekere ñokuna ñaku vati aire añaja'iu'ni rua ujaũji maaja'iu'ni ñasi'kua'mũ chũ'u. Sãjo sieterepasãjo paakuji tuhivũã repasãjo pa'iche sieterepavũã tuhikuji e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paasi'kua'mũ repau. 4 Repau jũkochoji cunaumũ sũ'inare ma'jñoko joopojakã'ko e'cho chejana rueni to'jñosi'kua'mũ repau. Jã'aja'ñe cho'ocuha romio chĩipi'rasi'ko ti'jñeñe'te pa'iu cha'asi'kua'mũ repau,

repaoji chĩiva'ũni cajaona ãnisõkasa chini. 5 Ûcuarumũ repao romio chĩiva'ũre umũva'ũni jñaasi'koa'mo, repau'te cuhenare cajejani pãi ùcuanukore chũ'ũjava'ũre. Jã'ata'ni repava'ũre chĩiva'ũre jñaona Diopi tũa cunaumũna Repau chũ'ũku ñu'isaivũ rũicheja ti'jñeñena mũasi'kua'mũ. 6 Jã'a cho'oto pũka'ko Dios repao'te care'vakaisichejana pãi peochejana vũ'vũ katisõsi'koa'mo. Vũ'vũ kati pa'iona Dios repao'te mil doscientos sesentarepaumucujña ãu kuirakũ pa'isi'kua'mũ.

7 Ûcuarumũ cunaumũ pa'ina cavasinaa'me. Angel, Miguel repau neena ángelena'me añaja'iu'ni cavasinaa'me. Añaja'iu ùcuachi'a repau neena ángelena'me sãiñe ùcuanukore cavasinaa'me. 8 Jã'ata'ni añaja'iu'te repau neenana'me chekunare cava cajajaicu'asi'kua'mũ. Jã'arumupi vũa Dios

repanare Repau pa'icheja pa'iche ùsesi'kua'mu. ⁹ Jã'ajekuna Dios repau'te añaja'iu'te cu'a chũ'umasi aire ángeles repau neenana'me cunaumu pa'iche'te ùseku eto chejana raosi'kua'mu. Repau añaja'iu ka'chamajña mami ve'emu, "Vati aina'me Satanás". Repau vati ai mamarumupi vaa pã si'achejña pa'inare re'oja'chere ùseku cacu'ora chini joreku pa'iku'mu. Jã'aja'ñe cho'okujekuna vati ai repau neena ángelena'me cunaumu eto chejana raocojñosi'kua'mu.

¹⁰ Ūcuarumu chu'o i'kache cunaumu pi wjachu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u:

Vati ai, Diore cuasanani re'oja'chere ùseku cacu'ora chini umucusena'me ñami Dioni ke'reku Repau'te cuasanani cu'ache i'kaku pa'imu.

Repau'te cuasanare jã'aja'ñe i'kaku'te Dios chejana eto raosi'kua'mu.

Jã'aja'ñe cho'osi'ku Dios Repau neenare Repau pa'ichejana saja'mu, ai sani paaru chini.

Ūcuachi'a Repau peore masiche cho'o ñoku'mu Repau.

Ūcuachi'a pã ùcuanuko Repau chũ'ũñe cho'ojũ pa'ijanaa'me.

¹¹ Chekuna Diore cuasana, "Ovejachijja'iu Jesucristo mai cu'ache cho'oche'te jũni ro'ikaisi'kua'mu.

Ūcuachi'a Dios chu'o ùcuarepaa'me", chijju cuasanajeju vati ai chũ'ũñe cho'oma'me repa.

Ūcuachi'a Diore cuasanajeju, "Pã maire vanisõjanaa'me", chini masinata'ni

jũ'iñejẽ'e vajuchuma'ñe Repau'te cuasache ũhasõma'ñe ũcua cuasaju pa'inaa'me.

¹² Jã'ajekuna musanukona cunaumu pa'ina ùcuanuko pojojũ pa'ijũ'u.

Jã'ata'ni musanukonare cheja pa'inana'me mar chiara pa'inare rua cu'ache ti'jñeja'mu.

Vati ai repau cho'oche ai ùsejarumupi ti'api'rakuna masiku musanukonani cu'ache cho'ora chini rua pe'rukũ cajesi'kua'mu,

chiiche'te asasi'kua'mu chu'u.

¹³ Ūcuarumu añaja'iu chejana repau eto raocojñosirumu chĩiva'ure jñaasi'koni romioni cu'ache cho'ora chini ku'esi'kua'mu. ¹⁴ Jã'ata'ni repao romio tao kue'chaka rua wjakare te'eka'chapaka ïsicojñosi'koa'mo, pã peochejana Dios repao'te care'vakaisichejana cãva ku'io sani paao chini. Ìsiuna koo cãva ku'io sani ti'a pa'iona choteũsurumu jo'e chekuũsurumu joopo ãu kuiraku repao'te añaja'iu cu'ache cho'oche ùsekaisi'kua'mu Dios.

¹⁵ Ūcuarumu añaja'iu repau chu'opoji chiachaja'che oko etosi'kua'mu repaoni rũo vëasõra chini. ¹⁶ Jã'ata'ni cheja repaoni cho'okaiũ pã chu'opo cha'acheja'che rũhicoje vata añaja'iu raosi'e oko sa'navuna cuaosõsi'kua'mu. ¹⁷⁻¹⁸ Chejapi jã'aja'ñe cho'õna añaja'iu na'a rua pe'rukũ repao'te romio'te jo'ka chekunani repao mamachĩre Dios chũ'ũñe cho'ojũ

Jesús pa'iche ùcuarepa kuachu'o ũhamanesinani ùcuanukore cavara chini sanisõsi'kua'mu.

13

Cu'arepache cu'ana te'eka'chapana cho'osi'ere kũamũ

¹ Ūcuarumu chu'u mar chiara ru'tuva'te nukasi'kua'mu. Nukaku cu'arepache cu'aku'te sũjo sieterepasũjo paakuji e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paakuni mar chiaraji etauna ñasi'kua'mu chu'u. Repasẽ'ña pa'iche tuhivũã tuhikũji repau sũjore mami tochasi'e, Diore cu'ache i'kache'te

paasi'kua'mu repau. ² Repau cu'aku chu'u ñasi'ku tochachaija'iuji cū'a mie cū'aja'ñe paakuji repau chu'opo león chai chu'opoja'che paasi'kua'mu. Jã'aja'iuñi añaja'iu repau cho'omasiche'te jo'kaku repau chũ'uku ñu'isaivute jo'kasi'kua'mu repau'te, ũcuasaivute ñu'iu päire chũ'uku paañ chini. ³ Repau cu'arepache cu'aku sijo te'esijopu asimaka jünisōmaka pa'isijopuja'che paasi'kua'mu. Jã'aja'ñe ujamakapi ja'jusi'ere ña raa cuasaju päi si'achejña pa'ina ũcuauko pojojü jovosinaa'me repau'te. ⁴ Añaja'iu'te cu'arepache cu'aku'te päi chũ'ũñe jo'kasi'kujekuna ro're paañ pojosinaa'me repana. Repau'te cu'arepache cu'aku'te ũcuachi'a pojojü, "Ikũ cho'ocheja'che cho'omasina peome. ũcuachi'a ikũre cavaju cajejaimasina peome", chiisinaa'me repana.

⁵ Reparumu cu'arepache cu'aku Diopi ũsemauna repau meñe raa re'oja'che i'kachena'me Dios asacuheche i'kache jo'kacojñosi'kua'mu. ũcuachi'a cuarenta y dorepapāimia cu'ache cho'omasiche jo'kacojñosi'kua'mu repau. ⁶ ũcuarumu Dioni cu'ache i'kaku Repau asacuheche'te i'kaku cunaumu pa'ivute Repau vute cu'ache i'kaku Repau neenare cunaumu pa'inare ũcuachi'a cu'ache i'kasi'kua'mu repau. ⁷ ũcuachi'a Diopi Repau neenani ũsemauna cavaku cajejaisi'kua'mu repau. ũcuachi'a Repauji ũsemauna si'avājupāina'me si'ache chu'o cutunana'me si'achejña pa'inare chũ'ũñe jo'kacojñosi'kua'mu repau. ⁸ Päi ũcuauko cu'ache cho'osi'ere jüni ro'ikasa chini chuenisōsi'ku Jesucristo Ovejachĩja'iu utija'ophurona repana mami tochacojñomanesina ũcuauko cheja si'acheja pa'ina päi pojojü ro're ñu'ijü pojosinaa'me repau'te cu'arepache cu'aku'te. Aperumu cheja chuta'a cho'omarumu Dios Repauna'me pa'ijana mami ũcuaphurona tocha jo'kaasomu.

⁹ Päi ie chu'o asa chēauna ũcuauko asa chēajũ'u:

¹⁰ Musanukonare Jesucristo'te cuasanare päi chēavute ena chēa cuaosina na'a pa'isirumu ũcuaja'che chēa cuaocojñojanaa'me.

ũcuachi'a päi musanukonare Jesucristo'te cuasanare päi vaiva'tipi vanisōsina na'a pa'isirumu ũcuaja'che päi vaiva'tipi chuenisōjanaa'me.

Dioni cuasaju mai jã'aja'ñe cu'ache cho'ocojñojañe masinata'ni koka paaju Repau'te cuasache ũhasōma'ñe, "Dios maire raa re'oja'che cho'okaikumu", chiiju cuasaju pañu.

¹¹ Jã'a ñacuhahirumu chekure cu'arepache cu'aku'te cheja sa'navuji etauna ñasi'kua'mu chu'u. E'chosē'ña ovejachi e'chosē'ñaja'ñe te'eka'chapasē'ña paakuta'ni añaja'iu i'kacheja'che i'kasi'kua'mu repau.

¹² ũcuachi'a charo raisi'ku cu'arepache cu'aku päi chũ'ũñeja'ñe päi si'acheja pa'inare chũ'usi'kua'mu repau cho'je raisi'ku cu'aku. Reparumu päipi repauni charo raisi'kuni cu'akuni asimaka vasocojñosi'kuni pojoajü chini chũ'usi'kua'mu repau, cho'je raisi'ku. ¹³ ũcuachi'a Diopi ũsemauna Repauchi'a cho'omasicheja'che si'ache cho'oku päi ñaju'te cunaumupi chejana toa tuã'iñe cho'osi'kua'mu repau. ¹⁴ Reparumu Diopi Repauchi'a cho'omasiche'te cho'o ũsemauna cho'je raisi'ku cu'aku, charo raisi'ku ñaku'te Diochi'a cho'omasicheja'chere cho'ouna ña cheja pa'ina ũcuauko repau joreku cho'oku i'kache asa jachama'ñe cuasasinaa'me. ũcuachi'a repau repanare, asimaka jünisōmaka päi vaiva'ti tēosimaka sijopute sũ'iu vasocojñosi'kujava'ure tũo nuko pojoajü chini chũ'usi'kua'mu repau. ¹⁵ Jã'aja'ñe chũ'ũna asa charo raisi'ku cu'akujaiute tũo pi'nirena repauni Diopi ũsemauna repau chu'opoqueepi tutu juju

repana t̄osiva'ure vajuche cho'osi'kua'mu repau, ũcuava'upi chu'o i'kaku repau'te pojomanani vanisõñe'te chũ'ua'ku chini. ¹⁶ Ũcuachi'a p̄ai ũcuaukore p̄ai chũ'unana'me chũ'umanare, kurinana'me chuova'na pa'inare, ch̄ea paacojñonana'me ch̄eacojñomanare, repa na uajajũñana j̄a'ap̄ani repa na chiapũana repau mamire tochacojñoa'ju chini chũ'usi'kua'mu repau. ¹⁷ J̄a'ajekuna p̄ai repau mamij̄e repau númeroj̄e'e tochacojñomanesinare p̄ose koochena'me p̄ose ñsiche ũsesi'kua'mu repau.

¹⁸ Repau cu'aku número pa'iche masiñu chiinare r̄a kuẽkueche chiim̄u. Repa número pa'iche'te cuasa kuẽkue ñato p̄ai mamire kuam̄u. Repa número iea'me: seiscientos sesenta y seis.

14

P̄ai ciento cuarenta y cuatro milrepana ujasi'ere kuam̄u

¹ Ũcuarum̄u chu'u Ovejachĩija'iu'te Jesucristo'te Sión aikũti nukakuni ñasi'kua'mu. Ũcuau'na'me p̄ai ciento cuarenta y cuatro milrepana repa na chiapũare Repau mamina'me Puka'ku mami tochacojñosina nukasinaa'me. ² J̄a'a ñacuhasi'um̄u c̄naum̄upi ija'che i'kachu'o asasi'kua'mu chu'u: Oko ch̄a'iu asocheja'che asosi'kua'mu repachu'o. Ũcuachi'a okopi ruarepa curuku asocheja'chena'me p̄api jairepanuko arpavũare cho'ojuna asocheja'che asosi'kua'mu chu'ure repachu'o. ³ Ũcuachi'a repa na p̄ai Dios chũ'uku ñu'isaivuna'me Repau ti'jñeñe pa'ina vajup̄ai ũcuaka'chapana pa'ichejana'me aina pa'icheja ti'jñeñe'te pa'ij̄u uja mamare uaj̄u pa'isinaa'me. Repa na ujache uja te'eu'terej̄e'e asa ch̄ea ujacu'ache pa'isi'kua'mu. Jesucristo vati toare saimanea'ju chini ch̄ea paacojñoa ciento cuarenta y cuatro milrepanachi'a ujamasisinaa'me repa. ⁴ Cheja repa na pa'irum̄u romi ũcuauanare ja'me k̄aima'ñe re'oja'chechi'a pa'isinaj̄eju chura Ovejachĩija'iu Jesucristona'me pa'ij̄u Ũcuau chũ'ũñe'te si'arum̄u cho'oj̄u pa'ime repa na. Aperum̄u Diore cuasamanare ja'me pa'isinaa'me repa na. J̄a'ata'ni Dios repa na pa'ara chini Repau Mamakuna'me charo ch̄eaasom̄u. ⁵ Ũcuachi'a jmamakaruj̄e'e joremaneasome. Ũcuachi'a repa na rekoñoã Diopi ñato cu'achej̄e'e peoasome repa na.

Angeles chotena rani kuasi'ere i'kam̄u

⁶⁻⁷ J̄a'aja'ñe cho'ocuhasi'um̄u ángel'te c̄naum̄u chenev̄uji c̄va ku'iu cheja pa'inani p̄ai ũcuaukore si'avajup̄aina'me si'ache chu'o cutunana'me si'achej̄na pa'inare, Jesucristo'te cuasache chu'vachu'ore kuaku ujachu'opi p̄aire ija'che i'kakuni ñasi'kua'mu chu'u:

—Diore vajuchuj̄u re'oja'chere Repau'te i'kaj̄u pa'ij̄u'ũ musanukona, p̄ai ũcuauko cho'osi'e Repau ñarum̄u t̄'api'rakuna. Ũcuauji c̄naum̄una'me chejana'me mar chiarana'me oko puni si'achej̄na pa'inare cho'osi'kua'mu. J̄a'ajekuna Repa'ni cuasaj̄u, "Peore Masi'um̄u mu'ũ", chiiju pojoj̄ũ'ũ — chiisi'kua'mu repau ángel.

⁸ J̄a'aja'ñe i'kacuhauna cheku ángel rani ija'che i'kasi'kua'mu:

—Babilonia ujavu'ejoopo ñañasõcuhasi'kua'mu, repa na cu'ache cho'osi'e ro'i. Repajoopo pa'isina cu'ache cho'oj̄u pa'iche'te chekuchej̄na cana ũcuauko ña ch̄ea repa na cho'ocheja'che cu'ache cho'oj̄u pa'isinaa'me — chiisi'kua'mu. ⁹⁻¹⁰ J̄a'aja'ñe i'kacuhauna jo'e cheku ángel rani ujachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu:

—Cheja sa'navu etasi'kure cu'arepache cu'aku'te repaujava'ure t̄osi'kuna'me pojoj̄u repa na chiapũana j̄a'ap̄ani repa na j̄ũñna repa na

cu'akũ mami tochacojñosinare ũcuanũkore rũa pe'rukũ cu'ache chũ'uja'mũ Dios. Repauji chũ'ũna vati toa azufre vũocheja'che cu'asuche uutoana sani Dios neena ángelena'me Repau Mamakũ Ovejachĩija'ia ñaju'te rũa chũova'na ai uujũ pa'ijanaa'me repana. ¹¹ Repa toapi chachama'ñe ai uukũ pa'ia'na piko si'arũmũ mũũ pa'ija'mũ. Ũcuachi'a cu'arepache cu'akũna'me ũcuauja'ia tũosiva'ũre pojojũ repau mami tochacojñosinare repa toare si'arũmũ uujũna asiche cuhama'ñepi pa'ija'mũ —chiisi'kũa'mũ.

¹² Dios neenata'ni Repaũni cuasajũna repanare cu'ache ti'jñeja'ñe masinata'ni Dios chũ'ũsi'ere cho'oju re'oja'che pa'ijũ Jesucristo'te cuasache ũhasõma'ñe koka paaju ũcua cuasaju pa'ijanaa'me.

¹³ Ũcuarũmũ cũnaũmũpi chũ'o ija'che i'kache'te asasi'kũa'mũ chũ'u:

—Iere tochajũ'ũ mũ'u: “Dios neena Repau'te cuasache ũhamana irũmũpi vũa jũnisõna rũa pojojũ pa'ijanaa'me” —chiiche'te. Chikũna Dios Rekocho ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ũcuarepaa'me jã'a. Repana jũnisõsirũmũ repanare cu'ache ti'jñesi'e jo'e ti'jñemaneja'mũ. Repau pa'ichejana satena repa re'oja'che cho'oju pa'isi'ere cuasa ro'ija'mũ Dios repanare —chiisi'kũa'mũ.

Trigona'me ũchecha'charũã tũa chi'icheja'che Dios Repau'te cuasamanare chi'i cu'ache chũ'uja'ñere kũamũ

¹⁴ Jã'aja'ñe cho'ocuhasi'ũmũ jo'e ñakũ poja'chere piko ñasi'kũa'mũ chũ'u. Piko sũ'sevũ'te pãire ja'me paau chini Dios Raosi'kũ ñu'isi'kũa'mũ. Repau sũjopũ pachokurivũ'te tuhivũ tuhivũ va'ti jũjũsũche cũ'tosiva'tire cãjiku ñu'isi'kũa'mũ repau. ¹⁵ Ũcuarũmũ ángel chekũ Dios vũ'epi eta piko sũ'sevũ ñu'ikũ'te ũjachũ'opi ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Trigo tuarũmũ pa'icheja'che pa'irũmũ tĩ'acuhamũ. Mũ'u va'ti mini trigo tũa chi'icheja'che cho'oju'ũ”, chiisi'kũa'mũ. ¹⁶ Jã'aja'ñe i'kaũna asa piko sũ'sevũ ñu'ikũ repau va'ti mini trigo tũa chi'icheja'che cheja pa'inare cho'osi'kũa'mũ.

¹⁷ Ũcuarũmũ ángel chekũ jo'e Dios vũ'epi cũnaũmũ pa'ivũ'epi va'ti ũcuaja'che jũjũsũche cũ'tosiva'tire cãjiku etasi'kũa'mũ. ¹⁸ Reparũmũ ángel chekũ Diore ĩsimajñaruã ũtoa kuirache chũ'ũkũ tũo ũoko'a rũichejapi eta va'ti jũjũsũva'ti cãjiku'te ũjachũ'opi ija'che i'kasi'kũa'mũ:

—Ũche cha'jisõcuhasi'kũa'mũ. Chejana caje mũ'u va'ti jũjũsũva'tipi ũchecha'charũã chũto tũtemejũ'ũ —chiisi'kũa'mũ repau. ¹⁹ Chikũna caje ũchecha'charũã cheja pa'iche repau va'tipi chũto tũte pi'ni chi'i ũche cha'ca chachovũna mañasi'kũa'mũ repau. Dios Repau'te cuasamanesinare ũcuaja'che ũchecha'charũã tũa chi'isi'eja'che chi'i rũa cu'ache cho'oja'mũ. ²⁰ Reparũmũ ũche cha'cavũji vũ'ejoopo jã'acho'jere pa'ia'na ũchecha'charũã etua ũcuavũna maña cha'ca chachojũna ũche okora'ka repavũ vũ'evũ cacojepi eta chiacha meañeja'ñe chie so'ona measi'kũa'mũ, trescientos kilómetros repa so'o. Repa chiera'ka rũa rũisi'kũa'mũ.

15

Pãĩ cu'ache cho'osi'ere ro'iaju chini Dios chũ'ũsi'e cu'ache sieterepamajña cho'okaina ángeles cuhacho cho'osi'ere kũamũ

¹ Ũcuarũmũ cũnaũmũ Diopi jo'e chekere ñavajũchũache'te ñokũna ñakũ ángeles sieterepanare pãipi repa cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iaju chini Dios pe'rukũ chũ'ũsi'e cu'ache sieterepamajña cuhacho cho'ojamajña cho'okaijanare ñasi'kũa'mũ chũ'u.

2 Ūcuarumũ chiara joicunaja'ñe etajache ñora'te ñasi'kua'mũ chũ'ũ. Repara sa'navũ toa pa'isi'kua'mũ. Ūcuachi'a repara rũ'tuva'te cu'arepache cu'aku'te cuhejũ ũcuauja'iu'te tũosiva'urejẽ'e pojocuhejũ repaũ mamina'me repaũ nũmerojẽ'e tochacojñomanesina Dios ĩsisivũare arpavũã cãjijũ nukasinaa'me. 3 Reparumũ repaũa Dioni pojojũ ujaũ aperumũ Dios chũ'ũñe cho'okaisi'ku Moisés uja'si'ere uja ujaũ Jesucristo Ovejachĩija'iu uja'si'e ũcuachi'a ujasinaa'me, ija'chere:

Dios, Chũkũna'te Paaku peore cho'omasiku'mũ mũ'ũ.

Mũ'ũ masiku cho'oche ña jñanosõme chũkũna.

Rũa re'oja'che cho'okũjekũ peore ũcuarepa cho'okũ pãi si'achejña pa'inare chũ'ũku'mũ mũ'ũ.

4 Mũ'ũchi'aa'mũ re'okũ.

Jã'ajekũna mũ'ũre vajũchũnaa'me chũkũna.

“Peore masiku'mũ”, chiinaa'me chũkũna mũ'ũre.

Mũ'ũ re'oja'che cho'okũ pa'iche'te ña pãi, si'achejña pa'ina mũ'ũ ti'jñeñena rani ro're rũũ ñu'ijũ pojojanaa'me mũ'ũre, chijũ ujasinaa'me repaũa.

5 Repaũa ujacuhasirumũ cũnaumũ pa'ivũ'e Dios vũ'e jatisa'arõji vataũna repavũ'e caruupũ Dios chũ'ũsi'e tochasiko'ña catako'ña pa'iruupũ ñasi'kua'mũ chũ'ũ. 6 Ūcuarumũ repaũa ángeles sieterepaũa ũcuavũ'e sa'navũji etasinaa'me Dios chũ'ũsi'e cu'ache sieterepamajñaruã cho'okaijana. Lino kãña meno peokãñapi ko'sijakãñare ju'ijũ ã'capũãre pachokurimeã tãisinaa'me repaũa. 7 Ūcuarumũ vajũpãi ũcuaka'chapana te'eũ repanare ángeles sieterepanare te'eũ'te te'ero'rochi'a coparo'ro pachokuriro'rore Dios Si'arumũ Pa'ikũ pãire cu'ache cho'ora chini chũ'ũsi'e timũñe mañasiro'rore ĩsisi'kua'mũ. 8 Reparo'ro ĩsicuhasirumũ Dios vũ'e sa'navũ peore piko rũa pa'isi'kua'mũ, Repaũji miañeja'ñe Ko'sija'iuji peore Masikuji pa'ina. Repaũ chũ'ũsi'e cu'ache sieterepamajña ángeles cho'opi'nikaichetũ'ka pãi te'eũ'terejẽ'e kakacu'asi'kua'mũ repavũ'e.

16

Coparo'ro pãire cu'ache cho'ora chini Dios chũ'ũsi'e mañasiro'roquee ña'ñesi'ere kuamũ

1 Ūcuarumũ Dios vũ'e sa'navũji chũ'o ujachũ'opi ángeles sieterepanani ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ chũ'ũ: “Mũsanũkõna cãjiro'ro pãire cu'ache cho'ora chini Dios pe'rukũ chũ'ũsi'e mañasiro'ro chejana ña'ñejaijũ'ũ”, chiiche'te.

2 Jã'aja'ñe i'kaũna ángel te'eũ repaũ cãjiro'rova pa'imajñaruã chejana peore ñatojaisi'kua'mũ. Repaũ ñatojaisirumũ pãi cu'arepache cu'aku mami tochacojño ũcuauja'iu'te tũosijava'ure pojõnare ũcuaukõre cu'aasi rũa asicheji etaũna rũa chũova'na pa'isinaa'me.

3 Jã'aja'ñe cho'ocuhaũna ángel chekũ repaũ cãjiro'rova pa'imajñaruã peore mar chiarana ñatosi'kua'mũ. Ñatoũna mar chiaraquee oko jũnisõsi'ku chieja'che carũhisi'kua'mũ. Jã'aja'ñe cho'oũna va'iva'na repara pa'iva'na peore jũnisõsinaa'me.

4 Jã'aja'ñe cho'ocuhaũna jo'e chekũ ángel repaũ cãjiro'rova pa'imajñaruã peore chiañaãna'me oko punire ñatoũna repachejñaquee oko peore chie carũnisõsi'kua'mũ. 5 Jã'a cho'osi'ere ñacuha ángel chiañaã kuirakũ Diore ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ chũ'ũ:

Dios, rũa re'okũ'mũ mũ'ũ.

Irumjẽ'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarumjẽ'e pa'ikũ'mũ mũ'ũ.

Pãire cu'ache cho'okũ iñaã chiañaã pa'iche oko chie carũnisõñe chũ'ukũ ùcuarepa cho'omũ mu'ũ.

⁶ Ûcuarũmu mu'ũ chũ'o kuava'nare vanisõasome mu'ũ neenare chekunare ùcuachi'a.

Chura repana chuenisõsiva'na raosi'ere chiere ña pe'rukũ ùcuava'na chiere ùkuamũ mu'ũ repanare vanisõsinare.

Repana ro'ia'me jã'a,
chiiche'te.

⁷ Ûcuarũmu Diore ïsimajñarũã tũo uoko'a sa'navũji chũ'o ija'che chiiche'te asasi'kuamũ chũ'ũ: "Pãĩ Ûcuarũkore Paakũ, peore masikũ'mũ mu'ũ. Pãĩ ùcuarũko cho'ojũ pa'isi'ere ña cuasakũ cu'ache chũ'ukũ rũhiñe cho'omũ mu'ũ repanare", chiiche'te.

⁸ Ûcuarũmu ángel jo'e chekũ repaũ cãjiro'rova pa'imajñarũã peore ùsuũni ñatosi'kuamũ. Ñatũna Dios ùsuũte na'a rũa asua'kũ chini chũ'usi'kuamũ, pãipi uua'jũ chini. ⁹ Ûsuũji jã'aja'ñe cho'ũna pãĩ ùcuarũko repana ca'nivũã rũa uusinaa'me. Rũa cu'ache cho'ocojñonata'ni repana cu'ache cho'oche ùcua ùhasõma'ñe pa'ijũ repanare cu'ache ti'jñeñe chũ'ukũ'te Diore, "Peore masikũ'mũ mu'ũ", chiima'ñe Repaũ'te rũa cu'ache i'kasinaa'me repana.

¹⁰ Ûcuarũmu ángel jo'e chekũpi cu'arepache cu'akũ chũ'ukũ ñũ'isaivũna repaũ cãjiro'rova pa'imajñarũãre ñatũna repaũ chũ'ũcojñona pa'ichejña peore chijachejñachi'a carũnisõũna repachejña pa'ina asire eto asikũna repana chemeñoãna meñe kũkujũ oisinaa'me. ¹¹ Jã'aja'ñe rũa cu'ache cho'ocojñonata'ni repana cu'ache cho'oche ùcua ùhasõma'ñe pa'ijũ repanani asipi rũarepajekũ ca'nivũãpi asikũna Diore Cũnaũmu Pa'ikũ'te rũa cu'ache i'kasinaa'me repana.

¹² Ûcuarũmu ángel jo'e chekũpi repaũ cãjiro'rova pa'imajñarũã Eufraates ujachichana ñatũna peore repacha veasõsi'kuamũ. Jã'aja'ñe cho'osi'kuamũ ángel, repacha chekũkã'ko pa'inare chũ'ũnapi pãĩ vaiche cho'oto, jẽ'eñeji vesama'ñe paau chini.

¹³ Ûcuarũmu añaja'ũ chũ'opona'me cu'arepache cu'akũ chũ'opona'me, "Dios chũ'o kuakũ'mũ chũ'ũ", chiiũ joreũ chũ'opoji jojojanapi vati chotena etajũna ñasi'kuamũ chũ'ũ. ¹⁴ Repana vati Diopi ùsemaũna Repaũchi'a cho'omasicheja'che cho'osinaa'me. Ûcuachi'a pãĩ chũ'ũnani ùcuarũkore soni rao chi'iñũ chini cheja si'achejña ku'isinaa'me repana, chi'irena repanapi sãĩñechi'a cavajũ pãĩ vaiche'te cho'oa'jũ chini. Repana sãĩñechi'a vaiumucusena, Dios Peore Masiũ cu'arepache cu'akũ'te cavakũ cajejaija'mũ.

¹⁵⁻¹⁶ Ûcuarũmu repana vati chotenapi pãĩ chũ'ũnare soni chi'isinaa'me. Repana chi'isicheja mami "Armagedón" ve'emũ hebreo chũ'o. Aperũmu Jesucristo ija'che i'kasi'kuamũ: "Asarepajũ'ũ. Ñaaũ cuasomarũmũna raicheja'che raija'mũ chũ'ũ, pãĩ chũ'ũ raijache cuasamarũmũna. Kãa peonaja'ñe pa'ijũ vajũchũmanefũ chini chũ'ũni cha'ajũ kãña care'vacheja'che repana rekoñoãre care'vajũ re'oja'che pa'ina chũ'ũre ña vajũchũma'ñe tijña pojojanaa'me", chiisi'kuamũ.

¹⁷ Ûcuarũmu ángel jo'e chekũpi repaũ cãjiro'rova pa'imajñarũãre tutuna ñatũna Dios vũ'e cũnaũmu pa'ivũ'e sa'navũji Repaũ chũ'ukũ ñũ'isaivũ rũichejapi chũ'o ujachũ'opi ija'che i'kache'te asasi'kuamũ chũ'ũ, "Cho'o pi'nicuhasi'ea'me", chiiche'te. ¹⁸ Ûcuarũmu cheja fe'nekũ rũa asoche curukũ rũa pi'rusi'kuamũ. Aperũmu rũa pi'rusi'e na'a jã'acho'je rũa ñũ'kuecheji pi'rusi'kuamũ cheja reparũmu. ¹⁹ Chejapi

rũarepa pi'rukũna Babilonia ʋjavũ'ejoopo joni chotejoopoã vatasi'kua'mũ. Chekũjoopoã si'achejũna pa'ijooopoã ũcuachi'a peore ñañasõsi'kua'mũ. Reparũmũ Dios ʋjavũ'ejoopo pa'ina cu'ache cho'osi'ere cuasa pe'rukũ repanare cu'ache cho'osi'kua'mũ, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. ²⁰ Jã'aja'ñe cho'oũna juupoãna'me aikũjũna peocheja si'asõsi'kua'mũ. ²¹ Reparũmũ cũnaũmũpi oko rũa ʋjarũãpi pãi tuã'tua vẽasõsi'kua'mũ. Repa okorũã te'erũ cuarenta kilos na'a rũa rukũrũã paniasomũ. Jã'aja'ñe repanani rũaarepa cu'arepacheji ti'jũnekũna ña pãi, "Dios cho'oche'me ie", chini na'a rũa cu'ache i'kasinaa'me Repaũ'te.

17

Sĩ'uromio'te si'ache cu'ache cho'oko'te Dios cu'ache chũ'ũjañere kũamũ

¹ Ũcuarũmũ repana ángeles coparo'rovaã cãjisina te'eũ rani i'kasi'kua'mũ chũ'ũre. "Raijũ'ũ. Mũ'ũni chiañaã sẽ'sevũã ñu'iko'te sĩ'uromio'te si'ache cu'ache cho'oko'te Dios cu'ache cho'ojachere ñora. ² Pãi chũ'ũna cheja pa'ina repao cu'ache cho'oko pa'iche'te ña chẽa repao cho'ocheja'che cu'ache cho'oju pa'ime. Pãi chekũchejũna cana ũcuachi'a Repao cu'ache cho'oko pa'iche'te ña chẽa repao cho'ocheja'che cu'ache cho'oju pa'inaa'me", chiisi'kua'mũ repaũ chũ'ũre.

³ Jã'aja'ñe i'kacuha Dios Rekochoji chũ'ũna repaũ ángel chũ'ũre pãi peochejana sasõsi'kua'mũ. Saũna repaũ'te cu'arepache cu'akũ'te maaja'iu'te tuhikoni ñasi'kua'mũ chũ'ũ. Repaũ ca'nivũ Diore cu'ache i'kachũ'ore si'acaca'nivũ tochasi'e paakũji repaũ sĩjo sieterepasĩjore e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paasi'kua'mũ repaũ. ⁴ Repaũ'te tuhiko romio kãa re'ojakãare ju'isi'koa'mo, ra'soja'chena'me maaja'ñe pa'ikãare. Ũcuakãare pachokuri catara'karũã ko'sijara'karũã rũa ro'ira'karũãna'me cheke per-lara'karũã sũ'isi'kua'mũ. Ũcuachi'a coparo'rova pachokuriro'rova'te cãjisi'koa'mo repao. Reparo'rova sa'navũ'te repao cu'ache cho'oko pa'isi'e Dios ñacuhecheji pa'isi'kua'mũ. ⁵ Ũcuachi'a repao chiapũ'te mami tochasi'e pãijẽ'e vesũche ija'che i'kacheji sũ'isi'kua'mũ: "Pãi chũ'ũre i'kani Babilonia ʋjavũ'ejoopo'te ve'onaa'me. Cu'ache cho'oche aijekona chekũna chũ'ũ cu'ache cho'oko pa'iche'te ña chẽa ũcuaja'che cho'oju pa'inaa'me", chiiche. ⁶ Jã'aja'ñe repaoni masirepa ñato rũa pojoko pa'isi'koa'mo, Dios neena Jesuni cuasaju Repaũ pa'iche kũanare vanisõñe chũ'ũsi'kojeko. Jã'aja'ñe pa'ikoni ña jũnanosi'kua'mũ chũ'ũ.

⁷ Ũcuarũmũ ángel chũ'ũre i'kasi'kua'mũ. "Jẽ'se pa'ũna mũ'ũ jũnanou? Repao pa'ichena'me repao tuhikũ sĩjo sieterepasĩjore e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paakũ pa'iche chekũnajẽ'e vesũche'te mũ'ũni kũara. ⁸ Repaũ mũ'ũ ñasi'kũ cu'akũ aperũmũ pa'isi'kua'mũ. Chura peomũ repaũ. Jã'ata'ni vati pa'icojepi mũija'mũ repaũ. Mũni cu'ache cho'osinare cu'ache cho'ochejana saocojũoja'mũ repaũ. Dios aperũmũ cheja cho'omarũmũna Repaũ neena mami utija'ophũrona tochaasomũ. Jã'ajekũna pãi repaphũro mami tochacojũomanesina cu'arepache cu'akũji aperũmũ pa'isi'kũpi irũmũ peokũta'ni jo'e raiũna ña kũkũsõjanaa'me.

⁹ 'Chũ'ũ i'kache asamasiũu chiinapi asamasijanaa'me ie: Repaũ cu'arepache cu'akũ sĩjo sieterepasĩjo aikũjũna sieterepakũjũna romio ũcuate'erũmũ ñu'ikũjũnaja'ñea'me. Ũcuachi'a pãi chũ'ũna sieterepanaja'ñea'me repa sĩjo. ¹⁰ Repana pãi chũ'ũna cincorepana jũnisõsinaa'me. Chura chekũ chũ'ũkũ pa'imũ. Jo'e chekũta'ni chũta'a raima'mũ. Repaũ raisirũmũ jmamakarũchi'a chũ'ũkũ pa'ija'mũ. ¹¹ Repaũ

cu'arepache cu'akũ aperũmũ pa'isi'kũpi irũmũ peokũji pãi chũ'unare sieterepanare ja'me pa'iu chũ'usi'kũpi repaña chũ'ucuhasiũmũ te'eu jo'e chũ'ujamũ. Repaũ jo'e rani chũ'ũmũ jũnisõ Diopi chũ'ũna Repaũ'te cuhena uutoana sanĩ uukũ pa'ija'mũ repaũ.

¹² Ũcuachi'a e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña mũ'u ñasisẽ'ña pãi chũ'ujana dierepana chuta'a chũ'umanaja'ñea'me. Na'a pa'isirũmũ repaña pãi chũ'ũne te'ehorachi'a jo'kacojñojanaa'me. Reparũmũ cu'arepache cu'akũna'me chũ'ujanaa'me repaña. ¹³ Repaña pãi chũ'ujana dierepana ũcuate'e cuasajũ cu'arepache cu'akũji pãi ũcuanũkore te'eu chũ'ũakũ chini jo'kajanaa'me. ¹⁴ Reparũmũ repaña ũcuanũko Jesucristo'te Ovejachĩija'ĩuni cavajanaa'me. Jã'ata'ni Repaũji pãire chẽa paakũna Repaũ'te cuasache ũhama'ñe pa'ijũ re'oja'che pa'inana'me cavakũ cajejajamũ repañare. Peore Masiũjekũ pãi chũ'ũna Aia'mũ Repaũ", chiisi'kũamũ ángel chũ'ũre.

¹⁵ Ũcuarũmũ repaũ ángel chũ'ũre jo'e i'kasi'kũamũ. "Chiañaã sĩ'uromio si'ache cu'ache cho'oko repañaã sẽ'sevũare ñu'iona mũ'u ñasiñaã pãi si'achejña canana'me si'avãjũpãina'me si'ache chũ'o cutunaja'ñea'me. ¹⁶ Reparũmũ e'chosẽ'ña dierepasẽ'ñaja'ñe pa'ina pãi chũ'ũna cu'arepache cu'akũna'me repaũ'te sĩ'uromio'te cuhejũ kãña peo'o'te repaũ nee peore tũasõ repaũ ca'nivũquee va'i ãijũ juja uosõjanaa'me. ¹⁷ Repaña pãi chũ'ũna dierepana, Diopi repañani Repaũ chiiche'te cho'ũache cuasajũ cho'oa'jũ chini jo'kaũna ũcuate'e cuasajũ cu'arepache cu'akũji repaña chũ'ũneja'ñe te'eu pãire chũ'ũakũ chini repaũ'te cu'akũ'te pãi chũ'ũne jo'kajanaa'me, Dios i'kasi'e peore cho'o pi'niñejatũ'ka chũ'ũkũ paaũ chini. ¹⁸ Repaũ romio mũ'u ñasi'ko ujavũ'ejoopo Babilonia vũ'ejoopoja'chea'me. Repajoopo pa'inare chũ'ũna chekũchejña si'achejña pa'inare pãi chũ'unare chũ'ũnaa'me", chiisi'kũamũ ángel chũ'ũre.

18

Babilonia vũ'ejoopo ñañasõsi'ere kũamũ

¹ Jã'a cho'ocuhasiũmũ chekũre ángel'te rũa masiũji cunaũmũpi cajekũna ñasi'kũamũ chũ'u. Repaũ ko'sija'icheji cheja rũa miasĩ'kũamũ.

² Caje ujachũ'opi ija'che i'kasi'kũamũ repaũ:

¡Babilonia ujavũ'ejoopo ñañasõcuhasi'kũamũ! ¡Ñañasõcuhasi'kũamũ!

Repajoopo pa'isicheja vatichi'a rũa jainũko pa'ime.

Pĩ'a pãi ãicojñomanana'me chekũna cu'ana peore si'ache pa'ime repacheja.

³ Repajoopo cana cho'osi'ere ña chẽa pãi si'achejña pa'ina ũcuanũko repaña cho'osi'ejache rũa cu'ache cho'ojũ pa'ime.

Ũcuachi'a repajoopo canare chũ'ũsina si'ache cu'ache cho'osi'ere ña chẽa chekũchejña canare chũ'ũna ũcuaja'che si'ache cu'ache cho'ojũ pa'ime.

Ũcuachi'a repajoopo canapi põsere si'ache koojũna chekũchejña cana repañare põse ĩsina rũa kurinaa'me, chiisi'kũamũ.

⁴ Ũcuarũmũ jo'e cheke chũ'o cunaũmũpi ija'che i'kache'te asasi'kũamũ chũ'u, repajoopo chuta'a ñañamarũmũ Dios i'kasi'e:

Repajoopo Babilonia vũ'ejoopo pa'ina chũ'u neena ũcuanũko etajũ'u, repajoopo cana cho'ocheja'che cu'ache cho'omaneñũ chini,

ũcuachi'a repañare cu'ache cho'ocheja'che cu'ache cho'ocojñomaneñũ chini.

⁵ Ũcuajoopo canapi rũarepa cu'ache cho'ojũna ñakũ

repana cu'ache cho'oche cavesuma'ñe cuasaku pa'imu chũ'u.

⁶ Repajoopo cana chekunare cho'ocheja'che cu'ache cho'ojũ'u repanare.

Repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'ju chini na'a rua cu'ache cho'ojũ'u repanare.

Ûcuachi'a repana chekunani cacu'oñu chini cono rua vëañe'te ũkuaju na'a rua vëañe ja'me ũkuacheja'che na'a rua cu'ache cho'ojũ'u repanare.

⁷ Ûcuachi'a, "Peore masinaa'me chukuna", chiiju tiiñe cho'ojũ'u rua pöse paanaa'me repana.

Jã'ajekuna repana pöse paachejanuko cu'ache cho'ojũ'u repanare, chũova'na paapu chini.

Ija'che cuasanaa'me repana:

"Chũova'na pa'imanajeju pãi ũcuanukore chũ'unajejuna cu'ache ti'jñemanaja'mu chukuna'te", chiinaa'me repana.

⁸ Jã'aja'ñe cuasaju pa'inajejuna ũcuate'eumucuse ũcuanukore rua si'ache cu'ache ti'jñeja'mu repanare.

Chekuna jünisõjanaa'me. Chekuna repanani cu'ache ti'jñeuna chũova'na pa'ijanaa'me.

Chekuna ãiñe'te peojũ ãucuhava'na pa'ijanaa'me.

Repajoopo ũcuachi'a peore uusõja'mu, chũ'upi Pãi Ûcuanukore Paakũji peore Masiuji chũ'una,

chiisi'kua'mu Dios.

⁹ Repajoopona'me repajoopo canare uusõku piko mũiñe'te ñani pã chũ'una si'achejña pa'ina repajoopo cana cho'ocheja'che cu'ache cho'ojũ'u pa'ina suma'ñe cuasaju ota oijanaa'me. ¹⁰ Repajoopo cana cu'ache cho'ocojñoñe'te ña kukucajejanisõ so'opi ñaju oiju ũjachũ'opi cuiju ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

¡Babilonia ũjavũ'ejoopo cana teana cu'ache cho'ocojñosinaa'me!

chiijanaa'me.

¹¹ Ûcuachi'a repajoopo pa'isinare pöse ñisisina, repajoopo pa'isinapi cu'ache cho'osi'e ro'ire cho'osõ peojuna, ña cuasaju ota oiju ija'che i'kajanaa'me: "¿Chura neepi mai kuhache pöse koojanaa'ñe: ¹² pachokuri, pokuri, ko'sicatarakarũãna'me perlara'karũã rua ro'ira'karũã, rua ro'ikãña lino kãñana'me seda kãña maajakãñana'me chimaajakãña chooko'ña si'ache re'oja'che vuoko'ña, pachocuna cho'osimajñarũãna'me cunarepa cho'osimajñarũã, pocata cho'osimajñarũã ¹³ ma'ñara'jñana'me suiriche, cheke ma'ña ũoche mirra ma'ñana'me vi'toma'ña, ũche cono, u'chape'e, harina rua me'naja'ñe ãusi'ena'me trigo, cu'ava'nare pöse ve'ova'nare, ovejava'nare, kavachova'na, carrosai kavacho jñajñusai, pã chekunare rupũ cho'oche cho'okainare? ¿Neepi koojanaa'ñe?", chini cuasaju oijanaa'me repana pã. ¹⁴ Jã'aja'ñe cuasaju repajoopo pa'isinare ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Chura, mũsanukona si'ache karama'ñe paaju rua chiiju paasi'e pöse jo'e paamanejañere ai cho'osõsinaa'me mũsanukona!

chiijanaa'me.

¹⁵ Ûcuachi'a pösemajñarũã ñisisina repajoopo pa'isina cu'ache cho'ocojñoñe'te ña, vajuchũju so'opi ñaju nukaju ota oijanaa'me. ¹⁶ Ija'che i'kaju oijanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

¡Ūjavũ'ejoopo pa'isiva'na, rua chũova'naa'me!

Lino kãña rua ro'ikãñare maajakãñana'me chimaajakãña pachokurina'me
ko'sicatarakaruaña'me perlara'karua rua ro'ira'karua sũ'ikãñare
si'arumũ ju'ijũ pa'isinaa'me repana.

17 Cu'amajñaruã repana paasi'e teana rua na'mi si'asõsi'kua'mũ,
chijjanaa'me repana.

Reparumũ ujavuã choo chiacha ku'ivuã ku'ina, repavuã cho'оче
cho'okainana'me repanare chũ'una, mar chiaraji ku'ijũ põse isina
ũcuaja'che repajoopo uukũ piko mũĩne so'opi nukajũ ñajanaa'me.

18 Uukũ piko mũĩne'te so'opi nukajũ ñajũ, "Babilonia ujavu'ejoopo
pa'icheja'che pa'ijoojõ'e peomũ chekũjooõ", chijjanaa'me. 19 Chini
suma'ne cuasajũ oijũ repana sijaona cha'opoãpi meñe chu'chujũ ota oijũ
ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

Ujavu'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'jñesi'kua'mũ.

Pãĩ ujavuã choo paana mar chiaraji ku'ijũ repajoopo pa'isinani põsere isijũ
ũcuanũko kurina carũhisinaa'me.

Jã'ata'ni repajoopo teana uusõsi'kua'mũ, repajoopo pa'isina peore.

20 Ũcuachi'a cunaumũ pa'ina, repajoopo uusõsi'ere ña pojojũ'ũ.

Musanũkona Dios neena ũcuaja'che repajoopo canani ña pojojũ'ũ, Repau
chu'ore chu'vaa'jũ chini saosinana'me Repau chu'o kuana.

Dios repajoopo cana repana musanũkonare cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ia'jũ
chini cho'omũ,

chijjanaa'me.

21 Ũcuarumũ ángel rua masiũji ujacunaru ãu toaruja'ipũ'te mini ija'che
i'kakũ mar chiarana su'a ruosi'kua'mũ:

Babilonia ujavu'ejoopo ipũ su'a ruocojñõña'ne cu'ache cho'ocojñõmũ.

Jã'aja'ne cho'ocojñõna pãĩ repajoopo jmamakarujẽ'e jo'e
ñamanejanaa'me.

22 Ũcuachi'a repajoopo callejoovũã cho'ojũna asosi'e arpavuãna'me
phĩ'covũãna'me trompetavũã cho'ojũ ujjũna asosi'e jmamakarujẽ'e
jo'e asomaneja'mũ.

Repajoopo cho'оче cho'ona ũcuachi'a te'eujẽ'e pa'imanejanaa'me.

Ũcuachi'a cunaruãpi toajũna asosi'e jmamakarujẽ'e jo'e asomaneja'mũ.

23 Ũcuachi'a repajoopo uoñoã pa'isaisvũã te'esaisvũjẽ'e jo'e miamaneja'mũ.

Ũcuachi'a repajoopo pa'isina romire vejajũ pojojũ fiesta cho'ojũna asosi'e
jmamakarujẽ'e jo'e asomaneja'mũ.

Ũcuachi'a repajoopo pa'ijũ põse isisina pa'ipãĩ pa'isinaa'me.

Ũcuachi'a repajoopo pa'isinapi chekũchejña canare chai cho'ojũ jorejũ
cacũ'ojũ pa'isinaa'me.

24 Ũcuachi'a repajoopo pa'isinapi Dios chu'o kuana'me chekunare Repau
neenare rua jainũkore vanisõsinaa'me.

Ũcuajoopo pa'isinachi'a chekũchejña pa'isiva'nare vanisõsinaa'me,
chiisi'kua'mũ repau ángel.

19

1 Jã'aja'ne asacuasirumũ cunaumũpi pãĩ jainũko cuijũ ija'che i'kache'te
asasi'kua'mũ chu'ũ:

Dioni cuasajũ, "Rua re'okũ'mũ mũ'ũ. Peore masikũ'mũ", chijũ re'oja'chere
i'kajũ pojojũ paũ mai.

Maire re'oja'che pa'ijũ vati toana saimanea'jũ chini chẽa paaku'mũ Repau.
Pãĩ ũcuanũkore repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'jũ chini chũ'uja'mũ Dios.

² Ūcuarepa cho'okujekũ romio'te rũa cu'ache cho'oko pa'isi'kore pe'rukũ cu'ache cho'osi'kũa'mũ Repau.

Repaoji cu'ache cho'okona ña chẽa chekũchejña cana repao cho'ocheja'che rũa cu'ache cho'ojũ pa'ime.

Ūcuachi'a Repau chũ'ũñe cho'okainare vanisõñe chũ'usi'kojekona pe'rukũ cu'ache cho'osi'kũa'mũ Dios repao'te, chiisinaa'me.

³ Jã'aja'ñe i'kacuha jo'e ija'che i'kasinaa'me repana:

Dioni pojojũ re'oja'chere i'kajũ pañu mai.

Babilonia ujavũ'ejoopo uukũ piko mũñe jmakakarũjẽ'e cuhama'ñe si'arũmũ mũũ pa'ija'mũ,

chiisinaa'me.

⁴ Ūcuarũmũ aina veinticuatrorepana vajũpãĩ ũcuaka'chapanana'me sani ro're pũ sime ñu'ijũ Dioni Repau chũ'ũkũ ñu'isaivũ ñu'ikũni pojojũ ija'che i'kasinaa'me: “Jã'aja'ñe paau! ¡Dioni pojojũ re'oja'chere i'kajũ pañu mai!”, chiisinaa'me repana. ⁵ Ūcuarũmũ Dios ñu'isaivũ rũichejapi chũ'o ija'che i'kache'te asasi'kũa'mũ chũ'ũ:

Diore mai Cuasakũ'te ũcuanũko re'oja'chere i'kajũ pañu mai, Repau'te vajũchũjũ cho'oche cho'okaina, vesũnana'me masina, chiiche'te.

Ovejachĩija'ia romi vejache'te ja'me pojojũ fiesta cho'ojachere kũamũ

⁶ Ūcuarũmũ pãipi jairepanũko i'kajũna asocheja'chena'me oko chã'ia asocheja'chena'me okopi rũarepa curukũ asocheja'che asoche'te chũ'o ija'che i'kache'te asasi'kũa'mũ chũ'ũ:

¡Dioni re'oja'chere i'kajũ pañu mai!

Dios, Maire Paakũ peore Masiũji pãĩ ũcuanũkore chũ'ũkũ'mũ.

⁷ Ovejachĩija'ia Jesucristo romi vejaumucusepi tĩ'aũna rũa pojojũ pañu mai.

“Peore masikũ'mũ mũ'ũ”, chiijũ pañu mai repau'te.

Repau vejajao Repau'ni vejara chini care'va pa'io, kãña rũa re'ojakãñare sa'che ju'io cha'amo.

⁸ Lino kãña re'ojakãñapi menojẽ'e peokãñapi ko'sijakãñare juhao chini ĩsicojñosi'koa'mo repao.

Repakãña ju'iche Dios neena re'oja'che cho'ocheji ñomũ, chiisinaa'me.

⁹ Ūcuarũmũ ángel chũ'ũre i'kasi'kũa'mũ. “Tochajũ'ũ ie: Jesucristo Ovejachĩija'ia romi vejache'te ja'me pojojũ fiesta cho'oa'jũ chini soicojñojana pojojũ paapũ”, chiisi'kũa'mũ. Chini jo'e cheke ija'che i'kasi'kũa'mũ repau: “Chũ'o ũcuarepaa'me jã'a, Dios i'kasi'ejekũ”, chiisi'kũa'mũ repau chũ'ũre.

¹⁰ Chikũna asa repau'ni pojora chini repau ti'jñeñena ro're pũ ñu'ia ija'che i'kasi'kũa'mũ repau chũ'ũre: “Jã'aja'ñe cho'omanejũ'ũ! Mũ'ũna'me mũ'ũ majapãijana Jesucristoni cuasajũ Repau pa'iche'te kũajũ cu'ache ti'jñecoñonata'ni Repau'te cuasache ũhasõma'ñe Repau chũ'ũñe cho'okaijũ pa'iche'te ũcuare cho'okaikũ'mũ chũ'ũ. Diorechĩ'a ro're pũ ñu'ia pojojũ'ũ”, chiisi'kũa'mũ repau chũ'ũre. Dios chũ'o aperũmũ kũasinapi Jesús pa'ijache kũajũ tocha jo'kaasome.

Poja'ia'ni kavacho'te tuhikũ cho'osi'ere kũamũ

¹¹ Ūcuarũmũ cũnaũmũpi vataũna kavacho'te poja'ia'ni ñasi'kũa'mũ chũ'ũ. Repau'te tuhikũ pãĩ rũhiñe chũ'ũkũji rũa pãĩ vaimasikũjekũ ija'che i'kacojñokũ'mũ: “Repau cho'ora chiiche ũcuarepa cho'okũ'mũ ikũ. Chũ'o ũcuarepare i'kakũ'mũ ikũ”, chiicojñokũ'mũ. ¹² Repau ñakocaã

toñaja'ñe Paakuji tuhivũã ruarepavũã tuhisi'kua'mu. Ūcuachi'a Repau ca'nivũ'te mami tochasi'e paasi'kua'mu, Repauchi'a te'eu masiche. ¹³ Kãa chie chũsikãare ju'iu pa'isi'kua'mu Repau. Repau mamia'me ie: Dios chũ'o Kuaku Jesucristoa'mu Repau. ¹⁴ Repau cho'jepi cunaumu pa'ina sōtaopãi lino kãña rua re'ojakãñapi menojẽ'e peokãñapi pojakãñare ju'ijũ kavacho pojanapi tuhijũ raisinaa'me. ¹⁵ Repau chũ'opoji va'ti jũjusuche cũ'tosiva'ti etasi'kua'mu, pãi si'achejña pa'inare Repau cavaku cajejaijava'ti. Repau'te cuhenare cajejani chũ'uku Dios peore Cho'omasikuji pãire pe'rukũ cu'ache cho'ochete chũ'ũna, kavacho'te tuhikũ repanare pãi cu'ache cho'okaija'mu. Repauji vaiuna repana chie, uchere cha'ca chachojuna uche oko menisõñeja'ñe ranisõja'mu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. ¹⁶ Repau ju'ikãana'me toapu, ija'che tochasi'e paasi'kua'mu repau: "Pãi chũ'ũna ũcuanũko Aia'mu ikũ", chiiche'te.

¹⁷⁻¹⁸ Ūcuarumu ángel'te ũsũ asuche chũvochejare nukaku, cunaumu cãva ku'inani vacho ũcuanũkore soiũ ujachũ'opi cuikũ ija'che i'kakũ soi'kũni ñasi'kua'mu chũ'ũ: "Rani chi'i Dios ãũne va'i ãijũ'ũ, jũnisõsina va'i, pãi chũ'ũna va'i, sōtao aina va'i, kokarekoñoã paana va'i, kavacho va'ina'me repanare tuhisi'na va'i, chekũna va'i si'ache peore chẽacojñomanesinana'me chẽacojñosina va'i, vesũna va'ina'me masina va'i", chiiũ soisi'kua'mu repau.

¹⁹ Ūcuachi'a cu'arepache cu'aku'te icheja cheja pa'inare pãi chũ'ũnana'me repana neena sōtaopãi chi'i, kavacho'te tuhikũni Repau'te ja'me pa'inani sōtaopãire cavañũ chini chi'ijũna ñasi'kua'mu chũ'ũ. ²⁰ Ūcuarumu repau cu'arepache cu'aku chekũna'me chẽacojñosinaa'me. Ūcuauji chũ'ũna chekũ, "Dios chũ'o kuaku'mu chũ'ũ", chiiũ joreũ aperumu Diochi'a cho'omasicheja'che Repauji ũsemaũna cho'osi'kua'mu. Jã'aja'ñe jorekũ cho'okũna ña, "Ikũ cho'ochete ũcuarepaa'me", chini jachama'ñe cuasaju pãi repana ca'nivũãna repau cu'arepache cu'aku mami tochacojño ũcuaujava'ũre tũosi'kũni pojosi'naa'me. Ūcuarumu repana ka'chana joresi'kũna'me cu'arepache cu'aku, toa azufreji rua cu'asuche uutoana saocojñosinaa'me. ²¹ Chekũnata'ni kavacho'te tuhikũni cavaju repau chũ'opo etasiva'tipi chuenisõsinaa'me. Chuenisõrena repanare peore vachopi rua chajiche ãisinaa'me.

20

¹ Ūcuarumu ángel'te na'a pa'isirumu cunaumupi llavemaka vati pa'icoje tũsomakana'me ujacũname cãjikũ cajekũni ñasi'kua'mu chũ'ũ. ² Caje añaja'iu'te aperumuna pa'iku'te vati aina'me Satanás ve'eku'te ũcuameji tachosi'kua'mu repau, milrepaũsurumu tachocojñosi'ku paau chini. ³ Cũnameji tachosi'kũni cojena caso jaoko'api ta'pi tacho jo'kasi'kua'mu repau, repauji pãi ũcuanũkore milrepaũsurumujatu'ka jorekũ cacũ'oma'ñe paau chini. Milrepaũsurumu pa'isirumuna jo'e etocojño cheja jmamakaruchi'a pa'iu jorekũ pãire cacũ'oku pa'isi'kua'mu repau vati ai.

⁴ Ūcuarumu pãi chũ'ũna ñu'isaivũã ñasi'kua'mu chũ'ũ. Repasaivũã ñu'ina pãi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche chũ'ũmasiche'te jo'kacojñosinaa'me. Ūcuachi'a Dios chũ'ona'me Jesucristo pa'iche'te re'oja'che kuaju sũjo tũ'secojñosiva'na rekoñoã ñasi'kua'mu chũ'ũ. Vajurumu repava'na cu'arepache cu'aku'terejẽ'e pojoma'ñe ũcuauja'iu'te tũosiva'urejẽ'e pojomanesinaa'me. Ūcuachi'a repana chiapũãna'me repana

jũjña cu'arepache cu'akũ mami tochacojñocuhesinaa'me repana. Reparũmũ repana Diopi vasouna vajurani pa'ijũ Dios Raosi'kũ Cristona'me milrepaũsurũmũ pãire chũ'ũjũ pa'isinaa'me. ⁵ Jã'ata'ni chekũva'na jũ'isiva'na reparũmũ vajuraimanesinaa'me, milrepaũsurũmũ pa'isirũmũjatũ'ka. Repana sũjo tũ'secojñosiva'na Diopi vasouna chekũnare pãi charo vajuraisinaa'me. ⁶ Chekũna repana vajuraisi'eja'che charo vajuraisina ũcuauũko pojojũ pa'isinaa'me. Dios repanare Repau neenajejũna vati toa saomanesi'kua'mũ. Jã'ajekũna phairipãi cho'okaicheja'che Repau chũ'ũñena'me Repau Raosi'kũ Cristo chũ'ũñe cho'okaijũ pa'isinaa'me repana. Ũcuachi'a Cristona'me milrepaũsurũmũ pãire chũ'ũjũ pa'isinaa'me repana.

Vati ai toana saocojñojañere kuamũ

⁷ Milrepaũsurũmũ pa'isirũmũna vati ai chẽacojñosi'kũ eto-cojñosi'kua'mũ. ⁸ Etorena sani pãi si'achejña pa'inare jorekũ, "Pãi chekũnani cavajaũu mai", chiisi'kua'mũ repau, Gog cheja canana'me Magog cheja canare. Jorekũ jã'aja'ñe i'kakũna asa jachama'ñe repana neenare sũtaopãi mar chiara mejacaãjanũkore cavajaũu chini chi'isinaa'me. ⁹ Chi'i pi'ni cheja si'achejña peore sani Dios neena pa'ijooopo rũhiso'koro pachu nukasinaa'me repana, Dios oiũ paajoopo Jerusalén vũ'ejoopo pa'inani pãire cu'ache cho'oũu chini. Jã'ata'ni repanare Diopi chũ'ũũna toa cũnaũmũpi tuãni peore uusõsi'kua'mũ. ¹⁰ Repanare jorekũ cacũ'osi'kũ vati ai ũcuachi'a toana azufreji rũa cu'asũche uutoana saocojñosi'kua'mũ, cu'arepache cu'akũna'me, "Dios chũ'o kuakũ'mũ chũ'ũ", chiiũ joresi'kũre saosichejana. Ũcuatoare pa'ijũ ñamina'me umucujña si'arũmũ uujũ pa'isinaa'me repana.

Pãi ũcuauũko Dios chũ'ũkũ ñu'isaivũ pojasaivũ ti'jñeñe nukajũna Dios repana cho'osi'e peore ro'ia'jũ chini chũ'ũjañere kuamũ

¹¹ Ũcuarũmũ ñu'isaivũ ujasavũji pojasaivũ'te ñakũ repasaivũ ñu'ikũ'te Diore ũcuachi'a ñasi'kua'mũ chũ'ũ. Repau ñakũ'te chejana'me cũnaũmũ teana peore si'asõ, jmamakarũjẽ'e jo'e ñomanesi'kua'mũ. ¹²⁻¹³ Reparũmũ pãi jũ'isinare mar chiaraã runi cho'osõsinana'me jũnisõ cheja sa'navũ tácojño jũ'isina pa'icheja pa'isinare masisinana'me vesũsinare vajurani, Dios chũ'ũkũ ñu'isaivũ ti'jñeñe nukanani ñasi'kua'mũ chũ'ũ. Nukajũna Dios utija'ophũ vatasi'kua'mũ. Chekũphũro ũcuachi'a Repaũna'me pa'ijana mami pa'iphũro'te vatasi'kua'mũ Repau. Ũcuaphũre pãi ũcuauũko cho'ojũ pa'iche peore tochasi'e pa'isi'kua'mũ. Jã'ajekũna repanare ũcuauũkore repaphũqueere tochasi'e ñakũ repana cho'osinũkorũã pa'iche ro'iche chũ'ũsi'kua'mũ Repau, re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e. ¹⁴ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni pãipi jo'e jũnisõma'ñe paapũ chini jũnisõñena'me jũ'isina saichejapi peoa'kũ chini chũ'ũsi'kua'mũ Repau. ¹⁵ Ũcuachi'a Repaũna'me pa'ijana mami tochasiphũro repana mami tochacojñoomanesinare vati toana saouna jo'e etama'ñe ũcuatoare si'arũmũ uujũ pa'ijanaa'me repana.

21

Cũnaũmũ mama cho'osiũmũna'me cheja mama cho'osicheja ñasi'ere kuamũ

¹ Jã'a ñacuhasirũmũ charo pa'isichejñapi cũnaũmũna'me chejana'me mar chiara si'asõũna cũnaũmũ mama cho'osiũmũna'me cheja mama cho'osichejare ñasi'kua'mũ chũ'ũ. ² Reparũmũ Dios neejoopo mama

Jerusalén vɔ'ejoopo Repau pa'ichejapi cunaumupi cajeuna ñasi'kua'mu chu'u. Romio umuu vejapi'rako kãña re'oja'chere sa'che ju'iona re'oja'che ñoñeja'ñe ñosi'kua'mu repajoopo. ³ Ũcuarumu Dios ñu'isaivu rüichejapi chu'o ɔjachu'opi ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: "Dios chura päina'me pa'imu. Repanani ja'me pa'ina Repau neena pa'ijanaa'me repana. Ũcuauji repanare ja'me pa'iu paaja'mu chura. ⁴ Ũcuachi'a repana oiju sumava'na pa'isi'e Diopi re'oja'che cho'okakuna pojoju pa'ijanaa'me repana. Repana aperumu pa'iju pa'isi'e jünisõñe, ota oiche, rupɔ oichena'me asiche si'asõuna peoja'mu reparumu."

⁵ Ũcuarumu repasaivu Ñu'iku Dios ija'che i'kasi'kua'mu: "Peore mama cho'omu chu'u", chini jo'e ija'che i'kasi'kua'mu Repau: "Chu'u chu'o ũcuarepajeku chu'u i'kache peore ũcuarepa ti'ñeja'mu. Jã'ajekuna ie chu'o tochajũ'u mu'u", chiisi'kua'mu Repau chu'ure. ⁶ Jã'a i'kacuha jo'e ija'che i'kasi'kua'mu Repau chu'ure: "Peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me. Chuta'a cheja cho'omarumajẽ'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chu'u. Pãi okouava'naja'ñe re'oja'che pa'iuava'nare okore s̃ejuna ũkuacheja'che pa'iche re'oja'chere oko puni si'ama'ñe oko raicheja'che si'arumu re'oja'che pa'iche'te rupɔ isija'mu chu'u repanare. ⁷ Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni chu'ure cuasache ũhasõmanesinare pa'iche re'oja'chere isija'mu chu'u. Ũcuaja'che chu'upi repanani paakuna chu'u chijana pa'ijanaa'me repana. ⁸ Jã'ata'ni pãi chekunare vajuchunare, Repau'te cuasamanare, pãi chekunare cuhenare, pãi vanisõnare, repana pa'imanare ja'me kãinare, chai cho'onare, rupɔ t̃osiva'nare cuasaju pojõnare, jorenare ũcuaukore peore jã'anare vati toana azufreji r̃a cu'asuche uutoana saoja'mu chu'u Dios. Saõuna jo'e etama'ñe ũcuatoare si'arumu uuju pa'ijanaa'me repana", chiisi'kua'mu.

Jerusalén mama cho'osijoopo pa'iche'te kuamɔ

⁹ Ũcuarumu ángeles sieterepana päire cuhacho cu'ache cho'ojachere maña timusiro'ro coparo'ro sietereparo'ro cãjina te'eɔ rani ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: "Raijũ'u. Mu'uni, Dios Mamaku Ovejachijia'iu vejaoja'che pa'inani Repau neenani ñora", chiisi'kua'mu. ¹⁰ Ũcuarumu repau ángel chu'ure Dios Rekochoji cho'õuna aikũti r̃a ɔjakũtipi r̃a umu pa'ikũtina muu Dios neejoopo Jerusalén vɔ'ejoopo Repau pa'icheja cajejoopo'te ñosi'kua'mu chu'ure. ¹¹ Diopi ũcuajoopo'te pa'ina Repau ko'sija'icheji miajoopo pa'isi'kua'mu repajoopo. Cata r̃a ro'ipũã jaspe cata ko'sija'icheja'chena'me joicuna etajaiche ñoñe ko'sija'icheja'che ko'sijajoopo ñosi'kua'mu repajoopo. ¹² Ũcuachi'a repajoopo r̃a'tava si'acakã'jño catapi ñekua je'na pachusi'pa ɔjachu'rivaji umu nukapa pa'isi'kua'mu. Jatisa'ñaroã docerepasa'ñaroã pa'isi'kua'mu repapa. Repasa'ñaroã tijñapaã ángel te'enachi'a nukasinaa'me. Ũcuachi'a Israel jojocojñosina docerepavãju mami tochasi'e pa'isi'kua'mu repasa'ñaroã. ¹³ Ũcuachi'a ũsuu maikã'ko chotesa'ñaroã jatisa'ñaroã pa'isi'kua'mu repapa. Co'covu cakã'ko ũcuachi'a chotesa'ñaroã pa'isi'kua'mu, s̃urip̃u cakã'ko ũcuajanuko. ũsuu na'ikã'ko ũcuajanuko pa'isi'kua'mu repapa. ¹⁴ Charo ñekuasi'puã catapuã docerepapuã pa'isi'kua'mu repapa. Ũcuapuãre Ovejachijia'iu Jesucristo neena, Dios chu'ore chu'vaa'ju chini Repau saosina docerepana mami tochasi'e pa'isi'kua'mu.

¹⁵ Repau ángel chu'ure i'kasi'ku pachokuricunaño cãjisi'kua'mu, vɔ'ejoopona'me jatisa'ñaroãna'me repajoopo je'nasi'pa cuasa ñajaño. ¹⁶ Repajoopo vɔ'ejoopo repacuechona'me repaã'capuna'me reparumu

si'acakã'jño ũcuapa'ruvachi'a pa'iu rühivuja'ñe pa'isi'kua'mu. Angel, repau cãjiñoji repajoopo pa'iche'te cuasa ñato repacuechona'me repaumuna'me repaã'capu ũcuajanukochi'a pa'isi'kua'mu, dos mil doscientos kilómetrochi'a. ¹⁷ Jã'a cuasa ñacuha repajoopo je'na pachusi'pa umu pa'iche'te ángel, pãi cuasa ñañeja'ñe cuasa ñato sesenta y cinco metros pa'isi'kua'mu repapa.

¹⁸ Repapa jaspe catapi je'nasi'pa pa'isi'kua'mu. Repajoopo vü'ejoopo pachokurirepapi cho'osijoopo pa'isi'kua'mu, joicunaja'ñe ko'sija'che ñoñeji. ¹⁹ Catapuã ujarpuã docerepapuã charo ũha pachusipuã jmarakarupã si'ara'karuã rua ro'ira'karuã ũcuapuãna je'nasira'karuã su'isi'kua'mu. Charo ũhasi'pu jaspe catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Cho'je ũhasi'pu zafiro catapu chira'soja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu ágata catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu esmeralda catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. ²⁰ Jo'e chekupu ónice catapu chija'chena'me poja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu cornalina catapu maaja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu crisólito catapu pachoja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu berilo catapu ra'sovijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu topacio catapu pachovijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu crisopraso catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu jacinto catapu ra'soja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu amatista catapu chimaaja'ipu pa'isi'kua'mu. ²¹ Jatisa'ñaroã docerepasa'ñaroã perla catako'ña te'eko'ñachi'api cho'osisa'ñaroã pa'isi'kua'mu. Repajoopo pa'ijoovü callejoovü pachokurirepapi cho'osijoovü pa'isi'kua'mu. Joicunaja'ñe etajaiche ñosi'kua'mu.

²² Repajoopo chu'u ñato si'achejña Dios vü'ejë'e peosi'kua'mu. Maire Paaku Dios Peore Masikuna'me Repau Mamaku Ovejachijia'iu repa vü'ejache'me. ²³ ũcuachi'a Dios ũcuare ko'sija'iuji pa'iana Repau Mamaku Ovejachijia'iujë'e uopu miañeja'ñe pa'iana ũsuu miañe chiimau päimiau miañejë'e chiima'mu repajoopo. ²⁴ Pãi Dios chëa paacojñona icheja si'achejña pa'ina Repau miañeji ñaju nuka ku'ijanaa'me repajoopo. Pãi chü'una ũcuachi'a ũcuajoopo'te pa'iju pãi cheja pa'ina repanare aperumu pojosi'ejache Dioni pojoju pa'ijanaa'me. ²⁵ ũcuachi'a repajoopo jatisa'ñaroã repachejapi ñami peochejajekuna jmamakarujë'e jeoma'ñe si'arumu vatasisa'ñaroãchi'a pa'ija'mu. ²⁶ ũcuachi'a pãi si'achejña pa'ina ũcuajoopo'te pa'iju Dioni pojoju pa'ijanaa'me. ²⁷ Pãi cu'ache cho'onata'ni te'eujë'e kakamanejanaa'me repajoopo. ũcuachi'a pãi vajuchuache ñoñe cho'onana'me jorena kakamanejanaa'me repajoopo. Ovejachijia'iu Jesucristo utija'ophuro repana mami tochacojñosinachi'a kaka pa'ijanaa'me repajoopo.

22

¹ ũcuarumu repau ángel chu'ure Dios ñu'isaivu rüichejana'me Repau Mamaku Ovejachijia'iu ñu'isaivu rüichejapi eta mevoña'te chiacha rua ko'sija'ichaji oko ũkuni jo'e jünisõma'ñe ai pa'icha'te ñosi'kua'mu. ² Repajoopo callejoovü joopoji mevosi'kua'mu repacha. Vajusükiñu repacha rü'tuva nukañu kapi chiacha ka'chakã'jño jasi'e nukasi'kua'mu. Repañu sükiñu päimia pa'iche ãu küisi'kua'mu. Jã'ajekuna te'eüsürumu docerepañoã küisi'kua'mu repañu. Ja'o repañuquee pãi jü'ina suiri vajucheja'che repana rekoñoã vajurekoñoã care'oja'oa'me. ³ Repajoopo vü'ejoopo jmamakarujë'e cu'ache cho'ocojñomaneja'mu. Dios chü'uku ñu'isaivuna'me Repau Mamaku Ovejachijia'iu chü'uku ñu'isaivu ũcuajoopo'te pa'ija'mu. Repau'te cho'оче cho'okaina Repau chü'ũñe

cho'ojũ pa'ijanaa'me. ⁴ Ũcuachi'a Repaũna'me pa'ijũ Repaũ chia ti'jñeñe ñajũ, repaña chiapũãre repaũ mami tochasi'e paajanaa'me. ⁵ Ũcuachi'a ñamijẽ'e peoja'mũ repajoopo. Dios Maire Paakũ ũcuare Miakũji pa'ina repacheja pa'ina ðopũ miañejẽ'e ũsũ miañejẽ'e chiimanejanaa'me. Ũcuajoopo'te pa'ijũ Diona'me si'arũmũ chũ'ujũ pa'ijanaa'me repaña.

Jesús jo'e raipi'rache'te kũamũ

⁶ Ũcuarũmũ ángel chũ'ure jo'e ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Ie chũ'o ũcuarepa'a'me. Chũ'u i'kache ũcuarepa ti'jñeja'mũ. Maire Paakũ Dios, Repaũ chũ'o aperũmũ kũasinare Repaũ Rekocho'te ĩsisi'kũa'mũ. Repaũ neekũni ángel'te raosi'kũa'mũ Repaũ, Repaũ chũ'ũñe cho'onani cheja cho'ocojñojañere kũaa'kũ chini”, chiisi'kũa'mũ.

⁷ Ũcuarũmũ Jesucristo ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Asarepajũ'ũ. Na'mi raija'mũ chũ'u. Na'a pa'isirũmũ cho'ocojñojañere kũajũ utija'ophũro tocha jo'kasi'e asa jachama'ñe cho'ona pojojũ paapũ. Re'oja'che ti'jñeja'mũ repañare”, chiisi'kũa'mũ.

⁸ Chũ'u, Juan, jã'a peore ñakũ asasi'kũa'mũ. Peore ñakũ asacuhasirũmũ chũ'ure kũakũ ñosi'kũ ángel ti'jñeñena ro're pũusi'kũa'mũ chũ'u, repañni pojora chini. ⁹ Jã'ata'ni repaũ ángel chũ'ure ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Jã'aja'ñe cho'omanejũ'ũ. Mũ'ũna'me mũ'u majapãijana Dios chũ'o kũanana'me ipũro kũajũ tochasi'e asa jachamana Dios chũ'ũñe cho'okaicheja'che cho'okaikũ'mũ chũ'u. Jã'ajekũna Diorechi'a ro're pũ ñũ'ũ pojojũ'ũ mũ'u”, chiisi'kũa'mũ repaũ chũ'ure.

¹⁰ Ũcuachi'a ija'che i'kasi'kũa'mũ repaũ chũ'ure: “Na'a pa'isirũmũ ti'jñejañere kũajũ ipũro tochasi'epi cho'ocojñoopi'rakũna, te'eũ masira chiimanejũ'ũ. ¹¹ Iphũro kũasi'e ti'jñerũmũ cu'ache cuasajũ cu'ache cho'ona pãĩ cuhama'ñe ũcua cu'ache cho'ojũ pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a re'oja'che cuasajũ re'oja'che cho'ona ũcua re'oja'che cho'ojũ pa'ijanaa'me. Diore masi cuasana Repaũ'te cuasache ũhasõma'ñe ũcua cuasajũ pa'ijanaa'me reparũmũ”, chiisi'kũa'mũ.

¹² Ũcuarũmũ Jesucristo ija'che i'kasi'kũa'mũ: “Asarepajũ'ũ. Na'mi cajeja'mũ chũ'u. Reparũmũ pãĩ ũcuanũkore repaña cho'osi'e ro'iche chũ'ũja'mũ chũ'u, re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i. ¹³ Chuta'a cheja cho'omarũmũjẽ'e pa'ũ si'arũmũ pa'ikũ'mũ chũ'u”, chiisi'kũa'mũ.

¹⁴ Pãĩ repaña rekoñoã re'ojarekoñoã cu'a tũnocojñoosina repajoopo kaka pa'ijũ vajũsũkiñũ kũisi'e ãijana pojojũ paapũ. ¹⁵ Jã'ata'ni pãĩ ija'che pa'inare repajoopo kakacu'aja'mũ: jamuchai kokaneenaja'ñe cu'ache cho'onare, chai cho'onare, repaña pa'imanare cu'a cho'onare, pãĩ vanisõnare, rupũ tũosiva'nare pojõnana'me, jorenare ũcuanũkore.

¹⁶ Jesús ija'che i'kamũ: “Chũ'u, Jesupi, chũ'u neekũre ángel'te saosi'kũa'mũ, chũ'ure cuasakuanupũãre chũ'ore kũakaau chini. Aperũmũ pa'isi'kũ David Jojocojñoosi'kũa'mũ chũ'u. Chũ'ure cuasanare ũcuanũkore vañũ miañeja'ñe re'oja'che pa'iche si'ache ĩsiku'mũ chũ'u”, chiimũ.

¹⁷ Dios Rekocho'na'me Ovejachĩija'ũ rũjoja'ñe pa'ina, Repaũ'te cuasana, ija'che i'kame: “Raijũ'ũ”, chiime. Ũcuachi'a ũcuauana ichũ'o asa jachama'ñe cuasana, “Raijũ'ũ”, chiapũ. Pãĩ okõuava'naja'ñe re'oja'che pa'ũava'na rani okore kuri sẽema'ñe rupũ ũkua vasocheja'che repaña rekoñoãna cho'okaicojñojũ re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹⁸ Na'a pa'isirũmũ cho'ocojñojañe ipũro kũajũ tochasi'e asanare ija'che i'kakũ chũ'vamũ chũ'u: Pãĩũ ũcuauakũji ipũro tochasi'ere ñakũ, “Karamũ ie”, chini ũcuauji te'eũ cuasa tĩñere chekũnare che'chokũ'te,

Diopi chũ'uuna iphuro kũaju tochasi'epi cu'ache ti'ñeja'mũ repaũ'te.
 19 Ũcuachi'a pãiu ũcuauakũji na'a pa'isirũmu cho'ocojñojañere kũaju
 iphuro tochasi'ere ña, cuhekũ tũasõto Dios ũcuaja'che Repaũ vũ'ejoopo
 iphuro tochasi'e i'kacojñojoopo kakache ũseja'mũ. Ũcuachi'a repajoopo
 cañũ vajuũkiñũ kũisi'e ãimaneja'mũ repaũ.

20 Iphuro tochasi'e, "Peore ũcuarepaa'me", chiikũji Jesucristo ija'che
 i'kamũ: "Na'mi cajeja'mũ chũ'u", chiimũ. ¡Jã'aja'ñe paau! ¡Chukũna'te
 Paakũ Jesucristo, raijũ'ũ!

21 Maire Paakũ Jesucristoji ũcuauũkore re'oja'che cho'okaiũ paau
 musanũkonare. ¡Jã'aja'ñe paau! Re'omũ.